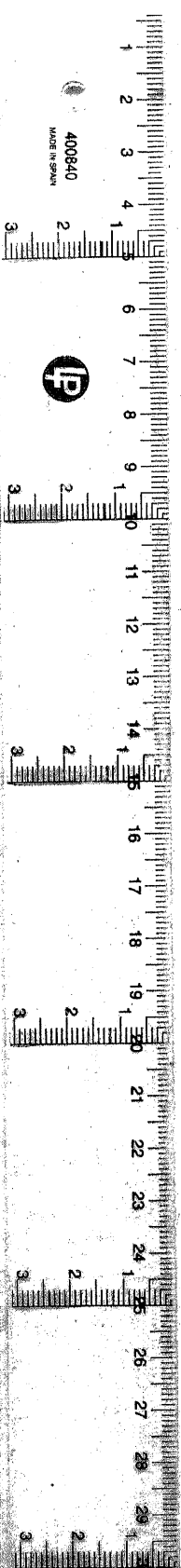
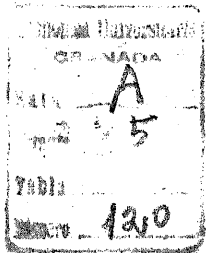

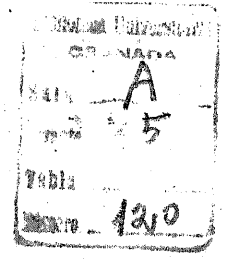
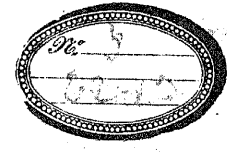
38

A
S. 120

38

A
5-120

Del padre h^{co} Arias

120
M
6

del Colegio de San Gregorio en Granada - 1700

HIERARCHIAE

ECCLESIASTICAE ASSERTIO

per Albertum Pighium Campensem, D.

Ioannis Ultraiecten. Praepositum, ab ipso

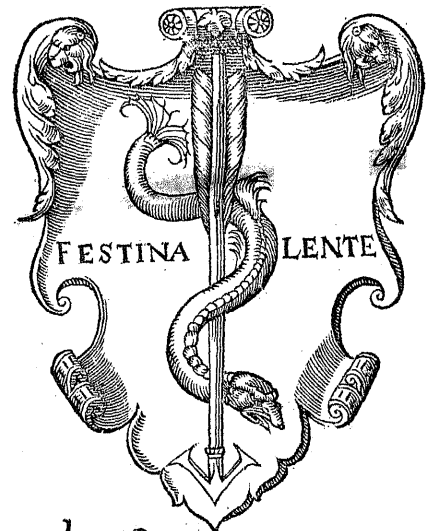
autore sub mortem diligenter

recognita, & noua accessio-

ne passim locu-

pletata.

Argumenta singulorum librorum versa pagina indicabit.

~~Il est del yng d'oe p'one~~
Colonia excudebat Melchior Nouestanus,
Anno M.D. XLIII.

de la comp^a de San de granada

7. a. 3.

Liber primus ante omnia demonstrationis eorum, quæ ad fidem religionemq; nostram pertinent, certa principia statuit. Insuper & methodum explicat, qua vt in omni exorta quæstione facile inuenitur orthodoxa veritas: ita omnis hæresis efficaciter conuincitur.

Secundus demonstrat, in quo vnitas consistit ecclesiæ, palam faciens eos, qui ab eadem se separarint ac separent. Eius quoque ordinem sacrum, gradusq; & singulorum munia, hæreticorū in his omnibus errores impios secundum explicatam methodum obiter iugulans.

Tertius vnitatem præsidis asserit in hierarchia ecclesiastica, Petrum eius caput constitutum a Christo demonstrans, & successores ipsius Romanos pontifices.

Quartus autoritatem ecclesiasticæ hierarchiæ præsidis, & singularem prærogatiuam apostolicæ cathedræ luculenter adstruit.

Quintus controuersias oēs inter regnum & sacerdotiū, quibus aliquot seculis grauiter exagitata est ecclesia, complectitur. Et Marsilij illius Patauini, aduersus autoritatē ecclesiasticam in suo, quem inscribit, defensorio pacis, retundit calumnias.

Sextus vniuersam ecclesiasticorum conciliorum causam ex certis illis nostræ fidei principijs ita deducit & absoluit, vt omnē eorundem varietatē, omnem modum, formā, autoritatem, quæ sit, & vnde pendeat, quiuis clare possit ac certo intelligere.

BEATISS. IN CHRISTO PATRI PAVLO ECCLESIASTICÆ hierarchiæ præsidi, eius nominis III. Albertus Pighius Campensis S. D.

VT NON VIDEO PATER beatissime, cui pio Christianoq; viro lacrymas extorquere non debeat ea, quæ nunc cernit, Christianæ ecclesiæ tot schismatibus laceræ, tot hæresibus ac impietatibus foedæ contaminatæq; miseranda sane deplorandaq; facies: ita nulli cessandum censeo (qui tamē vere Christianus haberi velit) quo minus in tanto religionis nostræ discrimine pro sua quisq; virili eidem succurrere debeat, quandoquidem is iure meritoq; reprehenditur, velut ciuis non bonus & defensor patriæ salutisq; publicæ, qui in publico euidētis eius periculo, nō solum sua, sed & seipsum eidē impendere dubitat. Quare cum tanti huius mali eam mihi viderer causam videre, quæ vna fere fuit omnis humanæ societatis exitium, nempe disciplinæ publicæ dissolutū vigorem, quā tot seculis apostolorum ministerio constituta a Christo ecclesiastica illa hierarchia continuit in ecclesia, continuo em̄ vt eandem nunc tandem prophanis quorundam impijsque disputationibus oppugnari, improbis calumnijs, detractio-nibus, mendacijs, famosiscq; libellis apud imperitam multitudinem talibus facile applaudentem traduci, & despectam vilemque fieri, in super secularium aliquot principū irreligiosa tyrannide opprimi, nostrorum deniq; præsulum (pudet dicere) improba nimis inconsultaq; ambitione cōfundi, perturbari, certatimq; ab omnibus coniuncta velut manu euerti conspeximus (adeo nemo sui iam memor est ordinis, gradus & officij, quod in Christi ecclesia obtinet) quæ non olim damnata impietas ad inferis reuocata est: quæ non derepente monstra prodierūt iam olim iugulata illo beatissimi Petri gladio: vt nusquam substitit perfractis repagulis effusa semel impietas, sed noui semper comminiscit aliquid, semperq; seipsam vincere certat. Cum, in quā, tanti eius mali, quā diximus, causam mihi viderer intelligere, meditabar & ego aduersus hæc aliqd conferre in publicū. Sed grauidum parturientemq; nescio qd animū diu retinuit ac retardauit aliorū nonnullorum certatim scribentium multitudo ac diligentia, vtq; diu dubitarem, num locus aliq; hac in re nostro foret officio, effecit, quippe qui alioqui mallet delitescere, silicuiisset salua ratione officij, qd Christianus Christiano nomina

in, religioni & ecclesiae debeo, atque vni mihi notus mecum viuere, hanc
 palmam & gloriam libenter concessurus alijs, quae me praecipitare in ne-
 cessitatem, quotidie in totius orbis conspectu aduersus haec monstra
 plane tartarea, & quae plus quam ferina rabie in caulas dominicas nunc pas-
 sim defauiunt, cruentis monomachijs publice decertandi, id quod se-
 mel in aciem progressus (vt pugna pugnam lacescit, & velut ansa an-
 sam trahit) omnino deuitare non potest. Sed cum illorum studia, tam-
 etsi pia & erudita, non admodum profecisse cernerem, eius causam sol-
 licite perquirere ipsa medendi methodus a medicorum principe Gale-
 no doctissime tradita mihi suggerere visa est. Nisi enim, cum multi vna
 morbi grassant in corpus, diligens nobis ineatur ratio, cui primum & cui
 secundo loco ac deinceps occurramus, sed vt quisque forte sese obtule-
 rit, illi quis congruo alioque pharmaco studeamus mederi, praepostere
 videlicet curatione aggredientes (id quod haecenus a plerisque mihi factum
 videtur) vsque adeo non proficimus, vt morborum vires plerumque etiam val-
 de augeamus. Visum itaque mihi est ipsam nobis crediti talenti ratione
 exigere, vt posthabita vitae studiorumque nostrorum quiete, non solum quic-
 quid dominus nobis conferre dignatus est, sed etiam nos ipsos Christiano im-
 penderemus nomini, & pro dignitate, autoritate & salute Christi eccle-
 siae. In qua cum vniuersa haec mala inde mihi viderentur origine trahe-
 re, quod hi omnium, qui vnum fuerunt, haereticorum pestilentissimi, ipsum
 vniuersae religionis nostrae firmamentum, columnam ac robur labefa-
 ctare aggressi sunt, ipsam videlicet autoritatem traditionis ecclesiasticae,
 vniuersam quoque eius hierarchiam e medio tollentes (qua vna ab initio
 vsque nunc conseruata est in ecclesia Christi vnitas religionis & fidei,
 conseruatus vigor disciplinae ecclesiasticae, & sine qua prorsus non pos-
 sit subsistere, multo sane minus, quam absque ordine & suis magistratibus
 vna quaelibet communitas aut humana societas) vnam quoque scriptu-
 ram, quam quis contra scripturam omnium controuersiarum & exortarum
 quaestionum facientes iudicet, quam quisque eorum pro suo captu & arbi-
 trio intelligens, suae impietati, quam quis inuitam reluctantemque, famulari co-
 git, nullo alteri cedente aut cuiusquam hominis autoritati iudicio ve
 in his subesse volente, vnde tot iam inter se pugnantes haereses exortae
 sunt, vt dinumerari vix possint, nec vllum modum ac finem, nisi oppor-
 tate occurratur, impietas inueniet. Huic tam secundae malorum omnium
 radici securim in primis admouere visum est. Ad hanc funditus euellen-
 dam putauimus ante omnia necessarium, vt ecclesiasticae traditionis
 nihilo minorem, ne dicam multo etiam amplioem efficaciorumque, quam
 scripturarum autoritatem existere, clarissimis rationibus demonstrare-
 mus. Et nisi hac admissa, aut etiam scripturis praemissa, ne illarum quidem
 autoritatem satis sibi constare, vt quae vniuersa inde dependeat. Hanc
 ipsam praeterea solam esse certam & inflexibilem rectae intelligentiae
 scripturarum amissam, qua illis non adhibita, velut plumbeam quan-
 dam

dam regulam omni figurae, ita omni errori eadem haud difficulter ac-
 commodari posse, nec errantem illis aliter facile conuinci. Proinde pa-
 tres illos nostros sanctissimos, sapientissimosque viros hoc ipsum iam
 olim prudenter intellexisse, perniciosam videlicet sine ea existimantes
 omnem de scripturis conflictationem cum haereticis, & diligenter vi-
 tandam orthodoxis, illud ipsum haud obscure doctente Apostolo, qui
 corripi eos vult, non disputatione coargui, & acquiescere nolentes, ve-
 lut plane deploratos, atque etiam contagione noxios deuitari. Denique
 ostendimus, nostris quoque temporibus disputationes conflictationesque
 cum haereticis habitas nullum alium fructum peperisse, seu ad nihil ali-
 ud profecisse, quam quod male consoptas sub cineribus haereticae prauitatis
 scintillas euentilando excitauit in apertum hoc grauissimumque
 orbis incendium. Ad haec methodum quandam explicamus, qua vt in
 quacunque exorta super rebus fidei controersa quaestione, quae sit or-
 thodoxa veritas, facile discernitur: ita omnes omnium seculorum hae-
 reses, etiam quae adhuc in futurum exoriri poterunt, efficaciter conuin-
 cuntur. Cuius methodi vim & efficaciam, velut in exemplis quibusdam
 in re tam necessaria exercitatum lectorem reddere cupientes, in decem
 subiectis quaestionibus ostendimus, quibus maximam partem comple-
 ctimur controuersiarum, quibus nunc misere exagitur ecclesia, ean-
 dem fidem, quae nunc est apostolicae sedis & nostra, ab initio quoque o-
 mnibus continuo seculis vsque nunc fuisse toto orbe catholicae ecclesiae
 & orthodoxorum omnium, demonstrantes per singulas. Et haec fere li-
 bro primo absoluius. Ex his insuper iam iactis velut certissimis in-
 dubitatisque nostrae fidei, religionisque fundamentis ac principijs, sacrae,
 inquam, scripturae, ecclesiasticae quoque traditionis autoritate, totius ab
 initio catholicae ecclesiae consensu, recognitione & fide consona, de-
 monstramus primum, in quo consistat ecclesiae vnitas, vt clarissime in-
 telligi possit, qui nam ab ea se separarint ac separent. Eius quoque ordi-
 nem sacrum, gradusque & singulorum munia, hereticorum in his omni-
 bus prophanas nouitates & errores impios, diligenter, quamuis obiter,
 iugulantes secundum explicatam antea methodum. Deinde & hierar-
 chiam asserimus ecclesiae, Christo autore, atque in eadem beatissimi Pe-
 tri, vt eius praesidis, & sanctitatis tuae, quae illi successit in autoritate &
 officio, cathedraeque apostolicae principalem autoritatem & praeroga-
 tiuam singularem. Quae vna si restituta esset secundum annos pristini-
 nos, & agnosceretur, sicut necessario debet, a Christianis fidelibus, vniuersam
 hanc malorum colluuiem, densissimasque errorum nebulas, quae
 nunc faciem occuparunt ecclesiae, vno velut flatu ac spiritu dissipatas
 derepente videremus. Et haec tribus deinceps libris copiose (ni fallor)
 luculentemque atque ex ordine exequimur. Consequenti loco controersas
 as omnes inter regnum & sacerdotium, hoc est, autoritatem secularem
 & ecclesiasticam, quae aliquot iam seculis grauissimis tragedijs exa-

EPISTOLA NVNCVPATORIA.

gitarunt ecclesiam, ita explicamus, atq; ad ipsam lucem certissimorum illorum nostræ fidei principiorum exigimus & absoluimus, vt nihil dubitem lectorem, quantumuis alioqui parum fauentem dignitati ecclesiasticæ, modo veritati faueat, facile intellecturum in singulis, quæ sit veritatis causa & victoria. In quo argumento velut antagonisten quemdam delegimus Marfilium Parauinum, quo nemo omnium acrior & infestior fuit hostis autoritatis ecclesiasticæ, nemo causam secularis aduersus eandem autoritatis egit vehementius, copiosius atque etiam ingeniosius, eo quod hunc studiosè legi & magni fieri cernerem a plerisque, qui principibus secularibus adsunt a consilijs. Ex eodem quoque magnam pestilētissimi erroris partem fuisse Lutherum cum suis, qui abrogata semel omni autoritate sedis apostolicæ, omni forma constitutionis a Christo atque hæcenus in ecclesia obseruatæ hierarchiæ ecclesiasticæ, secedentes ab vnitate catholice ecclesiæ, nouas prodigiosasque ad prophānissimi illius hominis præscriptum sine Christo conantur ecclesias facere, idque præter omne etiam priorum hæreticorum exemplum. Scripsit autem ille ante annos circiter ducetos in gratiam Ludouici Bauari, qui excommunicatus a Ioanne vigesimo secundo, aliquanto post crescentibus & contumacia & excessibus, per Clementem sextum priuatus fuit regno & imperio. Postremo ecclesiasticorū conciliorum causam, tractatam equidem a plerisque magni nominis viris a tempore Constantiensis Basiliensisque conciliorum, nam antea non magna de illis in ecclesia concertatio fuerat, sed a nemine (quantum mihi quidem videtur) imo neque ab omnibus in vniuersum, absolutam pro dignitate & merito, ita explicamus a capite (quod dici solet) ad calcem ex illis certissimis nostræ fidei principijs deducentes omnia, vt omnem earundem varietatem, omnem modum, formam, autoritatem, quæ sit & vnde pendeat, quibus clare possit ac certo intelligere. Ne tamen, si forte & ego huic tali, tantoque argumento, quod sex his libris complexi sumus, non per omnia satisfecerim, apud rigidos censors omni venia aut excusatione indignus iudicer, cogor hic dicere, quod alioqui, tamen si hic publicum sit, maluissimè præterire silentio, ante hoc biennium, pro Christi nominis gloria, & ecclesiasticæ hierarchiæ dignitate atq; autoritate asserenda, magno hæc confidentiq; animo ac indefesso labore aggressos, antiqui illius hostis machinationibus, tantis nos derepente tribulationibus, persecutionibusq; implicitos, vt eius temporis fere dimidium coacti simus procul domo & familiaribus libris peregre agere, discurrere per curias, & aduersus easdem surdas aures obtundere. Nec fere domi interim quietius vllum tempus cōtigit, sed tot semper difficultatibus inuoluti distentq; fuimus, vt nō vnū hominē hæc prorsus occupare potuissent, imo obruere, atq; adeo sibi eripere. Quæ tñ vniuersa ita nihil nos absterruerunt, aut remorata sunt a cœpto semel ope, vt eo etiam plus incitarint eidem pertinaciter insistere,

re,

EPISTOLA NVNCVPATORIA.

re, quo studiosius ab illo prosequendo & absoluendo me cernerem impediri: videlicet coniecturam hinc faciens, & spem magnam concipiens, vtilitatem aliquam allaturum ecclesiæ, quod ille omnis boni hostis tanto conamine satageret seu niteretur impedire. Itaque, seu domi, seu peregre, omni contra conatu & studio, semel cœptum vrgere non destiti, & a me ipso constitutum velut pensum quotidianum exigere, donec ipsum qualitercunque absoluerim: præsertim cum ad hoc ipsum me incitaret ab ineunte statim pontificatu sanctitatis tuæ, primum spes certa, deinde & promissio publica celebrandi vniuersalis concilij, totiusq; orbis expectatio: postremo eiusdē indictio, quod anteuertere harum lucubrationum nostrarum ædificatione modis omnibus cupiebam, ita mihi persuadens requirere vtilitatem publicam. Qua etiam ratione ignoscere debent censors feueriusculi, si nō prorsus tales fuerint, quales forte exigent. Quas haud dubie absolutiores accepissent, si absolute uere eas licuisset per otium quietemq; animi, & tempus opportuni: sed præcipitationis huius nostræ iustas, ni fallimur, excusationes hæc æqui boniq; consulent. Dictionis vero neglectum cultum non admodum deprecabor. Est enim plane effusa atque extemporanea. Nec dicam, quamuis forte possem, argumētum ipsum haud fere splendorem admittere, quod alienis subinde verbis, & multorum testimonij necessario peragendum fuerat, in quibus mutari quicquam vetat religio. Alioqui in ea semper fuisse me fateor sententia, veritatis inuestigatricem orationem magis luculentam simplicitatem, q̄ studiosè seu ambitiose quæsitum cultum, fucumq; rethoricum postulare. Eam igitur si præstitimus, est vnde gaudeamus. Sin minus, nihil dubito lectorem æquum, quicquid hac in parte desiderari possit, facile condonatur: præsertim vbi ad difficultates supra memoratas, necessariamq; ædificationis præcipitationem respicere voluerit, secumq; reputare nos in his magis vtilitatem publicam, q̄ nostram gloriam quæsiuisse. Hos igitur ecclesiasticæ nostræ hierarchiæ libros, cum temporis eliceret atq; euocaret opportunitas, nec domi suaderet premi & contineri diutius, præsertim ad ædificationem eorundem stimulantibus doctissimis quibusdam, nec minus pijs hominibus, sanctitati tuæ dicandos censuimus, vt eius autoritate exeuntes in publicum, vniuerso orbi rationem redderent, q̄ inique, q̄ impie, quantaq; totius ecclesiæ, imo & religionis Christianæ iactura hierarchiam eandem labefactare atque euertere nostri temporis hæretici aggressi sint, quo tibi eandem totis viribus restituenti (vnde vniuersæ ecclesiæ sua salus, vnitas & sinceras fidei & religionis, publicæq; discipline vigor dependet) omnes quoq; pijs votis studiisque faueant, & pro suo quisq; modulo alacriter succurrant, opemq; ferant. Quamquam quid alioqui iustius aut consequentius esse poterat, q̄ vt ecclesiasticæ hierarchiæ defensio, summo ecclesiæ militantis hierarchiæ dicaretur: vt interim taceam, quicquid eadem a nobis tale seu huius generis æderetur,

EPISTOLA NVNCVPATORIA.

retur, non alium, q̄ patronum, benefactoremq̄ suum debuisse agnosce-
re aut requirere: præsertim cum is vltro obtigerit, cuius est inter mor-
tales summa sacro sanctaq̄ autoritas. Quam sane auctoritatem non ve-
rebor, ne cui parū candido, maleuoloz̄ lectori in hoc opere assentati-
onis studio immodice alicubi extulisse videar. Dedi enim operam, vt
res ipsa nos posset ab ea suspicione liberare. Et alioqui nihil vnquam
ingenio nostro magis contrariuu fuit, q̄ priuati gratia commodi, vel
summis principibus turpiter assentari. Nec quicquam antiquius, q̄ ve-
ritatem agnitam, nullius vultum respiciendo, ingenue, libereq̄ profite-
ri, iuxta illam Aristotelis sententiam: Amicus Socrates, amicus Plato,
sed magis amica veritas. Tu igitur beatissime pater, quam nos oratio-
ne defendimus, hierarchiæ ecclesiasticæ dignitatem auctoritatemq̄, per-
ge re ipsa asserere, & iactatam diu, grauiterq̄ quassatam beati Petri na-
uiculam, cui te Christus rectorem præfecit, magno indefessoq̄ animo
in optatum portum dirigere. Non dormitabit neq̄ dormiet peruigil
ille Israelis custos, sed laborantibus vobis, piorum precibus excitatus,
aderit etiam, quando videbitur obruta fluctibus, quando humanitus
desperata videbuntur omnia, vel quarta ipsa obscuræ noctis vigilia.
Fidelis est, nec mentiri poterit, qui Petro nunquam præualituras ad-
uersus eandem inferorum portas promisit. Quem oramus, vt tu-
am sanctitatem nobis & ecclesiæ suæ diu seruet incolu-

mem, eiusq̄ salutare conatus feliciter prouehat.

Colonia, ferijs beati Gregorij pape, An-
no a nato saluatore, M.

D. XXXVIII.

HIERARCHIAE

Fol. I.

ECCLESIASTICAE, VEL DE SACRO EC-

clesiæ principatu, Liber primus.

Catholica ecclesia quænam sit, & qui ad illam pertineant:

CAP. I.

B

RACTATVRI de catholica eccle-
sia, eius auctoritate & hierarchia, hoc est,
sacro illo principatu, quo eã instituit or-
dinauitq̄ Christus: prius quænam ea sit, de
finire opportunum est, atq̄ inde quod
quaeritur, conandū inuestigare & eruere.
Quandoquidẽ in omni re tractanda,
a definitione eius, de quo proposita que-
stio est, ordimur auspiciatissime. Nosse
enim ante omnia id oportet, vt verissime

inquit Plato, aut prius sine scopo aberrabit oratio. Nec vero adeo ob-
uium hoc ac planum esse, docet vetus inter Christianos controuersia,
quæ quoties per schismata ac hæereses exagitata est ecclesia, enituit. Nam
cum ea sit, & semper fuerit omnium Christi nomen profitentiũ indubi-
tata fides, vnicam esse Christi ecclesiam, extra quam nulli salus est, adeo
vt hoc ipsum omnes plane profiteamur in symbolo Nicenæ fidei (de cu-
ius vnitate, & in quo cõsistat, post agemus prolixius & enucleatius) ne-
cesse est & schismaticos & hæreticos ab initio semper contēdisse & cre-
didisse, apud se esse veram ecclesiam Christi: nisi nõ errore deceptos, sed
aperta malitia, scientesq̄ abiisse in præceps voluerimus, quod

verissimile non est. Certe Irenæus & Tertullianus temporibus suis ita si-
bi persuasisse hæreticos & schismaticos, testes sunt, vt orthodoxã & ca-
tholicam ecclesiam ipsi contra deputarent hæreticam & schismaticam.

Sic olim, inquit Cyprianus, Nouatianus simiarum more (quæ cum ho-
mines non sint, homines imitantur) catholici ecclesiæ auctoritatem sibi
voluit vendicare. Et cum ipse in ecclesia non esset, sed contra ecclesiam
rebellis, hoc vnum sibi vendicabat, quod cæteros faciẽs hæreticos, apud
se esse ecclesiam, defendere præsumeret. Sic cõtra Donatistas diuus Au-
gustinus: Cõtrouersia hæc, inquit, inter nos est, vbi vera sit ecclesia Chri-
sti, apud vos, an apud nos. Ita & his nostris turbulentissimis sane deplo-
ratissimisq̄ temporibus, quo quisq̄ insanit apertius, & ab orthodoxa
fide, & catholica ecclesia, scediori lapsu, longiusq̄ recedit, eo intolerabili
us in orthodoxam ecclesiam Christi debacchatur, sibi que persuadet,
solum se in eadem regnare. Sic Luthero & qui eius amentia consortes
sunt, orthodoxa & catholica Christi ecclesia, papistica, antichristiana
& satanica nominatur.

Cyprianus
in epistola
ad Sabina-
num.

Augustinus

A Quare

Matth. 7

Ecclesia
quid.2. Tim. 2
Psalm. 25

Gene. 4

Vna catho-
lica eccle-
sia.

Quare operæ precium facturi sumus, si ita ecclesiā Christi definiueri-
mus, vt clare perspicueq; pateat cuiq; quæ nā ea sit, & qui ad eādem per-
tineant. Nam vna hac veluti machina, vno ictu, vniuersa hæc, quæ nūc
orthodoxam ecclesiam infestat ac persequitur, hæreticorum schismati-
corumq; phalanx arietata, & e Christi ecclesia eiecta, palamq; seclusa, in-
ermis, inefficax, humiq; prostrata videbitur: vt quæ non nisi sub amici-
tiæ specie & ouina pelle nocere potest, & suum virus diffundere.

Vt itaq; euidenter faciamus, quænam sit Christi ecclesia, ab ipsa no-
minis notione exordium est. Ecclesia itaq; Latine multitudinem,
cœtum aut conuentum significat, Græca enim vox est. Multitudi-
nem, inquam, non qualem cunq; sed conuenientem, & conciliatam in
vnam aliquam societatem. Et quamuis variæ formæ sint humana-
rum societatum, vt ob causas finesq; diuersos in vnum cōueniunt con-
cilianturq; homines, & secundum suam formam, sua cuiq; imposta cō-
ueniens nomenclatura. Vt inter se conueniūt homines ad finem super-
naturalem assequendum, in fide cultuq; dei, ac religiōe & spe salutis in-
de adipiscēdæ, eiusmodi hominum societati ecclesiæ vocabulum appro-
priatū esse in scripturis, ecclesiasticisq; scriptoribus, plane intelligimus.

Sed quoniam & vera est & falsa de deo fides, vera fallacq; religio, ve-
ri dei, falforumq; deorū cultus, hic statim in duo e diametro se fecat ec-
clesia, videlicet in ecclesiam sanctam, quæ rectam de deo fidem seruat, ve-
ra religiōe verum deum colit & adorat, & ab eo salutem suam expe-
ctat: & in eam, quæ dicta omnia non habet syncera ac recta, sed vel in o-
mnibus, vel in aliquo eorum aberrat. Quod tamen si infinitis contingat
modis, vno tamen nomine vniuersam illam significamus & compre-
hendimus, nempe per ecclesiam Satana, qui in vniuersa illa, tametsi mul-
tiplici & multiformi, ac inter se pugnantī regnat & imperat, & seruos,
captiuosq; tenet vniuersos, qui aberrāt a sancta dei ecclesia. Hæc ecclesiā
impiorū & malignantiū subinde etiam nomināt sacræ literę. Quemad-
modū & illam sanctā & orthodoxam, nonnunq; simpliciter ac sine ad-
dito, ecclesiā. Vocātur & hæc duæ ciuitates magnæ, figuratæ in duabus
illis ciuitatibus, quarū alteram ædificauit Abel, alterā Cain, de quibus Au-
gust. proluxit, & toto opere illo, quod inscripsit de ciuitate dei. Quarū v-
traque tanq; corpus quoddam crescit vsq; ad cōsummationem seculi.

Ad sanctæ vero dei ecclesiæ certiore clariorēq; noticiā quo per-
ueniamus, hoc primum de ea præfari conuenit, quod & vna est & ca-
tholica, vt de ea profiteamur in symbolo Nicenæ fidei. Vna, inquam, &
vniuersalis, nullo certo loco, nulla regione aut patria, nulla gente, natiōe,
aut populo, nullo deniq; tempore conclusa, circumscripta aut determi-
nata. Sed generaliter extendens palmites suos in orbem vniuersum, in
tempora quælibet, præterita, præsentia & futura, secundum seriem suc-
cessionis nascentium & decedentium, continuata sub vno duce inuisi-
bili

A bili deo, in vnitatem, vt dictum est, fidei & religionis. Totius enim huma-
ni generis autor & creator deus, eidem lapso in Adam, & hominibus o-
mnibus æqualem se exhibuit, omnibus parans remedium et redempto-
rem, qui recta fide in ipsum tenderent. Vt qui testate id Apostolo, vult
omnes saluos fieri, nec distinctionem facit Iudæi & Græci. Neq; enim
personarum acceptio est apud deum, sed in omni gente & loco, inquit
Petrus, qui timet deum, is acceptus est illi.

Huius itaq; ecclesiæ si ortum, ætates, incrementa, progressumq; dili-
genter perscudateq; expendimus, perueniemus ad eius, quam quæri-
mus, Christianæ ecclesiæ distinctam, certamq; noticiam. Cœpit au-
tem ab ipso mundi exordio in Adam & Eua, primis nostris parētibus.
Qui cū post diuini mandati præuaricationem vna cum posteritate sua
vniuersa ciuitate illa cœlesti extorres facti, & paradiso voluptatis in hæ-
vallem lachrymarū ac miseræ eiectioni, diaboli se nosq; mancipia, et vtriq;
morti fecissent obnoxios, a misericordissimo tamē deo spem veniæ ac-
ceperunt in sanguine mediatoris dei & hominum Christi, agni imma-
culati, pro salute humani generis offerendi. In cuius fidei protectatōem,
etiam ab ipsa mundi origine agnus ab eis immolatus legitur. Nam
cum infinita sua bonitate ab æterno ita disposuisset deus rationalem na-
turam condere, quam suæ bonitatis, beatitudinisq; faceret participem,
& cœlestem quandam Hierusalem ædificare, in qua regnaret filius ille
suus, deus & homo, angelicamq; & humanam iam creasset naturam,
vt futuros illius regni ciues, vtrq; præordinato tempore, ex radice Iesse
& semine Dauid, ille rex æternæ gloriæ, in vtero præelectæ sibi virginis
matris, humanam naturam assumeret: non est credibile hoc ignorasse
Adam, quem creauerat deus perfectæ ætatis virum, omni rerum intel-
ligentiā perfectaq; cognitione, omni deniq; sapiētia instructum, & quā
ob causam ipse creatus esset stirps humani generis, non cognouisse, tā-
etsi id expresse non habeat scriptura. Certe, diuina illa maledictio aduer-
sus illum callidum serpentem, hoc est, Luciferum, humani generis ho-
stem, matris nostræ deceptorem, satis indicat, parētibus illis nostris igno-
tum nō fuisse, quod ex sua posteritate ac semine nasciturus esset, q; ipsos
atq; adeo humanum genus e diaboli captiuitate redimeret. Quia enim
fecisti hanc rem, inquit diabolo in serpentis forma, serpentis conditōes
habebis. Vt enim præ cunctis animantibus is est abominabilis homini
& exofus: ita & tu super omnia creata maledictus & odiosus eris. Pecto-
re super terrā gradieris, & terram comedes cūctis diebus vitæ tuæ: hoc
est, tota mente ac intentione ad malitiam ac peccatum intendes, absq; vl-
la spe aut emēdæ, aut veniæ. Hoc em̄ est cunctis diebus, cœlo semper ex-
torris, neq; ad cœlestia vnquā aspirabit cogitatio tua, sed cum terrenis,
immunis, sceleratisque hominibus, erit conuersatio tua, eorumque ini-
quitate, velut cibo pasceris. Inimicitias ponam inter te & mulierem, &

A ij semen

semen tuum, & semē illius. Per mulierem hoc loco Christi matrem in-
 dubie intellexit, coelestis illius regni praelectam reginam, quae nobis
 peperit saluatorem, per quem ille princeps huius mundi eiectus est for-
 ras. Per semen vero serpentis aut Luciferi, omnes complices eius, mali-
 gnos spiritus, quos secum vna pertraxit ille auersos a deo in perditio-
 nem, & interitum sempiternum: sed & homines ipsum sua sponte secu-
 turos. Et ipsa, inquit, conteret caput tuum, virtutem tuam, potestatem tu-
 am, quam in homines exerces & exercebis, infirmabit, collidet, & ad ni-
 hilum rediget, & aduersus venenosum illum tuum afflatum, quo vni-
 uersum humanum genus infecisti, antidotum pariet, illum fructū ven-
 tris sui superbenedictum. Et tu insidiaberis calcaneo eius, quāuis pro-
 stratus, quamuis contritus, non cessabis tamen maligna tua voluntate
 nocere, etsi minus possis contra eam, aut semen eius praeualere. Si nō au-
 debis aperto Marte insurgere & congregari, insidiaberis tamen eius calca-
 neo, venenū tuum suffundendo, qua parte poteris, per pseudochristos,
 pseudopphetas, pseudopstolos, ministrosque tuos. Ex his, inquam, a
 deo dictis ad Luciferū, qui se transformauerat in serpentem illum, atque
 ea, quam indubie habuerant, suae conditionis cognitione, nihil dubitan-
 dum est intellexisse parentes illos nostros, illum deum hominē, regem
 gloriae coelestis illius regni praedestinatum ab aeterno, praedestinatum
 etiam fuisse reparatorem collapsae naturae, & humani generis redem-
 ptorem. In qua fide nihil dubitabant praeruaricationis suae poenitentiam
 fore salutarem, & se restitutum iri illi, vnde exciderant, coelesti ciuitati.
 Eandem hanc fidem etiam filios posterofque suos docuisse nihil dubi-
 tandum est, quam & victimis hostijsque oblati deo significarunt & pro-
 fessi sunt, ad agnum illum immaculatum respicientes, qui suo sangui-
 ne deleturus erat peccata mundi: & chirographum illud scripti ad-
 uersum nos decreti. In qua fide, qui conuenerunt patres ab Adam ad
 Noe, primā catholicā nostrae ecclesiae aetatem, ortum & (vt sic dicam)
 infantiam constituerunt, nullis alioqui symbolis aut sensibilibus signis
 (quod legitur) ab impijs aut ecclesia Satanæ distincti, nullis peculiari-
 bus legibus cōstricti, nulla auctoritate diuinitus ordinata gubernati, nul-
 lis prophetijs aut clarioribus reuelatiōibus illuminati: sed dimissi in ma-
 nibus cōsiliij sui, vt quisque sine aemulo aut vindice sequi posset, quod si-
 bi in oculis suis rectū videretur. Ita factum est, vt paulo longius pro-
 gressis ab ipso exordio & initio mira sui & dei irrepserat in omnes ob-
 liuio. Omnis quippe caro corruerat viam suam super terram, ita vt
 deū poenituisse dicat scriptura, quod fecisset hominem, statuisseque delere,
 quem creauerat, a facie terrae, ab vno Noe inuenta gratia apud deum,
 quem solum cum tribus filijs, eorumque vxoribus ac sua, hoc est, octo
 omnino animas ab aquis diluuij seruatos in arca, vt seminarium relin-
 queretur & stirps humani generis, eadem scriptura commemorat.

Quo

A Quo tempore vides quod pusilla & modica fuerit haec nostra catholica
 dei ecclesia, vt non immerito infantiam eius eousque se extendisse possi-
 mus intelligere. Nam inter tres omnino filios illos Noe etiam infamis
 ille & impius Cam erat, quem ad Satanæ, non dei pertinuisse ecclesiam,
 satis indicat et sacra ipsa atque etiam Berossi historia. Nam ad omnem im-
 pietatem ac superstitionem declinasse illum testantur.

A Noe deinceps post diluuium multiplicato hominum genere &
 crescente dei ecclesia, ad Abraham usque initium pueritiae eius, nume-
 rare possumus. Quae adhuc bruta fatis fuit & non longe ab infantia re-
 cedens, nisi corpore quodam incremento ac robore membrorum, ra-
 tionis lumine paulo admodum plus se exerente.

At ab Abraham ad Moysen usque pueritiae finem & adoleſcentiae ini-
 tium. Nam sub Abraham non paulo plus luminis & illustrationis ac-
 cepit, quem vnum ex omnibus, qui tum vivebant, electum ex cuius se-
 mine humanam naturam assumere nascique dignaretur deus, etiam fa-
 miliari suo frequentique colloquio dignum habuit, eductumque e terra sua,
 e cognatione & domo patris sui in terram, quam ipsi semini eius da-
 turum se promisit, speciali foedere sibi sociavit, pactumque inijt cum ipso
 & semine eius foederis sempiterni, vt esset ipsorum deus. Vtque in semi-
 ne eius benedictionem ac salutem acciperent vniuersae cognationes ter-
 rae. Hunc primum cum familia & cum semine suo sensibili signacu-
 lo segregauit deus, non ab ecclesia impiorum ac Satanæ, sed & a reliqua
 catholica ecclesia sua vniuersa. Quam eo tempore longe lateque diffu-
 sam, & non in vnam Abraham domum coarctatam, clare indicat scriptura
 Genesios. Quae & in domo Nachor fratris eius in Mesopotamia,
 vnde filio suo Isaac Rebeccam acciuit vxorem, & in domo Loth deo si-
 delis acceptique, viguisse fidem cultumque veri dei attestatur. Sed &
 Melchisedech, regem Salem sacerdotem dei altissimi, eiusque benedictio-
 nem ad Abraham commemorat. Quod si rex Salem, sacerdos erat dei
 altissimi, nec populum cui is imperabat, alienum fuisse a veri dei fide, cul-
 tuque, dubitari non potest. Quin & Abimelech regem Geraræ Palæsti-
 norum cum suis. Item et filios Heth, veri dei cognitionem, fidemque ha-
 buisse, nec a catholica dei ecclesia fuisse alienos, haud obscure eadem scri-
 ptura subindicat. Sed & S. Iob hic possem meminisse, non Israelitae, sed
 Idumaei. Qui (vt Origenes, et post illum Augustinus supputant) quin-
 ta generatione quae Abraham, & tertia quae Iob posterior extitit, quem deo
 singulariter placuisse, eiusque ecclesiae membrum fuisse non vulgare, to-
 ties testantur sacrae literae. Possem quoque & Magorum, quos genti-
 les non Iudaeos, nato nouiter saluatore, ab Oriente mysticis cum mune-
 ribus ad eundem adorandum index stella exciuit & produxit, quos a
 veri dei fide, cultuque non alienos, neque ante nascituri, & tunc nati sal-
 uatoris mundi, prorsus fuisse ignaros, mystica illa, quae secum attulerunt,

A iij mune

Ibidem. munera attestantur, vna cum evangelica historia. Quæ omnia eo pertinent, ne in Abraham, per illud circumcisionis signaculum catholica dei ecclesia sensibili illo signo distincta fuisse credatur ab ecclesia impiorum & Satanæ: aut solus ille cum suo semine exclusis cæteris nationibus & gentibus, pertinuisse ad dei ecclesiam: vt hoc male crediderunt crassi, carnalesq; Iudæi: qui vniuersos non suæ nationis execrabantur vt imundos, & impios, alienosq; a dei ecclesia. Ita enim cõtra professionem Nicenæ fidei, vna catholica ac vniuersalis non fuisset ecclesia: sed vnus tantum familie aut populi. Quin potius ex vniuersa sua ecclesia, vnum elegit Abraham, & semen eius, in peculiarem sibi populum, ex quo nasci vellet: vt in illo paulatim inciperet erudire, ac peditentim, magis magisque illuminare ecclesiam suam vniuersam. In vno illo populo, veluti præludio quodam adumbraturus, & effigiaturus, qualem ipse in terras descendens, ædificaturus esset ecclesiam suam vniuersam. Nam vniuersum illius populi statum, & quæcunq; in illo operatus est deus, ad umbrationem quandam fuisse eorum, quæ in Christo & eius catholica ecclesia enituerunt, toties clamant & inculcant apostolicæ literæ.

In Abraham ergo & patriarchis, ad Moysen vsq; sine cepisse secundam catholicæ ecclesiæ ætatem, eiusque pueritiam (vt de ecclesia humano more loquamur) cœpisseque iam adolescere, multiplicato semine Israel sub seruitute Aegyptiaca in multa centena milia, haud incongruenter intellexerimus.

Exodi 12. A Moysse vero, egressusq; filiorum Israel ex Aegypto, in tot mirabilibus, tot portentis, primum per mare rubrum, deinde per desertum, itinere tot annorum, tam laborioso, tot tentationibus pleno, tot mansionibus distincto, tot regibus deuictis, tot hostibus caesis, tot bellis cõfectis, vsq; dum introducti implãtatiq; essent in terram promissionis, adolescentiam catholicæ ecclesiæ non inconuenienter accipiemus. Ea enim ætate incipit se exerere rationis lumen. Quemadmodum et tunc ecclesia per Moysen longe plus lucis fidei accepit. De prioribus enim illis patribus, atq; adeo Abraham, Isaac et Iacob loquens dñs Moysi: Nomen, inquit, meum tetragrammaton non indicaui illis, significans se illud Moysi præ illis indicasse. Cui & loquebatur facie ad faciem, & quemadmodum loqui solet homo ad amicum suum. Sed & adolescentiæ adhibentur pædagogii, præceptores & magistri. Itaq; & huic ecclesiæ ætati, primū adhibuit deus pædagogū, legem, ad coercendas transgressiones, & ad Christū, eiusq; ecclesiam, cæremoniæ vmbri, multiplicibusq; figuris significandum ac docendum: Ordinato mirabili illo veteri tabernaculo, cū sacerdotio suo, sacrificijs, cæremonijs, ritibusq; vniuersis, quibus veritatē ipsam, quæ sub Christo, & per Christū enituit, præcurrente adumbravit, hominumq; mētes, ad eandem facilius recipiendā disposuit. Non em̄ erat lux tanta, nisi præexercitatis, & iā paulisper assuetis oculis,

Exodi 6. tis oculis, subito diffundenda: alioqui repentino tanti fulgoris obiectu perstrictura, non illuminatura acies humanarum mentium. Non poterant ab initio intendere filij Israel in apertā, reuelatamq; faciem Moysi: hoc est, in nudā clarāq; veritatem eorū, quæ per Moysen figuris illis significabātur. Sed necesse habebat velare faciem suā, quoties a conspectu & colloquio domini prodibat ad populū. Legē itaq; pædagogū nostrū, hoc est, catholicę ecclesię fuisse in Christo Iesu, nō sine causa testatur Apostolus. Et rursus: Dico, inquit, quanto tempore heres paruulus est, nihil differt a seruo, cū sit dominus omnium: sed sub tutorib; & actoribus est, vsque ad præfinitum tēpus a patre. Quod cum aduenisset, iā nudum de crucis patibulo coruscabat euāgelium, iam illud velum veteris templi discissum est, iam eius abdita & recondita patuerunt.

LIBER I. Fol. III.

Adolescentia autē in iuuentutem transit, vt tandem perueniat ad ætatem perfectam. In qua tamen longe plus vigeat rationis lumē, a pædagogii tamē cura, præceptorū exactorumq; autoritate nondū eximitur. Ab inducto itaque implãtatoq; per Iosue & sequentes iudices in terram promissionis Israelitico populo, per reges prophetasq; ad plenitudinem vsque temporis perfectamq; ætatē, & saluatoris nostri aduentū, iuuentutē catholicę ecclesiæ recte videbimur extendere. Eo enim tēpore quāuis a pædagogii cura nondū exēpta plurimas clarissimasque de Christo eiusque ecclesia & regno vniuersisq; nostrę fidei mysterijs, per David, Esaiam, reliquosq; prophetas reuelationes accepit.

At vbi venit, inquit, Apostolus, plenitudo temporis, misit deus filium suū natum ex muliere, natū sub lege: vt eos, qui sub lege erant, redimeret. Lex ergo, vt diximus, pædagogii tantum defuncta officio, neminem ad perfectum adduxerat, nullum iustificauerat, nullum saluauerat. Quandoquidem & qui sub lege erant, redēptore, saluatore, iustificatoreque adhuc opus habēt: Christo, inquam, Iesu, in quē pendebāt & patriarcharū omnium vota, & prophetarum oracula, & veteris illius tabernaculi, legisque ritus & cæremoniæ, omnibus gentibus benedictione ac salute in illo repromissa & exhibita. Fūdator itaque & sanctificator ecclesię, tunc natus est in ea: iuxta regis prophete vaticinium, Nam in Sion, inquit, gloria dicetur passim apud omnes, altissimus ille qui cõdidit ac fundauit eā, natus est in ea. Hic est altissimus ille, altissimi dei filius, qui ab initio vna cum deo patre suo iustitiæ gratiā operatus est, non tantum in illis veteris legis cultoribus, sed in omnibus hominibus, pia in ipsum fide credētibus, & redēptorem ipsum expectantibus. Prius ecclesiæ suæ locutus in patribus & prophetis, nouissime in sua ipsius persona ipsam inuisere dignatus tanquā vnus ex nobis, atq; adeo frater noster effectus, velamē illud super faciem Moysi positū, abstulit: & clarā evangelicæ veritatis lucē in veteri illa lege, vni Israeli datę eiusq; cæremonijs ac ritibus veluti cortice quodā obiectā & inclusam,

palam & ex æquo toti mundo vniuersæque ecclesiae suae manifestauit. **D**
 Quam completis nostrae redemptionis mysterijs, per solutis que veteris
 Coloss. 2 Ad peccatorum debitis, deletoque chirographo illo, quod aduersus nos
 erat, crucique affixo, reuersus ad patrem, apostolorum suorum ministerio
 ex omni, quae sub caelo est, gente, natione, populo, talem sibi congregauit,
 construxit & ordinauit: qualem in illa veteri synagoga, tabernaculoque
 ac sacerdotio delinauerat ac adumbrauerat. Nam omnia illa figuram
 fuisse nostrae ecclesiae, toties inculcat Apostolus.

Ecclesia
Christiana.

Haec est illa, quam inuestigamus, catholica nostra, apostolicaque Chri-
 sti ecclesia. Quae tamen a Christo tum primum incepisse & apostolo-
 rum suorum ministerio ex Hierusalē in vniuersum orbem propagata,
 ac proinde noua quaedam & a veteri illa catholica dei ecclesia distincta
 videri possit: noua lege, nouo sacerdotio, nouis sacramentis acceptis &

E

Matth. 16
Vnitatis
Christiane
ecclesiae cum
veteri.

veteribus illis abrogatis omnibus, praesertim cum idem ipse eius fun-
 dator, nobiscum in mortali carne adhuc agens quasi nondum aedifica-
 tam, edificaturum se super designatam illam petram promiserit: vnam
 tamen catholicam ecclesiam profiteamur, in quaelibet loca & tempora,
 suos palmites extendentem, & ab ipsa origine mundi, secundum seriem
 successionis nascentium & decedentium, ad seculi vsque consummati-
 onem continuatam, sub vno duce inuisibili deo in fidei & religionis va-
 ritate. Itaque non est alia Christiana ecclesia, ab illa veteri: sed & haec &
 illa veluti vna quaedam ciuitas magna fundata est super fundamentum
 prophetarum & apostolorum Christum, quem patres expectauerunt,
 prophetae praedixerunt, apostoli aduenisse praedicauerunt. Ioannes ve-
 ro demonstrauit praesentem, verum illum agnum esse significans, in cuius
 sanguinis virtute ab initio dimissa essent peccata mundi, videlicet altu-
 dens ad vetera illa sacrificia, quibus ab ipso mundi exordio, patres suam
 fidem in redemptorem nostraeque redemptionis modum protestabantur. **F**

Roma. 1

Ioan. 1

Ephe. 2

Vna igitur est ecclesia Christi cum illa veteri, vtranque connectente il-
 lo angulari lapide. Eandem tamen & nouam esse, & a Christo coepisse edi-
 ficari, & apostolorum ministerio ab Hierusalem in vniuersum orbem
 propagatam, nihilo minus cum sanctis patribus confitemur. Quan-
 doquidem impletis euacuatisque iam veteris illius tabernaculi vmbribus
 ac figuris, nouo quodam habitu ornatoque prodijt: noua promissae o-
 lim, nunc autem impletae, atque adeo exhibitae veritatis luce illustrata.
 Eundem quidem cum prioribus fidei ac vite spiritum, sed abundantiori
 mensura accipiens. Quo corda timida, subito transformata sunt & imbu-
 ta caelesti mirabilique virtute. Qui & noua quaedam admirandaque ope-
 ratus est in linguis nouis, in prodigijs & signis, in sacramentis nouis, in
 doctrina noua euangelica, per quam gratia & veritas annuntiata est omni-
 bus per Christum Iesum sublata macerie, qua diuisi fuerant Iudaei a
 gentibus, aequatisque in Christo absque vlla distinctione omnibus. Domine
 deus

A deus virtutum, inquit diuinus ille psaltes, conuertere ad nos, respice de ^{Psal. 79}
 caelo & vide ac visita vineam istam, & perfice eam, quam plantauit dex-
 tera tua, & super filium hominis, quem confirmasti tibi. Vineam domi-
 ni Sabaoth, domus Israel est. Ad quam tunc deus virtutum conuersus
 est, cum in suo filio eandem visitare dignatus est. Virtutum, inquam, deus, cu-
 ius nusquam mirabilior potentia apparuit, nunquam maiores magisque stupedas ^{Ioan. 1}
 virtutes operatus est, quam cum verbum eius caro fieret. Tum quoque ille vir-
 tutum deus, infinitae clementiae suae vultum ad nos conuertit, & faciem atque
 adeo imaginem suam viuam ad nos transmisit, pijsissimo, benignissimo-
 que misericordiae suae oculo nos respexit, vidit & visitauit: visitauit vine-
 am suam, tamen illa visitationis suae tempus non cognosceret. Visitauit,
 inquam, atque perfecit, quam exterminauerat sylvestris aper, & fera in agro
 depasta erat. Non ergo eradicata priori, nouam vineam plantauit Christus,
B sed resectis palmitibus arescentibus, atque eidem trunco insertis nouis,
 male multatis agricolis malis, hoc est, Iudaeorum rabinis, sacerdotibus & ^{Luc. 20}
 pontificibus, qui vnigenitum dei filium, vniuersorum haereditem occide-
 runt, eandem locauit agricolis alijs, hoc est, apostolis, apostolicisque viris,
 episcopis & presbyteris: sub quibus dilatata in vniuersum orbem, dilia-
 genterque excolta, fructum vberimum fecit. Non enim, inquit Apostolus, ^{Roma. 11}
 repulit deus plebem suam, quam praesciuit, sed gentilem populum, ve-
 lut oleastrum, illi inseruit, tanquam oliuae bonae. Qui particeps factus
 pinguedinis radicis illius, veteribus illis ramis fere arescentibus, & fra-
 ctis, vberime latissimeque excreuit.

Vetus est ergo Christi ecclesia, & quodammodo noua a Christo per
 apostolos sumens exordium, & ad terminos vsque orbis & seculi pro- ^{Psal. 8. 79}
 paganda. Eadem cum priori & quodammodo diuersa, propria videli-
 cet forma sua distincta ac deliniata, vnde & apostolica simul & catho-
C lica recte praedicatur. De cuius vnitatis, forma & hierarchia, qua a suo
 illo autore ac fundatore apostolorum ordinata est ministerio, priusquam a-
 gere aggrediamur, ante stabilienda sunt futurae demonstrationis prin-
 cipia. Ita enim expedita magis, dilucidiorque erit subsequens nostra dis-
 putatio. Quandoquidem, quae hactenus certa indubitataque fuerunt,
 nunc fere in dubium & controuersiam reuocantur vniuersa.

Ex quibus principijs certo demonstrari possit, verum esse aliquid, & indubitato tenen-
 dum, in fide & religione Christiana. CAP. II.

NO haec esse omnino principia, ex quibus demonstrari
 possit, quid credere & obseruare debeamus in fide religio-
 neque Christiana, nempe canonicam scripturam, & sine scri-
 pto ecclesiastica traditione, demonstrare iam aggrediemur. Quorum alterum
 auferre ac eripere nobis conantes haeretici, ipsam videlicet traditionem
 ecclesiasticam, adeo confusa, dubia, incertaque reddunt omnia, vt nec
 ipsa illis constare possit scripturae autoritas. Et in media caligine, dena-
 sissimiss-

fissimisque tenebris Andabatarum more versantes, etiam nobis conā-
tur verum orthodoxae fidei lumen extinguere, propter quos aliquan-
to altius exordiendum est.

Religionem, fidemque Christianam ad supernaturalem hominis fi-
nem spectare, & propterea rationis naturalis lumen excedere, sed a lu-
mine supernaturali dependere, nobis omnibus in confesso est, ab ipso,
inquam, deo reuelante, & testificante. De quo communi quadam con-
ceptione animi, hoc semper crediderunt omnes homines, & fidelē esse,
& veracem, tametsi in veri dei cognitione aberrauerit mortalium pars
multo maxima. Diuinā ergo infallibilique veritati innititur fides nostra
& religio. Diuinā, inquam, veritati, quae suum hominibus finem, ad
quem conditi sumus, & mediā, quibus ad eundem pertingeremus (cū
ad vtrūque per se infirma esset natura) reuelare, & ordinare dignata est.

Hoc est primum nostrae fidei religionisque principium, certum &
infallibile. Diuina, inquam, veritas, nec falli potens, nec fallere. Ad quā
reducere oportet, quicquid certo creditur ad fidem religionemque
nostram necessario pertinere.

Quod si omnes vocem audiremus, nobis intus aut extra loquentis
dei, & docentis necessaria cognitu crediturque omnia, certique esse-
mus deum esse, qui intus nobis loqueretur aut extra, nihil utique hasitare-
mus deo testificantē credere, ex illa generali, quā diximus, de deo prae-
notione & axiomate. Nec incideret fidelibus, vlla aut ambiguitas, aut
controversia, quid ad fidem, religionemque nostram certo pertinere,
necessario esset tenendum. Nempe omne & solum illud, quod certo
nobis constaret reuelatum a deo.

Sed quoniā non ita per seipsum, nobis omnibus loquitur deus, do-
cetque quae nos credere vult necessaria omnia, & multae frequenter in ec-
clesia de hoc ambiguitati ac fluctuationi, nostraeque huius inquisitioni
locus factus est. Interim tamen ab illo nostrae fidei religionisque pri-
mo principio, non recedemus latum digitum: diuina, inquam, reuelati-
one, ad quam necessario reducendum est, quicquid ad fidem religio-
nemque nostram certo pertinere, credi oportet. In qua tamen redu-
ctione ad ipsius fidei nostrae meritum ac profectum, difficultatem non
nullam inesse voluit diuina providentia, ut non nihil ad fidem pius co-
operaretur affectus. Nam deo ita nobis palam loquenti, testificantique
omnino non possemus non credere, illa semel, quam diximus, communi
de eius certa infallibilique veritate prae-notione recepta. Nullae enim in
eo iam essent partes arbitrii nostri, sed quemadmodum etiam daemo-
nes credunt, & necessario credunt & contremiscunt. Thomae post Chri-
sti mortem & resurrectionem, nolenti credere condiscipulis testifican-
tibus se vidisse viuentem dominum, nisi suis ipse oculis inspexisset, &
manibus pertractasset fixuras clauorum ipsius: incredulitati eius occur-
rens

Primum no-
strae fidei
principium.
Gene. 1

Iaco. 2

Arens ac fatisciens pius dominus, eidemque apprensus in aliorum praesen-
tia condiscipulorum: Infer, inquit, digitum tuum huc, & vide manus
meas, & adfer manum tuam & mitte in latus meum, & noli esse incre-
dulus, sed fidelis. Vides ut ex arbitrio & voluntate nostra quadamte-
nus pēdeat fides nostra & credulitas? Noli, inquit, esse incredulus, sed
fidelis esse velis. Id enim necessario subaudiendum est. Credēti deinde,
ac dominū deumque cōfiteanti: quia, inquit, vidisti me Thoma, credidi-
sti. Quid deinde: nunquid propterea illū beatū pronunciauit, quē ad mo-
dum ante Simonē, credentem, clareque confitentē eum, quē carne mor-
tali obiectum viderat, esse viuētis dei filium? minime omnium. Quorum
igitur fidē beatitudinis praemio remunerationeque dignā censuit? Beati,
inquit, quae non viderunt & crediderunt, quasi diceret: Tu quidē credis, sed
quae vidisti, quae palpasti, nihil magnū facis. Sed illi demū beati erūt, illorū
B fides digna remuneratione & praemio, quae non vidētes in me credituri sunt.

Sed vnde tandem nobis, qui nihil vidimus, qui nunquam audiui-
mus loquentem dominum, quibus nihil reuelatum est, certo constare
poterit reuelatum aliquid a deo tanquā certa fide tenendū? Multifariā,
inquit, Apostolus, multisque modis, olim deus locutus est in patribus
& in prophetis: nouissime vero diebus istis locutus est nobis in filio.
Ex scriptura Genesios, autore testemque Moyse, intelligimus, & mundi &
hominis creationem, & ad quid hic conditus fuerit, quo etiā pacto ab
illo felici, in quo creatus erat, statu & a regno illo felicitatis superne, pra-
uaricatione sua exciderit cum posteritate sua vniuersa, & praecipitauerit
in hanc lachrymarum vallem, miseris conditionis humane, & vtriusque
morti sit factus obnoxius. Iusto quidem iudicio dei, spe tamē veniē
accepta, in fide mediatoris dei & hominū, praordinato tēpore ex femine
suo nascitur: & in virtute sanguinis illius agni immaculati, qui ablatus
C rus erat peccata mundi. Quae vniuersa primos illos parētes nostros su-
os filios docuisse, & fidem, cultum, timorēque dei, cum spe certa veniē,
& remissionis prauaricationum suarū, & coelestis illius regni, ad quod fa-
cti erant, & vnde se nosque praecipitauerant, assequendi, etiā sensibilibus
quibusdam signis, oblationibus & sacrificijs ad id significandum, &
contestandum institutis, ex eadem scriptura satis intelligimus. Quae ita
continua serie traditionis, a pijs parentibus descēdisse in filios, ad Noe,
Abrahā, ad ipsum usque Moysen, eidem scripturae indubitato credimus.
Quae & specialis reuelationis diuinae multis in medio patribus, Enoch,
Noe, Abrahā, ceterisque patriarchis sepe factae cōmeminit, extēdens eous-
que ab initio cōtinua successiōis serie, stirpē humani gēnis, & deinceps per-
scribēs vniuersam veteris illius populi, quae sub ipso eius duce, legistato-
re & historiographo cōtigit, historiā. Quibus mirabilibus ac portētis edu-
ctus sit ex Aegypto, & digito dei scriptā legē acceperit: vna cū veteri illo
tabernaculo mirabiliter cōstructo & ordinato. Quo nra adūbrata pra-
figura-

Ioan. 20

Ibidem.

Matth. 16

Hebr. 2

Gene. 1

1. Timo. 2

Ioannis 1

Gene. 5, 6

Exod. 8

Exodi 31.
Exodi 25

figurataque est ecclesia. Post Moysen vero, quae illi populo contigerunt, quae insuper iam aduentante Christo, de eius aduentu redemptio- neque per illum totius humani generis, & nouae ecclesiae statu, nouique regni Messiae, veluti e propinquo eidem clarius reuelata sunt, in libris Iosue, Iudicum, Regnorum, Paralipomenon, Esaiæ, Hieremiae, Ezechielis, Danielis, prophetarum duodecim, reliquisque qui ad veteris instrumenti canonem pertinent, libris legimus. Itaque ab ipso mundi exordio, quae a deo cum humano genere facta gesta que sunt, illis ter mille septingentis circiter annis, omnium antiquissimam habemus Moyse scripturam, quo nemo ethnicorum scriptorum extat vetustior.

Vnde apud nos constat scripturarum autoritas,

Sed hic iam interrogare tempestiuum est istos, qui abrogata semel ecclesiasticae traditionis autoritate, omnem quaestionem & controversiam nunc ad scripturas prouocant: vnde nobis certum est, haec esse Moyse scripta, quae sub eius nomine legimus, ut qui autographa eius nunquam vidimus: Et si videremus, quis certos redderet Moyse tam multis seculis mortui, ea scripta manu? Deinde ut hoc nobis constaret, quis securos reddidit, vera esse quae ille scribit omnia: vere sibi apparuisse deum, & ex ipsius ore ac iussu scripsisse egisseque ea vniuersa? vnde haec apud nos scriptis eius indubia fides & autoritas: Idem de prophetarum libris, reliquisque veteris testamenti scripturis interrogari potest. Quam nobis quaestionem si explicare potuerint scripturarii isti (libet enim nouo nomine haec portenta appellare) & scripturae autoritatem sine ecclesiasticae traditionis autoritate defendere ac statuere, age herba illis porrigemus.

Si dicant etiam Christum perhibuisse Moyse, legi & prophetis veritatis testimonium, interrogabo rursus: vnde constat nobis haec esse quae legimus Moyse & prophetarum scripta & oracula, etiam ut ex Christi testimonio certo constaret, illos fideles veracesque fuisse? Vnde insuper hoc tibi certum est, quod Moyse, legi & prophetis Christus veritatis perhibuerit testimonium, qui praedicantem Christum nec vidisti, nec audisti: Ex euangelij, inquit, apostolicisque literis. Sed iam relabimur in eundem circulum. Nam de euangelij rursus pergam interrogare, qui sciant haec esse Matthaei, Marci, Lucae, Ioannis, quae sub illorum nomine legimus: ut qui autographa eorum nunquam viderint: & si viderent, non agnoscerent: & ut certo agnoscerent, quis certos reddidit vera esse, certaque quae scribunt omnia de Christo (praesertim Marcus & Lucas) quae nunquam viderant, sed crediderunt narrantibus alijs: Idem interrogari potest de Matthaeo & Ioanne, quibus tamen in hoc credamus, quod dictis actisque Christi interfuerunt, non tamen omnibus, quae scripserunt, potuerunt etiam & labi memoria, & mentiri, ut omnis homo falli potest & fallere. Si diuino illos spiritu afflato, dicas scripsisse sua euangelia, nihil magis explicas. Nam hoc vnum quaeritur, vnde nobis certum sit, diuino spiritu afflato illos scripsisse sua euangelia: vnde insuper haec quae leguntur.

Lucæ I

2. Petri. I

A leguntur, illorum esse germana, non falsata, non subditiua: Nunquam sane poterunt, quoquo se verterint, quo modocumque se torserint, seruare ac defendere sacrarum scripturarum autoritatem, nisi ex autoritate traditionis ecclesiasticae. Nos certe regulam nullam habemus aliam ad interrogandum, quae scripturae diuinam autoritatem habeat, illique infallibili veritati prorsus innitantur, quae nobis sint ac esse debeant canonicae, quae testimonium ecclesiae intellectae secundum successionem ab initio patrum & episcoporum ad haec usque tempora. Nullam habuerunt aliam ab initio orthodoxi patres nostri, Dionysius, Clemens, Polycarpus, Ignatius, Ireneus, Tertullianus, Origenes, Cyprianus, Athanasius, Basilus, Hilarius, Chrysostomus, Hieronymus, Augustinus, Ambrosius, caeterique orthodoxi vniuersi, qui ipsam communem sanctorum omnium patrum professionem, communem sensum, secundum suorum temporum successiones, magna concordia veritati scripturae sacrae reddentium testimonium. Ex quo communi consensu ipsius ecclesiae, quae columna est & firmamentum veritatis, ab initio sic testificantis indubitatum fideleque colligimus testimonium.

Quod ut paulo explicemus clarius & illustrius, Scripsit Moyses Pentateuchum. Cuius tam certa & indubia erat veritas illi tot centenorum milium cui praerat synagoga, veterique illi populo, & quae ex ore dei ea protulerit, gesserit, scripseritque omnia, ut omnes illi viderent & audirent ad ipsum loquentem dominum: qui suae praesentiae tot portentis, tot signis, tot mirabilibus, indubiam ipsis fidem faciebat. Iam nunc veniam, inquit Moyse, ad te in caligine nubis, ut audiat me populus loquentem ad te, & credat tibi in perpetuum. Rursus illo ascendente in montem, ut legem & tabulas acciperet digito dei scriptas, palam apparebat dominus ascendentibus cum illo septuaginta senioribus, qui viderunt, inquit scriptura, deum Israel. Et iterum: Cum egrederetur Moyses ad tabernaculum, surgebat, inquit, vniuersa plebs, & stabat vnusquisque in ostio palatium sui respiciebantque tergum Moyse, donec ingrederetur tentorium. Ingresso autem illo tabernaculum feceris, descendebat columna nubis, & stabat ad ostium, loquebaturque dominus cum Moyse, cernentibus vniuersis, & c. Stabantque ipsi & adorabant per fores tabernaculorum suorum. Loquebatur autem dominus ad Moysen facie ad faciem, sicut loqui solet homo ad amicum suum. Et rursus: Ego, inquit, inibo pactum, videntibus cunctis signa faciam, quae nunquam visa sunt super terram, nec in vllis gentibus, ut cernat populus iste, in cuius es medio, opus domini terribile, quod facturus sum. Vidit praeterea vniuersus ille populus redeuntis Moyse a consortio loquentis sibi domini, cornutam faciem: atque ita resplendentem, ut in eam non possent intendere. Ex quibus sane omnibus manifestum est, quod fuerit notum, quod contestatum illi veteri populo ac synagoga, in cuius medio erat Moyses, ut ex ore domini & edixerit & gesserit & scripserit ea vniuersa. Et qua certitudinis claritate,

B

ea a tanta

ea a tanta populi multitudine primum recepta fuerunt, a parentibus in D
 filios continuæ successionis longa serie, sed æquali certitudine perue-
 nisse, in admonitoria quadam ad populum oratione, ita orditur diui-
 nus ille psalter: Attendite popule meus legem meam, inclinate aurem ve-
 stram in verba oris mei. Aperiam ad parabolas os meum, loquar propo-
 sitiones ab initio. Quanta audiuiimus & cognouimus ea, & patres nostri
 narrauerunt nobis. Non sunt occultata a filijs eorum in generatione al-
 tera. Narrantes laudes domini, & virtutes, & mirabilia eius quæ fecit.
 Constituit enim focdus cum Iacob, & legem Israeli tulit, de qua manda-
 uit patribus nostris, notam facere eam filijs suis, vt posteri, filij qui nasci-
 turi & orituri erant, & cognoscerent, & filijs suis exponerent. Post an-
 nos mille quingentos post Moysen dicebant apud Ioannem, scribæ &
 pharisæi illi caeco a natiuitate, qui visum receperat a Christo: Nos scimus
 quia Moysi locutus est deus, hunc autem nescimus vnde sit. Scimus, in-
 quiunt, quia Moysi locutus est deus. Magna fidei certitudo. Certe v-
 niuersam ab ea quæ sub Moysen erat ad Christum vsque, sibi continua
 serie succedentem synagogam, eandem fidei certitudinem habuisse de
 scriptis Moysi, ex posterorum testimonijs euidenter cognoscimus, Io-
 sue, Samuelis, Dauidis, Esaia, Hieremia, Ezechiels, cæterorumque pro-
 phetarum & pontificum, protracta successionis serie ad tempora vs-
 que Christi. Ex quorum scripturis intelligimus plane, antiquum illum
 populum, & dei ecclesiam, post Moysen semper credidisse, docuisse, præ-
 dicasse, vt vera, vt indubitata, quæcunque in suo volumine ille posteris
 legenda seruandaque commendauerat. A Moysen, inquit Augustinus,
 magna diligentia succedentium sibi sacerdotum, in synagoga ac tem-
 plo integre seruabatur canon veteris scripturæ ac testamenti: idque ex
 ipsius Moysi ordinatione & præcepto. Ita enim legimus in Deuterono-
 mio: Postquam scripsit Moyses verba legis huius in volumine, & com-
 pleuit, præcepit Leuitis, qui portabant arcam fœderis domini, dicens:
 Tollite librum istum, & ponite eum in latere arcæ fœderis domini dei
 vestri. Sic & Iosue post Moysen, omnia verba quæ ad populum locutus
 est dominus, scripsit in volumine legis domini. Quemadmodum legi-
 tur Iosue vltimo. Ita & cæteri secundum successionis seriem propheti-
 ci viri, quæ diuino afflati spiritu scripserunt volumina, sub certo indubi-
 tatoque eius quæ tunc erat synagogæ testimonio, fideque publica recepta
 succedentium sibi diligentia sacerdotum, conseruata sunt sincera & ger-
 mana, etiam autographis ipsis reconditis, vna cum libris Moysi in arcæ la-
 tere. Quæ tamen si Babylónico illo incendio tradant perisse omnia: eo-
 dem tamen, quo scripta erant spiritu, ab Esdra sacerdote post restituta
 sunt. Itaque diuina prouidentia, ac diligentia sibi ab illo ad Christum vsque
 succedentium sacerdotum, & a Christo ad nos continua serie sibi succe-
 deris ecclesie, sincera integraque peruenerunt. In q̄ & hoc diuine prouidentie,
 benigni-

Psal. 77

Ioan. 9

Augustin.

Deuter. 31

2. Petri 1

A benignitatiq̄ ferimus acceptum, quod etiam hostes & inimicos nostros Iu-
 daeos, certe fidei, integritatisque scripturarum nostrarum testes habemus.
 Qui per vniuersas gentes dispersi, & diuinæ legis prophetarumque codi-
 ces proferentes, testimonio nobis sunt, veteris testamenti canonicas scri-
 pturas, integras apud nos haberi & conseruari: quas tanta quidem dili-
 gentia illi seruant & custodiunt, vt singula pene verba, quoties, quodque
 eorum in vniuerso veteris instrumenti canone contineatur, in numero
 habeant. Sed nobis seruant, non sibi: nisi ad iudicium & condemnatio-
 nem. Dedit enim illis deus, inquit Apostolus, spiritum compunctionis,
 oculos vt non videant, aures vt non audiant, vsque in hodiernum diem,
 factaque est mensa eorum, coram ipsis in laqueum, in scandalum & in re-
 tributionem illis. Seruant itaque illi diligenter fideliterque scripturas, sed
 nobis non sibi. Nec tamē propter illos scripturis credimus, sed ex ecclesie
 testimonio. Siquidem tot linguarum literis, inquit Augustinus, & ordi-
 ne ac successionē celebrationis ecclesiasticæ custodita, certissima fide per-
 uenit ad nos. Libenter tamen etiam ab his qui foris sunt, etiā ab hostibus
 & inimicis nostris, contra ipsos accipimus testimonium.

Roma. 11

Augusti. in
epistola ad
Vincen.

Sed hæc de veteris instrumenti canone, vnde apud nos cõstet eius in-
 dubia ac sacrosancta fides & autoritas. Quam ex nullo alio, quæ vna eccle-
 siasticæ traditionis autoritate quisquam nobis defendere ac statuere po-
 terit. Quæ quidem autoritas traditionis ecclesiasticæ in fide, religioneque
 Christiana longe plus sibi vendicat, quæ in illa synagoga veteri. Quod ita
 fiet clarius & illustrius, si perpenderit hanc Mosaicæ & euangeli-
 cæ legis differentiam, quod illa diligentissime per scripta erat a suo legistato-
 re Moysen, sub certo veteris illius synagogæ aut ecclesiæ testimonio, trans-
 fusaque in multa certissimæ fidei exemplaria, etiam autographo eius
 maxima cura asseruato, in arca fœderis domini. At lex noua tradita
 tantum est viua voce spiritusque vnctione, a Christo, apostolis & dis-
 cipulis, & ab illis primitiue ecclesiæ, a qua continua successionē, veluti
 per manus tradita, ad nos peruenit. Nihil enim scripsit Christus, nihil
 scribendum mandauit apostolis & discipulis. Sed euntes, inquit, docete
 omnes gentes seruare quæcunque mandauit vobis: & ecce ego vobiscum
 sum omnibus diebus, ad seculi vsque consummationem. Et apud Mar-
 cum: Euntes in mundum vniuersum, prædicate euangelium omni crea-
 turæ. Illi autem profecti prædicauerunt vbique domino cooperante,
 & sermonē confirmante sequentibus signis. Vides, vt docere, vt prædicare,
 nõ scribere, iussi sint apostoli & discipuli a Chro, quæ ipsos mādauerat.

Differentia
nouæ legis
a veteri, quæ
illa scriptu-
ræ est, hæc
traditionis.

Math. 28

Marc. vlti.

Hier. 31

Hæc enim vna est, eaque insignis, a Hieremia propheta longe ante præ-
 dicta, euangelicæ legis ab illa veteri differentia, quod illa in lapideis tabulis, at-
 que etiam atramento in charta asseruabatur descripta. At nostra non
 ita, sed in cordibus hominum. Ecce, inquit, dies venient, dicit dominus,
 & consummabo super domum Israel testamentum nouum, non secun-

B ij dum

Dum testamentum quod feci cum patribus eorum, in die qua eduxi eos de terra Aegypti, quoniam ipsi non permanserunt in testamento meo. Quia hoc est testamentum quod disponam domui Israel post dies illos. Dabo legem meam in visceribus eorum, & in cordibus eorum scribam eam. Haec est lex nostra euangelica, quae nouum testamentum appellatur a legislatore nostro, cum nouissima illa cena preciosum sanguinem suum discipulis suis commendans & propinans: Hic, inquit, est calix sanguinis mei, noui & aeterni testamenti. Veteri equidem lecto mandato legis a Moysse vniuerso populo, accipiens, inquit Apostolus, sanguinem vitulorum & hircorum, cum aqua & lana coccinea, & hyssopo, ipsum quoque librum, & omnem populum aspersit, dicens: Hic est sanguis testamenti quod mandauit ad vos deus. At Christus assistens pontifex futurorum bonorum, suam etiam legem, suumque testamentum dedicaturus & confirmaturus in sanguine: Hic, inquit, est calix sanguinis mei, noui & aeterni testamenti. Calix sanguinis, secundum parabolam prioris tabernaculi, non tamen vitulorum, aut hircorum, sed sanguinis mei. Non veteris illius, & tunc continuo euacuandi, sed noui & aeterni testamenti, nouae legis, nouo more promulgatae, ac inscribendae in visceribus & cordibus hominum. Symbolum fidei, spei nostrae, inquit Hieronymus, ab apostolis traditum, non inscribitur in charta & atramento, sed in tabulis cordis carnalibus.

Hebræ. 9

Hieron. ad Pämachiū.

Euangelium quid.

Matth. 26
Marci 14

Vnicū euāgelium.

Profecti itaque in orbem vniuersum Apostoli, praedicauerunt ubique euangelium, quod acceperant a domino, cooperante eodem, & sermonem confirmante sequentibus signis. Cum euangelium audis, nolo imaginari Matthaei, Marci, Lucae, & Ioannis scripturas, quae tunc nullae erant. Nam ante Christi passionem, indigne ferentibus iacturam vnguenti a Maria effusi in caput ipsius, idem pro ea respondens. Quid, inquit, molesti estis huic mulieri? Amen dico vobis, ubicunque praedicatum fuerit euangelium hoc in toto mundo, dicetur quod haec fecit in memoriam eius. Hoc euangelium, inquit, vnicum, solumque designans euangelium esse: non quae nos Matthaei, Marci, Lucae, Ioannisque dicimus euangelia IIII. Qui nondum cogitauerant de scribendis euangelij. Sed hoc, inquit, euangelium quod ascensurus ad patrem, mandauit apostolis praedicare omni creature.

Si quaeras, quodnam illud sit euangelium: Ipsum est salutis & redemptionis nostrae felicissimum nuncium. Nam euangelium bonum nuncium significare omnibus notum est. At non pro quocunque bono nuncio ipsum accepit Christus, sed pro nuncio redemptionis & salutis nostrae aeternae: quae promissa quidem fuit patribus, adumbrata, significataque in lege, praenunciata a prophetis, sed tandem in plenitudine temporis exhibita ab vno Christo. Ad quam annunciandam omni vniuerso mittebantur apostoli. Quibus tamen etiam praecipitum erat, ut omnes docerent seruire quaecunque ipsis mandauerat Christus: illa tamen non erat hoc euangelium, quod idem saluator noster significauit. Sed laetum illud redemptionis, salutisque nostrae nuncium, quo per apostolos

Matt. vlti.

stolos

Astolos exhilarauit & impleuit orbem terrarum. Ita enim nato saluatore nostro ad pastores angelus: Ecce, inquit, euangelizo vobis gaudium magnum: quia natus est hodie vobis saluator. Hoc est illud, hoc, inquam, illud laetum est, felixque nuncium, hoc euangelium, per apostolos praedicandum omni creaturae. Proinde & euangelium pacis, reconciliatae videlicet inter deum & humanam naturam, euangelium regni caelorum, unde excideramus, nobis restituti, euangelium gratiae & misericordiae dei, in mysterio redemptionis nostrae nobis tam copiose exhibitae, subinde appellatur in apostolicis literis. Et apud Paulum: Euangelium virtus dei est, in salutem omni credenti, hoc est, instrumentum virtutis dei, perinde ac si diceret: Virtus dei per euangelium operatur salutem omnium, tam laeto, festiuoque nuncio credenti, & ipsum, ut oportet & decet, amplectanti, quod alibi simpliciter salutem appellat. Ita enim Hebraeis scribit: Si qui per Moysen dictus est sermo, factus est firmus, & omnis praeuaricatio & inobediencia accepit iustam mercedis retributionem, quomodo nos effugiemus, si tantam neglexerimus salutem? Quae cum initium accepisset enarrari per dominum, ab eis qui audierunt in nos confirmata est, contestante deo signis & portentis, & varijs virtutibus, & spiritus sancti distributionibus, secundum suam voluntatem. Hoc itaque solo & vnicum euangelio repleverunt orbem apostoli, hoc descriperunt, non in lapideis tabulis, sed in cordibus hominum. Vnde Corinthiorum ecclesiae scribit Paulus apostolus: Epistola estis Christi ministrata a nobis, & scripta, non atramento, sed spiritu dei viui, non in tabulis lapideis, sed in tabulis cordis carnalibus. Itaque & doctrina fidei, religionisque Christianae, maxima parte imbuerant orbem contestate deo veritatem eorum, signis euentibus, priusquam scripta essent, ea quae nos vocamus euangelia.

Lucae 8

Roma. 1

Hebr. 8

2. Corin. 3

C Hac itaque fide, euidenti, inquam, contestatione diuinae veritatis, suam ab initio fidem ab ipsis apostolis accepit ecclesia primitiua, & qua fide accepit, eadem & custodiuit, & continua successiois serie, veluti per manus succedentium sibi patrum & episcoporum, transmisit ad posteros, transmittebatque usque ad consummationem seculi.

Ex ecclesiasticae igitur traditionis autoritate magis quam ex scripto ad nos peruenit Christi, apostolorumque doctrina. Cum contra, illa Mosaica magis ad nos scripto quam traditione peruenerit. Quandoquidem illam descriperat Moyses in tabulis lapideis & charta: nostram vero Christus & apostoli in visceribus tantum & cordibus hominum. Tametsi nec scripturae illius us veteris sine ecclesiasticae traditionis autoritate, quemadmodum supra demonstrauimus, constare apud nos possit autoritas.

Hier. 31

Sed hic mihi occurret aliquis: Si vnum solum est euangelium, quod saluator noster mandauit apostolis praedicare omni vniuerso, non scribere, unde ergo nobis IIII, eaque scripta, euangelia? Et si viua tantum voce accepta ab apostolis Christi doctrinam, fideliterque conseruatam, ecclesia primitiua, veluti per manus succedentium sibi episcoporum, continua serie integram ad nos syn-

Si vnicū euāgelium, idque non scribitur, unde ergo nobis scripta quatuor?

B iij ceram.

cerāq; transmissit, q̄s ergo canonis noui testamēti scripturāq; vsus erit: **D**
 Hic nobis ante omnia repetenda est, quā nunc adstruximus, illa nouae legis a veteri differentia: Quod haec a suo ipsius legislatore per scripta fuit diligenter, magna etiam cura ac prouidentia adhibita, vt incorrupta perduraret, veniretq; ad posteros. Cū nostra omnino scripta non fuerit, nisi in cordibus hominū, sed, vt diximus, tradita ab apostolis primitiue ecclesiae. Quorū ministerio, cum iam diffusa esset in orbem pene vniuersum, excitauit sacer ille spiritus pro cōfirmanda fide & deuotione fidelium sanctorū quorundam viroꝝ pium studiū, vt literis cōmendarent & cōmentarent, redēptionis nostrae a Christo peractam in terris historiam: ab incarnatione, natiuitateq; eius auspicientes, ad gloriosam triumphalēq; ipsius ascensionem in caelum. Non quidem, vt scripta illa praecessent fidei religionē nostrae, sed subessent potius, sicut accesserūt eidem iam propagatis in orbē, non praecesserunt. Accesserūt, inquam, veluti pia quaedam commonitoria, excitandae recordationis eorū, quae iam dudum viua voce ab apostolis acceperat ecclesia. Neq; etiam eorum omnium, sed, vt diximus, redemptionis nostrae historiae, & dictorum actorumq; a Christo in terris. Quae tamen ipsa nec subscripserunt velut ex reuelatione, q̄uis instigante, & calamum eorum pro suo temperate arbitrio diuino illo spiritu: sed partim ex memoria eorum quae viderant & audierant: partim, quae dedicerant referentibus apostolis, aut alijs. Quae scripta diuino equidem spiritu, apud nos tamē autoritatē habent: nō quidē ex suis autoribus aut scriptoribus, sed propter ecclesiasticae traditionis autoritatē & testimonium. Qua occasione, & quomodo a Marco scriptū sit euangeliū, Clemens Alexandrinus presbyter, apostolicis tēporibus proximus, nostraeq; religionis assertor imprimis eruditus & vehemens, VI. dispositionū libro, & Papias Hieropolites, apostolorum auditor, Ioannis quippe euāgeliste discipulus, attestant. Quorū ad nos hac de re testimonia, & Eusebius Caesariensis, & D. noster Hieronymus, certa, fidelisq; relatione deduxerūt. Hic in scriptoribus ecclesiasticis, ille in ecclesiastica, quā describit, historia. In qua clementia prouidentiae diuinā, ad urbem Romam aduersus Simonem magum, ipsis Claudij temporibus, deductum scribēs apostolorum principem Petrum, qui primus salutaris praedicationis verbo, euāgelij sui clauibus, regni caelestis illic ianuā aperuerit. Romanae igitur urbi cum clarē verbi dei lumen fuisset exortum, Simonis quidem tenebrę, inquit, cū suo autore restinctae sunt: sermo autem veritatis & lucis, qui per Petrum praedicabatur, vniuersorum mentes placido illustrauit auditu, ita vt quotidie audientibus nulla vnq; fatietas fieret. Vnde neq; auditio eis sola sufficit: sed Marcum discipulū eius (vt qui iam olim sectator ipsius fuisset) multis precibus exorant, vt ea quae ille verbo praedicabat, ad perpetuam eorum commotionē habendam, scripturā traderet, quo domi, forisq; in huiuscemodī verbi meditationibus permanerēt. Nec prius ab obsecrando

Vt scripserint euangelia sua euangeliā.

De Marco.

Eusebius ecclesiasticę historie libro II. & VI.

A do desistunt, q̄ quae orabant, impetrarēt. Et haec fuit causa scribēdi, quod secundum Marcum dicitur, euangelij. Petrus vero, vt per spiritum S. religioso se spoliatum comperit furto, delectatus est, fidem eorū per haec, deuotionemq; considerans, factumq; confirmauit, & in perpetuum legendam scripturā ecclesijs tradidit. Haec post Clementem & Papiam ille Eusebius. In quibus audis euangelizantem Petrum, non Marcum: vtq; is primus euangelij clauibus ianuam caelestis regni Romanis aperuerit, nō sua, aut Marci, aut cuiusq; in culcans scripta alterius, sed salutaris praedicationis verbo hoc annuncians euangelium, quod iusserat Christus praedici **Marci 16**
 cari omni creaturae. Audis quoq; scripsisse Marcum, nō quasi ex reuelatione, sed instinctu nihilo minus diuini spiritus excepisse dicta magistrifui, veluti fidum aliquem notariū, eaq; retulisse in codicem. In quibus tamen (vt credibile est) hoc conatus sit, vt Romanorum religioso desiderio satisfaciens, ipsis explicarent dictorū, actorumq; Christi in terris historiam: nō tamen vniuersam complexus est, nec ita visum est diuino spiritui, vt ab vno ea absolueretur historia. Exorsus siquidem ab eius baptismate, neq; vniuersa deinceps dicta, actaq; ipsius exequutus est, nec denique eo quo dicta gestaue sunt ordine: sed multa praepostere, quemadmodum eius euangelij conferenti cum tribus alijs, constat luce clarius. **A**
 Audis postremo, vt quae viua voce docuerat Petrus, a subsequentibus Marci scriptis non acceperint autoritatis pondus, aut veritatis testimonium: sed contra magis, haec ab illis, vt quia eius scripta, apostolicae praedicationi & doctrinae inueniebantur conformia. Itaq; oculatus fidusq; omnium eorum testis Petrus, sua autoritate confirmauit scripturam, & perpetuo legendam ecclesiae tradidit, tanquam veram, canonicam & diuinā illi infallibilisq; veritati prorsus innitentem, non tanquam vniuersam Christi aut historiam, aut doctrinam, integre, & ex ordine complectentem. **C**
 Et haec, quae de Marci euangelio diximus, omnia etiam in Lucae euangeliū cōpetere aequae certum est. Qui & ipse non fuit oculatus testis eorum quae scripsit de Christo, neq; etiam ex reuelatione, vt Ioannes Apocalypsim suam, ea scripsit: sed quae ab ijs qui ab initio cum domino verasati fuerant, diligenti inquisitione potuit intelligere. Cuius idem ipse luculentissimus testis est. Ita enim praefatur in scriptam a se euangelicam historiam: Quoniam quidem multi conati sunt ordinare narrationem earum, quae in nobis completae sunt, rerum, sicut tradiderunt vobis, qui ab initio ipsi viderunt & ministri fuerunt sermonis: visum est mihi affecuto omnia, a principio diligēter ex ordine tibi scribere, optime Theophile, vt cognoscas eorum verborū, de quibus eruditus est, veritatem. Tradūt pleriq; ex ore Pauli descripsisse Lucam suū euangelium. Certe idē ipse testatur ex traditione nō vnus, sed eorū, qui ipsi ab initio viderunt, & ministri fuerūt sermonis, assequutū se omnia, conatum ea a principio diligēter ex ordine scribere. In quo tamen non hoc praestitit vniuersum, qd veluti **B** *iiij* huma

De Luca et eius euangeliō.

Matthæus
quibus suū
euāgelium
conscripte
rit.

humano consilio conatus est. Prætermisit enim non pauca, multa etiam **D**
non eo, quo dicta gestaue sunt, ordine retulit. Id quod cōferenti cum suo
Matthæi euāgelium (qui visa ut plurimum, non audita retulit) appare-
bit luce clarius. Quem & ipsum non orbi, sed Iudæis suis in Iudæa He-
braice scripsisse Christi euāgelium, pro perpetua cōmōnitione eorū, quæ
ex apostolorum prædicatione ac traditione acceperant, post Clemētem
Alexandrinum illis tēporibus proximum, affirmat Origenes libro com-
mentariorū in illud ipsum Matthæi euāgelium, & D. Hieronymus in
catalogo scrip. eccle. Atq; in illo principio, cū necdum Græce aut Latine
versum esset, certum est latius lectum non fuisse, q̄ a Iudæis quibusdam
Christifidelibus. Quo tēpore cum & Lucas diuerso orbis loco vni suo
Theophilo (quāuis alio respexerit diuinus ille spiritus) suū Græce scribe-
ret euāgelium, et Marcus loco tertio, ab vtroq; eorū distantissimo, pro Ro-
manorū, vt audisti, cōmōnitione, & cōfirmanda memoria ex his, quæ pas-
sim docuerat prædicaueratq; Petrus, nec quisq; omnium saluatoris nostri **E**
peractam in terris historiā integre et ex ordine assequutus sit: nō est cogi-
tandum studio id factum ab ipsis, quasi vnus etiam alteri scribēda volue-
rit relinquere, quos verisimile est de se mutuo non cogitasse, cum eodē fe-
re tēpore diuersissimis orbis locis eadem scriberent: sed quemq; pro se, vi-
rilicq; sua conatū integre & ex ordine explicare redēptionis salutisq; nos-
træ a Christo saluatore nostro peractam inter homines pro hominibus
historiā, atq; eius dicta actaq; omnia, quæ vniuersa ad nostram ædifica-
tionē & doctrinam pertinebant, diligēter per scribere. In quo quisq; tan-
tum assequutus est, quantum voluit ille sacer spiritus. Cuius etiā in hoc di-
uinæ prouidentiae & dispensationis munus haud vulgare agnoscimus, vt
a multis, non velut ex cōposito, sed diuersissimis orbis locis, cum vnus ni-
hil cogitaret de altero, sibi tamen mutuo perhibētibus veritatis testimo-
nium, eadē per scripta, certiori fide, nō tamen inutiliter legeretur a nobis **F**
luta nostræ historia, quā si vnus aliquis assequutus integre fuisset, frustra
eadē legeretur in alio. Nunc cum omnibus desit aliquid, eandē apud oēs
legimus, vt prætermissa ab vno, discamus apud alium. Itaq; vt reuerta-
mur ad institutum, certum est ab illorū autoritate nō dependisse ab initio
certitudinē nostræ religionis ac fidei, sed cōtra magis, illorū autoritatem a
certitudine fidei religionisq; nostræ: quæ admodum accesserunt, vt audis-
ti, fidei religionisq; nostræ iam diffusæ in orbē, nō præcesserunt. Nullum
adhuc publice in ecclesia legebatur scriptum euāgelium, cū apostolica au-
toritas summa cum seueritate decerneret anathema, quicumq; euāgeliza-
ret aliud euāgelium præter id, quod in ecclesijs iam euāgelizatum erat.
Nō ergo ex scriptis a Matthæo, Marco, Luca & Ioanne euāgelij ab ini-
tio accepit Christi ecclesia, quod crederet: sed illa ecclesiæ fidei accesserūt,
et ab ea suā, quod ad nos attinet, autoritatē sortiti sunt, aut vt significātus
dicā, suæ autoritatis fidē indubiumq; testimoniū. Marcū supra demon-
strauit.

A strauimus ex sparsim dictis a Petro suum excerpisse & collegisse euā-
gelium. Non quidem sine ope diuini spiritus, quo & Petrum plenū fuis-
se cōstat, atq; æque non destitutum Marcum. Quia tamen nec propheti
co se ea spiritu, aut diuina reuelatione scripsisse, certam reddidit primiti-
uam ecclesiam, quæ fidei tantum notarij eum functum testatur officio, ne-
que visa a se, sed narrata ab alijs retulit: non potuit ipsemet esse ecclesiæ in-
fallibilis veritatis ac fidei a se scriptorum testis idoneus. Proinde neque a
Marco scriptum illud, vt indubitatae canonicæq; fidei accepit ecclesia, sed
a Petro, ipsius ecclesiæ summo pastore ac principe, cuius se Marcus in ea
scriptura exhibuerat notarium, vt qui illorum omnium oculatus testis fue-
rat. Cuius etiam ea in re fidem, signis, portentis, & varijs virtutibus primi-
tiuæ ecclesiæ diuina veritas contestata est. Eadem omnia in Lucam com-
petunt, qui & ipse narrata ab alijs, non visa retulit, & propterea, neq; ipse **Luce 1**
B potuit esse ecclesiæ Christi veritatis ac fidei a se scriptorum testis idone-
us: sed contra, ipsa primitiua & apostolica ecclesia, videns eius scripta cō-
sonare per omnia, in ipsa rei substantia, ijs quæ docentibus apostolis de
Christo acceperat, canonicæ veritatis scriptorum Lucæ testis effecta, eadē
sub illo sigilli sui certo testimonio, veluti per manus succedentium
sibi episcoporum & patrum, sibi mutuo & primitiuae ecclesiæ perhiben-
tium testimonium, certa ad nos fide perduxit.

Itaq; etiam viuētib; Marco et Luca, euāgelij eorum non propter **Omnē euā**
ipso fides est habita, etiam ab ijs, qui certo sciebant ea scripta ab illis, atq; **geliorū au**
adeo, qui eorum habebant autographa: sed propter illam apostolorum **toritatē no**
ecclesiam, quæ ipsis testimonium veritatis perhibuit. Nos vero non so- **bis depēde**
lum quod vera certaq; Lucas & Marcus de Christo scripserint, sed etiam **re ex auto-**
quæ sub ea, quæ sub eorum nominibus cōmuniter per ecclesiam legi- **ritate eccle**
mus, siue per omnia consona scriptis eorum autographis, non falsata, nō **sia.**
C subditicia, vni testificanti ecclesiæ credimus, vt qui manu eorum scripta
euāgelia nunquā vidimus: & si videremus, minime agnoscerentur a no-
bis, vt constat rectissime dixisse illum sanctum Augustinum, euāgelio
se non credere, nisi ecclesiæ ipsum ad hoc coegisset autoritas. Idemq; ab
omni vere Christiano dici sentiriq; oportere.

Palam est igitur, vt eiusdē Augustini hic verbis dicam, quantum in re **August. cō**
dubia ad fidem & certitudinem valeat catholica ecclesiæ autoritas, quæ **tra Mani-**
ab ipsis fundatissimis sedibus apostolorū, vsq; in hodiernum diem sue- **chaos.**
cedentibus sibi episcopis, secundum seriem successionis, & tot populo-
rū consensioe firmatur. In hac ecclesia factis signis & miraculis deus olim
demonstrauit se loqui, in apostolis primitus a Christo missis, accipien-
tibus visibili signo spiritum dei, spiritum veritatis, qui & palam doctri- **Acto. 2**
nam eorū approbavit sub attestatione signorum & prodigiorū, quem
admodum dicitur Marci vltimo: Illi autem profecti prædicauerunt v-
bique domino cooperante, et sermonem confirmate sequentibus signis.

Proinde

Proinde ipsius ecclesiae veracitas magis tunc erat contestata & manifesta, **D** quae veritas evangelicae scripturae: quippe quae cognoscebatur sacra & vera ex ea, quae tunc erat ecclesia. Cui ipse Christus perhibuit testimonium, & viva voce, & signorum prodigiorumque attestazione. Cuius autoritas scripturarum nobis autoritatem statuit: statuit inquam nobis, ut quae nisi ab ecclesia veritatis accepto testimonio, nullam ex seipsis aut suis autoribus apud nos autoritatem haberent.

Galat. 1

Ante scripta ab illis euangelia ita decernit Paulus apostolus: Sed licet aut nos, aut angelus de caelo euangelizet vobis, praeter id quod euangelizauimus vobis, anathema sit. Quid est quod ait: Sed licet nos? Cur non potius: Sed licet ego? Hoc est, quod ait: Etiam si Petrus, etiam si Andreas, etiam si Matthaeus & Ioannes, etiam si omnis denique apostolorum chorus euangelizet vobis, praeter id quod euangelizauimus vobis, anathema sit. Nec suffecerat illi humanam tantam commemorasse naturam, nisi & angelicam quoque excellentiam comprehendisset. Licet nos, inquit, aut angelus de caelo. Hoc nimirum significans, autoritatem nobis fidei religionisque nostrae, non constare ex autoritate annunciantis, angelica, aut humana, sed dei, qui sua illa esse, non commenta ab apostolis, signis, portentis, & varijs virtutibus, illi ecclesiae euidenter attestatus est.

Quare siue ipse Petrus, siue ipse Paulus, siue omnes denique in vnum apostoli, siue etiam angelus de caelo noui aliquid, & praeter id, quod sub illa diuiniae attestacionis certitudine primitiue traditum est ecclesiae, nobis euangelizauerit, anathema sit, inquit Apostolus, hoc est, separatus, segregatus, exclusus, ne vnus ouis dirum contagium, innoxium Christi gregem venenata permixtione contaminet. Non sufficit ergo apostolicum scriptis nomen praetextere aut titulum, sed debent ab ecclesiasticae traditionis autoritate accipere testimonium, quod nihil noui aut alieni contineant, praeter id quod illa viua & a deo contestata apostolica traditione ab initio accepit Christi ecclesia.

De euang.
lio scripto
sub nomine
Petri.
2. Cor. 11

Non erat diu post mortem Petri, cum legeretur a plerisque in ecclesia sub eius nomine conscriptum euangelium, siue illud nothum plane ac subdititium fuerit, transfigurato in angelum lucis angelo Satanæ, siue falsatum ab haereticis, quo sub apostolicae tantaeque autoritatis praetextu venena sua facilius propinarent incautis & simplicibus, nobis incertum est. Hoc constat, noua quaedam, & praeter ea, quae ex primitiuae ecclesiae traditione eatenus crediderat & obseruabat ecclesia, in eo fuisse. Cuius occasione, cum in Rhodo Ciliciae orta fuisset inter fratres dissensio, contententibus quibusdam, ipsum in ecclesia legi debere ob singularem autoritatem eius, cuius titulum nomenque praeferebat: alijs cautiorebus, & quibus mens erat sanior, contententibus contra, ob dissonantiam, quam in eo deprehenderant, ab antiqua ecclesiastica traditione, atque eam ob causam pene ad seditionem vsque dissecarentur, delata est controuersia haec ad iudicium

A dicitum Serapionis Antiocheni episcopi, tum forte ibidem praesentis. Qui non satis diligenter excusso libro, ad seditionem sedandam, legieum permisit. At post deprehenso, quod in eo latebat, veneno, mederi cupiens deceptis ea occasione fratribus Rhodis, librum scripsit de illo Petri euangelio, ubi falsa quaedam illi inserta coarguit. Ex quo Eusebius Pamphili Celsariensis episcopus, VI. ecclesiasticae suae historiae lib. haec eius verba inseruit: Nos enim, inquit, fratres et Petrum & alios apostolos recepimus sicut Christum: quae autem sub eorum nomine falsa ab alijs conscripta sunt, veluti gnari eorum sensus ac sententiae declinamus: scientes quod talia non sunt nobis tradita. Ego enim cum essem apud vos, putabam omnes rectae fidei esse inter vos, & nondum plene decurso libello, qui mihi offerebatur, in quo nomine Petri conscriptum euangelium ferebatur, dixi: Si hoc est solum, quod inter vos inimicitia simultateque videtur inferre, legatur codex.

B Nunc autem compertum habeo, quod hi qui codicem legi debere asserunt, prospectu cuiusdam occultae haereseos hoc fieri poposcerunt. Haec tenus verba Serapionis ad Rhodios, referre Eusebio. Fuit autem hic octauus ab initio Antiocheni episcopus, vir eruditus, etiam Clemente illo Alexandrino vetustior, proximus apostolicis temporibus. Quae audis, quo lydio lapide discernat doctrinam vere apostolicam a falsa, notha & subdititia: nempe ex consonantia ad vetustam traditionem ecclesiasticam, a qua quicquid distonant, minime germanum aut genuinum esse, sed suspectum, sed falsum ac reiciendum. Nos, inquit, Petrum & alios apostolos recipimus. At quae sub eorum nomine ab alijs falsa conscripta sunt, declinamus. Quo indice? Sciens, inquit, quod talia nobis non sunt tradita. Veram nimirum germanamque eorum doctrinam ecclesiastica traditione comprobans. Idem fecit etiam ante hunc ille Irenaeus Lugdunensis episcopus insignis, sancti Polycarpi Ioannis euangelistae discipuli auditor, qui lib. iij. aduersus Valentinum, caeterosque sui saeculi haereticos ostendens, quae sit vera doctrina apostolica: Traditionem, inquit, apostolorum toto orbe manifestam in omni ecclesia adest perspicere omnibus, quae vera voluerint audire. Eam videlicet, quam primitiua ecclesia per successionem continuam patrum & episcoporum transmisit ad nos. Sed quoniam, inquit, per omnes ecclesias discurrere prolixum esset & operis infiniti, ex omnibus maximam, et antiquissimam, atque omnibus cognitam Romae a gloriosissimo duobus apostolis Petro & Paulo fundatam eligens, eius fidei traditionemque, quam habet ab apostolis annunciatam, et per successiones episcoporum ad nos peruenientem indicat, inquit, confundimus omnes eos, qui quoquo pacto, vel per sui placentiam, vel vanam gloriam, vel per caecitatem & malam sententiam, fidem, praeterquam oportet, colligunt. Cuius occasione continuam in Romana ecclesia successionem episcoporum a beatissimis apostolis ad Eleutherium, qui eidem tunc praesidebat enumerans: Hac, inquit, ordinatione & successionem, ea quae ab apostolis, traditio in ecclesia, & veritatis praecognitatio peruenit vsque ad nos. Et est plenissima haec ostensio, demonstrans

Qua amulsi discernant patres doctrinam vere apostolicam a falsa, notha et subdititia.

Irenaeus.

vnam

vnam & eandem fidem esse, quæ in ecclesijs ab apostolis est tradita, et vñ **D**
que nunc conseruata in veritate. Hæc ille Irenæus.

Vides itaq; quo indice etiam illo seculo sancti patres nostri discernere-
bant, & agnoscedam docebant doctrinam verè apostolicam a falsa, quæ
obrecta sub aromate eloquiorum cœlestium. Non quidem ex ipsis euangeli-
starum scripturis, sed ex autoritate traditionis ecclesiasticæ, per quam,
quæ ab apostolis accepit primitiua Christi ecclesia, veluti per manus suc-
cedentiū sibi patrum & episcoporum, eadem fide ad nos transmisit, nihil
vnq̄ admiscens alieni, nihil amittens proprii, sed sedula & cauta deposito-
rum apud se dogmatum custos. In quibus nihil permutat vnq̄, nihil mi-
nuūt, nihil addit: sed hoc vnū omni industria studet, vt vetera fideliter sa-
pienterq; tractando, si qua illa sunt antiquitus informata & inchoata, ac-
curet ac poliat: si qua iā expressa & enucleata, consolidet, firmet: si qua iam
confirmata ac definita, custodiat. Hoc, inquam, vnū ab initio semper, dili- **E**
genterq; egit catholica ecclesia, neq; vnq̄ aliud conciliorum suorum decre-
tis enisa est, nisi vt quod antea simpliciter credebatur, hoc idem postea di-
ligentius crederetur: quod ante lentius frigidiusq; prædicabatur, hoc idē
postea instantius prædicaretur: quod ante securius colebatur, hoc idem
postea sollicitius excoleretur. Hoc semper, hoc inquam semper, nec quicq̄
præterea, hæreticorum nouitatibus excitata, conciliorum suorum decretis per-
fecit ecclesia, nisi vt quod prius a maioribus sola traditiōe susceperat, hoc
deinde posteris aduersus prophanas hæreticorum nouitates, etiā per scri-
pturæ chirographum consignaret. Sed ne longius ab instituto nos abri-
piat orationis impetus. Vides, quo ariete vicerint illi sancti patres nostri
hæreticorum machinas ac munitiones, quo gladio iugularint introductas
contra venerandam vetustatem prophanas per eos nouitates. Breuiter,
quo irrevincibili argumento confirmarint nostra, & conuincerint aliena.

Eos, inquit ille, qui quoquo modo, vel per sui placentiam malam, vel **F**
per vanam gloriā, vel per cæcitatem, præterquā oportet, fidem colligunt,
confundimus. Sed qua obsecro tam euidenti ratione? quo tam irrevinci-
bili argumento, aduersus quod hæreticorum impudentiæ ac peruiacita-
ti non sit contradictioni locus? nūquid scripturis? nō est difficile illas tor-
quere, retorquere, & in quemcunq; sensum vertere, adeo vt doceat Ter-
tullianus non solum inutilem, sed etiam perniciosam esse cum hæreticis
ex scripturis conflictationem, quemadmodum post suo loco clarius de-
mōstrabimus. Quid ergo proferentes peruiaces illos & qui cōfundi ne-
sciunt, confundimus hæreticos? Indicantes, inquit, fidem traditionemq;
maximæ & antiquissimæ ecclesiæ, Romæ a gloriosissimis duobus apo-
stolis Petro & Paulo fundatæ ac constitutæ. Quam enim illa fidem tradi-
tionemq; ab apostolis accepit, continua succedentiū episcoporum serie,
sibi mutuo & primitiua ecclesiæ reddentium testimonium, certissima fi-
de integram synceramq; ad nos transmisit. Hoc gladio fidelis ille David,
hoc

A hoc est, catholica ecclesia, per suos, qui in ea præsent, summos pastores,
semper prosternit superbum Goliath, qui vnus audeat exprobrare aciei ^{1. Reg. 17}
dei viuētis, hoc est, ecclesiæ catholicæ, quā ille vidit veluti castrorum aciem ^{Eccle. 47}
ordinatam. In hoc vno aduersus suorum temporum hæreticos felicissi-
me depugnarunt patres nostri. Hoc illum Valentinum confecit Irenæus,
Marchionem Tertullianus, Celsum Origenes, Nouatū Cyprianus, hoc
Luciferanos, Iouinianum & Vigilantium Hieronymus, Donatistas &
Pelagianos Augustinus, hoc Arrianos Nicenum iugulauit concilium,
Macedonium, Sabellium, Eunomium & consortes, Constantinopolita-
num I. Nestorianam impietatem Ephesinum primum, Euthicetis bla-
sphemiam cum suo Dioschoro Chalcedonense. Breuiter, hoc vno in cō-
cilijs vniuersalibus omnibus impias hæreticorum nouitates semper ex-
terminauit catholica ecclesia, hoc ecclesiæ proceres aduersus insurgentes
B hæreticos veterem orthodoxamq; fidem asseruerunt.

Paruulorum baptisma aduersus Donatistas defendens & adstruens ^{Augustin.}
D. Augustinus: Paruuli, inquit, baptizati ponuntur in numero creden-
tium. Et hoc solum ex consuetudine ecclesiæ antiqua, canonica, fundatis-
sima. Et iterum: lam, inquit, superius ostendimus paruum credere, & inter ^{Canon fun-}
baptizatos computari: hoc habet autoritas matris ecclesiæ: hoc fundatis- ^{datissimæ}
simæ veritatis obtinet canon: contra hoc robur, contra hunc inexpugna- ^{veritatis,}
bilem murum, quisquis arietauerit, ipse potius cōfringitur. Audis, quem ^{ecclesiæ au-}
hic tam confidenter iacet fundatissimæ veritatis canonem? quod robur ^{toritas.}
plusquam adamantinum? quem inexpugnabilem murum? Nunquid
scripturas? Sunt enim illæ veluti plumbea quædam Lesbiæ ædificatio-
nis regula, quæ ad sensum, quem quis ante secum præsumpserit, accom-
modari se facile patiantur. Quid igitur? hoc, inquit, habet autoritas ma-
Ctris ecclesiæ: hæc illa fundatissimæ veritatis regula: hoc illud adamantini-
um inflexibileq; robur: hic ille inexpugnabilis murus.

De canonicis noui testamenti scripturis libro primo commentario-
rum in euangelium secundum Matthæum ita scribit Origenes: Ex tra ^{Origenes.}
ditione, inquit, didici de quatuor euangelijs, quia hæc sola absq; vlla con-
tradictione suscipi debent in omnibus, quæ sub cœlo sunt ecclesijs dei.
Ita enim tradiderunt patres. Et quod primum omnium scriptum sit eu-
angelium a Matthæo, qui aliquando fuerat publicanus, Hebraicis literis,
& traditum his, qui ex circuncisione crediderant. Secundum vero scri-
ptum esse a Marco, iuxta ea quæ sibi tradiderat Petrus. Tertium esse se-
cundum Lucam, quod Paulus apostolus collaudat tanquam his, qui ex
gentibus crediderant, scriptum. Super omnia vero euangelium esse Io-
annis. Is vero qui idoneus factus est minister noui testamenti, non literæ
sed spiritus, Paulum dico, qui repleuit euangelio omnia ab Hierusalem
in circuitu vsq; ad Illyricum, non ad oēs, quas docuerat, ecclesias scripsit,
sed quatuordecim solas epistolas, & in eis plures breuissimas. Quamuis

nonnulli de ea, quæ ad Hebræos scripta est, dubitauerint, pro eo quod non videatur in ea seruari illa eius sententia, quam de se ipse pronunciat, dicens se imperitum esse sermone. Sed ego, inquit, dico sicut mihi a maioribus traditum est, quia manifestissime Pauli est. Et semper omnes antiqui, maiores nostri, ita eam ut Pauli epistolam susceperunt. Hæc Origenes. In quibus audis, didicisse illum de quatuor euangelijs, ea sola absque vlla contradictione suscipi debere in omnibus, quæ sub cælo sunt, ecclesijs. Audis certo affirmantem, epistolam ad Hebræos, de qua dubitatum est a plerisque, manifestissime esse Pauli. Sed unde & quo docente aut testificante hoc tam certo didicisti, Adamanti, de quatuor euangelijs, quod ea sola absque vlla contradictione suscipi debeant in omnibus, quæ sub cælo sunt, ecclesijs?

Ecclesiastica traditio qualis,

Ex traditione, inquit, hoc dici, nimirum ecclesiastica. Sed epistolam ad Hebræos qua nota internosti? Quo indicio certo manifestissime deprehendisti esse Pauli, quæ Pauli nomen non præfert, & de qua ob characteris diuersitatem dubitarunt non pauci? Sic enim mihi, inquit, a maioribus est traditum, & semper omnes antiqui, maiores nostri, ita eam ut Pauli epistolam receperunt. Leuis hæc Adamanti tibi coniectura videtur, et ob quam non debeat ita certo definire ac statuere: Tu quisquis es, profer aliam, si potes, notam, aliud indicium, aliud argumentum, quod quas sub Pauli, Petri aut aliorum nomine legimus epistolas, vere illorum sint. Quod hæc euangelia sint Matthæi, Marci, Lucæ & Ioannis, quodque nihil in se falsi contineant. Et cum te sursum deorsumque verteris, scio aliud nihil te inuenturum.

Creditum euangelijs, non propter euangelistas, sed ecclesiam.

Scripturis ergo euangelistarum omnium, certam canonicæ veritatis fidem nobis fecit primitiua ecclesia, non ipsi scriptores euangelistarum, suo videlicet testimonio comprobans, quod consonaret doctrinæ apostolicæ, quam sub certa illa diuinæ contestationis fide acceperat ab apostolis. Quas sub eadem fide & certitudine consignatas, traditionis eius autoritate, per manus succedentium sibi episcoporum & patrum, nos recepimus, credimusque scripturis nostris propter ecclesiam, non contra ecclesiam propter scripturas.

Notiore autoritate ecclesie quam scripturarum.

Habemus igitur, non solum non inferiore, non solum parem, imo & quodammodo superiorem, & notio rem ecclesie autoritatem autoritate scripturarum. Siquidem scripturis quibusdam, eisque præcipuis, hoc est, euangelistarum, quam neque ex se, neque ex scriptoribus suis apud nos habebant, canonicam impartita est autoritatem: alij vero quam ex autoribus suis habebant, autoritatem conseruauit, easque veluti chirographi aut sigilli sui certo testimonio communitas ad nos certa fide deduxit: perinde ac cum ex pontificio, aut imperiali diplomate, per se quidem authentico, sed quod nunquam ipsi viderimus, ad nos transmitterentur ignota manu descripta exemplaria. Eis siquidem, nisi sub testimonio, chirographo, aut sigillo fide dignæ alicuius publicæque & notæ personæ, quod concordarent cum ipsis originalibus integris, certæque fidei & authenticis, nulla prorsus fides haberetur: ita vero transumptis (etiam ut deinde perirent, nec usquam extarent

autos

A autographa, aut ipsæ originales literæ) æqua fides haberetur atque ipsis, si proferrentur, principalibus, ob notum videlicet sigillum aut chirographum transfumentis, adhibitosque testes, sub quorum attestacione transfumpta fuerent. Ita plane est de scripturis canonicis. Veteris equidem instrumenti canonicas scripturas autographas perijisse vniuersas Babylonico illo incendio vna cum arca fœderis, in qua asseruabatur, tradit antiquitas. Et si adhuc extarent, nihilo maiorem apud nos inuenirent autoritatem aut fidem, quam quæ nunc leguntur eorundem exemplaria, nisi extrinsecus accepto testimonio, quod vere essent illa autographa, suo illo seculo sub certa diuinæ attestacionis fide tradita tunc viuenti ecclesie, & ita recepta ab eadem. Perinde enim, ac apud nos prolata instrumenta publica, notarij publici ac authenticici subscripta manu, sed quæ nobis vna cum ipso notario plane esset incognita. Exemplaribus autem illis, quæ habemus & legimus, scripturarum, nulla apud nos maior fides aut autoritas esse posset, quam quibuslibet scripturis apocryphis, aut quæ esset illi scripturæ, cuius paulo ante meminimus, quæ Petri se mentiebatur euangelium, nisi nobis commendaretur ecclesie testimonio. Nihilo enim plus illud Petri non esse, quam hoc esse Matthæi, Ioannis, Marci, Lucæ, quæ denique hæc Moyfi, Esaiæ, Hieremias, cæterorumque quorum titulos præferunt, nobis posset constare. Propter ecclesiam ergo solam, eiusque autoritatem nunc credimus scripturæ vniuersæ: partim ut transfumptis ab eadem exemplaribus diplomatum, quorum perierunt originalia: partim ut his, quorum etiam originalibus publicam indubiæ veritatis fidem autoritatemque ipsa impartita est.

Veteris instrumenti historia, maxime quæ post Iesum Naue accidit, fere in certis autoribus scripta est, ut libri Iudicum, Ruth, Regnorum, Paralipomenon, Tobie, Iudith, Ester, Job. In quibus illius temporis synagoga aut ecclesia, non solum sub fide publica transfumentium, et ad nos transfumentium ex autographis publicis & authenticis vice defuncta est, sed & autographis ipsis, quamuis sine nomine et titulo scriptis, publicam autoritatem nobis impartita est. Testis quippe veritatis eorum, quæ sibi certo constabant, effecta, sua veluti subscriptione ac testimonio publicas authenticasque scripturas, quod ex autoribus aut scriptoribus suis, quod ignorantur, non habent, nobis effecit, & ad nos transmisit. Idem a Christiana ecclesia in euangelistarum scripturis, & præcipue Lucæ & Marci factum, supra demonstrauimus, ut qui a se scriptoribus non fuerunt testes oculati, sed crediderunt narratibus alijs. At sciuit, quæ tunc viuebat apostolica primitiua illa ecclesia, quæ certæ veritatis eorundem testis effecta publicam indubiæ veritatis autoritatem illis impartita est. Omnis ergo, quæ nunc apud nos est, scripturarum autoritas, ab ecclesie autoritate dependet necessario. Neque enim aliter eis credere possemus, nisi quia testimonium illis perhibenti ecclesie credimus.

Palam igitur est (ut repetitis illis Augustini verbis hic tandem finiamus) palam, inquam, est ex prædictis, quantum in re dubia ad fidem & certitudi-

C ij nem

Quibus veteris testimonio libris vetus illa synagoga autoritatem, quam alias non habebat, impartita est.

Omnem nobis vniuersæque testimonio scripturarum autoritatem necessario dependere ab

autoritate
ecclesiae.

nem valeat catholicæ ecclesiæ autoritas, quæ ab ipsis fundatissimis sedi-
bus apostolorum vsq; in hodiernum diem succedentibus sibi episcopis
secundum seriem successionis, & tot populorum consensione firmatur.
Quam scripturarum autoritate demonstrauimus in nullo inferiorē, imo
quāto ea maior sit, in sequenti oratione conabimur explicare accuratius.
Certe ab ea scripturarum omnem autoritatem nobis dependere, & ma-
gnam earum partem, vniuersam suam autoritatē ab ea accepisse, iam nūc
fecimus euidentissimum. Duo proinde nos habere certa principia, ex
quibus quid in fide religionēq; Christiana necessario tenēdum sit, certo
demonstrari possit, canonicā videlicet scripturam, & sine scripto ecclesia-
sticam traditionem. Cui qui nunc autoritatem suam detrahare nituntur
hæretici, non intelligunt stupidi, cæci & miseri, se omnem prorsus autori-
tatem canonicarum scripturarum e medio tollere, & vnum hoc conari,
vt vniuersum orthodoxæ fidei & veritatis lumen, sibi alijsq; eripiant.

Capite 3

Autoritatem ecclesiasticæ traditionis, in certitudine quidem veritatis esse parem autoritati
scripturarum, sed eadem notioem nobis, & ad longe plura se extendere. CAP. III.

Vando quidem vno hoc feliciter iacto constitutoq; principio,
autoritate, inquam, sacrosancta ecclesiasticæ traditionis, non so-
lum quæ hic demonstranda suscepimus, procedent nullo nego-
cio, sed etiam vniuersa, quæ nunc in ecclesiam Christi grassatur, pestilens
tissimæ hæresium abominanda lues & colluuius, traduci omnibus, &
euidenter conuinci facile poterit: operæ precium visum est, huic aliquāto
insistere diligentius. Ita em̄ luce clarius apparebit, quanta sit illorum insa-
nia, qui abrogata ecclesiasticæ traditionis autoritate, alteræ tantum nobis
relinquūt fidei religionisq; nostræ principium, nempe scripturā canoni-
cam, ad quā nunc oēm quæstionem & controuersiam prouocāt: hoc in-
terim nō intelligentes stupidi et miseri, etiam eam ipsam se scripturarum
autoritatem vniuersam tollere, vt quam oēm, quanta quāta est, nobis de-
pēdere ab vna ecclesiasticæ traditionis autoritate, superiori capite euiden-
ter demonstrauimus. Ex quo & hoc consequens est imprimis, scriptu-
rarum autoritate eam inferiorem esse non posse. Quæ an par illi sit per
omnia, an vero eandem etiam excedat, nunc explicare aggredimur.

Ecclesiasti-
cæ traditio-
nis & scri-
pturarum par
autoritas
in veritatis
certitudi-
ne.

Parem autem esse ecclesiasticæ traditionis & scripturarū autoritatem,
aut potius eandē, in certitudine ac indubiæ veritatis fide, ex his, quæ iam
proxime demonstrauimus, facile cuiq; perspectū fore confidimus. Nam
scripturis non nisi testificantis ecclesiæ fidem autoritatemq; nos credere,
nunc fecimus euidentissimum. Par autem, aut potius eadem sit oportet,
fides testis & dicti a se testimonij, notarij & instrumenti a se publicati, chi-
rographiq; sui roborati testimonio.

Notior no-
bis autori-
tas ecclesia-
stica, q̄ scri-
pturarum.

Notioem tamē nobis ecclesiasticam autoritatem q̄ scripturarum es-
se oportere, æque manifesto consequitur. Si enim scripturis, quemadmo-
dum demonstrauimus, propter testificantem ecclesiam solum credimus,
magis

A magis perspecta nobis sit oportet, ecclesiasticæ traditionis veritas, q̄ scri-
pturarum. Nobis, inquam, qui indicium, aut argumentum aliud nullū ha-
bemus, q̄ nostra hæc, quæ legimus, scripturarum exemplaria consonent
cum suis autographis, quæ perierūt fortassis vniuersa ante multa secula,
quodq; autographa illa, certæ, indubitataq; fidei fuerunt, vel ab ipsis eo-
rum autoribus, sub manifesta diuinæ contestationis fide, tunc viuenti ec-
clesiæ tradita, vel tunc viuentis ecclesiæ certo testimonio roborata. Hæc
enim nullo alio argumento aut indicio nobis constant, q̄ vnius traditio-
nis ecclesiasticæ, quæ (vt illius Augustini verbis dicam) ab ipsis fundatis-
simis apostolorum sedibus, vsq; in hodiernum diem succedentibus sibi epi-
scopis, cōtinua ferie, & tot populorum cōsensione ad nos peruenit. No-
ta ergo nobis magis sit oportet, fides veritasq; traditionis ecclesiasticæ, q̄
scripturarum. Quemadmodum de situ Asiæ, Africæ, aliarumq; nobis
ignotarum regionum, & incolarum moribus, credimus referentibus nobis
spectatæ fidei testibus oculatis, videlicet ignotis nobis narrationibus, ob-
notam referētium fidē. Itaq; et in ecclesia, inquit Augustinus, factis signis
et miraculis deus olim demonstrauit se loqui, in apostolis primitus, a Chri-
sto missis, accipientibus visibili signo spiritum dei, spiritū veritatis. Qui
& palam doctrinam eorum sub attestatione signorum & prodigiorum
approbauit, sicut dicitur Marci vltimo. Proinde illius ecclesiæ veracitas
magis, inquit, manifesta erat, q̄ veritas scripturæ euāgelicæ. Quippe quæ
cognoscebatur sacra & vera, ex ea quæ tunc erat ecclesia.

Augusti-
nus contra
Manichæ-
os.

Nunc vt illud euidens faciamus, magis vniuersalem esse ecclesiasticæ
traditionis, q̄ scripturarum autoritatem: hoc est, latius patere, & ad longe
plura se extendere, hoc imprimis admonendum putauī: Nos hic loqui
de ecclesia Christiana, vt distinguitur contra illam veterem, initiumq; ce-
pit a Christo, per ministerium apostolorum propagata in fines orbis &
seculi. Deinde repetenda est illa, quam superiori capite demonstrauimus,
nouæ legis nostræ a veteri differentia. Quod hæc traditionis tantum est,
non scripturæ: contra vero, illa scripturæ potius q̄ traditionis. Siquidem
illa, a suo legislatore per scripta fuit diligenter, & sic scripta, magno studio
conseruata, & transmissa ad posteros, etiam in arca fœderis domini recō-
dito & custodito eius autographo. At nostra tradita tantum est, primum
a Christo, apostolis ac discipulis suis, partim viuæ vocis doctrina, partim
spiritus vnctio. Quæ etiam visibili attestante signo (quo & ipsis crede-
retur accepta tradentibus) acceperūt. A quibus viuæ vocis oraculo, sub il-
la quā diximus, diuinæ veritatis manifesta attestatione, ea accepit primiti-
ua ecclesia. Nihil em̄ scripsit legislator noster Christus, vt fecerat ille Moy-
ses, nihil mandauit scribēdum apostolis. Sed euntes, inquit, in mundum
vniuersum docete omnes gentes seruare quæcunq; mandauī vobis, &
prædicare euāgelium omni creaturæ. Illi autem profecti, inquit Marcus,
prædicauerunt vbicq; domino cooperante, et sermonem confirmante se-

Magis vni-
uersalē esse
autoritatē
traditionis
ecclesiasti-
cæ, q̄ scri-
pturarum.
Capite 2

Viuæ tradi-
tione, non
scripto, v-
niuersam
ecclesiā ab
initio susce-
pisse fidem
Christi.
Marci vlt.

C ij quenti-

quentibus signis. Itaque audisti supra Petrum euangelizantem Romam non d
scribentem. Marcum vero eo inscio, et veluti furtim colligentem, ex prae-
dicatis passim ab illo, sui euangelij historiam, coactum ad hoc Romano-
rum Christiani fidelium deuotione & pijs precibus pro eorum confirman-
da memoria. Eadem & Lucae scribendi causa fuit, & alijs. Ita quoque a Ia-
cobo, Petro, Ioanne & Iuda, scriptae epistolae illae, quas vocamus catho-
licas. Non quidem ad infideles, quos per illas conaretur ad Christi fidem
conuertere. Sed ad fratres iam Christianos ex viua apostolorum traditi-
one & doctrina. Ita Paulus Romanis scribens, dilectis dei vocatis san-
ctis: Primum quidem gratias, inquit, ago deo meo per Iesum Christum,
pro omnibus vobis, quia fides vestra annunciat in vniuerso mundo.

1. Cor. 1

Ita ecclesiae dei quae erat Corinthi, & sanctificatis in Christo Iesu: Gra-
tias, inquit, ago deo meo semper pro vobis, in gratia dei quae data est vo-
bis in Christo Iesu, quod in omnibus diuites facti estis in illo, in omni ver-
bo & omni scientia. Ita ecclesijs Galatiae: Miror, quod tam cito transferimur
E
ni ab eo, qui vos vocauit in gratiam Christi, in aliud euangelium: quod non
est aliud, nisi sunt aliqui, qui vos conturbant, & volunt conuertere euan-
gelium Christi. Sed licet nos, aut angelus de caelo euangelizet vobis, prae-
terquam quod euangelizauimus vobis, anathema sit. Ita omnibus san-
ctis qui erant Ephesi, & fidelibus in Christo Iesu: Propterea, inquit, &
ego audiens fidem vestram, quae est in Christo Iesu, & dilectionem in o-
mnes sanctos, non cesso, gratias agens pro vobis, memoriam vestri face-
re in omnibus orationibus meis. Ita quoque omnibus sanctis in Chri-
sto Iesu qui erant Philippis, cum episcopis & diaconibus: Gratias ago
deo meo in omni memoria vestri semper in cunctis orationibus meis pro
vobis, super communicatione vestra in euangelio Christi. Ita & eis qui
erant Colossis sanctis, & fidelibus fratribus in Christo Iesu: Gratias, in-
quit, agimus deo, & patri domini nostri Iesu Christi, semper pro vobis

1. Thess. 1

orantes, audientes fidem vestram in Christo Iesu. Ita ecclesiae Thessalo-
nicensi: Gratias agimus deo semper pro omnibus vobis, memores operum
fidei vestrae, & laborum, & charitatis, & sustinentiae spei domini nostri Iesu Chri-
sti, ante deum patrem nostrum. Ita Timotheo iam dilecto filio in fide.

1. Tim. 1

Quem in hoc constituerat remanere Ephesi, ut docentibus aliter, quam erant
ab ipso & apostolis edocti, resisteret. Ita postremo & Tito, dilecto filio se-
cundum communem fidem. Quem in hoc reliquerat Cretae, ut ea quae illis
adhuc deessent, corrigeret, suppleret & constitueret. Ex quibus sane o-
mnibus, luce clarius est videre, non veluti ex scripto aut commentario pri-
mitiuam ecclesiam docuisse apostolos euangelium, quod a Christo docen-

Marci 16

dum praedicandumque acceperant, & quaecumque ad fidem, religionemque no-
stram pertinebant, sed viua tantum traditione ac doctrina. Nec quae ita do-
cuerant, reliquisse iam fidelibus & credentibus collecta & conscripta in charta
aut tabulis, sed in eorundem cordibus tantum & memoria: quorum tantum
ad eos

A ad eosdem scribentes ipsos commonefaciunt. Audis enim Romanorum
fidem, quam euangelizante eis Petro acceperant, iam annunciatam, diuul-
gatamque fuisse per vniuersum orbem, priusquam Paulus ad illos scriberet.
Audis & Corinthios iam dudum instructos (viua nimirum traditi-
one) in omni verbo fidei, & scientia salutis, ita ut nihil ipsis deesset, antequam
binae illae ab Apostolo scriberentur ad ipsos epistolae. Sic & Galatas
sub interminatione admonet, non transferri ab eo euangelio, quod ante
ipsis euangelizatum erat, nimirum viuae vocis oraculo. Ita & E-
phesiorum, & Colossensium, & Thessalonicensium praedicatam fidem,
& charitatem, suis commendat literis. Philippensium quoque commu-
nicationem in euangelio Christi, quod viua illa traditione iam dudum acce-
perant, ante scriptas ad ipsos apostolicas illas literas.

Vides itaque primitiuam illi ecclesiae, traditum viuae vocis oraculo, non
B scripto consignatum euangelium Christi, traditam fidem, religionem, do-
ctrinamque Christianam. Quibus accessere illa apostolorum & euangeli-
starum scripta, veluti excitandae, confirmandaeque viuae illius traditionis
pia quaedam commonitoria, aut corrigendi, extirpandique, si quid praeter
illam primitiuam traditionem zizaniae, inimici astu superseminatum ex-
titerat, gratia. Thessalonicensibus ita scribit Paulus apostolus: De cae-
tero ergo fratres, rogamus vos & obsecramus in domino Iesu Christo, ut
quemadmodum accepistis a nobis quomodo oporteat vos ambulare, &
placere deo, ita & ambuletis ut abundetis magis. Scitis enim quae praece-
pta dederim vobis per dominum Iesum. Ita fere nihil facit aliud in epi-
stolis suis vniuersis, quam quod admonet, rogat, obsecrat eos ad quos scribit &
nonnunquam sub anathemate interminatur, ne ab ea quam semel acce-
perant, traditione apostolica, & euangelio ipsis praedicato, declinent in
C nouum dogma aut peregrinum aliquod, sed primitiuam illi traditioni
firmiter inhareant. Quae tamen illa sit, nusquam conatur vniuersam re-
petere, aut exprimere suis illis literis. Quin potius illius meminisse iubet,
ut secundum eam ambulent, quo deo placeant. Rogamus, inquit, vos &
obsecramus, ut ita ambuletis quemadmodum accepistis a nobis, quo-
modo oporteat vos ambulare. Scitis enim, quae praecepta dederim vo-
bis per dominum Iesum. Sed pro nata tantum occasione & necessitate
scribit alijs alia. Sic & Corinthijs suis: Ego enim accepi a domino, quod
& tradidi vobis, & infra: Caetera autem, cum venero, disponam. Vides
iam dudum viuo verbo illum tradidisse Corinthijs de cena dominica, quae
hic scripto replicat, ad extirpandos subintroductos aduersus traditionem
illam errores contrarios. Nec tamen vniuersum illum agendi ordinem expli-
casse scripto, sed inquit: Caetera, cum venero, disponam. Hinc sane, inquit
Augustinus ad Ianuarium, intelligitur, quia multum erat, ut in epi-
stola totum illum agendi ordinem insinuaret, quem vniuersa per orbem
seruat ecclesia, ab ipso ordinatum esse, quod nulla morum diuersitate

Qua occa-
sione predi-
catae iam si
dei accesser-
int aposto-
lica & euā-
gelistarum
scripta.

1. Thess. 4

variatur. De quo disputare quin ita faciendum sit, insolentissimæ insaniae est. **D**

Postremo & hoc statuendum ob oculos est, quod fuerit euangelistis scribendi argumentum, qui scopus. Nam causam, occasionemque scripturæ eorum iam satis indicauimus. Neque enim hoc conati sunt literis commendare, quæ præcepta primitiæ ecclesiæ dederint apostoli per dominum Iesum, quo ordine, quo ritu, quibus sacramentis & caeremoniis eandem instituerint, autore, doctoreque Christo, & spiritu sancto. Sed Christi tantum conuersationem in terris, dictorum actorumque eius, a baptismo Ioannis præcursoris fere incipientes, ad eius gloriosam ascensionem in caelos, vtcunque potuerunt explicare historiam. Quam tamen nec vnus quilibet, neque omnes in vnum nobis reddiderunt integram.

Capite 2
Ioan. vlt.

Quemadmodum superiore capite luce clarius demonstrauius, & ipse Ioannes euangelistarum præcipuus, qui nouissimus scripsit euangelium, ingenue confitetur: Sunt, inquit, & alia multa quæ fecit Iesus, quæ si scribantur per singula, nec ipsum arbitror mūdum capere posse eos, qui scribendi sunt libros. At quæ ad ecclesiæ institutionem, hierarchiam, sacramentaque pertinent, ad illam historiam non pertinent: sed maxima parte ea acceperunt apostoli, vnctione spiritus sancti. Quod ne quis a nobis diuinari calumnietur, idem Ioannes haud obscure indicat. Ita enim scribit Christum proxima iam sua morte dixisse discipulis: Adhuc multa habeo vobis dicere, sed non potestis portare modo, hoc est, nondum estis illorum capaces. Quæ vel maxime fuisse ea quæ ad ecclesiasticam disciplinam, hierarchiam, gubernationemque pertinebant, hoc certissimo constat argumento, quod de ecclesia nullum adhuc verbum sane intelligebant, alia quædam (qualia adhuc somniat Iudaica cæcitas & obstinatio) carnalia, de Christi regno & Israelis restitutione animo concipientes. Id quod indicat euidenter ambitio illa filiorum Zebedæi sedendi **F**

Præcipua
quæque nra
fidei myste-
ria discipulis
apostolos
vnctione
spiritus, quæ
rū nihil ab
euangelistis
perstrictū
est.
Ioan. 16

Math. 20

in regno eius, ad ipsius dextram & sinistram: Duorum quoque discipulorum domini, post eius resurrectionem euntium in Emaus, cum eodem ratiocinatio, qua communem omnium discipulorum Christi sententiam exprimebant: Nos autem, inquiunt, sperabamus quia ipse esset redempturus Israel. Nos, inquam, discipuli eius. Itaque etiam ascensurum iam iam ad patrem, interrogabant in vnum apostoli, num eo tempore esset restitutus regnum Israel. Vides itaque quæ nihil sane intelligebant etiam tum apostoli de regno Christi, quod est eius ecclesia. Itaque quæ ad ecclesiæ suæ disciplinam, hierarchiam, sacramenta, institutionemque vniuersam pertinebant, tunc non docuit carnales adhuc, incapacesque eorum apostolos, cum ipsis in carne mortali manens. Sed spiritus vnctioni ea referuauerat. Adhuc multa, inquit, habeo vobis dicere, sed non potestis portare modo. Cum autem venerit ille spiritus veritatis, docebit vos omnem veritatem. Itaque illa tam multa referuata vnctioni spiritus, dicere

Ioan. 16

A dicerunt postmodum apostoli, cum eundem spiritum, sub visibili signo acciperent, eademque tradiderunt ecclesijs: quæ veluti per manus succedentium sibi episcoporum & patrum sibi mutuo & primitiæ ecclesiæ perhibentium testimonium, certa fidelique traditione ad nos peruenerunt. Quæ qui ex euangelistarum scriptis sibi velit comprobare, æque facit absurde & ridicule, ac si, quando diuisi a se apostoli, orbem terrarum inter se partiti sunt vomere euangelicæ prædicationis excolendum, quæ inter se tunc constituerint. (Constituisse enim inter se plurima pro ecclesiastica disciplina, hierarchia, ordineque conseruando, certum est. Nam apostolicos canones agnouit vniuersa Christi ecclesia, atque adeo Nicenum concilium) quam quisque provinciam sortitus, quid in ea egerit, quo exitu glorificauerit deum, quid Antiochiæ aut Romæ gesserit Petrus, quo pacto sub Nerone vna cum Paulo gloriosum ibidem consummauerit martyrium, ex eisdem sibi exegerit demonstrari, alioqui nihil omnium eorum crediturus: cum euangelia vnam saluatoris nostri explicare conentur peractam in terris historiam, & inter homines vitam & conuersationem: Ita & apostolica illæ epistolæ pro nata occasione necessitatis vnus aut alterius ecclesiarum particularium scriptæ sunt. Ne quis opinetur, si non vna, saltem vniuersis epistolis suis voluisse Apostolum comprehendere vniuersa nostræ fidei, Christianæque doctrinæ præcepta & mysteria. Non enim velut continuū aliqd opus, illas cõtexuit epistolas: sed tanquam sollicitudinem gerens ecclesiarum Christi, vt audiuit vspiam aliquid exortū scādali, aut superseminatū zizaniæ aduersus primam, germanamque traditionem apostolicam, statim occurrit: fideles magis corroborans in fide, dubios confirmans, errantes, seductosque reuocans, seductoribus resistens, vnum hoc vniuersis suis illis epistolis agens perpetuo, ne ab ea, quam acceperant, apostolica traditione declinarent latum digittum. Nec mihi sit verisimile, cum primam earum scriberet, quicquam cogitasse de scribendis reliquis, nōdum videlicet enatis scribendi earundem occasionibus & argumētis. Nec scripsisse illas ecclesiæ catholicæ, sed singulas singulis ecclesijs particularibus aut personis, vt quæque scribendi peculiarem causam exhibuit. Id quod euidenter conuincitur in ea quæ ad Philemonem scripta est epistola. Quæ præter familiarem commedationem & deprecationem pro vno Onesimo seruo eius fugituo, nihil prorsus continet. Quam certum est, in hoc scripta non fuisse a Paulo, vt publice legeretur in catholica Christi ecclesia. Obtinuit tamen hoc eius in vniuersam ecclesiam sollicitudo, studium, labor, & officium fideliter prædicati longe, lateque euangelij, singularisque autoritas, vt quicquid Pauli certo agnosceretur, ab omnibus religiose, & summa cum veneratione amplexaretur, & tandem publice legeretur in ecclesia. Quæ quatuordecim illas eius epistolas sub sui chirographi certa fide consignatas, nobis legendas tradidit, cum alioqui nobis prorsus essent incognitæ.

Apostolica
rū epistola-
rū occasio
& scopus.

Epistola
Pauli ad
Philemonem.

Ex his euidens factum puto, latius patere, & magis vniuersalē esse ecclesiasticam **Concludit**

clasiastica traditionis, quae scripturarum auctoritatem: quemadmodum **D**
 & nobis est ea notior ac manifestior. Siquidem harum auctoritatem ab
 illius auctoritate nobis dependere, supra euidenter demonstrauiimus.
 Deinde nec continere has ex professo, vniuersam illam Christianae
 doctrinae traditionem, quam ab apostolis primitiua ecclesia acceptam,
 fideliterque conseruatam, continua successione episcoporum & pa-
 trum transmisit ad nos, vt traditione magis, quae scripto nititur lex e-
 uangelica.

In Numeros ita scribit Origenes: In ecclesiasticis obseruatiōibus sunt
 nonnulla, quae cum omnibus facere necesse est, non tamen eorum ra-
 tio omnibus patet. Nam quae (verbi gratia) genua flectimus orantes, & quae
 ex omnibus caeli plagis ad solam Orientis partem conuersi fundimus or-
 rationem, non facile cuiquam puto esse rationem compertam. Sed & eu-
 charistiae, seu percipiendae, sed quo ritu geritur explicandae, vel eorum **E**
 quae geruntur in baptismo verborum, gestorumque, atque interrogati-
 onum ac responsionum, quis facile rationem explicet? Et tamen haec om-
 nia, operta licet & velata, portamus super humeros, cum ita imple-
 mus ea & exequimur, vt a pontifice magno Christo, & filijs eius tradita
 & commendata suscepimus. Haec tamen ita velim legas, vt in illis intelligas, non vnius Origenis sensum, sed catholicae, quae
 suo seculo fuit, orthodoxaeque ecclesiae: cuius illis verbis ea de re sententi-
 am exprimit. Ex quibus vides vnde nobis, quas nunc stolidi ac miselli
 quidam contemnunt, quae in euangelio scriptae non sunt, caeremoniae illae ec-
 clesiasticae. A quo suscepit Christi ecclesia, quam adhuc retinet formam,
 ritumque verborum & gestorum in sacramentis suis, nempe a pontifice
 magno Christo & filijs eius apostolis, ipso nimirum autore, doctoreque
 commendata ac tradita. Neque enim alia ecclesijs tradidisse apostolos, quae
 quae edocti erant vnctione spiritus: aut alia illius spiritus, alia vero **F**
 Christi esse credendum est. Non enim loquetur, inquit, a semetipso, sed quae au-
 diet loquetur. Quid est, quod a semetipso non loquitur: hoc nimirum, quae
 a semetipso non est. A quo ergo audit quae loquitur: ab eo vtique a quo,
 & est, & mittitur. Cum autem venerit, inquit, paracletus, quem ego
 mittam vobis a patre, spiritum veritatis, qui a patre procedit. Nunquid
 mittentem non audis, & cuius sit spiritus: nempe veritatis & Christi. Au-
 dit ergo a patre & filio: neque alia quam quae audit, loquitur. Ille, inquit, me cla-
 rificabit, quia de meo accipiet, & annuntiabit vobis. Vides ergo cui acce-
 pta referenda sunt, quae apostolos docuit vnctio spiritus, & quae ex apo-
 stolica traditione accepit, seruatque sancta mater ecclesia. Cyprianus ille
 gloriosus martyr & pontifex, Origene quidem paulo posterior, tamen
 eidem contemperaneus, de ablutione pedum, quam de louis sancta, ri-
 tu solenni, vniuersa seruat ecclesia, audi quid scribat sermone de ea pe-
 culiari: Ipse summus sacerdos, sui est sacramenti, eucharistiae videlicet insti-
 tutor

Origenes
 in Numer.
 homilia 5.

Ioan. 16

Ebidem.

Cyprianus
 sermone de
 ablutione
 pedum.

A tutor & autor. In ceteris homines spiritum sanctum habuere doctorem.
 At sicut par est spiritui sancto & Christo diuinitas, ita in suis statutis, aequa
 est auctoritas & potestas. Nec minus ratum est, quod dictante spiritu
 sancto tradiderunt apostoli, quae quod ipse tradidit Christus, & in sui com-
 memorationem fieri praecipit. Manet singulis dignitas propria, & vni-
 formis in suo genere stat auctoritas omnium, nihil addi, nihil subtrahi, ni-
 hil corrigi potest vel mutari. Haec tamen ille Cyprianus. Quo teste, rursus
 audis catholicae ecclesiae, quae illo seculo vivebat, ad nos prolatam senten-
 tiam, ei per omnia consonam, quam & Origene illo, ex altero & diuer-
 sissimo orbis loco testificante, paulo ante audisti, vnde nobis ritus illi so-
 lennes, quos adhuc hodie obseruat sancta mater ecclesia. Et quod nuper
 nati non sunt, nec ab homunculis confecti, vt nunc impia temeritate som-
 niant, qui praecipuum nobis auferre conantur nostrae fidei, religionisque
B principium. Sed ex ipsa traditione apostolica. Vides quoque apostoli-
 cae traditionis eiusmodi auctoritatem, quae spiritum sanctum doctorem
 autoremque habuit. Sicut enim par, inquit, est spiritui sancto, & Christo
 diuinitas: ita in suis statutis aequa est auctoritas & potestas. Nec minus ra-
 tum est, quod dictante spiritu sancto tradiderunt apostoli, quae quod ipse
 per se tradidit Christus, & in sui commemorationem fieri praecipit.

Tertullianus ille sui temporis clarissimus in ecclesia scriptor, Origenem
 quidem contemperaneus, sed aliquanto vetustior, Cypriani autem illius
 gloriosi pontificis & martyris praceptor, libro de corona militis, scribit
 in haec verba: Aquam baptismatis adituri aliquanto prius sub antistiti-
 tis manu contestamur, nos renunciare diabolo, pompis, & angelis eius,
 & dehinc ter immergimur, & caetera. Eucharistiae sacramentum omni-
 bus mandatum a domino etiam antelucanis coetibus, nec de aliorum
C manu quam praesidentium accipimus, oblationes pro defunctis, pro natali-
 tibus annua die facimus, die dominico ieiunium nephas ducimus, vel geni-
 culis adorare, eadem immunitate a die Paschae usque in Pentecosten gau-
 demus, calicis etiam, aut panis nostri aliquid decuti in terram anxie pati-
 mur, ad omnem aditum & exitum, ad vestitum, ad calceatum, ad mensas,
 ad cubilia, frontem crucis signaculo terimus, & caetera. Istarum & aliarum
 ecclesiasticarum disciplinarum si exoptulas legem, nulla legis traditio tibi
 praetendatur, auctrix est consuetudo, & idonea testis est traditionis ve-
 teris. Antiquas obseruationes ecclesiae, si nulla scriptura determinauit, cer-
 te consuetudo roborauit, quae sine dubio, de traditione apostolica mana-
 uit. Haec tamen ille. Ex quibus facile intelligis, quae sit ecclesia custos fida tra-
 ditionis, quam semel recepit, apostolicae. Quas enim ille absque villo scri-
 pro obseruationes eo seculo, hoc est, annis centum septuaginta post
 Christum, per vniuersam ab initio ecclesiam commemorat, eadem vide-
 mus in hodiernum usque diem obseruari. Audis insuper, quae a primiti-
 ua ecclesia, continua illa obseruatiōe, veluti per manus succedentium sibi pa-
 trum

Tertullianus.

trum & episcoporum ad nos perueniunt, quibus absque ullo scripto, ex apostolica descendisse traditione.

Irenæus. Irenæum Lugdunensem episcopum Polycarpi auditorem supra audisti, ut ipse aduersus hæreticos statuat ac demonstret traditionem veram & germane apostolicam, videlicet, quam ab ipsis apostolis receptam, primitiua ecclesia per continuam successionem episcoporum transmisit ad nos. Satis habens eandem demonstrare in vna ecclesia Romana, fundata a gloriosissimis duobus apostolis Petro & Paulo. Cui, ut omnimodum maxime & principalissimæ, necesse sit vniuersam ecclesiam confirmari & consentire in fide. Cuius vnus fidem, obseruationemque, quam habet ab apostolis annunciatam, & per successiones episcoporum ad nos peruenientem, magna cum fiducia obiectat hæreticis, & confundit omnes, qui fidem aliter, quam oportet, colligunt.

Basiliius. Magnus ille Basiliius libro de spiritu sancto ostendit apostolicum esse dogma, non scriptis ecclesie traditionibus inherere: Laudo vos, inquit, inquit, Apostolus, quod per omnia mei meministis, & quemadmodum tradidi vobis traditiones, obtinetis: siue per sermonem, siue per epistolam. Dogmatum ergo quæ in ecclesia predicantur, quædam, inquit, habemus e doctrina scripto prodita, quædam rursus ex apostolorum traditione in mysterio, id est, occulto tradita recepimus. Quorum vtraque pariter vim habent ad pietatem, nec in his quisquam contradicit, quisquis sane vel tenuiter expertus est. Nam si consuetudines quæ scripto proditæ non sunt, tanquam haud multum habentes momenti, conemur rejicere, imprudentes & ea damnabimus, quæ in euangelio necessaria ad salutem habentur: imo potius ipsam fidei predicationem, ad nudum nomen contrahemus. Quod genus est (ut eius quod primum est & vulgatissimum, primo loco commemorem) ut signo crucis eos qui spem collocarunt in Christum signemus, quis scripto docuit, ut ad Orientem versi precemur, quæ nos docuit scriptura: Inuocatiois verba cum ostenditur panis eucharistiae, & poculum benedictionis, quis sanctorum in scriptis nobis reliquit: Nec enim his contenti sumus quæ commemorat Apostolus, aut euangelium, verum & alia quoque & ante & post dicimus, tanquam multum habentia momenti ad mysterium, quæ ex traditione citra scriptum accepimus. Consecramus autem & aquam baptismatis, & oleum unctionis, ex quibus scriptis, non ex tacita secretaque traditione: Ipsam porro olei unctionem, quis scripto proditam docuit: iam ter immergi homines unde traditum, velut renunciare Satanæ & angelis eius, ex qua scriptura habemus, non ex priuata & arcana hoc traditione: non ex doctrina quam patres nostri in silentio (quod curiosos excitat & ociosos submouet) seruarunt: pulchre quidem illi, nimis docti arcanorum venerationem silentio conseruari. Nam quæ nec intueri fas est non initiatis, qui conueniebat horum disciplinam publicitus circumferri scripto: Aut quid tandem sibi voluit magnus ille Moyses, qui non omnia quæ erant in tabernaculo, passus sit

A sit omnibus esse peruia? Sed prophanos extra sacros cancellos statuit, priora atria purioribus permittens, Leuitas solos dignos censuit numinis ministerio, mactationes, & holocaustorum oblationes, reliquumque ministerium sacerdotibus assignauit, atque vnum ex omnibus selectum recepit, ac ne id quidem semper, sed vno tantum die quotannis: rursus & huius diei certam horam qua fas esset ingredi præstitit, quo propter nouitatem & insuetudinem cum stupore intuerentur sancta sanctorum, probe sciens pro sua sapientia, res vltimas, & vnde cunctis parables expositas esse contemptui: quod vero sepositum, quodque rarum est, huic natura coniunctam summam admirationem. Ad eundem profecto modum, & qui in primordiis ecclesie certos ritus præscripserunt apostoli, in occulto, silentioque, mysterijs suam seruauere dignitatem. Neque enim omnino mysterium est, quod ad populares, aut vulgares aures effertur. Hæc est ratio cur quedam citra scriptum sunt tradita, ne dogmatum cognitio propter assuetudinem vulgo veniret in contemptum. Aliud autem est dogma, aliud edictum. Nam dogmata silentur, edicta publicantur. Est autem silentij instar obscuritas, qua vititur scriptura, mentem ad contemplationem dogmatum inhabilem exercens. Idque ad vtilitatem versantium in scripturis. Post commemoratas deinde & alias plurimas obseruationes, quas ab ipsis apostolorum temporibus, nihil dubium, ex apostolica traditione citra scriptum obseruat catholica Christi ecclesia: Dies, inquit, me deficiet, si ecclesie mysteria vniuersa citra scriptum tradita pergam recensere. Hæc ille vere magnus Basiliius. In quibus audis, ad quæ multa se extendat ecclesiastica traditionis autoritas, ad quæ non se extendunt scripturæ. Audis præterea, cur non expediat omnia nostræ religionis mysteria scripto commendari. Audis denique, quæ citra scriptum obseruat sancta mater ecclesia, non minorem vim ad pietatem habere, quam quæ scripta sunt in euangelijs.

C Diuum Augustinum superius audiisti afferentem baptismata parvulorum, nunquid ex scripturis? Paruuli, inquit, baptizati ponuntur in numero credentium, & hoc solum ex consuetudine ecclesie antiqua, canonica, fundatissima. Hoc habet, inquit, autoritas matris ecclesie, hoc fundatissimæ veritatis obtinet canon. Audis fundatissimæ veritatis canonem, non equidem scripturas, sed ecclesiasticam sine scripto obseruationem.

Hieronymus. Hieronymus Vigilantium contemnentem, ridentemque ritum ecclesie in veneratione sanctorum, tanquam sub religionis prætextu ex gentilitate introductum, in ecclesijs cereorum moles fulgente sole accedere: & puluerem reliquiarum beatorum martyrum in precioso vasculo circumdatum lintheo aliquo precioso osculando adorare, & æstimare inde honorem competere sanctis martyribus, tanquam nostro lumine illustrandis, quos agnus in medio throni cum omni fulgore maiestatis suæ illustrat. Dicentem in super, stulte a nobis implorari suffragia sanctorum, ut qui

nobis adesse & opitulari non possint. Hunc, inquam, Vigilantium (cuius pro dolor iam multi reuixerunt discipuli, etiam qui egregie pii uideri volunt) quibus tandem armis congressus est orthodoxus ille Hieronymus, quibus confecit ac iugulauit telis. Certe scripturas non audies. Nam reiiciens ac refellens primo notariam quam ille orthodoxis catholice ecclesie filijs intentauit calumniam, impudensque mendacium: Quis, inquit, martyres unquam adorauit, aut martyrum ossa? Non omnis qui colit ac veneratur aliquid, mox illud adorat. Veneramur martyrum reliquias, non adoramus. Ipsam uenerationem reliquiarum sanctorum martyrum nunc audi quo adstruat argumento. Si sacrilegi sunt, inquit, qui ueneramur illa, ergo sacrilegus fuit Constantinus imperator, ergo omnes ecclesiarum episcopi, non solum sacrilegi, sed & fatui, qui reliquias in serico & uase aureo portauerunt. Constantinus imperator Constantinopolim transtulit sanctas Andreae, Lucae, & Timothei reliquias, apud quas daemones rugiunt. Romanus pontifex offert domino sacrificia super mortuorum hominum Petri & Pauli ossa ueneranda, & tumulos eorum arbitratur altaria Christi. Haec quidem ille de ueneratione reliquiarum sanctorum martyrum, in quibus audis adamantinum illud robur traditionis ecclesiasticae, & communis per orbem catholice ecclesie obseruationis, non euangelicas scripturas. Ritu uero illum quem Vigilantius ridebat, uenerationis per accensos cereos, & id genus alia, hac ratione tuetur: Causabantur, inquit, olim Iudas & apostoli quod periret uentum effusum in caput domini, sed uoce illius correpti sunt. Neque Christus indigebat unguento, neque martyres lumine cereorum qui accenduntur, non ad illuminandum martyres, non ad fugandas ab illis tenebras, sed uniuscuiusque deuotio recipitur a deo, & sub typo luminis corporalis lux aeterna ostenditur. Sic per totas Orientis ecclesias quando legitur euangelium, accenduntur luminaria, iam sole rutilante. Hic nunquid alias scripturas audis? Pro suffragiis uero sanctorum & martyrum nobis magnopere expetendis. Si, inquit, apostoli & martyres, cum adhuc essent constituti in corpore, potuerunt orare pro ceteris, quando adhuc pro seipsis debebant esse solliciti, quanto magis orant pro alijs post coronas, post triumphos & uictorias? Unus Moyses sexcentis milibus armorum impetrauit a deo ueniam. Stephanus imitator domini sui & primus martyr, pro persecutoribus suis ueniam deprecabatur. Quomodo minus ualebunt cum Christo iam regnantes? Haec ille orthodoxus Hieronymus aduersus Vigilantium, quem ipse communem ecclesie sententiam, obseruationemque contemnentem, non dubitauit habere pro haeretico, quis scripturis non contradiceret: quem admodum eundem habuit uniuersa deinceps orthodoxa Christi ecclesia. Ita & in Esaiam scribens, dicit fuisse quosdam haeticos, qui contemnebant sanctorum martyrum basilicas. Quales, inquit, nuper sub magistro cerebroso in Gallia pullu-

A pullularunt, qui basilicas martyrum declinantes, nos, qui orationes ex more celebramus, quasi immundos fugiunt. Audis haeticos Hieronymo fuisse, qui contemnebant ad basilicas & uenerandas reliquias martyrum iuxta morem ecclesie orationes celebrare. Quod si orthodoxo illi communicamus in fide, & in beatitudine optamus communicare, nunquid & nobis non sunt haetici? Sunt plane, Et sunt anathema, quicumque communi, receptaque ab antiquo obseruationi & traditioni ecclesiasticae contradicunt, tamen si nulli scripturae aduersentur aperte.

B Audis itaque istis omnibus, tam multis, tam sanctis, tam doctis patribus, quanto scripturae sit uniuersalior autoritas traditionis ecclesiasticae, quam multa sine scripto ex ea teneant. Et cum Irenaeum audis, cum Origenem, Cyprianum, Basilium, Hieronymum, Augustinum, hac de re consonam, imo unam profert sententiam, nolo imaginari totidem hominum, eruditissimorum quidem & sanctissimorum, attamen hominum te audire sententiam, quae nobis praedici iudicare non possit, nec fidei, religionisque legem praescribere. Neque enim eorum tantum, sed totius orthodoxae per uniuersum orbem tunc diffusae ecclesiae (cuius & sunt & fuerunt columnae quaedam praecipuae) audis sententiam. Quae per illos ex quatuor orbis terrae cardinibus consonam, imo unam suam ad nos profert sententiam. Neque enim aliud Irenaeum, Tertullianum, Origenem, Cyprianum, Basilium Hieronymum, Augustinum, de ecclesiastica traditione & obseruationis autoritate, tanto consensu sensisse credendum est, quam quod communiter sentiebat orthodoxa Christi ecclesia, de qua cuiusque sententia, non de sua ipsorum, proprie semper loquuntur. Cuius si hac de re propria ipsius uoce sententiam adhuc audire desideras, eam audies ex libello professionis orthodoxae fidei, sub qua ab illo Orientalium ecclesiarum per Acatium Constantinopolitanum episcopum, excitato schismate sub Hormisdano Romano pontifice, eadem reconciliari meruerunt, & redierunt ad gremium, unitatemque matris ecclesiae. Quae notorium est, fuisse orthodoxae & catholicae ecclesiae fidem ac professionem, ad cuius unitatem ea fidei professione reuertebantur. In quo quidem professionis libello, inter alia multa ita legitur: Quia prima salus est, rectae fidei regulam custodire, & a patrum traditione nullatenus deuiare. Sed post eius tragicediae plenius explicandae locus incidet commodior, ubi & sub certissima fide profertur illum professionis orthodoxae fidei libellum. Ex quo hoc interim audis, quae sit & fuerit sententia ac fides catholicae Christi ecclesiae de traditione patrum & ecclesiastica, nempe hoc esse salutis principium, illi firmiter inherere, & ab ea nullatenus deuiare. At ecclesiae testimonium perhibent & Christus & Apostolus: Quod ipsa sit columna & firmamentum ueritatis, secum permanentem habens in aeternum illustratorem, doctoremque spiritum sanctum. Cuius sententiam, qui non audit, non amplectatur, non sequitur, ad ouile Christi non pertinet. Sed sit tibi, inquit ipse

D ij Christus,

Math. 26
Marc. 14

Act. 7

Comm. 1
rio in Esaiam
capite
LXV.

Ue ex aqua
labi congregatio, sen-
tium ecclesie
astici corporis a-
gnosca.

Confirmatio ex testi-
monio catholice ec-
clesiae.

1. Tim. 3

Math. 18

Christus, tanquam ethnicus & publicanus. Quanquam quod ad praesentem disputationem pertinet, non puto dubitaturum quenkum, qui quae superiori capite demonstrauimus, diligenter legerit, quin latius longe pateat ecclesiasticae traditionis, quam scripturarum autoritas vel eo solo, quam illa ad ipsas etiam scripturas se extendere, & non contra, fecimus euidentissimum. Scripturis enim non propter vllas scripturas credimus: quae omnes, quantum ex ipsis est, aequae nobis ignotae sunt: sed tantum propter testificantem ecclesiam.

Magis idoneam & efficaciorē esse ecclesiasticā traditionis autoritatem, quam scripturarum, in re dubia, ad fidem, certitudinemque faciendam: etiam, vbi id, de quo agitur, ex scripturis constare poterit.

CAP. III.

Cur magis idonea ad re dubiam adstruendā autoritas ecclesiasticae traditionis quam scripturarum.

NUNC & hoc demonstrandum est, quod magis idonea sit & efficacior ecclesiasticae traditionis autoritas in re dubia, aut quacumque excitata controversia, ad fidem, certitudinemque faciendam, quam sint ipsae scripturae. Quandoquidem clariorem esse constat, magisque apertam & plane inflexibilem communem ecclesiae sententiam, traditionemque ecclesiasticam. Cum contra scripturae plurimum frequenter obscuritatis habeant, & se trahi, accommodarique in diuersam, & ad eam quam quis secum ante praesumpsit sententiam, & eludi cauta expositione, facile permittant. Proinde & harum certam, inflexibilemque amissam esse ecclesiasticae traditionis communem sententiam. Cui quando aptatur, si qui locus incidat obscurior, si quid difficultatis occurrat, aberrari a veritate non posse certum est. Quemadmodum, cum neglecta, contempta, reiectaque amissa illa leguntur & tractantur pro cuiusque captu & ingenio, sit nobis mensa nostra in laqueum, in captionem & scandalum: & vnde reficit, instruique nos oportebat, omnis nobis erroris, omniumque haereticum sit seminarium.

Amisissae reiectae intellectus scripturarum quae?

Recognit. libro X.

Scripturarum obscuritas.

Haereticorum impudētia.

Sanctus ille gloriosusque martyr & pontifex Clemens, beati Petri successor, scribit docuisse Petrum diligenter obseruandum esse, ut lex dei cum legitur, non secundum propriam ingenij intelligentiam legatur vel doceatur. Sunt enim, inquit, multa in scripturis diuinis, quae trahi possunt ad eum sensum, quem sibi vnusquisque praesumit. Et ideo oportet intelligentiam scripturarum ab eo discere, qui eam a maioribus secundum veritatem sibi traditam seruat. Vides scripturarum amissam, ecclesiasticae traditionis veritatem a maioribus acceptam.

Impudentissime iactitant superbi tumidi que haeretici, a quibus sapientiam suam abscondit deus, omnia sibi esse peruia in scripturis, non se praecipitantes, non interpretes requirere, non quid ecclesia in scripturis sentiat, sed ipsas sibi esse per se facillimas & suspensus interpretes. Discendas ipsas per se ipsas. Hec sibi per suasis impurus ille impiusque Lutherus, hec & alij nuntitur persuadere, quo ecclesiasticae traditionis autoritatem, ut nullius momenti, ut superuacuum tollat e medio, & nos, ecclesiamque Christi in densissimas tenebras, in confusionem plusquam Babylonicam pra-

A praecipitaret. At ille orthodoxus eruditissimusque Hieronymus, qui ab adolescentia (ut de se scribit) non cessauit aut legere vnquam, aut doctos viros ea quae nesciebat, interrogare. (Nec enim, inquit, me ipsum tantum, ut plerique, habui magistrum. Denique nuper ob hanc vel maxime causam perrexi Alexandriam, ut viderem Didymum & ab eo in scripturis omnibus quae habebam dubia sciscitarem.) Hic, inquam, ille Hieronymus ad Paulinum scribens, & difficultatem, obscuritatemque scripturarum commemorans, ostendit nos in eisdem, sine praeuio & praemonstrante doctore, semitam ingredi non posse. Et impudens os illud sibi per se peruia iactat omnia sine praeuio duce ac praemonstrante iter doctore?

Scilicet hi sunt illi paruuli in oculis suis, quibus sapientiam suam reuelauit deus pater. Esaiam, Hieremiam, Ezechielem & Danielelem, quis (inquit ille) potest intelligere vel exponere? Quorum tertius Ezechiel, principia & finem tantis habet obscuritatibus inuoluta, ut apud Hebraeos ipsae partes cum exordio Genesis ante annos XXX. non legantur. In Actibus apostolorum sanctus ille Eunuchus cum legeret Esaiam prophetam, interrogatus a Philippo, putas ne quae legis, intelligis? respondit: Quomodo possum, nisi aliquis me docuerit? Ego, inquit ille Hieronymus, ut de me loquar interim, nec sanctior sum hoc Eunuchus, qui de Aethiopia, id est, de extremis mundi finibus, relicta aula regia venit ad templum, nec studi osior, tantus quippe amator legis, diuinamque scientiam fuit, ut etiam in vehiculo legeret sacras literas. Et tu quisquis es, qui persuades tibi tam faciles intellectu scripturas, vide qua fronte te sanctiorem, diligentiorēque praesumas, aut illo sanctissimo, studiosissimo, eruditissimoque Hieronymo, aut sancto illo, quem tantopere praese predicat, Eunuchus? Idem ille Hieronymus: Iacobus, inquit, Petrus, Ioannes & Iudas, VII. epistolas ediderunt, tam mysticas quam succinctas & breues pariter & longas, breues in verbis, longas in sententijs: ut rarus sit, qui non in earum caecutiatur lectione. Et quis est omnium tractatorum veterum, qui in Paulinis epistolis non confiteatur nimiam se difficultate & perplexitate tam sententiarum quam sermonis retineri? Apocalypsis Ioannis tot habet, inquit ille, sacramenta, quot verba, imo in singulis verbis multiplices latent intelligentiae. Haec eorum de sacris literis censura est, quorum omne studium, omnis voluntas semper fuit in lege domini, & qui eas vita, moribusque expresserunt, & inhabitantis in se Christi spiritus euidentissima signa ediderunt. Et nunc si diis placet, de repente factae sunt intellectu tam faciles, tam apertae, tam peruia, etiam agricolis, opificibus, nautis & vilissimae feci ex infima plebe. Qui nihil vnquam minus quam cogitauerunt de deo, sed quorum omne studium fuit inter aleam, ceruicilliam & scorta, sub nouo hoc suo magistro Luthero, nouo scilicet paracleto, qui suos omnes de repente in alios homines transformat & *θεοδιδάκτους* facit. Petrus de Paulinis epistolis loquens: Sunt, inquit, in illis quaedam difficultia intellectu, quae indocti & instabiles deprauant, sicut &

Actoꝝ 8
Esaiæ 52

2. Petri 3

caeteras scripturas, ad suam ipsorum perditionem. Ac isti nulla in illis difficultate remorantur. Sed videant ne ipsos veluti digito designet Apostolus indoctos & instabiles, qui deprauent scripturas ad suam aliorumque perditionem. Proposita est in commue mensa diuinæ scripturæ, tam nobis, hoc est, catholicæ ecclesiæ filijs, quæ Iudæis & hæreticis. Sed nobis ad animæ refectionem, fidei robur & salutem: Iudæis vero & hæreticis in laqueum, in captionem, in scandalum & in retributionem. Iudæis quidem (vt quibus in hodiernum diem manus plenæ sunt Christi sanguine, quippe consentientibus patrum suorum parricidio, & Christum dominum blasphemantibus) miscuit deus spiritum soporis in tanti sceleris retributionem; factaque est ipsis scriptura sancta in captionem, in scandalum & in iudicium proprium. Nos, inquit Apostolus, spem habentes in Christum, multa fiducia utimur, & non sicut Moyse ponebat velamen super faciem suam, vt non intenderent filij Israel in faciem eius, quod euacuatur: sed obtusi sunt sensus eorum, vsq; in hodiernum diem id ipsum velamen in lectione veteris testamenti manet non reuelatum, quoniam in Christo euacuatur. Sed vsque in hodiernum diem, cum legitur Moyse, velamen positum est super cor eorum. Cum autem conuersi fuerint ad dominum, auferetur velamen. In Christo enim, inquit, euacuatur. Ipse enim est ille, qui vicit Leo de tribu Iuda, radix Dauid, vnus omnium qui in cælo, & qui in terra inuentus, qui aperiret librum, & solueret signacula eius, hoc est, recluderet mysteria legis & prophetarum. Ad quem qui ex Iudæis non conuertuntur, ipsis est visio omnium, veluti verba libri signati. Est itaque & nobis & Iudæis communis veteris testamenti scriptura, sed non intelligentia. Est & hæreticis vtriusque testamēti communis nobiscum scriptura, quam vtriusque verissimā, & certæ indubitataeque fidei confitemur, sed discors etiam intelligentia. Si quidem nos eam dirigimus ad amissim illā ecclesiastici & catholici sensus: illi relicta & contempta ecclesiasticæ traditionis illa regula, suo eā sensu intelligunt: quam illa amissi non adhibita, tot fere & tam pugnātibus modis contingit intelligere, quot sunt homines, & quæ diuersi. Neque ideo sunt hæretici, Nouatianus, Sabellius, Donatus, Arrius, Eunomius, Macedonius, Photinus, Apollinaris, Priscillianus, Iovinianus, Pelagius, Cælestius, Nestorius, & postremo vniuersæ quæ nunc per ecclesiam Christi longe, lateque debacchatur, quæuis inter se pugnātissimorum, sub vno tamē magistro Luthero, hæreticorum colluuius, tam varijs & pugnantibus inter se sectis & sententijs, vt dinumerari vix possint. Hi, inquam, vniuersi non ideo sunt hæretici, quia scripturis non credunt: sed quia non credunt ecclesiæ, quia scripturas suo, non ecclesiæ sensu intelligunt, quia contempta catholica antiquitate ecclesiasticæ traditionis, prophanas dogmatū suorum nouitates introducunt. Nouitates, inquam, quæ sunt catholicæ vetustati contrariæ: non querentes Christum in corpore ecclesiæ, sed in deserto, in angulis, in domorum

Comunis scriptura orthodoxis, hereticis & Iudæis, sed non communis intelligentia.

2. Corin. 3. Iudæis velamine obreatus Moyse, quod a solo Christo auferetur.

Apoca. 5

Hæreticis cur discors a nobis scriptura intelligantia.

Hæreticus est, non qui scripturæ, sed qui non credit ecclesiæ.

A morum penetrabilibus: ubi eodē Christo teste, frustra quaeritur. Ita nulla vnquam hæresis, nisi sub certo nomine, certo loco, certo tempore ebulliuit, & prophani alicuius dogmatis nouitatem excogitauit. Nouitatem, inquam, quam ante ignorauerat catholica Christi ecclesia. Quis enim ante sceleratū Arrium indiuiduæ trinitatis vnitatem discindere, quis ante impium Sabellium vnitatis trinitatem confundere in ecclesia ausus est? Quis ante crudelissimum Nouatianum crudelem deum dixit, eo quod mallet mortem morientis, quæ vt reuertatur & viuat? Quis ante Magum Simonem apostolica districtione percussum (a quo vetus ille turpitudinum gurgis ad nouissimum Priscillianum continua & occulta successione manauit) autorem malorum, id est, scelerum, impietatum, flagitiorumque nostrorum, ausus est dicere creatorem deum? Quis vnquam ante prophanum illum Pelagium tantam virtutem liberi præsumpsit arbitrij, vt ad hoc in bonis rebus actus singulos adiuuandum, necessariam dei gratiam non putaret? Quis ante prodigiosum discipulum eius Cælestium, reatu præuaricationis Adæ, omne humanum genus denegauit adstrictum? Innumera sunt eiusmodi, quibus cunctis satis euidenter perspicueque monstratur hoc apud omnes hæreses solenne ac legitimum esse, vt prophanis nouitatibus gaudeant, antiquitatis scita fastidiant, & per oppositiones falsi nominis scientiæ a fide naufragent. Non desunt illis scripturarum testimonia: vna illis deest amissis, & regula recte intelligentiæ earundem. Nam si legas, seu veterum, seu recentium hæreticorum opuscula, cernas prope nullam omitti paginam, quæ non noui aut veteris testamenti sententijs fucata & colorata sit. Sed tanto magis pertimescendi & cauendi sunt, quanto occultius sub diuinæ legis vmbraculis latitant, & sub cælestis eloquij veluti quodam aromate ac dulcedine, virus suum propinant incautis. Cuius & ipse saluator nos admonet: Attendite, inquit, a falsis prophetis, qui veniunt ad vos in vestitu ouium, abintus autem sunt lupi rapaces. Quid autem est vestitus ouium, nisi prophetarum, apostolorum & euangelistarum proloquia: quæ iidem ouili quadam synceritate agno illi immaculato, tanquam vellera quædam intexerunt. Qui vero lupi rapaces, his velleribus obiecti, nisi sensus hæreticorum feri & rabidi: qui caulas ecclesiæ semper infestant, & gregem domini, quaqua possunt, lacerant? Sed vt fallacijs incautis ouibus obrepant, manente lupina ferocia, deponunt lupinam speciem, & sese diuinæ legis sententijs, quasi velleribus quibusdam obuoluunt, vt cum quisque lanarum molliciem præsenferit, dentium aculeos nequaquam pertimescat. Sed quid ait saluator? Ex fructibus eorum cognoscetis eos. Hoc est: Cum cœperint diuinæ voces non proferre tantum, sed suis, non Christi dogmatibus accommodare: non tantum iactare, sed suo, non ecclesiæ sensu eas interpretari & exponere: tunc se prodit illa amaritudo & acerbitas, tunc ferina rabies intelligitur, tunc exhalatur nouitatum virus,

Nouus & singulares hæreticorum sensus non catholici.

Non scripturas, sed amissam recte intelligentiæ earundem deesse hæreticis.

Matth. 7

Vestitus ouium licet scripturæ, sub qua lateat lupina hæreticorum feritas.

Ibidem.

D iij tunc

2. Cor. 11

Periculosa
hæreticorū
insidias, sub
prætextu
autoritatis
diuinarum
scripturas.

Matth. 4

tunc prophang nouitates experiuntur, tunc primum scindi sepem vide-
as, tunc transferri patrum terminos, tunc catholicam fidem cædi, tunc eccle-
siasticum dogma lacerari. Tales erant hi, quos percutit Paulus apo-
stolus dicens: Nam huiusmodi pseudapostoli operarij subdoli, transfigu-
rant sese in apostolos Christi. Nec miræ est, inquit. Ipse enim Satanas trās
figuratur se in angelum lucis. Non ergo magnum, si ministri eius transfi-
gurentur sicut ministri iustitiæ: si capitis sui callida machinamenta secte-
tur, quæ ille ad nocendum efficacissima nouit. Nulla enim est alia ad fal-
lendum via facilior, quàm ubi nefarij erroris subinducitur fraudulentia, ibi di-
uinorum verborum prætentatur autoritas. Quod si ipsum dominum
maiestatis non dubitauit his armis appetere, quid non faciet misellis ho-
minibus? Apud Matthæum ita legitur: Tunc assumpsit illum diabo-
lus, id est, dominum saluatorem, & statuit illum supra pinnam templi, et
dixit ei: Si filius dei es, mitte te deorsum. Scriptum est enim, quod ange-
lis suis mandauit de te, ut custodiant te in omnibus uisjs tuis. Si, inquit, fi-
lius dei es, mitte te deorsum. Quare? Scriptum est enim, inquit. Hic (quod
ille diligenter admonuit) nobis quoque iterum iterumque inculcandum
est, ut huius loci doctrinam magnopere et attendamus, & retineamus om-
nes, quo tanto euangelicæ autoritatis exemplo, quando apostolica seu
prophetica aliquem verba, contra catholicam, vniuersalemque ecclesiæ fi-
dem proferre uiderimus, diabolum per eum loqui nihil dubitemus. Nā
quemadmodum tunc caput capiti, ita nunc quoque membra membris
loquuntur: membra scilicet diaboli membris Christi, perfidi fidelibus:
sacrilegi religiosi: hæretici postremo orthodoxæ & catholicæ ecclesiæ
filijs. Et quid tandem dicunt? Si filius dei esse uis, si hæreditatē regni cœ-
lestis consequi, mitte te deorsum, dimitte te ex arce illa catholicæ ecclesiæ,
quæ ædificata est ut ciuitas super montem posita, dimissaque ecclesiasti-
cæ traditionis ac doctrinæ antiquitate, nostras adinventiones sequere,
mitte Christum quærere in corpore ecclesiæ, & nobiscum quære ipsum
in deserto, in domorum angulis & penetralibus. Si unde ita tibi facien-
dum probet, unde persuadeat, interrogas, statim ille: Scriptum est e-
nim. Et continuo mille testimonia, mille exempla, mille autoritates pa-
rat: de lege, de psalmis, de apostolis, de prophetis, quibus nouo & ma-
lo more interpretatis ex arce catholicæ ecclesiæ in hæreseos barathrū in-
felix anima præcipitur. Jam uero & illis quæ sequuntur promissioni-
bus, miro modo decipere consueuerunt incautos. Audent enim pollice-
ri & docere se dei legitimos filios esse: & quod in ecclesia sua, id est, com-
munionis suæ cōuenticulo, magna & singularis ac plane personalis quæ-
dam adsit dei gratia: adeo, ut sine ullo labore, sine operibus bonis omni-
bus, qui ad suum numerum pertinent, sola in Christum aut eius pro-
missiones fide, certa sit salus: sine ullo studio aut industria, ipsis cunctis
ita diuinitus cuncta dispensentur, ut angelica protectione seruati, nun-
quam

A quam possint ad lapidem offendere pedem suum, nunquā scandalizari.

Quid igitur cum ijs facient matris ecclesiæ filij? Hoc enim primo expe-
diendum est. Post quod explicabimus deinceps, quo pacto facile tuti esse
poterunt aduersus illius antiqui hostis tam graues, tam periculosas insi-
dias. Quomodo resistere aduersus illa diuinorum eloquiorum fulmina,
quibus sua dogmata hæretici statuunt, tanta aliquando probabilitate, ut
etiam eruditissimis magnū facessant negocium. Qua demum via, qua
certa methodo, exurgentium hæreticorum fraudes deprehendet ortho-
doxus: & in quacunque proposita quæstione quocunque dogmate or-
thodoxæ fidei ueritatem ab hæreticæ prauitatis falsitate discernet. Hæc
in sequentibus suo ordine & loco omnia diligenter explicare & demon-
strare conabimur. Quod uero nunc est in manibus, quid cum hæreti-
cis, qui sua nobis contra communem catholicæ ecclesiæ fidem conantur
persuadere, faciendum est matris ecclesiæ filijs? Nunquid ad disputatio-
nis certamen in arenam cum illis descendendum est, ut scripturarum cō-
uincantur argumentis efficacioribus, & euidentioribus? Tertulliano im-
primis non uidetur hoc uile consilium. Sed nec Paulo apostolo: Hæ-
reticum, inquit, hominem post unam & alteram correptionem deu-
ita, sciens quia subuersus est, qui eiusmodi est. Quid est quod ait? Hæ-
reticum de scripturis conuincet? minime. Imo: Hæreticum hominē de-
uita: quod disputando facere non possumus. Sed fortassis post unam &
alteram disputationem? Non sic Apostolus: sed post unam & alterā cor-
reptionem. Corripendus igitur est, non disputatione conuincendus hæ-
reticus. Et post correptionē alteram, deuita, inquit. Sed quid causæ, cur
in vno hæretico obseruandus non sit ordo ille correptionis fraternæ, no-
bis præscriptus a Christo? Cur non ante denunciandus ecclesiæ, quā uita-
ndus a nobis, ut alius quilibet frater: quem tamen ut fratrem semel & ite-
rum iubemur corripere? Cur in hoc vno non expectamus, sed præueni-
mus censuram ecclesiæ? Ipse ad hæc nobis respondeat. Apostolus: Scia-
ens, inquit ille, quia subuersus est, qui est eiusmodi. I. Iorreda profecto sen-
tentia, & grauis nimium aduersus hæreticos apostolica censura.

Ideo peccantem in nos fratrem corripimus & denunciamus ecclesiæ,
ut emendetur. At de hæreticis post unā & alteram correptionē, omnem
nobis spem emendæ præscidit Apostolus: Sciens, inquit, quia subuersus
est, hoc est, funditus euersus. Nā a fundamento omnis emendæ, & cōuer-
sionis (quod est orthodoxa & catholica fides) auulsus, suopte iudicio cō-
demnatus est. Quare in vno hæretico expectanda nobis nō est restrictio
censuræ in ipsum ecclesiasticæ. Sua enim ipsius sententia a cōmuni catho-
licæ ecclesiæ sensu recedens, ab eadem se exemit, imo contra ecclesiam se
statuit. A qua tamē vel recedere, damnari est. Quisquis enim, inquit Cypri-
anus, ab ecclesia segregatur, adulteræ iungitur, & a promissis ecclesiæ sepa-
ratur. Nec pertinet ad Christi præmia, qui Christi relinquit ecclesiā, ali-

Quo pacto
segetere de-
bent ortho-
doxi erga
hæreticos.

Corripien-
dus, non di-
sputatione
conuincen-
dus hæreti-
cus.
Ad Tit.

Post corre-
ptionem al-
teram non
denuncian-
dus eccle-
siæ, ut ceteri
peccato-
res, sed
mox uitan-
dus.

Quare in
vno hæreti-
co nō obser-
uatur ille
ordo corre-
ptionis fra-
ternæ.

Cyprianus
de simplici-
tate præla-
torum.

enus est,

enus est, prophanus est, hostis est. Habere iam non potest deum patrem, **D** qui ecclesiam non habet matrem. Si potuit euadere qui extra arcam Noe fuit, & qui extra ecclesiam foris fuerit, euadet. Monet dominus & dicit, **Lucæ II** qui non est mecum, contra me est: & qui non colligit mecum, dispergit. Hæc ille Cyprianus gloriosus martyr & pontifex. Sua ergo ipsius sententia, suo iudicio ac per seipsum damnatus est, qui suum sensum aduersus communem ecclesiae sensum statuit, atque ita se vltro & sponte ab ecclesia separat, quærens Christum in deserto aut domorum penetralibus, & se diuidens ab eo corpore ad quod congregantur aquilæ. In quo vno **Marth. vi.** Christus est, ad seculi vsque finem & consummationem. Deuitandum ergo dicit Apostolus tanquam deploratum, nec vltra denunciandus ecclesiae, qui ecclesiae sententiam & iudicium nihili facit, sed suum, aut magistri alicuius sui hæretici, sensum eidem præfert, Cuius tamen autoritas alijs peccatoribus nihilo minus est & manet sacrosancta, et propterea ad correctionem, emendamque eorum efficax. **E** Deuita, inquit, tanquam deploratum, tanquam pestilentem, tanquam præsentem pestem, nec nouis vocibus eorum aures accomoda, ne & tu quoque eorum contagione inficiaris. Multum enim proficiunt ad impietatem, & sermo eorum velut cancer serpit. Dum ergo (inquit ille Tertullianus) nouis vocibus eorum interdicit aures accommodare, simul & de scripturis cum eis disputationem interdixit: primum, quod nihil proficiunt: deinde, quod scripturæ ad ipsos non pertineant. Nam cum ex vna ecclesiastica traditionis autoritate (quemadmodum supra demonstrauimus) nobis cõstet scripturarum autoritas, certum est ad eos solos pertinere scripturas, qui ecclesiasticam autoritatem agnoscunt. Quam cum contemnant hæretici, nihil eis cum scripturis commune est, nihil ad eos pertinet scripturarum possessio. Quibus merito dicit ecclesia: Qui estis vos? vnde & quando venistis? quid in meo agitis non mei? quo iure syluam meam cæditis? qua licentia fontes meos tranuertitis? Mea hæc est possessio. Jam olim possideo, habeo origines firmas. Ego sum apostolorum hæres. Ipsi apostoli sicut testamento suo cauerunt, sicut fidei meæ commiserunt, sicut adiurauerunt, ita teneo. Vos certe exhæredarunt semper, & abdicarunt, vt extraneos, vt inimicos. Vnde autem estis extranei & inimici apostolis? nisi ex diuersitate doctrinæ, quam vnusquisque vestrum aduersus apostolicam doctrinam, quam ab apostolis acceptam catholica seruat ecclesia, de suo sensu & arbitrio profert, scripturas ad suam sententiam attrahens, & diuersis expositionibus & commentis peruertens. Quibus super prophanis, inquit ille, dogmatibus suis neutiquam permittenda est ad scripturas pro-uocatio: quas non ad inflexibilem illam suam amussim, sed ad suum ipsorum sensum intelligunt. Quare quantumuis in scripturis quis exercitatus, cum illis disputatione congregiendiens, nihil proficiet, neque ipsis, neque audientibus orthodoxis. Quoniam siue defenderis tu quid, siue negaueris, scri-

Tertulliani verissima sententia, de disputationibus cum hæreticis.

A ris, scripturas veluti Lesbæ ædificationis plumbeam quãdam regulam, ingenij versutia, in contrarium sibi accommodabunt. Quos si dixeris vim afferre scripturis, & incongrua eas expositione torquere, idem occlabunt tibi, a se videlicet veritatem earundem stare, a te vero adulterari easdem. Itaque si tu cum illis in congressum descendas scripturarum propter causam alterius, quem dubitantem in via fidei velis confirmare. Is cum videbit ex scripturis nihil aliud quam hinc inde altercationes fieri, discedet incertior: ignorans quã partem hæresim iudicare debeat: æqua parte videlicet, negandi vtrinque & affirmandi. Ergo nec ad scripturas prouocandum est, inquit, nec in ijs aduersus hæreticos constituendum certamen, in quibus aut incerta, aut parum certa est victoria. Hæc ante annos mille trecentos est & fuit illius Tertulliani sententia, atque adeo Pauli apostoli.

B Cum hæreticis igitur quid nobis, hoc est, catholicæ ecclesie filijs, faciendum sit, idem clare nos docuit Apostolus: Quibus post vnam & alteram correptionem nihil vult amplius adhiberi remedij: non in formari eos, aut conuinci ex scripturis, non ecclesie denunciari: non in formari eos, aut conuinci ex scripturis, non ecclesie denunciari: sed deuitari velut plane incorrigibiles, et qui abierunt in profundum malorum: Sciens, inquit, quoniam subuersus est, qui est eiusmodi, & tibi ex illo graue imminet contagionis periculum. Deuita ergo quasi viperam, quasi scorpi- Quantope re diuitandi hæretici. onem, quasi basiliscum, ne te non solum tactu, sed etiam visu afflatuque percutiãt. Quid est deuitare? Cum huiusmodi nec cibum sumere. Si quis, inquit, venit ad vos, & hanc doctrinam non affert. Quam doctrinam? nisi catholicam & vniuersalem, & vnam eandemque per singulas ætatum successiones, incorrupta veritatis traditione manentem, & vsque in secula sine fine mansuram. Quid tum? Nolite, inquit, recipere eum in domum, nec aue ei dixeritis: Qui enim dicit illi aue, communicat operibus eius malignis. Sicut prædiximus, inquit, & nunc iterum dico: Si quis vo- Galat. bis, nimirum Christianis & catholicis ecclesie filijs, euangelizauerit præterquam quod accepistis, anathema sit: Id est, separatus, segregatus, exclusus, ne vnusquisque dirum contagium innoxium Christi gregem venenata permixtione contamineat. Vides itaque quid nos doceant apostolica litera, quo nos pacto erga hæreticos gerere oporteat, ne venenata eorum contagione inficiamur. Certe apostoli, apostolique viri magna cura, summoque studio (ad nostram nimirum doctrinam & instructionem) sibi cauerunt, ne vel verbo communicarent hæreticis, memores apostolicæ doctrinæ præfatae.

C De sancto Polycarpo beati Ioannis euangelistæ discipulo, pontifice et martyre gloriosissimo scribit eiusdem auditor sacer Irenæus: Sunt, inquit, qui audierunt eum dicentem: Quoniam Ioannes domini discipulus in Epheso iens lauari, cum intus vidisset Cerinthum, exilierit de balneo non lotus, dicens se metuere, ne balneum concideret, cum intus esset Cerinthus, inimicus veritatis. Et ipse Polycarpus Martioni Romæ aliquando occurrens

currenti sibi, ac dicenti, cognoscis nos? respondit: cognosco te primogenitum Satanæ: Tantum, inquit, apostoli & horum discipuli habuerunt timorem, ut neque verbotenus communicarent alicui eorum qui adulterarent catholicam veritatem, quemadmodum Paulus ait: Hæreticum hominem, &c. deuita. Hæc ille Irenæus.

Ad Tit. 3

Quid nunc
patiat
ecclesia
ob no-
vitatōs
hæreticos.

Cuius apostolicæ doctrinæ si & nos memores fuissetus, meliore sane loco essent res Christianæ. Sed dum ostentandi ingenij & eruditionis gratia cum Lutero in certamen descenditur scripturarum, dum ad publicas disputationes (quæ in eiusmodi ad nihil valent quæ ad subuertenda audientium corda, & ad euentilandas sub cineribus male consopitas hæreticæ prauitatis scintillas) prouocatur, breuiter dum non vitantur hæretici, excitatum est hoc quod nunc pro dolor videmus incendium. Et peruasit hæc pestifera lues & venenata contagio, non solum pagos, castella, oppida, ciuitates: sed regna, nationes, populos, & ab ipsis pene fundamentis orbem Christianum excitauit, concussit & commouit: ut nullo vnquam tempore ab initio scedior fuerit Christianæ ecclesiæ facies, magis confusus ordo, cōtemprior ecclesiastica disciplina, neglectior religio: & semel resuscitata ab inferis vniuersa iam olim damnatarum hæresium prodigia ac portenta. Sed hæcenus erga hæreticos ipsos quo pacto nos gerere oporteat.

Qua via ac certa regula exurgentium hæreticorum fraudes facile deprehendet orthodoxus matris ecclesiæ filius: & catholicæ fidei veritatem ab hæreticæ prauitatis falsitate discernet.

CAP. V.

Non est leue, quod hic docere aggredimur. Sed ut semper magnopere ad salutem necessarium: ita hoc periculosissimo tempore (quo in errorem, si fieri potest, seducitur et electi) omnibus qui seduci non volunt, sed in orthodoxæ fidei sinceritate fideliter permanere, summo opere attendendum, qua via ac certa regula exurgentium hæreticorum fraudes, ne eis seducamur, deprehendendæ sint. Hoc enim primum est, & omnibus necessarium ad salutem, veluti declinare a malo. Quod vero deinceps, & velut secundo loco, posse certa methodo, via, ac ratione catholicæ fidei veritatem, in quacunque proposita quæstione & controuersia, ab hæreticæ prauitatis falsitate discernere ac internoscere, non exigitur æque ab omnibus: sed his tantum qui præfunt, & quibus plus datum est. Siquidem simplicioribus satis est, fide pacisci iuxta arantes boues. Omnibus tamen æque necessarium, a fidei integritate non seduci. Qua itaque via ac certa regula exurgentium hæreticorum fraudes nobis omnibus deprehendendæ sint, quo antidoto, quo vmbone tuti erimus aduersus illorum venena, & periculosas insidias, priusquam publice innotuit, ipsos esse hæreticos: quomodo deprehendendum latens venenum sub aromate eloquiorum cœlestium, denique qua nota internoscendi nobis sint hæretici, quos iubemur fugere, ut pestilentes, atque adeo, ut ipsam pestem, ipse nos docet Christus, istorum nobis aduentum præ-

Qua nota
internoscendi
nobis hæretici,
quos iubemur
fugere.

Anuncians, & aduersus eorum virus lethale suos præmuniens. Et multi, inquit, pseudoprophetae surgent, & seducent multos, tunc si quis vobis dixerit, ecce hic est Christus, ecce illic, ecce in deserto, nolite exire: ecce in penetralibus, nolite credere. Audis doctrinam Christi saluatoris nostri: Surgent, inquit, multi pseudoprophetae, nunquid mentitus est? nunquid impletum hoc ipsi non cernimus oculis nostris? Quia multi nobis de repente nunc prodierunt prophetae: Sed surgent, hoc est, venient a se ipsis, cum dominus non miserit eos. Quanquam & generalius et ad propositum accommodatius per pseudoprophetas intelligimus eos, qui peruersè interpretantur scripturas, et suo, non ecclesiæ sensu easdem intelligunt. Hoc enim Paulo est prophetare, scripturas interpretari & exponere. Sectamini, inquit, charitatem, æmulamini spiritualia, magis autem ut prophetetis. Qui enim loquitur lingua, non hominibus loquitur, nemo enim audit. Qui prophetat, hominibus loquitur ad ædificationem, & exhortationem, & consolationem. Et paulo post: Volo autem omnes vos loqui linguis, magis autem prophetare: nam maior est qui prophetat, quam qui loquitur linguis, nisi interpretetur, ut ecclesia ædificationem accipiat, &c. Ideo qui loquitur lingua, oret ut interpretetur. Prophetæ itaque & Paulo & Christo sunt interpretes scripturarum. Pseudo vero prophetæ, qui sub velleribus ouium, tecta lupina feritate grassantur in ouile Christi, qui nefarii erroris fraudulentiæ, prætextu autoritatis diuinorum eloquiorum subducunt, qui scripturas suo sensui accommodant & non suum sensum scripturis: breuiter, qui scripturas suo ipsorum, non ecclesiæ catholicæ sensu intelligunt. Surgent, inquit, multi pseudoprophetae, sed vnde agnoscetis eos. At quæ tandem hæc sunt opera? seducent, inquit, multos. Quid est seducere? seorsum ducere, abducere a corpore illo ecclesiæ vnitatis, a doctrina catholica & vniuersali, in nouitates prophanas, in opiniones singulares, in angulos domorum & penetralia. Hæc sunt istorum pseudoprophetarum opera, a quibus nobis æstimandi & internoscendi sunt. Seducent multos, sed tu caue ne ab illo corpore te seduci permittas. Sed si quis tunc dixerit tibi: Ecce hic est Christus: Ecce illic: Ecce apud nos est vera ecclesia Christi, vera proinde salus quæ expectatur a Christo, nostræ sententiæ, nostræ fidei & doctrinæ cōsortibus: nolite, inquit, credere, nolite seduci, nolite exire ab illo corpore. Illius enim solius corporis, caput, vita & salus Christus est. Ego, inquit, vobiscum sum omnibus diebus, usque ad consummationem seculi. Itaque ab illo corpore quisquis te seducere conatur in desertum Iudaismum, in angulos domorum & penetralia, hoc est, in nouas & singulares aliquas opiniones, a communi sensu illius corporis extraneas, & pugnantes cum doctrina catholice ecclesie, agnosce iuxta saluatoris nostri doctrinam, pseudopropheta ex operibus suis: agnosce lupum obiectum velleribus ouium: & caue cre-

Pseudoprophetæ falsi scripturarum interpretes.

1. Cor. 14

Math. 7

Vnde pseudopropheta tam agnoscas.

Math. vi.

Math. 24

E das,

das, carne exeas. Si quemadmodum infelix mater nostra serpenti, ita & tu **D**
 pseudoprophetae coeperis adhibere aures, si credideris insuper, si seduci
 te permiseris, si exieris, nihil habes quod cuiquam possis imputare: nihil
 quod errori tuo excusationis praetendere, quasi tibi non sit praedictum sa-
 tis a Christo: quasi te non satis praemonitum: aut demum, quasi nescias,
 quid sentiat catholica per orbem diffusa ecclesia: ut cuius vocem & sen-
 tentiam nunquam audieris. Nam & hanc tuam excusationem praue nit
 & submouit Christus. Vbi cunq; enim, inquit ille, fuerit corpus, illuc
 congregabuntur & aquilae. Vides, quo pacto intelligere possis totius cor-
 poris sensum. Nam si non ex totius corporis voce, certe ex congregatio-
 ne aquilarum. Vbi cunq; enim illae congregantur, ibi corpus est: quae est
 illarum concors sententia, idem totius corporis sensus est. Et quae eadem
 illae aquilae, qui in carne praeter carnem viuunt aut vixerunt: quorū est et
 fuit, quamuis hic peregrinantium, in coelis conuersatio: quorū omne stu- **E**
 dium, omnis meditatio, omnis voluntas in lege domini: quam & vita, &
 moribus expresserunt. Qui signa inhabitantis in se dei spiritus euidentia
 ediderunt. Vbi cunq; illae aquilae cōgregantur, illic certum habere esse cor-
 pus illud, cui associari, cui consentire debeas, & in quo Christum & salu-
 tem quaerere. Nunquid aut obscura aut difficilis est haec doctrina Chri-
 sti? Nunquid qui seduci se permittunt a corpore illo in desertum, in an-
 gulos domorū, & penetralia, qui exeunt, & seductores sequuntur ac illis
 credunt, habent quod errori suo excusationis praetexant? Si opertū est,
 inquit ille, euāgelium nostrum, in his qui pereunt opertum est. Quorum
 deus excæcauit mentes, ut non fulgeat in eis illuminatio euāgelij gloriae
 Christi. Qui exeunt ergo ab illo corpore, qui seductores pseudoprophe-
 tas sequuntur vltro, horum, inquit, excæcauit deus mentes. Et profecto
 prodigiosa cuiusdam cæcitas est, vnum aliquem carnalem homuncio **F**
 nem sibi persuadere, quod haecenus vniuersa ecclesia Christi non intelle-
 xerit euāgelium & scripturas: ipse vero eorundem nunc primum ve-
 rum germanumq; intellectum habeat. Quod catholica ecclesia nescierit
 haecenus quid credi oporteat: sed credenda vniuersa nunc demum sibi
 primitus innotuerint. Imo quod mille quingentis ferme annis nulla fue-
 rit ecclesia, in qua esset regnareq; Christus, aduersus fidelē eiusdem pro-
 missionem, dicentis ihs qui ab initio constituebant ecclesiam: Ego vobis-
 cum sum omnibus diebus ad consummationem vsq; seculi. A quo tem-
 pore certum est non defecisse nec defecturum illud corpus, in quo Chri-
 stus permanet, nisi infidelem & mendacem aeternam dei veritatem face-
 re voluerimus. Quod tamen istis hominibus, qui impudentibus buccis
 affidue crepant euāgelium: cū nihil minus ad ipsos pertineat, supra an-
 nos mille ducentos, trecentos & eo amplius nullum fuisse certū est. Nam
 quibusdam ex his (vt in exemplo quod dixi fiat apertius) nemo est Chri-
 stianus nisi baptizatus aetate adulta, & cum actuali fide: paruulorum ve-
 ro ba-

Vt ortho-
 doxum ca-
 tholicæ ec-
 clesiae sen-
 sum intelli-
 gas, quem
 sequi neef-
 fatio debe-
 as.

2. Cor. 4

Prodigiosa
 haeceticorū
 nostrae tēpe-
 statis cæci-
 tas.

A ro baptisma, vt vanum ac nullius momenti ridet et contemnunt. Certū
 est autem supra mille, & tanto amplius annos vix vltos fuisse aliter ba-
 ptizatos, nisi forte paucos ex Iudaismo aut gentilitate cōuersos ad fidem
 Christi. Quare nec vltos vere Christianos, vllamve ecclesiam Christi.
 Quod si negare audeant, proferant nobis, quo orbis loco interim conti-
 nua serie aliter facti sint Christiani, q̄ quemadmodum nos adhuc infan-
 tes & paruuli: vt vel fingere possint in aliquo orbis loco conseruatam cō-
 tinue ecclesiam, quam certum est deficere non posse ad consummatio-
 nem vsque seculi.

In omni itaq; haereticae tempestatis suborto turbine ac procella, quis-
 quis se continet intra arcam illam ecclesiae catholicae, atq; eius corpori se
 firmiter agglutinat, quisquis in dubio obseruat, sequiturq; aquilarum il-
 larum conuentum & congregationem, illi nihil potest imminere pericu-
 li, sed fixus immotusq; permanet. Cōtra vero, q̄ dimissa illa sacra ancora, **B**
 animo fluctuare incipit, qui aures praebere impiorum sermonibus, qui ra-
 tionibus eorum magna aliquando probabilitate, ex diuinorum eloquio
 rum autoritate contextis attendere: is paulatim ab illis seduci se permittit
 illique sit tentatio, ad profectum alioqui nostrum a deo permissa, in capti-
 onem & scandalum, sed sua vtiq; culpa, quia consilio Christi expedito
 & facili non est obsecutus. Fidele est & plane Christianum illius Ada-
 mantij consilium, quod vti nā idem ipse perpetuo secutus fuisset. Quo-
 ties, inquit, aduersus ea quae obseruat vniuersa Christi ecclesia, canoni-
 cas aliqui scripturas proferunt, quibus omnis Christianus orbis consen-
 tit & credit, videntur dicere: Ecce in domibus est verbum veritatis, sed
 nos illis credere non debemus: nec exire a paterna ecclesiasticaq; traditi-
 one, nec aliter credere nisi quemadmodum ecclesiae tradiderunt nobis.
 Haecenus ille. In quibus audis sacram ancoram quae nos stabilit aduersus
 C
 sus omnem fluctuationem in suborta tempestate haeretica. Quae tentati-
 oni quidem est omnibus, sed in profectum illis, qui memores doctrinae
 Christi se diligenter continent intra tutissimam stationem catholicae ec-
 clesiae. In laqueum vero et scandalum fluctuantibus, quibus domi sordet
 vetusta omnia: sed vltro exeuntes, omnem prophanam nouitatem ca-
 ptāt. Scribit in Deuteronomio B. Moyses: Si surrexerit in medio tui pro-
 pheta, aut qui somnium se vidisse dicat, hoc est (vt nostro id accommo-
 demus proposito) magister aliquis in ecclesia, tantae opinionis & autori-
 tatis apud populum, vt diuino propheticorū spiritu docere credatur, &
 in eius confirmationem praedixerit, inquit, signum atq; portentum, & e-
 uenerit quod locutus est. Magna profecto doctrinae commēdatio, certo
 futura praedicere, & re ipsa euentisq; praedictionis veritatē comprobari.
 Quid deinde? Et dixerit, inquit, tibi: Eamus & sequamur deos alienos,
 quos ignoras. Deos aut alienos, etiam aliena nouaq; dogmata, allegorico
 sermone haud incongruēter intelligere possumus. Et seruiamus, inquit,

Vt se quit-
 que inter o-
 mnes tēpe-
 states haere-
 ticas facile
 seruet a pe-
 riculo.

Fidele con-
 silium Ori-
 genis in
 Math. ho-
 mi. 29. aut
 tractatu.

Cur permit-
 tat deus su-
 os fideles tē-
 tari ab ha-
 reticis.

Deut. 19

E ij eis,

eis, hoc est, credamus eis. Quid ad extremum? Non audies, inquit, verba prophetę illius. Sed quid est causę cur a deo permittatur doceri, quod nō permittitur audiri? Quia, inquit, tentat vos dominus deus vester, vt palam fiat vtrum diligatis eum, an non in toto corde, & tota anima vestra. Audis cur quosdam interdum ecclesiarum magistros, noua quędā dogmata introducere patiatur diuina prouidentia, vt tentet, inquit, vos dñs deus vester. Et profecto haud est leuis tentatio, ijs præsertim, qui salutare illud Christi consilium non semper ante oculos statuunt, cum ille, quę tu velut prophetam venerabis, quem doctorem veritatis putabas, subito latēter sub prætextu & inuolucro eloquiorum cęlestium noxios suffundit errores, quos nec tu cito deprehendere valeas, dum antiqui magistrorū ducis præiudicio, nec facile damnare fas ducis. Quemadmodū cum hinc infelix ille Nestorius magna primū gratia omnibus commēdatus, magno sacerdotum studio, magno sanctorum amore, summo populi fauore, quotidie palā diuina pertractans eloquia & noxios quosq; Iudæorum ac gentilium confutans errores. Inde vero Apollinaris haud paucioribus ante commēdatus nominibus, summo quippe ingenij acumine, singulari eruditione ac doctrina præcelsus, et qui insanas Porphyrij calumnias triginta libris doctissime confutauerat, cum, inquam, hi subito ex pastoribus conuersi in lupos, hæreseos suę veneno incautos inficerēt, de incarnatione dñi & saluatoris nostri Iesu Christi, noua blasphemacq; introducentes dogmata, sed sibi mutuo contraria: cū alter ob duas in Christo naturas, duas quoq; ex eodem personas faceret, alter contra, vt vnitatem seruaret suppositi, duarum in eodem naturarum negauit veritatem. Nunc vero (quorsum istos induximus) quid tandē insani misericordię Anabaptistę sibi poterunt excusationis prætexere, qui nulla tērationis vi, sed mera errandi alioq; seducendi libidine, damnatas iam tot seculis totiusq; catholice ecclesię explosas præiudicio, illorū quoq; pestiferas hæses reuocare conantur ab inferis? quid deniq; qui iam obscuros quosdā & indignos qui nominētur homunculos, nulla autoritatis, nulla meritorum, nulla sanctioris vitę, etiam quod ad speciem attinet, nulla doctrinę prærogatiua, in illis iam dudum excussis, & infami nota, maledictoque inuisis, ne quis in ea forte oberrare incautus & incidere posset, hæreticorum antris, angulis, & latibulis monstrantes Christum, contra Christum sequuntur. Quid enim hoc nunc probabilitatis habere poterit, etiam nūc aliquos Nestorij, Apollinaris & similium errores vltro sequi, longe ante annos mille anathematizatos a catholica Christi ecclesia? & hi cum vtroque blasphemare malunt Christi incarnationem, q̄ cum orthodoxa ecclesia de eadem recte sentire: cum altero negantes dei verbum assumpsisse carnem ex Maria virgine: cum altero eandem esse deiparam aut τὸ ὅμοιον. Nunquid non est hoc scientem volentemque insanire, & vltro abire in præceps? nunquid non vltro recedere a corpore catholice ecclesię, &

Quādo grauis hæreticorum tēratio.

Nostra tempestate, nulla tērationis vi, sed mera errandi libidine seducti, qui nunc sequuntur olim damnatas hæses.

A fia, & Christum contra Christum quærere in deserto, in domorum angulis & penetralibus, vbi idem ipse testatur inueniri se non posse? Quis vlla hos dignabitur aut venia, aut misericordia? certe magnæ alicuius autoritatis, eruditionis, doctrinę magistrum sequi, quādiu & vitę meritū commendatur, nec aperta ecclesię censura perstrictus est, vtiq; probabilem excusationem recipit, & venia misericordię dignum est. Cū veriam detracta illi persona est sub qua fefellerat incautosq; deceperat, cum iam palam est lupum esse, qui se ouem, aut etiam pastorem simulauerat, qui ad illum iam palam rabientem ferocientemq; vltro accurrerent, relicto ouili in quo securi custodiebantur, necesse est aut cecos esse aut lymphaticos. Illorum enim quę non miseresceret, si qui admirabilis illius Originis autoritatem secuti, in nouum aliquod & alienum dogma prolapsi fuerunt: præsertim priusquam aperta ecclesię definitione & orthodoxorum sententijs, atro id carbone notatum esset, vt vnum ex plurimis, atq; adeo ex omnibus commemorem, in quo plurima, adeo singularia & mira enituerunt, vt inter initia habendam cunctis assertionibus eius fidem, quiuis ille facile iudicaret. Nam si genus, si vita, si eruditio autoritatem pariunt, quem illi sanctissimorum facile comparabimus? Qui primum in ea domo natus est, quę est illustrata martyrio, deinde pro Christo nō solum patre, sed omni quoq; facultate spoliatus, tantum inter sanctas paupertatis profecit angustias, vt pro nomine dominicę confessionis sæpius affligeretur. Qui puerulus adhuc, in tātum capeffendi martyrij ardorem exarserat, vt frequenter sponte se ingereret periculis, atq; alijs in certamine positus, præceps in medium rueret, ita vt insectari ipsam mortem, et rapere velle videretur, qui quod Leonidī patri in martyrio socius nō fuit, suę voluntatis non fuit: sed maternis dolis effectum est, quę gloriose mortis eius desyderia impediuit. Siquidem cum primo maternis ei obsecrationibus supplicaret, vt sibi consuleret, vt parceret matri: & ille ex his precibus inflammator ad amorem martyrij redderetur: maxime ex eo, quod patrē iam teneri cognouisset in vinculis: & ipse prope socius effi ci vinculoꝝ eius & martyrij festinaret: arte quadā materni affectus inhibetur. Etenim cum maturare eum velle, & antelucanum prorumpere ad agonum certamina præsensisset: noctu cubiculum filij dormientis ingressa, omnia eius indumenta, quibus procedi ad publicum poterat, furata subtraxit: vt per hoc domi residere necessitate cogeretur. Ille vero maternis impeditus dolis, cū nihil aliud agere posset, nec tamen mens eius quiesceret, audet aliquid supra ætatem. Epistolam scribit ad patrē, se quidem maternis artibus detineri, sed illum tenere debere quod cœpit. Et addidit etiam hoc: Vide pater ne propter nos aliud aliquid velis. Hęc fuerūt prima puerilia Origenis rudimēta: hic ludus eius infantię: hęc a tenero pietatis & religionis indicia: quę procedente magno profectu accumulata sunt. His adfuit ingenij vis tanta, tam profundā, tam acris, tam elegantis, E iij vt omnes

Math. 24

Exemplū tērationis omnī grauiſſimę & periculosiſſimę in Origenē explicatur.

Origenes martyrij pro nomine Christi subeūdi cupidus.

Origenis ad patrē in vinculis detentum adhortatio.

ut omnes pene multum longeque superaret: tanta doctrinae & totius eruditionis magnificentia, ut pauca forent diuinæ, pene fortassis nulla humanae philosophiæ, quæ non penitus assequeretur. Cui ingenio cum non sufficerent Græca: Hebræa quoque elaborata sunt. Eloquentiam vero quid commemorem? Cuius fuit tam amœna, tam læta, tam dulcis oratio, ut ex ore eius non tam verba quàm Attica mella fluxisse videantur. Sed pauca forte scripsit, pauca huius tanti ingenij, tantæ eruditionis, doctrinae, eloquentiæque reliquit monumenta. Imo nemo mortalium plura: adeo, ut miraculum sit, non solum scribi ab vno: sed etiam legi ea omnia potuisse. Cui ne quicquam ad scientiæ consummationem deesset, etiam plenitudo exabundauit ætatis. Ex cuius etiam sinu innumeri doctores, innumeri sacerdotes, confessores, martyres exierunt. Iam vero quanta apud omnes illius admiratio, quanta gratia, quanta gloria fuerit, quis exequi valeat? Quis non ad eum paulo religiosior, etiam ex vltimis mundi partibus aduolauit? Quis Christianorum non pene ut prophetam: quis philosophorum non ut magistrum veneratus est? Quam autem non solum priuatæ conditioni, sed ipsi quoque fuerit reuerendus imperio, declarant historiæ, quæ eum a Mammea matre Alexandri Imperatoris accitum ferunt. Cœlestis utique sapientiæ merito: cuius & ille gratia, & amore illa flagrabat. Sed & eiusdem epistolæ testimonium perhibent, quas ad Philippum Imperatorem, qui primus Romanorum principum Christianus fuit, Christiani magisterij autoritate conscripsit. De cuius incredibili quadam consummataque eruditione ac scientia, si quis referentibus nobis Christianum testimonium non accipit, saltem philosophis testificantibus, gentilem accipiat confessionem. Ait namque impius ille religionis nostræ ex professo hostis Porphyrius, se fama ipsius excitum Alexandriam puerum fere perrexisse: ibique eum vidisse iam senem: sed plane talem tantumque qui arcem totius scientiæ conscendisset. Dies profecto me deficeret citius, quàm ut ea quæ in illo viro præclara extiterunt, aliqua ex parte perstringam.

Quorum autem hæc dicta sunt omnia: Hinc talem, tanti ingenij, tantæ doctrinae, tantæ gratiæ virum. (De quo etiam diui Hieronymi aliquid quando fuit vox ista: Se cum Origene errare malle, quàm vera sentire cum alijs) quis non facile, etiam quouis sequeretur securus? At huius vel vnius exemplo euidenter discimus, nullius omnino hominis ducatum, se cure nos sequi posse: sed illius doctrinae Christi, nos perpetuo memores esse oportere. Nam eo res & in Origine decidit, ut tanti viri, tanti doctoris, tanti prophetae, non humana aliqua, sed periculosa nimium tentatio, ipsum sequentes securius & incautius plurimos, a fidei integritate seduceret. Quam ob rem hic idem Origenes, tantus ac talis, dum gratia dei insolentius abutitur, dum ingenio suo nimium indulget, dum sibi plus satis credit, & antiquam Christianæ religionis simplicitatem non satis magni facit, dum

Origenes in maxima apud omnes admiratione et precio habitus.

Quis periculosum sit quæuis hominem, quantumuis doctum et sanctum, ut videtur securi sequi.

A dum se plus cunctis sapere præsumit, dum ecclesiasticas traditiones & veterum magisteria contemnens, quædam scripturarum capitula nouo more interpretatur: meruit, ut de se quoque diceretur dei ecclesiæ: Si surrexerit in medio tui propheta, & paulo post: Non audies, inquit, verba prophetae illius. Et item: Quia, inquit, tentat vos dominus deus vester verum diligatis eum, an non. Vere non solum tentatio fuit, sed & magna tentatio: deditam sibi, atque in se pendentem ecclesiam, admiratione ingenij, scientiæ, eloquentiæ, conuersationis & gratiæ, nihil de se suspicantem, nihil verentem, subito a veteri religione in prophanam aliquam nouitatem, sensim, paulatimque traducere.

Talis notæ magistros, antequam manifesto patuisset lupos obiectos sub velleribus ouium, si in nouum & peregrinum dogma aliquod, de quo tamen nondum ita clare audissent catholice ecclesiæ sententiam, sequeretur hi, qui nunc per ecclesiam debacchantur Anabaptiste, Sacramentarii, Lutherani: humanus utique foret lapsus, graui admodum tentationi succubuisse. At nunc cum apud illos nihil audias, quàm Lutheros, Suuiniolos, Brentios, Oecolampadios, & ut breuiter dicam, eiusmodi portenta hominum carnalium, palam seditiose, sceleratæ vitæ, & qui volentur in ceno voluptatum carnalium: non dissimulanter, non recte & callide, sed palam auocantes a corpore catholice ecclesiæ: imo eandem probris, maledictis, execrandisque conuictis (quasi aliter non satis paterent cuius spiritus essent, scurriliter insectantes, ad ea dogmata, de quibus omnibus nota est catholice ecclesiæ sententia & censura, imo quæ ante annos plus mille ab eadem cum suis adsertoribus execrata & anathematizata sunt. Qui hos sequitur, dimisso illo corpore catholice ecclesiæ, certe non alicui graui tentationi succubuisse, sed datus plane in reprobum sensum, & diuino iudicio excæcatus videtur: ut non fulgeat in eo euangelium gloriæ Christi. Quod si fulgeret, nunquid dimisso illo corpore, in quo solo Christus est, Christum alibi contra Christum quæreret? Quod si quibus forte tentationi est, quæ horum plurimi pro suæ impietatis defensione, non solum patienter, sed etiam alacriter mortem excipere videantur, quæ sese in ministros Christi transfigurent, patrem suum vocantes deum, & pro persecutoribus suis orantes, atque id genus alia quædam, quæ simplicibus quibusdam, sed incautis, imo & doctioribus nonnullis, sed instabilibus in fide, atque illi ancoræ sacre non satis firmiter adhærentibus, sunt non tentationi solæ, verum etiam scandalo, non perpendunt antiqui illius callidique hostis artes & potentiam in eos quos semel totos obdesit. Neque enim præmonente nos id Apostolo, cuiquam mirum videri debet, cum ipse Sathanas sese transfigeret frequenter in angelum lucis, si ministri eius transfigerentur sicut ministri iustitiæ. Sed ex operibus eorum, inquit doctor & saluator noster Christus, cognoscetis eos. Quæ quæ perpendit, nunquid in illis non clare agnoscit artes, vim & potentiam Satanae: sed in sua ipsius membra. Vidit

Deuter. 18

Quæ nulla venia digni sint, qui nostra tæpe stare sequuntur hæreticos.

Moriendi constantia in hæreticis nemini esse debere tentationi aut scandalo.

2. Corin. 11

Math. 7

E iij nuper

Nota ex-
empla.

nuper ex ijs Amsterdama viros & mulieres aliquot, qui omnis honestas & pudoris oblitae, bacchantium more, nudi, & veluti phanatici ac mente capti horribiliter vociferantes, tota vrbe discurrent. In quibus erant & vterum gestantes proeuctaeque aetatis mulieres quaedam, & eleganti forma puellae aliquot: quae post interrogatae in carcere, quid ita indecore, ita omnis verecundiae sui sexus oblitae, inaudito more sic discurrissent nude per urbem, quod honesta mulier sola noctu in suo verecundaretur cubiculo: nihil responderunt aliud, quam sensu quodam interno, cui non possent resistere, se ad id fuisse coactas: vt clare intelligas, hos postquam legitimo abnegato baptismo, Christianitate & orthodoxa fide, se totos diabolo semel permiserunt, fieri instrumenta quaedam & organa Satanae. Nam & hi etiam tripudiantes, & pro suis interfectores orantes ibat ad supplicium.

Exemplum
alterum.

Ita quoque his ipsis diebus eadem vidit ciuitas, tam multos ex eis conituros in necem innocentium ciuium, in tam celebris, tam opulentae urbis excidium & interitionem. Attamen illi ipsi notorij sicarij, parricidae & perduelliones, in ipso crimine post armis occupatum nocte intempesta forum & praetorium, post trucidatum cum multis ciuibus consulem, comprehensi aequa animi (vt ipsi dicerent) constantia & alacritate, perinde quasi nihil commississent mali, quasi pro veritate fidei & religionis mortem oppeterent, supplicia pertulerunt. Quod quis non videat & clarissime intelligat excacatae mentis & diabolicae obstinationis fuisse duriciem? Qua de re audi obsecro, & memoriae tuae commenda, quae scribat gloriosus ille Christi martyr & pontifex Cyprianus tractatu aduersus No-
Cyprianus
uatiatum: Cum deo, inquit, manere non possunt, qui esse in ecclesia dei vnanimis noluerunt. Ardeant licet flammis & ignibus traditi, vel obiecti bestijs animas suas ponant, non erit illa fidei corona: sed poena perfidiae, nec religiosae virtutis gloriosus exitus: sed desperationis interitus. Occiditalis potest: sed coronari non potest. Haec ille Cyprianus. Itaque nihil est, quam Christi fidelis aliquis vel tantillum inde moueri debeat. Sed si periculosae alicuius tentationis exemplum requiras, eam in Origene explicauimus. Aduersus quam opus erat, & attento arrectoque Moyse illa praemonitione, & praemunito Christi, quam hic explicamus, doctrina admonitioneque animo.

Cur oportet
ut haereses
esse.

Scribit ad Corinthios Paulus apostolus: Oportet haereses esse, vt probati manifesti fiant in vobis. Ac si diceret: ob hoc haereses non statim diuinitus eradicantur autores, vt probati manifesti fiant: vt appareat vnusquisque quaeque nouitas ebullit, statim secernitur frumentorum grauitas, & leuitas palearum: tunc enim sine magno molimine excutitur ab area, quod nullo pondere intra aream tenebatur. Nanque alij illico prorsus auolant: alij vero tantummodo excussit: sed quia illi sacrae anchorae non firmiter adhaeserunt, alij faucij, seminices ac semitiui, inter vtrunque miseranda plane conditione distrahantur & iactantur. Corpori illi ecclesiae catholicae non

fatis

A fati firmiter incorporati sunt, aquilarum congregatione, nec obseruant, nec quati oportet faciunt: praebent autem pseudo prophetis ac seductoribus aures, nec tamen illis prorsus accedunt. Mouent rationibus eorum & caelestium eloquiorum autoritate magna aliquando probabilitate contextis: sed non aduertunt ipsis tunc dici: Ecce hic est Christus, ecce illic, nec memores sunt doctrinae ipsius Christi, iubentis illis non credere, non exire ab illo corpore. Ita fit, vt magnis curarum aestibus, magnis turbinationibus, frequenter exagitantur. Nunc enim qua vetus ille tetationis impulerit, incitato errore rapiunt: nunc in semetipsos reuersi, tanquam contrarij fluctus reliduntur. Nunc temeraria praesumptione, & ea quae incerta sunt approbant, nunc irrationabili metu etiam, quae certa sunt, expauescunt. Incerti qua eant, qua redeant, quid appetant, quid fugiant, quid teneant, quid dimittant. Quae quidem dubij & malependuli cordis afflictio diuinae erga ipsos misericordiae est medicina, si sapiant. Idcirco enim extra tutissimum catholicam fidei portum diuersis cogitationum quatiunt, verberant, ac pene necantur procellis, vt elcuata in altum elatae mentis vela contrahant & deponant, quae male nouitatum veteris expanderant, seque intra fidissimam stationem placide ac bone matris reducant, & deinceps contineant, atque amaros illos turbulentosque errorum succos primitiuo reuomat, vt possint deinceps viuere & salientis aquae flueta potare.

Quae cum ita sint, ille demum verus est & germane catholicus, qui veritatem dei, qui ecclesiam, qui Christi corpus diligit, qui diuinam religionem, qui catholicam fidei nihil praeponeit: non hominis cuiuscumque autoritatem, non amorem, non ingenium, non eloquentiam, non philosophiam. Sed cuncta haec despiciens, in fide fixus ac stabilis permanens, quicquid vniuersaliter antiquitus ecclesiam catholicam tenuisse cognouerit, id solum sibi tenendum credendumque decernit: quicquid vero ab aliquo deinceps vnusquisque induci senserit, id non ad religionem, sed tentationem potius pertinere non dubitat. Quod enim nouum, quod particulare, id catholicum non esse, quisquis diligenter aduerterit, facile intelligit. A vehementi autem tentationis tempestate ac procella excuti aliquem ex arca illa catholice ecclesiae, & transuersum abripi, miserandum magis ac dolendum, quam mirandum aut execrandum est. At mirari mecum latius nequeo tantam hac nostra aetate multorum hominum vesaniam, tantam excacatae mentis impietatem, tantam postremo errandi libidinem, vt vltro & absque vlla tentationis vi, tutissimum illum deserant catholicam fidei portum, ad omnem prophanam nouitatem accurrant, ad vniuscuiusque vocem dicentis: Ecce hic est Christus, ecce illic, non exeant, sed exiliant. Iubet Christus non exire ab illo corpore ecclesiae catholicae, iubet non credere extra eandem demonstrantibus, aut quaerere iubentibus Christum: At isti e diametro omnia. Clamat & repetendo clamat, & omnibus, & semper, & vbique per literas suas clamat, ille vas electionis, ille apostolorum tuba,

Vere & germane
catholicus
quis.Stupida nos
sunt repletae
tis hominum
vesania.Math. 24
Marc. 13
Luca 17

Galat.1

tuba, ille terrarum prego, ille caelorum conscitus, ut si quis nouum dogma **D** annunciauerit, anathemetur. Et contra reclamant ranæ quaedam & cyniphe, & muscæ morituræ: Nobis autoribus, nobis principibus, nobis expositioribus, da mnate quæ tenebatis, tenete quæ dānabitis, rejicite antiquā fidē, paterna instituta, maiorū deposita: & recipite, quæ nā illa tandē: horreo dicere. Sunt em̄ tam superba, tā impia, tam execranda, ut mihi nō modo asfirmari, sed ne refelli quidē sine piaculo posse videant. Et tamen videas iā hoīes, neglecta tuba illa apostolica, cateruatim ad hos accurrere. Prodigiōsa profecto, & plusquā diabolica impiæ mētis excæcatio Ch̄ro de Ch̄ro nō credere, viliſſimis hominū ōibus, q̄ illi electo apostolo, illi arcanorū cœlestiū spectatori, plus fidei adhibere. Præmonuit suos Christus de instāte hac hæreticorū tētatione & docuit, q̄ nos pacto ab ea tuti esse possemus, vī delicti illi corpori in quo solo Christus est, firmiter inherēdo a quo iubet nō exire, nec alibi mōstrantibus Christum credere. Isti vltro aufugiūt ab **E** eo corpore, vltro accurrunt ad omnes, qui alibi monstrant Christum.

Paulus anathemari iubet omnem qui nouum dogma annunciauerit, præter id quod accepit & tenet vniuersalis Christi ecclesia, etiam si ipse, etiam si Petrus, etiam si omnes in vnū apostoli, deniq; etiam si angelus de caelo. At hi etiā viliſſimis nebulonibus attēdunt, annūciantibus nō solū noui aliquid & p̄ter id q̄d hætenus accepit ac tenuit catholica ecclesia, sed etiā quæ illa palā execrat, & ante annos plus mille execrata est. Quid hoc **Ad Titū 5** est aliud q̄ mera errandi libido? Quid facias his hominibus? Deuita, inquit **2. Timo. 2** Apostol⁹ post vnā correptionē & alterā. Quare? Sciēs, inquit, q̄a subuersus est q̄ est eiusmodi. Horrenda sentētia, sed nimis q̄ vera. Insuper: Et sermo, inquit, eorū velut cācer serpit. Deuita igit, ne & te, venenosa cōtagiōe afficiāt.

Quāto metu immutatare fidel ac temerata religiois piaculū nobis pertimescendū sit.

Galat.1

Magno certe metu nobis immutatare fidei, ac temeratare religionis piaculum pertimescendum est. Scitum est enim cunctis q̄ grauius, q̄ seuerius, q̄ vehementer inuehatur in quosdam beatus Apostolus, qui mira leuitate nimium cito translati fuerant ab eo, qui eos vocauerat in gratiam Christi. Quod non erat aliud, q̄ quod coaceruauerant sibi magistros ad desyderia sua, a veritate quidem auditum auertentes, conuersi vero ad fabulas: habentes damnationem, q̄ primam fidem irritam fecissent.

Roma, 16

Quos deceperant hi, de quibus ad Romanos scribit idem Apostolus: Rogo autē vos fratres, ut obseruetis eos, qui dissensiones & offendicula, præter doctrinam, quam ipsi didicistis, faciunt, & declinate ab illis. Huiusmodi enim Christo domino non seruiunt, sed suo ventri: & per dulces sermones seducunt corda innocentium, & captiuas ducunt mulierculas oneratas peccatis. Quæ ducuntur varijs desyderijs, semper discentes, & ad scientiam veritatis nunquam peruenientes. Vaniloqui & seductores, & qui bonam conscientiam repellentes, naufragauerunt circa fidem. Quorum prophana vaniloquiā multum proficiunt ad impietate, & sermo eorum ut cancer serpit. Tales quidam circumeūtes prouincias & ciuitates

2. Timo. 2

A uitates, atq; errores venalicios circumferentes, cum ad Galatas quoq; deuenissent, sique auditis illis nausea quadam veritatis affecti, apostolicæ catholicæq; doctrinæ manna reuomentes, hæreticæ nouitatis sordibus oblectarentur, ita in eos excanduit apostolicæ autoritatis seueritas, ut insensatos eos diceret: O insensati, inquit, Galatæ, quis vos fascinauit non obedire veritati? iam dudum traditæ, iam dudum receptæ? Insuper æquali vehemētia addidit: Sed licet, aut nos, aut angelus de caelo euāgelizet vobis, præterquā quod euāgelizauimus vobis, anathema sit. Nec cōentus, semel cōtra nouatores ita intonuisse: sed idem iterū repetēdo. Sicut, inquit, **Galat. 2** prædiximus, & nunc iterum dico. Si quis vobis euāgelizauerit præter id quod accepistis, anathema sit: vobis, inquit, non Galatis rantū, sed Christianis & catholicæ ecclesiæ filijs vniuersis, si quis annuntiauerit præter id quod didicistis in sancta & catholica ecclesia, præter id q̄d ex apostolica **Galat. 1** traditione, primitiua illa ecclesia acceptū, veluti per manus succedentiū sibi episcoporū & patrū ad vos trāsmisit, præter id quod accepistis, anathema sit. Vides apostolicæ autoritatis seueritate, nec sibi pepercit, nec coapostolis, nec deniq; angelis de caelo, si cōtra facerēt. Non q̄ sancti cœlestesq; spiritus peccare iā possint. Sed hoc est q̄d ait, etiā si fieret, quod fieri non potest. Quisquis ille traditā semel fidem mutare tentauerit, anathema sit.

Beatus Iudas apostolus admonēs nos apostolicæ prædictionis ac præmonitionis de temporibus ac seductioribus istis: Vos autē, inquit, charissimi mi, memores estote verborum, quæ prædicta sunt a sanctis apostolis domini nostri Iesu Christi. Qui dicebant vobis, quoniam in nouissimis temporibus venient illusores, secundum desyderia sua ambulantes in impietatibus. Hi sunt qui segregant semetipsos, animales spiritum non habentes. Nunquid non graphice tibi depinxisse videtur beatus apostolus nostri tēporis prophetas & hæresiū magistros? Veniēt, inquit, illusores. An tibi tales non videntur? Ita apud miseros, quos deceperunt, fingunt miserriores, a deo patre sibi reuelari, quæ circulatorio quodam artificio apud se composuerunt. Quæ quisquis sane mentis oculis aspicit, intelligit merissimas esse illusiones: & veluti miserorū hominū fascinationes. Sed quorsum tendent ille illusiones ac fascinationes ipsorum? nimirum ut ambulent in desyderijs suis. Venient, inquit, illusores secundum desyderia sua ambulantes. Lutherum quid impulit impugnare apostolicæ ecclesiæ statuta & traditiones? quid apostatate a deo, a fide ac religione Christiana? Quid, inquam, nisi vnum illud, ut ambularet secundum desyderia sua, ut volutaretur in cœno carnaliū voluptatum, ut sacrilegam incestamq; libidinē suam matrimonij titulo palliaret? Quid quosdam principes nostræ ætatis, aduersus matris ecclesiæ & apostolicæ sedis armauit autoritate, cuius se solebāt gloriari defensores ac propugnatores? quid impulit in prodigiosam & crassissimam hæresim, qua seipsos faciūt capita ecclesiæ sub Christo? quid in immanem & plusq; Neronicā rabiem, qua in viros doctissimos

Graphice descripti a Iuda nostri tēporis hæresiarcha.

Quis scopus hæresion nostri tēporis.

simos, sanctissimos, & de se, ditionibusque suis optime meritos tam crude
liter saeuierunt; nimirum hoc vnum, hoc solum, vt ambularent secundū
desyderia sua, vt cupiditates suas Christianae religionis titulo honestaret.
Breuiter, quid hos vniuersos: quae vt ecclesiarum, monasteriorum, honesti-
orumque ciuium opes fortunisque inuaderent, vt viuerent licenter, sine
vindice, nullis legibus, nulla superioris autoritate constricti: vt ambula-
rent secundum desideria sua in impietatibus. Quid est pietas? An non
diuinus cultus, quem Graeci *θεοσεβεια* vocant: dicta (vt doctissimi vete-
res tradiderunt) quae in ea sunt, penitus & in penetrabilibus recondan-
tur. Nunquid ergo cuiquam obscurum est, an hi in impietatibus ama-
bulent, qui vniuersum semel diuinum cultum tollunt e medio? Sed qua
propria nota, istos facile internoscant, priusquam se palam prodidit obrepta
sub velleribus ouium lupina feritas: Hi sunt, inquit, qui segregant semet-
ipsum. Hoc est primum, ac proprium istorum opus. Sed vnde segregant
semetipsum; nimirum ab illo corpore ecclesiae catholicae, ad quod con-
gregantur aquilae, & in quo solo, Christo teste, Christus inueniri potest.

Qua nota
doceat eos
internosce-
re.

Pauli me-
moranda sen-
tentia aduer-
sus propheta-
nas haereti-
cos: noui-
tates.
1. Tim. 6

Notum est & illud beatissimi Pauli apostoli, quo omnes omnium heretice
secleratae nouitates, veluti quodam gladio spiritali, saepe truncatae,
semperque truncandae sunt: O Timothee depositum custodi, deuitas
prophanas vocum nouitates, & oppositiones falsi nominis scientiae.
Quam quidam promittentes circa fidem exciderunt. Et post haec inue-
niuntur aliqui tanta inueteratae frontis duricia, tam praeractae induratae
que impudentiae, tam adamantinae pertinaciae, qui tantis eloquiorum coe-
lestium molibus non fatiscant, tantis ponderibus non succumbant, tan-
tis malleis non conquassentur, tantis postremo fulminibus non conterantur.
Deuita, inquit, prophanas vocum nouitates. Non dixit antiquitates,
non dixit vetustates: imo plane, quid e contrario sequeretur ostendit.
Nam si vitanda est nouitas, tenenda est vetustas. Si prophana est nouitas,
sacra est vetustas. Et oppositiones, inquit, falsi nominis scientiae. Vere
falsum nomen apud doctrinas haeticorum est, vt ignorantia scientiae,
caligo serenitatis, densissima ac plane palpabiles tenebrae noui lumi-
nis, pestilentissima haeresis euangelicae doctrinae appellatione fucentur.
Quam quidam, inquit, promittentes, circa fidem exciderunt. Quid pro-
mittentes exciderunt: nisi nouam nescio quam, & a catholica ecclesia igno-
ratam doctrinam. Audias enim quosdam ipsorum dicere: venite o insi-
pientes & miseri, qui vulgo catholici vocamini, discite veram fidem,
quam praeter nos nullus intelligit: quae multis ante seculis latuit, nuper ve-
ro nobis reuelata & ostensa est. Sed discite furtim, delectabit enim vos.
& cum didiceritis, latenter docete, ne mundus audiat, ne ecclesia sciat: pau-
cis nanque concessum est, tanti mysterij capere secretum.

Sed libet ob nouatores istos, hunc Apostoli locum pertractare paulo
diligentius, aut potius, quemadmodum a vetustis autoribus diligenter ex-
cussum

A cussum inuenio, hic insulcire. O Timothee, inquit, depositum custodi. In
primis exclamatio ista, magni aliquid portendit, & attentionem legentis
excitat, ad grande aliquid magnique momenti. O Timothee. Quis hodie
est hic Timotheus: nisi vel generaliter vniuersa ecclesia, vel specialiter om-
nes praepositi, qui integram diuini cultus scientiam habere ipsi debent,
& alios docere. Depositum custodi: custodi, inquit, propter fures, propter
inimicos, ne dormientibus hominibus, superseminent zizania super il-
lud tritici bonum semen, quod seminauerat filius hominis in agro suo.
Depositum, inquit, custodi: quid est depositum? id est, quod tibi creditum
est, non a te inuentum: quod accepisti, non quod excogitasti: rem non in-
genij, sed doctrinae: non usurpationis priuatae, sed publicae traditionis:
rem ad te perductam, non a te prolata: In qua non autor esse debes, sed
custos, non institutor, sed sectator, non ducens, sed sequens. Depositum
custodi, catholicae fidei talentum, inuolatum, illibatumque conserua.
B Quod tibi est creditum, hoc apud te maneat, hoc a te tradatur. Deuitas
quasi viperam aut basiliscum, prophanas vocum nouitates. Quid est pro-
phanas: quae nihil habet sacri, nihil religiosi ab ecclesiae penetrabilibus, quae
est templum dei, penitus extraneas. Prophanas, inquit, vocum nouitates. Vo-
cum, id est, dogmatum, rerum, sententiarum, nouitates, quae sunt vetusta-
ti, quae vniuersitati contrariae. Quae si recipiantur, necesse est, vt fides bea-
torum patrum, aut tota, aut certe magna ex parte violetur. Necesse est,
vt omnes omnium aetatum fideles, omnes sancti, omnes casti, continentes,
virgines, omnes clerici, Leuitae, sacerdotes, tanta confessorum milia, tanti
martyrum exercitus, tanta urbium, tanta populorum celebritas & mul-
titudine, tot nationes, gentes, prouinciae, regna, totus postremo Christianus
orbis, per catholicam fidem Christo capiti incorporatus, tanto seculorum
tractu, ignorasse, errasse, blasphemasse, nescisse quid crederet, dicatur. Ne-
C cesse est mendacem fuisse Christum, qui iam ascensurus ad patrem, pro-
miserit se deinceps non deserturum ecclesiam suam: sed cum ea, & in ea se
permansurum continuo, ad seculi usque consummationem.

Custodire
depositum.

Prophanas
nouitates.

Matth. 28

Sed forsitan hic nobis occurret aliquis: Si nihil vnquam licuit aut licet
recipere noui in fide religioneque Christi, praeter id, quod ab initio ex a-
postolica traditione accepit primitiua Christi ecclesia: nunquid ergo si-
mul tradita ab initio fuerunt omnia? Nunquid cum Iudeis a principio
conuersis ad Christum non conuenerunt apostoli, vt se suosque circunci-
dere permetterent, obseruareque veteris legis caeremonias: nunquid non
simularunt etiam ipsi se seruare eandem? Nunquid Corinthiis suis non
dicit Paulus: Ego fratres non potui vobis loqui quasi spiritalibus, sed
quasi carnalibus. Tanquam paruulis in Christo lac vobis potum dedi,
non escam, nondum enim poteratis. Et vt dicam semel, nullus ne ergo
in ecclesia dei profectus habitus est, aut habebitur fidei, religionisque Chri-
stianae? Habeatur plane vel maximus. Quis enim ille est tam inuidus ho-
mini

Vt fidei re-
ligionisque
profectus
semper sine
nouitate fu-
erit.

1. Cor. 3

F mini

Profectus,
permuta-
tio.

Collatio
profectus
dei & reli-
gionis ad
incrementa
corporum.

Altera col-
latio ad se-
mentem &
mellifera.

minibus, tam inimicus deo, qui istud prohibere conetur. Sed ita ta-
men, vt vere profectus sit ille fidei, non permutatio. Siquidem ad profe-
ctum pertinet, vt in semetipsa vnaquæque res amplificetur. Ad permuta-
tionem vero, vt aliquid ex alio in aliud transfueratur. Crescat igitur o-
portet, & multum vehementerq; proficiat, tam singulorum q̄ omnium:
tam vnus hominis, q̄ totius ecclesiae, ætatum ac seculorum gradibus, in-
telligentia, scientia, sapientia. Sed in suo duntaxat genere, in eodem sci-
licet dogmate, eodem sensu, eademque sententia. Imitetur animarum reli-
gio rationem corporis. Quæ licet annorum processu suos numeros expli-
cent & absoluant, eadem tamen quæ erant, permanent. Multum interest
inter pueritiæ florem, & senectutis maturitatem. Sed ijdem ipsi fiunt se-
nes, qui fuerant adolescentes: vt quamuis vnus eiusdemque hominis sta-
tus habitusque mutetur, vna tamen nihilo minus, eademque natura, vna
eademque persona sit. Parua lactentium membra, magna iuuenum, ea-
dem ipsa sunt tamen, quot paruulorum artus, tot virorum. Et si quæ illa
sunt quæ æui maturioris ætate pariuntur, iam in seminis ratione proferta
erant, vt nihil nouum postea proferatur in senibus, quod non in pueris
iam ante latitauerit. Vnde dubium non est hanc esse legitimam & resi-
ctam proficiendi regulam, hunc certum atque pulcherrimum crescendi
ordinem, si eas semper in grandioribus partes ac formas, numeros dete-
xat ætatis, quas in paruulis creatoris sapientia præformauerat. Quod
si humana species, in aliquam deinceps non sui generis vertatur effigi-
em, aut certe addatur quippiam, aut detrahatur membrorum numero:
neceffe est vt totum corpus vel intercidad, vel prodigiosum fiat, vel certe
debilitetur. Ita etiam religionis dogma sequatur, has decet profectuum
leges, vt annis scilicet consolidetur, dilatetur tempore, sublimetur ætate:
incorruptum tamen, illibatamque permaneat. Et vniuersis partium sua-
rum mensuris, cunctisque quasi membris ac sensibus proprijs plenum
atque perfectum sit. Quod nihil præterea permutationis adimat, nulla pro-
prietatis dispendia, nullam definitionis sustineat varietatem. Seuerum ma-
iores nostri antiquitus in hac ecclesiastica segete triticeæ fidei semina: nū-
quid non valde iniquum foret & incongruum, si nos eorum posterij, pro
germana veritate frumenti, subditicium zizaneæ eligeremus errorem?
Nunquid non hoc rectum potius & congruum est, vt primis extremis-
que sibi non discrepantibus, de incrementis triticeæ institutionis, triticei
quoq; dogmatis frugem demetamus? vtq; quod ex illis seminum pri-
mordijs accessu temporis excreuit, & nunc excolatur quoq; ac dilatetur?
Ita tamen vt nihil de germinis proprietate mutetur interim. Addatur li-
cet species, forma, distinctio, eadem tamen cuiusq; generis natura perma-
neat. Absit enim, vt rosea illa catholici sensus plantaria, in carduos, spinas-
que degenerent. Absit, inquam, vt in isto spiritali paradiso, de cynamomi
& balsami surculis, lolium repente ac aconita proueniant. Quodcunque
igitur

A igitur in hac ecclesiae dei agricultura, fide patrum satum est, hoc idem filii-
orum industria decet, excolatur: & obseruetur hoc idem, floreat & matu-
rescat, hoc idem proficiat & perficiatur. Fas est etenim, vt prisca illa coele-
stis philosophiae dogmata, processu temporis excurentur, limentur, poli-
antur: sed nefas est, vt commutentur, nefas vt detruncantur, vt mutilen-
tur. Accipiant licet, lucem, euidentiam, distinctionem: sed retineant neces-
se est plenitudinem, integritatem, proprietatem. Si te diuinum munus ido-
neum fecerit ingenio, exercitatione, doctrina: esto spiritalis tabernaculi Be-
zelehel, preciosas diuini dogmatis gemmas exculpe, fideliter coapta, ador-
na sapienter. Adijce splendorem, gratiam, venustatem. Intelligatur te ex-
ponente illustrius, quod ante obcurius credebatur. Per te posteritas in-
tellectum gratuletur, quod ante vetustas non intellectum venerabatur.
Eadem tamen quæ didicisti doce, cum dicas noue, non dicas noua. Sed
B haec tamen ista aduersus nouatores plus satis.

Ex Christi itaq; & apostolorum doctrina, satis, ni fallor, euidentis feci-
mus: quo pacto quiuis facile possit exurgentium hæreticorum fraudes
declinare, & aduersus eorū insidias & venena tutus esse, videlicet si se fir-
miter contineat in illo corpore ecclesiae catholicae, ad quod congregantur
aquilæ. Ita enim neq; si erret, quicquam illi oberit ad salutem. Operæpre-
cium mihi videtur hoc loco meminisse memorabilis cuiusdam exēpli,
quod olim puer audisse memini. Eximius quidā sacrarum literarū pro-
fessor, cum in simplicissimum quendam, qui sibi videbatur, incidisset ho-
minem carbonarium, animi causa, & curiositate quadam tentādi simpli-
citatē hominis, percunctabatur illum de sua fide, quid crederet. Qui cū
præter generales illos articulos fidei de deo, quos frequenter audiendo in
ecclesia didicerat, ac memoriæ commendauerat, ad cætera interrogata o-
mnia, nihil responderet aliud, q̄ hoc se credere, quod ecclesia crederet. De
ecclesiae tamen fide nihil habens definiti ac expliciti, interrogantem de
ea, velut circulo quodam eludebat. Hoc enim de singulis, vltra interroga-
tus, ecclesiam aiebat credere, quod ipse crederet: & hoc se quod ecclesia: sit
postea, vt idem Theologus ex grauissimo morbo decumbens, et in vitæ
periculum incidens, astu suggestuq; Satanae grauiter tentaretur de fide.
Vnde sese aliter explicare non potuit, q̄ recordatione simplicis quidē, sed
tutissimæ fidei illius carbonarij: ad quam in æstu illo temptationis, cōqual-
satus vehementer, & distractus, veluti ad securissimum quendam portum
confugere coactus fuit, ita vt subinde clara voce exclamaret (vt carbona-
rius) Mirabantur assidentes, & ex vi morbi delirare hominem, & aliena
loqui credebant. Quem postea conualescentem interrogant, quid sibi vo-
luisset in illo agone suo, ita frequenter & vehementer exclamans (vt car-
bonarius) Ille vero vniuersam illis rem explicat ordine. Et quod in illa a-
gnonia sua, quemadmodum ille carbonarius, ad fidem catholicæ eccle-
siae, velut ad tutissimum asylum semper confugisset. In qua vna in eo ne-
cessi-

Exo di 31

Epilogus.

Memora-
bile exem-
plum.
Quilibet
vt facile vi-
tare possit
oem errorem
hæreticorum.

cessitatis articulo, plus inuenisset praesidij, quā in omni, quā tota vita mediatus fuerat, exercitatione scripturarum, diuinæ misericordiae hoc acceptum referens, quod incidisset in simplicem illum carbonarium. Cuius nisi succurrisset sibi exemplum, magnum se discrimen & periculum adiurum fuisse. Magnus est antiqui illius callidique serpentis astus, & graues periculosaeque insidiae: Quas nunquam non struit nobis: sed tunc maxime, cum periculosissime illis capimur, hoc est, in ipsa hora instantis mortis. Fides vero, ut omnibus aequae est ad salutem necessaria: ita quo est quisque excellentiori perspicaciorque ingenio, eo arietatur, & vehementius & facilius, nisi quis magna attentione & custodia, intellectum suum captiuum teneat, intra arcam illam catholicæ ecclesiae, in qua sola saluamur ab aquis inundantis diluuij. Multa enim suggeruntur nobis, quæ inconstantem, mobilemque natura animum transuersum abripiant: si semel illis incipit attendere: & nisi veluti clausis ad omnia oculis, & obturatis auribus, sese abcondat ac veluti in tutissimo asylo, firmiter contineat in fide catholicæ ecclesiae: atque ad omnem eiusmodi suggestam tentationem, clamet cum illo, uti ille carbonarius. Quod dum facit nihil illi est periculi, etiam si humano more erret in aliquo, quod ad fidem religionemque pertinet: quod equidem fieri potest, quam diu, quid de eo sentiat ac teneat catholica per orbem ecclesia, ita certum definitumque non est. In exemplo aliquo ecclesiastico, quod dico, erit illustrius. Agrippinus quodam Carthaginensis episcopus primus omnium mortalium rebaptizandum censebat. Quæ eius praesumptio tantum mali inuexit, ut non solum hæreticis formam sacrilegij, sed etiam quibusdam catholicis (qui ad apostolicam illam quam explicauimus atque adeo Christi doctrinam, ea in re non atenderant satis diligenter) occasionem præbuerit erroris: adeo, ut etiam sanctum illum pontificem & martyrum Cyprianum, vna cum vniuerso illo suo Africano concilio, traxerit in consensum erroris. Magna enim vis ingenij, magna eloquentiæ, magna similitudo veri, magnus adferorum numerus, adfuit nouitiæ illi adinventioni, tanta verò diuinæ legis oracula, sed plane nouo ac malo more intellecta, ut omnis illa conspiratio, nullo modo destrui posse videretur: nisi vno illo ariete, & veluti apostolico mucrone, quo ille præcipit depositum custodiri, & deuitari prophanas nouitates. Itaque cum vndique ad nouitatem rei reclamarent plebique & quaqua versus plurimi sacerdotes, pro suo quisque studio reniterentur, beatæ memoriæ papa Stephanus, apostolicæ sedis antistes, apostolico illo quem diximus gladio, errorem illum succidit vniuersum, ac funditus resecauit: his verbis sanciens in epistola, quæ ea de re tunc in Africam missa est: Nihil, inquit, nouadum est, præter id quod traditum est. Intelligebat sane vir sanctus & prudens, nihil aliud rationem pietatis admittere, nisi ut omnia qua fide a patribus essent suscepta, eadem fide filijs consignarentur: nosque religionem non qua vellemus ducere: sed potius qua illa

Continenti se firmiter in fide catholice ecclesie nihil esse periculi, etiam si erret in fide. Autor iterandi baptisma Agrippinus.

Error diuini Cypriani et Africani concilij.

Apostolice sedis sententia correctus error concilij.

A qua illa duceret, sequi nos oportere. Idque esse proprium Christianæ modestiæ & grauitatis, non sua posteris tradere, sed a maioribus accepta seruare. Ipsi itaque Africani concilij decreta, quibus nouitia illa Agrippini confirmabatur adinuentio, vniuersa, tanquam falsa, tanquam somnia, tanquam fabulæ abolita, antiquata, calcata sunt, et retenta ecclesiasticæ traditionis antiquitas. Et (quorsum hæc adducta sunt omnia) mira quadam rerum conuersione, autores eius falsi & impij dogmatis, catholici: confectores vero iudicantur hæretici: absoluntur magistri, condemnantur discipuli. Conscriptores librorum opinionis erroneæ, filij regni sunt: assertores vero gehenna suscipiet. Nam quis est ille tam demens, tam temerarius, qui illud sanctorum omnium, & episcoporum et martyrum lumen Cyprianum, cum cæteris collegis suis in æternum dubitet regnare cum Christo? Aut quis contra tam sacrilegus, tam impius, qui Donatistas ac cæteras pestes, quæ illius autoritate concilij rebaptizare se iactant, in sempiternum neget arduos esse cum diabolo? Si causam quæras, cur absoluantur magistri erroris, et damnentur discipuli, ea est, quam supra indicauimus. Nam illi tenacissimæ semper adhæserunt illi sacræ ancoræ, atque intra arcam catholicæ ecclesiae & eius septa diligenter se continuerunt. A cuius fide & communi sensu, tamen si humano lapsu dissentirent, imprudentes & catholicæ ecclesiae fidem ea in re non satis perspectam habentes: suam tamē fidem ecclesiae fidei semper submiserunt. Vnde quod post plenius audies, decreta sui concilij miserunt ad beatum Stephanum Romanæ & vniuersalis ecclesiae pontificem, ut eius autoritate aut probarentur, aut infirmarentur. At postquam ea re semel in quaestionem deducta, palam innotuit, quænam esset catholicæ ecclesiae de eadem fides ac sententia: qui ea dimissa, in deserto, in domorum angulis, Christum contra Christum pergerent quaerere: quid nisi dati in reprobum sensum eiusmodi dici possunt, ut non fulgeat ipsis illuminatio euangelij gloriæ Christi?

Qua certa via, ratione ac methodo orthodoxæ fidei veritas in quacunque proposita quaestione, quocumque dogmate ab hæreticæ prauitatis falsitate discernenda sit. CAP. VI.

Hoc secundum est eorum quæ proxime demonstranda suscepimus Iesus, qui pie viuere volunt in Christo, qui in fidei & religionis eius sinceritate firmiter permanere, ut semper magnopere, ita hoc tempore, quo omnes omnium seculorum hæreses ab inferis resuscitatae, & in ecclesiam Christi magna rerum & ordinum omnium confusione, effractis repagulis effusæ, libere debacchantur, maximopere necessarium. Qua certa via, ratione ac methodo, in quacumque proposita quaestione, quocumque dogmate, orthodoxæ fidei veritatem ab hæreticæ prauitatis falsitate possimus discernere. Quod tamen si superiori disputatione virtute satis sit traditum, operæ precium tamen est, eidem aliquando insistere diligentius, et exemplis ecclesiasticis ipsum magis, magisque illustrare.

F ij re,

Ut hæretici sint discipuli & sectatores impij dogmatis, vbi tamen magistri sunt catholici.

re, vt exercitatum reddamus lectorem in re præcipue necessaria. Demōstratum a nobis est, duo nos habere principia, ex quibus in fide, religioneque Christiana quid verum aut falsum sit, certo cognosci possit, nempe diuinæ scripturæ canonem, & ecclesiasticam traditionem. Vtriusque autem eorum parem quidem esse auctoritatem, quantum ad indubiæ veritatis certitudinem attinet. At ecclesiasticam traditionem, in re dubia ad fidem, certitudinemque faciendam esse magis idoneam. Quandoquidem ecclesiastica traditio, vbi de ea constat, plana est & aperta, nec flecti torque riue potest in hanc aut illam sententiam: quare & columnæ & firmamentum veritatis ecclesiam Christi prædicat Paulus apostolus. Cum contra scripturas pro suo plerique arbitrato interpretates, varias inde opiniones, erroresque concipiant. Neque vsquam tam sunt apertæ & expositæ, vt se trahi in diuersam sententiam, callida expositione non facile patiantur, adeo, vt qui in eis errare noluerit, necesse habeat illis adhibere, velut inflexibilem quandam ipsarum amussim ac regulam, ecclesiasticæ traditionis auctoritatem, eaque secundum vniuersalis ecclesiæ traditiones, & iuxta catholici dogmatis regulas intelligere ac interpretari. Itaque quæ admodum ille damnabiliter errare non potest, etiam si erret in fide, qui intra arcam catholicæ ecclesiæ se continet, qui illi ancoræ sacræ firmiter adhæret: ita ille in omnibus orthodoxam rectamque fidem tenet, qui hoc credit de singulis, quod credit catholica Christi ecclesia. Hic itaque est scopus ille, in quem respicere oportet, quoties emergit nouitas aliqua, quoties controuersia aut quaestio in fide, religioneque confurgit. Quid de eo teneat aut credat illa inflexibilis columna, illud firmamentum veritatis, catholica ecclesia. Hoc enim solum verum, ac germanum est. Quicquid autem illi aduersatur, etiam quibuscunque diuinarum scripturarum adumbretur, pallietur & adstruatur oraculis, falsum, nothum, prophanum, impium & iure merito execrandum.

In quæ scopum in omni emergente controuersia respicere perpetuo oportet, vt orthodoxam veritatem assequamur. Illa perpetuo esse fidem orthodoxam, quæ est catholica ecclesie.

Duplex genus eorum, quæ ad fidem pertinent.

Hoc ergo hic nunc agendum est, quo pacto de quocunque proposito dogmate, de quacunque quaestione & controuersia scire & certo inuenire possimus, quid credat ac sentiat catholica Christi ecclesia. Quod postquam constat, qui nihilo minus dubitat, et multo magis, qui sentit diuersum, iam sese præcipitavit extra arcam catholicæ ecclesiæ, iam se diuisit ab illo corpore in quo solo Christus est & veritas, & suo ipsius iam condemnatus iudicio. Quid vero de quocunque dogmate ac proposita quaestione catholica ecclesia sentiat, non in omnibus æque expositum ac manifestum est, nec æque inuentu perspectuque facile. Quædam enim sunt, de quibus expressam distinctamque fidem omnes habent, etiam simplices, atque adeo vulgus Christianorum, de quibus, quis sit communis catholicæ ecclesiæ sensus & consensus, non est difficile perspicere: Cuiusmodi sunt, qui in apostolico symbolo articuli fidei continentur, & alia pleraque, de quibus mox audies. Quædam vero simplicium captum superant, vt indiuiduæ

trinitas

A trinitatis, incarnationisque mysteria, & quæ eius generis sunt: De quibus quoniam nihil distincte & explicite credit vulgus Christiani delitum (quibus in eiusmodi factis est vt pascantur iuxta arantes boues, & se contineant intra septa catholicæ ecclesiæ) non æque notum ac perspectum est, quæ in ijs sit communis fides vniuersalis ecclesiæ. Quare in eis quaestioni ac dubitationi sæpe locus incidit. Quæ tam diu probabilis esse potuit, quæ diu non certo constitit, quid de eiusmodi sentiret & crederet orthodoxa ecclesia. At postquam id innotuit, iam non probabilis, sed damnabilis & execrabilis habetur, iam hæresis est error eiusmodi: & hæreticus, qui dimissa communi ecclesiæ sententia, suam illi aut alicuius magistratri sui sententiam præfert. Catholicam autem Christi ecclesiam, intelligo ecclesiam vniuersalem, non tantum quæ nunc est, sed quæ a Christo cepit initium, & per apostolos in totum orbem propagata, continua succedentium sibi patrum & episcoporum serie, eadem ad nos vsque perdurat, & perdurabit in finem. Quæ huius totius ab initio ad nos vsque fides est, eam catholicam esse, ipsa indicat nominis ratio. Sed & vera eadem & orthodoxa sit necessario oportet, nisi mentiatur Apostolus ecclesiam columnam esse, firmamentumque veritatis. Imo, nisi falsus & infidelis sit Christus, qui promisit se mansurum in eadem continuo, atque omnibus omnino diebus ad seculi vsque consummationem. Quicquid vero sub certo nomine, certo autore, certo tempore, certo loco nouitatis vsquam ebulliuit, id constat catholicum & vniuersale non esse, proinde nec verum aut orthodoxum: sed erroneum, falsum, hereticum. Itaque si se particula aliqua ecclesiæ, ab vniuersalis fidei communionem præciderit, quid orthodoxo Christiano faciendum sit, haud obscurum est. Pestifero enim, corruptoque membro sanitatem vniuersi corporis anteponet. Quod si nouella aliqua contagio, non iam portiunculam tantum, sed totam pariter ecclesiam commaculare conetur, nec tunc obscurum est Christianum orthodoxum quid sequi oporteat, nempe antiquitati inhærere, & custodire depositum, & iuxta apostolicum præceptum deuotare prophanas nouitates. Exemplis quod dico illustrandum est, & paulo exag gerandum vberius.

Quæ ecclesia catholica & quæ eius fides.

Quicquid sub certo autore, loco, tempore nouitatis vsque ebulliuit, catholici non esse.

Exemplum nouitatis in particula ecclesiæ.

Exemplum nouitatis pene in vniuersa. Arriana sax.

Tempore Donati, a quo Donatistæ, cum sese multa pars Africæ in erroris illius furias precipitaret. Cumque immemor nominis, religionis, professionis vnus hominis sacrilegam temeritatem ecclesiæ Christi præponeret, tunc quicumque per Africam constituti prophano schismate detestato, vniuersis mundi ecclesijs associati sunt, soli ex illis omnibus intra catholicæ fidei sacraria salui esse potuerunt. Nobis egregiam formam relinquentes, quemadmodum scilicet & deinceps bono more, vnus aut certe paucorum vesaniæ, sanitas vniuersitatis anteferretur. Item, quando Arrianorum venenū, non iam portiunculam quandam, sed pene totum orbem commaculauerat, adeo vt cunctis pene, non solum Orientis, sed & Occidentis

F iij epi

episcopis, partim vi, partim fraude deceptis, caligo quaedam mentibus of-
funderetur, quidnam potissimum in tanta rerum confusione sequendū
foret. Tunc quisquis verus Christi amator & cultor extitit, antiquam fi-
dem nouellae perfidiae praefereudo, nulla contagij ipsius peste maculatus
est. Cuius equidem temporis periculo, vt inquit ille, satis superq; mōstra-
rum est, quantum inuehatur calamitatis nouelli dogmatis inductione.
Tunc siquidem non solum paruae res, sed etiam maximae labefactatae
sunt. Nec enim tantum affinitates, cognationes, amicitiae, domus, verum
etiam vrbes, populi, prouinciae, nationes, vniuersum deniq; Romanū im-
perium funditus concussum & emotum est. Namq; cum prophana il-
la Arrianoꝝ nouitas, velut quaedam Bellona & furia, captō prius omnium
imperatore, cuncta deinde palatij culmina legibus nouis subiugasset, ne-
quaquam deinceps destitit vniuersa miscere atq; vexare, priuata & pub-
lica, sacra, prophanaq; omnia, nullum boni & veri gerere discrimen, sed
quoscuq; collibuisse tanq; de superiori loco percutere. Tunc enim ve-
luti in publico totius orbis aduersum se bello, temeratae coniuges, popu-
latae viduae, prophanatae sanctimoniales, tunc dilacerata monasteria, di-
sturbati clerici, verberati leuitae, eiekti suis ecclesijs ac sedibus & acti in ex-
ilium sacerdotes & episcopi, oppleta sanctis ergastula, carceres, metalla:
quorum pars maxima, interdictis sibi vrbibus protenti atq; extorres, in-
ter deserta, speluncas, feras, saxa, nuditate, fame, siti, contumelijs etiam ver-
beribusque affecti, cotriti & tabefacti sunt. Nullam equidem aliam ob-
causam, q̄ pro cœlesti dogmate, humanas iutroductas superstitiones
suscipere noluerunt, q̄ bene fundatam antiquitatem, scelestam subru-
nitate, quod superiorum instituta violari, rescindi scita patrum, con-
uelli definita maiorum non permiserunt. Quod extra incorruptae sacra-
taeque vetustatis limites, extra arcam catholicae ecclesiae in deserto aut do-
morum penetralibus Christum noluerunt quaerere, nec eo sequi quo
pertrahebat prophanae ac nouellae curiositatis libido, praclare sane in po-
steros edito exemplo, videlicet quo nos docerent, ne a defensione fidei
maiorum, vlla nos vis depelleret, non minae, non blandimenta, non pala-
tium, non satellites, non imperator, non imperium, non vita, non mors,
non homines, non daemones, non angeli denique de caelo si annuncia-
rent aliter: Dignos hercle viros, per quos diuina misericordia prostratas
restauraret ecclesias, extinctos spiritales populos viuificaret, deiectas sa-
cerdotum coronas reponeret, nefarias nouellae impietatis, non literas, sed
litturas, infuso caelitus episcopis fidelium lachrymarum fonte deleret, vni-
uersum postremo iam pene mundum saeva repentinae haereseos tempe-
state percussum, ad antiquam fidem, a nouella perfidia, ad antiquam sanita-
tem, a nouitatis vesania, ad antiquam lucem a nouitatis caecitate reuoca-
ret. Vnde & ad tantam illi gloriam peruenire meruerunt, vt non solum
confessores, verum etiam principes confessorum iure meritoq; habeantur.

Magnum

A Magnum hoc igitur eorundem beatorum exemplū, planeq; diuinū, ve-
ris quibusq; Christianis, vt semper, ita hoc potissimum tēpore, qui pericli-
ri noluerit, inter totā varias, tam discrepantes, tam prodigiosas per ecclesi-
am Christi debacchantes errorū haereses, iugi, indefessaq; meditatione re-
colendum. Clarissimam siquidem posteris illi formam praemōstrarunt,
quonam modo deinceps per singula quaeq; errorū vaniloquia, catholicae
veritatis, sacraeque vetustatis autoritate, impiae singularitatis praesumptio,
& prophanae nouitatis conteratur audacia.

Sed, inquires, iam dudum nihil dubitare te, quin catholicae ecclesiae fidē,
communemq; sententiam, per omnia sequi oporteat. Sed quomodo de
quacunq; quae inciderit quaestione & controuersia, ea certo cognosci
possit, nondum te satis intelligere. Quandoquidem catholica ecclesia
longe, lateque in orbem diffusa est, & in omnes se retro aetates extendit.

B Cuius vniuersae tam late patentes, communem sententiam, cuius praeco-
nis vocem vt audias, & certo agnoscas, vt clarius tibi demonstramus, for-
tassis efflagitas.

Mos tibi gerendus est petenti vtilia, & digna quae pertractentur dili-
gentius & vberius. Non tamen hic statim a principio ita agam tecum
(q̄uis iuste possem) quemadmodum facer ille Irenaeus apostolicis tem-
poribus proximus (Polycarpi quippe beatissimi Ioannis discipuli audi-
tor) egit aduersus Valentinum, caeterosque sui seculi haereticos. Aduersus
quos quum sane intelligeret parum efficacem esse ex scripturis pugnam
& conflictationē, atq; adeo etiā inutile (qd & superius demōstrauimus)
apostolicam traditionem affert & obijcit. Nō tamen ex scripto, sed ex ob-
seruatione, consensu, fideq; vniuersalis ecclesiae. Quam obseruationem ac
fidem demonstraturus, quum (vt inquit) prolixum esset & operis infini-
ti, discurrere per vniuersas orbis ecclesias, vnā ex omnibus, & pro omni-

C bus affert Ro. ecclesiam: eius fidem & traditionem ab apostolis per conti-
nuā in ea successione episcoporum incorruptam ad nos peruenisse affir-
mas. Cuius, inquit, ecclesiae fidē, traditionemq; proferetes (vt cui omnes aliae
ecclesiae cōuenire, cōsentireq; necesse sit) cōfundimus omnes, qui quo-
modo fidem praeterquam oportet, colligunt. Verissime quidem ille,
& quo pacto etiam nos tuae quaestioni breuiter satisfacere possemus, vi-
delicet hoc de singulis tenere & credere catholicam Christi ecclesiam, quod
tenet & credit Romana ecclesia. Cuius fidem, traditionemq; per singula
non est difficile ostendere, nec si dubitarem, consulere eandem.

Sed quonia etiam Romanae ecclesiae autoritas, dignitas, & praerogati-
ua nunc reuocatur in dubium, sed ab ijs q̄ omnia etiā ante mille annos cer-
ta ac definita, nunc impugnant ac reijciunt, & ecōtra statuunt, quae hacte-
nus aut non nouit aut etiā damnauit & execrata est catholica Christi ec-
clesia: aduersus quos instituta est praesens nostra disputatio: ita hic nunc
agam tecum, vt non sit aut cauillationi aut subterfugio locus.

Vnam

In omni ge-
nere incidē-
tium cōtro-
uersiarū vt
certo intue-
ri possit
catholicae
ecclesiae sen-
tentia.

Vt Irenaeus
ex demon-
strata fide
vnius Ro-
manae eccle-
siae catholice
ecclesiae fi-
dem demō-
stratam af-
ferat.

Ut percur-
reri per ca-
tholicæ ec-
clesiæ par-
tes secundū
loca & tē-
pora, eius
fides facile
perspiciat
in omnibus,
de quibus
vulgo ex-
plicita ali-
qua fides
habetur.

Vnam esse Christi ecclesiam ab illo ipso per apostolorum ministeriū **D**
in omnem terram propagatam, & in fines orbis terræ & seculi propagā-
dam continua serie successionis nascentium & decedentium sub vno ca-
pite, duce, ac imperatore nostro Christo, in fidei & religionis vnitatem, su-
pra demonstrauimus. Sed de eius vnitatem & integritate in quo consistat,
& vt conferuetur, nondum disputationem absoluimus. Quod tamen
conferret non parum ad id quod nunc agimus. Interim tamen crassiori,
quod aiunt, Minerua vnitatem catholicæ ecclesiæ intelligentes, eius fidem
de quacunque proposita quæstione intelligimus, quæ est singulorum
Christifidelium, non tantum qui nostro seculo viuunt, sed etiam qui se-
culis superioribus ad Christum vsque. Eorum tamen, quos constat in ca-
tholicæ ecclesiæ communionem, & communi fide permanisse. Duo au-
tem esse genera eorum, quæ in fide ac religione in quæstionem aut con-
trouersiam reuocari possunt, paulo ante indicauimus: alterum eorum, de **E**
quibus etiam vulgus Christifidelium explicitam, distinctamque fidem
aliquam habet: alterum eorum, quæ a captu vulgi sunt remotiora, sed
ad altiora, reconditioraque fidei mysteria pertinent. In his quæsti-
onibus quæ ad primum genus pertinent, non est difficile, imo paratum
& cuique obuium inuenire catholicæ ecclesiæ fidem, consensum & senten-
tiam, percurrenti ecclesiam vniuersam, eiusque partes præcipuas, tam se-
cundum loca, quæ tempora. Exclusis tamen semper ab eiusmodi considera-
tione ijs, a quibus nouitas aliqua aduersus communem antiquamque fidem
aut inuecta est aut asseritur. In altero genere quandoquidem ad do-
ctores, magisque illuminatos in fide, ac spiritaliores eorum explicita, distin-
ctaque fides pertinet, quos Christus aquilarum appellatione designat,
eorum consensum, communemque sententiam inuestigare oportet. Vbi
enim illæ congregantur, quicquid illi omnes pariter, vno, eodemque cōsen-
su, aperte, frequenter, perseveranter, tenuisse, scripserunt, docuisse cognoscun-
tur, ille totius corporis sensus & consensus est, illic Christus & veritas: hoc
sciat quisque & intelligat absque vlla sibi dubitatione sequendum. Sed in
exemplis illustriora hæc faciamus. Primi itaque generis eiusmodi nunc in-
troducuntur quæstiones.

In altero ge-
nere, vt ex
aquilæ cō-
sensu catho-
licæ eccle-
siæ fides cer-
to cognos-
citur.

Exempla cō-
trouersiarū
primi generis,
quibus nunc
exagitur
ecclesia.

Vtrum baptisma collatum paruulis sit efficax ad salutem: an vero ne-
cesse sit baptizari adultis & cum actuali fide, illo quod infantibus nobis
collatum est, baptisate abrogato & pro nihilo habito.

Vtrum in eucharistia sub speciebus panis & vini, sint vere & realiter
corpus & sanguis redemptoris nostri Iesu Christi: an vero velut in signo
tantum aut symbolo aliquo illa repræsententur.

Vtrum viuorum suffragia defunctis animabus profint: an vero sint
inutilia, vt quia post hanc vitam non sit purgationi peccatorum locus: sed
mox decedentes sint, aut in damnatione, aut in beatitudine, aut medio quo-
dam ad futurum iudicium loco.

Vtrum

A Vtrum diui regnantes cum Christo sint colendi, eorumque reliquiae cum
veneratione & honore apud nos habendæ, eorundem apud deum nobis
imploranda suffragia: an vero hæc omnia superstitiose & inutiliter fiant
a nobis, imo cum derogatione cultus soli deo a nobis debiti.

Vtrum sancti amicique dei statuis, imaginibus & picturis a nobis ho-
norandi sint, eorumque trophæa & gloriosa certamina per hæc statuenda con-
tinuè ob oculos: an vero hæc non solum inutiliter, sed & gentiliter fiant, &
idololatriæ speciem referant.

Vtrum cetera, vniuersaque illa diuini cultus qui in eis peragitur, exterior
facies, ad veram pietatem conferant: an vero, veluti laruas quasdam & fa-
cies Antichristi, aboleri magis expediat omnia.

B Vtrum cetera, ritusque quos toto orbe seruat ecclesia, dies item fe-
stos, quibus redemptionis nostræ mysteria, anniuersaria solennitate reco-
limus, ieiunium quadragesimæ, ceteraque eiusmodi, quæ toto orbe obser-
uat Christiana ecclesia, veluti ex apostolica Christianorum institutione a nobis
necessario obseruari oporteat: an vero hæc veluti indifferentia habenda
sint, & cuiusque relinquenda arbitrio, eo quod in euangelio aut apostolicis lite-
ris præcepta non inueniantur.

Vtrum indecens sit totius ecclesiæ ritus, in decantandis publice in ec-
clesia psalmis & hymnis ecclesiasticis, atque in eo sacerdotes Baal imitentur:
an vero decens, pius & ad exemplar cœlestium illorum spirituum, in illa
Hierusalem cœlesti.

Vtrum benedictionum & consecrationum ecclesiasticarum in chris-
mate, aut oleo sacro, in aqua benedicta, in locis, templis, altaribus, vestia-
bus, vas, diuino cultui mancipatis, sit aliqua efficacia & vtilitas: an vero
nulla sacri sit & prophani distantia, & hæc non solum inutiliter, sed etiam
superstitiose fiant ab ecclesia.

C Vtrum antiquum, pius & sanctum sit monasticum institutum, vo-
taque monastica accepta deo, & coram eodem obligatoria: an vero hæc di-
aboli instinctu nuper sint introducta in orbem, in captiorem & laqueum
fidelis populi: vota que monastica sint stulta & impia, vt pote impossibilia
& libertati Christianæ contraria.

Hæc fere sunt, aut eiusmodi quæstiões, quibus (proh dolor & pudor)
adeo misere nunc exagitur, & pene a fundamentis concutitur ecclesia
Christi, ob hæc ex arca catholicæ ecclesiæ vltro scientes volentesque se pre-
cipitant miseri in barathrum damnationis æternæ, & summo studio stu-
penda & plusquam diabolica animi obstinatione obfirmata, in mortes, in
laqueos, ignes, cruces atque suppliciorum genera, hoc agunt, vt
alios que plurimos secum pertrahant in perditionem præcipites, omnia
aque confundat, diuina, humana, sacra, prophana, orbemque commisceant
cæde & incendio. In quibus omnibus, cum sit luce meridiana clarius,
quæ sit fides, quæ sententia catholicæ & orthodoxæ Christi ecclesiæ:
quæ

quæ hæc est excæcata mentis vesania, illi non credere, illi se nolle conformare, imo eam palam oppugnare, & aduersus illius catholicam fidem, suam aliquem opinionem statuere; præsertim qui Christianos se haberi volunt, & nihil quæ euangelicas, apostolicasque scripturas iactitant. In euangelio aperte nos docet Christus, ut audiamus ecclesiam, obaudientemque habeamus ut publicanum, ut ethnicum. Et hi contra e diametro omnes audientes, consentientesque ecclesiæ, atque adeo ita præcipienti Christo, ad eum vocant, & pro ethnicis & publicanis ducunt. Promisit Christus ecclesiæ suæ non præualituras vnquam aduersus eam inferorum portas, hoc est, infidelitatem aut erroneam fidem. Quin potius ne vnquam deficeret eius fides, sua illi oratione impetrauit, securamque fecit se permanurum in eadem continuo, atque omnibus diebus vsque ad seculi consummationem. Et hi perinde ac si iam annis plus mille nulla fuisset orthodoxa & catholica Christi ecclesia, ac si falsus & infidelis Christus, & suæ ecclesiæ tam longo tempore desertor, nouam nunc ecclesiam congregant, nouam fidem, noua sacramenta, noua sacerdotia, nouam religionem, nouam salutem docent.

Affirmat ille magister gentium, ille cõscius cœlorum, & qui in cœlis didicerat quæ in terris doceret, ecclesiam non tantum veracem esse, sed columnam inflexibilem, sed certum firmamentum & sustentaculum omnis veritatis, quæ ad fidem, religionem, salutemque pertinet. Et isti mendacissimam, fallacissimamque faciunt ecclesiam vniuersam, quæ fuit abhinc multis seculis, & miserandis deceptam, inuolutamque erroribus.

Sed dicit quispiam, & verum fortassis dicit, istis perspicuum non esse, de his qui introduciunt noua, contra communem, receptamque sententiam, quænam sit vniuersalis per orbem ecclesiæ catholica fides; quorum videlicet occulto suo, iustoque iudicio excæcauit deus mentes, ut non fulgeat in ipsis illuminatio euangelij gloriæ Christi: ut clarissimam lucem non videant. Alioqui quis est, cui oculus fidei euulsus aut excæcatus non est, qui non clarissime videat & intelligat, quid de his sentiat & credat catholica Christi ecclesia?

Et ut ordiamur a baptisate paruulorum, quod nobis omnibus est salutis quoddam exordium, & Christianitatis symbolum: quis non videat, quid de eo credat & credidit catholica Christi ecclesia, antequam eadem nuper per Lutherum oppugnata & patefacta semel ad omnem impietatem ianua (dum liberum cuique fecit id sentire & credere, quod sibi ex scripturis videretur aut probari posset) inuecta est etiam in orbem, atque ex illo veluti Troiano equo prosiliit ista Anabaptistarum furia, omnem seculum impietatem trahens, omnem pietatem eliminans, omnem ordinem perturbans, omnia confundens rapinis, sacrilegijs, parricidijs, incendijs. Nec tamen per hos aliter credit, quæ semper credidit. Sed hoc dico, quod ante hos toto orbe terrarum de paruulorum baptisate iam annis plus mille, nemo

Explicatur tradita methodus in prædictis controuersijs

Amo vel tantillum hæsitauerat. Percurre ecclesiam vniuersam per suas partes, Italiam, Galliam, Hispaniam, Germaniam, Sarmatiam, his adde insulas quæ versum in mari Oceano, in quibus viget & viguit fides, religioque Christiana, Angliam, Scotiam, Hyberniam, Gothiam, Syueuiam, Noortvegiam, ex Oceano septentrionali, Siciliam, Cretam, Cyprum, Rhodum, Sardiniam, Corsicam, cæterasque Mediterranei maris insulas Christianas. Adde insuper Græcos & Moscos, tamen si iam diu schismaticos, & varijs implicitos erroribus; tamen hac in re a fide catholice ecclesiæ non dissentientes. Adde etiam quotquot adhuc in Syria & Armenia Christi nomen profitentur. Adde postremo numerosissimos illos, toto pene orbe a nobis distinctos, Indorum populos, sub illius, quem Presbyterum Ioannem falso appellare consueuimus, degentes imperio: apud quos ab initio ad hunc diem conseruatam fuisse fidei, religionisque nostræ integritatem, ut alias frequenter & pene quotannis ex his quos illinc per immensa terrarum, mariumque spacia, piæ religiosumque sancta loca visendi votum, primum Hierosolymam, & inde Romam (cuius Pontificem, ut caput vniuersalis ecclesiæ venerantur) perducit: ita abhinc biennio, ab illorum imperatore, ad Clementem VII. Pontificem Maximum missa Bononiam, præsentem ibidem imperatore nostro Carolo, solenni legatione plane comperum est. Quæ & fidem, religionemque suæ gentis, nostræ per omnia consonam coram eodem Pontifice in publico Cardinalium consistorio exposuit: eidemque ut summo vniuersalis ecclesiæ episcopo & capiti sui imperatoris & gentis nomine reuerentiam, obedientiamque detulit. Apud hos omnes, ad præsentem vsque natam aut excitatam insaniam, nemo ex Christianis parentibus natus, aliter sit Christianus, quæ baptisate collato paruulo, nemo factus est a maioribus nostris, annis abhinc centum, ducentis, trecentis & supra mille. Nunquid ergo non est euidentissimum hac de re quis sit sensus & consensus, quæ fides catholice ecclesiæ? Aduersus quam omnibus notoriam & perspectam, nunquid non est euidentis insaniam, Christianum aliquem, qui se videri & nominari voluerit, suam opinionem statuere ex aduerso, ob vnum aliquem aut alterum scripturæ locum, quasi illam hæcenus aut non legerint, aut non intellexerint omnes orthodoxi patres nostri, omnes fideles, omnes sancti, martyres, pontifices, confessores: quasi denique tot seculis obdormisset Christus, & aduersus suam ipsius promissionem neglexisset & deseruisset ecclesiam suam ille fidelis & verax? Quid insanus cogitari potest ab homine Christianum se profitente? Ad eundem sane modum, consonam toto orbe terrarum, eandemque omnium Christiani delictum fidem, de omnibus quas supra memorauimus questionibus & controuersijs, clarissime, apertissimeque inuenies. Quam quæ insani quidam & Satanæ mancipia, tanto nunc tumultu, tanta totius orbis confusione, obstinatissime oppugnant, & execrandas blasphemias suscitant.

Math. 28

G as ad

as aduersus eandem introducere conātur, ita vt pene a cardinibus & fun-
damentis concutiant Christi ecclesiam, ego sane quid sit intelligere non
possum, nec mecum satis admirari.

Fuerunt etiam prioribus temporibus, qui dati in sensum reprobum,
& excæcati diuino iudicio, eiusmodi prophanis, impijsq; nouitatibus ni-
teretur conturbare ecclesiam, & in desertum, & angulos, penetraliaq; do-
morum, ab illo corpore ad quod aquilæ congregantur, & in quo Chri-
stus perpetuo manet & inuenitur, abducere incautos, & parum stabiles
in fide, quicq; illi sacræ ancoræ non satis firmiter adhærebant. Sed eiusmo-
di semper execrata est catholica ecclesia, & iuxta apostolicam doctrinam
anathematizauit cum adinventionibus suis.

Diui Bernardi temporibus, annis abhinc quadringentis, & eo ampli-
us, etiam surrexerant nonnulli eiusdem amentia homines, qui commu-
nem catholicæ ecclesiæ fidem in prædictis pene omnibus euertere niterē-
tur, & suam impietatem simplicibus & incautis persuadere. De quibus
(ne isti nunc gloriantur se inuentiones istarum hæreseon, sed vt intelliga-
tur quos præceptores, & magistros sequantur) audi quid scribat idē vir
sanctus: Se dicunt, inquit, esse successores apostolorum & ecclesiam, non
habentes, videlicet neque agros, neque possessiones: Ecclesiam autem ha-
bentem agros & possessiones, non esse Christi ecclesiam. Irrident nos q̄
baptizamus infantes, q̄ oramus pro mortuis, q̄ suffragia sanctorum pos-
tulamus. Non credunt ignem purgatorij restare post mortem, sed ani-
mam a corpore solutam, statim vel ad requiem, vel ad damnationem trā-
fire. Ecclesiam non agnoscunt, & iccirco ordinibus ecclesiæ detrahunt,
& eius instituta non recipiunt, eius sacramenta contemnunt. Mandatis
episcoporum non obediunt. Peccatores enim, inquit, sunt apostolici,
archiepiscopi, episcopi, presbyteri, & per hoc nec dandis sacramentis, nec
recipiendis idonei. Multa quidem & alia huic populo stulto & insipienti
a spiritibus erroris in hyprocrisi loquentium mendacia persuasa sunt.
Nec rationibus cōuincuntur, quia non intelligunt: nec autoritatibus cor-
riguntur, quia nō recipiunt: nec flectūtur suasionibus, quia subuersi sunt.
Probatum est, mori magis volunt, q̄ conuertī: horum finis interitus, ho-
rum nouissima incendium manet. Mirabantur, inquit, aliqui q̄ non mo-
do patienter, sed & læti (vt videbatur) ducerentur ad mortem. Sed non
inde mirandum, si aduertatur quanta sit potestas diaboli, non modo in
corpora hominum, sed etiam in corda, quæ semel permissus possederit.
Nonne plus est hominem sibi met injicere manus, q̄ id libenter ab alio
sustinere? Hoc autem potuisse diabolus, frequenter experti sumus in
multis, qui semetipsos aut submerferunt in aquas, aut fecerunt ex sublimi
præcipientes, aut laqueo se suspenderunt. Nihil ergo simile habent constan-
tia martyrum, & pertinacia hæreticorum. Quia in illis, pietas in istis, cor-
dis duricia contemptum mortis operatur. Proinde, inquit, opus non est
mul-

Matth. 24.
Luca 14

Galat. 1

Bernardus
homelia 65
& 66 in Ca-
tica.

1. Timo. 4

A multa aduersus homines stultissimos & obstinatissimos dicere: Sufficit
innotuisse illos, vt vitentur. Melius tamen foret procul dubio q̄ coerce-
rentur gladio illius, qui non sine causa gladium portat, q̄ & multos in
suos errores attrahere permittantur. Hæc atque eiusmodi ille Bernardus
vir plane apostolicus, & plenus dei spiritu. Quem suo seculo diuina mi-
sericordia, etiam prænuncio ostento ac prodigio, cum adhuc gestaretur
in materno vtero, singulariter in hoc excitasse videtur, vt feruore fidei
eius mundum torpentem excitaret. Per quem intelligis, eandem quæ
nunc est, & quæ ante nos patrum nostrorum (ex quorum traditione
veluti per manus catholicam fidem suscepimus) fuit, etiam illo seculo,
hoc est, annis ante nos quadringentis, fuisse catholicæ ecclesiæ, de quæ-
stionibus supra dictis orthodoxam, catholicamque fidem: eandemque
nec nouam tunc fuisse, nec aliam ab ea quam ipsi didicerant in catholi-
ca ecclesia, & a patribus ac maioribus, sibi ab initio continua serie succe-
dentibus acceperant. Sed nouas tunc fuisse eorum quas commemorat
blasphemias, aduersus antiquam, catholicamque fidem. Quorum qui
nunc easdem interim sepultas & extinctas resuscitare conantur disci-
puli, vides vt in nullo ab egregijs suis illis magistris & præceptoribus
degenerent: vt qui a spiritibus erroris (quibus abnegato baptismo &
Christianitate se totos permiserunt) plane obfessi, abierunt in profun-
dum impietatis & obstinationis. Quæ vna causa est, vt & ipsi, quem-
admodum illi præceptores ipsorum, illatas sibi mortes, non solum pati-
enter, sed etiam alacriter excipere videantur, transfigurantes se in pro-
phetas, in apostolos, in euangelistas, in martyres Christi. Sed mirum non
est, inquit Apostolus, cum ipse etiam Satanus se transfiguret in angelum
lucis, si ministri eius transfigurentur sicut ministri iustitiæ. Itaque qui-
bus ea res est tentationi aut scandalo, illi sacræ ancoræ satis firmiter inhæ-
rere mihi non videntur, nec stabiles admodum fideles, fixique esse catho-
licæ fidei zelatores.

Quod si etiam ante diui Bernardi secula ad initium vsq; religionis no-
stræ, de quæstionibus supra memoratis, catholicæ ecclesiæ fidem ac sentē-
tiam demonstrari tibi exegeris: quanquam ita possem respōdere, alio ad
id demonstrandum argumento opus nos non habere, q̄ q̄ ecclesia ca-
tholica, quæ nunc est, ita credat & sentiat (Nam vna eademq; necesse est,
quæ nunc est fides eius, etiam semper fuerit; si modo vna sit catholica ec-
clesia, ab initio haud interrupta, imo continua successionis serie ad seculi
vsque consummationem vnitatem suam conseruans, vnam autem ne-
cessario esse supra demonstrauimus) tamen vt vna eademq; opera, & ti-
bi morem geramus, vt in prædictis, quibus nunc exagitamur quæstioni-
bus, etiam hoc ipsum clare demonstremus, vnam, eandemq; ab initio ad
præsens perdurare fidem catholicæ ecclesiæ. Hoc imprimis nobis om-
nibus est manifestū & notoriū, q̄ nos de prædictis quæstionibus vniuersis

2. Corin. 11

Capite 2

in catholica didicimus ecclesia, idem didicisse & credidisse etiam patres D nostros, longa retro seculorum serie. Qui si nunc reuiuiscerent, stuperent ad impias has, quae nunc passim efferuntur & occurrunt nouitates. Idem quoque creditum fuisse annis ante nos quadringentis, diui Bernardi temporibus, illo ipso fideli teste, iam dudum intellexisti. Neque enim ipse ihs in rebus suam opinionem singularem, sed vniuersalem catholicę ecclesię fidem, sententiamque exprimit. Eos insectans vt impios & hæreticos, qui aduersus catholicam totius ecclesię fidem, prophanas suas, impiasque assertiones conabantur inducere. Neque etiam, quae erat eo seculo catholica per orbem ecclesię communis fides, tum primum nata est, sed ea demum erat, quam a maioribus suis fideli traditione acceperant. Nam eandem fuisse de ihs omnibus communem, vniuersalemque totius ecclesię fidem, trecentis, quadringentis, sexcentis, octingentis, & eo amplius annis, ante diui Bernardi tempora, ex eorum seculorum scriptoribus est videre E luce meridiana clarius. Siquidem Augustini, Chrysoctomi, Hieronymi, Ambrosijque temporibus, hoc est, annis ante nos supra mille, centum, ducentis, æque vt nostris, æque vt Bernardi temporibus, atque interim continue semper vniuersa Christi ecclesia baptizauit infantes. In eucharistia sub speciebus panis & vini, verum corpus & sanguinem domini nostri Iesu Christi firmiter credidit, orauit pro defunctis, diuos cum Christo regnantes religioso cultu prosecuta est, in eorum venerationem dedicauit basilicas & altaria, eorum implorauit suffragia, reliquias fidelibus venerandas exhibuit, quadragenariam abstinentiam, & redemptionis nostrę anniuersarias solennitates, caeremonias præterea, ritusque ecclesiasticos eosdem prorsus, quos in presentem vsque diem per vniuersam ecclesiam obseruari videmus, veluti ex apostolica traditione, doctore spiritu sancto primitiuę ecclesię traditos, religiosissime & summa cum veneratione obseruauit, monasticum institutum probauit vt pium, sanctum, & salutiferum: Atque ea omnia neque etiam tunc excogitauit nouiter, aut ab inuentoribus nouitatum accepit. Semper enim memor grauissimę illius Galati apostolicę censurę & comminationis: Si quis vobis euangelizauerit quicquam præter id quod accepistis, anathema sit, accepta a maioribus, atque ab illis tradita, diligenter conseruauit. Itaque etiam ante hos ad ipsum vsque Christianę religionis initium, eandem prorsus fuisse de prædictis omnibus, quae nostro, quae diui Bernardi, quae illorum seculis, catholicę ecclesię fidem & sententiam, ex eorum temporum scriptoribus luce clarius inuenies.

De baptis-
mate par-
uulorū secū-
dum dictā
methodum
exactius de-
monstrare
fidē catho-

De paruulorum baptisate diui Augustini seculo quid crediderit catholica per orbem Christi ecclesia, idem ipse clarissimis verbis attestatur. Nam aduersus Donatistas hæreticos (ex quorum cineribus nouum hoc & grauissimum resuscitatum nunc videmus incendium) exigentes, qua scripturę autoritate stabiliri possit baptismum prodesse paruulis,

qui

A qui nondum possunt corde credere ad iustitiam: cum scripturę promittentes regnum dei baptizatis, plane loqui videantur de his qui iā credūt euangelio, & ex fide baptisma suscipiunt. Aduersus hos, inquam, diuus Augustinus nihil profert aliud, quę communem fidem, & autoritatem catholicę ecclesię. Hoc, inquit, habet autoritas matris ecclesię, hoc fundatissimę veritatis obtinet canon. Quod enim vniuersa tenet ecclesia, nec in concilijs statutum, sed semper retentum est, non nisi apostolica autoritate traditum, rectissime creditur. Audis itaque de paruulorum baptisate quid tunc crediderit vniuersa per orbem ecclesia, nempe idem, quod hoc nostro seculo credit, & quod interim credidit semper. Audis præterea quid nobis respondendum sit hæreticis, horum omnium ex scripturis demonstrationem exigentibus. Hoc nempe vnum respondere satis est, quod ita habeat, ita teneat sancta mater ecclesia. Cuius autoritas, & communis obseruatio fundatissimę nobis veritatis canon est. Sed B & ante Augustini tempora, annis ferme ducentis, Cyprianus ille gloriosus martyr & pontifex, suo tempore nouitiam quandam adinuentionem, & tunc exurgentem hæresim ex Iudaico illo fermento, videlicet quod instar veteris illius circuncisionis, etiam nostri paruuli nō ante octauum diem baptizari deberent, magna vehemētia & autoritate repressit: contendens idem sanctissimus martyr & pontifex, aduersus antiquam ecclesię obseruationem & consuetudinem nihil nouari debere. Cuius etiam diuus Augustinus meminit, de immortalitate animę, scribens ad Hieronymum. Ante Cyprianum etiam ille sacer Irenæus libro secundo aduersus Valentini hæreses scribit in hæc verba: Omnes Christus Eadē tēpo- re Irenæi. per seipsum saluare venit, omnes, inquam, qui per illum renascuntur in deum, infantes, & paruulos: pueros, & iuuenes, & seniores. Ideoque per omnem ætatem venit. Infantibus factus est infans, sanctificans infantes: C paruulis, factus paruulus: iuuenibus, iuuenis: senioribus, senior: vt omnes sanctificaret. Hæc ille Irenæus beatissimi Polycarpi Ioannis euāgelistę discipuli auditor. His libet adscribere ex Origene luculentū adeo testimoniū, vt vnū illud sufficeret expūgere vniuersam hęc, quę baptisate paruulorū detrahit, impijssimā heresim, clarissime eū demonstrat traditionē, quā de hoc ipso ecclesia accepit ab apostolis. Hic itaque lib. vi. cōmentariorum in epistolā Pauli ad Romanos, ostēdens corpus nostrū, corpus peccati & mortis sepe appellari in diuinis scripturis: Denique, inquit, & in lege pro illo, quod natus fuerit, iubet offerri hostia, par turturę aut duo pulli colūbini, ex quibus vnus pro peccato, & alius in holocaustomata. Pro quod peccato offertur hic pullus vnus: nunquid nuper editus paruulus peccare potuit: & tamen habet peccatū, pro quod hostia offerri iubet, a quod mundus negat quis esse, et si vni⁹ diei fuerit vita eius. De hoc ergo Dauid dixisse credendus est illud, quod supra memorauim⁹: Quia in peccato cōcepit me mater mea. Secundū historiam eū nullū matris eius declarat peccatū. Pro hoc & ecclesia ab apostolis

G iij tradit

traditionē suscepit, etiā paruulis baptismū dare. Sciebāt em̄ illi, quibus mysteriorū secreta cōmissa sunt diuinorū, quia essent in oībus genuinæ sordes peccati, quæ per aquā & spiritū ablui deberēt. Hactenus ille. Ex q̄ intelligis, etiā illo seculo in ipsissima primitiua ecclesia, eandē ex apōstolorū traditio-
ne ab ipso initio semper baptizasse paruulos, ita vt ex his luce clarius con-
stet, eandē quæ nunc est ab initio, & inde cōtinuo & semper fuisse catho-
lica ecclesiæ de paruulorū baptismo fidem & sententiam: vt non immeri-
to ita definitū fuerit in Lateranēsi cōcilio, quod celebratū est sub Innocen-
tio tertio: Sacramentū baptismi, quod ad dei inuocationē & indiuiduę tri-
nitatis, videlicet patris & filij & spiritus sancti consecratur in aqua, tā par-
uulis q̄ adultis, in forma ecclesiæ a quocunq̄ collatum, proficit ad salutē.

Non possum committere, quin hic adscribam, quæ diuus ille Bernar-
dus aduersus hos scribit pro catholica ecclesiæ fide ac sentētia. Irridēt, in-
quit, nos, quia baptizamus infātes, q̄ oramus pro mortuis, q̄ sanctorum
suffragia postulamus. In omni genere hominum, atq̄ in vtroq̄ sexu festi-
nāt proscribere Christum, in adultis & paruulis, in viuīs & mortuis, &c.
Sed absit, inquit, non enim relinquet dominus plebem suā, quæ est sicut
arena maris: nec contentus erit paucitate hæreticorū, qui omnes redemit.
Necq̄ em̄ parua, sed plane copiosa apud eum redēptio. Quantum vero nu-
merus istorum ad magnitudinē precij? Sed magis precio fraudāt, qui i-
psū euacuare conātur. Quid enim, si infans pro se loqui non potest, pro
quo vox sanguinis fratris sui & talis fratris clamat ad deū de terra? Astat
& clamat nihilo minus mater ecclesia. Quid tamen infans? Nonne & ipse
videtur tibi inhiare quodāmodo de fontibus saluatoris, & vociferari ad
deū, suisq̄ vagitib⁹ clamitare: Dñe vim patior, respōde pro me? Flagitat
auxiliū gratiæ, quia vim patitur ab origine. Clamat innocētia miseri, clamat
ignorātia paruuli, clamat addicti infirmitas. Ita ergo clamant hæc oīa san-
guis fratris, fides matris, destitutio miseri, miseria destituti, & clamatur ad
patrē. Porro pater seipsum negare nō potest, pater est. Nemo mihi dicat,
quia nō habet fidē, cui mater impartit suā, inuoluēs illi in sacramento, quosq̄
idoneus fiat proprio, nō tantū sensu, sed assensu euolutā, puramq̄ percipe-
re. Nunquid breue est palliū, vt nō possit ambo cooperire? Magna est ec-
clesiæ fides. Nunquid minor fide Chananeæ mulieris, quā constat & filia
sufficere potuisse & sibi? Ideo audiuit: O mulier magna est fides tua, fiat ti-
bi sicut petisti. Nunquid minor fide illorum, qui paralyticū per tegulas de-
mittentes, & animā illi & corporis simul obtinuerunt salutem? Deniq̄ ha-
bes: Quorum fidem vt vidit, ait paralytico: Confide fili, remittuntur tibi
peccata tua. Et paulo post: Tolle grabatum tuū & ambula. Qui hæc cre-
dit, facile huic persuadetur, merito ecclesiam præsumere, nō solum par-
uulis baptizatis in sua fide salutem, sed etiā interfectis pro Christo infan-
tibus coronam martyrij.

Quæ cum ita sint, nullū præiudiciū sustinebunt regenerati, de eo quod
dictum

Definitio
Lateranen-
sis cōcilij.

Matth. 15
Matth. 9

Ioan. 5

A didū est: Sine fide impossibile est placere deo, cū sine fide non sint, q̄ in te-
stimoniū fidei baptismi gratiā perceperūt. Sed neq̄ de eo, quod item di-
ctum est: Qui vero nō crediderit, cōdemnabitur. Quid em̄ credere est, ni-
si fidē habere? &c. Propter hoc quoq̄ & infans natus est, & per singulos
ætati gradus profecit in vir; vt nulli deesset ætati. Hactenus ille Bernar.

Quantquam autem singula ferme Christianæ religionis catholica do-
gmata hæreticorū prophanis nouitatibus & impijs adinventionibus sæ-
pe, multumq̄ exagitata inueniamus: vt qui Christum, salutem, & fidei re-
ligionisq̄ sinceritatem non quærebant vbi oportebat, in illo corpore ca-
tholicæ ecclesię, sed in angulis & penetralibus domorū, hoc est, in proprijs
suis & singularibus, quas sibi quisq̄ ex scripturis scribebat, opiniōibus: v-
num tamen inter omnia eucharistiæ sacramentum, tametsi omnium fere
quæ in fide, religionēq̄ nostra habentur creditu difficillimum, et a captu

B humana rationis longissime abscedens: minus tamen patuit hæreticorū
vexationibus, blasphemijs & iniurijs. Siquidem ante quendam Berenga-
rium Andegauenis ecclesiæ archidiaconum (cuius impietas sub Leone
pontifice eius nominis nono, anno quinquagesimo primo supra millesi-
mum Vercellensi concilio damnata est) nulla omnino de ea hæresis legi-
tur. Sed omnium tam orthodoxorū, q̄ hæreticorum, de vno hoc sacra-
mento, vna semper fides extitit: videlicet, consecratis in mensa dñica per
sacerdotū ministerium pane & vino, diuina virtute verti eorū substantias
in verum Christi corpus & sanguinem. Opinor, propter tam clara Chri-
sti verba, quæ describuntur ab euangelistis & apōstolo. Quippe qui no-
tissima cœna, accepto & benedicto pane, illum distribuens discipulis, &
sacramētum commendans: Accipite, inquit, & manducate, hoc est enim
corpus meum, quod pro vobis tradetur. Similiter de calice: Hic est san-
guis meus noui testamenti, qui pro multis effundetur in remissionē pec-
catorum. Accepit panem et vini calicem, at discipulis suis, nō panē & vi-
num, sed corpus & sanguinem suum tradidit. Accipite, inquit: Hoc em̄
est corpus meū: hic sanguis meus. De quibus prædixerat apud Ioannē:
Caro mea vere est cibus, & sanguis meus vere est potus. Primus itaq̄, vt
dixi, Berengarius omnium qui ante se fuerunt, hæreticorum impijssimus
& præsumptuosissimus, circiter annum dñi M.L. aduersus tā clara, tam
aperta cœlestium eloquiorum testimonia, tam antiquam, tam consonam
totius ab initio ecclesiæ, & omnium Christi nomen profitentium fidem
& sententiam, nouitiam suam adinventionem attulit: Et blasphemo pol-
lutoq̄ ore primus omnium mortalium sacrosanctæ eucharistiæ dignita-
tem eleuare, & apud suos traducere conatus, affirmavit: post consecratio-
nem panis et vini in altari, æque vt prius manere eorundem substantias.
Christi vero ea carnem & sanguinem propterea vocari, quod in memo-
riā crucifixæ carnis eius, & de latere effusi sanguinis in ecclesia celebrent.

Aduersus quem eo tempore scripsit Lanfrācus quidam, archiepiscopus
G iij Can

Hebræ: 7

Marci vi.

De sacra-
mento eu-
charistiæ ca-
tholicæ ec-
clesiæ fides,
secundū di-
ctā metho-
dum, euide-
ntissime de-
mōstratur.

Ante Berē-
gariū nullū
fuisse here-
sim aduer-
santem ve-
ricati corpo-
ris & san-
guinis Chri-
sti in eucha-
ristia.

Lanfrācus
aduersus

Berengari-
um episto-
la catholi-
ca; quæ tunc
erat, eccle-
siae fidē cla-
rissime de-
monstrans.

Cantuariensis, vir non minus pietate, q̄ eruditione insignis: sed tanquam **D**
aduersus notoriam, manifestamq; omnibus impietate, breuiter ac com-
pendiarie nec multum accurate, & veluti epistolari, vt dicit, angustia per-
stringens nonnulla, quæ sufficere existimabat. Orditur autem ad ipsum
scribens in hunc modum (libuit enim verba eius adscribere, nam ex ipsa
phrasi scripturæ eius, catholice ecclesie, quæ tunc erat, communem fi-
dem, sententiamque plane perspicies.) Lanfrancus, misericordia dei ca-
tholicus, Berengario catholice ecclesie, aduersario: Si diuina pietas cor-
di tuo inspirare dignaretur, vt tecum loqui velles, locumque opportu-
num in quo id competeter posset fieri, salubri deliberatione eligeres, mul-
tum fortassis tibi, procul dubio autem plurimum his consuleres, quos
decipis, deceptos vero ac morte præuentos in pœnas æternas transmittis.
Etenim cooperante spiritu qui vbi vult spirat, eueniret e duobus alter-
utrum, videlicet, aut tu ipse deposito superbia fastu, quo plenus contra
orbem terrarum sentire coepisti, autoritati totius ecclesie sanctæ, rectisq; **E**
sanctarum scripturarum expositionibus acquiesceres, ac sic te et sequaces
tuos de tenebris erroris ac profundæ iniquitatis erueres, aut te in tua per-
tinacia persistente, ipsi auditis rationibus miserante deo respicerent, &
ad veram fidem, quam sancta ecclesia dei prædicare non cessat, consilio
meliore redirent. Exposita deinde fide catholice ecclesie de sacramen-
to eucharistie: Quæ, inquit, credit terrenas illas substantias, quæ in men-
sa dominica per sacerdotale ministerium diuinitus sanctificantur, ineffa-
biliter, incomprehensibiliter & mirabiliter operante superna potentia,
conuertit in essentiam dominici corporis & sanguinis, referuatis ipsarum
rerum speciebus et qualitatibus: ne videlicet in proprio illo suo modo ac
genere ea percipientes Christiani fideles, cruda & cruenta horrescerent, &
vt credentes fidei præmia ampliora perciperent: ipso nihilo minus do-
minico corpore permanente in cœlestibus ad dexteram patris, inuiolato, **F**
integro, incontaminato, illæso, nempe impassibili & immortali: vt vere
vtrumq; dici possit, & ipsum corpus quod de virgine sumptum est, at-
que ipsum sanguinem, qui in ara crucis pro nobis effusus est, sub specie-
bus panis & vini nos sumere, & quodam modo non ipsum: ipsum qui-
dem, quantum ad veræ vtriusq; naturæ essentiam, proprietatem & vir-
tutem: non ipsum autem, si modum illum ineffabilem spectes, quo sub a-
lienis speciebus mirabiliter & incomprehensibiliter latitat. Hac, inquam,
fide catholice ecclesie per Lanfrancum illum exposita: Quæ, inquit, te-
nuit a prisca temporibus & nunc tenet ecclesia, quæ per totum orbem dif-
fusa catholica nominatur, atq; eregione explicata illi contraria assertione
hæretica Berengarii. Igitur, inquit, si veræ est quod tu credis et adstruis, fal-
sum est quod ab ecclesia vbiq; gentium ea de re creditur et adstruitur. Oēs
em̄, qui Christianos se esse, dicitq; lætantur, veram Christi carnem, verumq; e-
ius sanguinem, vera vtraq; sumpta de virgine in hoc sacramento se percipere
glorian-

A gloriantur. Interroga omnes, qui Latine lingue nostrarumve literarum
noticiam perceperunt: interroga Græcos, Armenos, seu cuiuslibet na-
tionis quoscunque Christianos homines: vno ore hanc se fidem testa-
buntur habere. Porro si vniuersalis ecclesie fides falsa existit, aut nun-
quam fuit catholica ecclesia, aut perijt. Nihil namque efficacius ad interi-
tum animarum, q̄ perniciosus error. Sed non fuisse, aut perijisse ecclesiam,
catholicus nemo conserferit. Quam vnam catholicam haud interrupta
continua successione serie a Christo & apostolis per duraturam in fines
seculi catholica fide profitemur.

Nam quod dicitis, prædicatum quidem in omnibus gentibus euan-
gelium & iam dudum credidisse mundum, atque vberem fructum fe-
cisse seminatum verbum, & inde excreuisse in ecclesiam toto orbe dif-
fusam: sed eandem imperitia male intelligentium scripturas & euange-
B lium aberrasse ac perijisse postea, & in vobis & sequacibus vestris tandem
resuscitata remanere, conseruarique in terris: eam sacrilegam vanitatem
euerit, inquit, euangelica veritas, & prophetarum atq; sanctorum patrum
non violanda autoritas. Vnde ecclesie suæ sanctæ dominus in euangelio
pollicetur, dicens: Ecce ego vobiscum sum omnibus diebus, ad consum-
mationem vsq; seculi. Quod minime diceret, si ecclesiam suam ante consum-
mationem seculi perituram prænosceret. Et alibi: Tunc si quis dixerit vo-
C bis, ecce hic est Christus, ecce illic, ecce in deserto, nolite exire: ecce in do-
morum angulis & penetralibus, nolite credere. Sed vbiq; corpus est,
illic congregantur & aquilæ. Corpus autem, inquit Augustinus, est eccle-
sia, non ista aut illa, sed toto orbe diffusa. Est enim Christus spes omnium
finium terræ, non vnius anguli, non vnius iudææ, non spes solius Afri-
cæ, Orientis, aut Occidentis: sed spes omnium finium terræ, & in mari lon-
ge. Hac enim, inquit, prophetia propter eos præmissa est, qui putant reli-
gionem nominis Christiani, vsq; ad certum tempus in hoc seculo dura-
turam, et postea non futuram. Permanebit autem cum sole, hoc est, quã-
diu sol oritur aut occidit, quãdiu tempora ista voluentur, non deerit ec-
clesia, id est, corpus Christi, in terris. Domum tuam, inquit Psaltes ille do-
minus, decet sanctitudo in longitudine dierum, hoc est, quãdiu durabunt
dies & tempora. Domum tuam, inquit, non hic aut illic, sed domum tu-
am totam per totum orbem terrarum. Quare per totum orbem terrarum:
Quia correxit orbem terræ, qui non commouebitur. **Psal. 92**

Quid igitur est (subdit Augustinus) quod dicitis hæretice iam perijisse
ecclesiam de omnibus gentibus? Ergo vsq; in finem seculi erit ecclesia
in omnibus gentibus: vbi sunt qui dicunt perijisse de mundo ecclesiam,
quando nec inclinari potest? Ex his itaq; aduersus Berengarium ita tan-
dem concludit ille Lanfrancus: Falsum igitur est, inquit, qd de corpore
Christi a te creditur. Ergo vera est eius caro quã accipimus, & verus san-
guis quẽ potamus. Hæc ideo non piguit adscribere aliquãto prolixius,
quo pa-

quo palam faceremus, quæ semper fuerit catholice ecclesie de ineffabili hoc eucharistie sacramento fides & sententia. Eandem enim quæ nostra omnium ad presentes vsq; Sacramentarios est & fuit, ille, tanquam totius per orbem diffusæ catholicæ ecclesie per Orientem, Occidentem, Meridiem, Septentrionem, & quacunq; tunc patebat nomen Christianum, suo seculo, hoc est, ante annos quingentos, Berengario obiicit: Qui omnium, vt dixi, mortalium primus veritatem corporis & sanguinis Christi negauit in eucharistia. Adeo consona ante illū annis plus mille fuit omnium Christi nomen profitentium ea de re vox et sententia, & nihilo minus mansit etiam post execrandum illum ad nostra vsq; tempora. Nullos enim post se perfidie suæ sectatores et assertores inuenit, præter Ioannem quendam Vuiclefum, & Ioannem Hussitam eius discipulum lōgo satis post ipsum temporis interuallo damnatos Cōstantiensi concilio, qui impietatem eandem, non tamen qua parte erat pessima, resuscitare conati sunt. Concedentes namq; veritatem corporis & sanguinis Christi in eucharistia, negarunt verti in ipsa panis & vini substantias: quin potius cū eisdem vt ante permanentibus, subingredi corpus Christi et sanguinem. Quorum discipulus Lutherus, quemadmodum impie doctrinæ præceptorum suorum non nihil absurditatis superaddidit, ita etiam & ipse genuit se nequiores discipulos plurimos. Nā panis & vini substantias permanere post cōsecrationem, etiam ipse, vt Vuiclefus & Hussita, affirmat: sed hoc insuper in se repugnantiam & contradictionem includens, dicit panem esse corpus Christi, & vinum sanguinem. Discipuli autem eius Oecolampadius, Zuinglius, & alij nonnulli Sacramentariorum antistites, detestandi illius Berengarij blasphemiam resuscitarunt ex integro, stupēda profecto cæcitate & cæca arrogantia, æque aduersus apertissima & clarissima Christi ipsius verba (quibus quantūuis impius Lutherus, & qui omnia nouare studuit, nō tamen est ausus contradicere) atq; aduersus totius ab initio ecclesie consonam, imo vnam eandemq; sententiam. Quorū si sit vera opinio (quod Lanfrancus ille aduersus Berengariū non male subinferebat) necesse est ab initio ad illū ipsum vsq; Berengarium, nullā fuisse catholicam Christi ecclesiam, necesse quoq; & in ipso rursus subito defecisse, annis circiter quingentis, & in his denuo renasci et reuiuiscere. Nam qui execrandam illius impietate interim continuo secuti sunt, nullo Christiani orbis angulo proferent. Quanq̄ non in angulis aut domorū penetralibus, sed in ipso corpore catholicæ per orbē ecclesie, quærēdam esse Christianæ fidei, religionisq; veritatē, ipse nos Christus doceat. Cuius quæ sit hac de re cōmunis fides & sententia si quis vniuersam in suas partes distributā percurrat, & attente consideret: nemo erit nisi plane cæcus, qui nō clarissime perspiciat. Eandē em̄ prorsus inuenies seu Italos, seu Hispanos, seu Gallos, seu Germanos, seu Græcos, seu Armenios, seu deniq; extremos Indos perconteris, quā ante annos quingētos, vt totius per orbem

Vuiclefus, Hussita & Lutherus, Berengarij impietate resuscitarunt, sed nō ex integro.

Oecolampadius cū fuis, illius impietate resuscitauit vniuersam. Stupēda cecitas & arrogantia Sacramentariorum clarissime fidei catholicæ ecclesie aduersantium.

A orbem ecclesie Lanfrancus obiicit Berengario, & Vercellense, Turonenseq; concilium adserit, & chirographi sui testimonio aduersus prophetas hæreticos, impialq; nouationes consignauit. Et quacunq; tunc fuit, sicut neq; in apice neq; in iota interim immutata est, ita eadē prorsus fuit cum ea, quæ ab initio fuit, atq; adeo eadem, vt nec ab hæreticis vnquā antea exagitatam fuisse vlla controuersia, etiam si omnes retro scriptores ecclesiasticos percurras & excutias, vsquam inuenies.

Quod vt verum esse intelligas, audi quid aliquot annorum centenarijs, ante dictum Berengarium & Vercellense concilium, scribat Theophylactus ille Bulgarorū episcopus, exponens illud Ioannis: Panis quem ego dabo, caro mea est, quam ego dabo pro mundi vita: Attende, inquit, quod panis qui a nobis in mysterijs manducatur, non est tantum figura, sed quædam carnis domini, sed ipsa caro domini. Non enim dixit, panis quem ego dabo, figura est carnis. Transformatur enim arcanis verbis panis ille, per mysticam benedictionem, et accessionem spiritus sancti in carnem domini. Et ne quem conturbet, quod credendus sit panis caro. Et enim in carne ambulante domino, & ex pane alimoniam admittente, panis ille qui manducabatur in corpus eius mutabatur, & similis fiebat sanctæ eius carni, & in augmentum & sustentationem conferebat, iuxta humanum morem. Igitur & nunc panis in carnē domini mutatur. Et quomodo, inquit, non apparet nobis caro, sed panis: vt nō abhorreamus ab eius usu. Nam si quidem caro apparuisset, in suauiter affecti essemus erga communionem. Nunc autem condescendente domino nostræ infirmitati, talis apparet nobis mysticus cibus, qualibus alioqui assueti sumus. Hæc ille Theophylactus Bulgarorum archiepiscopus, trecentis circiter annis ante Berengarium & Vercellense conciliū. Floruit enim sub Nicolao primo Romano pontifice, tempore octauī vniuersalis concilij, in quo damnatus extitit Photius Constantinopolitanæ sedis occupator. Audis itaq; hoc referente, quid eo seculo, hoc est, ante annos octingētos, de sacramento eucharistie crediderit Græcia, Thracia, Bulgaria: quāuis iam declinarent ad seditiones, & schismata. Coepit enim eo tempore exitiosum illud schisma excitatum per illum, quē diximus Photium, quod vniuerso pene Orienti causa fuit ruinæ & interitus, donec exterminaret eos a per de sylua, & singularis fera depasceret eos, vt est dies hodierna.

Sed & alium audi æque Græcum, Ioannem Damascenum Theologum insignem, illo Theophylacto circiter ducentis annis antiquiorem. Qui suo tempore vniuersa pene Christianæ religionis dogmata & sententias, magna diligentia explicās libris quatuor, quos intitulauit de fide orthodoxa, quoniam catholicæ ecclesie orthodoxam de hoc sacramento fidem luculentissime & admodum pie explicat, non piguit eius verba adscribere aliquāto prolixius, nec te pigebit legere Christiane lector. Hic itaq; libro quarto orthodoxæ fidei, de sacrosanctis his tractans mysterijs, scribit

Quæ fuerit ecclesie catholice fides ante annos octingētos, demonstrare ex Theophylacto Ioan. 6. Transformari panem per mysticam benedictionem in corpus domini.

Cur nō appareat nobis caro, sed panis: vt nō abhorreamus ab eius usu.

Idē demonstrare ex Ioanne Damasceno Theologo.

Ioānes Da
maſcenus li
bro III. ca
pite XIII.

ſcribit in hæc verba: Bonus atq; adeo ſupra q̄ bonus deus, imo totus exi-
ſtens bonitas, per ſuperabundantes diuitias bonitatis ſuæ non eſt paſſus
ſolum eſſe bonum, id eſt, ſuam ipſius naturam, a nullo participatum. Hu-
ius gratia fecit primum quidem intellectuales & cœleſtes virtutes, dein-
de viſibilem & ſenſibilem mundum, mox & intellectuali & ſenſibili na-
tura hominem. Cuncta igitur quæ ab ipſo facta ſunt, participant eius bo-
nitatem ſecundum eſſe, quia & ab ipſo, & in ipſo ſunt omnia, non modo
quia ex nihilo ad eſſe ea deduxit: ſed quia ſunt ipſa eius actio & factura,
quæ ab ipſo facta ſunt, conſeruat & continet. Ex abundanti autem ani-
malia, nam ſecundum eſſe, & vitam participando communicant bono.
Rationalia vero & ſecundum prædicta, ſed non ſolum, verum & ſecun-
dum rationem. Et hæc magis familiaria quoquo pacto ſunt ad ipſum:
quanquam omnibus improportionabiliter ſuperemineat. Cæterum ho-
mo rationalis & arbitrio liber factus, poteſtatem accepit vehementer per
propriam electionem vni deo, ſi permaliſſet in bono, hoc eſt, in crean-
tis obedientia. Poſtquam vero eius qui illum fecit, tranſgreſſus eſt præ-
ceptum, & morti, & corruptioni ſuccubuit, factor & opifex generis no-
ſtri, propter viſcera miſericordiæ ſuæ, ſimilis factus nobis ſecundum om-
nia, factus homo eſt ſine peccato, & naturæ noſtræ vnitus. At vero, quæ
tradiderat nobis propriam imaginem, & proprium ſpiritum, & non cu-
ſtodiuimus, ipſe pauperem noſtram & imbecillem aſſumpſit naturam,
vt nos repurgaret & incorruptibiles faceret, ruruſque deitatis ſuæ par-
ticipes reſtitueret. Atqui oportebat non ſolum primitias noſtræ natu-
ræ in participationem venire melioris, ſed & totum hominem ſecunda
natiuitate renaſci, & nutriri cibo nouo illi natiuitati conuenienti, atque
ita peruenire ad meſuram perfectionis. Per ſuam itaque natiuitatem, id
eſt, incarnationem, baptiſma, paſſionem & reſurrectionem, liberauit na-
turam noſtram a peccato primi parentis, a morte, & corruptione, & re-
ſurrectionis primitiæ factus, viam, formam & exemplum ſeipſum con-
ſtituit: vt & nos veſtigia eius ſequentes efficiamur adoptione, quod &
ipſe eſt natura, filij & hæredes dei & ſui cohæredes. Dedit igitur nobis,
ceu iam dixi, ſecundam natiuitatem, vt quemadmodum nati ex Adam
aſſimilabantur ipſi: ita & ex eo nati aſſimilemur ei, & hæreditate adipi-
ſcamur incorruptionem & benedictionem, & gloriam eius. Et quia ipſe
ſpiritualis eſt Adam, decuit & natiuitatem ſpiritualem fore, ſimiliter au-
tem & cibum. Natiuitas igitur per aquam nobis & ſpiritum donata eſt,
per ſanctum diſco baptiſmum: cibus vero, ipſe panis vitæ dominus no-
ſter Ieſus Chriſtus, qui de cœlo deſcendit. Nam ſuſcepturus voluntaria-
am pro nobis mortem in nocte in qua ſeipſum obtulit, teſtamentum no-
uum diſpoſuit ſanctis diſcipulis & apoſtolis, & per ipſos omnibus alijs
in ipſum credentibus. In cenaculo igitur ſanctæ & glorioſæ Sion, anti-
quum paſcha cum diſcipulis ſuis manducans, & implens inſtrumētum
anti-

Natiuitas
ſecunda.
Nutrimen-
tum illi na-
tiuitati con-
ueniens.

Panis vitæ
ipſe Chri-
ſtus.

Inſtitutio
ſacramēti.

A antiquum, lauit pedes diſcipulorum, ſignum ſancti baptiſmatis præbēs.
Deinde frangens panem, dedit illis, dicens: Accipite, comedite, hoc eſt cor-
pus meum, quod pro vobis tradetur in remiſſionem peccatorum. Si-
militer accipiens calicem ex vino & aqua, tradidit illis dicens: Bibite ex
hoc omnes, hic eſt ſanguis meus noui teſtamenti, qui pro vobis effunde-
tur in remiſſionem peccatorum. Hoc facite in meam commemorationē:
quotieſcunq; enim manducabitis panem hunc, & calicem hunc bibetis,
mortem filij hominis annuntiatis, & reſurrectionem eius conſitemini,
donec veniat. Si igitur verbum dei viuens eſt & efficax, & omnia quæ
cunq; voluit deus fecit: ſi dixit, fiat lux & facta eſt lux, fiat firmamentum,
& factum eſt: ſi verbo dei cœli firmati ſunt, & ſpiritu oris eius omnis vir-
tus eorum: ſi cœlum, terra, aqua, ignis & aer, & omnis ornatus eorum ver-
bo dei perfecta ſunt, & homo ipſe vbiq; diuulgatum animal: ſi volens
ipſe deus verbum factus eſt homo, & ex ſanctæ virginis puriſſimis & il-
libatiſſimis ſanguinibus in ſeipſo, ſine ſemine carnem ſuſtentauit: nō po-
teſt panem ſuum ipſius corpus facere: & vinum & aquam ſanguinem?
Dixit in principio deus: Producat terra herbam virentem, & vſq; nunc
pluuia facta producit germina diuino coadiuta & vigorata præcepto.
Dixit deus: Hoc eſt corpus meum, hic eſt ſanguis meus, & hoc facite in
meam commemorationem, et omnipotentī eius præcepto, donec veniat,
efficitur: ſic enim dixit, donec veniat, & fit pluuia nouæ huic agriculturæ
per inuocationem ſpiritus ſancti obumbrans virtus. Nam quemadmo-
dum omnia quæ fecit deus, ſpiritu ſancto cooperante fecit: ſic & nūc ſpi-
ritus ſancti operatione hæc ſupra naturam operatur, quæ non poteſt co-
gnoscere niſi ſola fides. Quomodo fiet mihi iſtud, dicit ſancta virgo, quo-
niam virum non cognoſco? Reſpondit Gabriel archægelus: Spiritus ſan-
ctus ſuperueniet in te, & virtus altiſſimi obumbrabit tibi. Itaq; ſi et nunc
C interrogas, quomodo panis fit corpus Chriſti, & vinum et aqua ſanguis
Chriſti? Reſpondeo & ego tibi: Spiritus ſanctus obumbrat, & hæc ſu-
pra ſermonem & intelligentiam operatur. Panis autem & vinum tranſ-
ſumuntur. Nouit enim deus humanam infirmitatē, quod auerſetur inu-
ſitata, moleſte ferens. Aſſueto igitur condeſcenſu vſus, per conſueta natu-
ræ ea fecit, quæ ſunt ſupra naturam. Et quemadmodum in baptiſmate,
quia conſuetudo eſt hominibus in aqua lauari & oleo vngi, coniunxit a-
quæ & oleo gratiam ſpiritus ſancti, & lauacrum regenerationis illud in-
ſtituit: hunc in modum, quia mos eſt hominibus panem manducare, &
vinum aquamq; bibere, cōiunxit his ipſis ſuam diuinitatem, & fecit hæc
ſuum corpus & ſanguinem: vt per aſſueta & quæ ſunt ſecundum natu-
ram, in his quæ ſunt ſupra naturam, collocemur. Corpus enim ſecundū
veritatem coniunctum eſt diuinitati, quod ex ſancta virgine corpus eſt:
non quod ipſum corpus aſſumptum ex cœlo deſcendat, ſed quod ipſe
panis & vinum tranſmutantur in corpus & ſanguinem dei. Si autem

Argumētis
confirmat,
dei verbū
poſſe panē
ſuū ipſius
corpus, &
vinum ſan-
guinem fa-
cere.

Tranſſumit
panis & vi-
ni ſubſtan-
tias.
Cur magis
ſub ſpecie-
bus alienis,
q̄ proprijs
iū nobis
corpus ex-
hibeat &
ſanguinē.

Non deſce-
dere corpus
Chriſti de
cœlo, ſed
panē & vi-
num cōuer-

et in ipsum atque eius sanguinē. modum requiras, quo hoc fiat pacto, sat tibi sit audire, quoniam per spiritum sanctum. Quemadmodum ex sancta deipara seipso & in seipso dominus carnem sustentauit, & nihil de eo amplius cognoscimus, quod verbum dei verum est, & efficax & omnipotens: modus autē nobis est inscrutabilis. Neque & hoc etiam dictum promptum est, quomodo naturaliter per comestionem panis, & vinum atque aqua per potionem, in corpus & sanguinem comedentis & bibentis transmutantur, & non sit aliud corpus præter id quod erat prius. Sic & propositionis panis, vini que & aqua, per inuocationem & aduentum spiritus sancti, transmutantur in corpus & sanguinem Christi: & non sunt duo, sed vnum & idem. Fit igitur ihs qui fide digne assumunt in remissionem peccatorum, & vitam aeternam, & custodiam animæ et corporis: ihs autem qui in infidelitate indigne participant, in punitionem & supplicium. Quemadmodum & Christi mors, credentibus facta est vita, & incorruptibilitas, in fruitione beatitudinis sempiternæ: infidelibus autem & dñi intersectoribus, in supplicium & poenam sempiternam. Non est figura panis & vinum corporis & sanguinis Christi (absit enim hoc credere) sed est ipsum corpus dñi deificatum, ipso dicente: Hoc est meum, non corporis mei figura, sed corpus, non figura sanguinis, sed sanguis. Et ante hoc ipsis Iudæis: Quoniam nisi manducaueritis carnem filij hominis, & biberitis eis sanguinem, non habebitis vitam in vobis. Caro mea verus est cibus, et sanguis meus verus est potus. Proinde omni cum timore & conscientia pura, & indubitabili fide accedamus, &c. Et veneremur ipsum omni puritate animi & corporis, accedamus ei desiderio ardenti, manus in modum crucis formantes, crucifixi corpus suscipiamus, & apponentes oculos, labia & frontem, diuinum carbonem concipiamus, ut ignis in nobis desiderij, sumens ex eo carbone ignitionem, comburat peccata nostra, & illuminet corda nostra, & participatione diuini ignis igniamur & deificemur, &c. Pane & vino suscepti Melchisedec Abraham ex cæde alienigenarum reuertentem: qui erat sacerdos dei altissimi. Illa mensa hanc mysticam præfigurabat mensam, veluti & sacerdos ille Christi veri sacerdotis figuram præ se ferebat & imaginem. Tu es, inquit, sacerdos in æternum secundum ordinem Melchisedec. Hunc panem panes figurabant propositionis. Hæc est pura illa hostia & incruenta, quæ ab ortu solis vsque ad occasum, ipsi offerri per prophetam dominus loquitur, corpus videlicet & sanguis Christi, in stabilitate mentum animæ nostræ & corporis: in consumptum et in corruptum, non in secessum iens (absit enim eiusmodi imaginatio) sed in nostram sustentationem & conseruationem, omnimodi nocimenti reparatio, sordis omninis purgatio, &c. Per illud purgati vnimur corpori dñi, & spiritui eius, et efficiamur corpus Christi. Iste panis est præceptio quædam futuri illius panis, qui & est supersubstantialis. Super substantialia enim significat, aut eum qui futurus est, id est, venturi seculi, aut eum qui ad conseruationem nostram sub-

Fructus eu charitatis in digne summentibus.

Non figurat, sed verum a nobis corpus Christi & sanguinem sumi.

Eucharistia carbonem diuinum comburens nostra peccata, & illuminans corda nostra, et nos quodam modo deificans. Figura eucharistiae in lege veteri prædicata hec pura hostia, & incruenta per Malachiã prophetã. Per eucharistiam vnimur nos Christo. Ipsam esse panem supersubstantialem.

A stre substantiæ sumitur. Siue igitur hoc, siue illo modo corpus Christi accommodate dicetur. Nam spiritus viuificans est caro dñi, quia ex viuificatione spiritu cõcepta est, quod enim natum est ex spiritu, spiritus est. Hoc autem dico, non auferens corporis naturam, sed viuificationem & diuinitatem eius ostendere volens. Etsi quidam exemplaria corporis & sanguinis domini panem et vinum vocauerunt, ut deifer vocauit Basilius: non tamen post sanctificationem dixit, sed priusquam sanctificaretur ipsa oblatio, ita vocabant. Quæ & participatio etiam dicitur, nam per ipsam lesu diuinitatem participamus. Dicitur & cõmunio, & est reuera, quia per ipsam communicamus Christo, & participamus eius carne & diuinitate, & quia communicamus & vnimur inuicem per illam. Nam quia ex vno pane participamus, omnes vnum corpus Christi, & inuicem membra efficiamur, incorporati Christo existentes. Hæc ille Damascenus. In quibus clarissime audis, quæ fuerit orthodoxa catholica ecclesiæ fides de sacramento eucharistiæ ante annos mille. Eadem nempe, quæ ante annos quingentos Berengario Lanfrancus obiecit, & Vercellense, Turonenseque aduersus eundem concilia adseruerunt, & quam nos quoque didicimus a patribus nostris in catholica ecclesia. Cui interim nec iota vnũ additum aut detractum est. Audis non esse figuras tantum & signa, quemadmodum impij nunc Sacramentarij post suum Berengariũ blasphemant, sed verum in ea corpus & sanguinem dñi nos sumere. Audis etiam transsumi panem & vinum & transmutari in corpus ipsius & sanguinem, atque adeo panem fieri Christi corpus, et vinum sanguinem, nec remanere id quod prius fuerunt, tamen si remaneant species: ut confundatur impudens os illud Lutheri, qui sola impudentia, pro singulari eruditione & doctrina apud suos abutens, non veretur affirmare, recens hoc esse scholasticorum Theologorum, de versione aut transmutatione panis & vini in corpus Christi & sanguinem, atque adeo intra annos trecentos inuentum.

Quod si ab illo Damasceno adhuc pergas procedere altius per vniuersos retro scriptores ecclesiasticos, ad originem vsque religionis nostræ, eandem semper fuisse, per omnes catholicæ ecclesiæ & ætates et partes, certissimo inuenies. Quod ne confidentius a nobis, quæ verius iactari existimes, breuiter efficiam, ut clarissime intelligas.

Beatus Gregorius Romanæ sedis & vniuersalis ecclesiæ episcopus, catholicæ fidei fidelis doctor, in homilia paschali his verbis suæ fidei admonet fidelem populum: Quid namque sit, inquit, sanguis agni, non iam audiendo, sed bibendo didicistis. Qui sanguis super vtrumque postem ponitur, quando non solum ore corporis, sed etiam ore cordis hauritur. Idem exponens illud Iob VI. Nunquid rugiet onager cum habuerit herbam: Natus dominus in præsepe ponitur, ut significaretur, quod sancta animalia, quæ ieiuna diu apud legem inuenta sunt, in carnationis eius foeno factiarentur. Præsepe enim natus impleuit, qui cibum semetipsum mortali-

Carnē dñi esse spiritū viuificantem. Ad hoc respicit, quod dicitur Ioan. 6. Spiritus est autē qui viuificat, caro non prodest ququam. Cur dicatur participatio cõmunio.

Nota identitatem fidei catholicæ ecclesiæ de eucharistia, & hoc tempore & ante annos mille.

Conuincitur crassa et impudens Lutheri ignorãtia.

Eandem catholicæ ecclesiæ fidem B. Gregorij testimonio adstrueat.

um mentibus prębuit dicens: Qui comedit carnem & bibit sanguinem meum, in me manet & ego in eo. Hęc ille Gregorius, qui inter prędictos Theophylactum et Damascenum intercessit medius. At ille beatiss. Leo, eiusdem sedis & ecclesię catholicę episcopus, dicto Damasceno aliquanto antiquior, electus namq; in Romanū pontificē anno CCCC. XLIII. audi quā fidem catholicā vbiq; prędicet. Ita scribit in epist. ad Cōstantinopolitanos: In ecclesia dei oīm ore tā consonū est, vt nec ab infantū linguis veritas corporis & sanguinis Christi inter cōmunis sacramēta fidei taceatur. Quia in illa mystica distributione, spiritalis alimonie hoc impartitur, vt accipientes virtutē cœlestis eibi, in carnem ipsius, qui caro nostra factus est, transeamus. Audis consonā totius ecclesię cōfessionem, etiam infantium linguis prędicatam. Rursus in sermone de ieiunio mensis septimi: Hanc, inquit, confessionem dilectissimi toto corde promentes, impia hęreticorū commenta respuite: vt ieiunia vestra, & elemosynę nullius erroris contagio polluantur. Tunc enim & sacrificij munda est oblatio, & misericordię sancta largitio, quando hi qui ista dependunt, quod operantur, intelligunt. Nam dicente dño, nisi mādūcaueritis carnem filij hominis & biberitis eius sanguinē, non habebitis vitam in vobis: sic sanctę mēse cōmunicare debetis, vt nihil prorsus de veritate corporis Christi & sanguinis ambigatis. Hoc em̄ ore sumitur, quod fide creditur, et frustra ab illis amen respondetur, a quibus contra id quod accipitur, disputatur. Et in sermone de dñica passione: Fefellit, inquit, diabolus malignitas sua, intulit supplicium filio dei, quod cunctis filijs hominum in remediū verteretur: fudit sanguinem iustum, qui reconciliando mundo & precium esset & poculum. Item in epistola ad Anastasiū Thessalonicensē, episcopum suum per Oriētem legatū: Aliter enim in ecclesia dei, quę corpus est Christi, nec rata sunt sacerdotia, nec vera sacrificia, nisi in nostrę proprietate naturę verus nos pontifex reconciliet: verus immaculati agni sanguis emundet. Qui licet in patris sit dextera constitutus, in eadem tamen carne quam sumpsit ex virgine, sacramētū propitiationis exequitur. Hęc ille beatiss. Leo, cui ter sancto ab vniuersa Chalcedonen. synodo sexcentorū triginta ex toto orbe episcoporū acclamatum est. Qui catholicę, quā concionibus et scriptis suis instituebat, ecclesię nihil inculcabat aliud, q̄ sinceram orthodoxamq; fidem, eādē aduersus Euthicetis (quę tunc enascebatur) blasphemiam & pestilentissimā hęresim, munire satagens: quę veritatem humanę naturę negabat in Christo, carnem vero quam verbū assumpserat de virgine, cōuersam in ipsam verbi naturam impie asserebat. In cuius confutationem ille profert veritatem (quę tunc omnibus erat in confesso, atq; adeo infantium linguis prędicata) corporis & sanguinis domini in sacramento, quod eucharistię dicimus.

lam & in diuo Augustino, qui illum Leonem aliquantū pręcessit, eandem audi catholicę ecclesię fidem & sententiā: quam passim vbiq; tulit

Idem com
probare B.
Leonis te-
stimonio.

Nota con-
sonā eccle-
się confessi-
onem etiā
infantiū lin-
guis prędi-
catam.

Eucharistia
oblatio &
sacrificiū.

Sanguis do-
mini et pre-
cium redē-
ptionis &
vitę pocu-
lum.

B. Leonis
fidem indu-
bitato fuit
se fidem ca-
tholicę ec-
clesię.

Idem dñi
Augustini
demonstra-

A tulit occasio, scriptis suis insulfit. Hic homi. II. in psal. XXXIII. scribit in re testimo-
nio.
hęc verba: Accesserunt Iudei ad Christū vt crucifigerent. Nos ad eū ac-
cedamus, vt corpus & sanguinē eius accipiamus. Illi crucifixo dño obte-
nebrati sunt: nos manducando crucifixū & eius sanguinē bibendo, illu-
minamur, &c. Vere magnus dominus et magna misericordia eius, qui
nobis vere dedit manducare corpus suum, in quo tanta perpeffus est,
& sanguinem bibere. Eandem sententiam et confessionem inculcat, ho-
milia in psalmum quadragesimum quintum, & in psalmum sexagesi-
mum quintum, & in psalmum XCVIII. Quæro, inquit, quid sit scabel-
lum pedum eius? Et dicit mihi scriptura: Terra scabellū pedum meorū.
Fluctuans cōuerto me ad Christū, qui ipsum quæro hic, & inuenio quō
sine impietate adoretur terra, sine impietate adoretur scabellum pedum
eius. Suscepit em̄ de terra terram, quia caro de terra est, et de carne Marię
carnē accepit, & quia in ipsa carne hic ambulauit, & ipsam carnem nobis
B manducandam ad salutem dedit. Et paulo post: Tunc autē quando dñs
hoc cōmendans, de carne sua locutus erat, & dixerat: Nisi quis manduca-
uerit carnem meā, non habebit in se vitam æternam, scandalizati sunt di-
scipuli eius quidā ex LXX. et dixerunt: Durus est hic sermo, quis potest
eum intelligere? & recesserunt ab eo, & amplius cū eo non ambulauerūt,
durę illis visum est, quod ait: Nisi quis manducauerit carnem meam, nō
habebit vitam æternam. Acceperunt illud stulte, carnaliter illud cogita-
uerunt, & putauerunt q̄ præcisurus esset dñs particulas quasdam de cor-
pore suo, & daturus illis, & dixerunt: Durus est hic sermo. Ipsi erant duri,
non sermo. Nō hic præteribo, quod præmissis paulo post subnectens, in-
firę blasphemię & impietatis confirmationē nunc rapiūt hęretici, quasi
& Augustinus ipsis cōsenserit, & secum negarit veritatē corporis & san-
guinis Christi in eucharistia. Subdit enim, veluti ex persona Christi ad
C scandalizatos ex ipsius sermone discipulos. Spiritualiter, inquit, intelligi-
te quod locutus sum. Nō hoc corpus quod videtis, manducaturi estis, et
bibituri illū sanguinem, quē fufuri sunt qui me crucifigent. Hic attollunt
cristas, hic exultant, & vociferantur pro se stare Augustinū. Quē quia crea-
dibile nō est de tanto sacramento non tenuisse orthodoxam catholicę ec-
clesię fidem: quid ex eius subscriptione et testimonio collectum velint, et
a se deceptis persuadeant, facile intelligis. Sed quid est, quod hic detor-
ques, quod hic deprauas hęretice? Quid ex his verbis sanctū illum & sin-
gularem catholicę ecclesię columnā Augustinum, tecum blasphemare
catholicā fidem colligis? Cuius si quæras vt sequaris, nō vt insidieris, non
vt deprauas sententiā, nunquid nō audisti toties inculcantem, in eucharis-
tię sacramento nos corpus & sanguinem dñi sumere; vere nobis mādū-
candum dedisse suum corpus, quod de Marię carne suscepit, in quo hic
nobiscum ambulauit, in quo tanta est perpeffus, et suum sanguinē bibe-
ndum propinare? Qui in sermone ad neophytos (quos de fidei sacramen-

Cauillū hę-
reticorum
ex verbis
Augustini
temotio.

ris, non per figuras aut ænigmata, sed simplicissimis quantum potest, ver-
bis & clarissimis instruit) ita loquitur: Hoc accipite in pane, quod pepen-
dit in cruce, hoc accipite in calice, quod effusum est de latere Christi, Eric
enim illi mors non vita, qui mendacem putauerit Christum. Qui deniq;
libro III. de trinitate: Quid, inquit, tam mundum pro mundandis vitis
mortalium, q̄ sine vlla contagione carnalis cōcupiscentiæ caro nata in v-
tero & ex vtero virginalis & quid tam grate offerri & suscipi possit, q̄ ca-
ro sacrificij nostri, corpus effectum sacerdotis nostri? Nunquid dubitare
potes, quæ sit huius de sacramento eucharistiæ sententia, qui tã clare, tam
constanter vbiq; prædicat & inculcat fidem, quam supra demonstraui-
mus, catholicæ ecclesiæ? Sed dicit, inquit, non hoc corpus quod vi-
derunt discipuli nos mādūcare, nec illum sanguinem bibere, qui a cruci-
figentibus effusus est. Dicit quidem, sed non sic, quemadmodum tu de-
truncas & depravas impie: imo quemadmodum ille præmisit, scandalis-
zatos ex verbis Christi discipulos hoc intellexisse. Quasi, inquit, præcisu-
rus esset dñs particulas quasdam de suo corpore atq; illis daturus. Non
sic impij, non sic carnales. Nō ita comedimus visibile corpus Christi, aut
sanguinem bibimus. Sed potius id sumimus, & id credimus, quod non
videmus, vt eius quoq; valeat esse fides, quod corpus & sanguinem dñi
sumimus: quæ nulla prorsus esset si eadem visibiliter sumeremus. Vnde
exponens mox illud quod obscurius ab eo dictum videri posset. Est, in-
quit, necesse est illud visibiliter celebrari, oportet tamen inuisibiliter intel-
ligi. Existimabant namq; illi q̄ præciperet eis dñs suum corpus quod vi-
debant, ita corporaliter se habens, beluino more ac ritu deuorare, & sor-
bere sanguinem, quem crucifigentes effusuri erant. Quam eorum carna-
lem intelligentiã apud Ioannem redarguebat Christus, dicens: Spiritus
est qui viuificat, caro non prodest quicq;. Quod exponens idem Augu-
stinus: Quid ergo est, inquit, non prodest quicquam caro? Non prodest
quicquã, sed quomodo illi intellexerūt, quomodo in caduere diliniatur,
aut in macello venditur, non quomodo spiritu vegetatur. Hoc est quod
supra apud Theophylactum, deinde Ioannem illum Damascenum au-
disti. Quomodo, inquit ille, nō apparet nobis caro sed panis? vt nō abhor-
reamus ab eius esu. Nam si quidem caro apparuisset, insuauiter affecti es-
semus erga communionem. Nunc autem condescendente dño nostræ
infirmiati, talis apparet nobis mysticus cibus, qualibus alioqui assueti su-
mus. Quod idem his verbis dicit ille Damascenus: Nouit enim deus hu-
manam infirmitatem, quod auerfetur inuisitata. Assueto igitur condescē-
su vsus, per consueta naturæ ea fecit, quæ sunt supra naturam. Hoc idem
ille Lanfrancus in expositione fidei catholicæ de hoc sacramento aduer-
sus Berengarium, qui eo modo corpus & sanguinem Christi in hoc sa-
cramento affirmat nos sumere, vt vere dici possit, & ipsum corpus quod
de virgine sumptum est, nos sumere, ipsumq; sanguinem preciosum, qui
pro

Eucharis-
tia sacrifi-
cium.

Quo intelli-
gendum: Spi-
ritus est qui
viuificat,
caro nō pro-
dest quicq;.
August. ho-
mi. 27. in
Ioan.

A pro nobis in ara crucis effusus est: & quodammodo non ipsum. Ipsum
quidem si essentiam & veræ vtriusq; naturæ proprietatem, & virtutem
spectes: non ipsum autem, si ad modum illum ineffabilem, quo sub panis
viniq; speciebus illa mirabiliter & nobis incōprehensibiliter latitāt, respi-
ciamus: vt clare intelligas eãdem fuisse D. Augustini de ineffabili hoc sa-
cramento fidem, quæ & catholicæ ecclesiæ: eandemque catholicæ eccle-
siæ, quæ Augustini seculo extitit, quæ interim semper, & quæ nostro hoc
seculo existit.

Quod ipsum vt alio quoque æque idoneo teste, & ex alio orbis cardis
ne intelligas, perlege, obsecro lector, diui Cyrilli Alexandrini episcopi in
Ioannem commentariorum librum tertium ab eius capite XXXIII. vsq;
ad XXIII. libri sequentis: quibus verba Christi, quæ de hoc sacramen-
to describuntur a Ioanne loquentis, magnifico illi suo spiritu & orthodoxo catho-
licoque sensu explicat. Certo scio q̄ laboris illius te non pœnitebit. Intel-
liges enim huius sacramenti, non solum veritatem, sed & viuificam effica-
ciam. Et q̄ impie deprauent scripturas, qui vniuersa illa detorquent alio:
& quocunq; malunt pertinere, q̄ ad sacrosanctum hoc eucharistiæ
sacramentum. Interim tamen illius sententiam in compendium hic con-
trahemus: quo & illis consulamus, quibus hoc promptum non est, aut
certe (quod dici solet) mihi & Musis. Dicentibus itaque Christo Iu-
dæis, quod ergo tu signum facis, vt videamus & credamus tibi? Patres
nostri manducauerunt manna in deserto, sicut scriptum est: Panem de
caelo dedit eis manducare. Perinde ac si dicerent: Honoratur a nobis me-
rito beatus ille Moyses, acceptus deo, atque inter eundem & homines me-
diator. Dedit enim huius rei hoc præcipuum signum, q̄ pauit cœlesti ci-
bo aut manna annis quadraginta, quotquot secum fuere in deserto.
Tu vero, qui maiora q̄ ille exigere videris, qui illius præcepta mutare,
quo eiusmodi miraculo ad nouam nos tuam doctrinam adducis? Dixit
ergo eis Iesus: Amen, amen dico vobis, non Moyses dedit vobis panem
de caelo, sed pater meus dat vobis panem de caelo verum. Non fuit ille
eius, aut alterius cuiusquam miraculi patrator, quemadmodum illi non
solum stulte, sed & impie tribuitis: sed pater meus, & tunc dedit patri-
bus vestris illud manna (non quidem qualem facitis, cœlestem aut ange-
lorum panem, sed eius figuram tantum) & nunc dat vobis panem de
caelo verum. Nunc, inquam, quando figurarum tempus exactum est, &
veritas adest in ianuis, dat vobis panem de caelo, non vmbaticum, aut
alterius melioris significationis tantum causa, sed ipsum verum. Ille enim
vni tantum populo corporale corruptibileque nutrimentum ad tempus
exhibuit: at panis iste verus, qui de caelo descendit, dat vitam (quod
ex ipso est) mundo vniuerso. Non fuit ille verus panis cœlestis: sed
ipse vnigenitus patris, est panis ille verus: qui cum sit ex substantia pa-
tris, naturaliter vita est, viuificans cuncta. Vt enim terrestris hic panis

Eandē ca-
tholicæ ec-
clesiæ de eu-
charistia fe-
dē D. Cyril-
li restimō
cōprobare.
Ioan. 6
Pulchra &
vere ortho-
doxa expli-
catio cap. 6
apud Ioan-
de sacramē-
to eucharis-
tiæ per Cy-
rillum.
Ioan. 6
Lib. 3. c. 32.

Capite 33.
Cōfertur fl-
gura man-
næ ad veri-
tatem eu-
charistiæ.
Capite 34.

imbecillitatem corporis nostri sustinet & conseruat: Ita & ipse per spiritum sanctum viuificat spiritum nostrum, & corpus a corruptione liberat. Respondentibus autem ad hæc iudæis: Domine da nobis semper panem hunc, dixit Iesus: Ego sum panis vitæ. **Capite 36.** Quoniam consueuerit Christus ænigmatica quodammodo, nec minus aperte exponere mysteria: hic tamen & propter imperitiam audientium, & simul propter necessitatem eius quod docebat, omni orationis figura semota, dilucide breuiterque vniuersam mysterij vim incipit explicare. Multis enim verbis vltro citroque habitis, quibus oblique subindicabat, ineffabile hoc mysterium, postquam illos nihil eius intelligere videbat, apertissimis tandem verbis: Ego, inquit, sum panis ille vitæ: non corporeæ tantum fami (vt vetus illud manna) remedium afferens: sed qui totum simul hominem ad vitam æternam reformo, & morte superius facio. Quibus verbis ostendit sanctissimi sui corporis & sanguinis gratiam & vitam, qua in nobis vnigeniti proprietatis, id est, vita & ingreditur & permanet. **Capite 37.** Magna est igitur huius veri panis & illius Mosaiici differentia. Qui enim venit, inquit, ad me, non esuriat: & qui credit in me, non sitiet vnquam. Dederit ergo (vt & hoc vobis concedatur) Moyses manna: tamen qui comederunt, esurierunt iterum. Produxerit copiosa ex lapide flumina: sed qui bibebant, rursum sitiebant. Qui vero ad me venit, nunquam esuriat: & qui in me credit, nunquam sitiet. Vides, quam benedictionem Christus credentibus pollicetur: quã, inquit, communicatione corporis & sanguinis sui assequimur. Vnde ad eam incorruptionem integre reducemur, vt cibo & potu corporali non indigemus, viuificat enim corpus Christi, & ad incorruptionem sua participatione reducit. Non enim alterius cuiusdam, sed ipsius vitæ corpus est, virtutem incarnati verbi retinens, & plenum potestate illius, quo vniuersa & viuunt & sunt.

Lib. 4. c. 9. Cũ ergo murmurassent iudæi de illo, quia dixisset, ego sum panis qui de cœlo descendi: & respondisset Iesus aduersus incredulitatem eorum plerumque, & inter cœtera eorundem tarditatem & infirmitatem ad fidem erigens, & propositis velut iureiurando præmijs ad se attrahens, postquam dixisset: Amen amen dico vobis, qui credit in me, habet vitam æternam: subiungit repetendo iterum, quod paulo ante dixerat, vnde sibi credens, eam vitam esset petiturus: Ego sum panis vitæ, patres vestri manducauerunt manna, & mortui sunt. Hic est panis de cœlo descendens, vt si quis ex ipso manducauerit non moriatur. Ego, inquit, sum panis vitæ. Itaque si credis Christo, scis quo pacto mortem possis effugere: quomodo vitam æternam adipisci, nempe ex hoc pane manducando, qui solus mortem & interitum destruere potest. Mortui sunt, inquit, maiores vestri, quibus Mosaicum illud manna manducauerint, quia nullam inde virtutem vitæ perpetuæ acceperunt: nam præter quod erat figura & significatio melioris, famem solummodo corporalem leuabat ad tempus. Qui vero panem vitæ suscipiunt,

A piunt, immortalitatem consequentur, & omnia interitus mala effugient, cum Christo æternaliter victuri. Ego enim sum, inquit, panis viuus qui de cœlo descendi, si quis manducauerit ex hoc pane, viuet in æternum. Eadem dicit iterum atque iterum, vt intelligeremus, quantopere nobis esset necessarium intelligere, vnde nobis vita petenda sit, expers corruptionis, & quo pacto primæque integritati restitui possemus. Antiquus ille panis figura, imago, vmbraque solummodo fuit, nec quicquam præterea, quod corruptibili corpori, corruptibile nutrimentum, ad modicum tempus exhibebat. Ego vero sum ille panis viuus & viuificans in æternum. Et panis quem ego dabo, caro mea est, quam ego dabo pro mundi vita. Vides, vt paulatim magis magisque se aperiat & explicet mirificum hoc mysterium. Dixit se panem viuum & viuificantem, qui se manducantes faceret corruptionis expertes, & donaret immortalitate. Nunc dicit panem illum carnem suam esse, quam daturus erat pro mundi vita, & per quam nos illa participantes, viuificaturus. Siquidem verbi viuificans natura, illi ineffabili illo vnionis modo coniuncta, viuificantem eadem effecit: & propterea participantes viuificat ista caro: eicit enim ab eis mortem, & interitum penitus expellit. Sed hic forte obijciat aliquis: Numquid ergo ipse Christus sua est ipsius caro? Hic mire statim incipiens tibi respondebit euangelista: Et verbum caro factum est. Non enim in carnem venisse ipsum, sed vt mirabilem ineffabilemque vnionem ostenderet, carnem factum esse, dicere non dubitauit. Itaque quæ paulo ante Christus de se toto dicit, mox suæ carni attribuit. Quam non carnem nudam intelligat. De ea enim sic intellecta, idem paulo post dixit Christus: Caro non prodest quicquam, sed spiritus est qui viuificat. Nam secundum se intellecta, nos viuificare non potest, sed viuificante alio opus habet. Sed si ad incarnationis mysterium respicias, quamuis per seipsam nihil possit caro, viuificantem tamen factam nihil dubitabis. Est enim non cuiusuis caro, sed ipsius vitæ, saluatoris nostri Iesu Christi, in quo deitatis plenitudo corporaliter inhabitat. Spiritum vero seipsum appellat, quoniam deus spiritus est. Et, vt ait Paulus: Dominus spiritus est. Litigabant ad hæc iudæi adinuicem dicentes: Quomodo hic potest nobis carnem suam dare ad manducandum? Ita facit animus arrogans & malignus, quæcunque eius captum superant, tanquam frivola aut falsa mox rejicit. Oportuisset sane eos, qui diuinam saluatoris virtutem ac potestatem, tot signorum miraculo perceperunt, eius sermone credere, & si qua difficilia videbantur, humiliter inquirere, & petere eorum elucidationem. At contra, hi de deo non sine magna impietate conclamant: Quomodo hic potest carnem suam nobis dare? nec in mentem venit, nihil esse impossibile apud deum. Animales homines spiritualia intelligere non poterant, imo fatuitas quædam tam magnum mysterium ipsis videbatur. Sed nos magnum, quæso, a peccatis aliorum profectum faciamus: & firmam fidem mysterijs adhibentes, nunquam

Capite 11.

Capite 12.
Panis vitæ
caro Christi.Diffinitio
prædictæ
cōpositio.
Capite 15.
Ioan. 1.Quo caro
nō profit
quicquam.
Capite 25.Quo eadē
viuificet.
Spūs viuifi-
cans, ipse
Christus.
Ioan. 4.
2. Corin. 3.
Capite 13.
Iudaica ca-
lūnia, quodArrogantis
esse & ma-
ligni animi
in diuinis
mysterijs
interrogare
quomodo?

quam in tam sublimibus rebus illud quomodo, aut cogitemus, aut profere-
 ramus. Iudaicum enim hoc verbum est, & extremi supplicij causa. Aliorum
 igitur culpa perdocti, non quaeramus quomodo, sed operis sui via & sci-
 entiam illi soli concedamus. Nam quemadmodum, quamuis nullus nouit,
 quidnam secundum naturam sit deus, iustificatur tamen per fidem, cum cre-
 dit praemia illum redditurus: quaerentibus eum: sic etiam operum eius ratio-
 nem ignoret, si certa tamen fide omnia illum posse non dubitet, non contem-
 nenda probitatis huius praemia consequetur. Qui enim sapientia & vir-
 tute adeo excellit, quomodo non operabitur ita miraculose, ut operum e-
 ius ratio mentem nostram effugiat? Nonne vides, etiam humano inge-
 nio & industria facta saepenumero captum nostrum superare? Quae alio-
 qui incredibilia nobis viderentur, nisi sapientius facta conspiceremus. Quo-
 modo igitur extremo supplicio digni non erunt, qui rerum omnium
 opificem deum ita contemnunt, ut quomodo, in operibus eius dicere

Qua opere
nobis fugie
diu Iudaicum
illud, quod
in diuinis
operibus.

Recidit il-
lud Iudaeorum
velut cla-
uam clauo.

Capite 14.

Necessitas
& utilitas
perceptionis
corporis
Christi &
sanguinis.

audere, quem totius sapientiae largitorem non ignorat, quem omnia posse
 se, ipsa nos docuit scriptura: Si vero tu o Iudae, quomodo etiam nunc cla-
 mes, hanc tuam imperitiam ego quoque secutus, libenter quomodo ex Ae-
 gypto exiisti rogabo: quomodo in serpentem Moisaica fuit virga conuersa: quo-
 modo lepra manus affecta, vno temporis momento in pristinum statum
 restituta fuerit: quomodo in naturam sanguinis aquae transferunt: quomodo patres
 tui per maria maria ut per arida effugerunt: quomodo per lignum amaritudo
 aquarum in dulcedinem recidit: quomodo elapide fontes aquarum fluebant: quo-
 modo stetit Iordanis: quomodo solo clamore inexpugnabilis Hiericho
 cecidit: Innumerabilia sunt, in quibus si quomodo quaeras, vniuersam ti-
 bi scripturam euertere necesse erit, prophetarum doctrinam & ipsius Moy-
 si scripta continentem. Quare & Christo magis credidisse vos oportuit: &
 si quid arduum videbatur, ab eo humiliter petere, quam velut temulentos ex-
 clamare: Quomodo hic potest nobis carnem suam dare?

Sed audiamus iam, istorum incredulitati quid responderit mitissimus
 & misericors dominus. Certe non iurgat neque contendit: sed viuificantis
 huius mysterij cognitionem, iterum iterumque mentibus eorum studet inse-
 rere. Et quomodo quidem daturus erat carnem suam ad manducandum,
 non docet, quia intelligere non poterant. Sed quia magna bona sint amissuri,
 nisi cum fide manducaverint, quid contra ita manducando adipiscerentur,
 id iterum atque iterum aperit, dicens: Amen amen dico vobis, nisi mandu-
 caueritis carnem filij hominis & biberitis eius sanguinem, non habebitis vitam
 in vobis. Contra vero, qui manducat meam carnem, & bibit meum sangui-
 nem, habet vitam aeternam, videlicet ipsius vitae aeternae naturali desiderio
 eos ad fidem attrahens, per quam etiam hoc ipsum quod quaerebant, do-
 ceri facilius poterant. Sic enim Esaias ait: Si non credideritis, non intelli-
 gitis. Oportebat sane primum fidei radices in animo iacere, deinde ea quaere-
 re, quae quaerenda videbantur. Illi vero contra, antequam crederent, im-
 porta-

A portune quaerebant. Hac igitur de causa dominus, quomodo id fieri pos-
 set, non enodauit: sed certa fide id credendum hortatur. Credentibus ve-
 ro discipulis fragmenta panis dedit dicens: Accipite & manducate, hoc
 est enim corpus meum. Similiter & calicem circumtulit, dicens: Bibite ex hoc
 omnes, hic est calix sanguinis mei, qui pro multis effundetur in remissionem
 peccatorum. Itaque sine fide quaerentibus, mysterij modum nequaquam explanauit:
 credentibus autem etiam non quaerentibus exposuit. Audiant haec increduli:
 Nisi manducaueritis carnem filij hominis, non habebitis vitam in vo-
 bis. Non enim possunt beatam vitam participes fieri, qui per mysticam bene-
 dictionem (ita eucharistiam appellat) Iesum non susceperunt. Vita enim
 secundum naturam, ille est, qui ex viuo patre est genitus. Sed non minus
 caro quoque eius viuificat, tanquam coniuncta verbo dei, a quo cuncta viuifi-
 cantur. Quam cum comedimus, tunc vitam habemus in nobis: illi con-
 iuncti, quae viuifica effecta est. Quam ob causam in exuscitandis mortuis, non
 solum verbo & imperio, ut deus utebatur: verum etiam carnem suam, ut co-
 operatricem, nonnunquam adhibebat, ut re ipsa comprobaret, carnem quoque
 suam, quoniam sibi coniuncta est, viuificam esse. Ita principis synagogae
 filiolam apprehensa manu erigens, & verbo & viuifica carnis suae tactu
 excitauit. Ita & ciuitatem Naim ingrediens adolescentis, qui mortuos es-
 ferebatur, corpus tetigit, dicens: Adolescens tibi dico surge. Non ergo so-
 lum verbo, ut diximus, verum etiam tactu, mortuos excitauit: ut ostenderet
 corpus quoque suum viuificare posse. Quod si solo tactu suo corrupta re-
 diintegrantur, quomodo non viuemus, qui carnem illam & gustamus &
 manducamus? Reformabit certe ad immortalitatem participes sui. Hoc enim
 est quod dicit: Qui manducat meam carnem, & bibit meum sangui-
 nem, habet vitam aeternam: & ego resuscitabo eum in nouissimo die. Ego,
 inquit, verbum factum caro, comedentes meam carnem resuscitabo ad vi-
 tam beatam & immortalam. Nec velis Iudaice, quomodo, quaerere, sed recor-
 dare, quomodo naturaliter aqua frigidior sit, aduentu tamen ignis, frigiditatis
 suae oblita aestuat. Hoc sane modo etiam nos, quomodo propter naturam car-
 nis, corruptibiles sumus, participatione tamen vitae ab imbecillitate nos-
 tra reuocati, ad proprietatem illius, ad vitam reformamur. Oportuit enim
 certe, ut non solum anima per spiritum sanctum in beatam vitam ascenderet,
 verum etiam, ut ruede atque terrestre hoc corpus cognato sibi gustu, ta-
 ctu, & cibo ad immortalitatem reduceretur. Nec putet ex tarditate mentis
 suae Iudaeus, inaudita nobis excogitata esse mysteria. Videbit enim si at-
 tentius quaerat, hoc ipsum a Moyse temporibus factitatum fuisse. Quid
 enim maiores eorum & a morte & a pernicie Aegyptiaca liberauit, quando
 mors in primogenita Aegypti desaeuebat? Nonne omnibus palam est,
 quia diuina institutione perdocti, agni carnes manducarunt, & postes ac sus-
 perliminaria agni sanguine perunxerunt, propterea mortem ab eis diuertisse:
 Pernicies namque, id est, carnis huius mors, aduersus humanum genus propter pri-
 mi

Caro Christi
ut viuificat

Confirmatio
veritatis ex
figura veteri

mi hominis transgressionem furebat: Terra enim es, & in terram reuerte-
 ris, propter peccatum audiuius. Verum quoniam per carnem suam Chri-
 stus atrocem hunc euerfurus erat tyrannum, propterea id mysterio apud pris-
 cos obumbrabat, & ouinis carnibus & sanguine sanctificati, deo ita volente,
 perniciem effugiebant. Quid igitur o Iudae turbaris, praefigurata diu ve-
 ritate iam videns? Cur, inquam, turbaris, si Christus dicit: Nisi manducaueritis
 carnem filij hominis & biberitis eius sanguinem, non habebitis vitam in vo-
 bis, quum oporteret Moisaicis te legibus institutum, & priscis vmbri ad cre-
 dendum perdoctum, ad intelligenda haec mysteria paratissimum esse? Vm-
 bra & figuram nosti, disce ergo ipsam rei veritatem. Caro enim mea, inquit, ve-
 re est cibus, & sanguis meus vere est potus. Rursus distinguit inter mysti-
 cam benedictionem, & manna, aquarum fluentia ex lapide, & calicis sancti comu-
 nicationem: ne magis mannae miraculum admiraretur, sed ipsum potius sus-
 cipiant, qui caelestis panis est, & aeternae vitae largitor. Mannae namque ali-
 mentum non aeternam vitam, sed breue famis remedium attulit. Non erat
 ergo ille verus cibus: sanctum vero Christi corpus, ad immortalitatem &
 vitam aeternam nutrens cibus est. Aqua etiam illa e petra ad momentum cor-
 poralem sitim leuabat, nec quicquam afferebat praeterea: non erat ergo potus ille
 verus, sed verus potus est sanguis Christi, quo radicitus mors evertitur &
 destruitur. Non enim hominis simpliciter sanguis est, sed eius qui naturali vi-
 ta coniunctus, vita effectus est. Praeterea corpus & membra Christi sumus,
 quia per hanc benedictionem mysterij, ipsum dei filium suscipimus. Sed
 quoniam res ardua est, & fide magis quam ratione suscipienda: ideo multis va-
 rijsque modis mirabilem eius utilitatem exponit, fundamentum & basim si-
 dem esse confirmans: Itaque qui manducat, inquit, carnem meam, & bibit me-
 um sanguinem, in me manet & ego in illo. Sicut enim, si quis liquefactae
 cereae aliam ceram superinfuderit, alteram cum altera per totum commisce-
 at oportet: Ita si quis carnem & sanguinem domini recipit, cum ipso ita coniun-
 gatur necesse est, ut Christus in ipso, & ipse in Christo inueniatur. Et sicut
 parum (ut ait Paulus) fermenti totam massam fermentat: sic paruula bene-
 dictio (eucharistiam intelligit) totum hominem in seipsum attrahit, & sua gra-
 tia replet. Et hoc modo in nobis manet Christus, & nos in Christo: vere
 enim totum fermentum in totam massam pertransit. Sicut, inquit, misit me
 viuens pater & ego vivo propter patrem: & qui manducat me, ipse viu-
 et propter me. Cum missum se dicit filius, nihil aliud quam incarnatum se
 vult significare. Consuevit autem Christus, quae vim excedunt humanam, ea
 patri tribuere. Humiliauit enim seipsum factus homo, & ideo conuenien-
 tem homini mensuram non recusat: Pater, inquit, qui manet in me, ipse fa-
 cit opera. Patri ergo etiam incarnationis operationem, quoniam vim excedit
 humanam, ut solet, accommodat. Hoc ergo est quod dicit: Quemadmo-
 dum ego factus homo sum voluntate patris, & vivo propter patrem, quia
 videlicet e vita quae secundum essentiam est, naturaliter emanauit, & geni-
 toris

Capite 16.
Rursus co-
ferretur ad fi-
guram ve-
ritatis.

Capite 17.

Christo nos
viri parti-
cipatione
corporis e-
ius & san-
guinis &
quomodo:

Capite 18.
Quo mis-
sus a patre
filius viuifi-
cat se man-
ducantes.

A toris naturam ad vnguem conferuo, ut & ego naturaliter vita sim: Ita qui
 manducat carnem meam, ipse viuet propter me: totus ad me reformatus,
 qui vita sum & viuificare possum. Se vero manducari dicit, cum sua ca-
 ro manducatur: quia verbum caro factum est, non naturarum confusio-
 ne, sed ineffabili illo vnionis modo. Concludens tandem de ineffabili hoc
 & sacrosancto mysterio sermonem: Hic, inquit, est panis qui de caelo des-
 cendit. Non sicut manducauerunt patres vestri manna, & mortui sunt:
 qui manducat hunc panem, viuet in aeternum. Non est, inquit, vulgaris
 hic panis, sed qui ex deo procedit, qui de caelo descendit, qui aeternam
 comedentibus vitam largitur: vita quippe existens a patre. Non autem
 sicut illud manna, quod manducantes patres vestri mortui sunt. Sed
 lex ista ut magna in paruis figurabat. Vmbra enim & imaginem futu-
 rorum bonorum, non ipsam eorundem veritatem exhibebat. Ita quae
 in alimento mannae benedictio haec Christi figurabatur & futura deno-
 tabatur.

B Multi ergo audientes ex discipulis eius dixerunt: Durus est sermo hic,
 quis potest eum audire? Animalis homo non percipit ea, quae sunt spi-
 ritus dei. Audientes enim: Nisi comederitis carnem filij hominis & biberitis e-
ius sanguinem, non habebitis vitam in vobis, ad immanes ferarum mo-
 res vocari se a Christo arbitrabantur: incitarique, ut vellent crudas ho-
 minis carnes manducare, & sanguinem bibere, quae vel auditu sunt hor-
 renda. Nondum enim mysterij huius formam & dispensationem pul-
 cherrimam (quam nouissima coena suis discipulis tradidit & commen-
 dauit) cognouerant. Adhaec cogitabant, quomodo caro huius hominis
 aeternam nobis vitam largietur? aut quomodo mortalis ad immortalita-
 tem adducere poterit? Quae cum intelligeret is, cuius oculis omnia nu-
 da sunt & aperta, alia re mirabili ad fidem illos impellit: Hoc, inquit, vos

C scandalizat? Si ergo videritis filium hominis ascendentem vbi erat pri-
 us? Quasi dicat: Si propter verba mea, quae vestrum captum superant,
 conturbamini, nunquid eis credetis, quando oculis ipsi vestris cernetis
 ascendentem filium hominis in caelum? Nam qui terrestre hoc corpus
 coeleste faciet, is & viuificum effecit, quamuis natura sui corruptibile fue-
 rit. Spiritus est qui viuificat, caro non prodest quicquam. Non pro-
 dest, inquam, si per se sine spiritu intelligatur. Verba quae ego locutus sum vo-
 bis, spiritus & vita sunt. Totum corpus suum, viuifica spiritus virtute
 plenum esse ostendit. Spiritum enim, hic ipsam carnem suam nuncu-
 pauit. Non quia carnis naturam amiserit, & in spiritum mutata sit: sed
 quia sum me cum eo coniuncta, totam viuificandi vim hausit. Nec in-
 decenter hoc dictum quisquam existimet. Nam qui domino congluti-
 natur, vnus cum eo spiritus est, quomodo igitur caro sua vna cum eo non ap-
 pellabitur? Huiusmodi ergo est quod dicitur: Putatis me dixisse, viuifi-
 ficum natura sui esse terrestre & mortale hoc corpus: ego vero de spiri-
 tu &

Capite 19.

Capite 21.

Capite 22.
Scandalum dis-
cipulorum
Christi, ex
carnali my-
sterij huius
intellectu.

Christi ad
scandaliza-
tos respon-
sio ut con-
gruat.

Capite 23.
Capite 24.

Cum dicit
Christus car-
nem nihil pro-
dest, sed
spiritum esse
qui viuificat,
ipsam suam
carnem nuncu-
passe spiritum.

tu & vita loquutus sum. Non enim natura carnis secundum se viuifica-
re potest: sed virtus ipsius spiritus viuificantē carnē reddidit. Verba ergo **D**
quæ loquutus sum, id est, ea de quibus loquutus sum vobis, sunt spiritus
& vita, qua ipsa etiam caro mea viuit & viuifica est.

Hæc est sana & orthodoxa verborum Christi de sacramento sui cor-
poris & sanguinis sententia, exponente beatissimo & doctissimo Cyril-
lo. Quam ideo non piguit adscribere aliquanto prolixius, quæ requirat in-
stitutum negotium, quæ vniuersa illa Christi verba, quibus energiam &
efficaciam sacrosancti huius mysterij clarissime explicat, alio nunc de-
torqueantur ab hæreticis. Quæ quocunque magis, quæ ad ineffabile il-
lud preciosi sui corporis & sanguinis sacramentum, spectare conten-
dunt, & impijs suis detortiscq; expositionibus persuadent indoctis. Con-
fido autem, quæ nec te pigebit legisse. Siquidem clarissime intelliges, quam
diectorum Christi verborum intelligentiam, ante annos mille, atque adeo **E**
ab ipso religionis nostræ initio in catholica ecclesia didicerint, quam
docuerint, orthodoxi sanctissimique patres nostri: vt confundatur os lo-
quentium iniqua.

Non possum committere, quin adscribā eiusdem sanctissimi patris pi-
am & vere Christianam exhortationē ad frequentē communionē & par-
ticipationem huius sacrosancti mysterij aduersus eos, qui ex conscientia
indignitatis suæ se ab eodem diutius abstinent. Quādoquidem viuificat
corpus Christi, hoc sciunt, inquit, baptizati omnes, & diuinæ gratiæ par-
ticipes facti, si rarius in ecclesiam proficiscantur, & longo temporum spa-
cio propter simulatam religionem (videlicet conscientiam) aut reputa-
tionem indignitatis suæ, mystice communicare Christo recusent, ab æter-
na se vita procul depellere. Quippe recusatio huiusmodi quævis ex religio-
ne proficisci videatur, & scandalum facit, & laqueos struit. Quare oportet
omnibus viribus a peccato mundari, & recte viuendi iactis fundamē- **F**
tis, magna cum fiducia ad sumendam vitam concurrere. Sed variæ sunt
diaboli ad decipiendum insidiæ. Nam primum ad viuendum turpiter
inducit: deinde, cum malis onerati fuerint, tunc abhorrere a Christi glo-
ria persuadet, qua possent a turpitudine voluptatis, quasi ab ebrietate re-
uocari. Quare oro, demus operā, vt vinculis eius abruptis & iugo ser-
uitutis peccatorum excusso, in timore domino seruiamus: carnisq; volup-
tate per continentiam superata ad cœlestem gratiam, ad recipiendā benedi-
ctionem libenter concurramus, & corporis Christi participes efficiamur,
si æternam vitam consequi, si largitor ē immortalitatis in nobis desidera-
mus habere: Caueamusq; ne loco laquei damnosam religionem diabo-
lus prædat. Sic enim, sic in quā, & ipsum diabolum fugabimus, & diuinæ
naturæ participes effecti, ad vitā & incorruptibilitatem ascendemus. Ob-
iiciens deinde sibi ex persona timoratorum, & eorum qui in peccatis iacētēs, di-
utius ab hoc viuifico sacramento se abstinent. Sed dices, inquit, recte quidē
nos

Pia B. Cy-
rilli ad fre-
quentē co-
munionem
exhortatio.
Lib. 3. c. 36.

Lib. 4. c. 17

A nos admonere, simul tamen scriptum te nō ignorare, iudicium sibi come-
dere & bibere illū, qui de pane illo comedit, & de calice bibit indigne. Ego
igitur probo me ipsum, & indignum inuenio. Quando igitur, quicumq; tu
es, qui ista dicis, dignus eris: quādo Christo te ipsum offeres. Nam si pec-
cando indignus es, & peccare non desinis (quis enim delicta intelligit, se-
cundum psalmistam) expers omnino eris viuificæ huius sanctificationis.
Quare pius, quæso, cogitationes suscipias, studiose sanctæq; viuas, & bene-
dictione participes: Quæ mihi crede, nō mortem solum, verū etiam mor-
bos omnes depellit. Sedat enim, cum in nobis maneat Christus, sæuien-
tem membrorum nostrorum legem, pietatem corroborat, perturbatiōes
animi extinguit. Nec in quibus sumus peccatis, considerat: sed egrotos cu-
rat: collisos redintegrat: & sicut pastor bonus, qui pro ouibus suis animā
suam posuit, ab omni nos erigit casu. Hæc ille beatissimus Cyrillus, Ale-
Bxandrinus patriarcha. Cuius præcipuum studium, singularem strenu-
amq; operam pro defensione orthodoxæ fidei aduersus Nestorium, cæ-
terosq; sui seculi hæreticos, experta est, & probauit catholica Christi ec-
clesia. Cuius sanctam & verā consolationis plenissimam exhortatio-
nem vt amplectamur, omnibus nobis merito curandum est, quibus salu-
tis suæ, & vitæ æternæ cura est. Audis autem quæ eius fuerit, imo quæ ca-
tholicæ ecclesiæ (cuius fidem reddidit) de sacrosancto hoc dominici cor-
poris & sanguinis sacramento sententia. Quod ille nunc gratiam (nos
eucharistiam, hoc est, bonam gratiam) nunc vitam, nunc benedictionem
simpliciter, nunc mysticā benedictionem, aut benedictionē mysterij, nūc
viuificam sanctificationē, aut viuificās mysteriū appellat. Quæ deniq; e-
ius nobis percipiendæ sit vtilitas, imo necessitas. Quāquam autem hi sus-
ficere possent, quos induximus, testes, ad demonstrandā catholicæ eccle-
siæ de ineffabili hoc sacramento fidem & sententiā: præsertim cum de eo
C non sit instituta nobis præsens tractatio: sed incidenter tantum, & veluti
exempli gratia in ipsum incidimus: quia tamen de re tanta, tam salutife-
ra, tam necessaria, nullam omnino hæsitacionem, nullum scrupulū in pe-
ctoribus Christi fidelium residere fas est, etiam aliorum sanctissimorum patrum
(quos ea de re certum est nihil credidisse aliud, quā quod credidit catholica
Christi per orbem ecclesia, cuius extitere membra non vulgaria, imo præ-
cipua, imo columnæ quædam) idem comprobare visum est testimonio:
vt ex omni seculo, omni ætate, omni loco orbis, consong huius, imo vnius
orthodoxæ catholicæq; fidei indubitatum accipias testimonium.

Diui itaq; Ioannis Chrysoptomi, Antiocheni quidem natione, sed Cō-
stantinopolitani episcopi, perlege obsecro homilias lib. super Matth. &
in eundem de cœna domini, & in caput ix. epistolæ ad Hebræos, & claris-
sime intelliges, idem tunc Antiochiæ, Constantinopoli, & toto Oriente
credidisse Christi fideles, imo toto orbe terrarum credidisse catholicam
Christi ecclesiam, de ineffabili hoc sacramento corporis & sanguinis do-
I ij mini,

Quid in no-
bis opere
cōmunio.

Cyrillus ca-
tholicæ fi-
dei strenuus
assertor.

Eandem ca-
tholicæ ec-
clesiæ de
eucharistia
fidē Chry-
soptomi te-
stimonio
adstruere.

mini, quod nos in catholica didicimus ecclesia, & quod suis temporibus credidisse eandem superioribus illis testificantibus audiuiti: videlicet semel passibiliter in cruce oblatum Christum a nobis quotidie offerri aut sacrificari in altari. Idcirco, inquit, cum manum videmus porrigentis nobis corpus domini sacerdotis, arbitrari nos oportet, non sacerdotis, sed Christi manum ad nos porrigi, dicentis: Accipite & manducate, hoc est corpus meum. Et homilia decimaseptima in dictam epistolam ad Hebraeos: Hoc, inquit, sacrificium nostrum exemplar est illius semel oblato in cruce. Id ipsum autem semper offerimus, nec nunc quidem alium agnum, crastino alium, sed semper id ipsum. Nec quia multis locis offertur, multi sunt Christi, sed vnus vbique, & hic plenus existens. Rursus homilia LX. de indigne sumētibz sacrosancta mysteria, docet per res sensibiles, donari nobis res intelligibiles & spirituales a Christo, vt per sensibilem et exteriorem baptismum, intus fieri intelligibilem regenerationē ac renouationem. Atq; in eo quod dicit: Accipite & manducate, hoc est corpus meū, ipsum dare nobis seipsum, atq; in eo credere nos illi oportere, licet cogitationibus & oculis nostris aduersari id videatur. Eadem inculcat homilia subsequente. Et in oratione de beato Philogenio, dicit mensam dominicam vicem praesepis explere: nam & in hac reponi corpus dominicū, non quidem fascijs inuolutum, sed spiritu sancto vnaequaq; conuestitum.

Eiusdem fidei catholicae ecclesiae diuus quoq; Hieronymus testis est, ad Hebridiam quaestione II. scribēs in haec verba: Nos autem audiamus, inquit, panem quem fregit dominus, deditque discipulis suis, esse corpus domini saluatoris, ipso dicente: Hoc est corpus meum, accipite & comedite. Et calicem illum de quo iterum loquutus est: Hic est sanguis meus noui testamenti, qui pro multis effundetur. Ille est calix, de quo in propheta legimus: Calicem salutaris accipiam. Et alibi, calix tuus inebrians q̄ praeclarus est, & caet. Non Moyses dedit vobis panem verum, sed dominus Iesus: & ipse conuiuia, & conuiuium: ipse comedens, & qui comeditur, illius bibimus sanguinem, & sine ipso potare non possumus. Et quotidie in sacrificijs eius, de genimine vitis verae, & vineae Sorec (quae interpretatur electa) rubentia musta calcamus: & nouum ex his vinum bibimus de regno patris, nequaquam in vetustate literae, sed in nouitate spiritus, cantantes canticum nouum, quod nemo canere potest, nisi in regno ecclesiae, quod est regnum patris. Haec fuit fides orthodoxi illius, sanctissimiq; Hieronymi, quam in catholica didicerat ecclesia, eadem per omnia cum illa, quam & nos a patribz nostris in eadem didicimus & accepimus.

Iam & diuum Ambrosium audiamus, quam ipse fidem didicerat in catholica ecclesia, quam doceat inuitandos & nouitios in fide. Ita habet in sermone, de mysterijs fidei ad neophytos, sacramentū hoc nostrū comparans

Eucharistia sacrificiū.

Idē Hieronymi q̄ q̄ cōprobare testimonio.

Idē D. Ambrosij cōfirmare testimonio.

Arans illi suae figurae veteri: Considera nunc, inquit, vtrum praestantior sit panis angelorum, an caro Christi: quae utique corpus est vitae: Manna illud e caelo: sed hoc supra caelum: illud caeli, hoc domini caelorum: illud corruptioni obnoxium, si in alterum diem reseruaretur, hoc alienū ab omni corruptione, quod quicumq; religiose gustauerit, mortem sentire nō poterit: illis aqua fluxit e petra, tibi sanguis e Christo: illos ad horam satiauit aqua, te sanguis Christi diluit in aeternum: Iudeus bibit & sitit: tu cum biberis, sitire non poteris: & illud vmbra, hoc autem in veritate. Et paulo post: Potior itaque est lux q̄ vmbra: veritas q̄ figura: corpus auctoris, q̄ manna e caelo. Obijciens deinde sibi ipsi, veluti ex persona neophytorum, humanae apparentiae & incredulitatis in contrarium argumenta: Forte dicas, inquit, aliud video, quomodo tū mihi asseris, q̄ corpus Christi accipiam? Et hoc nobis ergo superest, tibi vt probemus. Quantis igitur vtimur argumentis, corpus hoc non esse id quod natura formauit, sed quod benedictio consecrauit, maioremque vim esse benedictionis q̄ naturae? Quia benedictione, inquit, etiam ipsa mutatur natura, virgam tenebat Moyses, proiecit eam, & facta est serpens, rursus prendit caudam serpentis, & in virgae naturam reuertitur. Vides igitur prophetica gratia bis mutatam esse naturam, & serpentis & virgae? Cur rebant Aegypti flumina puro aquarum meatu, & subito de fontium venis sanguis coepit erumpere. Non erat potus in fluuijs, rursus ad prophetiae vocem cessauit cruor fluminum, aquarum natura remeauit. His atque alijs eiusmodi miraculis, quae ineffabili diuinitatis operatione fiunt, enarratis post aliqua subiungit: Aduertimus igitur maioris virtutis esse gratiam, q̄ naturam. Et adhuc tamen propheticae tantum benedictionis numeramus gratiam. Quod si tantum valuit humana benedictio vt naturam conuerteret, quid dicemus de ipsa consecratione diuina, vbi verba ipsi domini saluatoris operantur? Nam sacramentum illud quod accipis, Christi sermone conficitur. Quod si tantum valuit sermo Heliae, vt ignem caelo deuocaret, non valebit Christi sermo, vt species mutet elementorum? De totius mundi operibus legisti, quia ipse dixit & facta sunt, ipse mandauit & creata sunt. Sermo ergo Christi qui potuit ex nihilo facere, quod non erat, non potest ea quae sunt, in id mutare, quod non erant? Non enim minus est nouas rebus dare, q̄ mutare naturas. Si argumentis vtimur, suis proprijsque vtamur, incarnationisque exemplis huius mysterij adstruamus veritatem. Numquid natura operata est, cum dominus Iesus nasceretur ex Maria virgine? Si naturae ordinem quaerimus, viro mixta foemina generare consuevit: Liqueat igitur, quod praeter naturae ordinem virgo generauit. Et hoc quod conficimus corpus, ex virgine est. Quid hic quaeris naturae ordinem in Christi corpore, cum praeter naturam sit ipse dominus Iesus partus ex virgine? Audis hic, quam ille catholicam fidem doceat inuitandos in fide, non

Collatio veritatis ad suam figurā.

Humanā incredulitatis argumenta in cōtra riu ioluit.

Benedictione mutari naturam.

Arguit a minori.

A simili.

Trāsubstā
tatio æque
ab initio,
vt nūc cre-
dita a catho-
lica eccle-
sia.
Confutatio
incredulita-
tis cōiugē-
tis ex speci-
erum appa-
rentia.

tropis, figuris, aut circumlocutionibus verborum: sed planissimo, quantum fieri potuit, apertissimoque sermone. Audis in hoc sacramento verā Christi carnem, verumque sanguinem. Audis ineffabili dei potētia mutari naturas panis & vini in id, quod non erant, hoc est, in corpus domini nostri Iesu & sanguinem: quod posteriores haud insignificanter transubstantiari dixerunt: nouo quidem vocabulo, sed antiqua catholice fidei sententia. Rursus libro III. de sacramentis: Tu forte dicis, inquit, meus iste panis est, & vsitatus. Est quidem panis iste, qualem dicis, ante verba sacramentorum: vbi autem accesserit consecratio, de pane fit corpus Christi. Et paulo post: Cælum non erat, mare non erat, terra non erat, sed audi dicentem David: Ipse dixit & facta sunt, ipse mandauit & creata sunt. Ergo tibi vt respondeam: Non erat corpus Christi ante consecrationem, sed post consecrationem dico tibi, quia iam est corpus Christi. Ipse enim dixit, & factum est, ipse mandauit & creatū est. Et post aliqua: Ante quam consecratur, panis est: vbi autem verba Christi accesserunt, corpus est Christi. Audi enim dicentem: Accipite & edite ex eo omnes, hoc est enim corpus meum. Et ante verba Christi calix est vini & aquæ plenus: vbi verba Christi operata fuerint, ibi sanguis efficitur, qui plebem redemit. Ergo videte, inquit, quantis generibus potens sit sermo Christi vniuersa conuertere. Deinde, ipse dominus Iesus testificatur nobis q̄ corpus suum accipiamus, & sanguinem, nunquid debemus de eius fide & testificatione dubitare? Et libro sexto de sacramentis: Sicut verus est, inquit, dei filius dominus noster Iesus Christus, non quemadmodum homines per gratiam, sed quasi filius in substantia patris: Ita vera eius caro est, sicut ipse dixit, quam accipimus, & verus sanguis eius est, quem potamus. Hæc ille Ambrosius, catholice fidei doctor & assertor fidelissimus. Cuius, vt audisti, non captauimus trunca verba, nostroque ea sensui (quæ hæreticorum sunt artes) seruire coegimus, sed planissimis verbis, frequenter, & constanter, eandem quam nos, orthodoxam catholicamque fidem docere, prædicare, & vbique inculcare fecimus euidētissimum.

Eandē catholicæ ecclesie de eu charistia fide D. Hilarij cōfirmare testimonio.
Eadem fere tempestate, quamuis ante Ambrosium, diuus ille Hilarius Pictauiorum episcopus, orthodoxæ & catholice fidei strenuus propugnator, atque eo nomine ab impio Constantio relegatus exilio: audi in illo ipso exilio, quod pro Christi fide constanter fortiterque pertulit, quid scribat libro octauo de trinitate: Vbi probans vnus substantiæ & nature filium cum patre, ex illis Christi verbis apud Ioannem: Ego & pater vnum sumus, aduersus hæreticorum prauam detortamque expositionē, qua Christi illa verba, ad voluntatum vnionem mutuamq̄ dilectionem referebant, etiam dominicis verbis, quæ alibi apud Ioannem legimus, hoc comprobantes. Siquidem pro salute fidelium suorum patrem exorans: Pater, inquit, sancte, serua eos in nomine tuo, quos dedisti mihi, vt sint vnū, sicut

A sicut & nos, & c. Sicut & tu pater in me, & ego in te, vt & ipsi in nobis vnum sint, & c. Ego in eis, & tu in me, vt sint consummati in vnum. Putāt autem nullam inter nos, aut cum deo habere nos realem vnitatē, aut quæ sit per veritatem nature, quam ille naturalem appellat, sed per animorum cōcordiam & mutuam charitatem tantum. Quare nec filij ad patrem, aliam ex dictis verbis vnitatem comprobari posse contēdunt. Aduersus hanc, inquam, hæreticorū calumniam, quæ prima facie non nihil probabilitatis habere videtur, agens sanctus & orthodoxus episcopus, & catholice ecclesie sanam intelligentiam adstruens: Eos nunc, inquit, qui inter patrem & filium voluntatis tantum ingerunt vnitatem, interrogo, vtrū ne per nature veritatem hodie Christus in nobis sit, an per concordiam tantum voluntatis? Si enim vere verbum caro factum est, et nos vere verbū carnem cibo dominico sumimus, quomodo nō naturaliter in nobis manere existimandus est, qui & naturam carnis nostræ iam inseparabilem sibi homo natus assumpsit, & naturam carnis suæ ad naturam æternitatis, sub sacramento nobis cōmunicandæ carnis admiscuit? Ita enim oēs vnum sumus, quia & in Christo pater est, & Christus in nobis est. Quisquis ergo naturaliter patrem in Christo negabit, neget prius, naturaliter vel se in Christo, vel Christum sibi inesse. Quia in Christo pater, & Christus in nobis, vnum in his esse nos faciunt. Si vere igitur carnem corporis nostri Christus assumpsit, & vere homo ille qui ex Maria natus fuit, Christus est, nosq̄ vere sub mysterio carnē corporis sui sumimus, & per hoc vnum erimus, quia pater in eo est, et ille in nobis, quomodo voluntatis vnitas asseritur, cum naturalis per sacramentum proprietates perfectæ sacramentum sit vnitatis? Non est humano aut seculi sensu in dei rebus loquendum, neq̄ per violentiam atq̄ impudentem prædicationem coelestium dictorum sanitati, alienæ atq̄ impie intelligentiæ extorquenda peruersitas est. Quæ scripta sunt, legamus: quæ legerimus, intelligamus: & tunc perfectæ fidei officio fungemur. De naturali enim in nobis Christi veritate, quæ dicimus, nisi ab eo discimus, stulte atq̄ impie dicimus. Ipse enim ait: Caro mea vere est esca, et sanguis meus vere est potus. Qui edit carnem meam, & bibit sanguinem meum, in me manet & ego in eo. De veritate carnis & sanguinis, non est relictus ambigendi locus. Nunc enim & ipsius domini professione, & fide nostra, vere caro est, & vere sanguis est. Et hæc accepta atq̄ hauista id efficiūt, vt & nos in Christo, & Christus in nobis sit. An ne hoc veritas non est? & c. Quod autem in eo per sacramētum cōmunicatæ carnis & sanguinis sumus, ipse testatur dicens: Et hic mundus iam me non videt, vos autem me videbitis: quoniam ego viuo, & vos viuetis: quoniam ego in patre meo, & vos in me, & ego in vobis, & c. Quod autem in nobis naturalis hæc vnitas sit, ipse ita testatur est: Qui edit carnem meam, & bibit meum sanguinem, in me manet, & ego in eo. Non enim quis in eo erit, nisi in quo ipse

Nos cōmunionē corporis & sanguinis Christi eidem et deo vniti naturaliter, hoc est, vere & realiter.

Non humano sensu de rebus diuinis loquendum.

fuerit, eius tantum in se assumptam habens carnem, qui suam sumpserit. Perfectæ autem huius unitatis sacramentum superius docuerat, dicens: Sicut misit me viuens pater, & ego uiuo per patrem, & qui manducat meam carnem, & ipse uiuet per me. Viuit ergo per patrem, & quo modo per patrem uiuit, eodem modo nos per carnem eius uiuemus. Omnis enim comparatio ad intelligentiæ formam præsumitur, ut id de quo agitur, secundum propositum exemplum assequamur. Hæc uero uitæ nostræ causa est, quod in nobis carnalibus manentem per carnem Christum habemus, victuris nobis per eum ea conditione, qua uiuit ille per patrem. Si ergo nos naturaliter secundum carnem per eum uiuimus, id est, naturam carnis suæ adepti: quomodo non naturaliter secundum spiritum in se patrem habeat, cum ipse uiuat per patrem? Hæc ille sanctus Hilarius. Ex quo identidem intelligis, non modo orthodoxam catholicæ ecclesiæ de ueritate corporis & sanguinis domini in sacramento hoc ineffabili, indubiamque fidem & sententiam: uerum etiam uerborum Christi, quibus energiam, uirtutemque eius indicat, ueram sanamque intelligentiam: quam eandem, & a Damasceno, & Cyrillo superius audisti. Admonet tamen nos locus iste, uti (quemadmodum idem ille Cyrillus alio loco) prædicta Christi apud Ioannem uerba, modo ab Hilario tractata, paulo clarius explicemus. Siquidem commentariorum in Ioannem libro nono dictam Christi pro fidelibus suis orationem: Rogo ut sint unum sicut & nos unum sumus, explicans, cum præmisisset de unione inter nos consensus & mutue charitatis posse intelligi: quasi charitatis, pacis & concordie nobis uinculum petisset Christus, quo ad tantam spiritalem unionem perduceremur, ut naturalis, consubstantialisque in patre, filio atque spiritu unionis similitudinem ea ipsa quodammodo imitaremur: Verum, inquit, quonia propositi textus uis sublimiora dicere cogit: Saluator quoque inuitat, dicens: Sicut tu pater in me, & ego in te, ut & ipsi in nobis unum sint: considerandum est, si ad unitatem consensus & uoluntatis, naturalem etiam inuenire possimus, per quam nos inter nos, & oēs deo colligemur, &c. Age igitur cum trinitas unum natura sit, consideremus, quomodo etiam nos ipsi inter nos corporaliter, et cum deo spiritualiter unum simus. Ex dei patris substantia unigenitus prodiens, & tota in sua genitoris naturam possidens, caro factus, seipsum nature nostræ ineffabiliter coniunxit & uniuert, uerus deus simul et homo, quare plurimum inter se secundum naturam distant, in uno seipso coniunxit, & nature diuinæ participes nos effecit, &c. Qui ut inter nos & deum, singulos nos uniret, quis corpore simul & anima distemus, modum tamen ad inuenit consilio patris et sapientiæ suæ congruentem. Suo enim corpore credentes per communionem mysticam benedicens, & secum, & inter nos, unum nos corpus effecit. Quis enim eos, qui unius sancti corporis unione in uno Christo uniti sunt, ab hac naturali unione alienos putabit? Nam

Cyryllus comment. in Io. lib. 9. ca. 26

Qualem in nobis unio nem opere tur cōmuniō corpōris & sanguinis Christi, tam cū ipso et deo, sicut cum proximo.

A Nam si omnes unum panem manducamus, unum omnes corpus efficiuntur: diuidi enim atque seungi Christus non patitur. Idcirco etiam ecclesia corpus Christi effecta est, & nos singuli membra Christi, secundum Paulum: unum enim Christo, per corpus suum coniuncti, quoniam in nobis illum, qui est indiuisibilis, accipimus, ipsi potius, quam nobis membra nostra commodantur. Quod enim ecclesia corpus Christi sit, ex singulis hominibus tanquam membris compositum, Paulus ostendit, dicens: Ut ueritate sequentes in charitate crescamus in illo per omnia, qui est caput, Christus, ex quo totum corpus compactum & connexum per omnem iuncturam subministracionis, secundum operationem in mensuram uniuscuiusque membri augmentum corporis facit, in ædificationem sui in charitate. Quod autem corporalis hæc unio ad Christum participatione carnis eius acquiritur, ipse rursum Paulus de mysterio pietatis differens testatur: Quod alius, inquit, generationibus non est agnitus filius hominum, sicut nunc reuelatum est sanctis apostolis eius, & prophetis in spiritu esse gentes coheredes, et concorporales, & participes promissionis in Christo. Si autem omnes inter nos in Christo unum corpus sumus, nec inter nos solum, uerum etiam cum eo, qui per carnem suam ad nos transiuit, quomodo uniuersi & inter nos, & in Christo unum non erimus? Christus enim est unionis huius uinculum, qui deus simul et homo est. Sed de unione, inquit, corporali satis. De spirituali autem eandem uiam sequentes dicimus. Quia spiritu sancto recepto & inter nos quodam modo, et cum deo unimur. Nam sicut uirtus sacratissimæ Christi carnis unum corpus facit participantes, eodem arbitror pacto, in quibus indiuisibilis dei spiritus inhabitat, eos omnes ad unitatem spiritalem conducit, &c. Ergo, inquit, in patre, filio & spiritu sancto omnes unum sumus. Unum autem dico, habitudine & affectu, unum pietatis consensu, unum sanctæ Christi carnis communionem, unum unius sancti spiritus participationem. Et ego claritate, inquit, quam dedisti mihi, dedi eis, ut sint unum, sicut & nos unum sumus. Ego in eis, et tu in me, ut sint consummati in unum. Naturalem, consubstantialemque unionem cum patre, quamuis unigenitus habeat, propter nostram tamen salutem, a sua illa dignitate, gloria & claritate quasi exiuit (hoc enim significat: Exinaniuit semetipsum) atque ideo accepit rursum cum carne claritatem & gloriam, quam semper ut deus habet. Quoniam enim templum quod a uirgine accepit, quamuis consubstantiale deo patri non sit, unum tamen cum deo uerbo est, datum sibi unigenitus ait, quod templo suo datum est. Datum sibi a patre per ipsum in spiritu. Hanc igitur claritatem, inquit, & gloriam pater, quam mihi dedisti, quæ est, ut tecum unum sim, dedi eis, ut sint unum, sicut nos unum sumus. Uniuertur enim inter se fideles illis modis, quos iam exposuimus: uniuertur etiam deo, & modum ipse saluator aperuit, dicens: Ego in ipsis, & tu in me, ut in unum sint consummati. Corporaliter enim filius per benedictionem mysticam nobis,

Ecclesia, ut effecta sit corpus Christi.

Ephie. 4

Corporalis nostra unio ad Christum.

Unio spiritualis, per unum nobis inhabitantem spiritum.

C. xxvij. Quod claritatem quam Christus accipit a patre, dedit nobis, ita ut unum simus, sicut ipse & pater unum, sunt.

ut homo

vt homo, vnitur: spiritualiter autem vt deus, sui spiritus gratia nostrum ad
 nouam vitam & diuinæ naturæ participationem spiritum redintegrās. **D**
 Nexus igitur vnionis nostræ ad deum patrē, Christus est, nobis quidem
 vt homo, deo autem patri, vt deus naturaliter vnitus. Non enim erat pos-
 sibile corruptioni subiectam hominis naturam, ad immortalitatem con-
 scendere, nisi natura immortalis atq; incommutabilis ad eam descendisset,
 ac communionem participationeq; sui, a mortalitatis nostræ terminis
 ad suum bonum reformatos eleuaret. Cōsummamati ergo sumus, reducti-
 que ad vnionem dei patris, mediatione saluatoris, id est, Christi, filium e-
 nim dei natura patri vnimur, corporaliter, substantialiterq; (vt dictum
 est) accipientes, clarificamur, glorificamurq; supernæ facti naturæ parti-
 cipes. Hæc ille Cyrillus. Imo hæc catholica Christi per orbem ecclesia, cu-
 ius communem sensum & catholicam audis fidē, tot orthodoxis, tot san-
 ctissimis patribus, eiusdem columnis præcipuis, ex quatuor orbis terræ
 cardinibus consona voce profitētibus. Idq; eo seculo, quo pene simul ef- **E**
 fulserunt in ecclesiam, tot illa luminaria, quot nunquam ante aut postea.
 Quorum adhuc lumen ita præfulget nobis, vt in eo ambulantes impin-
 gere non possimus. Dico illum orthodoxum Hieronymum, illum san-
 ctum Ambrosium: illos gloriosos orthodoxæ fidei propugnatores, Hila-
 rium, Augustinum, Ioannem Chryostomum, Ioannem Damascenum:
 illos catholicæ ecclesiæ antistites, Leonem ter sanctum (quo elogio adhuc
 viuū honorauit vnīuersa Chalcedonēsis synodus) illum quoq; sanctum
 Gregorium. Quorum (vt audisti) non captauimus trūca verba, eaq; no-
 stro sensui (qui hæreticorum mos est) seruire coegimus: sed quos vno o-
 re vnā fidem ex diuersissimis orbis terrarum partibus, de veritate cor-
 poris & sanguinis Christi in altaris sacramēto audis clarissime proferen-
 tes, irreuincibili sane testimoniō catholicæ fidei eius, quæ tunc erat per or-
 bem ecclesiæ. Et quæcunq; tunc erat, tum non coepisse, sed eandem fuisse **F**
 a principio, certum est. Nunquam enim cessat clamare apostolica illa tu-
 ba: Si quis vobis euangelizauerit præter id quod accepistis, anathema sit.
 Et in Timotheo suo semper inculcat ecclesiæ aut propositis eius: O Ti-
 mothee, depositum custodi, deuītans prophanas vocū nouitates. O Ti-
 mothee, o sacerdos, o tractator scripturarum, o doctor, depositum custo-
 di, catholicæ fidei talentum illibatum, inuiolatumq; conserua. Quod tibi
 creditū est, hoc a te tradatur: quod creditum, inquam, nō quod a te inuen-
 tum: quod accepisti, non quod excogitasti: quod ad te perductum est,
 non quod a te prolatum. Cuius tu non autor, sed custos esse debes: deuītans
 prophanas nouitates. Itaq; quæcunq; tūc fides catholicæ ecclesiæ fu-
 it, noua non fuit: sed quam a maioribus velut per manus accepit: quæ ad-
 modum eandem & successoribus tradidit, & consignauit. Quod tamen
 si aliter probare non oporteat, præsertim cum ab illis ad nos eandem per-
 mansisse clarissime demonstrauerimus, percurrenti tamen etiam ab illis
 retro

Nexus vnionis nostræ ad deū patrē Christum. Quō mortalitatis natura ad immortalitatem conuertatur.

Concluditur ex prædictis catholicæ ecclesiæ in vnīuersum de sacramēto eucharistiæ certa sententia.

A retro eorum scriptorum ecclesiasticorum monumēta, qui ea secula præ-
 cesserunt, ad ipsum Christianæ religionis initium, Cyprianum dico, Ori-
 genem, Tertullianū, Irenæum, Ignatium, Dionysium, eādem per oēs, &
 apud omnes fidē catholicæ ecclesiæ fuisse, erit meridiana luce clarius. Sed
 non vacat hic hæere prolixius, nimis enim vni huic (quod exempli tan-
 tum causa assumpsimus) immorati sumus. Vnū hic Tertullianum præ-
 terire non possumus, vt cuius alicubi verba ad suam impietatem detor- **Causilla hæreticorū ex verbis Tertulliani remotio.**
 quent hæretici. Ira aut scribit aduersus Martionē lib. IIII. Professus itaq;
 se concupiscentia concupisse edere pascha, vtiq; suum (indignum enim
 vt quid alienum cōcupisceret deus) acceptum panem & distributum di-
 scipulis corpus suum illum fecit, hoc est corpus meū dicendo. Hactenus
 ille. Cui non aduersatur, quem admodū volūt hæretici, id quod velut ex-
 ponendo prædicta, continuo subiungit: Id est, figura corporis mei. Nā si
B gura non fuisset, nisi veritatis esset corpus. Siquidem res vacua, quod est
 phāntasma, figuram capere nō potest. Hæc namq; Tertulliani velut expo-
 sitiuā adiectio, non refertur ad illud quod ante absolute pronunciauit, vi-
 delicet, acceptum & distributum discipulis panem, suum corpus eum fe-
 cisse, sed ad id quod proxime præcedit (dicendo, hoc est corpus meum)
 vere equidem fecit, & non figuratiue, panem suum corpus. Nihilō mi-
 nus hoc ipsum eius corpus, vt ex pane, vtiq; est in sacramēto eucharistiæ,
 simul est figura sui vt immolatū est, & pependit in cruce, atq; in eius me-
 moriam iustum est a Christo in ecclesia celebrari & offerri. Quare nihil a
 veritate orthodoxæ fidei ea in re alienū dixit Tertullianus affirmās Chri-
 stum acceptum panem suum corpus fecisse, & nihilō minus hoc ipsum
 fuisse eiusdem sui corporis vt in cruce tum immolandi figuram. Ita et di-
 uus Augustinus, quem toties audiuiſti veritatem corporis Christi in eu-
 charistia prædicare, nihil veretur id ipsum etiam figuram dicere. In prolo-
C go psalmi III. de proditore Iuda loquens: Cum, inquit, Christus eius cogi-
 tationes non ignoraret, eum tamen adhibuit ad conuiuium, in quo sui
 corporis & sanguinis figuram discipulis commendauit. Vides etiā Au-
 gustinum hic dicere figuram corporis & sanguinis domini, quod alibi
 toties verum corpus & sanguinem eiusdem affirmat, vere suum corpus,
 quod de Mariæ carne suscepit, in quo hic nobiscum ambulauit, in quo
 tanta perpeſsus est, nobis manducandum dedisse, & sanguinem in cruce
 effusum, bibendum propinasse. Quod vero indubia fuerit, & Tertullia-
 ni, & catholicæ ecclesiæ eiusdem seculo sententia & fides de veritate cor-
 poris & sanguinis Christi in eucharistia, idem ipse clarissime demōstrat
 in libro de carnis resurrectione. In quo postq̄ multis carnē nostram extu-
 lit præconijs: videamus, inq̄, nūc de propria etiā Christiani nominis for-
 ma, quanta huic substantiæ friuolæ ac sordidæ apud deum prærogatiua
 sit. Et si sufficeret illi, q̄ nulla anima salutē possit adipisci, nisi dū est in car-
 ne, crediderit, adeo caro salutis est cardo, de qua cū anima deo alligatur,
 ipsa est

ipsa est quæ efficit, ut anima deo alligari possit. Sed & caro abluitur, ut anima emaculetur: caro vngitur, ut anima consecratur: caro signatur, ut anima muniat: caro manus impositione adumbratur, ut anima spiritu illuminetur: caro corpore & sanguine Christi vescitur, ut anima de deo saginetur. Audis hic clarissime Tertulliani atque adeo catholice, quæ tunc erat ecclesie, confessionem & fidem de veritate corporis & sanguinis Christi, quibus pascimur in eucharistia.

Non possum, quantumvis abrumpere orationem quæro, hoc loco præterire diui Irenæi (Qui & ipso Tertulliano fuit antiquior) de fide catholice ecclesie, sua illa ætate, hoc est, in ipsissima primitiua ecclesia, luculentissimum hac de re testimonium. Hic Valentinianos, atque illius seculi hæreticorum portenta, cap. XXXIII. lib. III. aduersus eosdem, audi obsecro ut aggrediar atque etiam conficiat ex sententia catholice ecclesie de eucharistia. Quomodo autem, inquit, constabit eis, eum panem, in quo gratiæ actæ sunt, corpus esse domini sui: & calicem sanguinis eius, si non ipsum fabricatoris mundi filium dicant, id est, verbum eius, &c. Quomodo autem rursus dicunt carnem in corruptionem deuenire, & non percipere vitam, quæ a corpore domini & sanguine alitur? Ergo aut sententiam mutant, aut absterneant ab offerendo, quæ prædicta sunt. Nostra autem consonans est sententia eucharistie, & eucharistia rursus confirmat sententiam nostram. Offerimus enim ei, quæ sunt eius, congruenter communicationem & vnitatem prædicantes carnis & spiritus. Quemadmodum enim qui ex terra est panis, percipiens inuocationem dei, iam non communis panis est, sed eucharistia ex duabus rebus constans, terrena & celestis: Sic & corpora nostra percipientia eucharistiam, iam non sunt corruptibilia, sed spem resurrectionis habentia. Offerimus autem ei, non quasi indigenti, sed gratias agentes donationi eius sanctificantis creaturam. Quæ admodum enim deus non indiget eorum, quæ a nobis sunt, sic nos indigemus offerre aliquid deo, sicut Salomon ait: Qui miseretur pauperis, sceneratur deo. Qui enim nullius indigens est deus in se, assumit bonas operationes nostras ad hoc, ut præstet nobis retributionem honorum suorum, &c. Hæc ille Irenæus gloriosus Christi confessor & pontifex. Ex quo clarissime intelligis etiam illo seculo, in illa ipsa primitiua ecclesia, adeo indubitatam confessionemque omnibus Christi fidem professis, seu orthodoxis, seu hæreticis, veritatem corporis & sanguinis Christi in eucharistia, ut ex ea prodigiosam & pene palpabilem impietatem Valentini et suorum redarguat velut sibi non constantem. Nam cum illi ipsi, quantumvis impudenter impij, veritatem tamen corporis et sanguinis domini, etiam infantium linguis toto orbe decantatam in ecclesia confiterentur in altaris sacrificio: Quomodo, inquit, constabit eis panem, in quo gratiæ actæ sunt, corpus esse domini sui, & calicem sanguinis eius, si non ipsum fabricatoris mundi filium dicant, id est, verbum eius? Quomodo præterea negant carnis

A carnis resurrectionem ad vitam immortalem, quæ corpore domini, & sanguine alitur? Et adhuc dubitari poterit, quæ fuerit illo seculo catholice per orbem ecclesie hac de re certa indubitataque fides & confessio, adeo ut nec hæreticissimi ea de re dubitare auderent, quos vide ut vrgat. Aut ergo, inquit, sententiam mutant, aut absterneant ab offerenda eucharistia. Quin & hoc perpende, quod sequitur: Nostra autem sententia est consonans eucharistie, & eucharistia rursus confirmat nostram sententiam. Probantur controuersa aut dubia ex consonantia eorum cum certis, confessis ac indubijs, atque id, per quod confirmatur aliquid, debet esse aut certius aut notius eo, quod per ipsum confirmatur. Dicit autem suam illam, quam aduersus hæreticos adstruit, sententiam consonare eucharistie, et eucharistiam eius veritatem confirmare. Sed quæ tandem erat illa eius sententia, quam dicit confirmari per eucharistiam? Hæc nempe, Iesum Christum dominum nostrum esse filium dei creatoris cœli & terræ. Item, eundem in veritate assumptæ naturæ & carnis nostræ post impleta redemptionis salutisque nostræ mysteria vere resurrexisse a mortuis, primitias resurgentium, quæ tunc negabantur ab impijs hæreticis. Ergo his ipsis magis tunc erat indubitata veritas corporis & sanguinis Christi in eucharistia, in qua cum negare non auderent, dicit eos secum non constare. Offerimus enim, inquit, ei quæ sunt eius, congruenter communicationem & vnitatem prædicantes carnis & spiritus. Quemadmodum enim, qui ex terra est panis, percipiens inuocationem dei, iam non communis panis est, sed eucharistia ex duabus rebus constans, terrena & celestis: Sic & corpora nostra percipientia eucharistiam, iam non sunt corruptibilia, sed spem resurrectionis habentia. Et te non pudet impie sacramentarie nunc demum in dubium reuocare, nunc demum negare, veritatem corporis & sanguinis Christi in eucharistia, quam vides in primitiua ecclesia magis consonanter atque indubitanter creditam, quam assumptam a verbo veritatem carnis nostræ? quam Christum filium creatoris cœli & terræ: quam denique carnis nostræ resurrectionem? Non vos pudet impudentissimi Lutherani ita impudenter nunc insultare missæ sacrificio, quod vides quam certa, consona atque indubitata fide toto orbe ab initio obtulit catholica Christi ecclesia? Proinde, ut hic tandem concludamus, clarissime demonstratum existimo, eandem quæ nunc est, fuisse ab initio, & deinceps continuo catholice ecclesie fidem de sacramento eucharistie: ita, ut hoc fere vnum omnium nostræ fidei mysteriorum nullis vnquam hæreticorum profanatum, vexatum aut exagitatam fuerit nouitatibus ante illum prodigiosæ, impiæque temeritatis Berengarium, demirari satis mecum non valeo, tantam istorum hominum excæcatæ mentis impietatem, tantam errandi libidinem, ut dimissa clarissima & apertissima fide catholica, Christum contra Christum, in angulis domorum ac penetralibus obfirmata duritia ac animi obstinatione pergant quærere.

Lanfranci opinio, q̄ longe ante Berengarium, in Ephesina synodo perstricta sunt hereses quorundam ad uerfantium ueritari corporis Christi in eucharistia.

D Sed forte hic nobis occurret aliquis, aduersus id quod diximus, ante primum Berengarium nullis vnq̄ hereticorum nouitatibus exagitatam fuisse fidem catholicam circa vnum sacramentum eucharistiae: videri enim ex epistola primi Ephesini concilij ad Nestorium, etiam tunc eodem autore exortam fuisse impiam quandam circa idem hoc sacramentum sententiam: non quidem negantium veritatem corporis et sanguinis filij hominis in eucharistia, utpote dicente Christo in euangelio: Nisi manducaueritis carnem filij hominis, & biberitis eius sanguinem, non habebitis vitam in vobis: sed dubitantium, quis nam esset ille filius hominis, adeo, ut quem supra memorauimus, Lanfrancus, vir alioqui & eruditus & emunctae fatis naris, coniecerit ex verbis illius epistolae, quae mox subiiciemus, & censura praedicti concilij, duas circa hoc exortas fuisse haereses, quibusdam arbitrariis filium illum hominis oportere intelligi vnum quemlibet hominem, in cuius carnem & sanguinem conuersa panis & vini substantia sumeretur a nobis in remissionem peccatorum: alij aequae haeretica pertinacia contra contendentes, non hunc esse de turba quemlibet hominem, sed virum iustum, sanctificatum, a communi hominum vita per suae vitae celsitudinem segregatum, qui templum dei esset, qui diuinam in se habitationem verissime possideret.

Dicitur opinionis confutatio.

E Sed salua tanti viri reuerentia, ipse potius ex illis verbis imaginatus est illas haereses, quarum nemo vnquam assertor extitit, nec inuenitur apud aliquem eorum, qui nobis haereleon perscribere catalogos. Quam sint inter eos, qui illius autoritate decepti, post eundem, has percescant inter haereses. Quis enim dubitare posset, modo credens Christi verbis, & ob ea, in corpus & sanguinem filij hominis, panis & vini substantias conuerti non dubitans, quisnam esset ille filius hominis? Cum idem ipse praemittat Christus: Ego sum panis vitae: Ego sum panis viuus, qui de caelo descendi. Si quis manducauerit de hoc pane, viuet in aeternum. Et panis quem ego dabo, caro mea est pro mundi vita. Litigabant ergo Iudaei adinuicem (inquit Euangelista) dicentes: Quomodo potest hic nobis dare carnem suam ad manducandum? Dixit ergo eis Iesus: Amen, amen dico vobis, nisi manducaueritis carnem filij hominis, & biberitis eius sanguinem, non habebitis vitam in vobis. Qui manducat meam carnem, & bibit meum sanguinem, habebit vitam aeternam. Caro enim mea vere est cibus, & sanguis meus vere est potus, &c. In his Christi verbis nunquid vlla est dubitandi occasio, ei modo, qui Christo credit & euangelio, quisnam ille sit filius hominis, de cuius carne a nobis manducanda, & bibendo sanguine loquatur, qui suam ipsius, non alterius carnem dicit esse illum panem vitae & viuificum, suum ipsius sanguinem illum potum vitalem?

Confessio Ephesinae synodi, de veritate eorum

F Verba vero epistolae Ephesini concilij ad Nestorium, quibus ille imaginatur damnatas eiusmodi, quas fingit haereses, haec sunt: Necessario igitur & hoc adijcimus, inquit: Annunciantes enim secundum carnem mortem,

A mortem vnigeniti filij dei, id est, Iesu Christi, et resurrectionem eius, & in caelos ascensionem pariter cōfidentes, incruentam celebramus in ecclesijs sacrificij veritatem, sic etiam ad mysticas benedictiones accedimus, & sanctificamur, participes sancti corporis, & preciosi sanguinis Christi omnium nostrum redemptoris effecti: non ut communem carnem percipientes (quod absit) nec ut viri sanctificati, & verbo coniuncti secundum dignitatis vnitatem, aut sicut diuinam possidentis habitationem, sed ut vere viuificatricem, et ipsius verbi propriam factam. Vita enim naturaliter ut deus existens, quia propriae carni vnitus, viuificatricem eam esse professus est. Et ideo quamuis dicat ad nos: Amen, amen dico vobis, nisi manducaueritis carnem filij hominis, & biberitis eius sanguinem, non tamen ut hominis vnus ex nobis aestimare debemus. Quomodo enim secundum naturam suam viuificatrix esse caro hominis poterit? Sed ut vere propriam eius factam, qui propter nos filius hominis & factus est, & vocatus. Ex his verbis illius concilij Lanfrancus ille duas apud se eiusmodi finxit haereses, quasi contra eas illa dicerentur: & non aduertit omnia illa dicta aduersus Nestorium: non equidem, quod ille dubitaret panem et vinum in sacramento altaris conuerti in Christi corpus & sanguinem, sed quod asserere bat Christum natura esse purum hominem, ut vnumquemlibet ex nobis, quem postea inhabitasset dei verbum. Aduersus cuius execrandam, impiamque blasphemiam, sanctum concilium etiam hoc vitur argumentum, quod Christus affirmat carnem suam manducata a nobis viuificatricem esse, & immortalitatis in nobis effectricem, quod non habet communis hominis caro, sed solum dei verbi, qui est vita per naturam & essentiam. Vnde post finem epistolae subnectunt articulos aliquot, qui consequebantur ad impiam assertionem ipsius Nestorij, a se subiectos anathemati, inter eos hic est penultimus: Si quis non confitetur carnem domini viuificatricem esse, tanquam propriam ipsius dei verbi, sed quasi alterius cuiuspiam praeter ipsum coniuncti quidem ei secundum dignitatem, seu solam diuinam inhabitationem habentis, & non potius viuificatricem, sicut diximus, quia facta est propria verbi omnia viuificare valentis, anathema sit. Hunc anathematisimum diuus ille Cyrillus Alexandrinus, cuius praecipue autoritas vigebat in eo concilio, aduersus Nestorium, interpretatur hoc pacto: Sanctam & viuificatricem & incruentam immolationem in ecclesijs celebramus, non vnus secundum nos, hominisque communis corpus, quod offertur, esse credentes. Similiter autem & preciosum sanguinem, suscipientes autem potius, tanquam propriam corpus factum, nec non & sanguinem omnia viuificantis verbi. Communis enim caro viuificare non potest, & in hoc testis est ipse saluator, dicens: Caro non prodest quicquam, spiritus est qui viuificat. Quia enim verbi propria facta est, iccirco intelligitur & est viuificatrix, sicut ait ipse saluator: Et sicut misit me viuens pater, & ego vivo propter patrem: & qui comedit me, & ille viuet propter me. Quia vero Nestorius

potis, et sanguinis Christi in eucharistia.

Sacrificij.

Quod haereticis Nestoriana eucharistia vacabat virtutem sacramenti eucharistiae, tametsi confiteatur veritatem.

Anathematisimus concilij.

Interpretatio eius per diuum Cyrillum. Eucharistia sacrificij.

Viuificatio eius vis.

storius & qui eius sapiunt sectas, indocte virtutem destruunt sacramen-
ti: iccirco recte anathematismus hic factus est. Hactenus Cyrillus. Ex qui-
bus clare constat, non in cōfictas illas a Lanfranco hæreses, sed in Nestori-
um ea dicta fuisse a sancto cōcilio, cuius impia de Christi humanitate o-
pinio, etiam huius sacramenti virtutem destruebat: Quis ipse hoc nō ani-
maduerteret, nec negaret vere a nobis manducari Christi corpus, & bibi

Enī Nesto-
rij cōfessio-
ne in eucha-
ristia vere
sumi cor-
pus Christi
& sangui-
nem.

sanguinem. Id quod ex eiusdem Nestorij clarissima confessione constat.
Ita enim aduersus dictum anathematismum scribens & suam ipse expo-
nens sententiam: Audite, inquit, verba respiciētes: Qui manducat meam
carnem. Memoramini quia de carne sermo est, & quia nō a me adiectum
carnis nomen, ne videar apud eos male interpretatus: Qui comedit, in-
quit, meam carnem, & bibit meum sanguinem: nunquid dixit: Qui co-
medit meam diuinitatem? Qui comedit meam carnem, & bibit meū san-
guinem, in me manet & ego in eo. Memoramini quia de carne est quod
dicitur. Sed forsitan male interpretor. Audiamus ex reliquis: Sicut misit
me viuens pater. Ille dicit diuinitatem, ego humanitatem. Videamus qui
male interpretetur. Sicut misit me viuens pater. Dicit hæreticus hic diu-
initatem: dicit, misit me deum verbum viuens pater. Secundum illos, &
ego deus verbum vito propter patrem. Deinde post hoc: & qui mandu-
cat me, & ille viuūt. Quem comedimus: diuinitatem, an carnem? Hacte-
nus Nestorius. Quem audis clare confidentem nos comedere Christi car-
nem, sed non quæ dei verbi esset propria caro, sed Christi hominis, & pu-
ri, quantum ad naturam attinet hominis. Aduersus quem ad caligino-
sos sensus scelestos (vt inquit) protrahentem mentes fidelium, & humanis
cogitationibus conantem subijcere, quæ sola & exquisita fide percipiuntur,
diuus ille Cyrillus orthodoxam sancti concilij & catholicæ ecclesiæ
sententiam asserens, & inculcans: Perscrutantes, inquit, apostolatus mo-
dum qui in hoc dicitur, ex diuinis scripturis hūc sensum colligimus. Ait

Esaia 61

enim per Esaiaꝝ vocem: Spiritus dñi super me, propter quod vnxit me,
euangelizare pauperibus misit me, prædicare captiuis remissionē, & cæ-
cis illuminationem. Missum itaq; Christum a deo patre, factum homi-
nem. Decet em̄ satis rectæ exinanitionis mensuris, apostolatus, id est, mis-
sionis, & nomen & res. Missum autem est, non nudum & sine carne ex
deo patre verbum, sed magis natiuitatem præferens secundum carnem,
seu corpus sumens ex sancta virgine, & hoc ineffabiliter & inconfuse si-
bi vnies illuxit nobis deus dominus secundum scripturas. Quoniā ve-
ro vita secundum naturam est ex deo patre verbum, viuificatricem osten-
dit suam carnem, iccirco facta est nobis benedictio viuificans. Deniq; di-
cebat Christus: Amen dico vobis, ego sum panis viuus, qui de cælo de-
scendi, & vitam dedi mundo. Et rursus: Panis autem quem ego dedero,
caro mea est pro mundi vita. Et iterum: Qui māducatur meam carnem &
bibit meum sanguinem, in me manet & ego in eo. Cōsidera itaq; quem

Quō viuifi-
cetur caro-
Christi.

Vt Chri-
stus suā se

admo-

A admodum se vbiq; suum corpus quod ex muliere est, nominat, propter
summam vnitatem hanc habente mysterio rationem, &c. Quamquā au-
tem diuinitatis non comedatur natura, non tamen propter hoc sanctum
Christi corpus commune esse credendum est, sed proprium omnia viu-
ificantis verbi. Quoniam vero est corpus vitæ, viuificans est. Per ipsum
namq; mortalibus corporibus vitam elargitur, vt etiam destruat mortis
imperium. Hæc aduersus expositionem Nestorij Cyrillus.

carnem di-
cat.

Et hactenus quidē de fide catholicæ ecclesiæ, circa sacramentū eucha-
ristiæ: in qua explicanda sentio quidē præter institutum me prouectū lon-
gius. Nam exempli tātum causa hæc cōmemoranda assumpsimus, vt in
vno exemplo & altero exercitatus lector, in promptu haberet de quocū-
que dogmate inuenire catholicæ ecclesiæ fidem & sententiam. Quia ta-
men ea ad hoc exempla delegimus, quæ nostri tēporis requirebat calami-
tas, & huius sacramenti (vnde præcipue nobis salus vitæq; depēdet) syn-
ceram fidem constitui aduersus Sacramentariorū insaniā (quorum proli-
dolor, adhuc est infinitus numerus) summo opere erat necessariū, corrob-
rariq; Christi fidei fidem aduersus errores eorū pestilentissimos: visum
est non sine operæ precio illi aliquanto instituisse prolixius & accuratius.

Transitio.

Quod si hoc pacto per singulas catholicæ ecclesiæ ætates ad suum in-
itium vsq; per currens, de singulis prædictis quæstionibus, eiusdē catho-
licam fidem & sententiam perscrutatus fueris: eandē prorsus fuisse cum
ea, quam nos a patribus nostris in eadem ecclesia didicimus & accep-
imus, clarissime inuenies: atq; hoc perpetuo verum esse, re ipsa docere,
quemadmodum vna ab initio ad consummationem vsq; seculi perdu-
rat catholica ecclesia: ita & fidei catholicæ vnitatem necessario conferua-
ri, adeo, vt hoc ipso satis probatum cuiq; esse debeat, quid crediderit ca-
tholica ab initio ecclesia, de quacūq; quæstione proposita, si constiterit,
vel in præsentiarum ita credere eandem, vel ita credidisse aliquo seculo.

Cōseruata
necessario
vnitas fi-
dei, in vni-
tate catho-
licæ eccle-
siæ.

De viuorum suffragijs an prosint defunctis, & an post hanc vitam sit
purgationi peccatorū locus, quid teneat quæ in præsentiarum est catho-
lica per orbem ecclesia, nulli dubium esse potest: vt quæ toto orbe terra-
rum quacūq; patet nomen Christianum, orat pro defunctis, & altaris
offert pro eis sacrificium, anniuersarias quoq; solennesq; pro eisdem sup-
plicationes instituit. Ita fecit & patrū nostrorum temporibus, a quibus
catholicam fidem didicimus & accepimus: ita ante nos annis plus qua-
dringentis diui Bernardi seculo, qui nōnullos suo tēpore catholicæ eccle-
siæ fidem ea in re contemntes & deridentes, vt insanos & hæreticos in-
sectatur, quemadmodum eodē referente audisti superius: ita credidit
& fecit ante nos annis mille ducentis, trecentis, quadringentis.

Catholicæ
ecclesiæ fi-
dem de suf-
fragijs vi-
uorum pro
mortuis,
deq; igne
purgatorij
demonstra-
re.

Ætate no-
stra.
Ætate di-
ui Bernar-
di.

Isidorus ante annos D. CCCC. ecclesiasticorum, quæ tunc per orbem
vniuersum obseruabantur, officiorum rationem explicans, tradit ex apo-
stolica institutione hoc ab initio recepisse ecclesiam, vt pro requie defun-

Isidori secu-
lo.

ctorum altaris sacrificium offerat: idque hoc argumento: quoniam, inquit, **D** per totum orbem semper a temporibus apostolorum hoc custoditum est, credimus ab ipsis apostolis esse traditum. Audis quo ille ante annos nongentos argumento usus sit, quod ex apostolica institutione hoc obseruari ecclesia. Quoniam per totum orbem ita obseruauit ab ipsis apostolorum temporibus. Neque (vt mox audies) hoc mentitus est. Nam idem ducentis circiter annis ante illum affirmauit Augustinus lib. de cura agenda pro mortuis. Per vniuersum, inquit, orbem ecclesia pro defunctis supplicare consuevit. Siquidem in precibus sacerdotum quae domino deo ad altare funduntur, locum suum habere commendationem mortuorum, quin et ante Christum antiquis patribus eandem hac de re ostendit fuisse fidem & sententiam ex libro Machab. & probat iuxta catholicam ecclesiam obseruationem sepulchris & exequiis honoranda esse defunctorum corpora, quibus usus est spiritus sanctus ad omne opus bonum, quae & **E** in resurrectione futura sunt gloriosa. Et pius esse obsequi desiderio morientium, vt in huius aut illius martyris basilica tumulentur. Rursus homilia LXXXVIII. super Ioannem: Ad mensam domini non sic sanctos martyres commemoramus, quemadmodum illos, qui in pace requiescunt, vt etiam pro eis oremus: sed magis, vt orent ipsi pro nobis, eorumque suffragiis adiuuemur. Idem alijs locis innumeris inculcat. Et libro de haeresibus, capite LV. enarrat Aerij cuiusdam suo seculo haeretici prophana dogmata, quae confinxit contra fidem catholicam, vt eo pacto dolorem suum vlceretur, quod episcopatum, quem impotenter ambierat, assequi non poterat. Docuit autem, inquit, non oportere nos nec orare, nec offerre oblationem pro mortuis, nec solenniter celebrare statuta ieiunia: sed cum quisque voluerit, ieiunandum esse, ne videatur esse sub lege, & presbyterum ab episcopo nulla differentia discerni debere. Haec recitante Augustino, fuere Aerij illius haereses. Constat ergo quae fuerit illis e diametro catholicae ecclesiae fides & confessio. Idem libro IX. confess. matrem suam commendat, quod instante resolutionis die, non de sepulchri honore, nec de funeris pompa, sed solum de hoc vno esset sollicita, vt frequens ipsius memoria fieret ad altare, in quo sciret dispensari victimam illam sanctam, qua deletum est chirographum peccati.

F Confirmat idem eodem seculo, quamuis ex alio orbis terrae cardine, sanctus ille Chrysostomus homilia LXIX. earum quas Latinitate donauit Bernardus Brixianus. Non enim temere, inquit, ab apostolis haec sancta fuerunt, vt in tremendis mysterijs defunctorum agatur commemoratio. Sciebant enim illis multum inde contingere lucrum, utilitatem multam. Cum enim totus populus constiterit extensis manibus, & sacerdotalis plenitudo, ac tremendum propinatur sacrificium, quomodo deum non exorabimus pro his supplicantes? Rursus super Ioan. homilia LXXXVIII. fidelem populum ad hanc erga defunctos pietatem exhortans: Eam, inquit

Nota argumenti li-
dori: Quod
ex apostoli-
ca instituti-
one ecclesia
erat pro
mortuis.
Augustini
seculo.

Cur sepul-
chris & ex-
equijs hono-
randa defun-
ctorum cor-
pora.

Haeresis Ae-
rij: Non esse
orandum
pro mor-
tuis.

Confirma-
tio ex Chry-
sostomo:
Quod ex-
postolica
constitutio
ne oramus
pro mor-
tuis.

A inquit, morientium curam habeamus, quae & nobis & illis conferat ad gloriam dei, largas pro his eleemosynas faciamus, & mittamus eis pulcherrima viatica.

Ille sacerdos Ambrosius ad Faustinum in consolatoria super morte sororis epistola: Ego, inquit, non tam deplorandam quam orationibus prosequendam reor, non moestificandam lachrymis, sed magis oblationibus animam eius domino commendandam. Idem in oratione funebri pro Theodosio imperatore, de exitu vitae & virtutibus eius hanc pro eodem precationem ad deum inseruit: Tu domine da defuncto seruo tuo Theodosio requiem, quam preparasti seruis tuis, vt illo conuertatur anima eius vnde descenderat. Dilexi eum, & idcirco prosequor eum vsque ad regionem viuorum, nec deseram, donec fletu, precibusque inducam virum, quo illum sua merita vocant, in montem domini.

Fides ca-
tholica ec-
clesiae ex te-
stimonio
Ambrosij
Epist. lib. 2

B Diuus Hieronymus aduersus Vigilantium eiusdem fidei catholicam ecclesiae, non solum testis, sed etiam assertor & propugnator est. Nam & ille inter caetera blasphemiarum suarum portenta, quae eructabat aduersus catholicam ecclesiam, etiam hoc asserbat, viuentes tantum nos mutuo pro nobis orare posse, at postquam mortui fuerimus, nullius, inquit, pro alio est exaudienda oratio.

Eadem ex-
testimonio
Hierony.

Ita & magnus ille Athanasius quaestione XXXIII. ad Antiochum principem, docet defunctorum animas sentire beneficia viuentium, cum super ipsis fiunt conuentus & peractiones bonorum operum. Nam si in nullo, inquit, beneficia nostra participarent, non fieret in cura pro mortuis, & exequijs eorundem commemoratio. At sicut, inquit, vitis florescit in agro, & odorem eius sentit in vase vinum reclusum, sicque conflorescit etiam ipsum: ita intelligimus defunctorum animas participare aliqua beneficia ab incruenta immolatione, & gratificatione pro ipsis facta: sicut solus ordinat & praecipit, qui viuorum & mortuorum potestatem gerit deus noster. Haec ille Athanasius, Cyprianus ille ante hos annis fere ducentis, non ita multum distans ab origine Christianae ecclesiae, de Victore quodam scribens, quod aduersus episcoporum decretum, presbyterum quendam suarum actorem testamento constituerat, prohibet pro eius dormitione oblationem fieri, aut deprecationem aliquam in ecclesia. Cuius verba haec sunt: lampridem, inquit, in concilio episcoporum statutum est, ne quis de clericis & de ministris tutorem vel curatorem testamento suo constituat, quia singuli diuino sacerdotio honorati, & cuncti in clericali ministerio constituti, non nisi altari, sacrificijsque deseruire, precibusque & orationibus vacare debent. Scriptum est enim: Nemo militans deo, implicat se negocijs secularibus. Quod cum de omnibus dictum sit, quanto magis de his, qui diuinis rebus, & spiritualibus debent esse occupati, vt sunt episcopi & sacerdotes? Cuius ordinationis formam prius in lege tenuerunt Leuitae, qui altaribus, ministerijsque diuinis va-

Eadem ex-
testimonio
Athanasij.

Lib. 1. epi. 9

Catholicae
ecclesiae fi-
des Cypri-
ani seculo,
eiusque testi-
monio.

cantes, alijs terram colentibus, decimas ab eis, percipiebant: vt nulla re auo
 D carentur, nec cogitare aut agere secularia cogentur. Quod episcopi an-
 Decretū ec- tecessores nostri religiose considerantes, salubriter statuerunt, ne quis fra-
 clesiasticū. ter excedens de seculo ad tutelam vel curam clericum nominaret. Quia
 si quis hoc fecerit, nō offeratur pro illo, nec sacrificium pro eius dormitio-
 ne celebratur. Neque enim ad altare dei meretur nominari in sacerdotum
 prece, qui sacerdotem ab altari voluerit reuocare. Et ideo Victor cum cō-
 tra formam nuper a sacerdotibus datam Geminium Faustum presbyte-
 rum, ausus sit actorem constituere, non est, q̄ pro dormitione eius apud
 vos fiat oblatio, aut deprecatio aliqua in ecclesia eius nomine frequen-
 tur, vt sacerdotum decretum religiose & necessitate factum seruetur a no-
 bis, simul & cæteris fratribus detur exemplum, ne quis sacerdotes dei ad
 E seculares molestias deuocet. Hactenus Cyprianus. Vides itaq; etiam eo
 seculo catholice ecclesie morem, pro requie defunctorum per sacerdotes
 offerri ad altare preces & sacrificiū. Vides vigorem ecclesiastice disciplinae,
 vtque in aliorum exemplum & terrorem interdictum sit a sanctissimo
 pontifice & martyre pro eo defuncto preces offerri in ecclesia, aut eius ad
 sacrum altare vllam mentionem fieri, qui dei sacerdotes seculari vlla gra-
 uarit molestia, quos liberos a munijs illis omnibus voluit esse dominus,
 quo sacrosancto altari suo deseruire ac vacare possint liberius. Idem
 epistola ad Antonianum, præmittens ecclesiam adulteris & mcechis con-
 cedere poenitentiae tempus: Sed aliud est, inquit, ad veniam stare, aliud
 ad gloriam peruenire, aliud missum in carcerem non exire, donec sol-
 uat nouissimum quadrantem, aliud statim accipere fructum atque vir-
 tutum mercedem, videlicet: Suam sententiam de peccatorum post
 hanc vitam purgatione significans: Quanquam ea ad priorem sententiam
 necessario consequatur.

Eandem plane sententiam apud Origenem, Tertullianum & Dionysiu-
 F um illum Areopagitam inuenies: atq; ita inuenies, vt clarissime testentur
 catholicæ per vniuersum orbem ecclesie eam fuisse fidem & sententiam.
 Apud Tertullianum libro de Monogamia. Item de corona militis: Ob-
 lationes, inquit, pro defunctis, pro natalitijs annua die facimus. Et inter
 antiquas ecclesie consuetudines numerat, quibus tribuit apostolicam au-
 thoritatem. Apud Origenem ita frequenter, vt plus nimio. Nam &
 damnatorum statum, post hanc vitam nihil aliud q̄ peccatorum pur-
 gationem quandam esse censet. Tamen Homilia XV. in Exodum &
 Homilia III. in Psalmum XXXVI. conformiter sententia catholi-
 cæ ecclesie, exponit illud Apostoli I. ad Corinthios III. (Si cuius opus
 arserit, detrimentum patietur, sic tamen quasi per ignem) de igne qui post
 hanc vitam purgabit leuia peccata. Similiter in Leuiticū Homilia VIII.
 Dicendum secundo de illis ipsis peccatis, quæ nobiscum trāseunt. Signi-
 ficari intelligendum est esse in ipsis quædā ita animabus infixæ, vt neque-
 ant

A ant aboleri alia vero, quæ purgationem possunt recipere, secundū inspe-
 ctionem & iudicium illius pontificis, quem occulta latere non possunt.
 Dionysius vero capite VII. ecclesiasticæ suæ hierarchiæ describit etiam
 ceremonias, quas suo tempore in exequijs defunctorum obseruabat eccle-
 sia: Accedens, inquit, deinde venerā dus antistes, preceam suam super mor-
 tuum peragit, postq; preceam & ipse præsul eum salutatur, & suo deinceps
 ordine qui adstāt omnes. Precatur oratio illa diuinam clementiā, vt cun-
 cta dimittat per infirmitatem humanam admissa peccata defuncto, eūq;
 in luce statuat & regione viuorum, in sinibus Abraham, Isaac & Iacob, in
 loco vnde effugit dolor, tristitia & gemitus. Hæc ille Dionysius Areopa-
 gita, in ipso nascentis ecclesie exordio.

Cum his itaq; a quibus quisquis consentire, quisquis congregari recusa-
 uerit, ad illud corpus ecclesie catholice, sed potius sequitur seducentes ab
 Conclusio. eodem Donatos, Vigilantios, Aerios, Iouinianos, Berengarios, Lutheros,
 B Oecolampadios, & eiusmodi pestes, monstrantes Christum in deserto,
 in angulis & domorum peneralibus, atque illic Christum contra Chri-
 stum pergunt quærere: num sanæ tibi mentis videtur, num plane ex cæca-
 tus & datus in sensum reprobum, vt non fulgeat in eo illuminatio Euan-
 gelij gloriæ Christi?

De cultu diuorum regnantium cū Christo, & de veneratione sacris eo-
 rundem reliquijs exhibenda, quid sentiat catholica per orbem ecclesia quæ
 nūc est, quid ante nos senserit & crediderit ab initio, si homines tacerent,
 si scriptorum monumentis ad nos perlatum non esset: res ipsa eloquitur,
 testatur basilicæ, & templa antiquitatis venerandæ. Quæ toto orbe ter-
 rarum ante annos mille, magnifico opere in eorundem honorem extru-
 cta adhuc visuntur. Clamant gloriosi eorundem natales, quos ab antiquo
 sancta instituit & obseruauit vniuersa Christi ecclesia. Cui nunc occinūt
 Argumēta hereticos aduersus cultum diuorum. C
 obscuro quidam & vesani homunculi. Non esse honorandos diuos, scri-
 ptum enim: Dominum deum tuum adorabis, & illi soli seruias. Et apud
 Paulum: Regi seculorū immortalī, inuisibili, soli deo honor & gloria. De-
 inde frustra etiā nobis implorari illorum opem, & apud deum suffragia,
 cum aduocatum habeamus Christum apud patrem, per quem nobis ad
 illū patet aditus, & in cuius nomine postulātibus nobis idē ipse promisit
 negaturum nihil, sed omnia concessurum. Postremo internuncijs aut in-
 tercessoribus opus nos non habere, qui vota nostra deo exponant, si qui-
 dē ipsū scrutari corda nostra & renes, ipsum nosse quorū indigamus.
 O cæcitatem prodigiosam, & impudentiam cæcam. Quasi catholica ec-
 clesia ignorarit hactenus, quid scriptum sit in lege aut euāgelio. Imo qua-
 si hactenus nulla fuerit Christi ecclesia: & falsus, mendaxq; Christus, qui
 Solutio. promisit se continuo & omnibus omnino diebus ad consummationem
 vsque seculi permanfurum in eadem. Tota per orbem catholica ecclesia
 veneratur, & ante annos quaterdecies centenos, & interim semper ve-
 nera

De cultu di-
 uorum catho-
 licæ eccle-
 siæ fidē de-
 monstrare.

Argumēta
 hereticos
 aduersus
 cultum di-
 uorum.

Solutio.

nerata est sanctos regnantes cum Christo: & tu hoc dicis idololatriam esse, **D** contra primum illud & praecipuum legis praecipuum: Dominum deum tuum adorabis, & illi soli seruias: O plusquam sacrilegam temeritatem. Quid his hominibus facias: Qui cum se solos Christianos haberi volunt, & nos catholicæ ecclesiæ filios pro hæreticis, imo & ethnicis ducunt, Christo tamē de seipso non credunt. Premonuit nos ille, ne alibi quam in corpore catholicæ ecclesiæ monstrantibus Christum crederemus: sed sequeremur aquilarum illarum consensum. At hi e diametro omnia, & non solum excidunt aut elabuntur incauti ex arca illa catholicæ ecclesiæ: sed exiliunt, sed aperta infamia impugnant eandem, & probris, maledictisque lacerant. Sed scriptum est, inquit: Dominum deum tuum adorabis & illi soli seruias. Ita & nos scriptum nouimus, ita quoque etiam ante nos scriptum sciuit vniuersa Christi ecclesia. Nunquid propterea non est venerata diuos regnantes cum Christo? Adorari scriptura solum deum voluit, non solum venerari. Neque enim omnis qui colit ac veneratur aliquid, mox illud adorat. **E** Veneramur martyrum reliquias (inquit Hieronymus aduersus Vigilantium) non adoramus. Quanquam etiā generalius vtatur scriptura adorationis vocabulo, vt non soli deo, sed etiam a mortalibus hominibus sibi mutuo, & angelis, diuisque impenditur. Ita Iacob adorauit septies obuiantem sibi fratrem suum Esau, ita Nabuchodonosor adorauit Danielem, ita Bethabee adorauit regem Dauid, ita Iudith adorauit Holofernem in conopoeo sedentem, ita quoque & Abraham, & Iosue, & alij quam plurimi angelos adorasse leguntur. Quid igitur prohibet etiam hoc pacto diuos adorari a nobis? Si autem absque distinctionis & sanæ intelligentiæ condimento illa legenda existimas, facis sibi ipsi repugnantem scripturam: quemadmodum & in illo quod mox subditur: Et illi soli seruias, & in illo Pauli citato loco: Soli deo honor & gloria. Nam & idem Paulus: Gloria, inquit, & honor & pax omni operanti bonum, Iudæo primum & **F** Græco. Neque etiam hominibus seruii idem interdicit, quin potius, vt serui omni diligentia seruiant suis dominis, praecipit cum timore & tremore, non ad oculum, sed quasi Christo, dicens illam esse voluntatem dei. Si ergo adorationis, si honoris, si seruitutis distinctione opus est, cur simpliciter pronuncias quod est varium & multijugum? cur in vnum sectionis membrum sic inclinas, vt reicias alterum? cur secum pugnantem facis sacras literas? Si rationem audire vis, ea est, quoniam non ad amissam illam suam eandem intelligis, quia non respicis ad aquilarum illarum consensum & congregationem, quia tuo, non catholicæ, quam oppugnans, ecclesiæ sensu scripturas interpretaris. Ita tibi factæ sunt in laqueum, in captionem, in scandalum. Illa enim solum deum adorant, vt omnium creatorem, vt dominum, vt redemptorem, ac saluatorem, vt remuneratorem: ita & illi soli seruiunt, vt tali congruentem honorem soli defert, & nihilo minus etiā diuos adorant ac venerantur vt deo amicos, proximos, & illius diuina

Inter adorationem & venerationem differentia. Duplex adoratio.

Gene. 33
Daniel. 2
3. Reg. 1
Iudith. 10

A diuinæ excellentiæ quodammodo consortes: Quos & ille diuinus Psaltes deos vocat, & filios excelsi omnes, quos deus prædestinavit conformes fieri imaginis filij sui, quos denique Christus suos fratres, sorores & matres appellat. Digni sane honore maximo, vt quos rex illè regum voluit honorare. Si quis, inquit, mihi ministraverit, honorificabit illum pater meus. Illud adoratiōis genus ab aquilis illis, & sacro sanctis ecclesiæ doctoribus *λατρία*, hoc vero *δουλεία* appellari consuevit. Quæ tu scire cōtemnens maus errare in tenebris, quam sequi Christum in luce, quæ in catholica ecclesia fulget.

Psal. 8
Roma. 8
Math. 12
Marc. 3
Ioan. 12

Sed cineres & reliquiae martyrum te offendunt, & doles, quod eas precioso vasculo aut velamine inclusas seruamus reuerenter, & non potius abijcimus in sterquilinum. Quid hic, te rogo, offendit honorificentius haberi a nobis sanctorum venerandas reliquias? Quid sacra a nobis ossa venerari, quibus corpus compaginatum fuit inhabitantis Christi domicilium, & templum spiritus sancti? Quibus olim diuina virtute rursus coeuntibus, redintegratum corpus simul cum anima beatitudinis particeps erit? Quæ deus ipse in sanctis suis mirabilis existens, a nobis vult reuerenter, honorificenterque haberi: vt, qui frequenter sanctis episcopis eorūdem defossas reliquias indicauit, iussitque effossas honorificentius collocari: & euidenti bus signis, miraculisque attestatus est, sibi se ferre acceptum, quod illis venerationis impenditur. Quæ in re vt præteream innumera certissimæ fidei exempla, ipse de se testis est. D. Ambrosius, diuina sibi reuelatione indicata fuisse corpora beatissimorum martyrum Geruasij & Protasij defossa sub terra duodecim pedum altitudine. Quæ & effodere iussus est, & ad venerationem fidelis populi decenter collocare, prosequente deo honorem martyrum suorum euidenti miraculo. Siquidem concurrente venerationis causa ad eorum corpora vniuerso populo cæcus illuminatus est, visumque recepit. Cuius etiam D. Augustinus, beatissimi tunc Ambrosij auditor, & spectator & testis luculentissimus factus est, vt in ore duorum vel trium staret omne verbum. Qui libro XXII. de ciuitate dei, huic rei **C** his verbis perhibet testimonium: Miraculum quod Mediolani factum est, cum illic essemus, ad multorum noticiam potuit peruenire: quia vniuerso populo teste res gesta est concurrente ad corpora martyrum Geruasij & Protasij: quæ cum penitus nescirentur, episcopo Ambrosio reuelata, reperta sunt: vbi cæcus depulsis veteribus tenebris diem vidit. Refert idem Victorianæ (quæ villa est ab Hippono XXX. milibus passuum) ad memoriam eorundem martyrum adolescentem quendam liberatum a demonio, restituto illi euulso oculo, perfectæque sanitati reddito. Plurima deinde narrat facta ad memoriam aut reliquias gloriosi protomartyris Stephani. Nam primo ad aquas Tibilitanas, cum sacrum pignus deferret Proiectus episcopus, mulieri cæcæ visus restitutus est, cum oculorum vestigijs flores a sacris reliquijs adhiberet, videntibus & stupentibus, qui aderant

De venerandis reliquijs sanctorum.

Diuinæ atestationis euidencia.

C. VIII.

rant omnibus, & deum in sanctis suis glorificantibus. Lucillum etiam **D** episcopum eiusdem piæ sarcinæ gestatiōe curatum a fistula, qua molestissime laborauerat. Martialem quoque virum quendam primarium cum ægrotaret ad mortem, & a nostra religione abhorreret, nec posset aut filia aut generi fidelium precibus, aut persuasione ad fidem induci, eiusdem meritis subito & miraculose conuersum, dum gener pro eodem fusa ad beatissimi martyris memoriam oratione, ablatos ex altari flores dormientis foceri capiti supposuisset, continuo enim expergefactus, clamat accessi episcopum, qui mecum, inquit Augustinus, forte tunc erat apud Hipponem, quem ut absentem audiuit, postulauit presbyteros, quibus uentibus, fidelem se professus est, & effuso omnium gaudio sacrum baptismum suscepit, totoque ægritudinis tempore (unde paulo post decessit) illam deinceps extremam beatissimi martyris in suo supplicio uocem, quæ uis eius fuisse ignoraret, in ore habebat: Domine Christe accipe spiritum meum. Refert præterea, quinque mortuos resuscitados, Anduripuerum oppressum uehiculo, cum ad memoriã eiusdem beatissimi martyris delatus esset a matre. Et sanctimoniam quandam in possessione Caspaliana ad contactum uestis a beatissimi martyris memoria relatã. Idem contigisse & eodem prorsus modo Bassi Syri cuiusdam apud Hipponem filia. Et Hyrenæi cuiusdam filio, quem oleo eiusdem martyris reliquis contactu perunxerãt fideles quidam. Et filio infantulo Eleusini uiri Tribunitij, qui positum super memoria eiusdem martyris mortuum, post orationem uiuum recepit. Et præter innumera alia, scribit de duobus germanis fratre & sorore, matris maledicto toto corpore & membris omnibus deformissime tremulis, curatis sub sua & totius sui populi præsentia, ad memoriã eiusdem gloriosissimi martyris. Hæc & eiusmodi plurima certissimæ fidei refert Augustinus loco memorato. Et te non pudet irreligiose diuorum contemptor, in eorundem cineres repositos nobiscum, **F** confingere mordacem iocum, & linguam coinquinatam exerere? Ecclesiæ catholice atq; eius antiquissimæ obseruationi, cuius deum autorem habet, impudentissime insultare, atq; vnus, ueluti impurus ille Goliath, exprobrare agminibus dei uiuentis?

Honorat catholica per orbem ecclesia diuos iam regnantes cum Christo, & dies festos in eorundem uenerationem quotannis celebrat: partim, quia honore digni sunt, ut quos rex ille seculorum immortalis uoluit honorare: partim etiam, ut eos intercessores pro nobis habeamus apud deum, quæ etiam hoc ipso in suis sanctis solum adoramus, solique seruiamus illo latriæ cultu, siquidem ad illum omnia referentes, & propter ipsum amicos & proximos eius honore prosequentes. Gratiorem nimirum, & magis accepto illi cultu, quo magis sub eo ita humiliamur, reputantes nos indignos, qui sine medio ad illam maiestatem accedamus, quæ si per nos ipsos ad illum rogaturi præsumamus accedere. Decet namque peccatorem iam tantæ maiestatis

A statis reum, tot mortibus obnoxium, profunde humiliari sub manu omnipotentis dei, iudicis sui tremendi, a quo eo plerumque maiorem consolationem impetrat, quo ab altitudine illa maiestatis tantæ, quam peccatis suis tam grauiter, tamque multipliciter offendit, ueluti in seipsum, suamque indignitatem refugiens, cum illo publicano retro se recipiat: non audens præ uerecundia uel ad cælum attollere oculos, sed uel dicat cum Petro: Exi a me domine, quoniam homo peccator sum ego, uel cum muliere Chananæa procuret sibi apud Christum amicos eius intercessores. Quos aut nolle, aut non posse opitulari necessitatibus nostris, utrumque æque sentire est impiū. Si enim (ut aduersus Vigilantium dicit Hieronymus) apostoli & martyres cum adhuc essent in corpore constituti, poterunt orare pro cæteris, quando adhuc pro seipsis debebant esse solliciti, quanto magis orant pro alijs post coronas, post triumphos & uictorias? **B** Vnus, inquit, Moyses sexcentis milibus armatorum impetrauit ueniã a deo, Stephanus imitator domini sui, & primus martyr pro persecutoribus ueniam deprecabatur: quomodo minus ualebunt iam regnantes cum Christo? Et diuus ille Ambrosius tractans illud Lucae quarto: Cum focrus Simonis magnis febribus cruciaretur, Petrus & Andreas rogauerunt pro illa: Habes, inquit, proximos qui deo pro te supplicent, habes apostolos proximos, martyres proximos, si ipse martyribus deuotionis societate, misericordiæ quoque muneribus appropinques. Petrus & Andreas tunc sancti cum uiuerent, poterant rogare pro uidiuis: nunc omnia possunt pro nobis & pro omnibus impetrare. Lucas testis est mortua Thabita, discipulos præsentem grauiter ferentes eius mortem, ut cuius sanctis existimabant necessarium ministerium, non tamen immediate ad deum, sed ad Petrum cucurrisse. Hunc orant uenire, & deum rogare, ut illam resuscitet, de propriæ orationis efficacia tantum non præsumentes, & impetrant oratione aliena, quod non fecissent propria. Hoc ipso, istorum superbissimam de se præsumptionem confundens sacer spiritus, & catholicum hac de re sensum explicans Christiani fidelium ab initio. Theodosius ille Christianissimus imperator aduersus Eugenium tyrannum paganitatem reducere satagentem bellum gesturus, non tam armorum, telorumque (inquit Rufinus) quæ ieiuniorum, orationumque subsidijs, nec tam excubiarum uigilijs, quæ obsecrationum pernoctatione munitus, circuibat cum sacerdotibus & populo omnia orationum loca, ante martyrum & apostolorum thecas iacebat cilicio prostratus, & auxilia sibi fida sanctorum intercessione poscebat. Ita omnibus faciendum Cyprianus gloriosus martyr passim prædicat & inculcat. Ita etiam ante illum Origenes, qui tractans illud Matthæi: Rachel plorans filios suos, & cæter. Bene, inquit, quod secundum dei uoluntatem horum innocentium memoriã sancti patres celebrare mandarunt sempiternam in ecclesijs ueluti pro domino morientium, ut primorum martyrum pro domino occisorum, ut ipsis

Lucæ 18
Lucæ 9

Efficacia
intercessio-
nis sancto-
rum.

L paren-

parentibus intercessio filiorum apud deum plurimum prodesset. Eiusdem seculo aduersus hanc ipsam, quam hic traducimus, magis quæ oppugnamus, hæresim scripsit Tertullianus vir eruditus in signe volumen, cuius etiam D. Hieronymus aduersus Vigilantium meminit. Quo intelligas, eandem hanc semper fuisse ab initio catholice ecclesie de cultu diuorum fidem: quam & nos didicimus in eadem ecclesia: & a patribus nostris veluti per manus accepimus, nec iota vnum illi, aut additum, aut subtractum. Nam quæ in angulis & penetralibus mussant aut latrant hæretici, Vigilantij, Vandenses, Vuicelista, Hussita, Lutheri, Oecolampadij, & eiusmodi pestes humani generis, ac dei diuorumque hostes, ad catholicam ecclesiam, aut eius fidem non pertinent. Nobis certe valde honorati sunt amici tui deus. Certe quid hac de re senserint, non solum Christianæ religionis duces & antistites ab initio, quod iam satis superque demonstrauimus, sed & sancti illi & gloriosi in generationibus suis patriarchæ nostri, tam sub lege, quæ ante legem, imo quid deus ipse & illos & nos sentire voluerit, testimonio est ille Moyses, qui ita refert ad Isaac loquutum dominum. Ne, inquit, descenderis in Aegyptum, sed quiesce in terra, quam dixero tibi, & peregrinare in ea. Tibi enim, & semini tuo dabo vniuersas regiones has, complens iuramentum, quod spopondi Abraham patri tuo, & cæt. eo quod obediit Abraham voci meæ, & custodierit præcepta & mandata mea, & cæremonias legesque seruauerit. Si propter Abraham benefecit Isaac, & tot benedictionibus repleuit, qui adhuc a regno illius cœlesti extorris agebat, propter superbenedictam, & gloriosissimam matrem suam cœlestis aulæ reginam, propter sanctissimos apostolos & martyres suos, qui suum pro eo sanguinem effuderunt, aliosque nunc sibi amicissimos, & regnantes secum, nihil faciet? Itaque & Iacob diuinum implorans auxilium aduersus timorem Esau fratris, per memoriã Abraham & Isaac patrum suorum, quos sciebat placere & placuisse deo, non ignorauit illud ipsum implorandum, & obtinuit. Ita quoque & ipse Moyses orans pro præuacato illo populo, cum ob crimen adorati vituli aurei internitioni destinaretur a deo: Recordare, inquit, domine Abraham, Isaac & Iacob, seruatorum tuorum. Vides, vt etiam hic per memoriã eorum, quos amicos sciebat deo, tametsi illi nondum coniuncti essent in gloria, orauerit, atque etiam impetrauerit veniam tot centenis milibus, aduersus quos alioqui pro grauissimo idololatriæ peccato decreta fuerat iræ & furoris domini sententia. In eundem modum, tres illi Hæbraici pueri ab impio rege Babylonio in ardentem fornacem missi, diuinam implorarunt misericordiam. Ne auferas, inquiunt, a nobis misericordiam tuam, domine deus noster, propter Abraham dilectum tuum, & Isaac seruum tuum, & Iacob sanctum tuum. Itaque & Ezechia regi Iuda, rebus humanitus desperatis, ad diuinum

A. uinum confugienti auxilium, hoc per prophetam est responsum a domino: Protegam, inquit, urbem hanc, & saluabo eam propter me, & propter David seruum meum. Et nos nihil diuorum meritis & precibus seremus acceptum? frustra nobis implorari dicis eorum apud deum fida suffragia & auxilia?

Sed forte dicet aliquis, non inueniri in lege veteri sanctorum iam vita functorum a quoquam implorata suffragia, tametsi per eorum memoriã supplicatum deo fuerit. Nihil sane hoc mirandum est, nec tamen minus vtiliter hoc fit a nobis. Tunc equidem frustra eorum fuissent implorata suffragia, utpote nondum coniunctorum cum deo in gloria, sed reconciliationem & regni apertionem per sanguinem redemptoris Christi, loco quodam ordinato a deo adhuc expectantium, & propterea non percipientium orationes & vota viuentium. Attamen deum propter eorum merita contulisse viuentibus beneficia, ipso B. fideli teste, & mortalium tunc certa, & indubia fide per eorum memoriã diuina beneficia implorantium, certum atque indubitatum est. Quæ equidem merita, si speciali eorundem iam summa charitate coniunctorum deo & secum triumphantium in gloria intercessione, adiuta fuissent, tanto utique efficaciora haud dubie extitissent. Quæ in re, nostra est, quæ illorum veterum tunc fuit, condicio felicior. Siquidem diuini iam regnantes cum Christo, etiam nostras preces, vota que exaudiunt, ea omnia in verbo velut speculo intuentes clarissime. Nec minori, imo longe vberiori fructu, eorum nunc imploramus apud deum suffragia & auxilia, quæ si adhuc nobiscum hic viuerent, tanto, inquam, vberiori, quanto ardentiori charitate illi iam coniuncti in gloria, plus apud ipsum valent, nec minori erga nos affectu amore a beneuolentia, nempe conscij, ac velut compatientes nostræ miseræ, vnde iam C. erepti sunt. Animæ, inquit ille, sanctorum, non clamorem vocis, sed cordis exaudiunt, & se fideliter inuocantibus subueniunt. Quare non cessat catholica ipsa & sancta mater ecclesia, nec cessauit ab initio, neque etiam cessabit, quamdiu erit in hac militia, diuorum suffragia, vt rumpanantur illa eorundem hostibus & impugnantibus, pia quotidie deuotione implorare.

Hac itaque & iustissima sane ratione, catholica Christi ecclesia, postquam ille morte sua deuicta iam morte gloriosus triumphator ascendens in cœlum, suis regni cœlestis aperuit aditum, sanctorum vita functorum, velut iam regnantium cum Christo, nostraque vota exaudientium implorat suffragia: quod ante Christum non fiebat in veteri ecclesia, quamuis per memoriã eorundem & merita, vt ostendimus, deo supplicandum non ignorarent, quemadmodum neque solennibus etiam gaudijs, vt nunc celebrabant iustorum exitus. Quod indignum arbitrentur quantumlibet laudabili morte, quæ Christi mortem præ-

cederet, diem festum impendere, praesertim cum ante illam salutiferam passionem, non festiua gaudia, sed claustra tenebrosa morientes quosque exciperent. At post, non solum eorum, qui Christum subsequuti sunt, sed etiam eorum, qui praecesserunt, gloriosos natales, Christi ecclesia celebrabat, Ioannis Baptistae, sanctorum Innocentium, Machabaeorum martyrum, & aliorum nonnullorum, qui etsi suis seculis morientes transierunt ad inferos, post Christum tamen passum, & cum Christo migrauerunt in caelum. Itaque tamen ante Christi aduentum plerique fuerint gloriosi martyres, haud incongrua ratione, in beati Stephani sanguine primitias martyrum dedicauit ecclesia, quod ipse primus fuit, qui peracto suae passionis triumpho, non sicut praecedentes ipsum, descendit ad inferos, sed mox migravit in caelos: proinde in ipso agone irruentium ei aculatorumque in se lapidum ait: Video caelos apertos & Iesum stantem a dextris dei. Sed haec de venerandis diuis, & implorandis eorum suffragijs satis multa.

De sacris imaginibus catholicae ecclesiae sententia explicata in VII. vniuersali concilio.

Affinis dictorum insaniam est impugnantium sacras imagines, & non ferentium ea in re consuetudinem consensumque Christianae ecclesiae. Quam idololatriam ream agunt, quasi contra praecipuum sibi faciat & adoret sculptile aut conflatile: homines reprobi, & mentis excacatae, qui veram scripturarum intelligentiam fastidiunt, & contemnunt humiliter discere in catholica ecclesia, quae horum damnauit prauiudicium & amentiam in VII. vniuersali concilio, Niceno II. Quod celebratum est sub Adriano Romano pontifice, instantibus Constantino VI. imperatore, & Hyrene eius matre. In quo cum declaratum esset, eum ab initio fuisse catholicae per orbem ecclesiae morem, ab ipsis usque apostolorum temporibus ad nos custoditum, ut diuorum imagines in ueneratione haberentur, earundem impugnatore perpetuo anathemati subiecerunt. Nam ex quo ecclesiae Christi quietis & pacis aperta sunt fores, constat depicta fuisse oratoria, basilicas, templa, & exornata diuorum statuis & imaginibus, quas illis honoris causa ponimus. Hoc enim veluti praecipui cuiusdam honoris insigne ab antiquo habuit consensus mortalium. Itaque solebant de publico bene meritis, seu uiuentibus, seu mortuis, in publico statuas ponere. Neque id sine causa aut inutiliter: sed velut stimulos intuentium ad virtutem, cui publico mortalium consensu tantum honoris deferri cernerent. In illis etiam legit vulgus illiteratum, & aliquanto quae in scripturis efficacius, fortia facta, gloriososque triumphos & agones ducum nostrorum. Graece enim pictura *ἱερωσύνη*, id est, uiua scriptura vocatur. Proinde, quem imaginibus sacris impendimus honorem, non ipsis impendimus picturis aut statuis: sed illis, quos nobis referunt: & ut D. Basilij uerbis dicam, refertur is ad prototypum. Illum, inquit sanctus Gregorius, in toto corde diligis, cuius imaginem praec oculis habere desideras.

Cur statuis & imaginibus honorantur antiquas de rebus bene meritos.

Pictura Graecis uia scriptura. Per imagines honorari illos, quorum sunt.

ras.

ras. Neque enim ante imaginem quasi ante diuinitatem prosternimur: sed illum adoramus, quem per imaginem, aut natum, aut passum, aut in caelestis gloriae throno residentem, recordamur. Et dum ipsa pictura, quasi scriptura quaedam, nobis ad memoriam filium dei reducit, animum pium de passione demouet, ac de resurrectione laetificat.

Proinde, picturas passionis domini nostri Iesu Christi, & sanctorum martyrum, in templis, in oratorijs, in cubiculis suis, duplici (ut indicauimus) causa, magnaue utilitate custodit Christianus populus, & illis virtutum, victoriarum, & triumphorum, veluti trophaea quaedam honoris causa statuens, & in eisdem, ceu scripturis aut signis quibusdam, redemptionis nostrae mysteria, operaque sanctorum martyrum, patriarcharum & apostolorum, quae imitentur legens, & assidue ob oculos mentis statuens. Ita magnus ille Constantinus, primus Romanorum principum, religionem nostram honorare cupiens, crucis signum summo honore prosequutus est: ipso & militaria signa exornans, & numismata signans, & praecipua quaeque imperia alia insignia in speciem dominicae crucis transformans. Quin & statuae sibi de Maxentio triumphanti a S. P. Q. R. erectae in dextera apparari iussit vexillum crucis dominicae, hoc subtus adiecto elogio: Quia in hoc signo singulari, quod est verae virtutis insigne, urbem Romam, Senatūque & populum Romanum iugo tyrannicae dominationis ereptum pristinae libertati, nobilitatique restituit. Itaque quae sacris imaginibus irrogatur ab impijs, contumelia & ignominia, non ad imagines pertinet, sed ad eos, quorum honori illae dicatae & erectae sunt.

Sacrarum imaginum & picturarum duplex utilitas.

Constantinus crucis signum summo honore prosequutus.

Iniuria irrogata statuis in quos redundet.

Christianissimus ille, cordatissimusque Theodosius imperator, quae indignae tulerit ab Antiochenis populari seditione ob imperata grauis tributa, deiectam & contumelia affectam statuam Placillae coniugis suae, laudatissimae sceminae, paulo ante defunctae, testatur vindicta, quam idem meditabatur, atque etiam serio comminabatur urbi florentissimae: quam & priuilegijs multare, & in uici formam redigere cogitabat. Sed placatus libertate Macedonij eremitae uiri sancti, rescribens ad eisdem, remisit quidem vindictam omnem: iustam tamen suae tam grauis indignationis causam aperiens: Non enim oportebat, inquit, me peccante mulierem omni fauore dignissimam, post mortem tantum contumeliam sustinere. Aduersum me nanque furor indignantes decebat armare. Vides ad quem pertineat contumelia illata imagini? Quod ipsum etiam communis hominum sensus comprobatur. Quis enim imperatori aut principi non iudicaret irrogatam contumeliam, qui eius imaginem in publico ignominiae cau-

Theodosij in Antiochenos grauisissima indignatio ob affectam contumeliam statuam Placillae. Theodoretus in Tripartita historia lib. 9 capite 32

Quae grauis sit contumelia imaginibus irrogata, per

sa, vel euerteret, vel atro colore obliteraret, aut luto, stercoreve impeteret, foedaret, & conspurcaret? Quis illum negaret laesae maiestatis reum, & iusto ob id ipsum supplicio affici? Quanto grauiori supplicio digni sunt, qui domini maiestatis, regis regum, & omnium nostrum imperatoris immortalis, & amicorum suorum iam secum regnantium, ignominiae causa, aut euertat, aut obliteret luto, stercoreque commaculet ipsis positas aut erectas honoris causa imagines sacras aut statuas? qui illud crucis trophaeum a religiosissimo imperatore tanto in honore habitum confringat, & pollutis pedibus protegerat? Certe non esse nouitium inuentum, qualia sunt haereticorum omnia, vsum in ecclesijs imaginum, sed ab ipsis apostolorum temporibus continuo ad haec tempora decursu seruatum, Caesariensis Eusebius luculentissimus testis est. Qui in ecclesiastica sua historia, postquam in Caesareae Philippi mentionem incidisset: Verum, inquit, quia huius vrbs mentionem fecimus, iustum videtur commemorare etiam illud in ea, quod historia dignum duximus: Mulierem, quam sanguinis profluuio laborantem, a saluatore curatam euangelia traderunt, huius vrbs ciuem constat fuisse, domusque eius in ea etiam nunc ostenditur. Pro foribus vero domus ipsius basis quodam in loco editiore collocata monstratur. In qua mulieris ipsius veluti genibus prouolutae, palmasque suppliciter tendentis imago aere videtur expressa. Adstat vero alia aere nihilo minus fusa statua, habitu viri, stola compe circumdati, & dexteram mulieri porrigentis. Huius ad pedem statuae, e basi herba quaedam noua specie nascitur, quae cum exorta fuerit, excrecere vsque ad stolae illius aerei indumenti simbriam solet: quam cum summo vertice crescens herba contigerit, vires inde ad depellendos omnes morbos languoresque conquirat: ita, vt quaecunque illa fuerit infirmitas corporis, hausto exiguo madefacti salutaris graminis depellatur, nihil virium gerens, si antequam aereae simbriae summitatem crescendo contigerit, decerpatur. Hanc statuam ad similitudinem vulsus IESV formatam tradebant, quae permansit ad nostra vsque tempora, sicut ipsi oculis nostris inspeximus. Et nihil mirum, si hi qui ex gentilibus crediderant, pro beneficijs quae a saluatore fuerant consecuti, huiusmodi velut munus videbantur offerre: cum videamus etiam nunc apostolorum Petri & Pauli, & ipsius saluatoris imagines designari, tabulasque depingi. Sed & antiquas ipsorum imagines a quibusdam conseruatas nos vidimus. Quod mihi videtur ex gentili consuetudine indifferenter obseruatum, quia ita soleant honorare, quos honore dignos duxerunt. Insignia enim veterum seruari ad posterorum memoriae, illorum honoris, horum vero indi-

comparatio-
nem ostendit.

Vnum sacra-
rum ima-
ginum, ab in-
silio fuisse in
ecclesia ab
ipsis apo-
stolorum te-
poribus.
Lib. 7. c. 14.
Imago salu-
atoris Ca-
saree costi-
tuta a muli-
ere illa san-
guiflua.

Vis vili-
ca & salu-
ris herbae
conceptra at-
tactu statu-
e

A indicium est. Haecenus ille Caesariensis archiepiscopus eruditissimus, simul & studiosissimus nostrae religionis assertor: quem habes horum testimonium oculatum. Qui tamen dicat, sibi ita videri ex gentili consuetudine introductum (vt & alia nostra pleraque) vti saluatorem nostrum amicosque eius, positus statuis & imaginibus honoremus: illum tamen honorem deo esse fuisseque acceptissimum, euidentem, quod adscribit, diuino miraculo comprobatur. Eandem hanc statuam Iulianus imperator apostata inuidens honori & gloriae Christi saluatoris nostri, aliquandiu postea deiecit, & suam eodem in loco reposuit. De quo Socrates eorundem temporum scriptor in haec verba perhibet testimonium: Illud quoque, inquit, quod sub Iuliano accidit, non silebo. Fuit enim signum quidem virtutis Christi, & indicium contra principem irae dei. Cum enim cognouisset in Caesarea Philippi ciuitate Phoeniciae, quam Paneada vocabant, insigne Christi esse simulacrum, quod mulier illa sanguinis liberata profluuio constituerat, eo deposito suam ibi statuam collocauit: quae violento igne de caelo cadente circa pectus eius diuisa est, & caput cum ceruicis vna parte deiectum & in terra fixum: reliqua vero pars haecenus superfuit, & fulminis indicium reseruauit. Statuam vero Christi, tunc quidem trahentes pagani confregerunt, postea vero Christiani recolligentes in ecclesiam condiderunt, vbi haecenus reseruatur. Audis impie, quot miraculis euidenter sit attestata diuinitas, gratum sibi honorem, qui per statuas & imagines a catholica per orbem ecclesia Christo diuisque impenditur. Sed illi qui te exagitat, spiritui, omnis honor impensus Christo & amicis eius, ingratus est. Quem hoc male habet, translatum a se honorem illum, quem caeca & praestigij eius capta illi impie impenderat mortalitas, deo vero Christo saluatore nostro, & sibi coniunctis charisque merito deferri.

B Ex eadem radice procedit, quod nunc illius apostoli, ipso nimirum in centore, sed praecatore & magistro Luthero, vniuersum omnino dei cultum abolere nituntur. Nam & templa & monasteria simul cum omnibus quae in illis cultus diuini causa peraguntur, meras esse laruas et facies Antichristi, impurus ille ante annos plus XII. docuit, & in eorum excidium seditiosos quosque, & per se male religioni Christianae affectos instigauit atque armauit: quos & charos dei filios, & veros praedicat Christianos, si in illud sacrilegij barathrum se eosque praecipitent, vt se, vitam, fortunamque in hoc deuouent. Hi omnes omnino ecclesiasticos ritus, obseruationes & caeremonias, quos & in diuino cultu, & in sacramentis ecclesiasticis toto orbe obseruat Christi ecclesia & ex apostolica institutione seruauit ante nos omnibus retro seculis ab initio, contemnunt, rident, & vt verae pietati officientes obliterare omnibus modis satagunt. Hoc nisi

Illam saluato-
ris statuam
deiectam a Iu-
liano apo-
stata.
Hist. Trip.
lib. 6. ca. 41

De cultu di-
uino & caer-
emonijs ec-
clesiasticis
Lutherisen-
tentia.

Lutheranae
perfidie im-
pugnatio,
& catholi-
cae fidei af-
fectio.

Observati-
onis eccle-
siasticæ au-
toritas.

In sermone
de ieiunio
pentecosta-
li.

nimirum per suos hos satellites agens antiquus ille humani generis hostis, D
vt pietatem omnem (quæ cæremonijs eiusmodi fouetur, nutritur & cõ-
seruatur) tollat e mentibus hominum. Aufer enim cæremonias ab eccle-
sia, & apud maximam Christianorum partem (quod ille vnum agit) dei
cultum extinctum videbis, fac ne quisq; orãdo, ad cœlum oculos aut ma-
nus leuet, ne flectat genua, ne pectus tũdat, ne humi prostratus adoret, ne
caput orans detegat, ne cum legitur euangelium, audientes erecti stent in
pedes, ne eucharistia cum ostenditur populo, omnia reuerentiæ & hono-
ris signa exhibeantur (vtq; id genus cætera prætermittatur omnia) & in-
tra paucos dies, quod illis vnice cordi est, omnem pietatem & quam vo-
camus deuotionem, quæ ritibus modisq; eiusmodi & excitatur, & foue-
tur augeturq; penitus extinctam videbis in pectoribus hominũ, & pror-
sus frigere dei cultũ. Nos vero, qui sumus catholicæ ecclesiæ filij, diligen-
ter reuenterq; obseruabimus, quicquid ab illa toto orbe terrarum ob-
seruari videmus: nec ab eius sententiã, consensu ac traditione, etiam si ex E
euangelistarum scripturis, aut apostolorum, quas legimus, epistolis, orã-
rum ea habere non videantur, transuersum (quod aiunt) digitum disce-
demus, hoc nimirum scientes, antiquiorem esse Christianã religionem, q̃
sint illæ scripturæ, antiquiorem ecclesiam, antiquiorem eius fidem, traditi-
onem & obseruationem: antiquiorem deniq; atq; etiam magis vniuer-
salem, nec minus ponderis habentem ecclesiasticæ traditionis autorita-
tẽ, q̃ scripturarum eiusmodi, quemadmodum superius demonstraui-
mus: nec quicquam dubitantes (vt illius ter sancti Leonis verbis dica-
mus) quin omnis Christianæ ecclesiæ communis obseruantia sit eruditi-
onis diuinæ, & quicquid ab ecclesia in cõsuetudinem est deuotionis rece-
ptum, de apostolica traditione & spiritus sancti prodire disciplina. De
qua etiam ille ecclesiæ catholicæ per omnia consentiens Augustinus ad
inquisitiones Ianuarij, dicit insolentissimæ esse infantiæ, reuocare in du- F
bium, quæ tota per orbem frequẽtat ecclesia, aut de his disputare, num fa-
cienda sint. Illa enim quæ in canonicis scripturis non continentur, sed tra-
dita custodimus, quæ quidem toto orbe terrarum obseruantur, datur,
inquit, intelligi vel ab apostolis ipsis, vel a plenarijs concilijs (quorum est
in ecclesia saluberrima autoritas) cõmendata atq; statuta retineri. Sicuti
quod anniuersaria solennitate celebratur dominica passio, resurrectio, a-
scensio in cœlum, spiritus sancti aduentus de cœlo: & si quid tale occur-
rerit, quod obseruatur ab vniuersis: vt quod corpus sanguinem Christi
vnusquisq; ieiunus accipiat, obseruatio diei dominicæ post sabbatum, et
quadagesima, quam Christus suo exemplo docuit, & ecclesiæ cõsensu
roborauit. Hactenus Augustinus. Quanquam, quæ hic exempli cau-
sa commemorat omnia obseruata citra scripturam ab vniuersa per or-
bem ecclesia, non ex vniuersalibus, aut (vt ipse loquitur) plenarijs ortũ ha-
buisse

A buisse concilijs, sed ex apostolica traditione ab initio, a primitiua ecclesia
veluti per manus succedentium sibi patrum & episcoporum ad nos de-
riuisse, certum est: quemadmodum & cæremonias ecclesiasticas vniuer-
sas, & ritus quos in cultu diuino, in ecclesiasticis sacramentis, cæterisq; ad
huc generaliter obseruari videmus in vniuersa Christi ecclesia. Siquidẽ
longe ante, seu plenaria seu vniuersalia dicere velis, concilia omnia, quo-
rum primum Nicenum extitit, Basilio, Cypriano, Origene, Tertulliano,
Dionysioq; testibus, ab illo ipso nascentis ecclesiæ exordio veluti ex apo-
stolica traditione obseruata ea omnia, etsi aliud agentes, superius demon-
strauimus. De quibus ille Origenes, quamuis operta ac velata, ita vt eos
rum ex scripturis rationem ignoremus, dicit nos ea portare super hume-
ros, cum ita ea implemus & exequimur, vt a pontifice magno Christo, &
filijs eius tradita cõmendataq; suscepimus. Et Tertullianus affirmat an-
tiquas eiusmodi catholicæ ecclesiæ obseruationes vniuersas de traditi-
one apostolica emanasse. Additq; Cyprianus, æquam his esse autorita-
tem (vt quæ dictante spiritu sancto ecclesiæ tradiderũt apostoli) atq; illis,
quæ ipse immediate ac per se instituit Christus, & ab euangelistis descri-
pta leguntur. Quid igitur vniuersa Christi ecclesia hæc pie & religiose
obseruat, & honoris venerationisq; deo impendit obsequia, & suos filios
ad veram pietatem atq; internam animi deuotionẽ his prouocat & ex-
citât, & veneranda reuerendaq; vulgo his exhibet salutaria sacramenta,
quæ nuda alioqui frigerent & venirent in contemptũ. Ita obseruauit &
fecit ante nos semper ab ipsis ecclesiæ nascentis incunabulis, ex institutio-
ne nimirum apostolica: quam sanctissimi patres haud minoris censent
autoritatis & ponderis, q̃ quæ perscripta sunt in euangelijs. Cõtra, Lu-
therus cum suo Vuicleff dicit hæc omnia meras laruas & facies Anti-
christi. Nunquid hic dubitabit vllus Christi nomen professus, cui asser-
tioni credendum sit?

C Eodem carbone ab illis notantur, quæcunq; sine scripto ex apostolica
traditione seruauit ab initio, & interim cõtinuo obseruat tota per orbem
ecclesia, eo pertinentia, vt a nobis assidue honoretur & laudetur deus, vt-
que maiori cum reuerentia & decencia cultus ille a nobis deo impenda-
tur, & sacramenta nobis ad remedium & salutem data salubrius suscipi-
antur. Et quæcunq; in varijs nobis vsus sub diuini nominis inuoca-
tione sanctificata & consecrata commendat, quæ & efficacia experiũtur,
qui fide simplici & bona illis vtuntur. Hoc vnum agens ille paracletus,
qui illos instigat & exagitat, vt aboleatur cultus omnis diuinus, vt pietas
extinguatur e mentibus hominum, vt religio Christiana ad nudum &
inane nomen recidat, id quod facile & cito succederet, si per hos suos nun-
cios & apostolos omnibus persuaderet.

Itaq; in primis illi rident ecclesiasticum cantũ, sacerdotes Baal nos inte-
rim facientes. At contra Christi ecclesia docta sancto spiritu, & memor
prophe-

Nota argu-
mentum
Ecclesiæ
probat, Lu-
therus im-
probat, cui
ergo credẽ-
dum?

De cãtu ec-
clesiastico
Lutheri

Cartholice
que eccle-
siae senten-
tia.

propheticae illius exhortationis: Cantate domino canticum nouum, bene psallite ei in vociferatione, dicit cum eodem propheta: Benedicam dominum in omni tempore, semper laus eius in ore meo. Et filios suos ad idem excitans: Magnificate, inquit, dominum mecum, & exaltemus nomen eius in idipsum. Atque eodem doctore spiritu ordinauit, ut in templis, conuentibus & monasterijs essent chori, qui omnibus horis vicibus alternis, sancta quadam aemulatione laudes deo concinerent, coelestem illam Hierusalem hac parte quadam tenus referentes. In qua scribitur duo Cherubin clamare alter ad alterum: Sanctus, sanctus, sanctus dominus, deus Sabaoth, plena est omnis terra gloria eius. Ad idem angelico partim prouocata exemplo, qui nato saluatore laudabant deum & gloriae canticum illi concinebant, dicentes: Gloria in excelsis deo. Partim vero discipulorum Christi, eo Hierosolymam introeunte a suscitato Lazaro, qui coeperunt (ut inquit Lucas) gaudentes laudare deum super omnibus, quas viderant, virtutibus dicentes: Benedictus qui venit rex in nomine domini, pax in caelo, & gloria in excelsis. Quod quum moleste ferrent pharisaei, quemadmodum nunc isti Satanae & Antichristi apostoli, & dicerent domino, ut increparet discipulos suos, illis ipse respondit: Dico vobis, quia si hi tacerent, lapides clamarent. Certe hunc ab initio fuisse catholicae ecclesiae morem vel ab ipsis eius incunabulis, clarissime attestatur Philo ille Iudaeus in libello, quem inscribit de vita contemplatiua supplicum, quod videlicet coelestia contemplantur, & semper deum orarent, ut libri titulum interpretatur diuus Hieronymus. In quo vir ille ecclesiasticae institutionis initia, & originem apostolicae atque evangelicae traditionis, ut inquit Eusebius, intexuit: sed fidei nostrae mysteria perspecta plane non habens, suae genti id nostrae laudis ducebat gloriae, vnde videbatur primitiua illa nostra ecclesia traxisse originem. Est, inquit, in multis orbis partibus hoc hominum genus. Oportebat namque perfecti huius boni participem fieri omnem Graeciam, omnemque Barbariam. In Aegypto tamen maior est copia per singula quaeque territoria, praecipue autem circa Alexandriam, &c. Est autem in singulis apud eos locis consecrata, inquit, domus, quae appellatur Conuentus, aut Monasterium. In quo secedentes, honestae & castae vitae mysteria celebrant. Et post multa de vitae eorum instituto, exercitijs & studijs, quod ad propositum attinet: Non solum, inquit, subtilius intelligunt hymnos veterum, sed ipsi faciunt novos in deum, omnibus eos & metris & sonis, honesta fatis & suauis compage modulantes. Addens deinde eius modulationis morem, dicit, ut vnus ex omnibus confurgens, in medio psalmum honestis modulis concinat, utque praecipienti ei vnum versiculum, omnis multitudo respondeat. Haec ille Philo de nostrae ecclesiae (ut ita dicam) infantia, qui Christi & apostolorum vixit temporibus. Idem aequae comprobatur Plinij secundi testimonio. Qui cum sub Traiano in pro-

Ecclesiastici
canticus an
ticipas Philo-
nionis testi-
monio.

Eccle. hist.
li. 2, cap. 17.

A in prouincia, quam administrabat, secundum edicta principalia, per magistratuum locorum plurimi quotidie Christianorum trucidarentur, eundem eius admonuit, testimonium dans innocentiae eorum, & scribens multa quotidie hominum milia obtruncari, in quibus nihil omnino sceleris deprehenderetur admissum, neque aliquid contrarium Romanis legibus, nisi hoc vnum quod sacrificare nollent & antelucanis ceteribus hymnos Christo cuidam canerent deo, alioqui suo ipsorum instituto proprie abhorrentes ab omni crimine et scelere, homicidijs, furtis, adulterijs, latrocinijs & his similibus. Vides impie, quae non nuper haec coeperit consuetudo canendi psalmos & hymnos deo in ecclesia? Quae interim semper obseruata est, & eo viguit magis, quanto maior religioni Christianae concessa est libertas se explicandi. Flebam, inquit Augustinus, vberime in hymnis & cantibus, suauiter sonantibus, ecclesiae vocibus vehementer affectus, voces quidem influebant in auribus meis, & veritas eliquabatur in cor meum. Et diuus ille Ambrosius in quadam oratione aduersus Maxentium, de basilicis tradendis: Itaque & hodie, inquit, cum laudatur Christus Arrianorum amentia verberatur. Gezaeni praesentiam Christi ferre non poterant, isti nec laudationem Christi sustinere possunt. Vident pueros Christi gloriam concinentes, quia scriptum est: Ex ore infantium & lactentium perfectisti laudem. Irrident istam aetatem fidei plenam & dicunt: Ecce quid clamant. Sed respondet ipsis Christus: Si tacuerint hi, lapides clamabunt: hoc est, fortiores clamabunt, clamabunt & iuuenes, clamabunt & maturiores, clamabunt & senes. Haec tenus Ambrosius. Vides itaque etiam hac in re obseruationem catholicae ecclesiae sibi per omnia consonam. Et quemadmodum nunc ad praesentem usque tempestatem per haereticos hos excitatam toto orbe terrarum, quacumque patet nomen Christianum, obseruari videmus, idem obseruatum fuisse a patribus nostris, a quibus fidem didicimus in catholica ecclesia, idem obseruatum temporibus Augustini & Ambrosij, idem quoque ipsis apostolorum temporibus.

Testimoni-
um Plinij
ad Traia-
num.

Augusti-
nus de can-
ticis eccle-
sticis.
Ambrosi.

Concludi-
tur obserua-
tio catholi-
cae ecclesiae
sibi semper
consona.

De benedi-
ctionibus
& consecra-
tionibus ec-
clesiasticis
haereticorum
sententia.

Rident impij Vniclesiasticae, quod catholica per orbem ecclesia aquam sale exorcizet in vsu varios: quod baptismi fontem sanctificet & benedicat: quod baptizatos & ordinatos in sacerdotes, aut episcopos inungat chrismate aut sacro oleo, quae templa, altaria, & vniuersa diuino mancipata cultui, benedictionibus sanctificet ac dediceret: nec rident tantum, imo ut impia, & necromanticae artis vestigiū referentia execrantur. Ex quorum fontibus hausit execrandus ille Lutherus venenum, quod propinauit orbi, utque suos doceat sacro chrismate (quod foetidum rancidumque oleum appellat) inungere calceos, aquam benedictam foedare stercore, fontem baptismatis sanctum effundere velut noxiū, & absque oleo sancto aut chrismate infantes aqua communi in derisum catholicae ecclesiae baptizare: breuiter nullam sacri et prophani habere distantiam. Ex cuius schola pro-

dierunt

derunt nobis hi Anabaptistae, qui haec omnia, sed aliquanto impudentius & efferatius praedicant, atque etiam manu asserunt. Sed haec Vniclesiastae, Lutherani, Anabaptistae, & eius farinae haeretici. Contra, ex ecclesiae catholicae traditione vera pietate homines dei, aeream potestatem, inimicam contrariamque pietati, exorcizando eiiciunt, non placando, omnes tentationes aduersitatesque eius vincunt, orando, non ipsam, sed deum suum aduersus ipsam. In eius ergo nomine vincitur, qui hominem assumpsit, egitque sine peccato, ut in ipso sacerdote & sacrificio fieret remissio peccatorum.

Itaque de aqua benedicta scribit ille sanctus Alexander, eius nominis primus, qui sub Traiano Romanae ecclesiae praefuit. Aquam, inquit, sale conspersam, populis benedicimus: ut ea cuncti aspersi sanctificentur ac purificentur: quod & omnibus sacerdotibus faciendum esse mandamus. Nam si cinis vitulae aspersus sanguine populum sanctificabat atque mundabat: multo magis aqua sale aspersa diuinis precibus sacrata, populum sanctificat & emundat. Et si sale asperso per Helizeum prophetam, sterilitas aquae sanata est: quanto magis diuinis precibus sacratus sterilitatem auferet rerum humanarum, & coinquinatos sanctificat, mundat & expurgat, et caetera bona multiplicat, et insidias diaboli auertit, et a phantasmatis & versutijs eius homines defendit. Nam si tactu simbriae vestimenti saluatoris saluos infirmos non dubitamus: quanto magis virtute sacrorum eius verborum diuinitus sacrantur elementa, quibus sanitatem corporis & animae humana percipit fragilitas. Haec illo tempore, ille Alexander catholicae ecclesiae episcopus.

De sacris vestibus, pallis & vasis, qua reuerentia contrectari debeant, scribit beatus Clemens martyr & pontifex, B. Petri in Romana ecclesia successor. Fuisse quoque ab ipsis apostolorum temporibus toto orbe, deo dicatas aedes & oratoria, in quibus conuentus et collecta fieret populi per unam sabbati ad audiendum verbum dei, & percipiendum dominici corporis & sanguinis sacramentum, vel ex ipsius Philonis (quod supra citauimus) euidentis est testimonio, & apostolicae confirmant epistolae, & sanctorum omnium monumeta attestantur. Quae licet salibus exorcizabantur, nondum chrismate inungebantur, nec stabat erectum altare in titulum, in figura domini nostri Iesu Christi, qui est altare nostrum, sacerdos & hostia. At postquam per Constantinum confirmata est pax ecclesiae, Syluester papa primus publice consecrauit Lateranensem ecclesiam, et alteram in honorem principis apostolorum Petri, in qua super corpus apostoli erexit altare lapideum, & chrismate perunctum benedixit & consecrauit, moremque illud obseruandum sanciuit pastoribus ecclesiarum omnium. Quod tamen episcopalis tantum esse muneris, ex veteris tabernaculi figura beati Damasi & Leo illius Syluestri successores definiuerunt:

Itaque & baptizatos inungi chrismate, seu oleo in altari sanctificato, aquam etiam fontis baptismalis consecrari, non nuper coepisse, sed ab initio in ecclesia

Antiquissimus usus consecrationis sacrorum locorum, vestium, vasorum.

Usus sacri chrisimatis. Benedictio

Sententia catholicae ecclesiae.

Augu. de ciuitate dei li. 10. cap. 22.

Antiquissimus usus aquae benedictae.

ecclesia ex apostolica traditione obseruatum fuisse, antiquissimos & omnium exceptione maiores testes habes, Dionysium in hierarchia ecclesiastica, Clementem in recognitionibus, Cyprianum in epistola ad Ianuarium, Origenem in epistolam ad Romanos, Magnum Basilium libro de spiritu sancto, cuius superius audiuit testimonium.

Dies festos praecipue autem, quibus redemptionis & salutis nostrae annua celebritate recoluntur mysteria incarnationis, natiuitatis, passionis, resurrectionis, ascensionis in caelum, demissi in discipulos spiritus sancti. Praeterea diem dominicum per hebdomadas singulas (ita vocantes primam sabbati) in memoriam resurrectionis dominicae, ex apostolica traditione, quae spiritum sanctum haud dubie doctorem habuit, ab initio magna cum veneratione religiose obseruatos fuisse ab vniuersa Christi ecclesia, testes sunt, in primis ipse Ioannes euangelista, qui dominicae diei in Apocalypsi meminit. Deinde gloriosus ille martyr, & a beato Petro sibi in Antiochena ecclesia successor constitutus Ignatius: qui in epistola ad Magnesianos, docet in locum sabbati apud nos successisse dominicum diem, in memoriam & honorem resurrectionis dominicae. Quo die iubet omnem populum unanimiter concurrere in ecclesiam dei. In epistola ad Philippen. quadragesimae & hebdomadae passionis specialiter meminit. Et de celebrando paschate, non cum Iudaeis quarta decima mensis primi, sed dominica proxima. Vtramque vero hanc epistolam illius indubitate esse B. Hieronymus affirmat in scriptoribus ecclesiasticis. Idem Origenes locis plurimis. In Matthaeum autem non solum praedictas nostrae redemptionis annuas solennitates, sed etiam sanctorum quorundam testatur obseruatas fuisse ab initio ecclesiae. Siquidem sanctorum Innocentium memoriam sempiternam dicit a sanctis patribus mandatam celebrari in ecclesijs. Idem ex Maximo, Cypriano, Basilio, Ambrosio, Hieronymo, Augustino, Chrysostomo, Theophilo Alexandrino, & alijs euidentissimum est videre: quorum extant plurimae conciones, quas per singulas anni festiuitates habuerunt ad populum: qui etiam omnes quadragesimum ieiunium nobis commendant, non tanquam ab hominibus constitutum, sed diuinitus consecratum: nec terrena cogitatione initiatum, sed ecclesti maiestate praecipuum, apostolorum ordinatione ac ministerio. Quod tamen quidam tradant a Thelesphoro institutum, qui septimus a beato Petro catholicae ecclesiae praefuit, hoc ita accipiendum est, non quasi autor ipse, sed exactor fuerit, suoque decreto negligentiores ac desides coegerit obseruare, quod ante ipsum veluti ex apostolica institutione, tota ecclesia certum est obseruatum fuisse. Contra, impij isti omnia haec rident, contemnunt, & abolere conantur, quia praescripta non inueniuntur in euangelio & apostolicis literis. Quid igitur? Nunquid dubitabit vllus qui Christianus haberi voluerit, sequetur ne catholicae ecclesiae traditionem, obseruationem & sententiam? An vero execrandos illos, & iam dudum

fontis baptismatis.

Dies festi.

Quadragesimum ieiunium diuinitus consecratum, & apostolorum ordinatione traditum. Thelesphorus, non autor, sed exactor quadragesimalis ieiunij.

fiæ exordio: Cum viris, inquit, quos dicimus, sunt autem & sceminæ, **D** in quibus plures iam grandæuæ sunt virgines, integritatem casti corporis, non necessitate aliqua, sed deuotione seruantes: dum sapientiæ studijs semet gestunt, non solum animo, sed & corpore consecrare. Indignum ducentes libidini mancipare vas ad capiendam sapientiam præparatum, & edere partem eas, a quibus diuini verbi concubitus sacrosanctus & immortalis expetitur, ex quo posteritas relinquatur corruptelæ mortalitatis obnoxia. Hoc ille Philo prædicat eo tempore vulgare per orbem institutum fuisse, quod hi impossibile faciunt. Sed non obijciam impuro illi nostras virgines, quæ sequuntur agnum, quocumq; erit, & quarum apud nos celebratur gloriosa & sempiterna memoria, sed ethnicas proferre possum innumeras, quæ aduersus illum consurgent in iudicio. Quid de Vestalibus Romanis dicit hoc libidinis mancipium, quarum institutum durauit tot seculis, & prauaricatio mortis animaduertebatur supplicio? Viuæ siquidem defodiebantur, si quæ se polluisent incoestu. Si illæ puellæ, & mulierculæ dæmoni dicatam sponte castitatem corporis seruare poterant, non potuerunt nec possunt hoc viri & sceminæ, qui se dicauerunt Christo & diuino cultui manciparunt? Illius præsertim adiuti auxilio, apud quem omnia sunt possibilis, & qui suos sibi que fidentes nunquam deserit? Quam multæ sine Christo, etiam aduersus barbaricam & hostilem vim vi sibi illata vindicauerunt pudicitiam & castitatem corporis, ita mori præelicientes, quæ vt vel inuitæ paterent virorum libidini? Et hic ille euangelicæ castitatis præco, absque vlla prorsus verecundia mittit sanctimoniales omnes, & monachos, qui deo se consecrauerunt, in fornices & prostibula, nempe ad opus (vt dicit) magis necessarium, quæ sit edere aut bibere, quæ screeare, expuere, aut ventrem exonerare, quæ dormire aut vigilare. Et hætenus quidem, sed fortassis prolixius quæ requirebat instituti ratio (dum veluti cate-

F na quadam pestilentissimarum hæresium, quibus infelici tempestate nostra iactatur & miserabiliter diuexatur ecclesia, trahor per singula errorum capita) velut in multis exemplis exercitatum te reddere studui, Christiane lector, quo pacto per singulas quasque quæ circa fidem religionemque nostram incidunt, controuersias, certo inuenire possis ipsius catholicæ ecclesiæ, quam sequi debeas, fidem & sententiam, eamque ab hæreticæ prauitatis impietate discernere. Sed in altero tantum genere, quæ incidere possunt, quæstionum & controuersiarum, nempe de quibus etiam vulgus Christianorum explicatam aliquam distinctamque fidem habet. In quo hoc interim velut vsuræ sorti accessit, quod clarissime intellexisti, eandem quæcumque nunc est, etiam semper fuisse catholicæ ecclesiæ de quocumque dogmate fidem & sententiam, nec quicquam temporis processu vnquam recepisse aut superaddidisse noui, sed diligenter custodiuisse semper depositum. Et quodcumque

ex apo-

Ab ethnicis conuincitur.

Peroratio de inuenticione orthodoxa fide in controuersijs primi generis.

A ex apostolica ab initio traditione acceperat, quamuis politum aliquando, distinctum, explicitum que magis idem tamen, immutatumque transmississe ad posteros.

In altero autem genere, eorum videlicet, quæ a captu vulgi sunt remotiora, sed ad reconditiora fidei nostræ mysteria pertinent, vt in singulis catholicæ ecclesiæ fidem ac sententiam inuenias, & ab hæretica falsitate discernas, aquilarum, vt superius diximus, nostrarum consensum vt exquiras, necesse est. Vbi enim illæ congregantur, ibi corpus est, ibi Christus, & veritas. Quarum consensus est communis ipsius ecclesiæ sensus, cuius illæ sunt columnæ quædam, & membra præcipua, præ ceteris donata abundantiori mensura spiritus, & subtiliori quodam sensu prædita, ita vt in illis vniuersi corporis sensus præcipue vigeat. Ab hoc tamen ipso labore in omnibus fere quæ suboriri possunt, quæstionibus, iam dudum ipsa nos liberauit ecclesia, & in sanctis concilijs aduersus impia pleraque hæreticorum dogmata de sacrosanctis & ineffabilibus illis nostræ fidei, indiuiduæ (inquam) trinitatis & incarnationis alijsque mysterijs, quæ velut zizania quædam inimici illius astu triticæ fidei seminibus superseminata fuerunt, hoc pro nobis subijt & desudauit laboris: vt obseruata aquilarum congregatione, quis earum, atque adeo catholicæ ecclesiæ, de singulis consensus fuerit, scripturæ suæ chirographo nobis consignauerit. Quod quotiescunque factum inuenimus, nihil dubitabimus sequi, quicquid vniuersalis concilij autoritate rite decretum fuerit. Si quid vero nouæ quæstionis exurgeret, vbi id factum minime reperiretur: tunc tibi id laboris desudandum erit, & recurrendum ad sanctorum patrum sententias, eorum duntaxat, qui suis quique temporibus & locis in vnitae communionis & fidei permanentes, magistri probabiles extiterunt. Et quicquid vno sensu & consensu tenuisse inuen-

C ris, eum catholicæ ecclesiæ verum catholicumque sensum, veram sententiam, veram fidem absque vilo scrupulo teneas. Quod ipsum quoque vt ecclesiastico tibi exemplo aliquo comprobem, ex quo & certo simul intelligere possis veram inuestigandæ sententiæ ac fidei catholicæ ecclesiæ nos explicasse methodum, & formam habeas quæ huiusmodi in re absque scrupulo sequi possis & debeas: clarius nullum adhibere poterimus, quæ sancti illius Ephesini concilij, quod sub Celestino Romano pontifice, anno nostræ salutis quadragesimo tricesimo quarto celebratum est, ob Nestorij Constantinopolitani episcopi, de verbi diuini incarnatione execrandam blasphemiam, qui Christum ex Maria purum hominem, non deum natum, diuinitatem vero illi post dono collatam, velut pro merito, prophana impiæque nouitate adserbat. Vbi cum de sanctis antiquis & sacrosanctis fidei dogmatibus ageretur, ne qua forte etiam illic obreperet prophana nouitas in modum Ariminensis perfidiæ, vniuersis sacerdotibus, qui illo circiter ducenti numero conuenerant, pe-

Explicatio supra dictæ methodi in controuersijs secundi generis.

Obseruandus consensus aquilarum.

Clarissimum exemplum Ephesinæ synodi, & merito imitandum.

ne ex maiori parte Metropolitanis episcopi, tantæ eruditionis & doctrinæ, ut pene omnes idonei essent, qui possent disputare de dogmatibus: ut tamen non solum in præsentem rem bene disponerent, verum & posteris exempla profutura relinquerent, hoc fidelissimum atque optimum factum visum est. Quandoquidem diuinæ scripturæ verba (quæ perperam intellecta etiam iactabantur ab hæreticis) pro suo plerique arbitrato interpretantes, varias inde opiniones erroresque conciperent, ut in medium sanctorum patrum proferrentur sententiæ: quorum alios martyres, alios confessores, omnes vero catholicos sacerdotes fuisse & permansisse constaret, ut scilicet rite & solenniter ex eorum consensu atque decreto, & diuinæ scripturæ recte intelligerentur proloquia, & antiqui dogmatis regula confirmaretur, condemnareturque prophanæ nouitatis blasphemia. Quorum & nomina & numerum, ne quid ad fidem rerum deesset, nobis ediderunt, et scripto reliquerunt illi patres nostri, qui tempore eiusdem celebrati concilij florescentes, posteritatis curam habuerunt, atque eiusdem concilij saluberrimum exemplum, ut fidissimum & securissimum in omni exorta nouitate hæretica imitandum nobis proposuerunt. Fuerunt ergo hi viri, quorum in illo concilio seu tanquam iudicum, seu tanquam catholicæ fidei & sententiæ testium scripta prolata sunt, sanctus Petrus Alexandrinus episcopus, & martyr beatissimus, sanctus Athanasius eiusdem ciuitatis antistes, & confessor, multis hæreticorum persequutionibus probatus & exercitus: sanctus Theophilus, eiusdem item vrbs episcopus, vir fide, vita & doctrina clarus. Cui successit venerandus Cyrillus, qui tunc Alexandrinam illustrabat ecclesiam, atque illi concilio præsidebatur quo illius, quamuis viuentis suffragium ob singularem eius vitæ fidei, doctrinæque præminentiam, cæteris adnumerari meruit. Et ne forte vnus ciuitatis aut prouinciæ fides, quatuor his testibus explorata, pro catholica fide imprudenter velut subdita putaretur, adhibita sunt etiam illa Cappadociæ lumina, sanctus Gregorius Nazianzenus, sanctus Basiliius, Cæsareæ, Cappadociæ episcopi & confessores: sanctus item alter Gregorius Nyssenus episcopus, fidei, conuersationis, integritatis & sapientiæ merito Basilio fratre dignissimus. Sed ne aut Græcia sola, aut Oriens tantum, verum etiam Occidentalis & Latinus orbis ita semper sensisse probaretur, lectæ sunt quoque ibi quædam ad quosdam epistolæ sancti Felicis martyris, & sancti Iulij vrbs Romæ episcoporum. Et ut non solum caput orbis, verum etiam & latera, illi iudicio testimonium perhiberent, adhibitus est a Meridie beatissimus Cyprianus Carthagenensis episcopus & martyr, a Septentrione sanctus Ambrosius Mediolanensis episcopus. Hi sunt igitur omnes apud Ephesum sacro decalogi numero, Magistri, Conciliarij, Iudices, testesque producti: quorum beata illa synodus doctrinam tenens, concilium sequens, credens testimonio, obediens iudicio, absque tædio aut præsumptione de fidei regulis pronun-

A pronunciauit. Et quanquam multo amplior numerus adhiberi potuerit, posteris tamen in hoc formam & exemplum relinquentes, illis paucis contenti fuerunt: ut quos non aliud ita consonanter sensisse de mysterijs catholicæ fidei, quam cæteros collegas suos omnes, quam denique catholicam ecclesiam vniuersam, nemo dubitabat: quorum deinceps exemplum in omnibus subsequentijs concilijs saluberrimo exemplo semper secuti fuerunt. Id quod & nobis eorundem posteris & legitimis filijs diligenter sequendum atque obseruandum est, si quid noui prius non definitum emerferit. Cuius post in processu instituti operis subinde exhibebimus exemplum. Nunc vero ad ecclesiam, eiusque vnitatem, hierarchiam & formam redeundum est.

LIBRI PRIMI FINIS.

B **HIERARCHIAE**
ECCLESIASTICAE LIBER SECVNDVS.

Vnitatem catholicæ ecclesiæ non consistere in vinculo charitatis aut gratiæ, quo membra eius sibi inuicem colliguntur & capiti. CAP. I.

C ONSTITVTIS iam, constabilitisque principijs, quibus in subsequenti, atque adeo in omni, quæ de fide ac religione Christiana est, disputatione nobis vtendum est: vt pote, ex quibus omnis ea quaestio certo resolui demonstrarique possit: redeundum est ad id quod proposuimus a principio, videlicet ad catholicam Christi ecclesiam, eius formam, vnitatem, hierarchiam, qua eandem instituit, ordinavitque Christus. De qua hoc primum inuenimus, esse multitudinem, coetum, aut societatem quandam Christianorum, sub vno inuisibili duce & capite Christo, apostolorum ministerio propagatam in fines orbis & seculi, eandemque hanc esse cum illa priori catholica dei ecclesia, & quodammodo diuersam: veterem, & quodammodo nouam: a Christo per apostolos sumentem exordium: & propria sua forma distinctam & deliniatam. Cuius quoniam tam omnibus est confessæ ac cantata, quam necessaria vnitatis, de ea prius agendum est. Ex ea enim inuestigatione deducemur ad propriam eius formam: vnde vt & alterius cuiusque rei, etiam ipsius vnitatis dependet. Scribit de ea gloriosus ille Cyprianus martyr & pontifex, quod eius vnitatem quisquis deserit, legem dei non retineat, non teneat patris & filij fidem, vitam non retineat nec salutem. Sententiam hanc æque

De vnitatis catholicæ ecclesiæ, diuisi ab vnitatis catholicæ ecclesiæ, dam nari.

M iij pro-

probant omnes, tam catholicæ ecclesiæ filij, q̄ schismatici & hæretici, D
quisque confitetur ecclesiæ vnitatem nisi damnabiliter scindi non possit:
& æque nullum nunc extra ecclesiam saluum fieri, q̄ dudum extra ar-
cam illam a diluuiō. Sed quisque contendit vnitatem se seruare eccle-
siæ, & intra eius gremium permanere. Quam apud se esse volunt, tam
schismatici, q̄ hæretici, nos vero catholicæ ecclesiæ filios ab eadem extor-
res agere. Controuersia hæc inter nos est, inquit Augustinus aduersus
Donatistas, vbi vera sit ecclesia CHRISTI, apud vos, an apud nos.
Hoc igitur expediendum est, quo vinculo in vnitatem catholicæ ec-
clesiæ colligentur Christiani fideles, ipsius ecclesiæ membra. Quod si no-
tum erit, quis nam abrupto hoc vinculo ab eius vnitatem se diuidit, la-
tere non poterit.

Quo vinculo colligentur fideles in vnitatem catholicæ ecclesiæ. Donatistarū hæresis.

Donatus quidam Afer, aduersus quem suo tempore decertabat diuus Augustinus, cum Ceciliano Carthaginensi episcopo infensus esset, & eius promotionem confectis aduersus eum criminibus frustra impedire moliretur, se diuidens a catholica ecclesia, & magnam Africæ partem in sui erroris consensum attrahens, docebat apud se solum & quos decerperat, remansisse veram Christi ecclesiam. In diuersa vero, quæ toto orbe erat, parte, quoniam Ceciliano communicabat, perijisse eandem. Si quidem malos, qualem videri & haberi volebat Cecilianum, contendebat minime pertinere ad ecclesiam: bonos vero malorum communionem polui, & ob id vna cum malis extra ecclesiam fieri. Ex cuius schola prodierunt etiam Montē, Rogatiani, Circumcelliones, & id genus monstra alia. Aduersus quorum errorem pro veritate & vnitatem catholicæ ecclesiæ præcipue decertauit diuus Augustinus, plerisque suorum operum tractatibus, vt aduersus Vincentium Donatistam. Item aduersus Fulgentium quendam eiusdem farine hominem, præcipue autem aduersus Petilianum epistolam, ostendens illum lapidem de monte abscissum sine manibus non includi in vnum aliquem Africæ angulum, quandoquidem ipse factus mons magnus impleuit vniuersam terram. Habet, inquit ille, & semper habebit Christus integram hæreditatem suam, & possessionem suam terminos terræ. Se vero huic hæreditati potius subtrahunt, qui illam Christo conantur detrahere. Non enim relinquet dominus plebem suam, quæ est sicut arena maris: nec contentus erit paucitate hæreticorum, qui venit omnes redimere: neque enim parua, sed plane copiosa apud eum redemptio est. Quantus est vero istorum numerus ad magnitudinem precij? Quo se magis fraudant, qui ipsum euacuare conantur. Ex dictorum etiam fontibus suam quoque impietatem hausit Ioannes ille Hussita, damnatus Constantiensi concilio. Cuius (vt in alijs vniuersis) Lutherum quoque suum assertorem inuenit. Hic tamen, non vt illi, charitate & gratum faciente gratia (vt dicam scholasticè) secundum præsentem iustitiam, sed gratia prædestinationis, velut

Montē, Rogatiani, Circumcelliones.

Ioannes Hus, gratia prædestinationis colligari vult in vnitatem membra ecclesiæ.

A velut vinculo quodam colligari dicit corpus ecclesiæ, & quodlibet eius membrum, ipsi suo capiti indissolubiler vniri. Hic itaq; non peccatores solum, sed & prescitos omnes (tamen si sint in charitate dei & gratia secundum præsentem iustitiam) eliminat ab catholica dei ecclesia, nec vult eius partem vllatenus posse fieri.

Horum omnium intelligere non possum impia magis, an stultior sit assertio, qua inter nos ducunt plusq; Cimmerias tenebras, vt nec mutuo nos, nec catholicæ ecclesiæ ministros, prelatosq; nostros, nec ipsam deniq; ecclesiam, vbi aut quæ sit, possimus agnoscere. Quid est ergo, qd Christus nos iubet denunciare ecclesiæ, si peccans in nos frater correptione nostra emendari noluerit? vbi hanc requiremus? vt agnoscamus? Certe non talem ecclesiam suam ipse nobis depinxit eius autor, cum eam as- similaret sagenæ missæ in mare & ex omni genere piscium congreganti:

Oscuratio.

Peccatores esse membra ecclesiæ. Matth. 13

B Quam, inquit, cum impleta esset, educentes ac secus littus sedentes, elegerunt bonos in vasa, malos autem foras miserunt: Sic erit in consummatione seculi. Exhibunt angeli, & separabunt malos de medio iustorum, & mittent eos in caminum ignis. Vides in ecclesiæ sagenam malos & bonos contineri ad consummationem vsque seculi. Rursus, & nuptiarum illa parabola (quas filio suo apparabat rex ille regum, quibus suum intra nos regnum, hoc est, ecclesiam suam idem filius iterum nobis explicat) etiam clarissime significat bonos & malos permixtim contineri in eadem, ad tempus vsque iudicij, & donec ingrediatur rex videre discumbentes. Nam cum inuitati Iudæi, quorum erat adoptio filiorum, & gloria, & testamentum, & legislatio, & obsequium, & promissa, quorum patres, ex quibus est Christus secundum carnem, super omnia deus benedictus in secula. Cum, inquam, inuitati illi non solum venire contemnerent, sed etiam conuocantes ipsos ad nuptias summi illius regis filij (hoc est, vt idem ipse exponit, ad ecclesiam suam) seruos eius retinerent & contumelios affectos occiderent, præcepit rex seruis, quandoquidem inuitati illi indignos se reddiderunt qui inducerentur, vt irent ad exitus viarum, hoc est, in fines orbis vsq; & quoscunque inuentos vocarent ad nuptias. Et egressi, inquit, serui eius in vias, congregauerunt omnes quos inuenerunt, malos & bonos, & impletæ sunt nuptiæ discumbentium. Vides iterum, bonos & malos congregatos ad nuptias, quibus regnum cælorum, hoc est, ecclesiam suam, nobis Christus explicat. Et ne cauilleris hoc pertinere ad vocationis initium: intus vero solos bonos inueniri, illam tuam cauillationem quasi præuidens ac præueniens idem exclusit Christus, ita subiungens in eadem parabola: Intrauit autem rex vt videret discumbentes, & vidit ibi hominem non vestitum veste nuptiali. Cui ait: Amice quomodo huc intraisti, non habens vestem nuptialem? Vidit ibi, hoc est, in ipsis nuptijs, in sua ecclesia: id quod clarius indicat subsequens illa interrogatio: Amice quomodo huc intraisti? Et ne

Matth. 22

pecc

peccatorem illum fuisse dubites, carentem veste nuptiali gratiæ & charitatis quæ operit multitudinē peccatorum, ligatis manibus & pedibus, iussit illum mitti in tenebras exteriores: ubi erit fletus & stridor dentium. Iterum comparauit idē regnum cælorum, hoc est, ecclesiam suam huius status & temporis, decem virginibus, quarum quinque erant fatuæ, & ob stulticiam suam exclusæ a nuptijs sponsi & sponsæ. Quare in magna domo ecclesiæ non solum vasa aurea & argentea, sed etiam lignea & fictilia esse prædicat Apostolus: & quædam quidem in honorem, quædam autem in contumeliam.

Sed dicit aliquis, ecclesia vnum quoddam corpus est, cuius caput Christus, & nos singuli eius membra de carne eius, & de ossibus eius, vt docet Apostolus. Non est autem membrum corporis quod nullum habeat vitæ officium, nullum influxum, recipit a capite, aut membris eius cæteris, nullam cum eis conspirationem habet aut consensum. Si enim gaudet vnum membrum (inquit Apostolus) congaudent omnia membra: si patitur vnum membrum, compatiuntur omnia membra. Et rursus ad Ephesios quarto: Veritatem facientes, crescimus in illo per omnia qui est caput Christus: ex quo totum corpus compactum & connexum, per omnem iusturam subministrationis, secundum operationem in mensuram vniuscuiusque membri, augmentum corporis facit in ædificationem sui in charitate. Ex quo constat, vt a capite illius mystici corporis per membra eius vniuersa vitalis quidam spiritus discurrat, per quem arcano quodam instinctu sympathiam & conspirationem inter se habeant. Sed peccatores, precipue mortali peccato obnoxij, vitæ illius spiritualis expertes sunt, nullum influxum recipiunt a capite aut membris cæteris, nec vllam cum eisdem conspirationem aut consensum habere possunt. Quare non videntur pertinere ad corpus illud mysticum ecclesiæ, nec eius vlllo pacto membra esse: nisi plane mortua ac putrida, quæ reuera membra dici non possunt: non magis quæ homo mortuus homo. Præterea dicit idem Apostolus, Christum se tradidisse pro ecclesia, vt illam sanctificaret, mundans eam lauacro aquæ in verbo vitæ, vt exhiberet ipse sibi gloriosam ecclesiam, non habentem maculam, aut rugam, aut aliquid huiusmodi: sed vt esset sancta & immaculata. Ex quo consequens videtur, mortalis peccati maculam esse non posse in ecclesia: quæ vitæque inesset, si essent in ea peccato mortali obnoxij.

His vt respondeamus: Si dixerimus, inquit Ioannes, quoniam peccatum non habemus, ipsi nos seducimus, & veritas in nobis non est: adeo, vt nemo sit nostrum, qui opus non habeat quotidie pro suo ipsius peccato veniam precari. Christus, & in sagena illa, & in nuptijs, & in virginum illo denario (quibus assimilauit nobisque expressit ecclesiam suam) malos vna cum bonis inesse affirmavit ad seculi vsque consummationem, & dum ingrediatur rex videre discumbentes, aut sponsus suam sponsam intro-

introducatur in thalamum, atque eius coniungatur amplexibus. Quod si non possunt esse peccatores in ecclesia, quorum attinet id, quod præcipit Christus, vt peccantem in nos fratrem corripiamus, primum secreto & absque arbitris, vt eius parcamus & famæ & verecundiæ: deinde adhibito vno teste aut altero: & postremo, si ita emendatus non fuerit, vt eum denunciemus ecclesiæ. De fratre enim loquitur ac membro ecclesiæ, non de eo qui foris est. Eiusmodi enim non iubet denunciari ecclesiæ. Quid enim mihi (inquit Apostolus) de ijs qui foris sunt, iudicare? Nonne de ijs qui intus sunt, vos iudicatis? (ecclesiæ dei loquitur que Corinthi est) nam eos qui foris sunt, deus iudicabit. Si peccatores non sunt in ecclesia dei, quid igitur Paulus scribens ecclesiæ dei, quæ erat Corinthi, sanctificatis in Christo Iesu, hoc est, per baptismum regeneratis in Christo, eosdem de multis, etiam minitabundus redarguit? Cum enim sit inter vos, inquit, zelus & contentio, nonne carnales estis? nonne secundum hominem ambulatis? Et iterum: Quid vultis, in virga veniam ad vos, an in spiritu mansuetudinis? Si peccatum nullum erat in ecclesia dei, quid virgam minitatur Apostolus? Et rursus: Omnino auditur inter vos fornicatio, & talis fornicatio, qualis nec inter gentes. Inter vos, inquit, quos paulo ante ecclesiam dei nominauit, & sanctificatos in Christo Iesu, quos etiam ob id redarguit, quod eum qui eiusmodi fornicationem commiserat, nimia conuiuientia tam diu intra se passi essent, & non potius eiecissent extra ecclesiam. Quare vt peccator extra ecclesiam fiat, necesse est, vt inde eiciatur. Idque aut ipsius ecclesiæ autoritate & iudicio, aut propria peccantis amentia, & peruicacia, qua sese extra ecclesiam præcipitet vltro. Quod fieri in peccato schismatis & hæresis certum est. De correpto a nobis fratre & deinde denunciato ecclesiæ, si ecclesiam, inquit Christus, non audierit, sit tibi tanquam ethnicus, & publicanus. Vides ecclesiæ iudicio fratrem peccatorem ab ecclesia eijci, & velut ethnicum fieri. Hæreticum hominem post vnam & alteram corruptionem deuita, inquit Apostolus, sciens quia subuersus est qui est huiusmodi, & suo iudicio condemnatus, hoc est, sua ipsius sententia extra ecclesiam factus. In schismatico idem esse indicat ipsa ratio nominis: sed quædiu non constat in quo consistat ecclesiæ vnitas, nec quis schismaticus dici mereatur, potest esse perspicuum: hoc tamen constat interrim, esse peccatores in ecclesia, donec inde eiciantur, aut sese ipsos inde præcipitent.

Quod ergo ex Apostolo dicitur: Ecclesiam vnum quoddam esse corpus, cuius caput Christus, & nos singuli membra eius, de carne & ossibus eius, libet amplectimur. Quod vero subiungitur, non esse corporis membrum quod nullum habeat vitæ officium, nullum influxum recipit a capite aut membris cæteris, nullam cum eis conspirationem aut sympathiam habet, neque hoc diffitemur sane intellectum: præsertim, si de viuo corpore sermo fiat, quale

Rōnes hæreticorum, quod peccato mortali obnoxij, non sint membra ecclesiæ. Ephes. 5

Ephes. 5

Rationum solutio.

Manere peccatores membra ecclesiæ, quousque ab ea præciantur.

1. Corin. 5

Duobus modis peccator extra ecclesiam fieri.

quale suo modo intelligimus mysticum hoc nostrum corpus ecclesiae. **D**
 Sed quando subsumitur: Peccatorem vitae spiritualis mystici illius corporis prorsus expertem, nec vllum a capite aut membris ceteris influxum recipere, aut conspirationem cum eisdem consensumque habere, hoc prorsus negamus. Neque enim intelligendum est, vniuersum illud corpus, quatenus eiusmodi, viuere vita charitatis, aut gratum facientis gratiae. Haec enim singularum, non totius est, ad quam, quae toti illi vt eiusmodi conueniunt, tanquam ad finem proximum ordinata sunt. Sed alia quaedam vita intelligenda est illius corporis, quam ad aedificationem totius, influit membris eius caput Christus per spiritum suum, quo facit totius connexionem & compaginem quandam, in vnum fidei sacramentum, vnum gregem, vnum ouile, sub pastore vno, & cuique membro propriam conuenientemque operationem distribuit, ad totius augmentum, in aedificationem cuiusque membri in charitate. Sicut, inquit Apostolus, in vno corpore multa membra habemus, omnia autem membra non eundem actum habent: ita multi vnum corpus sumus in Christo, singuli autem alter alterius membra, habentes donationes secundum gratiam, quae data est nobis, differentes, siue prophetiam secundum rationem fidei, siue ministerium in ministrando, siue qui docet in doctrina, qui exhortatur in exhortatione. Et rursus: Diuisiones gratiarum sunt, idem autem spiritus: & diuisiones ministrationsum sunt, idem autem dominus: & diuisiones operationum sunt, idem autem deus, qui operatur omnia in omnibus. Vnicuique autem datur manifestatio spiritus ad vtilitatem totius corporis: alij quidem per spiritum datur sermo sapientiae, alij autem sermo scientiae, secundum eundem spiritum, alteri fides in eodem spiritu, alij operatio virtutum, alij prophetia, alij discretio spirituum, alij genera linguarum, alij interpretatio sermonum. Haec autem omnia operatur vnus atque idem spiritus, diuisiua singulis prout vult, & efficiens vt quodque membrum indigeat opera alterius: ne esset schisma in corpore, sed in idipsum pro inuicem sollicita essent membra, & compaterentur congauderentque inuicem. Et quosdam, inquit, posuit deus in ecclesia, primum apostolos, secundo prophetas, tertio doctores, deinde virtutes, exinde gratias curationum, opitulationes, gubernationes, genera linguarum, interpretationes sermonum. Audis itaque corpus ecclesiae & eius membra, audis eorundem membrorum functiones, quas a capite in ea influit ille Christi vitalis spiritus. Nunquid autem haec functiones vniuersae necessario praesupponunt & requirunt in suis illis, quorum sunt, membris vitam charitatis & gratiae? Posuit, inquit, deus in ecclesia sua, primum apostolos. Sed nunquid etiam Iudas non erat apostolus? & licet sceleratus & avarus, in hoc electus a domino forte vt istorum, quam prauiderat, impietate confunderet. An tu (inquit ille Bernardus) de illius apostolatu dubitas, quem dominus elegit? Nonne ego, inquit, vos duodecim elegi, & vnus ex vobis diabolus est? Audis eundem

Peccatores non esse expertes vitae corporis illius mystici, quia membris eius caput Christus per spiritum sanctum influit. Qualis intelligenda sit vita corporis illius mystici.

Roma. 12. Functiones variae membrorum ecclesiae, quas singulis influit idem Christi spiritus.

1. Cor. 12.

Functiones membrorum ecclesiae, non necessario praesupponere in eisdem vitam charitatis & gratiae, demonstratur in membro omnium praecipuo.

A eundem electum apostolum & extitisse diabolum: & negas posse esse qualectunque membrum ecclesiae, quod non viuat vita charitatis & gratiae? Nunquid Petrus apostolatu excidit, postquam suum ter abnegauit dominum? Posuit, inquit, deus in ecclesia, primum, apostolos; secundo, prophetas; tertio, doctores; deinde virtutes, exinde gratias curationum. Sed nunquid non sunt multi dicturi in die illa: Domine, domine, nonne in nomine tuo prophetauimus, & in nomine tuo daemonia eiecimus, & in nomine tuo virtutes multas fecimus? Et tunc, inquit, confitebor illis, quia nunquam noui vos. Discedite a me operarij iniquitatis. Nunquid ergo adhuc dubitas, diuisiones ac donationes illas gratiarum, quas ad totius corporis vtilitatem, membris ecclesiae ille spiritus influit, etiam malae vitae, & operarij iniquitatis distribui, & per eosdem si non in suam, in aliorum tamen vtilitatem exerceri? Itaque & pontifices & sacerdotes omnes, legitima ordinatione sedentes in apostolorum cathedra, aut ab eadem ordinationem habentes, quae diu suam stationem retinent, & in sua quisque vocatione permanet membrum ecclesiae, nec ab eius vnitatem se separat, recipiunt influxum sancti illius spiritus, quo per eorum ministerium in ecclesia remittuntur peccata: tamen si ipsi mali sint, & iniquitatis operarij, audieturi in die illa a Christo: Discedite a me, quia nunquam cognoui vos. Ad omnes enim illos pertinet illud Christi verbum: Accipite spiritum sanctum, quorum remisistis peccata, remittuntur eis. Accipite, inquit, spiritum sanctum, non quo vos sancti sitis, sed per quem ministerio vestro aliorum peccata remittantur: vt doceret, non ministro merito, qui plerumque mali sunt, sed per eorum ministerium (quod idem est & bonorum & malorum omnium) spiritus sancti operatione, qui & ipse idem est, haec fieri in salutem fidelium, & augmentum corporis ecclesiastici, & in aedificationem vniuersiusque membri in charitate. Alioquin si ministrorum merito, valeret ministrata per eos sacramenta, a Christo relicta & commendata ecclesiae in salutem fidelium ea suscipientium: tanta erit in accipientibus baptismorum (vt exempli causa dicam) varietas, quanta in ministris diuersitas meritorum. Meliorem igitur baptismum dedit Paulus quam Apollo, qui meritis inferior erat Paulo. Hoc autem falsum est, & eiusdem Pauli doctrinae contrarium, qui de huiusmodi errore Corinthios arguit: Cum enim sit inter vos, inquit, zelus & contentio, nonne carnales estis? & secundum hominem ambulatis? Cum enim quis dicat: Ego quidem sum Pauli, hoc est, baptizatus a Paulo, alius autem: Ego Apollo, nonne homines estis? Ago gratias, quod neminem vestrum baptizati, ne quis dicat, quod in meo nomine baptizati sitis. Non est ponenda spes in homine, inquit Augustinus, sed in eo de quo dicitur: Hic est qui baptizat. Non est melius sacramentum quod per meliorem datur, nec deterius quod per deteriolem. Neque enim qui plantat aliquid est, neque qui rigat, sed qui incrementum dat deus. Maledictus homo, qui spem ponit in homine.

Math. 7

Etiam operarij iniquitatis distribui illas diuisiones ac donationes gratiarum, quas ad vtilitatem totius corporis membris ecclesiae influit sacer spiritus.

Sacerdotes etiam peccatores peccata remittere non suo merito, sed operatione per eum spiritum sanctum.

Sacramentorum efficaciam non dependere a ministro merito.

Augustinus aduersus Crescentium lib. III.

ne. Quid est Paulus? quid Apollo? quid alius sacerdos quilibet? nisi mini-
stri eius, qui intus lauat, intus incrementum donat. Talis ergo, inquit, bap-
tismus est, qualis est ille in cuius potestate datur, non qualis ille per cuius
datur ministerium. Non ergo exhorreat columba ministerium malorum,
sed domini respiciat potestatem. Ego, inquit, dico, et nos dicimus omnes,
quia iustos oportet esse omnes per quos baptizatur. Iustus oportet esse
tanti iudicis ministros, si ministrare iuste voluerint. Si noluerint esse iusti
qui in cathedra Moysi sedent, securum me facit magister meus, de quo
spiritus eius dicit: Hic est, qui baptizat. Hæc Augustinus. Falsum est er-
go, peccatorem non esse capacem influxus illius spiritus, qui a capite cor-
poris illius mystici diffusus, membris singulis suas functiones tribuit, nul-
lum vitæ habere officium, nullam conspirationem, consensum aut sym-
pathiam cum membris reliquis. Sympathiam siquidem illam facit identi-
tas fidei, coherencia insuper illa, & colligatio, qua in vnitatem vnus ve-
luti corporis rediguntur glutino quodam, quod nunc venamur & inue-
stigamus: sed in excussis a nobis his Donatistarum, Hussitarum, atque eius
farinæ hæreticorum angulis, penetralibus aut latibulis non inuenimus.
Quare & alibi donec assequamur, pergendum est inuestigare & querere.

Ad id vero quod secundo loco adducitur ex Apostolo, quod Chri-
stus seipsum tradiderit pro ecclesia, ut illam sanctificaret, mundando eam
lauacro aquæ in verbo vitæ, ut exhiberet ipse sibi gloriosam ecclesiam,
non habentem maculam aut rugam; sed ut esset sancta & immaculata:
non diffitemur illa fecisse Christum ecclesiæ fug, & pro ecclesia sua, ut tan-
dem exhiberet eam sibi gloriosam, non habentem maculam nec rugam.
Non quidem in præsentî, quamdiu est in hac militia, quamdiu stat in
procinctu, in acie, non solum aduersus carnem & sanguinem, sed aduersus
principatus & potestates, aduersus dominos mundi, rectores tenebra-
rum harum, aduersus spirituales astutias in cœlestibus, hac saucia, illa cic-
atricosa, obsita sudore & puluere, & a solis æstu decolorata: quamdiu, in-
quam, hic expurgatur ab illa scoria peccati, & malos vna cum bonis in-
tra lagenam suam permixtim inclusos retinet, neque villos perpetuo bo-
nos, sed velut in lubrico decertantes, nunc cadentes, nunc resurgentes. Sed
facta tandem separatione in littore maris angelico ministerio, & recolle-
ctis bonis piscibus in vasa, foras abiectis malis, accipiet iam illam vir suus
Christus gloriosam, non habentem maculam, aut rugam, aut aliquid eius-
modi, sed sanctam & immaculatam. Vide, inquit Hieronymus, quanta
habeat loca ecclesia, & quomodo illud apostolicum, ut sit sine macula &
ruga, in futuro & in cœlestibus seruetur. Audis angulos, audis scabiem,
audis ruinas & cineres: & de tua virtute & impeccantia gloriaris?

Et hæcenus quidem, quod charitas, aut gratia, seu gratum faciens se-
cundum præsentem iustitiam, seu prædestinationis, non sit illud glutinum
aut vinculum, quo in vnitatem mystici corporis membra ecclesiæ & in-
ter se

Sympathi-
an mēbro-
rum eccle-
siæ quid o-
peretur.

Quando ec-
clesia erit si-
ne ruga &
macula.

In Hiere.
cap. 31

Petroratio.

rer se & cum suo capite colligantur: ut non minus stulte, quàm impie aduer-
sus catholicæ ecclesiæ sententiam, & clarissimam euangelicæ lucis verita-
tem opinati sunt Donatistæ, Hussitæ, & eius farinae, aut potius amentia
homines, satis superque demonstrauimus.

Vnitatem catholicæ Christi ecclesiæ, in eius ordine necessario consistere &
conseruari. CAP. II.

Non est ecclesia occulta aut abdita, in angulis, in domorum pe-
netralibus, in deserto & inuio, quæ inueniri facile, aut adiri non
possit: qualem illi imaginantur, quorum impietatem præceden-
ti capite conuicimus: quum ad eam quotidie nobis sit habendus recur-
sus, imo cum omnibus qui ab aquis mystici illius diluuij saluari cupiunt,
intra eius septa & vnitatem se continere necesse sit. Proinde, nec in angu-
lis aut penetralibus domorum, nec in deserto monstrantibus Christum
credere, ipse nos Christus docuit, qui ecclesiam suam comparauit insi-
gni alicui ciuitati supra montem positæ, quæ abscondi non potest, sed
facile ab omnibus conspici. Quinimo ecclesiam Christianam esse cœ-
tum & societatem Christifidelium ab ipso Christo, apostolorum & di-
scipulorum eius ministerio, ex omni gente, lingua, natione & populo
congregatam, & propagandam in fines orbis & seculi, superius demon-
strauimus. Quam & in indiuiduam quædam vnus veluti corporis vni-
tatem redactam esse, quæ scindi se omnino non patitur, apostolicis æ-
que literis, & catholicæ fidei professione, quam quotidie decantamus in
ecclesia, manifestum est. Nam tametsi ab eius vnitatem se quidam abscin-
dant, ut hæretici & schismatici faciunt, alij ipsius ecclesiæ auctoritate & cen-
suræ distinctione abscindantur ab eadem: ecclesiæ nihilo minus in se ma-
net vnitatem: siquidem abscissa illa putrida membra, amplius ad ecclesiam
non pertinent. Vna est, inquit ille Cyprianus, quæ in multitudinem la-
tius incremento fecunditatis extenditur: quomodo solis radij multi, sed
lumen vnum, & rami arboris multi, sed robur vnum tenaci radice fun-
datum. Et cum de fonte vno riuus plurimi defluunt, numerositas licet dif-
fusa videatur exundantis copiae largitate: vnitatem tamen seruat in origi-
ne. Auellat radium solis a corpore, si potes: diuisionem lucis vnitatem non
patitur. Ab arbore frange ramum, præcisus arefcet: Sic & ecclesia domi-
ni luce perfusa per orbem totum radios suos porrigit: vnum tamen lu-
men est, quod vbique diffunditur, neque vnitatem separatur corporis: ra-
mos tamen suos in vniuersam terram copia vbertatis extendit, profuen-
tes largiter riuos latius expandit, vnum tamen caput est, & origo vna, &
vna mater fecunditatis successibus copiosa. Et quisquam credit, hanc
vnitatem de diuina firmitate venientem, sacramentis cœlestibus coheren-
tem, scindi in ecclesia posse, & voluntatem collidentium dissidio separa-
ri? Haud sane ita credimus, o gloriose martyr et pontifex: quin potius, in-
diuiduam plane eius vnitatem permanuram in fines seculi.

Nō esse oc-
cultam aut
abdita ec-
clesiā, nec
inuentu a-
dituq; diffi-
cilem.

Indiuiduā
ecclesiæ v-
nitatem, non
scindi per
hæreticos
aut schi-
smaticos,
tametsi ipsi
ab ea se di-
uidant.

Cypria. de
simp. præ-
latorum.

Quo vinculo in unitatem continentur membra ecclesiae.

Quo tamen vinculo, tam immensa, tam diffusa illa multitudo, in tam arctam, tam individuum colligata sit unitatem, id nunc explicandum est. Necque enim id esse charitatem, aut gratiam, seu gratum facientem, seu praedestinationis (quam nemo hic mortalium posset nec in seipso nosse, cum nesciat homo odio an amore dignus sit, & multo minus in alio) sed potius sensibile quippiam, per quod sese mutuo, qui ad eandem pertinent, atque ipsam etiam ecclesiam, possint facile agnoscere, ex his quae superius demonstrauimus, confido cuique perspectum fore.

Omnem necessarium multitudinem ut subsistere possit, ordinari per vnum aliquid principatum obtinens.

Cyprianus ille praedictis verbis haud obscure subindicat, in quo consistat haec unitas & requirenda sit. Hoc tamen certius ita cognoscetur, si ante demonstrauerimus immutabili lege sancivisse naturam, ut omnis multitudo, si subsistere debeat, necessario ordinetur per aliquod vnum, quod principatum obtineat (*ἡγεμονικόν* id Graeci vocant) vnum esse ordinem, non solum qui speciem det rebus & decorem, sed etiam per quem sese mutuo complexu, velut vnus alicuius animantis membra, fouent, a-

Ordinis in omni multitudine necessitas inductae demonstratur.

Ad ipsam itaque nos rerum naturam admonentem docentemque, si attollamus mentem & oculos, hoc plane inculcant, docentque omnia, siue vniuersam complexus fueris, siue in quamcunque eius te partem conuerteris. Sic enim videmus corporum omnium illa elementa, sic totam hanc diuersissimorum corporum subcoelestem machinam, ut miro quodam ordinis concentu, in quo suam quodque stationem perpetuo retinet, inter sese temperari, & inuicem (alioqui inter se pugnantia) ad totius decorem & conseruationem conciliari, ita superiorum, coelestiumque corporum virtute sustineri, vegetari & gubernari. Sed & coeli enarrant hanc legem dei, & firmamentum in signe opus manuum illius. Quod si animos, oculosque nostros ab terrenis his sordibus auocare, & in se aliquando conuertere potuit, si ille diuinus vere ornatus mundi, sui illius opificis maiestatem haud obscuris vocibus praedicans, ille tot sempiternorum ignium speciosissimus fulgor, tam varius, tam mirabilis, tam ordinatus incensus, & vix comprehensibilem suam velocitatem, sub specie stantis immotique operis abscondens, tantamque rerum molem certa mirabilique lege, serie, connexionem, sub silentio illo suo euoluens secum, statimque temporibus ac limitibus dispensans & adducens orbi, oculos, mentemque tuam perstrinxit vntate: scio nobiscum consistere, ut nihil iucundius aut mirabilius, ita nihil te spectasse ordinatius illo ordine coelestis militiae. Quam vere militiam esse non diffiteberis, si consideres comprehendasque animo, quem admodum inter VII. illos erraticum (ut vocant) siderum orbem, veluti in quodam exercitu, haud secus quam dux quidam & imperator, sol medius incedat, reliquis omnibus, quasi ratione uteretur suorum motuum, progressum,

Ordo et militia coelestium corporum.

A suum, regressuum, stationumque certas velut leges praescribens, quas praeruaricari non audeant. A deo videmus illos, non nisi ad certam quandam praescriptamque cum sole configurationem tanquam accepto ab imperatore suo militandi signo, omnes motuum suorum varietates, numerosque absoluerunt, & nunc quasi aduocatos occurrere, nunc festinare, pergereque velocius, quam coeperant, nunc ad aliud signum remorari incessum, nunc gradum sistere, nunc etiam regredi, & venienti e regione soli pergere in occursum, & quasi honoris officique causa obuiam procedere. A quibus, si adhuc altius abentem attollamus & oculos, etiam haec omnia, quamuis ordinatissima, & maiori quadam superiorumque unitate contineri gubernarique videbimus, cui obediunt & obsequantur inferiora vniuersa. Ut enim illud primum, omniaque continens coelum, vno semper, maxime simili, regulari irrequietoque motu, ab exortu per summum coelum in exortum recurrens, diei vnus spacio immensum illum suum circulum absoluit: ita vniuersos sub se planetarum orbem, imo & inferiorum corporum machinam vniformem, ad infimam usque immotamque terram, tam illo temporis spacio circunducit secum: ut plane sit videre inferiorum multitudinem vniuersam, sit premium illud sequi, vnicumque primo, primaeque unitati semper eidem ac simili, cuncta tamen mouenti, parere obsequique alia vniuersa: ita ut in vniuerso hoc rerum ordine, praecipue appareat unitatis quidam motus, quaedam vis & energia ab ipso primo & *ἡγεμονικόν* veluti maximi cuiusdam animantis capite, diffusa in corpus vniuersum, per quam membra singula continentur, & conspirent in vnum, vegetentur ac moueantur. Et haec num clarissimis tibi & ab omnibus intellectis vocibus loqui & attestari videntur, omnem necessario multitudinem ordine contineri, in quo sit vnum aliquod primum & praecipuum. Nam si nec illa coelestia non tam numerosa corpora absque mirabili illo ordine esse potuerunt, nunquid diffidentium hominum innumeram turbam absque ordine subsistere possesperabimus? Quod si corpoream quoque machinam vniuersam animo transcendere, et cum Paulo ad tertium usque coelum euolare potueris: videbis cum eodem etiam in sacris illis spiritibus, coelestem illam, vereque ordinatissimam hierarchiam: videbis in illis quoque praefecturas, principatus & potestates, dominationes quoque & virtutes. Aut si acies nostra caligat ad tam clarum lucem, si in solares radios non sit assuetum intendere, aut in ea quae vel ipso sole sunt clara natura, sed lucifugarum instar in haec tantum obscura, crassa, tenebricosa ac terrena: age, in aliud quoduis conuertamus intuitum. Quocumque enim respexeris, siue in teipsum, siue in ea quae quaqua versus sunt in circuitu: videbis vbi que in omni multitudine quam conciliauit natura, ordinem & in omni ordine primum aliquod et praecipuum. Et ne putes huius rei longe petenda, aut diligenter perquirenda argumenta, passim & quotidie incurrunt in oculos, nisi dormiamus animo. In proxima quaeque, aut potius in teipsum inspicere. Est enim & in no-

Argumentum a minori.

Hierarchia & ordo coelestium spirituum.

Ordo omnis corporis multitudinis, quo pacto in vnum conciliatur, explicatur in homine.

bis quoque multitudinē quandam cernere, sed haud numerosam, si ad primas compositionis nostrae partes respexerimus. Nam animo tantū, corporumque componitur: nec tamē haec ipsa subsistebat dualitas, si non huic illi praesesset imperio, illi vero hoc obsequeretur. Nunquid em̄ & manus, & pedes, & oculi, & totū corpus animo non gerunt negotium? nunquid illius non iacemus iussu? illius et inquieti discurrimus? nunquid non ad illius imperium, si est avarus dñs, terras, mariaque lucri causa scrutamur? si ambitiosus, dextram obijcimus flammis? breuiter, quid nō agit, obsequiturque corpus, etiam nulla sui habita ratione, vbi instat ille, exigitque vehementerque & importunius? Quod si rursus singulam quaque harum per se expendis partium, immutabili lege naturae sancitum, vt quaecunque multa in vnum coalescere, coireque debeant, ordine quodam inuicem concilientur, & in idem conspirantia fiant, clarissime intuebere. Erat corpus nostrum ex multis membris, organisque necessario componendum, vt seruaret animo. At inter illa ipsa, quaedam principatum obtinere videmus, ex quibus videlicet defertur animalis illa vis, qua & sentimus, & mouemur, in corpus vniuersum, alia deputauit natura ad ministerium principantium. Et quoniam non est bona multitudo dominantium, nisi & illa moderetur & concilietur in vnum superiori quodam vnus imperio: inter has ipsas principes nostri corporis partes, constituit vnam praecipuā, pro qua non dubitant caeterae certo etiam discrimini se exponere. Ita enim videmus natura constitutum in brutissimis etiam animantium (ne rationis id potius, quā naturae instinctus esse putes) vt cuncta membra se deuoteant ac obijciant pro vno capite, eiusque salutem propria sua chariorē habeant: nec enim alia ratione haec tam multa in vnum erant coitura. Ad animum nunc conuertere intuitum, est em̄ & ipse ex quibusdam veluti partibus, ratione & appetitu. Inter quas eadē rursus lege hic erat ordo necessarius, vt praesesset ratio, subsequeretur vero appetitus. Qui si ab illa defiscat (vt sancti illius Basilij verbis dicam) non solum animū in praecipua, sed & corpus trahit. Breuiter ne frustra te morer pluribus, si per singulas rerum naturae partes hoc pacto philosophari libeat: in omni multitudine conspirante in vnum aliquod, necessarium ordinē, in omni ordine inuenies aliquid quod praesit *ἡγεμονικόν*. Sic & brutis quoque animantibus, quaecumque nō degunt solitaria, sed conueniunt, aggreganturque inuicē, communis utilitatis & reipub. aliquem sensum, curamque prouida ingenerauit natura, ordinemque docuit, & obsequi inuicē, & praesesse, ducemque sequi. Quorum vt passim innumera nec inuicunda occurrunt argumenta, quibus est studium animantium ingenia, naturalisque perscrutari: ita minutissimorum quorundam & nusquam non obuiorum animalculorum nobis proposuisse videtur exemplū, quibus nostram industriam prouocaret, nostrā nobis exprobraret socordiam, caecitatem, & amentiam. Quid enim formicis minutius, ad quas subinde nos remittit scriptura? at ipsae quid laboriosius?

Formicarū & apum exemplo, nam

A quid magis industriū? Sed & quae in illis, quā manifesta reipub. cura & ratio? Nullae sibi, sed in commune laborant omnes. Et in opere qui tandem labor? quae sedulitas? quā mira operarum, officiorumque distributio? Sed & apum illo regno quid mirabilius? quid ordinatius? quid iucundius? seu dum ipsae e folijs natos & suauibus herbis ore legunt, ipsae sibi reges, paruosque Quirites sufficiunt, & cerea regna refigunt? seu dum suas illas ciuitates intus aedificijs vario, miroque ordine extruunt? foris propugnaculis, portisque muniunt? In quo vno omnibus obuiio, minimoque insectili ipsa rerum natura, aut eius autor & opifex, qualis humana vita politica esse deberet, mirō quodam, stupendoque modo diligentissime expressisse videtur. Quarum seu industriam, seu officiorum operarumque ordinatissimam distributionem, seu publicam, eamque exactissimam disciplinam consideres, absolutum plane quoddam humanae pollicij simulacrum inuenies. Qua profecto non tantum nullius vnquam reipublicae, sed nec monastici vllius conuentus, ad priscū illum morem religiosissime viuentis disciplina, perfecte aut praestitit, aut exhibuit. Nunquid autem aut de formicis aut de apibus tanta haec cura fuit deo? An non potius ad nos erudiendos haec effinxisse credendum est? Mihi sane rerum omnium parentis in homine erudiendo diligentiam hanc fuisse videtur. Quae non ad alios nos praecceptores remisit, ne queri possemus, quod per prophetā in persona inertis & ingratae multitudinis dicitur: Quis ostendit nobis bona? Signatum est enim lumē vultus tui super nos domine, aperti vndique libri, quoquo conuerterimus oculos, nō a Socrate, Platone, aut Aristotele: sed ab ipsa rerum natura diligentissime perscripti. In quibus, quae lex ipsa naturae nobis praescribit ad bene viuendum necessaria, nisi ociosi, oscitan-tesque aut caeci potius spectatores fuerimus, haud obscure descripta conspiciamus, clarissime autem ea, quaecumque erant maxime necessaria. Quare cum absque ordine, absque magistratibus, supereminenteque vna aliqua potestate, nullus plane futurus erat conuentus, nulla societas, aut potius nulla vita hominum, nihil fecit magis obuium, nihil inculcauit frequentius, nihil docuit euidētius, quā nullam in vnum conuenire multitudinem absque ordine atque in eo principante aliquo. Quem cum non in brutis tantum animantibus, sed etiam in inanimis corporibus, in ipsis quoque caelestibus orbibus: praeterea & in illis supercaelestibus spiritibus esse necessarium, & ab ipso rerum opifice diligentissime, sapientissimeque constitutum demonstrauerimus: quo nō bruto erit insensator, qui hominum conuentus absque ordine principalique aliquo, quo contineatur imperio, subsistere posse existimat? Aufer a ciuitatibus, caeterisque conuentibus hominum magistratus, potestatesque publicas, atque inter eas supereminentem aliquam, quae moderetur & in officio contineat caeteras: & quid relinquet, quae foedissimas seditiones, rapinas, caedes, & horrendos quosdam, confusosque tumultus? Numerosum aliquem si contempleris exercitum, in quo

turam nos docere utilitate & necessitate inter nos ordinis.

Quibus nos aut libri aut praecceptoribus ipsa rerum natura erudit.

Necessitas ordinis in humanis societatibus.

vigeat militaris illa disciplina, in suos illos manipulos, centurias, cohortes, D legiones rite distributus, & per suos decuriones, centuriones, primipilos, tribunos, cæteraque militaris dignitatis disciplinæq; officia ita ordinatus, vt vnus imperatoris iussa & sentiant omnes, & exequantur. Quid eo aspectu pulchrius? quid expeditius? quid validius? quid terribilius? A quo si mens illa imperij vnus subtrahatur, quid est eo informis? quid perplexius? quid imbellius? quid denique magis iniuriæ obnoxium? Quæ si perpendas, an tibi non videtur hoc in exercitu esse imperator, cuius imperio ductuque continetur, regitur & mouetur multitudo tam immensa, quod caput in homine, in quo vigeat mens & ratio? Illa vero militaris disciplinæ officia, illi gradus & ordines, quod neruorum a capite in corpus distributio, per quos sibi inuicem & capiti coherant continenturque membra, animalisque ille spiritus ab eodem capite defertur in corpus vniuersum, per quem, vt rationis imperia etiam extremæ corporis partes, quibus longissime sita a mentis domicilio, vno tamen veluti momento & percipiunt, & exequantur. Ita in quantumuis magno exercitu, illis officijs ordinibusq; tot milibus vndiq; præsens est imperator, vndique sentitur & exequentoni mandatur vnus eius imperium. Et nūquid hoc veluti vinculo non coheret, sustentatur & mouetur, multitudo tam immensa, alioqui seipsam statura, suo pondere, suisq; se viribus oppressura? Regi incolumi, mens omnibus vna est, amisso rumpere fidem. Ex quibus sane omnibus ipsa luce clarius factum est, quemadmodum ipsa nos rerum parens natura clarissime doceat, nullam omnino multitudinē conuenire posse absq; ordine, qui sit ad vnum aliquid, quod præsit, præcipuum: sine quo nec vlla vnquam fuit humana societas. Neq; in eas nunc descendimus disputationum angustias, vni ne, an pluribus supremam illam in republica, aut alia quavis societate potestatem, committi magis expediat. Hactenus enim hoc demonstrasse suffecerat, absque principio & capite nullum esse ordinem, absque ordine nullam omnino subsistere multitudinem. Quam etiam certum est, eo conuenire & conuiuere felicius: quanto est disposita ordinatius, & in arctiorem vnitatem redacta. Neque enim vnus modi est omnis humana societas, neq; in qualibet optime degunt homines. Qualiscunq; tamen est, ordine aliquo contineri & suprema aliqua autoritate eam gubernari, necesse est. Quæ tametsi pluribus commissa fuerit, quia tamen suprema est, nisi vnica esse non potest. Quanquam hoc interim certum est, si ipsam rerum rationem contemplemur, si cœlestium illorum corporum, quem memorauimus ordinem, si illam hierarchiam cœlestem, si ipsam denique totius vniuersi naturam, & totius naturæ tenorem consideremus attentius, omnem eo rectius, feliciusq; multitudinē degere, quo magis per vnus imperiū in arctissimam q̄ fieri potest, redigatur vnitatē. In quo societatis genere si quod occurrat nonnunquā, quod posset offendere, ac reprehensione dignum sit,

Perfectissimæ societatis ratio.

A sit, ex hominū vitio, qui optimis etiam quibusq; abuti possunt: non autem ex ipsa societatis ratione, quā nihil dubiū est esse perfectissimā, id oriri certum est. Principium enim malorum, inquit ille Origenes, est multitudo & diuisio: principium vero bonorum, vnio, & a turbis a multitudinē in vnitatem redactio. Itaque nos omnes si saluari velimus, ad vniōnem niti necesse est. Proinde verissima est sancti illius Dionysij pontificis sententia, ad hoc diuinæ dispensationis prouisione, gradus diuersos & ordines distinctos esse constitutos in humanis rebus, vt dum reuerentiam inferiores superioribus exhiberent, & vicissim isti illis dilectionis, necessariaq; gubernationis impenderent officia: vna concordia fieret ex diuersitate cōnexio, & recte officiorum gereretur administratio singulorum. Neq; enim alia vniuersitas, inquit, potuit ratione subsistere, nisi huiusmodi eam magnus differentia ordo seruaret. Quod vero creatura in vna, eademq; æqualitate viuere non potest, cœlestis militiæ exemplum nos instituit. In qua dum sunt angeli, sunt & archangeli, liquet quia non æquales sunt, sed potestate & ordine differunt alter ab altero. Si ergo inter eos qui sine peccato sunt, constat istam esse distinctionem, quis hominum abnuat huic se libenter dispositioni submittere? Hinc enim & pax & charitas mutua se vice complectuntur, & manet firma concordia in alterna & deo placita dilectione sinceritas. Hæc ille Dionysius.

In Ezechielem homilia IX.

B Et hactenus quidem satis demonstratum existimo, immutabili lege sancitum a natura, vt omnis multitudo si subsistere debeat, necessario redigatur in vnitatem, ordinis aliquo vinculo, quod tueatur & conseruet vnus alicuius principatus: atq; inde ad humanas societates factō transitu, vt omnis illa necessario ordinata est, & suo quodam modo in vnitatem redacta, per supremam aliquam in vnaquaq; qua cōtinetur, gubernatur & dirigitur, autoritatē: ita requirere rationem societatis perfectissimæ, vt ad exemplar cœlestis illius militiæ, atq; a deo totius, quā memorauimus rerum nature, ordine diligentissime constituto, per supremi vnus præsentis imperiū in vnitatem redigatur arctissimam.

Peroratio de necessitate ordinis in omni multitudine.

C Ex quibus ad id quod inuestigamus, proximus gradus iactus est, quo videlicet vinculo contineatur in vnum catholica Christi ecclesia. Quæ cum sit immensa quædam infinitorum hominum societas, non terrene aut externæ alicuius utilitatis causa, ab ipsis inter se conciliata hominibus, sed finis illius supernaturalis, salutis videlicet animarum nostrarum, cœlestisque illius hæreditatis assequendæ gratia, ab ipso conciliata dei filio (qui hanc sibi communitatem, hoc in quo super nos regnaret, regnum elegit, imo precioso suo sanguine & amarissima morte redimendo conquisiuit, & de manibus infernalium potestatum eripuit) omnino dubitari nō potest, quin ordine diligentissime constituto, per vnus in ea præsentis imperiū in arctissimam, q̄ fieri poterat, vnitatem debuerit redigi, atque adeo ab ipso suo autore redacta fuerit. Si enim in vniuersa reum natura

Cōcluditur ex prædictis quo vinculo in vnum contineatur catholica ecclesia.

Ex materia natura

natura nulla omnino multitudo absq̄ ordine in vnum conciliari potuit, & in hominū societate nec imaginari quidē sit aliam q̄ ordinis vnitatem, sine qua nec vna domus aut cognata familia vel tantillum posset subsistere: ipsa Christiana ecclesia ex tam dispari multitudine, tanta populorum, nationum, linguarumq̄ diuersitate congregata, q̄ diligenti ordine disciplinaeque per vnus principalis autoritatis potestatem in vnum continentia & gubernanda erat, si modo ex tanta, tam multiformi disparitate aliqua futura erat vnitas, quis non intelligit? Quod si insuper, & autorem quoq̄ eius aestimemus Christum, cuius debebant esse perfectissima opera, & finem eius illum supernaturalem, qui omnium humanarum societatum fines longissime superat, cui formam speciemq̄ congruentē a suo illo autore sortiri vtiq̄ debuit: quis non videat ad illius coelestis hierarchiae exemplar, ecclesiasticam quoq̄ hierarchiam effigiari debuisse, atq̄ ordine diligentissime constituto, per vnus in eadem praesidentis imperium, in perfectissimam vnitatem redigi, atq̄ adeo redactam esse: nisi illum cuius vbiq̄ perfecta sunt opera, in vno hoc opere, quod omnium illi operum suorum causa extitit, propter quod coelum, terram & omnia quae in eis sunt condidit, suipsius oblitum voluerimus? Sed si oblitus fuero tui Hierusalem, inquit ille, obliuioni detur dextera mea. Certe tali quadam specie longe ante praeviderunt spiritu sancto inspirati prophetae, & sub nomine illius Hierusalem nobis eam expresserunt. Ad quam aspirabat & animo gestiebat diuinus ille Psalter, cum ita de ea praecineret: Laetatus sum in his quae dicta sunt mihi, in domum domini ibimus: stent pedes nostri in atrijs tuis Hierusalem, Hierusalem, quae aedificatur vt quaelibet nobilissima ciuitas, cuius ciues in vnum coeunt. (Ita elegantius & significantius expressit quidam veritatem Hebraicam) in quam ascendunt tribus, tribus domini, coetus Israelis, ad confitendum laudem nomini domini. Istic enim consistit iudicij solium. Sed haec paulo post explicabimus clarius. In-
 terim hoc audis, aedificatam nostram Hierusalem in star ciuitatis nobilissimae, cuius ciues in vnum coeunt. Quam vero diligenti magistratuuum & officiorum ordine, ordinatam oportet esse instituta optimae ciuitatem, nulli obscurum est, docente id omnium seculorum, omnium se oculis vbi-
 que ingere experientia. De eadem etiam ita loquitur excelsus ille, qui eam condidit, ac deinde in eadem natus est: Quid videtis in Sunamite nisi choros castrorum? Et rursus: Quae est ista quae progreditur quasi aurora confurgens, pulchra vt luna, electa vt sol, terribilis velut castrorum acies ordinata? Sed quali eam ordine constituerit, & in vnitatem redegerit ille eius conditor & opifex, iam nunc videbimus. Certe ex his quae nunc diximus, satis demonstratum existimo, ordine diligentissime constituto in archaestimam, q̄ fieri potuit, vnitatem redigi oportuisse.

Sacrum ecclesiae ordinem discriminari a prophana multitudine, nec esse ocioforum & ignorantium hominum figmentum, vt impie blasphematur ille Lutherus, sed diuinum omnino officium.

CAP. III.

Inuent.

A Nuentum est iam nunc illud vinculum, quo in mystici corporis redigatur vnitatem immensa illa multitudo, toto orbe diffusa Christi delium, atque inuicem colligentur eius membra & suo capiti, nempe ordinis, sine quo nulla potest multitudo subsistere. Quis qualis sit Christi ecclesiae, ita perspiciemus clarius, si vmbra corpori, & figurae suam veritatem accommodauerimus. Superius enim docuimus, vniuersam formam ac statum Christianae ecclesiae illum eius architectum, antequam eam conderet, velut praeludium quodam adumbrasse & deliniasse in veteri illo populo, eius lege, sacerdotio ac tabernaculo. Lex, inquit Apostolus, vmbra habet futurorum bonorum, non ipsam imaginem rerum. Ab vmbra autem ad suum corpus, ab imagine illa ad ipsam sibi correspondentem rei veritatem, secundum eiusdem Pauli dialecticam, efficax argumentationis locus est. Qui approbaturus diuini euangelicique iuris esse, vt qui euangelium annunciant, possint de euangelio & viuere, atque ita ordinatum fuisse a Christo: nullis tamen id Christi ipsius verbis proprie adstruit, sed adducens primum probabilia quaedam ad id argumenta, q̄ ita deceat. (Quis enim militat, inquit, suis stipendijs vnquam? Quis plantat vineam, & de fructu eius non edit?) diuinae Christi institutionis nullum argumentum affert aliud, q̄ q̄ ita erat ordinatum a domino in vmbra & figura veteri, & propterea ita etiam sit in sibi correspondente solida veritate. Quare post dialectica illa argumenta, quod sic exigat & requirat ratio, ita subiungit: Nunquid secundum hominem haec dico? hoc est: An humanis tantum rationibus id adstruo? An & lex haec non dicit? Scriptum est enim in lege Moysi: Non alligabis os boui trituranti. Nunquid de bobus haec cura est deo? An propter nos vtiq̄ haec dicit? Nam propter nos vtiq̄ scripta sunt. Quoniam debent in spe, qui arant, arare. Quod idem rursus paulo post confirmat ex vmbra sua veteris illius tabernaculi: An nescitis, inquit, quoniam qui in sacrario operantur, quae in sacrario sunt, edunt? & qui altario deseruiunt, cum altario participant? Ita & dominus ordinavit his, qui euangelium annunciant, de euangelio & viuere. Haec tamen Apostolus. Audis itaq̄ quo pacto hic ostendat diuini iuris esse, & ita constitutum a domino, vt viuant de euangelio, qui annunciant euangelium: quandoquidem qui in veteri illo tabernaculo operabantur, vivebant ex tabernaculo: & qui deseruiabant altari, participabant ex altari, perinde ac si diceret: Fuit in vmbra & figura, ergo est in corpore & veritate.

Age itaq̄ ipsam paulisper vmbrae & figuram complectemur aliquanto exactius, & ab ea ad solidam rei veritatem transferamus oculos, suam cuique aptantes particulam. Quod enim in vtroq̄ correspondenter se habere videbimus, nihil dubitabimus eiusdem id esse opificis in ipsa rei veritate, cuius fuit ea delinatio in vmbra & figura. In primis videmus in veteri illa synagoga, distinctionem prophanae multitudinis ab his, qui numis

Quali ordine continetur vnitas catholicae ecclesiae, ex eius collatione ad suam vmbrae figuram veterem inquirere.

Efficax argumentum vmbra ad suum corpus. A figura ad respondente sibi veritate, Pauli dialectica. 1. Corin. 9.

Ex vmbra veteri.

Distinctio nis

Ex autore,
Ex fine,

Ex forma
finit & autori
congruente.

Ecclesia ex
pressa a propheta
sub nomine Hierusalem.

Cantic. 7

nis dicati: mancipatiq; erant ministerio. De Aaron & filijs eius notum est, **D** vt separati fuerint a vulgo filiorum Israel, & sanctificati oleo vinctiois sancto, consecratiq; domino. De Leuitis idem testatur vetus scriptura. Tribum Leui, inquit dominus Moyfi, noli numerare, neq; pones summam eorum cum filijs Israel: sed constitues eos super tabernaculum testimonij, & cuncta vasa eius, & quicquid ad caeremonias pertinet. Ipsi portabunt tabernaculum & omnia vtenfilia eius. Quisquis externorum accesserit, occidetur. Vides quanto discrimine hi segregantur ab externis, & prophana multitudi-
 nis ab his, qui diuino cultui mancipati sunt, Numer. 1

Numer. 8

Deinde bipartitum illic sacerdotalem videmus ordinem, nempe & Aaronem sacerdotem, & filios eius. Sed ille non solum sacerdos, sed etiam pontifex, hoc est, sacerdos maximus inter fratres suos, super cuius caput fustum est sanctae vinctiois oleum, & cuius manus in sacerdotio consecratae sunt: filij autem eius inferioris gradus sacerdotes, quorum manus tantum, non etiam capita, oleo sanctae vinctiois in sacerdotio consecratae sunt. Quin & sacer ille vestitus eorundem, pontificalis eminentiae a gradu sacerdotali euidentem differentiam indicat. Nam illius vnionis ex auro, hyacintho, purpura gemmisque preciosissimis resurgens ornatus, omnium excellentissimorum artificum exercuit & stupefecit manus & ingenia: cum filijs Aaron inferioris gradus sacerdotibus, lineae tantum paratae essent tunicae.

E Bipartitus ordo sacerdotalis in vmbra veteri.

Leuit. 21

Leuiticus aut ordo, tamen vno consecrationis ritu sanctificaretur domino ad excubias & ministerium eius tabernaculi: varijs tamen officiorum & ministeriorum ordinibus distinctus, & in tres ordines sub suis capitibus ac principibus distributus, & suis cuique locus in excubijs & ministerio assignatus est. His quidem, hoc est, filijs Caath, sub principe Heliasaphan, sacratorum cura ministerioque demandatis, interiorum videlicet tabernaculi, hoc est, sanctuarij, arcae, mensae sacrae, candelabri, altarium, & vasorum vniuersaq; suppellectilis ad praedicta pertinentium. Alijs, hoc est, filijs Gerson, sub suo principe Heliasaphan, externorum tabernaculi cura commissa est, cooperimentorum, inquam, eius cortinarum atrij, & tentorij in introitu atrij, atque id genus vtenfilium. Alijs vero, hoc est, filijs Merari sub principe Suriele tabulamenta, vectes, columnae cum basibus, paraxillis, & fimbriis suis, tam tabernaculi, qm atrij per circuitum gestada, reponenda, erigendaque commissa fuerunt.

F Leuiticus ordo varijs officiorum distinctus ordinibus.

Princeps autem principum Leuitarum, inquit, Eleazar filius Aaron sacerdotis, erit super excubitores custodiae tabernaculi. Et hic quid videtis in Sunamite, nisi choros castrorum? Sed nunquid veteris illius tabernaculi, in quo nihil, qm quod manu & opere humano fabricatum fuerat,

Ordinē veteris tabernaculi, in quo nihil, qm quod manu & opere humano fabricatum fuerat,

A erat, praeter lapideas illas tabulas, cuius sanctificatio in cruore asperso animantium & cinere vitulae, cuius hostiae, mactatio bouum, vitulorum, hircorum, arietum. Illius, inquam, tabernaculi, nunquid propter ipsum tanta haec cura fuit deo: & non potius propter nos vniuersa haec ita & acta & scripta sunt? Et quemadmodum diximus in principio, vt in vno illo ex omnibus electo populo adumbraret, & velut praeludimento quodam ostenderet, qualem in plenitudine temporum descendens ipse in terras, catholicam suam toto orbe diffusam aedificaturus esset ecclesiam: vt vera sit apostolica illa, quam citauius, sententia: Legem vmbrae futurorum bonorum habere, non ipsam rerum imaginem. Et quod iterum idem affirmat Apostolus: Omnia illis in figura contigisse, scripta vero ad eruditionem nostram.

B Quid ergo hic dicitur esse effrons ille & omni execratione dignus Lutherus, excacatus odio quod exercet aduersus catholicam Christi ecclesiam, plusquam diabolico, cui omnem suum decorem, omnem ordinem, quo velut castrorum acies quaedam ab illo suo opifice ordinata est, ille auferre nititur, & confusissimam quandam Babylonem facere? Nunquid enim soliditatem vmbrae illius ordinis veteris tabernaculi diligentissime constituti a deo, non oportuit in Christiana esse ecclesia? Nunquid abbreviata fuit manus domini, aut infirma omnipotens illa sapientia, quae attingit a fine ad finem fortiter, quo minus disponderet etiam suauiter omnia: quo minus talem potuerit formare ecclesiam suam, qualem adumbrauerat ac deliniauerat in veteri illo populo & tabernaculo? Nunquid indignam existimauit ille eius architectus & opifex, in qua ordinanda & ornanda tantum laboraret, quantum in synagoga illa veteri? Hanc, inquam, quam non hircorum aut vitulorum, vt illam, sed proprio suo preciosissimo sanguine, sua denique morte sanctificauit sibi que dedicauit?

C Certe diligit dominus portas Sion super omnia tabernacula Iacob. Aut forte nullo hic ordine opus erat, cum vetus illa synagoga non posset absque ordine diligentissime constituto subsistere? Quasi non luce clarius demonstrauerimus, nullam omnino multitudinem, in vniuersa rerum natura, absque ordine in vnum conciliari potuisse aut subsistere, & multo minus hominum: inter quos nec imaginari est aliam vnitatem, qm ordinis. Sine quo cum non possit nec domus vna subsistere, aut cognata familia, qm diligenti ordine ipsa Christi ecclesia, ex tam dispari multitudine, tanta populorum, nationum, linguarum diuersitate congregata in vnum contineri, gubernarique debuerit, quis non intelligit? Certe tanto praeter illa veteri, exactiori haec ordine constituenda necessario, ordinandaque fuerat, quanto indiuiduam vnitatem & concordiam difficilius est seruare in tam dispari toto orbe diffusa multitudine, qm in vno, cognatoque populo eisdem semper & moribus & ritibus assuefacto. Et in hoc vno tantopere necessario, nunquid defuisse illi autor ille suus credendus

tabernaculi, nihil fuisse, qm praeludium quoddam ordinis nrae ecclesiae.

Aduersus Lutheri impudentiam, qm sacrum ecclesiae ordinem facit merum signum ignorantium hominum.

est: Nunquid non perfecta est ab eodem illa hierarchia sua, sine qua non solum imperfecta, imo nulla futura erat ecclesia? praesertim, quam idem ipse, & vnam, & perfectam praedicat, non confusam, velut Babylonem quandam, sed decoram sicut Hierusalem, cuius ciues in vnum coeunt, & tanquam castrorum aciem ordinatam? Certe non dormitavit neque dormiet illa omnipotens sapientia, quae & ab initio condidit & nunc etiam custodit Israel.

Tametsi autem quod ad Lutherum attinet, scio me surdo canere, quando quidem iam dudum subuersus est, & datus in sensum reprobum, non quidem meo, sed apostolico prauiudicio: mirari tamen mecum satis non possum, quia fronte, quantumvis effrons sit, ab umbra illa ad solidam (quae in nostra ecclesia est) veritatem respiciens, & singula conferens, dicere audeat ecclesiae Christianae ordinem sacrum nihil esse aliud, quam merum figmentum hominum ignorantium, nec de sacramento, nec de re ecclesiastica quicquam intelligentium, Christo autore, non esse in ecclesia, dignitatis & autoritatis imparitatem, omnes eandem a Christo potestatem habere, omnes in eodem gradu consistere, omnes aequae sacerdotes esse, viros, mulieres, pueros, nulla status, sexus, etatis discretionem facta, nullam esse sacri & prophani differentiam. Tametsi nolite licere omnibus illa potestate uti, sed his tantum, quibus a communitate & populo hoc committitur.

Quid igitur? Vilius est & indignius quod summa cum veneratione ac reuerentia tractetur, illud quod a nostrae legis sacerdotibus offertur sacrificium, illa preciosissimi corporis & sanguinis domini nostri Iesu Christi hostia, veteris legis illis hostijs & sacrificijs: taurorum, inquam, hircorum, & vitulorum sanguine & cadaueribus? Ozias rex Iuda lepra percussus est a domino, quod sacerdotalis ordinis munus usurpare praesumpsit & offerre incensum super altare thymiamatis: & iam cuiusvis erit, etiam ex infima fece plebis, etiam mulierum & puerorum, offerre illam sacrosanctam & vere salutarem corporis & sanguinis redemptoris nostri hostiam: hoc incensum, quod ille pro totius mundi salute adoleuit in ara crucis? Non licebat cuiquam in umbra illa veteri vasa sanctuarij nuda tangere, nec Levitis ipsis, etiam primi ordinis, nisi solis sacerdotibus, a quibus praecipiebantur inuoluta tradi filijs Caath, qui ad ea portanda destinati fuerant, ne forte ea nuda tangentes morerentur: & vasa, quibus nos utimur in sacrosanctis nostris, tremendisque mysterijs, quibus excipitur & reconditur sanctissima eucharistia, communia, prophana & immunda erunt, & absque vlla reuerentia vilissimorum quibusque contrectanda manibus? Balthasar ille rex temulentus, bibens ex sacris vasis templi, ilico vindicem dei manum sensit, vita simul mulctatus & regno: & impio illo doctore & suafore, calices & patinae, quibus corpus & sanguis dei & redemptoris nostri excipiuntur, in eiusdem ignominiam ac contumeliam a prophanis & sceleratis hominibus tractatur indignissime, Ozam percussit dominus

minus, quod inclinatum arcam & minitantem ruinae sustentaret, & laicas ad illam manus extenderet: & panis ille qui de caelo descendit & dat vitam mundo, quorumlibet contrectari debet manibus? O frontem effrontem & perfrictam. In veteris tabernaculi umbra clarissime expressum videt, quod diligenti ordine nostra formanda erat ecclesia. Videt adscriptos omnes altaris & tabernaculi ministerio, consecrari domino & segregari a reliqua prophana multitudo. Videt eiusdem tabernaculi sacrificia solis commissa sacerdotibus, & sub poena mortis interdictum, ne quis ultra suam sortem, suumque gradum, quid praesumeret quod esset alterius, nec cuiquam impune unquam cessisse praesumptionem huiusmodi, sed praesentem ultione tanquam se irreuerentius habitum, contemptumque vindicasse dominum. Requirebat ratio nostrae legis sacrificiorum, maiori longe apud nos ea haberi veneratione & reuerentia, quam illa in umbra veteri. Constat autem communi omnium sensu, quae communia sunt & exposita omnibus, vilescere & in contemptum abire. Videmus praeterea, id quod requirebat necessario ratio, quod expressum erat in illa umbra veteri, nunquam defuisse nostrae ecclesiae: sed fuisse in eadem ab initio ab ipsis apostolorum temporibus, & in hunc usque diem toto orbe terrarum, quacunque patet nomen Christianum, adhuc conseruari, videlicet prophanae multitudinis a clero, hoc est, Levitico & sacerdotali ordine discriminationem. Quid est ergo quod hic quisquam aut requirere aut dubitare poterit? Absque ordine illo sacro esse aut subsistere omnino non poterat Christi ecclesia. Quam talem longe ante, quam faceret, delinavit & expressit omnipotens illa sapientia. Ordinatam praeterea videmus eandem varijs sacrorum ministeriorum gradibus correspondenter ad umbram illam veterem: & de autore eius ordinis quisquam dubitat? Toto orbe terrarum hunc ordinem agnoscit & agnouit ab ipso sui initio vniuersa Christi ecclesia: quem ergo autorem alium habere potuisset, quam Christum ipsum autorem ecclesiae per apostolorum doctrinam & ministerium? Cuius alterius hominis traditionem tanto consensu recepisset & tam diu retinuisset orbis vniuersus? Fuisse autem ab initio ex apostolorum doctrina & traditione in ecclesia, fidem faciunt in primis apostolorum canones, praesertim XLII. & XLIII. Beatus item Ignatius S. Ioannis euangelistae discipulus, gloriosus martyr & pontifex, quae cathedrae suae Antiochenae beatus Petrus praefecit in locum Enoch, in epistola sua ad Trallianos, & rursus in altera ad Antiochenos. Deinde beatus Anacletus sanctissimus martyr & pontifex etiam a beatissimo Petro ordinatus presbyter, & post ex interuallo eiusdem successor effectus in Romana ecclesia, in epistola sua, de patriarchis, primatibus, & reliquis episcopis, cuius partem post inseremus opportunus. His consonant & subscribunt subsequentes orthodoxi vniuersi, absque vlla prorsus aut haesitatione aut dissonantia, & in omnium sanctorum patrum, ex omni aetate, omni totius orbis regione & loco scri-

Luthero nullum esse in ecclesia ordinem, omnes aequae sacerdotes, viros, mulieres, pueros, nullam sacri prophetiamque distantiam. Contra, catholicae veritatis assertio.

2. Paral. 26

Nume. 16

ptis, ac numentis, eandem fidem & sententiam, clarissime adest D
perspicere.

Non est ergo humanum figmentum, vt blasphematur ille, sacer ordo ecclesiae, sed eiusdem opificis, cuius & ipsa ecclesia. Nec communitatis electi one aut consensu, confertur sacerdotalis muneris exercitium: sed ab ipso deo per suorum sacerdotum & pontificum ministeriam. Sicut in corpore nostro, inquit sanctus ille Gregorius Nazianzenus, alia sunt membra, quae regunt corpus atque omnibus eius motibus praesident, alia quae reguntur & obsequium rectoribus praebent: ita & in ecclesia statuit deus, aequitatis eam legem dispensans, & per diuinam prouidentiam suam, quae vniuersa componit, meritorum temperans priuilegia, alios constituit regi & gubernari, quibus hoc vtilius est, vt verbo & opere rectorum ad id quod expedit, imbuantur. Alios pastores dedit & doctores ad perfectionem ecclesiae. Et hi, inquit, praeter ceteris virtute animi praediti, familiariter deo assistunt, & id officij in ecclesia gerunt, quod vel anima in corpore, vel mens & ratio operatur in anima, vt vtraque pariter compaginata, & sibi inuicem mixta, in quo quid deest, & in quo abundat, velut in membrorum diuersitate consonantia facta per spiritum, perfectum & integrum atque ad omnia aptum corpus existat, & dignum quod Christum habeat caput. Haec tenet ille Gregorius. Vides itaque cuius opificis figmentum sit sacer ille ordo ecclesiae. Ita, inquit, & in ecclesia statuit, non homo, non communitas, sed deus. Similiter beatus Chrysostomus nostri sacerdotij dignitatem efferens: Agitur quidem, inquit, in terris, sed officium eius caelestibus negocijs continetur. Non homo, non angelus, non archangelus, non virtus, non alia quaeuis creatura: sed ipse spiritus sanctus hoc munus instituit, atque adhuc manentes in carne ministerio praestitit fungi angelorum.

Paulus apostolus effectus est, & primi ordinis sacerdos, nunquam commissione seu electione communitatis aut populi? Certe Galatis ipse scribens testatur se non ab hominibus neque per hominem, sed per Iesum Christum, & deum patrem constitutum fuisse apostolum. Deinde etiam ipse multos alios ordinauit sacerdotes & pontifices. Inter quos Titus & Timotheus, qui non plebis electione aut consensu, sed vt idem ipse Paulus testatur, suarum manuum impositione, sacerdotes ac pontifices effecti sunt. Ita enim scribit ad Timotheum: Noli negligere gratiam, quae in te est, quae data est tibi per prophetiam, cum impositione manuum presbyterij, aut (vt forte significantius vertit Erasmus) autoritate sacerdotij. Vides non plebis alicuius, sed diuina autoritate Timotheum sacerdotem factum & episcopum, per ipsius Pauli ordinationem & ministerium. Qui & in altera ad illum epistola eundem admonet, vt adsit gratiae diuinae, quam in ea ordinatione acceperat: Vt resuscites, inquit, gratiam quae est in te per impositionem manuum mearum. Similiter ad Titum scribens, suique illum officij

In Apologético.

Li. 3. Dialo. capite 4.

Nō populi cōmissione vt blasphemac Lutherus, sed episcopali ordinatione, diuinaque virtute conferri autoritate sacerdotij. 1. Timot. 4.

2. Timot. 1.

A officij admonens: Huius, inquit, rei gratia reliqui de Cretae, vt ea quae desunt corrigas, & constituas per ciuitates presbyteros, sicut & ego disposui tibi. Vides vt ex eius dispositione & ordinatione Titus primi ordinis sacerdotium adeptus sit. Vides non plebis autoritate aut electione, sed episcopali ordinatione constituendos esse per ciuitates, sacerdotes aut presbyteros. Quod si insuper ab umbra & figura ad solidam ipsam rei veritatem respicias, num te pudebit Luthere impij tui figmentum, quo sacerdotium nostrum facis figmentum hominum? Illic non a plebis, sed dei electione erat, tam Leuitici ordinis ad ministeria tabernaculi adscriptio, quam sacerdotalis ad illius legis sacrificia, propitiationes, & hostias, vt Exodus, Leuiticus, & Numerorum libri demonstrant. Et Hebraeis scribens Apostolus: Nec quisquam, inquit, sibi sumit honorem, sed qui vocatur a deo, quemadmodum Aaron.

B Imo, quod nihil ea in re plebem, reliquamque multitudinem voluerit autoritatis habere, in Chore, Dathan, & Abiron, complicibusque eorum, tam euidenti, quam horrendo memorabilique in posteros exemplo ostendit. Qui cum infurrexissent aduersus Moysen & Aaron, alijque filiorum Israel ducenti quinquaginta viri proceres synagogae, & qui tempore concilij per nomina vocabantur, & praesumerent (quemadmodum & nunc isti) vniuersam multitudinem sanctificatam esse, nec solum Aaron cum filiis suis, sed etiam ipsos ad munia sacerdotalia admitti debere, dicentes: Sufficiat vobis, quia omnis multitudo sanctorum est, cur eleuamini super populum domini? Respondissetque eis Moyses, dominum facturum iudicium in crastinum & demonstraturum, quos sanctificasset vt sibi fungerentur sacerdotio. Non defuit iuxta verbum illius diuinum iudicium: sed Chore cum ducentis quinquaginta illis synagogae proceribus, qui ad sacerdotalis dignitatis munus ausi sunt se ingerere, egressa a domino vltix flamma absumpsit; Dathan vero & Abiron dictis Moysi inobedientes, rebelles, seditiosos & schismaticos, inaudito a saeculis supplicio, dehiscentes de sub pedibus eorum terra, cum omnibus, quae ad eos pertinebant, viuos absorbuit, demisitque ad inferos. Vides vt nihil permiserit populo ac multitudini in sacerdotio illius veteris manufacti & umbratici tabernaculi. Et nostrum hoc Christi sacerdotium (cuius tantum significandi & praecurrendi causa illud vetus erat, tanto vtique praeter illo augustius, quanto potioribus nos litamus hostijs & sacrificijs) hoc, inquam, nostrum, velut ethnicum, aut idolorum sacerdotium in manu erit & potestate prophanae multitudinis, vt cuiuscumque illi collibitum sit de nouissimis populi implere manum, ille sit Christi sacerdos, vt quondam suos sacerdotum excellens constituebat ille Hieroboam? Vt ergo illud vetus umbra, hoc solida rei veritas? & non potius vice versa, illud plus habebit solidae dignitatis & nostro erit augustius?

Sed dicis ad omnes Christianos pertinere id quod dicit Petrus: Vos estis

Ratio Lutheri, quae

genus electum, regale sacerdotium, gens sancta. Scio ego ita scriptum a Petro, sciuit hoc ipsum ante nos vniuersa Christi ecclesia: nemo tamen ab initio ante prophanum hunc & impium Lutherum prophanauit propterea Christi sacerdotium, nemo omnes sacerdotes fecit, etiam mulieres & pueros, nemo non discriminauit sacerdotes a laicis. Vnde ergo huic ex illis Petri verbis tam noua & haecenus inaudita haec opinionum portenta: Quia Christum contra Christum quaerit in deserto, in angulis domorum & penetralibus: non in illo catholice ecclesiae corpore, ad quod congregantur aquilae, quia suum in scripturis, non catholice ecclesiae sensum sequitur. Sed mirum est, eum qui nihil quae scripturas ubique iactat, ubique crepitat, ad solas eas prouocat, solas obijcit communi, receptaque per orbem sententiae catholice ecclesiae, quasi aut primus aut solus legerit: in dictis verbis Petri, ex quibus tam absurdam, tam nouam, atque omnibus seculis inauditam, omniumque consensu damnatam opinionem statuere ac stabilire nititur, adeo dormitasse supine, in quibus plus omnibus videre debuisset, nec semel respexisse retro ad ea, quae in Exodo describuntur a domino veteri illi populo dicta verba, quae Petrus inde sumpta nobis accommodauit. Ex illis enim & veram horum intelligentiam, & suae sententiae falsitatem, impietatemque facile potuisset discere & cognoscere. Moyse ita dictum legitur a domino: Haec dices domui Iacob, & annuntiabis filiis Israel: Vos ipsi vidistis quae fecerim Aegyptiis, quomodo portauerim vos super alas aquilarum & assumpserim mihi. Si ergo audieritis vocem meam & custodieritis pactum meum, eritis mihi in peculium de cunctis populis (mea est enim omnis terra) & vos eritis mihi in regnum sacerdotale, & gens sancta. Haec sunt verba, quae loqueris ad filios Israel. Hic nota verba, & signa mysteria. Veteri illi populo dictum est a domino: Vos eritis mihi in peculium de cunctis populis. Quod ipsum alijs verbis nobis dicitur a Petro: Vos estis genus electum. Illis additur, & eritis mihi in regnum sacerdotale, gens sancta. Nobis vero, sacerdotium regale, gens sancta. Hoc itaque in primis animaduertendum est, vniuersae multitudi-
ni seu communitati collectim, vtrunque dici: illud veteri illi synagogae: hoc vero nostrae Christianae ecclesiae, & non vnicuique nostrum. Nemo enim nostrum, est gens sancta. Quare sicut ex illis domini verbis dictis veteri synagogae non poterat vnusquislibet e plebe se regem facere, aut sibi regnum praesumere, sed alius erat rex, alius illi subiectus populus: ita neque ex his nobis dictis a Petro, potest vnusquislibet sibi vendicare sacerdotium: imo alius apud nos est sacerdos, alius prophanus populus. Sumus tamen nos, hoc est, vniuersa collectim Christi ecclesia, genus electum, & gens sancta, habens in se regale sacerdotium, aut honestata regali sacerdotio. Hoc insuper ociose transeundum non est, sed diligenter notandum, quod veteris illius populi status regnum dicitur sacerdotale, noster vero non regnum, sed sacerdotium: non quaecumque, sed regale,

prophanat
& commune
facit nostrum
sacerdotium.

Cur errat
Lutherus
in vera scri-
pturas in-
telligentia.

Stupenda
Lutheri of-
fensio in
scripturis.

Sana intelli-
gentia ver-
borum Petri:
Vos estis
regale sa-
cerdotium,
Exod. 19

Ad ecclesia
non ad vnu-
quemlibet
Christianum
dicta Petri
verba per-
tinent.

Cur veteris
populi sta-
tus regnum
sacerdotale:

A gale, ut dignitatem ostenderet & efferret nostri sacerdotij. Illius siquidem populi status regnum magis dicitur, quam sacerdotium, quia in illo regalis dignitas praefulgebat sacerdotali, quamuis essent vtriusque distincta munia. Rex imperabat sacerdotibus eorum, & Levitarum ordines in sua officia distribuebat. Insuper illius synagogae aut populi vnitas a regni, quam sacerdotij, vnitate magis pendeat. Quare illic schismatici & velut ethnici habebantur, non si qui sacerdotij, sed qui regni vnitatem diuisissent: non Annas & Caiphas partiti summum sacerdotium, quod per vices (quamuis contra legem) annum gerebant, sed decem tribus, quod se diuisissent a domo David, & regno Iuda. Et indignatus est, inquit, dominus omni semini Israel & demolitus est eos, & dedit in direptionem, donec abiret eos a facie sua, quia dissipatus est Israel a domo David, & constituerunt sibi regem Hieroboam filium Naboth. Quin & ipse dominus in euangelio, eosdem velut ethnicos & gentiles habendos censuit & clarissime me indicauit. Nam discipulis, quum primum in salutis ministerium eos mitteret, hoc in mandatis dedit: In vias gentium, inquit, ne abieritis, & in ciuitates Samaritanorum ne ingrediamini, sed ite potius ad oues, quae perierunt domus Israel. Vides missos ad oues perditas domus Israel, & nihilo minus prohibitos ire ad Samaritanas, hoc est, reliquias decem illarum tribuum. Non ergo putauit illos pertinere ad domum Israel, quamuis essent Israelis pars multo maxima, nempe tribus decem ex duodecim, eo quod diuisi fuissent a rege Iuda, suo capite, & Hierosolymis relictis secessissent in Samariam, sed cum gentibus eos connumerauit. At nostrae ecclesiae status, non regnum, sed sacerdotium regale dicitur, a sacerdotio enim depedit praecipue: & eius vnitatem qui conatur scindere, non vero, qui regni aut imperij Christiani, ille apud nos est schismaticus, & velut ethnicus ac infidelis, iure merito habendus.

C Episcopatus apud nos vnus est, inquit ille Cyprianus, cuius a singulis pars tenetur in solidum: quomodo solis radij multi, sed lunaen vnum, & rami arboris multi, sed robur vnum tenaci radice fundatum, fons vnus, sed riuus plurimi. In quibus omnibus numerositas licet diffusa sit exundantis copiae largitate, vnitas tamen seruetur in origine, a qua si praescinditur seu radius, seu ramus, seu riuulus, mox perit praescisum ac arefcit: Sic in ecclesia domini vnum sacerdotium est, quod tamen si per orbem vniuersum suos radios porrigit, vnum tamen lumen est, quod vbique diffunditur, vnum caput, & origo vna, vnus siquidem pastor et grex vnus. Sed in quo consistat sacerdotij nostri vnitas, atque adeo gregis Christi, seu Christianae ecclesiae, post erit euidentius. Interim causa a nobis explicata est, quare veterem synagogam dixerit deus, regnum sacerdotale, nostram vero Christianam ecclesiam Petrus apostolus non regnum, sed sacerdotium, tamen regale, hoc ipso dignitatem Christiani sacerdotij praeteri illo significans. Illud enim seruiebat & obsequabatur regali dignitati, ut

noster ve-
ro, sacerdo-
tium rega-
le dicitur.
Reg. 2
2. Para. 8

Schismatici
in syna-
goga vete-
ri, qui re-
gni, non qui
sacerdotij
vnitatem scin-
debant.

In Christiana
ecclesia,
qui sacerdo-
tij, non qui
regni aut
imperij vni-
tatem scin-
dit, schisma-
ticus est.
De simplici-
tate prela-
torum.

In sacerdo-
tij vnitate
praecipue
consistere
vnitatem no-
strae eccle-
siae.

Nostri sa-
cerdotij di-
gnitas praeter
veteri,

3. Reg. 2. euidenter demonstrat regnorum sacra historia. Nam Salomon eiecit A. D
 biathar, vt non esset sacerdos dñi, hoc est, ne ampliusungeretur sacerdo-
 tali officio, sed iussit secedere in Anathoth agrum suum, & posuit pro eo
 Sadoe summum sacerdotem. Cōstituit insuper iuxta dispositionē patris
 2. Paral. 8. sui Dauid, officia sacerdotū & Leuitarū in ministerijs suis, in ordine suo.
 Nec prætergressi sunt, inquit, de mandatis regis tam sacerdotes, q̄ Leui-
 tæ ex omnibus quæ præceperat. Nostrum vero sacerdotium tāto augu-
 stius est ab illo veteri, quāto potius est nostrum preciosissimi corporis et
 sanguinis dei & redemptoris nostri sacrificium illis veteribus hostijs &
 sacrificijs, quanto nostra sancta sanctorum præ illis veteribus sacratio-
 ra sunt. Proinde regale est nostrum sacerdotium, nec, vt illud, subiectum
 regibus & principibus: sed cui etiam principes, reges & imperatores nō
 dedignantur sua sceptrā submittere, & ad ipsos vīq; pedes sacerdotum
 nostrorum exosculādos se humiliare. Quem honorem si non requirunt E
 merita personarum, ipsi tamen regali sacerdotio impendere non dedi-
 gnantur. Et hæcenus quidem satis, ni fallor, superq; demonstratum est,
 q̄ turpiter hallucinatur prophanus execrandusq; Lutherus, qui ex præ-
 dictis verbis Petri sacrum ecclesiæ ordinem, quo velut castrorum quæ-
 dam acies ab illo opifice suo constituta & ordinata est, prorsus abolere co-
 natur & e medio tollere, figmentum ipsum faciens imperitorum homi-
 num: omnes docens æque sacerdotes esse, viros, mulieres, pueros, nulla
 cōditionis, sexus, ætatis discretionē facta, nulla sacri prophanive differen-
 tia. Quanquam eadem Petri verba ad mysticum quendam sensum, my-
 sticum sacerdotium & regnum referant alij, quemadmodum & illa Io-
 annis in Apocalypsi: Redemisti nos deo in sanguine tuo, & fecisti nos
 Lib. 4. ca. 1. deo nostro regnum & sacerdotes. Ita sane sacer Ambrosius libro de sa-
 cra: Quid hoc ad populum, si virga sacerdotis aruerat & refluuit: popu-
 lus ipse quid est nisi sacerdotalis? quibus dictum est: Vos autem genus
 electum, regale sacerdotium, vt ait Petrus. Vnusquisq; vngitur in sacer-
 dotium, vngitur in regnum: sed spiritale regnum est, & sacerdotium spi-
 ritale. Hæcenus Ambrosius. Quanquam (vt supra dixi) nulla sit necessi-
 tas hic ad mysticam vllam intelligentiam recurrere, vt saluemus distincti-
 onem augustissimi ordinis a prophana multitudine. Siquidem (vt su-
 pra diximus) de ecclesia vniuersa collectim loquitur, non de vno quoli-
 bet nostrum: collectiua em̄ nomina hæc sunt, gens, regnum, sacerdotium.
 Neq; vnicuique nostrum hæc cōueniunt, sed ecclesiæ. Illa enim est gens
 sancta, & regnum Christi, sacerdotio sancto ornatum: in quo idem rex
 & pontifex super nos regnat.

De gradibus sacri ordinis ecclesiastici.

CAP. III.

Adem qua cœpimus via pergendum est, & vmbra cum soli-
 da ipsa rei veritate conferenda diligenter. Ita enim quod quæri-
 mus, inueniemus facilius, et recte nos inuenisse certiores erimus.

Demon-

A Demonstratum iam est, esse in ecclesia sacrum quendam ordinem, disci-
 minatum a prophana laicæq; multitudine: eumq; non esse commentum
 hominum, sed diuinum plane institutum & opificiū. Quoniam autem
 omnis ordo ex multis necessario consistit gradibus, eisq; imparibus aut
 inæqualibus, vnius enim ordo nō est, sed plurium, non eodem gradu, sed
 consequenter se habentium. In quibus aliquod est primū, aliquod secun-
 dum, & ita deinceps. Inuestigandum nunc est, qui & quot gradus sint sa-
 cri ordinis ecclesiastici, vt veniamus tandem ad sacrosanctum regalis no-
 stri sacerdotij ordinem, gradus, munia propria, sacrumq; qui in eodem
 cōsistit, principatum. Ipsam itaq; vmbra & figuram considerantes at-
 tentius, tres in eadem gradus sacri illius ordinis demonstrauius, Leuiti-
 cum, sacerdotalem, & pontificium. Leuiticum sub sacerdotali, & sacerdo-
 talem sub pontificio. Tribum Leui fac stare, inquit, in conspectu Aaron
 sacerdotis, vt ministrent ei. Et rursus: Princeps autem principum Leuita-
 rum Eleazar filius Aaron sacerdotis. Sacerdotali æque gradui præerat
 pontifex, hoc est, sacerdos maximus inter fratres suos. Esse hos gradus
 sacri ordinis, & distinctos, æque manifestum fecimus: primum, quod si-
 ne consecratione ad hos gradus nemo adscriptus sit. Deinde, quod suo
 cuique gradui proprius suus distinctusq; consecrationis ritus extitit. Ri-
 tus siquidem consecrationis gradus Leuitici describitur Numerorum
 octauo capite. Statues, inquit, Leuitas in cōspectu Aaron et filiorum eius,
 & consecrabis oblatos domino, & separabis de medio filiorum Israel, vt
 sint mei, & postea ingrediātur tabernaculū cœderis, vt seruiant mihi: sic-
 que purificabis & consecrabis eos, &c. Sacerdotes illis etiam amplius cō-
 secrati sunt dño. Induti equidem sacro illo suo vestitu, initiabātur manus
 eorum, & consecrabantur sacro chrismate, iuxta ritum qui in Exodo &
 Leuitico describitur. At Aaron maximus sacerdotū & pontifex præ his
 eodem chrismate sacro inungebatur & caput. Quin & habitus sacerdo-
 talis, vt longiorem eorundē, non solum a prophana multitudine, sed etiā
 a Leuitis distantiam discriminationemq; indicat. Ita et pontificius ille or-
 natus, eius gradus super sacerdotale excellentiam clarissime demonstrat.

Age ab ipsa hac vmbra ad solidā veritatem conuertamus oculos, atq;
 eam præcipue eius partem, quæ tractatæ iam a nobis illius vmbrae parti-
 culæ e regione respondet. Gradus hic inuestigamus & inquirimus sacri
 ordinis ecclesiastici: quem autore Christo esse in ecclesia distinctū a pro-
 phana multitudine, supra demonstrauius. In vmbra autem tres vt mi-
 nimum gradus dictos inuenimus, Leuiticū, sacerdotalem, et pōtificium.
 Eisdem nunquid nō videmus in ipsa soliditate Christianæ ecclesiæ? Si-
 quidem & apud nos diaconi sunt, Leuitis illis e regione respondentes:
 quorum & nomine nominantur subinde ob officij ministerijque corre-
 spondentiam. Sunt & sacerdotes, sunt & pontifices, quos & episcopos,
 functionis magis q̄ gradus nomine dicimus. Hæc partes, hi gradus sunt
 sacri

Ordo om-
nis ex mul-
tis necessa-
rio gradi-
bus.Quot gra-
dus ordinis
sacri ecclesi-
astici ex um-
bra veteri
inquirete.
Tres gra-
dus sacri or-
dinis in um-
bra veteri.
Nume. 3
Leuiticus.
Sacerdota-
lis.
Pōtificius.Exodi 29
Leuiti. 21Tres gra-
dus sacri or-
dinis eccle-
siastici e re-
gione re-
spondentes
vmbrae ve-
teri, diaco-
ni, sacerdo-

tes, pontif
ces aut epi
scopi.

facri apud nos ordinis: non hominum figmenta, vt blasphematur ille, sed eiusdem plane officii, cuius ipse ordo sacer, atq; adeo ipsa Christi ecclesia, eodem autore per apostolorum suorum constituti ministerium. Constat enim diaconatus ordinem ab ipsis celebratum apostolis, quando (vt in Actis legitur) septem viros plenos spiritu sancto, ad hunc elegerunt gradum ministerij, & oratione præmissa manus eis imposuerunt, consecrationis eorundem formam tradentes & relinquentes posteris. Vnde & consuetudo inoleuit, vt in omni matrice ecclesia septem diaconi, quasi septem columnæ circa aram Christi assistant. Quin & Paulus ad Timotheum, post delinatum & suis virtutum coloribus expressum, qualem requirebat episcopum, etiam diacones quales esse oporteat, subiicit. Nec est, vt æque incircumspecte ac impie post Lutherum affirmat Cardinalis Caietanus, suo q̄ catholicæ ecclesiæ sensui (quod est omnis hæreticæ prauitatis initium) nimio plus indulgens ac tribuens, in dictam Pauli scribens epistolam, diaconos institutos ab apostolis, non altaris, sed mensarum prophanarum ministros, & qui temporalibus tantummodo mensis in communi viuentium præessent: argumentum hinc sumens, quod Hierosolymis vbi communiter viuebant Christiani, diacones illi septem mensis legantur præfecti, & curæ administrandorum temporalium illius ecclesiæ. Quandoquidem Paulus Philippens. scribens, in salutatione diacones subiungit episcopis dicens: Omnibus sanctis qui sunt Philippis, cum episcopis & diaconibus. Et in epistola ad Timotheum, qui Ephesinæ præerat ecclesiæ, describit quales eligere deberet diacones. At nec Philippis, nec Ephesi, vt Hierosolymis, communiter vixisse Christianos, vt mensarum illic indigerent diaconibus, certum est, nec ecclesiam eo tempore in communi possedisse temporalia, quorum administrandorum cura requireret præfectos diaconos. Quare altaris & sacri ministerij illic describit diacones. Quanquam & in eo satis crasse fallitur idem reuerendissimus, quod existimat mensas illas, quibus præfecti leguntur Hierosolymis primi illi septem diaconi fuisse absque sacramento & sacrosancto sacrificio. Nam quum id nondum liceret nouellæ illi ecclesiæ, litare, & de eodem communicare in templo, adhuc seruienti vmbrae veteri ac Mosaicæ, aut in alijs publicis locis, quæ nondum ei mysterio dicata & consecrata habebantur, per domos & mensas frangebant panem illum sacrosanctum et viuificum. Et perseuerabant, inquit Lucas, in fractione panis. Et Apostolus in prima ad Corinthios dominicam cenam vocat, quâdo conueiebant ad participandum corpus & sanguinem domini, vnde & ordinat, quomodo in ea se habere honeste ac deceter debeant. Diaconi ergo illi sacrosancti mysterij erant ministratores. Alioqui q̄ est indignum, tam graues, tantique testimonij viros, ea cum solennitate, per ieiunia, per orationes, per apostolicarum manuum impositionem, præfectos fuisse tam vili prophanoque ministerio, & quemadmodum imaginatur ille, ad fercula

Improbatur Lutheri & Cardinalis Caietani sententia, qui diaconatus prophanum ministerij faciunt.

A cula mulierculis ministranda paranymphos pocillatoresq; factos? Nec tamen etiam temporalium rerum, ecclesiæ curam administrationemq;, quo sacerdotes forent liberiores, illis creditam fuisse, quâdo etiam illis coepit abundare ecclesia, ad formam & exemplum illorum primorum, qui constituti fuerant Hierosolymis, in usum inficias. Certe non prophano, sed sacro præcipue ministerio adscriptos ab initio fuisse diacones, testatur Ignatius gloriosus martyr & pontifex, & Dionysius ille Areopagita, ambo apostolorum discipuli. Ille in epistola ad Hieronem diaconum scribens in hæc verba: Sine episcopis nihil agas: sacerdotes enim sunt, tu vero minister sacerdotum. Illi enim baptizant, sacerdotium agunt, ordinant, manus imponunt: tu vero eis ministras, sicut sancto Iacobo Stephanus. Dionysius vero in ecclesiastica sua, vt mox audies, hierarchia. In ea in super, quæ ad Demophilum est epistola, in qua scribit in hæc verba: Si distinctiones ordinum confundere sacratissimas dei sanctiones iuræq; transgredi est: omnino profecto ratione carer, dei causa peruertere traditum diuinitus ordinem. Et paulo post, gradus ordinis diuinitus instituti subiungens: Neq; enim, inquit, sancta sanctorum simpliciter omnibus sunt inaccessa: verum ijs appropinquat magis pontificum sacra distinctio, deinde sacerdotum ordo, quos deinceps diaconorum seu ministrorum ordo sequitur. Vides hoc teste, qui ab apostolis eruditus est, diuinitus institutum sacrum ordinem, cum suis etiam diaconorum seu ministrorum gradibus & ordinibus. Quod tamen factum sit per apostolorum ministerium, quos ad id maturandum excitauit & coegit communis vitæ, quæ tunc inter fideles Hierosolymis obseruabatur, necessitas: autorem tamen hoc ipsum habebat Christum, doctoremque sacrum spiritum, cuius ordinatione & instigatione etiam per vniuersas orbis ecclesias, in quibus ea necessitas, hoc non requirebat, continuo diacones, cum presbyteris & episcopis ordinati sunt: quemadmodum apostolicæ hoc testantur epistolæ.

C Quanquã autem diaconus proprie ministrum significet, adeo, vt Timotheo scribens Apostolus, & muneris sui (qui tamen episcopus & pontifex extitit) ipsum admonens, illud ipsum diaconium aut diaconatum appellet. Quod enim nos legimus: Ministerium tuum imple, eius loco Græce *δρακονισμῶς* legitur, hoc est, diaconatum tuum, ministerium vocans officium episcopi: ecclesiæ tamen vsus obtinuit, vt certo gradui ordinis sacri, immediate deputato ad sacerdotalis ordinis ministerium, vt quondã ille Leuiticus, appropriaretur illa diaconatus appellatio ac denominatio.

Porro Leuiticum gradum in vmbra veteri, haudquaquam simplicem, indiscriminatum, indistinctumque fuisse, sed in tres primum veluti classes aut ordines sub suis principibus distributum, supra demonstrauimus. Ex quibus quidam proximiores erant illis sacratoribus, alij ab eisdem magis distantes ac remotiores. Deinde postquam per Salomonem ædificata esset domus domini, nec vltra per Leuitas portari oporteret tabernaculum

Diaconus generis vocabulum, vniuersum ordinem ministratum completitur.

Leuiticus ordo haud simplex.

bernaculum atq; eius vasa suppellexq; circumferri, rursus ad eandem rationē sortito diuisi sunt per domos, familias, familiarumq; principes, adscriptiq; suis quicq; ministerijs in tres similiter classes & ordines. Nam ex his adscripti sunt in opera ministerij domus domini, alij in cantores & psaltes, ad cōfitemdum & canendum domino, in organis musicis quæ fecerat David, tam mane q̄ vesperi, alij vero in ostiarios & ianitores domus domini. Et præterea ob honorem ordinis constituti ex Leuitis, scribæ & præpositi regionum negociorum, & toto regno super populū iudices, numero sex milia. Hac etiam parte vmbrae sūg & figuræ veteri pulchre ipsa respondet veritas. Nam adscriptorum ad sacra ministeria sub ordine sacerdotali, haudquaquam simplex æqualisve apud nos gradus est, sed secundum incumbentia sibi ministeria deceter ornat. Sunt enim primo loco, quos appropriato vocabulo & velut per excellentiam quamdam diacones, atque etiam Leuitas dicimus, deinde hypodiaconi, aut, ut nos dicimus, subdiaconi. His vasorum sacrosancti sacrificij & materie, ex qua id conficitur, cura ordinate commissa est, sub suis principibus, nempe archidiaconis & archisubdiaconis. Quos filij Caath referebant in vmbra illa veteri. Post quos sunt acolyti, quasi sequentes dicas, quos & cereferarios appellant. Deinde exorcistæ, lectores, ostiarij, & postremo clericorum vulgus: quos & clericos, tanquam diuinæ sorti ac ministerio adscriptos: & cantores, a psalmodijs in ecclesia decantandis, quin & psalmistas inuenimus antiquitus appellari. Hi sunt septem gradus ordinis sacri sub regali eoq; bipartito sacerdotio: quos ab initio ex apostolorum doctrina & institutione, autore nimirum Christo & sancto spiritu agnouit, quibusq; velut castrorum quædam acies ordinata est Christi ecclesia, ad exemplar quod illi mōstratum est in monte, illius (inquam) hierarchiæ celestis, nouem angelorum ordinibus sub principe ac rege secularū immortalis deo ordinatissime ordinatæ: quemadmodum iam dudum deliniant & adumbrata fuerat in illa sua vmbra & figura veteris tabernaculi. Qui quod plures cernantur & distinctiores in ipsa solida rei veritate, q̄ in eius vmbra, nihil mirandum est, nusq; enim vmbra distinctionem particularum sui solidi corporis assequitur. Certe testantur in primis apostolici canones, deinde sanctissimorum patrum monumenta, omnes hos gradus sacri ordinis fuisse ab initio in primitiua ecclesia. Nam XLII. & XLIII. apostolicorum canonum, discrimen inter episcopum, presbyterum, diaconum, subdiaconum, lectorem, & cantorem indicant. Et sanctus ille Ignatius Ioannis euangelistæ discipulus, gloriosus martyr & pontifex, in epistola ad Antiochenos suos: Saluto, inquit, sanctum presbyterū vestrum, saluto sanctos diaconos, saluto subdiaconos, lectores, cantores, ostiarios, laborantes, exorcistas, atq; confessores. Sic & beatiss. Cyprianus scribens ad Cornelium Romanum pontificem, meminit eius literas se accepisse per Satyræ acolytum suum. Quin & idem sanctiss. pontifex & martyr Cornelius

i. Para. 24.

Septem gradus ordinis ministerij sub sacerdotio.

Prædictos gradus ecclesiastici ordinis fuisse in ecclesia ab ipsis apostolorum temporibus, testantur canones apostolorum. B. Ignatius. Cyprianus.

B. Cornelius.

A nelius in sua ad Flavianum Antiochenum episcopū epistola, qua de Notato singula quæq; edocet, quis, qualis fuerit, vel vita, vel moribus, et quomodo ab ecclesia dei episcopatus ambitione & impotenti cupiditate desciverit, faciem illius primitiuae ecclesiæ in dictis omnibus gradibus ordinis sacri, clarissime explicat & velut oculis subiicit, tametsi obiter & agēs aliud. Is ergo, inquit, qui euangelium vendicabat, nesciebat in ecclesia catholica vnum episcopum esse debere, vbi videbat esse presbyteros quadraginta & sex, diaconos septem, subdiaconos septem, acolytos quadraginta & duos, exorcistas & lectores cum ostiarijs quinquaginta & duos, viduas cum indigentibus mille quingētas, quos omnes deus alit in ecclesia sua. Hactenus ille Cornelius. Audis itaq; illius primitiuae ecclesiæ faciē, quando sub impijs ac paganis idololatriq; oppressa imperatoribus, decorem suum nondum plene explicare potuit. Ad hæc vetustissimam ecclesiæ ab initio de his obseruationem, traditionem, & consecrationis ritum, quartum Carthaginense consilium comprobatur, & velut chirographi sui confirmatione consignatum (ne quid hominum temeritate in diuinis rebus temere mutaretur) tradidit posteris. Omnes em̄ gradus prædictos, ex antiquissima ecclesiæ obseruatione, quæ per continuam ab initio ecclesiasticae traditionis successionem ad ipsos peruenerat, & singulorum ordinationis ritum, ab episcopo ad nouissimum ostiarium, nouem primis decretorum suorum describit canonibus. Sed de inferioribus his sacri ministerij gradibus, singulorumq; officijs ac munijs proprijs non vacat festinanti ad institutā nunc de ecclesiastica hierarchia, quæ in sacerdotali præcipue ordine consistit, tractationem exactius persequi, vt quæ ab alijs pleriq; explicata sunt diligenter, & in forma ordinationis vniuscuiusq; clare adest perspicere. Tantum conferenti (ad demonstrandum id quod institutum est) ecclesiam nostram cum vmbra sua & figura veteri, obiter hæc percurrenda fuerant: vt clarissime intelligeretur vmbrae suæ soliditati, & veritati figuram exactissime respondere per omnia.

De euangelico sacerdotio & eius muneribus, & in primis de eius sacrificio. CAP. V.

PAulus ille gentium doctor, veteris legis imperfectionem approbaturus Iudæis & propterea vt in perfectiorem necessario commutanda fuerat, ostēdit præuidisse in spiritu diuinum illū Psalmem, surrecturum sacerdotium nouum secundum ordinem Melchisedec. Si enim consummatio, inquit, per sacerdotium Leuiticum erat, quid necesse erat secundum ordinem Melchisedec adhuc alium sacerdotē surgere, & non secundum ordinem Aaron dici? Translato autem sacerdotio, necesse est vt & legis translatio fiat. Persuasione hac ex suis ipsorum scripturis opus habebant illi, quibus nondum illuxerat lumē veritatis euangelicæ, quibus adhuc erat velatus Moyse, vt qui ignorabant vmbrae se & figuræ seruire celestium, veteraq; illa omnia adumbrationes quasdam potiorum fuisse: eorum, inquam, quæ sunt exhibita sub luce euangelica.

P At nos

Facies Romæ ecclesiæ sub beato Cornelio.

Concilium Carthaginense 4.

Translatio legis cōsequitur ad translationem sacerdotij.

Veteris sacerdotij & sacrificiorum eius translatio, in nouum, Augustinus et vnicum perfectum sacrificium.

Prædicta a Malachia propheta.

At nos huic luci assueti, facile credimus affirmanti Apostolo, vniuersum illum statum veteris populi, vmbra fuisse eorum, quæ exhibita sunt in Christi ecclesia. Et quemadmodum translata vetus illa lex est in nouam & potio rem, ita translatum & illud sacerdotiū in aliud augustius & multo excellentius. Veteris autem illius sacerdotij munera erant, offerre varia sacrificiorum genera, holocausta, hostias pro peccato, præterea panes sanctos & mundissimos deo, eosque proponere in mensa propositionis, incensum insuper super altare thymiamatis in odorem suauitatis: quorum ritus in Exodo & Leuitico longe lateque describuntur. Quorum omnium, quod multiplicium, tam imperfectorum loco, in euangelico sacerdotio vnicum tantum, sed perfectum sacrificium, vnica, sed munda successit hostia & oblatio, corporis, inquam, & sanguinis agni illius vere immaculati, qui tollit peccata mundi. Hanc veteris sacerdotij in nostrum longe excellentius translationem veterum multipliciumque sacrificiorum in hoc vnum solum & perfectum commutationem, ex cuius virtute illa vetera omnem suam efficaciam habuerunt, spiritu afflatus Malachias, clarissime prædixit, atque adeo per os prophetæ sui ipse dominus, veteris illius tabernaculi sacerdotibus loquens: Non est mihi voluntas in vobis, dicit dominus exercituum, & munus non suscipiam de manu vestra. Ab ortu enim solis vsque ad occasum magnum est nomen meum in gentibus, & in omni loco sacrificatur & offertur nomini meo oblatio munda, quia magnum est nomen meum in gentibus, dicit dominus exercituum. Audis primum denunciari veteris illius, quod secundum ordinem Aaron erat, sacerdotij oblationem succedente nouo (de quo Apostolus) secundum ordinem Melchisedec. Non est, inquit, mihi voluntas perpetua in vobis, vobis, inquam, Aaroniticis sacerdotibus, nec ultra suscipiam munus aut sacrificia de manibus vestris. Quid ita? Quoniam non tantum in vno hoc populo Israel, cui seruebat illud vetus sacerdotium, sed in omnibus gentibus, ab ortu solis vsque ad occasum magnum erit nomen meum. Neque ex vna hac familia Aaron, sed ex omnibus gentibus novos mihi sacerdotes deligam, nouo ordine, abrogato veteri. Nec vetera illa vobis constituta & in vno loco offerenda sacrificia amplius de manu vestra suscipiam: sed in omni orbis loco sacrificabitur et offeretur nomini meo oblatio munda: propheta enim de futuro, ob certitudinem, vt solent, in presenti loquitur: non sacrificia multa, sed vna & sola munda oblatio. Quid enim, vt Augustini verbis dicam, tam mundum pro mundandis vitijs mortalium, quam sine vlla contagione carnalis concupiscentiæ caro nata in vtero & ex vtero virginali: & quid tam grate offerri & suscipi posset, quam caro sacrificij nostri, corpus effectum sacerdotis nostri? Nullam imaginari est oblationem mundam aliam, quæ per ecclesiam offertur in omni orbis loco, quam in eucharistiæ sacramento caro & sanguis agni immaculati. Nam ieiunia, elemosynæ, orationes, sacrificium cordis contriti, breuiter vniuersæ iustitiæ

A sæ iustitiæ nostræ, sunt veluti pannus menstruatae.

Hic iam rursus aduersus Christi ecclesiam insurgit ter execrandus ille Lutherus, eamque preciosissimo illo omniumque perfectissimo sacrificio spoliare contendit, vt quam etiam sacerdotio suo spoliare conatus est, nullam sacri inter nos prophanicque relinquens distantiam. Qua in re tametsi impietas impietate velut ansa ansam trahat, satis tamē oculatus extitit: ad consequentiam attendens, & recte intelligens hæc duo sese consequi, sacerdotium, inquam, et sacrificium, vt hoc ipsum clare attestatur Apostolus: Omnis namque vt pontifex, ita & sacerdos, ad offerendum munera & hostias constituitur: vnde necesse est & hunc habere sacrificium aliquod quod offerat. Itaque vt primum abstulit a Christi ecclesia, ne statim ipse pugnaret secum & se euerteret, consequentiam in hoc recte obseruans, etiam secundum auferre conatus est, quamuis aduersus clarissimum vt iam demonstraui, scripturæ testimonium, totius ab initio Christianæ ecclesiæ, eandemque fidem & confessionem, quæ sacrosanctum hoc sacrificium in omni orbis loco quotidie offert deo patri, sacrificium equidem laudis & gratiarum actionis, pro beneficijs, quæ per dominum Iesum Christum saluatorem nostrum accepimus: & in honorem sanctorum omnium: salutem quoque nostram & peccatorum remissionem, & viuus hoc ipsum prodesse credens, & mortuis. Hæc est per totum orbem catholicæ Christi ecclesiæ sententia, fides & confessio, hæc & fuit ab initio, si modo vna vsque nunc ab initio fuit catholica ecclesia, Cui consona voce testimonium perhibet vniuersus ille sanctissimorum ab initio patrum sibi succedentium venerabilis chorus. Beatus Ignatius, Ioannis euangelistæ discipulus, in ea quæ est ad Smirneñ, epistola, sacrificij nostri, quod immolatur quotidie a nostris sacerdotibus & episcopis in ecclesia, meminit. Clementis quoque beatissimi Petri in apostolica cathedra successor, in ea, quam superius citauimus, decretali epistola, sacrificium offerre prohibet & missas celebrare nisi in locis, in quibus episcopus iusserit. Sanctus Irenæus beatissimi Polycarpi Ioannis euangelistæ discipuli auditor, aduersus in sana Valentini dogmata, sacrosanctam eucharistiam offerre nos deo affirmat, non quasi indigenti, sed quasi donationi eius gratias agentes, Iesum siquidem dominum nostrum, acceptum panem in suum corpus, & vini calicem vertendo in suum sanguinem noui testamenti, nouam docuisse dicit oblationem, quam ecclesia ab apostolis accipiens, in vniuerso mundo offert deo, de quo Malachias: Ab ortu solis vsque ad occasum magnum est nomen meum in gentibus, & in omni loco sacrificatur & offertur nomini meo oblatio munda. Hæc ille Irenæus apostolis proximus, & quo tempore adhuc vivebant qui cum apostolis vixerant, a quibus ille affirmat institutam a Christo noui testamenti nouam oblationem accepisse ecclesiam, & offerre in vniuerso mundo iuxta prophetæ vaticinium. Alexander item eius nominis primus, continuo post apostolorum

Lutherus vt sacerdotio, ita et sacrificio suo Christi ecclesiam spoliare.

Catholicæ ecclesiæ de sacrificio nostri legis sententia asseritur.

Ex eisdem testimonio patrum, Ignatij.

Clementis.

Irenæi.

Lib. 4. cap. 32.

Alexandri.

Cyprianus
Epi. li. 2. e-
pist. 5.
Gregorius
Nazianze-
ni.

Chryso-
stomi
hom. 5

Ex testimo-
nio catholi-
cae ecclesiae
in Ephesi-
na synodo.

tempora, sub Traiano videlicet, etiam apostolicae cathedrae praesidens, in decretali quadam de non vexandis sacerdotibus: Cyprianus quoque gloriosus martyr & pontifex in epistola ad Ceciliam, & in sermone de coena domini, eidem catholicae veritati testimonium perhibent. Gregorius ille Nazianzenus, in praeclearo quodam de sacerdotali dignitate carmine, inter caetera ita cecinit: O sacrificia mittentes incruenta sacerdotes, o animarum custodes gloriosi, o magni signum dei vestris in manibus ferentes. Hilarij, Ambrosij, Hieronymi, Augustini, Chrysostomi, Cyrilli, Leonis, Damasceni, Gregorij, frequentiora passim occurrunt in hanc sententiam testimonia, quae ut hic anxie corroganda sint. Ex quibus vnum illud Chrysostomi hic libet adscribere, quod in posteriorem ad Timotheum epistolam scribit in haec verba: Volo quidem adijcere plane mirabile, & nolite mirari, neque turbemini. Quid vero istud est? Sacra ipsa oblatio, sicut Petrus, sicut Paulus, sicut cuiusvis meriti sacerdos offerat, eadem est, quam dedit Christus ipse discipulis, quamque sacerdotes modo conficiunt. Nihil habet ista praeter illa minus. Cur ita? quia non sanctificant hanc homines, sed Christus, qui ante sacrificauerat. Et paulo post: Et hoc igitur Christi corpus, & illud est. Qui autem hoc illo minus aliquid habere putat, ignorat Christum esse, qui etiam nunc adest atque operatur. Haec ille Chrysostomus, Breuiter, in his omnibus catholicae ecclesiae columnis & membris praecipuis, eorundem monumenta diligenter euoluenti (ne hic sim in citandis dictis eorum prolixior) catholicae ecclesiae de veritate sacrosancti excellentissimique sacrificij nostri communem fidem & confessionem clarissime adest perspicere. Quam si malueris totius ecclesiae voce audire & intelligere, audi confessionem sanctissimi illius Ephesini primi vniuersalis concilij, quod ante annos M. C. sub Celestino, ut supra diximus, Romae pont. celebratum est, praesidente in eodem Cyrillo sanctissimo & doctissimo Alexandrino pontifice. Hoc in synodali ad Nestorium epistola (aduersus cuius impietatem praecipue congregatum extitit) scribit in haec verba: Necessario igitur & hoc adijcimus. Annunciantes enim secundum carnem mortem vniuersi filij dei, id est, Iesu Christi, & resurrectionem eius, & in caelos pariter ascensionem confitentem, incruentam celebramus in ecclesijs sacrificij veritatem, si etiam ad mysticas benedictiones accedimus et sanctificamur, participes facti corporis & preciosi sanguinis Christi omnium redemptoris effecti. Audis ex toto orbe in vnum conuenientium sanctorum pontificum, atque adeo vniuersae simul in eis Christi ecclesiae confessionem: nos celebrare incruentam in ecclesijs sacrificij veritatem, sancti (inquam) corporis & preciosi sanguinis Christi omnium redemptoris nostri. Et diuus Cyrillus, cuius in eo concilio praecipue enituit autoritas, adiectum in fine eiusdem synodalis epistolae anathematismum, in penultimum inter alios articulos ad praefati Nestorij assertionem impiam confessionem, aduersus detractores asserens, & eiusdem sancti, cui praefuit concilij, atque

concilij, atque adeo catholicae ecclesiae sententiam clarius explicans: Sanctam, inquit, & viuificatricem & incruentam immolationem in ecclesijs celebramus, non vnius secundum nos corpus hominis quod offertur esse credentes, si militer autem & preciosum sanguinem, suscipientes autem potius tantum proprium corpus factum, nec non & sanguinem omnia viuificantis verbi. Communis enim caro viuificare non potest. Haec ille ex dicti concilij, atque adeo totius Christi ecclesiae sententia. Cui per omnia consonat definitio Lateranensis concilij sub Innocentio tertio, in haec verba: Vna est fidelium vniuersalis ecclesia, extra quam nullus saluatur omnino. In qua idem ipse sacerdos est & sacrificium Christus Iesus, cuius corpus & sanguis in sacramento altaris sub speciebus panis & vini veraciter continentur, &c. Et hoc utique sacramentum nemo conficere potest nisi solus sacerdos, qui rite fuerit ordinatus secundum clauas ecclesiae, quas ipse concessit apud apostolos eorumque successoribus. Audis impie, audis impure, Christianae ecclesiae & sacrificium & sacerdotium. Idque ipsius catholicae Christi ecclesiae confessione, & clarissimo testimonio. Cui quod impudenter sacrilegus ore insultas, quod detrahis, quod repugnas, quid aliud facis, quam quod te haereticum esse omnibus palam facis, nec pertinere ad Christi corpus, nec sacrosancti sacrificij eius promissionumque participem fieri?

Sed dicis ita scriptum ab Apostolo, ut Christus perfectorum bonorum pontifex per proprium sanguinem semel introierit in sancta aeterna redemptione inuenta: ut deinceps appareat vultui dei pro nobis: neque vte se offerat seipsum, qui semel oblatum est ad multorum exhaurienda peccata, & nos sanctificaret per oblationem corporis sui semel, vna enim oblatio ne consummavit in aeternum sanctificatos. Si autem vnica semel oblata a Christo hostia consummavit in aeternum sanctificatos, si negat Paulus saepius offerri Christum: quis igitur, inquis, tam multis missis, tam multis sacrificijs, tam multis eiusdem semel sufficienter oblatae atque immolatae hostiae repetitis oblationibus locus est? Quasi contra claram doctrinam Apostoli non sufficeret semel oblata esse in cruce, nisi instar veterum illarum hostiarum repeteretur ac offerretur, non solum per annos singulos, sed etiam infinitis pene locis per dies singulos. Hi fumi sunt, quos Christiani fidelium mentibus offundere conaris ex verbis Apostoli. Deinde ingeris etiam scrupulos huiusmodi: Non inueniri scilicet scriptum ab euangelistis, quod in vltima coena deo patri se Christus obtulerit, sed in cruce. Quod si tunc sacrificium non fuerit, nihilo magis nunc esse in missa, in qua sacerdos dominicam illam coenam refert. Quod vero ibi Christus non se obtulerit patri, videtur ex dictis verbis Apostoli, quibus affirmat semel tantum seipsum obtulisse Christum. Addis ex verbis euangelistarum magis apparere missam aut eucharistiam, esse testamentum nouum, quam sacrificium. Nam de calice dicit Lucas: Hic est calix nouum testamentum in meo sanguine. At diuersa sunt toto genere testamentum & sacrificium. Si

Eiusdem in
Lateranensi,
concilio.

Rationes
Lutheri ad
uersus veri-
tatem no-
stri sacrifi-
cij.

Cap. 22

quidem testamentum promissio est, aut vltima voluntas testatoris, eius morte confirmata, qua bonorum suorum, quos vult, haeredes instituit, vt etiam ad Hebraeos innuit Apostolus. Inde & ridiculum vis videri ecclesiae catholicae morem & fidem, quo missae sacrificium pro vniuersa catholica ecclesia, & viuus offert atq; mortuis, eisdemq; prodesse fideliter credit: cum non sit aliud (vt tu existimas) q̄ aut promissio, aut donum & sacramentum dei. Sed sacramenta non profunt alijs, q̄ ea sumentibus, quae admodum baptismi efficacia vltra baptizatum non extenditur. Nemo enim baptizatur pro alio. Similiter nec alteri prodest alterius laici communitio. Postremo, neq; haec cohaerere existimas, sacramentum eucharistiae, in missa offerri deo, esseq; sacrificium: attamen totum infumit a sacerdote: cum hoc (vt tu dicis) magis sit a deo accipere nobiscq; tribui, q̄ ipsi offerre aliquid. Huiusmodi ratiunculis impudens ille audet laceffere communem totius catholicae Christi ecclesiae fidem & sententiam, audet solus velut alter Goliath exprobrare agminibus dei viuientis.

Quibus priusq̄ respondeamus, ad memoriam tibi reuocare volui lector Christiane, fidele illud & plane Christianum illius Origenis consilium, quod homilia quadam in Matthaeum his verbis inculcat: Quoties, inquit, aduersus ea, quae obseruat vniuersa Christi ecclesia, canonicas scripturas aliqui proferunt, quibus omnis Christianus orbis consentit et credit, videntur dicere: Ecce in domibus est verbum veritatis. Sed nos illis credere non debemus, nec exire a paterna ecclesiasticaq; traditione, nec aliter credere, nisi quemadmodum ecclesiae tradiderunt nobis. Huius, inquam, fidelis sanctiq; consilij admonitum te volui lector, ne si forte aut ego, aut alius quiuus, in diluendis his similibusq; haeticorum obiectio- nibus, iudicio tuo minus satisfecerimus, ne vel tantillum propterea apud te periclitetur catholica veritas, ne de communi catholicae ecclesiae fide & sententia propterea quicquam haesites, nec propter quamcunq; quae tibi forte videretur aut scripturarum aut rationum in contrarium euidentiam, a paterna ecclesiasticaq; traditione exeas, ne credas aliter, q̄ didicisti in catholica ecclesia. Cuius certam indubiamq; hac de re sententiam diuini concordantem eloquijs, tam commune eiusdem in sanctissimis vniuersalibus concilijs conuenientis voce, q̄ membrorum eius praecipuorum, atque adeo columnarum eius, quae fuerunt ab initio, ex omni orbis loco, omni aetate & seculo consona confessione clarissime demonstrauimus. Et quae obsecro, vel fingi a quoq; potest alia munda oblatio, succedens in locum omnium illarum veterum, qua inter gentes in omni orbis loco sacrificandam & offerendam propheta affirmat, q̄ ea quae offertur in missae sacrificio? Si dicas illam qua Christus semetipsum semel in cruce obtulit, vnaq; consummauit in aeternum sanctificatos: certum est illam, non inter gentes, nec in omni orbis loco, sed in vna Iudaea, in vnico orbis loco fuisse oblatam. At illa, de qua propheta, sacrificatur in omni orbis loco, & offer-

tur no-

A tur nomini domini. Si cordis corriti, humiliati & sanctificati, sacrificium dicas prophetam intelligere, quod etiam omni orbis loco nunc offertur deo: illud equidem non despiciet misericors dominus: sed non est illa munda & perfecta oblatio, succedens in priorum sacrificiorum locum, de qua propheta. Siquidem vetera illa omnia, ad agnum hunc vere immaculatum respiciebant: quae sola veritas suam figuram euacuat. At nostri cordis sacrificium, & quicquid ex nobis deo offerre possumus, indignum plane est, quod ita simpliciter munda dicatur oblatio: quandoquidem iustitiae nostrae omnes sunt velut pannus sordidatus mulieris immundae, quae menstruum fluxum patitur. Deinde, vt veritas figurae suae respondeat, totius catholicae ecclesiae consensu & apostoli testimonio, certum est, illum agnum paschalem veterem, typum fuisse agni nostri vere immaculati, qui tollit peccata mundi. Pascha nostrum, inquit ille, Christus est. Non solum vt semel in cruce oblatum est, sed etiam vt a nobis in missae sacrificio offertur quotidie. Siquidem ille non immolabatur tantum, sed edebatur etiam: qui nostri, vt in missae sacrificio typus est. De quo catholicae Christi ecclesiae ille eius pontifex sanctissimus Leo, ita non minus eleganter q̄ vere in sermone quodam paschali loquitur: Vt vmbrae cederet corpori, & cessa-

Ex figura veteri.

Serm. 7.

Capite 12.

C Quamquam autem luce clarius demonstrata sit a nobis catholicae fidei haec veritas & confessio, committere tamen non possum, quin hic velut auctarij loco adscribam beatissimi apostoli Andreae clarissimum testimonium: quod si non scripturae, at sanguinis sui chirographo nobis consignauit. Et quamuis a Luca per scriptum non sit, vt cui vnus Pauli, q̄ diu illi adhaesit comes indiuiduus, magis q̄ in vniuersum apostolicorum actuum studium fuit per scribere historiam: vniuersus tamen ordo sacerdotum Achaiae, qui spectatores & testes extiterunt gloriosi eius martyrij, lite rarum suarum cetera fide, & tunc vniuersae Christi ecclesiae perhibuerunt fidele testimonium, & transmiserunt ad posterum. Autor est Philaretus, ecclesiasticarum rerum scriptor antiquus. Aegegetaq; dicenti beatissimo apostolo, nisi consentias dominus immortalibus sacrificare, in ipsa qua laudas cruce sustigatum te affigi praecipiam, ita illis testificantibus respondit Andreas: Ego omnipotenti deo, qui vnus & verus est, omni die sacrifico, non thuris fumum, nec hircorum aut taurorum sanguinem, sed immaculatum

Testimio beatissimi Andreae apostoli.

Philaretus Capite 39.

Verba Andree ad Aegeam de sacrificio hoc Christiano.

P iij agnum

agnum quotidie in altari sacrificio. Cuius carnes, postquam omnis populus D
 credentium manducauerit & eius sanguinem biberit, agnus qui sacrifici-
 catus est, nihilo minus integer perseverat, & viuus, & cum vere sacrificia-
 tus sit, & vere eius carnes manducatae sint a populo, & vere eius sanguis
 haustrus: tamen, ut dixi, integer permanet, & immaculatus & viuus. Haec
 fuit illius, haec & apostolorum omnium, fides, doctrina & confessio. Quam
 ut tradiderunt primitiuae illi ecclesiae sub manifesta diuinae virtutis at-
 testatione, & sanguinis sui sigillo consignauerunt, ita ab eo tempore vs-
 que nunc immutatam permanisse cernimus. Nam quod tu & similes tui ali-
 quor, eandem allatras, canes rabidi & ferino morsu appetitis, vestro hoc
 malo, in vestraque facitis perniciem, quae non expectat. Nam inferiorum por-
 ta aduersus eandem nunquam praeualebunt. Aduersus quam cum Apo-
 stolum & scripturas inducis, & hic & alibi saepe mecum mirari cogor,
 quid nam tibi persuadeas. An solum & primum te legisse scripturas, an E
 solum te recte eas intellexisse & intelligere? Nam alterum est necessarium,
 utrumque autem aequae non dicam temerarium, impudentiae, impietatis &
 arrogantiae plusquam diabolicae, sed stulticiae, amentiae, & euidentis insa-
 niae plenissimum.

Ignorare non potes, etiam si velis, communem per orbem ecclesiae de
 missae sacrificio sententiam, assertioni tuae contrariam, sanctissimos praeterea
 doctissimosque patres ab initio vniuersos, consensisse huic catholicae fidei:
 & tuam, quam ex Apostolo stabilire conaris, damnare assertionem, qui
 potes nescire tantus doctor & magister in Israel, qui solus plus omnibus
 sapis? Ignatium dico, & Clementem pontifices & Christi martyres, Ire-
 naeum, Alexandrum primum, & ipsum apostolicae sedis episcopum,
 Cyprianum etiam martyrio gloriosum pontificem. Gregorium praeterea
 illum Nazianzenum, quem praeter ceteros Theologi cognomine, eru-
 ditissima illa dignata est antiquitas. Hilarium insuper, Ambrosium, F
 Hieronymum, Augustinum, Chrysostomum, Cyrillum, Damascenum,
 Gregorium alterum, & quotquot deinceps subsequuti sunt. Vniuersos
 denique totius orbis orthodoxos episcopos, qui aut congregati fuerunt
 in sancto illo Ephesino vniuersali concilio, aut eidem consenserunt & sub-
 scripserunt: qui omnes vno ore affirmant nos offerre quotidie hostiam il-
 lam mundam & viuificatricem preciosi corporis & sanguinis omnium
 redemptoris nostri, & incruentam celebrare in ecclesijs sacrificij verita-
 tem. Aduersus quos omnes cum tu inducis Apostolum, quid aliud di-
 cis, quam vni tibi tandem illuxisse veram Apostoli & scripturarum intelli-
 gentiam, quam nemo illorum omnium assequutus sit? Quod ipsum quis
 sane mentis feret, etiam prius quam e propinquo discutatur ea de qua agitur
 sententia? Quis non statim te explodet, exhibilabit, execrabitur, ut hostem ca-
 tholicae ecclesiae: ut pertinacem haeticum?

Solutio rati

Sed quid obsecro aduersus communem hanc totius ecclesiae fidei dicit
 Aposto-

A Apostolus: Christus, inquit, perfectorum bonorum pontifex, per proprium
 semel sanguinem introiuit in sancta, ut deinceps appareat vultui dei pro
 nobis. Non saepe offerens semetipsum, sed semel oblatus, ad multorum ex-
 haurienda peccata, semel nos sanctificauit per oblationem corporis sui, vna-
 que oblatione consummauit in aeternum sanctificatos. Et nos quidem haec
 legimus in Apostolo, legerunt & sancti illi doctissimique, quos memoravi-
 mus, patres: nihil tamen in his contrarium fidei catholicae ecclesiae intellexi-
 mus, aequae nos, aequae & illi omnes cum catholica Christi ecclesia credi-
 mus, nos celebrare incruentam sacrificij veritatem, & sanctam viuificatri-
 cemque nos offerre hostiam. Sed negat, inquit, Apostolus, ut saepe seipsum
 Christus offerat, sed vna oblatione affirmat consummasse sanctificatos.
 Et nos consentimus Apostolo. Et nos quoque negamus Christum saepius
 obtulisse seipsum, hoc enim semel in ara crucis fecit. Sed nos ipsum quo-
 tidie offerimus in ecclesia. Non negat Apostolus ipsum saepius offerri, sed B
 negat saepe offerre seipsum. Deinde & vnitatem apud nos salutaris hostiae
 adstruit. Vmbra enim illius veteris hostiae, repetitae sunt in annos singu-
 los, quoniam nihil in se perfecti habebant, nec mundabant, nec consumma-
 bant accedentes. Nam si vna earum fuisset perfecta aliqua ad remitte-
 da peccata, consummandosque accedentes, nihil opus erat succedente &
 repetita altera. At nos, inquit, sanctificati sumus per oblationem corporis
 Iesu Christi semel, qui vnam pro peccatis offerens hostiam, in sempiter-
 num sedet ad dexteram dei, vna enim oblatione consummauit in aeternum
 sanctificatos. Vides, quorum vnitatem hostiae semel oblatae a Christo
 commendat Apostolus, nempe a plenitudine & perfectione. Vna enim il-
 la satis est delendis ab initio totius mundi peccatis, vna consummauit in
 aeternum eos qui sanctificantur. Nulla alia opus est, neque ut iterum sese Chri-
 stus offerat, sed nobis tantum opus est, ut plenitudinis illius participes ef-
 ficiamur. Nihil plus faceret, si iterum in terras descendens, rursus se cru-
 cifigi permitteret, si iterum se deo patri offerret in ara crucis, nihil plus si-
 bi aut nobis mereri posset. Totum promeruit, quicquid mereri potuit, se-
 mel oblata illa hostia, quae satis est & sufficit totius ab initio mundi pecca-
 tis omnibus, imo infinitorum, si essent, mundorum. Quid igitur? Nunquid
 vna illa oblata hostia, totius mundi peccata deleta sunt? nunquid sanctifi-
 cati & consummati in aeternum omnes? Non hoc dicit Apostolus, sed
 vna oblatione consummasse aut perfectos fecisse dicit in aeternum omnes,
 qui sanctificantur. Sed nunquid etiam infideles & increduli Iudaei, Sara-
 ceni, & gentes idololatrae, quae ignorant deum, vna illa oblatione omnes
 sanctificati sunt? Nunquid etiam sanctificati omnes qui credunt in Chri-
 stum, etsi sint adulteri, fures, homicidae, sacrilegi? Certe de his affirmat
 Apostolus, quod regnum dei non possidebunt. Nunquid propterea non
 est perfecta illa hostia? Nunquid amplius his fieret, si quotidie Christus
 seipsum pro illis offerret in cruce? Certe, quantum ad hostiae illius per-
 fectionem

non Lutheri ex verbis apostoli ad Hebraeos de vnicuique semel oblato nostro sacrificio.

Christus semel quidem seipsum offerre, at nos ipsum offerre quotidie.

Vnitatem nostrae hostiae & multitudo veterum.

Plenitudo inexhausta hostiae semel oblatae a Christo in cruce.

Nihil plus faceret hic Christus, si iterum se offerret pro nobis in ara crucis.

Non ex hostia illius in sufficiency, sed ex nobis prouentur, ne plenitudinis eius participes efficiamur.

fectionem attinet, inexhaustæ plenitudinis est, omnibus patet, omnibus sufficit, nunq̄ exhaustetur eius meritum, nec altera aut iterata hostia opus est, sed per nos stat, quo minus plenitudinis illius efficiamur participes.

Quæ requirantur in nobis ut communemus plenitudini illius salutaris hostiæ. Duobus modis impeditur influxus vitalis a capite in membra corporis.

Quæ cum tantum fluat in Christi mystico corpore, in eius membra a capite, necesse est ante omnia, membrum sit illius corporis, qui plenitudinis quæ consistit in capite & ab eo in membra influit, particeps esse voluerit. Deinde, ne eiusmodi influxui ponat obstaculum, suisq; ipsum peccatis excludat. Duo enim sunt quæ impediunt influxum a capite in membra aliquod corporis. Vnum, si diuisa sit eius ad caput continuitas, secto vide licet neruo per quem continuatur & coniungitur capiti; alterum, si salua ea continuitate neruus ille, per quem a capite animalis facultas in membra influit, impeditus sit, hoc est, vel obstructus, vel oppressus: ita ut influenti (quantum in ipsa est) parti principi seu capiti facultatq; transmissæ non pateat aditus. Quod fit, si vel hamo, laqueove comprehensus adstringatur fortiter, alioqui sanus neruus & integer. Videbitur enim statim membrum hoc quod per eum neruum continuatur capiti (quemadmodum in anatomicis medicorum experimentis videre est) sensu & motu repente destitui. Idem accidit, si viscoso aliquo crassoq; humore neruus constipetur immodice, aut si aliqua sui parte, phlegmone aut scirro proprio occupetur, aut vicinæ partis affectu eiusmodi ipse veluti ab incumbente sibi onere comprimatur extrinsecus, aut vbi luxatis fractisve ossibus, meatus per quos incedunt, arctiores redduntur. His omnibus modis, principio exigua admodum facultatis portiuacula influentis a capite, admissa ad membra, ob impeditum transitum, eadem redduntur stupida: deinde aucto noxio affectu, excluso plane influxu a capite, sensu omnino motuque destituuntur. Nominatur a medicis paralysis eiusmodi eorum vicium. Quod si diutius hreat, ipsa etiam membra exclusa diutius a commercio & influxu capitis, proprium vicium contrahunt, tandem plane irremediabile, etiam ut primum illud, quod in neruo eatenus hæserat, amoliri potuisset. Idem ad rationem accidit in corpore Christi mystico. In primis hoc per se notum est, neminem participem fieri vitalis illius salutarisque influxus a capite, nisi qui eius corporis membrum est, & qui manens in vnitatem ecclesiæ, eius capiti suo illo modo continuatur & coniungitur. Potest tamen etiam salua illa vnitatem & connexionem, influxum capitis excludere, ut si illi ponat peccati mortalis obicem. Quem nisi amoueat, nisi fenestram & meatum aperiat, per quem influxus ille ad eum ingrediatur a plenitudine capitis, non potest eius particeps fieri. Non quidem ob defectum virtutis & plenitudinis, quæ exundat in capite: sed quia, obstructo meatu, excludit eandem. Qua si diutius careat, etiam peiorem affectum contrahit, per quem prorsus fit alienus a salutari illo viuificoque influxu a capite. Peccator enim cum in profundum venerit, contemnit. Corpori Christi mystico

Quæ cõsequantur ad impeditum aut exclusum influxum facultatis a capite.

Aptissima in his congruentia corporis Christi mystici ad nostrum naturale.

A stico incorporamur per baptismum, sacramentum fidei, quod prima ianua est aut fenestra, per quam salutaris illius hostiæ participes efficiamur, per quam plenitudo illa meriti Christi & gratiæ, ad nos influit a capite. In cuius innocentia quandiu permanemus, ea nos sanctificat & perfectos efficit. Quod si fenestram illam obturauerimus, per mortalis peccati obicem, necesse est, ut relictis peccatis ad salutaria, quæ supersunt & nobis a Christo ad remedium & salutem relicta sunt, sacramenta confugiamus, quibus amoliamur positum obicem: necesse est, ut ieiunijs, elemosynis, orationibus & sacrificio cordis cõtriti, noxium quem contraximus, amouere studeamus affectum, ut nos rursus exhibeamus aptos & idoneos influxui meriti ac plenitudinis illius salutaris hostiæ a Christo capite: necesse est, ut illud nostra culpa a nobis auersum, diuinæ misericordiæ prouocatione rursus allicere, & ad nos conuertere studeamus. Ad quod cum multa nobis remedia reliquerit diuina benignitas, nullum certe efficacius, quod eiusdem illius hostiæ mundæ deo patri gratissimæ illius ingestimabilis sacrificij (quod antea in ara crucis ille ipse summus sacerdos noster & pontifex eidem obtulit) quoties placeret etiam nobis eidem offerendi potestatem copiamq; fecit. Quæ plenitudinem sui ut semel in cruce oblata est, ad nos refundit, diuinamq; ad nos benignitatem deuocat, & nos deo eiusdem salutaris hostiæ glutino, ineffabili quodam modo coniungit, atque ad caput nostrum mirabilem quandam cognationem familiaritatemque tribuit, atque eius influxibus percipiendis quæ aptissimos paratissimosque reddit. Vides, quæ pulchre nobis conueniat cum Apostolo. Quem quod tu aliter, quæ nos, intelligis, hinc est, quia tuum, non Apostoli, non scripturarum sensum quæris in scripturis & Apostolo. Is enim scripturarum vere germanus sensus est, qui est communis catholice per orbem ecclesiæ. Ad quem perpetuo respicit, quisquis in tractandis scripturis hallucinari noluerit. Nihil ergo mirum, si tu contempta vnica illa infallibiliq; rectæ scripturarum intelligentiæ amussi, tuorum somniorum portenta impia, pro scripturis eorumq; natiuo sensu intrudis.

Sed iam reliquum rationum tuarum, quibus communem ecclesiæ fidem conaris euertere, expendendum est.

Dicis non esse scriptum in euangelijs, quod Christus in nouissima coena se sacrificauerit aut obtulerit deo patri. Sed etiam hoc scriptum meministi in euangelio, multa fecisse Christum quæ in euangelio scripta non sunt. Itaque hac tua collectione per se infirma, & quam riderent atq; etiã exhiberent ac exploderent dialectici, quæ nihil, non dico, demonstras, imo quæ nullam veri similitudinem facis, primo libro clarissime demonstrauimus. Itaque si hic dixeris, quod ab alijs ante nos orthodoxis dictum inuenio, trifariam se ipsum obtulisse Christum. Primum typice, in agno paschali ex ritu veteri, ut qui implere & consummare venerat legem, non soluere: deinde in sacramento, ut completa iam illa legali hostia noua succederet,

Sacramentum baptismi, prima ianua, per quam plenitudo illius hostiæ & meriti passionis Christi in nos influit. Obturata illa ianua per obicem mortalis peccati, quæ pacto eundem amoliri oportet.

Nullum nobis relictum remedium efficacius ad auersum a nobis influxum gratiæ a capite ad nos reuocandum & perpetuo cõseruandum quæ iterata eiusdem hostiæ sacrosanctiæ oblatio. Cur aliter quæ nos Lucterus scripturas intelligat.

An Christus etiam in nouissima coena se sacrificauerit.

Trifariam se obtulisse Christum.

nouum

nouumque quod tunc instituit sacerdotium (dicendo, hoc facite in meam commemorationem) nouum haberet iugeque quod offerret sacrificium: postremo, in ara crucis, de qua Paulus ad Hebraeos, quod vna illa sic oblata hostia consummavit in aeternum eos qui sanctificantur. Si, inquam, ad hunc modum, nec improbabilius distingueret de Christi sacrificio, de tertio hoc intelligens loqui ad Hebraeos Apostolum, alijs quae adhuc audierim, rationibus conuincendus essem. Certe verborum, quibus hoc nobis mysterium euangelista explicant, energia manifeste hoc innuere videtur, ut in nouissima illa coena Christus seipsum verum & innocentissimum agnum, sub specie panis & vini immolauerit, iuxta ritum noui sacerdotij secundum ordinem Melchisedec. Iurauit enim ille deus pater, quod sacerdos esset secundum ordinem Melchisedec, cuius in pane & vino oblationem fuisse testatur scriptura. At nusquam alibi quae in nouissima coena hoc sacrificij genus obtulisse & consummasse Christus legitur, quando sub panis & vini specie suum corpus & sanguinem cum gratiarum actione deo patri obtulit, simul & sumenda discipulis distribuit. Ita iam vere exercens nouum illud sacerdotium secundum ordinem Melchisedec, & nouo instituto adimplens figuram phase illius veteris. Ita enim recumbens cum apostolis suis duodecim loquitur apud Lucam: Desiderio desideravi hoc pascha manducare vobiscum, antequam patiar. Hoc pascha, inquit, non illud vetus, typicum & veruecinum, in quo nihil dignum erat tanto Christi desiderio, sed nouum illud, quod in locum veteris substituit. Hoc certe diligenter annotauit ille Tertullianus aduersus Marcionem, scribens in haec verba: Professus est itaque se concupiscentia concupisse edere pascha, sed suum, indignum enim, ut quid alienum tantopere concupisceret deus, acceptumque panem, distributumque discipulis, corpus suum illum fecit. Vides, quod pascha ille tanto desiderio desiderauit manducare cum discipulis suis priusquam pateretur, nempe sub nouo sacramento suum corpus & sanguinem. Tot ante annis Iudaeorum pascha manducauerat, etiam cum discipulis manducauerat & semel & iterum atque iterum. Quare de eo minime loquutum, certum est. Nouum ergo verumque illud erat, quod tantopere desiderabat cum discipulis comedere. Si autem pascha, ergo ut responderet figurae suae ad umbrationemque veteri, immolari prius, deinde & manducari debuit. Hic enim veteris illius phase ritus praescriptus fuerat a domino. Ita sane ante nos hoc intellexerunt sancti patres nostri, quos si in hoc imitabimur, nihil profecto aberrabimus. In primis sanctus ille Cyprianus gloriosus martyr & pontifex ita docuit fidelem populum in sermone de coena domini. Coena itaque disposita, inquit ille, inter sacramentales epulas, obuiauerunt sibi instituta antiqua & noua, & consumpro agno quem antiqua traditio proponebat, inconsumptibilem cibum magister apponit discipulis. Nec iam ad elaborata impensis & arte conuiuia inuitantur populi, sed immortalitatis alimonia datur, a communibus cibis differens, corporalis

alis substantiae retinens speciem, sed virtutis diuinae inuisibili efficietia probans adesse praesentiam. Significata olim a tempore Melchisedec prodeunt sacramenta, & filijs Abrahamae, facientibus opera eius, summus sacerdos panem profert & vinum. Hoc est, inquit, corpus meum. Manducauerant & biberant de eodem pane secundum formam visibilem, sed ante verba illa, cibus ille communis tantummodo nutriendo corpori commodus erat, & vitae corporalis subsidium ministrabat. Sed postquam a domino dictum est, hoc facite in meam commemorationem, haec est caro mea, & hic est sanguis meus, quotiescunque his verbis & hac fide actum est, panis iste super substantialis, & calix benedictione solenni sacrat, ad totius hominis vitam salutemque proficit, medicamentum & holocaustum ad sanandas infirmitates, & purgandas iniquitates existens. Hactenus Cyprianus. In quibus verbis hoc primum annotabis, quod in illa coena dicit obuiaisse sibi instituta antiqua & noua in figura veteri, & in eius exhibita veritate, pascha vetus, & pascha nouum. Deinde quod clare affirmat nouum hoc pascha in eucharistiae sacramento, duplicem habere rationem, & medicinali ad sanandas infirmitates, & holocausti ad purgandas iniquitates. Eodem modo hoc intellexit diuus Hieronymus in commentarijs in caput XXVI. Matthaei, in haec verba scribens: Et finem carnali festiuitati volens imponere, vmbraque transeunte, paschae reddere veritatem, dixit: Desiderio desideravi hoc pascha manducare vobiscum, antequam patiar, et enim pascha nostrum immolatus est Christus. Haec Hieronymus. Eodem quoque modo hoc ipsum Augustinus intelligit libro II. aduersus Petrus Augustin. rilianum epistolam: Aliud, inquit, est pascha quod Iudaei de oue celebrabant, aliud quod nos in corpore & sanguine domini accipimus. Eandem sententiam Chrysostomus in concione quadam inculcat fidei populo: Et ideo, inquit, in ipsa mensa utrunque pascha & typi & veritatis celebratum est. Nam sicut pictores pingendam tabulam vestigijs quibusdam ad umbrare consueuerunt, & sic colorum varietate perficerent, ita & Christus fecit in mensa, & typum paschae descripsit, & pascha veritatis ostendit. Ille etiam Leo sanctissimus pontifex, in his quae paulo ante citauimus paschalis cuiusdam sermonis verbis: Ut, inquit, vmbrae cederet corpori, & cessarent imagines sub praesentia veritatis, antiqua obseruata nouo sacramento tollitur, hostia in hostiam transit, sanguis sanguinem excludit, & legalis festiuitas dum mutatur impletur. Vides vmbrae paschae veteris, & respondens sibi corpus noui paschatis quod cum discipulis edere tantopere desiderauerat Christus. Vides imagines excludi praesentia veritatis, antiquam obseruantiam nouo sublatam sacramento, & hostiam transire in hostiam, & excludi sanguine sanguinem. Hostia ergo etiam tunc fuit pascha illud nostrum. Ita sane etiam hoc ipsum catholica Christi intelligit ecclesia: quae toto orbe terrarum post prolata illa mystica consecrationis verba (Hoc est corpus meum, hic est calix sanguinis mei. Haec quotiescunque

Offendit quod etiam Christus in nouissima coena sub speciebus panis & vini se immolauerit, iuxta ritum sacerdotij noui secundum ordinem Melchisedec.

Ex vmbra & figura veteri. Nouum pascha comeditur cum discipulis Christum in coena nouissima. Capite 22. Lib. 4.

Pascha ante immolari quae manducari debuit. Ex sancto patrum concordia sententia. Memoranda Cypriani verba, de coena nouissima.

Augustin.

Chrysostomus homilia de prodicione Iudae.

Leo.

Ex catholica ecclesiae sententia.

feceritis, in mei memoriā faciētis) ita subiūgit: Vnde & memores domi-
 ne nos tui serui, sed & plebs tua sancta eiusdem Christi filij tui tam beatae
 passionis, &c. offerimus praeclarae maiestati tuae de tuis donis & datis ho-
 stiam puram, hostiam sanctam & immaculatam. Vides, quid sibi praec-
 ptum intelligat ecclesia a Christo dicente in illa coena nouissima: Hoc fa-
 cite in meam cōmemorationem, cuius se memorem esse testatur: nempe,
 vt offerat diuinae maiestati hostiam illam sanctā & immaculatam, quem-
 admodum Christus suo praemōstrat & instituerat exemplo. Vbi er-
 go tuae illae frigidae, nugacissimaeque ratiunculae, quibus hūc communem
 ecclesiae sensum, communemque fidem conaris euertere? Scilicet, non esse
 scriptū in euangelio, quod in illa nouissima coena ipse sese obtulerit Christus?
 O impietatem caecā, & cecitatem impudentissimam. Quanquam vt da-
 remus, non significatum hoc ab vllō euangelistae, quod Christus in illa coe-
 na sub nouo sacramento habuisset etiam rationē hostiae, quemadmodum
 neque hoc satis clare explicant, quibus ipse verbis consecrauerit: imo vt eti-
 am hoc daremus, quod Christus sese non obtulisset tūc in sacramento, non-
 dum videlicet oblatus in cruce, sed tantū se exhibuisset suis discipulis, vt
 panem viuificum, vt medicamentum ad sanandas eorum infirmitates, vt im-
 mortalitatis arrabonem, vt pignus immensū sui erga nos amoris, sicut
 cum veluti communio exhibetur laicis: quid obsecro impediret, quo mi-
 nus nobis possit habere rationē sacrificij? Nunquid res ipsa talis non est
 quae possit diuinae maiestati offerri? Nunquid quae accepta nō est? Nun-
 quid non est illa vna & sola deo placens perfectissimaque hostia? Nunquid
 non ille agnus immaculatus qui tollit peccata mundi? Cuius cum miseri-
 cordissimus deus infinita bonitate sua nobis quotidie copiam faciat, cum
 in nobis nihil inueniamus, quod tantae maiestatis oculis digne offerre possu-
 mus, quin sua sibi dona & munera, sibi que gratissimam hostiam offera-
 mus, quid quæso impediēti est? Quid, inquit Augustinus, magis gra-
 tum vel a nobis offerri, vel a deo suscipi possit, quam caro sacrificij nostri, cor-
 pus effectum sacerdotis nostri? An quia ipse nobis donauit, donatque sei-
 ipsum, ideo ipsum diuinae maiestatis oculis offerre non possumus? Num
 quid habet homo a deo quod non acceperit? In manu tua, inquit ille fide-
 lis David, magnitudo & imperium omnium, & quae de manu tua acce-
 pimus, dedimus tibi. An quia semel in cruce oblata est sacrosancta haec
 hostia, iterato a nobis offerri non potest? Quid obest obsecro, quando se-
 mel oblatum, nobis redditur integrum, quo minus iterato possit offerri a
 nobis? Ille opus non habet seipsum offerre saepius, quandoquidem vni-
 us suae oblationis inexhausta meriti plenitudo in aeternum permanet.
 At nos opus habemus, vt fontem illum meritorum oblationis illius per-
 ennem ad nos deriuemus, ad nos aduocemus, auersum a nobis ac repul-
 sum mole peccatorum nostrorum, quam illi frequenter obijcimus, qua
 influxum in nos eius excludimus.

Etia vt nō
 obtulisset
 se Christus
 in sacrame-
 to, a nobis
 nihilo mi-
 nus posse
 offerri.

Frustra se-
 se Christus
 offerret sae-
 pius, sed
 nos non fru-
 stra ipsum
 offerimus
 saepius.

Tanti

Tanti ferme, aut minoris etiam ponderis est, quod nugaris cōsequen-
 ter, missam testamentum potius nouum esse, quam sacrificium, cum apud
 Lucam ita dominus loquatur de calice: Hic calix nouum testamentum
 est in meo sanguine. Sed impudentiam tuam satis mirari mecum non
 possum, qui tot sanctissimorum catholicae ecclesiae praesidium, tot doctis-
 simorum patrum Christiani orbis luminariū, totius denique ecclesiae con-
 sensum communemque sententiam pluris non facias, quam vt illum eiusmodi
 nugis & ineptiis audeas laceffere & conuellere. Nam testamentū pro le-
 ge accipi in sacris literis, si nescias, miserandū: si sciens dissimulas, ridēdum
 sane est, te omnes a deo existimare stultos vt nemo intellecturus sit. Te-
 stamentum enim lex quaedam est testatoris. Vnde prior, vetus testamen-
 tum dictum est, & lex noua, testamentum nouum. Quoniam autem nec
 primum quidem testamentum sine sanguine dedicatum est. (Lectō enim,
 inquit Apostolus, omni mandato legis a Moyse vniuerso populo, accipi-
 ens sanguinem vitulorum & hircorum cum aqua, & lana coccinea, ipsum
 quoque librum & omnem populum consperxit, dicens: Hic est sanguis tes-
 tamenti quod mandauit ad vos dominus.) Ad eundem modum, vt fi-
 gurae sua responderet veritas, nouum etiam testamentū, nouamque legem
 suam, Christus dedicaturus in sanguine, vini calicem conuertit in suum
 ipsius sanguinem, quo non asperxit: sed potauit suos apostolos, dicens: Bi-
 bite ex hoc omnes, hic enim est sanguis meus noui testamēti, qui pro mul-
 tis effundetur in remissionem peccatorum. Ita loquitur apud Matthae-
 um & Marcum. Ex quibus clare constat, qua locutionis figura hoc intel-
 ligendum sit apud Lucam & Apostolum, qui ita referunt dixisse domi-
 num: Hic calix, aut hoc poculum, nouum testamentum in meo sangui-
 ne, aut per meum sanguinem. Hoc est, hic calix, aut hoc poculum, confir-
 mat nouum testamentum in meo sanguine. Aut vt illi dicunt: Hic est san-
 guis meus noui testamenti confirmatiuus.

In quo vero sacrificij nostri efficaciam conaris circumscribere, ne alteri
 pro sit seu viuenti seu mortuo, quam instar baptismi & reliquorum sacra-
 mentorum vni illi a quo sumitur, quam quæso ridiculū te ipsum facis, & ma-
 lignitate stupidum? A deo non intelligis de ratione sacrificij esse, vt offer-
 ri possit pro alio? Omnis pontifex, inquit Apostolus, ex hominibus as-
 sumptus, pro hominibus constituitur in his, quae sunt ad deū, vt offerat
 dona & sacrificia pro peccatis. Qui condolere possit ijs qui ignorant &
 errant, quoniam & ipse circumdatus est infirmitate: & propterea debet
 quemadmodum pro populo, ita & pro semetipso offerre pro peccatis.

Quā insuper etiam illud ridiculum, imo stupidum & plane puden-
 dum, quod putas non cohaerere, vt eucharistia in missa sacrificij rationē ha-
 beat & infumatur a sacerdote? Videris enim eiusmodi afferens, nunquam
 legisse sacras literas, quas tamen tibi solus vendicas. Perlege Exodum &
 Leuiticum sacros libros, & vide a quibus edebantur victimarum, hosti-

Q ij arum

Lutheri ab-
 surditas, quae
 missam tes-
 tamentum
 potius facit
 quam sacrificij.
 stupenda
 Lutheri im-
 pudētia tra-
 ducitur.

Testamen-
 tum quid.

Scriptura Lu-
 theri impie-
 tas, quae virtu-
 tē nostri sa-
 crificij eua-
 cuat nec alijs
 quam sumenti
 vult pro-
 desse.

illi consona & expedita in scripturis omnia, quae am illis amissim adhibet. Contra veto, qui eandem negligit.

arum & sacrificiorum carnes. Videbis sane, quae consona, quae expedita illi sint in scripturis omnia, qui suam illis amissim adhibet, nempe, catholicae ecclesiae communem sententiam, atque ad illam perpetuo respicit. Et quibus contra errorum tenebris, quibus perplexitatibus inuoluitur, qui illa regula aut neglecta aut contempta suo fidit ingenio, suum sensum sequitur. Sed haec de noui sacerdotij nostri nouo sacrificio, eiusque veritate, aduersus Lutherum, eiusque impietatis & amentiae sectatores plus satis.

De efficacia sacerdotalis orationis pro populo, inter quem & deum sacerdos mediator quidam constitutus est: utque eiusdem sit populo benedicere & inuocare nomen domini super eum.

GAP. VI.

Mnis sacerdos ex hominibus assumptus, pro hominibus constituitur in his, quae sunt ad deum. Quod tamen de pontifice dicit Apostolus, de sacerdotio tamen in uniuersum hoc ipsum intelligere, idem ille ipse haud obscure significat, ad Christi hoc sacerdotium applicans. Nam cum subiungeret, honorem sacerdotij neminem sibi usurpare posse, sed qui vocatur a deo, quemadmodum Aaron. Sic, inquit, & Christus non semetipsum clarificauit ut pontifex fieret, sed qui locutus est ad eum: Filius meus es tu, ego hodie genui te. Quemadmodum & in alio loco dicit: Tu es sacerdos in aeternum, secundum ordinem Melchisedec. Vides ut de pontificio & sacerdotio in distincte illic loquatur Apostolus. Omnis itaque sacerdos constituitur pro hominibus in his quae sunt ad deum, ut sit velut mediator quidam inter deum & populum. Quod autem hominum ad deum est, nequaquam simplex est nec vnus generis, sed multa & varia, ut plurali locutione ipse etiam Apostolus indicat. In eis, inquit, quae sunt ad deum, non in eo quod ad deum est. Quorum primum est, offerre diuinae maiestati pro peccatis tam viuorum, quam mortuorum sacrificium. Deinde orare pro eisdem. Haec in veteri umbra fuisse sacerdotalis muneris, uniuersa pene eiusdem testatur historia. Si peccauerit omnis turba filiorum Israel, oblata pro eius peccato iuxta ritum praescriptum constituta hostia, & rogante pro eis sacerdote, propitius erit eis dominus. Haec dei ipsius verba sunt: Similiter si peccauerit seu princeps seu vnusquilibet e populo, oblata pro eius peccato ad praescriptum ritum constituta hostia, rogabit, inquit, pro eo sacerdos, & pro peccato eius & dimittetur ei. Audis sacerdotale officium, audis quoque nec frustra illum suo defungi officio. Rogabit, inquit, pro eo sacerdos, & pro peccato eius, & dimittetur ei. Hoc dicit illa aeterna veritas, cuius verba caelo, terraque firmiora sunt: cuius non imputare peccata, est eadem esse remissa. Beatus equidem vir, cui non imputabit dominus peccatum. Sed nunquid etiam sanctus est omnis sacerdos, ut ob vite sanctimoniam praeteris mereatur pro aliorum peccatis, eius exaudiri oratio? Nam & ipsum infirmitate & peccatis circumdatum, si forte dubitas, testatur Apostolus, & propterea, inquit, debet quemadmodum pro populo, ita etiam pro semetipso

Sacerdos mediator quidam inter deum & populum. Sacerdotalia munia. Sacrificium. Oratio.

Leuit. 4. Efficacia orationis sacerdotalis.

Non ex vite merito, sed officij praerogatiua.

pro offerre pro peccatis. Quid igitur? Orabit, inquit, pro eo sacerdos & pro peccato eius, & dimittetur ei. Ideo dimittetur, quia orat sacerdos, non quia vir sanctus, nulli peccato obnoxius. Itaque cum post diuinam visitationem in Chore, Dathan, Abiron, & complices synagogae proceres praesumentes uniuersam multitudinem sanctificatam esse ad sacerdotium, imputasset populus ipsis Moyse & Aaroni, tot virorum optimatum necem, quasi pro sua ipsorum dignitate zelantibus, & ob id aduersus eos tumultuarentur, & seditionem commouerent, dicentes: Vos interfecistis populum domini, egressaque a domino plaga ea propter grassaretur in populum, & iacerent tam Moyses quam Aaron proni in terra, orantes coram domino, dixit Moyses ad Aaron: Tolle thuribulum, & hausto igne de altari, mitte incensum desuper, pergens cito ad populum, ut roges pro eis. Iam enim egressa est ira a domino, & plaga defauit. Quod cum fecisset Aaron, & cucurrisset ad mediam multitudinem, quam iam vastabat incendium, obtulit thymiam, & stans inter viuos & mortuos, pro populo deprecatus est, & cessauit plaga. Vides quis vitae merito & specialis gratiae praerogatiua apud deum magis valeret Moyses, quam Aaron, atque etiam hoc ipsum videret in spiritu, quod latebat Aaronem, vlticem flammam iam in populum egressam a domino: tamen ut sacerdotalis autoritatis dignitatem & efficaciam commendaret ac demonstraret posteris, Aaronem iussit currere ad populum, & orare pro eis. Quod cum fecisset, & misso incenso pro eis deprecatus esset, plaga substitit.

Et quanquam de viuis tantum haec dici videantur, quibus pro fit sacerdotale sacrificium & oratio, etiam defunctis efficaciter prodesse, sacra testatur Machabaeorum historia, de fortissimo Iuda Machabeo scribens, ut pro his qui ceciderant in prelio, propterea quod contra legem se polluisent in anathemate, & sustulissent de idolorum donarijs, a quibus lex prohibet Iudaeos, conuersus ad preces cum suis, deum rogauerit, ut id quod factum erat delictum, obliuioni traderet. Et facta, inquit, collatione duodecim milia drachmas argenti misit Hierosolymam, offerri pro peccatis mortuorum sacrificium. Vides etiam ante Christum, fide illorum veterum sacerdotale sacrificium, tamen vmbaticum, & orationem, prodesse ac profuisse etiam defunctis. Neque est quod auctoritatem librorum Machabaeorum hic quisquam in dubium reuocet, eo quod reijciantur ab Hebraeorum canone. Indubiam siquidem illis auctoritatem tribuit ecclesiae Christi auctoritas, unde scripturae omnium auctoritate nobis dependere, libro primo luce clarius demonstrauimus. De quibus D. Augustinus libro decimo octauo de ciuitate dei, hoc ipsum quod nunc diximus, constantissime affirmat. Machabaeorum libros, inquit, non Iudaei, sed ecclesia Christi pro canonicis habet. Nec temere aut ex suo capite hoc de illis sanctissimus episcopus & singularis ecclesiae doctor confinxit testimonium, sed catholicae ecclesiae sensum, consensumque expressit. Nihil ipse praesumit definire

Numer. 16

Etiam defunctis valere sacerdotale sacrificium & orationem Lib. 2. c. 12.

Libros Machabaeorum esse de canone Christianae ecclesiae. Capite trigesimo septimo.

Temerariū
quorūdam
iudiciū, de
scripturis
canonicis.

Erasmi Ro-
terodami.

Erasmi de
epistola Pe-
tri secunda
seipsum e-
uertens iu-
diciū.

Erasmus
nō credit iu-
diciū Nice-
ni cōcilij ef-
se iudiciū
ecclesiae.
Quibus
modis no-
bis certo ca-
tholicae ec-
clesiae con-
stet iudiciū.

de scripturis canonicis, sed ecclesia, inquit, Christi pro canonicis habet. Non
vt nunc miseri homines quidā execranda impudentia Aristarchos
se constituunt diuinā scripturarum omnium, atque adeo sacri spiritus,
easq; pro suo spiritu & ingenio, in classes describunt ac distribuūt, qual-
dam etiā ad viuū refecant, alias eorum autorum pernegāt, sub quorum
titulo ante annos mille leguntur a catholica ecclesia, homines vt in alijs ple-
risq; corrupti mente & reprobi circa fidem, ita hac in re intolerandae te-
meritatis, praesumptionis & superbiae exagitati spiritu. Itā Erasmo plus
ponderis habet vnus q̄ alius canonicā scripturae liber, etiam quem nihil
dubitat esse de canone. Eidem non videtur prima illa epistolā canoni-
carum esse Iacobi apostoli, nec referre maiestatem illā aut grauitatem apo-
stolicam. Hoc praesentore hic subsultat Lutherus, & obelisco hanc episto-
lam iugulat (o definitores temerarios, & ex suo spiritu metientes aposto-
licum spiritum) indignam affirmantes, quae profecta sit ab apostolico spi-
ritu, q̄ ipsius impietatem per eandem euidentissime conuellit diuinus ille
spiritus. Petri epistolā secundam tamen a canone non amoueat, Petri ta-
men esse non credit. Sed mirum est, virum tantū, & qui censorem diuina-
rum scripturarum omnium agere non erubescit, tam ridicule & puerili-
ter labi, nec consequentiā attendere, sed sibi euidenter contradicere. Nam
in vna hac epistola euidentissime sequitur, si Petri non sit, canonicam esse
non posse. Imo impostoris alicuius & mendacis hominis necessario fue-
rit oportet, si Petri non sit: cum autor Simonem Petrum & apostolum Ie-
su Christi se faciat, affirmetq; se fuisse cum domino Iesu in monte sancto,
speculatoremq; eius maiestatis & gloriae, audisse ecelitus delapsam illā pa-
tris vocem: Hic est filius meus dilectus. Aut ergo canonicam neget opor-
tet, aut veracem fuisse eius autorem, qui se Simonem Petrum affirmat, Ie-
su Christi apostolum, & qui praesens interfuit cum Christo cum transfi-
guraretur. Ita quoq; epistolam ad Hebraeos Pauli esse non credit, sub cu-
ius nomine & titulo, longe ante mille annos, & inde continuo legitur ab
vniuersa Christi ecclesia. Sed de eius, inquit, autore, vt ingenue fatear, ad-
huc dubito, dubitaturus, donec expressum super hac re iudicium ecclesie
videro. Neq; enim Nicenum concilium aut Carthaginense ex sese obli-
gabat vniuersam ecclesiam. Hæc ille ad verbum in supputationibus. Sed
miror, quale hic iudicium ecclesiae, cui acquiescat, expectet, cui nō videtur
definitio Niceni concilij esse iudicium ecclesiae. Quo em̄ pacto aliter pos-
sit videre iudicium ecclesiae, nisi vel in totius ecclesiae consensu (quem alicui
bi facile adest perspicere, & praesertim in eo, de quo ipse expectat iudicium
ecclesiae, siquidem toto orbe terrarum epistolam ad Hebraeos legit sub no-
mine Pauli apostoli) aut in definitione vniuersalis concilij legitime con-
gregati & celebrati. In quo vna cum suo capite, vniuersalis ecclesiae an-
tistite, aut eius legatis congregantur & conueniunt ex toto orbe terra-
rum ecclesiarum antistites. Aut ex definitione catholicae ecclesiae praesu-
lis,

lis, quae ex cathedra Petri profertur. Quo, inquit, pacto aliter, q̄ aliquo ho-
rum trium modorū, quisquam possit videre iudicium ecclesiae, ego sane
non intelligo. Ipse si quem alium modum expectet per quē videat iudi-
cium ecclesiae, eum doceat nos oportet. Nobis certe vt nullus constat mo-
dus alius, ita quilibet eorū satis est ad videndum ecclesiae iudicium. Quod
enim toto orbe terrarū videmus ecclesiam tenere & credere, qui dubitari
potest, hoc esse ecclesiae iudiciū? Quod insuper vniuersi ex toto orbe ter-
rarum, aut saltē praecipui & saniores ecclesiae antistites vna cum suo toti-
us ecclesiae praesule credūt & definiunt: an nō ipsius ecclesiae hæc est fides,
hæc sententia, hoc iudicium? Sed de duabus his vijs ad intelligendam ec-
clesiae fidem, sententiam ac iudicium lib. I. prolixius egimus. Tertiam ve-
ro viam magis expeditam & æque certam, libro III. euidenter adstrue-
mus. Cui vero his modis compertum esse non potest ecclesiae de re qua-
cunq; iudiciū, sed expectat vt vniuersa ecclesia, toto orbe diffusa aliter q̄
vt dictū est sibi loquatur, suumq; sibi iudicium exprimat, herebit perpe-
tuo, necesse est: nam aliter iudiciū ecclesiae nō intelliget. Nos vero illis va-
lere iussis, certi de iudicio ecclesiae (vt redeamus ad id vnde nos distraxit
istorū impia temeritas) dicimus cum Augustino Machabæorum libros,
non equidem Iudæos, sed ecclesiam Christi pro canonicis habere. De cuius
hac de re sententia, si nihil aliud, certos nos reddidit definitio III. Carthagi-
neni. concilij, cui idē B. Augustinus interfuit, cuius decreto XLVII. vter-
que Machab. liber inter canonicas & diuinas scripturas connumeratur.

Sed quomodo cunq; autoritatem sacrae Machabæorū historiae quif-
quam aut posset aut vellet reuocare in dubium, dubia esse non potest ca-
tholicae per orbem ecclesiae (quam velimus nolimus confiteri oportet co-
lumnam & firmamentum veritatis, & cuius vnus autoritas scripturarū
nobis omnium autoritatem statuit) de hoc ipso de quo agitur, catholica
fides & sententia. Quae non solum nunc, sed annos mille, atque adeo a sui
initio, ex apostolica traditione sacrificium hoc nostrum agni immacula-
ti in missa offert pro viuīs & defunctis: quemadmodum libro primo,
cum de viuorum suffragijs, an defunctis prodesse, catholicae ecclesiae
explicauimus sententiam, ex Isidoro, Augustino, Chrysostomo, Am-
brofio, Cypriano, cæterisq; clarissime demonstrauimus. Et cuiq; sacer-
doti in sua ordinatione dicit ecclesia: Accipe potestatem offerendi sacrifi-
cium deo, missasq; celebrandi pro viuīs & defunctis in nomine domini.

Iā et sacerdotalis muneris esse, benedicere populo, & inuocare nomen
domini super eum, vt in sacerdotio Melchisedec (quod fuit singularis
quædam, expressiorq; nostri sacerdotij figura, hoc testate Apostolo) o-
stēdit vetus scriptura: ita in ordinatione nostrorum sacerdotū clarissime
indicat sancta mater ecclesia. De Melchisedec, cum Abraham victor &
opimis spolijs onustus a caede regum illorum Orientalium reuerteretur,
ita habet scriptura: At vero Melchisedec rex Salem proferens panem &

Certa fides
catholicae
ecclesiae de
efficacia sa-
crificij et o-
rationis sa-
cerdotalis
pro defun-
ctis.

Sacerdota-
lis esse offi-
cij benedi-
cere popu-
lo.

Gen. 14

vinum (erat enim sacerdos dei altissimi) benedixit Abraham, & ait: **Benedictus Abraham deo excelsis, & benedictus deus excelsus, quo protegente, hostes in manibus tuis sunt. Et dedit ei Abraham decimas ex omnibus.** Vides sacerdotalis muneris esse, benedicere populo. Melchisedec benedixit Abraham. Quare? Quia erat sacerdos dei altissimi. In ordinatione quoque vniuscuiusque sacerdotis sancta mater ecclesia ordinandū, vt tam sublimem gradum digne suscipiat primum admonens, quæ eius muneris sunt, subiicit dicens: Oportet enim presbyterum offerre, benedicere, præesse, prædicare & baptizare. Deinde sancto oleo manus ordinandorum consecrans, dicit: Consecrare & sanctificare digneris domine manus istas, per istam vnctionem, & nostram benedictionem, vt quæcunque benedixerint, benedicantur: & quæcunque consecrauerint, consecrentur, & sanctificentur in nomine domini Iesu, amen. Quem equidem ordinationis ritum, ex apostolica traditione acceptum toto orbe seruat sancta mater ecclesia. Qui quod deum Christumque autorem habeat (vt omnis ab apostolis accepta & ab ecclesia conseruata traditio) clarissime demonstratur ex illa eius vmbra in tabernaculo veteri. Siquidem ad Moysen ita locutus est dñs: Loquere filiis Aaron & dices ad eos: sic benedicetis filiis Israel, & dicitis eis: Benedicat tibi dñs & custodiat te, ostendat dominus faciem suam tibi & misereatur tui. Cõuertat dominus vultū suum ad te & det pacem tibi. Inuocabuntque nomen meū super filios Israel, & ego benedicam eis. Vides sacerdotalis muneris esse benedicere populo, & inuocare nomen dñi super eum. Vides insuper deum neque hac parte sacerdotū suorum deesse functioni, neque inefficax, aut vanū destituere sacerdotium suum. Quin potius ipso se teste & sponsore fideli, ad sacerdotale benedictionem, etiā diuinam benedictionem subsequi. Itaque & per Ezechielē ita præceptum est a dño: Primitiua ciborum vestrorū dabitur sacerdoti, vt reponat benedictionem domui tuæ. Quid autem nobis cum sacerdotali benedictione, si quæ alterius cuiusuis e populo nihilo esset efficacior, & nisi ad eandem subsequeretur benedictio domini? Sed hæc de sacerdotalis orationis, benedictionisque efficacia hic in transcurso dicta sufficiant.

De sacerdotali quadā diuina potestate super remittendis peccatis, vtque sit omnibus a Christo imposta necessitas sacerdotum suorum medio ac ministerio per humilem, distinctamque peccatorum suorum confessionem, sacerdotalemque absolutionem eorundem querere & impetrare remissionem a deo.

CAP. VII.

Collatio vmbrae & figuræ ad solidā veritatem.

IAmetsi in vmbra sit videre effigiem sui solidi corporis, nulla tamen vmbrae ad suum corpus est ratio aut proportio. Ita sane in vmbra sacerdotij veteris videmus nostri haud obscuram, sed expressam, claramque quandam effigiem. At soliditas, si rationem in eas, absque vlla ratione vmbrae suam excedit, & figuram veritas. Veteris sacerdotij sacrificia, tauri erant, vituli & bruta pecora: nostri, munda illa, perfecta que oblatio agni illius vere im maculati, quæ tollit peccata mundi. Cuius ad illa vetera quæ comparatio? Ita & reliqua nostri sacerdotij vniuersa tanto

A tanto certum est excedere sibi respondentia in illo veteri, quanto solidam ipsam rei veritatem suam vmbra in omnibus par est excedere.

Erat veteris illius & vmbrae sacerdotij officium, inter sanctū & profanū, inter mundum & pollutum, inter lepram & non lepram diiudicare ac discernere. Habebat equidem vetus illud tabernaculum suū sanctum seculare, & iustificationes culture, vt dicit Apostolus, ad cuius ministeria nihil profani admitti fas erat. Insuper & lex a quibusdam vt in mūdis abstinere iubebat, quorum non solum est, sed fortuito etiam polluebantur contactu. Erant præterea & immundiciæ quædam legales, nonnullæ quidem leuiores, ad quorum purificationē sacerdotali ministerio opus non erat, sed a quibus quisque semetipsum emaculare & abluere poterat: alia a quibus non nisi sacerdotali ministerio, sacrificio & oratione purificari poterant. Primi generis eius modi erant, quas euitari vix erat possibile, vt quas contrahebat quis ex alterius immundi vel fortuito contactu, item mulier ex fluxu menstruo, & ex emisso semine coitus, vir & mulier. Ab his atque eiusmodi, seipsum vestimenta que sua lauantes mundificabantur, post præscriptum ad rationem cuiusque immundiciæ tempus. Ad secundum genus pertinet, quam contrahebat ex partu mulier, siquidem post expleta a partu purificationis suæ tempora, iussa est ad ostium tabernaculi adducere sacerdoti hostiam: qui, inquit offeret illam coram domino, & rogabit pro ea: & sic mundabitur a profluuiō sanguinis sui. Vir item & mulier a fluxu seminis & sanguinis. Deinde omnis lepræ contagio in sex suas species a legislatore ordinate distincta. In quibus vt vmbrae & imaginem habentibus eorum, quæ in euangelica luce clare & manifeste sunt exhibita, cuiuscunque delectione veteris testamenti velamen abstraxit dominus, cui apparent illa mirabilia sub cortice literæ clausa in lege dominæ, ad quæ cernenda oculos ille sibi aperiri postulabat a domino, vnamque peccatorum speciem, & animarum nostrarum lepram & vlcera, maculasque quas ex peccatis contrahimus, deinde vt ab illis emundari, purificarique oporteat, is clare perspicit ac intelligit. Leprosus primum, in quo contumaciter adhuc viget, dominaturque lepræ contagio, ad sacerdotis arbitrium separatur & eicitur extra castra, communionemque ecclesie. Quod si non amplius efferbuerit lepræ virus, si resederit vicium, si sanitati quoque redditus fuerit: non suffecerit illi, suæ ea in re conscientie testimonium, nec propria sua autoritate, seu temeritate potius, ad castra regressi poterit, sed ad sacerdotem adducitur, vt ab eodem mūderet, primum ligno cedrino, cocco torto, seu vermiculo et hyssopo. Indiget enim vt per lignum cedrinum purificetur, is qui purificandus est. Impossibile namque est, sine ligno crucis, peccati lepram posse purgari, impossibile, inquam, nisi adhibeatur & lignum, in quo, sicut Apostolus dicit, exiit & spoliavit principatus & potestates triumphans eos in ligno. Iungitur ad huius lepræ emundationem etiam cocco torto, seu vermiculus, sociatur & hyssopus.

Coccum

In vmbra veteri quædam immundiciæ sacerdotali indigebant purificatione, quædam minime.

Leuit. 15

Veteris figura lux veritatis vt accommodatur.

Lepra ante vt emundanda sit, si figuræ veteris ad suam veritatem accommodatur.

A sacerdote mundatur leprosus. Ligno cedrino.

Cocco torto. Coccum tortum figuram sacri sanguinis continet, qui de agni illius im-
maculati latere per lanceae vulnus effluxit, sine cuius virtute nulla emacu-
lari potest lepra animae, nullius sit peccati remissio. Et haec ad emundatio-
nem & purificationem eius, qui leprae contagioni fuit obnoxius, adhiben-
tur sacerdotali ministerio. Siquidem per adhibita ab illis sacramenta, quae
suae Christus reliquit ecclesiae, virtus nobis applicatur passionis Christi,
& nos aspergimur sanguine illius salutaris hostiae. Ad leprae tamē emun-
dationem necessario adhibetur & hyssopus. Hyssopi siquidem naturam
hanc tradunt medici, ut extenuare & diluere crassum, lentumque humo-
rem, qui haeret in praecordijs, vniuersisque visceribus, atque illum educe-
re vel in primis sit idonea. Quare eius decoctum peripneumoniacis, diu-
turnae tussi, suspiriosis, orthopnoicis, & in vniuersum, quibus a lento, no-
xioque humore occupantur praecordia, mire auxiliari, Dioscorides au-
tor est, & quotidiano experimento cognitum. Itaque ad expurgationem
peccatorum necessario & huius graminis figura suscepta est. Oportet
namque, ut quia lepra animae sacerdotali ministerio emundandus est, eij-
ciat vomitum quae reclusa latet in visceribus: ut noxium humorem vni-
uersum, qui obsidet & grauat praecordia, per os reijciat, ut deducat laten-
tia omnia sub sacerdotis noticiam, ut illi per humilem, apertam, integramque
latentium delictorum suorum confessionem, se nudum clare inspicien-
dum, contemplanandum, dijudicandumque exhibeat. Intuebitur, inquit il-
le, cum sacerdos, hoc est, intus tuebitur etiam latentia quaeque. Quem si quic-
quam celare conabitur, se, non sacerdotem decipit, & pro expectata quam
per eius ministerium accepturus erat, salute & mundicie, in super graui-
oris peccati se inuoluit contagio. Siquidem deus sacerdotum prorsus hac
in re nos subiecit iudicio. In vmbra illa veteri, vmbatica illa lepra exhibe-
batur necessario sacerdotis oculis & examini, ad vnus eius separabatur
arbitrium, si digna separatione illi videbatur contagio: etsi sanitatem rece-
pisse videretur plaga, ad eius tamen solius iudicium reddebatur mundi-
ciae. Si forte recruduerat curata semel plaga sacerdotalique lustrata ac
mundata ministerio, iterum ad sacerdotis iudicium adductus eius mo-
di condemnabatur immundiciae. Et contaminabit, inquit, eum sacer-
dos, ut intelligas a sacerdotibus hac in re aliquid fieri in partem vnam &
alteram. Quod ipsum, an tibi in luce veritatis euangelicae, cum veteri le-
gi detraheret velamen literae, non luce clarius expressisse videtur salua-
tor noster, suorum sacerdotum auctoritatem illam supra humanam con-
firmans & statuens, cum ita eosdem post resurrectionem suam allo-
quitur: Accipite spiritum sanctum, quorum remisistis peccata, remit-
tuntur eis: & quorum retinueritis, retenta sunt. Nam quod tunc ille di-
xit praesentibus, quotidie per ecclesiam suam dicit ordinatis ab eadem sa-
cerdotibus omnibus. Nunquid hic non audis quid absque omni inuolucro
imaginum et figurarum, clarissimis apertissimisque verbis dicat aeterna veritas?

Nun-

A Nunquid non vides, detracto velamine literae Mosaicae legis, clarissimam,
quae sub illo veteri purificationis leprosum ritu latebat, relucensque
veritatem? Vtque purificatio leprae animarum nostrarum a sacerdotibus
necessario requirenda sit? Illis siquidem suam ipsius potestatem Christus
impartitus est, remittendi videlicet peccata hominibus, eademque retinen-
di, ut aptissime respondeant figura & veritas.

Hic iam prodeat aut V uiclefista, aut Lutheranus, aut alius quilibet ex
haereticorum antris & latibulis, atque hac etiam in re Christum quarat pro-
scribere, & fidelibus suis oblatam ab eo certissimam suorum peccatorum
& contagionis spiritalis leprae medicinam, subdola (ut antiquus ille ser-
pens) persuasione conetur eripere, dicendo, non esse diuinum, sed hu-
manum institutum, ut latentium peccatorum maculas sacerdoti osten-
damus, ut ei animae nostrae vulnera, & vniuersam leprae contagionem de-
tegamus. Cuius enim est obsecro ea vox apud Ioannem: Accipite spiri-
tum sanctum, quorum remisistis peccata, remittuntur eis: quorum reti-
nueritis, retenta sunt? An non Christi? Et quibus dicta? nunquid alijs quam
apostolis, & discipulis illis suis, quos coadiutores, ob messis magnitudi-
nem, suis apostolis Christus elegerat, hoc est, quae suis presbyteris & sacerdo-
tibus? Dicit ergo Christus sanctam illi & mundatam plagam leprae, illi
remissa peccata a deo, cui remissa erunt sacerdotali auctoritate ac ministe-
rio. Affirmat ille retentum a deo, quod ab eis remissum non est. Idque
verbis tam claris & apertis, ut nihil praeseferant dubium, nihil unde cuiquam
suboriri possit vel tenuissima figuratae alicuius locutionis suspicio. Imo,
quod tantam, qualem praeseferunt verba, et plane diuinam auctoritatem
suis sacerdotibus illis ipsis verbis tribuere volebat Christus, hoc est: re-
mittendi peccata, quod alioqui solius dei est, & nobis imponendi neces-
sitate, ut qui deo eiusque praecipis elatae mentis superbia subijci nolen-

B tes, eius offensam, indignationemque incurrimus, pro eius venia impe-
tranda, non solum sub deo, sed etiam sub mortali homine nos submitta-
mus ac humiliemur: utque ab illis peccatorum nostrorum remissionem
humiliter quaeramus & impetremus, retenta denunciatis, quae sacerdo-
tali non remitterentur ministerio: ipsius Christi verbis & actu, in super
& tempore quo illa dixit discipulis, clarissime nobis expressit euangelista.
Necque enim in mortali carne cum eis manens (cum etiam de ipsius illa tan-
ta potestate, atque a deo diuinitate, nec ipsis fortassis discipulis omnibus, fir-
ma omnino fides haberetur, cum multa illis diceret in parabolis & pro-
uerbijs) sed postquam resurrexerat a mortuis, quando iam clare viderent cir-
cumuestitum immortalitatis gloria, mortalis carnis iam remoto velami-
ne, sub quo ante latitauerat diuinitas, quum iam transisset parabolarum
tempus, cum iam venisset illa hora, quando non amplius in parabolis se
illis locuturum, sed clare, idem ipse pollicitus fuerat. Tunc, inquam, dixit
eisdem: Sicut misit me pater, ecce ego mitto vos. Vides in primis cuius

defun-

Aduersus
coram impie-
tate, qui hu-
manum in-
stitutum af-
firmant, ut
latentia pec-
cata sacer-
doti detega-
mus.

Ioan. 14

Data sacer-
dotibus po-
testas remitti
peccata.

Nobis im-
posta ne-
cessitas, ut
peccatorum
remissionem
quaeramus
a sacerdoti-
bus.

Explicatio
verborum
Christi a-
pud Ioan-
nem, quibus
discipulis
suis commu-
nicauit po-
testatem re-
mittendi no-
stra pecca-
ta.

Hyssopo.
Cur hyssop-
us adhi-
beatur ad
emundatio-
nem, ex e-
ius natura
demonstra-
tur.

Mundatam
nudam pla-
gam sacer-
doti inspic-
endam ut
exhibeat o-
portet.

Leuit. 13

Clara lux
veritatis e-
uangelicae
recta sub
cortice le-
gis veteris.

Quo cum
insufflato-
ne dederit
discipulis
spiritu san-
ctum, quae
ante accepe-
rant, et pau-
lo post ite-
rum acce-
perunt in die
Pentecostes.

1. Cor. 12
Varia do-
na eiusdem
spiritus.
Nota simi-
le.

defungantur legatione sacerdotes, nempe Christi, sicut ipse dei patris sui **D**
legatione defunctus est. Quid deinde? Et haec, inquit, cum dixisset, insuf-
flauit, & dixit eis: Accipite spiritum sanctum. Magnum profecto subse-
quutum aliquid ostendit magnificum eiusmodi praemissum proce-
mum. Insufflauit & dixit eis: Accipite spiritum sanctum. Nunquid eos-
que plane destituti fuerant a postoli, atque illi eorum coadiutores discipu-
li, spiritus sancti gratia? Nunquid etiam paulo post frustra demisit in eos-
dem eundem illum sacrum spiritum? Quid igitur hoc est, quod cum es-
iusmodi insufflationis actu dicit: Accipite spiritum sanctum? Sed hic no-
bis succurrit Apostolus, dicens esse diuisiones gratiarum eiusdem spiri-
tus, non omnia tribuentis omnibus, sed vnicuique illius mystici corporis
membro suam facultatem influens, per quam propriam functionem su-
am exercent: Quae admodum in humano corpore animalis ille qui in vni-
uersum corpus a capite influit spiritus, non vnam et eandem, sed suam cuique **E**
membro & organo propria facultatem inuehit, per quam suum quoque
opus proprium exercent, oculis facultatem visoriam, olfactoriam naribus, au-
ribus vero per quam audire possint, & sonorum diuersitatem omnem per-
cipere, lingua & palato, per quam saporum discernere differentias, atque
vniuerso pene corpori sensum & motum tribuit. Idem tamen hic spiri-
tus est (si Galeno credimus, non medicorum tantum, sed philosophorum
naturalium facile principi) qui in diuersis membris & organis adeo ope-
ratur diuersa. Itaque etiam hic cum suis Christus apostolis cum praevio sensi-
bili illo insufflationis signo dixit: Accipite spiritum sanctum, quem iam-
dudum quantum ad iustificationis gratiam, haud dubie acceperant, hoc
vtrique significauit, quo ad nouae facultatis, nouaeque functionis & operatio-
nis gratiam, eundem iam tribuere denuo. Quemadmodum cum non
multo post iam iam ascensurus ad patrem, praecipit eisdem ut expecta-
rent Hierosolymis promissum patris spiritum sanctum, quo, inquit, **F**
baptizabimini non post multos hos dies, quo & repleti sunt completis die-
bus pentecostalibus. Non quod alium tunc acceperint spiritum, quam iam-
dudum acceperant, quam hic cum insufflatione eisdem tribuerat: sed aliam gra-
tiam, alia dona eiusdem spiritus, quae & in signis quae aderant, sensibili-
bus significarentur, nempe in linguis igneis super eosdem visibiliter ap-
parentibus, in repentino sonitu facto de caelo. Nam quia eosdem inde mis-
sus erat in orbem terrarum vniuersum, quem velut ingenti tonitru de
caelo facto sua praedicatione concussuri erant, opus habebant in primis
intelligentia mysteriorum nouae legis omnium, quae eatenus intelligere
non poterant, opus quoque noticia linguarum omnium & usu expedito,
ut omni in omnem terram, quo mittebantur creaturae euangelizare, essent
idonei: opus denique virtute & constantia, ut essent velut murus aeneus ad-
uersus gentes & regna, principes & potestates, & mundi dominos. Haec
partim ante promiserat se daturum eisdem vnctione spiritus, partim praesentia

A sentibus, ut dixi, signis dare attestatus est. Omnium scitu necessariorum
intelligentiam illis promissit a cena nouissima dicens: Haec locutus sum
vobis apud vos manens, paracletus autem ille spiritus sanctus, quem mit-
tet pater in nomine meo, ille vos docebit omnia, & suggeret vobis om-
nia quaecumque dixerit vobis. Haec, inquit, locutus sum vobis apud vos
manens. Quasi diceret: Neque omnia locutus sum, neque haec ipsa quae lo-
cutus sum, aut intellexistis aut meministis. Quod in eodem sermone pau-
lo post claris verbis expressit, dicens: Adhuc multa habeo vobis dicere,
sed non potestis portare modo. Cum autem venerit ille spiritus veritatis, **I**
docebit vos omnem veritatem. De dono constantiae & virtutis pro-
missum acceperant ab iam ascensuro ad patrem: Ego, inquit, mittam
promissum patris mei in vos. Vos autem sedete in ciuitate, quoad usque **L**
induamini virtute ex alto. Donis linguarum aderat ardentium lingua-
rum super eos visibile signum. Haec itaque dona, haec charismata, mune-
ri cui destinabantur necessaria, eis tunc contulit idem ille quem iam du-
dum acceperat, quo iam dudum sanctificati fuerant, sacer spiritus. Quid
itaque noui doni, nouae gratiae, nouae facultatis, autoritatis, functionis illius
sacri spiritus etiam hic suis apostolis & discipulis Christus tribuerit, cum
eos designaret legatos suos, cum eisdem cum insufflatione diceret: Accipi-
te spiritum sanctum, continuo exprimit, dicens: Quorum remiseritis pec-
cata, remittuntur eis: & quorum retinueritis, retenta sunt. Quasi diceret: Ad
hoc nunc accipite spiritum sanctum, ut per vos peccata remittat. Magna
plane & diuina autoritas communicata & tributa hominibus dimittendi
peccata. Ob quam cum sibi oblato paralytico diceret Christus: Fi-
li remittuntur tibi peccata tua, blasphemare cum blasphemabant impij
Iudaei, elatae mentis excacati superbia. Quid, inquiunt, hic loquitur?
blasphemat. Quis potest dimittere peccata nisi solus deus? At nobis deo **M**
agendae gratiae sunt, qui potestatem talem dedit hominibus. Nunquid
enim & nos dubitabimus increduli, cum Iudaeis incredulis, an suis sacer-
dotibus talem potestatem communicare potuerit Christus? Potuit cer-
te, si ipsi credimus. Siquidem qui apud Matthaeum vicariam illam pro-
se (quam diximus) legationem, eisdem illis committens, praemisit dicens:
Data est mihi omnis potestas in caelo & in terra, is ille ipse eisdem dixit:
Quorum remiseritis peccata, remittuntur eis: & quorum retinueritis, reten-
ta sunt: & quisquam qui credit Christo, de potestate eorum dubitat? Quam-
quam vicaria haec sit, qua hac in re sacerdotes defunguntur, potestas &
autoritas. Remittunt equidem peccata, & vere, efficaciterque remittunt.
Quis enim hoc audebit negare, quod affirmat aeterna veritas? Quo-
rum, inquit, remiseritis peccata, remittuntur eis. Proinde quisquis la-
boras sub peccatorum mole & sarcina, cuiusque saucia est, & vulne-
rata conscientia, cui lepra alicuius contagio infecta anima, breuiter, quis-
quis tibi conscius es offendisse deum, quisquis remissione peccatorum indi- **Q**
ges,

Ioannis 14

Ioannis 16

Luce 24

Marci 2

Capite
XXVIII.Quid facie-
dum labo-
ranti sub
peccatorum
sarcina.

ges, arripe praesens, quod tibi Christus auxilium offert, confuge ad me- **D**
dicum, quem tibi ille constituit animae tuae, cui medicinam, quam tibi
exhibeat salutarem, impartitus est, submitte & humilia te ex animo sub
Christi ipsius vicario, quaevis mortali homine. Nec tibi ille vilis sit, cuiuscun-
que alioqui tibi precij videatur, misellusque hominatio, quem Christus
suum non dedignatur vicarium. Illi tua vulnera detege, lepram ostende,
peccata, quibus deum offendisse tibi conscius es, humiliter, fideliterque confi-
tere, & corde contrito ac humiliato remissionem expete, & fidelis Christi
verbis confide, quae ille, qualis qualis alioqui fuerit, sua illa legatione defun-
gens tibi remiserit, hoc remissum fore apud deum. Ille enim suae fidei de-
esse non poterit, non magis falli, quam fallere. Ipse iudex noster erit. Remissum
ipse refert, quod eius nomine sacerdos remiserit. Ipse enim est qui dixit re-
missa fore illorum omnium peccata, quibus a sacerdotibus suis remissum
est. Diuus Ambrosius aduersus Nouatianos disputans, qui negabant in **E**
sacramento poenitentiae remitti peccata a sacerdotibus: Cur, inquit, bap-
tizatis, si per hominem peccata dimitti non licet? In baptismo utique re-
missio omnium peccatorum est. Quid interest vtrum per poenitentiam,
an per lauacrum, hoc ius sibi datū sacerdotes vendicent: vnum in vtroque
ministerium est. Sed dices: Quia in lauacro operatur mysteriorum gra-
tia, Quid in poenitentia? nonne dei nomen operatur? Quid ergo? Vbi vul-
tis, vendicatis vobis dei gratiam: vbi vultis, repudiatis? Haec ille Ambro-
sius. Audis itaque, quae ante annos mille ducentos de sacerdotali authorita-
te, quo ad remittenda poenitentibus peccata, fuerit orthodoxa catholicae
ecclesiae sententia, quam ille sanctissimus episcopus aduersus haereticam
perfidiam defendit & asserit.

Sed dices, audisse equidem te autoritatem a Christo datam suis
sacerdotibus, audisse dictum illis: Quorum remisistis peccata, re-
mittuntur eis: & quorum retinueritis, retenta sunt. At confessionis la-
tentium peccatorum tuorum sacerdoti necessario faciendae hic nullam
mentionem fieri. **F**

Non occludam hic os tibi, quaevis vere possem, illis Iacobi verbis: Con-
fitemini alterutrum peccata vestra. Et eo quod eodem pertinet dictum a
Ioanne: Si confitemur peccata nostra, fidelis est deus qui remittat nobis.
Nam de confessione sacerdoti necessario faciendae locutos hos apostolos,
post luce clarius intelliges. Quin tu ipse vide, quae acunquē momorderit
serpens in silentio, cuiuscunquē lethali peccato, quod intra secreta cordis
tui commisit, faucia & vulnerata est conscientia, cui infecta latente in ani-
mo qualicunquē contagione leprae. Tu, inquam, vide, vt illati vulneris,
latentisque plagae tibi sanitatem procures, & peccati a deo remissionem
impetres. Quod quo pacto facere possis & debeas, modū audisti tibi pre-
scriptum a Christo. Nam ille promittit remissum fore, si suus tibi sacer-
dos remiserit: negat remissum, etiam quicquid tu feceris, quod per sacer-
dotes

A dotes suos retentum est, hoc est, remissum non est. Torque te vt volueris,
ascende in caelum, descende in abyssum, & aliam post baptismum tibi re-
lictam tabulam non inuenies, qua te possis subducere a naufragio, nec ali-
am viam, qua possis tuorum peccatorum veniam ac remissionem conse-
qui, quae si corde contrito ac humiliato a sacerdote Christi ea tibi remitti im-
petraueris. Tibi itaque incumbit, tuae partes illae sunt, vt latentium in cor-
de tuo delictorum a sacerdote remissionem impetres. Ille equidem pote-
statem ea tibi condonandi accepit a Christo, sed tibi incumbit, vt remitti
ea fideliter & humiliter saltē postules. Quod quo pacto facias, nisi illi quae
tibi soli nota sunt indicaueris: nisi illi aperias & confitearis te commisisse
quod remitti ab illo postules: Aut quomodo ille, vt tibi remittat, diuina-
bit que tu solus in secreto cordis tui commiseris? Quomodo latenti in in-
timo conscientiae tuae plagae malagma salutare imponet, nisi eam aperias
medico, nisi te nudum sacerdoti ostenderit? Hic nemo tibi persuadeat, all- **B**
am nobis viam patere, qua veniam & remissionem peccatorum nostro-
rum possimus consequi, quae per sacerdotale ministerium: nempe, si coram
deo de commissis peccatis ingemuerimus, si sacrificium illi cordis con-
triti & humiliati obtulerimus, si toto ad illum corde conuersi fuerimus.
Scriptum equidem per prophetam: Quacunque hora ingemuerit pecca-
tor pro peccatis suis, & conuersus fuerit, omnium iniquitatum eius non
recordabor amplius. Et rursus: Sacrificium deo spiritus contribulatus,
cor contritum ac humiliatum deus non despiciet. Itaque non esse nobis
necessarium, peccatorum nostrorum remissionem impetrare a sacerdo-
tibus, tamen illi autoritatem ea remittendi a Christo habeant: proinde,
nec illis confiteri, nisi quando eorum opera vti voluerimus, & per mi-
nisterium eorundem, peccatorum nostrorum remissionem consequi.
Sed cum eius etiam alia nobis via pateat, in nostra dimissum hoc electio-
ne & arbitrio, hac an illa vti voluerimus. Nemo, inquam, his simili-
busque verbis sibi aut alijs persuadeat, sed Christo potius, eiusque ver-
bis credat. Voluit mitis & humilis magister noster nos humiliari, non so-
lum sub potenti manu dei, sed etiam sub manu mortalis hominis, sui ta-
men sacerdotis & vicarij, eidem sibi datam a deo patre suo potestatem
dimittendi peccata, committens & communicans: atque ita comuni-
cans, vt plane testetur a se quoque referuatū iri, quicquid non quaesieris
remitti illius ministerio: quo ita magis frangeretur nostra elatae mentis
aduersus deū sese efferentis superbia, & quo rubore & verecūdia confusi,
detegere cogere mur sacerdoti & presbytero, mortali alioque & nullius pre-
cij homini, quibus diuinae maiestatis oculos offendere non erubuimus. Quo
igitur pacto cor contritū ac humiliatū exhibebis Christo, si obstinate me-
tis superbia, reculas vltro oblatā ab eo salutē, ab eius sacerdote requirere?
Si hoc verecūdiae & ruboris deuorare non vis, vt illi tua peccata detegas,
quo possit remittere, si ab illo peccatorum tuorum remissionē humiliter

R ij postu-

Lib. 1. de
Poenitent.
capite 7.

Demonstra-
tur confessi-
onis pecca-
torum sacer-
doti facien-
dae, a Chri-
sto nobis
imposita ne-
cessitas.

Falsae per-
suasionis
remotio.

postulare contemnas: quæ obsecro erit hæc contriti cordis humiliatio? D
quæ totius ad deum nostri cordis conuersio?

Contritioni
sug neminẽ
cõfiteri pos-
se, vt suffi-
cienti ad pec-
catorum re-
missionem
impetran-
dam.

Non inuis inficias, quin ob humiliati cordis vehementẽ contritionem, sacerdotum suorum remissionẽ aliquando præueniat dominus, sed tũc, quando illa vere humilitati cordis contritio, saltem virtute includit votum impetrandæ a Christi sacerdote, quã primum opportunum fuerit, remissionis huiusmodi. Nec debet sibi quisquam facile persuadere, se merito propriæ contritionis, impetrasse a deo remissionem eiusmodi, sed cum sancto illo Iob veteri omnia opera sua, & ne quid minus fecerit, antequam per sacerdotem remitti sibi impetrauerit: nisi impossibilitas eius opportunitatem excludat. Quo articulo misericordiæ dei fidendum est, vt ipse suppleat, quod nostra ex parte minus est. Alioquin vbi & certum & facile remedium ad manum est, qui suæ contritioni & conuersioni ad deum fidens, illud negligit, an ille salutem suam videret magni facere? E
Non ex nostro merito, nostra contritione, nostra ad deum conuersione: sed ex merito & virtute illius salutaris pro nobis oblatae hostiæ, illius immaculati agni, atque asperione eius sanguinis, fit peccatorum nostrorum remissio. At sanguine illo sacerdotum nos ministerio aspergimur: quemadmodum demonstrat vmbra & figura veteris illius tabernaculi. Meritum siquidem illius hostiæ, per sacramenta sua, quæ nobis reliquit & instituit Christus, & quorum sacerdotes ministri sunt, veluti per canales quosdam ad nos deriuare & influere ordinauit æterna illa dei sapientia. A nostro ergo merito, nostra contritione, nostra conuersione, contempto agni illius immaculati sanguine, quo per Christi sacramenta aspergimur, peccatorum nostrorum remissionem, salutemque nostram expectabimus? Nunquid tantillum nos pudoris impediẽt, quando quidam cisternæ nostræ aquam non continent, quo minus etiam cum gaudio hauriamus aquas salutes de fontibus saluatoris? Et hæc nunquid F
aut nostra est, aut a nobis excogitata in dictis Christi verbis sententiæ? Certe si noua esset, & non potius ea quam ab initio accepisset, & intellexisset in eisdem catholica Christi per orbem ecclesia, mea ipsius ante omnes damnaretur subscriptione, & iudicio, etiam quantumuis mihi probabilitatis habere videretur. Quo animo vtinam fuissent omnes, qui nũc tractant sacras literas, vtinam perpetuo memores illius apostolicæ censuræ: Si quis vobis euangelizauerit noui aliquid præter id quod accepistis, anathema sit, & non paulo tranquilliores nũc essent res Christianæ. Non videremus vna hac tempestate nostra, tot simul prophanis nouitatibus, tot impijs, execrãdisque hæresibus, exagitari ecclesiã Christi, quot nunquã retro seculis vniuersis. Sed vnde certius intelligemus catholicæ ecclesiæ hæc dēre, quam tractamus, sententiã & fidem, quã ex ore eiusdem catholice ecclesiæ episcopi, apostolicæ illi cathedræ præsentis: pro cuius vniuersis, vt post audies, fide, ne deficeret ad confirmãdos toto orbe Christianos fratres

Catholicæ
ecclesiæ sen-
tentia de ne-
cessitate cõ-
fessionis de-
monstrare.

A fratres in fide, si quando (quod sæpissime vsu venit) hæreticæ alicuius tempestatis procella ea tentaretur, ille rogauit, qui exauditus est pro sua reuerentiã: Sed cum plurimos eodem ex hoc albo proferre possemus eius, quam hic statuimus, fidei & sententiæ catholicæ testes indubitatae fidei, vnum pro omnibus proferemus Leonem, illum, inquam, cui ab vniuerso illo, atque omnium, quæ vnquam extiterunt, frequentissimo, Oecumenico Chalcedonenſi concilio (cum in eodem pulcherrima illa, & vere digna præfule catholicæ ecclesiæ, de incarnatione verbi, aduersus Euthyceten, ad beatum Flavianum Constantinopolitanum episcopum recitaretur eius epistola) ter sancto acclamatum est, vt custodi & assertori orthodoxæ ac sinceræ fidei, qua velut aureum quoddã flumen vniuersam irrigasset ecclesiã. Hunc, inquam, aut potius Christũ ipsum per os eius nobis loquentẽ e nauicula & cathedra Petri audiamus, quid scribat ad Theodorum Foroliuensem episcopũ: Multiplex, inquit, misericordia dei ita B
lapsibus subuenit humanis, vt non solum per baptismi gratiam, sed etiam per poenitentiaẽ medicinã spes vitæ reparatur æternæ, & qui regenerationis dona violassent, proprio se iudicio condemnantes, ad remissionem criminum peruenirent, sic diuinæ bonitatis præsidijs ordinatis, vt indulgentia dei nisi supplicatiõe sacerdotum nequeat obtineri. Mediator enim dei & hominum, homo Christus Iesus, hanc præpositis ecclesiæ tradidit potestatem, vt & consentibus actionem poenitentiaẽ darent, & salubri satisfactione purgatos, ad communionem sacramentorum per ianuam reconciliationis admitterent. Cui utiq; operi ipse saluator interuenit, nec vnquam ab his abest, quæ ministris exequenda commisit, dicens: Ego vobiscum sum ad consummationem vsque seculi: vt si quid per seruitutem nostram bono ordine & gratulando impletur affectu, non ambigamus per spiritum sanctum fuisse donatum. Hactenus ille. Quem audis prædicantem diuinæ bonitatis ita ordinata præsidia, vt indulgentia dei, nisi supplicatione & interuentu sacerdotũ nequeat obtineri. Ne quisquam tibi persuadeat, in remissione peccatorum obtinenda, sacerdotali ministerio opus te non habere.

ex patrũ cõ-
cordi testi-
monio.

Leonis.

Epistola
LXIX.

Augustin.

Quin & Augustinum interrogemus, quam & ipse fidem didicerit in catholica ecclesia, quam docuerit fideles sibi cõmissos populos? Quos in homilia quadam ita alloquitur: Qui post vxores vestras vos illicito concubitu maculastis, si præter vxores vestras cum aliqua concubulistis, agite poenitentiam, qualis agitur in ecclesia, vt oret pro vobis ecclesia. Nemo sibi dicat, occulte ago, apud deum ago, nouit deus qui mihi ignoscit, quoniam in corde ago. Ergo sine causa dictum est: Quæ solueritis in terra, soluta erũt in celo? Ergo sine causa datæ sunt clauẽs ecclesiæ dei? Frustramus euangelium dei, frustramus verba Christi, promittimus nobis quod ille negat, nõne nos decipimus? Et rursus libro secundo de visitatione infirmorum: Sunt, inquit, quidam qui sufficere sibi existimant, si soli

C. III.

R iij deo,

deo, cui nihil occultum est, quem nullius latet conscientia, sua cōfiteantur crimina. Nolunt enim aut erubescunt, siue dedignantur ostendere se sacerdotibus: quos tamen inter leprā & lepram discernere per legislatorem constituit dominus. Sed nolo, ut ipsa decipiaris opinione, quatenus confundaris confiteri coram Christi vicario, tabescens prae rubore, vel uicofus prae indignatione. Nam ipsius humiliter subeundum est iudicium, quem dominus sibi non dedignatur vicarium. Ergo ad te venire roges sacerdotem, & fac ipsum conscientiarum tuarum penitus participem. Non te seducat somniantium illa superstitio, quae in visitando confirmat, quia saluat sacerdote inconsulto ad deum peccatorum confessio. Nos autem non abnegamus, quin sit ad deum frequenter referenda peccatorum confessio. Beatus etenim, qui tenebit & allidet paruulos suos vel maximos ad petram, petra autem Christus est. Sed testatur & testatur & illud sana doctrina (ne tibi applaudentium faueas auribus) quoniam prius egres sacerdotis, qui mediator sit ad deum tuum, salubri iudicio. Alioqui & sub lege & sub gratia: Ite & ostendite vos sacerdotibus, responsum diuinum quomodo consummaretur: Confitemini alterutrum peccata vestra, quomodo compleretur? Audis quam & ille fidem orthodoxus, doctissimusque pontifex didicerit in catholica Christi ecclesia, quam docuerit sibi commissum fidelem populum? Euangelium dei & verba Christi frustrare, se, aliosque decipere, sibi promittere quod negat Christus, qui persuadent sibi aut alijs peccatorum se remissionem consequi, qui non humiliter se submiserint sacerdotis iudicio, qui aut dedignantur aut erubescunt se illi ostendere, sua illi peccata confiteri, suam aperire conscientiam. Hoc, inquit, testatur sana doctrina, catholicae videlicet ecclesiae, quae sacerdote opus habeas, qui inter deum & te mediator sit: hoc dominum in umbra & figura illa veteris tabernaculi, hoc docuisse Christum in luce veritatis euangelicae, qua illam ipsam figuram expressit, hoc continere apostolicum praecipuum, quo iubet nos confiteri peccata nostra, non deo tantum, sed confratri mortali homini. Hoc enim significare volebat Apostolus, dicens: Confitemini alterutrum peccata vestra, hoc est, frater fratri: homo homini: sed presbytero, quem accersit iussit ad infirmum. Et ne nos remoraretur verecundia, subiunxit eius modi confessionis fructum: Ut, inquit, saluemini. Quasi diceret: Ita facite, si modo saluari volueritis.

Sana intelligentia verborum Jacobi: Confitemini alterutrum, &c.

Basilij testimonio.

Eodem sane modo hoc ipsum intellexit Magnus ille Basilius, libro quem scribit de institutione monachorum, docens nobis necessario confitenda esse peccata, non quibuslibet: quemadmodum nunc quidam affirmant intelligenda verba Jacobi: sed ijs, quibus dispensatio mysteriorum dei credita & commissa est.

Ex testimonio Chrysoptomi iu-

Eandem fidem, & apostolicorum & Christi verborum intelligentiam in catholica didicit Christi ecclesia, sanctissimus, eruditissimusque ille Chrysoptomus,

A stomus, eandem docuit fidelem sibi commissum populum, quem in homilia quadam seu cōcione ita alloquitur: Confessio peccatorum, testimonium est conscientiae timentis deum. Qui enim timet iudicium dei, peccata sua non erubescit confiteri: qui autem erubescit, non timet, perfectus enim timor soluit omnem pudorem. Illic enim turpitudine confessionis aspicitur, ubi futuri iudicij poena non creditur. Nunquid nescimus, quia cōfessio peccatorum habet pudorem: & quia hoc ipsum, erubescere, in qua poena est grauis? Sed ideo magis iubet deus confiteri peccata nostra, ut verecundiam patiamur pro poena. Audis quid vir ille in dictis Christi, apostolicisque verbis intellexerit, nempe necessitatem nobis confitendi impositam, & non positam confessionem in nostro arbitrio: quasi aliud nobis post baptismum relictum sit assequendae remissionis peccatorum nostrorum remedium. Sed ideo, inquit, magis deus iubet confiteri peccata, ut verecundiam patiamur pro poena. Cuius vnus testimonio, & Antiochensium (in qua nomen Christo dedit, in qua & presbyterij honore postmodum sublimatus erudiendae plebis eiusdem ecclesiae prouinciam, quod plurimae eius homiliae testantur, cum laude & fructu exercuit) simul & ecclesiae Constantino politanae (cuius deinceps episcopus factus est) fidem, quam hac de re eo seculo, hoc est, longe ante annos mille habuerint, discimus.

Eandem catholicam ecclesiam sententiam etiam ex verbis diuini Ambrosij superius recitatis partim audiisti. Quam adhuc clarius explicat lib. II. de poenitentia. Idem docet Cyrillus ille Alexandrinus episcopus (ut ex omni orbis loco catholicae ecclesiae fidei testimonium audias) exponens illud Leuitici V. Anima quae iurauerit & protulerit labijs suis, ut vel male quid faceret, aut bene, & non fecerit, pronunciet, seu confitebitur peccatum quod peccauerit. Ita ipse legit iuxta veritatem Hebraicam. Quem locum ipse detorquet ad peccatorum confessionem, quae nunc agitur, ita etiam tunc peragebatur in ecclesia. Ex illo confirmans esse necessarium, ut omnia peccata nostra pronunciemus, aut confiteamur, neque vllum celemus, si modo diaboli voluerimus accusationem effugere. Cum Cyrillum audis, cum Leonem, Chrysoptomum, Augustinum, Ambrosium, Basilius, suis quemque temporibus docentem Christi ecclesiam, nolo imaginari, totidem hominum, sanctissimorum quidem & doctissimorum patrum, atque tamen totidem hominum te audire sententiam. (Quam nec parui momenti tot aquilarum congregatio & conuentus nobis habendus est, si modo fidem habuerimus Christo, ibi esse corpus ubi aquilae congregantur) quin potius ita cogita, per vnum quemque eorum ipsius ecclesiae catholicae te fidem audire & sententiam. Certum est enim tales, tantoque patres & sanctissimi episcopos nihil aliud credendum inculcasse et docuisse fideles, quibus praerant, populos, quae quod sciebant credi ab orthodoxa et catholica Christi ecclesia.

per Matth. homi. III.

Testimonio Ambrosij cap. VII. Cyrilli lib. III. super Leuitic.

Concluditur ex dictis fides catholicae ecclesiae de confessione peccatorum.

Obiectionum quarundam aduersus iam demonstratam necessitatem confessionis peccatorum sacerdoti faciendae dissolutio.

CAP. VIII.
R iij Sentio

Entio me hic remorari diutius, quā pro instituto. Sacerdotalia enim munia hic percurrere magis, quā exacte asserere decretum fuerat, quo citius perueniremus, quo properamus, ad hierarchiam ecclesiasticam. Sed retinet me zelus domus domini, ut videlicet diligentius expungerem receptam plerisque pestilentissimam opinionem, quam hauserunt & adhuc hauriunt indies ex scriptis Erasmi Roterodami, hominis quidem eruditissimi: sed qui in tractandis sacris literis fuit liberiore quā fas est iudicio, nec satis didicit religione captiuare intellectum suum in obsequium fidei. Qui in plerisque annotationibus suis in diuini Hieronymi omnes coniecturas captat, quibus persuadear, Hieronymi tempestate & antea, fuisse quidem confessionem nonnullam, sed tantum apertam, eamque in genere, nec exactam a quoquam, sed cuiusque permissam arbitrio. Eam vero, quae nunc recepta est, clanculariam & in aurem natam sibi videri ex priuatis consultationibus, quae solent apud episcopos fieri, si quis scrupus cuiusquam vrgeret animum. Et in metho- do, quam docet studij Theologici (quam utinā didicisset felicius, antequā docuisset alios) ridet Theologos quasi suum dogma ingerentes: Confessionem, quoniam necessaria est ad consequendam remissionem peccatorum per sacramentum poenitentiae, institutam a Christo, & non a patribus aut ecclesia. Et praeterea in libello, quem scribit de confessione, ita de ea agit, trutinatis hinc inde veluti in bilance eius commodis & incommodis, ut plane declaret, tametsi sub inuolucro verborum, in quam partem suo iudicio lanx praeponderet. Contendens eundem probari non posse institutam a Christo, ita dubitat, an humana constitutione tantum onus imponi poterit hominibus, ut clare subindicet imponi non potuisse, & cum sit impositum praestare rursus aboleri, eo quod plus officiat quā conducat pietati. Addens oneris eiusmodi impositionem aduersari charitati fraternae, quae suadet, ut aliorum potius onera subleuemus: adductis etiam apostolorum Petri & Pauli exemplis, quorum hic (ut ait) indulgens infirmitati hominum etiam remisit aliquid de praeepto domini, ille non est passus iugum legis Moyse imponi gentibus. Qua igitur fronte, qui cum Petro, inquit, & Paulo comparandi non sunt, imponunt talem sarcinam confessionis ultra legem domini? Interim tamen nihil hic vult videri velle asserere, sed alijs cogitandi ansam suggerere. Quin & dialogis plerisque, quos scribit rudi illi imperitiaeque aetulae, nunc hoc insinuare & inferere puerilibus animis suo illo artificio nititur, sufficere videlicet deo confiteri qui solus remittit peccata, nunc etiam perulantius confessionem traducit, & ridiculam facit pueris. Quibus sane dialogis (ut dicam ingenue, quod sentio) nihil ad noxam religionis excogitari potuit a dialogo efficacius, non solum ob vnum hoc, de quo nunc agitur (tametsi hoc ipsum satis graue & magnum sit) sed ob eiusdem impietatis plurima, quae illic sub compositae & elegantis orationis lenocinio mira verborum festiuitate

Erasmi de confessione peccatorum sententia.

Censura de dialogis aut colloquijs Erasmi.

- A stiuitate aetati propinat incautae, melle oblitum scilicet venenum lethale, & animae toxicum. Quo semel imbuta recens testis, ad quos sit usus valitura in posterum, quos deinceps promittat fructus praecoccupata semel eiusmodi seminibus noxijs indoles tenera, quis non videat? Meo sane iudicio minus laederent vniuersi blasphemiarum libri ter execrandi illius Lutheri, quibus ex professo, & aperto Marte exporrectaque fronte conuelit vniuersa dogmata haecenus recepta catholicae Christi ecclesiae, si legantur a viris, quibus vel tantillum est iudicij (quamuis pene nullis non sit periculosa eiusmodi lectio, quae fere affricat contagionis & scabiei aliquid, & noxios aliquos scrupulos relinquit in animis legentium, ut de certis discant ambigere) minus, inquam, laederent vniuersa haec lecta ijs, quibus est rationis & iudicij aliquid, quā dialogi eiusmodi lecti pueris, et illi cui scripti sunt aetati tenerae: ex quibus religione soluti eorum animi, qua maxime eam aetatem constringi oportuit, discant deinceps de rebus diuinis, de ecclesiasticis dogmatibus & institutis, libere iudicare ac pronunciare, pro suo quisque captu & ingenio: discant flocci pendere, contemnere, deridere. Ex qua semente, quam messem factura propediem sit Christi ecclesia, quis non intelligit? Utinam non solum pontificio, sed etiam imperiali edicto & anathemate exularent perpetuo a ludis literarijs omnibus, aut ita emacularentur, ut absque pietatis periculo & iactura legi possent a pueris. Et quod nunc fit a quibusdam ludimagistris, qui selectos aliquot legendos pueris exhibent. Reliquos ut noxios subtrahunt, ita in vniuersum fieret.
- B
- C

Voluissim sane Erasmus hic praeterire silentio, si tulisset instituti ratio, ne qui eius studiosiores, mortuo detrahere nos calumnientur, quod viuo non auderemus. Sed quoniam noui plurimos eius lectione persuasos (ut caetera taceam) negligere & contemnere vnam solamque nobis post baptismum relictam a Christo salutis tabulam, per quam enatare et saluari possimus e naufragio, sacramentum, inquam, poenitentiae, per quod solum remissionem peccatorum sacerdotali ministerio consequimur, & quotidie, quā velim, magis experior. Quorum causa, quod hic obiter transire & percurrere requirebat susceptum negocium, cum sim coactus tractare exactius & demonstrare aliam salutis & assequendae remissionis peccatorum viam post baptismum nobis non patere, nec relicta a Christo, quā si humili confessione praevia eam impetremus a Christi sacerdotibus, sicut necessario & intuitus in eius mentionem incidi, ita dolorem meum dissimulare non potui, neque de eo non libere, quod sentio, proloqui. Cui si adhuc satis probatum non sit, confessionem institutam a Christo, & non superimpositam nobis ab hominibus, nescio quando quid satis probatum esse poterit, quod ipse non probauerit.

Demōstrauimus lib. priore, duo nos habere certa indubiacque principia, quibus veluti a Christo traditi aliqd necessario nos credere et tenere oportere in

Aduersus Erasmi opinionem de confessione

necessariam exigunt, ille Theologos nostros taxat quasi parum attentos, **D** qui eiusmodi intelligunt de confessione, qualis modo peragitur in ecclesia: quæ eo tempore in usu non fuerit, sed ipse ad publicam quandam & generalem detorquet. Quam nihil putat fuisse aliud, quàm signis quibusdam & piamentibus ab episcopo indictis aliquem se peccatorem & sacramentorum communione indignum agnoscere. Eiusmodi quædam in scholijs primi tomii in Hieronymum infulcit. Nec his dissimilia in annotationibus. Nam cum negare non possit antiquissimum fuisse confessionis institutum in catholica Christi ecclesia: non tamen sustinet eam fuisse qualis modo exigitur, distinctam, & sacerdoti factam in aurem: sed plane diuersi generis, apertam videlicet quandam, et (vt ipse dicit) in genere. Nec ipsam, inquit, legimus exactam abs quoquam. Cæterum, quæ nunc recepta est, clanculariam natam videri ex consultationibus priuatis, quæ solent apud episcopos fieri, si quis scrupus cuiusquam virgeret animum. **E** Illa vero Iacobi apostoli: Confitemini alterutrum peccata vestra, non pertinere ad confessionem ecclesiasticam. Sentire siquidem Apostolum de quoridianis offensis Christianorum inter ipsos, quos continuo vult reconciliari, alioqui, inquit, si de illa quam partem sacramenti dicimus, intellexisset, non addidisset vobis inuicem, sed sacerdotibus. Et hæc quidem atque eiusmodi Erasmus.

Falſitas opinionis Erasmi de confessione.

Li. 2. de vita. in fir. cap. 4

Falsum esse, quod Hieronymi tempeſtate haud alia in usu fuerit confessio, quam generalis quædam et publica, ipsius etiam Hieronymi testimonio.

Tu vero ex ijs quæ superius demonstrauimus, animaduertes Christiane lector, Erasmi hæc esse haud sana somnia: quibus ne seduceremur, admonitos cautosque reddidit sanctus ille orthodoxæ fidei doctor Augustinus. Non te seducat, inquit, somniantium illa superstitio, quæ in ægroto visitando confirmat, quia saluat sacerdote inconsulto ad deum peccatorum confessio. Et paulo post: Testamur, inquit, & hoc ipsum testatur sana doctrina catholicæ ecclesiæ, quæ sacerdotis egeas, qui mediator sit ad deum tuum salubri iudicio: aliquid, & sub lege & sub gratia: Ite & ostendite vos sacerdotibus, responsum quomodo consummaretur: Confitemini alterutrum peccata vestra, quomodo compleretur? Audis quæ graphice hic nobis explicarit Erasmi somnia. Sed quæ falso somniant Hieronymi temporibus aliam confessionem in usu non fuisse, quam publicam quandam & generalem, qua tantum se peccatorem quis confitebatur, idem tibi Augustinus testis est, qui fuit Hieronymo contemporaneus. Præterea ex ijs, quos supra induximus, Ambrosius, Basilus, Chrysostomus, qui omnes Hieronymo contemporanei, testimonium perhibent fuisse tunc in ecclesia, receptum usum confitendi, non illum qualem Erasmus somniat, in genere, sed quo deteguntur secreta conscientiarum. Qui quoniam erubescerentiam necessario habet comitem, adhibet aduersus illam Chrysostomus timorem diuini iudicii. Illic enim, inquit, turpitudine confessionis aspicitur, ubi futuri iudicii poena non creditur. Quin & ipse Hieronymus multis locis falsam diuinationem Erasmi coarguit. Ita scribit in XVIII. caput Ecclesiastes:

A siastes: Si quem serpens diabolus occulte momorderit, & nullo conscio eum veneno peccati infecerit, si tacuerit qui percussus est, & non egerit poenitentiam, nec vulnus suum fratri & magistro suo voluerit confiteri, magister qui linguam habet ad curandum, ei prodesse non poterit. Si enim erubescit ægrotus vulnus medico confiteri, quod ignorat medicina non curat. Vides hic, qualem confessionem Hieronymus doceat faciendam illi, quem serpens momorderit in occulto, qui peccati veneno infectus est nullo conscio, nempe talem, per quam hoc ipsum latens conscientiarum suarum vulnus detegit: non deo, cui nihil occultum est: sed fratri & magistro, sacerdoti videlicet, quem nobis Christus animarum nostrarum constituit medicum: denuncians, nisi illi confessus fuerit curationem minime recepturam. Si tacuerit, inquit, qui percussus est & non egerit poenitentiam. Vides illum clarissime significare confessionem necessario prærequiri ad poenitentiam peragendam. Nec semel hoc dixisse contentus, continuo ipsum repetit, & alijs **B** verbis iterum inculcat. Si vulnus, inquit, suum fratri & magistro suo noluerit confiteri, ille cui a Christo data est medicandi, hoc est, peccata remittendi potestas, prodesse ipsi non poterit: si erubescat ægrotus vulnus confiteri medico, quod ignorat medicina, non curat. Vides ut hic doceat non generalem sed specificam vulneris conscientiarum detectionem, alioqui ipsum curari non posse poenitentiarum medicamento, & remissionis curatione, quam impartit animarum magister & medicus. Quod si adhuc persistas eum de publica confessione loqui, nihil promoues. De ea enim loqui certum est, per quam cordis intima deteguntur animarum medico: non tantum, quæ se quis peccatorem confitetur in genere, sed speciatim quæ in secreto cordis sui sola cogitatione perpetravit, aperit, non deo, sed fratri, mortali homini, non qualicumque, sed magistro spirituali. Eiusmodi confessionem ille docet & exigit, vt quis digne poeniteat, & commissorum veniam ac remissionem possit percipere. **C** Quæ si malis publice & sub multorum testimonio confiteri, per me licet vt facias: modo ita exigat aut peccati qualitas, aut aliorum tuarum ædificatio. Neque enim ex parte confitentis omnino est de necessitate confessionis secretum, sed est necessarium, vt secreta sacerdoti palam facias, quo te possit impartiri absolutionis ac remissionis eorundem beneficio. Sed vt secreto atque vni in aurem confiteri satis sit, nostræ hoc verberandæ datum est. Nam graue nimium esset & plenum euidentibus periculis, si publice secreta quæque nostra confiteri cogere mur, neque vnamquam hoc exactum est a quoquam, cuius occultum peccatum extitit.

Quid ergo sit quod ille somniant, Hieronymi tempore non fuisse nisi publicam generalemque confessionem quandam, eamque nec exactam a quoquam, haud sane intelligo, non quod receptorum opinionum nostrarum imagines non solum per quietem & insomnium, sed & vigilantibus sæpe occurrunt, etiam si nihil sit quod eiusmodi suggerat. Quemadmodum febrienti, cui gustandi sensorium flaua bile infectum est, etiam dulcia quæ-

S que

que amara videntur. Sed non sentit is quod in re ipsa est, sed noxium hu-
morem, qui linguam suam palatumque occupauit.

Quod ante Hieronymi tempora, ab initio ecclesiae vsque, & vt necessaria exacta fuerit peccatorum etiam occultorum distincta coram sacerdote confessio Cypriani testimonio.

Imo, quod non solum Hieronymi, sed etiam Cypriani, Origenis, Tertulliani, & Dionysij temporibus, hoc est, annis circiter ducentis ante Hieronymum, vsitata in ecclesia, & tanquam necessaria exacta fuerit peccatorum quantumuis occultorum distincta, & non illa generalis, quam Erasmus somniat, coram sacerdote confessio, idem ipsi luculentissimi testes sunt. Cyprianus ille sanctiss. martyr & pontifex sermone quinto de lapsis, de his loquens qui in corde tantum lapsi sunt. Hi, inquit, quamuis nullo sacrificij aut libelli facinore constricti sunt, quoniam tamen de hoc vel cogitauerunt, hoc ipsum apud sacerdotes dei dolenter & simpliciter confiteantur, ex omologesi conscientiae suae faciant, animi sui pondus exponant, salutarem medelam, paruis licet & modicis vulneribus exquirant. Et paulo post: Confiteantur singuli, quaeso vos fratres, delictum suum, dum adhuc qui delinquit, in seculo est, dum admitti confessio eius potest, dum satisfactio & remissio per sacerdotem, apud dominum grata est. Haec tunc Cyprianus. Et adhuc illum non pudebit sui eius in somniis, quod diui Hieronymi temporibus nondum fuerit in ecclesia, nisi publica et generalis quaedam confessio, eaque nec exacta a quoquam. Cum Cyprianus fere ducentis ante Hieronymum annis, doceat sola cogitatione lapsos, hoc ipsum apud sacerdotes dei dolenter & simpliciter confiteri debere, & obsecrando exhortetur omnes, delictum quemque suum dum tempus habet, dum remissio per sacerdotem facta, apud dominum grata est, confiteri. Ante hunc etiam Origenes ille audi qualem confessionem ecclesiasticam, qualis vsque nunc celebratur, perhibeat testimonium. Ita scribit in psalmum tricagesimum septimum: Vide, inquit, quid nos edocet scriptura diuina. Quia oportet peccatum non celare intrinsecus, fortassis enim sicut hi, qui habent intus inclusam escam indigestam, aut phlegmatis humorem stomacho grauiter & moleste imminuentem, si vomuerint, releuantur: Ita etiam hi qui peccauerunt, si quidem & occultant & retinent intra se peccatum, intrinsecus vrgentur, & propemodum suffocantur a phlegmate aut humore peccati. Si autem ipse sui accusator fiat, dum accusat seipsum & confitetur, simul euomit delictum atque omnem morbi digerit causam. Tantum modo circumspecte diligentius, cui debeas causam languoris exponere, qui sciat infirmari cum infirmante, flere cum flente, qui condolendi & compatienti nouerit disciplinam: vt ita demum, si quid ille dixerit, si quid consilij derit, facias & sequaris. Et si intellexerit & prouiderit talem esse languorem tuum, qui in conuentu totius ecclesiae exponi debeat & curari, ex quo fortassis & ceteri aedificari poterunt, & tu ipse facile sanari, multa hoc deliberatione & satis perito medici consilio procurandum est. Vide, vt hic doceat quodcumque delictum lethale in animi penetralibus latens euomendum

Origenis testimonio.

A dum per confessionem, si modo sanari peccator voluerit: quod quamdiu factum non est, miseram intus vrgeri & suffocari conscientiam. Vide in super, & diligenter attende, quae hic clare distinguat publicam (non tamen qualem ille somniat) confessionem & poenitentiam a priuata, & in aurem, quae quotidie de omni lethali delicto facienda est. Nam de priuata & clancularia hoc nos admonet, vt circumspeciamus caute, cui credamus secreta nostra, vt ante probatus nobis sit medicus, cui exponamus languorem nostrum, qui sciat condolere & compati infirmitati alienae. De publica vero docet, non facile nec temere ad ipsam veniendum esse, nec nisi praeuia confessione priuata apud sacerdotem peritum, & de eius materia deliberatione & consilio. Idque ob causas, quas idem commemorat, videlicet si peccatum eiusmodi sit, vt & tua correctio & aliorum aedificatio publicam tuam requirere poenitentiam videantur: vt publice commissum homicidium, stuprum aut adulterium notorium, item si qui in B persequutione suppliciorum aut mortis metu Christi nomen abnegauerunt. Si qui seducti in schisma aliquod aut haeresim, a catholica se diuiserunt ecclesia. In his atque eiusmodi, tamen iuxta consilium prudentis medici & sacerdotis, cui secreta primum facta est peccatorum confessio, publica poenitentia in totius ecclesiae conspectu imponenda est, vt qui scandalizati sunt de peccato, emendentur de correctione & poenitentia. Quin & in epistola Dionysij ad Demophilum monachum, clarissime est videre eundem ritum confessionis secretae, qui adhuc hodie obseruatur in ecclesia. Ita enim scribit inter caetera: Tu vero vt tuae litterae indicant, prociudentem sacerdoti impium (vt ais) atque peccatorem, nescio quo pacto contra ordinem disciplinae adstas, calce abiicisti: quum ille quidem verecunde, quod oportuit, fateretur se ad peccatorum remedia quaerenda venisse. Neque exhorruisti in super sacerdotem optimum lacerare conuictus, miserabilem eum dicens, qui poenitentem atque impium iustificasset. Haec tunc ille. In quibus verbis hoc in primis notandum est, quod Demophilum grauius arguat, quod cum in ordine sacerdotali non esset, contra ecclesiasticae disciplinae ordinem adstitisset sacerdoti, cum ante eum poenitentiae causa procideret peccator peccatorum suorum quaerens remedia: clare indicans ordinem ecclesiasticae disciplinae etiam tunc in poenitentia & confessione secretum requisisse. Deinde, & illud obseruandum, quod scribit peccatorem ante sacerdotem prociuisse, peccata detexisse, veniam eorundem postulasse, eademque deinde a sacerdote fuisse remissa. Ob quod ille etiam sacerdoti conuictum fecit, quod iustificasset impium, sed poenitentem, & peccatorum suorum remedium, remissionemque humiliter expetentem: qui manifeste etiam nostrae confessionis, vt hodie celebratur in ecclesia, ritus est.

Haec itaque eiusmodi, male annotasset ille, & vbi que inculcasset, pro confirmanda fide catholicae per orbem ecclesiae, quae aduersus eam etiam videtur torisset omnia, quae tamen nihil contra faciunt, & arma studiose submis-

Vt clarissime distinguat Origenes publicam confessionem a priuata.

Ob quas causas imponenda & peragenda publica poenitentia.

Dionysij testimonio.

niſtraſſet ijs, qui nunc impie lacerant & proſcindunt ſacramenta, & dogmata vniuerſa eccleſiæ, & præterea impoſuiſſet ſimplicioribus, quos parum cautos aduerſus tentationem eiufmodi, nec ſatis memores Moſaicæ illius, quam libro Linculcauimus, Chriſtiq; aduerſus eandem præmonitionis & doctrinæ, cepit ſua illa ſuadela & compoſitæ orationis dulcedine. Quibus perſuaſum eſt, quicquid annotat aut obſeruat Eraſmus, ipſo euangelio eſt certius, & temerarium, atq; adeo nephas eſſe illi contradici a quoquam. Nō quod hoc ipſum dicam requiſiſſe ab alijs, ſed quod plurimis ex ijs eius ſectatoribus ita perſuaſum eſſe re ipſa quotidie experior. Tanto equidē cautius exulcerato hoc ſeculo ſibi ſcribendū fuerat, quanto maiori applauſu ſua ſciebat a pleriq; recipi, quanto etiam videbat ad nouitates & hæreſes hanc tempeſtatem procliuora habere ingenia.

Non poſſum hic aut diſſimulare aut præterire quorūdam, qui ex eadem lacuna coenofam turbidamq; hauſerunt aquam, aduerſus antiquitatem (quam demonſtrauimus) concordem eccleſiaſtica obſeruationis, circa confeſſionis, qualem adhuc hodie obſeruamus, ritum detortas violētaſq; annotationes ex Tripartita, quam vocant, hiſtoria: hoc eſt, centone eccleſiaſticae hiſtoriae ex tribus Græcis autoribus, Theodoro Cyri epiſcopo, Socrate quodam Conſtantinopolitano, & Zozomeno. De quibus hoc in primis præſari conuenit, Caſſiodori ſtudio verſos a quodam Epiphanio vtriuſq; linguæ haud ſatis perito, qui in pleriq; ſuam diuinationem, non autorum illorum ſententiam, pro germana lectione lectori ſuppoſuit. Deinde illos ipſos autores a præſato Caſſiodoro minutatim conciſos, & truncatim commixtos, in continuum (vt ipſe vocat) hiſtorie compendium, adeo vt in pleriq; ob conciſionem truncationemq; eiufmodi merito dubites, quæ nam fuerit citati autoris certa ſententia, quod ex præcedentibus ſequentibusq; verbis (dum breuitati ſtudet) reſectis, certius clariuſque apparuiſſet.

Nunc vt veniamus ad id, de quo agitur, dicta quædā Socratis & Zozomeni, quibus antiquiſſimum ritum noſtratis & clanculariæ confeſſionis clariffime adſtruunt, detorquet quidam ad confeſſionem publicam, quaſi eam ſolam agnouiffet primitiua eccleſia, eamque ipſam nec ab initio, ſed quaſi introductam primum poſt Nouatianorum ſchiſma & hæreſim. Ita autem loquitur Socrates de tempore, quo Neſtarius Conſtantinopolitanæ præerat eccleſiæ, anno circiter quadringentiſimo, cum diuus Auguſtinus floreret in Africa: Hoc porro tempore placuit, vt preſbyteri, qui erant ſuper pœnitentes conſtituti, remouerētur ob cauſam huiufmodi (quam priuſq; explicet, antiquitatem repetens ritus conſtitendi, tūc per eam occaſionem eo tempore aboliti Conſtantinopoli) Ex quo, inquit, Nouatiani ab eccleſia ſunt diuiſi, cum ijs qui deliquerant ſub perſequentione imperatoris Deciſi communicare nolentes, ex illo tempore epiſcopi pro eccleſiaſtica regula, preſbyterum ſuper pœnitētes eſſe conſtituerunt.

Ex quib;

- A Ex quibus verbis demonſtratū volunt, tum primū cœpiſſe & inoleuiſſe ritū conſtitendi in eccleſia. Sed hic memineris lector, trunca te verba audire illius Socratis, de initio (vt iſtis videtur) ac institutione cōfeſſionis peccatorum, qualis in eccleſia peragitur, videlicet per occaſionem ſchiſmatis, & hæreſis Nouatianorum, quæ ipſius tempora pene ducentis annis præceſſerat, ſub Cornelio Ro. pontifice, & Cypriano Carthagineſi. glorioſis martyribus initium capiens. Ex quibus quod notant illi qui confeſſioni eccleſiaſticae, quaſi humana cōſtitutione introductæ detrahūt, quod ante illud ſchiſma non fuerint ſuper pœnitentes preſbyteri (quod tamen & ipſum, niſi de publice pœnitētibus nolunt intelligi aut veritatē obtinuiſſe) tamen nullum ex dictis Socratis verbis cōſequatur, vt tamen vtrūq; adſtrueret, ex his quæ præmiſimus, facile quiuis iudicabit quātum id haberet ponderis & autoritatis. Cū ex Cypriano, Origene & Dionyſio clariffime demonſtrauerimus, falſum eſſe vtrumq; imo ante Nouatianorū
- B hæreſim conſueuiſſe pœnitentes peccata ſua diſtincte & ſecreto cōfiteri. Quod vero innuit Socrates per occaſionem ſæpe dictæ hæreſis conſtitutum fuiſſe, vt ſuper pœnitentes epiſcopi preſbyterum in eccleſijs conſtituerent, quantum ex verbis Zozomeni (quibus cœptā illius verbis narrari proſequitur & abſoluit hiſtoriam) coniectare licet, id eſt huiufmodi. Siquidem Nouatus Romanæ eccleſiæ preſbyter, elatione quadam tumidus, & poſt baptiſmum lapſis, etiā ſi digne pœniteamus, ſpem pœnitentis ſalutis crudeli præſumptione nobis adimens, princeps hæreſeos Nouatianorum factus eſt, qui ſeparati ab eccleſia, ſuperbo nomine ſeipſos, καὶ ἀποδοῦς, id eſt, mundos appellarūt. Potuit igitur fieri, vt in cōdemnationem ſuperbiſſimæ, inhumaniſſimæ & crudelis eius impietatis, ex decreto Cornelij, vrbis Rom. pontificis & concilij ſecum congregati (de quo tamē nullo extat decretum eiufdem pontificis aut concilij) per catholicam eccleſiam publice ordinati conſtitutiſq; ſint ab epiſcopis per ſingulas quaſque eccleſias preſbyteri conuerſationis honeſtæ & ſcientes ſeruare ſecretum. Quos ad hoc ſpecialiter deputatos publice in eccleſia, vt etiam nunc fit, veluti in theatro ſub teſtimonio eccleſiaſtici populi adirent pœnitentes, delicta ſua tamen ſecreto & in aurem conſitentes, recipienſq; ſecundum modum culpæ iniunctam pœnitentiā, vt hæc ex Zozomeni verbis clariuſ intelliguntur. Hoc, inquam, eſt, quod per occaſionem illius ſchiſmatis & hæreſis hac in re noui introductum videtur, vt in ſingulis quibuſque eccleſijs vnus aut plures velut ex officio publice præſentent pœnitentibus, vt nunc parochiarum paſtores ſingularum, quos audire tenerētur, cum antea forte liceret, aut mos eſſet etiam in locis priuatis cuiuſq; liberet ſacerdoti conſiteri. Hæc, inquam, ſolemnitas tūc ordinata videtur, cum ob cauſam quam diximus: vt ſic catholica per orbem eccleſia peccantes quoslibet & pœnitentes ſub conſpectum omnium ad pœnitentiā reci piens, re ipſa vbiq; & publice deteſtari videretur crudelem Nouatiano

Conſutatio argumenti.

Ante Nouatianorū hæreſim cōſueuiſſe pœnitentes peccata ſua diſtincte & ſecreto conſiteri.

Solutio argumenti. Nouatianorum hæreſis, & qd eius occaſione circa pœnitētes ordinatum fuerit.

rum amentiam: tum etiam ob vitanda pericula & scandala, quæ ex pœnitentium confessionibus in priuatis locis aut ædibus presbyteroꝝ acciderere poterant. Imo nouum tunc non fuisse, quod pœnitentes se submitterent sacerdotibus, idem ipse eisdem trūcis verbis satis innuit Socrates, dicens illud tunc ita ordinatum fuisse pro ecclesiastica regula, circa pœnitentes nimirum, melius & cōmodius implenda. Quæ ita se habere, quem ad modum diximus, ex verbis Zozomeni, quæ in eadem continuo subiunguntur historia, clarius est intelligere. Scribit autem in hæc verba: Quoniam omnino non peccare, diuinum & vltra humanam naturam esse cognoscitur, peccantibus autem & pœnitentiam agentibus veniam dari, deus præcepit: qui vero confiteri refugiunt, maius peccatorum onus acquirunt: propterea visum est antiquis pōtificibus, vt velut in theatro sub testimonio ecclesiastici populi delicta pandantur, & ad hanc rem presbyterum bonæ conuersationis, seruantemq; secretum ac sapientem virum statuerunt, ad quem accedentes hi qui deliquerunt, delicta propria fatebantur: at ille secundum vniuscuiusq; culpam indicebat & multam. Quod etiã hactenus diligenter in Occidentalibus seruatur ecclesijs. Hæc Zozomenus, veluti prolixius clariusq; exponens illud, quod ex Socrate concilijs obscuriusq; relatum fuerat. In quibus verbis clarissime distinguit ordinationem diuinam ab ecclesiastica: Diuinam ordinationem requirere significans, vt peccantes per humilem confessionem peccatorum suorum recurrant ad pœnitentiam: aperte affirmans eos, qui refugerent confiteri peccata sua, grauius onus peccatoꝝ incurrere. Quod minime esset, nisi ad confessionē obligaremur. Et ob eam causam visum est, inquit, antiquis pontificibus, super hoc edere ordinationem ecclesiasticã, per quã dei ordinatio impleretur decentius, & minori consentium periculo, electis ad id muneris presbyteris bonæ conuersationis, sapientibus, & prudentibus, & continentibus secretum: qui non in suis ædibus priuatis (ne hoc prætextu matronis et virginibus machinari aliquid posset periculi) sed velut in theatro & sub testimonio ecclesiastici populi (quo abesset omnis mali aut species aut suspicio) consentium peccata audirent, & salutarem eis pœnitentiam iniungerent. Vides q̄ clare hic explicet eundem confessionis ritum, qui adhuc hodie obseruatur per catholicam ecclesiam, ab antiquis pontificibus ordinatum fuisse. Vides insuper, vt apertissime loquatur de confessione secreta, non publica, quando illi præfectus erat sacerdos sciens seruare secretū, cui in eo quod detectum est cōfessione publica, quis locus esse posset? Fuisse tamen præter quotidianam illam priuatamque confessionem & pœnitentiam, etiam aliam in vsu solennem quandam & publicam, sed hoc solum in quibusdam casibus & criminibus publicis, supra ex Origene annotauimus & demonstrauimus. Ad quã pertinent, quæ subiicit Zozomenus de eo modo pœnitendi, quem scribit etiam tum obseruari in Romana ecclesia: significans tamen

Confessio-
nis velut ex
instituto di-
uino neces-
sitas etiam
ex verbis
Zozomeni
cōiungitur.

Antiquitas
ritus confes-
sionis clan-
dulariæ, q̄
adhuc hodie
obser-
uatur.

Depœnitē-
tia solenni
& publica.

A tamen Constantinopoli aut Orientalibus illis non ita vsitatum fuisse, sed tantum illam secretam, tamē publice susceptam a presbytero sub testimonio ecclesie. Iam cuius occasione altius illi hæc repetita fuere, historiam, quæ sub Nectario accidit, subiiciēs: Porro, inq̄, Constantinopoli presbyter super pœnitentes fuit vsque ad illud tempus, quo quædam mulier nobilissima, cum sua peccata fuisset confessa, & ei a presbytero præceptum vt ieiunaret, & deo operibus supplicaret, cum hoc obseruaret, crebrius in ecclesia cum diacono se concubuisse confessa est. Hæc cum populus cognouisset, sæuiebat in sacerdotes, quasi per eos facta fuisset iniuria ecclesie. Tum Nectarius episcopus amouit diaconum sceleratum, & quibusdã suadentibus, vt singulos ad communicandum iudicio conscientie suæ relinqueret, etiam presbyterum nequaquam super pœnitentes esse præcepit. Ex illo tempore antiquitatis cōsuetudo sublata est. Cum, vt arbitror, minora peccata pro pudore confessionis & subtilitate examinantium perpetrarentur. Hactenus Zozomenus. Vides itaque, q̄ ille refert de sublata verusta consentendi consuetudine factum, non per catholicam ecclesiam, sed in vna Constantinopolitana ciuitate. Idque quorundam consilio, an satis sano, ipsi viderint: factum a Nectario, vt occurreret furori tumultuantis populi. Vides insuper, nec ipsi Zozomeno probari illud consilium auferendæ necessitatis consentendi, & relinquendi vnumquodq; suæ conscientie iudicio, cum ipse arbitretur pauciora ob pudorem necessariæ confessionis patrari peccata. Et quemadmodum illi non probatum est hoc consilium, ita nec probatū est episcopis, qui Nectarium subsequuti sunt, sub quibus antiqua catholice ecclesie cōsuetudo, & obseruatio etiam illic reuocata & exacta fuit. Quod ex beati Ioānis Chrysostomi, qui Nectarium continuo subsequutus est, verbis quæ superius citauimus, luce clarius est cernere. Et hactenus obiectionibus quorundam C aduersus necessitatem confessionis peccatorum nostrorum sacerdoti faciendæ, plus satis, & q̄ pro instituto, responsum est.

Constanti-
nopoli sub
Nectario
sublatã ve-
rustã consi-
tendi cōsue-
tudinem.

Antiquam
consuetudi-
nem etiam
Constantino-
poli continuo
post Nectari-
um reuoca-
tã & exactã
per Chryso-
stomum.

Bipartitum æque nouæ legis ac illius veteris, discriminatumq; diuina ordinatione esse sacerdotium, & quæ pontificalis proprie sint muneris & officij. CAP. IX.

Veteris vmbriticq; illius sacerdotij, si formã, si dignitatē autoritatēq; (vt præmissum est) cōsideremus attentius, & ab eodē ad nouæ legis Christiani sacerdotium, velut ab vmbra ad solidū corpus, a figura ad ipsam veritatē, mentis nostræ conuertamus oculos: haud puto cuiquam dubium fore, quin admirabilis quedam excellentissimaq; sit eius dignitas, quæ tanta cernitur in illa vmbra & figura veteri, & singulari quadam autoritatis prærogatiua, dotatum & insignitum a Christo. Cuius vt apud nos gradus clare conspiciatur, quo inter se pacto discernentur, utq; suæ etiam vmbre exactissime respondeant: in primis & apud nos quoque bipartitum videre est, sacerdotalem gradus inferioris, qui genericum nomen retinet: & pōtificium. Quorum tamen hic etiã il-

Duo gra-
dus sacerdo-
tij, sacerdo-
talis simpli-
citer & pō-
tificius.

ac utrumq;
visibili cō-
secrationis
ritu cōferri.

Munia pro-
pria ponti-
ficalis gra-
dus.

Sacri chris-
matis cōse-
crationē ex
apostolica
traditione ab
initio acce-
pisse eccle-
siā, ex Dio-
nyssio capi-
te 4.

Ritus cōse-
crationis
chris-matis
apostolicis
tēporibus.

Sacras cæ-
remōnias ex
apostolica
descendisse
traditione.

lum includat, in super & ultra aliquid continet. Vterque etiam in star illi-
us veteris, visibili quoq; ordinationis & consecrationis ritu confertur, sed
suo quisq; & proprio. Visibilibus em̄ sacerdotibus opus habemus, quos
possimus internoscere & requirere in his quæ eorum sunt officij. Sacer-
dotibus manus inchoantur in sacerdotio, & consecrantur sacræ vñctionis
oleo, pontificibus etiam caput inungitur: quin & propria horum præ sa-
cerdotibus munia sunt. Ad hos enim pertinet ordinare & cōstituere cæ-
teros in suis gradibus ordinis ecclesiastici. Confirmationis quoque sacra-
mento baptizatis abundantiorē spiritus gratiā tribuere, præterea dedica-
re & consecrare templa, altarīa, & vasa, & quæcunq; diuino mancipata
cultui, adhæc sacræ vñctionis chrisma, cuius in illis omnibus vsus est, con-
ficere & consecrare. Insuper & oleum sanctificare ac benedicere in varios
vsus ecclesiæ. Hæc magno totius per orbem consensu ecclesiæ, pontifica-
lis tantum apicis munera sunt: nec aut requiruntur, aut administrantur
ab inferioris gradus sacerdotibus. Neq; hoc episcoporum fastu & vsur-
patione potius q̄ iure factum est, vt blasphemāt impij pleriq; quibus ad-
uersus catholicā ecclesiā & hierarchiam eius exitiale bellū est. Sed quod
hac in re toto orbe terrarum nūc seruat Christi ecclesiā, hoc ipsum eodem
inconcussocq; tenore omnibus retro seculis obseruauit ab ipsis apostolo-
rum tēporibus. Quod vt demonstremus per singula, ab ipso sacro chris-
mate exordium est, cuius & in cæteris pontificijs muneribus pene o-
mnibus necessarius vsus est.

Diutius ille Dionysius beati Pauli apostoli auditor & discipulus, autore
Christo doctoreq; spiritu sancto, testatur eius institutionem factam per
apostolorū ministerium. Ita em̄ scribit in sua hierarchia ecclesiastica: Alia
est, inquit, veneranda confectio vnguenti seu chris-matis, consecrationem
eam vocant præceptores nostri, &c. Vnde opinor iuxta sacrationem sen-
sum traditione diuina sancti nostræ sacerdotalis functionis duces, hone-
stissimum istud vnguenti consecrandi munus, teleten, hoc est, perfectio-
nem & sanctificationem, ab effectu rei, quæ in eo perficitur, nominant. Et
ibidem ritum describens, quo sanctum illud chrisma apostolicis primis-
que illis temporibus conficiebatur & sanctificabatur a pontifice: Vbi, in-
quit, præcessit pontificis circa omnem phani ambitū redolens thure pro-
fectio, psalmorūq; modulatio, & lectio diuinæ scripturarum, sumptum
deinde vnguentum sacrum imponit altaribus, duodecim sacris alis te-
ctū, resonantibus omnibus voce sanctissima melos sacrum, quod diuinitus
afflati prophætæ cecinerunt (hoc est illud angelicum apud Esaiam canti-
cum: Sanctus, sanctus, sanctus, dominus deus sabaoth) completa super eo
oratione solenni, in sanctissimis consummationibus eo vtitur, ad omnem
ferme sacerdotalis officij functionem. Audis quid scribat sacer ille Diony-
sius, videsq; in sacris illis cæremonijs, quas magno consensu adhuc obser-
uat tota per orbē ecclesiā, nihil esse immutatū ab ipsis vsq; apostolorū tem-
poribus.

A poribus. Eodem enim modo ac ritu & nunc sacrum chrisma a pontifici-
bus consecratur, quo ille describit ex apostolica traditione tunc consecra-
ri consueuisse. Huic & alter accedit æque idoneus testis, sanctissimus Fa-
bianus martyr & pontifex, qui annis circiter ducētis post Christum Ro-
manæ & vniuersali ecclesiæ præfuit. Hic iuxta morem ecclesiasticę disci-
plinæ super ecclesiasticis quibusdā negocijs consultus ab Orientis episco-
pis, eisdem respondens, etiam hac de re inter cætera scribit in hæc verba:
Literis vestris inter cætera insertum inuenimus, quosdam regiōis vestræ
episcopos non per singulos annos in cœna domini chrisma cōficere, sed
duos aut tres annos confectioem sancti chris-matis semel actā conserua-
re. Errant qui talia excogitant. Siquidē in illa die dominus Iesus postq̄ cœ-
nauit cū discipulis suis, & lauit pedes eorum, sicut a sanctis apostolis præ-
decessores nostri acceperunt, nobisq; reliquerunt, chrisma conficere do-
cuit. Cuius diei solennitas sicut per singulos annos est celebranda: ita ipsi-
us sancti chris-matis confectio per singulos annos est peragenda: quia no-
uum sacramentum est per singulos annos, & iam dicto die innouandum,
& vetus in sanctis ecclesijs cremandum. Ista a sanctis apostolis & eorum
successoribus accepimus, vobisq; tenenda mandamus. Hæc sancta Ro-
mana & Antiochena ecclesia a temporibus apostolorū custodit, hæc Hie-
rosolymorum & Ephesiorum tenet, in quibus apostoli prædicatione hæc
docuerunt. Hæc ille Fabianus. Quæ epistolæ eius verba suæ compilationi
Gratianus inseruit c. Literis, de conse. dist. III. Audis itaq; quid ille tan-
quam vniuersalis ecclesiæ episcopatum gerens martyr sanctissimus Ori-
entis episcopos doceat ex apostolica eatenus traditione & doctrina tenu-
isse & custodisse Romanam ecclesiam, Antiochenam, Ephesinam, & Hie-
rosolymitanam, in quibus præstiterunt apostoli, atq; adeo ecclesiam catho-
licam, quid deniq; illis velut ex eadem traditione tenendū præcipiat, idq;
eo tempore, quod non multum distabat ab illo ipso nostræ religionis ini-
tio, & quo apostolicæ illius traditionis tam longe lateq; patentis nōdum
obliterata esse poterat memoria. Vides in super atq; ex his clarissime per-
spicis, q̄ sit fida custos apostolicæ traditionis catholica ecclesia. Nam
quod ille annis antehac mille trecentis prædicauit obseruatum ab ini-
tuo, etiam hodie, eodem tenore & consensu obseruatur ab vniuersa per
orbem ecclesiā.

Hic iam prodeat catholicæ ecclesię hostis, contemptor irrisorq; Luthe-
rus, eidemq; insultans sacrum chrisma, rancidum oleum appellet, & suos
doceat ex eo inungere calceos. Sacerdotes nostros, q̄ hoc chris-mate vñcti
sunt, vñctos rasosq; nominet, a quo etiam hoc expectamus propediem,
vt Christianos omēs per derisum, lotos lymphatosq; appellet, & sacrum
etiam baptisma, quod visibili & exteriori peragatur corporis abluti-
one, irrideat: & in his om̄ibus sectatores inueniat æque vt ipse est impius,
& ex cæcatis diuino iudicio. Quid tandē his perficit aliud, q̄ vt clarissime
osten-

Ex sancto
Fabiano.

Lutheri im-
pietas, qui
sacrum chris-
ma, rancidū
oleū, & sa-
cerdotes,
vñctos ra-
sosq; per
contemptū
appellat.

ostendat se non pertinere ad catholicam ecclesiam, sed eius se esse hostem & persecutorem, cui insultat suis conuictis;

Demōstrat
efficacia sa-
crae chrisma-
tis ex um-
bra veteri.

In umbra veteri, quæ efficacia fuerit sanctæ illius vnctionis olei sacerdotali ore benedicti & consecrati, testatur sacra vetus historia. Siquidem illo inuncti sunt reges a sacerdotibus ad gubernationem populi. Illo & sacerdotes & pontifices, ad sua quæque, quæ supra explicauimus, obeunda perficiendaque munera. Neque vana fuit aut inefficax eiusmodi vnctio, nec nugator deus, qui eandem instituit & præcepit fieri. Quin potius internam spiritus gratiã ad opus, cui destinabatur, ac ministeriũ con- tulit. Itaque mox vt a Samuele inunctus esset in regem Saul, immutauit ei deus cor aliud. Similiter cum idem in regẽ vnxisset Dauid in medio fratrum suorum: Directus est (inquit scriptura) spiritus domini a die illa in Dauid & deinceps. Vides vnctionis illius efficaciam & effectum. Quamuis de vn- gendis regibus nihil specialiter constitutum ordinatumque legat a domi- no, nec pro illis principaliter instituta sacra vnctio, sed tantum, quo sacerdotalis ordinis nobis comendaret excellentiam, dignitatem, & efficaciam, quos ad regale fastigium sublimabat, aut populi sui eligebat gubernationem & ducatum, sacerdotali inunctione, aut manuũ impositione adiutrice spiritus gratia, nempe sapientiæ & fortitudinis, ad tantum onus subeundum confirmabat. Ita moriturus Moyses, cum oraret dominum loco sui providere tantę multitudini de duce idoneo, dixit dominus ad eum: Tolle Iosue filium Nun, virum in quo est spiritus dei: & pone manum tuam super eum. Qui stabit coram Eleazaro sacerdote & omni multitudine, & dabis ei præcepta cunctis videtibus, & partem gloriæ tuæ, vt audiat eum omnis synagoga filiorum Israel. Pro hoc si quid agendum erit, Eleazar sacerdos consulat dominum, ad verbum eius egredietur & ingredietur ipse & omnes filij Israel cum eo. Audis Moysen summum sacerdotem domini, per impositionem manuum suarum dedisse Iosue, quæ sibi successorem in ducatum populi, non autem sacerdotio suo (in quo nullum successorem habuit) delegerat dominus partem gloriæ suæ. At quænam esset ea pars gloriæ suæ, eodem exponente intelliges. Ita enim hoc ipsum in Deuteronomio replicatur: Iosue vero filius Nun, repletus est spiritu sapientiæ, quia Moyses posuit super eum manus suas. Audis, quam partem gloriæ suæ Moyses dedit manuum suarum impositione. Repletus est, inquit, spiritu sapientiæ, in quo tamen ante erat spiritus dei. Audis quoque efficaciam impositionis manuum sacerdotalium. Dabis, inquit, illi partem gloriæ tuæ: hoc est, spiritum sapientiæ. Nunquid Moyses dedit Iosue spiritum sapientiæ: nunquid non dei solius hoc est? Tamẽ vt impositionis manuum sacerdotalium, suique sacerdotij efficaciam dignitatemque nobis commendaret deus, ita loquitur, quasi a sacerdote fieret, quod solus operatur deus ad sacerdotum suorum ministerium. Quod si tantum valuit illa sacra vnctio in umbra veteri, nunquid in ipso corpore ac veritate in Christiana ecclesia, ex ipsius Christi

1. Reg. 10

1. Reg. 16

Numer. 27

Deut. vii.

A Christi institutione per apostolicam traditionem & ministerium, per diuini nominis inuocationem sanctificatum a pontificibus nostris sacrum chrisma vanum erit, & omni effectu vacuum: nunquid rancidum id oleum ab eo qui Christianum se profitetur, per contemptum appellari feret Christianus animus? Quin audiat ille, quo pacto de eo loquatur sanctus ille Cyprianus gloriosus Christi martyr & pontifex, vt confundatur os illud impudens & blasphemum. Non hæc, inquit ille, mendis corporibus est vnctio instituta: quia sanctificatis elementis iam non propria natura præbet effectum, sed virtus diuina potentius operatur, sed adest veritas signo, & virtus sacramento, vt & ipsis rerum efficientijs gratiæ dignitas pateat, & interiori homini quanta ex his detur autoritas, deiformi conuersatione & sanctis moribus innotescat. Hoc oleo antiquitus sacerdotes sacrabantur & reges, & ipsi altarium lapides delibuti spiritalem intelligi volebant sacris mysterijs inesse pinguedinem, & sicut oleum fluidis & humidis quibuslibet superferretur: ita excellentia sacerdotalis & regis dignitatis secundum formam dei & Christi sub se omnia continens regimen & munimen tam actiuæ quam contemplatiuæ vitæ continet, & ex hoc humore constat descendere omnes gratiarum diuisiones, quas spiritus sanctus, prout vult, singulis distribuit & largitur. Hæc ille Cyprianus. Audis itaque irreligiose Christorum domini hostis, irrisor, & contemptor, qui diuersa sit a te sanctissimi illius Christi sacerdotis & martyris, atque ad eum catholicæ ecclesiæ, de sacro chrismate sententia. Quod tamen tu irrideas, & mordacibus insecteris dicterijs, nos minime erubescimus, sed serio gloriamur illo nos perunctos in Christos domini, scientes quæ habeamus nostræ dignitatis assertorẽ & vindicem. Qui enim vos tangit, inquit ille, tangit pupillam oculi mei. Et per diuinum illum Psaltem: Nolite tangere Christos meos. Sed de chrismate sacro ab episcopo confirmando, hæc satis superque.

Iam & solius pontificalis esse muneris, confirmare baptizatos ad percipiendam abundantiore spiritus gratiam, æque docet communis per orbem ecclesiæ obseruatio, quæ ex apostolica traditione ab ipsis ecclesiæ incunabulis ad nos perducta est. In ipsis siquidem actis apostolicis legitur: Cum audissent apostoli qui erant Hierosolymis, quia receperat Samaritana verbum dei, miserunt ad eos Petrum & Ioannem. Qui cum venissent, orauerunt pro ipsis vt acciperent spiritum sanctum, nondum enim in quæquam eorum superuenerat, sed baptizati tantum erant in nomine Iesu. Tunc imponebant manus super illos, & accipiebant spiritum sanctum. Vides apostolicarum demum manuum impositione, illos baptizatos a Philippo diacono accepisse spiritum sanctum. Cuius tamen gratia non omnino destituti essent, rite percepto baptismo Christiano, haud tamen perceperant ea plenitudine, quæ etiam sensibilia sui signa exhibebat. Ita & Paulus baptizatis in nomine Iesu, postquam imposuisset manus,

Cyprianus
lib. de vn-
ctione chris-
matis.

Ex aposto-
lica tradi-
one ad solos
episcopos
pertinere, con-
firmare ba-
ptizatos, ex
actis apo-
stolicis.

Ex cōcordi
patrū testi-
monio.
Damaſi.

Innocentij.
Confirmatio,
manuū
impositio,
cōſignatio,
chrifmatio
idem.

Leonis.

Vrbani.

Clementis.

manus, venit, inquit, spiritus sanctus super eos, & loquebantur linguis, & prophetabant. Itaque in illo nascentis ecclesie principio a nemine praesumptum est confirmare credentes, quā a solis apostolis. Quare beatus Damasus ante annos mille & ferme ducentos, ita scripsit in epistola de coepiscopis. Quod autem solis apostolis eorumque successoribus proprii sit officij tradere spiritum sanctum, liber actorum apostolicorum edocet, praesertim cum nullis ex LXX. discipulis, quorum officium presbyteri in ecclesia gerunt, legatur donum spiritus sancti per manus impositionem tradi disse. Et Innocentius hanc confirmationem, & quam Lucas manuum impositionem indistinctius vocat, vſitato tunc vocabulo, cōſignationem appellans ex ritu quo tunc vſa est, & etiam nunc vtitur in confirmatione ecclesia, cōſignando videlicet frontem confirmati signo crucis ex sacro chrifmate, qua ratione ab alijs etiam chrifmatio dicitur. Ita scribit ad Decentium Egubinum episcopum: De cōſignandis vero infantibus, manifestum est ab alio fieri quā episcopo non licere. Nam presbyteri licet sint sacerdotes, pontificatus tamen apicem non habent: hoc autem pontificibus solis deberi, vt vel cōſignēt, vel spiritum paracletum tradant, non solum ecclesiastica consuetudo demonstrat, verum etiam & illa lectio actorum apostolorum, quae asserit Petrum & Ioannem esse directos, qui iam baptizatis traderent spiritum sanctum. Nam presbyteris cum baptizant, chrifmate baptizatos vngere licet: sed quod ab episcopo fuerit consecratum, non tamen frontem ex eodem oleo signare, quod solis episcopis debetur cum tradunt spiritum paracletum. Hactenus ille Innocentius ante annos vndecies centenos. Vides autem quam ille ecclesiasticam observationem & cōsuetudinem, quae ad hodiernum diem perpetuo tenore obseruatur, ab apostolica traditione & doctrina dicit traxisse originem. Idem docet & inculcat Leo primus, sanctissimus pontifex in epistola ad Germaniam & Gallie episcopos, qui LXVI. est in ordine. Et ante hos aliquot annorum centenarijs, Vrbanius papa, sub Alexandro Mammearum glorioso consummatus martyrio, in sua quadam decretali epistola: Omnes, inquit, fideles per manus impositionem episcoporum spiritum sanctum post baptismum accipere debent, vt pleni Christiani inueniantur. Idem ante hunc docuit & inculcauit Clemens ille beatissimus Petri discipulus & successor, tam in apostolica cathedra quā in glorioso quo consummatus est, martyrio, in epistola ad Iulium & Iulianum episcopos: Omnibus festinandum est, inquit, sine mora renasci deo, & demum cōſignari ab episcopo, id est, septiformem spiritus sancti gratiam percipere, quia incertus est vniuscuiusque exitus vitae. Cum autem regeneratus fuerit per aquam, & postmodum septiformi spiritus gratia, ab episcopo, vt memoratum est, confirmatus (quia aliter perfectus esse Christianus nequaquam poterit, nec sedem habere inter perfectos, si non necessitate, sed incuria aut voluntate remanserit) vt habeat quod a Petro accepimus, & caeteri sancti apostoli

A apostoli praecipiente domino docuerunt, &c. Hec ille Clemens. Idem docet eiusdem contemporaneus, S. Dionysius, B. Pauli discipulus capite quarto hierarchiae suae ecclesiasticae, simul vniuersum ritum explicans, quo tunc in ecclesia confirmabatur baptizati. Vt confundatur impius ille Vuiclesus iustissime damnatus Constantien. concilio. Cuius hic inter caeteros illic memoratur erroris articulus: Confirmatio iuuenū & clericorum ordinatio, locorum consecratio, reseruantur papae & episcopis propter cupiditatem lucri temporalis & honoris. Qui error ex alio pēdet magis pestifero, vt qui hierarchiam vniuersam tollit Christianae ecclesiae. Affirmat enim is post Vualdenses suos, pontificum & reliquorum sacerdotum nullum esse discrimen in Christi ecclesia. Cui sententiae vtraque manu subscribit inextinguibilem illud impietatum omnium velut barathrum quoddam Lutherus. Quin & longe nequiorē commentus est, veluti vniuersos certans impietate vincere. Non enim inter sacerdotes tantum & pontifices, sed etiam inter sacerdotes & prophanam multitudinem, omne discrimen tollit e medio. Hoc vbiq; contestatus sibi admodum placere, si quid vsquam in quibuscunq; haereticorum antris, peneralibus, ac latibulis potest offendere, dissidens a communi sensu, fide & sententia catholicae ecclesiae: sed ipsum pudere aliorum tantum esse sectatorem & discipulum, & semper vt inuentis. Quare impijs aliorum inuentis ipse magis impia vbiq; superaddere conatur. Sed magna iam parte detecta & traducta est horum impietas, eritque luce meridiana clarior, postquam praesentem tractationem absoluerimus. Ad pensum itaque redeundum est.

Pontificalis insuper esse muneris constituere, ordinare, & consecrare eos qui singulis perfungantur gradibus sacri ordinis ecclesiastici, aequae docet catholicae ecclesiae per orbem obseruatio, ab ipsis vsque apostolorum temporibus eodem tenore ad nos obseruata. Quod enim ea etiam in re, vt in omnibus, suum morem seruarit ecclesia, apostolicae semper doctrinae memor, hoc est, quod diligenter custodierit depositum ab apostolis, nec quicquam praeterea noui admiserit, certo cognosces, si obseruationem quam nostro & patrum nostrorum seculo per vniuersam ecclesiam adest perſpicere, ad eam contuleris, quae fuit in primitiua illa ecclesia, recenter erudita doctrina ac traditione apostolica. Quam ex B. Dionysio illo Pauli discipulo luce clarius est intelligere. Ita enim scribit in sua hierarchia ecclesiastica: Pontificum ordo sacratior primus est diuinae speculantium ordinum, idemque & summus & vltimus, quippe in quo desinit sacerdotij nostri omnis distinctio. Porro pontificalis ordinis virtus in sacris omnibus distinctioibus capitur, & per omnes sacros ordines operatur propria hierarchiae mysteria. Et paulo post: Et quis a sacerdotibus perficiatur quaedam venerabilia signa, nunquam tamen diuinam regenerationem sine sacramentissimo consummabunt vnguento: neque sacrosanctae communionis sacramenta perficient, nisi signis tanti mysterij altaribus venerandis impositis.

Traducit Vuiclesi error impius de sacramento confirmationis.

Eiusdem impietas quod pontificum & reliquorum sacerdotum nullum sit discrimen in ecclesia Christi. Lutherus omnes impietate vincit, plane tollens omne sacerdotium.

Sacerdotum & aliorum in singulis gradibus ordinis ecclesiastici ordinatione & consecratione, ad solos pontifices pertinere, Dionysij testimonio ca. 5. par. 1.

Vſus chrifmatis in baptismo ab ipsis apostolorum temporibus.

tis: ne ipse quidem sacerdos erit, nisi pontificalibus officijs ad hoc promo-
 tus fuerit. Audis Dionysij, atq; adeo apostolorum temporibus morem
 Christianae ecclesiae, ut sacerdotes diuinæ regenerationis sacramenta sine
 sacratissimo unguento, hoc est, chrismate, non consumauerint, cuius con-
 fectionem & consecrationem quoniam ille pontificij muneris esse præ-
 miserat, ex eo confectum volebat, etiam in conferendo baptisate episco-
 palis autoritatis indigere sacerdotes. Idem in eucharistiae sacramento illis
 usu venire declarat. Neq; enim, inquit, sacrosanctae communionis sacra-
 menta perficient, nisi signis tanti mysterij altaribus venerandis superim-
 positis, hoc est, nisi altare ad hoc dedicatum consecratumq; a pontifice ha-
 buerit, sacrosancta illa mysteria & sacrificia sacerdos non perficit. Imo hoc
 ipsum, quod sacerdos est, totum debet & acceptum fert pontificali officio.
 Itaque apostoli ordinarunt primum per loca opportuna pontifices aut
 episcopos, qui similem ordinandorum aliorum, seu episcoporum, seu
 presbyterorum potestatem obtinuerunt. Ita Paulus Timotheum & Ti-
 tum ordinauit episcopos: cuius idem ipse testis est, cum eadem, quam di-
 ximus, autoritate & potestate. Quibus etiam praescribit, quales ipsi debe-
 ant ordinare episcopos, presbyteros & diaconos. Noli, inquit, negligere
 gratiam, quae est in te, quae data est tibi per prophetiam cum impositione
 manuum presbyterij. Et rursus: Admoneo, inquit, te, ut resuscites gratiam,
 quae in te est per impositionem manuum mearum. Et ad Titum: Huius
 rei gratia reliqui te Cretae, ut quae desunt corrigas, & constituas per
 ciuitates presbyteros, sicut & ego disposui tibi. Vides, cuius sit consti-
 tuere presbyteros aut sacerdotes, reliquosque in suis gradibus ecclesiasti-
 ci ordinis. Non equidem prophanæ multitudinis: quae ea in re (ut su-
 perius demonstrauimus) nihil potestatis, autoritatisq; obtinet, quemad-
 modum illi persuadere conatur ille Christi ecclesiae infestissimus Luthera-
 nus: sed pontificum, aut episcoporum, Tito, non Cretensi alterive populo
 hoc muneris iniungit Apostolus: & sine episcopali, non autem plebea, pro-
 motione affirmat ille sacerdotem non fieri.

Neq; huc pertinet, quod non solebat antiquitus sine plebis assensu electio
 fieri, ad quam impius ille diuino iure, vniuersum hoc ius eligendorum
 & ordinandorum episcoporum & presbyterorum pertinere contendit.
 Siquidem ordinationem ab electione aliam esse non vult, consecrationem
 etiam deridet, & abominatur. Electionem vero ad ius populi pertinere
 confirmare nititur ex Origene, qui in Leuiticum scribens, affirmat in or-
 dinando sacerdote requiri & praesentiam populi, ut sciant, inquit, omnes
 & certi sint, quia qui est praestantior ex omni populo, qui doctior, qui san-
 ctior, qui in omni virtute eminentior, ille eligitur ad sacerdotium: & hoc
 adstante populo, ne qua postmodum retractatio cuiquam, ne quis scrupu-
 lus resideret. Sed hic aut ignorat, aut dissimulat ille, longo haec intervallo
 distare, eligere & electioni assensum ac bonum testimonium perhibere,
 electum

Vnus conse-
cratiois al-
tarij anti-
quissimus.

Ex actis a-
postolicis.

1. Timoc. 4.

2. Timo. 1.
Capite 1

Plebi in sa-
cerdotij or-
dinatione ni-
hil autorita-
tis competere
aduersus
Lutheri im-
pietatem.

Ratione
Lutheri.

Homil. VI

Solutio.

A electum denique ordinare aut consecrare in gradu, ad quem electus est, po-
 testatemq; & autoritatem gradui, officioque suo congruentem tribuere.
 Siquidem sancti patres nostri considerantes spiritalem profectum Chri-
 stianae plebis hoc requirere, ut sacerdotes & episcopos suos omni, non so-
 lum honore, sed etiam amore prosequerentur, hoc in primis etiam sacris
 sanctionibus prouidendum curauerunt, ne quis inuitis obruderetur epi-
 scopus. Ne, inquit ille, ciuitas episcopum non optatū contemnat aut odes-
 rit, & fiat minus religiosa, quam conuenit, cui non licuit habere, quem voluit.
 Itaque non plebis, sed cleri erat eligere, gratum tamen, acceptumq; plebi: cu-
 ius erat, electioni consentire, & bonum electo perhibere testimonium. Et
 hoc est quod significauit Origenes, requiri praesentiam populi, non ut eli-
 geret, sed ut electo perhiberet bonum testimoniū: ut sciant, inquit, omnes
 & certi sint, quia qui praestantior est ex omni populo, ille eligitur ad sacer-
 dotium, ut sciant eligi praestantiorē, non ut eligant. Cuius nobis formā in
 Saulis electione sacra exhibet historia. Electus siquidem ille a deo est, & sa-
 cerdotis sui visibili consecratus ministerio. At iam electum statuit Samu-
 el in medio populi, dicens ad eum: Certe videtis quem elegit dominus,
 quoniam non sit similis illi in omni populo. Quamquam & plebis postea
 desierit consensus expeti, eam ob causam, ob quam diuus Augustinus vi-
 uens sibi in coadiutorem & successorē in episcopatu suo assumpsit Era-
 dium. Quam causam idem ipse expressit quadam sua epistola: Scio enim,
 inquit, post obitus episcoporum per ambitiosos aut contentiosos, solere
 perturbari ecclesias: quod saepe expertus sum & doleo. Attamen nec illa
 ipsa cleri electione, nec plebis assensu, sed sola pontificali ordinatione ac con-
 secratione quisquam sit sacerdos aut pontifex. Cui non homo, sed deus
 ipse sacerdotalem, pontificalemq; autoritatē plane diuinam tribuit. Qua-
 re non ab homine, sed a Christo ipso & sacro spiritu, tametsi humano mi-
 nisterio sacerdotum, pontificesq; constitui affirmant sacrae literae. Paulus
 ipse & Timotheus ac Titus per ciuitates ordinarunt episcopos, quibus
 tamen idem dicit Paulus: Attendite vobis atq; omni gregi vestro, in quo
 vos spiritus S. posuit episcopos, regere ecclesiam domini Iesu. Vides quos
 ille dicat spiritum S. posuisse episcopos ad regendam ecclesiam dei. Itaque
 pontificali ministerio ordinati & consecrati in sacerdotes & episcopos, a
 deo vocati ad honorem huiusmodi dicuntur ab Apostolo. Nec quisquam
 inquit, sibi sumit honorem, sed qui vocatur a deo, quemadmodum & Aa-
 ron. Quo verbo neq; ordinatis a se Tito & Timotheo, neque eis etiam,
 qui ab illis ulterius ordinati sunt, honorem de quo loquitur, pontificium
 aut sacerdotalem abrogat. Sed quemadmodum illos, quos humano mi-
 nisterio, tamē a spiritu S. constitutos episcopos affirmauit, ita eosdem hic
 significat vocatos a deo. Dignum est igitur, inquit ille gloriosus martyr
 Ignatius, & ipse apostolico plenus & imbutus spiritu, vos obedire episco-
 po vestro, & in nullo ei contradicere. Terribile enim est tali contradicere.

Leo ad A-
nastasium.

Augustinus
coadiutorē
sibi & suc-
cessorem in
episcopatu
deputauit.

Sacerdotale
autoritatē
a deo tribui
quis homi-
num mini-
sterio.
Autoritate
Apostoli.

Hebr. 6.

Testimōio
parrum.

Ignatius ad
Magnesianos.

T ij Non

D Non enim istum visibilem quis spernit, sed illum inuisibilem in eo contemnit, qui non potest a quoquam contemni, hic enim non ab homine, sed a deo habet promotionem. Vides illum recte intellexisse ex praedictis verbis Apostoli, episcopum quous ordinatum & consecratum humano ministerio, tamen a deo, non ab homine promotionem habere. Eodem sane pacto idem intellexit eruditissimus ille Origenes. Quid, inquit, loquar de parentibus & filiis? Si Iesus dei filius subijcitur Ioseph & Mariae, ego non subijciar episcopo, qui mihi a deo ordinatus est pater? non subijciar presbytero, qui mihi dei dignatione praepositus est. Et ille gloriosus Christi martyr & pontifex Cyprianus ad Pupianum, etiam diuinitus sibi reuelatum testatur. Quod qui Christo non credit sacerdotem facienti, postea tandem & sero incipiet credere sacerdotem vindicanti, pro fide sibi factae reuelationis ad dei tribunal prouocans. Ex quibus quilibet facile intelligit, qualis, quantique momenti sit pontificalis ordinatio, per quam deus ipse ad sui sacerdotis honorem ordinatos eligit, & spiritus sanctus constituit episcopos & presbyteros ad ecclesiae Christianae regimen. Et hos execrandus ille polluto, blasphemoque ore vinctos & rasos per contemptum appellabit: Cur non & lotos, lymphatosque derideat Christianos vniuersos, si a deo nihil in exteriori corporis seu ablutione seu vnctione existimat inesse energiae & vitae virtutis?

E Sed dicit aliquis: Ordinationis in Apostolicis literis, non per consecrationem, vnctionemque sacri chrismatis, sed tantum per impositionem manuum mentionem fieri. Quemadmodum Titum Paulus admonet resuscitare gratiam quam per manuum suarum impositionem susceperat, de chrismate aut consecratione nulla mentione facta. Et Timotheum non temere quenquam ordinandum docens ad sacerdotium, sed maturo, exactoque iudicio: Manus, inquit, cito nemini imposueris, neque communicaues peccatis alienis.

F Hic si nihil dicam aliud quam quod primo libro demonstrauimus, magis ex traditione, quam scripto pendere religionem Christianam & legem euangelicam, factum satis cuique pie affecto Christiano nihil dubitauerim. Nihil enim scripsit legislator noster, nihil scribendum mandauit apostolis, sed euntes, inquit, in mundum vniuersum praedicate euangelium omni creaturae. Quod illi etiam strenue executi sunt, vitae vocis doctrina, non scripto commendantes primitiuae illi ecclesiae quae didicerant a Christo & sacro spiritu. Nam nec euangelistas quatuor, nec Petrum, Paulum, Iacobum, Ioanem, Iudam, illis suis epistolis complexos vniuersa nostrae fidei mysteria, imo plurima & grauissima quaeque sola nos ecclesiasticae traditionis autoritate & successione accepisse, superius luce clarus demonstrauimus.

Deinde hoc etiam certum est, in rudi illo Christianitatis initio, nondum videlicet ordinata & constituta hierarchia & disciplina ecclesiastica, plurima

per-

A perfunctorie ex quadam spiritus S. dispensatione, pro necessitate illius temporis peracta fuisse ab apostolis. Quae paulo post eodem doctore & auctore spiritu, qui suis quaeque dispensat vniuersa temporibus, eorundem apostolorum traditione & ordinatione praescriptam, certamque formam receperunt. Quam videmus ab ipsis apostolorum temporibus continua ecclesiasticae traditionis successione, eodem tenore, toto orbe terrarum ad nos usque seruata. Certe sacri chrismatis in unctione, eodem quo nunc ritu etiam ab ipsis apostolorum temporibus, ordinari consueuisse sacerdotes & episcopos, Dionysij illius Pauli discipuli luculentissimo demonstrauimus testimonio. Cui accedit & alter aequae testis idoneus, beatissimus Clemens papa & martyr, aequae apostolorum, atque adeo beatissimi Petri discipulus, & ab eodem in apostolica cathedra sibi designatus successor. Hic itaque quem ad modum de ecclesiasticae hierarchiae ordinatione a spiritu sancto constituta a tanto praecceptore edoctus fuerat, ex apostolica cathedra etiam alios docens & instruens, in haec verba scribit cunctis episcopis & vniuersis ordinibus ecclesiasticis: Primus pontifex Aaron chrismate compositionis perunctus, princeps populi fuit, & raquam rex primitias & tributum per capita accepit, & iudicandi populos sorte suscepta de mundis immundisque iudicabat. Sed & si alius ex ipso vnguento perunctus est, virtute inde concepta etiam ipse rex aut propheta, aut pontifex sacerdosve fiebat, & caetera. Quid autem in praesenti seculo propheta gloriosus, pontifex clarius, rege sublimius? Omnis enim pontifex sacro chrismate perunctus, & in ciuitate constitutus, scripturis sacris eruditus, charus & preciosus hominibus oppido esse debet: Quem quasi Christi locum tenentem honorare omnes debent, eique seruire & obediens ad salutem suam existere, scientes, quod siue honor, siue iniuria, quae ei defertur, in Christum redundat, & a Christo in deum, & caetera. Haec ille Clemens apostolorum discipulus & in cathedra successor. In quibus audis etiam tunc ab ipsis apostolorum temporibus, atque adeo ex apostolica traditione sacro chrismate inunctos fuisse sacerdotes & pontifices. Eiusdem successor Ana-

Ex patrum testimonio ab ipsis apostolorum temporibus. Dionysij. Clementis.

Anacleti.

bit sanctus ille Cyprianus gloriosus martyr & pontifex, & ante hunc Tertullianus, libro quem de carnis resurrectione edidit. Breuiter huic obseruationi vno consensu testimonium perhibet venerabilis ille sanctorum patrum omnium chorus, ipsa rei euidentia, & totius orbis consensus & concors obseruatio subscribit. Umbra & figura veteris illius tabernaculi atque eius sacerdotij, suo corpori, solidæque veritati ad stipulatur & consonat. Quid igitur hic dubij aut scrupuli cuiquam Christiano esse poterit, haud sane intelligo.

Postremo, pontificalis proprie muneris & hec esse, templorum, oratoriorum, altarium, vasorum diuino cultui mancipatorum, reliquique ornatus sacri dedicationes & consecrationes, testis est communis per orbem ecclesiae concors obseruatio, quam non cepit ab heri aut nudius tertius, sed sicut ab initio normam fidei Christianae suscepit: ita immutatam fideliter conseruauit. Cui rei sanctus ille Leo apostolicae cathedrae, atque adeo vniuersali ecclesiae praesidens luculentissimum perhibet testimonium, ad vniuersos Germaniae & Galliae ecclesiarum episcopos, scribens in haec verba: In diuinis scripturis, praecipiente domino, solus Moyses in tabernaculo dei erexit altare, solus vnxit, qui vti que summus sacerdos dei erat, sicut scriptum est de eo: Moyses & Aaron in sacerdotibus eius. Ideoque id quod tantum facere principibus sacerdotum iustum est, quorum typum Moyses & Aaron tenuerunt, omnino decretum est, vt presbyteri, quorum filij Aaron gestabant figuram, arripere non praesument. Hec ille Leo ante tot secula nouellae Christi per Germanias & Gallias plantationi suggerit, & inculcat antiquam obseruationem catholicae ecclesiae, & quid ad quencumque gradum ecclesiasticum proprie pertineat.

Haec autem de muneribus pontificalibus, aduersus hostes catholicae ecclesiae, & impugnatores hierarchiae, qua a Christo ordinata, & ornata est, ideo tractauimus aliquanto prolixius, quo clarius pateret etiam hac parte ab umbra & figura sua non dissidere solidam rei veritatem. Quin & apud nos quoque discriminatum ac bipartitum esse sacerdotalem ordinem, quemadmodum fuit in umbra veteri, & in sublimiori gradu sacrae ordinationis constitutos pontifices & episcopos praesacerdotibus. Id tam ex ritu consecrationis, quae vt illic, ita etiam hic, illorum propria est praesacerdotibus (quemadmodum conferenti nostrum hunc, quem ab initio obseruatum demonstrauius, ad illum veterem, erit luce clarius) quam ex proprijs plerisque horum officijs, quae simplicibus sacerdotibus non conueniunt. Idque attestante totius catholicae ecclesiae (quae columna & firmitas veritatis est) consensu & obseruatione, vt vniuersali, ita antiqua ab ipsis usque apostolorum temporibus ad nos deducta.

Rationes quasdam dissoluere, quibus conantur haeretici pontificalis & sacerdotalis gradus discrimen tollere.

CAP. X.

Diuis

A Iustus Augustinus scribens de haeresibus, quae eatenus Christi ecclesiam exagitauerant, inter caeteros haeserarchas meminit & Aeriij cuiusdam, qui cum episcopatum impotenter & frustra ambiuisset, auersus a catholica Christi ecclesia in haeserism Arrianam prolapsus est, & ne in vulgo tantum haereticorum latere videretur, etiam ipse Arrianae impietati impia plura dogmata superaddere conatus est. Quorum hoc vnum fuit & praecipuum: Nullum esse discrimen simplicis sacerdotis, seu presbyteri & episcopi. Ita se studens vindicare de catholica Christi ecclesia, quod illum dignata non esset pontificali illo honore & ordine. Sed cum paucissimos aut nullos impiae illius suae & totius Christianae ecclesiae communi sensu consensuque explosae assertionis sectatores & assertores inuenisset illo suo seculo: impij tandem idiotae stupidi que Vualdenses (quos & pauperes de Lugduno appellant) inter caetera execranda impietatum suarum portenta, etiam hoc illius Aeriij dogma impium ab inferis resuscitare conati sunt. At cum nec tunc latius serperet ea impietas, sed in illis ipsis pene suis rursus extingueretur professoribus, vt quibus velut idiotis & simplicibus nec arma suppeterent, nec ingenij, quibus persuaderent alijs paulo cordatioribus: tandem ex busto & cineribus extincti tot seculis Aeriij venenatissimus quidam serpens prodijt Ioannes Vuiclefus in Anglia, qui venenoso suo afflatu infecit plurimos, & multis pestilentissimis librorum suorum voluminibus persecutus est Christi ecclesiam. Quibus dogmata impia plurima, de diuino & humano iure, de ecclesia & eius hierarchia, de caeremonijs ecclesiasticis, de statu monastico, de subditorum erga praelatos & superiores suos obedientia, vulgo persuadere conatus est, & velut classico ad seditionem commouere populos. Abusus ad hoc opportunitate temporis, quo multis annis sub schismate laborauerat Christi ecclesia, incerta quem cathedrae apostolicae praesidentem pastorem suum sequi deberet, cum simul se tres gererent pro summis pontificibus, & eorum quisque suos sectatores haberet. Qua temporum iniquitate ille ad suam impietatem abusus, non parua clade affecit Christi ecclesiam. Fuit enim vir, vt natura seditiosus, ita ingenio acer ac vehemens, & pro sua illa aetate satis disertus ac eloquens. Nam circa annum domini octuagesimum supra mille trecentos vexauit Christi ecclesiam. Exagitauerat autem illum idem ille superbiae & ambitionis spiritus, qui suum illum praecceptorem Aeriium. Nam cum & ipse assequi non posset episcopatum Vigorensem, quem impotenter ambierat, aggressus est se vindicare de Christi ecclesia, Vualdensium illorum impias haereses resuscitans: & quod illi non poterant, scripturarum eas colorauit & adstruxit testimonijs. Itaque inter caetera discrimen auferens inter presbyteros & episcopos, atque vniuersam inde ecclesiasticam hierarchiam tollens e medio, vnde magnum impietati suae profectum videbat, ex apostolicis literis hoc ipsum persuadere conatus est, inter sacerdotes olim

Aeriij haeresis, quod nullum sit discrimen pontificis & sacerdotis simplicis.

Vualdenses discipuli Aeriij.

Ioannes Vuicleff.

Rationes, quibus tollunt discrimen inter presbyteros & episcopos.

T iij nullum

nullum fuisse discrimen: sed humana demum ordinatione illud ipsum **D**
 introductum, tanquam ad tollenda schismata necessarium. Siquidem
 1. Tim. 3 Paulus ad Timotheum scribens, episcoporum & diaconorum tantum
 meminit, illos officij sui admonens, & quales esse debeant praescribens:
 presbyterorum nulla ibi facta mentione. Quare videtur duos tantum eo
 tempore fuisse gradus sacri ordinis ecclesiastici, vltiorem autem eius di-
 stinctionem postea superinductam ab hominibus. Idem innuere vide-
 Phil. 1 tur Philippensibus scribens. Siquidem in salutatione episcopos coniun-
 git diaconibus, sacerdotum aut presbyterorum nulla mentione habita.
 Quorum tamen meminerit alibi, vt in epistola ad Titum, tamen eodem
 loco eorundem & episcoporum appellationem in idem confundit. Quos
 enim primo vocat presbyteros, eosdem continuo dicit episcopos. Huius,
 inquit, gratia reliqui te Ephesi, vt constituas per ciuitates presbyteros. Qui
 quales esse deberent cum adscriberet, subiungit: Oportet enim episco- **E**
 1. Acto. 20 pum sine crimine esse. Idem facit apud Lucam in Actis: Nam vocatos
 ad se Ephesinae ecclesiae presbyteros, mox episcopos appellat: Attredite, in-
 quiens, vobis & vniuerso gregi, in quo vos spiritus sanctus posuit epi-
 scopos. Ex quibus locis etiam diuus Hieronymus hoc annotasse & intel-
 lexisse videtur, olim inter presbyteros & episcopos nullum fuisse discrimen: sed humana postmodum ordinatione illud ipsum, quod nunc cer-
 nimus, introductum. Ita enim scribit in dictam Apostoli ad Titum epi-
 stolam: Idem ergo olim presbyter, qui episcopus: & antequam diaboli in-
 stinctu studia in religione fierent, & diceretur in populis: Ego sum Pau-
 li, ego Apollo, ego vero Cephæ, communi presbyterorum consilio eccle-
 siae gubernabantur. Postquam vero vnusquisque quos baptizauerat, suos
 putabat esse non Christi, in toto orbe decretum est, vt vnus ex presbyte-
 ris electus superponeretur caeteris, ad quem omnis ecclesiae cura pertine- **F**
 ret, & schismatum semina tollerentur. Sicut ergo presbyteri sciunt ex ec-
 clesiae consuetudine ei, qui sibi fuerit praepositus, esse subiectos: ita episco-
 pi nouerint se magis consuetudine, quam dominicae dispensationis veritate
 presbyteris esse maiores, & in communi debere ecclesiam regere. In ean-
 dem sententiam idem scribit ad Euagrium: A principio nullum discrimen
 fuisse episcoporum & presbyterorum, quod autem postea vnus ele-
 ctus est, qui praeponebatur caeteris, in schismatum remedium esse factum,
 ne vnusquisque ad se trahens ecclesiam Christi, eius rumperet vnitatem.
 Nam & Alexandriae, inquit, a Marco euangelista vsque ad Esdra & Dio-
 nysium episcopos, presbyteri vnum semper ex se eligebant & in superio-
 ri loco collocabant, quem nominabant episcopum: quomodo si exercitus
 sibi imperatorem faciat. Quid enim facit, excepta ordinatione, episcopus
 quod non facit presbyter?

Assertio ca-
 tholicae ve-
 ritatis.

Quibus priusquam respondeamus, repetenda sunt breuiter argumentorum
 capita, quibus bipartitum apud nos sacerdotale ordinem demonstrauimus,
 & ca-

A & catholicam ab initio Christi ecclesiam ex apostolorum doctrina & tra-
 ditione agnouisse & recepisse discrimen pontificum, seu vt nunc dicimus,
 episcoporum a sacerdotibus & presbyteris. Et primum ab umbra & fi-
 gura ad solidam suam euangelicam lucis veritatem arguendo, imitantes in
 hoc Pauli apostoli dialecticam. In veteri tabernaculo bipartitum illum
 ordinem supra demonstrauius, tam ex distincto consecrationis ritu,
 quem specialem praeter caeteris sacerdotibus requirebat pontifex, quam ex sacro
 eius ornatu, qui multis parafangis sublimiorem eius gradum, dignitate-
 que demonstrabat, praeter sacerdotibus reliquis, & postremo ex proprijs qui-
 busdam eius munijs, quae vni competebant pontifici, & non reliquis sa-
 cerdotibus. Quod si in umbra haec est distinctio, necesse est eandem aut et-
 iam maiorem esse in solida veritate. Quum rerum natura non capiat, vt
 distinctior sit umbra quam ipsa veritatis soliditas. Deinde ex totius catholi-
 cae Christi ecclesiae communi consensu & obseruatione, non eius tantum **B**
 quae nunc est, sed etiam eius quae fuit ab initio. Quae vniuersa ex apo-
 stolica doctrina & traditione hoc discrimen agnouit inter pontifices &
 inferiores sacerdotes. Ad illos solos credens pertinere consecrationem chri-
 smatis sacri, confirmare baptizatos, ordinare ministros ecclesiae in sin-
 gulis gradibus ecclesiasticis, templa, altaria, & caetera diuino cultui man-
 cipata consecrare & benedicere: praeterea & specialem ritum habuit con-
 secrationis episcoporum praeter sacerdotibus reliquis. Quare si vere affir-
 mauit Apostolus ecclesiam columnam esse veritatis, si superiori etiam li-
 bro recte demonstrauius, non inferiorem esse ecclesiasticae traditionis
 auctoritatem, quam sanctarum scripturarum, si non male hoc intellexerunt
 sanctissimi patres nostri, qui columnae quaedam praecipuae fuerunt ca-
 tholicae ecclesiae, & viua templa inhabitantis in eis sacri spiritus, quod
 quicquid ante omnia vniuersalia concilia per vniuersum orbem tenuit **C**
 Christi ecclesia, ab apostolica id venerit traditione & disciplina. (Quae
 certo est doctrina Christi, quamuis non habeatur in euangelio, vt qui vn-
 ctione sacri spiritus omnem illos veritatem docuit) certum vtique & in-
 dubitatum est Christo autore, doctoreque sacro spiritu ex apostolica traditi-
 one, discrimen pontificum & sacerdotum intellexisse & accepisse Chri-
 sti ecclesiam. Quae enim eius praesentis per orbem diffusae & aliquot an-
 te nos seculis sit hac de re sententia, quae obseruatio secundum eam, quam
 libro I. explicauimus, methodum, cuius adest luce clarius perspicere.

Et quamquam etiam illic demonstratum sit, catholicam ecclesiam fidelissi-
 mam esse custodem depositorum ab initio apud se dogmatum, nec quicquam
 praeterea noui admisisse, illius apostolicae censurae perpetuo memor, qua
 vniuersis, qui praeter id quod a principio accepit ecclesia, noui quicquam an-
 nunciant et superinducere conantur, anathema denunciat idem Apostolus.
 Id quod multis exemplis velut inductiue demonstrauimus, a deo, vt eo ipso
 satis demonstratum sit, quid & ab initio tenuerit catholica ecclesia de qua-
 cunq;

Ab umbra
 et figura ad
 solidam veri-
 tatem.

Ex catholi-
 cae ecclesiae
 consensu et
 obseruatio-
 ne.

Ostenditur
differentia
inter autori-
tatem apo-
stolicā et di-
scipulorū
LXXII.

Lucæ 10

Acto. 1

cunq̄ quæstione proposita, si certum sit quid nostro seculo teneat. Nihilominus etiam in hoc ipso de quo agitur, sui semper fuisse similem, testatur illæ, quas supra citauimus, ecclesiæ columnæ, illæ aquilæ, in quibus præcipue viguit sensus ecclesiastici corporis, in quo Christus est. Imo maiorem fuisse apostolorum autoritatem (qui primi fuere nostræ religionis pontifices & quibus successerunt reliqui episcopi) præ illis LXXII. discipulis, quos dominus deputauit in apostolorum suorum adiutorium, & ante se præmisit binos & binos in omnem locum, quo ipse erat venturus, quorum formam presbyteri nobis exhibent, plane attestatur euangelica historia, nec minus Lucas in Actis apostolicis. Quod enim non eadem fuerit apostolica et illorum autoritas, ordo vocationis eorū a Christo indicat, & deinde confirmat Lucas in electione Matthiæ. Primum designauit dominus apostolos duodecim, nec maiore numero, nec plures, quam diu in terris ageret, in eundem acciuit ordinem, sed longe post electos illos designauit & alios septuaginta duos, non apostolos, sed apostolorum sub eisdem coadiutores, formam exhibens eisdem ordinandorū sub se presbyterorū, maiore numero pro plebium & fidelis populi necessitate, remanente tamen apostolica illa episcopaliq̄ autoritate (ne frequentia vilesceret) apud non ita multos. Itaque cum ex hoc ordine præuaricatus excidisset Iudas, Petrus velut apostolici illius ordinis princeps, post Christi ascensionem in cælum, exurgens in medio apostolorum & discipulorum vna congregatorum, dixit de proditore, qui connumeratus fuerat inter apostolos, & sortitus sortem eius ministerij, vt suspensus crepuerit medius, vtcq̄ secundū prædictionem spiritus sancti per os Dauid, episcopatum eius alter accepturus esset: Oportet ergo, inquit, ex his viris qui nobiscum sunt cōgregati in omni tempore, quo intrauit & exiuit inter nos dominus Iesus, testem resurrectionis eius nobiscum fieri vnum ex istis. Et statuerunt duos, Ioseph cognomento iustum, & Matthiam, & orantes dixerunt: Tu domine, qui corda nosti omnium, ostende quem elegeris ex his duobus accipere locum ministerij huius, & apostolatus, de quo præuaricatus est Iudas, vt abiret in locum suum, & dederunt sortes eis, & fors cecidit super Matthiam, & annumeratus est cum vndecim apostolis. Hactenus Lucas. In quibus verbis hoc pimum notandum est, quod Petrus apostolicum gradum & ordinem, episcopatum dixerit. Deinde, quod ex illis LXX. duobus discipulis, qui vna cum apostolis semper sequuti fuerant dominum, vnum sortito elegerūt in locum apostolatus, aut episcopatum Iudæ. Notum est autem ex inferiori gradu ad superiorem electionem fieri. Ex quo constat apostolos præ illis LXX. discipulis maiori, hoc est, pontificali aut episcopali autoritate fuisse præditos a deo. Quod ipsum discrimen etiam in eo adest perspicere, quod quis cæteri apostolico ordini additi a principio, coadiutores illi LXXII. presbyteri, deinde & VII. illi electi diaconi, etiā prædicarent verbum dei,

etiam

A etiam plurimos Christo lucrifacerent, & baptizarent ad fidem cōuerfos, sacrosanctum, viuificumq̄ illum panem per domos ac mensas Christianidelium frangerent, cæteraq̄ necessaria sacramenta administrarent. Attamen baptizatos confirmasse dono sancti spiritus soli leguntur apostoli, quamuis in rudi illo principio nondum constituta ab illis forma hierarchiæ ecclesiasticæ (quam constituerunt deinceps priusquam a se diuisi orbem terrarum inter se partirentur aggrediendum & excolendum euangelicæ prædicationis vomere) quamuis, inquam, in primo illo initio religionis nostræ pleraq̄ adhuc agerētur ab illis perfunctorie, & promiscue, dispensatione quadam sacri spiritus, pro necessitate illius temporis: quæ deinceps eodem doctore & autore spiritu, decentius ordinata sunt, & sum cuiq̄ præscriptum officium, quod non liceat transgredi: attamen illius confirmationis sacramentum nulli vnquam præsumpsisse leguntur, q̄ soli apostoli. Quæ autem constituta iam per apostolos forma hierarchiæ ecclesiasticæ, hac etiam de re fuerit apostolica doctrina & traditio, quæ illius primitiæ ecclesiæ communis sententia & observatio, attestantur apostolici canones: quorum plurimi evidens discrimen indicant inter episcopum, presbyterum & diaconos, seu ordinem ministrantium. Nam primus iubet episcopum nō nisi a duobus aut tribus episcopis ordinari: cum presbyterorum ordinatio non nisi vnū requirat episcopum, iuxta decretum secundi canonis. Quintus euidenter indicat, vnus ecclesiæ non nisi vnum esse episcopum: cū tamen multos presbyteros habeat. Quintus decimus ostendit presbyteros & inferiores omnes esse sub potestate sui episcopi. Breuiter, vniuersi pene oēs gradus sacri ordinis ecclesiastici in tres dirimūt, episcopos, presbyteros & diacones, sub his vniuersum inferiorem ordinem ministrantium & seruentium comprehendentes. Nec est, quod apostolicorum canonum autoritatem quis eleuet, aut nothos, subditicios & ab aliquo quouis impostore confictos, non autem ab apostolis quis dicat editos: vt istos homines nihil pudet comminisci, quantumuis sit impudens, quiduis dicere, reiicere, asserere pro sua temeritate & arbitrio. Primum, quoniam ex ijs solis non pendet negocium, quandoquidem (vt mox audies) suppetunt testes alij & plurimi & irrefragabiles: sed tantum ad maiorem veritatis confirmationem eos canones adduximus. Deinde, horum canonum autoritatem receptam per ecclesiam ab ipsis mox apostolorum temporibus, probant Anacletus beati Clemētis successor, & beatissimi Petri apostolorum principis discipulus, atq̄ ab eodem, vt idem ipse testatur, ordinatus presbyter in epistola, quā scribit episcopis omnibus catholicæ ecclesiæ. Huius quoq̄ successor Euaristus in epistola ad Aegyptiorum episcopos, Sixtus item eius nominis primus in sua ad episcopos per catholicam ecclesiam, Victor præterea in epistola sua ad Theophilum Alexandrinum & Aegyptiorum episcopos, Sixtus quoq̄ eius nominis secundus, in epistola ad Gratum episcopum,

Differentia
episcopi &
presbyteri
ex canoni-
bus aposto-
licis ostenditur.

De autori-
tate canonū
apostolico-
rum.

pum, rursus in altera ad episcopos per Hispaniam, Marcellus etiam ad episcopos Antiochenae prouinciae, apostolicorum canonum auctoritatem proferunt. Quibus omnibus praeter vitae meritum, & quod glorioso fere consummarunt martyrio, etiam cathedrae Christi & apostolicae in qua resederunt, adfuit priuilegiū. Quae maiori haud dubie priuilegio a Christo dotata est praeter illa Moisaica. Cui tamen praesidentibus, etiam sceleratis & impijs, iubet Christus credere & obsequi per omnia in his quae illius legis & religionis fuerant. Ne quis de fide illorum, quae tam consonanter ab illis affirmantur, quicquam dubitare possit. Quorum hac de re testimonia postea afferemus opportunius.

Idē demon- strare ex cō cordi par- testimo- nio, Clemē- tis.
Anacleti.
Exodi 29
 Praeterea testes sunt fidei, sententiae & obseruationis illius primitiuae recens ab apostolis institutae ecclesiae. In primis Clemens B. Petri discipulus & successor, qui in epistola ad Iacobum scribit ex eiusdem Petri traditione et doctrina, in singulis ciuitatibus singulos, non binos aut ternos constituendos episcopos, quibus per omnia subsint presbyteri. Porro episcopos vicem apostolorum gerere, at illorum LXX. discipulorum presbyteros, atque hoc ipsum docuisse dominum. Quin & ex Anacleto huius in apostolica cathedra successore, atque B. Petri discipulo proprium, distinctumque ritum consecrationis episcopi, & inferioris gradus sacerdotis aut presbyteri intellexisti superius: Quorum discrimen in eadem epistola adstruit ex umbra legis veteris. Primus, inquit, Aaron in lege sacerdotale nomen accepit, primusque pontificali stola indutus victimas obtulit, iubente domino & loquente ad Moysen: Accipe, inquit, Aaron & filios eius, & applicabis ad ostium tabernaculi testimonij. Cumque laueris patrem cum filijs aqua, indues Aaron vestimentis suis, id est, lineam tunicam & superhumeralem & rationale, quod constringes baltheo, & pones thyram in capite eius, & laminam sanctam super thyram, & oleum unctionis fundes super caput eius, atque hoc ritu consecrabitur domino, filios quoque illius applicabis, & indues tunicis lineis, cingesque baltheo Aaron & liberos eius, & impones eis mitras, eruntque mihi sacerdotes religione perpetua. Quo loco con templari oportet Aaronem summum sacerdotem, hoc est, episcopum fuisse: porro filios eius presbyterorum demonstraſſe figuram. Hoc enim interfuit inter Aaron summum sacerdotem & filios eius, qui sacerdotes erant, quod Aaron super tunicam accipiebat poderem, stolam sanctam, et coronam auream, mitram & zonam auream, & superhumeralem & reliqua quae praefixa sunt: filij autem Aaron super tunicas lineas cincti tantummodo & thyarati assistebant sacrificio domini. Haecenus ille. Vides comparando umbram & figuram ad suam solidam veritatem, quantum ex ipsa dei lege sit discrimen episcoporum & presbyterorum nostrorum, & quae fuerit ea de re ipsius primitiuae ecclesiae sententia et obseruatio. Qui & in alia epistola, quam scribit de hierarchia ecclesiastica: Sacerdotum, inquit, ordo bipartitus est, & sicut dominus illum constituit, a nullo debet perturbari.

A turbari. Vides a domino non hominibus bipartitum esse sacerdotalem ordinem. Idem confirmat facer ille Dionysius. Qui, ut supra ostendimus, diuina ordinatione a sanctis nostrae sacerdotalis functionis ducibus, hoc est, ab ipsis apostolis, dicit eandem recepisse ritum consecrationis sacri chrismatis, a solis pontificibus peragendum. Quibus & caetera, quae supra memorauimus, pontificalia munia, non autem presbyteris conuenire affirmat. Quin & proprium, distinctumque ritum consecrationis utrorumque explicat. Ignatius item & ipse apostolorum discipulus, & auditor in ea, quae est ad Smyrneses epistola, clare distinguit hos gradus sacri ordinis. Omnes, inquit, episcopum sequimini, sicut Christus Iesus patrem: presbyteros sicut apostolos, diaconos autem veneramini, sicut dei mandato ministrantes. Vides ex comparatione, quantum & quod immensum ille discrimen indicat inter episcopos & presbyteros. Omitto hic citare subsequentiū sanctissimorum patrum, Irenaei, Origenis, Cypriani, eorumque, qui deinceps magno numero subsequuti sunt, eiusdem indubitatae sententiae certissima testimonia. Quandoquidem quos iam citauimus, idem quod nunc discrimen seruat et agnoscit inter episcopum & presbyterum vniuersa per orbem Christi ecclesia, etiam obseruasse primitiuam illam recens ab apostolis institutam ecclesiam, velut ex Christi institutione & magisterio, certum & indubitatum faciunt, certamque & indubiam veritatem demonstrant eius, de qua nunc agitur, veritatis catholicae. A qua quonia diffentire non potest, eiusdem ille magnificus praeco, assertor doctorque Apostolus: nunc videndum est, quantum idem pro Aerio, Vualdensibus, Vuicleſo, Luthero, caeterisque eius farinae haereticis faciat, quandoquidem illius auctoritatem etiam nobis & vniuersae Christi ecclesiae sacrosanctam suae impietati nituntur praetextere: atque eorundem aduersus catholicam hanc, orthodoxamque veritatem diluendae obiectiones & calumniae.

C Quod priusquam facio, si forte id minus accurate fecero, nec omnium in eo iudicio satisfecero, iterum meminisse te cupio Christiane lector, fidelis illius & plane Christiani consilij, quod ex Origene superius inculcauimus. Quo idem nos admonet, ne ab istis, quae obseruat catholica Christi ecclesia, vlla canonicarum scripturarum, quae nobis forte videretur, euidencia aut apparentia nos abduci sinamus. Quae quoties inducuntur aduersus communem obseruationem ecclesiae, ea nos tentatione pulsari putemus, de qua nos cautos, praemonitoque fecit Christus, nobisque monstri Christum, quamuis contra Christum, in deserto aut domorum penetrabilibus: qui seipso teste non est, nisi in corpore catholicae ecclesiae. Sed nos, inquit ille, credere illis non debemus, neque exire a paterna, ecclesiasticaque traditione, neque aliter vnquam credere, nisi quemadmodum ecclesiae tradiderunt nobis: hoc est, successio illa ecclesiastica. Quo vere fidelis, sanctoque consilio tuae commendato memoriae, iam quae ex Apostolo summum aduersus praesertam catholicam veritatem fidelium mentibus offunde-

Dionysij
Hierarchie
ecclesiasti-
cae ca. 4. et 5

Ignatij.

Ad radicem
ex verbis
Apostoli, q
bus etiam Hi
cronymus
collere vide
tur discrimen
episco
porum &
presbytero
rum.

renituntur haeretici, clarae veritatis luce discutiamus.

Cum dicitur, ex eo significari nullum fuisse discrimen episcopi & presbyteri, quod Paulus Timotheo scribens episcoporum tantum & diaconorum meminerit, presbyterorum nulla facta mentione: illos tantum officij sui admonens, & quales esse debeant, describens.

Apostoli
oēs gradus
ordinis ec-
clesiastici
sub episco-
pi & dia-
coni vocabu-
lis compre-
hendere.
Duo gene-
ra graduum
ecclesiasti-
corum, epi-
scoporū &
diaconorū.

Leue hoc admodum, neque vrgens argumentum est, & quale riderent & exploderēt Dialectici: Vno hoc loco duorum tantum graduum sacri ordinis Paulus meminit, ergo non fuit tertius. Ego vero omnium, quos supra explicauimus, sacri ordinis ecclesiastici graduum, & non duorum aut trium illic meminisse Apostolum, nihil dubito. Siquidem omnes gradus sacri ordinis ecclesiastici in duo omnino genera diuiduntur, in principantes aut superintendentes ac ministrantes. Primum genus tamen bipartitum sit, vno tamē generico vocabulo, proprie episcoporum dicitur. Siquidem episcopus Graeca vox superintendentem significat. Vtriusque autē est, hoc est, & pontificis & sacerdotis, praesse populo, atque eius curae, regiminique superintendere: ordinate tamen, quemadmodū superius etiam ex umbra veteris tabernaculi demonstrauimus. Ad vniuersum ergo hoc genus pertinent, quae illic describit Apostolus: Oportet episcopū irreprehensibilem esse, &c. Secundum etiam genus graduum sacri ordinis ecclesiastici, tamen in multas insuper species ordine se habentes distributum (quemadmodum etiam in umbra sua cernebatur expressum) superius demonstrauerimus: omnes tamen illas sub vna hac generica appellatione contineri certum est, diaconorū, inquam. Diaconus enim & ipsa Graeca vox, proprie ministrum significat, adeo ut Timotheum etiam pontificem & episcopum Paulus admoneat implere diaconatum, seu diaconiū suum. Ita enim Graece dicitur. Cuius loco interpres noster ita vertit: Ministerium tuum imple. Quare quae de diaconis ibi dicit Paulus, non ad solos eos, quos nunc generico vocabulo ad praecipuam specierum appropriato, diacones dicimus, sed etiam ad subdiaconos, reliquosque ministrantes sacri ordinis gradus pertinent, quamuis ad principales praecipue. Itaque Pauli illa instructio & doctrina haudquaquam diminuta aut manca est, imo vniuersos sacri ordinis gradus comprehendit sub duobus illis capitibus & vocabulis genericis, & sufficienter praescribit, quales esse debeant constituenti in singulis gradibus ordinis ecclesiastici. Quod vero ita sit versus Apostolus his vocabulis episcoporum & presbyterorum, ut genericis, inquam, non ut appropriatis, quemadmodum postea vsus obtinuit, idem ad Philipenses clare attestatur, scribens in haec verba: Paulus & Timotheus serui Iesu Christi, omnibus sanctis in Christo Iesu, qui sunt Philippis, cum episcopis & diaconibus, gratia vobis & pax. Constat autem secundū ordinis sacerdotes (quos presbyteros magis appropriate, quam proprie dici vsus obtinuit) non pontifices, quos nunc solos episcoporum dignamur vocabulo, illic per episcopos Paulum intellexisse. Quandoquidem

Quod episcopi et presbyteri ut genericis vocabulis vsus sit Apostolus & indifferetis.

vnus ciuitatis, neque nunc est, neque tunc fuit, nisi vnus pontifex, seu, ut nunc loquimur, episcopus: quemadmodum confirmant Clemens, Anacletus, Dionysius, Ignatius, apostolorum discipuli & proximi successores, et breuiter, omnis ille sanctorum patrum venerabilis chorus. Hanc episcopi, presbyterique genericam, indiscretamque appellationem, in praedictis verbis Apostoli, mihi animaduertisse et notasse videtur Theophylactus ille, scribens in primum caput epistolae ad Philipenses, atque exponens illud: Cum episcopis & diaconibus, episcopos, inquit, sacerdotes dicit. Neque enim plures praeter vnum erant episcopi, qui singulis ciuitatibus praesiderent. Quippe, cum nondum essent huiusmodi nomina dispartita; sed episcopi tantum diaconi & presbyteri dicebantur. Hactenus Theophylactus, cui vides, ut etiam suboluerit in Paulo, indiscreta illa & confusa, genericaque dictorum vocabulorum appellatio. Eodem respexisse mihi videtur Augustinus in quadam ad diuum Hieronymum epistola, XIX. qua scribit in haec verba: Quanquam enim secundum honorum vocabula, quae iam ecclesiae vsus obtinuit, episcopatus presbyterio maior sit tamen Augustinus Hieronymo minor est. Quibus verbis clare innuit, non ex propria vocabulorum ratione episcopatum presbyterio esse maiorem, cum sit vtrumque genericum, & ex sua ratione aequae late patēs vocabulum, quorum vsus indiscretus extitit ab initio, & indifferens, communisque vtriusque gradui sacerdotalis ordinis: quemadmodum iam nunc demonstrauimus. Sed vsu ecclesiae introductū postea, ut alteri vni eius speciei appropriaretur, & alteri aliud, hoc est, pontificali gradui episcopi, & inferioris ordinis sacerdotij, vocabulum presbyteri. Itaque ex vsu vocabulorum, quae iam obtinuit ecclesia, non autē quem obtinuit ab initio, episcopatus presbyterio maior est. Idque propterea, quod per vsu loquendi sunt appropriata speciebus diuersis, quare altera, non ex vsu loquendi tantū, sed re ipsa altera maior est. Itaque indistinctis ab initio ex ratione propria vocabulis, per abusum & appropriationem ad res diuersas, facta est distinctio. Haec qui non obseruant in verbis Apostoli, inuoluuntur difficultatibus, vnde se facile extricare non possunt. Itaque etiam sacer ille Ambrosius dicta Pauli verba satis absurde interpretari cogitur, quasi Paulus et Timotheus secum & cum suis ministris pacem & gratiam imprecarentur Philippensibus. Ita enim ait: Cum episcopis & diaconibus, hoc est, cum Paulo & Timotheo, qui utique episcopi erant, simul & significauit diacones, qui ministrabant eis. Ad plebem enim scribit, nam si episcopis scriberet & diaconibus, ad personas eorum scriberet, & loci ipsius episcopo scribendum erat, non duobus vel tribus, sicut & ad Titum & Timotheum. Haec Ambrosius. Quem non animaduersa generica illa episcopi appellatione familiaris Apostolo, & ad eam, quam post vsu obtinuit, appropriatam respicientem (ne euidentem falsitatem cogeretur admittere) videlicet, eiusdem Pauli temporibus vnus ciuitatis plures fuisse episcopos, id

Non animaduersa illa generica episcopi & presbyteri appellatione, quae multos difficultatibus inuoluit, et inter hos Ambrosium.

est, pontifices, ad absurdam illam, extraneamque expositionem declinare coegit. In hoc utique commendandus, quod Adamantij illius, atque adeo Christi consilij memor, ob nullam quam tumuis apparentem difficultatem ex scripturis, aduersus ea, quae tenet communis per orbem ecclesiae obseruatio, quicquam admisit scrupuli: sed conatus est quacumque potius expositione lenire ingestam ex scripturis difficultatem, quam ob quamcumque scripturarum in contrarium, ut cuique videretur, euidetiam, communem ecclesiae consensum & obseruationem reuocare in dubium. Quam enim nihil tollat ingestam ex Apostolo difficultatem dicta Ambrosij expositio, si non aduertat genericam illam, propriamque rationem episcopi, secundum quam in apostolicis literis, quoties episcopi atque etiam presbyteri fit mentio, semper accipiuntur haec vocabula, eiusdem Pauli apud Lucam verbis manifestum est. Quandoquidem vocatos ad se Ephesinae ciuitatis presbyteros, eosdem mox episcopos appellat, dicens: Attendite vobis & vniuerso gregi, in quo vos posuit spiritus sanctus episcopos, regere ecclesiam dei. Quod enim de inferioris gradus sacerdotibus (quos nunc presbyteros vocari vsus obtinuit) illic loquatur Apostolus, certum est, cum non possint vnius ciuitatis esse plures pontifices, aut (ut nunc loquimur) episcopi. Eadem ratione, primum hoc genus graduum sacri ordinis principantium aut superintendentium, secundum totam illam genericam suam latitudinem, antiquitas illa appellauit presbyteros, honoris potius, quam aut officij aut proprii gradus nomine: perinde quasi aut patres aut seniores dixeris. Presbyter enim Graeca vox est, Latine seniolem significans, hoc est, honoratorem. Quandoquidem honor ille etiam qui prudentiae, sensuumque maturitati, & morum integritati competit, illo senioris aut presbyteri significatur vocabulo: Senectus, inquit ille, venerabilis est, non diuturna, neque annorum numero supputata. Cani enim sunt sensus hominis, & aetas senectutis vita immaculata. Et rursus: Consummatus in breui compleuit tempora multa. Itaque Timotheus non solum sacerdos aut presbyter, sed etiam pontifex, & (ut nunc dicimus) episcopus, haudquaquam aetate senex erat, eodem teste Apostolo, qui ita scribit ad eundem: Nemo adolescentiam tuam contemnat. Quod autem Apostolus secundum eam genericam indifferentiam vsus sit hoc presbyteri vocabulo, & non quemadmodum nos, vni ipsum speciei sacerdotij applicantes, idem ipse testis est: qui nunc inferioris ordinis sacerdotes vocat presbyteros, nunc episcopos, ut nunc loquimur, hoc est, pontifices. Primum facit apud Lucam Actorum vigesimo: A Mileto enim mittens Ephesum vocauit presbyteros (ita Graece legitur, quod noster vertit, maiores natu ecclesiae) qui cum venissent ad eum & simul essent, dixit eis inter cetera: Attendite vobis & vniuerso gregi, in quo vos spiritus sanctus posuit episcopos. Presbyteros illic appellat secundi ordinis sacerdotes, quos nunc solos presbyteros dicimus, ut quos plures vna capit & capiebat ciuitas,

uitas, tamen sub vno pontifice. Rursus etiam pontifices, aut (ut nunc dicimus) episcopos presbyterorum nomine appellari a Paulo, idem ipse ad Titum scribens clarissime attestatur, cum ait: Huius rei gratia reliqui te Cretae, ut ea quae desunt corrigas, & constituas per ciuitates presbyteros. Nam praecipiens continuo, quales vellet ordinari & constitui presbyteros, nempe, si quis sine crimine est, vnius uxoris vir, filios habens fideles, non in accusatione luxuriae, aut non subditos, subiungit: Oportet enim episcopum sine crimine esse, sicut dei dispensatorem, continuo episcopum vocans, quem ante presbyterum. Quod enim illic de constituendis episcopis, hoc est, pontificibus praecipue mandauerit, diuus Chrysostomus in eundem locum scribens, & post eum Theophylactus diligenter annotauit. Notebat enim Apostolus immensam, populosissimamque in sulam, centum quoddam urbibus nobilem, vnius tantum episcopi, sed plurium per opportunas ciuitates dispositorum demandari curae & regimini, hoc magis existimans fore e re Christiani delictum, religionis ac fidei, ut insignis quaeque ciuitas suum haberet episcopum. Ita & Petrus apostolorum princeps, & Christianorum pontifex primus (ut vere dicit Caesariensis ille Eusebius) presbyterum se vocat, dicens: Presbyteros ergo qui in vobis sunt, obsecro copresbyter. Similiter & Ioannes apostolus in secunda sua epistola: Presbyter electae dominae & natis eius. Et rursus in tertia: Presbyter Gaio charissimo.

Haec itaque genericam, indiscretamque horum vocabulorum, episcopi & presbyteri, ad bipartitum sacerdotalem ordinem, & vtrumque eius gradum communem, indistinctamque appellationem, qui obseruat in Apostolo, nulla in verbis eius haerebit difficultate, nec ob indiscreta vocabula, in vnum confundet gradus, quos demonstrauimus distinctos, sacri illius ordinis ecclesiastici. Quae non animaduersa etiam diuum Hieronymum inuoluit perplexitatibus, ynde se extricare non potuit. Cum hinc staret communis ecclesiae sensus, inde & in diuersum sibi trahere videretur verba Apostoli. Imo nec secum ipse consentit, sed nunc discrimen tollit inter presbyteros (ut nunc loquimur) & episcopos, nunc rursus statuit, ipsa rei veritate coactus, & communi consensu ecclesiae. Itaque causam explicans, quare ad Timotheum scribens Paulus, tantum episcoporum & diaconorum meminerit, presbyterorum nulla mentione habita: Cur, inquit, Paulus de presbyteris nullam facit mentionem, sed eos in episcoporum numero comprehendit? Quia secundus, imo pene vnus gradus est. Sicut ad Philippenses episcopis & diaconis scribit, cum vna ciuitas plures episcopos habere non posset. Vides enim hic fateri etiam apostolorum temporibus discrimen inter presbyteros (ut nunc loquimur) & episcopos. Cum vna ciuitas plures habere non potuerit episcopos, at bene presbyteros: item quia secundus gradus presbyterorum est in sacro ordine ecclesiae: primus ergo sit episcoporum, necesse est, & a secundo distinctus. Quod addidit, imo pene vnus, fecit respiciens ad illam ingestam sibi

V iij perple

Acto. 20

Presbyter
vocabuli
genericum
demonstra
uit.

Vt haeret
Hierony-
mus in ver-
bis Apосто-
li ob non a-
nimaduersa
sam generi-
cam appella-
tionem epi-
scopi &
presbyteri.
Vt sibi non
constet Hi-
eronymus
in discrimi-
ne presby-
teri & epi-
scopi.

perplexitatē ex non obseruato indiscreto vsu horū vocabulorum in Apo-
stolo. Non tamen vnū dicere illic ausus est, qui iuxta ecclesiae consensum
eosdem vt duos, distinctosq; gradus apertissime distinxerat, sed addidit,
pene vnus, vicinitatem eorundem, non identitatē significans. Itaq; in epi-
stola ad Euagrium, tametsi ad refrenandam diaconorum quorundā in-
solentiam, qui presbyteris se æquare, aut præferre etiā nitebatur, im-
mo dice gradum eorundem efferat, in hoc abusus dictis verbis Apostoli, per
quæ (cum in confesso esset omnibus episcoporum excellentia & sublimi-
tas, vt ita presbyterorum quoq; dignitatem & excellentiam contestatam
faceret, diaconorumq; illorum insolentiā magis deprimeret) inter presbyte-
ros & episcopos nullam olim distinctionem fuisse contendit: sed postea
in schismatum remediū esse factum, vt ex presbyteris electus vnus præ-
poneretur cæteris: ne vnusquisq; ad se rapiens ecclesiam Christi, eius vni-
tatem rumperet: quomodo si exercitus sibi imperatorem faciat. Mox ta-
men ipsa rei veritate & communi consensu (qui illi reclamabat) ecclesiae
coactus, & veluti sibi ipsi contrarius subiungit: Quid enim facit, excepta
ordinatione, episcopus, quod non facit presbyter? Si ordinationem exci-
pis, confiteris vtique eandem a solo episcopo & non presbyteris posse fie-
ri. Magnum ergo discrimen inter episcopos & presbyteros statuis, idque
diuina etiā ordinatione, dei enim sacramenta hæc sunt, & ex diuina non
humana ordinatione fortiuntur ministros, a quibus cõferri possint, pro-
prios. Quod ipsum etiā in fine eiusdem epistolæ eadem veritate coa-
ctus rursus confitetur. Et vt sciamus, inquit, traditiones apostolicas sum-
ptas de testamento veteri. Quod Aaron & filij eius, atq; Leuitæ in tēplo
fuerūt, hoc sibi episcopi, presbyteri & diaconi vendicēt in ecclesia. Quod
idem affirmat in epistola ad Nepotianum his verbis: Quod Aaron & fi-
lios eius, hoc episcopum & presbyteros esse nouerimus. Si vmbra suæ,
vt hic affirmat Hieronymus, etiā hac parte respōdet veritas, si hoc sunt
in ecclesia Christi episcopi, vt nūc loquimur, presbyteri & diaconi, quod
in veteri illo tabernaculo Aaron, filij eius & Leuitæ, constat autem & lu-
ce clarius a nobis supra demonstratum est, inter Aaronis pontificatum,
& filiorum eius sacerdotiū, ex diuina institutione interfuisse plurimum:
nihilominus certum est, ex Christi institutione tantundem, aut etiā
plus interesse inter pontificalem apud nos, & sacerdotum inferiorum or-
dinem: seu, vt nunc dicimus, inter episcopos & presbyteros.

Iam vero neq; hoc secum mihi quadrare videtur, sed multas rimas du-
cere, vnde coargui facile possit, quod in epistolā ad Titum scribens idem
ait Hieronymus, olim idem fuisse presbyterum & episcopum, & ante-
quam diaboli instinctu studia in religione fierēt, dicereturq; in populis:
Ego sum Pauli, ego Apollo, cõmuni presbyterorum consilio ecclesias gu-
bernatas: postquam autem vnusquisq; eos, quos baptizauerat, suos esse
putabat, non Christi, in toto orbe decretum fuisse, vt vnus ex presbyteris
electus

A electus superponeretur, ad quem omnis ecclesiae cura pertineret, vt schis-
matum semina tollerentur. Quod ipsum tamen ecclesiae magis consuetu-
dini, q̄ diuinæ dispensationis illic tribuit auctoritati. Hæc, inquam, mi-
nime secum mihi cohærere videntur. Libenter enim interrogarem Hie-
ronymum, aut si quis alius hac in re eius assertor esse voluerit, quando
fuerat illud olim, aut quamdiu se extenderat, quando dicit nullum fuisse
discrimen episcopi & presbyteri, sed communi presbyterorum consilio
gubernatas ecclesias: Quandoquidem quæ diaboli instinctu studia in re-
ligione facta sunt, ita vt diceretur in populis: Ego Pauli sum, ego Apo-
llo, aut Cephæ, ad quæ tollēda necessario introductum fatetur discrimen
inter episcopum & presbyteros, statim ab initio Christianæ ecclesiae in-
troducta sunt. Scriptam enim primam illam epistolam ad Corinthios,
qua eos eiusmodi studiorum arguit, circa annum quartum aut quintum
Claudij, certum est, quo fames illa Agabi propheta prædicta totum or-
bem inuaserat, ob quam pro subuentione eorum qui Hierosolymis in
commune vivebant Christiani fidelium, collectas per ecclesias Achaiae, Gala-
tiae, & Corinthiorum, idem ordinauerat Apostolus, de quibus in eadem
epistola mentionē facit: hoc est, annis tredecim aut quatuordecim a Chri-
sti ascensione in cælum. Exiguum ergo est, & momentaneum pene illud
olim, antequam diaboli instinctu in religione fierent studia, & diceretur
in populis: Ego sum Pauli, ego Apollo, aut Cephæ. Nam ab eo tempo-
re quod introductum est, & toto orbe ordinatum & decretum, ab i-
psis haud dubie decretum est, & ordinatum apostolis, autore nimirum
Christo & doctore sacro spiritu. Nam eo tempore qui aliter per vniuer-
sam toto orbe ecclesiam consonanter decerni id ordinarique potuerit, ni-
si consona traditiōe apostolica, nec imaginari quidem est. Quomodo er-
go diuinæ hoc dispensationis fuisse quisquam negare poterit, haud equi-
dem intelligo. Insuper cum idem ipse rei euidentia conuictus fateatur Hie-
ronymus, ad schismata tollenda ab ecclesia Christi necessario introdus-
ctum discrimen presbyterorum & episcopi, idq; ab ipso statim initio &
vsq; nunc seruatum tenore perpetuo, certumq; est nō defuisse. Chri-
stum suæ dilectissimæ sponsæ in necessarijs: quo pacto cuiquam credibi-
le videbitur, eundem non fuisse autorem huius tam necessarij discrimi-
nis atque ordinis inter presbyteros & episcopos, sine quo non subsi-
stebat ecclesiae vnitas neque ad modicum, præsertim si ab illa vmbra ta-
bernaculi veteris (in quo hoc discrimine hunc ordinem a deo prouiden-
tissime, diligentissimeq; constitutum demonstrauimus) ad Christi eccle-
siam transferamus oculos.

In hæc itaque absurda, perplexa, minimeque cohærentia, atque adeo
inter se pugnantia delapsus est vir alioqui doctissimus & eruditissimus,
dum scripturarum q̄ ecclesiasticæ traditionis auctoritati nimio plus tribu-
ens, in eorundem vero, germanoq; intellectu (in quo facilis & procliuus

lapsus est, praesertim si quis proprio fidat ingenio, & ad amissim illam re-
ctæ intelligentiæ scripturarum non satis respiciat) ob non obseruatam,
quam demonstrauimus, indiscretam, genericamque vocabulorum epi-
scopi & presbyteri significationem in apostolicis literis, in eisdem hallucina-
tus est. Et quis omnibus horis sapit? Ab illo itaque vno dissentire, quo
vniuersæ Christi ecclesiæ consentiamus, nullum cuiquam piaculum vi-
deri debet. Et hæc ad hæreticorum aduersus catholicam veritatem argu-
menta & obiectiões, quibus discrimen episcoporum & presbyterorum
auferre nituntur, atque adeo vniuersam hierarchiam ecclesiæ e medio tol-
lere, satis superque multa.

Hactenus de vnitatem ecclesiæ, quæ in ordine consistat, & quis sit ille ordo
sacer, quo constitutus autore, qui eius gradus, quæ singulorum munia pro-
pria, satis (ni fallor) dilucide a nobis demonstratum est.

Ecclesiasticæ hierarchiæ libri II. FINIS.

HIERARCHIAE ECCLESIASTICAE LIBER TERTIVS.

Eorum, quæ deinceps tractabuntur, ordo constituitur.

CAP. I.

VNAM esse catholicam ecclesiam, omnibus in con-
fesso est, & Niceno decantatum symbolo. Nec præ-
terea aliud quæ ordinis esse vinculum, quod in vnum
conciliet tam immensam multitudinem, etiam demon-
stratum est. Sacrum insuper ordinem illum eccle-
siæ, a deo constitutum, in suos gradus partiti sumus:
quo tandem perueniremus ad hierarchiam, hoc est, sacrum illum prin-
cipatum ecclesiæ. Inuenimus autem duos gradus principantium, nempe
presbyteralem, vt nunc loquimur, & episcopalem. Quorum hic ta-
meti primus sit, isque vnus gradus, non sinit tamen natura Christianæ
ecclesiæ hac in re, vmbrae suæ veteri conformari exacte: sed maiorem
distinctionem requirit veritas corporis, quæ sit in vmbra aut figura cer-
nere. Veteris siquidem illius synagogæ paucitas, vt vnus tantum co-
gnatique populi, vni tantum templo, vni altari, tabernaculoque deser-
uiens, vnico pontifice contenta erat. Quare illic in gradu pontificali su-
peruacuum erat alium ordinem querere. At veritati cedente vmbra
veteri, cum iam non vno tantum in templo, vno altari, vno orbis an-
gulo, sed in omni loco, iuxta Malachiæ vaticinium, offertur deo obla-
tio illa munda, cum suum quæque ciuitas pontificem, seu episcopum,
suos presbyteros requireret, æque erat necessarium episcoporum pene
infinitam illam multitudinem in vnum contineri & redigi, ne vnusquis-
que ad se rapiens ecclesiam Christi, eius vnitatem scinderet. Quæ enim re-
quire-

Vnitatem ec-
clesiæ conti-
neri ordine.

Episcopatum
vnicū esse,
primumque
gradū ordi-
nis ecclesi-
astici.

Episcopos
mū iudi-
cā necessa-
rie inda-
re esse de-
bere.

Aquirebat necessitas, particularis vnus ecclesiæ eum ordinem, vt vni vnus
presideret episcopus, atque ad eum eius cura pertineret præcipua, eadem &
multo maior, eam requirebat vnitatem catholicæ ecclesiæ, eum ordinem,
vt sibi mutuo præessent & subessent tam multi episcopi, atque omnibus
vnus presideret ac superintenderet: alioqui quo non pacto vnoquoque ad
se rapiente Christi ecclesiam, tot derepente enata forent schismata, quot
essent pastores & episcopi?

Itaque si superius recte a nobis demonstratum est, nullam omnino in
vnum conciliari posse multitudinem absque ordine ad vnum aliquod
in vno ordine: si omnem humanam societatem aliquo ordinis vinculo necessa-
rio contineri, & in vnitatem redigi per superintendentem aliquam, qua diri-
gitur ac gubernatur, autoritate nisi insuper hoc requirere rationem soci-
etatis, vt maximæ, ita perfectissimæ, nempe Christianæ ecclesiæ, vt ordi-
ne perfectissimo, ac diligentissime constituto, per supremi vnus presiden-
Btis imperium, in vnitatem redigatur arctissimam: idque siue hinc ad figu-
ram atque vmbrae eius veterem, siue illinc ad ipsum eius exemplar (quod
imitatur, & ad quod effigiata est) hierarchiæ celestis, siue ad finem, siue au-
torem eius respiciamus, omnipotentem illam dei patris sapientiam Chri-
stum (cuius vt debebant esse perfectissima opera, ita effulissimum sui in
eandem amoris preciosi sui sanguinis & amarissimæ mortis, documen-
tum certissimum præbuit) dubitari omnino non potest, quin ita ab eo-
dem constituta sit Christo, & velut castrorum quædam acies ordinata si-
cut eam ab initio perdurasse videmus, sacro illo presbyterorum, episco-
porum, archiepiscoporum, primatumque ordine, per loca opportuna apo-
stolico ministerio distributo & disposito: per quos ad vnū caput, vnam
Petri cathedram, vnum summum pontificem, totius ecclesiæ cura ordina-
tissime deferretur & conflueret. Hunc enim ordinem talem ab initio vi-
Cguisse in ecclesia, omnes ab initio ecclesiastici scriptores testimonium per-
hibent. Id quod libet vnus aut alterius verbis hic breuiter adscribere, ne
præter necessitate sim prolixior (nā exactius hæc deinceps demonstra-
da sunt) Occurrit autem inter cæteros beatissimus ille Leo in hæc verba scri-
bens ad Anastasium: Sicut in vno corpore multa membra habemus, omnia
autem membra non eundem actum habent: ita multi sumus vnum corpus in
Christo, singuli autem alter alterius membra. Hæc connexio totius quidem
corporis vnitatem requirit, sed præcipue exigit concordiam sacerdotum.
Quibus tametsi sacerdotij sit dignitas communis, non est tamen ordo
æqualis. Quoniam & inter beatissimos apostolos, in similitudine hono-
ris fuit quædam discretio potestatis, & cum omnium par esset electio,
vni tamen datum est, vt cæteris præmineret. De qua forma episcopo-
rum quoque est orta distinctio & necessaria dispensatione prouisum, ne
omnes sibi omnia vendicarent, sed essent in singulis prouincijs singuli,
quorum inter fratres haberetur prima sententia, & rursus quidam in ma-
ioribus

Christo au-
tore ordina-
tæ ecclesiæ
sacro illo
presbytero-
rum, episco-
porum, archie-
piscoporum,
primatumque
ordine, sub
vno capite,
ad quod totius
ecclesiæ
cura con-
flueret.

Ab initio
ecclesiæ vi-
guisse in ea
illum sacrum
ordinem.

Beati Leo-
nis testimo-
nio.

ioribus urbibus constituti, sollicitudinē susciperent ampliorem, per quos ad vnam Petri sedem vniuersalis ecclesiae cura confluere. Hæc ille Leo. Ex quibus intelligis ecclesiasticam, quam diximus hierarchiam, non solum suis illis temporibus, hoc est, ante annos mille centum, sed ex ipsa apostolorum institutione ab initio viguisse in vniuersa Christi ecclesia. Quod ipsum si alio quoque teste æque aut etiam magis idoneo audire volueris, vt in ore duorum vel trium stet omne verbum, Anacletum accipe, illum beatissimi Petri discipulum, atque ab eodem ordinatum presbyterum, qui quoque eo seculo, in ea ecclesia dignus inuentus est, cui vniuersalis ecclesiae committerentur gubernacula. Hunc, inquam, Anacletum audi, non præcedentium seculorum, aut longe ante se gestam historiam, sed cuius aut ipse pars fuit, aut quæ a beatissimo Petro audiuit, scribentem in hæc verba:

Anacleti.

Anacletus seruus Iesu Christi, in apostolica sede a domino constitutus, & a sancto Petro apostolorum principe presbyter ordinatus, omnibus episcopis & reliquis Christi fidelibus salutem. Deinde continuo post exordium epistolæ: De primatibus, inquit, charissimi super quibus me quidam vestrum cōsulerunt, & apostolicæ autoritatis (qua licet indigni domino dispensante fungimur) decretum postularunt, si esse deberent an se, quantum hactenus de his a beato Petro & reliquis apostolis, ac a beato Clemente sancto prædecessore nostro & martyre nouimus statutum, denegare vobis minime possumus, &c. Sacerdotum, fratres, ordo bipartitus est: & sicut dominus illum constituit, a nullo debet perturbari. Scitis enim a domino electos & constitutos apostolos, & postea per diuersas prouincias ad prædicandum dispersos. Cum vero messis cœpisset crescere videns dominus paucos esse operarios, ad eorum adiumentum elegit septuaginta discipulos. Episcopi vero domini apostolorum, presbyteri quoque septuaginta discipulorum locum obtinent. Et paulo post: Amplius hos duos ordines sacerdotum, nec Christus nobis contulit, nec apostoli docuerunt. Episcoporum vero ordo vnus est, licet sint primates illi, qui primas ciuitates tenent: qui & in quibusdam locis patriarchæ a nonnullis vocantur. Illi autem qui in metropoli a beato Petro ordinante domino, & a prædecessore nostro prædicto sancto Clemete, seu a nobis constituti sunt, non omnes patriarchæ aut primates esse possunt: sed illarum urbium, quæ priscis temporibus primatum tenuerunt, episcopi, primatum aut patriarcharum: reliquæ vero metropoles archiepiscoporum, aut metropolitanorum, non autem primatum aut patriarcharum vtantur nominibus, &c. Aliæ autem primæ ciuitates (quas vobis conscriptas in quodam tomo mittimus) a sanctis apostolis, & a beato Clemente, siue etiam a nobis primates prædicatores acceperunt. Hæc vero sancta Romana & apostolica ecclesia, non ab ipsis apostolis, sed ab ipso domino saluatore nostro primatum obtinuit, & eminentiam potestatis super ecclesias vni-

De ordine ecclesiarum, qui fuit a principio.

Romanam ab ipso Christo obtinuisse primatum.

uersas, & totum populi Christiani gregem assequuta est. Sicut ipse dixit beato Apostolo: Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo ecclesiam meam, & portæ inferorum non præualebunt aduersus eam: & tibi dabo clauis regni cœlorum: & quæcunq; ligaueris super terram, ligata erunt & in cœlis: & quæcunq; solueris super terram, soluta erunt & in cœlis, &c. Prima ergo sedes est cœlesti beneficio Romanæ ecclesiae, quam beatissimi apostoli Petrus & Paulus suo martyrio consecrauerunt, &c. Secunda autem sedes apud Alexandriam beati Petri nomine, a Marco eius discipulo & euangelista consecrata est. Qui in Aegypto primus verbum veritatis directus a Petro prædicauit & gloriosum suscepit martyrium. Tertia vero sedes apud Antiochiam eiusdem beati Petri apostoli nomine habetur honorabilis. Quia illic priusquam Romam veniret, habitauit, & Ignatium episcopum constituit. Illic etiam primum Christianorum nomen nouellæ gentis exortum est. Reliquas vero (vt prædiximus) primates sedes prolixitate vitantes epistolæ, in quodam tomo vobis conscriptas direximus. Hoc ipsum namque & beati apostoli inter se statuerunt, vt episcopi singularum scirent gentium, quis inter eos primus esset, quatenus ad eum potior eorum sollicitudo pertineret. Nam & inter beatos apostolos quædam fuit discretio potestatis. Et licet omnes essent apostoli, Petro tamen concessum est a domino, & hoc ipsum inter se ipsi voluerunt, vt reliquis omnibus præesset apostolis, & Cephas existens, principium & caput teneret apostolatus. Hactenus ille Anacletus. Quem audis affirmantem, vt ab apostolis, atque adeo principe apostolorum Petro & successoribus eius, se & Clemente constituta sit hierarchia inter reliquas ecclesias, earumque antistites sub vna Romana ecclesia, eiusque pontifice. Vtque eadem ipsa Romana ecclesia, eiusque pontifices, veluti beatissimi Petri in ea successores, non ab hominibus, non ab apostolis, sed immediate ab ipso domino saluatore nostro, super omnes omnino ecclesias, & vniuersum Christiani populi gregem, primatum obtinuerint, & eminentiam potestatis. Qui & in alia epistola, quam scribit catholicæ Christi ecclesiae: Si, inquit, difficiliore oræ fuerint quæstiones, aut episcoporum, vel maiorum iudicia, aut maiores causæ, ad sedem apostolicam, si appellatum fuerit, referantur. Quoniam apostoli hoc statuerunt iussione saluatoris, vt maiores & difficiles quæstiones semper ad sedem deferantur apostolicam, super quam Christus vniuersam struxit ecclesiam, dicente domino ad beatum principem apostolorum Petrum: Tu es Petrus & super hanc Petram ædificabo ecclesiam meam. Vides itaque quo autore, & per quorum ministerium ordinata & constituta sit ecclesiastica hierarchia, ad quod caput vniuersa referenda sit. De quorum indubia fide certa que veritate, tametsi nemo possit merito ambigere: omnium siquidem ab initio, & totius ecclesiae Christianæ consensu, illi perhibente testimonium: nihilo minus propter catholicæ ecclesiae, atque eius hierarchiæ hostes & aduer-

Reliquarum ordinem constitutum ab apostolis & eorum successoribus.

Ca. apo 35.

uera

aduersarios, quibus vilis est & nullius ponderis autoritas traditionis ecclesiasticae, scripturas autem ad suum sensum detorquent, & earum verum germanumque sensum adulterant, pressius, articulatus, distinctiusque haec nobis demonstranda sunt. Quandoquidem in his pendet caput & cardo totius rei ecclesiasticae.

Capita argumentorum, quae hoc libro explicatur.

In primis itaque luce clarius demonstrabimus, Petrum constitutum a Christo apostolici illius chori principem, atque adeo vniuersae ecclesiae pastorem summum & precipuum, aduersariorum simul machinationes & argumenta diluentes in contrarium. Deinde, qui Petro successerint in illo primatu ecclesiastico, quandoquidem & hoc nunc in dubium reuocant. Tertio loco, quam auctoritatem conueniebat habere totius ecclesiae praesidentis. Et quae eadem ipsi Petro & successoribus eius singulari prerogatiua a Christo collata fuerit. Postremo, de conciliorum auctoritate disputabimus, qualem quantamque habeant: & an ea subiecta sit capiti hierarchiae ecclesiasticae, an vero contra. Quae ubi modum finemque congruentem sortita fuerint, haud longe a suo scopo ad praesens instituta aberrarit tractatio.

Petrum constitutum a Christo, apostolorum, atque adeo totius hierarchiae ecclesiasticae caput & principem.

CAP. II.

Ameti ex his, quae superius demonstrata sunt, satis clare pateat veritas eius, quod hic demonstrandum assumitur. Quandoquidem cum absque diligentissime constituta hierarchia ecclesiastica, ordinataque per vnius praesidentis supereminentem auctoritatem, nec ad momentum subsistere potuisset ecclesia, & testes sunt omnes ab initio scriptores ab ipsis omnino apostolorum temporibus ita constitutam ab initio, nec aliud caput, alium suum praesidem recognouisse, quam Romanos pontifices, velut successores Petri, nullum etiam nec ab ipso initio se gessisse pro eiusmodi, nullum haereticum aut schismaticum, quantumuis arrogatem, sibi praesumpsisse auctoritatem huiusmodi. Vniuersos autem ab initio Romanos pontifices, quo supra nomine, magna confidentia exercuisse eandem super vniuersam ecclesiam. Idque recognoscente & approbante eadem, quacunque patebat, catholica Christi ecclesia (quod partim testificantibus Anacleto & Leone sanctissimis pontificibus paulo ante intellexisti, & post luce clarius intelliges) cuius communem sensum & consensum ea perpetua successionis serie ad nos deductum, haud minorem ipsis euangelicis literis auctoritatem habere, libro primo euidenter demonstrauimus. Quis dubitabit illam ecclesiastici primatus auctoritatem a Christo commissam Petro, & successoribus eius, Romanis pontificibus: nisi si quis forte dubitet eodem autore esse aut fuisse ecclesiam? Nicolaus ille sanctissimus pontifex beati Petri in apostolica cathedra successor, ad Michaelem imperatorem aduersus eiusdem auctoritatem ferocientem, ante annos circiter septingentos, scripsit in haec verba: Priuilegia istius sedis perpetua sunt, diuinitus radicata atque plantata sunt, impingi possunt, trans-

ferrí.

A ferri non possunt: quae ante imperium vestrum fuerunt, & permanent (deo gratiae) hactenus illibata, manebuntque post vos, & quousque Christianum nomen praedicatum fuerit, illa subsistere non cessabunt immutata. Ista igitur priuilegia huic sanctae ecclesiae a Christo donata sunt, a synodis donata non sunt, sed celebrata ac venerata solummodo: per quae non tam honor quam onus nobis incumbit. Licet ipsum honorem non meritis nostris, sed ordinatione gratiae dei per beatum Petrum, & in beato Petro simul adpeti, nos cogunt, nosque compellunt omnium habere sollicitudinem ecclesiarum dei. Haec ille Nicolaus imperatori tunc se offerenti aduersus huius sanctae sedis auctoritatem, confidentissime obiecit. Haec eadem comprobata videlicet circiter septingentorum deinceps annorum continua successione, aduersus gigantes istos, qui Christo, eiusque vicario, ecclesiasticae hierarchiae praesidi internitiale bellum inferre non cessant, & lacerare sacrosanctam illam auctoritatem, multo obijciemus confidentius: Ante vos fuerunt, etiam nunc permanent, et si vos ruperitis, permanebuntque post vos huius sanctae sedis illa priuilegia, nec quousque praedicatum nomen Christianum fuerit, eadem cessabunt immutata subsistere.

B Sed quoniam iidem illi sacrosanctae maiestatis gigantei oppugnatores ecclesiasticam auctoritatem nullius faciunt, nihil recipiunt, nisi demonstratum ex sacris literis: quas tamen & ipsas pro suo sensu & arbitrio, probant, reprobant: & si quando suae impietati aduersari manifeste videntur, ex albo submouent & exautorant, proscindunt, lacerant, torquent, adulterant. Et impudenti ore, omnibus retro scriptoribus, & vniuersae ab initio Christi ecclesiae reclamantes, nullum in euangelicis aut apostolicis literis verbum inueniri contendunt, quod pro Petri & successorum eius in ecclesiastica hierarchia primatu faciat: quo caecam eorundem impudentiam magis traducamus, si quo modo ut respiscant, confundi poterunt, utque medeamur infirmioribus in fide, quibus illi de certis, & tot seculorum totius ecclesiae consensu firmatis, vel scrupulum iniecerunt, vel etiam secum pertraxerunt in barathrum impietatis & perfidiae: ipsae nobis euangelicae apostolicaeque literae hic excutiendae sunt, & videndum, num quid in eis deprehendi possit, quod pro Petri in ecclesiastica hierarchia primatu faciat.

C Mihi vero ita consonanter omnia huic vni perhibere testimonium videntur, ita diligenter & accurate, cum in carne cum carnalibus adhuc ageret apostolis, eundem constituisse & subinde repetisse & inculcasse Christum, ut nihil omnium maiori sibi curae fuisse videatur. Spero autem etiam te, quisquis es lector, modo aequum nobis animum tantisper accommodare volueris, idem nobiscum iudicaturum.

Quod priusquam demonstrare aggrediamur, hoc te praemonere volumus, plerumque inter illos adhuc rudes & carnales apostolos dixisse, egisse, que Christum inter apostolos, quibus latentis aliquid sacramenti significare & commen-

Multa dixisse egisse, que Christum inter apostolos, quibus

X dare

rū hāc non
intelligē-
bāt myste-
ria ante vn-
ctiōē spi-
ritus.
Math. 17
Marci 8
Ioannis 13

dare eisdem volebat: quorum tamen illi adeo nondum intelligebant my-
D
steria, vt etiam in apertissimis eius sermonibus vel ipsa luce meridiana cla-
rioribus frequenter hallucinantur, quemadmodum vniuersa ferme at-
testatur historia euangelica. Quare toties audiunt: Adhuc & vos sine in-
tellectu estis: Nondum cognoscitis & intelligitis: Adhuc cæcatum habe-
tis cor vestrum: Oculos habentes non videtis, & aures habentes non au-
ditis: Sic & Petro recusanti sibi lauari pedes dictum est: Quod ego facio,
tu nescis modo, scies autem postea. Hæc itaque vniuersa, quamuis carna-
libus adhuc nec intelligentibus, ideo tamen inculcabat præceptor opti-
mus, vt eorum omnium recordarentur postea, induti ex alto virtute spi-
ritus, qui eosdem & mysteria simul edocuit, omnemque rectæ intelligenti-
æ eorundem veritatem. Qua de re, cum proxima iam morte in custodia
sermonum suorum doceret esse salutem, ne ex hoc turbarentur, q̄ eos-
dem nec fideli mandasset memoriæ, nec sane intellexissent, subiunxit pi-
E
a & misericors dominus: Paracletus autem spiritus sanctus, quem mit-
tet pater in nomine meo, ille vos docebit omnia, & suggeret vobis omnia
quæcumq; dixi vobis: ille me clarificabit, hoc est, præstabit meorum & di-
ctorum & actorum omnium intelligentiam veram.

Ioannis 14

Itaq; si dictorum actorumq; Christi omnium rationem mysteriaq; di-
ligenter perquisieris, facile confido te inuenturum nobiscum, quod pro
Petri primatu in ecclesiastica hierarchia faciat, imo vbi idem designarit
Petrum ecclesiæ suæ caput & principem. Mihi sane videtur hoc ipsum
fecisse, cum nomen illi mutaret, ac de suo illud petræ saxiq; imponeret.
Neque enim frustra, aut sine magno mysterio mutatum alicui nomen in
scripturis inuenimus. Sic Abrahamæ confœderato iam sibi magnifico illo
gloriosoq; scedere (Ego, inquit, sum, & ponam pactum meū tecum, eris-
que pater multarum gentium) nomen imposuit, quod hoc ipsum signifi-
F
caret. Nec, inquit, vltra vocabitur nomen tuum Abram, sed appellaberis
Abraham, quia patrem multarum gentium constitui te: faciam te cresce-
re vehemētissime. Ita & Sarai, Isaac, Iacob, Salomoni, Ioanni quoque præ-
cursori cæterisque, ne sim prolixior, non sine grandi mysterio aut com-
mutatum nomen, aut nascituris impositum legimus. Quare neque hic suum
defuisse mysterium considendum est. Sed non vni, inquit, Petro inter a-
postolos mutatum nomen a Christo: quin & Iacobo & Ioanni filijs Ze-
bedæi. Et imposuit illis, inquit, nomina Boanerges, quod est filij tonitru.
Et his quoq; fatemur nouū nomen impositū a Christo, aut potius com-
mune quoddam cognomen additū verius, q̄ mutatum principale ac pro-
priū. Nusq; enim aliter q̄ prioribus illis suis appellanē nominibus, neq; eti-
am huius cognominis vsquā fit mentio, nisi vbi hoc illis imponitur semel
omnino apud Marcū. Nec tamen vel huius cognominis additio singula-
ri carebat prærogatiua & mysterio. Nam & hos duos vna cū Petro ad se-
cretissima quoq; admisit, vnde excludebat reliquos, hos solos adduxit se-
cum

Quando a
Christo de-
signatus sit
Petrus ca-
put ecclesiæ
Diuinitus
impositorū
nominū ma-
gna semp
mysteria.
Genesis 17

Marci 3

Math. 17

A cum in montem, & regni sui, suæq; gloriæ prægustamentum quoddam
eisdem exhibuit, speculatoresq; fecit illius magnificæ gloriæ. Vnde hanc
cœlitus delapsam vocem audierūt: Hic est filius meus dilectus, &c. Cum
Marcus
ingrederetur quoq; archisynagogi illius domum suscitare mortuam pu-
ellam, non permisit vt quisquam se sequeretur, inquit euangelista, præter
Petrum, Iacobum, & Ioānem, Ab illa etiam nouissima cœna cum exiuis-
set orare in prædium, cæteris quidem discipulis dixit: Sedete hic, donec
orem. Assumpto autem Petro & duobus filijs Zebedæi, cepit pauere, tæ-
dere, contristari & mœstus esse, atque ait illis: Tristis est anima mea vsq;
ad mortem: vt quibus suæ gloriæ in carne mortali gustum quandam
præbuerat, suæ etiam infirmitatis præ alijs testes magis familiaris ha-
beret. Nec his dixit, vt cæteris: Sedete hic, donec orem, sed sustinere hic
& vigilate mecum. Ex quibus facile intelligis, nec Zebedæi filijs absq;
B speciali aliqua prærogatiua magnoque mysterio fuisse illam additionem
nouī cognominis.

Sed sicut diuersa hæc sunt, Petri, inquit, & Boanerges vocabula, ita sua
cuiq; mysteria quæ ipsis nominibus significatur. Hos quidē tonitruī co-
gnominauit filios, velut ad diuinorum secreta mysteriorum euolutores
altius. At nec res defuit cognomini. De Iacobo equidem qualis fuerit in-
ter apostolos, facile indicat illa Herodis in ecclesiam recens natam mota
persequutio, quam incepit a Iacobo, tanq; ab eo qui esset singularis cu-
iusdam prærogatiuæ & dignitatis inter apostolos, ab eo ad Petrum con-
tinue veniens totius ecclesiæ principem. Ioanne vero quis euolauit sub-
limius: cum ad ipsum dei verbum, non tam audaci, vt inquit ille, q̄ fe-
lici temeritate prorumperet, ac cœlesti reuelatione saturatus, illud pro-
cœcium cœlo veniens eructaret: In principio erat verbum, & verbum
erat apud deum, & deus erat verbum, hoc erat in principio apud deum.

C Nunquid non audis hic tonitruī filium? At Simoni alia est ratio noui
nominis, quod illi a seipso deriuatum imposuit, nempe Cephæ, hoc est,
lapidis aut petra. Petra enim erat Christus, inquit Apostolus, ac pro-
inde a Christo petra dictus est Petrus, vt hac ipsa sui nominis commu-
nicatione, suas quoq; vices gesturum ipsum in ecclesia, atque eius pro se
caput futurum significaret, vnde vniuersa ecclesia dependeret, haud secus
q̄ a fundamento ædificium. Hoc enim illius ex multis sibi convenienti-
bus electi singularis nominis mysterio clare significauit, vt super ipsum,
velut super saxum aliquod totius ecclesiasticæ structuræ, construenda fo-
ret ædificatio. Quomodo de Ioseph suo filio Ioseph ex ipso
egressurum illum pastorem & lapidem Israel. Itaque vt primum addu-
xisset illum eius frater Andreas ad Iesum, vt qui prior secutus erat domi-
num iam dudum Ioannis discipulus, quem de illo dicentem audierat: Ec-
ce agnus dei, intuitus eum Iesus dixit: Tu es Simon filius Iona, tu vocaberis
Cephas, quod interpretatur Petrus aut lapis. Intuitus est eum, inquit
Ioannis I

Mysterium
nominis Ce-
phæ aut Pe-
tri.

Coment. in
Ioannē lib.
2. cap. 12.

In Ioan. ho
milia 16.

ille Cyrillus, vt deum decebat, qui corda & renes scrutatur, videtque, qui nihil ignorat, ad quantam & fidem & virtutem discipulus peruenturus sit, & antea q̄ aliquid de eo quæsiuisset, tam ipsum, q̄ patrem eius nomine appellat, & hac re discipulum instruit illum, se esse qui cuncta etiam antequam fiant, nouit, nec Simon iam fore nomen sibi, sed Petrus prædicat, vocabulo ipso commode significans, q̄ in eo tanquam in petra lapideque firmissimo suam esset ædificaturus ecclesiam. Hæc ille Cyrillus. Audis itaque huius nominis mysterium. Sed & Chrysoströmus eundem locum exponens: Aduertendum autem, inquit, q̄ non omnia, quæ ventura erant ei, hoc primo congressu prædixit: nõ enim appellauit eum Petrum, non dixit super eam petram ædificaturum se ecclesiam suam, sed dixit: Tu vocaberis Cephæ, adhuc in futurũ hoc differens, maioris enim erat autoritatis & potestatis nomen. Ea enim Christus nũc continuit, humilior a principio loquitur. Cum vero diuinitatem suam mōstraret, maiora narrauit, inquit: Ego dico tibi, tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo ecclesiam meam. Audis & hic ex Chrysostrōmo maioris esse autoritatis ac potestatis nomen Cephæ aut Petri. Et nunquid vanus fuit aut negator Christus, vt non tribuerit hoc ipsum Petro, quod in promisso illi tam auspiciato nomine euenturum significauit, nempe maiorem illam, vt Chrysostrōmus loquitur, & vicariam pro se autoritatem & potestatem: vtque super ipsum tanquam super petram & solidissimum saxum non construxerit ecclesiam suam: nunquid mēdacem illum faciemus, qui dixit non preterituram generationem illam, donec omnia, quæ dixisset, implerentur.

Sed quoniam iuxta sententiam præfatam Chrysostrōmi, in primo illo congressu nondum imposuit illi hoc tam augustum & magnificum nomen Petri, sed tanquam in futurum respiciēs dixit: Tu vocaberis Cephæ, maiori adhuc merito illud ipsum referuans, tempestiuum videtur, vt ad ipsum accedamus locum vbi illi hoc impositum est de præsentī, plus forte lucis ibidem inuenturi, atque ab ipso eius autore energiam quoque eius ac mysteria intellecturi planius. Habet itaque Matthæus in hunc modum: Cum venisset Iesus in partes Cæsariæ Philippi, interrogauit discipulos suos dicens: Quem me dicunt homines esse filium hominis? Illi vero dicebant: Alij quidem Ioannem Baptistam, alij autem Heliam, alij vero Hieremiam, aut vnum ex prophetis. Dicit illis Iesus: Vos autem quem me esse dicitis? Respondens autem Simon Petrus dixit: Tu es Christus filius dei viui, & respondens Iesus dixit illi: Beatus es Simon Bar Iona, quia caro & sanguis non reuelauit tibi: sed pater meus, qui in cœlis est. Et ego dico tibi: quia tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo ecclesiam meam, & portæ inferi non præualebunt aduersus eam: & tibi dabo clauas regni cœlorum. Et quodcumq̄ ligaueris super terram, erit ligatum & in cœlis, & quodcumque solueris super terram, erit solutum & in cœlis.

Matth. ch. 16

A cœlis. Hactenus verba euangelistæ. In quibus audis primum, quali merito ille Simon Ioannis tam augusto Petri nomine donatus fuerit, quantacum commendatione, quamque magnificis ipsum promissis eidem sit impositum: vt vel ex eo quiuis facile intelligeret, non vulgare in eo contineri mysterium. Quod tamen ipsa ratio nominis per se satis clare indicet, ne tamen in re tantopere necessaria, cuiquam esset seu dubitandi seu hallucinandi locus, idem ipse nobis Christus clarissime explicauit, dicens: Et super hanc petram ædificabo ecclesiam meam. Audis quid nomine illo Cephæ, hoc est, Petri aut lapidis illi imposito, omnibus inculcare volebat Christus, nempe super ipsum, veluti solidum quoddam fundamentum suam ædificatam ecclesiam, quæ haud secus ab eo dependeret, q̄ a suo fundamento ædificium. Vt futura, inquit ille Chrysostrōmus, ecclesia, tot tantisque fluctibus impetu irrumperibus, immobilis maneat, cuius pastor & caput piscator homo, atque ignobilis, terrarum orbe reluctante, adamantis naturam firmitate superet. Et hæc omnia Christus, quæ solius dei sunt, pollicetur se daturum Petro. Ita quoque & pater ad Hieremiam dicebat: Sicut columnam ferream & sicut murum æneum posui te. Sed ipsum quidem gentium pater, hunc autem vniuerso orbi terrarum Christus præposuit, &c. Tu vero (lectori ait) mecum ex ijs omnibus quanta sit Petri potestas, intellige: Ego, inquit, dico tibi: Tu es Petrus, & super te ædificabo ecclesiam meam, & tibi dabo clauas regni cœlorum. Hactenus ille. Audis itaque mysterium augustissimi nominis, audis piscatorẽ hominem caput hic & pastorẽ constitutum ecclesiæ, audis vniuerso orbi terrarum præpositum, totius deniq̄ ecclesiastici ædificij, velut fundamentũ quoddam in se molẽ sustinens, ac cõtinens compaginis vnitatem.

In Matth.
homilia 55.

Orthodoxæ sanæq̄ intelligentiæ dictorum Christi verborum ad Petrum assertio aduersus deprauationem hæreticam.
CAP. III.

C Ideo hic veritatis hostes laborare plurimum, eidemque quantum possunt, manibus pedibusque repugnare, & dicta Christi verba torquere, retorquere, ac sursum deorsumque miscere & confundere omnia, quo Petro diuinitus sibi tributum honorem eripiant. Principio itaque hæc tam magnifica Christi verba ad Petrum: Beatus es Simon Bar Iona, & quæ sequuntur cætera, nihil proprie aut peculiariter ad Petrum pertinere contendunt: sed vel ad omnes æque apostolos, vt quos vniuersos interrogauit, quid de se sentirent: pro quibus omnibus suo illo more, in persona ac veluti organum omnium respondisse vnum Petrum, quemadmodum & diuo Hieronymo alicubi visum est. Vel ad ecclesiam ipsam, cuius sunt illæ clauæ promissæ Petro, vt qui eius velut in figura videtur gessisse personam, vt nõn usquam Augustinus affirmat.

Quibusmodis
Christi
verba ad
Petrum deor-
queant hæ-
retici.

Deinde, nec per petram, super quã ædificaturum se ecclesiã suam promissit Christus, vlla ratione Petrũ voluit intelligi. Sed nõnnulli ipsam Petri

confessionem aut fidem, quemadmodum Hilarius & Augustinus cæteri-
 que nonnunquam loqui videntur. Alij vero, nec Petrum, nec fidem eius:
 sed Christum ipsum, idque eiusdem Augustini autoritate, cui alicubi visum
 est hunc locum etiam hoc pacto posse intelligi, perinde ac si dixisset: Tu
 es Petrus, & super hanc petram, quam confessus es, super hanc petram, quam
 cognouisti, dicens: Tu es Christus filius dei viui, ædificabo ecclesiam me-
 am. Super me ædificabo te, non me super te. Cui sententiæ ad stipulari vo-
 lunt etiam illud Apostoli: Fundamentum aliud nemo potest ponere, præ-
 ter quod positum est, quod est Christus Iesus, qui & idem est caput eccle-
 siæ suæ. Non potest autem duo fundamenta habere ecclesia non magis, quàm
 bina capita, nisi monstrum quoddam eam facere voluerimus. Et hæc at-
 que eiusmodi obganniunt aduersarij.

Nos vero a planissima verborum Christi intelligentia nec latum digi-
 tum recedentes, ad vnum propriissime Petrum hæc eiusdem Christi ver-
 ba: Beatus es Simon Bar Iona, & cætera quæ sequuntur, pertinere contem-
 dimus, qui de sua tantum ipsius fide interroganti saluatore respondit id quod
 sibi reuelauerat cælestis pater: Tu es Christus filius dei viui. Illum ipsum
 vere esse eam petram, super quam fundata Christi ecclesia, nullis inferorum
 potestatis cedit. Eidem illi promissas datasque clauis regni cælorum, &
 præpotentem illam etiam cælos penetrantem ligandi solvendique auctori-
 tatem. Et ne quis hanc nobis veram orthodoxamque verborum Christi
 sententiam vlla vi quocumque torquendo possit auertere, primum ex illis
 ipsis Christi verbis clarissimam hanc esse quam protulimus, germanamque
 eorundem intelligentiam, ostendere conabimur. Deinde eisdem adhibe-
 bimus inflexibilem illam recte scripturarum intelligentiæ amussim, nem-
 pe communem orthodoxæ ecclesiæ sensum: quæ (vt primo libro demon-
 stratum est) in sanctorum orthodoxorumque patrum (in quibus eundem
 illum Christi viguisse spiritum certum est, quem & illa columna, illud fir-
 mamentum veritatis ecclesia instructorem nacta est) concordia sententia
 clarissime licebit perspicere.

Primū itaque haud sane intelligo, quid hic dubitari possit, si quis ipsam
 Christi interrogationem paulo perpendat attentius, quin pro vno se illa
 responderit Petrus dicens: Tu es Christus filius dei viui, cum certum sit,
 si quis eius, quod interrogabatur, naturam perpendat, ipsum pro nullo
 alio respondere potuisse. Nam interroganti ante de vulgi turbæque
 sententiâ, poterant communiter respondere, vt alios alia loquentes au-
 dierant. Quare etiam communiter ac pluraliter tunc responderunt dicen-
 tes: Alij quidem Ioannē Baptistam, alij vero Heliam, Hieremiã, aut ex illis
 antiquis prophetis aliquem. At rursus interrogati, quid sentirent ipsi de
 Christo, hoc est, quisque secū ac in corde suo, iam non erat amplius in com-
 mune respondendi locus, neque enim vna erat eorum omnium communisque de
 Christo sententiâ. Quæ etiam fuisset, nemo tamen fidei conscientiaque alterius
 testis

Ad vnum
 proprie Pe-
 trum perti-
 nuisse illa
 Christi ver-
 ba: Beatus
 es Simo Bar
 Iona, &c.

Ex ipsis
 Christi ver-
 bis demon-
 strare.

A testis esse poterat, nemo videre de alio, quàm vno se respondere quid crederet.
 Hic iam tacentibus cæteris pro seipso respondit vnus Petrus: Tu es Chris-
 tus ille filius dei viuētis. Fortassis verum est quod scribit Hilarius apud
 reliquos nondum constitutam illam firmamque fuisse de Christo senten-
 tiam, vt quæ communem fidem Iudæorum, etiam de suo illo quem expe-
 ctabāt, Messia superabat: supra quem non est incredibile illos adhuc nihil
 sensisse de Christo altius aut magnificentius. At Petro sublimius aliquid
 reuelauerat cælestis pater: quemadmodum ipsa Christi verba clarissime
 attestatur. Vt cumque tamē illud se habeat, hoc certo certius est, vnus Petri
 hanc pro seipso fuisse confessionem. Quo enim pacto alienæ fidei, eiusque
 fidei quæ communem omnium de Messia fidem superabat, potuisset per-
 hibere testimonium, qui corda cogitationesque aliorum intueri non pote-
 rat: quandoquidem latet fides in intimis cordium penetralibus. Nisi for-
 te inter se habuisse quis dicat deliberationem in commune de quæstio-
 ne proposita: quam nullam præcessisse, clare demonstrat euangelicæ le-
 ctionis series. Siquidem continuo, vt de sua sunt interrogati sententiâ, non
 respexit ad alios Petrus, non ad carnem & sanguinem: sed moræ impati-
 ens pro suo consueto ac familiari in Christum seruire continuo præsiuit,
 & alios antevertēs nec ab eis, quid sibi respondendum foret, expectās, in glo-
 riosam illam confessionem prorupit, quā vni sibi singulariter præ alijs reue-
 lauerat cælestis pater: Tu es Christus ille, &c. Cuius tam gloriosæ confes-
 sionis merito, vnus quoque audiuit a Christo: Beatus es Simon fili Ioānis.

Non erat illi satis hic Simonem dicere, nisi et patris proprii cognomen
 adijceret. Ergo ne fuit alius quisque apostolorum Simon Ionæ filius? Quia ca-
 ro, inquit, & sanguis non reuelauit tibi, sed pater meus cælestis. Tibi, in-
 quit, non vobis omnibus. Ex quibus verbis, vt satis clare constat, eo tem-
 pore nullum cæterorum apostolorum ad tantam fidei sublimitatem per-
 uenisse: ita omnino certum est, nec tunc, nec longe postea fuisse vnam il-
 lam apostolorum omnium de Christo sententiâ, quum illum Satanam
 ac proditorem Iudam inter illos fuisse, inficiari non possis. Qui si aut tunc,
 aut etiam postea, certo credidisset esse illum Messiam, dei viuētis filium,
 nunquid dominum gloriæ prodidisset ad mortem? certe incredibile
 ipsum videtur Paulo apostolo. Sed quid opus est hac coniectura, tamē
 eisi euidentissima, hoc colligere, cuius ipse nobis Christus loculentissi-
 mum perhibuit testimonium? Cum enim scandalizari essent etiam dis-
 scipulorum eius plerique ob ea, quæ dixerat de carne sua manducanda
 & bibendo sanguine, ad eosdem conuersus: Sunt quidam, inquit, ex
 vobis, qui non credunt. Et quod inter hos non credentes, notauerit et-
 iam Iudam, quamuis apostolum, continuo explicat euangelista dicens:
 Sciebat enim ab initio Iesus, qui essent credentes in eum, & quis traditu-
 rus esset eum. Vides ergo Iudam illum non credidisse in Christum. Quo-
 modo igitur pro apostolis omnibus hic respondisset Petrus id, quod certum

X iij est non

est non omnes sensit de Christo:

Iam & sequentia expende verborum Christi, ex quibus nihilo minus est evidens hæc omnia pertinere ad vnum populiissime Petri. Nam postquam beatum pronunciaisset, non Iudam Ischariotis, non Iacobum aut Iohannem Zebedæi, sed Simonem Ionæ filium, quem ad tam excellentem fidem illuminauerat cœlestis pater, subiungit: Et ego quoque dico tibi, quod tu es Petrus. Dixerat illi in primo illo congressu, cuius Andreas frater suus dux & procurator fuerat: Tu es Simon filius Ionæ, tu vocaberis Cephas, quod interpretatur Petrus, hoc est, lapis. Nunquid idem dixit venienti ad se Andree, Iacobo, aut Iohanni Zebedæi filiis? Vocaberis, inquit, veluti prænunciatus, nondum vocaris, aut es. Augustius enim erat hoc nomen, quemadmodum ex Chrylostomo paulo ante audiuius, maiorisque autoritatis ac dignitatis, quæ ut sine insigni merito esset tribuendum.

Nunc vero cum eius diuinitatem monstrauit, & tacentibus cæteris, & ut par credere est, nondum credentibus, clare, constanter, promptissimeque confessus est confessionem illam gloriosam eximio veluti præmio remunerans, promissum implet, nunc dicit illi, non ut prius, tu es Simon Ionæ filius, tu vocaberis Petrus, sed tu es Petrus, aut lapis, & super hanc petram ædificabo ecclesiam meam. Perinde ac si diceret: Tametsi ego sim natura illa inuolabilis & firma perra, cui ecclesiastica inædificata domus aduersus ingruentem vim omnem inconcussa & stabilis permanet; ego ille lapis angularis, qui totius ædificij vnitatem contineo; ego quoque illud fundamentum, præter quod nemo potest aliud ponere, & in quo omnis constructa ædificatio crescit in templum sanctum in domino; ego hæbeam clauem illam David, qui aperio & nemo claudit, claudio & nemo aperit: tibi nihilo minus mecum participatione communia hæc erunt omnia, quæ mihi sunt naturalia. Nam & tu petra es, super quâ inædificata ecclesia, nec infernalium potestatum vim pertimescet; tu lapis ecclesiastici ædificij compaginis vnitatem continens; tu denique fundamentum etiam ecclesiæ. Et tibi quoque dabo claves regni cœlorum, atque eam autoritatem, ut quicquid hic ligaueris aut solueris in ecclesia, hoc ipsum ratum firmumque habeatur in cœlis. Hæc est verborum Christi ad Petrum, non contorta, non adulterata, non vi inducta, sed plana, germana, natiuaque & ex ipsis verbis nascens intelligentia, sibi vndique consona, & cui tam præcedentia, quæ subsequuntur omnia perhibent testimonium.

Sed quoniam nullus scripturæ locus ita planus est aut apertus, qui ab hæreticorum scripturas adulterantium, torquentium, & ad suum sensum deprauantium, vi & iniuria se prorsus vindicet. Sunt enim illæ (ut non minus vere, quæ festiue dixit quidam) velut nasus cereus, qui se horsum, illorsum, & in quam volueris partem, trahi, retrahi, fingitque facile permittit, & tanquam plumbæ quedam Lesbicæ ædificationis regula, quâ non sit difficile accommodare ad quiduis volueris. Suâ illis amulim adhibere oportet, non

plumbæ.

A plumbæ aliquam & æque facile flexibilem: sed firmam & rigidam, sed illam columnam, illud firmamentum veritatis, catholicæ, in quâ, ecclesiæ communitatem sensum & sententiam. Tum demum certi securique de genuina veritate earundem intelligentia, si illi per omnia consonet, quæ ut canonicam scripturis autoritatem impartita est, ita veræ orthodoxæque earundem intelligentiæ Lydius lapis est. Eam autem ex concordia sanctorum orthodoxorumque ab initio ad nos usque patris sententia certo colligendam supra demonstrauimus. Vbi enim congregantur illæ aquilæ, ibi corpus est, ibi Christus & veritas: non autem in hæreticorum desertis, antris, penetralibus & latibulis.

B Age itaque in concilio conuocemus illarum aquilarum, & sanctissimorum patrum nostrorum venerabilem illum chorum, & per singulos ipsorum de Christi verbis propositis ad Petrum sciscitemur sententiam. Quæ si explicata paulo ante a nobis concordare inuenta fuerit, de orthodoxa eius veritate securi, hæreticum illum pronunciare, quisquis eidem studiose aduersatus fuerit, nihil dubitabimus.

C Interrogemus autem in primis gloriosum illum Christi martyrem & beatissimum Petri successorem & discipulum Clementem, quam ipse de prædictis Christi verbis intelligentiam a suo illo præceptore didicerit, quâ docuerit catholicam, cui præsidebat, ecclesiam. Hic in epistola prima ad Iacobum fratrem domini, quam ante annos mille & circiter ducentos, e Græco in Latinum vertit Rufinus ille Toranus, tot insignium autorum interpretum, Origenis, inquam, Xisti philosophi, Eusebii Cæsariensis, Gregorij Nazianzeni, Basilij Magni, Pamphili martyris, Euagrii quoque, Theologicæ rei e Græcis, quod in confesso est, facile principum, ne quis (ut nunc certissima omnia in dubium reuocatur) de eius fide & antiquitate dubitet.

In hac, inquam, epistola in ipso statim initio affirmat, Simonem Petrum veræ fidei merito fundamentum definitum esse ecclesiæ. Quæ, inquit, de causa etiam domini ore diuino cognominatus est Petrus, qui fuit primitiæ electionis domini apostolorum primus, cui & primo deus pater filium reuelauit, cui & Christus competenter beatitudinem contulit. Hæc ille Clemens. A quo audis confirmari per omnia, quam ante statuius, de prædictis Christi verbis sententiam, vni Petro singularem illam beatitudinem collatam a Christo, vni primo reuelatum a deo patre filium, vnum gloriosæ illius confessionis merito honoratum illo Petri augustissimo cognomine, ac definitum esse fundamentum ecclesiæ.

Iam & huius successor æque in glorioso martyrio, atque in cathedra apostolica Anacleum proximo loco interrogemus, etiam B. Petri discipulum, & quem idem presbyterum ordinauerat, quam & ipse de prædictis Christi verbis intelligentiam ab illo suo præceptore didicerit, quam docuerit catholicam, cui præfedit, ecclesiam. Scribit hic in epistola ad episcopos per Italiam paulo ultra medium: In nouo autem testamento post Christum dominum a Petro sacerdotalis cepit ordo, quia ipsi primo pontificatus

Recte intelligentiæ scripturam ammissis in se eadem a vi et deprauatione vendicans hæreticorum, concors catholicæ ecclesiæ & patrum omnium sententia.

Clementis testimonio.

Petrus fundamentum ecclesiæ.

Anaclei testimonio Petrum caput ecclesiæ & pontificem primum dictis verbis confirmatum a Christo.

in ecc-

Vera intelligentia verborum Christi ad Petrum.

Scripturas ab hæreticorum vi & iniuria se prorsus vindicare non posse.

in ecclesia datus est, dicente dño ad eum: Tu es Petrus & super hanc petram aedificabo ecclesiam meam, & portae inferi non praeualebunt aduersus eam, & tibi dabo claves regni caelorum. Rursus in epistola ad vniuersos toto orbe Christi sacerdotes & episcopos, affirmans & inculcans Romanam ecclesiam non ab apostolis, sed ab ipso dño, saluatore nostro obtinuisse primatum & eminentiam potestatis super alias ecclesias vniuersas, & totius Christiani populi gregem, hoc ipsum dictis Christi ad Petrum comprobatur: Sicut, inquit, ipse beato Petro apostolo dixit: Tu es Petrus, & super hanc aedificabo ecclesiam meam. Vides itaque etiam ex huius sententia, non solum ad vnum proprie Petrum & successores eius Romanos pontifices pertinuisse praedicta Christi verba: sed & pontificem primum, pastoremque summum & caput per ea constitutum ecclesiae.

Nunc Tertullianum etiam & ipsum apostolicis temporibus proximum, audiamus quid sentiat, aut potius, quam ipse de Christi verbis sententiam, velut communem, vulgatam, & omnium consensu celebratam subindici: Latuit, inquit, aliquid Petrum aedificandae ecclesiae petram dictum, claves regni caelorum consecutum, & soluendi & ligandi in caelis, & in terris potestatem: Audis de qua petra sit locutus Christus, cum dixit Simon: Tu es Petrus, & super hanc petram aedificabo ecclesiam meam, ipse velut supponit communem atque omnibus notoriam ecclesiae sententiam: Cui datae claves regni caelorum, & supereminens illa ligandi soluendique potestas.

Sequenti hinc loco, mirabile illum Origenem rogemus suam proferre sententiam, aut potius quae suo tempore communis fuerit catholice ecclesiae. Scribit hic in Matthaeum de canone noui testamenti loquens, in haec verba: Petrus vero (super quem Christus fundauit ecclesiam) duas tantummodo epistolas scribit: e quibus a nonnullis de secunda dubitatur. Rursus in cap. VI. epistolae ad Ro. Petro, inquit, cum summa re de pascedis ouibus traderetur, & super ipsum tanquam super terram fundaretur ecclesia, nullius confessio virtutis alterius, nisi charitatis exigitur. Iterum homilia V. in Exodum, magno illi ecclesiae fundamento petraeque solidissimae, super quam Christus fundauit ecclesiam suam, vide quid dicatur: Modicae fidei quare dubitasti? Audis, ut hic dicat super Petrum fundasse Christum ecclesiam suam? Non Hercle, tanquam aliquod controuersum, dubium aut obscurum, quod alios docendum existimer: sed tanquam suo illum ubique designans cantato omnibus recepto communi ecclesiae sensu elogio.

Hos continuo subsequitur gloriosus ille martyr & pontifex Cyprianus. Quem audi idem passim significantem, quod ille Origenes, nepe eam, quam supra adstruximus, indubiam suo seculo fuisse totius ecclesiae de Petro sententiam. Is lib. de simplicitate praelatorum causam docens, cur se aliosque decipiant haeretici subuertentes fidei veritatem, & corporis Christi unitatem corrumpentes, rapientes videlicet de ecclesia Christi homines, etiam eos, qui sibi non videntur deserere Christi ecclesiam. Et cum,

nec cum

A nec cum Christo, nec cum illius lege, nec euangelio reuera consistant, existimantes tamen se habere Christi doctrinam veramque euangeliorum fidem, & apud se esse sanctam & apostolicam ecclesiam. His, inquam, cur se aliosque inuoluant fallacis explicans, docensque hoc inde provenire, quia non respiciunt, non assurgunt ad ecclesiasticae unitatis originem, nec caput quaerunt, quod tamen clarissime doceat doctrina caelestis euangelij cuiusque obuia. Eam hanc tandem profert: Loquitur, inquit, dominus ad Petrum: Ego dico tibi, quia tu es Petrus, & super hanc petram aedificabo ecclesiam meam, & portae inferorum non vincunt eam. Tibi dabo claves regni caelorum, & quae ligaueris super terram, erunt ligatae & in caelis, & quaecumque solueris super terram, erunt soluta & in caelis. Et eidem post resurrectionem sua dicit: Pasce oues meas. Vides quod ille & ex quibus verbis euangelij ostendat caput ecclesiasticae hierarchiae, atque unitatis eiusdem originem? Qui hoc ipsum in epistola ad Iubaianum adhuc clarius explicat.

B Manifestum est, inquit, ubi & per quos remissio peccatorum dari possit. Nam dominus primum Petro, super quem aedificauit ecclesiam suam, & unitatis originem instituit & ostendit, potestatem istam dedit. Et infra in eadem: Christus ecclesiam suam, quae una est, fundauit super vnum. Et in epistola ad Quintium: Nec Petrus, inquit, quem primum dominus elegit, & super quem aedificauit ecclesiam suam, cum Paulus de circuncisione postea disceptaret, se vendicauit, sin aliquid insolenter aut arroganter sibi assumpsit, ut diceret se primatum tenere, & obtemperari sibi a nouellis ac posteris potius oportere. Iterum ad Cornelium: Petrus super quem aedificata ab eodem domino fuerat ecclesia, vnus pro omnibus loquens, & ecclesiae voce respondens, ait: Domine ad quem ibimus? verba vitae aeternae habes, & nos credimus & cognoscimus, quia tu es Christus filius dei viui. Haecenus ille. Quam eandem sententiam etiam plerisque alijs locis inculcat et repetit. Ex his itaque clarissime perspicis etiam illius Cypriani sententiam, nostram, quam supra adstruximus, per omnia consonam, videlicet Christum elegisse ex omnibus Petrum, qui primus esset, & primatum obtineret in ecclesia. Super illum fundasse ecclesiam suam. Illi dedisse claves regni caelorum, potestatemque illam magnificam ligandi & soluendi. Quod si & ipsam his omnibus locutionis figuram aut energiam attendas, facile intelligis, ita haec dicta ab illis tanquam notoria atque omnibus confessa, & quae habebat communis consensus catholicae ecclesiae.

C Sed iam reliquos adhuc audiamus, qui praedictos deinceps subsecuti sunt, & eundem cum illis Christi spiritum habentes, idem etiam hac de re concorditer loquuntur & sentiunt. Magnus ille Basilius aduersus Eunomium, de quibusdam signis Petrum exprimentibus verba faciens: Per haec, inquit, vocem intelligimus Ionae filium, qui fuit ex Bethsaida, Andreae fratrem, qui ex piscatore in apostolatus ministerium vocatus est. Qui quoniam fide praestabat, ecclesiae in se aedificationem suscepit. Nunquid etiam

Petrus caput ecclesiae & ecclesiasticae unitatis origo.

Super Petrum fundata a Christo ecclesiam.

Basilius sententia lib. 2

Petrum in se suscepisse aedificationem ecclesiae.

Hilarij sententia.

Petri praecognia.

Ambrosij sententia.

etiam hic non vides illam petram super quam Christus aedificauit ecclesiam, videlicet Ionæ filium, & Andreae fratrem?

Huius contemporaneus diuus Hilarius gloriosus Christi cõfessor suam nunc sententiam proferat, aut potius catholice sententiã ecclesiae. Hic in Matthæi scribens dicta Christi verba explicat hoc pacto: Eritis itaque quæ diuersæ de eo erant, hominum opinionibus, quid ipsi de se sentiant quærit. Petrus respõdit: Tu es Christus filius dei viui, &c. Et dignũ plane confessio Petri præmium cõsequuta est, quia dei filium vidisset in homine. Beatus hic est, & vltra humanum modum oculos intendisse & vidisse laudatus est, non id quod ex carne & sanguine erat contuens, sed dei filium, coelestis patris reuelatione conspiciens, dignusq; iudicatus, qui quod in Christo dei esset, primus cognosceret. O in nuncupatione noui nominis felix ecclesiae fundamentum, digna aedificatione illius petra, quæ infernas leges, & tartari portas, et omnia mortis claustra dissolueret. O beatus cœli ianitor, cuius arbitrio clauis regni æterni aditus traduntur. Cuius terrestris iudicium præiudicata autoritas sit in cœlo: vt quæ in terris ligata sint aut soluta, statuti eiusdem conditionem obtineant & in cœlo.

Idem rursus lib. VI. de Trinitate: O miseræ, inquit, stultitiæ furor impius, non intelligens beatæ senectutis fideiq; martyrem, & martyrem Petrum, pro quo pater rogatus est, ne fides eius in tentatione deficeret, qui iterata a se dilectionis in deum postulata professione, tentari se tanquam ambiguum & incertum tertia interrogatione congemuit. Per id quoque a domino post tertiam tentationis infirmitatem, pasce oues meas, ter meruit audire. Qui in cunctorum apostolorum silentio, dei filium reuelatione patris intelligens, vltra humanæ infirmitatis modũ, supereminentem beatæ fidei confessione locum promeruit. Hactenus iste. Audis hic vt in cūctorum silentio vnus Petrus dei filium reuelatione patris intellexerit? vt vnus dignus sit habitus, qui quod in Christo dei esset, primus cognosceret? vt beatæ huius fidei confessione, vltra humanæ infirmitatis modum, supereminentem in ecclesia locum promeruerit? Audis deniq; mysteriũ augustissimi nominis sibi impostũ, quod suo effectu nequaquam destitutum est. Vtque in nuncupatione noui nominis factus felix ecclesiae fundamentum, dignaque illius aedificatione petra, & inferni leges, & tartari portas, & omnia mortis claustra dissoluens, vt eius arbitrio, tanquam cœli ianitori, clauis aditus regni cœlorum committuntur. Vt eius terrestris iudicium præiudicata sit in cœlis autoritas. Audis, inquam, quæ sit dictorum Christi verborum orthodoxa, genuina, eaque planissima & simplicissima intelligentia, & quæ, qualis, quantaque beato Petro his ipsis sit contributa autoritas.

Iam & eius, qui hunc continuo subsequitur sacri illius Ambrosij, audiamus sententiam, an sit conformis prædictorum omnium. In sermone, quem habuit ad sibi commissam ecclesiam, de natali Petri & Pauli: Diximus, in-

mus, inquit, frequenter ipsum Petrum a domino petram nuncupatum, sicut ait: Tu es Petrus, & super hanc petram aedificabo ecclesiam meam. Rursus sermone XLVII. de fide Petri differēs: Petrus deniq; pro soliditate deuotionis ecclesiarum petra dicitur, sicut ait dñs: Tu es Petrus, & super hanc petram aedificabo ecclesiam meam. Petra enim dicitur, q̄ primum in nationibus fidei fundamenta posuerit, & tanq̄ saxum immobile, totius operis Christiani compagem molemq; contineat, &c. Recte ergo meretur consortium nominis, qui consortium meretur & operis. Iterum de vocatione omnium gentium lib. II. Vbi postq̄ de Petri pugna multa differuit, scribit in hæc verba: Quis ambigat, quis ignoret hanc firmissimam petram, quæ ab illa principali petra communionem & virtutis sumpsit & nominis, hoc desiderium semper habuisse, vt sibi moriendi pro Christo daretur constantia? Audis quid ille frequenter dixerit in suis ad fidelem populum concionibus (cui non controuersa aut ambigua inculcantur, sed quæ habet communis fides ecclesiae) ipsum Petrum videlicet illam petram nuncupatum a domino, quæ totius Christiani operis compagem, molemq; velut quoddam saxũ immobile contineat, cum diceret eidẽ: Tu es Petrus, & super hæc petram aedificabo ecclesiam meam.

Diui nunc Hieronymi, qui illum continuo sequitur, tempestiuum est etiam perscrutari sententiam. Eam clare explicat, scribens in Matthæum, & dicta Christi verba expendens & ponderans: Ego, inquit, dico tibi, quid est quod ait, & ego dico tibi: quia tu mihi dixisti: Tu es Christus filius dei viui: & ego dico tibi, non sermone casso, nec vllum opus habere, sed dico tibi, quia meum dixisse fecisse est: quia tu es Petrus, & super hæc petram aedificabo ecclesiam meam. Sicut ipse lumẽ apostolis donauit, vt mundi lumen appellarentur, cæteraq; ex domino sortiti sunt vocabula: ita & Simoni, qui credebatur in Christum, Petri largitus est nomen, ac secundum metaphorã petrae recte dicitur ei: Aedificabo ecclesiam meã super te. Hæc ille Hieronymus. Cuius plurima eiusdem sententiæ testimonia post audies, cum ad obiectionem, quam ex eiusdem autoritate nobis faciunt aduersarij, respondebimus: ex quibus clare apparebit, ipsum constantissime sensisse nobiscum. Interim vides, cuius erat illa gloriosa confessio, & ad quem pertineant dicta Christi verba, quibus eandem remunerat. Vides illam petram, super quam aedificata est Christi ecclesia.

Augustinus tamen si fere nõ persistat vbiq; in eadẽ sententiã, sed tentat, rimatur, subodoraturq; omnia, & quicquid vel probabile occurrit alicubi amplectitur, alicubi placet, quod rursus post displicet. Quæadmodum in his verbis Christi ad Petrũ, modo Christum vult esse illam petrã, super quam idem dixit se aedificaturũ ecclesiam suam, modo Petrũ, modo neq; Christum, neq; Petrum, sed fidem Petri. Tamen in omnibus suis ad fidelem populum concionibus, ab illa, quam hactenus adstruximus, orthodoxæ ecclesiae cõmuni sententiã non recedit. Eamque nec tanq̄ ambiguum profert,

Petrus petra, super quam fundata ecclesia.

Cap. 9

Hieronymi sententia.

Petrus petra, super quam aedificata ecclesia.

Augustini inconstancia in scripturarũ expositione.

Augustinũ in omnibus concionibus ad populũ eadm cum

prædicis
constantiter
inculcare.

profert, sed tanq̄ notoriam omnibus & confessam. In hæc enim verba loquitur in sermone de cathedra Petri, qui in eiusdem solennitate cōmuniter legitur in ecclesiasticis lectionibus: Institutio solennitatis hodiernæ a senioribus nostris cathedræ nomē accepit, ideo q̄ primus apostolorum Petrus hodie episcopus cathedram suscepisse referatur. Recte igitur ecclesiæ natalem sedis illius colunt, quam Apostolus pro ecclesiarum salute suscepit, dicente dño: Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo ecclesiam meam. Petrus itaq̄ ecclesiæ fundamentum nominavit: & ideo digne hoc fundamentum ecclesia colit, super quod ecclesiastici ædificij altitudo confurgit. Vnde conuenienter psalmus qui lectus est dicit: Exalrent eum in ecclesia plebis, & in cathedra seniorum laudent eum. Bene ergo deus eum in ecclesia exaltari præcepit, quia dignum est, vt fundamentum hoc in ecclesia honoretur, per quod cœlum ascenditur.

Petrus ec-
clesiæ fun-
damentū.

Sermone
26. de san-
ctis.

Rursus in alio sermone dicit in hæc verba: Primum signum mirabile B. apostolus Petrus fecit, claudo pedum restituēdo vestigia. Audistis frequenter ipsum Petrum a domino petram nuncupatum, sicut ait: Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo ecclesiam meam. Si ergo Petrus petra est, super quam ædificatur ecclesia, recte prius pedes sanat: vt sicut in ecclesia fidei fundamentum continet, ita & in homine membrorū fundamenta confirmet. Recte, in quā, pedes Christiano curat, vt iam non trepidus quis nec imbecillis possit supra petram ecclesiæ stare, sed robustus et fortis incedere. Hactenus ille. Vides itaq̄ & clarissime ex his verbis perspicis communem hunc fuisse totius ecclesiæ de Petro sensum. Dicit eos frequenter audiuisse tanquam rem vulgatam, confessam & notoriam, ipsum Petrum a domino nūcupatum petram, super quam ædificaturus esset suam ecclesiam. Eandem ferme sententiam alio sermone inculcat XVI. de tempore. Et iterum sermone CXXIII.

Petrus pe-
tra dictus a
domino, su-
per quā ædi-
ficatur ec-
clesia.

Petro credi-
tas clauis
regni celo-
rum, & su-
per oēs iu-
risdictionis
autoritatē.

Credendæ, inquit, erāt Petro apostolo clauis ecclesiæ, imo creditæ sunt ei clauis regni cœlorum, credenda quoq̄ erat ei populorū innumera multitudo, quæ esset pro suæ naturæ vicijs ac passionibus, culpis inuoluta & peccatis. Deniq̄ sic ad eum saluator dicit: Tibi, inquit, dedi clauis regni cœlorum, deinde sequitur, dicens: Quæcunq̄ ligaueris super terrā, erunt ligata & in cœlis: videlicet vt in clauibus fidelis esset ianitor, & in sententijs clementissimus dispensator. Erat enim reuera hic Petrus paulo durior & seuerus, sicut eius austeritatem truncata ob Christi iniuriam serui principis sacerdotum declarat auricula. Hic tam durus, tamq̄ seuerus, si donum non peccandi fuit. Ter indeptus a domino, quæ venia cōmissis populis donaretur? Sed iccirco diuinæ prouidentie secretum ita temperauit, atq̄ permisit, vt primus ipse laboraretur ac rueret in peccatū, quo erga peccantes durior sententiam proprii casus intuitus temperaret. Quātum igitur diuini muneris erga salutem hominum, quantum curæ fuit, quantumq̄ sollicitudinis impenditur, aduertite. Totius corporis morbū in ipso capite

capite curat ecclesiæ, & in ipso vertice componit membrorum omnium sanitatem. In ipso confessionis Christi crepidine, in ipso immobili fidei fundamēto, in Petro scilicet illo, qui dixerat, etiam si oportuerit me mori tecum, non te negabo. Hæc ille Augustinus. Audis itaq̄ quo hic pacto de Petro semper loquatur ad fidelem sibi commissum populū? Quem dicat ecclesiæ caput & verticem? quem ipsum immobile fundamentū si dei? cuius creditas prædicet clauis regni cœlorū? cui commissam populorū innumeram multitudinem? quæ ianitorem cœli? quem iudicē in terris?

Chrysoctomi quoq̄ ea de re, deq̄ eisdem Christi verbis, quæ sit sententia, supra clarissime intellexisti. Adhortatur em̄ te homilia LV. in Matthæum, secum vt perpendas atq̄ intelligas ex illis tam magnificis Christi verbis ad Petrum, quanta eius sit potestas. Ego, inquit, dico tibi: Tu es Petrus, & super te ædificabo ecclesiam meā, & tibi dabo clauis regni cœlorū. Hæc ille. Rursus in homilia de diuite & paupere, ipsum vocat principem apostolorū, super quem Christus fundauerit ecclesiam suā, vere immobilem petram, utq̄ pro hamo piscatorio acceperit clauis regni cœlorū.

Chrysoctomi
sententia.

Petrus pe-
tra immo-
bilis, super
quam ædifi-
catur eccle-
sia.

Ita & diui illius Cyrilli Alexandrini patriarchæ superius audiuiti sententiam, qui libro II. Commentariorum in Ioannem, affirmat Christum in noui nominis, Petri, inquam, imposito vocabulo hoc significasse, quod in eo tanquam in petra, lapideq̄ firmissimo suam esset ædificaturus ecclesiam. Cui consonant, & quæ Thefaurorum libro XII. & de spiritu sancto libro XIII. atq̄ alijs etiam locis pleriq̄ habet.

Eadem Cy-
rilli senten-
tia.
C. XII.

His si placet, etiam ter sanctum illum Leonem adiungere (quo elogio a frequentissima Chalcedonēsi synodo honoratus est) & eius quoq̄ explorare sententiam, ea passim in scriptis eius, nec ambigua, nec obscura occurrit. Siquidē in sermone tertio de passione dominica, vniuersum hunc euangelistæ locū Christi fidelibus hoc pacto elegātissime explicat: Vnus, inquit, de toto mundo eligitur Petrus, qui & vniuersarum gentium vocacioni, & omnibus apostolis, cunctisq̄ ecclesiæ patribus præponatur, vt quamuis in populo dei multi sacerdotes sint, multiq̄ pastores, omnes tamen regat Petrus, quos principaliter regit & Christus. Magnum & mirabile huic viro dilectissimi, consortium potentie suæ diuina tribuit dignatio, & si quid commune cum eo cæteris voluit esse principibus, nunquam nisi per istum dedit, quicquid cæteris non negauit. Omnes deniq̄ apostolos, quid de se opinentur homines, interrogat, & tam diu respondentium communis est sermo, quam diu humanæ intelligentie explicatur ambiguitas. At vbi quid sensus habeat discipulorū, exigitur: primus est in domini confessione, qui primus est in apostolica dignitate & potestate. Qui cum dixisset: Tu es Christus filius dei viui, respondit ei Iesus: Beatus es Simon Bar Iona, quia caro & sanguis non reuelauit tibi, sed pater meus qui in cœlis est. Ideo beatus es, quia pater meus te docuit, nec terrena te opinio sefellit, sed inspiratio cœlestis te instruxit, & non caro &

Leonis sen-
tentia.

Petrus om-
niū gentiū
vocationi
& cunctis ec-
clesiæ patri-
bus præpo-
situs.

A Petro de-
riuari in al-
ios omnes
omnem po-
testatem ec-
clesiasticā.

anguis, sed ille tibi cuius sum filius vnigenitus indicauit, & inquit: Ego dico tibi, hoc est, sicut pater meus tibi manifestauit diuinitatem meam, ita & ego tibi notam facio excellentiam tuam. Quia tu es Petrus, id est, cum ego sim inuolabilis petra, ego lapis angularis, qui facio vtracq; vnum, ego fundamentum, praeter quod nemo potest aliud ponere; tamē & tu quoque petra es, quia mea virtute solidaris, vt quae mihi potestate sunt propria, tibi sint mecum participatione communia, & super hanc petraē aedificabo ecclesiam meam, & portae inferi non praualebunt aduersus eam. Super hoc, inquit, saxum, hanc soliditatem & fortitudinem, aeternum constructuam templum, & ecclesiae meae caelo inferenda sublimitas, in huius firmitate confurget. Haec ille Leo.

Petrus, p-
ta.

Audis quanta hic aduersum te dicat testimonia? Vnum de toto mundo electum Petrum, qui vniuersarum gentium vocationi, apostolis omnibus, cunctisque ecclesiae patribus praeponebatur, cui potentiae suae confortium vna cum nomine tribuerit diuina dignatio, quam & in vniuersum ecclesiae corpus per ipsum ordinatissime deriuauit. Audis felix fundamentum ecclesiae, firmamque illam petram, super quam eius caelo confurget inferenda sublimitas.

Idem in homilia illa, quae sabbato post dominicam quadragesimae legitur in ecclesiasticis lectionibus, Saluator, inquit, humani generis, deus Christus condens eam fidem, quae impios ad iustitiam, & mortuos reuocat ad vitam, ad hoc discipulos suos doctrinae monitu, & operum miraculis imbuebat, vt idē et vnigenitus dei & hominis filius crederetur, nam vnum horum sine altero non proderat ad salutem, &c. Ad confirmandam ergo huius fidei salubritatem, interrogauerat discipulos suos dominus inter diuersas aliorum opiniones, quid de ipso crederent, quid ve sentirent. Vbi Petrus per reuelationem summi patris corporea superans, & humana transcendens, vidit oculis mentis filium dei viui, & confessus est gloriam deitatis, &c. Tantumque in hac fidei sublimitate coplacuit, vt beatitudinis felicitate dotatus, sacram inuolabilis petrae firmitatem acciperet, super quam fundata ecclesia portis inferni & mortis legibus praualeret, nec in soluendis aut ligandis quorumcuq; causis aliud ratum esset in caelo, quam quod Petri decisum esset arbitrio. Haec idem ille Leo, qui eandem etiam sententiam, sermone II. de anniuersario suae pontificiae assumptionis, facundissime explicat. Eandem quoque in epistola ad beatum Flavianum, de vera verbi incarnatione aduersus Euticetis blasphemiam, & alijs plerisque locis inculcat & repetit.

Petri au-
toritas iudi-
ciaria.

Gregorij
sententia.

Libro VI.
epistola
XXXVII.

In hoc tam celebri & venerando confesso magnum illum Gregorium praeterire nephas mihi videtur, ne forte credant aduersarij, studio illi nos declinasse, quasi pro ipsis faceret. Cuius sententiae testis est eius ad Eulogium epistola, in qua scribit in haec verba: Quis, inquit, nesciat sanctam ecclesiam in apostolorum principis soliditate firmatam? Qui firmitatem

traxit

A traxit in nomine, vt Petrus a petra vocaretur. Cui veritatis voce dicitur: Tibi dabo clauas regni caelorum. Cui rursus: Et tu aliquando conuersus confirma fratres tuos. Iterumque: Simon Ioannis amas me? pasce oues meas. Itaque cum multi sint apostoli, pro ipso tamen principatu, sola apostolorum principis sedes in autoritate conualuit. Rursus in altera epistola: Cunctis, inquit, euangelium scientibus liquet, quod voce dominica, sancto & omnium apostolorum principi Petro apostolo totius ecclesiae cura commissa est. Ipsi quippe dicitur: Petre amas me? pasce oues meas. Ipsi dicitur: Ecce Satanas expetit cribrare vos, sicut triticum: & ego rogauit pro te Petre, vt non deficiat fides tua: & tu aliquando conuersus confirma fratres tuos. Ipsi dicitur: Tu es Petrus, & super hanc petram aedificabo ecclesiam meam, &c. Haec ille. Vides ergo etiam huius sententia, vt nulli scienti euangelium dubium esse possit, quin Petro omnium apostolorum principi, totius ecclesiae cura commissa sit, vt ipse Petrus, aut petra (idem enim utroque nomine Graece significatur) a domino dictus est, vt sancta ecclesia in eius petrae soliditate fundata.

Lib. III.
epistola
XXXII.

Sed ne dum per singulos in celeberrimo hoc sanctissimorum patrum confesso pergo singulorum de praedictis Christi verbis sigillatim sententias quaerere, nunquam finem sit inuentura oratio, simul interrogemus plurimos, simulque & coniunctim suam nobis depromant sententiam. Et hic sese opportunissime nobis offert illa Alexandrina synodus ex vniuersis Aegyptiorum, Thebæorum, ac Libyrorum episcopis, cuius caput se effert ille magnus Athanasius, qui ad Felicem Romanum pontificem memorantes inter caetera statuta Niceni concilij, in quo a patribus consonanter constitutum affirmant, vt si quisquam episcoporum, aut metropolitanum, aut comprouinciales iudices suspectos habuerit, sanctam Romanam appellet sedem, cui ab ipso domino potestas ligandi & soluendi speciali est privilegio super alios concessa. Ipsa enim, inquiunt, firmitatem a deo fixam & immobilem percepit. Quoniam ipsam formam vniuersorum titulorum lucidissimam dominus noster Iesus Christus constituit. Ipsa enim est sacer vertex & cardo, in quo omnes vertuntur, sustentantur & releuantur, &c. Tu es (sicut diuinum veraciter testatur eloquium) Petrus, & super fundamentum tuum ecclesiae columnae, id est, episcopi, qui ecclesiam sustinere & proprijs humeris portare debent, tibi sunt committatae, tibi que clauas regni caelorum commisit, atque ligare & soluere potestatiue, quae in terra & quae in caelis sunt, promulgauit. Tu prophetarum haereticum, & imperitorum atque omnium infestantium depositor, vt princeps & doctor, caputque omnium orthodoxae doctrinae immaculatae fidei existis. Haec illi tam multi, tam sancti episcopi, cum suo illo gloriosissimo orthodoxae fidei propugnatore Athanasio, pro eiusdem fidei aduersus Arrianam perfidiam defensione congregati in Alexandrina synodo: quibus nihil dubium est mediū interfuisse Christum, & nihil di-

Sententia A-
lexandrinae
synodi sub
Athanasio.

Petri & se-
dis eius au-
toritas iudi-
ciaria super
vniuersam
ecclesiam.

Petrus ec-
clesiae fun-
damentum.

Petro com-
missae cla-
ues regni,
& ligandi,
soluendi
super om-
nes pote-
stas.

Y iij scra

screpasse illos a catholicae ecclesiae fide ac sententia. In quibus audis, quae, **D** quantacumque dictis Christi verbis, non solum Petro, sed & successoribus eius omnibus sit contributa autoritas, atque ad vniuersos illos proprie pertinere dictorum Christi verborum effectum. Vnde scribentes Romano pontifici, qui annis plusquam trecentis successit Petro, ipsum dicunt & affirmant esse Petrum, contestante hoc diuino eloquio, & super ipsum sustineri ecclesiam, & in eo velut in sacro cardine, moueri, regi et gubernari. Ligandi quoque soluedicque potestatem speciali super alios priuilegio ipsi concessam a domino. Ipsum velut caput, principem & doctorem orthodoxae doctrinae, immaculatamque fidei esse depositorem prophanarum haeresium, atque omnis erroris catholicam infestantis ecclesiam.

Post quos tam multos, tantacumque autoritatis patres, aequae Graecos ac Latinos, imo ex omni orbis loco ab initio nascentis ecclesiae, ad ea usque tempora, quando etiam aduersarij conuicti ipsa rei euidentia coguntur confiteri & conqueri nimiam hanc fuisse autoritatem Romanorum pontificum, velut successorum Petri, & in quam, ut ipsi dicunt, irruerint conuenientia, aut potius oscitantia vniuersae ecclesiae. Posteriorum frustra exquireremus sententiam, quae ut est omnium vna & indubitata: ita tantorum, quos citauimus, patrum obscuraretur splendore & autoritate. Quos omnes si deus aliquis in vnum aliquod concilium reuocet, ut de proposita, de qua agimus, controuersia suam inter nos proferrent sententiam (de vero, inquam, genuinoque intellectu verborum Christi ad Petrum, quem tu contra vim verborum inferre alium, violenterque intrudere conaris: aut dices autem concordem, atque adeo vnam omnium, quam iam audisti superius) nunquid post talium, tantorumque definitionem, quorum nemo fuit, in quo non erat euidentissima signa inhabitantis Christi spiritus cernere, adhuc dubitare auderes, adhuc haesitare, num ea esset Christi, spiritusque sententia, quam ita concorditer protulissent tot illi pleni sancto **F** spiritu? Nunquid tibi non videretur arrogantiae & praesumptionis plusquam diabolicae, ut sibi quis vni plus arrogaret in scripturarum intelligentia, quam fuisset in illis tam multis, tam doctis, tam sanctis patribus, quorum omnis & meditatio & voluntas, diu, noctuque fuit in lege domini, quam non secus vita sanctissima ac in terris conuersatione pene angelica expresserunt? Quantae ergo autoritatis istorum omnium habenda erit tam concors sententia, quam non communi inter se tractatu habito, sed eremotissimis orbis partibus, aliquot etiam a se seculis distantes, tanta tam men concordia protulerunt? Hoc ipso videlicet euidentissime demonstrantes, totius quacumque patebat, catholicae ecclesiae communem istam semper fuisse sententiam: a qua tam multos, tam sanctos, doctosque patres, quos tanquam praecipua membra vniuersa Christi colit & veneratur ecclesia, in tanta inter se concordia non discrepasse certum est. Cum enim catholicae ecclesiae ille orthodoxus, communisque sensus sit, quem fidelium mentibus in-

Ex praedictis concludere eandem catholicam ecclesiam per orbem sententiam.

A bus inserit ille sacer spiritus, cuius vocem intima quadam eius perfusione agnoscit omnis, qui ex spiritu natus est, & a voce alienorum, haereticorumque refugit: vnde quaelo clarius perspicere illum poterimus, quam in talium, tantorumque patrum, qui non qualiacumque membra ecclesiae, sed eius columna quaedam insignes extiterunt, & primitias Christi spiritus acceperunt, tam consona confessione ac sententia?

Tenemus igitur illam sacram ancoram, illud fixum, inflexibileque robur ac firmamentum veritatis, illum murum inexpugnabilem, nempe communem sensum catholicae ecclesiae, qui pro nobis hanc profert sententiam, videlicet quod Petrus a Christo constitutus sit caput totius ecclesiae, cum & nominis sui, & suae potestatis illi consortium, communionemque faceret, dicens eidem: Tu es Petrus, hoc est, lapis, & super hanc petram, id est, super te, aedificabo ecclesiam meam: & portae inferorum non praeualebunt aduersus eam, videlicet quae super te constructa erit. Ad ecclesiam vero Christi non magis pertinere, quicquam ab hoc se diuiserint capite, quam quod a suo fundamento diuellitur ac dissoluitur aedificium, quod mox dirui ac comminui certum est. Datam quoque eidem ecclesiae capiti clauis regni caelorum, supereminentemque illam, quae totius praesidi necessaria erat ligandi, soluedicque, & caeteram omnimodam potestatem, de qua post agemus accuratius. Ab hoc ergo veritatis firmamento quisquis recesserit, quisquis huic orthodoxae ecclesiae sensui refragatus fuerit, ad Christi ouile non pertinere, sed haereticum esse non dubitabimus: si is recte haereticus supra definitus est, cui non placet communis sensus orthodoxae ecclesiae ab illo Christi spiritu influens, sed singulare ac proprium aliquid eligit, quod illi e diuerso statuat: sua ipsius se damnans sententia, nempe seiungens se ac separans a catholica ecclesia, a qua se separare damnari est. Proinde tanquam deploratum hunc, aut potius, tanquam pestilentem, Apostolo hoc **C** nos admonente deuitabimus.

Obiectionum quarundam aduersus praesertim (de Christi verbis Petri primum in ecclesiastica hierarchia statuentibus) orthodoxam catholicam ecclesiam intelligentiam dissolutio. CAP. III.

Verus hoc est hostis humani generis commentum, sub ipso Christi ani nominis titulo incautos fallere, & sub furo eloquiorum caelestium subuertere veritatem fidei, & ecclesiastici corporis vnitatem corrumpere, dum per suos illos apostolos, hereticos & schismaticos Christum demonstrat in deserto, in angulis domorum ac penetralibus, quo abducat a vero illo Christi corpore, rapiens videlicet de ecclesia homines, qui sibi videntur non deserere ecclesiam. Sed nos aduersus horum insidias Christi doctrina, praemonitioneque cauti ab illo corpore abduci nos non sinemus, etiam si canonicas illi scripturas proferant, non recedemus a communi orthodoxae ecclesiae sensu, etiam quicquid illi obganniant. Ne tam frustra sibi blandiantur de victoria, & scripturarum peritia se efferant, eorum obiectionibus paucis respondendum est. Ita enim illustrior erit veritatis victoria.

Y iij Pri

Conclusio.

Praemonitio Christiani lectoris aduersus haereticorum argutias.

verba Christi ad Petrum Mat. 16 non pertinuisse ad reliquos apostolos.

Primum itaque, quod contendunt praedicta Christi verba: Beatus es Simon Bar Iona, & quae sequuntur, ad unum Petrum proprie non pertinere, sed vel ad omnes apostolos, quorum omnium nomine responderit interroganti omnes Christo, dicens: Tu es Christus, & c. Vel ad ecclesiam uniuersam, cuius non nusquam videtur Augustino tunc gessisse figuram, satis, ni fallor, demonstrauius supra, tam ex planissimis Christi verbis, quam ex totius orthodoxae ecclesiae communi sensu (quem in tantorum, quos audisti, sanctissimorum patrum tam concordia sententia euidentissimum est perspicere) verba illa Christi ad unum propriissime pertinere Petrum. Qui de nullius alterius, quam de sua ipsius sententia, sibi coelitus reuelata, respondit ipsum esse Christum uiuentis dei filium, caeteris apostolis de ipso adhuc nihil sapientibus altius aut sublimius, quam vulgo Iudaeorum crede batur de suo, quem expectabant, Messia: si tamen talis, tantaque de ipso fides fuerat illorum omnium: quod equidem haud sane crediderim, quandoquidem & proditorem illum Iudam unum fuisse ex illis, certum est. At ipsum esse uiuentis dei filium, quem conspiciabant mortalem hominem, humanam omnino excedebat intelligentiam. Quare unum Petro continuo respondit dominus: Beatus es Simon Bar Iona, quoniam non caro & sanguis hoc reuelauit tibi, sed pater meus caelestis. Tibi, inquit, non uobis, Beatus ergo tu Simon Ioannis filii.

Petri singularis & pro uno se diuinitatis Christi confessio.

Non conlequi autem manifestum est: Interrogauit omnes Christus, quid de se sentirent & crederent, ergo responderunt omnes, aut unus pro omnibus Petrus. Poterant enim & tacuisse, tanquam dubij quid responderent: tacuisse autem certum est ex euangelio, aequae certum est Petrum pro nullo alio respondere potuisse quam uno se, quid quisque de Christo in corde suo sentiret & crederet. Nec cuiquam mirum uideri debet, quod non responderunt omnes quis interrogati, quando quod responderent, certum, constitutumque non habebant.

Marci 9

Sed & frequenter interrogatos inuenies nihil respondisse, ut cum post transfigurationem descenderet Iesus de monte: Veniens, inquit Marcus, ad discipulos suos uidit turbam magnam circa eos, & scribas conquirentes cum illis, & confestim omnis populus uidens Iesum obstupefactus est, & expauerunt, & accurrentes (nimirum discipuli) salutabant eum, & interrogauit eos: Quid inter uos conquiretis? Habes hic interrogationem Christi, attamen nec discipulorum quisquam, quos certum est interrogatos fuisse, tanquam primos ac praecipuos inter occurrentes & salutantes (si tamen quisquam cum illis occurrit saluator alius) nec scribae aliquis, quos uidit conquirentes cum discipulis, ullum illi respondit uerbum. Pudebat enim eos, suas illi indicare disceptationes. Unus autem quidam de turba respondens, dixit: Magister attuli filium meum ad te, habentem spiritum mutum, & dixi discipulis tuis, ut eijcerent illum, & non potuerunt. Rursus quod paulo post est apud eundem: Venerunt, inquit, Caperna-

Capernaum, qui cum domi essent, interrogabat eos: Quid in uia tractabatis? At illi tacebant, siquidem in uia disputauerant, quis eorum maior esset. Audis itaque qualis sit illa argumentatio. Interrogauit omnes Christus, quid de se sentirent: ergo responderunt omnes, aut unus Petrus pro omnibus.

Nec est, quod propterea ad omnes pertinuisse quis putet, id quod unus responderat Petrus, quia pro suo illo quem inter omnes gessit primatu, ipse alicubi nomine omnium & respondisse & interrogasse legatur. Neque enim hoc illis fuit perpetuum, sed frequenter & interrogarunt & responderunt, aut per se unusquisque, aut pluraliter & communiter omnes: quemadmodum & hoc ipso, quem tractamus, loco, quamdiu de vulgi sententia interrogabantur, omnes responderunt dicentes: Alij Ioan nem Baptistam, alij alium. Cum uero de sua eos rogaret (ut Chrysostomi uerbis dicam) praesiliuit Petrus, & alios praeueniens, ait: Tu es Christus, & c. Ita & alibi bis decies eos fecisse reperies. Ne ita os & organum omnium existimes fuisse Petrum, ut quicquid responderunt interrogati a Christo, id responderint uoce unius Petri: aut quicquid dixit, responditque Petrus, id fuerit continuo apostolorum omnium. Quod etsi in alijs omnibus ita fuisset, in uia hac interrogatione ita fieri non poterat, qua cum interrogarentur de sua quisque, quam in corde suo de Christo habebat, fide ac sententia, nemo pro alio, quam uno se respondere poterat.

Qui uero Petrum hic figuram gestasse uoluit ecclesiae, non multum eis pergnabo. Non enim alienum est allegorij, tropologijque haud inepte excogitatis, in scripturis ludere, & in uarios eisdem sensus ducere, modo ipsam nobis historiae ueritatem non euacuent. Ita & Abel ille a sanctis patribus saluatoris nostri figuram gestasse dicitur, siquidem & uirgo, & sacerdos, & martyr fuisse uidetur. Non tamen propterea negabimus Abel reuera fuisse illum protoplasti filium, pastorem ouium, interfectum a Cain fratre suo. Sina & Sion figurae sunt apud Apostolum, & de Sara & Agar ab eodem typice quaedam dicuntur, figura etiam petra illa, quam percussit Moyses, ex cuius latere fluxerunt aquae in salutem, refectionemque populi. Bibebant, inquit, de spiritali confluence eos petra, petra autem erat Christus. Nec minus & in uirga qua percussit, & in aqua quae effluxit, & in Moysse, Aaronque, qui ad dubitarunt, figura potest intelligi. Sed nunquid propterea sacrae illi historiae sua ad literam non constabit ueritas? Ita & Isaac holocaustum, sibi ipsi portans ligna, Iacob, qui lippientem Lyam, hoc est, caecam synagogam, & decoram Rachaelem iuniorem ex gentibus conuigio sibi copulauit ecclesiam, Ioseph a fratribus uenundatus in multorum, atque adeo humani generis salutem, Samson meretricem ex gentibus depericens, qui moriens, quam uiuus maiorem multo stragem hostium edidit, gesserunt saluatoris nostri typum haud obscurum: nihilo tamen minus reuera gesta sunt, in proprijs illorum personis, quae de eisdem narrat

Ob nullam figuram imaginatam in Petro euacuandam eua gelice historiae ueritatem.

sacra

sacra historia. Breuiter, vniuersa illa veteris synagoge historia umbra que-
dam est & figura futurorum bonorum, quæ sub euangelica veritate eni-
tuerunt. Non tamen propterea illi negabimus suam veritatē historicam. **D**
Quare neq; si quis & in Petro hic qualēcunq; figuram intelligat, propte-
rea negabimus veritatem euangelicæ historiæ, non dicemus illi Simoni
Ioannis filio nō dictum a Christo: Beatus es Simon Bar Iona, tu es Petrus,
& super te petram ædificabo ecclesiam meam, & tibi dabo clauēs regni, cæ-
teraque quæ sequuntur. Quorum ad literam, historicamque veritatem,
si quis qualicunq; in Petro excogitata figura, euacuare conatus fuerit,
dicemus illi cum orthodoxo illo Hieronymo, vt eorum deliramenta con-
ticescant, qui vmbas & imagines in veritate quærentes, ipsam conantur
euertere veritatem.

In Danielē

Quin potius, qui ecclesiæ figuram imaginantur in Petro, propter pri-
matum quem idem gessit in ecclesia, eandem figuram intelligunt: quare
orthodoxam (quam hic adstruimus) veritatem dupliciter cōprobare in-
telligendi sunt. Non minus, inquam, ex ea quam fingunt figura, q̄ ex euā-
gelicæ veritatis historia. Ita diuus Augustinus scribens in Psalmum cen-
tesimum octauum. Sicut, inquit, quædam dicuntur, quæ ad apostolum
Petrum proprie pertinere videtur, nec tamen habent illustrem intellectum,
nisi cum referuntur ad ecclesiā, cuius noscitur in figura gessisse personam,
propter primatum quem in discipulis habuit, sicut est: Tibi dabo clauēs
regni cælorum, & si qua sunt eiusmodi. Hæc ille. Audis itaque cur in Pe-
tro hic intelligat figuram ecclesiæ. Quanquam ego, quod Augustino
videatur Petrum ecclesiæ figuram hic gessisse, & hæc Christi ad illum
verba: Tibi dabo clauēs regni, &c. magis illustrem intellectum habere re-
lata ad ecclesiam, q̄ ad personam Petri, eo pertinere crediderim, q̄ hunc
quem in ipso Petro instituit, monarchicum ecclesiæ primatum, illas cla-
ues regni cælorum, illam magnificam potestatem alligandi & soluendi, **F**
non vult respexisse vnam personam Petri, sed permanisse ac permanere
in ecclesia, etiam post Petrum, & transiisse ad eius successores. Hac quip-
pe ratione magis ad ecclesiam pertinuisse hæc tam magnifica Christi
dona, promissaque, q̄ ad vnam personam Petri certum est: sed tamen
non nisi mediante Petro, atque in Petro hæc accepit, habetque ecclesia, a
quo continua episcoporum catholicæ ecclesiæ præsentium successio-
ne, in finem vsque propagabuntur. Non enim præteribit generatio hæc,
continuaque in cathedra Petri catholica episcoporum successio, donec
omnia fiant. Illi siquidem vni, quemadmodum euidentissime demonstra-
uimus, singulariter dixit Christus: Ego dico tibi: Tu es Petrus. Ab illo fe-
cit ecclesiæ suæ exordium. Super te, aut super hanc petram, inquit, ædifica-
bo ecclesiam meam.

De obiur-
gatione Pe-
tri a Chrō,

Sed instant rursus: Si, inquit, ad Petrum proprie pertinebat illa Chri-
sti commendatio, qua beatum eum pronūciauit, vt cui reuelauerat pater
ipsum

ipsum esse viuentis dei filium: quomodo ergo post audiuit, cum eūdem
a sua passione auocare & abstrahere moliretur: Vade post me Satana, **A**
scandalum mihi es, non enim sapis ea, quæ dei sunt? Quia enim hic est vi-
superatus tanquam dei ignarus, demonstratum volūt superiorem illum
Petrum, qui Christi ore beatus pronūciatus est, tanquam cœlesti illustra-
tus reuelatione, cui promissæ sunt clauēs regni cælorum, non fuisse illum
Simonem Bar Iona (vt proprijs illorum verbis dicam) sed ecclesiam ver-
bo dei genitam.

vt ea non
euacuare-
rit effectū
verborum
Christi præ-
cedentium.

Sed hic oro te, vt sis prudens lector, & cum beato Hieronymo inqui-
ras & consideres, si potes, quomodo post tantam beatitudinem: Beatus es
Simon Bar Iona. Et: Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo eccle-
siam meam, & tibi dabo clauēs regni cælorum, & quodcūq; ligaueris aut
solueris, &c. nunc audiat: Vade retro me Satana, scandalū mihi es. Nam
& illi doctissimo Hieronymo hoc in primis admirabile & dignum con-
sideratu videtur. Quod si nondum possis intelligere sensum domini aut
consiliorum, operumq; eius rationem perspicere, noli, inquit Apostolus,
altum sapere: sed time, sed sustine, noli inniti prudētia tuæ, sed captiua in-
terim intellectum tuum in obsequium fidei, si forte dignabitur & tibi do-
minus reuelare, noli interim ex tuo capite negare illud quod clarissime as-
firmat veritas, quæ beatum pronūciauit, non mathematicum aliquem
aut fictitium Petrum, sed Simonem Ioannis (ne errares) filiū, cui dicit cœ-
litus a patre suo reuelatam diuinitatem suam, cui & petræ nomen de se-
ipso imposuit, super quem ecclesiam suam ædificaturum se promisit, cui
& clauēs regni cœlestis elargitus est.

Quod si me interrogare pergas, quomodo ergo post tantam beatitu-
dinem continuo audiuit, vade post me Satana, & post illam cœlestis pa-
tris reuelationē dicatur non sapere, quæ dei sunt: quid si non intelligerem
diuinorum hæc operum admiranda mysteria, si nescirem eorundem tibi
rationem explicare, nunquid propterea aduersus euangelium & Chri-
stum negabo eundem illum Petrum, illum, inquam, Simonem Bar Iona,
Christi ore pronūciatum beatum? nunquid factam illi cœlitus reuelati-
onē? nunquid Petri nomen impostum? Hoc scio cum illo Origene, non **C**
ante Christi passionē perfectos fuisse apostolos, sed erat omnium (vt habet
Hilarius) trepida fides ad resurrectionis vsque tempus, quam in domino
contuentes, expectationis suæ securitate firmati sunt. Hinc & illud a Chri-
sto dictum: Tristis est anima mea vsq; ad mortem, intelligit nō propter
mortē suam dixisse illum: sed quia apostolorum metus per humilitatem pas-
sionis exortus (adeo vt firma illa super ædificandæ ecclesiæ petra trepidaret)
post mortem & resurrectionē domini defineret. Idcirco vsq; ad mortem
tristis est, postquam trepidantis fidei essent securitate firmandi.

Homil. III,
in Matth.In Psalmū
CXLI.

Fortassis autem interrogatiōi tuæ satisfaciet D. Chrysostomus, ita scri-
bens in hunc locū Matthæi, homilia XV. Non intelligentibus, inquit, disci-
pulis

Chryso-
sti senten-
tia de illa
pulis

obiurgati-
one Petri.

pulis passionem, resurrectionemque Christi, timebant eum interrogare. **P**etrus autem iterum ex feruore solus audet ea de re quicquam dicere: neque id palam, sed sigillatim, ac seorsum ab alijs discipulis: Propitius, inquit, tibi esto, nec fiat tibi hoc. Quid nam hoc est, o Petre? tu qui reuelationem desuper habuisti, qui beatificationem consecutus es, cui clauis regni caelorum tradita, tam cito adeo grauius lapsus cecidisti? Et respondens sibi in persona Petri: Cur mirum tibi videtur, inquit, si in ea re id passus, de qua mihi nihil reuelatum est? Hinc certe clare videmus, non ex seipso, sed ex reuelatione, illa dixisse. Quia in his quae reuelata non sunt, turbatur, & centies audiendo non sentit, quod dicitur: Didicisti certe, quia filius dei est, quid autem mysterium crucis & resurrectionis sibi velit, nondum didicit. Erat, ait, oculus ab eis hic sermo. Perspicias quia iure mandauit, ne in publicum haec efferrentur. Vbi enim isti turbantur, quibus haec necessario committuntur, quid non facerent ceteris? Ipse ut ostenderet se sponte sua ad passionem venire, increpauit Petrum, & Satanam appellauit. **A**udiant quicumque passionis Christi crucem verecundantur. Nam si apostolorum vertex etiam antequam crucis mysterium disceret, Satanus vocatus est, quam veniam impetrabunt, qui ubique praedicatam crucem Christi negare audent? Nam si qui ex deo beatificatus fuerat Petrus, qui & ex reuelatione fuit veritatem confessus, sic acriter increpatur, quo non supplicio cruciabantur, qui crucis mysterium non suscipiunt? Haec ille Chrysostomus. Quem audis nihil dubitasse, quin Petrus apostolorum vertex, paulo ante, quam tali hic conuictio exciperetur, beatus Christi ore pronunciatum fuerit, quin idem ille, caelitus illuminatus a patre, primus diuinitatem Christi & cognouerit & confessus fuerit, quin idem acceperit clauis regni caelorum. Audis denique quid pro Petro tuae quaestioni respondeat.

Hilarij de
eadem ob-
iurgatione
sententia.

Quod si vnus tibi non sufficiat Chrysostomus, etiam Hilarium audiamus quid sentiat, & num ad eundem Petrum pertineat haec tam grauis **F**obiurgatio Christi, ad quem pertinuit paulo ante praemissa illa tam magna commendatio.

Scribit autem in illum versiculū Psalmi CXXXI. (Sicut iurauit domino, votum vouit deo Iacob) vniuersum de Christo intelligens, in haec verba: Sacramenti, inquit, mentio ad professionem voluntatis assumitur, & nescio an vnigenitus iurauerit, certe ita gessit & locutus est omnia, ut sacramento religionis satisfacere videretur. Namque cum quaedam de passione sua locutus ad discipulos fuisset, & Petrus tanquam indignum hoc dei filio detestatus esset, Petrum, cui clauis regni caelorum dederat, super quem ecclesiam suam aedificaturus erat, aduersus quam portae inferi nihil valent, quaeque in terris vel soluisset, ea in caelis vel soluta vel ligata persisterent. Hunc, inquam, tali conuictio detestantem sacramentum passionis excepit: Vade post me Satana, scandalum mihi es. Tanta enim ei religio fuit pro humani generis salute patiendi, ut Petrum pri-

imum

A mum dei filij confessionem, ecclesiae fundamentum, caelestis regni ianitorum, & in terreno iudicio caeli iudicem, Satanæ conuictio nūcuparet, &c. Haec tamen Hilarius, qui eandem ferme sententiam repetit de trinitate libro decimo. Idem fere est & apud Augustinum legere libro secundo, aduersus Parmenianum epistolam.

Origenes vero hanc Petri a domino obiurgationem eleuat & extenuat, nec tam grauem fuisse vult, quam nobis forte videatur. Siquidem conuersus Iesus ad Petrum dixit: Vade post me Satana. Beatus, inquit, is fuerit ad quem conuertitur Christus, etiam si corripiendi causa conuertatur, sicut hic conuersus est ad Petrum, quemadmodum & post eiusdem trinitatem abnegationem. Et conuersus, inquit, dominus respexit Petrum, qui continuo reuersus ad se, & recordatus verbi Iesu, egressus foras fleuit amare. Deinde vult semper in bonam partem accipi, quoties dicitur a domino: vade post me. Bonum est enim, quando quis post dominum vadit: **B**contrarium vero, quando quis rejicit sermonem domini post se, & vadit post concupiscentias suas. Vnde & Helias III. Regnorū libro dicit ad populum: Viquequo claudicatis vos vtriusque pedibus vestris? Si deus dominus est, ite post eum: si autem Baal, ite post illum. Haec itaque huiusmodi Origenes.

Vides itaque quemadmodum & illis doctissimis, sanctissimisque patribus dignū in primis consideratione atque admiratione visum est, quod Petrus post tam magnificam illam Christi commendationem, post caelestem illam adeo sublimem reuelationem, post acceptum a Christo nominis, potestatisque consortium, continuo post audiat: Vade post me Satana, &c. Non percipis ea quae dei sunt. Non tamen dubitant, quin idem ille haec audierit Petrus: Ille, inquam, primus diuinitatis Christi confessor, illud ecclesiae fundamentum, caelestisque regni ianitor, & in terreno iudicio caeli arbiter. Cum quibus neque etiam nos contra euangelium, imo contra clarissimam vocem Christi, nouum aliquem fingemus, imaginariumque Petrum, praeter illum Simonem Bar Iona, qui Christum confessus sit, sed admirandam potius mysteriorum diuinorum operum dispensationem humiliter inquiremus & contemplabimur.

Quod vero Petrus sit ea petra, super quam suam Christus fundauit ecclesiam, tam ex ipsis Christi verbis, quam ex infallibili illa rectae intelligentiae scripturarum amulsi, catholicae ecclesiae communi sententia euidentissime demonstrauimus. A qua nullae nos abducent haereticorum argutiae.

Non tamen ob id imus inficias, etiam Christum dici, esseque & fundamentum & caput ecclesiae, vtrumque de ipso affirmante Apostolo. Fundamentum equidem, quod propria sua virtute contineat aedificium, compaginemque membrorum ecclesiae, ipsamque firmam, stabilem, immobilemque in se efficiat. Caput vero, vnde vitalis ille influxus, spiritusque deriuatur in membra reliqua. Nec tamen propterea bina ecclesiae fundamenta facimus, bina capita, mostrosamque (ut illi volunt) ecclesiam, cum alia ratione,

Z tione,

Origenis
sententia de
eadem.

Nihil monstrum in se continere, & Christum, & Petrum esse caput, fundamentumque ecclesiae.

tionem, & sub Christo Petrus sit caput ecclesiae, super Christum quoque fundatus ipse, ecclesiae in se aedificationem recipit. Erat Christo redeundum ad patrem post peracta salutis nostrae, redemptionisque mysteria. At eius ecclesia, quae ex omnibus populis, nationibus, linguis, apostolorum suorum congreganda erat ministerio, requirebat necessario secum manens in terris caput congenitum, quod gubernaret atque in unum contineret mo-lem, compaginēque tam vasti illius, immensaeque corporis, sine quo (quae admodum supra demonstraui) nulla prorsus futura erat ecclesia. Quare magis Petrus, quam se ipsum pronunciauit Christus suae fundamentum ecclesiae.

Sed ne quid nouum hac in re aut ab hominibus commentum te audire existimes, & non potius, quae longe ante, quam fierent, ita ut facta cernuntur, futura praenunciata praefigurataque fuerunt, vmbra ipsam paulisper nobiscum contemplare synagogae veteris, in qua nostrae ecclesiae haud obsecuram aut confusam, sed expressam, distinctamque est videre imaginem, adeo ut conferenti vmbrae vniuersam, ad suum corpus, partesque partibus, haud sit difficile & inuenire & cernere, illius quam quaeque partem figuret, adumbret, & exprimat nostrae ecclesiae. Nam si Pharaonem illum, si captiuum Iudaeorum populum, si durissimam illam seruitutem Aegyptiacam, si exitum ab Aegypto, si agnum & phasem, si mare rubrum, si iter per desertum annorum XL, laboriosissimum sane, & tot calamitatibus, tot tentationibus, tot afflictionibus, tot pugnis plenum, si denique ipsam promissionis terram considerauerimus, requiramusque eorum singulorum solidam veritatem, quam exprimunt in corpore nostrae ecclesiae, clarissime me quodque, quemadmodum in vmbra ac figura expressum est, ac distinctissime cernitur. Quare & Moysen legislatorem illius populi, & Aaronem summum sacerdotem, a quo in ea synagoga coepit sacerdotium, quid expriment, adumbrentque solidae veritatis in nostra ecclesia, nunc

considerandum est. Sed nec difficile inuentum est, adeo distincte, exacteque reddit haec vmbra suam illam sibi respondentem soliditatem, siquidem & nobis legislator Christus est, quod illis Moyses. Nobis quoque, quod illis Aaron, summus sacerdos Petrus, a quo sacerdotalem ordinem in sua ecclesia Christus & inchoauit ac instituit. Super te, inquit, aedificabo ecclesiam meam. Fuit nihilo minus & in veteri illa synagoga sacerdos Moyses, quemadmodum testatur propheta, dicens: Moyses & Aaron in sacerdotibus eius. Et quis summus sacerdos Aaron, non tamen sub Aaron Moyses, quin potius contra, cum tam illum sacerdotem summum, quam filios eius inferioris ordinis sacerdotes, ipse consecrauerit: suae vero ordinationis non alium, quam deum autorem habuerit. In omnibus quoque quae ad deum attinebant negocijs, ipse prior erat, deoque proximior ac velut inter Aaronem & deum mediator quidam, & internuncius. Sed & passim scripturae hunc illi praefereunt, quemadmodum & in alio loco apud eundem prophetam: Deduxisti, inquit, populum tuum in manu

Cur Petrus magis, quam se Christus pronunciauit fundamentum ecclesiae. Collatio vmbrae synagogae veteris ad solidam ipsam nostrae ecclesiae veritatem

Quae apte respondentant figura & veritas.

Summus sacerdos, tamen Moyses, quam Aaron, tamen hic sub illo.

A manu Moysi & Aaron. Summus ergo uterque sacerdos, si summus Aaron, quis sub Moysae Aaron. Attamen non a Moysae, sed ab Aarone ducitur illius sacerdotij principium, indeque porrigebatur continua serie, nec sacerdotij Moysi, sed Aaronis successores sequentes ex ordine facti sunt. Ira & nobis pontifex Christus. Habentes enim, inquit Apostolus, pontificem magnum, qui penetrauit caelos, Iesum filium dei, teneamus spei nostrae confessionem. Non enim habemus pontificem, qui non possit compati infirmitatibus nostris. Sed & nobis pontifex Petrus, & pontifex summus, quemadmodum supra demonstratum est. Non tamen sub eo, sed supra eum Christus, qui non semetipsum clarificauit, ut pontifex fieret, sed ille, qui dixit ad eum: Filius meus es tu, ego hodie genui te. Quemadmodum & in alio loco dicit: Tu es sacerdos in aeternum secundum ordinem Melchisedec. Hic itaque a solo deo patre pontificatum, sacerdotijque honorem adeptus, Petro pro se vicarium sacerdotij honorem contulit, quem in ecclesia gererent, tam ipse, quam ei legitima ordinatione succederent. Quem non a se, sed a Petro potius inchoauit, atque ab illo eius originem deriuari voluit. Non enim dixit: Super me aedificabo ecclesiam meam, sed: Tu es Cephas, tu saxum, aut lapis, & super hunc lapidem, super te, aedificabo ecclesiam meam. Vides ergo & in nostra ecclesia Moysen, vides Aaronem, vtrumque sacerdotem, vtrumque summum, sed maximum illum qui a deo patre suo clarificatus ut esset pontifex & sacerdos in aeternum, hunc pro se nobis constituit vicarium, cum nomine suo etiam potestatis participem faciens, ipse reuersus ad patrem ut esset nobis apud eum & aduocatus & mediator. Itaque iam, opinor, intelligis, in noua lege a Petro initium fecisse Christum sacerdotialis dignitatis, quemadmodum in veteri ab Aarone Moyses: quis & in illa supra Aaronem etiam sacerdos Moyses, & in hac nostra quoque supra Petrum sacerdos, pontifexque Christus. Quod tamen nec illam veterem synagogam, nec nostram ecclesiam bicephalem facit: sed sub Christo caput Petrus, imo Christi apud patrem existentis vices inter nos gerit Petrus. Quemadmodum idem ipse Christus in nomine illi de seipso imposito, caeterisque illis tam magnificis, quae audisti, verbis euidentissimè significauit.

Ad obiectiones ex verbis diui Hieronymi & Augustini, quae praedictis repugnare videntur, respondere.

CAP. V.

Vandoquidem non orthodoxum, sed haereticum, supra contendimus, quisquis praedictae verborum Christi ad Petrum sententiae, quam aequae ex euangelicae historiae planissimo contextu, atque ex comuni catholicae ecclesiae sententia, clarissime demonstraui, diui nobis Hieronymus & Augustinus ab hac nota & iniuria vindicandi sunt, & quos orthodoxos haud dubie sanctissimosque patres, in sua castra pertrahere, & aduersum nos statuere moliantur haeretici, quod

Z ij pra-

Nō a Moysae, sed ab Aarone ducitur illius sacerdotij principium. Nobis pontifex summus, & Christus & Petrus, tamen hic sub illo.

At sacerdotij Christi nemo successores fecit.

Christianus sacerdotij inchoauit a Petro, nō a Christo.

præsertim veritati non solum non aduersentur, sed vna cum orthodoxa **D**
ecclesia modis omnibus consentiant, eandemque vbique aperta, clarissima-
que confessione confirmet & prædicent, iam nunc demonstrandum
est. Quanquam autem (quod fere moris est scripturarum tractatoribus,
& his duobus præcipue) non nusquam etiam diuersam aliquam a com-
muni, etsi non repugnantem in illis scripturarum verbis sententiam in-
quirere visi sunt: hoc tamen tentandi magis, excutiendique omnia, quæ
adstruendi studio eos fecisse certum est. De quo hoc in primis te admo-
nuisse conuenit, nihil esse aut mirum aut absurdum, si ex illo profundo,
fertillimoque diuinarum scripturarum pelago, plures, eosque non in-
congruentes expiscati fuerimus sensus. Quandoquidem diuina scri-
ptura (vt pulchre habet Origenes) non solum sacramentorum debet
continere sententiam, verum etiam mores, gesta que informare discenti-
um. Ipsa enim per Salomonem diuina sapientia sese ipsam nobis dupli- **E**
citer, tripliciterque descripsisse affirmat, & Noe præcepit dominus ar-
cam bicameratam ac tricameratam constitui. Hinc est (quod frequen-
tissime euenire videmus) vt eundem scripturæ locum idem sacri tracta-
tores, nunc aliter aliterque interpretentur, atque etiam allegorij, tropolo-
gij, anagogicisque interpretationibus, vertant in aliam, aliamque faciem
& accommodent ad instructionem audientium. Manet tamen firma
& vnica illa germana primatiuaque scripturarum intelligentia, quam
primo in eis intendit ille sacer spiritus. De qua si forte ambigitur, si ipsa
scripturarum verba per se obscuriora dubitationem nonnullam inferant,
ea esse indubie putanda est, quam communis tenet ecclesiæ senten-
tia, & in quam orthodoxi, sanctique patres magis conuenisse deprehenduntur.
In prædictis autem Christi apud Matthæum verbis, ex quibus
Petrum caput, fundamentumque ecclesiæ supra demonstraui, adeo
nulla est aut obscuritas aut ambiguitas, vt omnes, tam Græci, quæ Latini **F**
orthodoxi patres, maximo inter se consensu conuenisse in eam senten-
tiam, quam dudum audisti, inueniantur. A quibus non discordasse Hiero-
nymum & Augustinum, sed vt spiritu, ita & sensu, quæ maxime consen-
sisse, nunc euidentem faciemus.

De Hieronymo autem adeo nulla est ambiguitas, vt nusquam fere vel com-
memorarit diuersam sententiam. Vnde in hunc ipsum Matthæi locum
scribens, au disti supra quo pacto hæc Christi verba explicauerit: Ego di-
co tibi, tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo ecclesiam meam. Quid,
inquit, est quod ait: Ego dico tibi: Quia tu mihi dixisti: Tu es Christus
filius dei viui: ego vicissim dico tibi, ego, inquam, cuius dixisse, fecisse est,
quia tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo ecclesiam meam. Et sicut ipse
lumen apostolis donauit, vt lumen mundi appellarent: ita & Simoni, qui
credebat in Christum, Petri largitus est nomen, & secundum metapho-
ram petrae recte ei dicitur, ædificabo ecclesiam meam super te. Hæc ille.

Rur-

- A** Rursus eodem loco, explicans illud quod continuo apud eundem euan-
gelistam sequitur, vbi Petrus mox a tam sublimi reuelatione patris, tam
gloriosa confessione, tam magnificis acceptis donis promissisque, Satanæ
conuictio excipitur: Multi putant, inquit, quod non Petrus correptus sit,
sed aduersarius spiritus, qui hæc dicere suggerebat apostolum. Sed mi-
hi hic error apostolicus, de pietatis affectu veniens, nunquam incenti-
uum diaboli videtur. Diabolo dicitur: Vade retro Satana, Petrus audit:
vade retro me, hoc est, sequere sententiam meam, quia non sapis ea quæ dei
sunt, sed quæ hominum. Meæ voluntatis est & patris, cuius veni facere vo-
luntatem, vt pro hominum salute moriar. Tu tuam tantum considerans
voluntatem, non vis granum frumenti in terram cadere, vt multos fru-
ctus afferat. Subdit: Prudens lector inquirat, quomodo post tantam bea-
titudinem: Beatus es Simon Bar Iona. Et: Tu es Petrus, & super hanc pe-
tram ædificabo ecclesiam meam, & portæ inferorū non præualebunt ad-
uersus eam. Et: Tibi dabo clauis regni cælorū. Et: Quod ligaueris aut sol-
ueris super terram, erit ligatum vel solutum in cælis, nunc audiat: Vade
retro me Satana, scādalum mihi es. Hactenus Hieronymus. Idem in Eze- **B**
chielem scribit in hæc verba: Apostolus Petrus, super quem dominus fun-
damentum ecclesiæ solidauit, transcendit in cœnaculum. Rursus in Esai-
am capite secundo, de ecclesia catholica loquens: Hæc, inquit, domus ædi-
ficata est super fundamentum apostolorum & prophetarum, qui & ipsi
montes sunt, quasi imitatores Christi. De hac domo & Hierusalem Psal-
mista conclamat, dicens: Qui confidunt in domino, sicut mons Sion, non
commouebitur in æternum, qui habitat in Hierusalem. Montes in circui-
tu eius, & dominus in circuitu populi sui. Vnde & super vnum montium
dominus fundauit ecclesiam, & loquitur ad eum: Tu es Petrus, & su-
per hanc petram ædificabo ecclesiam meam, & portæ inferorum nō præ-
ualebunt aduersus eam. Hactenus ille. Vides itaque hic ex Hieronymi
sententia, ad quem proprie pertineant illa Christi verba: Beatus est Si-
mon Bar Iona, vides petram ecclesiæ fundamentum, vides cœlestis re-
gni clauigerum, vides iudicem, cuius autoritas, sententiaque etiam in cœ-
lis alligat.

Vides præterea vt clarissime distinguat inter Christum fundamen-
tum apostolorum & prophetarum, super quem ædificata est ecclesia, &
inter vnum illorum montium, super quem idem ipse Christus etiam fun-
dauit ecclesiam, cui dixit: Tu es Petrus, & super hanc petram ædi-
ficabo ecclesiam meam. Quod idem ad Montanum in epistola ad Mar-
cellam etiā repetit. Habes itaque & secum, & cū orthodoxis patribus omni-
bus communique sensu ecclesiæ, vbi que consentientem illum vere ortho-
dorum Hieronymum. Apud quem haud temere te inuenturum credide-
rim, vbi hæc Christi verba ad Petrum aliter intelligat.

In Augustino maior fuit varietas, quæ huic in scripturarum expositione **D. Augusti**

Z iij pene

nus varius
& inordinatus
in scriptura
rum expo-
sitione.

In cōclon-
ibus ad po-
pulū nō nisi
certa explo-
rataque incul-
cari.

Augustinū
in cōclon-
ibus ad po-
pulū, Petrū
petram &
fundamen-
tū ecclesie
nominatū
a domino,
perpetuo in-
culcare.

pene familiaris est. Nusquam hæret, nusquam figit pedem, sed vbiq; ex-
plorat, vbiq; tentat, subodoraturq; omnia: & quicquid vel probabile oc-
currit, alicubi amplectitur, quod continuo post displicet & rursus retra-
ctatur. Quemadmodum in his Christi verbis ad Petrum plerumque
consentit communi orthodoxorum patrum, quam audisti, sententię, per
petram super quā Christus dixit edificaturum se ecclesiam suam, Petrum
intelligens: alibi vero, nō Petrum, sed fidem eius: rursus alibi, nec Petrum,
nec eius fidem, sed ipsum Christum. Sed aliud est, aliquid adstruere & do-
cere tanquam certum & indubium: aliud vero, velut inuestigando tan-
quam probabile referre. Hoc fit, cum in ocio apud nos scripturas executi-
endo, quicquid meditantibus occurrit, chartis illinimus. Illud vero, quo-
ties docemus nobis commissum populum, cui non nisi explorata, certa-
tradere certum est, eaq; in primis, quę habet cōmunis traditio ecclesie. Ita-
que si D. Augustini ad populū conciones executias, nusquam fere a cōmu-
ni, quam audisti, orthodoxorum patrū & ecclesie sententia latū digitem
recessisse inuenies: quemadmodum superius ex aliquot eius sermonibus
luculentissime demonstrauimus. Vnde in sermone illo solēnitatis cathe-
drę Petri dicit Petrū ecclesie fundamentū nominatū a domino, & super
eū fundasse Christū ecclesiam suam: proinde merito ecclesiam suā funda-
mentū colere, per quod cęlos ascendit. Rursus in altero sermone de san-
ctis, dicit fidelem (cui loquitur) populū audisse frequenter, Petrum a do-
mino petram nuncupatum, super quam fundauerit ecclesiam suam, sicut
ait: Tu es Petrus, & super hęc petram ædificabo ecclesiam meam. Iterum
in alio sermone, dicit eum ecclesie caput & verticem, immobile fidei fun-
damentum, cui creditæ erant clauis regni cęlorum, cui commissæ popu-
lorum innumera multitudo, qui acceptis clauibus fidelis factus est iani-
tor, in sententijs clementissimus dispensator, &c. Hęc itaq; docentis Au-
gustini sunt, docentis, inquam, sibi commissam ecclesiam. Cui non teme-
re queuis vtrumq; visa & apparentia, sed certa explorataq; & communi
orthodoxę ecclesie sensui congruentia tradidisse, nihil dubiū est. Quem
vt in alijs fortassis quis sit, non ita facile est intelligere, sic nec si quis ab eo
diuersum quid doceat, tam facile deprehenditur. At de capite ecclesie vt
Christianos omnes, quantumuis simplices, certum est aliquem sensum ha-
bere: ita haud difficulter deprehenditur, quod hac in re a communi sensu
orthodoxorum discrepat. Quanquam & ipsa vis & energia verborum
Augustini in his sermōibus clarissime indicat, quis fuerit communis sen-
sus orthodoxi populū, & ecclesie: Frequenter, inquit, audistis in ecclesia, ip-
sum Petrum a domino petram nuncupatum, super quem fundauerit
ecclesiam suam. Hęc igitur (vt diximus) docentis Augustini sunt: ea ve-
ro, in quibus ab his diuersam aliquam imaginatur sententiam, ociose se-
cum inquirentis & tentantis omnia. In qua disquisitione nunc hoc, nunc
illud arri debat: frequentissime tamen hoc ipsum commune ac catholicū,

Vnde

- A Vnde in suis enarrationibus in psalmos, frequentissime comunē hanc
sententiam adstruit, vt in psalmum XXX, in psalmos quoq; XXXIII,
& XXXIX. Item in epistolis suis frequenter. Libro quoq; II. Quęst. ad
Simplicianum. Rursus aduersus epistolam Donati, & alijs locis pleriq;.
In Retractationibus autem huius suę inconstantie memor, postquam
meminisset libri a se scripti aduersus epistolam Donati, subiungit in hęc
verba: In hoc libro dixi in quodam loco de apostolo Petro, quod in eo
tanquam in petra fundata sit ecclesia, qui sensus etiam cantatur ore mul-
torum in versibus beatissimi Ambrosij in matutinis laudibus, quibus de
galli cantu loquens: Hoc ipso, inquit, petra ecclesie canente culpam dia-
luit. Sed scio me postea sæpissime sic exposuisse, quod a domino dictum
est: Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo ecclesiam meam: vt su-
per hanc intelligeretur quam confessus est Petrus, dicēs: Tu es Christus
filius dei viui, ac si Petrus ab hac petra appellatus personam ecclesie figu-
raret, quę super petram ædificatur, & accepit clauis regni cęlorum. Nō
enim dictum est illi: Tu es petra, sed tu es Petrus, petra autem erat Chri-
stus, quam confessus Simon, sicut eum tota ecclesia profitetur, dictus est
Petrus. Harum autem duarum sententiarum quę sit probabilior, eligat
lector. Hactenus ille. Vides itaque Augustinum non asserendi, sed in qui-
rendi studio diuersam hanc a communi expositionem verborum Chri-
sti ad Petrum induxisse, lectori relinquens iudicium, vera sit probabilior.
Quod nunquid diiudicare difficile est: quando in altera continet om-
nium orthodoxorum patrum & cōmunis ecclesie sententia, cuius & ipse,
vt audisti, Augustinus etiam in his ipsis verbis perhibet testimonium, vt
quam fatetur celebrari & publice decantari per ecclesias, in versibus bea-
tissimi Ambrosij, quemadmodum ab eo tempore in hodiernum vsque
diem continuo decantata est. Altera vero nullum vnquam assertorē in-
uenit, nec ipsum quidem (vt vides) Augustinū. Deinde cum & cōtrorta
euidēter appareat hęc expositio, atq; adeo ipsis verbis Christi manifeste
aduersaria. Nā cum primum adduceretur Petrus per Andreā fratrem
suum ad Christum, dixerat ei Iesus: Tu es Simon filius Ionę, tu vocaberis
Cephas, quod (inquit euāgelista) interpretatur *petra*. Quem locum
ita nobis reddidit Brasmus: Tu vocaberis Cephas, quod sonat (si inter-
preteris) lapis, *petra* enim lapidem aut saxum significat, estq; cum petra
eiusdē plane significationis. Quomodo Isaac & Isaacus, tamen si alterum
accipiat propriam viri terminationem. Imo vocabulum Cephas non
quemlibet lapidem, sed ingentem aliquam petram, & velut scopulū aut
rupem significare, cui arx aut graue quoddam ædificium possit super-
strui, clare ex Iosephi historia intelligitur. Nam scopulosus ille collis, vna
de Hierusalem ab obsidētib; Romanis possit conspici, Cephas, inquit,
dicebatur. Illud autem nomen Cephæ, quamuis in primo illo congressu
mox Simoni destinauerat Christus, maiori tamen merito reseruauit in

Contorta
expositio
Augustini,
qua per pe-
tram super
quā ædifica-
ta est eccle-
sia, Chri-
stū, non Pe-
trum intel-
ligit.

Z iij futua

futurum, vsque dum coelitus illuminatus a patre, eius diuinitatem & agnosceret & confiteretur. Tunc autem dixit illi, non in illo congressu primo, tu es Simon filius Ionæ, tu vocaberis Cephas: sed tu es Cephas. Quod ille, quisquis fuit, Matthæi interpres expressit vocabulo $\pi\epsilon\tau\rho\upsilon$, dicens: Ego dico tibi, quod tu es $\omega\epsilon\tau\varsigma$, & super hanc petram ædificabo, &c. Qui si seruasset illud Hebraicum aut Syriacum Cephæ, quo haud dubie vsus est Christus, quemadmodum clarissime indicat Ioannes, scribens eum dixisse illi primum ad se venienti: Tu vocaberis Cephas, quod idem Græce interpretatur $\omega\epsilon\tau\varsigma$, nobis autem interpretatum sonat saxum, aut lapidem. Si, inquam, proprium illud Cephæ, quo Christus vsus est, seruasset vocabulum, quemadmodum quamuis Græce scribens, fecit Ioannes adiecta eius interpretatione, iam omnis prorsus ansa huius interpretationis ablata foret, nec fuisset vlla aberrandi occasio. Quis enim si ita reddidisset interpres ille (quisquis fuit) Matthæi, qui eius euāgelium ex Hebræo sermone, in quo primo scriptum nō solum Hieronymus, sed etiam Origenes, eius quoque præceptor Clemens Alexandrinus proximus apostolorum temporibus, Irenæus quoque ille, qui Polycarpum beatissimi Ioannis euāgelistæ audiuit discipulum (quicquid nunc nugatur & somniant quidam, qui nouitatum titillantur pruriginē) velut vno ore testantur. Quis, inquam, dubitaret, de qua petra locutus est Christus, si ille interpres Ioannem imitatus, hoc pacto reddidisset hunc locum: Ego dico tibi, quod tu es Cephas, quod interpretatum sonat saxum aut petram, & super hanc petram ædificabo ecclesiam meam. Nunc vero dum omnia reddere voluit Græce & loco nominis Cephæ, Petri nomen adaptat Simoni (cuius significationem veluti clarius exprimens, continuo id reddidit ac mutat per petrae vocabulum, dicens: Et super hanc petram, &c.) data est Augustino huius quamuis parum congruæ expositionis occasio, in qua pleraque sunt, quæ merito reprehendi posse videntur. Dicit enim, non esse illi dictum a Christo: Tu es petra, sed tu es Petrus. Ego vero neque vnum, neque alterum verbum a Christo dictum illi certo affirmare non dubitauerim: aut sicut vnum, ita & alterum. Non enim Græce illi loquebatur Christus, neque etiam Græce scripsit Matthæus: sed quemadmodum clare constat ex Ioanne, dictum est ei a Christo: Tu es Cephas, quod Græcis sonat Petrum, nobis saxum aut lapidem. Quare in forma neutrum, in virtute vero æque vtrumque ei dictum est, cum sit vtriusque eadem plane significatio, reddens vim & energiā illius nominis Cephae. Quare & orthodoxi illi patres, quos supra in duximus, non solum Petrum, sed & petram eum vocatum affirmant a Christo. Ita Tertullianus: Latuit aliquid Petrum ædificandæ ecclesiæ petram dictum. Ita Origenes: Magno illi ecclesiæ fundamento, petraeque solidissimæ, super quam Christus fundauit ecclesiam suam, & cætera. Ita ille orthodoxus Hieronymus: Nō solum, inquit, petrae Christus, sed et apostolo Petro donauit,

Quæ Augustino fuerit aberrandi occasio.

A nauit, ut vocaretur petra. Quam sententiam diuersis locis bis decies inculcat. Ita quoque facer Ambrosius: Petrus pro soliditate deuotionis ecclesiarum petra dicitur, sicut dicit dominus: Tu es Petrus & super hanc petram ædificabo ecclesiam meam. Ita & alij vniuersi. Sed quid opus est aliorum aduersus Augustinum requirere testimonia, quem possumus de suo ipsius ore conuincere, qui in sermone quem citauimus supra, in hæc verba loquitur sibi commissæ ecclesiæ: Audistis frequenter ipsum Petrum, a domino petram nuncupatum, sicut ait: Tu es Petrus & super hanc petram ædificabo ecclesiam meam. Si audierunt frequenter in ecclesia Christiani fideles, quod tu ipse testaris, ipsum Petrum, a domino petram nuncupatum, cum ei diceret: Tu es Cephas aut $\pi\epsilon\tau\rho\upsilon$, & super hanc petram ædificabo, &c. Quid ergo negas dictum illi a domino, tu es petra, sed tantum: Tu es Petrus? Sed hæc aduersus Augustini illam expositionem, qua per petram illam, super quam Christus dixit se ædificaturam ecclesiam suam, non Petrum, sed ipsum Christum voluit intelligi, satis fortassis superque fuerit.

Augustinus sibi ipsi contrarius.

B Illa vero altera eius expositio, qua per petram illam iam, neque Christum, neque Petrum, sed fidem Petri imaginatur intelligi, præter hoc quod euidentissime coarguitur ipsis Christi verbis, qui non de fide, sed de fidei Petro loquitur dicens: Beatus es Simon Bar Iona, tu es Cephas, & super hanc petram ædificabo, &c. Tibi dabo clauis, &c. etiam in se multo est absurdissima, nec digna aduersus quæ agamus pluribus. Quis enim nesciat ecclesiam ædificium quoddam, ex viuis rationabilibusque constructum lapidibus, quod nimirum fundamentum requirit sibi cõgenum. Est autem fides toto genere diuersa res ab illis, ex quibus constructur hoc ædificium, nempe qualitas quædam necessaria quidem, non fundamentum soli, sed & omnibus eius structuræ lapidibus, qua quæ caret, ad hoc ædificium nequaquam pertinere certum est: at fundamentum ut sit, fieri non potest. Nam cuius obsecro omnium hominum fidem fundamentum faciemus ecclesiæ? Nunquid Petri? ille enim iam dudum credere desijt, videns facie ad faciem. Cuiuslibetne igitur Christiani? mirum ergo monstrosumque faciemus ædificium, cuius omnis lapis totius ædificij fundamentum est, aut potius in quolibet lapide continetur fundamentum vniuersum. Aut forte mathematicam aliquam & per se sine subiecto intellectam fidem fundamentum dicemus ecclesiæ? hoc est, tantæ talisque structuræ, cuius in coelum conscendit sublimitas, id quod nusquam est gentium, sed plane fictitium & imaginarium. Quisnam hæc si perpendat, minime cohærere hanc expositionem non intelligat? Et quanquam inueniantur & alij sancti patres nonnunquam ita locuti, ut dicant orthodoxam fidem esse fundamentum ecclesiæ, non tamen ita loquentes respiciunt ad illam petram superædificandæ ecclesiæ, sed hoc tantum significare voluerunt, orthodoxam fidem esse plane necessariam omnino membro ecclesiæ, & hæreticos, eosque qui rectæ fidei non sunt, non pertinere ad Christi

Aduersus alteram expositionem Augustini, qua per petram, super quam ædificata est ecclesia, non Petrus, sed fide eius intelligit.

Quo sane intelligi possit fide esse fundamentum ecclesiæ.

Christi ecclesiam, nec participes esse ecclesiasticæ illius autoritatis datæ a postolorum principi pro vniuersa ecclesia.

Conclusio.

Serm. 2. de
anniuersa.
ponrif. suæ
assumptio.

Stat ergo firma & immobilis euangelica illa rupes, illa petra, quæ Simonem Ioannis filium ob patris cœlestis sublimem illam reuelationem beatum pronunciauit. Stat verbum domini in æternum, quo eundem etiam Cepham, hoc est, saxum aut petram affirmauit, super quam ædificaturus erat ecclesiam suam. Et vt illius beatissimi Leonis verbis concludamus: Manet in æternum dispositio veritatis. Sicut enim permanet, quod in Christo Petrus credidit: ita permanet qd in Petro Christus instituit, & B. Petrus in accepta fortitudine petræ perseuerans suscepta ecclesiæ gubernacula non reliquit. Sic enim præ cæteris est ordinatus, vt dum petra dicitur, dum fundamentum pronunciat, dum regni cœlorum ianitor constituitur, dum ligandorū solvendorumq; arbiter māsura etiam in cœlis subditorum suorum functione præficitur, qualis ipsi cum Christo esset societas, per ipsa appellationū eius mysteria nosceremus. Hæc ille Leo.

Vniuersam pene euangelicam historiam primatui Petri in ecclesiastica hierarchia consono-
nanter perhibere testimonium.

CAP. VI.

Quantopere necessaria esset hierarchia Christianæ ecclesiæ, qua per vnus in eadem præsentis supereminentem autoritatem contineretur in vnitae & officio, & sine qua nec ad momētum substituitur: quam tamen ille eius autor permanfuram cum sole & ante lunam in fines seculorum, & quousq; voluuntur tempora, instituerat & destinauerat, satis superq; a nobis superius demonstratum est. Huic igitur tam necessario eius ordini pro suo in eandem singulari studio & amore prouisurus Christus, nō satis habuit semel designasse eius caput & principem, & supereminentem sacrosanctamq; eiusdem constituisse autoritatem, per quam inferiores omnes ordines diserneret, & in officio contineret. Quandoquidem præpotētium illorum verborum ad Petræ nondum plane mysterium intelligebant carnales adhuc apostoli, qui aliud quoddā imaginabantur regnū Christi, de ecclesia eius nullum verbum sane intelligentes. Quare & infirmitati eorum occurrens pius præceptor, atq; eius, cuius iam caput instituerat, ecclesiasticæ hierarchiæ singularem necessitatem nobis curamq; cōmendans, idem sepius tam factis q̄ verbis & inculcauit & repetiuit: nunc illud ipsum a se cōstitutum caput singulari honore sibi quodammodo adæquans, alijsq; venerandum insinuans: nunc reliquorum discipulorū ambitionem reprimens, eis dēq; significās, quæ vellet vice sua præesse cæteris: nunc eidem præsentibus audientibusq; reliquis apostolis & discipulis eorundem & totius ecclesiæ curam cōmittens. Itaq; in ea, quæ mox post designatum ecclesiæ caput & principē Petrum, sacrosanctamque illius constabilitam autoritatem, didrachmatibus solutione apud eundem Matthæū sequitur, re ipsa comprobatur, quod suis illis præpotētibus efficacibusque verbis paulo ante adstruxerat. Siquidem

In didrach-
matis solu-
tione cōpro-
bari a Chri-
sto prima-
tum Petri.

A quidem cum iam Romanis subiecti penderēt tributa Iudæi, quæ didrachmatis valore constituta erant in singula familiarum capita, venissentq; publicani illi tributiq; exactores ad Petræ percunctari, num magister eius esset persolutorus tributum, ipse venientis ob id ad se Petri verba præueniens, cum se prius liberum demonstrasset a tributo: Verum, inquit, ne scandalizemus eos, profectus ad mare mitte hamum, & eum piscem qui ascenderit primus tolle, & aperto ore illius inuenies staterem, acceptum illum da illis pro me & te. Quid nam hoc est obsecro? quæ noua hæc Christi in soluendo tributo quamuis indebito liberalitas? Exigunt publicani, non a Petro, nec pro Petro, sed a solo Christo, tãquam apostolici illius gregis patrefamilias ac magistro didrachma solum. Neq; enim dicebant: Petro, num tu nū socij tui? sed, num magister vester didrachma persoluit? At Christo satis non erat pro se simplex didrachma (quantum videlicet exigebatur) persoluisse, sed inuenies, inquit, staterem quod est didrachma duplum, quem acceptum da illis, non pro me solo, sed pro me & te. Quo facto nunquid obscurum est, quid significarit? Neq; enim vel imaginari est aliud hic egisse Christum, q̄ vt intelligerent apostoli, non frustra se imposuisse illi nomen de seipso, non vano aut casto sermone illi dixisse: Tu es Petrus, & super hanc petram, hoc est, super te ædificabo ecclesiam meam, & Tibi dabo clauēs regni cœlorū, item: Quodcunq; ligaueris aut solueris super terram, ligatum, solutumq; erit in cœlis: vt quem viderent hic sibi associare, & adæquare quodam modo in cura & honore patrefamilias ecclesiasticæ domus, & plane significare, non solū se, sed & ipsum pro se Petrum totius illius congregationis magistrum, quem pro se constituerat cæterorum caput, totius dominici gregis pastorem, & fundamentum ædificandæ ecclesiæ, siquidem & pro ipso, sicut pro se iussit persolui didrachma, quod a solo magistro, solo exigebatur cōgregationis capite.

C Et quanquam diuo Augustino libro quæstionum veteris & noui testamenti quæstione LXXXV. videantur illi tributū exactores, non a solo domino et magistro exegisse didrachma, sed ab apostolis singulis, cuius cōtrarium (vt ostendimus) indicat ipse euangelicæ contextus historiæ, fuisseq; tributum eiusmodi graue nimis & intolerabile, præsertim tenuioribus, si census eiusmodi in singula constitutus fuisset humana capita. Nec fit verisimile, si tredecim didrachmata debuissent habere publicani illi a Christo, vt pote pro ipso, & duodecim eius apostolis, quod aut ipsi cum duobus pro tredecim contenti esse voluissent, aut minus exoluere: præsertim cum ne scandalizaret eos, quamuis alioquin a tributo esset liber, communi legi subdi voluit. Nihil tamen minus hoc facto apud eundem autoritatis dignitatique recognoscitur in Petro. Scribit enim in hæc verba: Dicunt didrachmatis exactores ad Petrum apostolum: Magister vester num soluit didrachma? quo dicto magistrum, vt pro omni

omnibus solueret discipulis, conuenerunt. Saluator autem, cum pro se & Petro dari iubet, pro omnibus exoluiffe videtur, quia sicut in saluatore erant omnes magisterij causa: ita & post saluatorem in Petro omnes continentur. Ipsum enim constituit caput eorum, ut pastor esset dominici gregis. Nam caeteris dicit discipulis, vigilate & orate, ne in trestis in tentationem. Petro autem dicit: Ecce Satanas expostulauit, ut vos ventilet sicut triticum: ego autem rogavi pro te, ut non deficiat fides tua: & tu tandem conuersus confirma fratres tuos. Hec Augustinus. Vides itaque etiam apud hunc, cur staterem iusserit pro se solui & Petro, nempe quoniam ipsum constituerat apostolorum caput & dominici gregis pastorem. Et sicut in Christo omnes continentur magisterij causa: ita & post Christum eadem causa in Petro omnes contineri.

Sed nec huius facti mysterium tunc prorsus latuit, quamuis rudes carnalesque apostolos, sed subintelligebant sibi praepositum Petrum, quem viderant a Christo sibi in ecclesiastica illius domus magisterio quodammodo adaequatum. Hinc & illa inter ipsos continuo suborta est ambitiosa disceptatio, quisnam primas teneret in regno caelorum. Quorum carnalem adhuc ambitionem, aduocato ad se puella compescens dominus, docuit eum quidem maximum fore in regno caelorum, quisquis ad paruuli illius exemplum in suis oculis hic esset minimus. Suae tamen hic familiaritatis, suique gregis fore pastorem, quem ante designauerat Petrum.

Quemadmodum rursus, cum & post illam mysticam peractam ceenam, iam iam transituro ex hoc mundo Christo in eandem iterum contentionem recidissent, quisnam eorum videretur esse maior (adeo est mortalibus insita quaedam superbia & ambitio) illos quidem primum ad modestiam suo reuocauit exemplo, docens, quod non esset ipsis ambiendum ut praessent, plurimum siquidem interesse inter huius mundi (quem adhuc imaginabatur) & ecclesiasticum illum, quem ipse instituerat principatum, & cuius sese formam exhibuerat & exemplum, tum in alijs quod plurimis, tum in lauandis (quod continuo fecerat) pedibus eorundem. Nam reges, inquit, gentium dominantur eis, vos autem non sic. Subindicans deinde, quam ipse in ecclesia sua disponebat hierarchiam, nihil obfuturam subditis, quo minus, si pares maioresve meritis forent praepositis suis, eisdem ipsis autaequarentur, aut praerferrentur etiam in regno illo caelorum. In quo quisque seu superior, seu inferior gradum locumque obtineret, non secundum dignitatem quam hic gessit, sed secundum opera sua, utque hic gessit impostam sibi a deo personam, qualiscumque denique ea sit. Quo animae quietiores redderet, repromittit tandem ipsis omnibus in illo regno vberissimam retributionem, quod secum hic permansissent in tentationibus suis. Quem autem hic vellet vice sua praesse iterum repetendo significans, ait Simoni: Simon, ecce Satanas expetiuit vos, ut cribraret sicut triticum. Ego autem rogavi pro te, ut non deficiat fides tua: & tu aliquando con-

Vt contentibus de primatu apostolis, Christus indicarit Petro eum se commisisse.

Ioan. 6

do conuersus, confirma fratres tuos. Vides hic quo pacto apostolis tunc ambitiosulis & de primatu (quem non intelligebant) more puerorum contententibus, iterum clare significauerit, quem inter ipsos vellet vice sua praesse caeteris: eundem namque illum cui ante dixerat, super te aedificabo ecclesiam meam. Nam vniuersis eatenus loquens, ad solum hic Petrum sermonem conuertit. Quem, quamuis singulariter proprio nomine compellet, non tamen dicit: ecce Satanas expetiuit te, sed expetiuit vos ut cribraret sicut triticum: ut quem totius gregis sui constituerat pastorem, admoneret & sollicitudinem gerere pro vniuersis, illi vni denunciato communi & omnibus imminente periculo, ad quem vnum totius ecclesiae cura praecipua pertinebat. Itaque & subiunxit: Ego autem rogavi pro te, ut non deficiat fides tua: & tu aliquando conuersus, confirma fratres tuos. Vides hic, cui fratrum & totius ecclesiae cura singulariter commendatur. Vides, ut hic noster Moyses, Aaronis quoque nostri gesserit negocia apud deum, utque illi vicissim suas vices commiserit ad populum. Ita enim Moysi illi a deo constitutum legimus: Ipse pro te loquetur ad populum & erit os, tu autem eris ei in his, quae ad deum pertinent.

Vt apertissime respondeant figurata & veritas.

Denunciat Christus Petro expetitam a Satana vniuersam suam ecclesiam, ut eam cribraret sicut triticum. Ego autem, inquit, rogavi pro te, nimirum coelestem patrem, ne deficiat fides tua. Ecce, ut eius apud deum gesserit negocium. Sed & suas illi vices ad ecclesiam nunquid obscurum est ipsum commisisse cum dixit: Et tu aliquando conuersus, confirma fratres tuos? Nunquid non illi mandatae sunt vices Christi, cuius nunquam defectura fides singulari privilegio conseruatur ad confirmandos fratres in fide? Nunquid ob aliud magis in hunc mundum venit Christus, quam ut credamus & confiteamur, quoniam dominus Iesus ipse est in gloria dei patris?

Iam & illud rursus expende, quod diligenter post resurrectionem suam, iam iam ascensurus ad patrem vni Petro totius gregis sui curam iterum commiserit, utque illum praesentibus apostolis reliquis declarauerit suarum ouium pastorem, rectorem & principem.

Quam diligenter ascensurus ad patrem Christus, vni Petro sui gregis curam commiserit. Ioan. 21

Cum iuisset piscatum Petrus & cum eo nonnulli ex apostolis & discipulis, & cognouisset ex Ioannis admonitione stantem in littore Christum, alijs paulatim nauigantibus ad terram, vnus ipse non patitur moras: sed tunica accinctus statim se praecipitat in fluctus, ac natando festinat ad dominum, pro cuius affectu & amoris ardore nimis tarde incedebat nauicula. Cum autem prandissent vna, dicit Simoni Petro Iesus: Simon Ioannis diligis me plus his? dicit ei, etiam domine, tu scis quod amem te. Dicit ei: Pasce agnos meos. Dicit ei iterum: Simon Ioannis diligis me? ait illi, etiam domine, tu scis quod amem te. Dicit ei: Rege oues meas, ita enim est Graece *ποιμαίνε τὰ πρόβατά μου*. Dicit ei tertio: Simon Ioannis amas me? Contristatus est Petrus, quod dixisset sibi tertio amas me? dixitque ei: Domine, tu omnia nosti, tu scis quod amem te. Dicit ei Iesus: Pasce oues meas. Hic

A a nota

nota diligenter verba & signa mysteria. Constituerat ante & ceteros apostolos suos velut legatos in orbē vniuersum, dicens eis: Euntes in mundum vniuersum, praedicate euangelium omni creaturae. Dederat & illis potestatem, ut quorum dimitterent peccata, dimitterentur eis: & quorum retinerent, retinerentur. Ne quis itaque per haec derogasse quicquam ei, quam disposuerat & cuius iam dudum caput toties designauerat, ecclesiasticae hierarchiae forte arbitraretur, aut apostolorum omnium imaginaretur aequalitatem, iterum designat eum ad quem, tanquam eius legationis caput & principem vniuersae ecclesiae suae curam praecipue referri vellet. In aliorum praesentia vnum singulariter appellans Petrum, non quidem illo pleno mysterij Petri nomine, ne quis in eo & hic figuram vllam posset confingere: sed illo suo proprio a parentibus indito, Simonis, inquam, etiam patris adiecto cognomine, quo manifestius vnius personae eius singularitatem exprimeret. Cuius ut praecius horum temporum, praecipua mihi curam ille facer spiritus habuisse videtur, quoties euangelista tractant aliquid ad Petri praerminentiam primatumque pertinens. Neque hoc contentus, sed ab alijs ipsum apostolis vna praesentibus, etiam comparatione se iungit, atque illis e diuerso constituit dicens: Simon Ioannis, diligis me plus his? Perinde ac si diceret: Diligunt quidem & isti, sed a te plus est quod exigo. Te ipsi plus amare conuenit, quem praeter ipsi, & super hos pastorem ouilis mei constitui. Respondente autem quod amaret Petro, & sui amoris non alium, quomodo scilicet Christum testem citante, dicit ei: Pasce agnos meos, rege, pasceque oues meas. Et ne suspicari quis posset, ob trinam illius negationem irrita se fecisse verba sua, quibus ante ob gloriosam illam suae deitatis confessionem, eundem pronunciauerat esse illam petram, super quam fundaturus erat ecclesiam suam, etiam tertio ecclesiae suae curam illi commisit. Itaque diuus Chrysostomus hunc locum explicans: Quid tandem est, inquit, quod omissis alijs duntaxat affatur Petrum? ut ei ostenderet iam habendam fiduciam, tanquam enim negationis obliuisceretur, fratrum ei curam committit, neque negationis meminit, nec exprobrat, tantum dicit: Si amas me, fratrum curam suscipias: & quomodo in omnibus dilectionem ostendisti, & qua dilector nunc ostende, & animam, quam pro me te positurum dixisti, hanc pro ouibus meis trade. Vides cur praesentibus alijs vni duntaxat Petro ouilis sui curam tertio commiserit, ne quis forte arbitraretur ob trinam dominici sui abnegationem excidisse illum a sibi ante collato in ecclesia principatu, quem promeruerat contraria illa gloriosa confessione. Vides quomodo diligenter occurrit istorum impietati, & cauillationibus prophanis, qui ecclesiasticam hierarchiam vna cum religione Christiana euertere & funditus extirpare omni studio moluntur.

Quid autem significet illud *ποιμαίνε τὰ πρόβατά μου*, Theophilus ille in Ioannem scribens hoc pacto explicat: Postquam, inquit, finitum est illis prandium,

A dium, Petro praeposituram ouium orbis terrarum tradidit (ita enim habet Graece: *προσάσσω τῶν τῆς δικουμένης προβατῶν*) nec alij sed isti ipsam dedit: primus quidem omnium electus & os chori totius. Cui ostendens potestatem quod oporteret confidere, tanquam negatione abolita, negationem non profert, nec exprobrat, dicit autem: quod si amas me, *προίσασο τῶν ἀδελφῶν*, hoc est, praesidis fratribus, & seruentem amorem, quem dicebas habere erga me, ut & mori mea causa velles, amodo ostende. Interrogat autem ipsum tertio, simul ostendens quantum habeat curam credentium, et quod tantum diligat oues ut sit hoc signum amoris erga ipsum, ouibus praesesse. Haecenus ille. Cui vides quid visum sit significare: Pasce agnos meos, rege, pasceque oues meas, hoc est, praesisto fratribus, utque hic intellexerit praeposituram ouium orbis terrarum vni Petro commissam a Christo.

B Quamuis autem Graecum illud verbum *ποιμαίνω* ambigua sit significationis & ad id quod proprie dicimus pascere, & ad regere, gubernare, praesesseque cum autoritate & imperio: hic tamen in secunda significatione accipi ab euangelista, ex eo manifestum est, quod mutauerit verbum. Primum enim cum agnos suos ei pascendos committeret, *λόση* verbo usus est, quod proprie pascere significat: hoc ipso significans agnos suos vel tenerioresque mollius dulciusque tractandos. At cum ouium illi curam secundo commisit, mutauit verbum, & *ποιμαίνω* inquit, quod non temere aut frustra fecisse illum certum est. Fecisset autem frustra, nisi hic quid aliud, quam pascere significare voluisset, atque aliter quodam modo tractandas oues iam robustas, aliter vero tenellos agniculos. Pascere igitur hos praecipit, illas vero & regere seuerius, si quando hoc exigit ecclesiasticae disciplinae vigor, aliorumque & exemplum & confirmatio, etiam in virga ferrea. Alioqui & has ipsius mitius tractandas docens, nisi aliud suadeat, aut harum ipsarum, aut publica utilitas, tertio earundem curam illi commendans ad pascendi verbum reuertitur. Quam mutationem, certum est non carere suo mysterio.

C Quod vero noster interpres hanc Christi verborum non explicuit differentiam, neque illam eorundem energiam ita clare reddidit, ex eo factum arbitror, quod etiam pascendi verbum duplicem illam apud nos significationem obtinuit: alteram quidem propriam, & per translationem alteram, adeo ut cum ad rationalem gregem transfertur, idem fere sit pascere, quod regere gubernareque cum autoritate, potestate & imperio: que modum regum, principum, magistratuumque proprium est, quos ob id et pastores subinde appellat scriptura. Vnde congregatus, inquit, omnis Israel ad Dauid in Hebron dixit: Ecce os tuum & caro tua sumus. Heri quoque & nudius tertius cum adhuc regnaret Saul, tu eras qui educebās et introducebas Israel. Tibi enim dixit deus tuus, tu pasces populum meum Israel, & tu eris princeps aut dux super eum. Audis hic quid sit populum pascere. Rursus Ezechielis XXXIII. Et suscitabo, inquit, super pecora mea

Quid pasce
re populos,
& qui pastores.
2. Reg. 5

pastorem vnum, qui pascat ea, seruum meum Dauid, & ipse pascet ea, & ipse erit eis in pastorem: ego autem ero eis in deum, & seruus meus Dauid princeps in medio eorum. Vides vt etiam hic idem sit princeps & pastor. Loquitur autem de Christo, qui dixit: Ego sum pastor bonus, & ad patrem reuertens, ouilis sui Petrum pro se pastorem substituit. De quo etiam ita praeciuuit Micheas: Et tu Bethlehem Effrata, paruulus es in milibus Iuda, ex te mihi egredietur, qui sit dominator in Israel, & egressus eius ab initio a diebus aeternitatis, &c. & stabit & pascet in fortitudine domini. Quem locum ita expressit Matthaeus: Ex te mihi egressurus est dux, qui reget populum meum Israel. Quod dixit propheta, qui erit dominator, reddidit euangelista, ὁ ὅτις ποιμαίνῃς, quod noster interpres vertit: Qui reget, quemadmodum & alijs plerisque locis fecit, vt psalmo II. Et reges eos in virga ferrea: & psalm. XXIII. Dominus regit me, nihil mihi deerit: et psalmo LXXVII. Ipse reget nos in secula: & LXXIX. Qui regis Israel intendit, & alijs locis sexcentis. In quibus Graecus eodem vocabulo perpetuo vititur, noster autem variat, & nunc per regendi, nunc per pascendi verbum idipsum indifferenter exprimit. Sicut & fecit in priori Petri epistola, ποιμαίνετε τὸ ὄν ὑμῶν ποιμνίου τοῦ Χριστοῦ. Vbi dicit noster: Pascite quod in vobis est gregem Christi. Rursum & regem pastorem appellat scriptura, vt Esaiæ XLIII. Qui dico Cyro pastor meus es. Huiusmodi ergo pastor a Christo constitutus est Petrus super ouile suum, hoc est, super catholicam ecclesiam. Eiusdem illius omnipotens filius, qui ante dixerat Dauid: Tu pascas populum meum Israel, nunc dixit Petro: Tu pascas oues meas, non vnus populi Israel, sed simpliciter vniuersas et totius (vt Theophilus ille exprimit) orbis terrarum. Hunc ille verus Dauid princeps pastorque noster iam iam reuertens ad patrem suum inter nos constituit vicarium, gregemque illi suum trina (vt audisti) commendatione commisit. Ne vel hac parte inanis esset illa eius veteris synagogae umbrarumque particula, qua vetus ille Moyses iam conscensus in montem, vt cum deo loqueretur pro populo, Aaronem illum post se reliquit, cui super gubernando populo suas vices committeret. An non haec omnia conuadant exactissime, veritas cum figura, sequentia Christi verba cum precedentibus, & secum vniuersa vndique euangelica historia? Conscendit ille Moyses in montem Sinai, vt cum deo tractaret negocia populi. Conscendit noster Iesus in ipsum celum, vt appareat nunc vultui dei pro nobis, atque vt esset aduocatus noster apud patrem. Eoque iam iam ascensus, tam serio (vt audisti) gregem suum nostro Aaroni, nostro pontifici primo summoque commendauit Petro. Itaque vt hic concludamus, habes iam, vt caput fundamentumque sit ecclesiae Christus: caput etiam fundamentumque Petrus. Nec ea propter monstruosa ecclesiam esse forma, quin potius decantissima, & vt effigiata deliniataque erat illa synagoga & umbra veteri. Est manetque in aeternum sacerdos Christus, iam pontifex immortalis factus, ca-

Apertissima
correspondentia
figurae & veritatis.

Conclusio.

ctus, caput ecclesiae nostrae, quare nec sibi successorem vllum instituit. Sed quoniam necesse erat, vt vnde venerat reuertetetur, nostrum pro nobis apud patrem acturus negocium, suum pro se nobis reliquit vicarium mortalem Petrum, qui inter mortales nos, suum deique ageret negocium, & ab eo nostrae militantis ecclesiae, ex viuus quidem tamen mortalibus constructae lapidibus, sacerdotium inchoauit, & per mortales homines, donec omnes immortalitatem inderimus, successione continua ad finem usque geri, propagari, conseruarique voluit. Vides vt in his omnibus, nihil sit inaequale, nihil contortum, sed planissima & sibi vndique consonans veritas, quam praedicat & confitetur communis mater orthodoxa per orbem ecclesia.

Rationes explicare, quibus Petrum in ordinem cogere nituntur haeretici, apostolorumque omnium aequalitatem statuere, & aduersus eandem orthodoxam veritatem asserere.

CAP. VII.

Vemadmodum catholicam orthodoxamque veritatem de Petri in ecclesiastica hierarchia primatu, tam euidenti scripturarum testimonio, quam orthodoxorum patrum, atque adeo catholice ecclesiae consensu luce clarius demonstrauimus: ita nunc haeticorum aduersus eandem machinae & explicandae & dissoluendae sunt, quas ex scripturis partim euangelicis, partim Actorum apostolorum, partim vero ex Pauli nis contexunt epistolis. Magna quidem ad speciem, probabilitatis apparentia, & quibus male affectis facile persuadeant id, quo vltro inclinatur & prope det impietas, simplicioribus vero & incautis saltim scrupulos ingerunt.

Conatur itaque persuadere, pares fuisse in apostolica dignitate omnes apostolos, aequae omnes oecumenicos, hoc est, vniuersalis ecclesiae cure regiminique praepositos, parae denique autoritatem potestatemque sortitos a Christo.

Siquidem aequae immediate omnes a Christo apostolicam illam autoritatem accepisse videntur. Omnes quoque aequae videtur ille misisse legatos suos in orbem vniuersum ad ecclesiam suam ex omnibus gentibus congregandam, aedificandam & gubernandam: hoc enim sonat apostoli vocabulum, nempe nuncium aut legatum. Itaque dixit vniuersis: Sicut misit me pater, & ego mitto vos. Et rursum: Euntes in mundum vniuersum, praedicate euangelium omni creaturae. Quare aequae illimitatam sortiti videntur omnes autoritatem super vniuersam ecclesiam Christi: non autem quales nunc sunt episcoporum dioeceses, certis limitibus circumscriptam, quemadmodum ex illius primo nascentis ecclesiae & Actorum apostolicorum est videre historia. Quam enim laboribus trophaisque Pauli in ecclesia Christi metam praescribemus? qui ab Hierosolymis per Illyricum in circuitu ad urbem usque Romam euangelij sui luce omnes illustrauit ecclesias, etiam Hispanias medians & concipiens animo, quemadmodum idem ipse in sua ad Romanos testatur epistola. Sed & omnium ecclesiarum sollicitudine se premi, etiam in alia attestatur epistola. Proinde haud recte dictum videri, quod caeteri episcopi apostolis reliquis, Petro autem in autoritate successerint Romani pontifices: quum horum cer-

Ratio prima, qua omnium apostolorum aequae illimitata probata videtur autoritas.

tis limitibus circumscribantur diceceses, potestas & autoritas, apostolorum vero nullis circumscrip-
ta limitibus, sed in ecclesiam vniuersam. Siquidem in mundum vniuersum illos misit Christus prædicare euangelium omni creaturæ.

Ratio secunda, qua omnium apostolorum pariter probari videtur autoritas.

Iam & parem omnium autoritatem volunt, & nihil præ cæteris accepisse Petrum, tametsi vni specialiter dictum sit a Christo: Tibi dabo claves regni cælorum, & quodcūq; ligaueris super terram, & cætera quæ se quuntur. Siquidem promissionis tantum ea verba esse: quæ etsi vni facta sit Petro, non tamen suo solius, sed omnium, & totius ecclesiæ nomine, quo vnitatis sacramentum commendaretur. Quæ enim illi vni promittuntur Petro, omnia abscq; vilo prorsus discrimine aliquãto post vna cum illo etiam reliquos accepisse apostolos. Claves quidem Ioannis penul. Postquam dixisset eis: Sicut misit me pater, & ego mitto vos. Accipite, inquit, spiritum sanctum, quorum remiseritis peccata, remittuntur eis: & quorum retinueritis, retenta sunt. Illam vero ligandi soluendiq; autoritatem, paulo post promissionem illam factam Petro Matthæi decimo octauo, vbi dixit apostolis vniuersis: Amen amen dico vobis, quæcumque alligaueritis super terram, ligata erunt et in cælo, & quæcumque solueritis super terram, erunt soluta et in cælo. Nihil ergo aut potestatis aut autoritatis præ cæteris apostolis videri accepisse Petrum.

Ratio tertia, qua probari videtur magis reliquos apostolos exercuisse autoritatem super Petrum, q̄ contra Ioan. 15

Sed nec legimus, inquit, in Actis apostolicis, vllam superiorem autoritatem super cæteros apostolos exercuisse Petrum, quin contra potius, quemadmodum Actorum octauo: Cum audissent apostoli qui erant Hierosolymis, quia recepisset Samaria verbum dei, miserunt ad eos Petrum & Ioannem. Constat autem quod maior non est, qui mittitur, mittente, sed potius contra, iuxta verbum Christi: Non est seruus maior domino suo, nec apostolus eo, qui mittit illum.

In illo quoq; apostolorum concilio super questione legalium videtur Iacobus maiori quadam præ Petro autoritate vsus fuisse, in cuius, nõ Petri sententiam conclusit concilium.

Ratio quarta, qua Paulus æquari videtur Petro, imo hic circumcisiõnis tantum apostolus, sicut ille gentium.

Præterea Paulus in nullo se submittit Petro aut inferiorẽ facit, sed parem se illi asserere videtur, scribens ad Galatas. Dicit namq; nec Petrum, nec cæteros q̄ Hierosolymis erant apostolos, sibi quicq; contulisse: sed contra, inquit, cum vidissent quod creditum est mihi euangelium præputij, sicut & Petro circumcisiõnis, qui enim operatus est Petro in apostolatuum circumcisiõnis, operatus est mihi inter gentes, & cum cognouissent gratiam quæ data est mihi, Iacobus & Cephas, et Ioannes, qui videbantur columnæ esse, dexteris mihi dederunt & Barnabæ societatis, &c. Ex quibus verbis videtur, non solum non superiorem Paulo fuisse Petrum, sed tantum fuisse circumcisiõnis apostolum, quemadmodum & Paulus gentium. Rursus, quum venisset, inquit, Cephas Antiochiam, in faciem ei restiti, quoniam reprehensibilis erat, & simulatione sua cogens gentes

Iudaiz-

A Iudaizare. Quod ipsum non videtur fuisse subditi erga suũ superiorem, sed potius erga fratrem fratris aut socij officium. Hæc fere sunt quæ iactantur ab aduersarijs, quibus conantur ecclesiasticam hierarchiam persuadere esse commentum hominũ Petro sibi datum diuinitus honorem principalemq; illam autoritatem eripere & æquare cæteris apostolis.

Sed quoniam vt clare hæc diluantur, singula quæq; obiectionum capita, suo ordine prolixius distinctiusq; necessario pertractanda, diligenterq; excutienda sunt, ne vllus ex eis hæreat ambiguitatis scrupulus. Prius tamen q̄ id facimus, meminisse te volo Christiane lector eorum, quæ iam antea demonstrauimus, simul & salutaris illius Adamantij consilij te commonefacere, quod superius non semel a nobis inculcatum est. Quæ si memoria retinueris, scio nec tantillum te mouebunt vniuersa, quæcumque aduersus catholicam orthodoxamque quam demonstra-

Orthodoxæ veritatis de primatu Petri assertio.

B uimus veritatem, quacumque apparentia quibuscumque fucata scripturis afferri poterunt. Demonstrauimus enim fuisse omnino necessarium Christianæ ecclesiæ, vt hierarchia sua contineretur per vnius in ea præidentis supereminentem autoritatem, sine quo nec ad momentum potuisset subsistere. Ita quoque deliniatam fuisse illa sua vmbra veteri, ita requirere exemplar ad quod effigiata est hierarchie cælestis, ita materiam ex qua constructa, nempe infinitorum hominũ toto orbe diffusam multitudinem, ita finem, ita quoq; eius autorem: quibus omnibus ipsa subscriberet rei euidentiã, quæ demonstrat ita quoq; eam fuisse ab initio & vsq; ad nos perdurasse. Ipsa præterea sibi vndique consonans euangelica historia, in qua (vt audisti) Petrum apostolorum omnium & totius ecclesiæ caput, pastorem, & principem designauit Christus, super ipsum totam, quanta quanta erat, constructurum se promisit ecclesiam suam. Super hanc, inquit, petram ædificabo ecclesiam meam: cuius pars, imo præcipua pars & columnæ quædam fuere apostoli. Ab eius iurisdictione neminem prorsus ostendit fuisse exemptum. Quodcumque, inquit, ligaueris super terram, erit ligatum & in cælis. Ipsum in solutiõe didrachmatis, in magisterio ecclesiasticæ domus sibi quodammodo adæquasse Christum. Ipsi vni contendentibus inter se de primatu apostolis, totius ecclesiæ & fratrum coapostolorum curam commissam. Vni præsentibus cæteris & apostolis & discipulis, ab ascensuro iam iam ad patrẽ Christo etiam tertio dictũ, pasce regeq; oues meas. Inter quas nihil dubium est com-

C prehensos cæteros apostolos. Inter quos vnius illius primatum miro studio maximoq; consensu, veluti horum temporum præscij, omnes euangelistæ mihi expressisse videntur. Qui omnes quoties apostolorum duodecim, aut aliquot ex eis, inter quos ipse interesset Petrus, mentionem faciunt, vno ore, & tanquam ex condicto, semper primo ipsum loco constituunt. Quod ne casu factum quisquam cauillari possit, cur id omnes fecerint, Matthæus duodecim apostolorum nomina recensens, in hunc

Quãto studio & consensu omnes euangelistæ, Petri inter apostolos primatũ ex primant.

Capite 10

modum clarius explicat: Duodecim autem apostolorum nomina hec sunt: Primus Simon, qui dicitur Petrus. Vides cur primo inter apostolos loco ab omnibus euangelistis statuatur Petrus, quia ipse erat omnium apostolorum primus. Quod ne ad vocationis ordinem referre possis, ipse tibi occurrit Ioannes, qui Andream fratrem Petri affirmat fuisse vnum ex duobus illis discipulis, qui audierant de Iesu dicentem Ioannem: Ecce agnus dei, ecce qui tollit peccata mundi, & ob id ipsum eundem secuti fuerant. Inuenit autem hic primum fratrem suum Simonem, & dicit ei: Inuenimus Messiam, adduxitque eum ad Iesum, qui intuitus eum dixit: Tu es Simon Ionae filius, tu vocaberis Cephas, &c. Prius itaque, inquit ille D. Ambrosius, sequutus est Andreas saluatorem quam Petrus: & tamen primatum non accepit Andreas, sed Petrus.

In ca. 12 secundae ad Corinth.

Et quamquam fuisset etiam vocatione primus inter apostolos Petrus, qui primus erat dignitate & autoritate: tamen ad vocationis ordinem certum est non respexisse euangelistas, alioqui conuenirent etiam in reliquorum ordine, cum certus constitutusque fuerit vocationis ordo & inter caeteros. In quibus tamen omnibus variant bis per omnia. Siquidem Andream Simonis fratrem, quem secundum enumerat Matthaeus, Marcus, & Lucas in Actis apostolicis posuerunt quarto loco, Iacobum autem Zebedaei, qui quintus est Matthaeo, Marco secundus est, Lucae autem tertius: & Ioannes eius frater, qui apud Matthaeum quintus est, apud Lucam in Actis est secundus, apud Marcum tertius, quartus etiam apud Lucam in euangelio. Ita & in reliquis videbis apud illos variari ordinem. Et quod possis mirari magis, vnum Lucam non solum dissentire a caeteris in ordine reliquorum apostolorum a Petro, imo & a seipso, cum eos in Actis enumerat, & cum in euangelio. Illic enim quartum Andream facit, hic autem cum Matthaeo secundum. In Ioannis etiam ordine, nec cum villo caeterorum euangelistarum, neque secum ipse consentit. Nam secundum hunc numerat in Actis in euangelio quartum, quem tertium Marcus, sextum autem Matthaeus facit. Similiter & in Bartholomaeo, & in Thoma, & in Matthaeo, nec secum, nec cum caeteris consonat. Vnum autem Petrum omnes vbi que, seu cum omnibus, seu cum aliquibus tantum nominatur, veluti ex condito vno ore primo loco constituunt, tanquam caput & ducem caeterorum: hoc nimirum clarissime significantes, inter caeteros apostolos, non fuisse a Christo in apostolatu ordinem constitutum, & propterea non admodum retulisse, quo ordine recenserentur. At Petro, quem coryphaeum & verticem apostolici chori non ignorauerunt, suum vbi que locum & honorem maximo consensu tribuerunt. Quem & alia elocutionis figura nonnunquam efferunt, solum inde seorsum a caeteris Petrum ex omnibus nominantes, quando tamen de omnibus communiter loquuntur. Ita enim apud Lucam, cum illa sanguis flua a XII. annis quae nulla medicorum opera curari poterat, ingessisset se inter

A inter turbas ad tangendam retro simbriam vestimenti saluatoris, atque ita confestim sanitati restituta fuisset. Perconstante Iesu quis eum tetigisset, & negantibus omnibus, dixit Petrus & qui cum illo erant: Praeceptor, &c. Rursus apud eundem Acto. II. Stans, inquit, Petrus cum vndecim, & Acto. V. Respondens autem Petrus & apostoli dixerunt, &c. Quid igitur est, quod vnus ex omnibus nominatim exprimitur Petrus, non Iacobus, non Ioannes, & reliqui eidem collectim adiunguntur, si non ipse fuit caput & princeps apostolici chori? Qui mos admodum familiaris est scripturae, cum multitudinis alicuius mentionem facit, principem eius, & caput exprimere nominatim, reliquam multitudinem secundum hanc locutionis formam illi adiungendo. Ita toties Moysen, Iosue, David, Machabeos, atque alios etiam populi principes, nominans, etiam hoc pacto illis multitudinem associat.

B His omnibus subscribit sanctorum omnium ab initio patrum, ut audisti, communis concorsque sententia, quae Petrum confitetur caput fundamentumque ecclesiae, cui singulari privilegio datae sint clauis regni caelorum, atque omnibus supereminens illa ligandi soluedique potestas. Hoc ipsum probat & confitetur totius ab initio catholicae ecclesiae status, quae primo Petrum, deinde successores eius Romanos pontifices recognouit totius ecclesiae praesides, atque in eisdem sacrosanta illam supereminentemque auctoritatem vni Petro singulariter datam a domino venerata est: quemadmodum partim audisti superius beatissimi Anacleti, Athanasij & vniuersae cum eo conuenientis Alexandrinae synodi, Leonis quoque & Nicolai testimonio, & post vniuersa totius primitivae ecclesiae comprobante historia, luce meridiana clarius intelliges.

C Aduersus quae omnia cum audiemus nobis ingeri scrupulos, cum induci canonicas scripturas, ut nos seducant ab illo corpore catholicae ecclesiae, ut in suos angulos & penetralia pertrahant, meminimus ex praemonitione Christi tunc nobis dici: Ecce hic est Christus, ecce illic. Meminerimus & doctrinae eiusdem aduersus tentationes suggestionesque eiusmodi. Sed nolite, inquit, credere, aliter videlicet, quam illud corpus, ad quod congregantur aquilae, in quo vere Christus est, nolite exire e septis catholicae ecclesiae, & aduersus noxias venenatasque suggestiones eiusmodi sepi aures tuas spinis, ne sis pruriens auribus, quemadmodum illi de quibus Apostolus. Captiua te, intellectumque tuum in obsequium fidei, & ad omnem impietatis suggestionem, vnde aliter te extricare non possis, velut obturatis auribus clama cum illo, cuius libro primo meminimus (vbi illi carbonarius). Hoc ego saluberrimum & fidele illius Adamantij consilium omnibus amplexandum firmiterque tenendum suadeo: ijs praefertim qui continua iugique meditatione exercitationeque scripturarum non eo profecerunt ut possint earundem verum germanumque sensum vbi que depromere. Quin & eruditissimis frequenter vsu venit, ut ad hoc veluti

veluti tutissimum asylum sacramque ancoram aduersus antiqui illius calli dique hostis suggestiones sit necesse confugere, nisi velint agi praecipites in impietatis perditionisque barathrum, vno hoc vmbone impenetrabili aduersus ignea illius iacula se tueri. Ne tamen illi, vt faciunt, non cessent sine fine & modo nobis insultare scripturis, quas, vt inquit, contra nec angelis de caelo credendum sit, simplicioribus autem ingerere scrupulos, per se vero male pietatis affectis ansam praebere suae perditionis, & arma subministrare impietati ac iniustitiae, ad dissolutionem obiectionum iam veniendum est.

Rationes dissoluere, quibus persuadere conantur fuisse pares omnes in apostolica dignitate apostolos, & aequae oecumenicos, hoc est, vniuersalis ecclesiae curae regiminique praepositos.

CAP. VIII.

Vandoquidem scripturae omnes diuinitus inspiratae dictatae sunt eodem illo veritatis spiritu, non potest eisdem inesse contrarietas. Siquidem omne verum omni vero consonat. Quae si quando ad speciem appareat, necesse tunc est ad inflexibilem illam rectae intelligentiae earundem amissim recurrere, ad illam columnam, illudque robur firmamentumque veritatis, nempe ad catholicae ecclesiae comunem orthodoxamque sententiam: vt qua testificante scripturis credimus, eidem testificanti credamus, quae vera sit earundem germanaque intelligentia. Id quod ad sequentia omnia in vniuersum dictum sit. Quod itaque dicitur, apostolos omnes aequae immediate suam illam apostolicam autoritatem accepisse a Christo, eamque parem cum Petro. Illum siquidem omnes aequae mississe legatos suos in orbem vniuersum ad ecclesiam suam ex omnibus gentibus congregandam, aedificandam & gubernandam, fuisseque illorum omnium autoritatem, non certis dioecesium limitibus circumscriptam, sed super vniuersam aequae ecclesiam, quemadmodum acta Pauli probare videntur.

Rationis primae solutio.

Quaerit apostoli omnes missi sine a Christo eius legati in orbem vniuersum, ex eorum tamen non esse sequi, omnium autoritatem fuisse oecumenicam & aequalem.

Ioan. penult.

Hic fatemur primum apostolos omnes apostolicam illam autoritatem aequae immediate accepisse a Christo, nec solum apostolos, sed & septuaginta duos illos discipulos, qui presbyterorum nobis ordinem referunt, suam quoque autoritatem aequae immediate ab eodem accepisse Christo, eisdem quoque missos in orbem euangelizare euangelium regni vna cum apostolis. Siquidem & illos designatos ipse adhuc in terris agens misit binos & binos ante faciem suam, dicens eisdem: Messis quidem multata, operarij autem pauci: rogare ergo dominum messis, vt mittat operarios in messem suam. Ite, ecce ego mitto vos, & caetera. eadem vniuersa ad illos repetens, quae paulo ante dixerat ad apostolos, cum eos mitteret praedicare regnum dei, etiam illud subiungens in fine: Qui vos audit, me audit: & qui vos spernit, me spernit: qui autem me spernit, spernit eum, qui misit me. Dedit quoque & illis potestatem calcandi super serpentes & scorpiones & super omnem virtutem inimici: & nihil, inquit, vobis nocebit. Sed & post resurrectionem suam eisdem illis vna cum apostolis

Astolis presentibus dixit: Sicut misit me pater, & ego mitto vos. Quae cum dixisset, insufflauit & dixit eis: Accipite spiritum sanctum, quorum remiseritis peccata, remittuntur eis: & quorum retinueritis, retenta sunt. Nam quod non solis apostolis ea dicta fuerint a Christo, sed etiam discipulis vna presentibus, manifeste indicat euangelista praemittens in haec verba: Cum ergo sero esset die illa vna sabbatorum, & fores essent clausae, vbi erant discipuli congregati propter metum Iudaeorum, venit Iesus & stetit in medio & dixit eis: Pax vobis, sicut misit me pater, & ego mitto vos: Accipite spiritum sanctum, & caetera. Vides non solis apostolis, sed & discipulis vna congregatis haec dicta fuisse. Vbi, inquit, congregati erant, non apostoli, sed discipuli ob metum Iudaeorum. Consueuisse enim tunc non solos apostolos seorsim segregari a discipulis, sed vna cum eis ob metum Iudaeorum, manifeste indicat Lucas Actorum primo. Sed nec dubitari quicquam potest ista non solis apostolis, sed etiam discipulis dicta fuisse, ad quos vna cum apostolis indifferenter pertinuisse sequentia Christi verba, quibus dedit eis potestatem dimittendi retinendique peccata hominibus, certum est. Omnibus enim sacerdotibus (qui illis septuaginta discipulis succedunt) in sua ordinatione dicitur ab ecclesia: Accipite spiritum sanctum, quorum remiseritis peccata, remittuntur eis: quorum retinueritis, retenta sunt.

Quare si ex hoc, quod omnes apostoli aequae immediate a Christo sortiti sunt apostolicam dignitatem, missique ab eodem in orbem vniuersum ad ecclesiam suam ex omnibus gentibus congregandam ac aedificandam, nec fuerit eorum autoritas certis conclusa limitibus aut dioecesium, demonstratum putas pari eos cum Petro potestate fuisse, hac sane ratione non solos apostolos, sed & discipulos illos septuaginta duos eidem Petro aequauerimus, qui & ipsi sacerdotalem, vt audisti, autoritatem non a Petro, sed immediate a Christo sortiti sunt. Missi quoque & ipsi euangelizare in orbem vniuersum, quod munus sibi commissum eorum plurimi haud segniter obierunt. Vnde ex praedicatione Philippi, non apostoli, sed vnus ex discipulis, recepit Samaria verbum dei: qui baptizauit quidem Samaritanas, sua praedicatione conuersos, sed supra ordinem suum nihil sibi usurpauit, vnde ad eosdem spiritus sancti traditione confirmandos, quod episcopale & primi ordinis sacerdotum munus erat, venerunt Petrus & Ioannes. Similiter & in alijs locis per discipulos praedicabatur verbum dei cum fiducia, & prosperabatur opus domini in manibus eorum. Sed nunquid propterea non subiiciemus discipulos illos, non solum Petro, sed & caeteris apostolis? nunquid propterea non acceperunt etiam apostoli autoritatem alios quoque ordinandi presbyteros, qui similem aequalemque cum discipulis illis potestatem in ecclesia obtinerent? Acceperunt itaque illi suam autoritatem immediate a Christo: attamen & a Petro, & etiam a caeteris apostolis, nisi

nisi eos prauertisset Christus, eandem accipere potuissent. Quod si tempora prudenter distinxeris, facile concordabis scripturas. Erat siquidem tunc messis plurima, operarij vero admodum pauci. Erat tunc tempus quomodocumque cōgregandi in horrea. In quod illi tunc a Christo electi operarij, operam strenuissimam nanauerunt, ut cumque & vndecumque potuere. Attamen iam congregata in horrea disponebat ac ordinabat ille, quem hic reliquit Christus super vniuersam familiam suam, & cui totius ouilis sui curā specialiter demandauerat, Petrus eiusque in primatu ecclesiasticæ hierarchiæ successores. Non erat opus vnus Petri, vniuersum aggredi terrarum orbem, & in ouile sibi commissum cogere, sed multorum ad hoc opera erat necessaria. Quare ad hoc misit non solum apostolos, sed & illos septuaginta duos discipulos, misit & alios quos ad hoc munus etiam post ascensionem suam speciali gratia & illuminatione selegit, quemadmodum & Paulum & Barnabā Actorum decimo quinto, & alios plerisque nec certos eis limites suorum laborum præscripsit, quin potius misit in orbem vniuersum, vndecumque poterant colligere & congregare. Qua quidem in re tametsi apostolorum omnium equalis quodammodo videri possit commissio, non tamen tam erat hæc autoritas vniuersalem ecclesiam gubernandi, quā congregandi in ouile Christi, cuius summus pastor constitutus erat Petrus & successores eius. Neque enim Babylonem quandam per illos ædificare volebat Christus: quin potius ordinatissimam quandam ciuitatem, secundum exemplar, quod viderat apud patrem, illamque super cœlestem Hierusalem hic in terris effingere, cuius esset, non secus, quā aciei castrorum ordinatissima graduum ordinumque distributio, per quos ad vnum caput ac præsidem ordinaretur tanta multitudo, atque vnus contineretur, sustentaret, gubernareturque autoritate & imperio.

In cōment.
epistolę ad
Ephesios.

Inter initia fidei, inquit diuus Ambrosius, omnes docebant, omnes de clero baptizabant, quibuscūque diebus & locis & temporibus fuisset occasio. Neque Philippus tempus quæsiuit aut diem, quo Eunuchum baptizaret, neque ieiunium interposuit, adhuc præter septem diacones nullus fuerat ordinatus: ut ergo cresceret & multiplicaretur ecclesia, omnibus de clero inter initia cōcessum est & euangelizare & baptizare & scripturas in ecclesia explanare. At vbi omnia loca circumplexa est ecclesia, ex tunc sunt constituta conuenticula, & rectores & officia in ecclesia subordinata: ut nullus de clero qui ordinatus non esset, præsumere auderet officium, quod sibi non esset creditum & concessum. Et ita coepit aliō ordine & prudētia gubernari ecclesia. Quia si omnes eadem possent, irritabile esset, & vulgaris res vilissimaque videretur. Hinc est, ut nunc neque diaconi in populo prædicent, neque clerici, neque laici baptizent. Hactenus Ambrosius. Itaque qui prudenter distinguit tempora, facile hac parte concordabit scripturas, & intelligit illimitatam illam apostolorum autoritatem

A tem magis fuisse ad congregandum omnes in ouile Christi commissum Petro, quā ad illud ipsum ouile gubernandum.

Quod si cæteros quoque apostolos etiam regiminis autoritatem vis habuisse super ecclesiam, quam congregassent Christo, ut hoc donemus, ex eo tamen consequens non est, ut cuiusquam eorum autoritas fuerit super ecclesiam vniuersam, quando nemo vnus congregauit vniuersam. Quin potius testantur historiæ, cum diuiderentur a se apostoli in orbem vniuersum, suam cuique deputatam prouinciam; quam vomere suæ prædicationis excoleret, & apostolica autoritate gubernaret. Nulli autem commissam totius orbis curam, quā vni Petro. Cuius autoritate vna cum senatu illo apostolico constitutum tunc illum ordinem sacrum ecclesiæ, qui ab eo tempore perdurat hactenus, sedium quidem principalium in honorem vnus Petri ecclesiasticæ hierarchiæ capitis; deinde & reliquarum primatū ac metropolitanarum, prout locorum hoc desiderabat oportunitas, & ecclesiæ totius hoc exoptulabat necessitas: ut totius quanta esset, per orbem ecclesiæ cura ad vnam sedem Petri ordinatissime referretur, atque eius in vniuersam vicissim deferretur autoritas tam immensæ multitudinis corpus in vnum continens: omnino certum est, attestante hoc in primis ipsa rei euidentia, deinde illius sanctissimi Anaclei Petri discipuli & in cathedra successoris, quam supra citauimus, epistola, qua vniuersos toto orbe Christi sacerdotes & episcopos de apostolica hac ordinatione instruit.

Iam ut etiam hoc donaremus, apostolorum omnium illimitatā atque cœcumenicam autoritatem fuisse in ecclesiam vniuersam, nec in illa diuisione partitam certis limitibus: nihil tamen hoc ipsum derogaret autoritati Petri super ceteros vniuersos. Non magis, inquam, quā si nunc intelligeremus a Romanis pontificibus mitti aliquos suos legatos, ad ecclesiasticam disciplinam toto orbe collapsam, vbique reformandam, & in pristinum statum reuocandam, idque quocumque accederent, cum potestate plenissima: non, inquam, magis quā legatorum eiusmodi autoritas derogaret autoritati Romani pontificis. Nam quamuis & isti vterentur potestate illimitata & cœcumenica, eaque plenaria: tamen sub Romano pontifice, & dependenter ab eodem. Et quemadmodum non insignificanter dicerent scholastici, essent quidem hi, quam diu duraret illa eorum legatio, æquales Romano pontifici, quātum ad præsentem administrationem attinet: nequaquam tamen in ipsa fontali autoritatis plenitudine. Ita & de apostolis ac Petro dicendum esset, ut daretur illorum omnium vniuersalem fuisse autoritatem & cœcumenicam.

Sed Christi, inquit, non Petri legati fuere apostoli, ab ipso Christo, non a Petro suam illam autoritatem potestatemque acceperunt. Esto acceperint a Christo non a Petro, suam potestatem apostoli. Ita & illi septuaginta duo discipuli, suam quoque potestatem æque immediate acceperunt a Christo,

Bb & ab

Nihil derogare primati Petri, etiam si daretur, apostolos omnes cœcumenicam autoritatem accepisse a Christo super ecclesiam vniuersam.

& ab eodem etiam missi sunt in orbem vniuersum praedicare euangelium omni creaturae: nihil tamen dubium est illos subfuisse apostolis, & in primis Petro, a quorum autoritate non minus eorum dependebat autoritas, si ab eisdem & ordinati & missi fuissent, quorum ordinandorum plenissimam potestatem acceperant. Nam quamuis illos primos, tanquam apostolos suos instruens, & imitationis exemplum praebens, per seipsum instituerit Christus: attamen ordinatos instituit, vni capiti totius ecclesiae pastori subesse voluit, vni illi inniti & quasi fundamento firmiter adherere, super quem aedificauit ecclesiam suam. Non enim dissensionis Christi autor fuit, sed pacis, concordiae, vnitatis, quae in immensa multitudine absque ordine diligentissime constituto omnino seruari non potuit, nec voluit Babylonem quandam aedificare, sed caelestem illam Hierusalem in terris effingere. Neque per hoc, quod illi immediate a Christo ordinati fuerunt, quicquam acceperunt amplius praeter ipsos, quos ordinarunt apostoli. Ita quoque & de apostolis, eorumque autoritate & Petro haud dubie existimandum est, aequae autoritatem eorum plenariam & illimitatam (si tamen talem acceperunt) ad aedificationem gubernationemque vniuersalis ecclesiae subfuisse Petro, ac ab eodem dependisse, penes quem erat ecclesiasticae potestatis plenitudo, haud secus quam si eandem ab ipso accepissent Petro, a quo haud dubie eam accipere potuissent, nisi accepissent a Christo. Quemadmodum (vt in exemplo rem clarius intelligas) si ipse Romanus pontifex, quod nunc fieri quotidie videmus, episcopi alicuius in sua diocesi ordinationem praueinens, alicui eius plebi instituat presbyterum, quem alioqui ordinaria autoritate instituire debuisset episcopus: ille nihilo minus aequae subiectus est suo episcopo, ac si ab eodem constitutus ordinatusque fuisset, nec minus subordinata est episcopo eius autoritas: Ita & de septuaginta duobus illis discipulis sub apostolis, & de apostolis sub Petro pariformiter intelligendum est. In quibus ordinem illum subiectionis praelationisque nihil prorsus variat, quod in eorundem ordinatione ordinariam ipsam autoritatem (quae summa penes Petrum extitit) sua ordinatione praueinerit Christus.

Leonis verissima sententia.

Proinde verissimum est id quod scribit beatissimus Leo ad episcopos per Viennensem provinciam constitutos: Diuinam, inquit, cultum religionis, quem in omnes gentes, omnesque nationes dei voluit gratia coruscare, ita dominus noster Iesus Christus humani generis saluator instituit, vt veritas quae antea legis & prophetarum praerogatio continebatur, per apostolicam tubam in salutem vniuersitatis exiret, sicut scriptum est: In omnem terram exiit sonus eorum, & in fines orbis terrae verba eorum. Sed huius muneris sacramentum ita dominus ad omnium apostolorum officium pertinere voluit, vt in beatissimo Petro omnium apostolorum summo principaliter collocaret: vt ab ipso veluti a quodam capite, dona sua velut

in cor-

A in corpus omne diffunderet, & exortem se mysterij intelligeret esse diuini, qui ausus fuisset a Petri soliditate recedere. Hunc enim in confortium indiuiduae vnitatis assumptum, id quod ipse erat, voluit nominari, dicendo: Tu es Petrus, & super hanc petram aedificabo ecclesiam meam, vt aeterni aedificatio templi, mirabili munere gratiae dei in Petri soliditate consisteret, hac ecclesiam suam firmitate corroborans, vt illam, nec humana temeritas posset appetere, nec portae contra illam inferi praeualere. Verum hanc petrae istius sacratissimam firmitatem, deo edificante constructam, nimis impia vult praesumptione violare, quisquis eius potestatem tentat infringere. Cui cum praeter ceteris soluendi & ligandi sit tradita potestas, pascendarum tamen ouium cura specialius mandata est. Cui quisquis principatum aestimat denegandum, illius quidem nullo modo minuere potest dignitatem, sed inflatus spiritu superbiae suae, semetipsum ad inferna demergit. Haec ille

B ter sanctus Leo.

Per haec itaque abunde mihi satisfactum videtur primae illi aduersario, rum rationi, qua apostolorum omnium aequalitatem statuere conatur, ex eo quod omnes acceperint suam illam autoritatem aequae immediate a Christo, & quod omnes missi fuerint in orbem vniuersum cum potestate illimitata & oecumenica super vniuersam ecclesiam.

Rationes dissoluere, quibus apostolorum & Petri parem inter se autoritatis plenitudinem statuunt. CAP. IX.

Bisariam intelligi potest aequam aut parem aliquorum autoritatem, vel quae aequae late pateat, hoc est, aequae multis praesit: vel vt ipsa in se consideretur potestatis mensura ac plenitudo, quam ex proprijs eius actibus & effectibus est intelligere: vt si eadem prorsus omnia possit haec & illa, aequae diuitem in se, plenamque potestatem, atque hac ratione parem, haud incongrue intellexerimus. Qua quidem in re posset stare aequalitas, vbi secundum priorem rationem esset longa imparitas, vt duorum episcoporum, quorum vnus arcta est, alterius late patens diocesis. Duorum item legatorum a latere Romani pontificis, vnus quidem ad vnam aliquam, exiguamque provinciam, alterius ad plures, easque longe, lateque patentes: vbi tamen aequae plena esset ipsa eorum in se facultas. Hanc differentiam suo more explicauerint scholastici, nobis loquendum est, vt intelligamur ab omnibus. Superiori autem capite rationes dissoluimus, quibus persuadere conantur, aequae longe lateque patuisse autoritatem apostolorum aliorum & Petri, aequae nullam diocesum coarctatam limitibus, aequae omnium oecumenicam. Quicquid enim ea in re conantur de apostolis statuere, necesse est eadem prorsus ratione, vt de septuaginta discipulis statuunt. Quorum tamen autoritatem, certum est & notorium, fuisse sub autoritate apostolica: sicut hanc sub autoritate illa supereminenti capitis totius hierarchiae ecclesiasticae.

Ad ipsam nunc in se potestatis eorundem mensuram, plenitudinemque

Bb ij veni-

venientes, tamen si libro sequenti eandem exactius explicabimus & demonstrabimus: interim tamen hic rationes dissoluendae sunt, quibus parrem hac ratione apostolorum omnium cum Petro auctoritatem statuerunt: quandoquidem hoc etiam ante explicatam exacte eiusmodi in se auctoritatis mensuram fieri poterit.

Cum itaque dicitur, Petrum nihil praeter ceteris accepisse apostolis. Neque enim claves regni caelorum, neque illam iurisdictionis soluendi, alligandique potestatem. Nam quantum ad claves attinet, non datas specialiter vni Petro, quum superaedificandae ecclesiae fundamentum pronunciaretur a Christo, sed promissas tantum. Nam dabo, inquit, tibi claves, non do: quas postea dedit indiscriminatim omnibus, Ioannis penultimo dicens: Accipite spiritum sanctum, quorum remiseritis peccata, remittuntur eis: quorum retinueritis, retenta sunt. Similiter dicunt de potestate iurisdictionis, quae tamen si data videatur ante alios Petro, tamen continuo post data est etiam apostolis omnibus, Matthaei decimo octavo, ubi omnibus loquens: Quaecumque, inquit, alligaueritis super terram, erunt ligata & in caelo, &c. Ad haec dicimus, & primum de clauibus, quod earum nulla vnquam apud euangelistas sit mentio, neque Ioannis penultimo, nec vsquam alibi, quae Matthaei decimo sexto, ubi vni singulariter Petro promittuntur. Pertinuit fortassis & illa potestas dimittendi hominibus peccata etiam ad claves regni caelorum, veluti pars quaedam earumdem, sed ampliolem longe, magnificentiolemque potestatem mihi impartare videntur, aut potius ipsam totius ecclesiasticae potestatis plenitudinem, quanta decebat illum, qui Christi in ecclesia vices gereret, vniuersa ea comprehendens, quaecumque ad finem ecclesiasticae societatis assequendum erant necessaria. Cuius mensuram libro sequenti inuestigabimus. Quam in metaphora clauium regni caelorum expressit, eius veluti maiestatem commendans, significantque etiam regni caelestis potestatem ipsum habiturum in terris. Quas claves, sicut vni singulariter promisit Petro, ita vni singulariter dedit.

Quod vero promissas tantum illi claves volunt non datas. Ego vero si promissae hic sunt non datae, ab illo promissas scio, cuius nomen est fidelis & verax, imo qui est ipsa aeterna veritas, cuius dixisse fecisse est, ille dixit vni Petro: Tibi dabo claves regni caelorum. Quare audisti supra in illius Athanasij & Alexandrinae synodi tot sanctissimorum episcoporum epistola, quid dicat successori Petri: Tu, inquit, es sicut veraciter diuinum testatur eloquium, Petrus, & super tuum fundamentum ecclesiae columnae sunt confirmatae: Tibi claves regni caelorum commisit, ac ligare & soluere potestatiue, quae in caelis, & quae in terris sunt, promulgauit, &c.

Quod si non tantum promissas, sed etiam datas hic vni Petro claves illas contenderem, haberem non parui nominis suffragatores, per quos hanc tuerer sententiam, a quibus haud scio an dissentire tutum sit. Illic enim corpus est,

Potestatem
clauium re-
gni caelorum
committam
vni Petro
& eius suc-
cessoribus.

Quid per
claves re-
gni intelli-
gendum sit.

Concours san-
ctorum patrum
sententia, da-
tas Petro
vna cum pro-

A pus est, illic Christus & veritas, ubi congregantur aquilae. Et primo Tertulliani haec fuit certissima sententia, qui libro de praescrip. haeretic. de Petro ita interrogat: Latuit aliquid Petrum aedificandae ecclesiae petram dictum, claves regni caelorum consequutum, & soluendi ac ligandi in caelis & in terris potestatem? Loquitur autem de eo quod post audiuit a Christo: Quod ego facio tu nescis modo, quo tempore iam ante fatetur accepisse illum claves regni caelorum. Quare vna cum promissione etiam accepisse illum claves credidit, cum alibi ubi accepisset, nusquam inueniatur. In eadem sententia est diuus Ambrosius, quod in Lucam scribens testatur, dicens: Resurrectionis tempore praesto sunt mulieres, & cum viri fugarentur, solae tamen ab angelo ne timeant admonentur. Petrum euocant, studio priores, sed posteriores fiducia: denique ille sine metu aduenit, & incunctanter, qui posterior venerat, primus ingreditur, quasi qui claves regni ut alijs aperiret, acceperat. Vides & huius sententia etiam ante passionem & resurrectionem domini Petrum claves accepisse regni caelorum, non autem post, cum diceretur omnibus: Accipite spiritum sanctum, quorum remiseritis peccata, remittuntur, &c. Hoc idem affirmat libro de Isaac & anima: Petro, inquit, dicenti quod vadis, respondit verbum dei, non potes me sequi modo, sequeris autem postea. Claves ante commiserat regni caelorum, & sequendo imparem iudicauit? Si claves iam dudum illi commiserat, certum est verborum illorum effectum (Tibi dabo claves, &c.) non fuisse dilatum in futurum, sed simul praesentem secum habuisse effectum. Id quod adeo non dubitat etiam diuus Augustinus, ut hoc verbum Christi apud Matthaeum (Tibi dabo claves) ipse nonnuquam verterit verbo praeteriti temporis, perinde ac si dixisset Christus: Tibi dedi claves regni caelorum. Ita enim habet sermone CXXIII. de tempore: Credenda erant Petro claves ecclesiae, imo credite sunt ei claves regni caelorum, credenda quoque erat ei populorum innumera multitudo, quae esset pro sua naturae vitis ac passionibus, culpis inuoluta & peccatis, denique sic ad eum ait: Tibi dedi claves regni caelorum, deinde sequitur, dicens: Quaecumque ligaueris super terram, erunt ligata & in caelis, videlicet, ut in clauibus fidelis ianitor, & in sententijs esset clementissimus dispensator, &c. Vides hic affirmare Augustinum, imo docere sibi commissam ecclesiam, quod Christus dixerit Petro: Tibi dedi claves regni caelorum. Non quod ignorauerit legi apud Matthaeum: Tibi dabo, sed quoniam certum habebat illam promissionem Christi, quam euangelista explicat verbo futuri temporis, non solum certum, sed etiam secum praesentem habuisse effectum. Quare etiam libro secundo aduersus Gaudentij epistolam scribit in haec verba: Nunquid melior Rofias quam apostolus Petrus? Qui ubi dixit: Tu es Christus filius dei viui, tam beatus a domino pronuntiatus est, ut claves regni caelorum mereretur accipere. Nec tamen creditur imitandus, ubi mox eodem momento reprehensus au-

missione
claves.
Tertullian
sententia.

Ambrosij
sententia.

C. III.

Augustini
concors sen-
tentia.

C. XXIII.

diuit: vade post me, &c. Eandem sententiam probat & sequitur scribēs D
in Ioannem Tractatu quinquagesimo.

Hilarij sen-
tētia eadē.

Eodem prorsus modo intellexit hoc ipsum sanctus Hilarius. Siqui-
dem in Matthæum hæc ipsa Christi ad Petrum verba explicans, subiun-
git in hæc verba: O in nuncupatione noui nominis felix ecclesiæ funda-
mentum, dignaq; ædificatione illius petra, quæ infernas leges, & tartari
portas & omnia mortis claustra dissolueret. O beatus cœli ianitor, cuius
arbitrio clauēs regni æterni aditus traduntur, cuius terrestre iudiciū præ-
iudicata autoritas sit in cœlis. Vides etiam huius sententiæ traditas vna
cum promissione clauēs a Christo. Et in psalmum LII. Consciūs domi-
nus infirmitatis humanæ, cum apostolis dixisset: Omnes vos scanda-
lum patiemini in me nocte hac, & beato Petro ter, non ad denunciatio-
nem damnatæ negationis, sed quia per timorem carnis demutabilis ho-
mo, id quod negaturus esset admonito, neganti quidem clauēs cœlorum E
non ademit. Supponit ergo iam dudum accepisse eundem clauēs, ita vt
intelligatur præcedens clauium promissio, præsentem secum habuisse ef-
fectum. Rursum in psalm. CXXXI. Cum quædam, inquit, de passione
sua ad discipulos locutus fuisset, & Petrus tanquam indignum hoc dei
filio detestatus esset, cui superius clauēs regni cœlorum dederat, super quem
ecclesiam ædificaturus erat, aduersus quam portæ inferi nihil valerent,
quæque in terris vel soluisset vel ligasset, ea in cœlis vel soluta vel ligata
peristerent; hunc, inquam, tali conuicio detestantem sacramentum hoc
passionis excepit: Vade post me Satana. Audis itaque quæ constanter vbi-
que sentiat hic Hilarius, non promissionis tantum de futuro verba illa
Christi fuisse ad Petrum: Tibi dabo clauēs, &c. sed quæ præsentem ha-
buerunt cum promissione effectum. Nam illo conuicio exceptū Petrum
continuo post dicta illa ad se verba Christi testatur Matthæus, at iam su-
perius datas illi clauēs affirmat. Data ergo sunt vna cum promissione. F
Eiusdem omnino sententiæ est diuus ille Chrysostomus, quam & alibi
plerumque & hunc ipsum euangelij locum explicans clarissime signifi-
cat, vbi continuo post illa magnifica Christi verba ad Petrum, cū de pas-
sione sua quædam subiunxisset, molireturq; Petrus eum auertere a passi-
onis ignominia, dicens: Propitius tibi esto, nec fiat tibi hoc, ita interrogat:
Quidnam hoc est o Petre? Tu qui reuelationem desuper habuisti, qui be-
atificationem consecutus es, cui clauēs regni cœlorum traditæ, tam cito,
adeo grauiter lapsus, cecidisti? Vides non promissas tantum, sed & tra-
ditas fuisse clauēs regni cœlorum.

Soluuntur
argumenta
in contrari-
um.

Ab his tantis patribus dissentire, haud scio an satis tutum sit, præser-
tim cum ipse testetur Christus, congregationem aquilarum nobis certo
indicare, vbi sit corpus, vbi Christus et veritas. Nec quicquam nos debet
aduersus hæc mouere verbum futuri temporis apud euangelistam, cum
non ignoremus esse morem scripturæ admodum familiarē, & modum
pro mo-

A pro modo ponere, & tempus pro tempore. Ita enim quæcunq; Ezechielis
lis XXXI. capite dicuntur de rege Assyriorū futuro tempore, a LXX.
(quemadmodum etiam testatur Hieronymus) quasi trāfacta memoran-
tur. Sic & de cruce & passione domini diu ante prædictum fuerat: Fode-
runt manus meas & pedes meos. Et alibi: Quasi ouis ad victimā ductus
est. Et rursus: Et liuore eius sanati sumus. Et iterum: Ab iniquitatibus po-
puli mei ductus est in mortem. Quid igitur mirum, si & hic pro tempo-
re tempus, pro presenti futurū posuerit, velut ad vsum & exercitium iam
tum datarum clauium respiciens, quemadmodum tot sancti, orthodoxi
que patres intellexerunt, adeo vt diuus Augustinus nihil dubitet, sicut au-
disti, non solū præsens, sed etiā præteritum pro futuro hoc loco ponere,
ac dicere, sic dixisse Christum ad Petrum: Tibi dedi clauēs regni cœlorū.

Quod si tot orthodoxis, sanctisq; patribus omnino reclamare per-
gas, si congregationem illarum aquilarū, nos ducentiū ad verum sensum
ecclesiastici corporis contemnere non erubescis, si attendere monstranti-
bus Christum in angulis & penetralibus contra Christum omnino de-
cretum est, ita vt prorsus cōtendas promissas hic tm̄ clauēs Petro, non eti-
am datas, vt hoc tibi donaremus, certe quin dederit aliquando ille fidelis
& verax, qd tam serio, tam solēniter repromisit, omnino negare nō pote-
ris: & si nō ante, saltem tunc, cum post resurrectionem suam iam iam redi-
turus ad patrem, constituit illum super vniuersam familiam suā, suumq;
ouile illi tertio gubernādum cōmisit, dedisse eidem etiā iam dudum pro-
missas illas clauēs regni, hoc est, potestatē plenissimam ac pro se vicariam,
sine qua regere ecclesiā & in finem suū dirigere conuenienter nō poterat.

Quod insuper dicitur, datas clauēs indiscriminatim apostolis omni-
bus, cum illis apud Ioānem diceret Christus: Accipite spiritum sanctum,
quorum remiseritis peccata, remittuntur eis, &c. Respondemus clauium
C illic nullam mentionem fieri. Illud enim dictum fuisse non solis aposto-
lis, sed & discipulis vna præsentibus, atque in eis sacerdotibus omnibus,
qui eandem potestatem remittendi peccata accipiūt. Quibus omnibus,
si clauēs illæ regni cœlorum absq; discrimine committuntur, quorsum
ergo ab orthodoxis patribus omnibus, atq; adeo vniuersa Christi eccle-
sia, Petrus dicitur ianitor cœli, & regni cœlestis clauiger? Quorsum illa
Alexandrina synodus cum mirabili suo gloriosissimo Christi confesso-
re Athanasio scribunt Petri successor: Tu es, sicut veraciter diuinum te-
statur eloquium, Petrus, & super fundamentum tuum ecclesiæ columnæ
sunt confirmatæ. Tibiq; clauēs regni cœlorum commisit ac ligare & sol-
uere potestatiue, quæ in cœlis & quæ in terris sunt, promulgauit. Vides
nō vnicuiuslibet sacerdoti, non cuiuslibet episcopo, sed Romano pontifici Pe-
tri successor, commissas clauēs regni cœlorum. Idque tot sanctissimo-
rum, eruditissimorumq; pontificum, pro defensione orthodoxæ fidei sy-
nodice congregatorū testimonio. Nec tm̄ imus inficias, quin & cæteri epi

Non datas
illas clauēs
regni apo-
stolis omni-
bus, Ioan-
nis penult.
Quos rem-
miser. pecc.
remit. eis,
&c.

scopi & presbyteri eandem clauis quadantenus participant: tamen ordi-
nate, & omnes sub vno ecclesiasticæ hierarchiæ capite. Ita huius muneris
sacramentum dominus ad omnium apostolorum officium (vt beatissi-
mi Leonis verbis dicam) pertinere voluit, vt in beatissimo Petro omni-
um apostolorum summo principaliter collocaret, vt ab ipso veluti a quo-
dam capite, dona sua velut in corpus omne diffunderet, vt exortē se my-
sterij intelligeret esse diuini, qui ausus fuisset a Petri soliditate recedere.

Iurisdictio
nis illa ligandi
di soluendi
que auctori-
tas data v-
ni Petro, nō
reliquis a-
postolis.

De potestate vero illa iurisdictionis alligandi & soluendi, quā parem
cum Petro voluit accepisse etiam reliquos apostolos, Matt. XVIII. vbi
dictū est omnibus: quæcūq; alligaueritis super terrā, erunt ligata in cælo:
& quæcūq; solueritis super terrā, erunt soluta & in cælo. Quemadmo-
dum paulo ante dictū erat Petro: Quodcūq; ligaueris super terram, &c.

Dico primū, mihi ita videri, verba illa Christi Matt. XVIII. Quæcūq;
que alligaueritis, &c. non pertinuisse proprie ad apostolos, sed ad ecclesiā,
cuius Petrus caput erat & fundamentum. Quare quæcūq; illic auctori-
tem dedit, eā non posse referri ad apostolos, qui nō erāt ecclesiā, sed pars
ecclesiæ: præsertim, si eos non solū collectim, sed etiam sigillatim intelligas.

De secundo: Quod ad quoscūq; pertineant verba illa Christi, seu ad
ecclesiā, seu ad apostolos omnes, & singulos: non tamen illis datam esse
tantam iurisdictionis auctoritatem, quantam ante dedit vni Petro. Quin
potius ex eo ordine, quod prius, magnificentiusq; eam dedit vni Petro:
deinde autem, seu ecclesiæ seu apostolis, vt cūq; volueris, omnibus & sin-
gulis, euidentissime significari, hanc illi subiectam esse oportere.

Verba illa
Christi Mat-
thæi 18.
Quæcūq;
alligaueris,
&c. nō
pertinere
ad aposto-
los.

Quod autem illa verba Christi Matthæi XVIII. ad apostolos nō per-
tineant, maxime si eos sigillatim intelligas, sed ad ecclesiā, quamuis illic
solis apostolis locutus videatur, euidenter mihi ostendere videtur ipsa ver-
borum Christi series, si diligenter conferamus vniuersa. Nam cum ordi-
nem correptionis fraternæ illic nos docuisset (quam non ad solos aposto-
los, aut eorum in apostolica auctoritate successores episcopos, sed ad om-
nes æque Christiani fideles pertinere certum est) in super & iussisset fratrem,
si nostra correptione non emendaretur, ecclesiæ denunciare, quo nobis

Ecclesiasti-
cæ domui
data ligandi
di soluendi
que potes-
tas.

eiusdem ecclesiæ in suis iudicijs commendaret auctoritatem, & nos do-
ceret obedientiam, subiunxit: Quod si ecclesiā non audierit, sit tibi tan-
quam ethnicus & publicanus, pro ratione subiiciens: Amen dico vobis,
quæcūq; alligaueritis super terram, erunt ligata in cælo: & quæcūq;
solueritis, soluta. In quibus verbis hoc animaduertendum est, quod quam-
diu docuit, quemadmodum peccantem in nos fratrem corripere ac redu-
cere debeamus, tanquam vnumquemlibet nostrum singulariter appella-
ns, dixit: Si peccauerit in te frater tuus, vade & corripe eum inter te &
ipsum solum, &c. Si te non audierit, adhibe tecum adhuc vnum vel duos,
&c. Quod si non audierit eos, dic ecclesiæ. Si autem ecclesiā non au-
dierit, sit tibi tanquam ethnicus, &c. Hactenus enim cuiuslibet nostrum
officium

A officium instruit, & æque hæc pertinent vniuersa ad vnumquemlibet
Christianum. At cum ecclesiastici nobis iudicij auctoritatem commēdat,
denunciāns ipsum in cælo ratum fore, quo ecclesiā iudicantem, alligan-
temq; hoc est, congregationem, cœtumq; Christiani fidelium indicaret aper-
tius, & non vnumquemlibet ligatorem, vnumquemlibet apostolum, mu-
tat numerū, nec iam amplius vt prius singulariter loquitur, sed dicit: Amen
dico vobis, quæcūq; alligaueritis super terram, erunt ligata & in cælo:
& quæcūq; solueritis, soluta. Quæ si quis ita vellet dicta communiter ad
omnes, ad quos ille Christi sermo dirigebatur, vt etiam singulos eorū per
se ac sigillatim accepisse contendat illā ligandi, soluendiq; potestatem, vni-
cuilibet nostrum, & non solis apostolis & eorum successoribus hanc po-
testatem attribuet, & vnusquisq; alium ligabit & soluet. Si quidem ad o-
mnes in vniuersum Christiani fideles, & ad vnumquemlibet nostrum diri-
gitur vniuersa illa præcedentium Christi verborum series: Si peccauerit
in te, &c. Si te non audierit, &c. Si ecclesiā non audierit, &c. Quæ vero se-
quuntur, nequāq; ad alios conuersa oratione refert, q̄ quibus eatenus locu-
tus est, sed eisdem ipsis dicit: Quæcūq; alligaueritis, nō vnusquislibet ve-
strum, sed congregati in nomine meo & ecclesiā constituentes, hoc est,
quæcūq; alligauerit ecclesiā, cuius iudicio præcepti vnumquemlibet ve-
strum obedire, erunt ligata in cælo: & quæcūq; solueritis, soluta. Quod
enim de ecclesiā & Christiani fidelium congregatione hæc locutus sit Chris-
tus, præter ea quæ iam diximus euidenter id demonstrantia, etiam cla-
re indicant & confirmant ea, quæ continuo subiungit: Iterum, inquit, di-
co vobis, si duo ex vobis cōsenserint super terram, de omni re quamcū-
que petierint, fiet illis a patre meo qui in cœlis est, vbi enim sunt duo vel
tres congregati in nomine meo, ibi sum in medio eorum. Vides itaque
hic ecclesiæ & congregationis Christiani fidelium prærogatiuam, vides &
C auctoritatem. Vnde diuus Hieronymus de ecclesiastica domo loquens:
Accepit, inquit, & hæc domus potestatem alligandi & soluendi: hanc do-
mum, si quis corrigentem, corripientemq; cōtempserit, sit tibi, inquit, tan-
quam ethnicus et publicanus. Audis cui illi a Christo ligandi, soluendia-
que potestas contributa sit, non Andreæ, non Iacobo aut Ioanni, sed eccle-
siasticæ domui. Quod si ecclesiastica domus hic ligandi, soluendiq; pote-
statem acceperit, qua ratione vnumquemlibet apostolorum eam potesta-
tem hic accepisse velint, haud sane intelligo, cum ecclesiā collectiuum
nomen esse, nec vni personæ conuenire, certum sit. Hoc omnino certum
est, attestante euangelista, non solis apostolis duodecim, sed in vniuersum
discipulis suis, quorum præter apostolos, iam LXXII. mittebantur bini
& bini ante faciem eius, toto eo sermone locutum fuisse Christum. Qua-
re qua ratione ad omnes & singulos apostolos pertinuisse vis illa verba
Christi: Quæcūq; alligaueritis, &c. necesse est fatearis æque pertinuisse
se ad omnes & singulos discipulos, atque ita ad omnes æque sacerdotes
& præ-

& presbyteros, qui in ordine & autoritate succedunt LXXII. discipulis. D

Quantum non eam inficias, apostolos eorumque successores episcopos, ut ecclesiarum particularium capita (de quibus, non autem de vniuersali ecclesia hic proprie loqui Christum, suo post loco demonstrabimus) includendos esse in ecclesia, ut hanc alligandi, soluendique potestatem habeat ac possit exercere. Quibus seclusis, reliquam multitudinem alligare aut soluere posse haud sane crediderim. Est enim Christo ecclesia non informis aut confusa multitudo, sed velut castrorum acies decentissime ordinata.

Itaque in primitiua ecclesia, quemadmodum attestatur Dionysius, Tertullianus, Origenes, Cyprianus, Basilii, caeterique eius temporis scriptores, imo usque post Augustini tempora, denunciatio illa correpti fratris fiebat ecclesiae, non episcopo seorsum ab ecclesia, sed vna cum praesente ecclesia: quam corripientem contemnens, habebatur tanquam ethnicus & publicanus. At successu temporis, ut omnis vigor Christianae, ecclesiasticaeque disciplinae elanguit ac remissus est: ita & mos ille correptionis, denunciationisque fraternalis vere euangelicus obsoleuit, & loco ecclesiae nunc solis seorsum episcopis, aut etiam Archidiaconibus, aut substitutis ab eis Officialibus fit denunciatio ista, haud scio an satis euangelica, apud quos etiam ex tacito consensu aut coniuventia ecclesiae est nunc exercitium huius potestatis soluendi, ligandique datae a Christo ecclesiae. Quam tamen haud temere inuenies usque sibi usurpasse apostolos, nisi ubi se coniungunt cum ecclesia. Quemadmodum fecit Paulus in excommunicatione Corinthii illius fornicatoris: quam ipse, non sua singulari et velut apostolica in eum autoritate solus protulit, sed se coniunxit cum Corinthiorum ecclesia. Quam primum redarguens, quod fornicatorem illum tulissent tam diu, & non eiecissent de medio sui, hoc ipso demonstrans ad cuius id pertineret autoritatem, ita subiunxit: Nam ego quidem absens corpore, praesens autem spiritu, iam decreui tanquam praesens, ut is qui hoc parauit, in nomine domini Iesu Christi congregatis vobis & meo spiritu, vna cum potestate domini nostri Iesu Christi, ut tradatur Satanae in interitum carnis, quo spiritus saluus sit in die domini Iesu. F

Certe nullum scio verbum inuenies in vniuerso euangelio, per quod vna aliqua singularis persona hanc sibi ligandi, soluendique potestatem arrogare possit, quam vnus Petrus, & qui illi in hac autoritate legitima ordinatione succedunt: vni siquidem Petro dictum est: Quodcumque ligaueris aut solueris super terram, ligatum solutumque erit & in caelis. Deinde etiam dictum est congregationi ecclesiasticae aut ecclesijs, quarum iudicio nos obedire praecipit, hoc est, vnum quemlibet suae: Quaecumque alligaueritis aut solueritis, ligata, solutaque erunt. Nulli vero reliquorum apostolorum de hac potestate vllum dictum verbum reperies. Itaque & Petrus, sicut singulariter potestatem illam singularem accepit a Christo, ita quoties ipse tulit sententiam, non (velut Paulum audistis) se coniungit aut cum ecclesia, aut cum

Singularis potestas Petri & successorum eius.

A aut cum apostolis caeteris, quamuis praesentibus, sed singulari quadam autoritate semper vsus est, semper velut ex sua & propria autoritate loquitur. Ita Ananiam fraudantem de precio agri venditi, ponentemque partem eius ad pedes apostolorum, ipse vnus non communicato cum alijs, quamuis praesentibus, apostolis consilio, primum conuicit mendacem, deinde & horribili mortis sententia ultus est, ita ut oriretur timor magnus super vniuersam ecclesiam. Simili autoritate Simonem magum offerentem apostolis pecuniam pro dono sancti spiritus, non ipsi apostoli, sed vnus singulariter Petrus condemnauit, dicens: Pecunia tua tecum sit in perditionem, &c. Quare in primitiuae illius ecclesiae historia haud fere inuenies episcoporum vllum, quamuis primarum sedium, hanc sibi autoritatem singulariter usurpasse proferendi in aliquem anathematis sententiam. In vno autem Romano pontifice tanquam Petri successore eiusdem quoque autoritatem recognitam ab vniuersis, quam & libere exercuisse inueniuntur in ecclesiam vniuersam. Idque approbante orbe vniuerso, B Itaque audisti, quemadmodum ille Athanasius vna cum vniuersa illa tot sanctissimorum episcoporum Alexandrina secum congregata synodo scripserint Romano pontifici, velut successori Petri & ecclesiasticae hierarchiae praesidi: Tibi, inquit, clauis regni caelorum commisit Christus, & ligandi, soluendique & in terris & in caelis potestatem. Et rursus: Semper fuit vestrae apostolicae sedis potestas, iniuste damnatos vel excommunicatos, potestatiue autoritate sua restituere, & eis sua omnia reddere, illosque qui omnes condemnauerunt aut excommunicauerunt, apostolico punire privilegio: sicut etiam nostris & anterioribus cognouimus actum temporibus. Haec illi tot sancti episcopi ex Alexandrina & Oriente & ultra vasta interiacentia maria ad Romanum pontificem: ne qua tibi hic sit adulationis seruilis suspicio. Sed post luce clarius ista faciemus C ex totius primitiuae ecclesiae toto orbe diffusae historia.

Iam ut etiam hoc tibi donemus non ad congregationem aut domum ecclesiasticam, sed ad omnes & singulos apostolos, eorumque successores episcopos, pertinuisse illa verba Christi Matthaei XVIII. Quaecumque alligaueritis, &c. tamen si contrarium ex illis ipsis verbis luculenter demonstrauimus: ut, inquam, hoc donemus tibi, parum tamen tuae suffragaretur sententiae. Nam hoc nobis confitearis necesse est, prius atque etiam magnificentius datam vni Petro totius ecclesiae capiti supereminentem illam ligandi, soluendique autoritatem a Christo, quam seu ecclesiae seu apostolis postea diceret: Quaecumque alligaueritis, &c. Illi vni post traditas clauis regni caelorum iam dictum erat: Quodcumque ligaueris super terram, ligatum erit & in caelis, cum post aliquanto diceretur ecclesiasticae congregationi, seu, ut tu vis, apostolis singulis: Quaecumque alligaueritis super terram, erunt ligata in caelo. Illic plurius, atque adeo omnium caelorum & in clauibus & in alligandi, soluendique potestate sit mentio, hic vnus caeli tantum, idque in

Vniuersaliorum Petro datae au

vna

toritate Il-
gandi, q̄ cō-
gregationi
ecclesiasti-
ca.

vna alligandi, soluendiq; potestate. Quam verborum Christi differen-
tiam nō esse ociosam, certum est, nec suo carere mysterio: praesertim cum
ab eodem euangelista, eodem pene loco, vtracq; referatur: sed magnificen-
tius aliquid significare voluisse Christum, cum diceret: Quodcūq; liga-
tum a Petro, fore ligatum in caelis omnibus, q̄ cum postea diceret, de ec-
clesiastica domo & cōgregatione, ligata ab eadem, fore ligata in caelo, tan-
quam vno ex multis, hoc ipso vniuersalem Petri auctoritatem, in vniuer-
sum Christi ouile significans, quod regnū caelorum toties dicitur a Chri-
sto, vt cum regalibus nuptijs, cum sagenae missae in mari, cum decem vir-
ginibus ab eodem comparatur: particularem autem domus aut congrega-
tionis ecclesiasticae, in eos tantum qui sibi subiecti sunt, non autem qui
subiecti sunt congregationi alteri: vt Traiectensis ecclesiae in Traiecten-
ses solum modo, non in Leodienses etiam. Hanc verborum Christi pri-
mo ad Petrum, deinde ad cōgregationem ecclesiasticam, cui iussit denun-
ciare peccantem in nos fratrem, nostra correptione non emendatum, dif-
ferentia non tulit vt ociosam praeterire diligentissimus ille scripturarum
excussor Origenes: subindicans quidem latere magni aliquid mysterij,
tamen quid hoc ipsum sit, non satis explicans. Siquidem homilia VI. in
Matthaeum scribit in haec verba: Sed quoniam, inquit, oportebat aliquid
maius habere Petrum praesertim illis qui ter arguerunt, ideo illi quidem sic di-
xit: Et tibi dabo clauis regni caelorum, & quaecunq; solueris super
terram, erunt soluta & in caelis: & quaecunq; ligaueris super terram,
erunt ligata & in caelis. Non ergo modica differentia est, quum Petro
quidem datae sunt clauis, non vnus caeli, sed multorum caelorum: & quae-
cūq; ille ligauerit super terram, sunt ligata non tantum in vno caelo, sed
in omnibus caelis. Ad eos autem qui multi sunt ligatores & solutores, sic
dicit, vt soluant & alligent, non in caelis, sicut Petrus, sed in vno caelo,
quia non sunt in tanta perfectione sicut Petrus, vt alligēt et soluant in cae-
lis omnibus. Haec tamen Origenes. Audis itaq; etiam huius testimonio, il-
lam ligandi, soluendiq; potestatem, ampliores ante datam vni Petro, q̄
post multis ligatoribus & solutoribus, hoc est, congregationi ecclesiasti-
cae. Eamq; ipsam ibi datam Petro, vbi docuit super ipsum fundari vni-
uersam ecclesiam, vt intelligerent omnes, a basi aut fundamento ecclesiasti-
cae hierarchiae, a capite & vertice hanc potestatem, ad singulorum membro-
rum vtilitatem & aedificationem profluere in corpus vniuersum, quam-
diu illi suo capiti indissolubili cōnexionis vinculo cohereret, a quo quic-
quid separatur, protinus ruina est, protinus mortuum ac iners truncus.

A Christo ergo data est haec alligandi, soluendiq; auctoritas, & capiti
hierarchiae ecclesiasticae, & domui seu cōgregationi ecclesiasticae: vel vt tu-
vis, apostolis, eorumq; successoribus episcopis: sed ordine quodam, vt a
capite secundum ordinatissimam rerum naturam distributionem, omnem
vim & energiam profluere intelligeremus. Longissime abest igitur, vel

haeli-

A hac ligandi, soluendiq; auctoritate, vel vlla prorsus re alia, quae ad praesiden-
tis in ecclesiastica hierarchia auctoritate pertineret, reliquos apostolos Pe-
tro adaequauerit Christus, cui omnes subesse praecipit.

Rationes dissoluere, quibus ex Actis apostolicis contendunt non apparere maiorem su-
per ceteros apostolos auctoritatem exercuisse Petri, sed contra potius. CAP. X.

Vemadmodum Petro suam illam inter apostolos singularem
auctoritatem vindicauimus aduersus haereticorum, schismatico-
rumq; calumnias: ita quod eandē ipse nec ignorauerit, nec im-
memor eius fuerit, quoties hoc ipsum res & causa postularunt, aduersus
eosdem palam nunc faciemus. Qui contendunt non reperiri in Actis a-
postolicis, ipsum se vspiam extulisse super apostolos reliquos, aut supe-
riorem vllam auctoritatem exercuisse. Quin contra potius, missum vna
cum Ioanne ab apostolis in Samariam, cum euangelico testimonio mi-
nor sit mittente, qui mittitur. In illo quoque apostolorum concilio su-
per quaestione legalium, videri maiorem quandam Iacobi enituisse aucto-
ritatem, q̄ Petri. In eius siquidem, non Petri sententiam conclusum fuisse
se ab illo concilio.

His tamen priusquam respondeamus, hoc in primis admonitum te
volui lector, quod nolim quis Petri gesta ad eam paupertatem, angusti-
amq; redigat, vt nihil illi concedat, q̄ quae in Actis perscribuntur a Luca.
Quae si quis excusserit, expenditq; diligentius, clarissime intelliget non
tam apostolicorum actorum, q̄ vnus Pauli, cuius erat comes indiuidu-
us, texere studuisse historiam. Quam tamen paulo altius repetit, ab ipso
videlicet nascentis ecclesiae exordio: quod tamen vnus Pauli quam com-
mētabatur historiae occasione, hoc ipsum fecerit, re ipsa testatus est in pro-
secutione historiae. Siquidem postq̄ ad eius vsq; conuersionem & voca-
tionem ad munus apostolicum perduxit illius primo nascentis ecclesiae
historiam, eiusdem vnus deinceps acta describit, & persequitur, nec vlli-
us reliquorum apostolorum omnium meminit, nisi semel omnino, vbi a-
ctorum Pauli hoc requirebat ratio, in illo videlicet apostolorum & pres-
byterorum concilio, quod eiusdem occasione celebratum fuerat, super
quaestione legalium, ob quam tumultuante Antiochena ecclesia, inde He-
rosolymam destinati erant idem Paulus & Barnabas. Praeter quē locum
nullum plane verbum inuenies de vllis apostolorum, a principio capitis
decimi tertij, vbi Paulus vocatus est ad munus apostolicum, ad finē vsq;
quam de vno Paulo, & comitibus eius. Itaq; nec de mora Petri & cathe-
dra eius apud Antiochiam vllum verbum. Nec de diuisione apostolorum,
aut quando inter se partiti sunt orbem terrarum, quo se quicq; contulerit,
quas gentes conuerterit ad fidem Christi, quo martyrij triumpho glo-
rificarit Christum. Sed vnus, vt diximus, Pauli est commentus histo-
riam. Quam tamen ipsam plurimum abest vt absoluerit, a deo vt videri
possit suae tantum cum eodem peregrinationis scribere voluisse cōmen-

Acta, quae
dicimus a-
postolorū,
magis esse
commenta-
rium pere-
grinationis
Lucae cum
Paulo, q̄ in
vniuersū,
aut actorū
apostolico-
rum, aut et-
iam vnus
Pauli.

tarios. Nam ibi continuo desinit, & magis abruptum, q̄ finit historiam, D ubi ipse vna cum Paulo Romam peruenit: quemadmodum diuus Clemens nonnullam suae peregrinationis partem cum Petro, a Caesaria videlicet vsq̄ Antiochiam, decem illis libris recognitionum commentatus est: illis ipsis clarissime demonstrans, q̄ multis voluminibus opus fuisset ad vniuersa vnius Petri gesta explicanda.

Ex quibus facile intelligis, q̄ sit frivolum argumētum: Non legitur apud Lucam in Actis, quod Petrus auctoritatem superiorem exercuerit su per ceteros apostolos, non exercuit igitur.

Petri inter confratres modestiam non contueri debere in auctoritatis sui iniuriā.

Deinde, vt daremus Petrum in illo nascentis ecclesiae primordio erga confratres suos se gessisse submissius, memorem doctrinae praeceptoris fuit: Qui maior est in vobis, fiat sicut minor, & qui praecessor est, sicut ministrator: vt seipsum formam exhiberet praepositis omnibus, quoadmodum beatissimus Cyprianus de eo testatur ad Quintium: Nec Petrus, inquit, quem primum dominus elegit: & super quem aedificauit ecclesiam suam, cum Paulus de circuncisione postea disceptaret, se vindicauit, seu aliquid insolenter aut arroganter assumpsit, vt diceret se primatum tenere, & obtemperari sibi a nouellis ac posteris potius oportere. Nolim tamen hanc Petri modestiam & humilitatem conuerti in auctoritatis eius iniuriam, cuius nihilo minus memor erat, quoties hoc requirebat ecclesiae vtilitas, aliorumq̄ edificatio. Testantur hoc satis (ni fallor) Ananias cum vxore Saphyra, in quos exiguae pecuniae fraudem, in aliorum exemplum horribili mortis sententia vltus est.

Postremo, tempora nobis distinguenda sunt, vt scripturas concordemus. Non tam erat in illo principio nascentis ecclesiae, tempus moderandi, ordinandiq̄ ecclesiam, illa hierarchia quam disposuerat sacer spiritus, & cuius caput Petrum iam dudum constituerat Christus, q̄ congregandi ecclesiam illa hierarchia ordinanda, & in quam Petri auctoritati, eiusque exercitio locus fieret. Quare & oēs tunc manibus, pedibusq̄ (quod dicitur) in hoc annexi sunt vndecunq̄ potuerunt, dispersas palantesque oues congregare in ouile Christi commissum Petro. In quas iam congregatas & introductas, locus erat exercitio auctoritatis Petri.

Hæc quamuis sufficerent ad illam obiectionem, qua dicitur non reperi, quod se extulerit super alios apostolos Petrus, tanquam superiorem super eos auctoritatem obtinens: nihilo minus, tam ex euāgelistis, q̄ ex Luca in Actis satis constare dicimus, quod tam ante passionem, q̄ post ascensionem Christi ad patrem, ita se inter apostolos gesserit, tanquam princeps & caput collegij. Ita fere pro omnibus interroganti Christo responderet, & pro omnibus interrogat & loquitur, quod nemo reliquorum inuenitur sibi vnquam vsurpasse. Itaque apud Matthæum cum adulescentem illum perfectionis viam docuisset Christus, vt diuenditis omnibus & distributis in pauperes se sequeretur, subiunxissetq̄ aduersus diuites illa pa-

A illa paradoxa, vnus pro omnibus interrogat Petrus: Ecce nos reliquimus omnia, & secuti sumus te: quid ergo erit nobis? Apud Lucam quoque post enarratam a Christo parabolam de patrefamilias, ait ei Petrus: Ad nos dicis hanc parabolam, an ad omnes? Et apud Ioannem, cū scandalizati essent etiam discipulorum Christi nonnulli, ex ipsius sermonibus de sua carne manducanda, & bibendo sanguine, abiissentq̄ iam retro, nec amplius ipsum sequerentur, dixissetq̄ ad duodecim, num & vos vultis abire? Respondit ei Simon Petrus: Domine ad quem ibimus? verba vitæ æternæ habes, & nos credimus & cognouimus, q̄ tu es Christus filius dei viui. Quid causæ igitur, q̄ magis pro omnibus, & respondet & interrogat Petrus, q̄ Iacobus, aut Ioannes, aut cæterorum aliquis, nisi quia ille erat caput apostolici chori? Vnde B. Cyrillus dictum Ioannis locum explicans scribit in hæc verba: Respondet Simon Petrus, dñe ad quem B ibimus, &c. Per vnum qui preerat, respondent omnes, sanctam profecto, sanctisq̄ congruentem disciplinam optime conseruantes, & posterioribus prudentiæ atq̄ modestiæ laudabilia præbentes exempla. Decet enim non omnes confuse, nec prosilientes impudenter quasi rapta vti oratione, sed cedere his, qui & consilio & ordine sunt præpositi, &c. Opus erat diuinitus comprobatae prudentiæ soli responsionem committere illi, qui ordine maior erat. Vides itaq̄ Petrum respondisse pro apostolis omnibus, tanq̄ qui ordine omnibus præmineret, essetq̄ caput totius consortij. Ita & Theophilus dictam Petri interrogationem explicans: Dñe ad nos dicis hanc parabolam, an ad omnes? Petrus, inquit, cui iam commissa ecclesia fuerat, quasi omnium curam gerens, inquit an ad omnes dominus parabolam protulisset. Sed non erat locus exercitio auctoritatis Petri, quam adiu vna cum illis in carne versaretur Christus. Siquidem præsentem principem cessat vicarij eius auctoritas. At postq̄ ab eis assumptus est Christus, reuersusq̄ ad patrem commissa cura familiæ suæ Petro, non ignorauit auctoritatem suam, neq̄ illi defuit: id quod multo nobis esset euidentius, si res, actaq̄ apostolorum omnium, tam diligenter profecutus esset Lucas, q̄ vnius Pauli. Attamen etiam ex his quæ ab illo quasi obiter memorantur de Petro, haudquaquam obscurum est, illum se gessisse velut caput inter apostolos. Itaq̄ cum a Christi ascensione reuersi Hierosolymam apostoli, manerēt vna in coenaculo, perseverantes vnanimiter in oratione, & expectantes promissum spiritum cū Maria matre Iesu, non alius quisquam, sed Petrus exurgens in medio discipulorum, qui erant simul fere centum viginti, autor fuit alium substituendi in locum proditoris Iudæ, dicens: Viri fratres, oportuit impleri scripturam hanc, quam prædixit spiritus sanctus per os Dauid de Iudæ, qui fuit dux ijs, qui comprehenderunt Iesum, qui coaptatus erat in numerum nostrum, & sortitus sortem ministerij huius, &c. Oportet ergo ex ijs viris, qui nobiscum versati sunt toto tempore, quo dominus Iesus perpetuam vitæ consuetudinem egit no-

Cur vnus Petrus & interrogat & respondet pro omnibus. C. XII. C. VI.

Vnus Petrus autor eligendi Matthiam in locū Iudæ, Acto. i

Vt semper se gesserit Petrus inter apostolos tanq̄ caput collegij apostolici.

C. XIX.

biscum, exorsus a baptismo Ioannis, vsque ad diem quo receptus est a nobis, vnusquispiam cōstituatur, qui sit vna nobiscum testis resurrectionis eius, &c. Audis hic Petri inter apostolos auctoritatem. Non proposuit in commune deliberandum, num esset eligendus aliquis in locum Iudæ, nec reliquorum de hoc aut expectauit, aut expetiuit iudicium: sed suam ipse sententiam, tanquam auctoritatem habens, & totius familiæ curam gerēs, statim interposuit dicens: Oportet vt ex his viris, &c. Rursus cum die Pentecostes repleti discipuli spiritu sancto cœpissent loqui alijs linguis magnalia dei, dicerenturque ab irridentibus multo pleni, stans vnus ex omnibus Petrus, eleuauit vocem suam, & locutus est eis: Viri Iudæi, & qui habitatis Hierosolymis vniuersi, hoc vobis notum sit, & auribus percipite verba mea. Nō em̄ sicut vos æstimatis, hi ebrij sunt, &c. Quibus auditis compuncti corde, dixerunt quidem ad Petrum & reliquos apostolos: Quid faciemus viri fratres? Vnus tamen Petrus pro sua inter cæteros auctoritate respondit: Pœnitentiam agite, & baptizetur vnusquisque vestrum in nomine Iesu Christi, in remissionē peccatorum vestrorum, &c. Et accesserunt illo die ex sermone eius, animæ circiter tria milia. Deinde cum ascendisset cum Ioanne in templum ad horam precationis nonam, & claudus ille ab vtero matris in vtrumq; intendens, rogasset ipsos eleemosynam, respondit vnus Petrus: Argentum & aurum non est mihi, quod autem habeo, hoc tibi do. In nomine Iesu Christi Nazareni surge & ambula, & apprehensa manu eius dextera erexit eum, &c. Hic animaduerte obsecro, num tibi videntur hæc verba maiorem quandam præ Ioanne, qui tamen & ipse erat inter primos apostolos, auctoritatem ac potestatem præ se ferentis: vterq; est rogatus eleemosynam, in vtrumque iussit aspicere Petrus: attamen non dixit quasi communiter pro vtroq; Argentum & aurum non est nobis, quod autem habemus tibi damus. Sed tanquam principalem & singularem quandam auctoritatem præ se ferens ait: Argentum & aurum non est mihi, quod autem habeo, hoc tibi do. Itaque & ipse vnus concurrentem ad eos, & stupefactum hoc prodigio populum facundissima oratione alloquitur. Congregatis deinde principibus, senioribus & scribis, & ipsos in medio constitutos interrogantibus, in qua virtute fecissent illud, repletus tunc spiritu sancto Petrus ita illis respōdit, vt mirarentur omnes, comperto quod homines essent idiotæ & sine literis. Iterum, cum multitudinis credentium esset cor vnum, & anima vna, nec quisquam eorum quæ possidebat, aliquid suum esse dicebat, sed essent illis omnia communia, vendentibus agros ac ædes, quotquot erant possessores, & diuenditorum precia ad pedes apostolorum afferentibus distribuenda in commune, prout cuiq; opus erat, Ananiam & vxorem eius, fraudantes de precio agri diuenditi (ne tam sanctum violaretur institutum, exemplique pernicies insiceret etiam alios) primum fraudis, mendaciq; coarguit coram omnibus, deinde terribili

A ribili mortis sententia perculit. Simili auctoritate singulariter vsus in Simonem magum, supra indicauimus.

Tu igitur quisquis es, qui auctoritate, potestateq; pares fuisse apostolos omnes contendis, aliū (si potes) mihi profer apostolum, qui præsentem Petro aut dixerit, aut fecerit aliquid, quod præferret singularē aliquam auctoritatē ac potestatem eiusmodi, qualem in dictis actiq; Petri omnibus in omnium apostolorum præsentia nunc audisti. Cuius si mira perpendas opera, videbis vt auctoritate ac potestate, ita miraculorum, prodigiorumque virtute supereminētē omnibus, mirabilioremq; fuisse, vndiq; comprobante deo, & honorabilem reddente datum illi a se primatum. Nam quamuis per manus apostolorum ederentur signa & prodigia multa in populo, Petri tamen adeo sublimis erat inter cæteros apostolos apostolica maiestas, vt in plateas exportarent infirmos ac ponerent in lectulis ac grabatis, vt transeuntis eius vel vmbra obumbraret aliquem illorū, conueniebaturq; Hierosolymam & vicinarum ciuitatum multitudo, afferens ægros ac vexatos a spiritibus immundis, & sanabantur omnes. Legimus quidem & de Paulo, quod a corpore eius deferrentur sudaria, & semicincta super infirmos, & recederent ab eis morbi, & spiritus mali egredierentur. De saluatore etiam nostro, quod sanguisua illa tactu vestimenti eius curata fuerit. At quod cuiusquam vmbra ita passim curarit ægros omnes, nec de ipso quidem saluatore nostro legimus, sed de solo Petro, quem ita mirabiliter super omnes alios exaltauit deus. Sed hæc (vt diximus) multo illustriora, augustioraq; viderentur, si acta ipsius Petri, in illa primitiua ecclesia tam essent perscripta a Luca, q̄ sunt ipsius Pauli. Qui neque Petri, neque vllius reliquorum apostolorum, nisi obiter meminuit: vnus tantum Pauli, aut potius suæ cum eodem peregrinationis (vt superius indicauimus) commentatus historiam.

C Quod vero obiicitur, Petrum missum cum Ioanne ab apostolis in Samariam, mihi adeo nihil derogare videtur auctoritati Petri inter apostolos, vt eandem etiam apertissime comprobet. Nam licet prædicante Philippo recepisset Samaria verbum dei, & per eundem multa ibidem signa ederentur: nondum tamen spiritum sanctum acceperāt. Quod cum audissent apostoli, qui erant Hierosolymis, miserunt ad eos Petrum & Ioannem, vt maiori quadam auctoritate confirmarentur nouiter conuersi ad fidem. Miserunt autem, veluti si decerneret Senatus, fore ex republica, vt non Prætor, non Legatus, non Proconsul, sed ipse per se Consul, Senatus, Princeps, administraret difficilem, periculosamque aliquam prouinciam aut bellum gerat. Quod nequaquam fuisse insolēs aut nouum, Romanæ docent historiae. Nec tamen propterea non erat inter Senatores maior, imo suprema, consularis potestas & auctoritas. Quod idem, si ex sacra tibi malis comprobari historia, audi ergo quid scriptum sit Iosue vigesimo secundo: Cum reuerterentur filij Ruben, & Gad, & dimidia tri-

Acto. 5
Etiam miraculorum prodigiorumque virtute omnes excelluisse Petrum.

Vt missus fuerit Petrus cum Ioanne ab apostolis.

D bus Manasse a filiis Israel de Sylo, vt intrarent Galaad terram possessionis suae, quam obtinuerant iuxta imperium domini, in manu Moyfi vltra Iordanem, cum venissent ad tumulos Iordanis in terram Chanaan, aedificauerunt iuxta Iordanem altare magnitudinis infinite. Quod cum audissent filij Israel, & ad eos certi nunciij detulissent, conuenerunt omnes in Sylo, vt ascenderent & dimicaret contra eos: & interim miserunt ad illos in terram Galaad Phinees filium Eleazari sacerdotis, & decem principes cum eo, singulos de singulis tribubus. Vides hic a populo & multitudine filiorum Israel mitti Phinees, sacerdotem magnum in lege, filium Eleazari, filij Aaron, maximum & dignissimum in populo, & cum eo decem principes de singulis tribubus. Nunquid propterea desijt Phinees esse (quod de eo scribitur) dux eorum coram domino, aut nunquid illi decem principes tribuum propter hoc principes non fuerunt, quod a tribubus missi sunt? Quare nec Petri autoritati quicquam derogat, quod **E** hoc pacto missus fuerit cum Ioanne ab apostolis: praesertim si etiam hoc cogites, quod vna manentes, & necdum a se diuisi apostoli, communi consilio administrabant ecclesiam, cuius tamen esset caput Petrus, modestia tamen ac humilitate aequabat, atque adeo submittebat se omnibus, nisi vbi opus erat meminisse autoritatis suae. Illud vero, quod ex Ioanne adducitur: Non est seruus maior domino, nec apostolus eo qui mittit illum, facile intelligis non pertinere ad propositum. Non enim ita missus est ab apostolis Petrus tanquam eorum apostolus aut nuncius: sed tanquam honoratissimus apostolici senatus, & princeps ecclesiae.

Restat nunc paucis respondere de Iacobo, quem in illo apostolorum concilio super quaestione legalium, volunt se exulisse super Petrum, a quo tota abfuit diametro. Fuit quidem hic vir admirabilis, tanta sanctitatis ac opinionis in populo (quod de eo testatur diuus Hieronymus) vt simbrariam vestimenti eius cuperent certatim attingere. At tamen quisnam **F** hunc Hierosolymorum constituerit episcopum, si Chrysostomum interrogas, respondebit tibi a Petro totius orbis magistro illum constitutum fuisse, tantum abest, vt ipso fuerit superior. Ita enim scribit homilia octuagesima septima in Ioannem: Si quis, inquit, a me percontaretur, quomodo Iacobus sedem Hierosolymis acceperit, responderem ego hunc totius orbis magistrum praeposuisse Petrum. Quod ipsum etiam attestatur beatus Anacletus martyr beatissimi Petri discipulus, & in cathedra successor, in epistola ad episcopos per Italiam, tamen Petro hac in re etiam Iacobum & Ioannem Zebedei filios adiungat, vt tunc communi adhuc apostolorum nondum a se diuisorum consilio gubernabatur ecclesia. Confirmat quoque (vt post audies) Etherianus ille. Quibus facile crediturus es, si & alia Petri acta perpendaris, quae quamuis ex plurimis paucula, & velut obiter perstringat Lucas: satis tamen ex eis constat, se inter apostolos gessisse Petrum, tanquam ad quem praecipua totius ecclesiae cura pertineret:

A tineret: praesertim si illam Matthiae electionem in sortem apostolatus in locum proditoris Iudae consideres attentius. Nam quamuis non per homines, sed per ipsum Christum primi illi eligendi fuerant in apostolatus ministerium, quos sibi & actae vitae, & resurrectionis suae testes habere voluisset, ea propter nec suffragijs sit electus Matthias, sed constitutis duobus, domino tota est commissa electio, missis sortibus. At tamen huius talis electionis, quantum ab humano opere pendebat, vnus (quemadmodum superius audisti) fuit autor Petrus.

Sed operae precium est audire, vt Iacobum supra Petrum se exulisse videri velint. In illa ad apostolorum ac presbyterorum, qui Hierosolymis erant, iudicium relata quaestione. Nam ex gentibus conuersi ad Christum legalibus onerandi essent oneribus, Petrus prior suam dixit sententiam, eos in totum liberos pronuncians, Iacobus deinde confirmauit eandem, etiam propheticum testimonio. Sed vt Iudaei Christiani facilius coalescerent cum conuersis ad Christum ex gentibus, restringendam non nihil libertatem illam censuit, & paucula quaedam onera illis imponere. In cuius sententiam itum est a concilio, & scripta ad gentes epistola.

Hic te interrogo: Cum in concilijs quaedam discutienda proponuntur, nunquid non est vtitatum & commune, vt honoratior, & cuius inter omnes est maior autoritas, primus suam dicat sententiam, & qui sequitur eandem aut approbent, aut mutent, aut addant aliquid, prout cuique visum fuerit? Plus enim vident multi, quam vnus: alioqui si autoritate tantum maiore definienda erant proposita, quid opus erat concilio? Nunquid ergo illius continuo maior est inter omnes autoritas, cuius forte sententia (quod frequenter nouissimo accidit) probabilior est visa concilio? Petrus cum magna esset inter apostolos & presbyteros disceptatio, super quaestione proposita, pro sua inter omnes autoritate, prior dixit sententiam, cui si quaedam addenda visa sunt Iacobo approbante concilio, nunquid propterea Iacobi maior erat, quam Petri autoritas? Quod si insuper vtriusque perpendas sententiam, inuenies illam Petri continuo post praevaluisse in orbem vniuersum. Illam vero Iacobi, quae tunc placebat concilio, vix ad modicum perdurasse, sed mox fuisse abolitam, ita mirabiliter approbante vbique & confirmante deo Petri super omnes autoritatem. Petrus siquidem Christiani fideles conuersos ex gentibus a legalibus oneribus liberos in totum pronunciauit, dicens in haec verba: Viri fratres, vos scitis quod ab antiquis diebus deus inter nos elegit, vt per os meum audirent gentes verbum euangelij & crederent: & qui nouit corda deus, testimonium perhibuit illis, dans illis spiritum sanctum, sicut & nobis, nihilque discreuit inter illos & nos, quum fide purificauerit corda illorum. Nunc ergo quid tentatis deum, vt imponatur iugum super ceruices discipulorum, quod neque patres nostri, neque nos portare potuimus, sed gratia domini nostri Iesu Christi credimus nos saluos futuros,

Cc iij quem

Iacobus constitutus episcopus Hierosolymorum a Petro.

Quod historia illius apostolici concilij primatus Petri non deroget, sed ad stipulet potius.

Astorum

quemadmodum & illi. Tacentibus autem cunctis ad hanc orationem **D** Petri, & narrantibus Paulo & Barnaba, quanta per ipsos fecisset deus inter gentes, Iacobus Hebræorum episcopus, non ita liberos esse voluit conuersos ex gentibus, sed censuit scribendum ad eos, ut abstinerent ab immolatis simulacris, suffocatis & sanguine: quo facilius conglutinentur Iudæis, qui inueterata ex lege consuetudine ab his abhorrebant vehementer. In quam sententiam placuit concilio ad conuersos ex gentibus scribere. Tu itaque nunc vide ac diiudica, an Iacobi & illius concilij, an vero vanius Petri per orbem obtinuerit sententia. Nunquid enim a sanguine & suffocato deinceps abstinerunt Christi fideles, & non potius omnem creaturam dei bonam existimarunt, quæ cum gratiarum actione percipitur, tanquam iuxta Petri sententiam liberi in vniuersum ab oneribus legalibus? Quare non multo post illius concilij decretum Corinthiis suis ita scribit Paulus: Omne quod in macello venditur, edite, nihil interrogantes propter conscientiam. Domini siquidem est terra & plenitudo eius. Quod si quis vocat vos infidelium ad cœnam, & vultis ire, quicquid apponitur vobis, edite, nihil interrogantes propter conscientiam. Porro conscientiam dico, non tuam, sed alterius. Cur enim libertas mea iudicatur ab aliena conscientia? Quod si ego cum gratia participo, cur ob id mihi maledicitur, pro quo gratias ago? Rursus Tito suo: Omnia munda mundis, contaminatis autem, & infidelibus nihil est mundum. Iterum ad Romanos decimo quarto: Scio & confido in domino Iesu, quia nihil est commune per ipsum, nisi ei, qui existimat quid commune esse. Et ad Colossenses: Nemo vos iudicet in cibo & potu, aut parte diei festi, aut neomeniæ, aut sabbatorum, hoc est, nemo vos veluti Iudæos in his discernat ab istis, inter quos habitatis. Et hæc fere continuo post illius decretum concilij docuit & prædicauit apostolus: ut intelligas, non Iacobi & illius concilij, sed vnus Petri sententiam, etiam tunc statim obtinuisse per ecclesiam. Ita re ipsa **F** comprobauit & confirmauit dominus, quod non frustra pro fide vnus Petri rogauerit, pro confirmatione aliorum in fide.

Quæ ex Paulo obijciuntur, dissoluere.

CAP. XI.

Nunc ad ea, quæ de Paulo obiecta sunt, non nihil dicendum est: Tria autem sunt, quæ obijciuntur. Primum, quod in nullo concesserit Petro, cum scribat Galatis suis nihil sibi contulisse nec Petrum nec ceteros apostolos, qui erant Hierosolymis. Secundum, quod Petro restiterit in faciem. Tertium, quod illum circumcisionis tantum, se vero gentium videatur facere apostolum.

Ad primum itaque, quod dicitur Paulum in nullo concessisse Petro, hoc plane falsum est. Concessit Petro haud dubie plurimum, ut merito debuit, adeo ut eius spectandi cupiditate Hierosolymam ascenderit, cuius idem ipse testis est. Non equidem humanum aliquid in eo passus. Neque enim puto, inquit Hieronymus, apostolicæ fuisse grauitatis, ut post tantam triennij

Quod Paulus plurimum concesserit Petro.

A triennij præparationem, humanum aliquid in Petro voluerit aspicere, sed his oculis aspexit eum, quibus & modo in epistolis suis videtur. Iuit autem non quidem discendi studio, qui & ipse eundem habuerat doctorem & magistrum sanctum spiritum, sed honoris deferendi gratia, adeo (inquit Theophylactus in dictam Pauli epistolam) illum venerabatur et coluit. De qua eius professione in eandem epistolam ita scribit sacer Ambrosius: Dignum fuit, inquit, ut cuperet videre Petrum, quia primus erat inter apostolos, cui & delegauerat saluator curam ecclesiarum: non utique ut ab eo aliquid disceret, qui iam ab eodem autore didicerat, a quo ipse fuerat instructus Petrus, sed propter affectum apostolatus, & ut sciret Petrus hanc illi datam licentiam euangelium prædicandi, quam ipse acceperat. Veniens ergo ad eum hospitio receptus est, & mansit apud eum diebus quindecim, tanquam vniuersis apostolis. Hoc ideo manifestat, ut ostendat se concordiam cum apostolis habuisse, nec in aliquo ab eis dissensisse, sicut de eo susurrabant pseudapostoli, ut eum apud gentium diffamarent ecclesias, & sua mala simplicioribus insererent, dicentes ea conuenire cum doctrina maiorum apostolorum. Hactenus Ambrosius. Vides itaque quod sit falsum, Paulum in nullo concessisse Petro, quem etiam longinquo visitaui honoris deferendi gratia, tanquam primum inter apostolos, cui delegauerat saluator curam ecclesiarum omnium.

Quod vero ipse dicit sibi nihil contulisse Petrum aut reliquos, qui Hierosolymis erant apostolos, hoc voluit significare, se quoque Christum, non Petrum aut apostolos habuisse sui apostolatus autorem, atque etiam euangelij quod prædicabat doctorem, quemadmodum & ceteri apostoli.

C Ad secundum autem, quod se dicit Antiochiæ restitisse Petro in faciem. Scio hic affirmari a Clemente illo Alexandrino Origenis præceptore, non fuisse illum Petrum apostolorum principem, cui Paulus se restituisse scribit in faciem, sed ex LXX. discipulis aliquem. Cuius ita meminit Eusebius libro primo histo. ecclesiasticæ. Clemens vero, inquit, in quarto dispositionum libro Cephe mentionem facit, de quo Paulus dixit: Cum autem venisset Cephas Antiochiam, in faciem ei restitit, & dicit eum vnum esse ex LXX. discipulis cognomine Petri apostoli. Hæc Eusebius. Fuit autem ille Clemens doctissimus diligentissimusque nostræ religionis asserter, apostolicis temporibus proximus, ea fere scribens, quæ ab apostolorum auditoribus ipse acceperat. Siquidem *περωματῶν* libro primo enumerans, quos apostolicæ prædicationis viros repererit, ad quos se contulisset discendi studio, & apud Achaïam, & apud Syriam, & in Orientem, et apud Palestinam, ad vltimum autem, inquit, in Aegypto magisterio vsus sum viri virtutis & scientiæ merito omnibus proferendi (Panteum intelligit) Et illi quidem diuinæ doctrinæ veritatem, quæ sibi ab ipsis statim primis autoribus Petro, & Iacobo, et Ioanne, & Paulo sanctis apostolis tradita fuerat, tanquam patres filio commendauerunt. Sed pau-

De reprehensione Petri a Paulo.

Capite 14. Clementis sententia non fuisse Petrum apostolum, cui Paulus restitit Antiochiæ.

ci patribus similes filij, tamen deo fauente per ipsos in nobis germinis apostolici plantata sunt semina. Hæc idem ipse Clemens. Qui dignus habitus est in ea ecclesia, cui secundo post apostolos loco apud Alexandriam ecclesiasticæ scholæ committeretur magisterium, ut doctoris eidem præfesset officio post Antænum, cui primo post apostolos id mandatum erat officij. Habuit autem & discipulum & cathedræ suæ successorem illum vere admirandum Origenem. Quæ ideo hic libuit adscribere, ne leue putes huius viri hac de re testimonium.

Hieronymi, Chryso-
sostomi, &
Theophylacti
Istius, non fuisse se-
ria illam re-
prehensionem.

Deinde, ut donemus fuisse illum Petrum apostolum, diu Hieronymi aduersus Augustinum haud improbabilis sententiâ est, simulatam fuisse illam reprehensionem Pauli. Nam quemadmodum Petrus ceterisq; apostoli, atque ipse etiam Paulus, ob scandalum Iudæorum simulate seruauit legalia, ita cum ea simulatione, quæ erât necessaria ad seruandos Iudæos a scandalo, scandalizarentur gentes, et scandalo gentium Paulus simulata reprehensione occurrit, non quidem præsentibus illis Iudæis, sed gentibus ex Petri simulatione scandalizatis. Quo pacto vtrorumque scandalum excluderent, Iudæorum sua simulatione Petrus, gentium Paulus illa simulatione simulata reprehensione. Nam quod eodem consilio ipse etiam Paulus coram Iudæis simulauit se seruare legalia, quamuis liberrimus alioqui euangelicæ libertatis vindex & assertor, testatur Lucas Actorum XVI. Peruenit, inquit, in Derben & Lystram, & ecce discipulus quidam erat ibi, nomine Timotheus, filius mulieris viduæ fidelis, patre gentili, cui bonum testimonium perhibebant, qui in Lystris erant & Iconio fratres. Hunc voluit Paulus proficisci secum, & assumens circumcidit eum propter Iudæos, qui erant in illis locis, sciebant enim omnes, quod pater eius erat gentilis. Vides hic Paulum videri voluisse Iudæis non solum ipse seruare legem, sed etiam gentes, quas conuertit ad Christum, docere ac persuadere Iudaismum. Quod autem simulate ob scandalum Iudæorum vitandum, & ut hoc pacto magis se illis insinuaret, & non serio id fecerit, satis indicat Lucas, dicens eum hoc fecisse propter Iudæos, qui erant in illis locis, atque idem ipse luculentissimus testis est, qui toties clamat, toties inculcat: Si circumcidemini, Christus vobis nihil proderit. Eadem ratione, eodemque consilio totunderat sibi caput in Cenchreis tanquam persoluens votum, & rursus Actor. XX. Cum venisset Hierosolymam, salutatoq; Iacobo & fratribus, narrasset illis, quæ per eius ministerium fecisset deus in gentibus, responderunt illi dicentes: Vides frater, quot milia sunt in Iudæis, qui crediderunt, & omnes æmulatores sunt legis: audierunt autem de te, quod discessionem doceas a Moysæ, eorum qui per gentes sunt Iudæorum dicens, non debere eos circumcidere filios suos, neq; secundum consuetudinem ingredi, quid ergo erit? Oportet utiq; conuenire multitudinē, audient enim te superuenisse. Hoc ergo fac quod dicimus. Sūt nobis viri quatuor votū habentes super se: his assumptis sanctifica te cum

A cum illis, & impende in illis, ut radant capita, & scient omnes, quia quæ de te audierunt, falsa sunt: sed ambulas & ipse custodiens legem, &c. Tunc Paulus assumptis viris postera die purificatus cum illis intrauit in templum, annuncians expletionem dierum purificationis, donec offerretur pro vnoquoque eorum oblatio, &c. Vides hic ex quorum consilio, & qua ratione ductus ipse coram Iudæis seruauit legalia. Non equidem serio, sed specie tenus & simulate: quo fidem faceret Iudæis falsam quidem, attamen pro eo tempore ipsis vtilem, falsa esse quæ de ipso audierant, quæ tamen non erant omnino falsa, quemadmodum eius epistolæ, maxime autem quæ ad Galatas, testantur: & quæ ambulare etiam ipse custodiens legem, quam tamen certum est eum non seruasse. Si itaque etiam Paulus ob scandalum Iudæorum declinandum toties inuenitur simulasse, non solum se obseruare legem, sed etiam gentes ad Iudaismum attrahere, ut in circumcisione gentilis Timothei, cum tamen reuera oppositum faceret e diametro, qua fronte ipse hanc simulationem reprehendisset in Petro: nisi (ut diximus ex diu Hieronymi sententiâ) & hæc quoque simulata fuisset reprehensio ad medendum scandalo gentium nato ex illa simulatione Petri. Quæ sicut ad hoc valebat cum fieret, ita quoq; eius commemoratio, perinde quasi seria fuisset, non erat inutilis Galatis, quos nonnulli pseudapostoli Iudaizare cogebant. Eadem est Chrysostromi sententiâ, in dictam Pauli epistolam: Qui hoc ipsum quod dicit Paulus: In faciem illi restiti, ita legit Græce, κατὰ πρόσωπον, id est, iuxta faciem, perinde quasi dixisset: In speciem. Etenim, inquit, si vere fuisset inter ipsos contentio, nequaquam præsentibus discipulis se inuicem increpassent, &c. Nunc autem vtilis erat, palam in speciem adhibita dissensio. Eidem sententiæ etiam Theophylactus subscribit in eandem Pauli epistolam. Postremo, quamuis etiam hoc daremus, quod tantopere volunt, nec nos omnino reprehendimus, Petrum illum apostolorum principem serio reprehensum a Paulo, nihil tamē hoc eius derogaret autoritati. Nec enim inconueniens existimamus superiores ac præpositos nostros, si aut aberrarent in fide, aut alios verbo vel facto aberrare faciant, admonere & charitatiue corripere, aut etiam publice eis verbo resistere, si hoc causa fidei postulet: quemadmodum postulabat in proposito, seu seriam, seu simulatam eam reprehensionem voluerimus. Ad quod induci exemplum hoc Pauli, haud grauatim admittimus.

Ad tertium vero illud, quod ex Paulo obicitur, Petro commissas fuisse, non oues vniuersas, sed eas tantum quæ ex circumcisione. Siquidem circumcisionis ipsum apostolum Paulus vocat, se vero gentium.

Dicimus Petro vniuersas Christi oues commissas, non solum, quæ ex Iudæis, sed multo magis, quæ ex gentibus, quas iam ascēsurus ad patrem tertio illi commendauit, dicens: Pascite agnos meos, rege, pasciteq; oues meas. Nullas omnino excepit, sed vniuersas eius regimini commisit, super quem adifica-

Nihil derogare auctoritati Petri, etiam ut serio fuisset reprehensus.

Vniuersas oues Christi commissas Petro.

Hom. 55. in
Matthæum

Homil. 87.

ædificauit ecclesiam suam vniuersam. Cuius autoritati omnes subiecit, **D** quotquot essent in terris, dicens: Quodcumq; ligaueris super terram, erit ligatum & in cælis, vbi dicitur: quodcumq; ibi excipitur nihil. Quare beatus Chrysostomus tractans dicta verba Christi ad Petrum: Tu es Cephas, & super hanc petram ædificabo ecclesiam meam. Et quodcumq; ligaueris super terram, &c. Hec, inquit, omnia quæ solius dei sunt, Christus pollicetur se daturum Petro. Ita & pater ad Hieremiam dicebat, sicut columnam ferream, & sicut murum æneum posui te. Sed ipsum quidem gentium pater, hunc autem vniuerso orbi terrarum præposuit Christus. Idem in Ioannem dicit totius orbis curam Petro commissam a Christo. Similiter ille ter sanctus Leo sermone tertio de passione dominica (quod & superius audiuisti) vnus, inquit, de toto mundo eligitur Petrus, qui & vniuersarum gentium vocationi, & omnibus apostolis cunctisque ecclesiarum patribus præponatur: vt quamuis in populo dei multi sint sacerdotes, multiq; pastores, omnes tamen regat Petrus, quos principaliter regit & Christus. Magnum & mirabile huic viro dilectissimi confortium potentiae suae diuina tribuit dignatio, vt si quid commune cum eo cæteris voluit esse principibus, nunquam nisi per istum dedit, quicquid cæteris non negauit, &c. Diuus quoq; Gregorius: Cunctis, inquit, euangelium scientibus liquet, qd voce dominica sancto & omnium apostolorum principi Petro totius ecclesiae cura commissa est. Ipsi quippe dicitur: Petre amas me? pascue oues meas. Quem euangelistæ locum tractans & explicans ille Theophilus: Cum, inquit, finitum esset illis prandium, Petro præpositam ouium orbis terrarum tradidit. Rursus in illud, quod Petro percontanti de Ioanne continuo post respondit Christus: Sic eum volo manere, &c. Tu me sequere: Te nãq; inquit, nunc dimitto ad orbis pontificatum, & in hoc me sequere. Sed & sanctissimi quoq; Bernardi hic libet verba adscribere. Cuius viri inter antiquos illos vere orthodoxos scriptores memoriam libenter infero, qd in eo in nouissimis his temporibus plane apostolicum spiritum renouasse deus, & exuscitasse videtur, haud minora per manus eius operatus signa ac prodigia, qd dudum per illos suos apostolos.

Hic libro secundo de consideratione ad suum Eugenium, inter cætera scribit in hæc verba: Age, inquit, indagemus adhuc diligenter qui sis, quam geras videlicet pro tempore personam in ecclesia dei. Quis es? sacerdos magnus, summus pontifex, tu princeps episcoporum, tu hæres apostolorum, tu primatu Abel, gubernatu Noe, ordine Melchisedec, dignitate Aaron, autoritate Moyses, iudicatu Samuel, potestate Petrus, vnctione Christus, &c. nec modo ouium, sed & pastorum tu vnus omnium pastor. Vnde id probem quaeris? ex verbo domini. Cui enim non dico episcoporum, sed etiam apostolorum sic absolute & indiscrete totae commissae sunt oues? Si me amas Petre, pascue oues meas. Et paulo post: Cui non planum est, omnes oues designasse? nihil excipitur, vbi distinguitur nihil. Rursus

post

A post alia pleraq;: Inde est quod alij singuli singulas fortiti sint plebes scientes sacramentum, deniq; Iacobus, qui videbatur columna vna ecclesiae, vna contentus est Hierosolyma, Petro vniuersitatē cedens. Tandem cõcludens ait: Alij in partem sollicitudinis, tu in plenitudinem vocatus es potestatis, aliorum potestas arctatur certis limitibus, tua extēditur & in ipsos, qui potestatem super alios acceperunt. Nonne si causa extiterit, tu episcopo cœlum claudere, tu ipsum ab episcopatu deponere, etiam & tradere Satanæ potes? Stat ergo incõcussum priuilegium tuum, tam in datis clauibus, qd in ouibus commendatis. Hactenus ille.

Non igitur circuncisionis tantum, sed ouium vniuersarum, nec ouium modo, sed & pastorum, vnus omnium pastor constitutus est Petrus. Quem vniuerso orbi terrarum, cunctarumq; gentium vocationi, omnibus deniq; apostolis cunctisque ecclesiarum patribus, vt iam audisti, præposuit Christus.

B Cur vero circuncisionis apostolus ipse dicitur sit a Paulo, qui se gentium glorietur apostolum, haud difficulter intelliges, si perpēdas, & quod de seipso testificatus est saluator noster dicens: Nō sum missus, nisi ad oues quæ perierunt domus Israel. Et quod apostolis duodecim præcepit, cum eis daret potestatem spirituum immundorum, & vt curarent omnem languorem, & omnem infirmitatem, videlicet ne abirent in vias gentium, nec Samaritanorum ingrederentur ciuitates: sed ite, inquit, potius ad oues perditas domus Israel. Quas suum populum, & oues gregis sui peculiariter sæpe vocat deus in scriptura. Quorum Christi mādatorum memores apostoli, etiam diu post acceptum spiritum sanctum, existimauerunt solis Iudæis missum fuisse verbum salutis, idq; tãdiu vsq; dum viso admonitus Petrus, primum omnium susciperet Cornelium Centurionem gentilem & incircuncisum hominem ad baptismum. Ad hoc igitur vsque temporis, tam Petrus, qd vniuersi cum eo apostoli, solis Iudæis euangelizabant verbum fidei. Vnde nihil mirum, si Petrus eatenus circuncisionum præcipue diceretur apostolus, ad quos solos missum se dixerat Christus, missi etiam principio apostoli, ita quidem vt diu eis nō reuelaret spiritus sanctus etiam gentibus communicandum euangelium in salutem. Cuius cū tempus iam adesset opportunum & placitum deo, siquidē Iudæis iam satis diuulgato euangelio, non Paulo, non Iacobo, non Ioāni, sed Petro, totius nimirum ecclesiae summo pastori (quæ eatenus circuncisionis tantum fuerat) apparuit visio de cœlo, qua positus in mentis excessu vidit apertum cœlum, atq; inde vas quoddam veluti linteum magnum quatuor inijs alligatum demitti in terram, in quo erant omnis generis quadrupedia terræ, bestiarq; & reptilia et volatilia cœli, & facta est vox ad eum: Surge Petre, occide & manduca. Quo viso, vt post intellexit, admohebatur etiam gentes incorporare Christo, gentium enim immunditiae per quadrupedia terræ, bestias, reptilia, volatiliaq; significabantur. Quas deus intra linteum ecclesiae recipere iam existimans opportunum, Petro

Cur Petrus circuncisionis apostolus dicitur a Paulo se glorietur apostolus esse gentium.

Dd præ

præcepit primum vt eas mactaret verbo dei quouis gladio vtrinque inci- **D**
 dente penetrantiori: deinde vt manducaret, hoc est, cibi more in ecclesie
 corpus trañceret, sibiq; conglutina- ret vt ecclesie fundamento. Et ne quis
 eum teneret scrupulus, ita etiam tertio est admonitus: & continuo post vi-
 sionem venerunt a Cornelio quidam eius accersendi gratia, quatenus ipsum
 erudiret in his, quae salutis suae erant. Cum quibus proficisci iussus a spiri-
 tu, vt accessisset ad Cornelium, eidem cum omni domino sua annunciauit
 regnum dei, hinc in modum exorsus: Re ipsa comperio quod non sit per-
 sonarum respectus apud deum, sed in omni gente, qui timet ipsum, & o-
 peratur iustitiam, hic acceptus est illi. Sermonem, inquit, quem misit deus
 filiis Israel, annuncians pacem per Iesum, ipsi nostis, &c. huic omnes pro-
 phetae testimonium ferunt, quod remissionem peccatorum accepturus
 sit per nomen eius, qui quis crediderit in eum. Et cum adhuc eo loquente
 excidisset spiritus sanctus super omnes qui audiebant sermonem, obstu- **E**
 pefactis miraculo his qui ex circumcisione venerant cum Petro, iussit eos
 baptizari in nomine domini. Per hunc itaque Petrum totius ecclesie ca-
 put & magistrum, didicerunt primo & caeteri apostoli, quod & gentibus
 concesserat deus poenitentiam ad vitam. Quare & exorta postea disce-
 ptatione non exigua, an gentes onerandi essent oneribus legalibus, in apo-
 stolorum desuper habito concilio, surgens Petrus dixit ad eos: Viri fra-
 tres, vos scitis quod ab antiquis diebus deus inter nos elegit, vt per os me-
 um audirent gentes verbum euangelij & crederent.

Audis quid hic dicat Petrus, deum videlicet ab antiquis diebus elegit
 se, vt per os ipsius inter omnes apostolos audirent gentes verbum euan-
 gelij & crederent, vt qui antea fuerat solius circumcisionis pastor & apo-
 stolus, quippe quae sola in ouili dominico eatenus continebatur, efficeretur
 etiam pastor gentium, quas cum placuisset deo etiam in ouile suum ad- **F**
 ducere, & ad agnitionem veritatis venire, elegit hoc fieri ministerio Petri,
 vt velut praecidens istorum calumnias, dominici gregis magis com-
 mendarerit unitatem, contestatumque faceret vnicum ouile sub vnicopastore
 esse oportere. Quod vero Paulus se gentium, Petrum vero circumcisi-
 onis facit apostolum, non eo pertinet, quasi gentibus tantum ipse euangeli-
 zauerit. Siquidem & ipse primum semper euangelizauit Iudaeis per sy-
 nagogas, sed cum pene vbiq; ab illis contradiceretur sibi, dixit vna cum
 Barnaba: Vobis oportebat primum loqui sermonem dei, sed quonia re-
 pulistis illum, et indignos vos iudicatis aeterna vita, ecce conuertimur ad
 gentes. Merito igitur se gentium gloriatur apostolum, in quas praecipua
 us laboris eius fructus enituit. De Iudaeis gloriari non audeat, a quibus pe-
 ne vbiq; male acceptus est. At Petro, cui totius ouilis cura commissa est,
 aequus pene fructus fuit, & in Iudaeis & in gentibus. Sed quoniam Iudaeis
 primum loqui oportuit verbum dei, primus quoque labor eius ad eos in
 ouile Christi sibi commissum introducendos maximo cum fructu ac pro-
 uentu

A uentu desudauit, adeo vt vnicoprimoque eius sermone, quae ipso die pen-
 te-costes habuit, tria milia circiter animarum conuerterentur ad Christum.
 Quare ea ratione in illo principio merito vocatus est a Paulo circumcisi-
 onis apostolus. In qua tum fructus eius cernebatur maximus. Sed postea
 nihilo secius nec minori fructu laborauit in gentes, quae ante in circumcisi-
 onem fecerat. Cum enim (vt beatissimi Leonis verbis dicamus) apostoli **In sermone**
 duodecim accepta per spiritum sanctum, omnium locutione linguarum **de Petro &**
 imbuendum euangelio mundum distributum sibi terrarum partibus su- **Paulo.**
 sceperissent, & beatissimus Petrus princeps apostolici ordinis, iam popu-
 los qui ex circumcisione erant, erudierat, Antiochenam ecclesiam, vbi pri-
 mum Christiani nominis dignitas est orta, fundauerat, & Pontum, Gala-
 tiam, Cappadociam, Asiam atque Bithyniam legibus euangelicae praedica-
 tionis impleuerat, ad arcem Romani destinatur imperij: vt hic sicut esset ter-
 renus imperator & rector orbis, ita & ibidem praesideret hic pastor qui praes- **B**
 sul esset & caput ecclesiae totius. Qua de re in haec etiam verba scribit ille **Ecclesi. hi-**
 Caesariensis. Eusebius, Simonis magi ex Iustino & Irenaeo enarrans histo- **storiae lib. 2**
 riam, & quem admodum maleficis suis artibus ita demeruerat Roma-
 nos, vt diuinos sibi honores impenderent. Sed non in longum, inquit, per-
 manet fraude quaesita diuinitas. Continuo namque in ipsis Claudij tempo-
 ribus, clementiae diuinae prouidentiae, probatissimum omnium apostolorum
 & maximum fidei magnificentia, virtutis merito primorem principem
 Petrum ad urbem Romam, veluti aduersus humani generis comunem
 perniciem repugnaturum deducit, ducem quendam & magistrum mili-
 tiae suae, scientem diuina praemia & virtutum castra ducere. Idem in chro-
 nicis suis in Claudij Caesaris annum, secundum scribit his verbis: Petrus
 natione Galilaeus, Christianorum pontifex primus, cum primum Antio-
 chenam fundasset ecclesiam, Romam proficiscitur, vbi euangelium praed- **C**
 icans viginti quinque annis eiusdem urbis perseuerat episcopus. Audis
 itaque Christianorum omnium, non Iudaeorum pontificem primum Petrum,
 qui Romanae urbis, orbis & gentium dominus, annis XXV. episcopatum
 tenuit. Cuius curae vt vniuersa Christi ecclesia commissa est, ita vt in vni-
 uersam se extenderit, adhuc volo ex Hugonis Etheriani verbis clarius in-
 telligas, qui Emanuelis Constantinopolitani imperatoris temporibus su-
 os Graecos a schismate ad matris gremium reducere satages, de Petro &
 eius successoribus Romanis pontificibus scribit in haec verba: Ex ipsa, in-
 quit, rei euidentia liquido apparet, quod Petrum eiusque successorem Chris-
 tus principem & caput, non modo Latinorum, Graecorum, Occidentis
 & Septentrionis vniuersi: verum Armeniorum, Arabum, Iudaeorum, Ma-
 dianitarum, Aethiolarum, & totius Orientis & Meridiani climatis in per-
 petuum constituit. Ob quam rem occidui solis limites vniuersi Petri succes-
 sorem, vsque nunc sibi dominum recognoscunt, & sub illo praesule diriguntur.
 Quod omnem ab utero et gremio matris errantem facere opportunum est.

Petrus enim magnus Christi apostolus, in omnibus fere ciuitatibus, Syriae, Cappadociae, Phrygiae, Macedoniae, Ellades, Epyri, Siciliae, Italiae, Galliciae, Hispaniae ac extremitatum episcopos ordinauit: etenim Iacobus eius fauore Hierosolymorum thronum tenuit, deinde Enochum Antiochiae ordinauit: Tharsi Urbanum, Epaphroditum Lyciae, Figellum Ephesi, Smyrnae Appellem, Philippis Olympam, Thessalonicae Iasonem, Sylam Corinthi, Patras Erodiana, Tauromenij Magnum, Alexandriae Marcum. Amplius autem in Niceae, Nicomediae & Thraciae partibus, similem apparatus est ordinem, eadem factum iri suis successoribus commendauit. Haecenus Eucherianus ille.

Cuius pium studium utinam emulari potius conaretur nostrates homines, qui addere ignem incendio, & labefactam una cum ecclesiasticae hierarchiae vigore religionem Christianam funditus euertere, prudentes facti illorum miserando deplorandoque exemplo, quos iam dudum dedit dominus in direptionem nationum barbararum, & in conculcationem omnium bestiarum agri: & abiicit a facie sua eo quod deseruerunt ecclesiastici aedificij fundamentum, quod separati sunt a cathedra Petri, sicut quondam Israel a domo Dauid. Sed haec satis superque ad dictam obiectionem fuerint. Nam quod totius oculis dominici pastor constitutus sit Petrus, & qua ratione in illo principio, non incongrue dictus sit a Paulo circuncisionis apostolus, ex his satis perspicuum arbitror.

Aduersus illorum calumnias, qui Petri cathedram, eiusque in ecclesiastico primatu successores nobis in dubium reuocant, catholicae veritatis assertio. CAP. XII.

Mirum est, quod nihil non permittat sibi quorundam impudentia, qui excaecati odio plusquam diabolico in hierarchiam ecclesiae, nullum non mouent lapidem, quo turbent & confundant omnia. Qui cum vident sibi non succedere de Petro, ut eum redigere possent in ordinem, saltem cathedram eius, & qui sibi successerunt in ecclesiasticae hierarchiae primatu, in dubium nobis reuocare conantur. De quo tamen ad haec usque secula dubitauit nemo. Ut enim fuerit, inquit, ecclesiae Christi necessarium sua hierarchia contineri, in qua vnus supereminenti summaque autoritate, inferiores omnes in officio continerentur, sitque ea data Petri a Christo, quid haec tandem ad Romanam ecclesiam, & eius pontifices, de quibus nullum verbum dixit aut constituit Christus? Quin potius videri ad Hierosolymitanam ecclesiam (si ad quam omnino) hoc pertinere privilegium, quam praeromana multo potioribus praerogatiuis a saluatore nostro decoratam conspiciamus: ut in qua dominus noster Iesus Christus salutem humani generis operari dignatus est, in qua primum de crucis patibulo coruscavit euangelium, in qua idem ipse dux & legislator noster suam legem docuit, docuere etiam primum omnium omnes apostoli, & primam illam sanctissimamque Christo congregarunt ecclesiam. Videri siquidem ex his rationibus illi magis debere ecclesiasticae hierarchiae primatum, quam Romanae ecclesiae: praesertim quum de illa longe ante praedi-

Rationes, quibus cathedra Petri nobis reuocatur in dubium.

A praedictum sit per prophetam: De Sion exibit lex, & verbum domini de Hierusalem. Et haecenus quidem illos obiscentes audire tolerabile est, & respondere operae precium. Si quidem rationem a nobis exigunt, cur potius Romanos, quam Hierosolymitanos aut Antiochenos episcopos (quam doquidem Antiochiae suam Petrus cathedram primum tenuit) dicamus successores Petri, in ecclesiasticae hierarchiae primatu, illaque principali ecclesiastici regiminis autoritate. Cum de Romana ecclesia eiusve privilegio, nihil vnquam specialiter statutum videatur a Christo.

B Sed illorum plane intolerabilis est caecitas & impudentia, qui tot retro seculis, toti ab initio usque nunc ecclesiae, impudentissime reclamare non erubescunt, & plusquam prodigiosa temeritate ac pertinacia affirmare, quod Petrus Romae nunquam fuerit, quo Romanis pontificibus Petri successionem autoritatemque derogent, atque ita omnem ecclesiasticam hierarchiam, omnem superiorem autoritatem, tollant e medio, & ex ea, quam Christus instar castrorum ordinatam instituit, ecclesia nobis Babylonem aedificent. Itaque prioribus illis haud irrationabiliter quarentibus ante respondentes, dicimus: Quod si ex istis atque eiusmodi rationibus, quas iidem commemorant, constaret in ecclesiastica hierarchia privilegium & autoritas, haud esset improbabilis eorum sententia, nec immerito Roma Hierosolymae cederet. Sed non ab his rebus parari praerogatiuam & privilegium loci aut ecclesiarum, certum est: sed dei verbo atque ordinatione, cuius iudicia sunt abyssus multa. Neque enim ignoras in illa lege veteri, quam miranda fecerit deus, primum in Aegypto, cum inde educeret populum suum in manu forti & brachio excelso: deinde illis quadraginta annis in deserto, qualia non fecit in terra promissionis, non Hierosolymae, sed in monte Sinai tradidisse legem, tanta cum maiestate, in tot prodigijs & signis, & illic construxisse vetus illud tabernaculum, totamque eam faciem illius synagogae decentissime sapientissimeque ordinasse. Attamen non in Aegypto, non in Arabiae desertis, non in monte Sinai erat locus ille, cui cathedrae illius synagogae (quam post audies) praerogatiuam constituerat dominus: sed vbicumque cum tabernaculo & arca foederis resideret summus eorum sacerdos & pontifex.

C Cum itaque dicis Romanae ecclesiae nullam mentionem factam a Christo, per quam se possit efferre super omnes totius orbis ecclesias, & hunc sibi vendicare primatum, tanquam ipsa sit ea cathedra Petri, in qua haereditario quodam iure dicta Petri conseruetur & perpetuetur autoritas: oblitus hic mihi videris eorum, quae primo libro demonstrauimus de autoritate traditionis ecclesiasticae, aut consensus ecclesiastici: quae sicut scripturarum omnium nobis autoritate statuit, ita quae sine scripto nobis commendat, ad nos perducta ab initio, non minoris apud nos sunt ponderis & fidei, quam si perscripta essent ab euangelistis omnibus.

Superius audiisti & post luce clarius adhuc intelliges, eum fuisse to-

D d iij tius ab

Quod nec Hierosolymitanam nec Antiochiae cathedrae competat primatus privilegium.

Ut comprobet in Romana ecclesia haereditario quodam iure conseruari Petri autoritas.

tius ab initio catholicæ ecclesiæ sensum, eã sententiã de cathedra Petri & eius successoribus in ecclesiasticæ hierarchiæ primatu. Hoc em̄ oēs ab initio recognouerunt semper in Romana ecclesia & p̄tificibus eius, quibus ea in re ab initio ad nostrã hanc usq; etatem nulla vnq; cõtrouersia facta est.

Quod itaq; dicitur, Romanæ ecclesiæ a Christo nullam factam mentionem, qui scis obsecro? Quia, inquis, non legitur apud euangelistas, aut Lucam in Actis. Ipsius iam euangelij parã hic meminisse videris, in quo testatur euangelistar; præcipuus, plurima & præcipua quæq; fidei mysteria non docuisse apostolos in carne cum eis manentem (quæ sola perseverantur euangelistæ) sed reseruasse vnctioni spiritus: vt nō dicam cum eodem euangelista, nec omnia dicta actaq; Christi in terris perscripta ab eisdem. Qui igitur nosti hoc non fuisse vnū vel ex præcipuis (vt ex quo totius ecclesiæ pendet vigor, disciplina & vnitas) quæ Christus docuit apostolos vnctione spiritus? Præsertim cum ea de hoc fuerit totius ab initio ecclesiæ concors sententia. Scribit, vt audisti, ille Anacletus beatissimi Petri discipulus, & tam in eius cathedra, q̄ glorioso martyrio successor, Romanam ecclesiam non ab apostolis, sed ab ipso Christo saluatore nostro primatum obtinuisse & eminentiam potestatis super omnes ecclesias vniuersumq; adeo gregem Christi. Ad eius pontifices tanquam successores Petri pertinere illa vniuersa, quæ eidem Petro dicta sunt a domino. Illa quoq; Alexandrina synodus tot sanctorum episcoporum cū suo Athanasio Romano pontifici tanquam Petri successori scribens. Tu es, inquit, Petrus (potestate videlicet) tibi clauis regni cœlorum commisit, & ligandi soluediq; in terris & in cœlis potestatem. Et tu negas Romanæ ecclesiæ a Christo vllam factam esse mentionem?

Præceptum erat illis in synagoga veteri, vt difficile omne & ambiguum iudicium, referrent ad locū, quem inter eos elegisset dominus, & facerent iuxta omnia, quæ inde annunciarentur, & quæ præciperet ille, quisquis pro tempore illi loco præsideret. Qui autem, inquit, superbierit, nolens obedire sacerdotis imperio, qui eo tempore ministrat domino deo tuo, ex decreto iudicis morietur homo ille. Referebat ergo et illos magno pere scire, quis esset ille locus eiusmodi inter eos prerogatiua priuilegioq; sublimatus, & cui talem reuerentiam, tamq; districtam obedientiam debebant. Neq; tamen etiam ibi in vniuersa lege vsquam hic erat nominatim constitutus a legislatore, sed is erat locus ille, in quo cum arca fœderis residebat summus sacerdos, vbicunq; tandē fuisset ille, qui nec Hierosolymis fuit ab initio, sed aliquot annorum centenarijs permansit in Sylo.

Hoc tamen erat diligentissime constitutum in lege, quisnam summo sacerdotio perfungi deberet, nēpe Aaron & qui de semine eius legitima illi ordinatione succederent. Ita & in nostra ecclesia, non Romæ, sed Petri a legislatore nostro, diligentissima mētio facta legitur. Ipse cõstitutus inter nos summus sacerdos & p̄tiffex. Quare et locus ille, cui is præsidebat, eius que

Romanæ ecclesiæ ab ipso Christo stabilitum primatum priuilegium.

Aequè nobis designata tam in euãgelio cathedrâ Petri et apostolicâ, sicut in lege veteri illâ Mosaicâ.

A que cathedra insignita est illo singularis supereminētisq; autoritatis priuilegio. Cum Petro venit loco autoritas, vbicunq; tandem is resideret, non Petro a loco. Romanæ tamen ecclesiæ (quam sibi in totius orbis domina ille totius orbis magister, vt beati Chrysostomi verbis dicã, sedem elegit, & in qua ille Christianorum pontifex primus, vt loquitur Cæsariensis Eusebius, postquam Antiochenã fundasset ecclesiam, viginti quinque annis prædicans euãgelium Christi, episcopus perseverauit) in morte cum suo sanguine confirmauit ac stabiliiuit dignitatem illam, & Clementi successoribusq; in eadem suis, eandem autoritatem potestatemq; tradidit, quam acceperat ipse a Christo. Cuius is ille ipse Clemēs haud vnus testis est, ad Iacobum fratrem domini, ad quem scribens de Petri excessu, suæ etiam ipsius ordinationis his verbis meminit: Symon, inquit, Petrus vbi finem vitæ suæ adesse sensit, in corona fratrum positus, apprehensa manu mea: Hunc, inquit, episcopum vr̄bis cõstituo, &c. Ipsi trado a domino mihi traditam potestatem ligandi & soluedi: vt de omnibus quæcunq; decreuerit in terris, hoc decretum sit in cœlis.

Itaq; B. Innocentius ad Alexandrum Antiochenum episcopum, de priuilegio loquens sedis Antiochenæ, ex antiqua patrum atq; apostolorum constitutione: Vnde, inquit, aduertimus, non tam propter ciuitatis magnificentiam hoc eidem attributum, q̄ quod prima primū apostoli sedes esse monstratur, vbi & nomen accepit religio Christiana, & quæ conuentum apostolorum propter se fieri celeberrimum meruit, quæque vr̄bis Romæ sedi non cederet, nisi quod illa in transitu meruit, ista suscepto apud se consummatoq; gauderet. Et B. Ambrosius dicens Romani imperij latitudinem diuina prouidentia præparatam vocandis in vnitatem Christi corporis nationibus, non tamen contentam fuisse Christianam gratiam, eosdem quos Roma, limites habere affirmat, vt quæ iã tum multos populorum scepro Christi subdiderit, quos armis suis illa nō domuit. Quæ tamen, inquit, per apostolici sacerdotij principatum amplior acta est arce religionis, q̄ solio terrenæ potestatis. Vides quomodo dicat ille, Romæ apostolici sacerdotij residere principatū, & per illum factum longe ampliorem arce religionis, q̄ vnquam fuerit solio imperialis aut terrenæ potestatis.

Cur vero Romæ q̄ Hierosolymę potius voluerit esse Christus sedem cathedramq; Petri, in qua velut hæreditario quodã iure successione perpetua continuaretur illa Petri autoritas: quis cognouit sensum domini, aut quis consiliarius eius fuit? Forte id factum est propterea non solum, quoniam in vltionem mortis Christi erat evertenda funditus, nec relinquendus in ea lapis super lapidem: sed etiam quo cæcam illam & carnalem confunderet Iudæorum peruicaciam, expectantium Messiam suum regaturum in Hierusalem. In quo errore fuisse etiam ipsos Christi apostolos, tam post, q̄ ante eius passionem & resurrectionem, indicat illa filio-

rum Zebedæi ambitio in regno eius sedendi ad dexteram & ad sinistra. **D**
Verba quoque discipulorum euntium in Emaus ad Christum, in super apostolorum omnium interrogatio, qua iam ascensurum ad patrem percontabantur, num in eo tempore esset regnum restitutus Israelis?

Sed quid hic verbis pugnare opus est, cum res ipsa loquatur, & euidētissimum de se perhibeat testimonium? Certum est enim Hierosolymitanam sedem ex apostolorum ordinatione, non solum inter principales nullum ab initio locum accepisse, sed subiectam fuisse metropolitano Palestinae provinciae Caesariensi episcopo. Id quod decretum Niceni concilij adhuc testatur, & clarissime indicat. In quo dum sanctissimi illi patres Hierosolymitanam sedem honorare vellet ob loci reuerentiam, antiquam tamen illam apostolorum ordinationem inuertere, ne phas existimarunt, sed statuerunt in hunc modum: vt episcopo Hierosolymorum antiquitus tradita honoris prerogatiua seruetur, manente nihilo minus & metropolitani ipsius provinciae dignitate. Audis vt ab antiquo Hierosolymitana ecclesia subdita fuerit Palestinae metropolitano Caesariensi episcopo, qui tamen nec ipse erat inter principalium sedium antistites. **E**

Quod si rem ipsam perpendas diligentius, clarissime intelliges omnes illas primas principalesque sedes, quas ex apostolorum ordinatione primitiua agnouit ecclesia, non nisi ex vnus Petri autoritate tanquam ecclesiasticae hierarchiae principis, praeter ceteris accepisse dignitatis prerogatiua & excellentiam: ceterorum apostolorum, quamuis ex communi omnium ordinatione, nullam prorsus ea in re rationem habitam. Tres equidem sedes principales ac patriarchales fuisse leguntur illa prima aetate nascentis ecclesiae, ex ordinatione apostolica. Romana prima, cuius ad mortem vsque Petrus perseverauerit episcopus. Alexandria secunda, cui idem ipse de latere suo Marcum transmisit episcopum. Antiochena tertia, cui etiam ipse aliquandiu praesederat, & primam in ea cathedram suam tenuerat. In qua deinde, Romam profectus, Enodium pro se substituit episcopum, atque eo sublato sanctum Ignatium. Tu igitur mihi responde, quid causae, quod post Romanam ecclesiam, totius semper orbis consensu praelatam omnibus, vt cui ille totius ecclesiae summus pontifex praesidens Petrus, moriens suo sanguine eam dignitatem stabilivit, non Ephesus, in qua tot annis praesedit ille tonitruus filius, ille discipulus, quem singulari amoris prerogatiua dilexit dominus, Ioannes qui supra pectus eius in illa sacra coena recubuit, non Hierosolyma, cui praefuit ille mirabilis Iacobus frater domini, & ipse vnus ex columnis (vt Paulus loquitur) & apostolorum praecipuis, non reliquarum vlla ciuitatum quibus ceteri praefuere apostoli: sed Alexandria cum Marco, non apostolo, sed Petri discipulo honorem secundum, & Antiochia cum Enodio tum Ignatio tertium locum inter omnes totius orbis acceperunt ecclesias? Mihi sane nihil aliud hinc datur intelligere, quam hac sua ordinatione diligentissime voluisse in vnum

Oes principales sedes, quas ex apostolorum ordinatione primitiua agnouit ecclesia, ex vnus Petri autoritate accepisse prerogatiua dignitatis.

A num apostolos, omnem in posterum de principatu in ecclesiastica hierarchia ambiguitatem & contentionem tollere, dum ex vnus Petri autoritate viderent omnes, omnem esse in ecclesijs omnibus dignitatis & prerogatiuae praerminentiam. Et haec non irrationabiliter quaerentibus de sede & cathedra Petri, cur eam Romanam ecclesiam tota ab initio tenuit & confessa est Christi ecclesia, eiusque pontifices, tanquam Petri in autoritate & primatu ecclesiastico successores, rationem reddidimus.

Aduersus eorum impudentiam, qui negant Petrum Romae fuisse, catholicae ecclesiae consensum asserere. CAP. XIII.

Nunquam puto eo se prorupisse amentiae vniversos in vnum omnibus retro seculis haereticos, vt pro sua statuenda impietate quisquam ausus fuerit negare certissimam omnium seculorum, omnium scriptorum, omnium nationum & gentium consensu celebratam & comprobata historiam, cuius in hodiernum vsque diem certa visuntur vestigia, extantque praecleara venerandae vetustatis, & quae omnium totius orbis celeberrimo loco longe ante mille annos celebrata sunt, certissima monumenta. Quod nunc audent quidam omnium mortalium impudentissimi, negantes Petrum vnquam fuisse Romae, quo Romanis pontificibus (cum vident omnia alia non succedere) Petri illam successionem autoritatemque derogent. Quod si obtinerent, omnem ecclesiasticam hierarchiam, omnem superiorem autoritatem e medio sustulisse confidunt, & (quo tendit vniversus eorum conatus) omnem plane religionem e mentibus hominum. Id quod consequi continuo necesse est, si ab ecclesia suam tollas ordinem, suam illam supereminentem vnus autoritatem, si faciamus licere cuique id sentire ac dicere, quod sibi visum fuerit. In qua licentia quid vsquam erit inter nos consonum? & non potius tot de religione sententiae, quot capita? Vbi, quaeso, se sistet hominum impudentia, postquam semel refratis modestiae claustris, contempta autoritate ecclesiae quisque praeter alio comminisci conatur absurdius ac magis in apium aliquid? Ita nunc videmus omnia illa pestilentissimarum haereticorum portenta cateruatim ac certatim prouere, reuocarique ab inferis, quin & noua, magisque horrenda emergere quotidie. Imo hic vide, obsecro, quo tandem hoc malum euaserit? vt illos nihil pudeat tanto consensu, tot seculorum totius orbis, tot scriptorum, tot historiarum indubitatae per tot secula fidei se obijcere, & contra statuere, quicquid vel ebrijs vel somniantibus apparuit. O impudentiam caecam & impudentissimam caecitatem, vt semel per fractis pietatis religionisque legibus, in profundum praecipitata nullum amplius modum nosti, nusquam subsistere, sed prolabi semper in peius & in deterius? Et hi sunt illi noui scilicet euangelij praecoces, apud quos praeter se desipiunt sanctissimi illi, quotquot fuerunt, doctissimique patres nostri, orthodoxae ecclesiae proceres & columnae, quibus errauerunt quotquot fuerunt, sacrosancta illa oecumenica concilia, quae vniversa

Stupenda inaudita haereticorum nostra seipos.

uerfa Romanos pontifices recognoscunt & venerantur vt successores **D** Petri (quemadmodū suo loco vbi de concilijs pertractabimus post com modius audies) & post tot secula, in se solos iam tandem peruenisse regnum dei, & totas miserationum dei diuitias gloriatur. Hi sunt, inquam, qui apud rudem indoctumq; populum, leuelq; mulierculas, plenis buccis vociferantur: Verbum domini, verbum domini: euangelium, euangelium, cui e diametro aduersantur homines vanissimi & ignorantissimi, quos excæcauit superbia. Quorum fructus pro nimis iam sunt manifesti. Non illi spiritalis digni deo, sed carnales, sed diabolici, nempe detracti ones, seditiones, blasphemiae, rapinae, sacrilegia, stupra, incendia, strages hominum infirmorum, qui eorum opera suffocati sunt in sceleribus suis: ita prouidente suis infinita misericordia dei, & dante metuētibus se signum, quo fugere possint, saluariq; a facie arcus.

Sed forte, inquires, necessaria ratione, aut euidenti scriptura, aduersus cuius autoritatem nec angelis quidem de caelo, si aliter annunciant, credi **E** voluit Apostolus, tot retro actis seculis & scriptoribus reclamare coacti sunt, & dissentire a tota, quæ hactenus fuit, Christi ecclesia.

Non licere ob vllā scri pturam aut rationē cui dētam dis sentire a cō muni, q̄ ab initio fuit, consensu ec clesiae. Ego vero nulli omnino hominum licere existimo, ob quascunq; euidentes (vt sibi viderentur) scripturas dissentire a communi qui hactenus ab initio fuit, consensu ecclesiae, & proprium aliquid nouumq; inducere. Hoc enim est in deserto Christum quærere, aut in latibulis domorumq; penetrabilibus: vbi eodem teste frustra quæritur, sed inuenitur in corpore catholice ecclesiae, atq; eius consensu, quem nobis indicat (vbi is alias parum pateret) illarum aquilarum consensus & congregatio: vbi enim illæ congregantur, ibi corpus, ibi Christus & veritas.

Nec de scripturis quicquā loquitur Apostolus, sed de ecclesiastica tra ditione, quam ab apostolis acceptam, velut per manus succedentium sibi **F** parum & episcoporum, continua successionis serie ad nos transmisit illa primitiua Christi ecclesia. Aduersus hanc, nec sibi, nec apostolis, nec ange lis de caelo, si aliter annunciant, quicquam vult credi Apostolus. Non enim dixit: Si quis præter id quod nos, aut Matthæus, Marcus, Lucas, Ioannes, cæteriq; apostoli scripsimus, sed: Si quis vobis euāgelizauerit præter id quod accepistis, ex traditione nimirū nostra & apostolica, præter id quod euāgelizauimus vobis, viua videlicet traditione (nam eatenus nihil scripsisse legitur Galatis quos alloquitur) anathema sit. Vides itaque, non loqui illum de scripturis apostolorum aut euāgelistarum: sed de viua sua & apostolorum traditione: quam sine scripto ad nos perlatam libro primo demonstraui.

Et quæ tandem esset plusquam diabolica hæc arrogātia, & superbissi ma de se præsumptio, aliquē sibi persuadere, vnū se rectius intelligere scri pturas, q̄ eas vniverſa ab initio intellexit orthodoxa ecclesia: quā inflexi bilem columnam, roburq; & firmamētum veritatis prædicat Apostolus, & cum

A & cum ea tot illæ secum congregatæ aquilæ, tot sanctiss. doctissimiq; pa tres, quorū omne studium, omnis meditatio, omnis voluntas diuque no ctuq; fuit in lege domini, in quibus viguisse eundem illum Christi spiri tum quo scripturæ dictatæ sunt, idem ipse Christus certissimus testis est, qui per manus eorum innumeras virtutes & miracula edidit, testis quo que vita eorum plane euāgelica, spiritalis in carne, & in terra cælestis con uersatio. Sed supra frequenter audisti, quisnam sit hæreticus, quem tanq̄ deploratum ac irremediabilem, imo tanquam certam contagiosamq; pestem, vitare iubet Apostolus, nempe qui a cōmuni ecclesiae sententia pro priam ac diuersam, quam e regione statuat, eligit.

Hæreticus quis.

Sed vt intelligas, q̄ nugacibus futilibusq; ratiunculis audeant hi vni uersæ ecclesiae se opponere (scripsit enim quidam ex his Antichristi apo stolis non exiguum hac de re libellum) hæc summa est nugacissimorum, **B** quæ ineptissime profundit, verborum, quamuis mortalium omnū lon ge sapientissimus, doctissimusq; sibi videatur. Non meminit, inquit, Lu cas in Actis apostolicis aduentus Petri in urbem Romam. Quin potius ex eodem constat illum interfuisse Hierosolymis apostolico illi cōcilio su per quæstione legalium, quod vt minimū XVII. aut XVIII. annis post ascensionem Christi celebratum est. Ante quod si vera esse debeant quæ de eo scribuntur, iam dudum debuerat fuisse Romæ. Sed nec Paulus, aut ad Romanos, aut Romæ scribens Petri vllā mentionem facit. Præterea & inter scriptores, quo primum tempore eo peruenerit, haud satis conue nit: sed hi in vnum alij in alterum Claudij annum tradunt hoc accidisse. At constat, inquit, discordiam in scriptoribus falsitatis esse argumentum, vt contra est veritatis concordia. Hæc, inquam, summa est scripturarum & rationum omnium, quibus fulti audent reclamare tot seculis, tot scri ptoribus, tanto totius orbis consensui, audent dicere, viri scilicet mode stissimi & prudentissimi, mentitos Clementem & Anacletum Petri disci pulos & in cathedra successores, quæ de suo nobis magistro prodiderūt. Ignatium quoq; Polycarpum, Dionysium, Papiam, Hieropoliten, etiā Pe tri & apostolorum discipulos. Egesippum insuper, Dionysium alterum, Irenæum, Clementem Alexandrinum, Tertullianum, & quotquot illo seculo vixerunt, patres sanctissimos & doctissimos: qui aut viderunt ipsi in humanis apostolos, aut non supra vnus hominis ætatem ab eis abfue runt. Mentitos etiam post illos & Origenem, & Cyprianum, & Atha nasium. Eusebium quoq; Cæsariensem, Ambrosium, Hieronymum, Au gustinum, Chrysostomum, Leonem, Gregoriū: breuiter vniverſos, qui cunq; hac de re prodiderūt aliquid: Decepta præterea tot sanctissimorū patrum cecumenica concilia, quæ (quod post clarius intelliges) Roma nam ecclesiam, Petri cathedram in qua hæreditario quodam iure supre ma illa ecclesiastici regiminis autoritas, & alligandi soluendiq; potestas perpetuo seruetur, semper cognouerunt. Et si his credimus, a morte Pe

Rationes, quibus per suadent Pe trum nō fuisse Romæ.

Nota impu dentiam sin gularem.

tri in

tri in hunc vsq̄ diem ignorauit orbis vniuersus, vbi nam mortuus sit ille apostolorum omnium princeps, scilicet inter apostolos adeo obscurus & ignobilis, & ignotissimo aliquo, nescio quo, orbis angulo delitescēs ac trucidatus, vt nec vitæ, nec mortis eis certum vllum ad nos peruenit in dicium: & adhuc misere deciperemur omnes, nisi isti plusquam Argi ac Lyncei, propicijs tandem superis nunc demum nobis succurrissent, clarius nimirum nunc intuētes tot retro actis seculis, & tam longe nos præcedentem historiam, q̄ qui aut præsentis, aut proximi eidem affuere. A quibus propediem expectamus, & nouam geneleos huius mundi enarrationem. Quandoquidem æque credibile est, & illum Moysen cæcutiuisse ob senectutem, neq̄ tam lōge, neq̄ tam acute retro ac post se cernere potuisse, q̄ nunc isti vident.

Quos si quis percontari pergat, vnde ergo hæc tam impudens in orbem introducta sit fabula, aut quis eam ita persuaserit mortalibus omnibus, eadeq̄ modestia & sapientia respondent nobis confictā fuisse a Romanæ curiæ palponibus: qui Romanam ecclesiam, mediante Petro, primatum accepisse super omnes mundi ecclesias videri volunt, repugnātib; (vt dicunt) omnibus ferme historijs ipsiusmet Christi voce, ecclesiæ quoq̄ primitiæ ritu & exemplo. Quod tamen ita nihil mirum, nec incredibile videri volunt, quandoquidem in recenti adhuc memoria, vnde hic primatus Romanæ ecclesiæ cœpit exordium: certū est tamen inueniri non paucos, qui eundem ab initio fuisse contendunt, atque pro eo quasi pro re seria, & magnopere ad nostram religionem pertinente, non secus ac pro aris & focis digladiantur.

Hæc sunt Christiane lector, hæc, inquam, sunt argumenta, hæc scripturæ demonstrationes, quibus hi nituntur aduersus totius orbis cōsensum, tot seculorum fidem, tot sanctissimorum patrum & totius ecclesiæ autoritatem. Aduersus quam cum nulla scripturarum euidētia, sed nec angelus de cælo nobis valere deberet autoritas, isti impudentissima sua somnia obijcere ac statuere non verentur. Contra quos sufficeret sane illud Eusebii Cæsariēnsis, qui ante annos mille ducentos circiter, cum a Nerone Paulum capite in ipsa vrbe Roma, Petrum vero crucis patibulo condemnatum referat: Horum, inquit, testimonia extrinsecus querere superfluum puto, cum rem gestam vsq̄ in hodiernum diem splendidissima eorum monumenta testentur. Veruntamen scribit de his etiam Gaius quidam scriptor antiquus, qui sub Zepherino episcopo Romano, aduersus Proculum quendam Cataphrygam disputans, hæc de apostolorum commemoratis locis: Ego, inquit, habeo trophæa apostolorum, quæ ostendam. Siue enim via regali pergas, quæ ad Vaticanum ducit, siue via Ostiensis, inuenies trophæa defixa, quibus ab vtracq̄ parte statutis Romana communitur ecclesia. Hactenus ille. Fuit autem prædictus Zepherinus sub Seuerō centum triginta tribus annis post Petri & Pauli excessum, quo tempore

Vnius Eusebii testimonio euidenter conuincit illorū impudentiam, qui negant Petrum fuisse Romanæ, hist. eccl. li. 2. ca. 25.

A pore quæ apostolorum trophæa defixa cernebantur in Vaticano & via Ostiensis, eadem eisdem in locis in hodiernum diem perseverant.

Quamquam autem non merebantur hi, vt singulari cum eis conderemur certamine, vt quorum toto hoc opere nostro satis redarguitur cæcitas & impietas, præcipue autem ex his, quæ deinceps tractaturi sumus: ex quibus vniuersam ab initio ecclesiam recognouisse Romanā ecclesiam pro cathedra Petri, eiusq̄ pontifices pro Petri successoribus, erit euidentissimū. Vt tamē breuiter intelligeres lector, q̄ sint hi, vt impietate taceam, omnis etiam (qua se iactant) scripturæ, omnis antiquitatis, omnis veteris historiæ ignorantissimi, in quibus etiam communem sensum desideres, sola auditorum auribus prurientium (quorū affectibus se accommodant) leuitate & ignorantia abutentes: & quo ex hoc vno æstimationem facias, qualia sint reliqua eorum vniuersa, quæ tamē magno applausu excipiuntur a plerisq̄, quibus deprauatus est animus, paulisper hic immorabimur impudentissimam horum cæcitate paulo clarius ducturi.

Quod vt fiat, in primis reuocandum est ob oculos, quale sit quod nunc tandem reuocatur in dubium. Est autem, non quidem abditum aliquod nostræ fidei mysterium, sed quæ in conspectu totius orbis est acta historia, talisq̄ historia, quæ nō die vnico, nō mensibus aliquot, sed annis peracta est plurimis in celeberrimo totius orbis loco, inter personas toto orbe notissimas. In qua non video, quis fictioni aut mēdacio locus esse poterit. Hoc nūc queritur, num Petrus Romæ fuerit? Num ibidem primus episcopatum gesserit? Num sub Nerone martyrium fecerit, quem admodum omnes vna scriptores, tam Græci, q̄ Latini magno consensu affirmant, & vniuersa cōstitetur Christi ecclesia. Itaq̄ si & locum & personas perpenderimus huius historiæ, nempe Petrum apostolorum & totius ecclesiæ principem, Romanorum, imo Christianorum omnium pontificem primum. Neronem quoq̄ non minus sceleribus, q̄ imperio notissimum, Romam insuper orbis terrarum dominam, & tūc veluti commune omnium nationum hospitium: facile intelligit quiuis, quod nō poterit in vtramuis partem ea tunc latere historia, sed necesse est toti orbi fuisse notissimam, & qualiscunq̄ tunc fuerit, magna celebritate peruenisse ad posteros. De qua cum idem tradant, & qui præsentis eam viderūt, & qui eo vixerunt seculo, & qui continuo subsequuti sunt, sitq̄ de eadem omnium scriptorum, omnium nationum, & totius orbis consensus: an non prodigiosa tibi videtur, cæcitate dicam, an peruicacia, an amentia (neque enim dignum huic pesti vocabulum inuenio) tot tantorumq̄ scriptorum fidem, qui suorum temporum, eamque talem & tali concordia prodiderunt historiam, tot seculorum, totius orbis consensu probatā, tot antiquissimis celeberrimisq̄ monumentis contestatam cōuellere, et nunc demum post mille quingentos annos nouam confingere?

Sed quoniam totius orbis consensum sentimus quicq̄ aduersus obstit-

Ec natos

Traducitur impudens cæcitas Petrum Romanæ ecclesiæ detrahentium.

Ex ipsa rei natura, quæ reuocatur in dubium.

Ex omnium scriptorū, atq̄ adeo totius orbis consensu.

natos quæ demonstramus facilius, quam quæ hac de re & hunc ex istis, quæ deinceps tractaturi sumus, euidentissimum faciemus: quod nunc magis in promptu est, veteres illorum scriptorum, breuiter memorabimus, qui veritati huius historiae luculentissimum testimonium perhibent: quauis obiter & velut aliud agentes. Notior enim erat omnibus, quæ ut de ea quisque ex instituto scriberet, nisi quibus eorum temporum propositum erat commentari historiã.

Clemens. Clementem itaque iam dudum audisti hac de re perhibentem testimonium, cuius ipse pars fuerat, videlicet se iam iam morituro Petro urbis Romæ constitutum episcopum, suamque ipsi cathedram commendatam, & quam ipse a deo acceperat, ligandi soluedicque potestatem traditam.

Anacletus. Anacletum etiam successorem Clementis a beatissimo Petro ordinatum presbyterum audisti non semel affirmantem, quo pacto Romana ecclesia mediante Petro totius orbis primatum acceperit. Qui & passionis eiusdem una cum Paulo his verbis meminit: Adhibita est etiam societas in eadem urbe Roma beatissimi apostoli Pauli vasis electionis, qui vno eodemque tempore gloriosa morte cum Petro sub principe Nerone agonizans coronatus est, & ambo sanctam Romanam ecclesiam consecrãnt, aliisque omnibus urbibus in vniuerso mundo, sua presentia atque venerando triumpho eam prætulere.

Euaristus, Alexander, Sixtus. Euaristus quoque, Alexander & Sixtus, sanctissimi pontifices, qui & ipsi Petrum in humanis videre potuerunt, eadem de illo & Romana cui præfederunt ecclesia, suis scriptis & epistolis attestati sunt: quemadmodum, quamuis in alia causa, post audies opportunus.

Polycarpus. Polycarpi item Smyrnei episcopi Iohannis euangelistæ discipuli, qui & ipse vixit Petri temporibus, sequenti libro in historia Præpontificis (ob cuius decretum ex Asia Romam profectus est) prolixiorẽ narrationem faciemus. Papias etiam ille Hieropolites, qui & ipse vixit una cum Petro

Papias. & apostolis (Iohannis quippe & apostolorum discipulus) affirmat priorem illam Petri epistolam ad aduenas dispersionis Ponti, Galatiæ, Cappadociæ, Asiæ, Bithyniæ, scriptam ex urbe Roma: quã tropice Babylonem nominauit. Et hi omnes fuere testes oculati. Nam tali sane in re ac historia, quotquot eo tempore vixerunt alicuius nominis in ecclesia, etiã si Romæ non fuissent presentes, eius tamen testes oculatos dicere non dubitauerim, quum tales latere fuerit impossibile, vbi resideret ille tam mirabilis Petrus, totius ecclesiæ pastor & pontifex, & in quem respiciebant toto orbe apostoli & Christiani deles vniuersi. Illius autem Papiæ hac de re testimonium tam Clemens ille Alexandrinus, quæ Victor Antiochenus presbyteri, non minus religione, quæ eruditione insignes ad nos pertulere: quorum iste in Marcum scribens, ita vtriusque meminit: Fuit, inquit, Romæ Marcus cum Petro, quemadmodum in priori eius epistola scribens ait: Salutem vobis ecclesia, quæ in Babylone est electa, & Marcus filius meus. Clemens item Alexandrinus presbyter sexto Informationum libro hunc librum

Clemens, Alexander, Victor Antiochenus. Priorẽ Petri epistolã scripsit Romæ, quam tropice Ba

Mar.

A Marci euangelistæ commẽdat, cui attestatur Hieropolites episcopus nomine Papias, Romæ vero Petrus creauit eum episcopum, & in Aegyptum transmisit, vbi ecclesiam Alexandriæ confirmauit. Hæc ille Victor. Cui per omnia consentit diuus Hieronymus in Marci vita scribens in hæc verba: Marcus discipulus & interpret Petri, iuxta quod Petrum referentem audierat rogatus Romæ a fratribus breue scripsit euangelium: quod cum Petrus audisset, probauit, & ecclesiæ legendum sua autoritate edidit, sicut Clemens in sexto dispositionum libro scribit, & Papias Hieropolitanus episcopus. Meminit huius Marci & Petrus in epistola sua prima sub nomine Babylonis figuratim Romam significans. Salutem vobis quæ in Babylone electa est ecclesia, & Marcus filius meus. Assumpto itaque euangelio quod ipse confecerat, perrexit in Aegyptum & primus Alexandriæ Christum annuncians constituit ecclesiam. Hactenus Hieronymus.

B Eusebius quoque ille Cæsariensis libro secundo ecclesiasticæ historiae scribens, ut Petrus ipsis Claudij temporibus Romam venerit, & salutaris ibi prædicationis verbo, euangelij sui clauibus, regni coelestis ianuam primus aperuerit, hac de re subiungit in hæc verba: Sermo autem, inquit, veritatis & lucis, qui per Petrum prædicabatur, vniuersorum mentes placido illustrauit auditu, ita ut quotidie audientibus nulla facietas fieret. Vnde neque auditio eius sola suffecit, sed Marcum discipulum eius omnibus precibus exorant, ut quæ ille verbo prædicabat, ad perpetuam eorum commonitionem habendam scripturæ traderet: & hæc fuit causa scribendi quod secundum Marcum dei euangelij, Petrus vero ut per spiritum sanctum religiose se spoliatum furto cõperit, delectatus est, fidem eorum per hæc deuotionemque considerans, factumque confirmauit, & in perpetuum legendam scripturam ecclesijs tradidit. Clemens, inquit, in sexto dispositionum libro hæc ita gesta describit. Cui simile dat testimonium Hieropolites episcopus nomine Papias, qui & hæc dicit, quod Petrus in prima epistola sua, quam de urbe Roma scripsit, meminere Marci. In qua tropice Romam Babylonem nominauerit, cum dicit: Salutem vobis ea quæ in Babylone est electa, &c. Hæc ille Eusebius ad verbum.

C Qui iterum libro sexto eiusdem historiae refert eundem illum Clementem de ordine euangeliorum scribere, a presbyteris & senioribus apostolorum auditoribus se accepisse, quod priora fuissent euangelia, quæ de generationibus continent, id est Matthæi & Lucæ. Causam vero euangelij secundum Marcum fuisse huiusmodi: Cum Petrus Romæ publice prædicasset verbum dei, & in spiritu exposuisset euangelium, auditores rogasse Marcum, qui iam sectator ipsius fuisset, conscribere, quæ sciebat prædicata ab apostolo. Cumque id factum Petrus postmodum cognouisset, licet fieri non iusserat, attamen factum non prohibuisse. Hæc ille Clemens Alexandrinus presbyter, de Marco primo Alexandrinorum episcopo, eo tempore cum viuerent plerique Marci auditores et discipuli, si quis

Quale fuerit Clementis de Marco & Petro testimonium.

Ec ij dem

dem & ipse (vt supra audiuiti) testatur se præceptores habuisse auditores apostolorum, Petri, Iacobi, Ioannis & Pauli. Quæ idco aliquanto studiosius accumulauimus testimonia, quoniam ex illa priori epistola argumentum sumunt, in Aegyptiaca Babylone Cayro eam scriptam fuisse, atq; ex eadem, non ex vrbe Roma Marci mentionem facere, ridentes tropum quem intelligunt ac docent tot, talesq; scriptores, & quos latere non potuerit eius rei veritas. Cui etiam Irenæus Polycarpi auditor beatissimi Ioannis euangelistæ discipuli, æque clarum perhibet testimonium. Siquidem de ordine euangeliorum scribens libro tertio aduersus hæreticos: Matthæus, inquit, Hebræis ipsorum lingua scripturam edidit euangelij, cum Petrus & Paulus Romæ euangelizarent, & ecclesiæ inibi fundamenta locarēt: deinde & Marcus discipulus & interrogatio Petri, & ipse quæ a Petro nunciata erant, nobis tradidit. Postea Ioannes discipulus domini, qui supra pectus eius recumbebat, & ipse edidit euangelium, Ephesi Asiæ com morans. Et quidem obiter illa de Petro, Paulo & Marco. At paulo post idem rursus non iam obiter, sed velut ex instituto copiosissime idem prosequitur, enumerans omnem episcoporum in Romana ecclesia a beatissimo Petro ad Eleutherium sui temporis pontificem, successionem. Idq; eo (vt dixi) tempore, quo ea ignorari nō potuerunt, nempe qui in principe orbis Romana ecclesia eousq; præfuerint episcopi, quando post mortem Petri parum supra annos C. durauerat. Quod si insuper perpēdas quorsum ille enumeret successionem eiusmodi, certissimo intelliges, quod esse non potuerit aut ficta aut dubia. Nam eam adducit, vt argumentum certum contra hæreticos conseruata in Romana ecclesia integritatis ac veritatis traditionis apostolicæ: quæ eiusmodi cōtinua successione ea quæ est ab apostolis traditio in ecclesia, & veritatis præconisatio peruenit vsq; ad nos, & est plenissima hæc ostensio, vnam & eandem nunc viuificatricem fidem esse in ecclesijs, quæ ab apostolis fuit tradita, conseruatamq; in veritate. Hæc ille Irenæus.

Egesippus. Egesippus præterea etiam Irenæo aliquanto vetustior (quem sub Aniceto Romam venisse vna cum Polycarpo Ioannis discipulo, ex eodem de se referente testis est diuus Hieronymus) lib. III. Hierosolymitani excidij, late describit apostolorum excessum, vtq; dato a Nerone vt comprehenderentur præcepto, Petrus sit rogatus a fratribus alio se conferre. Resistebat, inquit ille, dicens nequaquam se facturum, vt metu mortis territus cessasse videretur: Bonum esse pro Christo pati, qui pro omnibus se morti obtulisset: nō mortem illam, sed immortalitatem futuram. Iamq; indignum, vt ipse fugeret, qui multos doctrina sua compulisset se hostiam pro Christo offerre. Deberi sibi secundum dñi vocem, vt & ipse in passione sua Christo gloriam & honorē daret. Hæc & alia Petrus obtexere: sed plebs lachrymis quærens ne se relinqueret, & fluctuantem inter procellas gentium

A tiliū destitueret, obtestari: victus fletibus Petrus cessit, promisit se urbem egressurum proxima nocte, salutatis fratribus & celebrata oratione proficisci solus cœpit. Vbi ad portam ventum est, videt sibi Christum occurrere, quem adorans, dixit: Domine quo venis? Dicit ei Christus: Iterum venio crucifigi. Intellexit Petrus de sua id dictum passione, quod in eo Christus passurus videretur, qui patitur in suis, non utiq; corporis dolore, sed quadam misericordi compassione, aut gloriæ celebritate, & conuersus in urbem redijt, captusq; a persecutoribus, crucique adiudicatus, poposcit vt inuersis vestigijs cruci affigeretur, quod indignus esset qui simili modo crucifigeretur, vt passus est dei filius. Quo impetrato, vel quia ita debebat fieri vt Christus prædixerat, vel quia persecutor non inuitus indulget pœnarum incrementa, & ipse Paulus, alter cruce, alter gladio necatus est. Hæc Egesippus de Petro scribit eo tempore, quo supererant pluri mi, qui & viuentem audierant & morientem viderant.

B Eodem fere tempore etiam Dionysius ille Corinthiorum episcopus, quem sub Sotere clarum fuisse constat, ex vrbe Roma, ad quam velut ad communem matrem & magistram omnium qui vbique sunt Christiani delium, ecclesiastica ipsum negocia pertraxerant, ecclesiæ suæ scribens, huius de Petro historiæ tanquam omnibus notoriæ obiter meminit, & clarissimum illi perhibuit veritatis testimonium. Cuius hæc verba Eusebius ille Cæsariensis suæ historiæ inseruit: Vos, inquit, a Petro & Paulo comonitionem habentes, & Romanæ & Corinthiorum ecclesiæ plantationem coniunxistis. Ambo enim aduentantes, & in nostra Corinthiorum docuerunt ecclesia, & per oem Italiam, atq; in hac vrbe simul docetes, etiam martyrio pariter vno, eodemq; tempore coronati sunt. Hæc ille Dionysius.

C Eadem quoq; tempestate Tertullianus ille florens Carthaginensis presbyter, omnium ecclesiarum sermone (quod Eusebius de eo testatur) celebratissimus, libro tertio de hæreticorum præscriptio, scripsit in hæc verba: Percurre, inquit, ecclesias apostolicas, apud quas ipsæ adhuc cathedræ apostolorum suis locis præsentantur, apud quas ipsæ authenticæ literæ eorum recitantur, sonantes vocem, repræsentantes faciem. Proxima est tibi Achaia, habes Corinthum, si non longe abes a Macedonia, habes Philippis, si potes in Asiam tēdere, habes Ephesum. Si autem Italiam adieris, habes Romam, vnde nobis quoq; autoritas præsto est, statuta felix ecclesia. Vbi Petrus passioni dominicæ adæquatur, vbi Paulus Ioannis exitu coronatur. Idem libro III. aduersus Martionem, dicit Petrum & Paulum reliquisse Romanis suo sanguine obsignatum euangelium, & hi omnes vni us circiter hominis ætate scripserunt a morte Petri. Quo tempore impossibile est non toti ecclesiæ notissimam fuisse Petri historiā, pro eius singulari in ecclesia autoritate & principatu. Hos continuo subsequuti sunt eruditissimi illi, sanctissimiq; ecclesiæ proceres, Adamantius Origenes & Cæcilius Cyprianus, quorum ille libro tertio explanationum Genesis, Pe

Dionysius
Corinth.

Tertullianus.

Quale fuerit præcedentium testimonium de Petro. Origenes.

trum post prædicatum euangelium in Ponto, Galatia, Bithynia, Cappadocia, ad vltimum in vrbe Roma commoratum scribit, ibique crucifixum in uersis vestigijs, hoc ita fieri eo precante, ne domino suo æqualis videretur. At Cyprianus ille gloriosus martyr & pontifex, vbi non cognoscit cathedram Petri; vbi non prædicat, non inculcat singularem eius in ecclesia autoritatem; Qui Romæ docet exortam sacerdotalis dignitatis vnitatem, ob Petri & successoris eius Romanæ ecclesie præsulum, in ecclesiastica hierarchia primatum, per quæ ecclesiastici, sacerdotalisque ordinis vnitatem et conferuatur & subsistit. Quam ob rem dicit vnitatem ecclesie ab vnitatem episcopatus Petri pendere, a quo exordium ecclesie post Christum, tanquam ab vnitatem quadam profectum affirmat. Similiter in epistola ad Cornelium Rom. pontificem scribit se non prius quosdam, qui negarunt Romani pontificis primatum, intra ecclesiam suam admisisse, quam suum illum errorem publice reuocantes, primatum eundem denuo solenniter fuissent confessi in hæc verba: Nos, inquit, Cornelium episcopum sanctissimæ catholicæ ecclesie, erectum a deo omnipotenti, & Christo domino nostro scimus. Nos errorem nostrum confitemur. Circumuenti sumus perfidie loquacitate factiosa amantes, videbamus quasi quandam communicationem cum schismatico homine habuisse, syncera tamen mens nostra semper in ecclesia fuit, nec ignoramus vnum deum esse, & vnum Christum esse dominum, quem confessi sumus, vnum spiritum sanctum, vnum episcopum in catholica ecclesia esse debere.

De simplici prelatore tractat. III. Epist. II. libri III.

Athanasius. Chrysostomus.

Eusebius.

Augustinus.

Post hos tales & tatos, & qui tam propinqui apostolicis temporibus, in recentissima earum rerum memoria scripserunt, nam horum nouissimus Cyprianus vix centum & quadraginta annis subsecutus est Petrum, quid adhuc posteriorum meminisse attinet? Quid Athanasij Alexandrini, quid Ioannis Chrysostomi Constantinopolitani episcoporum, qui principalem illam Petri in Romanos pontifices successione derivatam super omnes ecclesias autoritatem, non solum scripto confessi ac venerati sunt, sed & facto aduersus persecutores suos eam toties implorarunt, atque ad eandem tanquam ad sacram ancoram (quod post intelliges) in huius pelagi tempestatibus confugerunt?

Quid præterea Eusebium Pamphili, non Romanum, sed Cæsariensem pontificem commemorasse opus est? Qui scribit Petrum omnium apostolorum principem, & Christianorum pontificem primum venisse Romam secundo anno Claudij, vbi post gestum ibidem episcopatum annis XXV. vna cum Paulo glorioso sit coronatus martyrio. A cuius pontificatu per successionem episcoporum in Romana ecclesia temporis sui continuam historiam texuit. Quid denique diui Aurelij Augustini, non Romani, sed Afri, Hipponensis episcopi, post tantam præcedentium scriptorum multitudinem adhuc refert audire testimonium? Qui aduersus Petilianum, cathedram apostolicam (vt hi nunc faciunt) blasphemantem, scri-

tem, scribit in hæc verba: Si omnes per totum orbem tales essent episcopi, quales tu vanissime criminaris, quid tibi fecit ecclesie Romanæ cathedra, in qua Petrus sedit, & in qua Anastasius sedet, vel Hierosolymitanæ, in qua Iacobus sedit, & in qua hodie Ioannes sedet; quibus nos in catholica vnitatem connectimur, & a quibus nefario furore vos separastis. Quare appellas cathedram pestilentie cathedram apostolicam? Si propter homines, quos putas legem loqui, non facere, nunquid dominus Iesus Christus pharisæorum (de quibus ait, dicunt enim & non faciunt) cathedram in qua sedebant, illam fecit iniuriam? nonne illam cathedram Moyse commendauit, & illos, qui non seruebant cathedre honorem, redarguit? Hæc si cogitaretis, non propter homines, quos infamatis, blasphemaretis cathedram apostolorum, cui non communicatis. Hæc ille Augustinus. A quo vide quod hi dissentiant tota diametro. Fatetur ille (aduersus Manichæi epistolam scribens) in catholice ecclesie gremio se præcipue retentum successione continua episcoporum in sede & cathedra Petri, cui, inquit, dominus post resurrectionem suam, pasce oves suas commendauit, ad sui temporis episcopatum, quem Anastasius gessit. Quam eandem successionem ille, vt audisti, sacer Irenæus magna cum fiducia obiecit hæreticis, plenissimam eam demonstrationem affirmans, quod in Romana ecclesia eadem conferuata sit fides, quæ tradita est ab apostolorum principibus. At hi vniuersam illam successionem commentitiam affirmant. Necessè est ergo rei omnino friuolæ, imo falsissimæ fidem, salutemque suam acceptam referre sanctissimos illos, doctissimosque patres, eaque vt irrevincibili argumento, orthodoxæ fidei aduersus perfidos vti, aut hos esse falsissimos, perfidissimosque.

Postremo, quid post istos omnes, in quos nulla prorsus cadit suspicio, quod in gratiam Romanæ ecclesie fixerint aliquid de Petro, quid, inquam, etiam nostrorum, hoc est, Hilarij, Ambrosij, Hieronymi, Gregorij, Orosij, Lactantij, Eutropij & sexcentorum aliorum oportet colligere testimonia? Qui tamen omnes, ante mille, vndecies, duodecies, tredeciesve centenos annos eadem de Petro atque eius sede Romana ecclesia prodiderunt. Et nunquid hi omnes a Romana curia conducti, tanquam venales quidam gnationes ac adulatores, certo mentiendi, decipiendique studio hæc omnia (quo efferrent autoritatem Romanæ ecclesie) de suo capite confinxerunt? Quid ille orthodoxus Hieronymus, mendacij alioqui hostis & persecutor acerrimus, a tam impudenti (vt hi dicerent) mendacio ecclesiasticorum scriptorum auspicatur exordium? Simon, inquit, Petrus, filius Ioannis, prouincie Galilee vico Bethsaida, frater Andree apostoli, & princeps apostolorum, post episcopatum Antiochenæ ecclesie, & prædicationem dispersionis eorum, qui de circuncisione crediderant, in Ponto, Galatia, Cappadocia, Asia, Bithynia, secundo Claudij anno, ad expugnandum Simonem magum Romam pergit, ibique viginti quinque annis cathedram sacerdotalem tenuit, vsque ad vltimum

Hierony.

annum Neronis, id est, quartum decimum, a quo & affixus cruci, martyrio coronatus est, capite ad terram verso, & pedibus elevatis in sublime, asserens se indignum, qui sic crucifigeretur ut dominus suus. Quid illum etiam fascinauit sanctum, doctissimumque Ambrosium, ut nodos in scirpo quaereret, & in ea velut toti orbi nota historia, latentium quorundam mysteriorum rationem, fidei sibi commissio populo, hoc est (ut isti dicerent) nugas in fabulis, his verbis explicaret: Non enim, inquit, sine causa factum putamus, quod vna die, vno in loco, sub eodem persecutore passi sunt (de Petro & Paulo loquitur) vna die, ut ad Christum pariter pervenirent: vno in loco, ne alter deesset Romae: sub vno persecutore, ut aequalis crudelitas vtrumque constringeret. Dies ergo pro merito, locus pro gloria, persecutor pro virtute. Et quo tandem loco martyrium pertulerunt? In vrbe Roma, quae caput & principatum nationum obtinet: scilicet ut ubi caput superstitionum erat, illic caput quiesceret sanctitatis: & ubi gentium principes habitabant, illic ecclesiarum principes morarentur. Haec tenet ille.

Audis itaque, quis sit istorum omnium consensus, quae concordia. In quibus totius ab initio ecclesiae sensum, facile adest intelligere ac perspicere. Aduersus quos, quem vel vnum, vel obscurum tu nobis profers autorem, qui tradat Petrum non fuisse Romae, non gessisse ibi episcopatum, nec coronatum sub Nerone martyrio? Dicis Lucam te afferre, qui multorum, imo omnium illorum instar sit, atque adeo praeponderet. Meliora verba, quaeso. Ego sane (quod de euangelio dixit Augustinus, eidem se non crediturum, nisi ecclesiae ipsum coegisset autoritas) nec Lucae crederem, si dissentiret a praedictis omnibus, atque adeo a catholica ecclesia. Sed absit, ut ab illis omnibus dissentiat Lucas, aut illa a Luca. Qui tamen non scribat Petrum fuisse Romae, non tamen negat: non magis, quam ipsum etiam fuisse Antiochiam, cuius aequae non meminit, etsi Paulus eius apud Antiochiam mansionis perhibeat testimonium: quemadmodum vniuersa Christi ecclesia, quae ante annos M. CCC. et eo amplius, ad praesentem usque diem, solennitatem cathedrae eius primo ibidem collocatae anniuersariam celebrat. Et de tam multis, talibus, tantisque patribus quid dices? Nunquid certo mentiendi studio illa prodidisse de Petro, quo efferrent aut stabilirent Romani pontificis tyrannidem? Indignum sane hoc viris talibus. Aut nunquid haec scripsisse deceptos etiam a Romanae curiae palponibus? Et quae, obsecro, erat eo seculo Romana curia, cui tales, tantique seruiunt palpones, qui tam multis, tam sanctis, tam eruditis patribus, toti denique orbi potuerunt imponere, quando Romanus pontificatus nihil erat nisi labor immensus, & certum martyrium? Aut quis hic fictioni locus aut mendacio? nepe in successione ex ordine episcoporum, in principe ac nobilissima totius orbis ecclesia: quae, si quid aliud, diligentissime semper annotare consueuerunt sui temporis quique & certa fide transmittere ad posteros. Eo praesertim tempore, quod non ita longe aberat ab initio, & cum adhuc superessent

Eui dentissimi demonstretur stupida ignorantia doctorum de Petro & Romana ecclesia.

A essent plerique, qui & Petrum, & omnem illam ab eo successionem episcoporum, quam memorabant illi, & certissimae autoritatis loco obijciebant haereticis, videre potuissent? Quid Petro, Neroneque suo illo tempore notius? quid Roma celebrius? Quid igitur incredibilius, quam ut statim post vtriusque mortem, & viventibus adhuc plurimis, qui vtrumque viderant, in principe orbis Roma, de orbis & apostolorum principibus, tam impudens sit receptum mendacium, quod Nero Petrum Romae cruci affigi iusserit, quem nec viderat Nero, nec Roma? lactat Alexandria Marcum Petri discipulum suum primum episcopum. Antiochia Enochium & Ignatium sibi datos a Petro ac pro se substitutos veneratur ac praedicat, & ab eis suorum episcoporum initium numerat. Hierosolyma Iacobum agnoscit fratrem domini, & ipsum sibi datum a Petro totius orbis magistro. Et vna Romana ecclesia, ad quam semper ex toto orbe respexerunt Christiani fideles omnes, tam repente obliuisci potuit sui capitis & principis? Non potuit suos ab initio numerare episcopos, quando supra vnius hominis aetatem vix durauerat? Et quid illa continua successione episcoporum a Petro in Romana ecclesia Augustinus fatetur se retentum in gremio catholicae ecclesiae? quid eadem ille sacer Irenaeus conuincit haereticos, si adeo incerta, si adeo fallax, imo mendacissime conficta fuerit? Breuiter, plane impossibile est, ut non fuerit toti ecclesiae notissima, seu mors, seu vita, seu sedes, aut cathedra Petri, pro singulari eius in ecclesia dignitate & primatu, vbi cunctique tandem is moratus fuerit, & qualiscunque fuit ab initio, celebritate per vniuersam ecclesiam maxima transmissa ad posteros. Quod si non Roma, sed Hierosolymae aut in Aegyptiaca Babylone Cayro, ut hi nunc somniant, ad vltimum vitae praesedit & passus sit Petrus, cur nulla alia ecclesia in hanc usque horam venerandos exhibuit sacratissimos eius cineres? Cur principalem illam autoritatem, & ecclesiasticam hierarchiam primatum, quem a Christo datum Petro supra demonstrauimus, nulla alia ecclesia velut ex successione Petri sibi usurpare tentauit? Aut nunquid post Petrum nulla fuit hierarchia ecclesiastica? Nullus ordo in Christi ecclesia? nemo ad quem ouilis dominici cura pertineret praecipua? An vero non multo magis haec erant necessaria, quando in totum latissime orbem terrarum se diffudit Christiana religio, quam in illo exiguo adhuc, pusilloque grege primo nascentis ecclesiae? & nunquid ultra Petrum suae ecclesiae non prouidit Christus, sed eam continuo post illum, Babylonem quandam esse voluit, absque vnitatem, absque hierarchia, absque pastore & capite? Audis horum hominum quam sit caeca impietas, quos excacatos odio plusquam diabolico, nescio an in Romanam ecclesiam (quemadmodum praeseferunt) an potius in Christianam religionem (aduersus quam internitiale bellum gerunt) non pudet quiduis comminisci, quiduis dicere & asserere, quantumuis absurdum, quantumuis repugnans, & secum, & rei euidentiae, aduersus tot seculorum totius orbis consensum,

& in-

& indubitam fidem, tantorum, taliumque scriptorum autoritatem.

Prædictorum calumnias breuiter diluere.

CAP. XIII.

Vamuis certo considerem, tametsi nihil diceremus amplius, doctorum cauillis ac ratiunculis neminem bene affectum attenturum, qui modo legisset quæ præmissimus, neque villo ex eis de scrupulo affectum irritamen ut breuiter illas ipsas diluamus calumnias, sic fere ratiocinantur: Non meminit, inquit, Lucas in Actis apostolicis aduentus Petri in urbem Romam, & cæteri scriptores qui de eo prodiderunt, non consentiunt de tempore. Solet autem falsitatis argumentum esse discordia, ut est concordia veritatis. Hactenus illi. Tu nunc audi, quo pacto ex eis de principijs demonstrabimus propositum. Si autorum de re quacumque consentiens & concors traditio, veritatis indubium argumentum est, quo pacto non erit vero verius, Petrum fuisse primum Romanorum pontificem, & a Nerone vna cum Paulo Romæ glorioso coronatum martyrio? Hoc enim scriptores omnes vno tantum ore affirmant, hoc tot seculorum totius orbis tam pertinax consensus: tot publica ac vetustissima probant monumenta.

Quod vero dicunt discordare scriptores de anno, quo primum Romanam profectus est, dicam primum mihi nondum contigisse videre eam discordiam, præsertim inter autores illos vetustos ac præcipuos. Siquidem Eusebius Cæsariensis, temporum & rerum ecclesiasticarum scriptor diligentissimus, secundo anno Claudij dicit ipsum profectum Romam aduersus Simonem magum. Idem ad verbum affirmat diuus Hieronymus. Quibus consentit Orosius, tametsi hunc cum illis velint pugnantem facere. Non enim certum aliquem annum iste tradit, sed circa initium imperij Claudij scribit ipsum aduentasse Romam. Quod si vniuersum eius imperium (quod XIII. circiter annos durauit) partiare in principium, medium & finem, certum est circa principium imperij eiusdem accidisse, quæ acciderunt anno eius secundo. Et certo scio huius notæ scriptorum neminem inuenturos, qui hac de re prodiderit aliter. Tametsi posteriorum nonnulli sua ingesserint somnia, quemadmodum illi commemorant de nescio quo fasciculo temporum, cui respondere prorsus indignum sit.

Non discorde dare scriptores vetustos de tempore, quo Petrus Romanam profectus est.

Error Bedæ in supputatione temporum multiplex.

Falsa conuincitur Bedæ opinio,

Bedam etiã non ignoro (tametsi in supputandis temporibus singulariter elaborauerit) longe lateque dissentire ab Eusebio, Hieronymo, Orosio, imo a publica, recepta, veraque ratione temporum, per annales historiographorumque annis imperatorum sibi succedentium digesta. In quem errorem incidisse mihi videtur, dum ex nostris, quæ absque temporum digestionem scripta sunt, suo quasi Marte eruere conatur tempora, & ad illa, quæ sibi inuenisse videtur, publicam, receptam, indubitamque apud omnes temporum fidem, non tam accommodare, quam mutare & corrigere, seu potius deprauare. Siquidem ex incerto & dubio rectificare conatur id, quod est longe certius, cum contra potius oporteat. Itaque quoniam Petrum post illud apostolorum & presbyterorum concilium, de quo Lucas in Actis meminit, Romam

A Romam profectum existimat, multa comminiscitur, ut habeat annos ab illo XXXV. quibus Romanis episcopus præfuit, plurimamque connectit absurda, & non coherentia, in XV. caput Actorum scribens in hæc verba: Scimus, inquit, Petrum & Paulum apostolos anno post passionem domini trigesimo octauo, id est, ultimo anno Neronis, passos fuisse martyrium, & B. Petrum Romæ XXXV. annis episcopalem rexisse cathedram. XXXV. autem, & quatuordecim, non triginta octo, sed triginta nouem faciunt. Sequitur ergo ut B. Petrum eodem decimo quarto post domini passionem anno, quo eum Hierosolymis alloquitur Paulus, hoc est, quarto anno Claudij Romam venisse credamus. Simulque, nisi fallor, ex hac positione beatum Paulum apostolum, eodem quo dominus passus est & resurrexit anno ad fidem venisse probatur. Hæc ille. In quibus primum noua constringit imperatorum tempora, aduersus omnium historiographorum & B annalium publicam receptamque fidem. Nam a Christi morte & ascensione, hoc est, decimo octauo anno Tiberij, ad quartum decimum Neronis, annos triginta octo computat. Cum certum sit non integros triginta septem interuenisse. Siquidem Tiberius imperauit annis viginti tribus, aut ut alij volunt viginti duobus tantum. Cuius annis quatuor non integris. Claudius annis tredecim, mensibus nouem. Quibus si addas Neronis quatuordecim, non habebis XXXVII. annos integros post XVIII. Tiberij, aut XXXV. tantum cum aliquot mensibus, si (ut plerique tradunt, & dubitat Eusebius) XXII. tantum annis imperauit Tiberius.

quod post illud apostolorum concilium Petrus primo Romanam profectus fuerit, Actor. 15.

Deinde, quod vult celebratum fuisse illud apostolorum concilium circa initium XIII. anni ab ascensione domini, ita ut ille annus connumerari & adscribi posset episcopatu Petri in vrbe Roma, quo constent anni eius XXXV. usque ad Neronis ultimum. Item, quod Paulus eodem anno, quo dominus resurrexit, ad fidem conuersus fuerit, neque cum Luca consonat, neque cum Paulinis epistolis. Nam si perpenderit vniuersa, quæ Lucas accidisse scribit ab ascensione Christi ad Pauli usque conuersionem, & VIII. capitibus prolixè commemorat, vix credibile alicui videbitur, omnia illa in primum, vnicumque annum incidere potuisse, ordo enim & series eorum omnium erat non pauci temporis. Iamque longe, lateque propagatum euangelium, & per Samariam & per Damascum, aliasque vicinas ciuitates, iam diu ante constituta Hierosolymis forma vite communis inter Christiani fideles, iam deinde electi illi septem diaconi, quibus committebatur ecclesiastica etiam rerum dispensatio, iam lapidatus Stephanus & excitata illa persecutio ecclesie, quæ omnia non fuerunt exigui temporis: & si darentur incidisse in primum illum annum, illud omnino dubitari non poterit, conuersionem Pauli quæ dicta omnia subsecuta est, saltem non nisi in finem anni illius potuisse incidere: si tamen (quod vix est credibile) in primum illum annum includi potuerit. At post annos III. a sua conuersione, idem scribit se venisse Hierosolymam videre Petrum, & deinde post annos

De tempore conuersionis Pauli.

De tempore celebrationis Hierosolymæ.

XIII.

lymis cōci
lij apostoli
ei.

XIII. iterum ascendisse Hierosolymam, causa quaestionis illius: Num ex gentibus conuersi ad Christum essent onerandi legalibus, ob quam celebratum est memoratum cōcilium. Habes ergo ipso teste Paulo, inter conuersionem eius, & celebratum illud concilium annos vt minimū XVII. si III. illos cū XIII. coniunxeris. Quod si hic rursus subterfugas, dicasq; III. illos priores annos, a conuersione Pauli, post quos venit videre Petrū, includi oportere in illis XIII. post quos dicit se secundo ascendisse Hierosolymam. Quamuis hic verba Apostoli apertissime tibi reclamare videantur, saltem negari omnino non potest, cōcilium illud celebratum fuisse aliquanto post annos XIII. ab eius conuersione. Siquidem fuis Galatis fidem factururus, quod non ab homine, neq; ex aliorum apostolorū traditione, sed per reuelationē acceperat quod eis praedicauerat euangelium, breuiter commemorat, vbi & quae illi fuerat a sua conuersione cum ceteris apostolis conuersatio, scribens in hęc verba: Notum vobis facio fratres euangelium, quod a me euangelizatum est, quia non secundum hominem est, neq; enim ego ab homine accepi illud, neq; didici, sed per reuelationem Iesu Christi. Audistis enim conuersionem meam aliquando in Iudaismo, &c. Cum autem placuit ei, qui me segregauit ex utero matris meae, & vocauit me per gratiam suam, vt reuelaret filium suum in me, vt euāgelizarem illum in gentibus: continuo non acquieui carni & sanguini, neq; veni Hierosolymā ad antecessores meos apostolos, sed abij in Arabiam, & iterum reuersus sum Damascum, deinde post annos tres veni Hierosolymam videre Petrum, &c. Vides, vt hos tres annos cōputet, vel a tempore quo ex Arabia Damascum reuersus sit, aut saltem non longius, q̄ a sua conuersione. Subiungit: Deinde veni in partes Syriae & Ciliciae, &c. Deinde post annos quatuordecim iterum ascendi Hierosolymam cū Barnaba, &c. Quamquam itaq; hos annos quatuordecim computare videatur post primum illum suum cum Petro congressum dicens, deinde, id est, post ea, post praemissa videlicet, hoc est, post profectio- nem in Arabiam, & reditum in Damascum, primumq; cōgressum cum Petro, peragratamq; Syriam & Ciliciam. Hoc enim indicat vocabulum deinde, hoc est, post ea, quae praemissa fuerant annis quatuordecim. Vt cuncq; tamen hęc torseris, violenterq; ad tuum sensum traxeris, hoc omnino certum est, non posse eorum initium altius repeti q̄ ab eius conuersione, vnde numerare coepit, quibus in locis, & quādo, quantumue cū apostolis conuersatus fuerit, fuerunt ergo vt minimum transacti anni quatuordecim a sua conuersione, priusquam secundo ascenderet Hierosolymam: fuit autē Pauli conuersio post ascensionem domini vt minimū vni us anni tempore. Quam si in primo anno includi volueris (si modo aliquam praecedentis historiae rationem habueris) saltem non nisi in fine illius anni accidere potuisse constebere. Quare inter ascensionem domini, & illud apostolorum concilium, etiā hac supputationis ratione vt minimum

A mum annos XV. interuenisse certum est. Inter quae Beda solū tredecim annos computat. Nam in principio XIII. cōcilium illud celebratū fuisse credit, adeo vt eundem annum episcopatu Petri in Romana ecclesia connumeret. Quem tamen post illud concilium, primo illuc profectum affirmat. Praeterea, si consideremus quod post illud concilium Paulus adhuc conuenerit Petrum Antiochia, quemadmodum ipse testatur in epistola ad Galatas, quod tamen non accidisse continuo post illud concilium certum est, a quo cum Paulo & Barnaba missi sunt Antiochiam Iudas, & Syllas, non Petrus. Si insuper horum locorum, nempe Hierosolymae, Antiochia & vrbis Romae distantiam cogitauerimus, quae immensa est. Si deniq; quod Petrus in illo suo cum Paulo congressu, nō tanquam ex itinere cursim, raptimve Antiochenam salutarit ecclesiam, sed multum in eadem temporis commoratus fuerit, ita vt illuc ad eum ex Hierosolymis, a ducentis circiter miliaribus, Iacobus quosdam mitteret, tanquam ad illum, ad quem pertineret cura totius ecclesiae. Id quod idem Paulus attestatur, siquidem illorum causa fuit ea, quam reprehendebat Petri simulatio, scandalum praebens conuersis ex gentibus. Si postremo etiā hoc perpendamus, quod & apud alias ecclesias, per quas illinc Romam profecturus erat, pro cōmissa sibi omnium ecclesiarum cura, atq; omnī erga ipsum singulari deuotione ac reuerentia, moram haud exiguam necessario facere debuerit. Si, inquam, hęc contuleris vniuersa, vix vnq̄ crediturus es Petrum eodem illo, quo Hierosolymis celebratum fuit illud apostolorum concilium, anno Romā peruenire potuisse. Tamen vtcuncq; contraxeris hęc tempora omnia, necessario fateberis, satis superq; habuisse negotij, si in fine eius anni eo peruenire potuit. Qua ratione ac supputatione, ab ascensione domini ad Petri aduentum in vrbem Romam, si eo post illud concilium primo profectus fuerit, XVI. vt minimū anni inueniētur. Quibus si viginti quinque adiungas, quibus illic rexit episcopalem cathedrā, proueniēt anni XLI. quibus vixisset post ascensionem domini: qua tamen XXXVII. annos illum non superuixisse certo comperies, si a XVIII. anno Tiberij, ad XIII. Neronis, imperatorum tempora diligenter supputaueris. His itaque rationibus ductus Bedam in tempore aduentus Petri ad vrbem Romam, ab Eusebio, Hieronymo, ceterisque dissentientem, aberrasse a veritate nihil dubitauerim: sed aduentasse ipsum ad vrbem, vt illi tradunt, anno Claudij secundo.

Vt itaq; daremus, non conuenisse inter omnes scriptores de tempore & anno, quo Petrus Romam primo venerit: attamen inter omnes conuenit, quod Romam venerit, quodq; ibidem post gestum annis plurimis episcopatum sub Nerone glorioso sit consummatus martyrio.

Ita & inter scriptores vniuersos non conuenit de tempore, quo aut natus aut crucifixus est saluator noster. Siquidē Tertullianus aduersus Iudaeos asserit natum fuisse anno Augusti XLI. passum autē anno quin-

Ff todecia

Discordia scriptorum in tempore non in firmare fide rei gestae, quae inter omnes conuenit. Discordia scriptorum

in tempore
natiuitatis
passionisq;
Christi.
C. X. **to** decimo Tiberij, qui Lucę nobisq; Christo fuit tricesimus, Tertulliano **D**
autem tricesimus primus. Idem sensit Appollinarium Hieropolitanum
episcopum diuus Hieronymus in Daniele auctor est. Quibus cōsentit
Lactantius, cuius libro quarto diuinarę institutionum hæc verba sunt:
Sub imperio Tiberij Cæsaris, eius anno quintodecimo duobus geminis
cōsulibus ante diem decimum Calendarum Aprilium Iudæi Christum
cruci affixerūt. Ignatius vero in epistola ad Trallianos triginta annos a-
gentem Christum baptizatum scribit a Ioanne, & tribus annis prædica-
se euangelium. At tricesimus eius annus erat quintodecimus Tiberij, teste
Luca. Chrystostomus vero homilia X. super Matthæū, post triginta an-
nos tradit venisse ad baptismum, legem veterem soluturum. Beda in ex-
ordio anni tricesimi baptismum supputat cum Luca & Ignatio, at post
baptismum superuixisse aliquanto plus annis quatuor, ita scribēs ad ver-
Q. XLVII **bum** in suis temporibus: Habet enim, ni fallor, ecclesię fides dominum in **E**
carne paulo plus annis triginta tribus superuixisse.

Augustinus cum Ignatio cōsentit per omnia, nempe baptizatū Chri-
stum exordio anni tricesimi, & anno deinceps tertio passum. At libro de
doctrina Christiana, affirmat plerōsq; credidisse quadraginta sex annos
vixisse Christum in terris, iuxta numerum annorum, quibus edificatum
erat templum, quod dominici corporis volunt gessisse imaginem, atque
ita passum anno ætatis suę quadragesimo sexto. Vides igitur inter qua-
les, quatosq; scriptores, q̄ parum conueniat in temporibus, non qualifi-
cunc; historię, sed eius ex qua pendet summa religionis, fideique nostrę,
nempe natiuitatis, baptismi, passionisq; redēptoris nostri. Nunquid pro-
pterea natū, baptizatum, crucifixum pro nobis Christū dubitabimus?

Discordia
in disputa-
tione tēpo-
rum veteris
historia: Et quis tandem extricabit pugnam, quę est in supputatione temporum
lacrę veteris testamenti historię, in qua inter se variant LXX. interpre-
Ltes, & Hebraica (vt ipsi volūt) veritas, in aliquot annorę centenarijs. Nū-
quam tamen propterea in dubium aut quæstionem reuocata fuit fides sa-
crę illius historię. Quandoquidem hoc omnes facile intelligunt, tempo-
rum, quemadmodum & numerorum omnium annotationē, lubricam
Lubricam
temporę &
numerorū
annotatio-
nem. esse admodum, in qua sit lapsus facillimus, siquidē vno inuerfo aut trans-
posito apiculo, errorem statim exoriri immensum, & qui ex præcedētē-
bus, subsequētibusq; non ita facile restituitur, q̄ si in re ipsa esset multo-
rum versuum. Quare nihil mirum est de remotissimis nobis tēporibus
parum conuenire inter scriptores. Quos tamen cum minime pugnant
ab initio, pugnantēs frequenter fecit libroriorum incuria.

Expungū-
tur aduersa
riorum ca-
lumnia. Quod obriciūt Lucam non meminisse aduentus, actorumq; Petri in
vrbe. Similiter neq; Paulū in epistolis suis, seu quas Romę, seu quas Ro-
manis scripsit, vllam mentionem fecisse Petri: eiusmodi argumenta sunt,
quę exploderentur a pueris in scholis dialecticis. Scribit Paulus in epi-
stola ad Galatas, vt statim post conuersionem suam abierit in Arabiam
atq;

A atq; inde sit reuersus Damascum, & quod deinde post triennium profē-
ctus sit Hierosolymam causa visendi Petri, apud quem manserit diebus
XV. & quod rursus illum conuenerit Antiochię, atq; in faciem eidem
restiterit. At horum omnium nullum est omnino verbū apud Lucam,
tametsi Pauli acta ita prosequatur, vt eius solius causa magis, q̄ actorum
reliquorum apostolorum videatur texuisse illam historiam. Vides ergo
quale illud sit: Lucas non meminisse actorū Petri in vrbe, ergo ibi non fuit.
Multę etiam causę incidere potuerunt, cur Paulus scribēs Romanis, aut
e Roma, non meminerit Petri. Nam aberat tunc forte alio orbis loco, tan-
quam totius ecclesię curam gerens, cum ad Romanos scriberet. In de ve-
ro scribens, quod eius, quamuis fortassis vna præsentis, non meminerit
in salutationibus familiaribus, honoris gratia forte factum est. Quando-
B quidem in eiusmodi salutationibus familiaribus, familiarium tantum no-
strorum meminisse solemus, non etiam præpositorum nostrorum aut
principum. Quęcunq; vero illi eius causa fuerit, ob captatas persuasiu-
culas eiusmodi, quę nihil efficaciter concludunt, omnium scriptorū ec-
clesiasticorum ab initio, omnium sanctorum patrum auctoritatem, totius
orbis consensum, vetustissima ac celeberrima actę rei monumenta impu-
gnare & conuellere, euidentis mihi insanie videtur.

Ad illud vero, quod dicitur Petrus interfuisse illi apostolorum concilio Vt Petri ſ
sentia in il-
lo apostolo
rum cōcilio
nihil repug-
net episcopo
patris eius
annorum
XXV. in
Romanæ eccle-
sia. celebrato Hierosolymis, post quod non super sunt anni XXV. ad de-
cimum quartum vsq; Neronis, videtur sanctę memorię reuerendissi-
mo domino Ioanni Roffensi sanctę Romanę ecclesię presbytero Car-
dinali, qui non ita nuper pro synceritate orthodoxę fidei glorioso cōsum-
matus martyrio, prædictorum etiā calumnijs responderat vna cum Be-
da, celebratum fuisse illud concilium principio anni XIII. ab ascensione
C domini, post quod ad Neronis XIII. adhuc XXV. annos superesse cō-
putat. Atq; ita nihilo minus constare sibi existimat omnia, quamuis post
illud concilium se Petrus primum Romam contulerit. Sed nobis cur mi-
nime probetur illa Bedę sententiā, paulo ante indicauimus, multa enim
parum consona, imo manifeste falsa & pugnantia in se complectitur.

Quare dicimus cū Cæsariensi Eusebio & diuo Hieronymo, Petry ve-
nisse Romam anno II. Claudij, hoc est, post Christi ascensionem XI. Con-
cilium autē illud celebratum circa IX. annum Claudij, qui post ascensio-
nem dñi XVIII. extitit, quemadmodū ex Luca & Paulinis epistolis sup-
putat Hieronymus. Nam inter ascensionem dñi & Pauli conuersionē vt
minimum annus vnus interfuit, post quam triennio ascendit Hierosoly-
mam videre Petrum, & postea post annos XIII. secundo illuc ascendit
ad illud concilium. Nihil autē neq; pugnant, neq; absurdum est, quod Pe-
trus illi concilio interfuerit, & nihilo minus iam ante septennium, hoc est,
II. anno Claudij Romam venerat. Imo consonum, tam Lucę, q̄ prophę-
tis historijs, Suetonius siquidē in Claudio auctor est, Iudaos circa ea tem-
pora,

Vt Petri ſ
sentia in il-
lo apostolo
rum cōcilio
nihil repug-
net episcopo
patris eius
annorum
XXV. in
Romanæ eccle-
sia.

Petrum ve-
nisse Ro-
mam anno
II. Claudij,
septennio
ante cele-
bratum il-
lud concilium.

Suetonius.

pora, aut paulo ante, quod illud concilium celebratum diximus, principis edicto vrbe expulsos. Quod idem confirmat Lucas Acto. XVIII. Post haec, inquit, Paulus digressus Athenis, venit Corinthum, & nactus quandam Iudaeum nomine Aquilam, Poticum genere, qui nuper venerat ab Italia, & Priscilla uxorem eius, eo quod praecipisset Claudius, omnes Iudaeos Roma decedere, &c. Quid igitur mirum est, aut quo non pacto verisimillimum, & huic narrationi consonum, etiam Petrum (qui iam annis VI. aut VII. praefuerat Romanae ecclesiae) edicto principali obtemperantem (quandoquidem non religionis aut Christianae fidei, sed gentis nationisque pecularis erat ea persecutio, eiusque adhuc vita ecclesiae esset omnino necessaria) vna cum caeteris Iudaeis decessisse Roma, demanda eius ecclesiae cura Lino et Cleto presbyteris, quos in parte pastoralis sollicitudinis iam dudum assumpserat, & reuersum ad suos Hierosolymam, videre quod profecissent in fide Christi: Quae alioqui existimandum non est, ita perpetuis XXV. annis desedisse Romae, ut vrbis portas egressus nunquam fuerit ad alios quoque instruendos & confirmandos in fide, qui non vnus Romae, sed totius mundi ouilis pastorem constitutum se meminerat a Christo: quemadmodum & de suo Paulo, ut fere in perpetua peregrinatione vitam exegerit, testatur Lucas.

Conclusio. Concludendum itaque nobis est, Romanam ecclesiam, totius orbis consensu, & catholica ab initio ecclesiae confessione ac recognitione esse indubitata cathedram Petri, & Rom. pontifices Petri in primaru ecclesiasticae hierarchiae, illaque regiminis ecclesiastici principali autoritate successores.

FINIS LIBRI III.

HIERARCHIAE

ECCLESIASTICAE LIBER QUARTVS.

Quam districtam subditi obedientiam debeant in ecclesiastica hierarchia sibi praepositis. CAP. I.

Breuis repetitio eorum, quae hactenus demonstrata sunt, & transitus ad sequentia.

HACTENVS demonstrauimus, ut sacri ordinis vinculo, in vnum corpus connecti necessario debuerit Christi ecclesia, ex infinita alioqui toto orbe diffusa multitudine, ex omni gente, lingua, natione & populo congregata, regique & gubernari sua illa hierarchia, aut sacro principatu. Cuius caput Petrum designatum a Christo euidenter etiam demonstrauimus. A quo vna cum caeteris apostolis autore nihilo minus Christo, doctoreque sacro spiritu constituta sit reliqua sub ipso ecclesiasticae hierarchiae facies, episcopis, archiepiscopis, primatibusque per loca opportuna ita dispositis, ut ad vnum caput, vna Petri cathedram, eiusque praesidem catholicae ecclesiae pontificem totius quoque ecclesiae cura ordinatissime, decentissimèque referretur atque conflueret. Demonstrauimus insuper Romanam ecclesiam esse illam cathedram Petri, in qua

A in qua ille ecclesiasticae hierarchiae primatus, illaque ecclesiastici regiminis supereminens autoritas & potestas alligandi atque soluendi super ecclesiam vniversam post Petrum perpetuo resideret. Eiusque pontifices, veluti catholicae etiam ecclesiae episcopos, in eandem per omnia autoritate, quasi haereditario quodam iure Petro succedere. Simul clarissime diluentes vniversas calumnias, quibus hierarchiam ecclesiasticam impugnare conantur haeretici, atque adeo ex Christi ecclesia per suum illum architectum ad instar illius ciuitatis Hierusalem diligentissime constructa, decentissimaeque ordinata, Babylonem quandam facere: & quod est necessario consequens, omnem religionem tollere e mentibus hominum. Quae tamen vniversa etiam ex ijs, quae deinceps demonstrabimus, euidentissime confirmabuntur.

Restat nunc tractare aliquanto exactius de ipsa potestate & autoritate ecclesiastica, quae, qualis, quantaque erat necessaria ecclesiasticae hierarchiae praesidi. Quod quum inuenisse videbimur, respiciendum erit ad vmbra & figuram illam nostrae ecclesiae, synagogam veterem. In qua si etiam hoc ipsum diligenter constitutum, ordinatumque a suo illo legislatore inuenerimus, & nobis confidendum erit, neque Christum ea in re suae defuisse ecclesiae: sed tanto hoc in ea constituisse diligentius & accuratius, quanto id ipsum huic, quod illi erat magis necessarium, quantoque ipsam solidam veritatem suam vmbra in omnibus par est excidere. Conandumque deinceps ex duobus illis, quae ante constituimus, omnis nostrae disputationis certis principijs, idem inuestigare, asserere, demonstrare atque euidens facere. Quod tamen priusquam aggrediamur, ante demonstrandum erit, quod districtam obedientiam debeamus in ecclesiastica hierarchia nobis praepositis. Id quod hoc pacto fiet euidentius, si aliquanto ordientes altius, ad ipsas humanorum conuentuum & societatum varias species in vniversum respexerimus. Ut enim absque ordine nulla subsistit humana societas, nec ordo sine principio & capite: Ita cuique societati suus ordo, & cuique ordini suum principium erat necessarium: ut in domo priuata paterfamilias. In ciuitate consules, praetores, magistratus summi, quocumque tandem nomine illi nominentur. In dominijs prouincijs, regnis, barones, comites, duces, reges, imperatores. In voluntarijs hominum conuentibus, sui patres, sui abbates & praepositi: Ita quoque & in catholica Christi ecclesia summus pontifex, sub quo per prouincias primates, archiepiscopi, deinde episcopi per singulas diceceses, & sub eis singularum plebium presbyteri. Neque enim nisi diligenti membrorum omnium connexionem hoc tam immensum corpus in vnum cohaerere, continerique potuit. Ut autem societatum haec sunt distincta genera atque inter se differentia, ita alia in eis, aliaque praesidentium autoritas: tam cuiusque sua, cui inferiores omnes, quique in suo ordine, obedire tenentur. Hoc enim ipsa dicitur recta ratio, atque adeo lex naturae inscripta humanis cordibus, hoc ipsum confirmant diuinae, sacraeque literae.

Capita argumentorum, et quo ordine hoc libro tractabuntur.

Quam districtam obedientiam debeamus in ecclesiastica hierarchia nobis praepositis. Varia humanarum societatum genera, & vniquodque suo ordine contineri, & sua autoritate necessario gubernari.

Ff ij Non

Aduersus pestilentissimam eos sententiam, qui dicunt transgressores humanorum præceptorum non peccare coram deo. In omni humana societate quemque in suo ordine suis superioribus obedientiam debere.

Eph. 6
Coloss. 3

Rom. 13

1. Pet. 2

Non sunt audiendi quidam Satanæ apostoli, sed vitandi veluti humani generis certa pestis, certum exitium, qui omnem humanam societatem, omnem ordinem euertere conantur, & subditos committere aduersus superiores suos, eisq; pro obedientia debita rebellionem persuadere, docentes humanorum præceptorum transgressores haudquaquam peccare coram deo, sed legales tantum (si quæ statutæ sunt) poenæ incurrere, quasi non debeat obedientiam homo homini, sed soli deo. Quæ doctrina non video quid esse possit perniciosus, quid denique falsus, quum ipsa (vt dixi) euidentissima naturæ lex, rectaq; ratio hoc dicter, in suo quemque ordine superioribus suis obedientiam debere: eadem, inquam, quæ hos ordines inter homines conciliauit & constituit. Hoc enim necessario habet omnis ordo, vt præsit, & vt subsit aliquid. Quum autem quemque in suo ordine, in quo a deo constitutus est, impositam sibi personam recte peragere oporteat, euidentissimum est, superioribus subditos obedientiam debere, sine qua & omnis ordo & omnis humana dissoluetur societas, atque adeo nec humana ipsa vita subsistet. Quid enim, si homo ex diuina lege non debet obedientiam homini, toties diuina clamat scriptura: Filij, obedite parentibus vestris & subiacete eis? Quid rursus? Serui, obedite dominis carnalibus cum timore & tremore, in simplicitate cordis, sicut Christo: non ad oculum seruientes, quasi hominibus placentes, sed vt serui Iesu Christi, facientes voluntatem dei ex animo, cum bona voluntate seruientes, sicut domino, & non hominibus. Hæc Apostoli ipsius verba sunt. In quibus audis, vt dei voluntas sit & præceptum, seruos dominis obedire, vt seruire illos doceat Apostolus, non ad oculum, aut poenæ tantum timore, sed ex animo, quasi deo, non hominibus, qui hanc illis personam imposuit. Ita & publicis potestatibus, magistratibusque, tametsi ab infidelibus gererentur (quando in eo loco atque ordine constituti esse mus a domino) obediendum vbique clamant, admonent, inculcantq; apostolicæ literæ. Omnis anima, inquit Paulus, sublimioribus potestatibus subdita sit, non est enim potestas nisi a deo: quæ autem sunt, a deo ordinata sunt. Itaque qui resistit potestati, dei ordinationi resistit: qui autem resistunt, ipsi sibi damnationem acquirunt, &c. Ideoq; & necessitate subditi estote, non solum propter iram, sed etiam propter conscientiam. Audis itaq; non solum propter civilem in transgressores poenam: sed etiam propter conscientiam, magistratibus ac publicis potestatibus subditos nos esse oportere. Petrus autem vno verbo complexus vniuersa: Subditi, inquit, estote omni humanæ creaturæ propter deum. Omni humanæ creaturæ, inquit, cui videlicet nos subiecit, seu ipsa nascendi fors nostra, seu rerum publicarum status & conditio, seu ipsa nostra voluntas. Neque eaque hic dominos suis seruis subesse præcepit, nec reges aut magistratus vnicuique e populo, sed contra, quid intelligat, continue explicat: Sive regi, inquit, tanquam præcellenti, sive ducibus, tanquam ab eo missis, ad vindictam

A dictam malefactorum, laudem vero bonorum, quia sic est voluntas dei, &c. Serui subditi estote in omni timore dominis, non tantum bonis, sed etiã discoloris, &c. Similiter & mulieres subditæ sint viris suis. Vides quo pacto in omni ordine obedientiam quisq; & subiectionem debeat, non soli deo, sed & omni humanæ creaturæ, cui nos subdidit, seu voluntas propria, vt viris suis mulieres, seu quæcunque nostra, seu publica, seu priuata conditio. Publica nos magistratibus, priuata seruos dominis. Nūquid igitur non graphice descripsisse illos tibi videtur idem Petrus, qui velamentum facientes malitiæ Christianam libertatem, nullis superiorum præceptis nos adstringi volunt, quando nos admonet & fuisse pseudoprophetas in populo, & futuros etiam in nobis magistratos mendaces, qui introducturi essent sectas perditionis, seducturique plurimos. Sed nouit, inquit, deus pios de tentatione eripere, iniquos vero in diem iudicij seruare cruciandos: magis autem eos, qui post carnem in concupiscentia immunditiæ ambulant, dominationemque contemnunt, sibi placentes, sectas non metuunt introducere, blasphemantes. Audis quo loco hic habeat dominationem contemnentes, nempe inter iniquos, quos deus cruciandos seruat in diem iudicij. Qui vt gradibus quibusdã iniqui sunt, & vnus magis præ alio: ita inter hos principem istos locum habere Apostolus indicat: Magis, inquit, eos, qui post carnem in concupiscentia immunditiæ ambulant, dominationemq; contemnunt. Duo hæc non sine causa coniungit Apostolus, quandoquidem hæc fere omnibus causa est contemptus superioris autoritatis, proprijs cupiditatibus indulgere, quibus non patiuntur sibi frena imponi a suis, quibus obedire tenentur, præpositis & superioribus, sed sibi sternunt cubile, in quo molliter cubent in peccatis & concupiscentijs suis, Christianam libertatem.

C Quod si in humanis societatibus, quas propter humaniorem conuictum, atq; operæ mutuae indigentiam, necessitudinemq; ipsi inter se morales contraxerunt, aut in quas nos quomodocunq; coniecit, seu publica, seu priuata fors nostra & conditio, suam quemque stationem tam diligenter seruare, & recta nos doceat ratio, & naturæ simul lex, diuinæq; scripturæ præcipiant: quid in ecclesia Christiana, eiusq; hierarchia nobis faciendū est, quam non ipsi inter se homines humani conuictus gratia, sed fidei religionisq; inter nos conseruandæ, imo æternæ vite, salutisq; animarum nostrarum, ipse dei filius Christus instituit: & qua obsecro cura? quo studio? quo labore? suo videlicet precioso sanguine, acerbissima denique & ignominiosissima morte, gloriosam sibi ecclesiam faciens: sibi regnum in quo dominaretur, comparans. Christi enim hoc regnum est, non Romanorum, non Macedonum. Christiana hæc est, Christi, inquam, ipsi us hæc est ecclesia, in quam redemptos nos suo ipsius sanguine, e Pharaonis durissima seruitute, ex infinita misericordia sua conuocauit. In hac igitur ecclesia Christiana, in hac, in qua, domo dei viuentis, quãto timore,

Ex cõparatione demõstratur, qd arctam obedientiam debeat in ecclesiastica hierarchia nobis præpositis.

tremoreque nobis conuersandum est. Quanto studio, quanta sollicitudine suam quemque stationem, in qua constitutus est a Christo, obseruare conueniet? Si seruos carnalibus dominis obedire cum timore & tremore in simplicitate cordis, sicut Christo, doceat Apostolus: qualem tandem, quam humilem, quam sollicitam obedientiam nostris, quos in illo suo regno, in sua ecclesia Christus praefecit, praepositis nos debemus? Si prophanis magistratibus, publicisque potestatibus etiam infidelibus, quas humanae leges, ciuilescumque respublicae, quieti inter homines conuictus gratia constituerunt, ipsa lex dei & naturae nobis diligenter subesse praecipit: quid sacrosanctis magistratibus, quos aeternae salutis animarum nostrarum causa, in sua ecclesia constituit ipse dei filius? Si parentibus carnalibus tam diligenter debent subesse filii, quantopere nos episcopis nostris, quos patres nobis ipse Christus, autor & vitae nostrae & salutis, constituit? Si reges humanaeque politicae principes omni nos honore oportet prosequi, ipsum igitur Christianae ecclesiae principem, Romanum pontificem, quem ipse pro nobis Christus vicarium in hoc suo regno constituit, quo non prosequemur honoris genere? Quae tamen non demonstraremus aliter, nunquid ulli possent esse dubia? Audi tamen ipsum legislatorem nostrum, & ecclesiasticae hierarchiae autorem Christum, quo pacto ad suum id contemptum pertinere arbitratur, cum ordines, magistratusque in ecclesia ab ipso constitutos contemnimus. Ita enim loquitur ad apostolos, atque eos, qui apostolis vicaria ordinatione succedunt, episcopos: Qui vos audit, me audit: qui vos spernit, me spernit: qui autem me spernit, spernit eum, qui misit me. Qui vos, inquit, spernit, me spernit. Vides ad cuius contemptum pertineat, cum mortalem hominem contemnimus episcopum? Quid ergo, si episcoporum omnium principem? Scriptum est in lege Moysi: Si quis superbia, nolens obedire sacerdotis imperio, qui eo tempore ministrat domino deo tuo, morietur homo ille, & auferes malum de Israel, cumque eiusque populus audiens timebit, ut nullus deinceps intumescat superbia. Si ergo in umbra illa nostrae ecclesiae, synagoga veteri tanta erat dignitas, tam sacrosancta autoritas eius, qui praesidebat umbratico illi tabernaculo, ut sub horribili mortis poena praecipitum fuerit absque ulla contradictione illi obedire per omnia: nunquid ex comparatione non facile intelligimus, quanta sit dignitas catholicae ecclesiae Christi praesidis? quam sacrosancta autoritas: quam districta illi a nobis debeatur obedientia?

Scribit ad Magnesianos ille gloriosus Christi martyr & pontifex Ignatius: Dignum est, inquit, vos obedire episcopo vestro, & in nullo ei contradicere: terribile enim est tali contradicere, non enim istum visibilem quis spernit, sed illum invisibilem in eo contemnit, qui non potest a quoquam contemni. Hic enim non ab homine, sed a deo habet promotionem. Dicit enim dominus Samueli de contemptoribus eius. Non te spreuerunt, sed me, ne regnem super eos. Nam & Moyses populo aduersum se mur-

muranti

A muranti dicit: Non aduersum me mururastis, sed aduersum dominum deum. Nec quisquam inultus remansit, qui se aduersus potiores extulit. Siquidem & Dathan & Abiron Moysi resistentes viui descenderunt ad inferos. Sed & Chore, & qui conspirauerant cum eo aduersus Aaron ducenti quinquaginta viri caelesti igne consumpti sunt. Ozias quoque factus est leprosus, qui contra sacerdotes sacerdotium sibi ausus est arrogare. Saul etiam sacrificare praesumens, regali dignitate dehonorus est, quod non expectauerit principem sacerdotum Samuelem, &c. Haec ille Ignatius, quem ipse beatissimus Petrus post se Antiochenae praefecit ecclesiae. Quis igitur non horreat Christianus animus, quis ferat ter execrandi illius Lutheri & suorum plusquam diabolicam maledicentiam & impietatem, qui ipsum Christianae ecclesiae principem, & qui Christi in hoc eius regno praecipuum inter nos agit vicarium, atque adeo ipsum in eo Christum in faciem caedunt, tot execrandis, intolerandisque maledictis, probris, contumelijs, incessunt, lacerant, ut non credam ipsum per se Satanam vnquam ausurum, quod pro ludo & ioco agunt haec eius mancipia? Si mortis reus erat, qui in illa umbra nostrae ecclesiae recusabat obedire summi illius, umbratici licet, sacerdotis imperio, qui pro tempore ministrabat domino, quo non supplicio, quorum non mortibus dignos iudicabimus, qui ipsius catholicae Christi ecclesiae summo sacerdoti ac pontifici, contumacissime resistunt, contumeliosissime reclamant, & subditorum aduersus ipsum seditiones concitant?

B Dathan & Abiron, quod murmurarent aduersus Moysen, eiusque praecipitis obedire contemnerent, dicit scriptura blasphemasse contra dominum, quos & in testimonium eius blasphemiae diglutiuit terra, viuosque demisit ad inferos. Quo igitur loco horum statuemus blasphemias? quod his dignum quisquam excogitabit supplicium. Mirum sane vel solo hoc nomine, non statim hos agnosci a Christianis omnibus, non intelligi, quis per hos loquatur spiritus, non statim explodi atque abijci, tanquam certo infectum veneno & toxico, quicquid sub horum nomine circumfertur, aut prodit in publicum, ut quos constat Christianae ecclesiae esse hostes iuratissimos, atque omnium infensissimos.

C Sed moribus, inquit, praesidentium, vitaeque offendimur. Neque enim Christum aut Petrum, sed Annam potius & Caiapham referunt. Et tu quis es, qui iudicas alienum seruum? Domino suo stat, & domino suo cadit. Tu autem ouis es (inquit ille sanctissimus Cyprianus) noli discutere pastorem, ne eius quoque criminis reus tenearis, noli te iudicem dei constituere & Christi, qui dicit ad apostolos, & per hoc ad omnes praepositos, qui apostolis vicaria ordinatione succedunt: Qui vos audit, me audit: & qui me audit, audit eum qui misit me. Vnde enim haereses & schismata obortae sunt & oriuntur, nisi dum episcopus, qui vnus est & ecclesiae praest, superbia quorundam praesumptione contemnitur, & homo dei

Vitam pastorum non diiudicandam a subditis. Ad Florentinum.

dei dignatione honoratus, ab indignis hominibus iudicatur: Hæc ille D
gloriosus martyr & pontifex, a quo vide quantum tu dissentias.

Iob 34

Esaia 43

Acque ma
lis præposi
tis obedien
tiam.

Si mali tibi videantur præpositi, tu forte peior es. Forte tua culpa mali
sunt, siquidem propter peccata populi regnare facit hominem hypocri
tam, & principes sanctos contaminat. Ita cum addidisset furor dñi irasci
cōtra Israel, commouit Dauid, vt numeraret Iudam & Israel. Nos ergo
ipso iudicemus potius, accusemus propria peccata, quibus iratus
dominus labi permittit pastores nostros, & adhærere facit linguam pa
lato eorum, vt sint muti nescientes loqui, mandatq; nubibus, ne pluant
super nos imbrem, quia nos sumus domus exasperans. Interim tamen
scis, quid præceperit Christus: Super cathedram, inquit, Moysi sederunt
scribæ & pharisæi. Omnia ergo quæcunq; dixerint vobis, seruate & fa
cite, secundum opera vero eorum nolite facere, dicit enim & non faci
unt. Audis hic, quid præcipiat nobis legislator noster. Certe homines E
sumus tam præpositi q̄ subditi, ex hominibus ecclesiam suam congrega
uit constituitque Christus. Adhuc grauamur corpore mortis huius, &
sub hoc pondere ingemiscimus, labimur, surgimus, manibus pedibus
que reptamus, etiam qui primitias inter nos spiritus acceperunt. Et nun
quid malo patri, si nihil male præcipiat, non debet obedire filius? nun
quid non discipulis etiam dominis serui? nunquid non Christiani infide
libus etiam, si ita fors tulerit, magistratibus? nunquid sancti erant om
nes illius veteris tabernaculi pontifices, quibus sub mortis poena obedi
re lex præcipit? Nunquid non erat inter illos Iudas ille proditor, quibus
dixit dominus: Quicunq; non receperit vos, neque audierit sermones
vestros, exeuntes foras de domo aut ciuitate excutite puluerē de pedibus
vestris. Amen dico vobis, tolerabilis erit terræ Sodomorum & Go
morrhæorū in die iudicij q̄ illi ciuitati. Iam & hoc quid tibi videtur, quod F
ipse apostolorum omnium & totius ecclesiæ princeps Petrus, post sulcea
ptum ecclesiasticæ hierarchiæ primatum, post acceptas clauas regni cœ
lorum, potestatemque illam terrificam ligandi solvendiq; & in terris &
in cœlis, ter suum abnegarit dominum? Num tibi sine causa hoc permi
sisse videtur Christus? Mihi sane ad eruditionem omnium nostrorum
ita factum videtur, vt disceremus ferre compatiq; inuicem, & vt ob
struerentur istorum ora loquentium iniqua. Et cur non potius cum illo
Origene & sentimus & dicimus? Quid loquar, inquit, de parentibus
& filijs? Si Iesus dei filius subiicitur Ioseph & Mariæ: ego non subiiciar
episcopo, qui mihi a deo ordinatus est pater? non subiiciar presbytero,
qui mihi dei dignatione præpositus est? Videat ergo vnusquisq; quod
sæpe melioribus præpositus est inferior, & non nunquam accidit, vt ille
qui subiectus est, melior sit eo, qui præpositus esse videtur. Quod cū intel
lexit dignitate sublimior, nō eleuabitur superbia ex eo, q̄ maior est, sed
sciar ita sibi meliorem esse subiectum, quemadmodū Iesus subiectus est
Ioseph.

Homi. 20.
in Lucam.

A Ioseph. Hæc ille Origenes. Et hæc tenus quidem, q̄ districtam obedienti
am debeamus præpositis nostris in hierarchia ecclesiastica.

Qualem quantamq; autoritatem conueniebat habere ecclesiasticæ hierarchiæ præsidem,
ex ipsa ratione ecclesiasticæ societatis inuestigare. CAP. II.

Vam districtam obedientiam debeamus his, qui in ecclesiasti
ca nobis hierarchia sunt præpositi, ex eo fecimus euidentius, q̄
& in alijs humanis societatibus atq; conuentibus, quos huma
ni conuictus gratia excogitauit ratio & necessitas, necessario vnus præse
set alteri, atque vnus alteri obedientiam deberet. Idque clamante tam iure
naturali inscripto humanis cordibus, q̄ diuinis apostolicisque literis. Est
enim in omni humana societate suus ordo necessarius, in omni ordine su
um caput, cui reliqui (quiscq; in suo ordine & gradu) subesse obedire que
tenerentur. Sed cum sint varia humanarum societatum genera, vt sua cui
que est forma propria, suus ordo & proprium suum cuique ordini ca
put ac principium: ita sua in vnaquaq; præsidenti erat necessaria autori
tas, non eadem omnibus, sed tamen cuique sua: quæ simili ratione inter se
differunt, qua ipsæ inter se societates. Alia est enim domus, alia ciuitatis, a
lia regni, alia exercitus militiæque, alia vero ecclesiæ forma ac species. Do
mus partes sumus, quatenus patres, matres, filijve familias, famuli, ancillæ,
serui. Quos ea ratio in vnum conciliat, vt in vna domo, eisdemque pa
rietibus & tectis inter se conuiuant commodius. Ad quem finem quæ
cunque recta præscribit dictatque ratio, ad patrisfamilias autoritatem
pertinent. In quibus reliquos eiusdem familiæ omnes, in suo quemque
gradu ac ordine illi obedire oportet, nempe si vxori præcipiat, quæ vxo
rem non dedeant, si filijs, si famulis, si seruis, omnes dicto eius audientes
esse conuenit, & naturali diuinaque lege, quemadmodum demon
strauimus, adstringuntur. Secus vero, si omnino iniqua præciperet,
aut etiam si suæ autoritatis limites plane excederet. Iniqua præcipere in
telligendus est, non solum cum superioribus, quibus & ipse subest, pote
statibus contraria præcipit, hoc est, deo, ecclesiæ, & quibus subiicitur ciui
libus magistratibus: sed etiam si ordinis personarumq; rationem nō ob
seruat: vt si vxori præcipiat quæ seruorum sunt, si seruis quæ aut non ser
rent vires, aut ab humana abhorrent conditione. Omnino autem limites
suæ autoritatis transgreditur, si quid iubeat, quod plane sit præter ratio
nem domesticam. Nec refert, malum id sit, an non sit, neque quod ab alia
potestate, aut alio superiori idem imperatū teneremur exequi, nec deniq;
quod etiam de se bonum sit id, quod præcipitur. Vt si filio præcipiat pa
ter vim huic aut illi inferre, armis congregari, ferire, cedere, quæ imperato
re in acie præcipiente teneretur exequi, non debet iubente patre vt huius
modi. Rursus, si vxori familiæq; aut ieiunia, aut eiusmodi opera pœnitenti
æ præscribat præter ea, ad quæ lege dei aut ecclesiæ adstringuntur, quam
uis de se bona sint, præcipienti tamen patrisfamilias obedientiam non debet.

Vt cuique
humanarum
societatum
speciei su
us ordo, ita
sua propria
est autori
tas.

Quo conie
ctandū, qd
ad vnam
quamq; au
toritatem per
tinet, in q̄
eisdem præ
cipienti o
bediendum,
declaratur
in exemplo
patrisfami
lias.
Quādo si si
des in qua
cunq; socie
tate intelli
gendus est
iniqua præ
cipere.

Quādo sug
autoritatis
limites om
nino trans
greditur.

Hæc

Hæc enim ad sacerdotes & episcopos pertinent.

Huiusmodi itaq; qualia sint, in singulis humanis societatibus, & quid in quocq; ordine nostris debeamus superioribus, neq; enim idem omnibus, ipsam formam speciemq; societatis, in qua superiores sunt, æstimanti secundum hoc exemplum, non est difficile diiudicare, quãdo rationis regulam non obliquat deprauatus affectus. Suam autem cuiq; formam ac speciem societati præscribit finis, ob quem ipsa contracta est societas. Qui quidem finis est & regula & scopus, in quem perpetuo respicere debet præsentis autoritas, adeo vt quicquid, non dico illum scopum non attigerit (id enim in omnibus est difficillimum, ne dicam, mortalibus impossibile) sed quicquid manifeste præter illum scopum est, multo magis si ab eo abducatur etiam, manifestum est ad eam autoritatem nõ pertinere, nec eidem præcipienti obedientiam in eo deberi.

Sua cuique societati præscribitur a fine proprio, in quem perpetuo etiam respicere debet præsentis autoritas.

An omnis inobedientia & præuaricatio si ceptorum nostrorum superiorum sit præcipientium mortale peccatum sit, quã nõ excusat ignorantia aut subreptio.

Quod si hic percontari me pergas: quandoquidem in omni societate humana, superiori, qua gubernatur, autoritati in his, quæ ad finem suæ, cui præest, societatis pertinent, iuste iteq; præcipienti ex lege diuina & naturæ obedientiam debere omnes subditos iam nunc contendimus: an ergo omnis in his inobedientia et præuaricatio mortale peccatum sit. Quod videtur consequi, præsertim cum eã non excusat aut ignorantia aut subreptio: cum scienter volenterq; mandata dei & naturæ transgredi mortale peccatum videatur. Quod si sit inter tot tam varios superiores, tot leges humanas, ecclesiasticas, ciuiles, œconomicas, tot statuta, tot præcepta, quænam esse posset salus hominis?

Tametsi hæc quæstio (vt post intelliges) plus habeat in secessu, quod vt pertractatione exquisita dignum est, ita est alterius & loci & negotij: breuiter tamen eidem respondentes dicimus, neq; omnem, neq; nullam inobedientiam eiusmodi mortale peccatum esse. Quare & methodo, qua hæc discernantur, opus nos habere. In primis hoc plane certum est, non omnem præuaricationem legis diuinæ & naturalis esse mortale peccatum, etiam si nec ignorantia, nec subreptione excusetur. Prohibet enim lex dei & naturæ in vniuersum omne mendacium: tamen iocofum, & multo magis officiosum, quo nemo læditur, imo quo & iuuatur aliquis, nemo inter delicta mortalia connumerat. Similiter præscribit nobis lex naturæ & diuina, in cibo & potu obseruare medium ac regulam temperantiæ, quæ in eo consistit, vt tantum & non ultra sumatur, quantum exigit necessitas aut utilitas corporis: cuius transgressio, gula videlicet, etiam inter capitalia septem connumeratur peccata. Attamen frequenter, ne dicam pene quotidie, transgredimur illam regulam satis notabiliter, magnoque excessu, dum vel consuetudini, vel societati, vel amicis morem gerimus, nec quisquam excessum eiusmodi, nisi sit plane immodicus, inter mortalia peccata statuit. Eadem nobis lex naturæ ac diuina præscribit, vt in omnibus & factis & dictis obseruemus, vt suo modo & in sum-

Necq; omni, neq; nullam inobedientiam eiusmodi mortale peccatum esse. Non omne præuaricationem eiusmodi, etiam diuinæ & naturalis legis, esse mortale peccatum.

D

E

F

A um finem tendant omnia, eoq; dirigatur vniuersa hominis intentio, ne quid non solum indecore, sed nec ociose aut frustra fiat a nobis. Quãdoquidẽ et de omni verbo ocioso reddituros nos rationẽ affirmat Christus in die iudicij. Absit tamẽ, vt in his omnibus esset mortalis præuaricatio.

In eundem modum, nec omnis inobedientia aut præuaricatio humanorum præceptorum, mortalis censenda est. Sed æque hic vt in præuaricatione mandatorum dei & naturæ distinctione opus est.

Deinde etiam hoc certum est, si non omnem inobedientiam, tamen omnem contemptum autoritatis superioris, mortale peccatum esse. Id quod apertissimis verbis in vniuersum nos docet Petrus, qui cõtemnentes dominationem aut superiorẽ autoritatem statuit inter illorum iniquorum præcipuos, quos dominus cruciandos seruat in diem iudicij. Nouit, inquit, deus pios de tentatione eripere, iniquos vero in diem iudicij seruare cruciandos, magis autem eos, qui post carnem in concupiscentia immun-diciæ ambulant dominationemq; contemnunt.

Omni contemptum autoritatis superioris mortale peccatum esse.

Vt autem, quid contemptum intelligamus, intelligas, distinguit quidem Aristoteles tres eius species, despectum, detractionem, contumeliam, despectum definiens, dum quis aliquem nihili pendit, existimans rei dignum nullius. Detractionem, dum alterius voluntati quispiam impeditur, non vt sibi, sed ne illi. Contumeliam vero, damno atq; dolore in his afficere, in quibus turpe est patienti.

Tres species contemptus secundum Arist. Retho. 2.

Nos tamen ex vsu scripturarum, etiam contumaciter resistere, & nolle obedire superioris autoritati, ad contemptum mortalem pertinere ex vsu scripturarum. Ita dicit scriptura: Quali peccatum ariolandi est repugnare, & quasi scelus idololatriæ nolle acquiescere. Ita & Paulus resistetes potestati publicæ in ciuili politia, dicit sibi damnationem acquirere. Ita Christus se quoque sperni testatur, cum quis spernit dei ordinationem in ecclesia sibi præpositos. Et in vnaqualibet superioritatis specie, morte expiatur contemptus hic in lege veteri: vt filius proteruus & contumax, inobediens patris & matris imperio, & qui coercitus obedire contemplerat, obrui lapidibus a populo ciuitatis iussus est. Similiter, si quis ex superbia recusabat obedire sacerdotis imperio qui tabernaculo præerat, aut loco quem elegerat dominus, aut etiam iudicis pro tempore, mortis erat obnoxius. Et morietur, inquit, homo ille, & auferes malum de Israel. Reliquæ vero duæ contemptus species, quas describit Aristoteles, subditorum erga superiores suos, nusquam memorantur a scriptura. Neq; enim ad humanam, sed diabolicam malitiam pertinent, qualis est Lutheri & suorum.

Contumaciter resistere & nolle obedire superioris autoritati, ad contemptum mortalem pertinere ex vsu scripturarum.

Eiusmodi contemptum in vnaqualibet autoritatis specie morte expiabat lex veteris.

In his vero, quæ non ex contemptu procedunt, transgressionibus humanorum præceptorum, vt cum quis, seu ex negligentia, seu ignauia, aut socordia, non implet superioris præcepta & imperia, aut transgreditur etiam, vt morem gerat desiderijs suis & concupiscentijs, methodo quadam,

In transgressionibus, quæ non proxiunt ex contemptu, distinctione

Gg vt dixi,

ac metho-
do opus el-
se.

vt dixi, ac regula opus est, qua venialem inobedientiam a mortali valeamus discernere. Nam æque falsum est, & omnem, & nullam transgressionem eiusmodi, mortalem dicere: quemadmodum etiam in transgressionibus diuinæ & naturalis legis ostendimus. Qua vero methodo hæc discerni possint in singulis, exactoque iudicio ponderari singulorum peccatorum grauitas, prolixioris hoc esset operæ, & alterius negocij, nosq; ab instituto longius protraheret. Alioquin in inuestigationibus nostris circa definitiones ac sententias theologicas, hoc ipsum diligētius & plenius explicauimus, quas si deus & vitam concesserit & ocium, aliquando pietatis studiosis communicabimus.

Ex fine tamen autoritatis in quam committimus, veluti ex scopo, hæc æstimanda sunt omnia. Siquidem & fines harum autoritatum ordinate se habere certum est, nec esse vnus momenti & ponderis. Quare nec æque graue quod abducit ab vno, & quod abducit ab alio. Iam nec est æqualis recessus præuaricationum omnium a suo scopo, sed vna plus, alia minus recedit: quemadmodum quæ imperata sunt, magis aut minus, aut non magnopere necessaria sunt pro attingendo fine, ad quem ordinatur præcipientis autoritas. Ex quibus vir prudens poterit horum omnium coniectare atq; pōderare grauitatem, in rectæ rationis trutina & examine. Sed hæc vt exactius hic pertractentur a nobis, nō est instituti præsentis. Quo vt recurat oratio.

Inuestigatio autori-
tatis eccle-
siasticæ.

Ecclesiasti-
cæ societa-
tis, vt cuius
que alteri-
us, autorita-
tem dependen-
dere ex eius
forma & fi-
ne proprio.
Forma quia
his.

Finis qui.

Quorū a-
pud eccle-
siasticæ hier-
archiæ præ-
sidem neces-
sario esse
debet au-
toritas.

De societate catholice Christi ecclesie iam proprie inquirendum est, quæ sit ea qua gubernatur autoritas. Quæ cum in quacunq; humana societate ex propria eius forma ac specie, quam sortitur ex suo fine, præscribatur atq; ortum habeat, perpendere in primis oportet, & huius societatis formam, & finem, ob quem in eandem conciliati sumus. Formam indicat ipsa ratio nominis, nempe Christi fidelium omnium, quatenus Christiani sunt, societatem varijs presbyterorum, episcoporum, archiepiscoporū, primatumq; ordinibus (vt in tam immenso corpore omnino erat necessarium) ad vnum summum pontificem, ecclesie præsidem, decen- tissime ordinatam. Finis eius est, quo legem fidemq; Christi, quam edocti a spiritu sancto apostoli, viua voce tradiderunt ecclesijs, quemadmodum tradita est ab initio, in corruptam conseruemus, vt non sint in nobis schismata, sed idem dicamus sentiamusq; omnes, assequamurq; per hæc vna coelestem illam, ad quam per Christum vocati sumus, & cuius ipse nos sibi cohæredes effecit, hæreditatem. Ergo apud ecclesiasticæ hierarchiæ præsidem eorum omnium debuit esse autoritas, quæ ad conseruandam hanc ecclesiasticam societatem in sua vnitatem, suorumq; vigore, eandemque dirigendam efficaciter in illum suum finem erant necessaria. Necessarium autem ante omnia, vt omnes nos homines sumus, & inter homines viuimus, suboriri subinde de ecclesiasticis rebus ordinibusq; contentiones, idq; non solum inter inferioris gradus Christianos, sed etiam in-
ter ecc-

A ter ecclesiarum præpositos, quemadmodum pene ab initio factum videmus. Quare ne dissidentibus inter se ecclesiarum præpositis, vnusquisq; ad se rapiens ecclesiam Christi, eius vnitatem scinderet, hoc erat in primis necessarium, vt eorum omnium summa potestas esset penes vnum totius ecclesie præsidem, ad quem tandem referretur omnis quæstio & controuersia, quæcunq; inter pastores rectoresq; ecclesiarum exoriri contingeret, cuius sacrosanctum, irrefragabile atq; vltimum apud omnes haberetur iudicium. Hæc autem iudiciariam ecclesie potestatem appellamus, cuius summa quidem, vt dixi, est penes ecclesiasticæ hierarchiæ præsidem autoritas, atq; inde ordine quodam transit etiã in reliquos sub ipso ecclesiasticæ hierarchiæ præpositos. Cui subditi sunt Christiani omnes, quatenus Christiani sunt & ecclesie filij. Causæ vero quæ ex natura sua ad eandem peculiariter pertinet, sunt quæcunq; de ordinibus, gradibus, sacramētis, obseruationibus, alijsq; rebus ecclesiasticis quæstiones & controuersie, quicquid deniq; inter quoscunq; Christianos ortum habens ex aliquo quod specialiter ad ecclesiam, legem, fidem ve Christianam pertinet. Quam quidem autoritatem esse in ecclesia, & eius summam penes ecclesiasticæ hierarchiæ præsidem, haud foret aliter probari necesse, q̄ ex eo quod est ecclesia, quæ esse constaretq; non posset absq; autoritate huiusmodi: quemadmodum & in alijs humanarum societatum generibus, quas excogitauit conuictus humani ratio, seu regna sunt, seu respublice, ciuitates, castella, domus, suus cuiq; ordo est necessarius, & in quocq; ordine suum caput, cui & sua est autoritas necessaria, per quam ea cōstet modereturq; societas, eademque ratio quæ societates illas inuenit, autoritatem quoq; illam suo cuiq; asseruit capiti. Quas tamen ipsi inter se constituerunt homines, docente nimirum eos natura, vsu & ratione, nisi sic conciliatis in vnum vitam humanam non posse subsistere: æque tamen dei ordinationi resistere, grauiusque peccare, qui suis superioribus (in suo quisque ordine) resistunt, non cessant clamare diuinæ apostolicæque literæ. Id quod nihilo minus ante omnes diuinis scripturas, omnemque scriptam legem, verum extitit. Ne quis hinc potius, q̄ ex sua cuiusque forma dependere autoritatem, qua gubernetur, existimet. Neque enim Paulus nouam vllam legem promulgauit, quum diceret: Omnis anima sublimioribus potestatibus subdita sit, & Qui potestati resistit, dei ordinationi resistit, & sibi damnationem acquirit. Sed antiquam ea in re legem naturæ, quæ fuit ab initio, obscuratam fortassis peccatorum demerito in quorundam cordibus ob oculos reuocat & inculcat. Itaq; & ante Paulum semper subditi obedientiam debebant publicis magistratibus, filij parentibus, vxores maritis suis, famuli & ancillæ dominis.

Autoritas
iudiciaria
ecclesie.

Quæ causæ
ad eandem
pertineant.

Cuiq; hu-
manæ socie-
tati suam,
qua guber-
natur, auto-
ritatem cō-
stare, nō ex
scripturis,
sed ex sua
cuiusq; rati-
one & lege
naturæ, tã-
est scriptu-
ræ illis te-
stimonium
perhibeat.

Itaq; si sit & esse debeat Christiana ecclesia, ea autem (quæ admodum demonsttrauimus) sine prædicta autoritate non subsisteret, sicut nec sine sua quæque aliæ, æque est hæc in ecclesia, sicut in domo patris familias,

Gg ij in ciui-

in ciuitate & regno sua politica ciuilibusque autoritas necessaria. Pendet enim hæc atque oritur ex ipsa ecclesie forma & essentia, quam sortitur ex fine ob quem hæc coheret societas: vt & sua quæque in societatis alijs. Qui cum vnicuique autoritati suam metam, suos præscribit limites, age ex eodem pergamus, vt cœpimus, inuestigare vniuersam ecclesiasticæ autoritatis substantiam.

Diximus ecclesiasticæ autoritatis finem esse, vt recte nos habeamus in his quæ ad Christum & deum sunt, hoc est, vt legem fidemque Christi, quam docti a spiritu sancto apostoli viuæ vocis doctrina ecclesijs tradiderunt a principio, incorruptam intemeratamque conseruemus vsque in finem seculi, idem in ea dicentes sentientesque omnes, absque sectis inter nos, aut schismatibus: vt tandem per hæc regni illius cœlestis, ad quod vocati sumus, a Christo hæreditatem consequamur. Qui equidem finis, vt illam formam ecclesiasticæ hierarchiæ constituit, qua in vnum contineretur tam immensa multitudo sentiretque vnius præsentis autoritatem & imperia: ita tantam præsentis potestatem autoritatemque attribuit, quanta illi erat ad dirigendam efficaciter ecclesiam ad hunc suum finem consequendum necessaria. Erat autem in primis ad pacificam inter se Christianorum conuersationem tâta illi iurisdictionis autoritas necessaria, quantam iam demonstrauius, qua omnes inferiores gradus atque ordines, Christianosque vniuersos contineret in officio, in vnitate & concordia. Sed non videtur hæc sola sufficere. Neque enim (vt diximus)

ob id solum constituta est Christianæ ecclesie societas, vt inuicem conuersarentur pacifice, nec interturbarentur ecclesiastici ordines: sed multo maxime, vt in lege, religione, fideque Christi idem dicamus & sentiamus omnes. Itaque etiam si scripto nobis commendasset legem suam Christus, quemadmodum veteri synagogæ illam suam Moyses, suboriri subinde ex scripturis de lege, fide, religioneque dubitationes, quæstiones & contouersias nihilo minus fuisset necessarium. Quare & eas (si modo inter nos futura erat fidei vnitas & concordia) præsentis autoritate necesse erat terminari, definiri iudicio.

Nec est quod ad scripturarum iudicium quisquam dicat referendas quæstiones & contouersias eiusmodi. Primum, quoniam scripturæ sunt muti iudices: quare æque foret necessarium, vt quisquam ex scripturis huiusmodi proferret iudicium, quod necesse esset omnibus absque contradictione sequi, etiam quicquid sibi videretur de huiusmodi iudicio. Deinde, quum pars vtraque pro suo quem adstruit sensu scripturarum adferat testimonia, & partis alterius scripturas expositione sibi accommodet & contorqueat, quis hos in suo sensu vtrinque pertinaces conciliabit inuicem, si in his non subijciemur præsentis iudicio? Quis tandem dubitationum, quæstionum & altercationum finis erit? An non continuo videres tot de scripturis, & tam discrepantes sententias ac

interpreta

A interpretaciones, quot sunt hominum & quæ diuersa capita? Sunt enim (vt superius demonstrauius) scripturæ, velut Lesbicæ cuiusdam ædificationis plumbea regula, quæ flecti, duci, & in diuersam etiam sententiam trahi se facile patiuntur. Si quis veram illam rigidam inflexibilemque earundem amissim, nempe ecclesiasticæ traditionis autoritatem & sensum illis minime adhibeat. Quam ob causam sanctis illis patribus, nostræ religionis antesignanis & ducibus, nequaquam visum est, ad scripturas pro uocationem concedi hæreticis, vt quas non ad illam suam amissim, sed ad suum ipsorum sensum intelligunt & accommodant. Quare quantumuis in scripturis quis exercitatus cum illis disputatione congregiens (vt ante annos mille trecentos verissime tradidit ille Tertullianus) nihil proficiet, neque ipsis, neque auditoribus Christianis fidelibus, sed oberit potius. Quandoquidem seu defenderis tu aliquid, seu negaueris, scripturas veluti plumbeam quandam, vt dixi, regulam, ingenij versutia, facile vertent & accommodabunt quocumque voluerint. Quas si tu dicas torqueri ab eisdem expositione incongrua, idem occlamabunt tibi, a se stare earum veritatem, per te adulterari easdem. In hunc modum, cum sine modo & fine processerit altercatio, etiam audientibus ingeritur scrupulus, quid verum aut falsum habere debeant, atque ipsi tanto obstinatioribus discedunt, quanto viderint orthodoxos minus promouisse. Hæc, inquam, atque eiusmodi ante tot secula ille Tertullianus docuit, & verissime docuit. Cui vtinam plus attendissent plerique nostrum, & minus in disputationem scripturarum descendissent cum hæreticis, et meliore sane loco se haberet Christiana religio. Iam & illud omnino certum est, non esse cuiusuis, nec facile veram inuenire scripturarum intelligentiam, ex quibus dum eas quicque pro suo sensu intelligere conati sunt, tot pestilentissimas hæreses ortum traxisse videmus. Sunt enim, inquit Petrus, de Paulinis epistolis loquens, in illis quædam difficulta intellectu, quæ indocti & instabiles deprauant, sicut & cæteras scripturas ad suam ipsorum perditionem. Et inter has tot difficultates, tot ambiguitates, tot altercantes, quo saltem confugiunt, quo se vertent simplices misericorditer Christiani, vt sciant quid verum sibi que sequendum in eo, in quo errare damnari est?

Docuimus quidem libro primo, quo pacto quisque apud se de quacumque proposita quæstione inuenire poterit orthodoxæ fidei veritatem indubiam. Sed hoc paci & vnitati catholicæ ecclesie non sufficit: quin & aduersantium sanæ fidei altercationes reprimi, impiam doctrinam, quæ velut cancer serpit & obrepit incautis & simplicioribus, compesci coercerique erat necessarium. Quare præsentis in ecclesiastica hierarchia necessaria erat & ea autoritas, vt altercationes eiusmodi & ad ipsius referri iudicium & definitionem terminari oporteat. Ita sane (quemadmodum post audies) non ad scripturas, sed ad sacerdotes Levitici generis, & summi inter eos præsentis iudicium, in quæstionibus & altercationibus eiusmodi

Gg iij di etiam

Cur sanctis patribus haud visum est ad scripturas pro uocationem concedendâ hæreticis.

Moysen in quæstionibus eiusmodi remississe suos, non ad

di etiam suos illos remisit Moyses. Vnde nec nobis minus erat necessari-
um subortas controuersias & dubitationes eiusmodi praesidentis autori-
tate definiri, etiam si scripto suam nobis legem commendasset Christus,
quemadmodum suam illam veterem Moyses.

Quoniam autem non de humanis hic legibus agitur, quas posset ciui-
lis societatis princeps interpretatione sua aut moderari, aut mutare etiam
pro ratione locorum et temporum: sed de diuinis, de quibus nec apicem
nec iota praeterire oportet, et quas omnino ab hominibus immutari non
licet, neque a praeside: erat & hic plane necessarium speciali aliquo priuile-
gio, quo dirigeretur a deo praesidentis illius autoritas, nec aberrare sine-
retur ab eius quod dubitabatur iudicij veritate: ne forte malum pro bo-
no nobis statuens, aut lucem tenebras, dux caecus caecis factus, eos vna se-
cum pertraheret in foueam.

Et haec quidem nobis cum veteri illa synagoga communia erant om-
nia, nisi quod horum omnium in ecclesia Christi tanto maior erat neces-
sitas, quanto est difficilius in tam dispari multitudine, ex nullis non genti-
bus, nationibus, linguisque congregata, atque in vniuersum terrarum orbem
dispersa, seruari indiuiduam vnitatem, & in fide religionisque concordiam,
quae in illa synagoga veteri, in vno cognatoque populo, eidem semper & mo-
ribus & ritibus affuefacto. Quae tamen cum omnia diligentissime pro-
uisa ordinataque a suo illo legislatore videbimus in vmbatico illo taber-
naculo veteri, nihil merito dubitabimus a Christo tanto etiam diligentis-
sime ordinatusque prouisa suae ecclesiae, quanto utique ipsam solidam verita-
tem par erat suam vmbam omni perfectione excedere, quanto etiam
haec praeter illa veteri deo charior & preciosior extitit, ut cuius gratia non
Moyses aliquis, non angelus de caelo, sed ipse missus venit dei filius serui-
lem formam accipiens, & non hircorum aut taurorum, sed suo preciosis-
simo sanguine & morte acerbissima candem consecrans & sanctificans:
quanto denique vniuersa haec ecclesiae Christi, quae synagogae veteri, magis
demonstrauimus necessaria.

Erat praeterea & aliud quiddam nostrae ecclesiae peculiariter necessa-
rium, cuius nullus usus fuerat in synagoga illa veteri: hinc exoriente inter il-
los nosque hac diuersitate, quod nostra lex euangelica, vitae traditionis ma-
gis est quam scripturae, ut veteris scripturae, non traditionis. Siquidem illis, hoc
est, vni cognatoque populo diligentissime perscriptam legem suam tradi-
dit Moyses. Nobis vero, hoc est, orbi vniuerso, atque omni, quae sub caelo
est nationi, legislator noster Christus legem suam viua tantum aposto-
lorum traditione, quos neque scripto, nec de omnibus viuo verbo, sed mul-
to magis spiritus sancti vntione eandem ipse docuerat. Attamen hanc
nostram, multo magis perdurare intemeratam, incorruptam, immuta-
tamque ad finem usque seculi erat necessarium, quemadmodum tradita est
ab initio: quae veterem illam & vmbaticam, non multo post euacuandam,
succeden-

A^o succedente eidem nostrae legis luce & veritate. Legem tamen diligenter
perscriptam, atque ita, ut dictum est, vni cognatoque populo traditam, per-
durare in longum tempus, conseruarique immutatam, non est adeo ope-
rosum & difficile. At quae viua tantum voce tradita est, nec tradita pau-
cis, neque vni tantum cognatoque populo, sed dispersa in orbem vniuersum,
in omnes gentes, nationes, populos, tam dissonis institutis moribus
que viuentes, quam linguis vtentes, eandem vbique in finem usque seculi con-
seruari, ut idem prorsus in ea dicamus sentiamusque omnes, plane stupen-
dum est, atque omnem omnino humanum captum superat. Quae equi-
dem in re singularem quandam miramque suae legis praeter alijs omnibus
praerogatiuam, vim & energiam demonstrare voluit Christus. Tamen
ut conseruari potuerit inter tot haereticae persecutionis fluctus, turbines,
& tempestates, quibus (quod post claritus intelliges) totus aliquando
orbis pene a fundamentis concussus est, Satanaeque ille euentilauit eccle-
siam, sicut qui cribrat triticum, nec imaginari est, nisi in vna aliqua eaque
principali totius orbis sede, in qua praecipue resideret, & perpetuo conti-
nuaretur ecclesiasticae hierarchiae prima summaque autoritas (qua Romanam ecclesiam supra demonstrauimus) singulari priuilegio conser-
uasset eandem. In qua nunquam interrupta episcoporum successione ad finem
usque seculi propagaretur, ad quam in eiusmodi fluctibus tempestatibusque
respicientes orthodoxi a naufragio eripere se, saluarique possent, & in tu-
tum velut portum recipere.

Haec sunt quae nostrae ecclesiae in praeside hierarchiae suae, atque eius ca-
thedra, videbantur omnino necessaria, ita ut sine his in finem suum con-
grue non posset dirigi. Quae an prouisa diligenter nobis omnia sint a Chri-
sto, iam nunc inquirendum est.

C Ecclesiasticae hierarchiae praesidi talem tantamque iurisdictionis autoritatem competere,
qua vniuersam sibi commissam ecclesiam in officio continere possit. Insuper & defi-
niendi controuersias omnes, quae in fide, religione, legeque Christi emergunt. Cuius sit
vltimum iudicium, quod omnes sine contradictione sequi oporteat, ex vmbra syna-
gogae veteris demonstrare. CAP. III.

V^o periori inquisitione ex ipsa ecclesiasticae societatis forma &
specie, atque eius sine inuenimus, praesidenti in ecclesiastica hic-
rarchia necessariam in primis talem tantamque iurisdictionis
autoritatem, qua ordines ecclesiasticos inferiores omnes, vniuersamque
sibi commissam ecclesiam in officio continere possit, ecclesiastici status
perturbatores coercere, publice in legem Christi delinquentes corrige-
re, caeteraque exequi omnia, quaecumque ad finem suum consequendum
sunt aut necessaria, aut opportuna & congrua. Deinde ut penes eun-
dem summa esse debuerit subortas inter nos de fide, religione, legeque
Christi quaestiones & controuersias definiendi autoritas. Cuius sen-
tentiam non secus, quam Christi ipsius (cuius nobis vices refert) sequi
omnes tenerentur. Sine quo inter nos conseruari prorsus non posset

Gg iij fidei

scripturas,
sed ad sacer-
dotale & p-
fidentis iur-
dictionem.

Ossequi ex
peditis, vt
speciali ali-
quo priuile-
gio necessa-
rio diriga-
tur a deo p-
fidentis in ec-
cles. hierar-
chiae autoritas.

Esti dicta
omnia no-
bis fuerint
cum illa ve-
teri synago-
ga quadam-
tenus com-
munia, om-
nium tamen
eorum lon-
ge maior
apud nos quam
illos neces-
sitas.

Peculiare
quiddam no-
strae eccle-
siae praeter illa
veteri neces-
sarium pro
conseruanda
nostrae legis
ac religio-
nis vnitati-
te.

Qua diuina
prouisi-
one lex eu-
gelica viua
tantum vo-
ce tradita
orbi vni-
uerso porre-
rit ac possit
in finem im-
mutata con-
seruari.

Repetitio
proxime de-
monstrato-
rum citra
sua ad se-
quentia.

fidci vnitas, tam ad ecclesiasticam vnitatem, q̄ ad finem ecclesiasticæ con-
gregationis consequendum, vel in primis necessaria. Ex consequenti au-
tem circa eorundem præsentium, sententiam definitionemq̄ & iudi-
cia singulare quoddam diuinæ assistentiæ priuilegium: ne forte si pro iu-
sto iniquum, pro luce tenebras nobis statuerint, cæcicq̄ cæcis ducatur præ-
buerint, vna cum eis præcipitemur in foueam.

Vniuersa
autoritatē,
quæ ex ipsa
ratione ec-
clesiasticæ
societatis p̄
fidi hierar-
chiæ eiusdē
demonstra-
ta est fuisse
necessaria,
ex ipsa eius
vmbra ve-
teri euiden-
ter adstrue-
re.

Et quoniam hæc vniuersa nostræ ecclesiæ cum sua illa vmbra synago-
ga veteri, ad proportionem fuere communia, nisi quod tanto maior ho-
rum omnium apud nos erat necessitas, quanto difficilior est multitudinem
adeo immensam ex nullis non gentibus, nationibus, linguis, populis, in-
tam solidam vnitate contineri, q̄ vnum cognatumq̄ populum, qualis
maxime fuit Hebræorum. Ad illam ipsam nunc vmbra primo respi-
ciendum est. In qua, si hæc omnia diligenter prouisa ordinataq̄ a suo illo
legislatore inuenerimus, nihil vtiq̄ dubitabimus, necq̄ Christū in re tam
necessaria defuisse suæ sp̄sæ charissimæ ecclesiæ, etiam si nullum de hoc
verbum legeretur apud euangelistas: præsertim quando hæc omnia fu-
isse in ecclesia, res ipsa testaretur ab initio.

Ostenditur
veteris sy-
nagogæ de
vtraq̄ illa
autoritate,
iudicadi in-
quam & de
finiēdi, ex-
ortas qua-
stiones dili-
genter pro-
uisum fuis-
se a deo.

Quod autem dicta omnia diligētissime prouisa fuerint illi vmbra &
synagogæ veteri, testatur scriptura Deuteronomij in hæc verba: Si diffi-
cile & ambiguum apud te iudicium esse perspexeris inter sanguinem &
sanguinem, causam & causam, lepram & lepram, & iudicium intra por-
tas tuas videris verba variare, surge & ascende ad locum, quem elegerit
dominus deus tuus, veniesq̄ ad sacerdotes Leuitici generis, & ad iudicē
qui fuerit illo tempore, quæresq̄ ab eis, qui indicabunt tibi iudicij verita-
tem. Et facies quodcunq̄ dixerint, qui præfunt loco quem elegerit domi-
nus, sequerisq̄ sententiam eorum, nec declinabis ad dexteram, necq̄ ad si-
nistram. Qui autem superbierit nolens obedire sacerdotis imperio, qui
eo tēpore ministrat domino deo tuo, ex decreto iudicis morietur homo
ille, & auferes malū de Israel. Cunctusq̄ populus audiens timebit, vt nul-
lus deinceps intumescat superbia. Hic audis in primis, in subortis dubijs
& controuersijs, quæ per singularum ciuitatum iudices expediri non po-
terant, ad quod suos illos altercantes remiserit Moyses. Certe non ad scri-
pturas, sed ad sacerdotes Leuitici generis, qui præfunt loco quem elegerit
dominus. Audis item quid promittat, nempe inuenturos ibi dubij iu-
dicij, aut motæ controuersiæ veritatem. Et indicabunt, inquit, tibi iudicij
veritatem. Audis præterea q̄ districte præcipiat illorum obedire iudicio,
nec de eorum sententiâ inquiri amplius. Et facies, inquit, quodcunq̄ dixe-
rint, qui præfunt loco quem elegerit dominus. Sequerisq̄ sententiam eor-
um, nec declinabis ad dexterā necq̄ ad sinistram. Audis postremo, vt cō-
tumacia aduersus præsentis sacerdotis autoritatem, expianda necessa-
rio fuerit mortis supplicio.

Sed video hic qd dicturi sint veritatis hostes & aduersarij, nēpe suis se-
artibus

A artibus a nobis peti. Non em̄ citari a nobis, vt sunt, integra legis verba, sed
excerptis eis, quæ proposito nostro erant commoda, omisum id, quod
fuit caput & cardo & vnde plane conuincimur, etiam iudicij præsentia-
um loco, quem elegerit dominus, sacerdotum, iudicē esse debere scriptu-
ram. Non enim ita dictum simpliciter, quemadmodum nos citauimus,
& facies quodcunq̄ dixerint, qui præfunt loco, quem elegerit dominus,
sed additam hanc velut restrictionem, & docuerint te iuxta legem eius,
Ergo, inquiunt, nisi nos docuerint iuxta legem domini, non tenebimur te-
nere aut facere, quod docent aut præcipiunt. Quo pacto etiam illud legis
latoris nostri dictum in euangelio intelligi voluit: Super cathedram Mo-
ysi sederunt scribæ & pharisæi. Omnia ergo quæcunq̄ dixerint vobis fa-
cite, hoc est, quæ dixerint aut docuerint secundum cathedram. Et quo tan-
dem pacto, an secundum legem aut cathedram doceant, nisi ex lege scri-
B pturaq̄ dijudicandum est? Quæ si ita se habeant, an non plane ridiculus
videbitur, seu ille Moyses, seu sacer spiritus, & nō prorsus iussisse operam,
qui dubitantes nos legis scripturarumque occasione, remittit ad sacerdo-
tale, præsentisq̄ iudicium? Nam si per me mihi constabat quid esset se-
cundum legem, vnde dubium? quorsum ad præsentium remittor iu-
dicium? Si eorum rursus sententia & iudicium, nobis ad examen iudici-
umque reuocandum est, quid erat necesse eorum iudicium & sententi-
am exquirere, & non potius nostro contentos stare iudicio, quibus ad-
huc de illorum iudicio, an secundum legem sit & scripturas, dijudican-
dū est? Quid est ergo quod præcipit facere absq̄ discrimine, quodcunq̄
illi dixerint? Quid eorum sententiam prorsus atq̄ indiscusse sequi, nec
ad dexteram ab ea declinantes, nec ad sinistram? hoc est, qualiscunq̄ tan-
dē nobis visa fuerit, nec ad dexteram quidem, hoc est, ad eam partem que
nobis forte æquior videretur. Quid postremo, quod mortis supplicio
mulctabat lex inobedientiam erga sacerdotem præsentem, absq̄ vlla om-
nino exceptione, nullum relinquens inobedientiæ pallium, nullū subter-
fugiū superbis & contēptoribus sacrosanctæ autoritatis, quasi possent sa-
cerdotale & præsentium iudiciū suo rursus submittere iudicio? Hæc vt
verum fatear, primo mihi scrupulum ingesserunt de hac clausula (& do-
cuerint te iuxta legem eius) vt quæ nec præcedentibus, nec sequentibus
villo pacto coherere videretur: sed inconcinne intrusa & affuta a nescio
quo, suspectum que reddiderunt hoc loco nostrum interpretem, quicun-
que tandem is fuerit, admonueruntq̄ primum ad septuaginta Interpre-
tes, deinde etiam ad fontem ipsum, hoc est, Hebraicā veritatem recurrere,
a quibus plurimū variat nostra vulgaris editio, cuiuscunq̄ tandem au-
toris sit. Quod vt intelligas, apud LXX. Interpretes ita hic locus reddi-
tus est Græce: ἄρα δι' ἀδυνασίου ἤμα ἀπό σου ἐμ κρήσει ἀναμέσσω ἀίμα ἀίματα. ἢ καὶ ἀναμέ-

Argumen-
tum eorū,
qui exorta-
rum quasi
onum iudi-
cem volūt
esse scriptu-
ram, non p̄-
fidem.

Goarguit
falsitas le-
gionis vul-
garis Deu-
te. 17. Si dif-
ficile, &c.

Vt dictus
locus lega-
tur apud
LXX.
Vnde

νῦτα ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις, καὶ ἐκζητήσαντες ἀναγγελοῦσί σοι πῶς κρῖσιν καὶ ποιήσεις καὶ δῶμα
 δ' αὖ ἀναγγελοῦσί σοι ἐκ τοῦ τόπου ὅπου αὐτὸς ἐκλέγεται κῦρῖσιν ὁ θεὸς σου ὅ φησὶ ἀξέειρα ποίη-
 σαι καὶ ταῦτα ἕσα αὐτὸ νομοθετήσῃ σοι καὶ τὸν νόμον ἡσυχίας κατὰ τὴν κρῖσιν ἣν ἐπίσω αὐτὸ ποιήσεις,
 οὐκ ἐκκληνηθεὶς ἀπὸ τοῦ ῥήματος ὅτι αὐτὸ ἀναγγελοῦσί σοι Δεξιά δὲ ἀριστερά· καὶ ὁ ἀνθρῶπιος ὁ θεὸς αὐτὸ
 ποιήσῃ ἐν ὑπερφανίᾳ· καὶ μὴ ὑπακούσῃς τῆ ἰερέως τῆ παρεσκευότου λιτοῦ ἐν ἡμῶν ἡμεῖς ὁνοματι κυ-
 ρίου τῆ θεοῦ σου, ἢ τοῦ κρῖτου ὁ θεὸς αὐτὸ γένηται ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις, καὶ ὁ ἀνθρῶπιος ὁ
 ἐκείνου, καὶ ἔξαρθε τὸ ποικίλον δὲ ἰσραήλ, καὶ πᾶς ὁ λαὸς ἀνοήτως φρονησέται καὶ οὐκ ἀσέβησται
 ἔτι. Quae Latine sic fere ad verbum exprimuntur:

Hic vide, si
 districte p-
 cipiat lex
 obedire iu-
 dicio sacer-
 dotali &
 sententiam p-
 dentium ca-
 thedrae.

Si autem impossibile fuerit verbum a te in iudicio, inter sanguinē & san-
 guinem, & inter iudicium & iudicium, & inter lepram & lepram, & in-
 ter contradictionem & contradictionem, verba iudicij in ciuitatibus tu-
 is: surges & ascendes in locum, quem elegerit dominus deus tuus, vt inuo-
 cetur nomen eius illic. Et venies ad sacerdotes, Leuitas, & ad iudicem, qui
 fuerit in diebus illis, & exquirentes annuntiabunt tibi ipsum iudicium.
 Et facies secundum verbum, quod annuntiabunt tibi ex loco, quem e-
 legerit dominus deus tuus. Et custodies valde, vt facias iuxta omnia, E
 quaecunque sancta fuerint tibi. Iuxta legem quae fuerit, secundum iudi-
 cium quod dixerint tibi, facies. Non declinabis a verbo quod annuncia-
 uerint tibi ad dexteram nec ad sinistrā. Et homo qui fecerit in superbia,
 ne audiat sacerdotem stantem ad ministrandum in nomine domini dei
 tui, aut iudicem qui fuerit in diebus illis, morietur homo ille, & auferes
 malum ex Israel. Haec tenus hic locus iuxta septuaginta Interpretes pene
 ad verbum expressus est.

Iuxta veri-
 tatem He-
 braicam pe-
 ne ad ver-
 bum, inter
 prete Ioan-
 ne Stunica.

Hebraicam vero veritatem hoc loco ita nobis ad verbum dudū red-
 didit vetus sodalis & amicus, cum vna in vrbe viueremus, Ioannes Stu-
 nica Hispanus, vir trium linguarum peritia insignis, at Hebraicae in pri-
 mis linguae peritissimus.

Cum abscondita fuerit a te res, deducta ad iudicium inter sanguinem
 & sanguinem, inter causam & causam, inter lepram & lepram, verbaque
 contentionum in portis tuis: surges & ascendes ad locum, quem elegerit
 dominus deus tuus in eo, & venies ad sacerdotes, Leuitas, & ad iudicem,
 qui fuerit in diebus illis, & requires, & annuntiabunt tibi verbum iudi-
 cij. Et facies iuxta verbum, quod annuntiabunt tibi, de loco quem elegerit
 dominus, & custodies, vt facias iuxta omne quod te docuerint. Iuxta
 legem quam docuerint, & iuxta iudicium quod dicent tibi, facies. Nō di-
 scedes a verbo quod annunciauerint tibi, ad dexterā aut sinistrā. Et vir
 qui fecerit in superbia ne audiat sacerdotem stantem, vt seruiat ibi domi-
 no deo tuo, aut iudicem, morietur vir ille, & auferes malum de Israel.

Et hic vi-
 de, si simpli-
 citer & in-
 districte, &
 absq; vlla
 restrictione
 praecipitur
 sit obedire
 sacerdotali
 iudicio et se
 qui sententi-
 am praefide-
 tium cathedrae.

Haec est eiusmodi loci iuxta Hebraicam veritatem, ad verbum expref-
 sa sententia, editioni septuaginta Interpretum per omnia consona, nisi
 quod est aliquanto clarior & apertior. Interpretatio vero Chaldaica Pen-
 rateuchi, iuxta translationem, quam imprimendam curauit reuerendissi-
 mus quondam D. Franciscus cardinalis Toletanus, habet in haec verba:

Si difficile tibi fuerit verbū iudicij inter sanguinē & sanguinem, inter
 causam

A causam & causam, inter plagam leprae & plagam leprae, & fuerint verba
 iudicium discordantia in ciuitatibus tuis, confurges & ascēdes in locum,
 quem elegerit dominus deus tuus, & venies ad sacerdotes, Leuitas, & iu-
 dicem qui fuerint in diebus illis, & quæres ab eis, & annūciabunt tibi ver-
 bum iudicij. Et facies secundum praecipitum et verbum quod nunciaue-
 rint tibi de loco quem elegerit dominus. Et custodies vt facias iuxta om-
 nia quae docuerint te. Iuxta praecipitum legis quod docuerint, & secun-
 dum iudicium, quod dixerint tibi, facies. Non declinabis a verbo, quod
 indicauerint tibi, ad dexteram neq; ad sinistrā. Vir autem qui maligne
 egerit, vt non obediat sacerdotibus, qui stant ibi vt ministrent coram do-
 mino deo tuo, aut iudici, occidetur vir ille, & auferes facientem malū de
 Israel. Et omnis populus audient & timebunt, & non agent impie dein-
 ceptis. Vides in his omnibus clarissima legis verba, quae superbis inobedi-
 entibusq; nullam excusationem relinquunt. Quin diligenter occurere vi-
 dentur horum pernicioso admodum errori, qui pulcherrimum illum ta-
 bernaculi ordinem inuertere moluntur, & subditos armare aduersus sa-
 crosanctos magistratus sibi praepositos & constitutos a dño: imo vero va-
 numquemlibet e populo constituere iudicem dei & Christi. Tanq̄ praes-
 uident spiritus haec nouissima tempora, in quibus doctrinam sanam reie-
 cturi essent homines, & ad sua desideria coaceruaturi sibi magistros pru-
 rientes auribus. Et facies, inquit, iuxta verbum, quod annuntiabunt de lo-
 co, quem elegerit dominus, & custodies valde, vt facias secundum omnia,
 quae te docuerint. Vides quantā a nobis in obediētia sollicitudinem ac di-
 ligentiam requirat. Neque addit hic tuam illam restrictionem, tuum in-
 obedientiae subterfugium, vt ea tantum iubeat facere quae nos docuerint
 iuxta legem domini, sed simpliciter iubet diligenter valde obseruare, vt
 faciamus secundum omnia quae nos docuerint. Ibi enim diuisa est senten-
 tia, tam apud LXX, q̄ in Hebraica veritate. Statuit autem vbicq; duo haec
 e regione, ea coniungens diuersitatis copula, videlicet vt faciamus iuxta
 verbum, hoc est, praecipitum aut iudicium, quod nunciauerint, & iuxta
 doctrinam, quam docuerint. Quorum primum ad supremam illam iu-
 diciariam auctoritatem pertinet: secundum vero ad illam definiendā in-
 cidentia circa legem religionemque dubia. Nec contentus semel haec di-
 xisse, iterum vtrumque inculcat ac repetit: Iuxta legem, inquit, quam
 docuerint, & iuxta iudicium, quod dicent tibi, facies. Quandoquidem
 de legis praecipitis caremonijsque est quaestio & ambiguitas, tunc iuxta
 legem quā docuerint facies, hoc est, quicquid illi legis esse docuerint. Cū
 vero ambiguum aut difficile est iudicium cuiuscunq; alterius negotij,
 quod intra portas tuas rite expediri non potuit, quodcunq; tunc ius
 aut iudicium dixerint, aut sancierint, facies, nihil tuo in his omnibus refer-
 uando iudicio, nihil tuae sententiae. Nec em̄ declinabis, inquit, a verbo qd̄
 dixerint tibi, ad dexteram aut sinistrā. Vt autem istorū, seu iudicium,
 seu do-

Nota di-
 gēter legis
 verba, vt
 simpliciter
 ac diligen-
 ter obsequi
 iubeant &
 pcepto &
 definitioni
 ac doctri-
 nae p̄sidiū.
 Auctoritas
 iudiciaria
 & definiē-
 di.

seu doctrinam perinde a nobis accipi voluerit, tanquam suum ipsius de loco illo per os eorum nobis loquentis, indicat horribilis poena, quam in inobedientes constituit: & vir, inquit, qui fecerit in superbia, ne audiat sacerdotem stantē, vt seruiat ibi domino deo tuo, seu vt habet nostra translatio: Qui superbiert nolens obedire sacerdotis imperio, qui eo tempore ministrat domino deo tuo, ex decreto iudicis morietur homo ille, & auferes malum de Israel.

Vides vir bone, non tuis te artibus petitem, non truncata a nobis, aut vi oblique detorta legis verba, sed simplicem, synceram germanamque citatam lectionem: eliminatum autem expunctumque id, quod erat subditium & adulterinum, & a tibi simili aliquo, nescio quo, male infartum, anam inobedientiae & contumaciae praebens superbis, et quod rapiunt impij ad suam aliorumque perditionem. Tu autem iam audisti Christiane lector, quemadmodum illi veteri synagogae diligentissime prouisum fuerit a deo de vtraque illa autoritate, quam ostendimus in ecclesiastica hierarchia necessariam. Vna ad quam referretur omne difficile negocium, cuius esset vltimum, ratum & sacrosanctum apud omnes iudicium. Altera qua definiretur omnis de lege aut scripturis orta quaestio, altercatio & contentio. Omnibus imposita necessitate, absque vlla contradictione aut exceptione, sequendi sacerdotis praesidentis loco quem elegerit dominus, doctrinam, sententiam & imperium.

Sed nunquid, inquit, etiam si legi dei repugnantia docuerit & praeciperit? Hic respondet ille tibi, cuius verbo caeli firmati sunt, & cui nemo dicere potest, quare sic praecipisti? te diligenter custodire debere, vt facias secundum omne quod te docuerint, neve declines aut discedas a verbo, quod annunciauerint tibi, ad dexteram aut sinistram. Haec enim ipsa sunt legis verba, de quibus nec apicem, nec iota praeterire oportet. Sed idem ille, qui hoc tam districte exigit, tuae illi interrogationi occurrit. Siquidem securos nos reddidit de veritate doctrinae, & aequitate iudicij eorum, quae ex illo loco docentur & fanciuntur, qualescunque tandem essent ei praesidentes. Haec est enim illa praerogativa cathedrae & loci, quem elegerit dominus, cui semper adest singulari priuilegio, atque ita dirigit sententiam & iudicium eidem praesidentium, vt suum magis, quam illorum hoc nobis habendum sit, nec de eius veritate & rectitudine quicquam haesitandum. Et indicabunt, inquit, tibi iudicij veritatem, aut vt habet LXX. Ipsum iudicium, videlicet quod quaerebatur. Haec ille dixit, cuius dixisse fecisse est, & qui non potest nec falli, nec fallere. De cuius fide nunquid dubitabimus? Qui si de veritate iudicij eorum nos securos reddidit, quid adhuc discutimus? quid haesitamus sequi eorum sententiam, quam ille tantopere tantum districte nos sequi praecipit? Adhuc timemus, ne forte sequendo errabimus? Certe si errauerimus, non dubitabo ego cum Augustino dicere: Tu domine decepisti me. Quod si vita te offendat praesidentium, habent illi iudicium

Cavilli ad-
nerfariorū
remotio.

Diuinae affi-
rentiae sin-
gulari pri-
uilegiū ca-
thedrae & ei-
dem praesi-
dentium in-
his, quae eorū
sunt officij.

A iudicem suum. Tu vero audisti quid te oporteat facere. Nec propter vitam illorum suae fidei deerit ille fidelis & verax, quin tibi iuxta ipsius verbum sint indicaturi iudicij veritatem. Idque non ob merita sua, sed partim ob sacerdotalis dignitatis prerogatiuam, partim ob cathedrae locique, quem elegerit dominus, priuilegium.

Supra explicauimus varia sacerdotalia munia, ad quae consecrantur sacerdotes, visibili quidem consecrationis ritu, & per hominum ministerium, cui tamen diuina virtus inuisibiliter adest, ordinatis ipsis virtutem potestatemque tribuens efficaciter implendi, quae eorum commissa sunt officio, cui tali ordinatione consecrationeque praeficiuntur. Nisi inanem quandam inefficacium caeremoniarum pompam, & ordinationis consecrationisque in sacerdotium vanum inefficacemque ritum per Moysen illum in umbra veteri, & per apostolos in Christi ecclesia institutum volueris ab omnipotente illa sapientia. Quae etiam prophanius ministerijs quoscunque specialiter addixerat & adscripserat, gratiam tribuit eiusmodi ministerio congrua. Itaque etiam mechanicis illis artificibus, quos elegerat ad perficiendum consummandumque opus tabernaculi, quod designauerat Moyses, spiritu dei impleuit, quo sapientiam artemque eorundem perfecit, & ad mechanicam illa opera auctiore efficacioreque reddidit. Ecce, inquit, vocaui ex nomine Beseleel filium Huri, filij Hur de tribu Iuda, & impleui eum spiritu dei, sapientia, & intelligentia, & scientia in omni opere ad excogitandum quicquid fabricari potest ex auro, & argento, & aere, marmore & gemis, & diuersitate lignorum, dedique ei socium Ooliab filium Achisamech de tribu Dan, & in corde omnis eruditi posui sapientiam, vt faciant cuncta quae praecipi tibi.

Audis spiritum dei illos impleuisse sapientia, intelligentia & scientia, non ad gubernandum populum illum domini, non ad docendam legem & eius caeremonias, sed ad excogitandum in opere mechanico, quae fabricari possent ex auro, argento, reliquaque ad vsum tabernaculi & ornatus eius necessaria materia. Rursus, cum grauaretur Moyses regimine tantae cui praerant multitudinis, nec solus ferendo esset tam immenso oneri, petiissetque a domino sibi ea in re dari coadiutores socios. Congrega, inquit illi dominus, mihi septuaginta viros de senibus Israel, quos tu nosti quod senes populi sunt & magistri, & duces eos ad ostium tabernaculi sederis, faciesque ibi stare tecum, vt descendam & loquar tibi, & auferam de spiritu tuo, tradamque eis, vt sustentent tecum onus populi, & tu non solus graueris. Vides, & hos electos a Moysse coadiutores ad civile regimen, gubernationemque populi, accepisse etiam gratiam spiritus, non ad quiduis, sed ad illud proprie officium implendum, ad quod specialiter assumpti sunt. Tradam, inquit, eis de spiritu tuo, vt sustentent tecum onus populi. Et iterum, Josue cum committeretur ducatus populi, repletus est, inquit, spiritu sapientiae, quia Moyses posuit super eum manus suas. Vides vnicuique membro mystici nostri corporis, a capite influi specialem energiam & ef-

Exodi 31

Nume. 11

Deute. vlt.

Vnicuique
membro my-
stici corpo-

Hh ficaciam

is inſtitua
capite ſpe
cialeſ ener
gias & gra
tia ſpūs ad
ſua functio
nem propri
am, cui de
putatū eſt.
1. Reg. 10

ficaciam ad ſuam propriam functionem, vnicuique diſtribui ſpecialē gra
tiam ſpiritus ad opus miniſterij & officium cui deputatus eſt. Ita quoque
deinceps a ſacerdotibus inuncti ſunt reges ſacro oleo ſuper populū do
mini. Nec vana fuit eiſmodi vnctio, neque nugator deus, qui eandem ſe
ri præcepit & inſtituit, ſed internam ſpiritus gratiam per eam cōtulit ad
iutricem & directricem ad regimen cui præſciebātur populi. Itaque mox
vt a Samuele Saul inunctus eſſet in regem, immutauit, inquit, ei deus cor
aliud. Similiter, cum idem vnxiſſet David in regem in medio fratrum ſu
orum, directus eſt, inquit, ſpiritus domini a die illa in David, & deinceps,

Quod ſi deus, ad mechanica illa opera deputatos, præuenit ſpiritus gra
tia ad ea congrua, ſi electos ad prophanum populi principatum geren
dum repleuit ſpiritu ſapientiae & fortitudinis per impositionem manu
um ſacerdotalium, aut vnctionem ſacri olei, nunquid inanes reliquit ſa
cerdotes ſuos, quos tam diligenti ſanctae conſecrationis ritu adſcripſit &
ſanctificauit ad munia ſacerdotalia? Nunquid vanum eſſe voluit illum
tam diligenter a ſe inſtitutum ſanctificationis ritum, qui ſolam ſacerdota
lium manuum impositionem tam efficacem eſſe conſtatit eſt? Certe
idem ipſe teſtis eſt fidelis & verax, minime inefficacem eſſe & fuiſſe ordi
nationem & conſecrationem eiſmodi, ſed contulſiſſe ſemper internam
ſpiritus gratiam ad efficaciter peragenda, quaecumque tanti ſunt miniſterij.

Efficacia ſa
cerdotalis
ordinis &
officij.

Sacerdotalis officij & muneris hæc eſſe ſupra oſtendimus, offerre ho
ſtias & orare pro populo & peccatis eius. Eidem benedicere & inuocare
nomen domini ſuper eum, præterea & mundare tunc lepram corporis,
nunc lepram animi. Atque in his omnibus ſimul & ſacerdotalis dignita
tis efficaciam demonſtrauimus. Itaque ad ſacrificantis ſacerdotis oratio
nem promiſit deus propitium ſe futurum populo & dimiſſurum pec
catum eius. Si, inquit, peccauerit omnis turba filiorum Iſrael, oblata pro pec
cato eius conſtituta hoſtia, roganteque pro eis ſacerdote propitius erit eis
dominus. Similiter, ſi vnusquilibet e populo, ſeu princeps, ſeu alius pecc
auerit, oblata pro peccato eius hoſtia conſtituta, rogabit, inquit, pro eo ſa
cerdos, & pro peccato eius, & dimittetur ei. Hæc dei ipſius verba ſunt, qui
æque non poteſt falli ac fallere. Ita quoque ſuam benedictionem ad ſacer
dotaſ benedictionem certo ſubſecuturam promiſit, dicens: Loquere
Aaron & filijs eius: Sic benedicetis filijs Iſrael, &c. Inuocabuntque nomē do
mini ſuper filios Iſrael, & ego benedicam eis. Audis quid repromittat æ
terna veritas. Cui ſi non credimus, propter infidelitatem noſtram, nõ au
tem ob ſacerdotalis benedictionis ineffaciam, eius effectum non perci
pimus. Ille certe negare ſeipſum non poteſt. Anna ſterili in amaritudine
animæ ſuæ orante dominum, & Heli ſacerdotis eius haud alioqui lauda
ti benedictionem humiliter expetente, ad benedictionem eiſdem obti
nuit quod petiuit, & cōcepit, peperitque Samuelem filium. Et rursus, cum
illum obtuliſſet domino, benedixit, inquit, Heli Helcanæ & vxori eius, di
xitque

Leut. 4

1. Reg. 1

A xitque ei: Reddat tibi dominus ſemen de muliere hac pro ſcenore, quod
commodaſti domino: viſitauit ergo dominus Annam, & concepit, & pe
perit tres filios & duas filias. Vides quod diligenter exprimat ſcriptura, vt fi
delibus non ſit vana benedictio, quamuis illaudati & reprobati a deo ſa
cerdotis. Ita quoque nec inefficacem eſſe ſacerdotum noſtrorum autorita
tem, ſuper mundanda lepra animæ, eadem teſtatur æterna veritas, quæ
affirmat omnibus illis remiſſa peccata coram deo, quæ remiſſa ſunt ſacer
dotali miniſterio, remiſſum negans, quicquid ab illis remiſſum non eſt.
Quorum, inquit, remiſeritis peccata, remittuntur eis, & quorum retinue
ritis, retenta ſunt. Et in his omnibus nunquid nos vitam ſacerdotis diſcu
tiemus, & non niſi a ſanctis & vitæ inculpatae horum omnium expecta
bimus efficaciam? Nūquid inefficax erat baptiſma, vana hoſtia & eucha
riſtia, inanis abſolutio & peccatorum remiſſio, ſacerdotis peccato obnoxij?

B Sacerdotalis etiam officij eſſe præter ea, quæ commemorauimus, do
cere populum, quaecumque ad cultum dei pertinent, ritus cæremoniary,
& legitima vniuerſa, teſtatur dominus ad Aaron: Vinum, inquit, & om
ne quod inebriare poteſt non bibetis tu & filij tui, quando intrabitis in ta
bernaculum teſtimonij, quia præceptum ſempiternum eſt in generatio
nes veſtras, & vt habeatis ſcientiã diſcernendi inter ſanctum & propha
num, inter pollutū & mundum, doceatque filios Iſrael oia legitima mea.
Et rursus in Deutero. Accedent, inquit, ſacerdotes filij Leui, quos elegerit
dñs deus tuus vt miniſtrent ei, & benedicant in nomine eius, & ad verbū
eorum omne negociū pendet: & quicquid mundum eſt vel immundū
iudicetur. Et iterum per Ezechielem: Populum meum docebunt quid ſit
inter ſanctum & pollutum, inter mundum & immundum oſtendent eis.
Et cum fuerit controuerſia, ſtabunt in iudicijs meis, & iudicabunt.

Leuit. 10

Deut. 21

C. XLIII

C Audis in his omnibus ſacerdotalis muneris & officij eſſe, docere po
pulum quæ ad legem dei, cæremonias, diuinumque cultum pertinent. Et
in his ſolis quæ grauiffimi maximique omnium ſunt momenti, inefficax
& inanis eorum erit autoritas: nihilo hic plus habebunt adiutricis gratiæ,
quod prophanus quilibet e populo? Mechanici illi opifices, præfecti conſtru
ctioni & operibus vmbatici illius tabernaculi, ad ea rite perficienda, re
pleti ſunt ex gratia ſpiritus, ſapientia, intelligentia & ſcientia: & ſacerdo
tibus, quibus commiſſum eſt munus docendi, quæ abſque vlla compara
tione maioris momenti ſunt, nempe legem dei, atque eius colendi ritum &
ſacras cæremonias, iudicandi quoque in his exortas quæſtiones & contro
uerſias nulla præ alijs in his aderit prærogatiua ſpiritualis gratiæ, & dire
ctricis in his ſapientiae? Duces, regesque prophanos, quo ſufficere poſſent
impoſito ipſis gubernandi populi officio, per ſacerdotalium manuū im
poſitionem, ſacramve vnctionem, repleuit ſpiritu ſapientiae, & fortitudi
nis: & ſacerdotes præfectos non ſolum populo, ſed etiam regibus, in ijs,
quæ ad deū ſunt, & naturale rationis lumen excedūt, deſtituit omni pror

Hh ij sus ad

Nora sacerdotalis dignitatis impugnatores.

Quale pactum pepigisse cum Leui, hoc est, ordine sacerdotali.

Legem veritatis semper fuisse in ore sacerdotum praesidentium cathedrae, et non semper in manibus. Nihil derogare vitae demeritum auctoritati sacri ordinis.

Nota ut cathedrae privilegium stauerit, nobisq; commendauerit Christus.

sus adiutrice ad haec gratia: Certe, qui praecipit in his recurrere ad sacerdotum iudicium, & ab eo non declinare, nec ad dextram, nec ad sinistram, idem securos fecit de iudicij eorundem veritate, & indicabunt, inquit, tibi iudicij veritatem. Habes sponsores fidelem, qui sibi permittit impunitari, si eius praecipio obtemperans, in subortis controuersijs & quaestionibus erraueris, sacerdotum secutus sententiam & iudicium. Hoc siquidem est illud pactum, quod per prophetam indignis sacerdotibus exprobrat se pepigisse cum Leui, hoc est, vniuerso sacerdotali ordine (nam Leui aliquot annorum centenarijs praecesserat vniuersum illud vetus sacerdotium) quod illi, quantum in ipsis erat, faciebant irritum. Pactum meum fuit cum Leui dicit dominus exercituum, pactum meum fuit cum eo vitae et pacis. Lex veritatis fuit in ore eius, & iniquitas non est inuenta in labijs eius, in pace & aequitate ambulauit mecum, & multos auertit ab iniquitate, labia enim sacerdotis custodient scientiam, & legem requirent ex ore eius, quia angelus domini exercituum est.

Vides ex pacto dei, legem veritatis fuisse in ore sacerdotum Leuiticae tribus, nec iniquitatem inuentam in labijs eius. Non dicit in manibus eius, sed in labijs: Labia enim sacerdotum custodire scientiam, vnde & legem requirendam ex ore eius, non autem ex operibus. Quod ipsum vide quo pacto clarissime explicet saluator noster in euangelio praecipiens, ut faciamus quaecumque nobis dicunt, qui in cathedra Moysi resident, etiamsi sint vitae perditae. Nam multa dicens in scribas & pharisaeos, & vae iterum, iterumque eis comminatus, ne tamen existimarem eorum demerita quicquam detrahere, aut priuilegio cathedrae, cui praesidebant, aut praerogatiuae, auctoritatisque sacerdotalis officij, quod indigni tenebant, adiungit: Super cathedram Moysi sederunt scribae & pharisaei, omnia ergo quaecumque dixerint vobis, seruare & facite: secundum opera vero eorum nolite facere, dicunt enim & non faciunt. Vides ex ore & labijs, non ex operibus sacerdotum discendam esse dei legem. Vides nihil derogare nec praerogatiuae cathedrae cui praesident, nec auctoritati sacerdotalis officij, vitae eorundem indignitatem. Aequae illos tibi annunciare quaesiti iudicij veritatem, aequae te sequi oportere eorum sententiam, & facere iuxta omnia, quae dixerint aut docuerint. Omnia, inquit, quaecumque dixerint vobis, seruare & facite. Non suffecerat illi dixisse omnia, sed addidit, quaecumque, ut omnem semel exceptionem excluderet. Et quid causae, cur magis iubeor seruare & facere quae dicunt illi, quam quae alijs illis fortassis longe doctiores & meliores? Quoniam super cathedram sedent. Hanc causam saluator noster in euangelio clarissime explicat. Nam scribas & pharisaeos suis depictos ante coloribus, affirmat tamen super cathedram Moysi sedere, & subiungit: Omnia ergo quaecumque vobis dixerint, seruare & facite. Ideo seruare, non quia scribae & pharisaei, non quia tales, quales descripti: sed quia supra cathedram sedent.

Notabis

A Notabis autem in praemissis, & ecclesiasticae hierarchiae ordinem nobis diligenter commendari, & cathedrae cui praesidet summus pro tempore sacerdos & pontifex, singulare priuilegium adstrui, et stabiliri clarissime. Audisti enim pertinere ad sacerdotalis dignitatis officium, etiam legem dei docere populum, & quid sit inter sanctum & prophanum, pollutum & mundum: & cum fuerit super his controuersia, stabunt, inquit, in iudicij meis, & iudicabunt. Qui etsi passim habitates in suis vrbibus, distributis in vniuerso Israel, non destituebantur quidem auctoritate sui officij, non tamen subleuabantur illa praerogatiua cathedrae. Itaque etiam ad ipsos relatas quaestiones & iudicia, in suis quicque ciuitatibus, definitiebant quidem pro suo captu & modulo: sicubi tamen eorum discordabant sententiae, necesse tum erat recurrere ad supremum tribunal, & iudicium, & ad locum quem elegerat dominus, tunc iubebatur referri quaestio, ad sacerdotes videlicet Leuitas, qui pro tempore in eo ministrabant domino. De his autem dicitur: Et indicabunt tibi iudicij veritatem. Itaque hic demum animaduertis cathedrae priuilegium, quo sustentabantur pro tempore, quando in ordine vicis suae in loco illo ministrabant domino.

Priorum tamen iudicium non fuit plane destitutum officium auxilio supernae gratiae: attamen, quia subalternum, non erat omnino firmum & sacrosanctum. At horum vltimorum, ut prouocationem vltiore non admittebat, sed omnimodam exigebat obedientiam, ita & certae veritatis testimonium accepit a deo, ob singulare cathedrae priuilegium. Itaque dignum notatum est, quod dictum audisti a Christo, ideo oportere nos esse audientes per omnia eorum doctrinae, sententiae & iudicio, quia super cathedram sedent. Quamuis autem multorum, atque adeo omnium sacerdotum, qui pro tempore ibi ministrabant domino, ad vltimata eiusmodi iudicia adhibebatur consilium, tamen vnus in eo vigeat summi sacerdotis & pontificis auctoritas. Itaque iudicium illud, aut sententia ac definitio, nunc multorum, nunc vnus dicitur: multorum, si respicias ad sacerdotale, quod adhibebatur concilium: vnus, quantum ad auctoritatem, qua proferebatur praesidentis cathedrae, aut summi sacerdotis & pontificis. Quare controuersiam inter se habentibus, quae inferiorum iudicium terminari non potuit iudicio, dicitur, ut ascendant ad locum, quem elegerit dominus, utque ibidem interrogent sacerdotes Leuitas. Qui indicabunt, inquit, tibi iudicij veritatem. Explicans deinde cuius auctoritate subsistat hoc iudicium, reuertitur ad singularem vnitatem praesidis. Qui autem, inquit, superbierit, nolens obedire sacerdotis imperio, qui eo tempore ministrat domino deo tuo, ex decreto iudicis morietur homo ille. Vides hic iam non plurimum sacerdotum, sed vnus, praesidis videlicet, mentionem fieri, cuius censetur illa sententia & iudicium, & aduersus quem inobedientia morte plectenda sit. Non enim dicitur: Si quis superbierit inobediens sacerdotum Leuitarum imperio, sed sacerdotis stantis, ut seruiat tibi domino.

Hh iij mino

Notanda haec diligenter, et pro ordine hierarchiae, quae pro priuilegio cathedrae & singulari auctoritate in eadem praesidentis.

mino deo tuo, vt habet Hebraica veritas, simul & æditio LXX. Interpretum, stantis, inquam, super alios, ac loco illi præfidentis. Sed hæc post suo loco explicabuntur vberius & commodius.

Interim hic nunc clare demonstrauimus, vt veteri illi synagogæ diligenter prouiderit deus, tam de autoritate iurisdictionis, per quam terminaretur omne difficile & ambiguum iudicium, quæ de autoritate definiendi omnem ex lege & scripturis exortam quæstionem & controuersiam, cuius & sententiam & iudicium absque vlla exceptione aut discussione sequi omnes necessario oporteret. Vtramque autem residere in cathedra cui præfideret summus sacerdos & pontifex, loco videlicet, quem elegerat dominus, atque adeo in ipso summo sacerdote & pontifice. Nam aduersus illum commissa inobedientia, mortis expiatur supplicio. Quare nihil dubium est ecclesiæ suæ de vtraque tanto etiam diligentius prouidisse Christum, quanto vtriusque maiorem hic supra ostendimus necessitatem, quæ in synagoga veteri, quanto præterea, quæ vmbra & figura potior est solida ipsa rei veritas, quanto denique nostram ecclesiam, præ illa synagoga veteri preciosiorem, charioremque habuit.

Autoritatem omnem ecclesiasticæ hierarchiæ præfidis, quam ex ipsa primum ratione societatis ecclesiasticæ, deinde ex eius vmbra & figura synagogæ veteri competere ipsi demonstrauimus, ipsius Christi verbis confirmare & adstruere. CAP. III.

Recolle-
tio supra
demonstra-
toꝝ cũ trã-
siru ad se-
quentia.

Vabus vñs, quæ quantaque autoritas ecclesiasticæ hierarchiæ præfidi competat, iam demonstrauimus. Primum ex ipsa ratione societatis ecclesiasticæ, vti alterius cuiusque societatis humanæ, sua præfidi propria, ex ipsa eius societatis ratione stabilitur autoritas, confirmata quidem, & elucidata sacris literis, sed quæ ante omnes literas, tam sacras, quæ prophanas ex ipsa societatis ratione & essentia, suam firmitatem vbtinuit. Deinde ex ipsa eius vmbra veteri, vnde ad solidam euangelicæ lucis veritatem efficax argumentum est, testante hoc Paulo & apostolis, quos haud temere inuenies alijs argumentis aut scripturis comprobare nostræ fidei dogmata & mysteria. Itaque Paulus approbaturus diuini, euangelicæque iuris esse, vt qui euangelium annunciant, possint de euangelio & viuere, atque ita ordinatum fuisse a Christo legislatore nostro: Scriptum est enim, inquit, non alligabis os boui trituranti. Nunquid autem de bobus cura est deo? an propter nos vtiq; hæc dicit? Nam propter nos vtiq; scripta sunt, quoniam debent in spe, qui arant, arare. Quod ipsum rursus confirmat hoc argumento a simili, ab vmbra videlicet ad suam soliditatem: Nescitis, inquit, quoniã qui in sacrario operantur, quæ in sacrario sunt, edunt: & qui altari deseruiunt, cũ altari participant? Ita & dñs ordinauit his, qui euangelium annunciant, de euangelio & viuere. Vides dilecticam et locos argumentationum Pauli, quibus approbat institutum quid a Christo: quibus, & nec fere alijs, vtuntur apostoli, & vniuersi illi scriptores veteres. Non dicit: Ita apud Matthæum, Lucam, Marcum aut Ioan-

A aut Ioannem dixisse dominum, sed ita constitutum fuisse in vmbra veteri: proinde extare eiusdem soliditatem, in luce euangelicæ veritatis, & Christiana ecclesia. Quæ ideo inculcaui & admonui, ne quis parui momenti existimet argumentum illud a simili ab vmbra illa veteri ad suam soliditatem, a figura ad sibi e regione correspondentem euangelicæ veritatis claram lucem. Et cuiam obsecro, leue hoc argumentum videri poterit? De vtraque hac autoritate, tam iurisdictionis, quæ definitionis, diligenter prouisum erat vmbra & synagogæ veteri. Et vtraque longe magis ecclesiæ Christianæ fuit necessaria. Ergo Christus nec suæ defuit ecclesiæ, sed de vtraque prouidit sufficienter. Quod ipsum nunc clarissimis Christi verbis comprobare conabimur, & adstruere.

B Itaque cum Petrum Christus suæ caput & fundamentum pronunciat ret ecclesiæ, aduersus quam inferorum portæ nunquam essent præualituræ, ne ipsi, vt eiusmodi capiti, deesse efficax & necessaria autoritas, continuo subiungit: Et tibi dabo clauis regni cælorum. Porro clauis illas regni cælorum tunc, seu datas, seu promissas Petro, intelligunt omnes, vniuersam ipsam ecclesiasticam potestatem, quæ vniuersa illa comprehendat, quæcunque nobis fragilibus, & sub peccato venūdatis hominibus, vt efficaciter dirigeremur ad cœlestem illam hæreditatem consequendam (qui finis est & societatis & hierarchiæ ecclesiasticæ) fuerant necessaria: ligandi, inquam, & soluendi, dimittendi & retinendi peccata hominibus, cæteraque vniuersa quæcunque ad conseruandam catholicam Christi ecclesiam in vnitatem religionis & fidei, eandemque dirigendam in finem suum, quem diximus, fuerunt necessaria. Quæ qualia sint, partim continuo pergit explicare Christus, partim alibi per opportunitatem explicat. Quare & clauis regni cælorum appellat a sine, vt diximus, tam congregationis, quæ autoritatis ecclesiasticæ: simul & augustam eius potestatem, magnificentiamque hac veluti elocutionis metaphora explicans: vt quæ in terris existens, etiam in regnum cælorum vim suam exerat, eoque nos dirigat, promoueat & introducat.

C Has, inquam, clauis regni ipsius cœlestis, vni promisit deditque Petro, nulli autem reliquorum apostolorum, quibus præsentibus vniuersis, non etiam ecclesiæ ædificatæ super Petrum, sed tibi, inquit, dabo clauis regni cælorum. Ecclesiæ quidem super ipsum tunc construendæ, nunc vero constructæ, quod inferorum aduersus ipsam portæ præualituræ non essent, promisit. Illi tamen promissioni nequaquam de clauibus addidit, quod ipsi eandem effectus daturus: sed tibi, inquit, ecclesiæ capiti, & fundamentò, aut basi, dabo clauis regni cælorum.

Quamuis autem diuo Augustino alicubi videatur has clauis magis pertinere ad ecclesiam, quæ ad personam Petri. Id quo pacto sane, recteque intelligi possit, supra indicauimus: non enim datas vni personæ Petri certum est, sed etiã post Petrum perpetuo conseruari in eius cathedra, & hæreditaria

Hh iij quadam

Christus Petro vbi cõ-
rulerit auto-
ritatẽ præfidi
di ecclesiasti-
cæ hierar-
chiæ neces-
sariam.
Summã ec-
clesiasticæ
autoritatis
in metapho-
ra clauis re-
gni cælorum
explicata a
Christo.

Clauis re-
gni cælorum
vni promissas
datasque
Petro, nõ re-
liquis apo-
stolis aut ec-
clesiæ, ex ip-
sius verbis
Christi.

quodam successione transire in eius successores, nō tamen illas habuit aut D
habet ecclesia, nisi mediante Petro, & in successoribus eius ecclesiasticæ
hierarchyæ præsidibus. Si enim ecclesiæ eas immediate conferre voluisset
Christus, quorum ergo cum continuo loqueretur de ecclesia addidisset
que magnificam illam promissionem ad eadē pertinentem: Et portæ in-
ferorū non præualebunt aduersus eā, non tamen continuauit de ea loqui,
neq; dixit: Et illi dabo clauēs, sed reuersus ad petram fundamētum eccle-
siæ: Et tibi, inquit, dabo clauēs regni cœlorum: Quis hic non videat, non
ipsi immediate ecclesie, sed eius capiti Petro, promissas, datasq; illas clauēs
cœlestis regni: Et quod hic verus sit, germanusq; dictorum Christi ver-
borum sensus, ex ipso sensu & consensu catholicæ per orbem ecclesiæ, ex
ipsa videlicet certa, infallibilique rectæ intelligentiæ scripturarum amissi,
paulo post intelliges.

Iam illam velut potestatem clauium particulatim explicare incipiens,
E
iudiciariam in primis aut iurisdictionem eius auctoritatem statuit, subiun-
gens continuo ad Petrum: Et quodcunque ligaueris super terram, erit
ligatum & in cœlis, & quodcunque solueris super terram, erit solutum &
in cœlis. Quibus verbis non video quid dici potuerit efficacius, augusti-
us aut magnificentius. In primis auctoritatem eius & imperium nulla co-
arctauit certa dicecisi, nullis circumscripsit limitibus, sed quicquid ligau-
eris, inquit, super terram, orbem videlicet terræ vniuersum eius auctoritati
subijciens & imperio. Deinde non restrictam ad vnum aliquid aut alte-
rum, sed vniuersalem illi omnium, quæ in ecclesiastica domo dispēfanda,
constituenda, ordinandaque forent, auctoritatem attribuit dicens: Quo-
dunque ligaueris, ligatum erit. Qui dicit, quodcunque, nihil excipit omni-
um. Ligat autem nos ecclesiasticæ domui præsidens, non funibus aut ca-
tenis, sed vinculo obligationis & præcepti. Quod ille tanquam commo-
F
dum & utile ad ecclesiasticæ societatis finem cōstituit, præcipit atq; ordi-
nat in ecclesiastica domo, hoc ipso obligamur omnes, qui eiusdem sumus
ouilis Christi & familiæ: quemadmodum suo quodam modo in domo
priuata patrisfamilias præceptum ligat omnes, qui ad eam domum & fa-
miliā pertinet. Si quid vero ante laudabiliter constitutum, temporē post
occasione aliud exigente, soluitur ab ecclesiasticæ hierarchyæ præside, hoc
ipsum iam liberum factum est, cum prius obligaret. Et ne quis tanquam
humanas tantum eiusmodi obligationes parui penderet, vt ex quibus ni-
hil præter humanas offensas, legalesq; aut canonicas (si quæ statutę essent)
pœnas nobis metuumdum foret, affirmat in cœlo, hoc est, coram deo liga-
tum, quicquid ligauerit Petrus, coram deo eiusdem nos obligari vinculis
& præceptis, eisdem nos obedientiam debere. Nec est quod quisquā ima-
ginetur, aut de potestate excommunicandi, aut dimittendi hominibus
peccata, eademq; retinendi hic loquutum Christum.

Quandoquidē illa excommunicandi potestas non est aliquis singularis
ecclesiæ

Potestatem
excommuni-

A ecclesiæ auctoritas, sed consequitur ex hac, quam hic adstruimus, vniuersa-
li potestate clauium. Nam in excommunicatione nihil aliud facit ecclesia,
q̄ quod putrida membra sua, hoc est, ecclesiasticæ auctoritati contumacia,
ordinem eiusdem & disciplinam dissoluentia, & quæ nolunt obedire
monenti, præcipientique ecclesiæ, a se abscindit, simul interdicens suis fi-
delibus, ne eisdem communicent, quo confundantur, coganturq; reuer-
ti ad cor, & ecclesiasticæ se disciplinæ humiliter submittere. Quæ equidem
includuntur vniuersa in illa vniuersali potestate clauium, hoc est, auctori-
tate eius, qui præsidet ecclesiasticæ domui. Qui sicut pro ecclesiasticæ soci-
etatis sine interdiceri illis potest, qui intus atque eiusdem domus sunt, ne
communicent ijs, quos ipse notauerit, tanquam domesticæ tranquillita-
tis & disciplinæ perturbatores: ita potest & alia vniuersa, quæcunque ad
eundem finem pertinent.

Quod ipsum clarissime innuit Christus Matthæi XVIII. vbi & ec-
B
clesiæ similem quandam auctoritatem nobis commendat, modum docēs,
& ordinem præscribens corripiendi in nos peccantis fratris, quē nostra
correctione non emendatum iubet denunciari ecclesiæ: Si, inquit, ecclesi-
am non audierit, sit tibi tanquam ethnicus & publicanus: auctoritatē hoc
ipso nobis commendans præcipientis ecclesiæ, & suo præcepto nos con-
stringentis ad aliquid: Si, inquit, ecclesiam non audierit, hoc est, præcipien-
ti ecclesiæ non obedierit. Sed quare nobis vt ethnicus, publicanusq; ha-
bendus est, si quis contumaciter est inobediens ecclesiæ, ipse tibi respon-
det Christus: Quia, inquit, quæcunque alligaueritis vos ecclesiam constitu-
entes & repræsentantes, hoc est, quæcunque alligauerit ecclesia suæ præce-
ptionis vinculo (neq; enim alios funes habet, alia vincula, quibus fideles
alliget) alligata erunt & in cœlo. Quasi diceret: Non solum hac in re Chri-
stianus quilibet obedientiam debet ecclesiæ, sed in omni præcepto. Non
C
enim solum quod hac in re ligat, sed quæcunque alligat, coram deo etiam
ligata sunt. Quæcunque, inquit, subintelligendum, ad ecclesiasticæ soci-
etatis finem consequendum ordinata & commoda. Nos tamen præcipi-
enti ecclesiæ simpliciter in omnibus obedire tenemur, & nō de præceptis
eius, an ad finem suū conducant, superbiæ & rebellionis inflati spiritu, te-
mere iudicare. Quare & a nobis obedientiam erga præcipientem ecclesi-
am exigens, nihil prorsus excipit, sed quæcunque, inquit, alligaueritis vos
existentes ecclesia, ligata erunt & in cœlo.

Quantum vt ordinata se habeant & hæc ecclesiæ & illa ecclesiasticæ
hierarchyæ præsidis auctoritas, partim a nobis supra indicatum est, & se-
quenti libro adhuc explicabitur clarius.

Ad potestatem vero dimittendi peccata hominibus, quam & aposto-
lis, & discipulis omnibus indifferenter post resurrectionem suam contu-
lit, non pertinere prædicta Christi verba ad Petrum, æque clarum est.

Petro vt basi & capiti ecclesiasticæ hierarchyæ auctoritatē necessariam

candi & di-
mittendi
hominibus
peccata, cō-
prehendi in
potestate
clauium si-
cut partem
in toto.
Excommuni-
candō quid
faciat eccle-
sia.

Ecclesiæ eti-
am vniuer-
salis præci-
piendi obli-
gatiōis aucto-
ritas in or-
dine ad su-
um finem.

Nobis non
permisum
iudicare de
præceptis
ecclesiæ, sed
simpliciter
obedire præ-
ceptum.

Subordina-
ta ecclesiæ
& præsidis
eius auctori-
tas.

Verba ea
Christi ad
Petrum &
ecclesiam:
(Quodcunque
ligaueris,
& c.) non

contu-

pertinere ad
potestatem
dimittendi
peccata ho-
minibus.

Differentia
longa inter
potestatem
ligandi &
soluendi, &
dimittendi
peccata &
retinendi.

Autoritatē
definiendi
subortas
inter nos
questiones
praesidi ne-
cessariam
vbi Chri-
stus conu-
lit Petro.

contulit ad gubernandam sibi commissam domū ecclesiasticam, affirmās **D**
toto orbe Christi fideles illius praecipis ligari etiam coram deo & in cœ-
lis. Omnibus vero apostolis & discipulis, hoc est, sacerdotibus omnibus,
potestatem illam dimittendi peccata, cuius quotidie inter omnes Christi-
anos, & vbiq; est, & vsus mutuus, & necessitas, postea indifferenter
tribuit. Cuius ab illa Petri, vt est toto genere diuersa substantia, ita diuer-
sa vtriusq; opera, ipsius Christi verba clarissime explicant. Illius auto-
ritatis Petri, ecclesiasticæ hierarchiæ capitis opus præcipuum est ligare,
huius peccata remittere: illi quasi priuatiue opponitur soluere: huic ve-
ro retinere, hoc est, non remittere. Vides vt hæc toto genere diuersa sint.
Hanc autoritatem sacerdotibus omnibus competere, certum est: illam
datam vni Petro, testatur communis fides & consensus catholice eccle-
siæ, illa videlicet columna, illud robur, & firmamentum veritatis. Quod
vt post clarissime intelliges, ita nunc breuiter tibi ad memoriam reuoca-
bimus consona confessione & testimonio, tot episcoporum orthodo-
xorum totius Aegypti, Thebaidos & Libyæ, vna cum glorioso illo **E**
Christi confessore, & orthodoxo fidei assertore Athanasio: quorum vt
frequenter meminimus fidem consonam atque adeo eandem, testatur o-
mnium nomine scripta ad Felicem Romanum pontificem epistola, in
qua scribunt in hæc verba: A sanctis, inquit, patribus in Nicena syno-
do congregatis definitum est consonanter, vt si quis episcoporum, aut
metropolitanum, aut cōprouinciales iudices suspectos habuerit, vestram
sanctam Romanam appellet sedem: cui ab ipso domino potestas ligandi
& soluendi, speciali est priuilegio super alios concessa. Hæc illi tam multi,
tam sancti patres: quorum confessione vides, non ad quoslibet sacerdo-
tes, sed ad vnum Petrum eiusq; in ecclesiastica hierarchia successores, per-
tinere illa verba Christi ad Petrum, vni illi apostolorum omnium, & suc-
cessoribus eius, speciali priuilegio concessam a domino super eminentem **F**
illam ligandi, soluendiq; super omnes autoritatem. Et hæctenus quidem
illam regiminis ecclesiasticæ domus, iurisdictionisq; principalem autori-
tatem, datam Petro & successoribus eius, ecclesiasticæ domui praesidenti
bus. Et qualis, quantaq; ea sit, ipsis Christi verbis satis explicauimus.

Iam & eiusdem autoritatis esse, subortas de fide & religione contro-
uersas, quaestionesq; dogmatice definire, & cathedræ Petri ea in re singu-
lare priuilegiū, in eisdem, quæ supra memorauimus, verbis haud obscu-
re innuit Christus, & alibi adhuc clarius exprimit. Siquidem contenden-
tibus inter se apostolis, quis eorum esset maior, cum pleraq; dixisset ad o-
mnes, quibus carnalem adhuc ambitionem eorū exprimeret, dicit vni Si-
moni Petro: Simō, ecce Satanas expetiuit vos, vt cribraret sicut triticum:
ego autem rogavi pro te, vt non deficiat fides tua: & tu aliquando conuer-
sus confirma fratres tuos. Hic tu nota nobiscum verba, & signa mysteria.
Vni, vt audisti, Simoni denūciat commune fratrum & ecclesiæ periculum, **dicit**

A dicit enim: Ecce Satanas expetiuit, non te, sed vos, vt ventilaret. Et quis
omnes sint expetiti a Satana, pro vno tamen Petro singulariter rogauit di-
cens: Ego autem rogavi pro te, vt non deficiat fides tua. Non dicit, roga-
ui pro vobis, vt nō deficiat fides vestra: sed vnius ecclesiasticæ hierarchiæ
praesidis, atque eius cathedræ, singulare ea in re priuilegium statuit. Sub-
iungens itaque, cuius esset in subortis eiusmodi dubitationum fluctibus,
& hæreticæ persecutionis tempestatibus ac procellis, confirmare fluctu-
antes fratres in fide: Et tu, inquit, aliquando conuersus confirma fratres
tuos. Vides itaque, ad cuius autoritatem Christus voluerit pertinere, du-
bia, controuersiasque quæ inter nos de fide, lege, religioneq; Christi, quo-
modolibet oriuntur, definire, ad cuius iudicium in omni ambiguo, dif-
ficilique negotio, nobis recurrendum sit: nempe eiusdem illius, cui clau-
es regni cœlorum credidit, cui commisit ecclesiæ suæ gubernationem & re-
gimen, & super eandem plenissimam autoritatem impartitus est. Vides **B**
denique quodnam vni Petro atq; eius cathedræ sua Christus oratione
priuilegiū impetrauerit: ne videlicet ad fratres confirmandos in fide defi-
ceret eius fides. Quæ tamē Christi oratio haudquaquam pro illo statu &
tempore ad Petrum pertinuisse videtur, ex quo cōtinuo post ipsum ter ab-
negauerit: sed magis ad sequentē statum ecclesiæ, cū abiens a nobis Chri-
stus in cœlum, illū super vniuersam familiam suam pastorem constituit,
quam eius curæ etiā tertio repitita diligenter commendatione commisit.
Quod ipsum eisdem ipsis verbis satis innuit, dicens: Et tu aliquando con-
uersus, innuens videlicet, eum prius defecturum in fide, sed deinceps eius
fidem, eius, inquam, & qui locū eius tenerent, ecclesiasticæ hierarchiæ præ-
sidum, non defecturam aliquando ad ecclesiæ confirmationē, nisi vanam,
inefficacemq; illam Christi orationem esse voluerimus: quem tamē Pau-
lus exauditum affirmat pro sua reuerentiā.

C Sed dices etiam pro alijs apostolis rogasse Christum, cuius orationis ef-
fectum haud dubie impletum cur non porrigimus etiam ad successores
eorundem, episcopos reliquos, quemadmodum prædictæ de non defe-
ctura fide Petri, ad ipsius quoq; successores?

Facilis hic est, certa que responsio. Nam quæcunque dixit Christus aut
Petro, vt ecclesiasticæ hierarchiæ principi, aut apostolis, cæterisque disci-
pulis, ad officij, gradus & ordinis eorundem autoritatē pertinentia, æque
ad successores eorundem pertinent. Vt illud dictum apostolis omnibus:
Qui vos audit, me audit: & qui vos spernit, me spernit.

Et rursus, quod indifferenter dictū est apostolis vna & discipulis illis
LXXII. Quorum remiseritis peccata, remittuntur eius: & quorum retie-
neritis, retenta sunt. Et quæcunq; Petro dicta sunt, tanquam basi & ca-
piti ecclesiæ. Non enim illius pusilli gregis tantum modo curam certum
est habuisse Christum: sed multo magis suæ huius ecclesiæ in orbem di-
spersæ & propagatæ. Non voluit continuo post apostolos derelinquere
ecclesiā

Ecclesiasti-
cæ hierar-
chiæ præsidis,
atq; eius ca-
thedræ in-
defectibilis
fidei priui-
legium.

Obiectio
remouo.

Quæcunq;
dicta Petro
aut aposto-
lis, ad ordi-
nis gradus,
officijq; eo-
rundem au-
toritatē per-
tinentia, æ-
que ad suc-
cessores eo-
rundem per-
tinent.

ecclesiam suam, sine ordine & hierarchia a se disposita, tumultuantem ve-
lut Babylonem quandam: quae quanto magis cresceret, & latius diffun-
deretur, tanto magis opus habebat, suo ordine & hierarchia in vnitate con-
tineri, & in finem suum dirigi. Itaque & hoc vnum esse eorum, quae ad ca-
put ecclesiasticae hierarchiae pertinent, videlicet vt eius inobliquabilis con-
seruietur fides, cuius sententia in subortis de fide dubitationibus, alijs
esse debebat certae, rectaeque fidei regula, tam ex ratione ecclesiasticae socie-
tatis, quam ex eius umbra & figura synagogae veteris supra demonstrauimus.
Quod ipsum cum hic Christus oratione sua, velut singulare priuilegi-
um, vni inter apostolos, quamuis vna praesentes Petro ecclesiasticae do-
mus velut patrifamilias impetrauerit, nunquid dubitabimus ad succes-
sores eius porrigere? Certe quod hic pro vno inter apostolos Petro vt ca-
pite & basi ecclesiastici edificij rogauerit Christus, idem ipse tibi testis est.
Qui in omnium praesentia vni Simonis dixit: Ecce Satanas expetiuit ven-
tilare vos, confratres nimirum indicans. Attamen non dicit se rogasse pro il-
lis, sed pro te, inquit, rogavi ne deficiat fides tua, vt tu illos confirmes. Vides
hic singularem pro vno Petro orationem, vides illi tanquam omnium pastori im-
petratum speciali priuilegio, ne vnquam fides eius, aut deficeret, aut titubaret.

Confirmatio a testi-
monio Alexan-
drinae syno-
di sub
Athanasio.

Itaque illa Alexandrina (vt audisti) synodus trecentis & eo amplius an-
nis post Petrum Romano pontifici scribens, affirmat ipsi cathedrae Pe-
tri, Romanae ecclesiae haereditario quodam, perpetuoque iure constabilita
vniuersa, quae ad ecclesiastici regiminis principalem autoritatem pertinent,
& in primis ligandi illam, quam explicauimus, super alios concessam ab
ipso domino. Ipsam constitutam lucidissimam formam Christianae reli-
gionis & fidei. Ipsius pontificem dicit & confitetur esse Petrum, autorita-
te videlicet & officio, ita testante diuino eloquio: Tu es, inquit, sicut vera-
citer diuinum testatur eloquium, Petrus, tibi quoque clauis regni caelorum com-
misit, & ligandi, soluendi quoque super alios potestatem. Item: Tu prophana-
rum haeresion, & imperitorum atque infestantium omnium depositor, vt
princeps & caput omnium, doctorque orthodoxae doctrinae & immacu-
latae fidei existis. Et ad finem epistolae: Vos ergo, qui in summa specula gra-
tia dei positi estis oramus, vt minime despiciatis humilitatis nostrae, & om-
nium Orientalium orthodoxorum sacerdotum & populorum afflictio-
nes, & deprecationes cum lachrymis oblatas: sed sicut luminaria vniuerso
mundo verbum vitae retinentes, introductas extinguite tenebras nefan-
dissimorum insidiatorum, temporibus nostris procaciter germinatas:
quatenus funditus extincta huiusmodi caligine, lucifer nobis resplende-
at per vos sanctissime pater, & dogmatica definitio omnes laetificans, quam
gloriosi ecclesiae sancti patres, per propria piissime dogmata in aeternae vi-
tae firmam haereditatem praedicasse noscuntur, &c. Vides hic tantae syno-
di, tot sanctissimorum episcoporum & Christi confessorum, ex secunda
ipsa totius orbis ecclesia e medio Oriente & Meridie, immensis terrarum

Hic nota
ex confessi-
one Alexan-
drinae syno-

mariumque spatijs distantium a cathedra Petri, atque adeo Orientalium om-
nium orthodoxorum, tam sacerdotum, quam populorum confessione (quam
nihil dubium est fuisse & esse catholicae confessionem ecclesiae) quamnam
a Christo dicta ad Petrum, pertineant etiam ad successores eius, Romani
pontifices, et in eius cathedra, Romana ecclesia singulari priuilegio perpe-
tuo conseruentur, nempe clauis regni caelorum. Illa supereminens guber-
nandi ecclesiasticam domum autoritas, omnesque toto orbe terrarum Chri-
stifideles ligandi et soluendi. Item in subortis haeresion tepestibus & pro-
cellis, docere orthodoxam doctrinam, & immaculatam fidem. In qua ne
errarent, Christi oratione impetratum ipsis singulari priuilegio, vt verbum
vitae fideliter retineant & conseruent ad aliorum confirmationem in fide.
Ad eosdem etiam pertinere, condemnare haereses, & omnem altitudinem ex-
tollentem se aduersus orthodoxam Christi fidem & religionem, deiecere.

Iam & illud perpende, quid Simonis dixerit Christus, cum magnificum
illud Cephae aut Petri illi nomen imponeret, & basim caputque pronun-
ciaret ecclesiastici edificij: Ego, inquit, dico tibi, quod tu es Cephias, hoc est,
lapis aut petra, & super hanc petram aedificabo ecclesiam meam, & porte
inferorum non praualent aduersus eam. Potest autem hoc relatiuum,
eam, tam petram illam, ecclesiae caput & fundamentum, quam ecclesiam ipsam
desuper aedificatam intelligi referre. Quanquam si sermonis proprietatem
spectes, ad petram, velut principale antecedens, unde sermo orditur, & pro-
pter quam susceptus est potissimum, quod necesse habent reliqua subse-
qui, & non ad ecclesiam, cuius obiter mentio intercidit, magis referendum
intelliges. Alioqui potius, aduersus hanc dicendum fuisset, quod hanc pro-
pinquius, eam remotius monstraret. Vt cumque autem hoc ipsum intelligatur,
sive quod promiserit non praualituras infernales portas aduersus pe-
tram illam superaedificandae ecclesiae fundamentum, pro cuius fide ne defi-
ceret, sed integra, synceraque semper perduraret, ad aliorum confirmatio-
nem, vt iam audisti, singulariter rogauit omnipotentem patrem: sive ad
ecclesiam super Petrum aedificatam intelligatur pertinere illa promissio,
vtrouque modo certum est, etiam ad petram illam ecclesiae fundamentum
pertinere eandem. Nam si nunquam praualituras sint inferorum portae
aduersus ecclesiam, quae Petro vt capiti adharet & connectitur, eidemque
veluti fundamento innititur, certum est multo minus aduersus fundamen-
tum illud praualituras easdem. Siquidem fundamento euerso, necesse est
corruere & aedificium: non autem e conuerso, sed posset subsistere funda-
mentum, etiam diruto aedificio. Quare si sincera, orthodoxaque semper per-
manebit fides ecclesiae, quae Petro capiti indissolubili vnitate cohaeret, ipsi
us quoque capitis fidem multo magis necesse est perdurare integram.

Cum autem non praualituras infernales portas aduersus ecclesiam su-
per Petri aedificatam specialiter promiserit Christus, quodnam illis im-
penderet exitium, qui ab hoc se capite & fundamento separassent, haud

di, quae di-
cta a Chri-
sto ad Petrum
pertineant
etiam ad eius
successores
Romanos
pontifices.

Non praualituras
inferorum por-
tas aduersus
ecclesiam, quae Pe-
tro vt capiti
ac veluti
fundamentum
vnitur.

Exitium eg-
clesiarum, qui
se separauerunt
a cathedra Petri.

obscure significauit & innuit. Quare et orthodoxus ille Hieronymus ad Damasum Rom. pontificem scribens: Ego, inquit, nullum primum nisi Christum sequens, beatitudini tue, id est, cathedræ Petri, cōmunionem con socior. Super illam petram ædificatā ecclesiam scio. Quicumq; extra hanc domum agnum comederit, prophanus est. Si quis in arca Noe non fuerit, peribit regnate diluuiō. Et nunquid mētutus est vir ille sanctissimus? An tibi præualuisse non videntur inferorū portæ aduersus omnes ecclesias, quæ ab hoc fundamento se separauerunt? Nunquid illud inundatio nis diluuiū iam non absorbuisset videmus ac merito dolemus, quoscūq; extra hanc arcam, extra nauiculā Petri inuenit? Vbi nunc sunt illæ quon dam superbæ Orientis ecclesie? Vbi illa Constantinopolitana Romanæ autoritatis æmula, & quæ collatum diuinitus Petro priuilegium, toties frustra in totius Orientis ambiuit perniciem? Vbi centum illæ & quin quaginta tres cathedrales ecclesie, quæ olim sub vno Antiocheno fuisse commemorantur? Vbi tot illæ Asiæ, Syriæ, Cæsariæ, Palestinæ, tot Damasci, tot Apamearum quōdam florentissimæ ecclesie? Vbi illa Alexan drina cum Aegypto vniuersa, vtracq; Arabia cum tot Thebaidis, Libyæ que ecclesijs? Vbi illa Carthaginensis? Et in Africa, Numidia, Mauritania, vbi nūc tot episcoporum cathedræ, ex quibus Africanorum illorum & Carthaginensium conciliorum autores, tam multi præfules in vnum conuenerunt? Et vt propius ad nos accedam, vbi nunc illa Thessalonicensi um, Corinthiorum, Athenarū, cum Græcia vniuersa? Nunquid non est demolitus eas aper de sylua, & fera pessima depasta est? Cuius si causam diligenter, prudenterq; perquisieris, haud aliam inuenies, q̄ quod se diuiserunt a fundamento ecclesiastici ædificij. Solas autem, atq; adeo illas oēs, ex hoc diluuiō superesse videmus, quas saluauit nauicula Petri, & quæ ecclesiastici ædificij fundamento firmiter inhæserunt. In cæteras desæuit eadem diuina vltio, quæ illas tribus decem, quod se separauerant a Iuda & Beniamin. Et indignatus est, inquit, dominus omni semini Israel, & demolitus est eos, & dedit in direptionem: donec abijceret eos a facie sua, quia dissipatus est Israel a domo David.

De nauicu la cathedra que Petri, ppetuo no bis loqui Christi vs que ad con summario nem seculi.

Quod si non verbis tātum, sed & factis suis, nos instruxerit Christus, facile perspicias nec illud carere mysterio, q̄ tam diligenter exprimunt eu angelistæ, videlicet q̄ turbas docturus, in vnus Petri nō alterius nauicula m ascenderit, de qua loqueretur populo, hoc nimirum significās, quod de nauicula, cathedræq; Petri perpetuo nobis esset locuturus ad finem vs que seculi, qui se eouseq; nobiscum esse, foreque promisit. Hanc solam, inquit sacer ille Ambrosius, ecclesie nauē ascendit dominus, in qua Petrus magister est constitutus, hæc semper supernatat in altum huius seculi: ita vt pereunte mundo omnes, quos suscepit, seruet illæfos. Illi siquidē promissum est, quod portæ inferorum non præualebunt aduersus eam.

Cur Petrus cum eccle-

Sed nec illud mysterio vacuum est, q̄ vnus ex omnibus apostolis Petrus ad

trus ad Christi diuinitatē & cognoscendā & prædicandam, cœlestis patris reuelatione illuminatus est, cum super ædificandæ ecclesie petra & fundamentum constitueretur a Christo. Mihi certe etiā hoc ipso clare signifi casse videtur ecclesiasticæ hierarchiæ capiti ac præsidi, quantum ad confessionem, doctrinamq; sinceræ fidei attinet, singularius præ alijs adesse diuinā illuminationem, & linguā eius fieri mirabilis illius scribæ calānum velociter scribentis: quantumvis moribus, vitæq; permittantur cadere.

Itaq; vt hic tandem finiamus: Habes cui clauēs regni cœlorum Christus commiserit, cui crediderit regendam, gubernandamq; suam ecclesiam, quam illi autoritatē obligandi vniuersos vinculis præceptionū suarum dederit, affirmans coram deo illis nos obligari. Habes quoq; ad eius autoritatē pertineat definire subortas inter nos dubitationes & controuersias: Habes denique tam cathedræ Petri, q̄ in eadem presidentium impetratum oratione Christi, eiusque fidei promissione constabilitum singulare priuilegium, ex dictis actisque Christi non minus euidenter demonstratum, q̄ ex ipsa eius vmbra & figura in synagoga veteri, ex ipsa deniq; ecclesiasticæ societatis ratione ante demonstratum est. Quod etiam ipsum cum subsecuta (vt paulo post audies) comprobet rei ipsius euidentia, nec minus catholicæ ecclesie cōmūnis, consonaq; cōfessio, qui huic derogat, haud dubie ad arcam illam nōn pertinet, in qua sola salus est a diluuiō huius seculi, ab ea se iam separauit ecclesia, aduersus quam nō præ ualent inferorum portæ, iam auulsus a basi ædificij ecclesiastici, in se collapsus corruit, & per seipsum, suoq; ipsius iudicio dominatus est.

Quæ de autoritate ecclesiasticæ hierarchiæ præsidis, & singulari priuilegio eius cathedræ triplici iam medio demonstrauimus, ex communi catholicæ ecclesie fide & confessione, ipsaq; attestante rerum fide, adhuc euidenter facere.

CAP. V.

Vtoritatē ecclesiasticæ hierarchiæ præsidis ex ipsa ratione ecclesiasticæ societatis inuentam, & tam ex vmbra & figura in synagoga veteri, q̄ clarissima luce veritatis euangelicæ, ipsiq; Christi verbis, gestisq; comprobata, vna cum cathedræ tam Mosaiæ, q̄ apostolicæ singulari, sed suo cuiusq; priuilegio, nunc ex ipsa etiā totius catholicæ ecclesie communi fide confessioneq; ipsa quoq; euidenti attestante rerum fide, demonstrare conabimur. Tunc enim securi, certiq; esse possumus, veram nos inuenisse in scripturis, germanamq; earum intelligen tiam, si adhibita illis sua illa amussi et inobliquabili regula: communiti, inquam, catholicæ ecclesie sensu & sententia, illi per omnia consonet id, quod in scripturis recte intellexisse, inuenisseq; confidimus.

Et quanq; catholicæ per orbem ecclesie hac de re cōmūnem sententiam, attestantemq; eidem ipsam rei euidentia ex vniuersis, quæ hoc libro deinceps tractabuntur, euidenter erit cernere: hic tamen ex tenore professio nis orthodoxæ fidei ipsius catholicæ ecclesie, sub qua reuertentes a schismate, ad gremium & cōmunionem catholicæ ecclesie, in extremo Orientis, Septentrione & Meridie, ante annos M. recepti sunt. Ex ipsa quoq; A-

fiæ funda mentū pronūciaretur a Christo, cœlestis illi minatus est ad diuinitatem Christi præ alijs cōfirmandam.

Epilogus demonstratorum ha ctenus.

Demonstratur confes sio & fides catholicæ ecclesie de autoritate sui capitis & priuilegio cathedræ Petri.

Alexandrinæ synodi synodali epistola hoc specialiter demonstrare conabitur. In illo Orientalium ecclesiarum schismate, quod per Acatium Constantinopolitanum episcopum excitatum est (cuius post audies longam tragediam, euidentius comprobantem, quod hic paucioribus demonstrare conamur) cum illius successor Ioannes, seu fidelis populi votis (qui ægerrime ferebat se diuisum a fundamento ecclesiastici aedificij, communi oneq; sedis apostolicæ) seu Iustini imperatoris zelo fidei prouocatus, ad catholicæ ecclesiæ vnionem reuerti cuperet, reuiriq; suo capiti, ecclesiasticæ hierarchiæ præsidij, libellum professionis & fidei orthodoxæ & catholicæ ecclesiæ propriæ suæ subscriptione roboratum, etiam dicto in seipsum anathemate, si eum vnq; transgredere in posterum, misit ad B. Hormisdæ ecclesiasticæ hierarchiæ præsidem, quo mereret ab eo in communionem recipi. Cuius tenor ad verbum insertus legitur in eiusdem Ioannis ad eundem beatiss. Hormisdæ epistola, quæ ad rei fidem hic adscribere libuit.

Redditis, inquit, mihi vestræ sanctitatis literis, in Christo frater charissime, nuper per Gratium clarissimum comitem, nunc vero per Germanum et Ioannem reuerendissimos episcopos, & Felicem & Dioscorum sanctissimos diacones, & blandum presbyterum, letatus sum de speciali charitatis vestræ sanctitate, quæ vnitatem ecclesiæ dei secundum veterum patrum requiritur traditionem, & dilaceratores rationabilis gregis Christi, amore pulsare festinas. Certus igitur scito per omnia sanctissime, quia secundum quæ vobis scripti tecum cum veritate consentiens, omnes a te repudiatos hereticos renouo, &c. Omnibus actis a sanctissimis IIII. synodis, Nicena, Constantinopolitana, Ephesina & Chalcedonensi de confirmatione fidei, instituta esse ecclesiæ assentior, & nihil titubare de bene iudicatis patior, sed & conantes in ipsis vsq; ad vnum apicem placitorum turbare, lapsos esse a sancta dei generali & apostolica ecclesia scio. Et tuis verbis recte dictis euidenter utens, per præsentia scripta hæc dico: Quia prima salus est, rectæ fidei regulam custodire, et a patrum traditione nullatenus deuiare. Et quia non potest domini Iesu prætermitti sententia dicentis: Tu es Petrus, & super hanc petram aedificabo ecclesiam meam, & portæ inferorum non præualebunt aduersus eam. Atque hæc ipsa, quæ dicta sunt, rerum comprobantur effectibus. Quoniam in apostolica sede inuiolabilis semper fides catholica custoditur. Hæc igitur fides est, a qua nec cadere cupientes, sed patrum sequentes in omnibus constituta, anathematizamus omnes hæreses, & præcipue Nestorium hæreticum, qui quondam Constantinopolitanæ urbis fuit episcopus, damnatum in concilio Ephesino, a beato Celestino papa urbis Romæ, & a venerabili Cyrillo episcopo Alexandrinæ ciuitatis, & vna cum illo anathematizamus & Euticetum & Dioscorum Alexandrinæ ciuitatis episcopum, damnatum in sancta synodo Chalcedonensi, quam venerantes sequimur & amplectimur, quæ sequens sanctam Nicenam synodum, apostolicam fidem prædicauit. His coniungentes Timotheum parricidam, Hellum

Epistola Ioannis Constantinopolitani ad Hormisdæ.

Confessio, sub qua reuertentes a schismate, ad gremium catholicæ ecclesiæ recepti sunt.

- A Hellum cognominatum, anathematizamus, & huius discipulum, & sequacem in omnibus Petrum Alexandrinum similiter condemnantes. Anathematizamus similiter Acatium, quondam Constantinopolitanæ urbis episcopum, coplicem eorum & sequacem factum, nec non perseverantem in eorum communione & participatione. Quorum enim quis communionem amplectitur, eorum etiam similem adiudicationem in condemnatione consequitur. Simili modo & Petrum Antiochenum condemnantes anathematizamus cum sequacibus suis, & omnibus supradictis. Vnde probamus & amplectimur epistolas omnes beati Leonis papæ urbis Romæ, quas conscripsit de recta fide. Quapropter, sicut prædiximus, sequentes in omnibus sedem apostolicam, prædicamus etiam omnia, quæ ab ipsa decreta sunt. Et propterea spero in vna communione vobiscum, quam apostolica sedes prædicat, me futurum, in qua est semper integra deuotio Christianæ religionis & perfecta soliditas. Promittens in sequenti tempore sequestratos a communione ecclesiæ catholicæ, id est, in omnibus non consentientes sedi apostolicæ, eorum nomina inter sacra non esse recitanda mysteria. Quod si in aliquo professione hac mea deuiare tentauero, his, quos condemnaui, etiam per condemnationem propriam, confortem me esse profiteor. Huic vero professioni subscripsi manu mea, & direxi per scripta tibi Hormisdæ sancto & beatissimo fratri & papæ magnæ Romæ, per supradictos Germanum & Ioannem venerabiles episcopos, Felicem & Dioscorum diacones, & Blandum presbyterum. Huic suæ professioni propria manu subscripsit in hæc verba:
- Ioannes misericordia dei episcopus Constantinopolitanæ ecclesiæ, nouellæ Romæ, huic meæ professioni consentiens omnibus supradictis subscripsi sanus in domino. Dat. mense Martio, die XXVIII. Indictione XI. Consulibus domino Iustino imperatore Augusto, & Heradio IIII. CC.
- Eiusdem libelli professionis & fidei catholicæ ecclesiæ tenorem, idem Hormisdæ inseruit suis literis ad Hispaniarum episcopos: ut si quis (super quo consuluerant) Orientalium clericorum a prædicto schismate veniens, ecclesiasticam ab eis communionem posceret, secundum eius formam admitteretur, secundum quam & de Thraciæ & Scythiæ, Illyricique partibus, similiter & Syriæ, affirmat multos fuisse receptos, gaudentes ad recta confluere, & deuia declinasse.

Vides itaque, quæ sit & fuerit fides catholicæ per orbem ecclesiæ, videlicet ut salus nostra præcipue consistat in custodia rectæ fidei, & traditionis paternæ, seu ecclesiasticæ: ut in fallibilis illa Christi sententia, qua Simonem petram constituit, & fundamentum superædificandæ ecclesiæ, nunquam deficiat in eius cathedra, eiusdemque præsidibus & pontificibus, comprobante hoc ipsa rei euidentia, subsequens effectibus, ut eius decretis & præceptis omnes obedientiam debeant, ut in omnibus sequi eius fidem: in qua est & conseruatur integra, inuiolabilis, perfectaque Christianæ religionis & fidei soliditas, cuius eandem agnoscunt & prædicant ducem & magistrum, ut aposto-

Nota confessionem catholicæ ecclesiæ.

effici, nec ad corpus catholicae ecclesiae pertinere, quisquis superbiēdo aduersus apostolicam sedem atque eius quae supra adstruximus, singularia privilegia suas ceruices erigit. Vides ut eandem omnes sequi oporteat, & omnia eius decreta & praecepta obseruare. Et verissimum esse quod dixit ille Bonifacius, non aliter multitudinem in officio contineri posse, nisi sit vnus ad quem recurratur praepositus. Eandem plane catholicae ecclesiae confessionem orthodoxae fidei de praedictis omnibus est perspicere in illa Alexandrinae synodi orthodoxorum episcoporum (cum Arrianorum graui persecutione premerentur) ad Felicem Romanum pontificem supra citata subinde a nobis synodali epistola. Quae quoniam proluxa est, totaque conformis in eandem, quam audisti, sententiam, ex ea sequentia decerpimus, vt ex quibus totius catholicae & orthodoxae per orbem ecclesiae sententiam possis euidenter intelligere. Est autem in haec verba:

Domino beatissimo & honorabili, sancto patri Felici, sanctae sedis apostolicae urbis Romae papae, Athanasius, & vniuersi Aegyptiorum, Thebaidarum & Libyorum episcopi, in sancta Alexandrina synodo, gratia dei congregati. Deinde post plerumque: Quia apostolicis vestra beatitudo visceribus commota per tribulationem nostram, nos omnes hortata est ad tuitionem catholicae & apostolicae ecclesiae in vnum conuenire, & de nostra oppressione, canonice & vnanimiter tractare, satagentes ne aliqua de eis, quae nobis creditae sunt, rationabilibus ouibus a bestiis capiatur. Ideo pater beatissime, quia semper antecessores nostri, & nos a vestra apostolica sancta sede auxilium hausimus, & nostri vos curam habere cognouimus, praefatam apostolicam & summam sedem, iuxta canonum decreta expectimus, vt inde auxilium capiamus, vnde praedecessores nostri ordinationes, & dogmata acceperunt. Ad eam quoque quasi ad matrem recurrimus, vt eius vberibus nutriamur. Quomodo non potest mater obliuisci infantem suum: sic & vos nolite obliuisci nos vobis commissos, quoniam non leuibus nos inimici nostri implicauerunt, & quidie magis implicare moliantur afflictionibus, ferroque constringere minitantur, nisi eorum consentiamus opinionibus: id quod nequaquam vobis inconsultis agere praesumimus, canonibus quippe iubentibus, de maioribus causis nos absque Romano pontifice nihil debere decernere. Ideoque ad propositum recurrentes, & c. vestrae apostolicae sedis imploramus auxilium, quia vt credimus, non desperxit deus preces cum lachrymis sibi oblatas seruorum suorum, sed ob id vos, praedecessoresque vestros apostolicos, videlicet praesules, in summis arce constituit dominus, omniumque ecclesiarum curam habere praecipit: vt nobis succurratis, nos tuentes (cui omne episcoporum iudicium est commissum) liberare ab hostibus nostris non negligatis.

Nā scimus in Nicena magna synodo CCCXVIII. episcoporum, ab omnibus concorditer esse roboratum, non debere absque Romani pontificis sententia concilia celebrari, nec episcopos damnari. Licet haec & alia quae plurimae

Eandem catholicam ecclesiam orthodoxae fidei professionem ex synodali epistola Alexandrinae concilii demonstrare.

Synodalis epistola Alexandrinae concilii.

Apostolicae sedis ac eius praesulium, quae confessa toto orbe & ab omnibus experita autoritas, vt mater Christianitatis.

Canones ecclesiasticos iubere, ne quod inconsulto Romano pontifice in maioribus causis vsque decernatur. Cur necessitas praesulis in hierarchia ecclesiastica.

Niceno concilio confirmatos antiquos canones,

ra necessaria ab haereticis (qui nos quotidie infestant, & perdere nituntur, vt facilius nos capere possint) sint synodica capitula incensa, nobisque sublata. Qua de re, hac inuenta occasione in differenter, omni canonica & apostolica postposita autoritate, nos vi a proprijs, vobis inconsultis, illicite expellunt sedibus, ouesque nobis a Christo domino, apostolica commissas gratia, inuadunt, gradibus priuant, & quod pessimum est, & omnibus Christianis legibus inimicum, perdere decertant.

Vos ergo, vt semper vestrae sanctae sedi consuetudo fuit, periclitantibus subuenite, oppressos roborate, taliaque prohibete, & leges imponite, vt apostolica doctrina, quae in vobis est, cito ad victoriam iudicium perducere valeat nostrum, nosque apostolorum suffragante principe Petro ab imminentibus periculis liberare.

Deinde memorantes etiam statuti Niceni concilij de ordine & modo obseruando in accusationibus episcoporum: Similiter, inquit, & a supra praedictis patribus est definitum consonanter, vt si quisquam episcoporum, aut metropolitanum, aut comprouinciales iudices suspectos habuerit, vestram sanctam Romanam interpellat sedem, cui ab ipso domino potestas ligandi & soluendi, speciali est privilegio super alios concessa. Ipsa enim firmamentum a deo fixum & immobile percepit, quoniam ipsam formam vniuersorum titulorum lucidissimam dominus Iesus Christus vestram apostolicam constituit sedem. Ipsa enim est sacer vertex & cardo, in quo omnes vertuntur, sustentantur & relevantur.

Deinde ipsum affirmantes (vt superiori capite audiisti) Petrum autoritate & officio, & basim, caputque ecclesiastici aedificij, cui commissae sint a Christo clauis regni coelorum, & illa supereminens ligandi, soluendique potestas. Ad quem pertineat & haereses damnare, & orthodoxam omnibus, sanamque fidem docere & praescribere.

Igitur, inquit, ne despicias patrum tuorum patrum pietatem, bonamque intentionem: sed sicut illi patres, praedecessoresque nostros a multis liberauerunt oppressionibus & angustijs: ita & nos liberare digneris.

Nam fuit semper vestrae apostolicae sedi potestas iniuste damnatos, & vel excommunicatos, potestatis autoritate sua restituere, & eis sua omnia reddere, illosque qui eos condemnauerunt aut excommunicauerunt, apostolico punire privilegio: sicut etiam nostris & anterioribus cognouimus actum temporibus. Deinde post pauca in haec erumpunt verba: O sanctissime pater patrum, absconde blasphemias & iactantiam vaniloquorum, & insidiantium infestationes, nos & fratres nostros opprimentium & perdere volentium, qui ad vos quasi ad caput confugimus, vt vestro fultu auxilio liberemur, & vobis, nobisque commissas Christi oues, a luporum ore, domino adminiculante, antequam deglutiantur, eripiamus.

Nec enim fas est apostolicae sedi, supplicum scripto, aut sine scripto, oblatas preces despiceret: sed vt cōdecet, & privilegium vestrae sedis est, &

ne pater sententiam Romani pontificis, aut celebrant concilia, aut denentur episcopi.

Officium praesulis in hierarchia ecclesiastica.

Appellationes ex toto orbe ad sedem apostolicam.

Romanus pontifex officio & autoritate Petrus, & basim caputque ecclesiae etc. Apostolicae sedis autoritate iniuste damnatos restituere, & iniuste indices apostolico punire privilegio. Nunquam licuisse quicquam attentare in praedictum appellacionis ad apostolicam sedem interpositae.

Semper licuisse apostolicam nos,

Rolice sedi
ex toto or-
be cōcētā-
tes corāni
se euocare.

Hic vidē,
vt ante an-
nos mille
duētos illi
tot s. pōtifi-
ces affirmēt
antiquis re-
gulis sanc-
tum, ne qd
toto orbe
sup causis
episcopoz
definiret in-
cōsulto Ro-
pontifice.
Mutua offi-
cia p̄fidis et
subditorū.

Ro. pontifi-
cis officū,
extirpare
hæreses, &
orthodoxā
fidem defi-
nere.
Verbū vi-
tæ in cache-
dra Petri fi-
deliter reci-
nerit ad alio-
rum confir-
mationem.

Quanti fa-
cienā sit
prædicta
confessio.

nos, & illi nostri aduersarij, regulariter conuocemur, & ante vos de no-
stris obiectionibus cum omni probitate concertemus: sicut prædecesso-
res nostri penes vestros fecerunt antecessores, & sicut canonica in prædi-
cta sancta synodo docent instituta.

Antiquis enim regulis sancitum est, vt quicquid quamuis in remotis
& lōge positis prouincijs super episcoporum querelis, & accusationibus
ageretur, non prius accipiendum esset, q̄ ad noticiam almæ sedis vestræ
fuisset pronuntiatio prolata, que firmaret aut infirmaret, &c. ne passim ab
accusatoribus aut calumniatoribus columnæ conuellerentur ecclesiæ.

Ecce enim dei ecclesia non leuiter perturbatur, columnæq; eius nimis
infestantur, atq; a prauis hominibus amoueri nituntur. Christianorū ve-
ro voces & gemitus episcopoz, longe lateq; resonant, nouitates insurgūt,
calumniæ crescunt, persecutio grassatur, perditio fit populorū. Vestrum
itaq; est, nobis manum porrigere, quia vobis commissi sumus: vestrū est
nos defendere & liberare, nostrumq; est a vobis auxiliū expetere, vestris
parere iussionibus.

Tandem concludentes epistolam, orant eum in summa ecclesiæ specu-
lā dei gratia positum, non despiciere, non solum ipsorum, sed & Orienta-
lium omnium orthodoxorum, tam populorum, q̄ sacerdotum depreca-
tiones oblatas cum lachrymis: sed sicut, inquit, luminaria vniuerso mun-
do verbum vitæ retinentes, introductas extinguite tenebras nephandissi-
morū temporibus nostris præcaciter germinatas, quatenus funditus ex-
tinctā huiusmodi caligine, lucifer nobis resplendat per vos sanctissimus
pater, & dogmatica definitio omnes lætificans, quam gloriosi ecclesiæ san-
cti patres, in æternæ vitæ firmam hæreditatem prædicasse noscuntur.

In columen te & beneplacitum deo sanctissime pater patrum, orātem
pro nobis dominus custodiat in æuum.

Hæc non Romanus, sed Alexandrinus secundæ sedis pontifex: neq;
is qualiscunq; sed sanctus ille vereq; magnus & gloriosus Christi confes-
sor Achanasius, cuius fides, tot persecutionibus, tot exilijs, probata est: ne-
que is vnus, sed vniuersi vna Aegyptiorum, Thebaidorum & Libyo-
rum orthodoxi episcopi. In quibus nūquid dubitabimus viguisse illum
Christi spiritum; tam multis; tam sanctis; tot persecutionibus pro Chri-
sti nomine, eiusque orthodoxæ fidei confessione, tanquam aurum in igne
probatissimis, & in hoc vnum congregatis & conuenientibus, vt ortho-
doxam fidem aduersus Arrianam tuerentur perfidiam, cum ipse Chri-
stus affirmet etiam duobus aut tribus in nomine suo congregatis se in-
teresse medium? Nunquid hos ista consinxisse adulationis studio vlla
suspicio est? Nunquid vt Romanæ ecclesiæ (cum reuera non esset) au-
toritatem supra se efferrent, & statuerent? Nunquid alia prædicasse, q̄
ipsa erat rei veritas; q̄ ipsa tenebat catholica & orthodoxa per orbem
ecclesiæ?

Audis

A Audis autem q̄ non obscure, q̄ non dubie, sed veluti omnibus notoriā
am, vniuersozq; orbi confessam ac recognitā, ecclesiasticæ hierarchiæ præ-
sidis, atq; apostolicæ eius sedis auctoritatem, & quale supra adstruximus,
singulare priuilegium, q̄ recurrant supplices ad cathedram Petri, ad sum-
mam & apostolicam sedem, tanquā ad vbera matris Christianitatis vni-
uersæ, tanquam ad sacrum verticem, & caput hierarchiæ ecclesiasticæ. In-
de auxilium expetentes, vnde fatentur suos prædecessores, & ordinatio-
nes, & dogmata, & subleuationes accepisse.

Audis hos confitentes ac prædicantes, q̄ canones ecclesiastici, omnes
maiores ecclesiasticas causas, huius sedis discussione referuarint. Et pro-
pterea in summitatis arce constitutos a domino Romanos pontifices o-
mnium illius ecclesiarum cura demandata, vt per præsentis vnitatem
& auctoritatem pax & vnitas Christiana conseruaretur in ecclesia: ne qui
opprimerentur in iuste, ne ecclesiarum pastores aduersum sese tumultu-
arentur, & tot fierent schismata, quot sacerdotes: ne ille sacer ordo confun-
deretur ecclesiæ: fuisseq; semper ab initio eam huic sanctæ sedi consuetu-
dinem, vt subueniret periclitantibus, releuaret oppressos, legesq; præscri-
beret, per quas malorum coliberetur improbitas, & triumpharet doctri-
na apostolica.

Audis in super apostolicæ sedis semper eam fuisse auctoritatem, in iu-
ste damnatos, sua auctoritate potestatiue restituere, & iudices iniquos apo-
stolico punire priuilegio. Id quod testatur etiam suis, etiam anterioribus
factum temporibus. Vt nunquam licuerit appellationem seu verbo, seu
scripto ad apostolicam sedem cuiquam contemnere, aut ei non reuerēter
deferre. Vt eius iuris & priuilegij fuerit, quo suis inter se concertantes e to-
to orbe terrarum, etiam vltra marinis partibus, etiam primarum sedium
antistites, coram se euocare, vtq; sic euocati quemadmodum tenebantur,
ita etiā comparere consueuerint & suas inter se querelas coram eadem se-
de canonice prosequi, atq; inde suum reportare iudicium. Sicut, inquit,
prædecessores nostri, penes vestros fecerunt antecessores. Cuius veritatem
adhuc post clarius intelliges.

Audis præterea, vt ante mille ducentos annos testati sint illi tot tantis-
que pontifices, non tunc nuper & a recenti eorum memoria, sed ab anti-
quis temporibus, antiquis regulis sancitum fuisse in ecclesia Christi: vt
quicquid quamuis in remotis longinquisq; prouincijs, super quorum-
libet episcoporum querelis ageretur, non ante firmitatem & robur obti-
neret, q̄ ad huius sedis esset relatum noticiam, etiam firmatum aut infir-
matum auctoritate & iudicio, quod etiam in coelis ratum haberi ipse no-
bis Christus attestatus est. Vt confundatur cæca Lutheri & suorum im-
pudentia & impudentissima ignorātia (si tamen confundi & erubescere
poterunt) qui non ita nuper, atque adeo a nostra memoria dicunt Roma-
nam se extulisse ecclesiā, & sibi vendicasse primatum super alias ecclesias.

Idq;

Lutheri im-
pudēs igno-
rantia.

Idque contra omnem antiquitatem vetustamque historiam, quam nec salutasse vnquam mihi videntur a limine, contra primitiuae ecclesiae ritum & exemplum, contra ipsam denique Christi vocem. Quorum hominum prodigiosa dicam impudentia, an ignorantia, in progressu adhuc erit illustrior.

Audis denique vt ab vno Romano pontifice eiusque cathedra, expectetur ab orbe toto dogmatica verae fidei definitio, oēs laetificans, per quam extincta haereticae prauitatis caligine orbi lucifer resplendeat. Vides sacram ancoram, ad quam in quacunq; aduersarij machinatione exorta haereticae impietatis tempestate sancti patres omnes & toto orbe orthodoxi semper confugerunt: vt in qua extra maculam semper sit conseruata fides catholica, & integra, vera, perfectaque Christianae religionis soliditas.

Fidem, sententiam ac definitionem apostolicae sedis semper concordare cum orthodoxa fide & sententia catholicae ecclesiae. Proinde ipsam esse tertium indubiae veritatis eorum, quae certa nobis fide tenenda, credendaque sunt, principium. CAP. VI.

Principia demonstrati-
onis ortho-
doxae fidei
ria.
Scriptura
canonica.
Ecclesiasti-
cae traditio-
nis autori-
tas, & in qua
ca consistat.

Demonstrauimus libro primo duo nos habere certa nostrae fidei principia, & ex quibus certo demonstrari possit, quid ad fidem nostram religionemque pertineat, nempe canonicam scripturam & ecclesiasticae traditionis auctoritatem, quam euidenter sit perspicere, etiam sine scripto, etiam absque definitione synodica, in consona videlicet fide atque obseruatione totius ab initio ecclesiae, vt quam certum est descendisse ex viua traditione apostolica. Et quoniam scripturas suo quilibet sensu intelligit, nec vsquam ita sunt apertae, vt ab haeticorum vi fraudisque se prorsus vindicent, vt quouis flecti, trahi, detorquerive, non se patiantur a callido versutoque ingenio: in omni fluctuatione, dubitatione, exortaque nouitate haeretica ad catholicam ecclesiae communem sensum, velut ad sacram ancoram, velut ad inflexibilem columnam, roburque & firmitermentum veritatis, velut ad indubitam orthodoxae veritatis regulam, & magistratam rectae intelligentiae scripturarum omnium, quae ad ipsas scripturas potius confugiendum docuimus.

F Sed quoniam inter illos haereticae persecutionis turbines, tempestates & procellas, quibus ab ipsis pene fundamentis vniuersum fere terrarum orbem concussum aliquando, paulo post clarissime intelliges, non erat quorumlibet, nec in singulis facile illum perspicere atque intelligere. Itaque ne inter eiusmodi turbas & fluctus incerti fluctuarentur Christiani fideles, circumferrenturque omni vento doctrinae, ecclesiae suae prouidens misericordissimus dominus, speculam quandam inter nos constituit, cathedram videlicet apostolorum, & totius ecclesiasticae hierarchiae principis Petri, ad quam facilis cuique pateret recursus, quam in omni dubitatione posset facile consulere. In ea singulari priuilegio incorruptam semper seruans apostolicam illam doctrinam & traditionem, quam viua voce ab initio ab ipsis accepit apostolorum principibus, ipsamque catholicae fidei & Christianae religionis integritatem ac soliditatem, continuaque ortho-

doxo-

A doxorum in ea episcoporum successione propagaret ad finem vsque seculi, ad quam inter fluctus & turbines eiusmodi, velut ad certam orthodoxae veritatis magistratam, & regulam respicerent, quam sequerentur, quicumque errare nollent Christiani fideles. Et vnde omnium ad eandem relatarum quaestionum certa omnibus veritas expectanda foret. Quod cum Mosaicae illi cathedrae diligenter prouisum fuisse a domino, supra demonstra-uerimus, nunquid suae Christum ecclesiae tanta in re defuisse credendum est: praesertim quem audisti rogasse singulariter pro fide Petri ecclesiasticae hierarchiae capituli, ne vnquam deficeret ad confirmandos fratres in fide. De quo si insuper certam semel acceperimus catholicae per orbem ecclesiae confessionem & sententiam, iam tertium nobis partum demonstratumque erit indubiae veritatis eorum, quae certa fide tenenda credendaque nobis sunt, principium, nempe fides, sententia ac definitio sedis apostolicae. Ita enim quamcumque huius fidem intellexerimus, definitionem & sententiam, eandem catholicam esse ecclesiae iam certi erimus. Quanquam autem catholicae per orbem ecclesiae, certam de hoc fidem, confessionem, & sententiam, praecedenti capite euidenter demonstraauerimus ex tenore professionis orthodoxae fidei, sub qua toto Oriente, Meridie, & Septentrione, a schismate reuertentes meruerunt ad communionem apostolicae sedis, & catholicae Christi ecclesiae recipi (quam eiusdem catholicae ecclesiae fuisse fidem & confessionem nihil dubitandum est. Nam quos separauerat fidei confessionisque diuersitas, eosdem catholicam ecclesiae rursus reconciliauit fidei confessionisque vnitas) Quae vt audisti, clarissime affirmat in fallibilem illam Christi sententiam, qua Simonem, petram fundamentumque superaedificandae ecclesiae constituit, nunquam deficere in eius cathedra & successoribus, hoc ipsum comprobante rei euidentia, subsequensque effectibus, quod aduersus illam cathedram portae inferorum nunquam praualuerunt. Imo quae in eadem fides catholica extra maculam semper conseruata sit, & Christianae religionis integra, vera, perfectaque soliditas. Idem comprobatur tot orthodoxorum & sanctissimorum episcoporum in Alexandrinam synodum conuenientium synodalis epistola, qua omnes illi attestantur & consentunt, verbum vitae in ea cathedra fideliter retineri ad aliorum confirmationem, atque ad extinguendas vbique exortas haeticorum tenebras. Indeque a toto orbe expectari dogmaticam definitionem exortae vbicumque controuersiae & dubitationum, quam omnes sequi oporteat. Cui etiam vniuersam (quam post explicabimus) primitiuae ecclesiae intelliges attestari historiam. Hic tamen aliquot sanctorum patrum, in quibus illum catholicam ecclesiae communem sensum facile erit intelligere ac perspicere, adde-mus hoc ipsum confirmare & adstruere testimonijs.

Irenaeus ille beatissimus Polycarpi Ioannis discipuli auditor, aduersus Valentinum caeterosque sui seculi haeticos (vt primo libro explicauimus) ostendens, quae nam esset vera apostolorum doctrina, affirmat eandem

Apostolicae
sedis autori-
tate esse or-
thodoxae fi-
dei regulam,
ex catholica
ecclesiae fi-
de & confes-
sione demon-
strare.

Idem ex eo
sensu san-
ctorum patrum
coprobare.

Irenaei testi-
monio li. 9.

Kk per-

perspici in ecclesijs vniuersis, quæ (modo orthodoxæ sint, & membra ca-
tholicæ ecclesiæ) adhuc hoc ipsum observant, quod ab initio traditum re-
ceperunt ab apostolis. Aduersus hæreticos tamen, vt inefficacem aut vt
infinitum per vniuersas ecclesias discursum fugiens, vnam ex omnibus
& pro omnibus profert maximam, vt dicit, antiquissimam, atq; omnibus
cognitam Romanam ecclesiam, atq; eius fidem proferens, confundit vni-
uersos, qui scripturis confundi non possunt, hæreticos.

Quoniam igitur, inquit, valde longum esset omnium hic ecclesiarum
enumerare successiones, maximæ & antiquissimæ ac ab omnibus cog-
nita a glorioliss, duobus apostolis Petro & Paulo fundatæ ecclesiæ, eam
quam habet ab apostolis & annunciatam omnibus fidem per successio-
nes episcoporum ad nos vsq; peruenientē iudicantes cōfudimus omnes, qui
quoquo modo, vel per sui placentiā, vel vanam gloriā, vel per cæcitatē &
sententiā malam, præterq; oportet, colligunt. Ad hanc enim ecclesiam pro-
pter potentiorē principalitatem necesse est omnē conuenire ecclesiam,
hoc est, eos qui sunt vbiq; fideles, in qua ab his qui sunt vndiq; conserua-
ta est ea quæ ab apostolis traditio. A quibus enumerans deinceps succes-
sionem in Romana ecclesia episcoporum vniuersam, ad Eleutheriū vsq;
qui tūc præsidebat sedi apostolicæ: Hac, inquit, ordinatione episcoporum
& successione, ea quæ est ab apostolis traditio in ecclesia & veritatis præ-
conizatio peruenit vsq; ad nos, & est plenissima hæc ostētio, demonstrās
vnam & eādem viuificatricem fidem esse, quæ in ecclesijs ab apostolis est
tradita, & vsq; nunc conseruata in veritate.

Audis quid dicat ille sanctus Irenæus, vix vnus hominis ætate post a-
postolorum tempora vniuersam toto orbe ecclesiā, & eos qui sunt vbiq;
fideles, necessario conuenire debere ad Romanam ecclesiam, propter po-
tētiorem eius principalitatem, hoc est, ob primatum quem obtinet, & eti-
am tunc (vt vides) obtinuit inter ecclesias. Quem a recenti atque adeo no-
stra memoria, isti sacrosanctæ maiestatis & autoritatis ecclesiasticæ gigan-
te oppugnatores, dicunt eandem sibi vsurpasse, & vt similes habēt labra
lactucas, inueniunt quibus hoc persuadeant.

Audis quid ille velut adamantinum murum confidentissime obiciat
hæreticis, quo confundat eorum, qui confundi alioqui nesciunt, perui-
ciam, nempe Romanæ ecclesiæ fidem: in eadem incorruptam conseruari
affirmans apostolicam ab initio doctrinam & traditionem: idem videli-
cet, quod in libello illo professionis orthodoxæ & catholicæ fidei capite
præcedenti, iterum iterumq; audiisti.

Audis deniq; vt eadem perueniat ad nos, haud equidem scripto, sed
continua in eadem sede ab apostolis orthodoxorum episcoporum per-
enniq; successione, quam in vna hac sede ab ipso Petro ad Paulum vsq;
tertium, qui eidem nunc cathedræ præsidet certū est non defecisse. Quam
& ille plenissimæ probationis loco statuit conseruatæ integritatis, vni-
tiscq;

A tisque fidei in eadem cathedra, ab apostolis ad nos vsque. Cuius etiam
diuus Augustinus in se virtutem fatetur & efficaciam, per eandem se-
rentum affirmans in catholica ecclesia, ita scribēs aduersus Manichæi epi-
stolam: In catholica ecclesia, atque eius gremio me iustissime tenet ab ipsa
sede beati Petri apostoli, cui pascendas oues suas dominus commēdauit,
vsque ad præsentem episcopatum, successio sacerdotum, tenet & ipsum
catholicæ nomen, quod non sine causa inter tam multas hæreses sic ista
obtinuit. Vides itaque etiam Augustinum quid retinuerit in catholicæ
ecclesiæ gremio. Vides inter tot vndique exortas hæreses, vnam Petri se-
dem catholicæ nomen semper cum fide retinuisse, nec frustra pro eo ro-
gasse Christum, ne deficeret fides eius ad alios confirmandos in fide.
Quod vide quoties in facie totius orbis iactitent, & tanquam notoria
perspectaque omnibus rei euidentia comprobatum proferant sanctissi-
mi illi pontifices.

B Lucius ille gloriosus martyr & pōtifex ante annos mille & circiter tre-
centos, ad consulta Occidentaliū per Gallias & Hispanias episcoporum
ex autoritate apostolicæ sedis respondens, post explicatam de omnibus
eiusdem sedis sententiā, eamq; viuam, non scriptam traditionem apo-
stolorum affirmans, subiūgit in hæc verba: Hæc sancta & apostolica ma-
ter omnium ecclesiarum Christi ecclesia, per omnipotentis dei gratiam,
a tramite apostolicæ traditionis nunquam errasse probatur, nec hæretico-
rum nouitatibus deprauata succubuit: sed vt in exordio normam fidei
apostolicæ percepit, ab autoribus suis apostolorum Christi principia-
bus, illibata sine renus manet secundum ipsius domini saluatoris nostri
diuinam pollicitationem, qui discipulorum suorum principi in suis fatus
est euangelij: Petre, inquit, ecce Satanas expetiuit, vt cribraret vos,
sicut qui cribrat triticum: ego autem pro te rogavi, ne deficiat fides tua: &
tu aliquando conuersus confirma fratres tuos. Hactenus ille.

C Audis quid dicat gloriosus ille Christi martyr & pōtifex, quo tempo-
re, & quibus dicat, non in angulis domorum aut penetralibus, sed in facie
totius ecclesiæ, omnibus Galliarum Hispaniarūq; episcopis, & tanquam
rem omnibus confessam & notoriam. Dicit autem idem, quod iam ex
Irenæo, & paulo ante ex confessione orthodoxæ fidei catholicæ toties au-
diuisti, nempe vnam hanc sedem a tramite apostolicæ traditionis nun-
quam aberrare, nunquā pollui hæreticorum prophanis nouitatibus: sed
normam fidei vt ab initio accepit ab apostolis, ad finem vsq; seculorum
conseruare incorruptam.

Eadem prorsus scribit ille Felix eidem cathedræ præsidens ad Beni-
gnum episcopum, respondens literis eius, quibus apostolicam sedem su-
per quibusdam quæstionibus & dogmatibus fidei consuluerat. Post cuius
ius explicatam sententiā dicit, quod ille Lucius, eam esse apostolorum
viuam traditionem. In cuius confirmationem subiūgit dicta verba an-
Felicis.

Sedes apo-
stolica cur
catholica.Lucij testi-
monio.

te vsurpata a Lucio. Hæc enim, inquit, sancta & apostolica mater **D** omni-
um ecclesiarum Christi ecclesia, per omnipotentis dei gratiam a tramite
apostolicæ traditionis nunquam aberrasse probatur. Et cætera, vt ex Lu-
cio citata sunt. Addit deinceps: Quoniam dominus & saluator omni-
um, cuius fides est, &c. & qui fidem Petri non defecturam promisit, con-
firmare quoque eum fratres suos admonuit, quod apostolicos pontifices,
meæ exiguitatis prædecessores, confidenter fecisse semper, cunctis est co-
gnitum: quorum & pusillitas mea, licet impar & minima, pro suscepto
ramen diuina dignatione ministerio cupit pedissequa existere. Hæc ille
Felix non longe post Lucium. Marcus præterea, eiusdem sedis & vni-
uersalis ecclesiæ episcopus, ad beatissimum Athanasium, & vniuersos
Aegyptiorum episcopos, respondens de quibus consultus erat decretis
Nicenæ synodi, quæ Arriani per vniuersum Orientem autentica curae
erant abolere incendio, affirmat in primis scriptorum ab ipsis veritatem di-
ligenter se inuestigasse ac didicisse a suis qui eidem etiã interfuissent con-
cilio: Non, inquit, quasi nos sinistrum aliquid vestra ex parte arbitrare-
mur: sed quia nos, & vos, aliosque absque vlla in posterum titubatione,
vnum sentire optaremus, & sancta Romana ecclesia, quæ semper imma-
culata mansit, & domino prouidente, & beato Petro opem ferente in fu-
turo manebit, sine vlla hæreticorum insultatione, firma & immobilis o-
mni tempore persisteret. Deinde post consignatã eisdem apostolicæ sedis
autoritate fidem & veritatem capitulorũ aut decretorum Nicenorũ, quæ
ipsis per copiam aut transumptum mittebat, de eiusdẽ sedis autoritate &
priuilegio subiungens: Hæc, inquit, sancta & apostolica mater omnium
ecclesiarum Christi ecclesia, per omnipotentis dei gratiam, a tramite apo-
stolicæ traditionis nunquam aberrasse probatur. Et cætera omnia eisdem
verbis, vt a Lucio & Felice ea ante dicta fuerunt.

E
F
Ante hunc Eusebius eiusdem Romane & vniuersalis ecclesiæ sanctif-
simus p̄fex, in epistola ad vniuersos per Campaniam & Tusciam epi-
scopos, inter alia docens, vt diligenter obseruent decreta sedis apostolicæ,
subdit in hæc verba: Prima enim salus est rectæ fidei regulas custodire, &
a constitutis patrum nullatenus deuiare. Nec potest domini nostri Iesu
Christi prætermitti sententia dicentis: Tu es Petrus, & super hanc pe-
tram ædificabo ecclesiam meam. Et hæc quæ dicta sunt, rerum compro-
bantur effectibus: quia in sede apostolica extra maculam semper est ca-
tholica seruata religio. Vides vt hac ipsa rei euidencia, quod videlicet in
sede apostolica semper extra maculam seruetur Christiana religio, com-
probet, eius decretis obediendum esse, vt eius super quam suo modo
constructum sit vniuersum ædificium ecclesiasticum. Eandem catholi-
cæ ecclesiæ de hac apostolica sede sententiã in illius magne Chalcedonen-
synodi sexcentorum triginta episcoporum ad beatiss. Leonem synodali
epistola, qua actis definitionibusq; suis apostolicæ autoritatis robur im-
par-

Marci pon-
tificis.

Eusebij.

Synodi
Chalcedo-
nen. testi-
monio.

A partiri postulabat, adest perspicere. In qua inter cætera gratulantes eidem
sedi tam doctum, tamq; sanctum pontificem: Non delinimus, inquit,
domino deo nostro gratias agere & pariter supplicare gratulantes, q; tan-
tæ sanctitatis, tantæ fidei, tantæq; doctrinæ, apostolicæ sedi, vnde religio-
nis nostræ fons & origo manat, antistitem dederit. Audis quid illi DC.
XXX. patres, imo vero quid vniuersa de apostolica sede sentiat Christi
ecclesia, nempe vt inde in ecclesiam vniuersam, velut perennis quidã fons
& origo religionis nostræ, sincerissimos riuos deriuat. Atq; idem vniuer-
sos de ea orthodoxos sanctosq; patres sensisse inuenies.

Hinc & ille orthodoxus doctissimusq; Hieronymus, in Oriente pro-
pe Anthiochiam habitans, non confidens de his quas pertractabat fidei
scripturarumq; quæstionibus, quisnam certus esset catholicæ ecclesiæ sen-
sus, inter tot tumultuantes Oriētis ecclesias, inuenire posse ac perspicere,
vltra tam vasta terrarum mariumq; spacia apud vnam Petri cathedram,
B eundem requirendum censuit, in hæc verba scribens ad Damasum Ro-
manum pontificem.

Quoniam vetusto Oriens inter se populorum furore collisus, in di-
scissam domini tunicam, & desuper contextam minutatim discerpit, &
Christi vineam exterminant vulpes, vt inter lacus contritos qui aquam
non habet, difficile, vbi fons signatus & hortus ille conclusus sit, possit in-
telligi: ideo mihi cathedram Petri, apostolico oro laudatam, censui consu-
lendã, inde nunc animæ meæ postulans cibum, vnde olim Christi ve-
stimenta suscepi. Neq; vero vastitas tanti elementi liquentis, & interia-
cens latitudo terrarum me a preciosæ margaritæ potuit inquisitione pro-
hibere. Vbicunque fuerit corpus, congregabuntur & aquilæ. Profliga-
to a sobole mala patrimonio, apud vos solos incorrupta patrum serua-
tur hæreditas. Ibi cespitè terra fecundo dominici seminis puritatem
C centeno fructu refert, hic obruta sulcis frumenta, in lolium auenasque
degenerant. Nunc in Occidente sol iusticiæ oritur: in Oriente autem
Lucifer ille qui ceciderat, super sydera posuit thronum suum. Vos estis
lux mundi, vos sal terræ, vos vasa aurea & argentea, hic testacea vasa
& lignea, virgam ferream, & æternum opperiantur incendium. Quan-
quam autem me tua terreat magnitudo, inuitat tamen humanitas. A
sacerdote victimam salutis, a pastore præsidium ouis flagito, facessat
inuidia Romani culminis, recedat ambitio. Cum successore piscatoris
& discipulo crucis loquor: Ego nullum primum nisi Christum sequens
beatitudini tuæ, id est, cathedræ Petri, communionem confocior. Super
illam petram ædificatam ecclesiam scio. Quicumque extra hanc domum
agnum comederit, prophanus est. Si quis in arca Noe non fuerit, peribit
regnante diluuiò. Hæc ille Hieronymus. Qui rursus ad eundem, post
expositum a se symbolum fidei, subiungit in hæc verba: Hæc est fides,
papa beatissime, quam in catholica didicimus ecclesia, quamq; semper

tenuimus. In qua si minus perite, aut parum caute forte aliquid positum est, emendari cupimus a te, qui Petri sedem & fidem tenes. Si autem hæc nostra confessio apostolatus tui iudicio comprobatur, quicumque me culpasse voluerit, se imperitum, vel maleuolum, vel etiam non catholicum, sed hæreticum comprobabit. Hæc iterum ille Hieronymus. Qui etiam aduersus Ruffinum scribens huius sedis fidem etiam angelis de coelo præfert, si aliter annuntiarent. Nunquid igitur etiam in orthodoxo hoc Hieronymo non perspicis quisnam semper fuerit ac sit catholice & orthodoxæ ecclesiæ sensus & consensus: idem nempe, quem toties ex totius ecclesiæ confessione audisti superius, & post adhuc clarius intelliges. Vt ad illam tanquam ad orthodoxæ veritatis regulam ac magistram, suboriente aliquo hæretici flatus turbine sit confugiendum. In qua sola seruetur, inquit, incorrupta illa patrum hæreditas. Viua illa apostolica traditio, quam ab initio ab ipsis apostolorum principibus accepit. Illa orthodoxa catholice ecclesiæ fides, quam etiam angelis de coelo, si aliter annuntiarent, præferre non dubitat. Vt ad illam necesse sit omnem ecclesiam conuenire, & eos qui sunt ubique fideles, a qua quisquis diuisus fuerit, quisquis extra eam agnum comederit, prophanus est, inquit, extra arcam illam est, quæ sola saluat: & peribit, inquit, ingruente diluuiio. Quare & alibi etiam dicit: Si quis cathedræ Petri iungitur, meus est. Vitalem non nosco, Melitum respuo, Paulinum ignoro, ut qui ab huius sedis communionem se separauerunt. Vides ut etiam non catholicum, sed hæreticum pronuntiare non dubitet, quisquis huius sedis damnat, impugnatue iudicium.

Episcoporum
Terraconensium
provincia
communis testi-
monio.

Eundem catholicæ ecclesiæ orthodoxum sensum vide num prospicis as in illis Terraconensium, provinciarum vniuersis episcopis, qui exortas inter se dubitationes ad Petri cathedram referentes, ante annos vndecies fere centenos in hæc verba scripserunt ad B. Hilarium Romanum pontificem: Etiam si, inquit, nulla diceret necessitas ecclesiasticæ disciplinæ, expectandum nobis reuera fuerat illud privilegium sedis vestræ, quo susceptis regni clauibus, post resurrectionem saluatoris per totum orbem beatissimi Petri singularis prædicatio, vniuersorum illuminationi prospexit. Cuius successoris principatus, sicut eminent, ita metuendus est ab omnibus & amandus. Proinde nos deum in vobis primitus adorantes, cui sine querela seruitis, ad fidem recurrimus apostolico ore laudatam: inde responsa quærentes, vnde nihil errore, nihil præsumptione, sed pontificali totum deliberatione præcipitur. Hactenus illi. Mihi sane idem fuisse & in illis videtur, quem ante audiuisti, de sede apostolica communis catholice ecclesiæ sensus, ut agnouerint huius sedis singulare privilegium, ut non ignorauerint, vnde in occurrentibus dubijs deberent responsa petere, vnde Christus ipse, tanquam de nauicula Petri, nobis perpetuo respondeat. In primis enim fatentur ecclesiasticæ disciplinæ hoc necessitatem requirere,

A quire, ut quicquid toto orbe mouetur, vnde oritur aliquid turbationis aut scandalum in ecclesia, ad apostolicam sedem hoc referendum sit. Quæ, inquit, etiam si non vrgeret necessitas, tamen illius sedis privilegium omnibus merito expectandum esset & consulendum pro discutendis dubitationum ac nouitatum exortis tenebris, quo vniuersorum Christus illuminationi prospexit. Deinde principatum ecclesiæ agnoscentes & confitentes in successoribus Petri, omnibus reuerendum atque amandum, ad fidem recurrunt eius cathedræ, vnde nihil errore, sed pontificali totum deliberatione præcipitur.

Idem fecisse & sensisse vniuersos Numidiæ episcopos, testis est beatissimi Damasi ad eosdem epistola illa de corepiscopis: Non probare, inquit, non possumus vestram diligentiam circa instituta maiorum, quæ cuncta quæ possunt aliquam recipere dubitationem, ad nos quasi ad caput (ut semper fuit consuetudo) deferre non desinitis, ut inde capiatis responsa, vnde accepistis institutionem & normam recte viuendi. Vnde nec immemores vos canonum esse recordamur, qui & ipsum fieri præcipiunt. Non quasi vobis scientiæ ecclesiasticæ regulæ aliquid desit, sed ut autoritate sedis apostolicæ fulti in nullo ab eius deuictis institutis. Hæc ille Damasus. In quibus audis, quid ante mille ducentos annos, requirebat antiqua & semper ab initio obseruata ecclesiastica consuetudo, quid regulæ aut canones ecclesiasticæ disciplinæ, nempe ut ad caput referretur omnis vbiq; orta quæstio, dubitatio, aut controuersia.

Episcoporum
Numidiæ
communis testi-
monio.

Et quando ex vniuersis quæ tractabimus deinceps, non erit obscurum intelligere catholicæ ecclesiæ consensum de illo singulari privilegio quod hic adstruimus cathedræ Petri. Vnum adhuc adiungere prædictis libuit ex Oriente testimonium, sed quod multorum instar erit, & in quo non erit difficile totius etiam catholicæ ecclesiæ consensum perspicere, Iustiniani, inquam, gloriosissimi & vere orthodoxi imperatoris. Qui cum in Orientalibus partibus quidam Nestorianam renouarent perfidiam, audiens religiose, quanta cum reuerentia id tulerit ad cathedram Petri in hæc verba scribens ad Ioannem Romanum pontificem per suos ad ipsum oratores Hyppatium & Demetrium.

Nota ante
annos mil-
le ducentos
quid requi-
rebat anti-
qua, & ab
initio obser-
uata eccle-
siastica con-
suetudo, quæ
regulæ aut
canones ec-
clesiasticæ
disciplinæ,
Iustiniani
principis tes-
timonio.

Victor Iustinianus, &c. Reddentes honorem debitum apostolicæ sedi, & vestræ sanctitati, quod in votis nobis fuit & est, & ut decet tanquam patrem honorantes vestram beatitudinem, omnia quæ ad statum ecclesiarum pertinent, festinamus ad noticiam deferre v. s. Quoniam magnum semper nobis fuit studium autoritatem vestræ apostolicæ sedis, & statum sanctarum ecclesiarum dei custodiri, quæ hactenus obtinet, & qui incōmote permanet, nulla intercedente contrarietate. Ideoque sacerdotes omnes Orientalis tractus, & vniuersi v. s. properauimus. In præsentem ergo, quoniam ita commodum est, tametsi manifesta videatur, quæ nunc mouentur, & secundum apostolicæ sedis vestræ doctrinam

ab omnibus semper sacerdotibus custodita, & prædicata, necessarium **D**
tamen duximus ad noticiam v. s. peruenire. Neque patimur quicquid
quod ad ecclesiarum statum pertinet, quamuis manifestum & indubi-
tatum sit quod mouetur, vt non etiam vestrae innotescat sanctitati, quia
caput est omnium sanctarum ecclesiarum, cui per omnia studemus ho-
norem & auctoritatem accrescere. Subiungens deinde, quemadmodum
a quibusdam monachis renouaretur olim damnata Nestoriana perfidi-
a: Rogamus ergo, inquit, vestrum paternum affectum, vt vestras ad
nos destinetis literas, & ad sanctissimum episcopum huius almæ vrbis
vestrum fratrem (quoniam & ipse per Hyppatium & Demetrium scri-
bit ad v. s. festinans in omnibus sequi sedem apostolicam beatitudinis
vestrae) quibus manifestum nobis faciatis, quod omnes qui prædicta re-
cte consentent, suscipit v. s. & eorum qui Iudaice ausi sunt negare fidem
rectam, condemnat perfidiam, plus enim ita, & circa nos omnium a-
mor, & vestrae sedis crescat auctoritas, & quæ ad vos est, vnitas sancta-
rum ecclesiarum seruabitur, quando per vos didicerint omnes beatissimi
mi episcopi, eorum, quæ ad vos relata sunt, synceram v. s. doctrinam,
&c. Diuinitas te seruet per multos annos, sancte & religiosissime pater.
Hactenus ille Iustinianus. Sed hæc paulo citra mille annos scripta sunt,
inclinante iam orbe ad schismata & seditiones grauissimaque scandala,
Constantinopolitanorum præcipue episcoporum ambitione excitata,
qua se inter Orientis ecclesias supra modum suum efferre conati sunt. La-
befactato quoque iam plurimum ecclesiasticæ hierarchiæ vigore. In qua,
quo versus illam primatiuam ecclesiam ascenderis altius, tanto semper
sedis apostolicæ dignitatem auctoritatemque magis viguisse inuenies,
quanto magis ipsa viguit Christiana religio. Attamen illo ipso seculo vi-
des vt vere orthodoxus imperator statum sanctarum ecclesiarum, qui
eatenus inconcussa durauerat ab initio, conseruari cupiens & studens, **F**
vniuersos Orientalis tractus sacerdotes & episcopos, qui per præceden-
tia (de quibus post audies) schismata excitata per Acatium Constanti-
nopolitanum & alios adhuc extra communionem remanserant catholi-
cæ ecclesiæ & sedis apostolicæ, eidem sedi subditos rursus & vnitos face-
re sedulo curauerit. Vtq; (quod diligenter notandum est) fateatur velut
toti orbi euident & notorium, vnitatem sanctarum dei ecclesiarum con-
sistere in earum vnitate ad Romanum pontificem. Ita enim, inquit,
quæ ad vos est, vnitas sanctarum ecclesiarum seruabitur. Præterea, vt
nihil ad statum sanctarum ecclesiarum pertinens, quamuis manifestum
& indubitatum videretur, moueri permiserit, inconsulto Romano pon-
tificem omnium, vt dicit, ecclesiarum capite. Vt doctrinam huius sanctæ
sedis (de quo nunc præcipue agimus) tanquam magistræ rectæ fidei
toto orbe tenuerint, crediderint, & confessi fuerint omnes orthodoxi
sacerdotes & episcopi. Vt non satis habuerint Constantinopolitanus
& Orien-

Ecclesiarum
vnitatem
in earum vnitate
ad Romanum
pontificem
consistere.

Apostolicæ
sedis, vt
magistræ re-
cte fidei, do-
ctrinam se-
cutos sem-
per ortho-
doxos oēs.

A & Orientalium sedium orthodoxi episcopi quosdam damnatae olim in
Ephesina synodo Nestorij impietati communicare ad hoc vt a commu-
nionem excluderentur fidelium, nisi suis literis eis significasset Romanus
pontifex, se quoq; tales a sua communionem alienos habere, secus autē sen-
tientes recipere, vt huic orthodoxi illius Hieronymi (quam supra audisti)
catholicæ sententiæ: Si quis cathedræ Petri iungitur, meus est, animo fide-
liter acquiescentes: ita magnopere metuentes, ne quos inconsulta temeri-
tate damnarent, quos non damnasset apostolicæ sedis iudicium.

Vides postremo vt non dissimulante habuerit, prudentissimus alio-
qui victoriosissimusq; imperator, sibi quoq; subditorum erga se animos
& amorem hinc aucupari, quod suo studio Romani pontificis literis in-
notesceret omnibus apostolicæ sedis, de quibus consulerat, sententia.

B Itaq; vt hic tandem concludamus: Habes iam multifariā demonstra-
tū cathedræ Petri & ecclesiasticæ hierarchiæ præsidis singulare privilegi-
um. Primum ex ipsa ratione societatis ecclesiasticæ, quæ sine hoc omnino
subsistere non poterat, nec ad suum finem attingere. Deinde ex ipsa eccle-
siæ nostræ umbra & figura in synagoga veteri, a qua ad corresponden-
tem sibi euangelicæ lucis soliditatem efficax esse argumentum ostendi-
mus. Præterea ex ipsis scripturis euāgelicis, fidelibusq; Christi ipsius ver-
bis. Postremo ex ipsa rectæ intelligentiæ scripturarum amissi, certaq; re-
gula, videlicet catholicæ ipsius ecclesiæ consensu aperta q; confessione.

Epilogus
demonstra-
torum ha-
ctenus.

C Habes insuper illam Christi fidelem promissionem: Et portæ infero-
rum non præualebunt aduersus eam, non minus pertinere ad caput fun-
damentumq; ecclesiæ, atq; eius cathedram, q̄ ad catholicam desuper ædi-
ficatam ecclesiam: sicut non potest fundamento euerso subsistere ædifici-
um, hoc ipsum comprobante rei euidentia subsequenti q; effectibus. A-
que non posse illius fidem deficere. In qua perpetuo conseruatur aposto-
licæ traditionis fideiq; integritas atq; integra patrum hæreditas, nulla vn-
quam infecta contagione prauitatis hæreticæ nunquam maculanda.

Habes postremo demonstratum constabilitumque tertium indubiæ
veritatis eorum, quæ certa fide tenenda nobis credendaq; sunt, princi-
pium, nempe fidem, sententiam, definitionemq; sedis apostolicæ: quæ cer-
ta est orthodoxæ veritatis magistra & regula, talemque semper se exhi-
bit in omni turbine tempestateque hæretica, qua ab ipsis fundamen-
tis & sedibus, vna hac persistente immobili, totus aliquando terrarum
orbis concussus commotusque est: quemadmodum post luce clarius de-
monstrabimus. A cuius fide & sententia æque non potest dissentire ca-
tholica per orbem ecclesia, q̄ non potest corpus vniuersum a suo capite, a
quo illi omnis sensus influit.

Hæreticorum aduersus præsertim catholicam orthodoxamq; de privilegio cathedræ Pe-
tri veritatem, calumnias obiectionesq; dissoluere.

CAP. VII.

Vt ora

Thorthodoxis omnibus reuerenda & sacrosancta, ita hæreticis schismaticisque grauis nimium, inuidiosaque fuit apostolicae sedis autoritas: vt quæ sola semper vigilauit & vixit aduersus eorum perfidiam, & impijs eorum conatibus obstitit. Sed nūquam eo temeritatis & insolentiae eorum euasit ac prorupit improbitas, vt palam apertoque Marte eius impugnarint autoritatem: quemadmodum quidam nostro seculo. Aduersus quos quum iam euidenter demonstra uerimus illius cathedræ Christi oratione impetratum illi singulare priuilegium comprobatum (vt toties audisti) aperta catholicae ecclesiae confessione, communique consensu atque ipsa rei euidentia. Vtque aduersus eandem portæ inferorum nūquam præualere poterunt, quid tãdem habent, quod obijciant?

Calumniæ hæreticorum aduersus apostolicæ sedis indefectibilis fidei priuilegium.

Sed inquit: Si nunquam præualituræ sunt inferorum portæ, nec aduersus catholicam ecclesiam super Petrum ædificatam, nec aduersus fundamentum caputque ecclesiastici ædificij Petrum ipsiusque successorum, & cathedram, quid ergo aduersus successorum eius plurimos, quos fuisse vita sceleratissima constat, atque adeo aduersus Romanam illam curiam, quam sentinam malorum omnium videri volunt, in tantum præualuisse eisdem videmus? Et hic omnes maledicentiæ suæ neruos intendit & explicat ille angelicæ castitatis & sanctimonie Lutherus, & quicquid viciorum & impuritatis comminisci potest (quæ sane non pauca illi ad manum est) homo ex vicijs & conuicijs confusus, polluto, blasphemusque ore in apostolicam sedem expuit.

Dissolutio earundem.

At nos nullius palpamus vicia, sed dicimus cum beatissimo Augustino, quia iustos oportet esse dei ministros & ecclesiasticæ hierarchiæ præpositos, si iuste ministrare voluerint. Si iusti esse noluerint, habent ipsi iudicem suum, cuius iudicium & manus non effugient, & potentes potenter tormenta patientur. Nos vero quid eo calu facere oporteat, clarissime docuit Christus, dicens de sceleratis hominibus, qui cathedræ præsidebant: Super cathedram, inquit, Moysi sederunt scribæ & pharisæi. Omnia ergo quæcunque vobis dixerint, seruate & facite: sed secundum opera eorum nolite facere. Omnia ergo, quia super cathedram sedent, & quæcunque vobis dixerint, absque vlla exceptione seruate diligenter & facite, hoc est, obedite per omnia. Vides peccata præfidentium non derogare priuilegio cathedræ: quemadmodum hoc supra euidenter demonstrauiamus.

Ad fidem pertinere illam promissionem Christi, quod portæ inferorum non præualebunt aduersus ecclesiam ædificatam super petram.

Quare illorum respondentes calumnie dicimus, illam Christi fidelem promissionem, qua inferorum portas promisit non præualituræ aduersus ecclesiam super Petrum ædificatam, & ex consequenti, multo minus aduersus Petrum, vt caput fundamentumque ecclesiæ, de fide intelligenda esse, vt quæ & in petra illa fundamentoque ecclesiæ, & in ecclesia super eadem ædificata, integra semper synceraque permansura sit. Nam a pecca-

to, quan-

Ato, quandiu in hac militia sumus, nemo immunis, neque ecclesiastici fundamenti ædificij, aut caput hierarchiæ ecclesiasticæ, neque ipsa ecclesia, quæ aliud non esse, quam Christi delictum cõgregationem quandam, supra demonstrauiamus. Inter quos, cum nemo sit, non solum impeccabilis, sed neque qui opus non habeat quotidie etiam pro suo ipsius peccato deprecari deum (Si enim, inquit ille, dixerimus quonia peccatum non habemus, ipsi nos seducimus, & veritas in nobis non est) quomodo ergo absque peccato etiam mortali nostram hanc vendicabimus ecclesiam? Nisi in damnatam iam dudum explosamque eorum sententiam reincidere voluerimus, qui omni mortali peccato contendunt nos extra ecclesiam fieri, & ab eius unitate separari. Proinde nec sacerdotes, nec episcopos hoc esse, quod dicuntur aut habentur, nec vllam in ecclesia potestatem autoritatemque exercere posse, si in mortalem aliquam culpam inciderint, plusquam cimeriastenebras inter nos inducentes, vt nec mutuo nos, nec ecclesiæ ministros prælatosque nostros, sed nec ipsam ecclesiam, vbi aut quæ sit, possimus agnoscere. Quorum cæcam impiamque assertionem libro II. euidenter confutauiamus.

A peccato neminem hic esse immunem, nec ecclesiam.

B Itaque cum ecclesiam intra se continere, non solum iam expurgatos ab omni scoria peccati, qui hic plane nullus est, nisi mentiatur Apostolus, sed etiam multo plurimos mortalibus peccatis illaqueatos, certum sit, & malos permixtos bonis: quo pacto impleta erit illa Christi promissio, quod portæ inferorum non præualebunt aduersus eam, si quolibet peccato superari eam dixerimus a portis infernalibus? Quod si hic dicas, in ecclesia semper esse mundos a peccato aliquos, in quibus illa saluetur verificeturque diuina promissio, secundum quod dicit diuinum responsum: Adhuc reliqui mihi septem milia virorum, qui non curuauerunt genua sua ante Baal. Quo te obscuro pacto, & quos nostri inter nos mundos, etiam a mortali peccato: præsertim si illorum dogma recipiamus, qui nos maxime impugnant, qui inter peccatum mortale & veniale ex se nullam statunt differentiam? Nam scriptura quæ inducitur, vides a quo peccato dicat reseruisse sibi septies mille viros, nempe infidelitatis & idololatriæ: Qui, inquit, non curuauerunt genua sua ante Baal, a quo peccato etiam ecclesiam suam perpetuo immunem fore pollicitus est Christus, cum aduersus eandem promitteret non præualituræ inferorum portas. Sed quod inter illa septem milia nemo fuerit alteri alicui peccato obnoxius, non dixit diuinum responsum. Vt autem daremus, ab omni labe mortalis peccati esse inter nos immunes aliquot, vbi quæso hos requiremus, si quando ad ecclesiam nobis referendum sit aliquid, aut ecclesiastica sacramenta petenda? vt agnosceremus? Et nunquid hi vnus & alter, & (quod verendum est) admodum pauci? præsertim hoc tempore, quo refrixit charitas, & abundauit iniquitas, quo maxime impletum cernimus illud prophete: Non est qui faciat bonum, non est ad vnum. Hi, inquam, vnus & alter in diuersis mundi angulis forsitan latitantes, nunquid soli ad ecclesiam perti-

pertinebunt. Quod si non soli, quomodo ergo verum erit non praeuale-
re inferni portas aduersus ecclesiam, aduersus cuius membra pene omnia
& praecipua ipsas praeualuisse confiteris? Certum est enim illos vnum et
alterum, si qui tamen sunt ab omni peccato immunes, non esse catholicam
ecclesiam, sed vix minimam eius particulam. At aduersus ecclesiam ca-
tholicam aedificatam super Petrum, non praeualituras vnquam inferna-
les portas promissit Christus.

Fidem, nec
in capite ec-
clesiasticae
hierarchyae,
nec in eccle-
sia catholi-
ca vnquam de-
ficere.

De fide ergo intelligendum constat, quod ea & in petra fundamento
ecclesiae, & in ecclesia super eandem aedificata semper permanens sit inte-
gra, cum dixit Christus: Et portae inferorum non praeualebunt aduersus
eam. Pro qua audisti etiam singulariter rogasse Christum, vt pro aliorum
confirmatione ea maneret integra in petra ecclesiae. Quam nec in veteri il-
la synagoga defecisse significat diuinum illud quod inductum est respō-
sum, cum Helias se solum superesse ex dei cultoribus quereretur, & ad-
huc quaeri animam suam. Siquidem non solum superesse illum, sed ad-
huc septem milia ex dei cultoribus superesse.

Constat sane etiam Petrum illum ecclesiae caput & fundamentum, non
solum post acceptam illam magnificam in ecclesia auctoritatem, post acce-
ptas clauas regni caelorum, continuo post audisse a Christo: vade retro
me Satana, scandalum mihi es, & grauissime deinceps peccasse, ter abne-
gādo suum dominum. Imo si Luthero credimus, etiam post acceptum
spiritum sanctum mortaliter deliquisse, cum facto suo scandalizaret gen-
tes, & iudaizare cogeret, ob id in faciem reprehensus a Paulo. Quo mi-
nus de successoribus eius mirandum est, si non fuerint omnes confirma-
ti in gratia, si inueniantur fuisse homines peccatores. Sed ad fidem perti-
net adamantina haec, quae promittitur, firmitas ac soliditas, aduersus quam

Petro nequā
fides eius
deficeret,
nō ne quā-
do pecca-
ret, impe-
trati orati-
one Christi
priuilegiū.
In vna Ro-
mana eccle-
sia synceri-
tate ortho-
doxæ fidei
ab initio se-
per conser-
uaram.

B. Agatho-
nis testimo-
nio ad Con-
stan. Imp.
& sextū v-
niuersale
concilium.

nec inferni portae, nec vlla potestas praeualitura est. Quare & Petro sua
oratione imperauit Christus, non quidem ne peccaturus esset vnquam,
sed ne deficeret fides eius. Cuius equidem orationis effectum, non ad v-
nam eius singularem personam, sed tanquam ad caput ecclesiasticae hie-
rarchiae pertinere & pertinuisse, ex aperta claraque confessione catholicae
ecclesiae supra demonstrauimus. Ipsa quoque comprobante rei euidētia,
Romanam ecclesiam a tramite apostolice traditionis nunquam aberrasse,
nec haereticorum nouitatibus deprauatam succubuisse: sed vt in exor-
dio normam fidei Christianae percepit a suis autoribus, apostolorum Chri-
sti principibus, illibatam semper conseruasse. Quod ipsum liber adhuc
sancti illius Agathonis verbis, & vniuersalis concilij eiusdem consentien-
tis testimonio hic iterum comprobare.

Cum totus pene Oriens infectus esset Monothelica haeresi, omnesque
illae principales sedes, Alexandrina, Antiochena, & Constantinopolitana
eam ob rem a communione apostolicae sedis (quae vt semper, ita tunc pe-
ne sola, integritatem rectae fidei tutata est & custodiuit) aliquandiu man-

sissent

A sissent diuisae, Constantinus religiosissimus imperator, qui primum reipub-
licae suscepisset gubernacula, grauiter admodum ferens ita discerpi inconsuti-
lem domini tunicam, omni studio annexus est, vt vniuersalis synodus con-
gregaretur. Qua de re cum scripsisset ad Domitium Rom. pontificem vt
sua auctoritate, & per suos dignaretur adesse expetito concilio, eoque prius-
quam perferrentur iam exempto rebus humanis, Agatho illi factus suc-
cessor recepit religiosi principis literas, nihil ille cunctatus suos legatos
misit ad praefatum concilium, vt eidem orthodoxae fidei apostolicae se-
dis normam praescriberent, quam sequi amplectique omnes deberent. Per
quos in epistola, quam ea de re scribit Constantino imperatori praefato,
& Heracleo, Tyberioque Augustis, post expositam eis apostolicae sedis,
de quaestione proposita fidem ac traditionem subiungit in haec verba:

B Haec est apostolica atque euangelica traditio, quam tenet spiritalis vestri
felicissimi imperij mater, apostolica Christi ecclesia, haec est mera confes-
sio pietatis, haec Christianae religionis vera immaculataque professio, &c.
quam cooperator piorum laborum vestrorum beatus Petrus apostolus
tradidit, non vt sub modio condatur, sed vt tuba clarius in toto orbe pre-
dicetur, quia eius confessio a patre de caelis est reuelata, pro qua a domi-
no omnium beatus pronuntiatus est. Qui & spirituales oues ecclesiae ab
ipso redemptore omnium, trina commendatione pascendas suscepit. Cui
ius adnitate praesidio haec apostolica eius ecclesia nunquam a via verita-
tis in qualibet erroris parte deflexa est. Cuius auctoritatem, vt pote apo-
stolorum omnium principis, semper omnis catholica Christi ecclesia, & vni-
uersales synodi fideliter amplectentes, in cunctis sequutae sunt. Omnesque
venerabiles patres, apostolicam eius doctrinam amplexi. Quam et sancti
quidem doctores venerati atque secuti sunt, haeretici autem falsis crimina-
tionum odijs insecuti, &c. Haec est enim verae fidei regula, qua & in pro-

C speris & aduersis viuaciter tenuit & defendit, haec spiritalis mater tra-
qui-
lissimi vestri imperij, apostolica Christi ecclesia, quae per omnipotentis dei
gratiam a tramite apostolicae traditionis nunquam errasse probabitur, nec
haereticorum nouitatibus deprauata succubuit, sed vt in exordio normam
fidei Christianae percepit, ab autoribus suis apostolorum Christi princi-
pibus illibata sine tenus permanet, secundum ipsius domini saluatoris di-
uinam pollicitationem, quam discipulorum suorum principi in sacris eu-
angelij fatus est: Petre, inquit, ecce Satanas expetiuit vt cribraret vos,
sicut qui cribrat triticum: ego autem pro te rogavi, ne deficiat fides tua. Et
tu aliquando conuersus confirma fratres tuos. Haec ille Agatho. Qui iux-
ta illud Christi praecipuum praecessorum suorum ea in re imitatus exem-
plum, ea se ait scribere ad fratrum suorum in eam synodum conuenientia-
um confirmationem in orthodoxa & catholica fide. Cuius si tibi tanquam
in causa propria non videatur sufficiens testimonium (quanquam si scri-
bentis auctoritatem attendas, si scripturae energiam, si ad quos haec scripse-

Autoritatem
apostolicae
sedis secuta
semper om-
nia concilia
vniuersa-
lia.

Vide quor-
um sit princeps
illa Christi
oratio pro
Petro, ne e-
ius fides de-
ficeret ad
confirman-
dos fratres.

Consona
Agathonis
& catholi-
cae ecclesiae
sententia.

rit, facile intelliges, nihil in his noui commentum de suo capite, sed toti or
bi fuisse haec & confessa & notoria. Nam ipsa rei euidencia eorum, quae
dicit, veritatem comprobat) audisti tamen superius etiam catholice eccle
siae hac de re clarissimam confessionem, tam in reconciliatione Constanti
nopolitanae, quam Carthaginensi. ecclesiae, praeterea & ex synodali epistola
Alexandrinae synodi. Quin & eandem audi ex censura illius ipsius sex
tae synodi de praefata Agathonis epistola. Ita enim in actis eiusdem legi
tur. Cum praefata esset in concilio dicta Agathonis epistola, rogaretur
que vniuersi ab imperatore piissimo, num illi & suggestionibus eius, to
to animo consentirent, primus Georgius Constantinopolitanus episco
pus, abiecta contraria, quam ante defenderat, monothelica haeresi, profes
sus est, illi toto animo se assentiri amplectique apostolicae sedis fidem & sen
tentiam. Post quem & caeteri episcopi omnes surgentes in haec & simi
lia verba, pro se quisque professi sunt, & dixerunt: Suggestiones a patre
nostro Agathone, sanctissimo archiepiscopo principalis sedis antiquae
Romae, &c. tanquam a spiritu sancto dictatas per os sancti & beatissimi
principis apostolorum Petri praedico, & digito ter beatissimi Agathonis
scriptas suscipio, & amplector, & ita credo, ita sentio. Ab eis vero quos ab
errore monothelico ad poenitentiam receperunt, suae fidei professionisque
libellos exegerunt, quibus professi sunt, se simpliciter in omnibus consen
tire dictae epistolae sanctissimi ac beatissimi papae Agathonis, & perma
nere in cunctis, quae in ea continentur.

Rursus in sermone prophanetico eiusdem synodi ad Constantinum
imperatorem, velut gratias agentes deo, quod per apostolicam sedem ipsis
refulsisset orthodoxa veritas: Summus, inquit, nobiscum concertabat
apostolorum princeps. Illius enim imitatorum & sedis successorem, ha
buimus fautorem, & diuini sacramenta mysterij illustrantem. Per literas
confessionem tibi a deo inscriptam, illa Romana antiqua ciuitas obtulit,
& diuini catholici dogmatis a vespertinis partibus extulit, charta & atrame
ntum videbatur, & per Agathonem Petrus loquebatur. Haec verba synodi
sunt. Ipse quoque imperator ex sententia synodi, in epistola ad Occidentis
episcopos, qui sub Agathone conuenerant, gratulatoria de feliciter eorum
quoque opera peracta synodo: Interfuitis namque & vos, inquit, cum vni
uersali principe pastorum, simul cum ipso diuinitus loquentes, tam spiritu,
quam littera. Suscepimus enim non solum ex beatitudine eius, verum etiam a
sanctitudine vestra directas nobis literas, quae prolatae, lectae sunt, & veri
tatis verum stylum declarauerunt, orthodoxamque fidem depinxerunt,
&c. Idcirco omnes consonanter mente & lingua concredimus, & simili
ter confessi sumus, & tanquam ipsius diuini Petri vocem, Agathonis relatio
nem supermirati sumus. Non enim discrepauit nisi vnus, &c. Hactenus ille.

Audis itaque verbis dictae vniuersalis synodi, catholicae ecclesiae censu
ram de dicta Agathonis epistola, tanquam enim dictatam a spiritu san
cto per

Vide ut vni
uersale
concilium
confiteatur
Romanam
ecclesiam esse
cathedram
Petri.

Vide confes
sione catho
licae ecclesiae
& sententia
vniuersalis
concilij, Ro
mani pon
tificem esse
vniuersale
principem
episcoporum.

A cto per os principis apostolorum Petri, eandem acceperunt omnes, & am
plexi sunt. Non ergo mentitus est, quae in faciem totius ecclesiae de huius
sedis autoritate & singulari priuilegio protulit & inculcat, ut apostolicam
euangelicamque traditionem, & Christianae religionis veram immacula
tamque confessionem semper retinuerit, nec vnquam a via veritatis desle
xerit in quemlibet prophanam nouitatis errorem. Utque eius autoritatem,
velut magistram & regulam orthodoxae fidei, semper omnis catholica
Christi ecclesia, & vniuersales synodi fideliter amplectentes, in cunctis se
cutae sint. Quin potius ex eiusdem ecclesiae consensu confessionemque
stat esse verissima. Non ergo ad vniam personam Petri pertinuit illud
Christi oratione eidem impetratum priuilegium, ne deficeret fides e
ius ad fratrum confirmationem in fide, quod perpetuo in eius cathedra
adest perspicere: sed tanquam ad caput ecclesiasticae hierarchiae etiam in
successoribus eius conseruatum est. Quos etiam singulariter tuetur illa
Christi promissio, qua promissit ecclesiae, cuius basis caputque esset Pe
trus & eius successores, ne inferorum portae vnquam praeualerent ad
uersus eam. Per inferorum autem portas ostendimus infidelitatem, aut
non rectam fidem designari. Ut enim fidei integritas est ianua aut por
ta, qua ingredimur ad viam perducetem ad regnum caelorum: ita infide
litas & peruersa fides porta est, per quam ingredientes recta vadunt ad
perditionem & interitum.

Non solum ad cathedram Petri, sed etiam ad ipsum & successores eius Romanos pontifices
pertinere illud Christi oratione eidem impetratum priuilegium, ne quando defecere pos
sit eius fides ad fratrum confirmationem in fide.

CAP. VIII.

Non sum nescius in ipso statim limine, & nostrae huius dispu
tationis ingressu exclamaturus quosdam per se male affectos hi
erarchiae ecclesiasticae, adulari hic nos Romanis pontificibus, &
ex hominibus deos facere, qui negamus eos fieri posse haereticos: quod
concedit schola Canonistarum vniuersa ex c. Si papa, XL. distinctione,
quod & Theologi omnes, quicumque hac de re prodiderunt & scripse
runt aliquid. Sed nolim ita quisque sibi de nobis persuadeat. Nihil enim
(ita mihi velim Christum propitium in die iudicij) hic aut dixi aut dictu
rus sum in cuiusquam gratiam, quam vnus veritatis. Quam si non assequor
vbique, certe studium non defuit. Non tamen multum me mouet Cano
nistarum ille consensus, qui debili arundineque (vt post audies) funda
mento innititur dicti c. Si papa. Sed haec nobis ex certissimis illis, quae su
pra stabilitimus, principis nostrae fidei religionisque eruenda sunt, nempe
scriptura canonica eiusque rectae intelligentiae certa inflexibilisque amissi, ca
tholice ecclesiae confessione, consensu & orthodoxa sententia: & (quod pau
lo ante his addidimus) apostolicae sedis certa definitione, fide & senten
tia. Ex quibus quicquid nobis non stabilitur, seu a Canonistis, seu Theo
logis, non magni apud nos ponderis, aut momenti est. Attamen in hac
causa vltimo illo, quamuis certo, vt a nobis demonstratum est, non vtemur

Ll ij prin

principio, ne velut in causa propria, minus ponderis efficaciamque habeat. **D**
 Ego tamen hac in re vt nolim aliquid statuere aut affirmare pertinacius, ita non possum non libere etiam proferre, quicquid ex illis ipsis nostrae fidei religionisque indubitatis principiis mihi euidenter consequi videtur. Cessurus cuicumque, qui nostris his rationibus dissolutis certius euidentibus usque aliquid attulerit in contrarium.

Rationes, quibus adstruitur, ecclesiasticae hierarchiae praesidentium fidei conservari singulari privilegio. **Prima** ex necessitate ecclesiae hoc ipsum requirente.

Vt autem cuique pateat clarius, seu vt sequatur, si persuaserimus, seu vt improbet, si certius aliquid attulerit nostra hac in re sententia, repetenda quaedam sunt eorum, quae superius demonstrauimus. Demonstrauimus autem omnem fidei quaestionem, & subortas circa eam inter nos dubitationes & controversias, ad praesidentis in ecclesiastica hierarchia auctoritatem referri necessario oportere, illiusque definiti iudicio: quod omnes sequi necesse esset, si modo in lege, religione, fideque Christi idem dicere & sentire omnes debeamus, imo si vlla esse debuit ecclesia. Quandoquidem sine illo futurae erant tot haereses, quot capita, quot denique Christiani. **E**

Quare & praesidentis fidem, singulari aliquo munitam, conseruatamque oportuit privilegio, quae alijs omnibus orthodoxae fidei esse debuit & regula & magistra. Alioqui, si & ipse, sicut vnusquilibet nostrum, errare permitteretur in fide, ad quem omnis inter nos fidei quaestio referenda est, et cuius omnes sequi oportet iudicium & sententiam, quid restaret, quam vt caecis caecus dux factus, nos vna omnes secum in foueam traheret? Quo igitur pacto sua Christus recte, sufficienterque prouidisset ecclesiae? Sed vt hac in re diligentissime prouisum erat etiam illi synagogae veteri, figurae atque adeo umbrae nostrae ecclesiae: ita Christum non minorem habuisse curam suae sponsae dilectissimae, sed & in hoc, & in alijs omnibus eidem prouidisse sufficienter, satis superque etiam demonstrauimus. Quare non abs re pro vno rogauit Petro, ne deficeret fides eius, quo reliquos confirmaret in fide. Cuius orationis effectum, ad ipsum pertinuisse tanquam ad caput hierarchiae ecclesiasticae, proinde etiam ad successores eius, non vero tanquam ad vnam personam eius Simonem Ioannis filium, vt aperte indicat illa orationis Christi pro vno Petro inter omnes apostolos, quamuis praesentes, singularitas: ita ex illa rectae intelligentiae scripturarum amussi communi catholicae ecclesiae sensu luce clarius supra a nobis demonstratum est. Neque enim illius tantum pusilli gregis curam gessit Christus, sed multo magis huius suae in vniuersum orbem propagandae ecclesiae necessitati prospexit. Hoc in primis certum est, quod & ipsa comprobauit rei euidentia, & totius per orbem catholicae ecclesiae, quam toties audiuitis, confessio & recognitio, quae vna cathedra Petri, speciali conseruata diuinae protectionis privilegio, nulla vnquam haereticae nouitatis contagione infecta fuerit, sed normam orthodoxae fidei, vt eam a principio accepit ab ipsis apostolorum principibus, illibatam custodierit semper, diuinam illi promissioni hoc referentes acceptum, qua Petro Christus promisit, ne deficeret fides eius ad confirmandum.

Confirmatio ex umbra & figura veteri. Ex ipsis Christi verbis.

Secunda ex ante demonstrato & totius ecclesiae confessio in defectibilis fidei privilegio cathedrae apostolicae.

A firmandos fratres in fide, adeo vt Orientales illae ecclesiae reuertentes a schismate ad gremium catholicae ecclesiae (quod in Constantinopolitana, Carthaginensi, & alijs plerisque ostendimus) non dubitauerint ad hanc se fidei professionem, etiam anathemate in se dicto, perpetuo adstringere: vt firmiter crederent, non posse domini nostri Iesu Christi praetermitti sententiam, quae Petrum petram superaedificandae ecclesiae praenunciat, nec inferorum portas aduersus eandem praeualere posse, quae illi adharet, vt capiti, & velut fundamento inseparabiliter vnitur aedificium, quandoquidem eam constet rerum comprobari effectibus: Quoniam, inquit, in apostolica sede inuolabilis semper fides catholica custoditur. Quare ad illam, vt sacri illius Irenaei verbis dicam, necesse est omnem conuenire ecclesiam, hoc est, eos, qui sunt vbiusque fideles, in qua, inquit, semper conseruata est ea, quae est ab apostolis, traditio.

Si autem cathedrae Petri hoc est certum, & ab vniuersa Christi ecclesia ab initio recognitum privilegium, multo magis est ipsius Petri, vt ecclesiasticae hierarchiae capitis. Nam pro Petro rogauit, non pro eius cathedra Romana ecclesia. Cum Petro venit sedi privilegium, & non contra. Quod vero Petri est vt ecclesiasticae hierarchiae capitis, aequae ad successores eius omnes pertinere indubitatum est.

Nec minus efficaciter probare mihi videtur indefectibilem fidem Petri & successorum eius, ecclesiasticae hierarchiae praesidum, diuinum illud promissum, quo pollicetur Christus non praeualituras inferorum portas, hoc est, vt praecedenti capite demonstrauimus, infidelitatem aut peruersam fidem aduersus ecclesiam, quae Petrum caput fundamentumque habeat. Nam si nec haeresis nec infidelitas praeualebit aduersus ecclesiam, quae Petro fundamento innititur, & coharet vt capiti: quomodo haec praeualebunt aduersus illud fundamentum & caput ecclesiae? Si enim aduersus fundamentum praeualent, si hoc evertunt, quo pacto stabit aedificium? Quo modo subsistet illa catholicae ecclesiae fides & confessio, quae diuino illi promissoreum euidentia, effectumque proficitur subscribere? Quomodo in vna apostolica sede inuolabilis semper conseruata est orthodoxa fides, quam accepit ab apostolis, si eius caput haeretica contagione subinde fuit obnoxium?

Scribit beatissimus Gregorius aduersus Ioannis Constantinopolitani episcopi, qui oecumenicum & vniuersalem se faciebat patriarcham, stultissimam insolentiam, ad Mauritium imperatorem: Certe, inquit, multos Constantinopolitanae ecclesiae in haereseos voraginem incidisse nouimus sacerdotes: & non solum haeticos, sed etiam haesiarchas factos, hoc ipsum demonstrans in Nestorio & Macedonio Constantinopolitanis episcopis. Si igitur, inquit, illud nomen, vniuersalis episcopi, in ea ecclesia sibi quisquam arripit, vniuersa ecclesia, quod absit, a suo statu corrumpitur, cum is qui appellatur vniuersalis, cadit. Vides quid ille dicat doctor & pontifex sanctissimus: Vniuersam videlicet ecclesiam a suo statu corrumpere, si il-

Tertia ex promissio Christi, quae non praeualebunt inferorum portae aduersus ecclesiam, quae Petrum & eius successores caput fundamentumque habeat.

le cui vniuersae cura, episcopatusque commissus est, in haeresim cadat. **D**

Quarta ex
necessitate
conseruanda
in finē
legis euange-
licae.

Demonstratum est superius, legislatorem nostrum Christum, non scri-
pto, vt illum veterem Moysen, sed viua tantum apostolorum traditione,
legem suam ab initio commendasse ecclesijs. Quam tamen immutatam,
incorruptamque perdurare in finem erat omnino necessarium, id quod
diligentissime perscriptis legibus admodum est difficile. At viua tantum
traditione commendatam, neque vni alicui, cognatoque populo, sed to-
tius orbis nationibus, tanta linguarum, morum, institutionum diuersi-
tate viuētib; inter tot haereticorum horrendas tempestates, quibus
ab ipsis pene fundamentis vniuersam sepe ecclesiam commotam post in-
relliges, conseruari eandem erat prorsus impossibile: nisi in vna aliqua to-
tius orbis sede (quam supra demonstrauius esse cathedram Petri Ro-
manam ecclesiam) singulari priuilegio conseruata fuisset, ad quam in e-
iusmodi fluctibus, tempestatibusque respicientes orthodoxi, se possent eri-
pere a naufragio. Vt autem ea conseruari potuerit, nec imaginari est, ni-
si eo, quo videmus, modo, perenni videlicet successione orthodoxorum
sibi mutuo succedentium episcoporum, ab ipsis apostolis ad finem vsque
seculi, per quos velut per manus tradita apostolica illa traditio perueniret
ad posteros. Quam equidem successionem indeficientem, & in vna hac
sede ad praesentem vsque diem conseruatam, a beatissimo principe apo-
stolorum Petro ad sua vsque tempora enumerans ille sacer Irenaeus: Haec,
inquit, successio est plenissima ostensio vnam & eandem viuificatricem
fidem perdurare in ecclesijs, quae est ab apostolis tradita, conseruataque in
veritate. In qua successione si interuenissent haeretici episcopi, per quos he-
retica contagione infecta fuisset illa apostolica traditio, quo pacto esse pos-
set ostensio plenissima (quemadmodum ille tanta cum fiducia profert
aduersus haeticos) conseruatae per eam integritatis fidei & traditionis
apostolicae: Nam aegrotum & pestilens caput cito vniuersum corpus
infiat, quis non intelligit?

Quinta ex
ipsis verbis
Christi, quibus
affirmat se ro-
gasse pro
Petro, ne fi-
des eius de-
ficeret.

Iam & illud perpende, ad eundem pertinere effectum illius orationis
Christi pro Petro de indefectibili eius fide, ad quem pertinet reliquos
confirmare in fide.

Sed hoc erat & est Petri, vt ecclesiasticae hierarchiae capitis, & succe-
ssorum eius: non cathedrae, sed sedentis in cathedra. Quare & idem praeci-
pit Christus, vt diligenter seruemus, & faciamus omnia, quaecumque no-
bis dixerint, qui sedent super cathedram. Non enim loquitur cathedra,
sed qui sedent in cathedra. Hinc supra audisti sanctissimi pontifices vt
sui memores officij cunctos semper toto orbe Christianos fratres, quoties
per haeticos exagitata fides est, confirmauerint in fide. Ita ille gloriosus
Christi martyr & pontifex Lucius, ad vniuersos scribens Occidentis per
Gallias & Hispanias episcopos, postquam eorundem consultis respondit,
hortatusque est, vt fidē, sententiāque apostolicae sedis firmiter sequantur, vt
quae per

A quae per omnipotentis dei gratiam, apostolicae traditionis semper confer-
uauit integritatem, quae nulla apud eandem vnquam infecta est nouitate
contagionis haereticae. Idque Christi oratione impetrato illi singulari pri-
uilegio in Petro, ne fides eius deficeret, cui & praecipit confirmare fratres
in fide, tanquam hoc ipsum sibi & omnibus eidem cathedrae praesidenti-
bus dictum intelligens, subdit: Quod apostolicos meae exiguitatis praede-
cessores confidenter fecisse, cunctis semper est cognitum. Quorum & pu-
sillitas mea, licet impar & minima, pro suscepto tamen diuina dignatione
ministerio, pedissequa cupit existere. Vt enim erit nobis, qui huius mini-
sterij onus susceptum habemus, si veritatem fidei saluatoris nostri Iesu Chri-
sti, quam apostoli praedicauerunt, praedicare neglexerimus. Vt erit nobis,
si silentio veritatem opprefferimus. Hec longe ante mille ducentos annos
ille Lucius, in facie totius ecclesiae praedicans cunctis toto orbe notorium
ad Petrum, successoresque eius pertinere illud Christi praecipuum de con-
firmandis fratribus in fide, vniuersamque semper recognouisse Christi ec-
clesiam, ad cathedrae Petri & ecclesiasticae hierarchiae praesidium officium,
hoc ipsum pertinere. Ad eosdem ergo necesse est praecipue pertineat illius
orationis Christi pro indefectibili fide Petri effectus, vt quae plane est
necessaria ad alios confirmandos in fide.

Iam & haec mihi ratio haud videtur inefficax ad demonstrandum, quod
caput ecclesiasticae hierarchiae esse non possit haeticus. Siquidem aequae hae-
reticus ac schismaticus, suo ipsius facto, aut per seipsum diuisus est a cor-
pore catholicae ecclesiae, quare nec communicare eisdem, sed eos deuitare,
atque ab eis separari nobis praecipit apostolicae literae: Haeticum, inquit,
hominem post vnam & alteram correptionem deuita. Et rursus: Rogamus
vos fratres, vt subtrahatis vos ab omni fratre ambulante inordinate, &
non secundum doctrinam quam accepistis. Sed nullo casu nobis licet nos
separare ac diuidere a capite ecclesiastici corporis, a quo diuidi separarique,
est esse schismaticum. Nam Petrum Christus ecclesiae caput pronuncians,
petrae eidem cognomen imposuit, ad cuius super eam petram se aedifica-
tur: ecclesiam suam, aduersus quam inferorum portae non praevalerent. Illis
ipsis verbis clarissime significans, quicquid illi capiti indissolubili vnitatis
vinculo non cohaereret, non vniueretur, ac veluti fundamento suo aedifici-
um non inniteretur, ad ecclesiam suam non magis pertinere, quam ad aedifici-
um, si qua eius pars a suo fundamento auulsa iaceret, atque aduersus ipsum
iam praeualuisse portas inferorum. Quare esse omnino non potest, vt
sit papa haeticus.

Confirmatur istud etiam ex eo, quod concordia sanctorum patrum senten-
tia, haeticus aut schismaticus nullam habeat auctoritatem aut potestatem
ecclesiasticam, tanquam diuisus a capite ecclesiastici corporis, a quo omnis ec-
clesiastica alligandi, soluendi, pascendique gregem dominicum auctoritas,
in membra influit ad aedificationem totius corporis.

Sexta ex ipsa
ratione
capitis &
corporis ec-
clesiastici
membro-
rumque eius.
Ad Tit. 3.
2. Thess. 3.

Septima ex
eo, quod ha-
reticus aut
schismaticus
nullam
habet pote-
statem alligandi

gādi, aut sol uendi, aut pascēdi gre gem domi nicū. Cuius tamen ve lut fontalis plenitudo necessario est in capite hierarchiæ ecclesiasti cæ.

De Trini. lib. 6. In Pascho.

Ita gloriosus ille Christi martyr & pōtifex Cyprianus dicit vniuersos hæreticos nihil habere iuris aut potestatis ecclesiasticæ, & propterea No uatianum, qui nec vnitatem spiritus, nec cōmunionem pacis obseruat, & se ab ecclesiæ vinculo & collegio separat, nec episcopi potestatem habere posse, nec honorem. Ita quoque eruditissimus ille & insignis Christi con fessor Hilarius, orthodoxam fidē dicit ecclesiæ fundamētum, eandem ha bere clauēs regni cœlestis, & potestātē, vt quicquid ligauerit aut soluerit, ligatum, solutumq; sit in cœlis. Hac ipsa locutionis figura significans or thodoxam fidem in capite ecclesiastici corporis, cui commēdatæ sunt cla ues regni cœlestis, cui data ligandi, soluendiq; illa supereminens potestas, esse plane necessariam, & ita necessariam, vt sine hac prædicta non pos sint subsistere. Ita quoq; sanctissimus Ambrosius, dicens dominū par ius & soluēdi esse voluisse & ligandi, subdit: Certum est, qd ecclesiæ vtrunq; licet, hæresis vtrunq; non habet. Ita diuus Augustinus in Sermo. de Pa sfo. tractans illud Canticorum: Pasce hædos meos. Manenti, inquit, Petro dicitur: Pasce oues meos. Exeunti hæretico dicitur: Pasce hædos tuos. Ex quibus omnibus clarissime constat nihil autoritatis aut potestatis ecclesia sticæ super Christi corpus mysticum pertinere ad hæreticos. Ergo cōtra dictionem planissime implicaret, ecclesiasticæ hierarchiæ caput esse hære ticum. Nam si hæreticus, iam nec soluēdi, ligandiq; ius aut potestātē ha bebūt, aut vllam autoritatem pascēdi ecclesiam: contra, si caput ecclesiæ, consistit in ipso totius illius potestatis, fontalis quædam, vt sic dicam, ple nitudo, per ipsum deriuata in alia membra ecclesiæ, habebitq; necessario supereminentem illam potestatem ligandi & soluēdi, vniuersiq; pasto ralis officij super vniuersam ecclesiam.

Prædictæ sententiæ ipsam rei euidentiam subscribere.

Vere ortho doxos fuisse, qui ab aduersarijs proferuntur ex Roma. pōtificibus hæretici.

Aduersus ista nihil me mouet, qd quidam ex illo Romanorum pontifi cum catalogo, hæreticos quosdam nobis proferunt & obijciunt. Quin imo, quoniā etiam illi ipsi, quos momica ac plane maligna in omnes facta inquisitione nobis vt hæreticos obijciunt, inueniuntur fuisse vere ortho doxi, & ab omni nota hæresis longissime abfuisse, certissimum inde mihi argumentū est, ipsam rei euidentiam subscribere nostræ sententiæ: & sicut ab initio a beatissimo Petro, ad Paulum vsq; tertiu, his annis mille quin gentis, nemo fuit hæreticus ecclesiasticæ hierarchiæ & apostolicæ cathedrae præsidens, ipsos præferuante singulari illo Christi oratione ipsi im perato priuilegiata iuxta æternæ veritatis indefectibile promissum, ad finem vsq; fore, nihil dubitandum est.

Qui ex Ro man. ponti ficibus ab indoctis no tentur hæ reticos.

Quos hæresis notant ex vniuerso illo Romanorum pontificum cata logo, hi fere sunt: Marcellinus, Lyberius, Felix II. Anastasius II. & Ioannes XXII. Quibus etiam Benedictum XI. annumerant quidam, sed nescio quo colore. Inter quos nolo præterire Honoriu I. Non, quod a quoquam eorum, qui nobis aduersantur, inter hæreticos pōtificates connumeratum inuenerim, vt cui omnes etiam historiæ sanctitatis, & orthodoxæ fidei tes timo

A stimonium luculentissimum perhibent: sed quoniam hac nota inuri vide tur a sexta vniuersali synodo Constantinopolitana tertia, vt eundem ab hac nota vendicem.

Marcellinum autem ideo hoc carbone notant, quod in horribili illa sub Diocletiano & Maximiniano mota persecutione carnificum violen tia ad impia pertractus sacrificia succubuit, crudelissimorumq; tormen torum metu, & non simplici mortis genere victus, thura adoleuit, aris que iniecit. Sed non erat hic hæreticus, fidem rectam non amiserat, q̄uis in confessione suæ fidei aduersus intentata tormenta & supplicia, satis constans, fortisque non fuerit, & Christi per hoc scandalizauerit ecclesi am. Quam tamen continuo ad cor reuersus, suæ infirmitatis grauissi me pœnitens, confessionis suæ vsq; ad mortem ædificauit constantia, & effuso pro fidei confessione sanguine, confirmauit in fide, glorioso con summatum martyrio

B Lyberio etiam mendacissime impingunt quidam crimen hæresis, cuius extant pro orthodoxa fide gloriosa certamina, extāt persecutiones & exilia: quæ ob rectæ fidei defensionem ab hæreticis imperatoribus pertu lit. Et quis credant nonnulli ex tribus verbis, quæ adscribuntur Hiero nymo, ipsum victum exilij tædio, hæreticorum se polluisse communiõ ne, falsum esse hoc ipsum & subditicium ab aliquo, nescio quo, seu do lo, seu ignorantia infartum (quod in Chronicis illis, in quibus gesta non oratione continua explicantur, sed singulis verbis e regione sui cuiusq; an ni annotantur, est facillimum, nec ita orationis series coarguit falsarium) eorundem temporum indubitata fidei demonstrant historia: quæ non solum actorum, gestorumq; substantiam, sed & ipsa verba vtrinq; dicta & excepta a præsentibus & audientibus, certa fide ad nos protulerunt.

Quam hic adscribemus ex Theodoro illo Cyrenensi episcopo, Græco autore (quo maiorem fidem habeas de fide & præconijs Romani ponti ficis) & eorundem fere temporum scriptore, qui libro secundo historiæ suæ ecclesiasticæ persecutionis, quæ ab Arrianis toto orbe orthodoxis exa citata est, mentionem faciens: Liber, inquit, narrationi intertexere liberrimas voces laudatissimi Lyberij, & admirabilem sermonē habitum cum imperatore Constantio, quos illius temporis amantissimi dei perscribere, qui acuire atque excitare studium amatorum diuinarum rerum facile possunt. Subijciens deinde illū eius cum Constantio sermonē, qui eidem conatus est persuadere, vt subscriberet in damnationem Athanasij, ortho doxæ fidei propugnatoris, cum vincere non posset inuictum, dam nat exilio, relegari præcipiens Beroeam Thraciæ. Athleta quidem, inquit, veritatis victoriæ compos, in Thraciam (vt imperatum fuerat) ve nit. Post annos autem duos, cum Romæ esset Cōstantius, magistratum & primariorū ciuium cōiuges obsecrant maritos, vt supplicet Constantio pro pastore, quo restituatur ecclesiæ suæ: seq; nisi impetrassent, defertis ipsis,

De Marcellino, vt falso hæreticos nota inuratur a quibusdam.

Lyberio etiam mendacissime impingi crimē hæresis.

Lyberij historia, autore Theodoro Cyrenensi.

Theodore tus libro 2. cap. 17.

ipsis, ad magnum illum pastorem ituras minantur. Qui responderunt, se formidare iracundiam imperatoris, sibiq; non magnam esse spem venig, quod viri essent: Vos autem, inquit, si supplicetis, illa non lædet. Et horum alteræ consequimini, vt aut admittat deprecationē vestram, aut certe nullo malo affectas dimittet. Hac via demonstrata, accedūt, inquit, laudabiles matronæ ad imperatorem, preciosissimis vestibus ornatae, quo magis imperator nobiles ratus, precibus, voluntatiq; ipsarū gereret morem. Erat autem deprecatio talis: Misereri vellet tantæ ciuitatis spoliatae pastore suo, & expositæ luporum insidijs. Sed imperator respondit, non illam pastore alio egere, quæ prudentem, bonumque haberet, fuerat equidem creatus post Lyberium vnus ex diaconis illius vir fidelis, Felix nomine, qui incorruptam quidem seruabat Niceæ expositam fidem, sed violatoribus eius coniungi non verebatur. Nemo tamen omnium ciuium Romanorum in ædem oratiōis ingressus est, cum ipse intus foret. Quod ipsum & matronæ tum regi significarunt. Itaq; flecti se passus, iussit optimum quidem Lyberium de exilio reuocari: sed amborum esse communem ecclesiæ administrationem. His lectis literis in circo, exclamauit multitudo egregiam esse imperatoris sententiam, qui spectatoribus in duas partes diuisis, & a colore cognominatis, his vnum, itemque alteris vnum, præficeret. Ita dicitur incessentes imperatoris literas, exclamant vna voce, nam voces, inquit, ipsas ponere visum est, vnus deus, vnus Christus, vnus episcopus. Post has amantissimas Christi plebis voces reuertitur admirabilis Lyberius, cui cedens Felix in aliam urbem se contulit. Hactenus Theodoretus ille.

Vides itaq; Christiane lector, quales hi hæreticos nobis Rom. pontifices obijciant, hoc est, gloriosissimum Christi confessorem, & qui inuictus permanit veritatis athleta, compos victoriæ. Quanquam vt daretur se polluisse hæreticorum communionem, victum exilijs tædio: ex hoc tamen consequens non esset, fuisse hæreticum: sicut nec Marcellinum, qui eo tempore victus metu tormentorum, non fuit satis constans ac fortis Christi confessor: at hæreticum fuisse nunquam sane probabitur. Est enim hæresis, non morum, non confessionis, sed fidei vicium, quo quis singulare aliquid a communi catholice ecclesie fide ac sententia eligit, ac proinde seipsum ab ecclesia separat, qua se rectius sentire, credereq; presumit, & ob id hæresis, hoc est, electio (quemadmodum superius plenius demonstrauimus) haud insignificanter appellatur. Cui quod pertinaciam addunt nonnulli, tanquam ad essentiam eius, definitionemque pertinens, nihil quidem addunt extraneum, sed tamen quod in finitione prædicta satis includitur. Electio siquidem nouitatis alicuius, aut singularis opinionis a communi ecclesiæ sententia, certum studium, scientiamque importat, & quod oppositum teneat communis ecclesiæ sententia, & quod quærat, eligat aut sequatur singulare aliquid ac propriū. Quod

qui

A qui facit, certum non est auditurum corripientem ecclesiam, admonentemq; ab eius cōmuni sententia & opinione non recedere, sed dicturum id quod hæreticorum est proprium, ex scripturis instrui, conuincique se velle, quas præsumit se rectius intelligere, q̄ communis ecclesia. Itaque iam pertinaciam illam secum habet, qua adeo ecclesiæ sententiæ se non subijcit, vt sciens, eligensque ei contradicat. De qua tum demum certi erimus, si post vnā, alteramve correptionem, vt inquit Apostolus, non disputationem, in sua persistat sententia. Qui vero in errorem aliquem incidit, discrepantem quidem ab orthodoxa catholice ecclesiæ sententia, intra tamen arcam catholice ecclesiæ se continens, & fide generali eisdem semper consentiens & ignorans se aberrare a communi eius fide & sententia, de qua, q̄ cito admonetur, q̄ cito fit certior, continuo abiecto illo singulari aut proprio, communem ecclesiæ sententiā sequitur: is (quem admodum de se dicit diuus Augustinus) errare equidem potest, at hæreticus esse non potest. Sed hæc paulo longius nos protraxerunt ab instituto. Itaque in Marcellino & Lyberio nec minima hæresis nota deprehenditur.

Felicem II. in hoc albo qui adscribunt, vocem propriam conuincuntur non intelligere, sed odio in Romanam ecclesiam cōgerere, quicquid forte incidit, etiam si seipsum protinus falsitatis coarguat. Constat enim Felicem I. sub Probo imperatore glorioso consummatum martyrio, circa annum domini CC.LXXXV. Felix II. sub Zenone præfuit Christi ecclesiæ, circiter annum domini CCCC.LXXXVI. Is ille est, qui in Acatium Constantinopolitanum antistitem protulit condemnatiōis sententiam. Cuius tragœdiam aliquanto post explicabimus. Inter hos nemo intercidit Romanus pontifex eius nominis. Nisi forte ab hæretico imperatore Constantino substitutum illi, cum pro fide orthodoxa & catholica exularet, Lyberio, quis adscribat Ro. pontificum catalogo. Quod qui facit, suam ignorantiam prodit: cum certū sit illum non fuisse Romanæ ecclesiæ pontificem, adhuc viuo Lyberio, indubitato eius pontifice, hoc ipsum contestante orthodoxo Romano populo, qui illius cōmunionem, vt nochi & superintrusi ab heretico semper declinauit: quemadmodum paulo ante audisti, referente Theodoro. Hic itaque si illi similis fuisset a quo cathedræ Petri cōtra ius, fas & ecclesiasticos canones intrusus fuerat, imperatori Arriano & hæretico, nihil sane mirandum hoc fuisset, nec quicquam derogaret priuilegio, quod supra adstruximus, apostolicæ cathedræ atque eidem præsidentium. Sed Christo gratiæ, quod nec is ille ipse hæreseos a quoquam infamatus sit, quanquam varient de illo historiæ, quod quidam (quemadmodum ex Theodoro audisti) tamen integram fidem, sicut Niceæ exposita fuerat, inconcusse illum conseruasse affirmant, communicasse tamen asserunt hæreticis, alij negant hoc ipsum, imo tam constantem orthodoxæ fidei assertorem prædicat, vt aliquanto post

Error in ff. de sine crimine hæretis.

De Felice II. vt vere orthodoxus fuerit.

Error aduersariorum in nomine Felicis II.

Hæresis qd

to post reditum Lyberij, & postquam Roma cessaret, affirmant illum e-
tiam martyrio coronatum ab hæreticis. In qua sententia est beatus Anto-
ninus Florëtinus archiepiscopus. Vides itaq; impugnator priuilegij apo-
stolicæ cathedræ, quales nobis hæreticos proferas Romanos pontifices?

De Anastasio II. quem Gratianus infamat hæreticos.

Anastasium secundum pontificem sanctum & orthodoxum infamat Gratianus ille decretorum compilator (vt multa collegit & congeffit sine iudicio) qui ex nescio qua conficta & mendacissima historia gestorum Romanorum pontificum hanc de illo fabulam adscribit, & suæ illi compilationi inferuit XIX. distinctione, c. Anastasius, his verbis:

Anastasius secundus natione Romanus, fuit temporibus Theodori-
ci regis. Eodem tempore se multi clerici a communione ipsius abegerunt,
eo quod communicasset sine concilio episcoporum vel presbyterorum
& clericorum cunctæ catholicæ ecclesiæ, diacono Thessalonicensi, nomi-
ne Photino, qui communicauerat Acatio. Et quia voluit occulte reuoca-
re Acatium, quod non potuit, nutu diuino percussus est. Hactenus ille ex
sua illa historia. Cui glossa modum explicans, quo diuina ultione peri-
erit (vt dignum esset patelle cooperulum iuxta proverbium) addit, effu-
sis intestinis dum assellaret. Ita enim de quodam hæretico, oblitus fortas-
sis nominis, audisse se somniarat glossator ille, aut potius, nugator temera-
rius. Eadem infulsit idem ille Gratianus prima quæstione prima, c. Di-
ctum est. Hunc itaq; Anastasium, idem affirmat fauore imperatoris Ana-
stasij, quos Acatius ille Constantinopolitanus, post in se prolatam dama-
nationis sententiam, sacerdotes vel Leuitas ordinauerat, acceptis officijs
rite fungi posse, male decreuisse, subiecta parte eius decretalis epistolæ in
c. secundum, eadem distinctione. Qua recitata subiungit in hæc verba:
Quia ergo illicite & non canonice, sed contra dei decreta, & prædecesso-
rum & successorum suorum hic rescripta dedit, vt probat Felix & Gela-
sius, qui Acatium ante excommunicauerunt, & Hormisdas, qui ab Anastasio
tertius, eundem Acatium postea damnauit, ideo ab ecclesia Romana
repudiatur, & a deo percussus legitur. In eius fidem subiiciens, quam pau-
lo ante descripsimus historiam, aut verius fabulam. Et hæc vnus scribens
post alium, cæcus cæcum ducit in foueam. Qui tamen si vel paululum
aperirent oculos, viderent luce clarius, q̄ impudens & seipsum euertens
mendacium contineat hæc fabula. Quid enim hoc probabilitatis habere
potest, Anastasium conatum reuocare Acatium, quis non potuerit: & ob
id diuino percussus iudicio, cum certo constet rebus humanis iam du-
dum exemptum hunc, priusq̄ ille ad Romanæ ecclesiæ pontificatum
assumeretur? Quod ipsum etiam illa ipsa testatur eius decretalis epistola,
quam scribit ad imperatorem Anastasium, vnde hanc ipsam illi struunt
calumniam. Sed post mortem, inquis, eius voluit reuocare Acatium. Ex-
pectabam, vt diceres voluisse illum reuocare a mortuis. Quod vero post
mortem illum reuocare voluerit, nō habet citata illa a Gratiano historia,
sed di-

Quincitur crassus error Gratiani de Anastasio.

A sed dicit, quod voluit occulte reuocare Acatium. Sed quod nec memorie
eius succurrere voluerit, aut eadem reuocare ad communionem catholi-
cæ ecclesiæ, eadem illa eius epistola etiam testis est. In qua orat principem,
vt consentiat nomen eius in perpetuum aboleri a catholica Christi eccle-
sia, vt cui illud ipsum multis ex causis magno offendiculo & scandalo fu-
erit, quemadmodum paulo post audies. Iam & hoc quid, obsecro, pro-
babilitatis habet, quod est in eadem fabula, magnam cleri partem se sub-
traxisse a communione Romani pontificis, ecclesiasticæ hierarchiæ ca-
pitis, quod sine concilio episcoporum, presbyterorum & clericorum cun-
ctæ ecclesiæ catholicæ communicasset cuidam Photino communicato-
ri excommunicati Acatij? O grauem & arduam causam, propter quam
clericorum totius ecclesiæ concilium conuocandum est. Quasi sine fine
procederet excommunicationis contagio. Quasi denique a communio-
ne capitis ecclesiastici corporis sese subtrahentes non forent schismatici.
Quasi postremo in eiusdem capitis potestate non esset, ecclesiasticam
communione restituere his, qui ob communionem cum excommuni-
catis eandem perdididerunt, nisi conuocato ad hoc clericorum totius orbis
concilio. Quis has ferat, quis non rideat ineptias? Quis in Gratiano hac
in re vel communem non desideret sensum hominum? Sed hæc est
ipsissima rei veritas.

Deceperat iam dudū excōmunicatus ille ab apostolica sede Acatius.
Cui, q̄ per necessitatem quandam, præeminentiæ videlicet ciuitatis regiæ,
& imperialis autoritatis & gratiæ, communicauerat pars maxima episco-
porum Græcorum & Orientalium, vniuersusq; clerus & populus Con-
stantinopolitanus vna cum principibus, plurimos inuoluerat illa excom-
municationis eius sententia. Nec tamen etiam post mortem Acatij ob-
tineri potuit, aut in Constantinopolitana, aut in alijs per Orientem ec-
clesijs, vt secundum apostolicæ sedis iudicium & sententiam, non cōme-
moraretur eius nomē inter catholicos, sed auferretur e sacris dip̄titijs. Vn-
de & grauissimum schisma excitatum est per Orientis ecclesias, atq; vni-
uersus dissolutus vigor disciplinæ ecclesiasticæ. Quæ cum durassent an-
nis non paucis non sine magna confusione ecclesiastici ordinis, atq; adeo
vniuersæ Christi ecclesiæ, Anastasius II. mox vt pontificatu inauguratus
fuerat, conuersus toto animo ad reformandam pacem ecclesiæ, scribit
hanc (quam ille reprobam dicit) ad imperatorem Anastasium episto-
lam, eundem orans & obsecrans, vt eius opera ac studio hæc scandala &
schismata ecclesiarum tollerentur e medio, & apostolicæ sedi sua agnosce-
retur necessaria toti ecclesiæ autoritas, & debita præstaretur obedientia.
Ad quod velut facile medium proponit, vt auferatur e numero & me-
moria catholicorum nomen vnus Acatij, quem affirmat pro notorijs su-
is damnatum & anathematizatum excessibus a sede apostolica. Cuius
damnationem ne aliq, qui necessitate quadam (vt diximus) illi commu-

Vera de Anastasio historia.

nicauerant, & baptismi, aut sacri ordinis sacramenta ab eodem acceperat, D
 vt persuadebantur a quibusdam pacis hostibus, sibi detrimento fore cre-
 derent in perceptis ab illo sacramentis, & ob id, vt eius damnationi sub-
 scriberent, difficilius induci possent, impedirenturq; per id fructus opta-
 tae & sanctae vnionis, pacis & concordiae, illud ipsum praeueniens sanctus
 & sapiens pontifex: non quidem contra dei decreta, & suorum praedeces-
 sorum & successorum (quemadmodum ille non minus impie q̄ incircun-
 specte contra orthodoxum pontificem effutijt) sed secundum orthodoxae
 fidei regulam, & sanctorum (quod post intelliges) praedecessorum suo-
 rum exemplum declarauit illius damnationem, nulli damno aut praeriu-
 dicio fore his, qui ab eo baptismi aut sacri ordinis sacramenta susceperunt,
 redintegris ac reunitis catholicae ecclesiae. Quae vt ita acta ac verissima
 intelligas, illam ipsam eius epistolam subiiciemus ad imperatorem Ana-
 stasium scriptam in haec verba:

Gloriosissimo ac clementissimo filio Anastasio Augusto, Anastasius e-
 piscopus. Exordium pontificatus mei primitus oblata populis pace pro-
 nuncio, confidenter pro fide catholica, humilis pietati vestrae precator oc-
 curro. In quo primum mihi diuinum fauorem propinquasse confido, q̄
 nunc consonantia in me augustissimi nominis tui, non dubium praestat
 auxilium, vt sicut praecessum vocabulum pietatis tuae per vniuersas gen-
 tes toto orbe praefulget: ita per ministerium humilitatis meae, sicut semper
 est, sedes beatissimi Petri in vniuersa ecclesia assignatum sibi a domino deo
 teneat principatum, nec propter vnum mortuum diutius tunica illa sal-
 uatoris desuper contexta per totum, malae sortis patiatum incertum, quae
 sola in discussionem pro firmitate sui venire non potuit, serenitate tua
 praecipue rempublicam gubernante, cui etiam in priuata vita tantum
 circa synceram religionem studium fuit, vt sicut fama certissime celebra-
 uit, nemo magis, vel inter praecipuos sacerdotes, praefixas a sanctis patri-
 bus regulas custodisse dicatur. Quod sanctum studium cum maiestate
 imperij creuisse confidimus. Legatione itaque fungimur pro Christo.
 Ne igitur eos propter offensionem vel scandalum patiamini publice no-
 minari, quorum merita vel actus illum iudicem latere non possunt, in
 cuius iam sunt iudicio constituti. Neq; illic se potest interfere, in corpo-
 re mortali adhuc temeraria praesumptio, vbi non solum confessio facit a-
 perta merita singulorum, sed etiam silentij ipsius non potest latere secre-
 tum. Namque & praedecessor noster Papa Felix, & etiam Acacius illic
 procul dubio sunt, vbi vnusquisque sub tanto iudice non potest perdere
 sui meriti qualitatem, &c. Precamur itaque dilectionem vestram, vt spe-
 cialiter nomen taceatur Acacij, vt quod multis ex causis scandalum atque
 offendiculum ecclesiae concitauit, &c. Quantos enim excessus atq; praes-
 umptiones habuerit Acacius, ne clementiae tuae suggerere per singula
 fortassis videat onerosum, Cresconio & Germano fratribus, & coepiscopis

Epistola A-
 nastasij po-
 nificis ad A-
 nastasium im-
 peratorem.

Hinc vide
 falsitate &
 impudentia
 fabulae Gra-
 tianicae.

A-
 pis meis, quos misimus ad serenitatem tua, de causis singulis Acacij, qua-
 lis fuerit, instructionem plenissimam dedimus, clementiae vestrae specia-
 lius recensendam, si hoc pietati tuae placuerit curiosius indagare, ne in ali-
 quo suggestioni nostrae veritas defuisse videatur, vt pro diuina sapientia
 vestra perspicue videre possitis, non superbia vel elatione sedis apostoli-
 cae, talem in Acacium processisse sententiam, sed facinoribus certis, quantum
 nos illud iudicium, quod solum falli non potest, aestimamus, zelo magis
 diuinitatis extortam, &c. Deinde occurrens illi, quod plurimos retraher-
 bat a subscribendo in damnationem Acacij ob necessariam quandam, quam
 cum eo viuo habuerunt, communionem, praesertim in susceptis ab eo-
 dem sacramentis ecclesiasticis.

Iam, inquit, secundum catholicae ecclesiae consuetudinem sacratissimum
 serenitatis tuae peccus agnoscat, quod nullum de his, quos baptizauit Aca-
 cius, vel sacerdotes, seu Leuitas, secundum canones ordinauit, vlla eos ex
 nomine Acacij portio laesionis attingat, quo forsitan per iniquum tradita
 sacramenti gratia minus firma videatur. Nam & baptismi, quod pro-
 cul sit ab ecclesia, siue quod ab adultero, vel a fure fuerit datum, ad percia-
 pientem munus peruenit illibatum. Quia vox illa, quae per columbam
 sonuit, omnem maculam humanae pollutionis excludit, qua declaratur
 ac dicitur: Hic est, qui baptizat in spiritu & igne. Nam si visibilis solis
 istius radij, cum per loca scedissima transeunt, nulla contactus inquina-
 tione maculantur, multo magis illius, qui istum visibilem fecit, virtus, nul-
 lam in ministri indignitate constringitur, &c. Ideo ergo & hic, cuius nomen
 dicimus reticendum, male bona ministrando sibi tantum nocuit. Nam
 inuiolabile sacramentum, quod per illum datum est alijs, perfectione sua
 virtutis obtinuit. Quod cum ita sit, aliquorum tamen in tantum se exten-
 dit curiosa suspicio, vt imaginentur, prolato a papa Felice iudicio, postea
 inefficaciter in sacramentis, quae usurpauit Acacius, egisse, ac proinde eos
 meruere, qui vel in consecrationibus, vel in baptismate mysteria tradita
 susceperunt, ne irrita beneficia diuina videantur. Sed meminerint in hac
 quoque parte tractatum praualere superiorem. Quia non sine usurpatione
 nominis sacerdotij adiudicatus hoc egit. In quo virtutem suam obti-
 nentibus mysterijs, in hoc quoque rea sibi tantum persona nocuit. Nam
 ad illum pertinuit, quod tuba Dauidica canitur: Veruntamen deus con-
 quassabit capita inimicorum suorum, verticem capilli perambulantium
 in delictis suis. Nam superbia semper sibi, non alijs facit ruinam, &c. Vnde
 cum sibi nomen sacerdotis vindicauerit damnatus, in ipsius verticem
 superbiae tumor inflatus est, non autem populus diuinis mysterijs, quae
 ab illo percepit exclusus, sed anima sola quae peccauerit, iusto iudicio pro-
 priae culpae erat obnoxia, quod vtiq; numerosa scripturarum testatur in-
 structio. Vnde remotis hominum studijs, siue versutijs in hac adhuc praes-
 senti fragilitate positorum, secundum preces nostras, annisu & auctoritate

Mm ij impe

Supinus ni-
miū Grati-
ani error de
Anastasio
clarissime
traducitur.

imperiali offerte deo nostro vnā catholicam ecclesiā & apostolicā. Quia D
hoc solū est, in quo non solū in terris, sed etiā in cælo triumphare sine fine
possitis. Hactenus illius epistola ad imperatorē Anastasiū. Quæ sane me
cogit, nescio qd, mirari de illo Gratiano. Nam nō lectam eidē quis posset
credere, vnde excerptum est illud c. Secundū, prædicta dist. XIX. quod
contra dei & prædecessorum suorum decreta calumniatur scripsisse Ana-
stasium. Et si legit, quo pacto non intellexerit impudentissimam esse fa-
bulam, quam ex nescio qua historia in derogationem nominis & memo-
riæ sancti & orthodoxi pontificis subnexuit. Scilicet, Anastasiū voluisse
occulte reuocare Acatiū, & propterea diuino percussus iudicio? O cras-
sam nimis impudentiam. Quasi non constet luce meridiana clarius ex
dicta eius epistola, quo nam pacto illum reuocare voluerit? Vium cer-
te non potuit, iam dudum enim obierat. Mortui autem vt nomen & me-
moria aboleretur a catholica Christi ecclesia, fategit omnibus viribus, E
tam literis, q̄ nuncijs ostendens & persuadens defendenti memoriam e-
ius imperatori ob graues intolerandosque excessus suos, & certa faci-
nora iustissime damnatum a sede apostolica. Et hoc erat occulte reuoca-
re velle Acatiū?

Iam (quod ille infamat) eius decretum velut dei decreto, & præde-
cessorum successorumque eius in sede apostolica contrarium, quid obse-
cro continet non pium, orthodoxum & catholicum? Quid, quod non
toties inculcat D. Augustinus aduersus Donatistas hæreticos? Nec enim
sacramentū aut baptismi aut ordinis, nec etiam ius dandi sacramentū (vt
eiusdem verbis dicā) amittit schismaticus aut hæreticus, vtrunq; enī, in-
quit, sacramentū est, & quadā consecratione vtrunq; homini datur, illud,
cum baptizatur, istud, cum ordinatur. Ideo non licet a catholico vtrunq;
reiterari. Nam si ex ipsa parte schismaticorum venientes, etiā præpositi aut
episcopi, qui pro bono pacis correcto schismaticorum errore suscepti sunt, F
& si visum est opus esse vt eadem officia gererent quæ gerebant, nō sunt
tamen rursus ordinandi: sed sicut baptismus in eis, ita & ordinatio man-
sit integra. Quia tantum in præscissione fuerat viciū, quod vnitatem pacis
correctum est. Hæc docet & asserit ille Augustinus, non hæreticus, sed or-
thodoxus, atque adeo orthodoxorum lumen, & insignis doctor ecclesie:
hæc, inquam, ille docet pro assertionem orthodoxæ veritatis aduersus hæ-
reticos. Quod si ab hæreticis & schismaticis accepta sacramenta, etiam
ab ipsis schismaticis & hæreticis, suam efficaciam & vtilitatem habeant,
correcto solo diuisionis vicio: nunquid aut infirma, aut irrita erunt ea-
dem, quæ accepit fidelis & orthodoxus populus, in vnione manens ca-
tholicæ Christi ecclesie, a proprio suo episcopo, nec hæretico, nec schis-
matico: sed qui ob alios tantum excessus suos excōmunicatus fuerat? Cu-
ius etiā communionē deserere non potuit: præsertim quādiu non solum
ille ipse, sed cū eo pars maxima totius orbis episcoporum (quemadmodum
de Aca-

A de Acatio factum demonstrat illa eius, quā aliquanto post explicabimus,
tragedia) iniustam atq; adeo irritam eius excommunicationem contē-
derent, & in eiusdem cōmunionem persisterent? Certe vbi nunquam fuit
in orthodoxo populo diuisionis viciū, nihil illi obesse potuit sui episco-
pi dānatio, nec eidem esse damno necessaria quædam eius cum illo cōmu-
nio: præsertim quādiu probabiliter ignoraret rite excommunicatum &
valide, ob episcoporum pene totius orbis, quod videbant, præiudicium.
Nunquid ergo hæretica est hæc Anastasij sententia, & declaratio, quod
Acacij damnatio nihil obfuerit fideli eius, orthodoxoq; populo, nec irri-
tam, aut infirmam reddiderit sacramentorum, quæ secundum sacerdotum
illis officij sui debitum eidem ministravit, gratiam?

Vt autem intelligas, non nostrū solum, sed etiam Canonistarum (qui
alioqui crassiusculi sunt, nec nimis emunctæ naris) tam de Gratiano suo,
B q̄ de Anastasio iudicium, Glossa prima in dicto c. Secundum, laborat in
censura eiusdem, ob Gratiani illud, quod supra audisti, de eo præiudi-
cium. Nam dicit variam esse de illa decretali & eius autore Anastasio
sententiam. Gratiani equidem, qualem audiuius. Cui dicit consenti-
re Melendum quendam, & omnes, qui dicunt veritatem sacramentorum
non esse apud hæreticos. Quæ sane sententia est hæretica & repro-
bata a catholica Christi ecclesia, quæ nec in baptizatis, nec ordinatis ab hæ-
reticis aut schismaticis reuertentibus ad sinceritatem fidei & vnitatem ec-
clesie, sacramenta reiterat. Hugonis deinde cuiusdam adfert sententiam
plane contrariam, & nobiscum consentientem per omnia: qui nec decre-
talem eam reprobata, nec damnatum eius autorem affirmat, cum illa ni-
hil contineat, non sanctum, orthodoxum & canonicum. Postremo, etiā
am tertiam quorundam adducit sententiam, affirmantium ideo repro-
batum illud c. Secundum, cum autore suo, quia voluit, quod ordinati
C ab hæretico, sine omni dispensatione, de iure sua exercere possint officia.
Qua in re vide, obsecro, temeritatem hominum, cum nihil horum omni-
um dicat Anastasius, quæ hi in illum congerunt. Neq; enim loquitur de
ordinatis ab hæretico, sed ab Acatio, qui a nemine vnq; hæreseos alicuius
infirmatus est, sed tantum excommunicatus ob excessus alios, & quia
communicauerat hæreticis. Quod ipsum tamen idem semper negauit,
negaruntque, qui iniustam eius damnationem contēdebant, Orientis
episcopi, quemadmodum diuersæ Gelasij testantur epistolæ, quibus eius
damnationem iustam asserit, præsertim autem ea ad Dardaniæ episco-
pos. Deinde, nihil dicit, nec de iure, nec de dispensatione, vt impudens hic
nugator affirmat. (Quāq; quicquid dicit, merum ius sit) sed tantum pa-
cis & ecclesiasticæ vnitatis intuitu decreuit, aut potius declarauit, nihil ob-
esse culpam & damnationem Acacij, his qui in fide & vnitatem catholicæ
ecclesie sacramenta ab eo perceperunt, nec sacramentorum illorum gratiam
illius culpa aut damnatione euacuata aut infirmata. Qua in re si hære-

Canonista-
rū censura de
suo Gratia-
no, eiusq; p̄
iudicio p̄di-
cto de Ana-
stasio acq; e-
ius decreto.

Aduersus
epistolā Pa-
meniani.

ticus est Anastasius, bis hereticū fuisse beatissimū illum Leonē necesse est, **D** qui eodem intuitu permisit illū Anatholium Constanti nopolitanū episcopum ministrare in suo gradu & ordine. Quem tamen ter execrandus ille Dioscorus, exturbato & per vim ac scelus eiecto S. Flauiano episcopo, atq; adeo neci dedito, e suo veluti latere aut sinu (nā eius archidiaconus fuerat) Constantinopolitanæ intruserat ecclesiæ, & ordinarat episcopū. Sed pacis (vt dixi) intuitu, in suo illum gradu & ordine confirmavit beatissimus Leo, satis habēs, q̄ secum amplexaretur veritatem orthodoxæ fidei, & detestaretur Buticetis perfidiam, id quod plurimæ eiusdem testantur epistolæ. Quin & vniuersam Chalcedonen sem synodum bis hereticam fuisse necesse est: vt quæ ex prescripto eiusdem Leonis, neminem eorum, etiam qui episcopi ordinati essent, ab impia illa hereticorum factione Dioscorica, iacturam facere voluit suæ illius dignitatis, gradus aut ordinis: modo per veram poenitentiam reuersi ad vnitatem catholicæ ecclesiæ, **E** amplexarentur synceritatem fidei, & execrarentur impietate hereticam.

Et hæc quidem de Anastasio suffecerint ad vindicandū eius nomē & memoriam a nota atrocissimi criminis, hæreseos inquam: quod nulli facile imponendum est, præsertim iam dudum in Christo quiescentium, nisi quibus aperto ecclesiæ præiudicio inustum constat. Quin & impudentem falsitate coarguunt eius fabulæ, qua Gratianus illi sancti & orthodoxi pontificis nomini & memoriæ impie detrahit: temeritatem quoq; censuræ & iudicij eiusdem de prædicta illius decretali epistola, quam plane conuincitur, aut non legisse, aut minime intellexisse. Cuius sententia, si ea fuit, quæ a Glossa illa eidem attribuitur, non vero illius Anastasij, vt audisti, est plane heretica.

De Benedicto XI.

Benedictum XI. (vt quos volunt, pro suo arbitrio hi hereticos faciūt) etiam hac nota inuenio perstrictum a nonnullis, qui aduersantur illi infestibilis fidei priuilegio, quod cathedram apostolicam atq; eius præfules tueri asserimus, sed quo prætextu aut colore, non inuenio. Quod dum quæro per omnes de illo scriptores & historias, nec leuissimam apud vllam suspiciunculam deprehendo tam atrocis in illum notæ & infamiæ. Quin potius, omnes velut vno ore, eximie virtutis, doctrinæ & sancte administrati pontificatus mensibus illis nouem, quibus solis præfuit, testimonium perhibent, ex generali ordinis Dominicani, primum in Cardinalem, deinde electus in summum pontificem. Et ne forte (vt sit facile) in numero incidisset error, per omnes eius nominis pontifices percurrens, neminem tamen inuenio, in quæ vel minima nota eius criminis comperat. Ita hi quasi pro ludo habent infamare sanctos & orthodoxos pontifices iam cum Christo regnantes, de omnium atrocissimo crimine impietatis hereticæ.

De Ioanne XXII.

In eundem modum & quæ de Ioanne vigesimo secundo afferuntur a nonnullis, meræ nugæ sunt, mera mēdacia. Scripserunt quidā nostra tempestate

A pestate vitas pōtificum Romanorū, sed plurima pro suo scripserunt affectu & libidine: quibus dum seruiunt, impudentissime ac mendacissime debacchantur in famam innocentium & sanctorum pontificum. Quod nuper quidam Ioannes Battus fecit in vita sanctæ memoriæ Adriani sexti pontificis maximi, in Theologicis his studijs quondam præceptoris nostri. In quem virum sine controuersa sanctū, doctissimumq; ille tam impia, tam nephāda, tam execranda mentitur impudentissime, vt ipsum etiam coelum commaculare possent & inficere. Idem, tamen si magis dissimulante & recte, fecisse Platinam in Paulum secundum, certum est. De quo defuncto (quod illi ob sua demerita merito aduersus fuerat) vt se vlcisci posset commodius, omnium ad sua tempora pontificum historiam congerere aggressus est, quo ita maiori fide & a pluribus legerentur, quæ de Paulo mentiri voluit. Sic & Ludouici illius Bauari execrati a Ioanne **B** vigesimo secundo & sede apostolica, deinde etiam priuati imperio (cuius libro sequenti explicaturi sumus tragediam) studium et largitio multos eo seculo venalia habentes ingenia, venales linguas & calamos, impulit execranda multa comminisci & effutire aduersus doctissimum, magnique animi pontificem & dignitatem ecclesiasticam. Inter quos præcipui & velut antesignani quidam erant Marsilius ille Patauinus (quem libro sequenti excutiemus exactius) & Occam pseudomonachus, pseudoque Theologus, illius Ludouici familiaris conuictor. Qui Ioannis illius vigesimi secundi, definitiones quasdam calumniabantur vt hereticas, ipsi hereticissimi, alia etiam eidem impingentes mendacia, velut impietatis seruales, conductitijq; milites, & qui in hoc, impio execrandoque imperatori locauerunt suam operam. Quorum nudis, impijsq; assertionibus, si quis vel tantillum moueri possit aduersus clarissima, quæ induximus, priuilegij apostolicæ cathedræ & eidem præfidentium argumenta & testimonia, is mihi non bene ad veritatem, pietatemq; affectus videbitur: præsertim cum non facile adduci quis debeat, vt credat de his, quorum in pace requiescit memoria, tam atrox crimen prauitatis hereticæ, nisi aperto ecclesiæ iudicio de eodem notatus fuerit.

C Qua de causa de vno Honorio maiorē nobis difficultatē ingerit synodalis (vt videtur) autoritas. Siquidē perstrictum ea nota illū legimus in actis VI. synodi (vt a nobis Latine interpretata et impressa legūtur) inter autores monothelicæ hæresis, hoc est, vnius volūtatis & operationis in Christo. Cuius in eisdē actis inserūtur duæ epistolæ ad Sergiū Constantinopolitanū, eiusdē hæresis seminatorem, & primū assertorem, ex quibus eius modi hæresi consensisse videri volūt. Itaq; in principio actionis decimæ tertię hæc legitur censura concilij, tam de Honorio, q̄ de eius epistola.

Sanctum conciliū dixit, retractātes secundū promissa dogmaticas epistolas, quæ a Sergio quondam patriarcha huius a deo cōseruandæ regiæ vrbis scriptæ sunt, tam ad Cyrum, qui tunc fuerat episcopus Phasidis, quam

Censura synodi VI. de Honorio et eius epistola ad Sergium.

M m iij Hono-

Honorium quondam papam antiquae Romae: Similiter autē epistolam D ab Honorio rescriptam ad eundem Sergium, hasq; inuenientes omnino alienas existere ab apostolicis dogmatibus, & definitionibus sanctorū cōciliorum, & cunctorū probabiliū patrum, sequi vero falsas doctrinas hēreticorū, eas omnino abijcimus, & tanq̄ animae noxias execramur. Quorū autem impia execramur dogmata, horū & nomina a sancta dei ecclesia proijci iudicauimus: Id est, Sergij quondam praesulis huius urbis regiae, qui aggressus est de huiusmodi impio dogmate conscribere. Cyri Alexandriae, Pyrrhi, Pauli, &c. quorum mentionem fecit Agatho sanctissimus & ter beatissimus papa antiquae Romae, in sua ad piissimum imperatorē epistola, eosq; abijcit, utpote contraria recte fidei sentientes, quos anathemati submitti definimus. Cū his vero simul proijci a sancta dei catholica ecclesia, simulq; anathematizari prauidimus & Honorium, qui fuerat papa antiquae Romae, eo q; inuenimus per scripta, q̄ ab eo facta sunt ad Sergium, quod in omnibus eius mentem secutus sit, & impia dogmata confirmauit. Haec tenus verba concilij, ut impressa circumferuntur.

Sed quoniā ex omnibus horum temporū scriptoribus & certissimae fidei historijs clarissime constat, eundē illum Honorium fuisse primū huius haeresis damnatorē, annis fere LX. ante celebratam sextam synodum, satis clare deprehenditur hanc synodum passam in damnatione memoriae & epistolae sancti Honorij, q̄d in XIII. actione eiusdem concilij per legatos apostolicae sedis conuictum est passam fuisse V. synodū in actione eius VII. hoc est, per falsarios infarta, quae aliena erant a mente synodi.

Potuit equidem fieri, ut in eius initio intelligens (vix dum expugnata impia haeresi Euticetis & Dioscori de vnitae naturae in Christo, stabilitaq; in eodem autoritate beatissimi Leonis & Chalcedonensis cōcilij, veritate naturae duplicis) cepisset repullulascere in ecclesia noua dissensionū & scandalorū semina, de vnitae voluntatis aut operationis in Christo, ita rescripserit de hoc subdole cōsultenti Sergio, quemadmodū habet tenor insertae actis dictae synodi, secundae illius epistolae (nam prima mihi non germana aut sincera videtur, tamen si nihil etiam erroris cōtineat) videlicet ut nouae adinventionis vnus vel duarum operationum vocabulo refutato, claro ecclesiarū dei praerogatio, nebulosarum contentionum caligines rursus nō effundantur aut conspergantur, praecipies propterea ut vnus vel geminae operationis nouiter a contentionū studiosis introductū vocabulum a praedicatione fidei eximeretur. Nam qui, inquit, haec dicunt, quid aliud, nisi iuxta vnus vel geminae naturae Christi dei vocabulum, ita operationis vnus vel geminae suspicantur fuisse mediatorē dei & hominum dñm Iesum Christum sentire vel promere, quod satis ineptū est: Habet autē & circa finem eadem epistola sic: Et hoc quidē, quantum ad instruendam noticiam ambigentium, sanctissimae fraternitati vestrae per eandem insinuandū prauidimus. Caeterum, quantum ad dogma ecclesiae

- A ecclesiasticum pertinet, quae tenere vel praedicare debemus, propter simplicitatem hominum, & amputandas inextricabiles quaestionum ambages, sicut superius diximus, nō vnā aut duas operationes in mediatorē dei & hominū definire, sed vtriusq; naturas in vno Christo, vnitae naturaliter copulatas, cum alterius cōmunionē operantes atq; operatrices confiteri debemus, & diuinam quidem, quae dei sunt operantē, & humanam, quae carnis sunt exequentem, non diuise, neq; confuse aut conuertibiliter, dei naturā in hominem, nec humanā in deum conuersam edocentes, sed naturarū differentias integras confitentem, vnus atq; idem humilis & sublimis, aequalis patri, & minor patre, ipse ante tēpora natus, in tempore est, per quē facta sunt secula, natus in seculo est, & qui legem dedit, factus sub lege est, ut eos, qui sub lege erant, redimeret, ipse crucifixus, ipse chirographum, quod erat contra nos, euacuans, in cruce de potestatibus & principibus triumphauit. Auferentes ergo, sicut diximus, scandalum nouellae adinventionis, non oportet nos vnā vel duas operationes definientes praedicare, sed pro vna (quam quidem dicunt) operatione, oportet nos vnum operatorem Christum dominum, in vtriusq; naturis veridice confiteri, & pro duabus operationibus (ablato geminae operationis vocabulo) ipsas potius duas naturas, id est, diuinitatis & carnis assumptae, in vna persona vnigeniti dei patris, in confuse, in diuise atq; incōuertibiliter praedicare propria operantes. Et hoc quidem beatissimae fraternitati vestrae insinuandum prauidimus, quatenus vnus confessionis propositum, vnanimitati vestrae sanctitatis monstrarem, ut profecto in vno spiritu anhelantes, pari fidei documento insisteremus. Scribentes etiam communibus fratribus Cyro & Sophronio antistitibus, ne nouae vocis, id est, vnus vel geminae operationis vocabulo insistere vel immorari videamur, sed abraha huiusmodi noue vocis appellatione, vnū Christum nobiscum vtriusq; naturis, diuina & humana praedicerent operantem. Quāq; & hos, quos ad nos praedictus frater & coepiscopus noster Sophronius misit, instruximus, ne duarū operationū vocabulū praedicare innitatur. Quod instantissime promiserunt dictū virum facturū, si etiā Cyrus frater & coepiscopus noster ab vnus vocabulo discesserit. Haec tenus ille Honorius.
- Vides itaq; Christiane lector & clarissime intelligis, ex illa ipsa Honorij epistola, quae est in actis eiusdem synodi, passam eandem ea parte, quae legitur de damnatione memoriae viri sanctissimi, & vere orthodoxi, quod legati sedis apostolicae in eadem conuicerunt passam quintā synodum, in actione eius septima, hoc est, per falsarios & mendaces Gregulos, in odium & detractionem Romanae ecclesiae (cui aduersantes in direptionem dati sunt) haec infarta alienissima a mente sancti concilij. Quod enim ad hoc ipsum procliuēs Graeci fuerint, non solum praedicta testatur quinta synodus, sed etiam conqueritur beatissimus Leo suae (qua ad B. Flavianum incarnationis verbi mysterium explicauerat) idē accidisse epistolae,

vt in

Vindicat Honorius a nota haereticis, & coarguitur falsata lectio actos: VI. synodi, ut nūc impressa legunt. Conuincitur ex ipsa Honorij epistola inserta actis synodi, eadem dicta parte esse falsata.

Sententia epistolae Honorij ad Sergium.

Haec vide & diligenter perpende. Plane enim inuenies orthodoxam & catholicam doctrinam Honorij prorsus iugulantes haeresim monotheliticam.

Vnus operator Christus in duabus naturis. Vtriusque naturae in vna persona operari propria.

vt in alia quadam sua ad Palestinos testatur. Idem quoque testatur ille Nicolaus eius nominis Rom. pontifex ad Michaellem imperatorem Constantinopolitanum, scribens aduersus inordinatam promotionem Photij, subito ex Palatino tonsurati & ordinati in episcopum, citans auctoritatem VII. synodi & epistolae Adriani pontificis, quae in acta eiusdem relata legitur: in qua, inquit, quantum idem pontifex illam praesumptionem, qua ex laicis quidam subito tonsurantur, & in episcoporum numerum profiliunt, si diligenter inquiseritis, profecto inuenietis. Si tamen non falsam Gregoriorum more, sed sicut a sede missa est apostolica, penes ecclesiam Constantinopolitanam hactenus perseverat. Haec ille ad imperatorem Graecum. In quibus audis Graecorum morem. Quin & idem ille suis literis hoc ipsum accidisse a Graecis in eadem conqueritur epistola. Et eam ob causam, quasi illud sibi praecisum foret, omnium a se scriptorum & missorum authentica exemplaria penes se retinuisse testatur, ad quae prouocat. Nichil itaque mirum, etiam hac parte idem passa sextae synodi, quae circumferuntur incertae fidei & auctoris nuper emissa exemplaria. Qua enim ratione, quo colore damnari potuisset illa, quam dicta epistola explicat, vere orthodoxa sententia ac confessio, & saluberrimum illud vitandarum dissensionum & contentionum, ob noua quaedam introducta vocabula, consilium? quod quia seruatum non est, illa exigua (vt in speciem apparebat) scintilla & de duabus oculis perniciose contentio, LX. fere annis sua paulatim incrementa, fomentaque suscipiens excreuit in grauissimum, perniciosissimumque incendiū, vniuersas pene inuoluens Orientis ecclesias.

Maximas post controversias & difficultates, vixdum obtinuerat orthodoxa veritas duarum naturarum in Christo, aduersus Euticetis et Dioscori blasphemiam, & continuo resuscitatis contentionum seminibus, de vnitatem & dualitate operationum in Christo, praecipit vere orthodoxus, sapientissimusque pontifex, auferri de medio nouarum vocum scandala, vnde contentiones, dissidia & haereses excitarentur, & praescripta vere orthodoxa, planissimaque fidei confessione, qua nec hinc, nec inde impingerent nouitatum captatores, necque vnā, necque duas operationes: sed duas potius operatrices naturas docuit confitendas in vno Christo, iuxta Chalcedonensis definitionem concilij. Qualibet cum alterius quadam communione operante sibi conuenientia, vt diuina, quae dei sunt, humana vero, quae carnis aut hominis, non diuise, vt ille blasphematur Nestorius, non confuse & conuertibiliter, vt Eutices & Dioscorus. Itaque velut inuento medio, quo vtrique parti satisfaceret, duarum operationum assertoribus praecipit, vt confiteantur duarum naturarum differentium integras varietates in vnitatem suppositi, suas quaeque habentes operationes proprias. Alteri vero parti, vt deuotato vnus operationis vocabulo, vnum operatorem Christum confiteantur eorum, quae vtriusque naturae sunt. Ita vt vnus idemque Christus, sit humilis & sublimis, aequalis patri & minor patre, ante

Vt res ipsa
cōprobarit
sanctum &
saluberrimum
Honorij fuisse
consilium.

A tre ante tempora, & factus in tempore, per quem facta sunt secula, in seculo natus. Qui legem dedit, factus sub lege, & ad mortem obediens, & in cruce de potestatibus tenebrarum triumphans.

Hac confessione num quid esse potuit magis orthodoxum, magis piū, ac sanctum, & ad retinendam pacem, tollendaque nouitatum, contentionum, & scandalorum semina magis vtile? Certe si confessionem eiusmodi damnaret, non solum vlla synodus, sed etiam angelus de caelo, non dubitarem vtrumque cum Apostolo anathema dicere, vna cum impia illa Ephesina synodo secunda, quae damnata (vt post clarius intelligimus) orthodoxae fidei veritate statuit, & probauit impia Euticetis blasphemiam.

Sed cum post luce clarius intelligeret S. pontifex, quo tēderet illorum studium, hoc est, Cyri, Sergij & sectatorum, primus eius perfidiae damnator extitit, & Cyrum ac Pyrrhum Sergij successorem anathemati subiecit. Quem nouissimum Heraclius imperator, apostolicae sententiae executor factus, relegauit in Africam. Nam cum ab eodem & ipse monotheliticus infectus esset heresi, haud irreligiōsus primum nec malus imperator, & ob id in varias incidisset calamitates & miseras, sentiens corripientem se dei manum, haeretici erroris vlticem & vindicem, ad cor reuersus a beatissimo Honorio, orthodoxae fidei regulam doctrinamque suscipiens, Pyrrhum relegauit tantum in se mali autorem. Quam tragediam post plenius explicabimus in historia sextae synodi. Haec de illo testantur Forolij uien. Pius pontifex, Ioannes Nauclerus, Sabellicus, & ceteri.

Quin & illa beatissimi Agathonis epistola, quam dicta synodus vt dictam a spiritu sancto per os principis apostolorum Petri amplexata est & secuta in omnibus, velut orthodoxae veritatis regulam, praefatum Honorium ab omni haeresis nota prorsus vindicat. Siquidem post perstrictos in eadem autores praefatae haeresis monotheliticae, Cyrum Alexandrinum, Sergium, Pyrrhum, Paulum, Petrum, Constantinopolitanos episcopos, demonstratamque eorum inconstantiam & inter se contrarietatem: Quis, inquit, tantae caecitatis errores non abominetur? &c. Eximenda proinde ac summis conatibus cum dei praesidio liberanda est sancta dei ecclesia de talium doctorum erroribus, vt euangelicam atque apostolicam orthodoxae fidei rectitudinem seruet, quae fundata est super firmam petram huius B. Petri apostolorum principis ecclesiae, quae eius gratia & praesidio ab omni errore illibata permanet. Haec ille Agatho. Quibus vides illum asfirmare, e cathedra Petri apostolorum principis, nullam vnquam prodixisse haeresim, quin potius euangelicae, atque apostolicae, orthodoxaeque fidei rectitudinem, in eadem fuisse conseruatam, quae diuina gratia & singulari praesidio, ab omni errore illibata permanet. Quod qua ille fronte dixisset in facie totius Christi ecclesiae, si Honorius ille ex eadem cathedra illam ipsam, quam impugnabat, docuisset haeresim? Qua etiam fronte Nicolaus ille primus Michaelis imperatoris Constantin. retundens impiam arrogatiam,

Honorius primus dā nator monotheliticā haeresis & auctore eius, Pyrrhus Sergij successor dā natus ab Honorio relegatur ab Heraclio. Heraclius a monothelitica haeresi respiciens, regulam orthodoxae fidei suscepit ab Honorio. Etiam illa B. Agathonis epistola, quam ipsa synodus vt dictam a spiritu sancto amplexata & secuta est, vindicari Honorium ab omni nota haeresi.

ausus

ausus fuisset iactare, in ea qua illi respondet epistola (quam & totius Orientis & Meridiei orthodoxis direxit episcopis) de apostolica sedis pontificibus, quod illos nec tenuis vnquam rumor asperferit impiæ aut hæreticæ sententiæ. Hos enim, inquit, nec saltem tenuis rumor asperfit aliquando, cum praua sapientibus sapere, quanto minus concertare. Quod qua fronte audes dicere Nicolæ, si non solum Honorius ille apostolicæ sedis præsul assertor fuit impietatis monotheliticæ, sed etiam tot alij, quot hi faciunt, hæretici Romani pontifices?

Concluditur
nō soli ca-
thedræ, sed
multo ma-
gis Petri et
successorū
eius indefe-
ctibilis fi-
dei priuile-
gium.

Præsides
cathedræ a-
postolicæ in
definitione
relatarū ad
se quæstio-
num diffici-
lium, adhi-
bere secum
debere sa-
cerdotale
concilium,
& quale.

Sacerdota-
le conciliū
non habere
priuilegiū
indefectibi-
liæ fidei, nisi
ex priuile-
gio Petri,
hoc est, ec-
clesiasticæ
hierarchiæ
capitis.
Concilia,
quantūuis
numerosa,
sine autori-
tate capitis
hierarchiæ
ecclesiasti-
cæ congrega-
ta desti-
tuta sūnt pri-
uilegio.
Vnius præ-
sidentis au-
toritate &
priuilegio
proferri in-
dubie veri-
tatis senten-

Quare, vt hic tandem concludamus, nobis constat, non solum cathedræ, sed multo magis Petri & successorum eius indefectibilis fidei priuilegium ad confirmandos fratres in fide. Quod ita tutatum est omnes Romanos pontifices, ecclesiasticæ hierarchiæ præsidēs, vt ab initio ad hunc vsque diem nemo sit inuentus inter eos hæreticus, sed nec inuenitur ad finem vsque seculi.

Non tamen hic imus inficias, quin præsidēs cathedræ, in definitione relatarum ad se quæstionum difficilium, & quæ magni alicuius ponderis sunt, adhibere secum debeant sacerdotale concilium: quemadmodum superius ex verbis Deuteronomij diligenter annotauimus, & comprobatur ab initio obseruatio ecclesiastica. Si quidem in cunctis semper difficultatibus, quæ magni alicuius momenti erant, ad cathedram Petri relatis, inueniuntur præsidēs cathedræ secum congregasse sacerdotale concilium. Non quidem ex toto orbe, sed eorum, qui etiam in eadē cathedra ministrabant domino, & nonnunquam viciniorum quoque, aut etiā distantiorum episcoporum, pro qualitate negocij. Sed non habet illud sacerdotale concilium ex seipso, aut ex proprio priuilegio, inobliquabilem regulā orthodoxæ veritatis & fidei, nisi ex priuilegio Petri ecclesiasticæ hierarchiæ capitis, cui vni impetrauit Christus, ne fides eius deficeret ad confirmandos fratres in fide. Cui etiam quam diu (vt fundamento ædificium) vni-

tur & innititur, sit particeps eius priuilegij capitis, & quicquid ab eiusmodi concilio cōgregato vna cum suo capite definitur, sancitur aut decernitur, hoc verum, iustum & sacrosanctum est. At sine suo illo capite, quantumuis maximum & numerosissimum, cōcilium eo priuilegio plane destituitur, quemadmodum clarius demonstrabimus in sequentibus. Itaque tametsi multorum consilia adhibeantur ad definitionem eorum, quæ referuntur ad cathedram apostolicam, vnius tamen præsentis autoritate & priuilegio profertur indubie veritatis sententia. Ita & in illa synagoga veteri, quemadmodum superius demonstrauimus, difficiliora & magis ambigua iudicia, quæ referri præcipiebantur ad cathedram illā Mosaicam, definebantur concilio quidem sacerdotum omnium, qui pro tempore ministrabant domino in eo loco, quem ipse elegerat, autoritate tamen vnius præsentis cathedræ. Itaque controuersiam eiusmodi inter se habentibus dicitur, vt ascendant ad locum, quem elegerit dominus. Ibi quoque inter-

rogent

A rogent sacerdotes Leuitas, qui indicabunt, inquit, tibi iudicij veritatē. Cuius vero in eiusmodi concilio sacrosanctam autoritatem reuereri & prorsus sequi debeant, continuo subditur: Qui autem, inquit, superbierit, nolens obedire sacerdotis imperio, qui eo tempore ministrat domino deo tuo, ex decreto iudicis morietur homo ille. Vides hic non iam plurimum sacerdotum mentionem fieri, sed vnius præsentis, inquam, cuius illa censeatur sententia, illud iudicium, & aduersus quem inobedientia mortis expiatur supplicio. Non enim dicitur: Si quis superbierit, nolens obedire sacerdotum imperio; sed sacerdotis stantis, vt seruiat ibi domino deo tuo. Ita enim habere Hebraicam veritatem simul & LXX. Interpretes, supra indicauimus, stantis, inquam, super alios, & loco illi præsentis. Sed horum post erit adhuc vberior explicatio.

Ad argumentum autem Canonistarum ex c. Si papa. XL. dist. quod omnibus illis cōtrariæ assertionis fundamentum est, accuratiore responsione nequaquam opus est. Nō est enim dictum alicuius, cuius nos magnopere premat, aut prægrauet autoritas. Non equidem diuinæ scripturæ, non definitio aut synodalis, aut præsentis hierarchiæ ecclesiasticæ, non denique alicuius ex illis primæ classis scriptoribus ecclesiasticis; sed quod vix noto cuidam Bonifacio martyri adscribit Gratianus; vere an fallē, neque id quidem satis exploratum est. Quod ipsum tamen nihil ponit, nihil affirmat nobis contrarium, sed dicit, quod papæ salutis suæ fraternæque negligentis culpas hic redarguere præsumat mortalium nullus. Quia cunctos ipse iudicaturus, a nemine est iudicandus, nisi forte deprehendatur a fide deuius. Pro cuius perpetuo statu, vniuersitas fidelium tanto orat instatius, quanto suam salutē post deum ex illius incolumitate animaduertit propensus pendere. Vides conditionalem, quæ nihil ponit, nec affirmat papam esse posse hæreticum; sed si forte esset, quod tunc hic iudicandus foret; clarissime significans nō se credere quod ita esse possit, sed si forte esset.

Ut ab initio omnes se gesserint Romani pontifices pro ecclesiasticæ hierarchiæ principibus, illamque principalem ecclesiastici regiminis autoritatē super vniuersam ecclesiam re ipsa & facto exercuerint, luculentissime demonstrare.

CAP. IX.

Actenus ex ipsa primum forma societatis ecclesiasticæ; deinde ex eius umbra in synagoga veteri, præterea ex clarissimis Christi verbis. Postremo ex ipsa rectæ scripturarum intelligentiæ infallibili amussi, videlicet catholicæ ecclesiæ consensu & communi sententia, clarissime demonstrauimus, vt erat plane necessarium Christianæ ecclesiæ dirigi gubernarique sub vno capite: ita illi constitutum a Christo Petro vniuersam illam autoritatem patrifamilias ecclesiasticæ domus necessariam, nempe obligandi omnes, qui eiusdem familiæ Christianæ sunt, suarum præceptionum vinculis, vnicuique suum præscribendi officium, eiusque rationem ab vnoquoque exigendi, & vt ligandi, ita & ligata dissoluenti pro vsu & vtilitate ecclesiæ, atque adeo ipsas clauas regni cœlorum. Ad

Nn quos

tiam in concilio.

Ostenditur inefficacia argumenti Canonistarum ex c. Si papa.

Breuis re- collectio de monstratorum hæc- nus cū tran- situ.

quorum etiã referri oporteat iudicium, definitionem & sententiam, quicquid in eadem domo ecclesiastica exortum fuerit quaestionis ac contro-
uersae inter eiusdem domus familiam: quatenus eiusmodi, hoc est, de fide, religione, alijsq; ecclesiasticis negocijs. Quibus eam ob causam etiã indefectibilis fidei privilegium contulit, tanquam alijs praescribendi, quam sequi tenerentur fidei regulam, potestatem habentibus.

Re ipsa cõprobari, q̄ ante demõstrauimus, de Petri & successorũ eius in ecclesiastica hierarchia primatu, autoritate singulari et privilegio.

Nunc ex ipsa rei euidentia, consecutisq; effectibus, eadem ipsa cõprobare vniuersa, tempestiuum mihi videtur. Et in primis vt Romani pontifices a nascentis ecclesiae primordio vniuersi ita se gesserint, tanq; ecclesiasticae hierarchiae principes, magnaq; cum libertate, maximoq; totius orbis consensu, supereminẽtem illam ecclesiastici regiminis autoritatem ac potestatem exercuerint super omnes mundi ecclesias. Vtq; in omnibus grauioribus difficilioribusq; causis ex toto orbe ad eorũdem recurrerint iudicium. Quanquam autem illius primitiuae ecclesiae historia haud satis perscripta diligenter fideliterq; ad nos peruenerit (Ea siquidẽ tempestate magis satagentibus quibusq; memoriae digna agere, q̄ aliorũ gesta commentari, aut commendare memoriae. Adhuc enim seruens illa ecclesia, a recenter fuso Christi sanguine, in assidujs pressuris, & huius mundi aduersitatibus succrescens, aduersus huius mundi potestates, aduersus dominos tenebrarum, aduersus spiritales nequitias in caelestibus, semper tum in procinctu, semper stabat in acie) attamen ex sanctissimorum pontificum, quae ecclesiasticorum occasione negotiorum scriptae, & veluti ecclesiastici quidam canones in ecclesia diligentissime semper religiosissimeque conseruatae fuerunt, varijs decretalibus epistolis, aliorumq; qui paulo post ea tempora subsecuti sunt, scriptorum luculentissimis testimonijs, haud erit difficile aestimare illius primitiuae ecclesiae faciem, quantus in ea vigor ecclesiasticae disciplinae, quae in ecclesiastica hierarchia praesentium, q̄ reuerenda, q̄ metuenda autoritas.

Primum itaq; illius sancti Anacleti, beatissimi Petri discipuli et in cathedra successoris epistola ad vniuersos toto orbe Christi sacerdotes, satis indicat illius (quae tunc proximae ab apostolis constituta fuerat) hierarchiae ecclesiasticae faciem, per quam ex toto orbe terrarum, ecclesiastica ne-
gocia, & totius ecclesiae cura ad vnam Petri sedem ordinatissime referebantur: ipsarum principalium sedium ordinem, qui ab apostolis cõstitutus est, explicans. Inter quas omnes Romanam ecclesiam non ab apostolis, sed ab ipso domino saluatore nostro docet accepisse primatũ, quem admodum superius audiuisti. In qua tandem subiungit in haec verba: Si, inquit, frater aliquis p̄occupatus fuerit in aliquo delicto, vos qui spirituales estis, instruite eum in spiritu lenitatis. Si quae vero aliae causae difficiles inter vos ortae fuerint, ad huius sanctae sedis apicem, quasi ad caput referte, vt apostolico terminentur iudicio. Quia sic dominum velle, ab eoq; sic constitutum esse, antedictis testimonijs declaratur. Haec enim

Hic vide, vt ab initio totius ecclesiae cura referretur ad Ro. ponti-

aposto-

A apostolica sedes, cardo & caput a domino, & non ab alio est constituta. Et sicut cardine ostium regitur: sic huius sanctae sedis autoritate omnes ecclesiae disponente domino reguntur. Haec ille Anacletus illis ipsis apostolorum temporibus. Ex quibus clarissime demonstratur etiam ab initio constituta iam ecclesiasticae hierarchiae forma, totius ecclesiae curã, omnesq; toto orbe difficiliore ecclesiasticas causas relatas fuisse ad apostolicã sedẽ.

Non minorem autoritatem praefereunt, quae scribit Euaristus, illius Anacleti continuus successor: simulque euidentissimum testimonium perhibent eiusdem, quod ex Anacleto iam demonstrauius, videlicet vt ex toto orbe terrarum ad cathedram Petri relatum fuerit, quicquid vsquam in ecclesia oriretur difficultatis, quaestionis & controuersiae. Quod maxime indicat illa eius, qua vniuersae Africae regionis episcoporum consultationibus respondet, epistola in haec verba: Consulentibus vobis fratres charissimi, quid super his, quae in vestris continebantur scriptis, visum esset nobis, vel quid docibilis ratio persuaderet, aut quid a beatis apostolis nobis traditum aut custoditum remaneret, optantes, vt retulistis, nostris instrui documentis, dilectio vestra ecclesiasticam normam secuta, ad sedem apostolicam referre maluit quasi ad caput, quid deberet de rebus dubijs custodire, q̄ vsurpatione temeraria, quae sibi viderentur, praesumere.

Rursum, in altera eiusdem ad Aegyptiorum episcopos epistola postq; illos redarguit vt transgressores ecclesiasticorum canonum, quod suis sedibus quosdam eiecissent ex fratribus, & in eorundem locum superordinassent alios, praecipit, tanquam super eos potestatem exercens, vt eiecitis, quos prioribus superordinauerant, illos in pristinas suas ecclesias restituant. Quod si, inquit, aduersus eos aliquam querelam habueritis, post restitutionem de ea inquirendum erit, & huius sanctae sedis autoritate terminandum. Vides itaq; etiam tunc huius sedis autoritate terminari consueuisse querelas, quae in transmarinis regionibus inter Aegyptiorum orbantur episcopos. Vides normam ecclesiasticam, quam secuti illi Africae episcopi, referebant suas dubitationes ad beatissimi Petri cathedra, cui attestates, vt supra audisti, illi Terraconen. prouinciae episcopi ad beatissimum Hilarium. Etiam si, inquit, nulla diceret necessitas ecclesiasticae disciplinae, nobis expetendum reuera fuerat illud privilegium sedis vestrae, &c. In de responsa quaerentes, vn de nihil errore, nihil p̄sumptione, sed pontificali totum deliberatione praecipitur. Vides etiam hic confessam normam ecclesiasticae disciplinae, quae necessitatem omnibus imponit sua dubia ad apostolicam sedem referendi. Vides confessum & notorium eiusdem sedis privilegium. Eadem clarissime attestantur Alexandri illius primi, qui Euaristo successit, diuersae decretales epistolae. Inter quas in ea quae inscripta est orthodoxis omnibus per diuersas prouincias domino famulantibus, legitur in haec verba: Relatum est, inquit, ad huius sanctae se-

ficem & cathedram apostolicã. Apostolica sedes primatum sortita a dño.

Euaristi epistola idẽ demonstrari, qui ecclesiae praesuit sub Traiano imperatore. Hic nota, quid etiam exigebat ecclesiastica regula ab Africanis episcopis.

Etia transmarinas querelas huius sedis autoritate terminari consueuisse ab initio.

Eadẽ demõstrare ex epistola Alexandri pontificis, qui sub Hadria

Nn ij cæ se-

no impera
tore p̄fuit
ecclesiae.

ctæ sedis apicem (cui summarum dispositiones causarum & omnium ne-
gocia ecclesiarum a dño cōmissa sunt, ipso dicente principi apostolorum
Petro: Tu es Petrus, & super hanc petram edificabo ecclesiam meā, &c.)
q̄ quidā æmuli Christi, sacerdotes dei ad iudices publicos accusare præ-
sumant, &c. Audis quid hic dicat? Eadem certe quæ ille Anacletus, vide-
licet ab ipso domino apostolicæ sedi atq; eidem præsentibus commissa
summarum causarum dispositiones, grauioraq; ecclesiarū omnium
negocia. Quemadmodum in synagoga veteri presidentibus loco, quem
illic elegerat dominus, omne ambiguum & difficile iudicium.

Ex literis
Sixti, qui et
ipse sub Ha-
driano præ-
fuit, idē pa-
lam facere.
Sixtus vni-
uersalis ec-
clesiæ epi-
scopus.
Appellatio-
nes ecclesia-
sticaru cau-
sarum exto-
ro orbe ad
sedem apo-
stolicam.

Non minorem his fidem facit ille beatissimus Sixtus Alexandri suc-
cessor, qui sub Hadriano principe sextus a Petro ad totius orbis episco-
pos scribit in hæc verba: Sixtus vniuersalis apostolicæ ecclesiæ episcopus,
omnibus episcopis salutem in domino: Post præmissa pleraq; apostoli-
corum & ecclesiasticorum dogmatum: Si quis vero, inquit, vestrum pul-
satus fuerit aliqua aduersitate, licenter hanc sanctam & apostolicā appel-
let sedem, & ad eam quasi ad caput refugium habeat, ne innocens damne-
tur, aut ecclesia sua detrimentum patiatur, &c. Ab hac enim sancta sede a
sanctis apostolis tueri, defendi & liberari episcopi iussi sunt. Ut sicut eorū
dispositione, ordinante domino, primitus sunt cōstituti: ita huius sanctæ
sedis, cuius dispositioni eorum causas & iudicia seruauerunt, protectio-
ne futuris temporibus sint ab omnibus persequutionibus semper liberi.

Episcoporum
iudicia apo-
stolicæ se-
dis autori-
tati referua-
ta ab ini-
tio.
Decretū Si-
xti sonans
autoritatē
principale.

Vnde merito culpantur hi, qui aliter circa fratres egerint, q̄ huius sedis re-
ctoribus placere cognouerint, &c. Deinde, tāquam principalem illam in
ecclesiastica hierarchia auctoritatem exercens, ecclesiasticum quoddam de-
cretum edicit, cuius ipse tenor illam ipsam auctoritatem sonat. Est em̄ his
verbis: Nos igitur tanquam omnium curam gerentes propter huius se-
dis apicem decernimus, vt nemo pontificum aliquē suis rebus spoliatum
episcopum, aut e sua sede expulsam, excommunicare aut iudicare præsu-
mat, &c. Si quis autem aliter præsumpserit, sciat censuram huius sedis si-
bi non defuturam. Hæc ille Sixtus: qui, vt audis, non vnus Romanæ, sed
vniuersalis ecclesiæ, qualem se scribit, episcopum se quoq; gessit. In qui-
bus audis ex toto orbe appellationes eorum, qui a suis prouincialibus iu-
dicibus prægrauari se putabant, ad huius sedis auctoritatem & iudicium.
Audis tanquam ecclesiasticæ hierarchiæ principem, promulgantem ca-
nonem ecclesiasticum. Audis huius sedis censuram comminantem de-
creti sui transgressoribus. Et hæc atq; alia pleraq; quæ non minorē præ-
se ferunt auctoritatem, ante annos mille quadringentos, a sanctissimis il-
lis pontificibus scripta sunt. A quibus non sunt absimilia, quæ in Thele-
sphori gloriosi martyris, & Igenij pontificum in totum orbem directis
decretalibus leguntur epistolis. Et nunquid hos omnes (vt Lutherus ille,
& qui eiusdem impietatis sunt, impudentissime & sacrilego ore blasphe-
mant) ista sibi tyrānice vsurpasse, & vbi se Petri successores faciunt, men-
titos

Perurge-
t Lutherus
cum suis, et
impudentis

A titos dicemus studio efferendæ Romanæ, cui præfuerunt ecclesiæ: Nun-
quid nō ita potius, vt suam stationē, in qua constituti erant a domino, tue-
rentur, & ecclesiasticam hierarchiam disciplinamque, in qua omnis ec-
clesiæ salutem, pacem ac vnitatem consistere certum est, conseruarent:
quæ acceperant ab apostolis, eorumque principibus, ea libere prædicasse,
cum id requireret res & negotium?

Nunquid ab aliquibus his reclamationū inuenies, quoties ista sua (quam
prædicabant) auctoritate totius orbis episcopos sibi faciebant obnoxios:
& non potius omnium confessione, totiusque orbis consensu, hanc eorū
auctoritatem (quod clarius in progressu intelliges) fuisse confirmata-
tam & recognitam? Mirum profecto, si illos nondum pudeat ecclesia-
sticarum rerum ignorantissimos, qui se in arce omnis sapientiæ locantes,
diuinorum humanorumq; omnium Aristarchos & censores faciunt, &
B nos docent, si velimus credere, huius sanctæ sedis auctoritatem exortā nu-
perime, & a recenti hominum memoria.

Sed & Pij est notissima historia, quemadmodum in orbem vniuer-
sum edixerit, de consona paschalis solennitatis obseruatione, non quarta
decima mēsis primi ritu Hebraico (quemadmodum in Asiaticis & Ori-
entalibus ecclesijs plurimis eatenus fecerant, apostolorum quorūdam in
hoc prætendentes exemplum: qui vt in alijs multis, ita & hac in re conde-
scenderant a principio fragilitati suæ gentis, Iudaicæq; illi obstinationi)
sed die dominico proxime sequente illam quartam decimam, vt a beatis-
simo Petro legitime instituta ab initio acceperat & obseruauerat Roma-
na & totius Occidentis ecclesia. Qua de re decretali directā in orbem vni-
uersum epistola, affirmās etiā angelica quadam de hoc se admonitum
reuelatione, per Hermem quendam virum sanctum, doctorem fidei &
scripturarum, subiungit hoc suum decretum: Vnde, inquit, & nos apo-
C stolica auctoritate instituiimus, omnes ita obseruare debere, quia & nos sic
obseruamus, nec debetis a capite quoquo modo dissidere. Cauete autem
diligenter omnes, ne quis vos decipiat per aliquam astrologiam, aut phi-
losophiam, & inanem fallaciam secundum traditionem hominum, &
non secundum Christum & traditionem rectam. In Christo enim habi-
tat omnis plenitudo diuinitatis corporaliter, vt sitis in illo repleti, qui est
caput omnis principatus & potestatis. Qui & hanc sanctam apostolicam
sedem, omnium ecclesiarum caput esse præcepit, ipso dicente principi a-
postolorum Petro: Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo ecclesi-
am meam, &c. Hæc ille Pius.

Quamquam autē ipsa hæc constituendi præcipiendiq; in vniuersam
ecclesiam Romani pontificis libertas, quam nunc in Pio, & paulo ante in
Sixto audiuitis, satis luculenter demonstrat, non solum quam ipsi sibi au-
toritatem præsumpserint super vniuersam ecclesiam, sed etiā totius de
hoc ecclesiæ tacitam confessionem & recognitionem. Vt tamen clarius

Ex Pij histo-
ria & decre-
to eadē pa-
lam facere.

Decretum
Pij, quo v-
niuersam
ecclesiā ob-
ligari vo-
luit.

intelligatur, quod non negligenter aut contemptim etiam a longissime distantibus Asiae, Orientisque ecclesijs exceptum fuerit hoc Pij decretum, quae, ut praedictum est, eatenus consueuerant quartadecima mensis primi cum Iudaeis pascha celebrare, dominicae diei nulla ratione habita. Cuius suae observationis, & beatissimum Ioannem euangelistam, & nonnullos alios ex apostolis praeterebant autores, quos similiter celebrantes viderant, in hoc, ut diximus, suae gentis fragilitati condescendentes ab initio. Quam ob causam & Petrus & Iacobus in circuncisorum praesentia inueniuntur legis obseruasse caeremonias, atque adeo Paulus ipse, alioqui ex professo hostis Iudaicae seruitutis, etiam pene ad scandalum suae gentis in illo principio, unde & in illum Hierosolymis facta est totius populi seditio, & coniuratio, qui tamen pacifice tulit Iacobum & Petrum, quoties adesse contingeret, reliquosque apostolos. Itaque cum ille per Asiam ecclesiae ab eo quod eatenus obseruauerant, haud temere recedendum putarent, praesertim cum Ioannis euangelistae & aliorum nonnullorum apostolorum, recens in eo sequerentur exemplum, nec tamen Romani pontificis capitis hierarchiae ecclesiasticae, diuersum ab eo praecipientis, auctoritatem auderent contemnere, Polycarpum B. Ioannis euangelistae discipulum, & ab eodem Smyrneum ordinatum episcopum, tunc totius Asiae honoratissimum, Romam destinatarunt, ut Ro. pontifici de se satisfacerent, & suae illi observationis per eundem rationem redderent & autores. Quem defuncto statim Pio, sub Aniceto eius successore Romam venisse, sanctus Irenaeus eiusdem Polycarpi auditor, Eusebius Caesariensis, & diuus Hieronymus testes sunt. Cum quo super hac quaestione ita transegit, ut non vnusquisque suam sententiam obstinata contentione defenderet. Neque enim Anicetus Polycarpo suadere poterat, ut non obseruaret ea, quae nouerat Ioannem discipulum domini, vel caeteros apostolos cum quibus semper fuerat, obseruasse. Neque rursus Anicetum Polycarpus persuasit ea desere, quae ille dicebat maiorem a se more seruari. Cumque haec inter se habuissent, tandem communi cauerunt sibi inuicem, ita ut concederet Anicetus Polycarpo, etiam sacerdotali ministerio, honoris dumtaxat contemplatione, perfungi: & ita ab inuicem plena fide, pace integra, & firma charitate discedunt, ut omnes ecclesiae, siue quae ita de pascha, siue quae non ita obseruarent, inter se tamen concordiam custodirent. Haec apud Eusebium ex Irenaei ad Victorem epistola. Siquidem non videbatur sancto sapientissimoque pontifici eam ob rem, quae vtrique tolerari ad tempus & dissimulari poterat, nouam tunc excitare iracundiam, quando nec intus nec foris satis tutam pacem habebat ecclesia: & Martionis ac Valentini, Montani quoque, Cataphrygum & Apellitarum tunc exorientes haereses, & quae in ecclesiam debacchabatur, principum persecutio, in qua etiam vtrique ipsorum, hoc est, tam Polycarpus quam Anicetus aliquanto post glorioso consummati sunt martyrio, maius grauiusque negotium exhibebant Christifidelibus.

At illis

A At illis sopitis rursus & quiescentibus, Victor Roma. pontifex & ipse gloriosus Christi martyr praedecessores sui Pij decretum renouare ac statueret cupiens, & consonam paschalis obseruationis vnitatem, per vniuersam ecclesiam introducere, quo Asiaticas illas Orientalesque ecclesias, ab antiquo illo suo ritu Iudaico abduceret facilius, sacerdotales conuentus per diuersas prouincias celebrari iussit, & ipse primus Romae celebravit vicinorum episcoporum concilium. Per Gallias autem celebrato eadem de re sacerdotum concilio, Irenaeus praesuit Lugdunensis episcopus. Praeterea & in Caesarea Palestinae plures & insignes concilio interfuerunt ecclesiarum antistites, cui Theophilus praesuit, ipsius Caesareae episcopus. Ad eundem modum & in Ponti prouincia conuenerunt episcopi sub Palmea, & in Achaia sub Bacchylo Corinthiorum episcopo. Qui omnes ad mandatum Victoris, in suis quique prouincijs conuenientes, prorogatis ad se inuicem epistolis, conueniunt in apostolicae sedis sententiam, & ecclesiasticum decretum, dudum per Pium promulgatum, sed remissius exactum, confirmarunt: definientes ex apostolica & Christi institutione, pascha celebrandum esse, non ritu veteri cum Iudaeis, quartadecima mensis primi, sed dominica proxima, quando Christus surrexit a mortuis: ut semper ab initio fidelissima apostolicae traditionis custos, obseruauerat Romana ecclesia. At cum soli Asiae regionis episcopi, qui etiam ad Victoris mandatum super eadem quaestione congregati fuerant sub Polycrate Ephesino episcopo, suam tuerentur obseruationem antiquam & Iudaicam, nec ab ea (ut quam ex diuina institutione ortum habere credebant) quoquo pacto dimoueri se sinerent, nec induci possent, ut ea in re consentirent reliquae ecclesiae, Victor erga eosdem seuerius districtiusque agens, nec Polycratis pro eis satisfactionem suscipiens (quam suae historiae Eusebius inserit) totius Asiae & vicinarum prouinciarum sibi non obsequentes ecclesias, priuat communi ecclesiastica. Id quod Irenaeo, & alijs plerisque non probabatur episcopis, ut ob rem tantillam, & quae ferri ad tempus dissimularique facile poterat, pacem turbaret ecclesiae. Qua de re etiam scriptis ad illum literis liberius cum eo exposulant, Pij praedecessoris sui in eadem causa plenum prudentiae praetendentes exemplum. Ipse tamen in sententia perstitit, cui & vniuersa Christi obediuit ecclesia, quae deinceps quartodecumanis (ita vocabantur illi qui Iudaico ritu perseverabat celebrare pascha) non communicauit, sed habuit ut haereticos. Ex quibus perdurantes reliquiae ad tempus usque Niceni, atque etiam Chalcedonensis concilij coacti sunt in eisdem, quartodecumanorum, ut vocabant, errorem & haeresim abiurare: ut in actis eorundem conciliorum legitur. Et haec ita gesta, euidenter ostendunt Victoris, Polycratis & Irenaei, ea ipsa de re ad se scriptae epistolae. Praeterea Eusebius Caesariensis, Hieronymus & alij testimonium perhibent. Socrates quoque Graecus autor in ecclesiastica sua historia his verbis meminit: Plurimi circa Asiam

Nn iij anti-

Ex Victoris historia & epistolis eadem euidentia facere.

Victoris iussu per diuersas prouincias celebrata concilia conuenisse in apostolicae sedis sententiam.

Solius Asiae regionis episcopi tuebant Iudaicam obseruationem paschalem.

Victor totius Asiae & vicinarum prouinciarum sibi non obsequentes ecclesias priuat communi ecclesiastica.

Socrates.

B. Polycarpus ad Anicetum nomine Asiaticorum episcoporum ob illud Pij decretum legatio.

Lib. 5. hist. ecclesi. cap. 24.

antiquitus quarto decimo die pascha obseruauere, non respicientes sabbati diem, & ita facientes non segregabantur ab illis qui aliter celebrabant, donec Victor Romanae ecclesiae episcopus excommunicationem quarto decumanis misisset in Asiam. Vides & huius testimonio, quod post excommunicationis sententiam a Victore prolatam in quartodecumanos ab eorum comunione abstinerint, qui celebrabant aliter, hoc est, catholica & orthodoxa Christi ecclesia, quae vniuersa praeter Asiaticos illos concordabat in obseruatione paschali cum Romana ecclesia.

Hic vellem subsisterent paulisper & pedem figerent, qui non ita nuper, & a recenti memoria hominum exortam dicunt Romanae ecclesiae autoritatem super alias, & nobiscum perpenderent, quid ergo causae fuerit, quae etiam illo seculo, hoc est, vix CL. annis post Christum tantum sit ausus ille Victor usurpare sibi autoritatis super alios omnes totius orbis episcopos, tam fuerit imperiosus ac vehemens etiam in tam longe a se distantes vniuersas Orientis ecclesias, ut eas ab antiquo illo suo ritu, non tam ratione quam autoritate & imperio, etiam inuitas moliretur abstrahere. Quid etiam? Si non sunt reuerentiae illae tam longe sitae ecclesiae, in Victore tanquam successore Petri, illam, quae capiti ecclesiasticae hierarchiae competit, principalem ecclesiastici regiminis autoritatem, qua posset omnes obligare suarum praeparationum vinculis: cur quaelo cesserunt tam importune, tam moleste imperanti? Cur non contempserunt illa fulmina censurarum, inaniter, & in non subditos (ut hi dicerent) iurisdictioni suae districta? Cur ab illorum excommunicatorum communione abstinuit vniuersa Christi ecclesia, tamen non probauerit excommunicari: ut quod praeparati factum consilio plurimi arguebant episcopi? Quod si non fuisset haec Romanorum pontificum, totius orbis consensu & confessione super vniuersam ecclesiam autoritas, quid illo sibi usurpanti tantum imperij & iurisdictionis in alienos seruos fuisset magis ridiculum? quid tam importuna, tam impotenti eius arrogancia intolerabilius? Quid illis Asiaticis, tam longe a Roma distantibus ecclesijs abiecius, quod & nuper ex Asia Romam misissent illum Polycarpum, ob illud Pij (quod audisti) decretum, & nunc istius Victoris censuris & excommunicationibus adigi se permetterent hoc deserere, quod ex apostolorum traditione obseruauerat ab initio? Et quid de vniuersa dicēs ecclesia, quae illos ob Victoris excommunicationem habuit pro excommunicatis, & deinde in eadem pertinacius persistentes pro haeticis? Quo elogio exornati sunt, & a Niceno, & a Chalcedonen. concilijs.

Quod si insuper & actorum & scriptorum ab eodem Victore, de ecclesiasticis causis & negocijs ad diuersos per orbem episcopos vim & energiam perpendas, clarissime intelliges, & quam ille personam gesserit in ecclesia, & quid in eo recognouerit orbis vniuersus. Scribit ad Theophilum Alexandrinum, & vniuersam eius ecclesiam in haec verba:

Victor

Victor Romanae & vniuersalis ecclesiae archiepiscopus Theophilo episcopo & cunctis fratribus in Alexandria domino famulantibus. Et post praemissa pleraque: Similiter & ea vos iudicare ad apostolicam delatum est sedem, quae praeter nostram vobis definire non licet autoritate. Vnde statutum liquet a tempore apostolorum & deinceps. Placuit, ut accusatus vel iudicatus a comprouincialibus in aliqua causa episcopis, licenter apelletur & adeat apostolicae sedis pontificem, qui aut per se, aut per vicarios suos eius retractari negocium procuret, & dum iterato iudicio pontifex causam illius tractat, nullus alius in eius locum ponatur aut ordinetur episcopus. Quoniam, quanquam comprouincialibus episcopis, accusati causam pontificis scrutari liceat, non tamen absolute definire inconsulto Romano pontifice permittitur. Cum vni beatissimo Petro non ab alio, quam ab ipso dictum sit domino: Quaecumque alligaueris super terram, erunt ligata & in caelis: & quaecumque solueris super terram, erunt soluta & in caelis. Et alibi in institutis legitur apostolicis: Si quis putauerit se a proprio metropolitano grauari, apud patriarcham aut primatem diocesanos, aut penes vniuersalis apostolicae ecclesiae iudicetur sedem. Quare nihil est aliud fratres talis vestra praesumptio, nisi apostolorum successorumque eorum terminos transgredi, eorumque decreta violare. Haec ille Victor, quae audis non solum Romanae, sed & vniuersalis ecclesiae archiepiscopum. Audis autoritatem & praerogatiuam Romanae ecclesiae, non solum constitutam a Christo, sed etiam comprobata decretis apostolicis. Quibus expresse constitutum est, appellationes ex toto orbe terrarum ad eandem referri debere. Maiores causas & praecipua quaeque ecclesiarum negotia illius terminari iudicio.

Eadem haec pene ad verbum fidentissime praedicat Sixtus ille secundus gloriosissimus Christi martyr & pontifex, atque iterum iterumque repetit. Primo in epistola ad Gratum episcopum: deinde epistola altera ad episcopos per Hispaniam. Eadem quoque Felix primus sanctissimus pontifex in epistola ad Paternum episcopum.

Nec his sunt absimilia, quae scribit Marcellus gloriosus martyr & pontifex ad vniuersos per Antiochenam prouinciā constitutos episcopos: Rogamus, inquit, vos fratres, ut non aliud doceatis ac sentiat, quam quod a beato Petro apostolo, & reliquis apostolis ac patribus accepistis. Ab illo enim primum instructi estis, ideo non oportet vos primum derelinquere patrem & alienos sequi. Ipse enim est caput totius ecclesiae, cui dominus ait: Tu es Petrus, & super hanc petram aedificabo ecclesiam meam, &c. Eius enim sedes primum apud vos fuit, quae postea iubente domino Romam translata est, cui adminiculante gratia diuina praesidemus. Nec ab eius dispositione deuiare oportet, ad quam cuncta maiora negotia ecclesiastica, diuina disponente gratia, iussa sunt referri, ut ab ea canonice disponantur, &c. Ad quam omnes, quasi ad caput, iuxta apostolorum

Epistola Victoris ad Theophilum & Alexandrinam ecclesiam. Victor vniuersalis ecclesiae archiepiscopus.

Ecclesiasticum decretum ab ipsis apostolorum temporibus deferendis appellationibus ad sedem apostolicam.

Nota canonem apostolicum citatum a Victore.

Eadem praedicari a Sixto ij. pontifice & martyre in facie totius ecclesiae sub Decio.

Eadem a Felice. Eadem a Marcello pontifice & martyre.

Petrus caput totius ecclesiae.

Omnia grauiora negotia ecclesiastica ab initio relata ad sedem Petri.

lorum eorumque successorum sanctiones episcopi, qui voluerint, aut qui- **D**
 bus necesse fuerit confugere, eamque appellare debent, &c. Quia episcopo-
 rum iudicia, & summarum causarum negotia, cunctaque dubia aposto-
 licæ sedis autoritate peragenda sunt & finienda. Et omnia provincialia
 negotia, huius sanctæ & apostolicæ sedis sunt retractanda iudicio, si hu-
 ius ecclesiæ pontifex præceperit. Hæc ille gloriosus Christi martyr & pō-
 tifex. A quo si per omnes, vt sibi successerunt ex ordine ad Syluestrum
 vsque, sub quo Nicenum celebratum est concilium, percurrere libeat, dili-
 genterque perpendere, & quibus & qualia scripserint, quid egerint, quo se
 gesserint pacto, clarissime videbis, illos omnes, non vnus Romæ aut Ita-
 liæ, sed totius dominici gregis gessisse episcopatum, & illam supremam
 in ecclesiastica hierarchia autoritatē, in ipsis recognouisse semper orbem
 vniuersum. Ex quibus, vt adhuc vnū audias Melchiadē, qui Syluestrum
 proximè præcessit, ad Marinū, Benedictum, Leontium, & cæteros Hispani **E**
 arū episcopos scribit in hæc verba: Episcopos nolite iudicare, nolite con-
 demnare absque huius sedis autoritate: quod si feceritis, irrita erunt vestra
 iudicia, & vos condemnabimini, hoc enim priuilegium huic sanctæ sedi
 a temporibus apostolorum statutū est seruare, quod illæsum manet vsque
 ad hodiernum diem, &c. quod beato Petro æternæ vitæ clauigero domi-
 nus solummodo commisit, quod prærogatiuum eius iuste succrescat se-
 di, futuris hæreditandum tenendumque temporibus. Quoniam & inter
 beatos apostolos fuit quædam discretio potestatis. Et licet cunctorum
 par esset electio, beato tamen Petro concessum est, vt alijs præmineret,
 eorumque quæ ad querelam venirent, causas & quæstiones prudenter
 disponeret. Id quod dei ordinatione taliter constitutum credimus, ne o-
 mnes posterorum sibi cuncta vendicarent, sed semper maiores causæ (si-
 cut sunt episcoporum & potiorum curæ negotiorum) ad vnā B. prin- **F**
 cipis apostolorum Petri sedem confluere, vt inde suscipiant finem iu-
 dicialium, vnde acceperunt initium institutionum, ne quandoque a suo
 discreparent capite. Si ergo viderit se quispiam vestrum prægrauari, hæc
 sedem appellet, huc recurat, vt semper instituta fuit consuetudo. Hæc
 ille Melchiades. In quibus audis eadem que toties superius audiuisti, nem-
 pe quale in beatissimo Petro hæc sedes priuilegium acceperit, vtque il-
 lud ab apostolorum vsque temporibus eatenus illæsum intemeratumque
 que seruatum fuerit.

Adem a
Melchiadē.

Quale in B.
Petro priui-
legiū acce-
perit sedes
apostolica
a temporibus
apostolorū
perpetuo
conseruatū.
Petrus iu-
dex & arbi-
ter quæstionū
omniū, que
oriuntur in
ecclesia.

Ex toto or-
be appella-
tiones ad se-
dem aposto-
licam.

Et hos omnes sanctos pōtiffices, in quibus plurimi sunt gloriosi etiam
 Christi martyres, nunquid ista mentitos dicemus, & præcedētis ab initio
 temporis inuiolaram consuetudinem, & apostolicos quos cōmemorant
 canones, confinxisse de suo capite, quo suā super alios efferrent potentiam
 stabilirentque tyrannidem? & nō potius, tanquam super ecclesiæ speculam cō-
 stitutos a domino, Christiani gregis vigilantes egisse excubias, ecclesiasti-
 cæque hierarchiæ vigorem & vnitatem, in quo omnis ecclesiæ salutem cō-

siste-

A sistere certum est, vt erat instituta ab apostolis & Christo, conseruasse dili-
 genter. Qui quod non sua quæsierint, sed quæ Iesu Christi, proprio san-
 guine satis, arbitror, contestatum reliquerunt. Qui vt quis maxime fingere
 aliquid aut mentiri voluissent, quis quæso hac in re fictioni, quis locus ea-
 rat mendacior? Nunquid ignorare potuit orbis vniuersus, quid aut tunc,
 aut temporibus ab initio ecclesiæ præcedentibus, a quo non ita longe di-
 stabant, toto orbe obseruatum fuerat? An grauiora illa ecclesiasticarum
 rerum negotia, & episcoporum iudicia referri consueuerint ad huius
 sedis iudicium? Nunquid adeo tunc fuerunt ignoti apostolorum, quos
 hi proferebant & inculcabant, canones, quibus solis tunc gubernabatur
 ecclesia, continuo post ipsa apostolorum tempora? Vt tamen pro tuo
 more, ac pro tua illa modestia, de his, & dicas, & fingas, quicquid vo-
 lueris, inficiari non poteris, eius saltem, quod hic demonstrandum sus-
 cepimus, sufficientissimum locupletissimumque ipsos perhibere testi-
 monium, nempe facti proprii, quod solum nunc in demonstrationem
B venit: vt videlicet tanquam Petri successores, pro ecclesiasticæ hierarchiæ
 principibus, omnes ab initio se gesserint Romani pontifices, & illam
 principalem ecclesiastici regiminis autoritatē super ecclesiam vniuersam,
 facto exercuerint. Iure ne an iniuria, in superioribus satis demonstratum
 arbitror. Certe facti proprii haud scio vt alios requiras testes magis ido-
 neos. Tamen illis ipsis, vniuersi, vt etiam audiuisti, scriptores veritatis per-
 hibeant testimonium.

Quæ fuerit in illo flore iuuentutis Christianæ ecclesiæ, eius hierarchiæ facies, quæ in
 ea Romanorum pontificum autoritas: vtque ne ordinarentur quidem exto-
 to orbe, nisi horum autoritate confirmati episcopi, ex beatissimi Leonis epi-
 stola demonstrare. CAP. X.

C Vanquam ex his, quæ induximus hæctenus, satis constare cre-
 diderim, Romanos pontifices tanquam successores Petri, se gessisse
 ab initio pro ecclesiasticæ hierarchiæ principibus, & pro ta-
 libus fuisse recognitos ab vniuersa Christi ecclesia: vt tamen & nos artia-
 culatius demonstremus & tu clarius intelligas Christiane lector, quæ fu-
 erit eo seculo ecclesiasticæ hierarchiæ facies, qui vigor disciplinæ, quæ
 pontificiæ illius dignitatis maiestas & reuerētia, quæ præsens toti orbi, imo
 quæ intima, etiam longissime distantibus ecclesijs, vnus Ro. pontificis, tanquam
 in immenso aliquo exercitu imperatoris autoritas, adeo vt absque eius scitu
 & imperio nihil ageretur, quod alicuius momenti esset in ecclesiasticis to-
 to orbe negocijs, eius vero iussa absque contradictione sequeretur omnes.
 Operæ precium mihi videtur, illius ter sancti Leonis ad Anastasium Thes-
 salonicen. epistolam de Attico veteris Epeiri archiepiscopo adscribere, vt
 quæ & per se lectu dignissima est, insuper & euidentissime demonstrat illius tunc
 vere florentis Christianæ ecclesiæ faciem: quæ vti nō nostri seculi homines
 zelarent ac emularent potius, quam ecclesiasticam (qualiscumque adhuc restat)
 hierarchiā vna cum religione funditus molirent euertere. Hoc tamen, eo
 quod

quod prolixior est eius praelibato argumento.

Argumen-
tum episto-
lae B. Leōis
ad Anastasi-
um, q̄ vna
euidēter cō-
uincit ho-
stes autori-
tatis sedis
apostolicae.

Consueuerāt ex more antiquo Theſſalonicē. episcopi eſſe Romano-
rum pontificū per regiones Oriētales legati ac vicarij, quemadmodū post
nonnūq̄ Constantinopolitanos, aliquando etiam Alexandrinos episco-
pos fuiſſe demonſtrant Simplicij ad Acaſium Constantinopolitanum,
& Bonifacij ad Eulalium Alexandrinum, aliorum q̄ ad alios diuerſae epi-
ſtolae. Id q̄ ne aut illis tam longe diſtantibus a cathedra Petri eccleſijs eiuf-
dem deeſſet ſeu cura ſeu autoritas: aut illae e tam longinquo, ad hanc aſſi-
duo referre coactae eccleſiarum negocia, nimirum grauarentur. Quam ob
cauſam quanta eſſe ſolebat ſacerdotum & eccleſiaſticorum ex toto Ori-
ente pro eccleſiaſticis negocijs conſuentium apud Theſſalonicam fre-
quentia, canon XX. Sardicē. concilij indicat, quo conſtituitur, ne episco-
pi, presbyteri, aut clerici illic diutius morarentur, q̄ eccleſiarum ſuarum, &
cauſarum pro quibus eo conueniſſent, exigeret neceſſitas, ne ſine paſtoris
& rectoribus diutius remanerent plebes & eccleſiae. Ita & Anaſtaſi-
us, beatiſſimi Leonis in illis partibus vicarius, Atticum veteris Epeiri
metropolitanum antiſtitem, coram ſe perſonaliter euocauerat. Et cū per
excusationem infirmitatis, inſtantis hyemis diſſicultatiſque itinerum ad-
eſſe diſſerret, ille ad autoritatis ſuae & ſedis apoſtolicae contemptum hoc
pertinere exiſtimans, aut ſuo ea in re obſecutus aſſectui, implorata execu-
tione brachij ſecularis, per praefectum Illyrici eum ad ſe venire compulſit,
aut potius per vim fecit adduci. Qua re per beatum Leonem intellecta,
tam Atticum, q̄ Anaſtaſium coram ſe euocauit. Nunc audi eiufdem hac
de re ad ipſum Anaſtaſium epiſtolam.

B. Leōis ad
Anaſtaſium
epiſtola.

Quanta fraternitati tuae a beatiſſimo Petro apoſtolo commiſſa ſunt,
& qualia etiam noſtro fauore tibi ſint credita, ſi vera ratione perſpiceres,
& iuſto examine ponderares, multum poſſemus de iniunctae tibi ſollici-
tudinis deuotione gaudere. Quoniam ſicut praedeceſſores mei praedeceſ-
ſoribus tuis, ita etiam ego dilectioni tuae priorum ſecutus exemplum, vi-
ces mei moderaminis delegaui, vt curam, quam vniuerſis eccleſijs princi-
paliter ex diuina inſtitutione debemus, imitator noſtrae manſuetudinis
adiuuare, & longinquis ab apoſtolica ſede prouincijs praesentiam quo-
dammodo noſtrae viſitationis impenderes. Quia de continēti opportu-
noq̄ profectu promptum tibi eſſet, quid, vel in quibus rebus, aut tuo iu-
dicio componeres, vel noſtro iudicio reſeruare. Nam cum maiora nego-
cia, & diſſiciliores cauſarum exitus liberum tibi eſſet ſub noſtrae ſenten-
tiae expectatione ſuſpendere, nec ratio, nec neceſſitas fuit, in id quod men-
ſuram tuam excederet, deuian- di. Abundant enim apud te monumento-
rum ſcripta noſtrorum, quibus te de omni actionum temperantia frequen-
ter inſtruximus, vt commendatas tibi eccleſias per exhortationem chari-
tatis ad ſalubritatem prouocares. Quia etſi pleraq̄ exiſtant inter deſides
& negligentēs fratres, quae oporteat maiore auſteritate curari: ſic tamē ad-
hibenda

Ro. pōtife-
x vniuerſalis
eccleſiae pa-
ſtor ex inſti-
tutione di-
uina.
Legationis
neceſſitas.
Legato in
officio ſuo
quae ſeruan-
da modera-
tio.

A hibenda eſt correctio, vt ſemper ſit ſalua dilectio. Vnde & beatus apo-
ſtolus Paulus ad eccleſiaſticum regimen Timotheum imbuens, dicit: Se-
niores ne increpaueris, ſed obſecra vt patrem, iuuenes vt fratres, anus vt
matres, iuuēculas vt ſorores in omni caſtitate. Quae moderatio ſi quibus-
cunque inferioribus membris ex apoſtolica inſtitutione debetur, quanto
magis fratribus & episcopis ſine offeſſione reddenda eſt: vt licet non-
nunquam accidant, quae in ſacerdotalibus ſint reprehendenda perſonis,
plus tamen erga corrigendos agat beneuolentia, q̄ ſeueritas, plus cohor-
tatio, q̄ commotio, plus charitas, q̄ poteſtas. Sed hi, qui quae ſua ſunt,
quaerunt, non quae leſu Chriſti, facile ab hac lege diſcedunt, & dum do-
minari magis, q̄ conſulere ſubditis quaerunt, placet honor, inflat ſuper-
bia, & quod prouiſum eſt ad concordiam, tendit ad noxam. Quod, vt
neceſſe habeamus ita dicere, de non paruo animi dolore procedit. Mei-
pſum enim quodammodo in culpa ſentio, cum te a traditis tibi regulis
vel in modico deuiſſe cognoſco: qui ſi tuae aſtimationis parum diligens
eras, meae ſaltem famae parcere debuisti, ne quae tuo tantum facta ſunt a-
nimo, noſtro viderentur geſta iudicio. Relegat fraternitas tua paginas
noſtras, omniaque ad tuos miſſa maiores apoſtolicae ſedis preſulum ſcri-
pta decurrat, & vel a me, vel a praedeceſſoribus meis inueniat ordinatum,
quod a te cognoui eſſe praesumptum.

Culpam le-
gati in dele-
gatem quo-
dammodo
tendere.

B venit nanq̄ ad nos cum episcopis prouinciae ſuae frater noſter Atti-
cus veteris Epeiri metropolitanus antiſtes, & de indigniſſima adſtrictio-
ne quam pertulit, lachrymabili actione conqueſtus eſt coram aſtantibus
diaconibus tuis, qui querelis ſtebilibus nihil contra referendo, ea quae no-
bis ingerebantur, fide non carere monſtrabant. Legebatur quoq̄ in lite-
ris tuis, quas ijdem diaconi detulere, quod frater Atticus Theſſalonicam
veniſſet, quodq̄ conſenſum ſuum, etiā ſcripturae profeſſione ſignaſſet, vt
de illo non aliud a nobis intelligi poſſet, q̄ proprii arbitrij, & ſpōtaneg de-
uotionis fuiſſe quod venerat, quodq̄ chartulam de obedientiae ſponſio-
ne conſcripſerat. In cuius tamen chartulae mentione ſignum prodebat
iniuriae. Non enim neceſſarium fuerat vt obligaretur ſcripto, qui obedi-
entiam ſuam ipſo iam voluntarij aduentus probabat officio. Vnde de-
plorationibus ſupradictis haec verba epiſtolae tuae testimoniū praetulere.
Et per hoc quod nō eſt tacitū, nudatum eſt illud quod ſilentio fuerat ad-
opertum, adhibita ſcilicet Illyrici praefectura, & ſublimiſſimam inter
mūdanos apices poteſtatem, in exhibitōem inſontis antiſtitis incitatum,
vt miſſa executione terribili, quae omnia ſibi officia publica ad effectum
praecceptionis adiungeret, a ſacris eccleſiae adytis nullo vel falſo inſimula-
tus crimine extraheretur ſacerdos, cui non ob moleſtiam aegritudinis in-
ſtantis hyemis darentur induciae, ſed iter aſperum & periculis plenū per
intuias cautes agere cogeret, & c.

Attici ad-
uerſus Ana-
ſtaſium lega-
tū querela
coram ſede
apoſtolica.

Ex extremo
etiā Oriēte
episcopos
obediētia
pſtare con-
ſueuiſſe ſe-
dī apoſtoli-
cae.

Multum ſtupeo frater chariſſime, ſed & plurimum doleo, q̄ in eum, Ex his nota

Oo de quo

CAP. X.

HIERARCHIAE ECCLESIASTICAE

quod fuerit libera apostolica sedis in euocandis coram se etiam personaliter totius orbis episcopis auctoritas.

de quo nihil amplius iudicaueras, quod uocatus adesse differret, & excusationem infirmitatis obtenderet, tam atrociter, tam vehementer potueris commoueri: praesertim cum etsi tale aliquid mereretur, expectandum tibi fuerat, quid ad consulta tua rescriberem. Sed, ut video, bene de moribus meis aestimasti, & quod ciuilita pro conseruanda sacerdotali concordia responsurus essem, uerissime prauidisti: & ideo motus tuos exequi sine dilatione properasti, ne cum moderationis nostrae aliud disponens scripta suscepisses, faciendi id quod factum est, licentiam non haberes. An forte aliquod tibi facinus fratris innotuerat, & metropolitanum episcopum noui apud te criminis pondus uirgebat? quod quidem aliam ab illo, etiam tu, nihil ei obijciendo confirmas. Sed etiam si quid intolerandum gessisset, nostra erat expectanda censura, ut nihil prius ipse decerneres, quod nobis placeret, agnosceres. Vices enim nostras ita tuae credidimus charitati, ut in partem sis uocatus sollicitudinis, non plenitudinem potestatis. Unde sicut multum nos ea quae a te pie sunt curata, laetificant: ita nimium ea quae perperam sunt gesta, contristant, & necesse est post multarum experimenta causarum sollicitus prospici & diligentius praecaueri, quatenus per spiritum charitatis & pacis, omnis materia scandalorum de ecclesijs domini quas tibi commendauimus, auferatur, praeminente quidem in illis prouincijs episcopatus tui fastigio, sed amputato totius usurpationis excessu.

Deinde de commissio eidem suae legationis munere illum plenius instruens, & quas in singulis ecclesiasticis, quae ad apostolicae sedis auctoritatem referri oportebat, negocijs sequi teneretur, regulas ac leges praescribens.

Igitur, inquit, secundum sanctorum patrum canones spiritu dei conditos, & totius mundi reuerentia consecratos, metropolitanos singularum prouinciarum episcopos, quibus ex delegatione nostra tuae fraternitatis cura praetenditur, ius traditae sibi antiquae dignitatis intemeratum habere decernimus, ita ut a regulis praestitutis, nulla aut negligentia aut praesumptione discedant.

In ciuitatibus, quarum rectores obierint, de substituendis episcopis haec forma seruetur, ut qui ordinandus est, etiam si bonae uitae habeat testimonium, non laicus sit, non neophytus, nec secundae coniugis maritus, aut qui unam quidem habeat vel habuerit, sed quam sibi uiduam copularit. Sacerdotum enim tam excellens est electio, ut haec quae in alijs ecclesiae membris non uocantur in culpam, in illis tamen habeantur illicita. Nam cum extra clericorum ordinem constitutis nuptiarum societati & procreationi liberorum studere sit liberum, ad exhibendam tamen perfectae continentiae puritatem, nec subdiaconibus carnale connubium conceditur, ut qui habent, sint tanquam non habentes, & qui non habent, permanent singulares. Quod si in hoc ordine, qui quartus a capite est, dignum est custodiri, quanto magis in primo, aut secundo, uel tertio seruandum est:

Qua forma in ordinandis episcopis suo legato praescripserit. Quales ordinandi.

Coelibatus clericorum a subdiacono supra.

A est: ne aut Leuitico ministerio, aut presbyterali honore, aut episcopali excellentia quisquam idoneus aestimetur, qui se a uoluptate uxoria necdum frenasse detegitur?

Cum ergo de summi sacerdotis electione tractabitur, ille omnibus praeponatur, quae cleri plebisque consensus concorditer postulauerit, ita ut si in aliam forte personam partium se uota diuiserint, metropolitani iudicio is alteri praeponatur, qui maioribus & studijs iuuatur & meritis: tantum ut nullus inuitis & non petentibus ordinetur, ne ciuitas episcopum non optatum, aut contemnat, aut oderit, ut fiat minus religiosa, quam conuenit, cui non licuerit habere, quem uoluit. De persona autem consecrati episcopi, & de cleri plebisque consensu metropolitanus episcopus ad tuam fraternitatem referat, quodque in prouincia bene placuit, scire te faciat, ut ordinationem rite celebrandam tua quoque firmet auctoritas, quae rectis dispositionibus nihil morae aut difficultatis debet afferre, ne gregibus domini diuisa desit cura pastorum.

B Metropolitanano uero defuncto, cum in locum eius alius fuerit subrogandus, prouinciales episcopi ad ciuitatem metropolitanam conuenire debent, ut omnium clericorum, atque omnium ciuium uoluntate discussa, ex presbyteris eiusdem ecclesiae uel ex diaconibus optimus eligatur, de cuius nomine ad tuam noticiam prouinciales referant sacerdotes, impleturi uota postulantium, si quod ipsis placuit, tibi quoque placuisse cognouerint. Sicut enim iustas electiones nullis dilationibus uolumus fatigari, ita nihil permittimus te ignorante praesumi.

C De concilijs autem episcopalibus non aliud iudicamus, quam sancti patres salubriter ordinarunt, ut scilicet bini conuentus per annos singulos habeantur, in quibus de omnibus querelis, quae inter diuersos ecclesiae ordines nasci assolent, iudicetur. Et si forte inter ipsos, qui praesunt, de maioribus, quod absit, peccatis causa nascatur, quae prouinciali nequeat examine definiti, fraternitatem tuam de totius negocij qualitate metropolitanus curabit instruere. Et si coram positus partibus, nec tuo fuerit res sopita iudicio, ad nostram cognitionem, quicquid illud est, transferatur, &c.

In euocandis autem ad te episcopis moderatissimum te esse uolumus, ne per maioris diligentiae speciem fraternis uidearis gloriari iniurijs. Unde si causa aliqua maior extiterit, ob quam necessarium sit fratrum aduocare contentum, binos de singulis prouincijs episcopos, quos metropolitani crediderint esse mittendos, ad fraternitatem tuam venire sufficiat, ita ut in praestituto tempore, non ultra quindecim dies, quo conuenierint, retardentur. Si autem in eo, quod cum fratribus tractandum definiendumque credideris, diuersa eorum fuerit a tua uoluntate sententia, ad nos omnia sub gestorum testificatione referantur, ut remotis ambiguitatibus, quod deo placeat, decernatur. Ad hunc enim finem, omnem affectum nostrum curamque dirigimus, ut quod ad unitatem concor-

In electioe quae ponderanda.

Electio episcopalis confirmatio petenda ab auctoritate sedis apostolicae.

Tu demum ordinandus ab episcopis electus, cum apostolicae sedis auctoritate confirmatus fuerit.

Concilia episcopalia ordinaria binis per singulas prouincias celebranda.

Autoritas apostolicae sedis legati in euocandis coram se episcopis suae legationis, celebrandis, quae extra ordinarijs concilijs.

CAP. X.

HIERARCHIAE ECCLESIASTICAE

dic & quod ad custodiam pertinet disciplinae, nulla dissensione violetur. D
nulla desidia negligatur.

Salubris
exhortatio
omnes ordi
nes sibi ordi
nans.

Et te igitur frater charissime, & eos fratres nostros, q de tuis offendun-
tur excessibus, cum tamen non sit similis omnium materia querelarum,
hortor & moneo, vt quae pie sunt ordinata salubriterq; disposita, nulla
concertatione turbentur. Nemo quod suum est, quaerat, sed quod alteri-
us, sicut Apostolus ait. Vnusquisq; vestrum proximo suo placeat in bo-
no ad aedificationem. Neq; enim poterit vnitatis nostrae firma esse cõpa-
go, nisi nos ad inseparabilem soliditatem vinculu charitatis adstrinxerit,
quia sicut in vno corpore multa membra habemus, omnia autem mem-
bra non eundẽ actum habent: ita multi vnum corpus sumus in Christo,
singuli autem alter alterius membra. Haec connexio totius quidem cor-
poris vnanimitem requirit, sed praecipue exigit concordiam sacerdo-
rum, quibus cum dignitas sit communis, non est tamen autoritas aequa-
lis, quoniam & inter beatissimos apostolos in similitudine honoris fuit
quaedam discretio potestatis: & cum omnium par esset electio, vni ta-
men datum est, vt cæteris praemineret, de qua forma episcoporum quo-
que est orta distinctio, & magna dispositione prouisum, ne omnes sibi o-
mnia vendicarent, sed essent in singulis prouincijs singuli, quorum inter
fratres haberetur prima sententia: & rursus quidam in vrbibus maioria
bus constituti sollicitudinem susciperent amplioem, per quos ad vnam
Petri sedem vniuersalis ecclesiae cura conflueret, & nihil vnquam a suo
capite distideret. Qui ergo quibusdam scit se esse praepositum, non
moleste ferat sibi aliquem esse praelatam, sed obedientiam quam exigit,
etiam ipse dependat: & sicut non vult grauis oneris sarcinam ferre, ita
non audeat alij importabile pondus imponere. Discipuli enim sumus
humilis & mitis magistri dicentis: Discite a me, quia mitis sum & humi-
lis corde, & inuenietis requiem animabus vestris. Iugum enim meum
f
suaue est, & onus meum leue. Quod quomodo experiemur, nisi & il-
lud in obseruantiam veniat, quod idem dominus ait: Qui maior est ve-
strum, erit minister vester: qui autem se exaltat, humiliabitur: & qui se
humiliat, exaltabitur. Haec ille vere magnus Leo, anno circiter quadra-
gesimo supra quadringentesimum, in illo flore iuuentutis Christianae eccle-
siae. Quae nec me piguit ascripsisse prolixius, nec te legisse poenitebit
Christiane lector. Quando quidem vna hac epistola plane confundimus
vniuersos hos giganteos sacrosanctae maiestatis & ecclesiasticae hierarchiae
impugnatores. Qua vt vix aliud grauius: ita nec euidentius afferri potu-
it testimonium, ex quo clarius certiusq; possit intelligi, quae fuerit eo se-
culo, nec eo seculo tantum, sed & praecedentibus ipsum temporibus, eccle-
siasticae hierarchiae facies. Sicut enim, inquit, praedecessores mei praedeces-
soribus tuis: ita & ego priorum secutus exemplum, tuae dilectioni vices
mei moderamini delegaui.

Corpus ec-
clesiae.

Episcoporum
ordo & di-
stinctio sub
vno p̄side.

Audisti

A Audisti autem ex eadem, q̄ decora, q̄ ordinata, q̄ decenter disposita
tunc fuerit illa domus ecclesiastica sub cura vnus, veluti patrisfamili-
as, Romani pontificis. Cuius non minus tunc vgnit in vniuersum or-
bem autoritas, vnitatem ecclesiasticam continens, & non secus q̄ ani-
mus quidam immensum aliquod corpus ex pluribus maximeque dis-
similibus membris compositum, sustinens, vegetans & gubernans, q̄ fa-
ciat in vna domo vnus patrisfamilias. Vtq; per diuersos officiorum, di-
gnitatum ordinumq; gradus, ad vnam beati Petri sedem totius ecclesiae
cura tunc ordinatissime commodissimeq; confluerit. Omnesque etiam
longissime positae ecclesiae, non minus moderationis eius veluti praesentis
sentirent habenas, non minus imperia religiosissime promptissimeque
exequerentur, q̄ quae vicinae erant & proximae. Breuiter, vt sine eius
iussu aut permissu, nihil quod alicuius momenti esset, ecclesiasticorum ne-
gociorum ageretur in vniuersa domo ecclesiastica, sed maiores omnes
B
causae ad eius referrentur arbitrium.

Audiuisti insuper, quae eius fuerit libertas in euocandis coram se etiam
personaliter, ex toto orbe episcopis, q̄ illorum districta obedientia, q̄ praes-
tito fuerit etiam sublimissima inter mundanos apices potestas, ad executi-
onem mandatorum huius sedis legati, quae omnia sibi publica officia
ad effectum praecipionis adiungeret, in exhibitionem infantis alio-
qui archiepiscopi.

Audiuisti praeterea, vt consueuerint etiam tunc in extremo Oriente me-
tropolitani obedientiam praestare Ro. pontifici. Vt nulli toto orbe, nisi huius
sedis autoritate ordinarentur episcopi. Siquidẽ electionum episcopali-
um ex toto orbe, etiam a longissime distantibus ecclesijs, confirmationes pete-
bantur a sede apostolica. Id qd clarissime indicant illa dictae epistolae ver-
ba: De persona autem consecrandi episcopi, & de cleri plebisq; consensu,
C
metropolitanus episcopus ad tuae fraternitatem referat, quodq; in prouin-
cia bene placuit, scire te faciat: vt ordinationem rite celebrandam tua quo-
que firmet autoritas, & rursus: Sicut enim iustas electiones nullis dilatio-
nibus volumus fatigari, ita nihil permittimus te ignorante praesumi.

Itaq; beatus Gregorius de Maximo praeter autoritatem & confirma-
tionem apostolicae sedis Salonitanae ecclesiae ordinato episcopo dubitans,
ne forte id factum fuisset iussu imperatoris Mauritij, qui & alia pleraque
egit impie, Constantinæ Augustae scribit in haec verba: Salonitanae, in-
quit, ciuitatis episcopus me ac responsali meo nesciente ordinatus est. Et
facta est res, quae sub nullis anterioribus principibus euenit. Vides quid
ille dicat? nunquam ante factum, vt quisquam ordinaretur episcopus
absque autoritate sedis apostolicae.

Et haec est illa vnitas episcopatus Petri in catholica ecclesia, in qua glo-
riosus ille Christi martyr & pontifex Cyprianus praedicat consistere v-
nitatem ecclesiae. Cuius episcopatus a singulis pars quaedam tenetur in soli-
tudo

Ex p̄dicta
B. Leōis epi-
stola vt cla-
rissime intel-
ligat, q̄ fue-
rit facies he-
rarchiae ec-
clesiasticae il-
lo seculo.

Diligenter
nota ac por-
tera hoc di-
ctum Gre-
gorij.

Quae vnitas
episcopatus
Petri in ca-
tholica ec-
clesia, in q̄

Oo iij dum.

B. Gyprianus
adicit
confiteri
unitatem
ecclesiae.

dum. Caeteri enim in partē vocati sunt sollicitudinis, vnus Petrus & qui illi succedūt, in plenitudinem potestatis. A qua plenitudine quisquis non participat, nihil sibi episcopalis autoritatis potest vendicare.

Et ne quis putet, exegisse quidem illa Leonem, quae audiuius, ex vniuerso videlicet orbe episcopales electiones referri ad autoritatem sedis apostolicae, sed tamen non obtinuisse, quae exigebat, vniuersa: is ex ipsa phrasi epistolae intelligat nihil illum ea in re exegisse noui, sed quae antiquitus decentissime ordinata, constitutaque fuerant, atque eatenus inconcussa obseruata, pro conseruando vigore ecclesiasticae disciplinae. Magis modum imponens suo vicario & retrahens, ne abuteretur sibi commissa autoritate, quae incitans, ac prouocans, ne eandem negligeret. Imo, non solum, quod ea tunc toto orbe consuetudo fuerit, petendarum ab apostolica sede confirmationum, electionum episcopaliū, sed etiam, quod easdem confirmare non consueuerint: praesertim in sedibus principibus, declinante iam orbe ad schismata & haereses, post semel accensam Arrianam illam faciem, priusquam suae fidei propria manu subscriptas & roboratas misissent literas. Idem Leo, & scripto, & re ipsa attestatur in Anatolio, & beato Proterio Alexandrino episcopis. Neque enim Anatolium in defuncti beati Flauiani locum subrogatum episcopum confirmare consensit, quae intercedente pro eodem Christianissimo imperatore Theodosio, priusquam de verbi incarnatione ea se credere & tenere profiteretur, quae tam in sua ad beatum Flavianum, quam in beati Cyrilli ad Nestorium epistolis continentur. Eamque professionem absolutissima subscriptione coram omni clero & vniuersa plebe declararet. Nec se communicaturum cum his, qui de verbi incarnatione aliter sentirent, sub suo etiam chirographo profiteretur, vt eiusdem Leonis ad Theodosium imperatorem clare testatur epistola. Pro Proterio quoque, qui in locum Dioscori, apostolica & Chalcedonensis synodi autoritate deiecti, ordinatus fuerat Alexandrinus episcopus, Martianus imperator suis literis & nuncijs apud eundem Leonem intercessit, vt ab ipso confirmaretur, quod tum facere consensit, cum fidei & confessionis eius testes, propria ipsius manu scriptas, & proprio ad hoc nuncio missas accepisset literas. Quemadmodum ipsius indicat ad Martianum epistola, qua ea de re illi respondet in haec verba:

Puritatem fidei Christianae, qua clementia vestra praesulget, etiam his literis, quas frater & coepiscopus meus Nestorianus detulit, demonstratis, iustissimum fratri meo Proterio Alexandrinae urbis antistiti impendentes fauorem, quo mihi per omnia esset acceptior. Nam cui vestra pietas testimonium perhibere dignatur, indubitanter esset probandus, etiam si taceret. Sed accedit ad gratiam, quod proprio quoque sermone cognoscitur, & quae syncerus sit catholici dogmatis praedicator, ipsius professione clarescit, vnde plenissimo affectu dilectionem orthodoxi fratris

Leo ad
Martianum
de confirmatione
Proterij
Alexandri
episcopi.

Non consue-
uissē confir-
mari in prin-
cipalibus se-
dibus epis-
copos, prius-
quam ortho-
doxae fidei
professione
sub proprio
chirographo
transmitterent
Romano
pontifici.

A tris amplector. Nam cum se amplecti epistolam meam, quam ad beatae memoriae Flavianum contra Euticeten impium misi, toto corde profiteatur, quid aliud, quam discipulum se apostolorum ostendit? Haec ille beatissimus Leo. Quem audis, vt vno verbo dicat, qualem se gesserit totius ecclesiasticae domus & familiae patrem familias, qualem illum recognouerit orbis vniuersus: vt confundatur illorum caeca impudentia, qui non ita nuper, nec longe a nostra memoria ceppisse primatum Romane ecclesiae super alias affirmare non erubescunt. Quorum deinceps adhuc euidentiū traducetur ignorantia.

Quanti momenti fuerint eo seculo confirmationes apostolicae sedis in electionibus atque ordinationibus toto orbe episcopaliū. Imo quanta in vniuersum eiusdem sedis autoritas, ex historia Iulij Rom. pontificis & Antiochenae synodi demonstrare. GAP. XI.

B Atis clare intellexisti Christiane lector, ex dicta beatissimi Leonis ad Anastasium epistola, qualis longe ante vndecies ceteros annos fuerit in illa primitiua ecclesia ecclesiasticae hierarchiae facies, qui vigor disciplinae, quae Romanorum pontificum & sedis apostolicae autoritas, quae vniuersam Christi ecclesiam non secus quam vnam domum aut familiam administrabat, & continebat in vnitae & officio. Ad quod cum plane esset necessarium, vt omnes omnium ecclesiarum praepositi ab vno ipso dependerent, per quos ad vnum totius ecclesiae refererentur negotia, quo tota sibi esset consentiens & consona, tota sentiret moderationem vnius capitis, vnius exequeretur iussa & imperia: Ita ex toto orbe refererentur electiones ad confirmationem capitis, apostolicae, inquam, sedis praesulis, vt eadem clarissime attestatur epistola. Hoc enim plane requirebat ordo domus ecclesiasticae, vt in eadem suus disciplinae vigor & vnitatis conseruari posset concordia.

C Sed ne quis ad nostrae, quae nunc est, ecclesiae faciem respiciens, in qua nunc passim omnibus sibi omnia vendicantibus episcopis, confusus est omnis ordo hierarchiae ecclesiasticae, solutus vigor, sublata dignitas, adhuc impiorum principum irreligiosa tyrannide commixta sacra prophanaque omnia, & oppressa omnis maiestas ecclesiastica. Ad hanc, inquam, nostrae ecclesiae faciem, ne quis forte respiciens sibi persuadeat, etiam tunc, non secus quam nunc, confirmationes illas electionum episcopaliū petitas quidem ab autoritate sedis apostolicae, sed pro ritu quodam solenni, & more aegre extorto, alioqui non magni momenti aut ponderis, vt quae aut nunquam denegari solebant, quibuslibet electionibus, aut sine quibus electi aequae praesentent & haberentur pro episcopis, euidentissimis nunc historijs demonstrabimus, tales tantique momenti eo seculo fuisse habitas, vt sine illis notorium, & toti orbi confessum fuerat, ordinationes eiusmodi viribus non subsistere, nec sine illis pro episcopis habitas ab orthodoxo populo.

Et in primis id clarissime est perspicere ex historia Iulij Rom. pontificis

O o iij cis

Necessitas
petendarum
confirmati-
onum electio-
num episco-
paliū a ca-
pite hierar-
chiae eccle-
siasticae.

Nisi confir-
matus au-
toritate se-
dis aposto-

licæ etiam
tunc nõ fu-
isse agnos-
pro episco-
pis ab or-
thodoxo
populo.

Antioche-
na synodus
ordinatos a
se in eccle-
sijs per Ori-
entem vel
inuita petit
confirmari
a Iulio Ro-
pontifice.

Recusavit
Iulius confir-
mare ordi-
nationes An-
tiochensy
nodi.
Vnius Iu-
lij, non sy-
nodi (cui ta-
men autori-
tas et fauor
imperialis
affuit) iudi-
cium & au-
toritatẽ se-
quitur or-
bẽ vniuer-
sum.

cis & Antiochenæ synodi. In qua sub Eusebio illo Nicomediensi episco-
po (qui Arrianæ illius factionis signiferum se præstitit) XC. secum con-
sentientes conuenerunt episcopi. Qui de multorum per Orientem episco-
porum per suorum complicum subordinationem delatis ad se crimini-
bus synodice (vt prætendebant) & canonicè cognoscentes, & eodẽ pro-
fuis (vt videri volebant) demeritis & enormibus excessibus deponentes,
in eorundem locum superordinauerant alios in Alexandria, Constanti-
nopolitana, & alijs per Orientem ecclesijs. Qua de re idem Eusebius cum
Theogonio, Theodoro, & reliquis secum cõgregatis episcopis, scribunt
ad Iulium tunc Romanum pontificem, illi supplicantes, vt acta a se rata
habere, & synodali a se autoritate ordinatos in Alexandria, Constanti-
nopolitana, & alijs plerisque ecclesijs, in locum damnatorum a se pro graui-
bus quibusdam (vt prætendebant) criminibus, in episcopali honore con-
firmare dignaretur. Quod nunquid putas supplices rogassent illi tot epi-
scopi, præsertim tales, hoc est, qui Christi conturbabant & pessundabant
ecclesiam, & hierarchiam eius omnibus modis cõfundere moliebantur,
qui hæretici imperatoris tumentes viribus, & præsidio omnes non suæ
factionis episcopos grauissime persequebantur, & velut e superiori loco
magnis afficiebant cladibus & iniurijs, qui insuper & synodalem præ se
ferebant autoritatem: nunquid, inquam, hi a Romano pontifice Iulio, cu-
ius vnus gratis nimium ipsis erat autoritas, vt quæ sola impijs eorũ co-
natibus obsistebat, factæ a se ordinationis in illis ecclesijs Orientalibus
petiuisent confirmationem, nisi totius orbis ad hoc coacti consensu, ni-
si toti orbi confessum fuisset & notorium, absq; Romani pontificis con-
firmatione factas illas ordinationes viribus non subsistere: nisi absque
ea orthodoxus populus pro suis illos nõ agnouisset episcopis? Quid hac
de re ex medio Oriente, vltra tam vasta terrarum, mariumque spacia vni
Romano pontifici molesti fuere, si ad eum vnus Romanæ (vt igno-
rantissimi illi impudentissime affirmant) cura pertinebat ecclesiæ: si quæ
gerebantur in Orientalibus illis ecclesijs, ipsius nihilo plus intererat, q̃ Me-
diolanensis, Rauennatis, aut alterius cuiusque episcopi? Et quid tan-
dem consecutum est? Renuit confirmare factas ab illis ordinationes Iu-
lius, sed coram se euocauit, quorum vtrinque agebatur negocium. Et
quum examinatis singulorum accusationibus & defensionibus, compe-
risset innocentes, iniusteque damnatos ab illa Antiochena synodo, sin-
gulis reddidit suas ecclesias. Ad cuius vnus iudicium continuo reiectis,
quos superordinauerat tot episcoporum synodus, Alexandrini suum
receperunt Athanasium, Constantinopolitani Paulum, & cæteræ eccle-
siæ suos quæque episcopos.

Et hæc ita gesta ante annos M. & circiter CC. cõtinuo post celebratũ
Nicenum conciliũ euidenter confirmant, tam præfati Iulij, q̃ illius An-
tiocheni concilij, huius tragediæ occasione, scriptæ ad se inuicẽ epistolæ.
Socrates

A Socrates quoque & Zozenus rerum ecclesiasticarum eius temporis
scriptores diligentissimi, & hi Græci (ne quid in Romanæ ecclesiæ fa-
uorem continxisse eos calumniari possis) prædictæ historiæ luculentissi-
mum testimonium perhibent.

Scriptit autem ille Iulius primum simpliciter aduersus eam synodum,
etiam ante vllam actorum in eadem noticiam, plenam autoritatis episto-
lam, quam sequenti libro audies opportunius, hoc vnum in eis coargu-
ens, quod aduersus autoritatem ecclesiasticorum canonum, absq; huius
sedis autoritate tentassent celebrare conciliũ, & episcoporum sibi vsur-
pauerint iudicia: In irritum reuocans, quicquid sub synodi prætextu, aut
egissent eatenus, aut acturi essent in posterum, etiam huius sedis cõsuram
illis minitans, nisi ab eiusmodi præsumptione desisterent. Cui responde-
runt quidem satis arroganter & contumaciter, in primis grauitè expo-
stulantes, quod ipsorum concilia dissolueret, & damnatos ab eis pro gra-
uibus (vt dicebant) criminibus episcopos, inaudita causa restitueret.
Quod si facere pergeret, ab eius se subtracturos obedientia minitaban-
tur. Rogant tamen, æquum potius se iudicem præbeat, se enim ex suis
ad ipsum fratribus mittere, cum omnium a se actorum instructione ple-
nissima, per quos eadem suæ sanctitati innotescere curarent: Scripserunt
autem in hæc verba: Domino beatissimo & honorabili patri Iulio, apo-
stolicæ sedis venerabili episcopo, Eusebius, Theogonius, Theodorus &
Berinthus vna cum reliquis fratribus & coepiscopis nostris in Antio-
chena synodo congregatis:

Licet circa omnes Romanam ecclesiam sciamus esse munificam, & a-
postolicam curam habere, & semper matrem existere pietatis, quãquam
ab Oriente ad eam prædicatores pietatis aduenissent: tamen optaremus
vos nobiscum concordare, & quos a communione suspendimus, a vo-
bis quoq; esse suspensos, & quos in ordine confirmamus episcoporum, a
vobis esse confirmandos, nec nos secundo loco habẽdos, cum ex his par-
tibus ad vos vsq; dogmatizantes apostoli peruenerint, &c. Neq; enim
crimine carere potest, qui alterius excommunicatum absq; eius licentia, a
quo cõmunionem priuatus est, in cõmunionẽ suscepit, &c. Nec solum
in his nobis contumeliam irrogatis, sed etiam in eo quod concilia nostra
dissoluitis, neq; ea rata finitis esse. Sunt namq; a nobis, atq; a deo a totius
Orientis episcopis damnati, Athanasius Alexandrinus, Paulus Consttan-
tinopolitanus, Marcellus Ancyrae, Asclepius Gazæ, Lucianusq; Adria-
polites, pro certis criminibus, quibus aduersarij sunt apud nos inscripti,
quæ per præsentis huius epistolæ latores, omnia vestræ innotescere non
omittimus sanctitati. Quibus agnitis, si nostris placitis magis, q̃ eorum
machinationibus assentiri, & ordinatos episcopos in damnatorum lo-
cum firmare eligitis, pacem vobiscum & cõmunionem habere volu-
mus. Si vero aliter egeritis, & eis amplius q̃ nobis assentiri iudicaueritis,
contra

Arguit Iu-
lius pluri-
mionẽ An-
tiochensy
nodi, velut
contra au-
toritatẽ se-
dis apostoli-
cæ congrega-
tæ, &c.
Responsum
Antioche-
næ synodi.

Nota etiam
hæreticorũ
confessionẽ
de Rom. ec-
clesia.

Minantur
decretatio
ne obedi-
entiae.

Paternā au-
toritatē eti-
am inuiri
agnoscunt
in Ro. pon-
tificē.

Petri auto-
ritatē & ho-
norē vel in-
uiri in Ro.
pontifice
sunt reuerti
ti.

Etiā haereti-
corū illud
conciliū tā-
dē acta sua
reulisse ad
apostolicā
sedis iudici-
um.

Inlī ad au-
tores illius
synodi epi-
stola, abio-
lutionis dā-
natorū ab
ipsis, & vi-
ce versa, in
iplos dāna

contraria celebrabimus, et vobiscum deinceps nec congregari, nec vobis D
obedire, nec vobis, vestrisque fauere volumus, sed per nos quicquid melius
elegerimus, agere conabimur. Commemorantes deinde, quae multa & grauiā
ipsi ab illis passi essent: Si, inquiunt, his consentire eligitis, tunc liquet, quod
nos perdere vultis, & non sicut pater filios fouere. Insuper congerentes in
eos innumera & horrenda crimina, homicidij, sacrilegij, stupri, perfidiae,
prodicionis, & quae non quorū testes citant totius Orientis sacerdotes, po-
pulos, abbates & monachos. Neque haec, inquiunt, quae praedicta sunt, so-
lummodo Athanasio & sequacibus eius irrogamus, sed etiam quod con-
tra regulam egerit, quam nos decreueramus, &c. Neminē videlicet a pau-
ciore numero restitui debere, quae depositum fuisse constaret. Deinde men-
dacia adhuc super mendacia impudentissime ingerentes: Haec, inquiunt,
atque alia innumerabilia sunt ab eo, suisque sequacibus impudenter perpe-
trata. Quos excommunicatos communioni (vt audiuimus) contra regu-
lam in contumeliam omnium Orientalium sociastis. Praefato itaque de-
bitae salutationis officio propter beati Petri honorem impensio postula-
mus, vt deinceps hinc venientes ad vestras aures non tam facile admitta-
tis, &c. Subscribere autem in hunc modum: Orātem pro nobis aposto-
latum vestrum dominus aeuo custodiat longiore, amen. Haec illi ex toto
Oriente tam multi episcopi. Imo haec illud conciliū malignātium, qui
capto primum omnium imperatore, & subacto sua perfidia, totius impe-
rii viribus toto orbe persequerantur orthodoxos. Ex quibus tanto effi-
cacius colligitur veritatis testimonium, quanto magis constat eosdem
ad veritatem euertendam omnibus modis coniuurasse. Attamen, velint no-
lint, tam sua, quae totius orbis consciētia, communique omnium populorum
consensu coacti fatentur Romanam ecclesiam, maternam curam gerere
totius ecclesiae, Romanos pontifices agnoscunt vel inuiri, tquam patres
& superiores suos, eiusdem obedientiam se debere, cum eiusdem congrega-
ri ipsos oportere, tamen haereticō inflati spiritu discessionem minitetur,
nisi ipsis condescēdat: & nihilo minus inter eiusmodi, hinc minas, inde in-
diuersum trahentem, tam suam ipsorum conscientiam, quam communem toti-
us orbis consensum, acta sua cum plenaria, vt dicunt, omnium instructi-
one referunt ad apostolicā sedis iudiciū. Et quid tandem factum est?
Iulius Romanus pontifex iudicis suscepta persona, & damnatores & da-
mnatos coram se adesse praecipit, & examinatis vtrinque accusationū de-
fensionumque meritis, in haec verba illis rescripsit:
Iulius sanctae Romanae & apostolicae ecclesiae episcopus, Eusebio, The-
ogonio, Theodoro, Berintho & ceteris Orientalibus episcopis: Decue-
rat vos aduersus sanctam Romanam & apostolicam ecclesiam limare, &
non ironice loqui. Quoniam & ipse dominus noster Iesus Christus eam
decenter alloquitur, ait: Tu es Petrus, & super hanc petram aedificabo
ecclesiam meam, & portae inferorum non prauelebunt aduersus eam,
& tibi

A & tibi dabo claves regni caelorum, &c. Habet enim potestatem singulari
priuilegio concessam, aperire & claudere ianuam regni caelestis, &c. Ita-
que si ei detrahatur, quae domini ore sacrata, & desuper exaltata est, non ti-
muitis, nec mirum, si fratribus irrogare iniuriam minime cessatis, vt iam
silentio non teguntur, quae in vestro concilio turbulenter, atque cum tem-
pestate decreta sunt, apparet enim quod tumultuosa indisciplinatione sit
veritas oppressa, &c. Sed erit opus diuinae prouidentiae, quatenus econ-
trario aperte deprehensa possit enarrari, & quicquid illic conuenientes, si-
ue qualibet gratia, odio aut inimicitiarum causa gessistis, funditus repel-
li. Quapropter cum omni festinatione vos omnes ad huius sanctae sedis
reuerentiam volui concurrere, quatenus gestorum apud nos integrita-
tem per vos ipsos possitis intelligere. Nam nec dubitare vos credo, Atha-
nassium sacrae legis doctorem, non solum a nobis, sed etiam a Nicena syno-
do verae fidei cultorem esse comprobatum, qui defuncto Alexandro mi-
rabili sene, qui Arrii prostrauerat blasphemias, post quinque menses Nice-
ni concilij, Alexandrinorum ecclesiae suscepit praesulatum. Aduersus quem,
eiusque sectatores, multa mendacia contextentes, & nudas calumnias, quasi
veras accusationes componentes, nobis multorum malorum causam &
caput esse perhibuistis, & non solum apud Aegyptum, sed etiam apud
Palestinam, Phoenicem, vicinasque gentes, scriptis vestris illum perturba-
torem esse significastis. Qua de re ecclesiasticam regulam sequentes, vos
Romae regulariter ad iudiciū die statuta, non sub angusto temporis spa-
cio, vt excusatio locū non inueniret, literis et apocryphis nostris euocauis-
mus, illique vocatione suscepta, ad diem praestitutum venere. Sed vos, ne
vestris mendacijs caperemini, vestraque calumniā enudaretur, venire dis-
stulistis. Nec his machinationibus solummodo contenti estis, sed etiam
videntes oues pastoribus desolatas, lupos pro pastoribus superbas po-
suisistis. Decuerat ergo vt ad regularem veniretis conuocationem, quali-
ter de his & alijs vestris praesumptionibus veram redderet rationem,
& caetera. Quorū synodum ad statum ecclesiarum & fratrum in Antio-
chiam subuertendum, & Niceni magni concilij destructionem fecistis,
aut quorū nobis inconsultis episcopos in eam conuocastis, ad quam nec
Maximus Hierosolymitanus venit, nec nostra interfuit legatio. Canonica
bus quippe in Nicena synodo iubentibus, non debere praeter sententiam
Romani pontificis vilo modo concilia celebrari, nec damnari episcopos,
Aut quorū in praedictorum loco fratrum alios adulteros posuistis, ante-
quam penes nos, aut apocryfarios nostros, eorum causa canonicē esset ex-
aminata, sinemque percepisset rectum. Isti enim, qui ad memoratam re-
gulariter conuenere vocationem, videntes vos ab eadem se subtrahere,
multa aduersus vos lachrymabilia & doloribus plena referunt, accusan-
tes vos, & dicentes multa se importabilia a vobis esse passos, &c. Super
quibus & Aegyptiorum episcopi literis nobis, & missis protestantibus
suis,

tionis sentē-
tiam conti-
nens.

Citati Ro-
mam.

Canon Ni-
ceni concilij:
Non licere
praeter sen-
tentiam Ro-
pontificis ce-
lebrari con-
cilia, nec da-
mnari epi-
scopos.

suus, falsa esse, quæ contra Athanasium, suosque sectatores machinatur cum D
 cta Arrianorum conspiratio, &c. Vobis itaque venire refugietibus, & ad con-
 ciliium nostrum toties conuocatis adesse nolentibus: illis autem in sua recla-
 matione & iusta ratione persistentibus, vestraque cognoscentes crimina et
 illorum iustam examinantes rationem, omnesque illos concordare Niceno
 concilio cõperientes, & nostris apostolicis iussionibus obtemperantes, vi-
 sum est nobis & vniuerso concilio, vt nos diuinis præceptis & apostoli-
 cis monitis informati (qui pro omnium ecclesiarum statu impigro vigi-
 lare debemus affectu) quicquid reprehensionis vsque inuenitur obnoxium,
 celeri sollicitudine ab arrogantiæ imperitia, aut a præsumptiõis vsurpatione
 reuocemus. Quare tanquam omniua curam gerentes propter sedis nostræ
 dignitatem, suscepimus eos in communionem, singulisque autoritate hu-
 ius sanctæ sedis cum suis rebus proprias reddidimus ecclesias. Quoniam
 huic sanctæ sedi propter prauorum hominum insidias, ipso domino in-
 stituente, & sanctis apostolis, eorumque successoribus per singula concilia
 roborantibus, hoc semper licuit, licebitque domino auxiliante in perpetu-
 um. Quapropter increpando, vobis scribo, quia non recte tractastis viros
 inculpato, & a nobis minime examinatos, de suis ecclesijs communi-
 onem pellentes, & ecclesiasticæ disciplinæ iniuriam irrogantes, consti-
 tutumque Niceni concilij minime seruantes, talia indiscipline agere non
 formidastis. Idcirco quoniam dudum venire vocati renuistis, modo ad
 XV. Calend. Nouemb. vos iterum regulariter literis missisque euocamus,
 vt coram vobis ostendamus nos iustam in eos protulisse sententiam, &
 de cætero talia non esse passuros, &c. Miror autem vos tam audaces esse,
 & tam impudenter egisse, vt terminos & iura beati Petri apostolorum
 principis inuaderetis. Sui enim iuris erat, vt absque eis sanctæ sedis auto-
 ritate nullus deberet, aut concilia celebrare, aut episcopos ad synodum con-
 uocare, vel damnare, proprijs sedibus pellere, aut alios in locum eorum or-
 dinare. Quæ omnia vos temerare non timuistis. Quid ergo est aliud ta-
 lis præsumptio, quam apostolorum, eorumque successorum decreta transgre-
 dit? Post commemoratos deinceps canones ecclesiasticos & Niceni con-
 cilij plurimos, quorum omnium illos transgressores arguit, in illo suo con-
 cilio aduersus fratres & coepiscopos innoxios.

Ideo, inquit, summo opere mihi (cui vice apostolorum principis, vniuersa-
 lis ecclesiæ cura commissa est) prouidendum est auxiliante ipso summo apo-
 stolo, ne deinceps talia fiant. Quoniam ideo sanctæ huic sedi præfata pri-
 uilegia specialiter sunt concessa, tam de congregandis concilijs, & iudicijs
 ac destitutiõibus episcoporum, quam de grauioribus omnibus ecclesiasticis
 negocijs, vt ab ea omnes oppressi auxilium, & iniuste damnati restitutio-
 nem sumant, & ne talia ab improbis præsumantur absque vltione, nec ex-
 erceantur absque damnatione. Itaque quoniam non recte egistis, quod prædi-
 ctos fratres calumniati estis, dicente domino: Non facies calumniã proxi-
 mo tuo,

A mo tuo, &c. nec recte egistis, quod nobis inconsultis conciliium celebra-
 stis, eosque ad conciliium vocastis, & damnare præsumpistis, canonibus
 quippe iubentibus (vt præmissum est) nihil ex his absque huius sanctæ se-
 dis autoritate fieri debere. Neque recte egistis, quod a nobis ad conciliium
 vocati venire distulistis, quod contra eos rationem reddere, vt vestra er-
 ga eos aut probaretur recta sententia, aut improbaretur iniusta, non veni-
 stis, nec rationabilem mandastis causam, vt quid hæc renuistis, &c. Mani-
 festum est vos reos existere & illos innocentes manere, & vos recte excom-
 municatos, illosque iuste liberatos. Hæc ille Iulius.

In quibus clarissime intelligis, non solum confirmationem eius, quam
 supra memorauimus, historie, sed & autoritatē, & singulare cathedræ Pe-
 tri priuilegium, non solum verbo adstruunt, sed etiam re ipsa & opere e-
 uidentissime comprobant. Vni commissam curam totius Christi fami-
 liæ & domus ecclesiasticæ, vni omnibus in eadem sua officia præscribe-
 re, ab omnibus eorum rationes exigere. Episcoporum, omniumque graui-
 orum ecclesiasticorum negociorum iudicia ac determinationē vnus refer-
 uari definitioni & arbitrio. Sine eius autoritate celebrari non licere episco-
 pales cõuentus & cõcilia, nisi ordinaria. Quæ alioqui cõspiracione magis
 forent quam concilia, de quibus proximo libro agemus prolixius et accuratius.

Nec est, quod forte existimes, verbo tenus hæc gesta a Iulio. Siquidem
 eius iudicium de Athanasio, cæterisque illis, quos aduersus totius Orientis
 iudicium restituit episcopis, absque vlla hæsitacione aut contradictione am-
 plexa est & sequuta vniuersa orthodoxa ecclesia, eisdem receptis in sedes
 pristinas, & eiectionis, quos Orientales illi in locum eorundem superordina-
 uerant. Illos insuper autores dicti cõcilij, et iniustæ damnationis fratrum,
 ab eodem excommunicatos, vniuersa Christi orthodoxa ecclesia, & tunc,
 & deinceps pro excommunicatis habuit.

C Et quamuis Nicomediensis ille Eusebius, illius Arrianæ (quæ tunc or-
 bem, & præcipue Orientem vniuersum concutebat) signifer factionis, et
 caput memorati concilij, quæ de Athanasio decreuerat Iulius, vt habet il-
 le Socrates, non occurrit agnoscere, hoc ipsum non propterea factum idem
 affirmat, quasi autoritatem & iudicium eius adhuc pergeret contemne-
 re, sed quia continuo post celebratum illud conciliium, ante finem iudicij
 Romani pontificis, morte præuentus fuerat. Itaque & Constantinopolita-
 ni, & Alexandrini, & reliquæ per Orientem ecclesiæ, iuxta Iulij sententi-
 am continuo receperunt, suos quæque episcopos. Qua de re Socrates ille
 his verbis perhibet testimonium.

Eusebius autem legationem misit ad Iulium Romanæ vrbis episco-
 pum, rogans vt contra Athanasium iudex esset. Sed quæ de Athanasio
 decreuerat Iulius, Eusebius non occurrit, vt cognosceret. Quia dum pau-
 cum tempus vixisset post cõciliium, vita priuatus est. Quapropter Con-
 stantinopolitane Paulum rursus in ecclesiam introduxerunt, &c. Sed &

Absoluit
 damnatos
 a cõcilio &
 singulis re-
 stituit pro-
 prias eccle-
 sias, quibus
 spoliati fue-
 rant.
 Apostolicę
 sedis autori-
 tas.

Iura beati
 Petri.

Iulij pro A-
 thanasio &
 reliquis, &
 contra au-
 tores illius
 synodalis
 iudicij, vni-
 uersam ec-
 clesiam se-
 quutam iu-
 diciam.

Hic. Tri. li.
 III. ca. XII.
 Hic vide il-
 los ipsos he-
 reticos vel
 coactos to-
 rius orbis
 cõsensu, se

judiciaque
sua submi-
sisse iudi-
cio Ro. pō-
tifficis.
Dānati au-
tores illegi-
tima syno-
di poeniten-
tia libellos
offerit Ro.
pontiffici.
C. XV.
Ro. pontif-
ex omniū
paſtor & iu-
dex.

Athanafi-
& Pau-
lus ad lite-
ras Iulij ſu-
as recepe-
runt eccle-
ſias.

Hæc perpe-
dant hoſtes
autoritatis
ſedis apo-
ſtolice.

Vrsatius & Valens hæretici poſtea libellum poenitentiae Iulio offerentes **D**
& cōſentientes *ὁμοουſίου* verbo, cōmunicare meruerūt. Hactenus Socrates.
Sozomenus vero eidem hiftoriae his verbis perhibet testimonium:
Igitur Athanaſius, inquit, relinquens Alexandriam, Romā profectus eſt.
Contigit autē eodem tempore etiam Paulum Conſtantinopolitanū pon-
tificem illuc vna concurrere, & Marcellum Ancyræ, Aſclepamq; Gazæ,
qui dum Arrianis eſſet aduerſus, calumniam paſſus ab his, quali ſubuer-
tiſſet altare, damnatus eſt. Pro quo Gazeorum eccleſia Quinciano com-
mittitur. Lucianus autem Hadrianopolites epiſcopus, ob aliam accuſati-
onem ab eccleſia ſua priuatus, degebat in vrbe Roma. Cognoscens ergo
Romanus epiſcopus crimina ſingulorum, & omnes Niceno cōcilio con-
cordare comperiens, eos in communionem ſuſcepit, tanquam omniū cu-
ram gerens, propter ſedis propriæ dignitatem, ſinguliſq; reddidit ſuas ec-
cleſias, & Orientalibus ſcripſit epiſcopis, eos culpans, quod non recte tra-
ctaffent viros inculpabiles, de ſuis eccleſijs eos expellentem, & quod cōſti-
tutiones Niceni concilij minime obſeruant. Quorum paucos ad certa-
tam diem ſibi met abeſſe præcepit, vt coram eis oſtenderet, iuſtum ſe ſu-
per illis protuliſſe decretum. Et deinceps non ſe paſſurum interminatus
eſt, niſi ab huiusmodi turbis & nouitate ceſſarent. Et ille quidē hæc ſcri-
pſit. Athanaſius autem & Paulus epiſtolas Iulij Orientalibus epiſcopis
miſerunt, & ſinguli eorum ſuas ſedes adepti ſunt. Hæc ille Sozomenus,
etiam Græcus autor.

Hæc ſi legerent ac diligenter perpenderent illi, quos nō pudet affirma-
re, nuper & a recenti pene memoria coepiſſe primatum Romanæ eccle-
ſiæ ſuper alias, puderet credo illos craſſiſſimæ ſuæ ignorantiæ & impuden-
tiſſimæ impudentiæ. Nam geſta ſunt hæc ante annos mille ducētos, aut
eo circiter. In quibus clariffime intellexiſti, magis recognitā fuiſſe eo tem-
pore autoritatem Romanorum pontificum in Alexandria, Conſtantino **F**
poli, vniuerſa deniq; toto orbe eccleſia, q̄ nunc in vno hoc, qui reſtat, or-
bis angulo, Germania, Gallia, Hiſpania. Ab eius autoritate depēdiſſe ſta-
tum vniuerſæ domus & familiæ eccleſiaſticae, epiſcoporum vt confirma-
tiones, ita & deſiſtiones & iudicia. Vtq; inferiorum portæ, vt impio-
rum & malignantium concilia, vt totius pene Orientis cōſpiratio, aduer-
ſus eius autoritatem præualere non potuerit.

Idem demonſtrare ex Agapeti Romani pontificis, & Anthemij, aliſq; certiffimæ fidei
hiftoſijs.
CAP. XII.

I Ametſi vniuerſa illa primitiuae eccleſiæ hiftoria, perpetuū, con-
ſtantiffimumq; testimonium perhibeat autoritati ſedis apoſto-
licæ, & Romanorum pontificum, velut eccleſiaſticae hierarchiæ
prælidum ſuper vniuerſam eccleſiam: tamen in conſictibus & contro-
uerſijs eccleſiaſticis ea ſemper magis enituit, quemadmodum nūc de Iu-
lio intellexiſti & Antiocheno illo concilio. Itaq; etiam Agapeti & Anthe-
mij op-

A mij opportunum videtur hic explicare tragœdiam: ſiquidem & eius exi-
tus euidentiffime demonſtrabit. q̄ eo ſeculo toto orbe Chriſtiano ab vni-
us Romani pontificis iudicio ſuſpenſus fuerit orthodoxus populus, vt-
que illos ſolos etiam in extremo Oriēte pro epiſcopis recognouerit, quos
huius ſedis probauerat & firmauerat autoritas. Cum Athemius ille Tra-
pezuntinus ante epiſcopus, fauore Iuſtiniani imperatoris & Theodoræ
Augustæ, deſerta ante eccleſia ſua, contra eccleſiaſticos canones irrepiſſet
in Conſtantinopolitanam eccleſiam tunc vacantem per mortem beati
Epiphaniij, eoque illicito ſuo ambitu, inſuper quoniam communicabat
Seuero Antiocheno epiſcopo & Zoaro monacho, Euticianæ nuper da-
mnatae perfidiæ ſectatoribus, haud leuiter perturbaret ſtatum Orienta-
lis eccleſiæ, conſugerunt totius pene Orientis orthodoxi, epiſcopi, præ-
byteri & clerici ad caput hierarchiæ eccleſiaſticae, Agapeto Romano pō-
tiffici ſupplices literas dirigentes, vt ſui memor officij illud ſcandalum tol-
leret ab eccleſia, & apoſtolice ſeueritatis gladium diſtingeret in eueroſo-
res eccleſiaſticorum canonum, ſcriptas in hæc verba: Domino per om-
nia ſanctiſſimo & beatiſſimo patri patrū, archiepiſcopo Romanorum
& patriarchæ Agapeto, epiſcopi Orientalis diceceſis, & hi qui ſunt ſub
ſanctis locis Chriſti dei noſtri, nec non ambafiatores & cæteri clerici in
hac regia vrbe congregati.

Ex quo Chriſtus deus noſter, pro debitis B. Petro præmijs, propter
ipſum in omni tempore, cum vera fiducia, ſua inuiſibili virtute diuulga-
tam confeſſionem ſupra venerabile caput veſtrum requieſcere fecit, cum
ſedem apoſtolicam vobis pater beatiſſime commiſit, et firmavit ſuper fir-
mam petrā pedes veſtros, & direxit grefſus veſtros, implens os noſtrum
canticum nouo, hymno deo noſtro, ſecundum Pſalmodicū eloquium: cla-
rificati a ſpiritali ſplendore veſtro, per quem, tanq̄ lucerna reſplendens ſu-
per candelabro ſancto, caliginem eorum, qui in tenebris ſedent, & cæcos illu-
minati, & oculos mentis eorum aperuiſti, &c. Cumq; nunc ſit tempus
acceptabile, clamamus: adiuua nos, &c. & ſtude longe expellere illū pollu-
tum & abdicatū Seuerum, qui anathematibus ſcriptis ab apoſtolica ſede
veſtra, & a tantis pontificibus, & in cælo ab angelis electis iam cōdemna-
tus eſt. Qui ſecundum euangelicam & diuinam vocem, cum iniquo &
facinoroſo alio Petro ſuo diſcipulo, appellationem propriam vſq; nunc
mentiri non erubuit, &c. tollite a nobis cito malos, offerte conſuetum ſa-
crificium hoc deo & ſaluatori, pro conſeruanda nobis bona deſenſione
in futuro tremendo iudicio, liberate nos ab omni timore & hæretica flu-
ctuatione, eccleſiaſticum ſtatum conſeruate, &c. Iuſtiſſimo imperatori no-
ſtro, pijs ac iuſtas ſententias contra ipſos prius ab apoſtolica ſede veſtra
prolatas, ruruſ exponendo, & ſtatuendo per illas impia ſcripta igni tra-
dere: & habentes, in publicum prodere, iuxta imitationem eorum, qui ze-
lant poſſidere Manichæa & illa impia Neſtorij, & Euticetiſ inſenſati, &

Anthemij
Trapezun-
tini antea
epiſcopi, et
qui fauore
imperiali
in Conſtan-
tinopolita-
nam eccle-
ſiā irrepe-
rat, tragœ-
dia.

Epiſcopoz
et cleri O-
rientis lre-
ræ ſuppli-
ces ad Aga-
petum Ro.
pontifficem
contra An-
themij, &
Petrum.

Hæc notē
ac diligēter
ponderent:
Quæ nā il-
li totius O-
rientis epi-
ſcopi cōten-
dant ab vno
Ro. pontiff
cc.

Dioscori patris & protectoris eorum. Sic enim euacuabitur omnis expectatio his, qui frustra sperant in eos. Rogamus etiam sanctum & perfectum finem imponere diuinæ vestrae sententiæ contra Anthemium, paternis vestris sanctionibus contrauenientem, ut omne de medio extinguatur scandalum a paruulis in dominum credentibus, & optatam vocem audietis ab omnibus nobis. Custodiat dominus sedem vestram tanquam dies seculi, qui Petri imitator & successor existens, nos a tribulatione saluastis, atque eos, qui nos odiunt, confudistis.

Hæc illi totius Orientis orthodoxi sacerdotes & clerici. Quos vides non ignorare, cui totius cura sit commissa ecclesiæ, ad cuius auctoritatem pertineat, de eadem scandala tollere, efferentes se aduersus sanctorum canonum auctoritatem, sua auctoritate despicere, hæreticos exterminare. Qui etiam aduersus Anthemium eidem Agapeto specialem miserunt accusationis libellum, qui & in acta quintæ vniuersalis synodi relatus legitur. In quo ipsum adiurant, ut sequens eorum exemplum, qui ante se claruerunt in sede apostolica, faceret & ipse contra inualescentes aduersus auctoritatem sanctorum canonum, quod beatus Celestinus facit aduersus Nestorium, nempe ut illi assignaret ac præfigeret tempus, intra quod nisi apostolicæ sedi ac suæ beatitudini libellum sanæ fidei suæ porrigeret, & ab hæretico morbo se liberaret, cæteraque iussa ipsius omnia perageret, definiret ipsum alienum esse ab omni pontificali dignitate & efficacia, & sortem accepisse cum eis, quibus communicabat, hæreticis.

Ad quorum supplicationes sanctus pontifex commissæ sibi vniuersalis ecclesiæ, & ouis Christi curæ non defuit, sed Seuerum illum Antiochenum episcopum, qui Euticianam hæresim palam & notorie asserabat vna cum Zoaro monacho, anathematis mucrone confossos abiecit ab ecclesia. Anthemiū autem de Constantinopolitana sede, in quam illicito ambitu aduersus canones irreperat, deposuit. Insuper et terminū illi præfixit purgationis canonicæ, intra quem nisi coram se comparens, omni se expurgasset suspitione, qua laborabat, prauitatis hæreticæ, non solum ab omni pontificali dignitate, sed etiam a Christiano nomine habendus foret alienus, sortemque accepturus cum his, quibus communicauerat, hæreticis. Hæc in hunc modum gesta fuisse, libro sexto huius, ex actis quintæ synodi clarissime intelliges.

Post hæc, cum idem pontifex Constantinopolim profectus componendæ pacis gratia inter Theodatum Gothorum regem, & Iustinianum Cæsarem, nullo non honoris genere ab eodem exciperetur, impetrassetque ex sententia, quæ volebat omnia, vicissimque instaret imperator (qui Anthemio fauebat plurimum, ut quem ad Constantinopolitanam sedem eueherat) & importunis minis, ac pene violentis precibus sollicitaret & perurgeret sanctum pontificem, ut illum a se damnatum in communionem rursus reciperet, & in Constantinopolitana confirmaret ecclesia, etiam minis inter-

A interiectis, ni obtemperaret, tandem Agapetus ille vim imperialis sollicitationis amplius non ferens, & liberiore vtens constantia: Ego, inquit, ad Iustinianum Christianissimum imperatorem me venire putavi, sed Dioscletianum inuenio. Qua responsi libertate, & tanti pontificis auctoritate permotus imperator, Anthemium vna cum suis erroribus execratus, & pontificiæ damnationis executor factus, relegauit. In cuius locum venerabilem Menam sanctus pontifex consecrauit episcopum, qua de re ad Petrum Hierosolymitanum episcopum, & qui secum congregati fuerant, scribit idem in hæc verba: Dilecto fratri Petro Agapetus:

B Voluissimus quidem fratres dilecti propter coniunctionem nostræ charitatis, omnes domini sacerdotes, iuxta apostolicam traditionem irreprehensibiles esse, & neminem, aut per gratiam, aut per metum ab ecclesiasticis canonibus declinare. Sed quoniam multa multoties subsequuntur, quæ poenitentiam parere possunt, & dei misericordia delicta peccatorum vincit, & iccirco differtur poena, ut reformatio locum inuenire possit, monere necessarium iudicauimus præuaricatores, ut præcepta de cætero impræuaricata custodiantur. Oportebat autem & vestram charitatem, memorem paternarum traditionum, neminem permittere prohibita facere: sed si quis audax appareret, tota virtute resistere. Quum itaque peruenimus ad comitatum serenissimi imperatoris filij nostri, inuenimus Constantinopolitanæ ecclesiæ sedem, contra omnem canonum honestatem ab Anthemio Trapezandarum episcopo inconuenienter usurpata. Cuius animam non solum secundum istam partem, sed quod maius est, in confessione veræ fidei a perditione reducere desiderauimus. Sed Euticetis errori insistens, ad viam veritatis redire contempsit. Vnde cum istius in fide poenitentiam isto modo frustra expectarem, neque sacro, neque catholico nomine dignum esse sententiauimus, donec omnia a patribus tradita, per quæ veræ religionis fides & disciplina custoditur, secundum congruentem satisfactionem susceperit, &c. Constantinopolitanæ verò sedis iniuriam, apostolica auctoritate, & adiutorio pijsissimi imperatoris emendauimus. Admodum quidem mirati sumus, quod istud opus aperte contrarium decretis patrum, vestra fraternitas non solum ad noticiam nostram adducere neglexit, sed etiam reprehensibili consensu confirmauit. Sed regratiamur deo (cuius spiritu mala ad melius ut plurimum vertuntur) ut paruæ transgressiones ad utilitatem & occasionem magni fierent gaudij. Hoc autem pro excitanda vestrae conspiritualitatis læticia significo, quod Menam fratrem & coepiscopum nostrum virum multis laudum modis ornatum prædicta Constantinopolitana ecclesia suscepit episcopum, &c. Cuius & hoc dignitati accedere credimus, quod a temporibus beati Petri apostoli, nullum alium vnquam Orientalis ecclesia suscepit episcopum manibus nostræ sedis ordinatum, &c. Hæc beati Agapeti epistola in actis etiam quintæ synodi relata legitur. In quibus

P p iij nun

Agapetus Ro. pontifex Seuerum Antiochenum episcopum vna cum Zoaro monacho anathematis subiectos abiecit de ecclesia, & Anthemiū de Constantinopolitana sede deposuit.

Agapeti libri erga Iustinianum pro Anthemio intercedentem constantia. Relegatur Anthemius, & Menas ab Agapeto Constantinopolitane ecclesiæ ordinatur episcopus. Agapeti ad Petrum Hierosolymitanum episcopi epistola testis prædictæ historia.

nunquid non audis ecclesiasticæ hierarchiæ principem & vindicem, exa-
ctoremq; ecclesiasticorum canonum, quicq; autoritate sua deiecit omnem
altitudinem aduersus eosdem se efferentem?

Theodora
Augustæ
in B. Silue-
rium Aga-
peti succes-
sorē perse-
quutio, qd
noluit, ab-
rogato Me-
na, Anthe-
mii in Cō-
stantinopo-
litana eccle-
siam resti-
tuere.
Siluerius de
portatus in
exilium.

Sed cum Theodora Augusta iam dudum capta artibus & impietate
illius damnati Anthemij, ordinatum in eius locū venerabilem Menam
persequeretur implacabili odio, mortuo Agapeto quid non egit & scri-
ptis & nuncijs apud eius successorē Siluerium, vt illo pulso a Cōstantino
politana sede reuocaretur Anthemius? Cui cū ille respōdisset, nunq; se re-
trocatur; hominem hæreticum, iam dudum condemnatum eius impia-
tis, accensa illa furore scemineo, & agitata illo spiritu, qui hæreses & schi-
smata seminat, contra sanctum pontificem, iussit Belisario, vt subordina-
ta quacunq; aduersus illū calumnia, quoquo prætextu, quoq; relegaretur
in exilium, Itaq; submissis falsis testibus qui dicerent sibi constare, coniu-
rasse illum cum Gothis aduersus imperatorem, illisq; proditurū urbem,
deportatus est in Pontianas insulas: quamuis nō dubitaret Belisarius, nec
ignoraret subordinatam esse calumniā. Quæ illi multarum calamita-
tum, in quæ post incidit diuino iudicio, causa fuisse creditur.

Machina-
rio Augu-
stæ, vt Vi-
gilius sibi
deuinctus
substituere
tur mortuo
Liberio.
Nec a Vi-
gilio vlla
victor que-
ri potuisse,
vt abroga-
to Mena,
restituere
Anthemii.

Sed cum neq; sic voti compos illa fieret, sanctissimo pontifice fortiter
ferēte exilium, eo mortuo modis omnibus studebat, vt in eius locum eli-
geretur Vigilus, etiam vi apud clerum & P. R. interposita, qui sub Sil-
uerio apocryfarium agens Rom. ecclesiæ apud Cæsarem Cōstantinopo-
li promiserat Augustæ, si eius studio & opera designaretur successor Sil-
uerio, se illā voti compotem facturū. Cum hoc iam promotum ad culmen
sedis apostolicæ agit velut ex pacto, vt abiecto Mena, in sedem Constan-
tinopolitanā restituat Anthemium. Sed iam factus Ro. pontifex, quāuis
malis artibus, tamen illius cathedræ non est destitutus priuilegio, sed sa-
nioris sententiæ effectus, rescripsit Augustæ, dolere se, si quid male & insi-
pienter illi addixisset. Nunc vero Petri successorem, & Christi vicarium
quis indignum agens, cōmittere se non posse, vt hominē hæreticum per
suos prædecessores damnatū restituat, sed malle se omnia potius perpeti.
Qua de causa aliquanto post aduocatum ad se Constantinopolim, & o-
mni honoris genere a Iustiniano exceptum (qui illi honoris causa cum
magno comitatu extra urbem factus est obuiam) cum rursus & preci-
bus & minis fatigaret, vt præstaret promissum, & Anthemium restituere,
constantissime recusantem, affectum ante multis iniurijs, tandem de-
portari fecit vna cum clero suo, qui Roma secū venerat, in Proconissum,
Gipsumq; insulas, vbi permansit vsq; ad Theodore obitū, postmodum
restitutus ad preces Romani cleri & Narsetis. Nec vnquam iniuriarum
aut exilij tædio desecti se passus est ad impia Augustæ vota ac desideria.

Inflexibilis
iudiciorum
apostolicæ
sedis aequi-
tas.

Vt clarissime intelligas, hanc apostolicæ sedis petrā perstitisse semper im-
mobilem, ad confirmandos toto orbe Christianos fratres, omnemq; alti-
tudinem sese extollentem aduersus deum, aduersus orthodoxam fidem,
aduer-

A aduersus sanctorum patrum atq; apostolicos canones deiciendam.

Sed quo tandē a quo rātopere efflagitabat illa Augusta reduci Anthe-
mium? nunquid non Constantinopolim? nunquid ab alio q̄ a Ro. pon-
tificis? Cur quæso non poterant ipsi sua illa imperiali potestate, in imperi-
alis residentiæ urbem absq; Romani consensu pōtificis reducere Anthe-
mium & Menam expellere, cui aduersabantur tantopere, nisi ad vnus au-
toritatem Ro. pontificis ista pertinere recognouisset orbis vniversus? nisi
toto orbe orthodoxus populus his in rebus suspēsus fuisset ab vnus Ro-
mani pontificis iudicio? Et nunquid aduersus illius sedis autoritatem ali-
quādo reductus est Anthemius, expulso Mena, quem in illius locum or-
dinauerat Ro. pontifex? Nec dum pudebit impudentissimos illos dice-
re, Romanorum pontificum tyrannide non ita nuper natam huius sedis
autoritatem & primatum super alias ecclesias? Quem fuisse ab initio, ab
ipso deo institutū, non hominibus, tantoq; semper viguisse magis, quan-
to plus viguit Christiana religio, iam toties, tot historiarum, tot taliumq;
scriptorum, qui in illa florēte adhuc, & vere Christiana floruerūt ecclesia,
irrefragabili testimonio demonstrauius. In qua audisti & adhuc audis,
quoties vnus Ro. pontifex, & quanta cum libertate, in omnium aliarum
sedium principalium antistites, Alexandrinum, Antiochenum, Constan-
tinopolitanum, cæterosq; suę autoritatis potestatem exercuerit. Vtq; aut
præuaricantes a regula orthodoxæ fidei Romane ecclesiæ (in qua inteme-
ratam semper permanere eandem, conseruariq; apostolicam illam tradi-
tionem, synceram & integram, supra euident fecimus) aut contra cano-
num autoritatem se efferentes, sua illa principali autoritate, aut respicere
coegerit, aut deploratos abiecerit e sedibus illis suis, omnique Christiana ec-
clesia, in deiectorum locum substituit alijs. Et hæc, non vi vlla, aut tyran-
nide, sed verbo solo, at tam potenti, tanteq; autoritatis, vt præauerit ad-
uersus sæua violentissimorum tyrannorum arma, aduersus superbissimos
ac potentissimorum imperatorum imperia, etiam in ipsa imperiali
residentis sede Constantinopoli: breuiter, aduersus quam inferorum por-
tæ præualere non potuerunt.

Hæc notet,
& diligēter
ponderent,
vt confun-
dant hostes
autoritatis
sedis apo-
stolicæ.

B Diofcorus Alexandrinus antistes, vna cum tot secum congregatis epi-
scopis in secunda illa Ephesina synodo testes sunt, quanta aduersus ipsos,
& q̄ efficax viguerit vnus Romani pōtificis beati Leonis autoritas, quæ
sola orthodoxam veritatem aduersus impiū, quis generale cōcilium tuta-
ta est, & impietatis autorem Diofcorum abiicit, non solum a sede Alexan-
drina, sed ab vniversa Christi ecclesia, Cuius libro proximo magis expli-
catam audies tragediam.

Efficaciæ
autoritatis
Ro. pōtifi-
cis in Chri-
stiana eccle-
sia.

C Aduersus Anatholium beati illius Flauiani in Constantinopolitana
ecclesia successorem, cum non recte incederet ad veritatem euangelij, i-
dem Leo, q̄ libera autoritate vsus fuerit: (Ne, inquit, ad negligentiam
rektoris referatur, si quisquam in ecclesia catholica ea predicare præsume-

Testis Dio-
fcorus Ale-
xandrinus, &
vniversa
Ephesina
II. synodus.

Diofcorus Alexandrinus antistes, vna cum tot secum congregatis epi-
scopis in secunda illa Ephesina synodo testes sunt, quanta aduersus ipsos,
& q̄ efficax viguerit vnus Romani pōtificis beati Leonis autoritas, quæ
sola orthodoxam veritatem aduersus impiū, quis generale cōcilium tuta-
ta est, & impietatis autorem Diofcorum abiicit, non solum a sede Alexan-
drina, sed ab vniversa Christi ecclesia, Cuius libro proximo magis expli-
catam audies tragediam.

Aduersus Anatholium beati illius Flauiani in Constantinopolitana
ecclesia successorem, cum non recte incederet ad veritatem euangelij, i-
dem Leo, q̄ libera autoritate vsus fuerit: (Ne, inquit, ad negligentiam
rektoris referatur, si quisquam in ecclesia catholica ea predicare præsume-

Testis q̄q;
Anatholius
Constantino-
politanus
episcopus.

ret, quæ hæreticorum sensibus conuenirent) vt coegerit ad suum præscriptum ordinare Constantinopolitanam ecclesiam. Insuper & poenitere de illicito ambitu primatus suæ sedis post Romanam ecclesiam, quo tentauerat & in assensum inclinauerat Chalcedonensem synodum, ex eiusdem epistolis libro proximo clarius intelliges. Quem etiam, ita eius exigentibus excessibus, aliorumque ædificatione & exemplo, a sua & catholice ecclesie communionem separauit ad tempus, vsque ad satisfactionem congruam. Qua intercedente etiam ac spondente pro eodem Martino imperatore reconciliari obtinuit, ea tamen adiecta lege, vt retractatis ordinationibus quas de Andrea & Euphrate in sua ecclesia fecerat, eandem vniuersam ad præscriptam sibi regulam ordinaret. Testis est epistola eius XLV. ad præfatum Anatholium.

Testis etiã pars maxima Orientium episcoporum, qui cõspirarunt aduersus beatũ Ioannẽ Chryso- stomũ Paulinũ & Euagriũ Alexandri Antiocheni reconciliatio obenta legatione solenni.

Aduersum B. Ioannem cognomẽto Chryso- stomum, B. Paulinum & Euagrium, conspirauit Orientalium episcoporum pars maxima, qui in vnum synodice conuenientes, eosdem damnationis perculere sententia, quam tanq̃ probatam contra auctoritatem sedis apostolicæ, insuper & iniquam vnus B. Innocentiũ retractauit auctoritas, & autores iniquæ sententiæ, ecclesiasticæ censuræ excommunicationisq; subiecit. Inter quos Alexander Antiochenus patriarcha, per condignam satisfactionem, missa solenni legatione ex medio Oriente ad Innocentiũ reconciliari meruit. Pro Attico autem Constantinopolitano, ante dignam ad eiusdem Innocentiũ arbitrium satisfactionem, a Maximiano apostolicæ sedis in Oriente legato frustra intercessum est.

Epistola Innocentiũ de reconciliati- one Alexãdri & Antiochenæ ecclesiæ.

De Alexandro autem & Antiochena ecclesia, in hæc verba scribit ad Bonifacium presbyterum: Ecclesia Antiochena, quam prius q̃ ad vr- bem perueniret Romam, beatus apostolus Petrus sua præsentia illustrauit, velut germana ecclesiæ Romanæ, diu se ab eadem alienam esse passa non est. Nam missis legatis ita pacem postulauit & meruit, vt Euagrianos suis ordinibus ac locis, intemerata ordinatione quam acceperant a memorato susciperet, & Ioannis sanctæ memoriæ, vel clericos, vel laicos, in vnum colligeret atq; congregaret. Permittens ipsius episcopus, frater meus Alexander, vt si quis forte a nobis, vel aliunde posterioris ordinationis ad eosdem venerit, se sine controuersia recepturum, ac nomen episcopi memorati, inter quiescentes episcopos recitaturum. Cui rei nos noueris tradidisse manus, frater charissime, & eos in nostra viscera recepisse. Ne diu membra quæ requisierant sanitatem, ab vnitatem corporis haberentur aliena, &c.

Idẽ de Attico Constanti- nopolitano qui reconciliari petijt sine exhibita cõdigna satisfactione.

De Attico autẽ Constantinopolitano idem responderet Maximiano, se mirari, q̃ pro eius communionem intercesserit. Cõmunio enim, inquit, suspensa restituitur demonstranti causas, quibus id acciderat, iam esse detestas, & profertenti cõditiones pacis impletas. Quod neq; apud vos, neq; apud nos Atticus, missis aliquibus suorũ vel dicere voluit, vel demonstrare comple-

A completum: quemadmodum Antiochenæ ecclesie frater & coepiscopus noster Alexander, digna legatione persecutus est & probauit, &c. vniuersa quæ apud Antiochiam fieri debuerint, fuisse cõpleta. Quorum amplexati pacem, vtiq; fidem fecimus, & magno tramite eandem, quam præstolaris, ostendimus: si modo, quæ discussa sunt & completa ab alijs, etiam ipsi pro suo loco fecisse, vel compleuisse aliquando monstrauerint, communionemq; vt isti, legatione solenniter destinata, sibi rogauerint redhiberi. Expectamus ergo, & professionem memorati, de cõpletis omnibus conditionibus, quas diuersis temporibus ediximus, & petitionem communionis, vt recte & petenti & probanti se eandem mereri, reddamus frater charissime, &c. Hæc Innocentius. Qui etiam ad Atticum Beroæ episcopum reconciliari petentem, præscribit condiciones, quibus impletis, recipi in communionem possit.

B Vides ignorantissime & impudentissime, q̃ nuper Romana ecclesia absque vlla controuersia primatum obtinuerit super omnes totius orbis ecclesias? Nam hæc ante annos vndecies centenos gesta sunt.

Ex Acacij Constantinopolitani antistitis sub Simplicio Romano pontifice excitata tra- gœdia idem euidentissime demonstrare.

CAP. XIII.

Vod supra ex ipsa primum ratione societatis ecclesiasticæ demonstratum est esse necessarium, quod confirmatum ex vmbra & figura tabernaculi veteris, quod insuper diligentissime ordinatum ac institutum demonstrauimus a Christo, videlicet vt sub vno præside & monarcha gubernaretur vniuersa Christi ecclesia, in qua tanta illi esset auctoritas, qua ordines omnes inferiores, ecclesiamque vniuersam, in vnitatem & officio continere, & in finem suum dirigere posset, ipsa nunc rei euidentia comprobare incepimus. Quo enim pacto inter illos turbines & procellas, sub quibus omnes aliquando omnium sedi- um antistites heretica peruasit contagio, tota pene ab imis vsq; fundamẽtis quassata, concussaq; ab hæreticis orthodoxa subsistere potuisset ecclesia, nisi fundata fuisset super illam petram, singulari dei beneficio immobili, quæ terrarum orbe reluctantante (vt illius Chryso- stomi verbis dicam) adamantis naturam in firmitate superaret? Quæ apostolicæ illius traditionis (quam successione tantum episcoporum continua, non autem scripto nos accepisse supra demonstratum est) peruenire ad nos potuisset sinceritas, alias ecclesias vniuersas toties occupantibus hæreticis episcopis? Quis ordo, quæ facies, q̃ vigor ecclesiasticæ hierarchiæ, inter illos episcoporum toto orbe, sine modo aduersus sese tumultuantium conflictus? inter illas improborum ambitiones, omnibus sibi passim vendicantibus omnia, nisi vna hæc sedes apostolica cõseruata fuisset singulari illo, quod supra adstruximus, priuilegio? Cuius, vt semper permãsit fides integra ad confirmandos toto orbe Christiani fideles in fide: ita viguit auctoritas ad omnem altitudinem sese extollentem aduersus orthodoxam fidem, aduersus

Ostenditur ipsa rei euidentia, necesse sit auctoritatis, & singularis prægatiue sedis apostolicæ atq; eius præsidis.

sus

ius apostolicos, ecclesiasticosque canones deiciendam. Quae quae fuerit vehemens & efficax in orbem vniuersum, nonaginta illi totius pene Orientis episcopi, quos aduersus Athanasium Alexandrinum, Paulum Constanti nopolitanum, caeterosque quos audisti superius orthodoxos episcopos conspirantes coercuit vnus Iulius. Nec minus Dioscorus Alexandrinus antistes, vna cum tot secum congregatis in Ill. illa Ephesina vniuersali synodo episcopis, quos non recte incedentes ad veritatem euangelij vnus Leonis compescuit autoritas, Anatolius quoque Constantinopolitanus, Anthemius Trapezuntinus Constantinopolitanae sedis vsurpator, Petrus Antiochenus (quos sedibus illis deturbauit Agapetus) Atticus praeterea & Alexander, earundem sedium antistites, quos humiliavit, & respicere coegit Innocentius: alijque quae plurimi, quos postea audies, documento sunt, & euidenti testimonio.

Simplicij Ro. pontificis historia.

Simplicij Romani pontificis haud est ignota historia, vt in Timotheo Alexandrinum sectatorem Dioscori, quod trucidato per hereticos B. Proterio, quem in eiusdem Dioscori locum ordinauerat Chalcedonen. synodus, & confirmauerat beatissimi Leonis autoritas, Alexandrinam inuaserat ecclesiam, & Petrum eius diaconum, anathematis protulerit sententiam. Instantibus altero Timotheo, qui ab orthodoxis canonicus electus erat successor Proterio, & Acatio Constantinopolitano, cui vices suas per Orientem commiserat. Quibus dānatis, & per Leonem imperatorem apostolicae sedis sententiae executorem relegatis, cum post mortuo eodem, & Basilio inuadente imperium, per occasionem turbatae reipublicae, illi reuersi ab exilio Alexandrinam rursus inuassent ecclesiam, expulso inde Timotheo orthodoxo & legitimo episcopo, haud longe post sublatus est Timotheus ille inuasor haereticus, & Petrus eius diaconus & impietatis socius inuadit ecclesiam. At Zenone mox recuperante legitimum imperium, & ordinata reipub. deturbato illo Petro e sede, quam contra ius & fas occupauerat, in eandem restitutus est Timotheus ille orthodoxus & legitimus episcopus. Huic historiae testimonium perhibet praefati Acatii Constantino politani ad Simplicium epistola, quam scribit in haec verba:

Acatii Constantinopolitani ad Simplicium epistolae subscriptae historiae.

Sollicitudinem omnium ecclesiarum circumferentes, nos indefinenter hortamini, quis sponte vigilantes & praecurrentes, sed vos diuino zelo sollicitos demonstratis, statum Alexandrinae ecclesiae certius requirentes, vt pro paternis canonibus suscipiatis laborem, pijsimo stillantes sudore pro his, sicut semper est approbatum. Sed Christus deus noster, qui diligentibus se in bonum cooperatur, nostris cogitationibus insidens, & vnam nobis in his mentem, & eandem gloriam esse cognoscens, omnem victoriam ipse perfecit, consortes nos cum tranquillo principe faciens. Et Timotheum quidem decessorem spirantem procellas, & ecclesiasticam tranquillitatem (sicut apparuit) conturbantem, vitam subtraxit humanae, dicens ei: Tace & obmutesc. Petrum quoque, qui ab Alexandria more similis procellae surrexit

A rexit, dissipauit, atque in aeternam fugam sancto spiritu flante conuertit vnus ex his, qui olim damnati fuerant, &c. Qui Petrus, noctis existens filius, & operum diei lucentium alienus apparens, omnino tenebras ad latrocinium suum congruas peragendum inueniens, media nocte, adhuc iacente cadauere illius, qui paternos canones subuerterat, in sepulcro, subripuit in sedem, & episcopalem cathedram temerarius vastator inuadit vno, & solo praesente & eo, qui consors illius insisterat insaniae, qui nusquam penitus postea comparuit. Timotheus autem, qui Dauidicae mansuetudinis exemplo subditur, & vsque in finem patiens, potestati propriae restitutus a Christo, propriae sedis honore laetatur, &c. Haec ille Acatius praefatae historiae euidentis testimonium perhibens. Quae etiam magis confirmabitur ex sequentibus vniuersis.

B Sed cum idem Acatius delegata sibi in illis regionibus autoritate sedis apostolicae aliquanto post abuti inciperet ad suam stabilendam tyrannidem, multorum magnorumque deinceps motuum, perturbationumque autor fuit in ecclesia.

Siquidem mortuo deinde illo Timotheo Alexandrino episcopo successore B. Proterij, cum orthodoxus populus in eius locum Ioannem elegeret episcopum, contra, quantum potuit, restitit Acatius, qui Zenonem suis artibus iam sibi deuinxerat, & illum nuper damnatum apostolicae sedis autoritate Petrum, iam dudum reuocari curauerat ab exilio, quem imperiali fauore omnibus modis reducere studebat in Alexandrinam, quam nuper inuaserat, ecclesiam, credulo nimis imperatori persuadens, non recte nuper damnatum a sede apostolica.

C Itaque cum pro confirmatione a sede apostolica obtinenda mitteret Ioannes electus ab orthodoxo populo, suae electionis synodicam ad Simplicium, simul superuenit Urbanus Subadiuuus, sacra principis ad Simplicium deferens, vt ab episcopi illius se confirmatione suspenderet. Sed quia etiam de restituendo Petro in eiusdem literis facta est mentio, nihil cunctatus pontifex, canonicam Ioannis episcopi electionem sine mora confirmauit, nec ob imperialem gratiam quicquam de suo fastigio deflexit autoritas pontificia. Vnde offensus quidem est imperator, in centore illo Acatio: attamen imperiali illa indignatione nihil obstante, Ioannes ille electus & confirmatus a sede apostolica, Alexandrinam obtinuit ecclesiam, & in eadem multis annis praesedit.

Mortuo deinde Simplicio, Felix secundus, eius in apostolica sede successore, etiam in Acatium damnationis protulit sententiam, quod damnato illi apostolica autoritate Petro, cuius ipse procurator fuerat, absque eiusdem sedis communicauerat iudicio.

Sed cum Zenone imperatore apud Felicem pro eodem instantissime intercederet, fidei ei faciens, illum poenitere, & in eius futurum arbitrio, victus imperatoris precibus Messenum & Vitalem eo transmisit episcopos, vt

Acatius apostolicae sedis per Orientem legatus, eadem auctoritate abuti coepit ad suam stabilendam tyrannidem.

Imperator Zenonem confirmatione Ioannis electi Alexandrini apud Simplicium frustra impedire conatus est. Nota, hostis autoritatis sedis apostolicae.

Felix secundus Simplicij successor Acatium excommunicauit.

Instante imperatore missi legati a sede apo-

cognita

Stolica pro
reconciliatione
Acatij.

Corrupti le-
gati dāna-
tis commu-
nicant.
Dānati etiā
legati, vt p-
uaricatores
& simōiaci.

Felici ad
Acatij epi-
stola, dāna-
tionis eius
sententiam
continens.
Cōmuniō
cū hereticis
& dānatis a
sede aposto-
lica.

Vis intrā-
ta legatis
sedis apo-
stolicæ.

cognita illius congrua satisfactione & pœnitentia, ecclesiasticæ eum com-
munioni restituerent, & damnatum olim Petrum prorsus abiicerent &
expellerent ab ecclesia. Qui profecti, & Heracleam ingressi, nihil egere ex-
pontificis sententia: sed partim adducti metu, partim corrupti muneribus,
damnatis excommunicatisque a sede apostolica communicarunt. Quapropter
etiam aduersus hos merito indignatus, ipsos quoque vt prauaricatores &
simoniacos de ecclesiastico gradu deiecit, & suspendit a communione
fidelium.

Horum ita gestorum, si historiae non satis credis, fidem indubiam facit,
eiusdem Felicis ad Acatium epistola, damnationis eius sententiā continens,
in hæc verba:

Felix episcopus sanctæ ecclesiæ catholicæ vrbis Romæ Acatio.
Multarum transgressionum reperiris obnoxius, & in venerabilis concilij
Nicensi contumelia sæpe versatus alienarum tibi prouinciarum iura
temerarie vendicasti, hæreticos & peruersores, & ab hæreticis ordinatos,
quos ipse damnaueras, atque ab apostolica sede petisti damnari, non modo
communioni tuæ recipiēdos putasti, verum etiam alijs ecclesijs (quod
nec de catholicis fieri poterat) præstidere fecisti, atque etiam honoribus,
quos non merebantur, auxisti. Testatur hoc Ioannes, quem a catholicis
Apamæ non receptum, pulsumque de Antiochia, Tyrijs præfecisti, &
Humerius, tunc de diaconio electus, atque Christiani nominis appellatione
priuatus, a te etiam in presbyterij prouectus officium. Et quasi hæc
minora tibi viderentur, in ipsam doctrinæ apostolicæ veritatem ausus
tuos, & superbiam tendidisti, vt Petrus (quem damnatū a sanctæ memorie
decessore meo ipse retuleras, sicut testantur annexa) beati euangelistæ
sedem, te iubente rursus inuaderet, & fugatis orthodoxis episcopis & clericis,
sui procul dubio similes ordinaret, pulsoque eo qui fuerat regulariter
constitutus, captiuam teneret ecclesiam, cuius tibi adeo grata persona est
& acceptum ministerium, vt episcopos & clericos plurimos orthodoxos,
tunc Constantinopolim venientes, detegaris affluxisse, & apocryphario
eius fauere, atque anathematizantem eundem Petrum Chalcedonem,
decreta concilij, & violentem sanctæ memorie Timothei sepulturam, sicut
ad nos certiores quoque nuncij pertulerunt, per Messenum & Vitalem
crederes excusandum: nec eū laudare desineres, & multis efferre præconijs,
ita vt damnationem ipsius quam ante retuleras, veram non fuisse iactares.
Tantum autem perseueras in hominis damnatione peruersi, vt quondam
episcopos, nunc vero honore & communione priuatos, Vitalem atque
Messenum, quos ad eius expulsionem specialiter miseramus sublatos,
custodiæ passus fueris mancipari, atque ad processionem quæ tibi cum
hæreticis habebatur exinde productos, sicut eorum processionibus patefactum
est, ad hæreticorum tuamque cōmunionem (contempta que vel gentiū iure
seruari debet, legatione) pertraheres, præmissisque corrumpere.

corrumperes, & in læsionem beati Petri apostoli, a cuius sede profecti fuerant,
non solum inefficaces redire faceres, sed etiam impugnatore omnium quæ
fuerant mandata monstrares. In quorum deceptione tuam nequitiam prodidisti.
Et libello fratris & coepiscopi mei Ioannis (qui te grauissimis obiectionibus
impetuit) apud apostolicam sedem secundum canones respondere diffidēs,
obiecta firmasti, &c. Eos quoque literis tecum communicare testatus,
quos constat esse hæreticos. Quid enim sunt aliud qui post obitum sanctæ
memorie Timothei ad Alexandrinam ecclesiam sub Petro redeunt, nisi quod
Petrus ab vniuersa ecclesia, atque a te fuerat iudicatus? Habe ergo cū his
quos libenter amplecteris portionem, & sententiā præsentem, quam per tuam
tibi direximus ecclesiæ defensorem, sacerdotali honore & communione
catholica, nec non etiam a fidelium numero segregatus, sublatum tibi
nomen & munus ministerij sacerdotalis agnosce, spiritus sancti iudicio
& apostolica per nos autoritate damnatus, nec iam anathematis vincu-
culis eruentus. Hæc ille Felix.

Audis hæc rerum ecclesiasticarum omnium ignorantissime, qui non
erubescis dicere, non ita nuper, atque adeo a recenti hominum memoria,
Romanam sedem super alias se extulisse ecclesias, cui repugnet primiti-
uæ ecclesiæ exemplum, omnisque antiqua historia: lam enim quoties
audisti ritum & formam ecclesiasticæ hierarchiæ in illa primitiua
ecclesia: Quales historias? non hercle confictas a Romanæ curiæ pal-
ponibus, vt tu impudentissime loqueris, sed certissimæ fidei, etiam eorum
ipsorum inter quos, aut a quibus gestæ sunt, comprobatas testi-
monio & epistolis. Neque scriptas nuper, aut nostro seculo, vt de illis
duret memoria hominum, sed ante mille vndecies, duo decies, ceteros
annos: euentissime demonstrantes, liberiores fuisse eo seculo, effica-
ciorumque autoritatem Ro. pontificum in totius orbis etiam longissime
positas ecclesias, in ipsas sedes principales, Alexandrinam, Antiochenam,
& Cōstantinopolitanam, earumque antistites, quæ nunc in vnun-
hunc nostræ Christianitatis angulum, imo quæ in vnâ domestica Italia:
labascēte nimirum vna cum religione & fide, pontificiæ maiestatis,
ecclesiasticæque disciplinæ vigore. Imo labascente religione ob vi-
gorem ecclesiasticæ hierarchiæ dissolutum. Neque enim aliunde hæ-
reses & schismata, & quicquid malorum inundasse in ecclesiam
videmus, ortum habuerunt, quæ inde quod sacerdoti dei non obtempe-
ratur, nec vnus ad tempus in ecclesia sacerdos & iudex vice Christi co-
gitatur, cui secundum mysteria diuina obtemperet fraternitas vniuersa,
vt beatissimi Cypriani verissimis verbis vtar. At vtinam hoc nostro
seculo vigeret in ecclesia Christi, eiusque hierarchia ritus ille, exem-
plumque primitiuae ecclesiæ, & nostris his lucubrationibus locus non
fuisset. Sed nunc tanto seipsa inferior est Romani pontificis dignitas,

Nota est
eo seculo
ecclesiarum
principali-
um Orientis
defensores
desistere
morari a-
pud sedem
apostolicam.

Perurgentur
aduersarij.

ecclesiasticaq; autoritas, quanto nunc minor est & seipsa deterior ecclesia. Sed vt reuertamur vnde fumus digressi, inchoatamq; psequamur tragœdiam, cuius exitus luculentissime demonstrabit, & quanta fuerit ab initio, & q̄ vniuersae ecclesiae necessaria, huius sedis autoritas.

Cum iam ille Acatius a Felice Romano pontifice, vna cum illo Petro Alexandrino parem in se accepisset damnationis sententiam, processit illorum pertinax conspiratio, & peiora grauioracq; semper molli-
 ti, imperatorem etiam Anastasium, qui successit Zenoni suis sibi artibus deuinxerunt, & in suam pertraxere perfidiam. Cuius fulti subleuatiq; autoritate & gratia, coacto aliquot episcoporum secum consentientium concilio, apostolicae sedis in se sententiã retractari procuraerunt. Petrum autem praedictum, tanquã non recte pridem damnatum restituum, reducendumq; in Alexandrinam ecclesiam, deturbato inde Ioanne praefato orthodoxo & legitimo episcopo. Kalendionem etiam Antiochenum episcopum, quod apostolicae sedis autoritatem secutus, eis communicare nolebat, e sua eiecerunt ecclesia, substituto in eius locum, altero quodam Petro haeretico, & alia praeterea flagitia & sacrilegia patrarunt innumera aduersus orthodoxos per vniuersas Orientis ecclesias, omnes illas principales sedes, Alexandrinam, Antiochenam, & Constantinopolitanam, sua peruadentes occupantesq; impietate ac tyrannide.

Aduersus hos Gelasius sanctus & doctissimus pontifex illius Felicis successor constanter agens, & illos perfidos apostolicae sedis autoritate confidentissime persecutus est, & orthodoxorum se asylum & peritium praebuit, praefatum Ioannem Alexandrinum episcopum, & alios plerosq; ab illis diuexatos & suis spoliatos ecclesijs, benigne liberaliterq; excipiens, fouens, ac protegens, nec minis cedens aut imperatorum aut Graecorum omnium, qui a Romanae ecclesiae subtracturos se minitabantur obedientia. Et sunt, qui scribant ab eodem excommunicatum etiam imperatorem Anastasium, quod impijs illis apostolicisq; sedis iudicio damnatis communicaret, & fauorem auxiliumq; impenderet. Sed his contradicit eiusdem ipsius Gelasij ad Faustum magistrum, apud Constantinopolim fungentem legationis officio, epistola. Ex qua constat, ita quidem delatum tunc fuisse imperatori a damnatis alijs, tamen personae eius habitam fuisse reuerentiam. Attamen suo se facto damnaturum, si damnatis illis communicare pergeret. Scribit autem in hac verba:

Ego quoq; inquit, mente percepi Graecos in sua obstinatione man-
 furos, ne cui velut insperatum videri possit, quod est ante praecognitum, &c. Quid sibi vult autem quod dixerit imperator, a nobis se in religione damnatum? Cum super hac parte, & praedecessor meus, non solum minime nomen eius attigerit, sed insuper, quando principatum adeptus

A adeptus regiae potestatis exercuit, in eius se rescripsit imperij promoti-
 one gaudere, & ego nulla ipsius vnquam scripta percipiens, honorificis nostris eum literis salutare curauerim. Praedecessores mei sacerdotes, qui praeruaricatoribus se communicasse, propria voce confessi sunt, a communione eos apostolica submouerunt. Si autem illi placet se mis-
 scere damnatis, nobis non potest imputari, si cum eis velit abscedere. Imo tanto magis a nobis non potest dici damnatus, sed potius ad gratiam syncerae communionis admissus, &c.

Deinde iniquam refellens Gregorum postulationem, qua absolui sal-
 tem petebant Acatium in excommunicatione huius sedis mortuum: Legatur, inquit, ex quo est religio Christiana, vel certe detur exemplum in ecclesia dei a quibuslibet pontificibus, aut ab ipsis apostolis, ab ipso de-
 niq; saluatore, veniam non se corrigentibus fuisse concessam. Audiat autem sub caelo nec legitur, nec dicitur quod istorum voce depromitur: Date nobis veniam, vt tamen nos in errore duremus. Ostendant, qui no-
 bis canones nituntur opponere, quibus hoc canonibus, quibus regulis, qua scriptura, quove documento, siue a maioribus nostris, siue ab ipsis apostolis, quos potiores merito fuisse non dubium est, seu ab ipso domino saluatore, qui iudicaturus creditur viuos & mortuos, siue factum esse vnquam, seu mandatum vt fieret, ostenditur. Mortuos suscitasse legimus Christum, in errore mortuos absoluisse non legimus. Et qui hoc certam faciendi solus habuit potestatem, B. Petro principaliter mandat apostolo: Quae ligaueris super terram, ligata erunt & in caelo, & quae solueris super terram, soluta erunt & in caelo. Super terram inquit, nam in hac ligatione defunctum, nunquam dicit absolui. Quod ergo nunq̄ factum est, vel cogitatione percipere formidamus, scientes in diuino iudicio non posse penitus excusari. Si autem (quod nunc praetendunt) a Romana ecclesia se diuisuri sunt (quod iam dudum fecisse monstrantur) minus miror, si ignorantiam suam ipse non perspicit qui dicit Acatium ab vno non potuisse damnari. Ita ne perspicit, secundum formam Chalcedonens. synodi fuisse damnatum Acatium? &. Nobis opponunt cano-
 nes, dum nesciunt quid loquatur. Contra q̄s hoc ipso venire se produnt, q̄ primae sedi sana rectaq; iubenti parere refugiunt. Ipsi sunt canones, qui appellationes totius ecclesiae ad huius sedis examen voluere deferri, ab ipsa vero nusquam prorsus appellari debere fanciuerunt, ac per hoc illam de tota ecclesia iudicare, ipsam vero ad nullius conuenire iudicium: nec de eius iudicio vnquam iudicare praeeperunt, sed sententiam ab illa constitutam non oportere dissolui, cuius potius decreta omnibus se-
 quenda mandarunt. In hac ipsa causa Timotheus Alexandrinus, Petrus Antiochenus, alter Petrus, Paulus, Ioannes, & caeteri, non solum vnus, sed plures nomen sacerdotij praeferentes, sola sedis apostolicae sunt auctoritate deiectioni. Cuius rei testis docetur etiam ipse Acatius, qui praecipit

Qq ij onis

Continuat
 tio historie.
 Excessus
 damnatorum
 sub Anastasio
 imperatore
 successore
 Zenonis, &
 impietatis
 eorum
 rãdem
 fauore.

Gelasius
 Ro. Pontifex
 Felicis
 successor,
 aduersus
 praedictos
 constanter
 tenuit aucto-
 ritatem se-
 dis apostolicae.

Gelasius
 ad Faustum
 legatum suum
 de imperatore
 Anastasio.

Iniqua ostendit
 Gregorum
 petitione de
 absolucione
 Acatium
 mortuo in
 excommunicatione
 sedis apostolicae.

Summum
 in ecclesia
 tribunal,
 quod de omnibus
 iudicans
 nullius
 iudicio subditur.

Ipsa rei
 eadem
 auctoritas
 sedis
 apostolicae.

onis huius extitit executor. Quod utique sicut apostolicam sedem iuxta **D** formam synodicam fecisse manifestum est, sic neminem resutare potuisse certissimum. Hoc igitur modo recidens in consortium damnatorum, damnatus est Acacius, qui eorum damnationem priusquam praeuaricator existeret, fuerat executor. Nobis ausi sunt facere canonum mentionem, contra quos semper illicitis ambitionibus venisse monstrantur. Qua in synodo vel secundum cuius synodi formam Alexandrinum Ioannem de ecclesia cui ordinatus fuerat, expulerunt. &c. Quod si dicunt, imperator hoc fecit, quibus canonibus, quibus regulis hoc actum est? Cur huic tam prauo facto consensit Acacius? cum autoritas dicat diuina, non solum qui faciunt praua reos esse, sed etiam qui consentiunt facientibus. Quibus canonibus, quibusve regulis Kalendion exclusus est, vel primi urbium diuersarum catholici sacerdotes? Qua traditione maiorum apostolicam sedem in iudicium vocat? An secundae sedis antistites & tertiae, caeterique bene sibi conscij sacerdotes depelli debuerunt: & qui religionis extitit inimicus depelli non debuit? **V**iderint ergo si alios habent canones, quibus ineptias suas exequantur, caeterum isti qui sacri, qui ecclesiastici, qui legitimi celebrantur, solam sedem apostolicam ad iudicium vocari non sinunt, & Constantinopolitanae ecclesiae (quae utique secundum canones inter sedes nullum nomen accepit) episcopus in communionem recidens perfidorum non debuit submoueri. &c. Sed religiosi scilicet viri, atque perfecti secundum canones concessam apostolicae sedi potestatem conantur eripere, & sibi bimet eam contra canones vsurpare contendunt. O canonum magistros atque custodes, &c. Haec ille Gelasius. Qui & in epistola ad Anastasium imperatorem, iustissimam ostendens apostolicae sedis in Acacium damnationis sententiam, & de sacerdotali pontificiaque dignitate exordians, cui debeant etiam ipsi reges & imperatores se humiliter submittere.

Sacri canones solam sedem apostolicam ad iudicium vocari non sinunt.

Idem ad Anastasium imperatorem.

Apostolicae sedis praesulis diuinitus prelati omnibus autoritas.

Impeti posse constituta diuino iudicio, sed vincit non posse. Idem ad Dardaniæ episcopos de iusta damnatione Acacij.

Et si, inquit, cunctis generaliter sacerdotibus, recte diuina tractantibus, fidelium conuenit corda submittere: quanto potius sedis illius praesuli consensus est adhibendus, quem cunctis sacerdotibus & diuinitas summa voluit praeminere, & subsequens ecclesiae generalis iugiter pietas celebravit: vbi pietas tua euidenter aduertit nunquam, quolibet humano consilio, superleuare se quenquam posse illius privilegio, quem Christi vox praetulit vniuersis. Cuius ecclesia veneranda, semper confessa est & obseruat deuota primatum. Impeti vero possunt humanis praesumptionibus quae diuino sunt iudicio constituta. Vinci autem quorumlibet potestate non possunt, &c. Haec in epistola ad Anastasium.

Ad Dardaniæ vero episcopus eadem de causa, nempe de iusta apostolicae sedis in Acacium damnationis sententia iniustoque & irrationabili Orientalium ecclesiarum schismate scribit in haec verba post praemissa nonnulla:

Retulit dilectio vestra iactare aduersarios, ideo Acacium non putare iure

A iure damnatum, quod non speciali synodo videatur fuisse deiectus, praecipue pontificem regiae ciuitatis, &c.

Remouens autem hanc illorum cauillationem, multis primum demonstrat exemplis, in vnaquaque haeresi omnes complices, sectatores, & communicatores damnatae semel prauitatis pari forte censerit, & ipsa principali damnationis obstringi sententia, eiusque exequendi praecipuam curam pertinere ad autoritatem & officium sedis apostolicae. Quae, inquit, vnamquaque synodum sua autoritate confirmat, & continua moderati one custodit, pro suo videlicet principatu, quem beatus Petrus domini voce perceptum tota Christi ecclesia consentiente, & retinuit semper, & retinet, &c. Ideo autem iuste damnatum Acacium, quod proprijs literis confessus fuerat se Petri illius Alexandrini, quem expetita sedis apostolicae autoritate executor ipse quoque damnauerat, se communione permixtum. **D**amnati siquidem erroris communicator effectus, praescriptae etiam damnationis particeps extitit. Quoniam error qui semel cum suo autore damnatus est, in particeps quolibet praeuae communionis, effectum & execrationem sui gestat & poenam. Quo tenore Timotheus etiam, atque ipse Alexandrinus Petrus, qui secundam certe sedem tenuisse videbant, non repetita synodo, sed autoritate tantummodo sedis apostolicae, ipso quoque Acacium postulante vel exequente, probant esse damnati, &c.

Vnamquamque synodum confirmari auctoritate sedis apostolicae.

Nec plane, inquit, tacemus, quod cuncta per mundum nouit ecclesia, quoniam non quorumlibet sententia pontificum, ligata a sede beati Petri, ius habeat resoluendi, utpote quae de omni ecclesia ius habeat iudicandi, nec de eius licet iudicare iudicio. Siquidem ad illam de qualibet mundi parte canones appellare voluerunt. Ab illa autem nemo appellare permissus est, &c. Sed nec illa praeterimus, quod apostolica sedes, **C** sicut frequenter dictum est, more maiorum sine vlla synodo praecedente, soluendi quos synodus iniqua damnauerat, & damnandi nulla existente synodo, quos oportuit, habuerit facultatem. Id quod clarissimis comprobatur euidentissimisque exemplis.

Ligata a sede apostolica non potest se resoluere sententia quae rühbet pontificum. Sedem apostolicam iudicare de vniuersa ecclesia, nec licere de illius iudicare iudicio.

Sanctae quippe memoriae Athanasium synodus Orientalis addixerat, quem tamen exceptum sedes apostolica, quia damnationi Graecorum non consenserat, absoluit. Nihil minus sanctae memoriae Ioannem Constantinopolitanum, synodus etiam catholicorum praesulum damnauerat, quem simili modo sedes apostolica sola, quia non consensit, absoluit. Itemque sanctum Flavianum pontificem Graecorum congregatione damnatum, pari tenore sola apostolica sedes absoluit, atque eum potius, qui illius damnationis autor fuerat, Dioscorum secundae sedis praesulem sua autoritate damnauit, & impiam synodum non consentiendo sola submouit, ac veritate tutata, ut Chalcedonensem synodum fieret, sola decreuit, & hoc nimis pro suo illo principatu, quem beatus Petrus domini voce perceptum & tenuit semper & tenebit. Sicut ergo sola ius habuit

Absoluere damnatos ab iniquis synodis & damnare etiam sine synodo quos oportet.

absoluendi eos, quos synodica decreta perculerāt, sic etiam sine synodo **D** in eadem causa, multos etiam metropolitanos damnasse cognoscit, &c.

Ridiculum vero est, quod prerogatiuam volunt Acatij comparari ex eo, quod episcopus fuerit ciuitatis regiae. Nunquid apud Mediolanum, apud Rauennam, apud Sirmium, apud Treuiros multis temporibus non constitit imperator? Nunquid harum urbium sacerdotes, ultra mensuram sibi antiquitus deputatam, quippiam suis dignitatibus usurparunt? Certe si de dignitate agit ciuitatum, secundae sedis, & tertiae maior est dignitas sacerdotum, quam eius ciuitatis, quae non solum inter sedes principales minime numeratur, sed nec inter metropolitanorum iura sentitur. Nam quod dicitis, regiae ciuitatis episcopum, alia est potestas regni secularis, alia ecclesiasticarum distributio dignitatum. Sicut enim quis parua ciuitas prerogatiuam praesentis regni non minuit: sic imperialis praesentia mensuram dispensationis religiosae non mutat, &c.

Haec scripsit ille Gelasius longe ante annos mille, toti orbi rationem reddens, & iustissimae damnationis Acatij, complicumque eius, & iniustissimi schismatis Orientalium sedium: quae si perpenderit diligenter, si rem ipsam de qua, si eos ad quos, & aduersum quos ista scripserit, si ipsam scribendi energiam, libertatem, confidentiam, non solum certissimam fidem facient eius quam memorauimus historiae, sed Romano-rum pontificum autoritatem, quanta super uniuersam ecclesiam eo seculo fuerit, euidentissime comprobabunt. Nec minus apud te momenti & autoritatis habebunt, quod scripta sunt a Romano pontifice cum re ipsa vobis suis fidem faciat, euidentissimis exemplis & historijs demonstrans, cunctam hoc per orbem recognouisse ecclesiam, ligata a sede B. Petri, non quorumlibet aliorum pontificum sententia solui. Illam autem soluere **F** etiam a quorumlibet episcoporum synodis ligatos, & ligare male ab solutos. Ad illam iussisse canones appellationes totius ecclesiae deferri, ab eius vero iudicio nunquam appellari, ut quod est sacrosanctum & vltimum, firmum ratumque etiam in caelis. Illam de rota ecclesia iudicare, nullius vero quam dei subiacere iudicio, a quo speciali priuilegio ac prerogatiua conseruatur, dirigitur & gubernatur, ita ut ab ea quaerentes, semper accipiant iudicij veritatem. Quae uniuersa, non solum vera (quemadmodum supra a nobis clarissime demonstratum est) sed etiam adeo notoria eo seculo fuisse constat, ut ad ea comprobanda haud alios testes requirat, quam eos ipsos contra quos scribit, eorundem conscientiam, & totius orbis consensum confessionemque appellans. Quod ipsum etiam clarissime comprobabit exitus huius quam nunc tractamus tragodiae, quem si spectaueris, videbis unius Romani pontificis autoritati, victum conscientia sua Orientem, atque adeo orbem cessasse uniuersum, atque illi sua colla supplices rursus subdidisse, a quo recognouerunt inique se subtraxisse.

Cum

A Cum itaque in demortui illius, quem saepe diximus, Acatij locum Ioannes electus esset episcopus, & frustra saepe laborasset apud successores Gelasij, & nouissime apud Hormisdam Romanum pontificem pro confirmatione sua obtinenda, hic & literis, & nuncijs paterne illum admonuit, ut anathematizaret praedecessorem suum Acatium, vna cum impijs eius actis & excessibus, alioqui illum nec confirmaturus, nec habiturus inter catholicos aut orthodoxos episcopos. Qua in re, aut noluit, aut non est ausus parere Ioannes, quandiu viueret impius ille imperator Anastasius, haeretico furore ab haeticis illis ac schismaticis Orientis imbutus episcopis. Quem non ita multo post ictum fulmine, manifesto dei iudicio poenae dedisse publice creditum est, tum propter haeticam qua infectus erat impietatem, tum vel maxime quoniam legatos missos ab Hormisdam pontifice, Enodium Ticinensem episcopum, Fortunatum Catinensem Venantium urbis Romae presbyterum, & Vitalem diaconum, non solum aduersus omnem religionem, sed etiam aduersus ius gentium ne-phandissime violauerat, & magnis iniurijs contumeliisque affecerat.

At mortuo Anastasio, cum Iustinus fidei orthodoxae Zelator, reipublicae suscepisset gubernacula, quo tam impium praedecessoris sui facinus expiaret a reipublica & imperio, missa continuo ad Hormisdam legatione honorifica, apostolicae sedis communionem, reuerenter humili-terque expetiit, & debitam ei detulit reuerentiam & obedientiam. De pace quoque ecclesiarum, & in primis Constantinopolitanae ecclesiae, Ioannisque eius episcopi, reconciliatione & confirmatione egit diligentissime. Ad quem cum idem pontifex vicissim misisset legatos suos Germanum Capuanum episcopum, Ioannem & Blandum urbis Romae presbyteros, Felicem & Dioscorum diaconos, praescripta eius forma qua Constantinopolitanam ecclesiam vna cum Ioanne, si reconciliari mererent, in communionem reciperent, & Ioannem in eadem ecclesia confirmarent. Eisdem illos, nullo non adhibito honoris genere, & publicae laetitiae insigni, effusi obuiam honoris gratia, tam illustrium virorum, quam monarchorum & populi maxima multitudine (qui omnes diutini schismatis, quod episcoporum suorum culpa excitatum fuerat, pertaesi magno reconciliationis desiderio tenebantur) honorificentissime excepit imperator, congratulante clero uniuerso, vna cum Ioanne episcopo, qui mandata sedis apostolicae & legatorum eius omnia, humiliter reuerenterque accepit, & fideliter adimpleuit, professionemque fidei catholicae & orthodoxae ecclesiae, etiam propriae manus subscriptione confessus est, etiam dicto in se anathemate, si ab eadem unquam recederet aut deuiaret in posterum, sub qua in gratiam communionemque recipi, & in sede Constantinopolitana confirmari meruit. Cuius rei fides ex actis quae uniuersalis synodi Constantinopolitanae secundae, nec minus ex Iustini imperatoris, nec non Ioannis praefati ad Hormisdam epistolis, huius quoque

Prosequutio historiae. Ioannes Acatij successore suo vivo Anastasio impatore in schisma te permanet.

Anastasius fulmine ictus perijt.

Iustinus Anastasij successore honorifica legatione communionem apostolicam sedis expetiit.

Constantinopolitani episcopi & ecclesiae reconciliatio.

Ex his nota, quae fuerit eo seculo totius orbis recognitio de autoritate sedis apostolicae.

Q9 iij epi

epistolis diuersis, vt ad Ioannem episcopum Milenitanum, ad epos Hispaniae, ad Epiphanium, ad episcopos Betice, puincia, constat clarissime.

Epistola
Iustini im-
patoris ad
Hormisdam
Ro. pontifi-
cē de recon-
ciliatione
episcopi &
ecclesie Co-
stantinopo-
litanae.

Scriptit autem Iustinus ad Hormisdam in hac verba: Sacratissimo & beatissimo archiepiscopo almae vrbis Romae & patriarchae, Iustinus imperator. Scias nobis pater religiosissime, qd diu summis studijs querebat patefactum, etiam anteq̄ adueniret qui a vobis destinati sunt, quod Ioannes vir beatis. antistes nouae Romae noster, vna cum clero vobis consentiunt, nullis variantes ambiguitatibus, nullis diuisi discor- dijs. Scias libellum ab eo subscriptum, quem offerendum iudicaueras sanctissimorum patrum concilio congruentem, quo omnes concurrunt, alacri opera fuscipientes vota tam nostra q̄ Constantinopolitanae sedis, quos veritatis coruscus fulgor illuminat. Omnes accelerant libentissime quos delectat via dilucida, vt sequantur scita patrum sanctissima, le- ges probatissimas, & consilij quorundam firmatis qui rectum tenebant tramitem, aliorum correctis, qui vagabantur incerti, in eo res colligit, vt vnitatem indiuiduae trinitatis ipsi quoq̄ in vnitatem colant mentium. Negatum est inter diuina mysteria memoriam in posterum fieri praecaricatoris Acatij, quondam regiae huius vrbis episcopi, nec non & aliorum sacerdotum, qui vel primi contra statuta venerunt apostolica, vel successores erroris facti sunt, & nulla vsq̄ ad vltimum diem sunt poenitentia correcti. Et quoniam omnes nostrae religionis admonendi sumus, vt exemplum sequantur ciuitatis regiae, destinanda vbiq̄ principalia praecpta ediximus, &c. Oret igitur vestrae religionis sanctitas, vt quod peruigili studio pro concordia ecclesiarum catholice fidei procuratur, diuini muneris opitulatio, iugi pperuitate seruare annuat. Datum, &c.

Tenor autem confessionis & libelli, de quo in dictis Iustini literis fit mentio, qui fuerit iam dudum ex eiusdem Ioannis ad Hormisdam epistola, quam supra capite quinto inseruimus, intellexisti; quem etiam idem Hormisdam epistolae suae ad Hispaniarum episcopos inseruit, quibus Constantinopolitanae ecclesiae reconciliatorem significat, simul & formam praescribit secundum quam, vt plurimi episcoporum Illyrici, Thraciae, Scythiae, insup & Syriae partium reconciliatio gratiam, apostolicaeque sedis communionem impetrauerant, liceret & ipsis eiusdem sedis auctoritate ad communionem recipere, si qui Orientalium a praefato damnabili schismate reuertentes eandem ab eis supplices peterent.

Professio
orthodoxae
fidei, sub
qua catho-
licae eccle-
siae recon-
ciliati sunt.
Partes tradi-
tiones neces-
sario obser-
uandas.

Habebat autem illa (vt supra audisti) professio, esse omnibus necessarium ad salutem, vt regulam rectae fidei custodire, ita a patrum traditione nullatenus deuiare. Agnoscere praeterea infallibilem illam Christi sententiam, qua Simonem Ioannis, Cepham constituit, hoc est, petram, fundamentumq̄ superaedificandae ecclesiae, aduersus quam portae inferi non praevalerent, nunquam deficere in eius cathedra & successoribus, comprobante hoc rerum euidentia & effectibus. Inuiolabilem siquidem fidem

A fidem catholicam in eadem singulari priuilegio semp custodiri, & perfectam Christianae religionis ac fidei integramq̄ soliditatem. Proinde vt eandem, veluti duce & magistram orthodoxae fidei omnes sequi, ita praecptis decretisque eius, eidemq̄ praesidentium pontificum, vel ecclesiasticae domus patrum familias, omnes qui ad Christi ouile & familiam pertinent, obedientiam debere. Cui qui non communicant, non subsunt, non vniuntur & cohaerent, vt membra capiti & fundamento aedificium, ad catholicam ecclesiam non pertinere, sed ab eius communiōne sequestrari. Haec cōsona fidei catholicae ecclesiae, & sanctissimorum patrum continebat illa professio, sub qua Ioannes ille episcopus, vna cum Constantinopolitana ecclesia, suo capiti reconciliari meruit, & catholicae ecclesiae reincorporari.

Cathedra
Petri catho-
licae fidei cu-
stodē, ma-
gistram &
vindicem.

Ad ecclesiam
catholicam non per-
tinere, si non
subsunt ac
obediunt
eius pasto-
ri & praesidi.

B Vdes itaq̄ ex his omnibus, vt nunquam mergatur nauicula illa Petri, quantumuis agitetur procellis, quantumuis fluctibus obrui videatur: vt portae inferiorum aduersus illam nunquam praeualere potuerunt: vt semper triumphet eius iudicium, quantumuis omnes mundi potestates reluctentur, vt semper praeualeat eius autoritas. Quae vt vere affirmat ille Gelasius, vnamquancq̄ synodum confirmat, & continua moderatione custodit. Quoties em̄ ecclesiarum principes conuenerunt in vnum, aduersus dñm, aduersus Christum eius, & aduersus sanctis, concilioꝝ orthodoxae fidei definitionem, auctoritatemq̄ destruendam; Aduersus illud omnium, vt primum, ita sacratissimum Nicenum, nunquid primo Tyrium, deinde Antiochenū, postremo Ariminense celeberrima episcoporum concilia celebrata non fuere? Et haec vniuersa nunquid vniuersae sedis apostolicae non deiecit autoritas, & Niceni concilij auctoritatem asseruit? Et nūc vides aduersus Chalcedonenē. synodi definitionem vt totus cōspirauerit Oriēs, sed huius sedis auctoritate, eius steterit autoritas.

C Sed vt reuertamur ad inchoatam tragœdiam, atq̄ ei finem aliquando imponamus. Cum pleracq̄ Orientis ecclesiae vt auferrent ex dipticijs sacris suorum antistitum defunctorum nomina, quorum venerabantur memoriam, qui tamen excommunicatorum Acatij & reliquorum communiōne necessitate quadam polluti fuerant, nulla ratione adduci possent, & ob id earundem reconciliatio, & ecclesiarum impederetur vnitatem, religioissimus imperator ecclesiasticam vnitatem zelans, missis rursus ad apostolicam sedem oratoribus suis, hanc pro illis veniam deprecatus est, petens remitti seueritati aliquid & mollius clementiusq̄ agi cum illis, ne paruo discrimine imperfecta remaneret pacis desideria, sed remissis concessisque exiguis, maiora, grauioraq̄ corrigerent. Veniam itaq̄ nominum, inquit, postulamus, non Acatij, non vtriusq̄ Petri, non Dioscori vel Timothei, quorum vocabula datae ad nos S. V. literae continebant, sed quos in alijs celebrauit ciuitatibus populorum reuerentia, & hoc exceptis vrribus, vbi vestrae beatitudinis libellus in plenū admissus est.

Finis me-
moratae hi-
storicae.

Vide quid
petare reli-
giosissimus
imperator,
a Ro. pon-
tificis.

Nisi

Nisi hanc quoque partem benevolentia vestra statuerit mitius corrigenda, &c. Et hoc quidem non dubitaueris ita nobis gratiosum futurum, ut pacifico statim responso laetior mundus reddatur.

Retineat etiam S. V. quod dudum scripsimus, ex Oriente supplicationes nobis esse destinatas, voluntatem eorum & fidei professionem continentibus, &c. Hanc itaque chartulam secundum nostra promissa, per Ioannem reuerendiss. episcopum dirigendam vobis in praesenti merito credidimus, ut a vestra sede etiam tenor eius admissus, ad colligendas proficiat, & adunandas ubique venerabiles ecclesias, & Hierosolymitanam praecipue, cui tantum omnes favorem impendunt, quasi matri Christiani nominis, ut nemo audeat ab ea sese discernere. Consensum itaque proprium tuam S. epistolari quoque pagina convenit declarare, ut cognito atque patefacto quod tenor eiusdem chartulae a vobis quoque probetur & tenaciter custodiat, laetior mundus existat, &c. Haec ille Iustinus religiosiss. impator.

Mittendae autem illius chartulae aut libelli professionis fidei, ab uniuerso clero Antiocheno, vtriusque Syriae & Hierosolymitanae ecclesiae, causam dedit eiusdem Hormisdae ad Epiphanium Constantinopolitanum antistitem, praefati Ioannis successorem, vere orthodoxum & sanctum episcopum, cui & apostolicae sedis per Orientem vices autoritatemque commiserat, epistola. In qua de eorundem & praesertim Hierosolymorum reconciliatione agens: Hoc quoque, inquit, aestimauimus salutis eorum causa competenter addendum, ut si communionis apostolicae se dederint unitati, professionem suam scripto indicent, quam legatis nostris apud Constantinopolim positos offerant, aut per suos ad nos dirigant, aut fraternitati vestrae tradant, eodem tamen, ut diximus, tenore conscriptam, quae ad nos modis omnibus sub nostra ordinatione deferat. De Thessaloniceis quoque quorum ad nos legati per clementiss. & fideliss. principis filij nostri ordinationem venerunt, ne quid omisisse credantur, nosse vos volumus secundum hoc quod D. N. Iesu Christo inspirante placuerit, omnem causam nostra dispositione tractandam, & sicut oportet impleri ordinandam, &c. Haec ille Hormisdas ad Epiphanium.

Conclusio
ex praedicta
historia.

Quam rigide
de exigebatur
ab apostolica
sede in illa
adhuc florente
ecclesia
haereticorum
& damnatorum
ab eadem sede
vitatio.

Ex his omnibus, quae ante annos mille & scripta & gesta sunt, clarissime intelliges Christiane lector, non solum quanta fuerit, quae a toto orbe recognita, in illa primitiua ecclesia, sed etiam, quae necessaria huius sedis autoritas: utique sine ea nihil in ecclesia permanisset syncerum, nihil integrum. Per eam vero ecclesiasticae hierarchiae disciplinae quoque vigor, orthodoxae quoque fidei integritas ac synceritas semper perstiterint. Quam rigide, quae districte pro ecclesiastica disciplina & synceritate catholicae fidei conseruanda, exacta eo seculo ab apostolica sede, apostolica illa sententia: Haereticum hominem post unam & alteram correptionem deuita, adeo, ut quia eiusmodi aut verbo aut scripto communicauerat Acatius Constantinopolitanus episcopus, apostolicae sedis in se

damna-

damnationem excepit, & excommunicationis inno datus est vinculo. Cui quotquot communicauerunt quasi per necessitatem imperialis etiam autoritatis, tanquam in eandem incidentes sententiam, vides quanto labore, quam diligenti satisfactione ut reconciliari potuerint, impetrare debuerunt. At nunc ubi ille ecclesiasticae disciplinae vigor, ubi ea nonum reuerentia, quando diuina, humana, sacra, prophana, commixta sunt omnia, ubi nunc illi syncere orthodoxi, quis nunc haereticorum communionem se pollui existimat? Quis nunc curiose deuita Lutheranos, Sacramentarios, Anabaptistas, & id genus portenta, saeuiores utique & magis noxias pestes, quam olim omnes Arij, Macedonij, Apollinares, Nestorij, Dioscori, Euticetes, atque id genus eiusmodi? Ab haeretico epistolam suscepisse, tunc erat communicare haerese, & nunc quis hoc vitio ducit? Erasmus ille Roterodamus, qui se insigniter pi-

Ecclesiasticae disciplinae quae nunc dissoluta vigor.

Erasmus Roterodamus aperte communicans haereticis damnatisque a sede apostolica.

um & orthodoxum videri & ab omnibus haberi voluit, adeo non diffitetur se scripto communicasse Luthero, ut in nouissima editione epistolarum suarum, quam fecit anno ab hinc sexto, epistolam ad se Lutheri amantissimam, & suam illius responsuam, aperta fronte & ingenue inseruerit, qua & illum fratrem suum appellat in Christo charissimum, & sibi gratissimam eius testatur fuisse epistolam, probat eius studium, currenti calcar addit, aduersantes illi, mateologos, furiosos & lymphaticos facit. Optimos autem quosque de scriptis eius optime sentire praedicat. Et ad Oecolampadium, alteram pestem, scribit Lutheri libros amici cuiusdam sui opera & studio diligenti, in Britannia seruos ab incendio. Has inquam epistolas Erasmi nihil puduit, post apertam & omnibus notoriam apostolicae sedis in illis damnationis sententiam, omnium orthodoxorum comprobatae calculis, denuo inter suas edere ut legeretur a presentibus & posteris. Aut igitur necesse est horum sit nimis impudens impietas, aut illius primitiuae & vere orthodoxae ecclesiae, non solum supuacua, sed etiam stulta fuerit in vitandis haereticis, irrationabilisque districtio ac diligentia, & iniusta in communicantes eiusdem censura ecclesiastica. Visa est Orientalium plerisque episcopis nimis seuera atque adeo iniqua apostolicae sedis in Acatium damnationis sententia. Non quod haereticorum communionem pollutum vindicare vellent a censura ecclesiastica, sed quod negabant eum communicasse haereticis, cum tamen ob eam praecipue causam damnatus videretur. Qui tamen Alexandrino Petro se communicasse ipse confessus fuerat, illum tamen pernegabant haereticum. A Petri autem Antiocheni communiōe, quod aperte esset Euticianae haerese assertor, constanter ad mortem usque ipsum abstinuisse. Quibus respondens B. Gelasius, & damnationis in illum apostolicae sedis iustissimam rationem reddens catholicae ecclesiae, in epistola ad Dardaniam episcopos, dicit negari non posse, quin saltem ille Alexandrinus Petrus Antiocheno semper communicauerit, ita ut eius saltem medio & commercio

etiam

etiam Acacius hæreticorum communione pollutus fuerit. Docete igitur, inquit, Petrum Alexandrinum ab Antiocheni vnquam communione desciuisse, & non vsque ad vltimum diem, quo in hac luce versatus est, indiuiduum vtriusque fuisse cõsortium. An dicturi estis etiam Antiochenum Petrum fuisse correctum? Cur isti ad finem non communicasse gloriabatur Acacius? Sed quid profuit, quod per seipsum communicare non voluit, cum eidem per Alexandrinum Petrum sine vlla communicabat inuidia? Si tanti erat communicasse communicanti solum hæretico vnus Euticianæ hæresis assertori, etiã vt totus concuteretur orbis, ne hoc inultum ferretur in Constantinopolitano episcopo, quid erit tam aperte communicasse Luthero, non vnus, sed pene omnium hæresium ac impietatum velut barathro cuidam ac abyso? Quid Oecolampadio, cuius tot recepit, tot etiam rescripsit eidem amicas literas, etiam post notam eius toti orbi execrãdam impietatem & blasphemiam? Si hoc est syncere orthodoxum agere, quid ita desipuerunt illi sanctis, patres nostri, vt in eo seculo, & in aurea illa ad nostram collata ecclesia, potius cœlum terræ miscendum crederent, & offendendum imperatorem, & vniuersum imperium, quã excessum eiusmodi (qui tñ ad hæc nihil est) ferret inultum in aliorum terrorem & exemplum? Non tñ hæc scribo Erasmi causa, cui iam nihil hæc nostra prodesse poterunt, vt qui iam dudum apud iustissimum & districtum iudicem suorum hic commissorum rationem reddidit. Non vilo odio, ita mihi opto Christum in suo de me iudicio propicium fieri: sed tua causa Christiane lector, ne quis impingat in hoc scandalum, quod sublatum de medio frustra cupio, & quia video & clarissime intelligo, illi neglectum, atque adeo contemptum ecclesiasticæ disciplinæ (quæ seruata conseruabat pacem, vnitatem & concordiam in ecclesiastica domo, inuexisse eam, quam nunc pro dolor videmus, horrendam rerum omnium confusionem, reduxisse ab inferis omnem olim iugulatam extinctamque impietatem, nec aliud vllum aduersus hæc superesse remedium, quã vt hierarchiæ ecclesiasticæ suus ordo, suus vigor, sua restitatur dignitas & maiestas. Quæ & vnica & efficacissima erit horum malorum omnium medela & curatio.

Vt vna hæc sedes toti semper orbi orthodoxæ fidei & vindicem se exhiberet & magistrã, exemplis & certissimæ fidei historijs demonstrare. C. AP. XIII.

Satis opinor intellexisti, & in sequentibus adhuc clarius intelliges, non solum, quã Christi ecclesiæ necessarium fuerit regi, gubernari, ac in finem suum dirigi, cura & autoritate vnus ecclesiasticæ hierarchiæ præsidis: qui velut in vna domo paterfamilias quidam, sua singulis officia præscriberet, & a singulis eorundem rationem exigeret, sed etiam illud Petri & cathedræ eius indefectibilis fidei priuilegium, sine quo inter tot hæreticorum machinationes, persecutiones,

tempe-

A tempestates, toto aliquando orbe concusso & velut a suis sedibus commoto, nulla pax, nulla fidei aut vnitas, aut synceritas futura erat in ecclesia: In quibus omnibus vt vna hæc apostolica sedes vniuersæ semper ecclesiæ orthodoxæ fidei & regulam se præstiterit & vindicem, suæque autoritatis gladium in hæreticorum impiorumque damnationem vi magna destruxerit, partim iam intellexisti inter illas Orientalium episcoporum seditiones, illos conflictus, in illa aduersus Nicenam orthodoxamque fidem totius pene Orientis, tam pertinaci coniuratione, & adhuc audies clarius in progressu. Cuius rei vt etiam hic nonnulla tibi exempla subiiciamus.

Damasus ille, qua apostolicæ autoritatis vehementia Sabellianos, Eunomianos, Macedonianosque persecutus sit, utque illos cum impijs suis adinventionibus subiecerit perpetui anathematis vinculo, testatur eiusdem ad Paulinum Thessalonicensem episcopum suum & apostolicæ sedis per Orientem vicarium epistola, qua illi præcepit vt suam in eos censuram ac sententiam publicari curaret per Orientis ecclesias, & inuolabiliter obseruari. Cuius autoritatem, & tanquam de nauicula Petri loquentis Christi sententiam, vniuersa Christi ecclesia, Gratiano & Theodosio quinto Conf. in Constantinopolitana prima synodo, per omnia secuta est, & eosdem illos ab orthodoxa fide & catholica ecclesia alienos pronunciauit.

Idem Apollinarem episcopum Laodiceæ de Christi humanitate noua dogmata prædicantem, vna cum Timotheo eius discipulo apostolicæ seueritatis gladio prostrauit, quem sibi ecclesiæque Christi, quam illi sua hæresi inficiebant, supplices implorarunt totius Orientis episcopi. Id quod eiusdem ad ipsos satis indicat epistola, quam Theodoretus ille Cyrenensis, episcopus ecclesiasticarum rerum sui temporis scriptor diligentissimus libro quinto historiæ suæ inseruit in hæc verba:

Quod debitam reuerentiã apostolicæ sedi vestra habet charitas, vobis filij charissimi præstatis ipsi plurimum. Etsi enim in sancta maxime ecclesia vbi sanctus apostolus sedes docuit, nobis gubernaculi, aut clauis, quem tenendum accepimus, officium incumbat, tamen inferiores nos tanto honore fatemur. Scitote igitur prophanum illum Timotheum discipulum Apollinaris hæretici vna cum impio dogmate iam dudum a nobis exautoratum. Neque nos credere reliquias doctrinæ illius de cætero vsquam valituras esse. Sin ille serpens antiquus, semel atque iterum ictus, suo quidem malo reuixerit, qui eiectus ex ecclesia quosdam infideles lethiferis venenis suis seducere conari non cessat: vos tamen istam tanquam pestilentiam refurgite, memores fidei apostolicæ illius potissimum, quæ in Nicea a patribus scripto exposita est, & firmo in gradu fortiter manete, neve patiamini audiri a laicis aut clericis vestris posthac vaniloquia & exoletas quæstiones, cum iam semel formam

R r pro-

Damasus Sabellius, Eunomius & Macedonium, cum sectatoribus anathematis subdit.

Damasus autoritatem sequuta Constantino-politana prima synodus.

Idem Apollinaris & Timothei eius sectatores exautoratos abiecit ab ecclesia.

Damasus epistola ad Orientis episcopos de damnatione prædictorum.

protulerimus, vt qui se Christianum fateatur seruet ea, quae ab apostolis sunt tradita, cum dicat sanctus Apostolus: Si quis vobis annunciauerit aliud quam accepistis, anathema sit, &c. Sed quid rursus a me queri Timothei exautorationem opus est: cum hic iudicio sedis apostolicae praesente & Petro episcopo Alexandrinae urbis, vna cum suo magistro Apollinari exautoratus fuerit, subiturus debita in die iudicii tormenta & supplicia. Quod si aliquos ille leuiore adducit in sententiam suam, retinetque spem quamquam, vera in Christum spe vna cum confessione mutata, quicumque certe cum eo repugnare volet ecclesiastico canoni, cum eo quoque interibit. Deus vos incolumes custo diat filii charissimi. Haec ille Damasus. Ex quibus clarissime intelligis ad cuius iudicium & auctoritatem totus eo seculo orbis, etiam in Oriente extremo recognouerit praeferre definitionem quaestionum & ambiguitatum passim emergentium circa religionem & fidem, ad quem exautorare munus & officium in ecclesiastica domo, atque adeo nomine Christiano vniuerso, ad cuius fidem velut orthodoxae fidei regulam respexerint orthodoxi omnes. Quod clarissimus adhuc adest perspicere ex eo, quod idem ille Theodoretus scribit in ipso libri quinti historiae suae initio. Cum enim impiorum imperatorum nonnullorum & episcoporum eiusdem consentientium culpa, vniuersa illa Orientalis ecclesia foedissima omnium ordinum confusione, aliquandiu perturbata permansisset, & orthodoxis episcopis magna parte deturbatis aut relegatis ab haereticis passim occuparent ecclesiam, Gratianus vere orthodoxus & sapientissimus imperator, mox vt imperio inauguratus fuerat, zelans orthodoxae fidei sinceritatem per Orientem restitueret, legem promulgauit, vt quicumque Romano pontifici Damaso communionem & fide non sociarent, tenere non possent ecclesias, sed ab eis expellerent, missis ad eius executionem per vniuersas Orientis ecclesias ex primoribus suis ducibus Saporem. Non fuit visum Christianis, & sapientissimis imperatori & zelatori orthodoxae fidei, de fide singulorum disputatione inquirendum, num esset orthodoxa & sincera, sed singulorum fidem ad fidem vnius Damasi, hoc est, Romanae ecclesiae, veluti ad lydiuum quendam lapidem, & certam amissimam orthodoxae fidei simpliciter explorandam putabat, a qua quicquid discreparet, certum habebat esse erroneum, quicquid eidem quadraret, orthodoxum & catholicum.

Fides sedis apostolicae regula orthodoxae fidei.

Siricius Iouinianum damnauit & complices.

Quam reuerenter vniuersa ecclesia

Quanta auctoritatis vehementia in Iouinianum & complices virginianum tatis, abstinentiae, & ieiuniorum impugnatores insurrexerit Siricius Damasi illius successor, eosdem vna cum execrando suo dogmate anathematizans prosternens sententia, a toto orbe excepta, qua decuit reuerentia, indicat Africanorum episcoporum, qui in Thelensi synodo conuenerant, ad eundem epistola synodalis in haec verba:

Recognouimus per literas S. T. boni pastoris excubias, qui diligenter commissum tibi gregem serues, & pia sollicitudine Christi ouile custodias,

astodias, dignus quem oues domini audiant & sequantur: & ideo quia nosti ouiculas Christi, lupos facile deprehendis, & occurris quasi prouidus pastor, ne isti morsibus perfidiae suae, ac ferali ululatu dominicum gregem dispergant, &c. Et post multa ita claudunt epistolam: Iouinianum itaque, Aulentium, Germinatorem, Felicem, Plotinum, Genialem, Martianum, Ianuarium & Ingenium, quos sanctitas tua damnauit, scias apud nos quoque secundum tuum iudicium damnatos haberi.

Quod eo seculo tanta fuerit, tam veneranda toto orbe Romanorum pontificum auctoritas, vt quae illi pro diuersis fidei ecclesiasticisque negociis, suis epistolis (quae decretorum semper auctoritatem obtinuerunt, per vniuersam Christi ecclesiam) ad diuersos scriberent, haud secus acciperentur ab omnibus, quam si de nauicula & cathedra Petri ea ipsa dictasset Christus, testimonio sunt in Africano concilio aduersus Pelagianam haeresim conuenientes tot sanctissimi episcopi, qui aduersus eandem tanquam praecipuum quoddam argumentum desumpserunt, ex B. Zozimij tunc viuentis, quamuis in alia causam, ad totius orbis episcopos scripta epistola. In qua haec eius verba (Nos autem instinctu dei, omnia enim in suum autorem referenda sunt vnde nascuntur, ad fratrum & coepiscoporum nostrorum conscientiam omnia retulimus) attente religoseque obseruauerunt, quemadmodum testatur eorundem synodalis ad eundem Zozimum epistola, qua inter caetera scribunt in haec verba:

Illud vero quod in literis quas ad vniuersas prouincias curasti esse mittendas, posuisti dicens (Nos tamen instinctu dei, &c.) sic accepimus dictum, vt illos qui contra dei adiutorium, humani extollunt arbitrii libertatem, districto gladio veritatis velut cursim transiens amputares. Quid enim tam libero fecisti arbitrio, quam quod vniuersa in nostrae humilitatis conscientiam retulisti? & tamen instinctu dei factum esse fideliter sapienterque vidistis, veraciter fidenterque vt dixistis. Ideo utique quia a domino praeparatur voluntas, & vt boni aliquid agant, suorum ipse tangit corda fidelium. Quotquot enim spiritu dei aguntur, hi filii sunt dei, vt nec nostrum deesse sentiamus arbitrium, & bonis quibusque voluntatis humane motibus, magis illius valere non dubitemus auxilium. Haec illi in Thelensi synodo congregati episcopi.

Beatus Celestinus in epistola ad Venerem ceterosque Galliarum episcopos, aduersus eosdem illos Pelagianos, gratiae dei inimicos, affirmat plurimos tunc fuisse toto orbe orthodoxos episcopos anathematizantes quidem Pelagium & Celestium, secundum apostolicam sedis in eos iudicium: vehementer tamen improbantur eorum studium, qui aduersus errores eorundem multis voluminibus disputauerunt, re ipsa experti id, quod supra adstruximus, aduersus haereticos non inutilem solium, verum & perniciosam esse de scripturis conflictationem. Quin potius absque vlla disputatione simpliciter omnes sequi oportere, quae fa-

cliffa sequuta sit sententiam Ro. pontificis.

Quanta fuerit eo seculo auctoritas epistolae Romanae pontificis directae ad diuersos, testantur tot sanctissimi episcopi in Africano concilio.

Auctoritate sedis apostolicae magis quam vllas disputationes valuisse aduersus haereticos.

cratissima beati Petri apostolorum principis sedes contra inimicos gratiae dei fanciuit & docuit per suorum praesulum ministerium. Propter quod & idem Celestinus, quae a suis praedecessoribus beato Innocentio, Zozimo, & alijs aduersus eandem haeresim dicta fuere, digessit per capita. Diuus Augustinus epistola ad Optatum, quae est CLVII. Pelagium & Celestinum affirmat a duobus venerabilibus episcopis apostolicae sedis, nisi correcti egerint poenitentiam, toto orbe Christiano damnatos esse. Ex quo clare constat ad cuius autoritatem illi pertinere recognouerint, damnare haereticos in toto orbe Christiano.

Ut damnatus fuerit a beato Celestino Nestorius.

Nestorium Constantinopolitanum episcopum (qui impie bipartebat Christum, duas ex eo personas faciens) idem Celestinus apostolicae autoritatis mucrone confodit. Cui cum terminum assignasset (ut habet totius pene Orientis aduersus Anthemium beato Agapeto porrectus accusatiōis libellus) intra quem sibi sanae fidei, qualem exigebat, libellum deberet porrigere, secus omni haereseos suspicione liberare, & caetera apostolicae sedis iussa peragere, praeuaricatorem nec mandatis suis obsequentem, anathematis maledictioni subiectum eiecit e domo ecclesiastica, vniuersaque Christi ecclesia. Quae eiusdem pontificis autoritate congregata in Ephesina synodo, eius tanquam Christi ipsius de cathedra Petri loquentis sententiam reuerentissime excepit, eundem Nestorium anathematizans cum suo impio dogmate. Non erat (inquit ille Prosper Reginens. episcopus historiae eorundem temporum scriptor) noua cum istis acie dimicandum, nec quasi contra ignotos hostes speciaalia ineunda certamina. Tunc istorum agmina fracta sunt, tunc in superbiae focus & principibus corruerunt, quando beatae memoriae Innocentius nepharii dogmatis capita apostolico mucrone percussit, quando Pelagium ad proferendum in se suosque sententiam, Palaestinarum episcoporum synodo coarctauit, quando Aphricanorum conciliorum decretis beatae memoriae Zozimus sententiae suae robur annexuit, & ad impiorum detractionem gladio beati Petri dextras omnium armavit anathematitum, quando sanctae memoriae Bonifacius papa, pijsimorum imperatorum catholica deuotione gaudebat, & contra inimicos gratiae dei, non solum apostolicis, verum etiam regijs utebatur edictis, &c. Celestinus quoque Celestinum totius Italiae finibus extrudi iussit, adeo & praedecessorum suorum statuta, & synodalia decreta inuolabiliter obseruanda censebat, ut quod semel meruerat abscondi, non permitteret retractari. Nec vero segniori cura ab eodem Britanias liberauit, siquidem inimicos quosdam gratiae dei solum originis suae occupantes, etiam ab illo secreto Oceani exclusit, & ordinato Gothis barbaram fecit Christianam. Per hunc virum etiam Orientales ecclesiae gemina peste purgatae sunt, quando beato Cyrillo Alexandrino amittiti, gloriosissimo

Ephesina synodus sequeuta auctoritatem Celestini. Prosper Reginens. episcopus aduersus librum Cassiani, qui pro rectorio dei inscribitur.

A. sissimo fidei defensori apostolico auxiliatus est gladio. Hec ille Prosper aduersus librum Cassiani, qui protectio dei inscribitur.

Euticetis delirante infania (ut verbis utar prosphoneticum sermonis sextae vniuersalis synodi ad Constantinum imperatorem) ipsiusque saluatoris humanitatem penitus abnegante sancti illius Leonis tuba, tanquam leonis rugitus viriliter vociferans ex Roma, Archimandritam bestiam perterritum, & a monachico grege, piccit, eiusque impiam opinionem reprobauit, & euanescere fecit concitatam turbam. Cuius autoritatem & sententiam Martianus imperator, & Anatolius Constantinopolitanus antistes, cum omni Chalcedonen. a Christo congregata collectione amplexi sunt, atque manu & lingua consenserunt, & consonam Euticetis & Dioscori intelligentiam euacuauerunt.

Autoritas B. Leonis aduersus Euticetis perfidiam.

B. Idem Leo, ut tam Ephesinae secundae, quam Chalcedonen. synodis agendorum omnium normam praescripserit, utque praeuaricantem eius mandata ac sententiam Ephesinam illam sua autoritate deiecerit, & Dioscorum Alexandrinum patriarcham praeuaricationis autorem anathematis maledictione prostrauerit, post prolixius audies.

Qua autoritatem idem exerceuit in Ephesinam ij. & Chalcedonen. vniuersales synodos.

C. Aduersus illum Timotheum & Petrum Alexandrinos & Petrum alterum Antiochenum, Acatium quoque Constantinopolitanum episcopos, supra audiisti quae vigerit huius sedis autoritas, & qua in ipsos vehementia insurrexerint Simplicius, Felix & Gelasius. Petrus ille Antiochenus in trisagio, hoc est, cherubico illo hymno (Sanctus deus, sanctus fortis, sanctus immortalis miserere nobis) quem euidenti miraculo reuelatum in letanijs decantat ecclesia, addiderat post (immortalis) qui crucifixus es pro nobis, miserere nobis, idque ex heretico impioque quem conceperat sensu, circa incarnationis verbi mysterium, nunc trinitatem ipsam, nunc diuinitatem, nunc immortalem spiritum prodigiosa & impia

Aduersus Timotheum & Petrum Alexandrinos, item Petrum Antiochenum, Acatium Constantinopolitanum episcopos ut vigerit apostolicae sedis auctoritas.

nimis inconstantia, dicens assumpsisse carnem in sui vnitatem, & pro nobis passionis contumeliam & mortem. Cuius equidem hymni quemadmodum in ecclesiasticis orationibus receptus sit, ortumque habuerit, haud est ignota historia. Siquidem sub beato Proclo Constantinopolitano episcopo cum vrbs regia grauissimo & terribili concuteretur terrae motu, & dictus S. episcopus, vna cum populo fugiens miserandum spectaculum, seu potius praesens exitium, & collabentium super se aedificiorum ruinas, secessissent in agrum & flentes ac letanias decantantes, diuinam implorarent misericordiam, infans quidam ex illo coetu, spectante vniuerso populo vna cum episcopo, repente in aera sublatus est e conspectu omnium, qui iterum demissus post horam, nunciauit quae audierit in aethere, dicens de coelo, quasi de multitudine psallentium, huiusmodi hymnum intonuisse suis auribus sibique praecipuum, ut episcopo nunciaret haec. Et sic (ut est in beati Cinciani Aclustianae episcopi ad dictum Petrum commonitoria epistola) per tres horas in tribunali stans secus

Ut hymnus ille cherubicus euidenti miraculo receptus fuerit in ecclesiasticis precationibus.

pedes episcopi, hæc enarrauit coram omnibus. Itaque intelligens sanctus episcopus quid sibi eo præceptum esset miraculo, atque in letanijs cherubicum illum imitatus hymnum, vna cum populo diuinam misericordiam impetrauit, stetitque subito terræ motus. Huius historię non solum dictus Cincianus, sed etiam Felix Romanus pontifex & præterea Acacius Constantinopolitanus, Asclepiades quoque Tralliarum, & Iustinus Sycellie episcopi in literis suis ad eundem Petrum communitatis magno consensu meminere.

Itaque cum dictus Antiochenus episcopus sua illa, quia infectus erat, impietate hæretica corrupisset hymnum illum cherubicum, magnaque ea ex re per Orientem suscitasset scandala, nec prædictorum aliorumque plurimorum admonitione aut correptione respiceret, tandem Felix per tulit in illum damnationis sententiam, & ab Antiochena sede deposuit, vt testatur hæc eius in eundem damnationis epistola: quoniam, inquit, importabilibus verbis impie garrulasti, & non iudicasti cedere sanctis paribus, qui ornarunt sedem beatę memorię multum triumphantis martyris Ignatii, cuius tu indignus existens nescio quomodo inuoluisti inchoare nouitatem in catholica ecclesia tuis prophanis & impijs dogmatibus, &c. & non statuisti cedere veritati, & literis nostris ad te scriptis: nunc incepti sententiare aduersus te, imo ille qui est vertex omnium pastoralium sedium, in sanctis laudibus florens apostolorum princeps Petrus, cuius tu nomen tenes, non sententiam & fidem, &c. Dicemus ergo tibi, quoniam dilexisti iniquitatem magis loqui quam iustitiam, dilexisti super omnia præcipitationis linguam dolosam, propter hoc deus destruet te in finem depositum a nobis, non solum ab Antiochena ecclesia, sed ab omni honore sacerdotali, & firma sit hæc tua depositio a me & ab his, qui mecum vna apostolicum thronum regunt. Percurrens deinde impias eius assertiones: quis ergo, inquit, non defleret sic dicentes de intemerato trifagio: &c. Quos & alienos putauimus ab orthodoxa fide, & a catholica ecclesia, atque a communione ducis nostri & gloriosi prædecessoris Petri, qui clauis regni cœlorum a saluatore nostro recepit. Cuius qui participes esse volunt, ducuntur & doctrina ipsius, qui Christum credidit propter nos crucifixum, &c.

Scientes, quia non trinitatem crucifixam acceperimus ab apostolis, non patrem, non spiritum sanctum, nisi in carne filium dei vnigenitum solum. Hæc ille. Vt autem clarissime intelligas, quanti momenti fuerit, quam reuerenda, quam metuenda, totique orbi formidabilis Romani pontificis autoritas, etiam eo seculo iam ad schismata seditionesque declinante, hoc tecum perpende, quanti illud fuerit, quod omnes pene illi Orientis episcopi, dictum Petrum suis literis admonentes respicere, vnam apostolicę sedis in ipsum censuram, damnationemque minitantur, ni faciat. Ita Iustinus Sycellie episcopus ad eum scribens in epistola,

A la, quæ incipit: Oportet militem armari contra bellum. Post impunitas eius prauas, impiasque assertiones: Cessa igitur, inquit, ab huiusmodi tua impia præcipitatione, non addas scandalum scandalo, & non sis causa perditionis magis simplicium hominum, ne præsidens noster Felix secundum canones sententiam dicat contra te. Nec tunc iuuabit tibi dicere: Ego vtiliter hoc apposui: Crucifixum in trifagio confiteri, & cætera. Ita quoque Cincianus Acclufianus episcopus ad eundem. Multipharium, inquit, multisque modis charissime a veritate deuasti, & cætera. Etenim expositio tua grauem fert contra sanctos patres & apostolos nouitatem catholicę ecclesię, nec tamen abiiecisti eam, multis episcopis præmonentibus te, maxime autem sanctissimo archiepiscopo nostro Felice, & cætera. Post varia deinde inducta contra eum descripturis testimonia, & historiam illam, quam supra exposuimus, beati Procli Constantinopolitani episcopi, de reuelatione trifagij, seu hymni illius cherubici, vtque eundem in letanijs decantante populo cessauerit ruina & terrę motus vrbs regię: Sic ergo, inquit, & tu letanias fac, & pauisabit ira, quæ contra te proferenda est: sin autem, veniet super te depositio a papa nostro Felice. Custodiet autem deus mundum a scandalis, & cætera.

Vides itaque quanti toto orbe, etiam extremo Oriente, etiam ad schismata, seditionesque iam declinante illa Orientali ecclesia, facta sit vnus Romani pontificis autoritas: vt illi in remotissimo Orientis positi episcopi, illum & recognouerint & confessi fuerint suum præsentem, suum archiepiscopum & papam, Petri in ecclesiasticę hierarchię primatu successorem, eius vnus censuram reformidauerint. Nec est quod forte de fide dictarum epistolarum possis dubitare. Sunt enim relata in acta quintę vniuersalis synodi Constantinopolitanę secundę, sub Vigilio Romano pontifice & Mena Constantinopolitano, quem beatus Agapetus (vt superius audisti) in locum a se damnati Anathemij suis ordinauerat manibus.

Certe, quam toti orbi, orthodoxisque venerabilior omnibus, quam etiam orthodoxę fidei hostibus formidabilior fuerit vnus Romani pontificis, quam conciliorum omnium & totius in eis conuenientis ecclesię autoritas, in Leontio Antiocheno antistite euidenter nobis ostendit Theodoretus ille Cyrenensis episcopus. Is enim cum Arrianus esset & errorem suum celare niteretur, videns diuisos sacerdotes & populum, & alios dicentes: gloria patri & filio, alios vero: Gloria patri per filium, & spiritui sancto, ipse sub silentio dicebat orationem, nec aliud audiebant adstantes, nisi cum diceret, in secula seculorum. Et si quidem, inquit ille, hoc non maligne fecisset, diceretur pro concordia populi hoc ipsum fecisse. Sed quia, & contra milites veritatis acuebatur, & non nisi hæreticos, puehebat, ostendebat se celare pestem, modo amore po-

R r iij puli,

Felix
Ro. pontifex
in dictum
Petrum
dãna
tionis
sententia.

Nota
vigorem
sententia.

Etiam
ex his
perpende,
quod formidabilis
toti orbi
eius seculo
fuerit
Romani
pontificis
autoritas.

Iustinus
Sycellie
episcopus.

Nota
comminatione.

Cincianus
Acclufianus
episcopus
ad eundem.

Nota
& huius
comminationem.

Nota
recognicionem
totius
orbe
ecclesię.

Hinc nota,
quod orthodoxis
venerabilior
& hostibus
orthodoxę
fidei
formidabilior
fuerit vnus
Romani
pontificis,
quam
omnium
conciliorum
autoritas.
Theodoretus
Cyrenensis
de Leontio
Antiocheno.

puli, modo formidine pressus imperatoris, qui filium dissimilem patri prohibuerat dici. Ea siquidem tempestate Erius magister Eunomij, qui Arrij blasphemiam suis impijs opinionibus auxerat, in Diaconatus ordine ab ipso subleuatus ministrabat. Sed Flavianus & Diodorus, monasticam quidem amplectentes vitam, clare autem pro ecclesiasticis dogmatibus laborantes, episcopi Antiocheni Leontij redarguerunt quas contra pietatem struebat insidias, dicentes: quia elegisti viri studijs malignis imbutum, qui impietatis causa culmen suscepisset potentiae, atque ad ecclesiae cladem Diaconatus haberet honorem. Minitabantur autem illi Romani pontificis & apostolicae sedis censuram. Se enim adituros Hesperias, Occidentalesque partes, atque ea quae callide insidio seque aduersum veritatem ab eo gerebantur, eidem apostolicae sedi detecturos. Hoc metuens Leontius ab officio suspendit Etium. Haec ille Theodoretus. Ex quibus intelligis, quae formidabilis fuerit illi Arriano Leontio, Antiocheno patriarchae vnius Romani pontificis auctoritas, qui tamen nec pili faciebat auctoritatem Niceni, quod impugnabat, concilij, quantum huius sedis censuram metuerit: Quemadmodum etiam vnius Iulij Romani pontificis auctoritati cesserunt tot Orientalium sedium eiusdem factionis episcopi, qui in Antiochena synodo sub Eusebio Nicomediensi congregati fuerunt. Apud quos tamen adeo nihil valebat illius sacrosancti Niceni concilij, & tantorum in eo patrum conuenientium auctoritas, ut ad destruendum dogma Nicenae fidei praecipue conuenissent.

De Celestio constat, ut nulla synodali auctoritate, nullis doctissimorum patrum aduersus eum scribentium rationibus, disputationibusque superari valuerit: sed sola vnius Romani pontificis auctoritate, non audens (quod de eo diuus Augustinus libro secundo aduersus eundem & Pelagium testatur) beati Innocentij pontificis literis resistere: sed promittens omnia, quae sedes ista damnaret, se etiam damnaturum. Nam & rationes & scripturas eludebat facile. At huius sedis auctoritatem, toto orbe recognitam, nec illudere potuit nec contemnere. Verum & haec in progressu adhuc erunt illustriora.

Conclusio. Nunc satis mihi videor hactenus demonstrasse, non solum ecclesiasticam hierarchiam plane fuisse necessariam, si modo esse deberet ecclesia, non solum institutam a Christo, & in ea Petrum obtinuisse primum, Romanosque pontifices in eodem successisse Petro: sed etiam, quod eundem magna cum libertate exercuerint ab initio super ecclesiam vniuersam, a cuius auctoritate nemo exemptus est, nisi qui ad Christi ouile non pertinet. Proinde veram, sanctam, orthodoxamque nihil dubitamus illius Florentini concilij, quod sub Eugenio quarto celebratum est, definitionem, quae est hoc verborum tenore:

Definimus sanctam apostolicam sedem, & Romanum pontificem in vniuersum orbem tenere primum, & ipsum Ro. pontificem, successorem

Hic vide, quae formidabilis fuerit Antiocheno episcopo Ro. pontificis auctoritas. Sic vnius Iulij Ro. pontificis auctoritati cessit tot Orientalium episcoporum auctoritas aduersus auctoritatem Niceni concilij.

Celestius aduersus omnia alia iniustus, vni Ro. pontificis auctoritati se submitit.

Definitio Florentini concilij orthodoxa.

Accessorem esse B. Petri principis apostolorum, & verum vicarium Iesu Christi, totiusque ecclesiae caput, & omnium Christianorum patrem & doctorem existere, & ipsi in beato Petro, pascendi, regendi & gubernandi vniuersalem ecclesiam a domino Iesu Christo plenam potestatem traditam esse: quemadmodum & in gestis oecumenicorum conciliorum, & in sacris canonibus continetur.

Cui definitioni, tam Graeci, quam Armeni, post longam quindecim mensium concertationem, auctoritatem, scripturarumque pondere, catholicae ecclesiae consensu, & rei ipsius euidentia conuicti, reprobato schismatico errore, in quo eatenus detinebantur, Romanae ecclesiae se iterum humiliter submittentibus, in haec verba subscripserunt:

Nos igitur oratores nomine nostro, nostrique reuerendi Patriarchae, & omnium Armeniorum, hoc saluberrimum synodale decretum, cum omnibus suis capitulis, declarationibus, definitionibus, traditionibus, praecipis & statutis, omnemque doctrinam in ipso descriptam, nec non quicquid tenet sancta sedes apostolica, & Romana ecclesia, cum omni deuotione & obedientia acceptamus, suscipimus & amplectimur. Illos quoque doctores & sanctos patres, quos ecclesia Romana approbat, reuerenter suscipimus. Quaecumque vero personas, & quicquid ipsa Romana ecclesia reprobat ac damnat, nos pro reprobatis & damnatis habemus, profitentes tanquam veri obedientiae filij, nomine quo supra, ipsius sedis apostolicae ordinationibus & iussionibus fideliter obtemperare.

LIBRI QUARTI FINIS.

HIERARCHIAE

ECCLESIASTICAE LIBER QUINTVS

De controuersijs inter Regnum & Sacerdotium.

Marsilij Patavini de ecclesiastica auctoritate sententiam explicare. CAP. I.

SUPERIORIBVS libris ecclesiasticae hierarchiae causam simpliciter peregrimus, nihil immiscentes controuersiarum, quae inter secularem & ecclesiasticam auctoritatem prophanis quorundam atque impijs exagitatae sunt disputationibus. Quas cum dissimulare dissuaderet, & tempora, & susceptum argumentum ab initio, vnum ex omnibus delegimus Marsilium Patavinum, quo nemo diligentius, vehementius, aut etiam copiosius causam secularis potestatis aduersus ecclesiasticam egisse legitur. Quam plane subvertere & in nihilum redigere omni studio conatus est. Scripsit is an-

Marsilius Patavinus, quo tempore qua causa & qualiter scripserit aduersus auctoritatem ecclesiasticam.

te annos ducentos ad Ludouicū Bauarum, temporibus Ioannis XXXII. **D**
 a quo ille excommunicationis vinculo innodatus fuerat, ex contumace
 hæreticum facere satagens, velut apologiam quandam aduersus autori-
 tatem pontificiam, cui defensoris pacis titulum fecit, cum eādem (quod
 post intelliges) omni studio eliminat ab ecclesia. Fuit homo Aristoteli-
 cus magis, q̄ Christianus, atq; ex illius magis, q̄ Christi institutis, no-
 tam ecclesiasticæ hierarchiæ formam conatus effingere: quamuis sa-
 cras literas, & sanctorum patrum sententias, sed suo more intellectas,
 sine fine & modo congerat, veritatēq; confidentissime obijciat: vbiq; se
 ipsum victorem pronuncians, sed ante victoriam. Tam amarus, tam vi-
 rulentus in Romanos pontifices, vt merito dubitares, nisi tempora dis-
 iungerent, hic ne a Luthero, an Lutherus ab isto, suam didicerit rhero-
 ricam: nam vterq; alterum in hac parte conatur vincere. Huius libri ab
 initio Lutherani tumultus, ab eisdem alicunde eruti e blattis & tineis (a **E**
 quibus teri magis conueniebat, q̄ manibus Christianidelium) elegantissi-
 mis typis excusi, sunt æditi in publicum: ne nulla non pestis nunc reui-
 uisceret, aut quia deesset persecuutioni ecclesiæ.

Cur eius
 scripserit nō
 licuerit ad
 verbum
 subijcere.

Aduersus quem si illum liceret sequi, multo minus nobis fuisset la-
 boris & negocij. Sed quo minus hoc licuerit, primo p̄lixitas fecit. Nam
 illius apologia cum in librum magnum exeat, nostra hæc antipologia
 in volumen immensum exiret necessario, & lectorem enecaret proxi-
 mæ tædiō: præsertim cum vniuersa eius sententia, atq; omnium ratio-
 num quas affert efficacia, infinito breuius, & simul multo luculentius ex-
 primi poterit. Deinde, quia nec ab initio ingenue & simpliciter p̄po-
 nit id quod conatur demonstrare, sed plane, dissimulat, sensim ad hoc
 veniens, & alias quasdā sententiolas subdole adstruens ratiunculis qui-
 busdam dialecticis & Aristotelicis. Quæ prima fronte nihil in se con-
 tinere videntur, quod magnopere animaduertendum sit, quapropter
 nec lectorem alio properantem detinent, aut ad sui discussionem exacti-
 orem inuitant. At cum ad causam ventum est, eisdem sententiolis ve-
 lut ante certo demonstratis, tanquam primis & indubitatis principijs
 vtitur. Sic fallit lectorem incautum, fouet impium. Postremo quia sæ-
 pe eadem repetit, & nihil minus curat, q̄ vt accurate atq; ordine, quod
 vult, exprimat & prosequatur, sed vbiq; falsa atq; impia obscuris in-
 uoluit, adeo vt mihi pene plus laboris & negocij fuerit, ex tanta confusi-
 one & proluxitate, vniuersam eius sententiam, & rationum quas addu-
 cit pondus & efficaciam, contrahere in luculentum compendium, q̄ de-
 monstrare earundem falsitatem & inefficaciam.

Partitio v-
 niuersæ dis-
 putationis
 Marfilij.

Partitus est aut vniuersam suam disputationem in tres partes, q̄s di-
 ctiones appellat. In prima p̄ambulis illis immorat sententiolis (vt sibi vi-
 det) Aristotelicis, interim dissimulans q̄rsuam eas adstruat. In secunda
 causam ipsam principalem exequitur. Tertia est velut index priorum,
 colligens

A colligens velut illatiue ex superioribus, quadraginta duas sententias, qua-
 rum pene nulla non est impia & hæretica.

Breuius hæc summa est eorum, quæ ille conatur adstruere: Ex lege
 Christi nulli episcopo, nec Romano, nec alteri, competere vllam supe-
 rioritatem, aut iurisdictionis autoritatem statuendi, præcipiendi, aut
 quemuis ad quiduis obligandi: non solum super laicos, sed nec super
 vnum aliquem ex sacerdotibus aut clericis, nedum supremam omni-
 um. Quin potius vltro oblatam ab eo, ad quem hoc pertineret, autori-
 tatem huiusmodi ne acceptare possint aut debeant, interdictum eisdem
 a Christo & apostolis. Sed quod ea competat solis secularibus princi-
 pibus. Idq; ex delegatione aut commissione eius, cui præsumunt, multitudine
 nis, apud quam solam originaliter & causatiue (vt verbis eiusdem lo-
 quar) vult esse autoritatem eiusmodi. Neq; vllum sacerdotum aut epi-
B scoporum, nec Romanū quidem, seu in realibus, seu in personalibus,
 ab eorum coactiua autoritate exemptum: quin potius omnes æque
 subiectos vt laicos, ex euangelicis, apostolicis & sanctorum patrum
 sententijs euidenter se demonstrasse prædicat. Sacerdotalem enim au-
 toritatem a Christo vnam, æqualemq; institutam omnibus, velut ad sa-
 cramenta tantum ministranda, & doctrinam euangelicam prædican-
 dam Christianidelibus. Distinctionem vero & ordinem, quem nunc in-
 ter ministros ecclesiæ cernimus, & vnus principatum atq; autoritatem
 super alios, partim rationabiliter intro ductum vult ab hoibus, partim
 etiam fraudulenter vsurpatum: præsertim primatum super alios Ro-
 mani p̄tificis. Nec pertinere ad sacerdotes, episcopos, aut Romanum
 pontificem, sed ad seculares principes, ex autoritate & commissione fi-
 delis multitudinis, ordinare atq; instituere sacerdotes in prælaturis, di-
C gnitatibus & officijs ecclesiasticis: apud quos æque destituendi pro ar-
 bitrio, vt instituendi eosdem, vult esse potestatem. Breuius, sacerdotes
 & episcopos, nudos esse sacrorum ministros, seculari potestati in omni-
 bus æque subiectos vt laicos.

Hæc summa est sententiæ, quam velut basim & fundamentum to-
 tius causæ constituit. Vnde in diuersas, grauesq; aduersus ecclesiam &
 ecclesiasticos erumpit queremonias, inuectiuas & blasphemias, quem-
 adm dum post audies.

Eam autem huiusmodi fere demonstratione conatur asserere. In pri-
 mis ponit nulli conuenire aut competere vllam iurisdictionis præce-
 ptiuam aut coactiuam autoritatem super alios, nisi ex commissione le-
 gislatoris diuini aut humani. Legislatorem diuinum, Moysen aut Chri-
 stum: humanum vero, vniuersitatem multitudinis, super quem esset
 autoritas eiusmodi, intelligens. Sub q̄ subsumit, sub lege euangelica ex
 cōmissione legislatoris nostri Christi non competere vili hoim supio-
 riter, aut autoritatem præceptiuam & coactiuam super alios, quin
 potius

Summa sen-
 tentiæ, quā
 ille velut
 basim toti
 us causæ
 constituit.

Qua demō-
 stratione il-
 lam suam
 sententiam
 adstruat.
 Maior.

Minor.

potius eandem interdictam a Christo suis apostolis, discipulis & eorum successoribus. Ex quibus utique, si vera sint, nulli nunc ullam super alium competere iurisdictionis & superioritatis auctoritatem, quam ex commissione legislatoris humani, hoc est, civilis aut fidelis multitudinis, necessario consequitur. At auctoritatem eam, quae pendet ex commissione legislatoris humani, aut civilis multitudinis, vult esse penes civiles principes. Quare secundum Christi & apostolorum doctrinam, eisdem subiaci, & obedire oportere dicit absque ulla distinctione, aequae sacerdotes, episcopos, pontifices ac laicos.

Ut maior probet.

Vis demonstrationis maioris, aut primo loco assumptae propositionis, in hoc consistit, quod aut diuinitus, aut humanitus, necessario competat oportet uni hominum super alium superioritas, aut iurisdictionis auctoritas eiusmodi, cum natiuitatis, quantum ex se est, conditio, omnes pares aut aequales faciat. Eam autem diuinitus competere posse uni hominum super alium indubitatum est, quale ipse confitetur competisse Moyse, Dauidi & alijs, super Israeliticum populum. Humanitus vero, eam nulli vult posse competere, nisi ex delegatione vniuersitatis multitudinis civilis, apud quam solam, in primis contendit esse auctoritatem ferendi leges obligatorias, deinde committendi alicui auctoritatem principandi & imperandi super se, & omnes eius reipublice aut communis partes ordinandi. Primum, videlicet apud solam vniuersitatem multitudinis esse auctoritatem ferendi leges humanas obligatorias, conatur probare capite duodecimo dictionis suae primae his rationibus (quas ideo cogor adscribere, quoniam ad easdem frequenter remittit, tanquam ad evidentes demonstrationes, cum vix probabilitatem ullam dialecticam habeant.)

Rationes, quibus probare nititur, apud solam vniuersitatem multitudinis esse auctoritatem ferendi leges humanas obligatorias.

Prima: Quoniam illius tantummodo est legum humanarum lativnis auctoritas prima simpliciter, a quo solo optime leges possunt provenire. Hoc autem est civium vniuersitas, aut eius pars maior seu valentior, quae totam vniuersitatem merito repraesentat. Ad vniuersitatem ergo civium, aut eius maiorem partem tantummodo pertinet legis ferendae auctoritas. Primam propositionem supponit notam ex terminis. Secundam adstruere conatur quibusdam ratiunculis mutuatis ab Aristotele, sed male accommodatis ad propositum. Est enim evidenter falsa, ut post demonstrabimus. Quare nec vitandae prolixitatis causa illas libuit adscribere.

Secunda ratio: Illius tantummodo est legis ferendae auctoritas, per quem latae melius aut simpliciter observantur. Hoc autem, inquit, est tantummodo civium vniuersitas. Ipsius igitur est legis ferendae auctoritas. Primam aut maiorem propositionem etiam supponit velut notam per se. Minorem similiter probare nititur quibusdam ratiunculis, quas indignum est adscribere. Nam post clarissime videbitur earundem inefficacia.

Tertia:

A Tertia: Illud agibile, in cuius debita institutione consistit pars maxima communis sufficientiae civium in hac vita, & in cuius prava institutione commune detrimentum imminet, per vniuersitatem tantummodo civium debet institui. Hoc autem est lex. Ergo ad vniuersitatem civium sequitur pertinere eius institutionem. Maiorem propositionem etiam supponit ut notam per se, aut eisdem valde propinquam. Similiter & secundae est satis notoria veritas.

Postremo, velut praedictarum rationum omnium vim in vnum colligens, sic tanquam per diuisionem argumentatur: Aut legis ferendae auctoritas ad vniuersitatem civium pertinet, aut ad vnum solum, aut vero ad paucos optimates. Non ad vnicum. Posset enim vel ob ignorantiam, vel malitiam, vel ob utrumque pravas leges ferre, magis ad proprium, quam ad commune respiciens. Ob eandem rationem nec ad pauciores optimates vult pertinere. Restat ergo pertinere ad vniuersitatem civium.

B Ex eisdem his rationibus aut prorsus similibus, mutato videlicet termino legis in terminum principantis, XV. capite eiusdem suae dictionis primae supponit satis demonstratum, apud solam vniuersitatem multitudinis esse auctoritatem committendi alicui principatum, aut iurisdictionis super alios exercendae auctoritatem, item & principem corripiendi & deponendi, si ita mereatur.

Eisdem rationibus vult probatum, apud eandem vniuersitatem multitudinis esse auctoritatem committendi alicui principatum acque auferendi eundem. Minorem vero probet, videlicet ex Christi institutione nulli competere auctoritatem iurisdictionis super alios.

Secundam vero aut minorem principalis demonstrationis propositionem, qua praedictam illam suam sententiam, velut totius causae fundamentum ac basim conatur adstruere, videlicet: Ex Christi institutione & auctoritate, nulli in ecclesia competere ullam superioritatem, aut iurisdictionis praecipuam, coactiuamve auctoritatem. Quin potius eandem suo exemplo & doctrina interdixisse suis apostolis & discipulis, eorumque successoribus sacerdotibus & episcopis, primo multis scripturarum & sanctorum patrum sententijs demonstrare conatur, quarto & quinto secundae dictionis suae capitibus. Deinde & in sequentibus rationibus & apparet plurimis idem ipsum confirmat, velut post audies. Hoc vero loco subiiciemus ex ordine eas rationes, quas ex euangelicis & apostolicis scripturis affert praememoratis capitibus, ut quibus confidit & nititur praecipue, & ad quas postea deficientibus sibi alijs solidis rationibus prouocat perpetuo.

In primis itaque demonstrare conatur, Christum non venisse in mundum dominari hominibus, nec ipsos iudicare, intelligendo per iudicium, ipsius principantis sententiam, qui ut eidem obediatur, vim praecipuam & coactiuam obtinet. Neque etiam principari temporaliter, sed magis subiaci principibus huius seculi. Quinimo, quod seipsum, suosque apostolos & discipulos, ipsorumque successores episcopos ac sacerdotes, eiusmodi principatu excluderit, non solum suo exemplo, sed etiam consilio & praecipito, & quod hoc ipsum comprobauerint & docuerint apostoli.

Quod autem Christus ab officio principatus, seu contentiosae iurisdictionis, Ex Christi

exemplo
multiplici.

tionis, regimini in hoc seculo, seu coactui iudicij cuiuslibet se, suosq; discipulos excludere voluerit, ex eo vult apparere, quod Christus corā Pontio Pilato Romani principis in Iudæa vicario confessus est regnum suum non esse de hoc mundo, hoc est, non se venisse regnare dominio temporali, quomodo regnant mundi principes. Quia, inquit, si ex hoc mundo esset regnum meum, ministri vtiq; mei decertarent, vt non traderer Iudæis, id quod fieri non vides. De quo etiam sanctorum adducit sententias. Nam Augustinus causam explicans cur Christus interrogati Pilato, num rex ipse esset Iudæorum, ad hoc non responderit continuo, sed prius vicissim interrogari, a semetipso hoc diceret, an, inquit, alij tibi hoc dixerunt de me; deinde vero respondenti ad hoc Pilato: Nūquid ego Iudæus sum? gens tua & pontifices tui tradiderūt te mihi, quid fecisti, si regem te non fecisti? tum demum responderit Christus, regnum suum non esse de hoc mūdo. Quasi diceret, inquit Augustinus: Audite & Iudæi & gentes: Non impedio dominationem vestram in hoc mundo, quid vultis amplius? venite credendo ad regnum quod non est de hoc mūdo. Quid enim est regnum eius, nisi credentes in eum? Sic & in eundem locū Chrysostomus: Non priuat, inquit, mundum sua prouidentia & praelatione, sed ostendit regnum suum non esse humanum. Sic & Theopompum quendam citat dicentem: Ex temetipso, inquit, hoc dicis, an alij tibi dixerunt de me? Quasi diceret: Si ex temetipso hoc loqueris, pande signa rebellionis meae. At si ab alijs percepisti, inquisitionem fac ordinariam. Vides, inquit iste Marsilius, non dixisse Christum, huius causae inquisitionē ordinariā ad ipsum non pertinere: quod tamen debuisset dicere, secundum aduersariorum sententiam, secundum quam illi subiectus non erat. Imo, ex verbis Pilati dicit annotare Augustinum, q̄ iure & merito puniendus fuisset Christus, si se regem fecisset. Siquidem a gente & pontificibus suis sibi traditum dicens, interrogat: Quid fecisti? Satis, inquit Augustinus, ostēdit illud obiectum pro crimine. Quasi diceret: Si regem te negas, quid ergo fecisti, vt tradereris mihi? tanquam nō esset mirum, si puniendus iudici traderetur, qui se regem diceret.

C. VI.

Confirmat hoc ipsum, facto & exemplo Christi apud Ioannem: Qui inquit, cum cognouisset vt venturi essent Iudæi, qui eum raperent, & regem facerent, aufugit solus in mōtem. Quo facto, inquit Chrysostomus, nos erudiuit mundanas dignitates contemnere.

Rursus interpellanti de turba cuidā, vt fratri suo diceret secū hæreditatem diuidere, respondit Christus: O homo, quis me constituit iudicē aut diuisorem super vos? Quasi diceret: Non ad hoc veni, aut missus sum, vt ciuiles lites iudicio dirimam, quod ad seculi principatus pertinet. Bene, inquit Ambrosius, terrena declinat, qui propter diuina descenderat, nec iudex dignatur esse litium, & arbiter facultatum, viuorum habens, mortuorumq; iudicium, arbitriumq; meritorum.

Dein-

A Deinde pergit ostendere, non solum Christum ipsum reculasse principatum huius seculi, & coactiuam super alios iurisdictionis autoritatem, & in hoc se discipulis quoq; suis exhibuisse formam & exemplum: verum etiam docuisse tam opere, q̄ sermone, vniuersos æque sacerdotes vt laicos, subesse debere realiter & personaliter coactiuo iudicio principum secularium. Et primum hoc probat in realibus, quando quidem interrogantibus Iudæis, num liceret censum dare Cæsari, respondit Christus: Reddite quæ sunt Cæsaris, Cæsari: & quæ sunt dei, deo. Vbi Chrysostomus: Tu autem cum audieris, redde quæ sunt Cæsaris Cæsari, illa scito eum dicere solum, quæ in nullo pietati præiudicant. Quia si aliquod tale fuerit, non adhuc Cæsaris est, sed diaboli tributum. Ex quibus Chrysostomi verbis vult constare, in omnibus Cæsari subesse nos oportere, modo pietati non repugnent. Similiter beatus Ambrosius in epistola de tradendis basilicis: Soluimus quæ sunt Cæsaris, Cæsari: & quæ sunt dei, deo. B Tributum Cæsaris est: non negatur. Idem confirmat ex eo, quod publicanis, qui vectigalibus & tributis exigendis præerant, iusserit Christus pro se & Petro tributum persolui ab ipso Petro. Quod si putasset Christus inconueniēs, futuros sibi successores in sacerdotali officio tributata soluere, ac ipsorum temporalia subiecta fore principibus seculi, potuisset ipse hoc malum exemplum in seipso non edere, vt omnipotens & æterni patris infinita sapientia. Sed voluit, inquit, hoc nos exemplo docere, ne detrectaret discipulus, quod vidisset magistrum facere. Itaque beatus Ambrosius in memorata epistola: Tributū petit imperator? scilicet non negatur, agri ecclesiæ soluunt tributum. Quod in super etiam in persona sua Christus subfuerit coactiuæ potestati principum huius seculi, quæ, quo ad eam partem, vocatur merum imperium, ex eo vult cōstare, quod se capi permiserit, & duci ad Pilati prætorium, & per ipsum demum, vt iudicem iudicari & condemnari extremo supplicio. Quod nequaquam permisisset, si inconueniens iudicasset suos sacerdotes subijci principibus seculi & per ipsos iudicari.

Itaque Pilato admiranti, q̄ sibi non responderet Christus, vt qui potestatem haberet ipsum & crucifigere & dimittere, tandem respōdit: Non haberes potestatem in me vllam, nisi tibi datum esset desuper. In quibus verbis notat Christum non negasse Pilato potestatem ipsum iudicandi, & iudiciū in ipsum exequēdi, nec dixisse, hoc ipsum facere de facto cum iure non posset, sed addidit, hanc potestatem ipsum habere desuper. Discamus ergo, inquit Augustinus, quod dixit, quod & per Apostolum docuit: Quia nō est potestas, nisi a deo. Et D. Bernardus in epistola quadam ad archiepiscopum Senonensem: Cum, inquit, Romani præsidis potestatem Christus super se quoq; fateatur coelitus ordinatam. Quod si supra Christum, quanto magis, inquit, super apostolos, eorumq; successores episcopos & presbyteros?

Ss ij Hoc

Hoc ipsum confirmat verbo Apostoli ad Galatas: At ubi, inquit, venit plenitudo temporis, misit deus filium suum, factum ex muliere, factum sub lege. Si factus sub lege, ergo, inquit, & sub iudice, cuius erat iudicare & praecipere secundum legem, qui tamen non erat episcopus aut sacerdos?

Ex Christi doctrina.

Rursus vult Christum negasse suis superioritatem aut autoritatem coactivam, tam super se invicem, quam super alios, ubi contenditibus de principatu dixit apostolis: Reges gentium dominantur eorum, & qui potestatem habent super eos, benefici vocantur: vos autem non sic, sed qui maior est in vobis, stet sicut iunior: & qui praecessor, sicut ministrator. Nam quis maior est, qui recumbit, an qui ministrat? nonne qui recumbit? Ego autem in medio vestrum sum, sicut qui ministrat. Sed quicumque voluerit inter vos maior fieri, sit vester minister, & qui voluerit inter vos primus esse, erit vester servus, sicut filius hominis non venit ministrari, sed ministrare. Non igitur, inquit, Christus rex regum, & dominus dominantium apostolis suis dedit iurisdictionis autoritatem coactivam super seculares principes aut quosvis alios.

Hoc ipsum confirmat B. Bernardi ad Eugenium sententia: Quod habuit, inquit, Apostolus, hoc dedit: sollicitudinem, ut dixi, super ecclesias, nunquid dominationem? audi ipsum: Non dominantes in clero, sed facti gregis. Et ne dictum sola humilitate putes, ne etiam veritate, vox domini est in evangelio: Reges gentium dominantur eorum, & qui potestatem habent super eos, benefici vocantur. Et infert: Vos autem non sic. Plenum est, apostolis interdici dominatum. Ergo tu usurpare aude, aut dominans apostolatam, aut apostolicum dominatum, plane ab utroque prohiberis, si utrunque simul habere voles, perdes utrumque. Alioqui non te illorum numero putes exceptum. Ipsi regnaverunt, & non per me: principes extiterunt, & non cognovi eos.

Ex doctrina apostolica.

Eandem sententiam confirmat deinceps & verbis & sententijs apostolicis: Nemo, inquit, Apostolus, militans deo, implicat se negocijs secularibus. Negociorum autem omnium secularissimum, est principatus habens coactivam autoritatem, qua secularia negocia, & civiles actus ordinat & regulat. Quare maxime fugiendus est illi, qui debet deo militare.

Idem eiusdem Apostoli verbis confirmare videtur, cum dixit: Secularia igitur iudicia si habueritis, contemptibiles qui sunt in ecclesia, constituite ad iudicandum. Contemptibiles vero intelligit iuxta Ambrosij & Augustini sententiam, aliquos sapientes in secularibus videlicet, qui tamen sunt minoris meriti & gradus in ecclesia: perinde ac si dixisset, ut vacantes sibi laici hoc impendant oneris & servitij. Ut, inquit, beatus Gregorius, hi terrenas causas examinent, qui exteriorum rerum, id est, actuum secularium scientiam perceperunt. Qui autem spiritualibus donis ditati sunt, terrenis non debent negocijs implicari, ut dum non coguntur inferiora bona dispicere, valeant bonis superioribus deservire.

Eandem

Eandem vult esse D. Bernardi ad Eugenium sententiam: Ergo, inquit, in criminibus, non in possessionibus, est potestas vestra. Propter illa siquidem, non propter has, accepistis claves regni caelorum, praevaticatores vitiosque exclusuri, non possessores: Ut sciatis, ait, quia filius hominis habet potestatem dimittendi peccata. Quenam tibi maior videtur, & dignitas, & potestas, dimittendi peccata, an praedia diuidendi? Sed non est comparatio. Habet haec infima & terrena iudices suos reges & principes terrae. Quid fines alienos invaditis? Quid falcem vestram mittitis in messem alienam? Ex quibus infert iuxta Bernardi sententiam, episcopum sibi usurpantem iurisdictionem coactivam super contentiosis inter homines actibus, alienum officium indebite invadere.

Præterea ex verbis Apostoli ad Romanos decimotertio clare demonstratum putat, omnes cuiuscunque gradus aut ordinis in ecclesia dei subiectos esse oportere principibus secularibus, atque eorum autoritati coactivam. Sic enim habent verba Apostoli: Omnis anima potestatibus sublimioribus subdita sit. Non est enim potestas, nisi a deo: quæ autem sunt à deo, ordinata sunt. Itaque qui resistit potestati, dei ordinationi resistit. Qui autem resistunt, ipsi sibi damnationem acquirunt. Nam principes non sunt timori boni operis, sed mali. Vis autem non timere potestatem? bene fac, & habebis laudem ex illa, dei enim minister est tibi in bonum. Si autem malum feceris, time, non enim sine causa gladium portat. Dei enim minister est, vindex in iram ei, qui malum agit. Ideoque necessitati subditi estote, non solum propter iram, sed etiam propter conscientiam: ideo enim & tributa praestatis. Ministri enim dei sunt, in hoc ipsum serviētes. Reddite ergo omnibus debita, cui tributum, tributum: cui vectigal, vectigal: cui timorem, timorem: cui honorem, honorem. Haec verba Apostoli (ut quæ multum putat suæ intentioni servire, & adversari episcoporum, maxime autem Romanorum, autoritati supra principes) ille vehementer urget & ponderat, adhibitis sanctorum patrum sententijs. Si quidem ex illis certissimo & irrefragabiliter demonstratum putat, omnes homines cuiuscunque tandem status aut conditionis existant, tam realiter, quam personaliter subesse debere iurisdictioni principum seculi, eisque obedire in omnibus, quæ non contrariantur legi salutis æternæ.

Et in primis, quod omnem animam dicit, omnem hominem intelligit, neminem excipiendo, nec episcopum, nec presbyterum. Magis tamen animam, quam hominis nomine illic exprimere voluisse hominem, ut doceret, etiam animo subditos illis nos esse oportere, & voluntarie præcipiētibus obsequi. Quod ipsum etiam clare explicat dicens, ut illis subdantur, non solum propter iram, sed propter conscientiam. Per sublimiores autem potestates, seculares principes tantum vult intellexisse, quibus coactiva commissa est iurisdictione, quorum etiam est per armatam potentiam defendere patriam, quod sacerdotibus non convenit, dicente Ambrosio: Dolere

potero, flere potero, gemere potero, aduersus arma, milites, Gothosque la-
chryme meae, arma mea sunt, talia enim munimenta sunt sacerdotis: aliter
nec deo, nec possum resistere. De illis vero dicit Apostolus: Non enim
sine causa gladium portat. His ergo, quibus infidelibus & discolis resistent-
es, quicumque tandem illi fuerint, etiam si episcopi & presbyteri, sibi, inquit,
damnationem acquirunt. Ministri enim dei sunt, non Petri, ut dicit, non
Pauli, aut nostri. Petro vero aut Romano pontifici praecipiente secundum
legem euangelicam, tamen si debere velit reuerentiam & obedientiam, ad su-
orum tamen praceptorum obseruationem, neminem vult arctare posse,
aut inobedientiam punire vlla poena, reali aut personali, ut quam illis po-
testatem interdictam a Christo ex praedictis vult euidenter constare.

Præterea adducit etiam illud Apostoli ad Timotheum: Obscuro igitur,
primum omnium fieri obsecrationes, orationes, postulationes pro omni-
bus hominibus, pro regibus & omnibus, qui in sublimitate sunt, ut tran-
quillam & quietam vitam agamus. Vides, inquit, inter positos in sublimi-
tate nusquam connumerari sacerdotes aut episcopos. Sed ideo Apostolus ora-
re, inquit Augustinus, pro regibus admonuit, & pro omnibus sublimi-
bus, eodem spiritu afflatus quo & Hieremias, qui scripsit Iudaeis captiuis
in Babylone, ut orarent pro vita regis Nabuchodonosor, filiorumque eius,
& pro pace civitatis. Quia in pace illorum, inquit, erit pax vestra. Hoc au-
tem figurate significat ecclesiam in omnibus sanctis eius, qui sunt ciues coe-
lestis Hierusalem, seruituram sub regibus huius seculi.

Rursus Tito Apostolus: Admone illos subditos esse principibus &
potestatibus. Non dixit, inquit, Apostolus: Admone seculares tantum. Nec
rursus: Admone subditos esse nobis & principibus, sciens nec sibi, nec sa-
cerdotibus subiectionem debere.

Ita quoque Petrus: Subiecti estote omni humanae creaturae propter de-
um, siue regi, tanquam praecellenti, siue ducibus, tanquam ab eo missis, ad vindic-
tam malorum, laudem vero bonorum: quia sic voluntas dei est. Cum
igitur malefactores possint esse & sacerdotes, sequitur etiam illos subesse
vindictae & punitioni principum.

Hoc ipsum praeterea etiam Pauli vult confirmari exemplo, qui refugi-
ens iudicium sacerdotum, Caesarem appellauit. Ad tribunal, inquit, Caesa-
ris sto, ubi me oportet iudicari. Quibus verbis clarissime confessus est, in-
quit, coactiuae iurisdictioni Caesaris se fuisse subiectum.

Ex his sufficienter demonstratum putat, ut episcopis nullam conveni-
re lege diuina in hoc seculo coactiuam in quemuis potestatem, sed interd-
ictam potius, ita ipsos in hac subiectos esse principibus seculi. Nec vllum epi-
scopum, seu Romanum, seu alium, habere etiam in ministros ecclesiae sacra-
dotes aut presbyteros vllam coactiuam iurisdictionem, nisi eadem per hu-
manum legislatorum concessa fuerit. In cuius potestate semper dicit esse ean-
dem ab ipsis reuocare: praesertim ex rationabili causa, cuius plenam determi-
natio-

Exemplo &
facto Pau-
li.

A nationem ad eundem legislatorem, praesertim in communitatibus fide-
lium pertinere velut esse indubitatum & notorium. Quas eius rationes
ideo prolixius aliquanto adscripsimus, tamen si maiore lege, quam ille & com-
pendio & luculentia, a deo etiam dicere maiori probabilitate et apparen-
tia: ne quisquam hostis autoritatis ecclesiasticae calumniari possit nos dis-
simulasse aut declinasse earum pondus, vim & efficaciam. Quas si perse-
queremur per singula quaeque verba, ut ab eodem perscriptae sunt, vnus
hic liber in immensum volumen cresceret, nec instituti nostri ab initio ra-
tionem hic retineremus. Nihil tamen dubito etiam illius studiosis in ha-
rum rationum explicatione (quas ille alicubi magis innuit, quam possit expri-
mere) factum plusquam satis.

Aduersus impietatem praedictam, catholicam veritatem asserere, & demonstrationis prin-
cipalis, cui nititur, inefficaciam demonstrare. CAP. II.

B **I**oannes ille Gersonus, Parisiensis Theologus, vir in primis & Notanda
Gersonis
sententia de
duplici pe-
ste vitanda
in hac in-
quisitione.
eruditus & pius: nec tamen pontificiae autoritati (quod libro se-
quenti intelliges) quantum par est, tribuens, libro seu tractatu de
ecclesiastica potestate, consideratione XII. duplicem hac in re pestem de-
signat: vtramque magno studio vitandam illi, qui veritatem assequi volue-
rit, alteram appellans detractionem liuidam, alteram adulationem sub-
dolam, vtrinq; in extremo consistentes, in quarum medio consistat veri-
tatis sinceritas: Inuidia detractio, inquit, ecclesiasticam potestatem pror-
sus deprimit, & seculari subijcit. Adulatio contra extollit sine modo & me-
sura, pene ad similitudinem altissimi. Tolle, inquit, tolle temporalitatis ius
omne & dominium ab ecclesiasticis, clamat detractio, quia sic Christus
instituit dicens: Nisi quis renunciauerit omnibus, quae possidet, non po-
test meus esse discipulus. Neque enim capaces esse iurisdictionis secularis.
Nemo enim militans deo implicat se negocijs secularibus, victu & a-
mictu contentos esse oportere, reliquum esse pauperum. Ex aduerso con-
furgit adulatio blandiens, & in hunc modum susurrans: O quanta est ec-
clesiasticae potestatis sublimitas. Nam sicut Christo collata est omnis po-
testas in caelo & in terra: ita Christum omnem potestatem suam dedisse
successoribus suis. Vnde nec Constantinum quicquam dedisse Siluestro,
quod ante non esset suum, sed reddidisse iniuste detentum. Porro sicut
non est potestas nisi a deo: sic nec aliquam potestatem seu imperialem seu
regalem haberi posse, nisi a dei vicario, in cuius foemore scriptum est: Rex
regum, dominus dominantium. Ipsum esse monarcham supremum, nedum in
spiritualibus, sed etiam temporalibus, a quo alij reges & principes sua do-
minationem accipiant, atque eius medio a deo. Inter has pestes vtrinq; con-
stitutus in extremitatibus, media ac regia via incedens moderatrix discre-
tio, suum unicuique tribuit, secundum quam, inquit ille, dicimus ecclesiasti-
cos etiam capaces esse & honorum & honorum temporalium, multa il-
lis ex debito competere, posse in diuitijs aliter quam apostolos vivere, atque

Si iij etiam

CAP. II.

HIERARCHIAE ECCLESIASTICAE

etiam temporalem iurisdictionem, modo eis legitime competat, pro temporis exigentia exercere. Nec minus ex aduerso stultas adulationes & falsas insanias deuitabimus, vt suos ecclesiasticæ potestati noscamus terminos, intra quos se noscat coercere, sic vt meminerit potestatem secularem etiam apud infideles sua iura habere propria, suas dignitates & dominia.

Aduersus prædictam Marsilij sententiam orthodoxæ veritatis assertio.

Nullam multitudinem posse contineri in vno, nisi vinculo ordinis per vnum aliquod principans.

Necessitate conseruandæ vnitatis in infinita multitudine ecclesiæ, tanto exactiore eius ordinem requirere in summam vnitatem reductum. Communione necessariam membrorum ecclesiastici corporis in his, quæ ad fidem, religionem & salutem pertinent, necessario requirere, vt moderentur habentis imperio vnus velut capitis.

Hæc ille Gersonus, non indigna, quorum quis in hac causa pertractanda perpetuo meminerit, ne hinc in Scyllam, inde in Carybdim impingens, veritatis naufragium faciat. Quæ ideo etiam hic adscribere placuit, vt intelligeres lector Christiane, pesti ne pestilētissimæ, an vero sanæ, synceræque veritati, dictam Marsilij sententiam connumerare debeas.

Quod vt clarius certiusque intelligas, memineris velim eorum, quæ superioribus libris clarissime a nobis demonstrata sunt. Et in primis, nullam posse in vnum multitudinem contineri, nisi colligatur vinculo ordinis ad vnum et per vnum aliquod principans, quod suum cuique præscribat ac moderetur officium, ab vnoquoque eius possit rationem exigere, excessus punire, corrigere, & ad æqualitatem ac symmetriam quandam reducere. Hæc enim non solum Christiana, sed etiam ethnicorum philosophorum, atque adeo Aristotelis, quandoquidem cum Aristotelico agimus, est certissima sententia, & quam is ille ipse Marsilius XVII. cap. suæ dictionis primæ, multis rationibus non male adstruit. Quam cum veram experiamur, etiam in exigua qualibet multitudine, etiam vnus civitatis, viciniae, domus, quid erit in infinita multitudine totius Christianæ ecclesiæ, ex nullis non gentibus, nationibus & populis diffusis in orbem terrarum vniuersum, etiam qui alioqui nullo colligantur civili vinculo? Quod si insuper consideraueris, vt plane sit necessarium conseruari vnitatem illius catholicæ Christi ecclesiæ, a sui initio ad finem vsque seculi, tanto maiorem in ea necessitatem intelliges diligentissime constituti ordinis, & in summam vnitatem reducti, qualem etiam diuinitus in eadem constitutum demonstrauimus. In hac ergo indiuidua vnitatem ecclesiastici vnus corporis, vt necesse est membra eius omnia communicare inuicem in his, quæ ad fidem, religionemque Christi & finem salutis æternæ & cœlestis patriæ assequendæ pertinent, quo vniuersa Christiani hominis opera pertinent: Ita necesse est omnia moderari vnus velut capitis habentis & imperio, quod singula membra in hac communione contineat, singulis sua præscribat officia, eorundem possit rationem exigere, excessus corrigere, turbas sedare, & pacem tranquillitatemque conseruare in domo ecclesiastica, vt non sit, inquit ille, schisma in corpore. Aequè enim, imo multo magis constat hoc esse necessarium pro conseruanda indiuidua vnitatem ecclesiastici corporis, quæ civilis principatus vnitatem pro conseruanda vnitatem particularis alicuius communis, civitatis aut regni. Alioqui nulla esset membrorum conspiratio in communem & totius corporis salutem, nulla mutua vtilitatis comunicatio, sed quodque suo ferretur impetu, tantum in-

tum incommodum proprium, & impedirent se mutuo, vt lata in diuersa, & frequenter in contraria. Ecclesiastici autem corporis membra sunt, non solum episcopi, presbyteri, reliquique specialiter mancipati diuino cultui, sed etiam reliquus populus quos laicos dicimus, imperatores, reges, principes, regna, imperia, ciuiles communitates & res publicæ etiam, vt eiusmodi. Neque enim ex solis presbyteris, monachis & continentibus, constitui poterat catholica Christi ecclesia, sed necessario requirebat etiam ciuilem multitudinem per sanctum immaculatumque coniugium propagandam, & continuandam ad fines seculi, quæ etiam requirebat necessario suos ciuiles magistratus, reges & principes. Quare hi omnes vt pars et membra sunt Christianæ ecclesiæ, necessario etiam subsunt ecclesiasticæ hierarchiæ præsidii, qui sui imperij habentis moderetur eosdem, in suam mutuo, & totius corporis vtilitatem conspirantes teneat, omnes contineat in officio, & si ita exigat totius necessitas, administratione quoque & officio amoueat, & in locum eorum constituat alios, aut constitutos præcipiat per eos, ad quos hoc ipsum de iure aut consuetudine pertinet. Hæc enim necessario ad partem principantem pertinere in vnaqua libet communitate hominum, si inter ipsos subsistere debeat vnitatem & communio, euidentem demonstrat ratio, comprobata experimēto omnium ab initio societatum ciuiliū, atque etiam is (aduersus quem agimus) Marsilius XV. primæ suæ dictionis, philosophicis rationibus verissime comprobatur. Id quod libenter ab eodem acceptauimus.

Nihil est hic, quo quis subterfugiat: Si vt reges, aut imperatores Christiani, & super Christianum populum, sunt præcipua quædam & insignia membra Christianæ ecclesiæ, necesse est, vt tanquam eiusmodi subsint autoritati & iurisdictioni partis principantis in communitate ecclesiastica, vt cum Aristotelico loquar Aristotelice. Vtque hæc possit ab illis officiorum suorum rationem exigere, & commissos in eis excessus corrigere, velut hoc ipsum exigit Christiani populi & ecclesiæ vtilitas.

Quod si dixeris antiquiorem esse ciuilem autoritatem, imperatorum, regum, & principum, quæ sit Christianæ ecclesiæ, illam etiam apud ethnicos suam dignitatem habere, sua iura propria: & propterea, vt eiusmodi, non subesse illos, nec eorum autoritatem, iurisdictioni atque autoritati eius, cui totius ecclesiastici corporis commissum est regimen. Hic tecum non admodum pugnabo. Non enim dicimus, imperatores, reges, principes, sed nec vnumquemuis e populo simpliciter, & vt eiusmodi, subesse autoritati & iurisdictioni ecclesiasticæ: sed vt Christianos & Christiani populi imperatores, reges aut principes, hoc est, vt membra ecclesiastici corporis. Quid enim mihi, inquit ille, de his, qui foris sunt iudicare? Illi enim solius dei in hoc sunt subiecti iudicio. Sed nos, qui Christiani, utque magistratum aliquem gerentes inter Christianos, membra sumus vnus ecclesiastici corporis, eius rectori & capiti, vt eiusmodi, necessario sub-

Ecclesiastici corporis membra esse etiam laicos, etiam imperatores, reges & principes.

Eosdem ergo subesse imperio ecclesiasticæ hierarchiæ præsidii, &c. Officia partis aut principantis.

Cavilli re-motio.

iecti

iecti sumus propter Christum, cui nos in baptismo subiecimus. Ille potest gestorum a nobis officiorum rationem exigere, potest punire excessus & delicta in his commissa, secundum leges euangelicas & ecclesiasticas.

Per hoc tamē non tollimus, sed stabilimus potius ordinem politicum. Non enim negamus in subordinatis sibi magistratibus, inferiorum excessus per superiores debere corrigi in his, quæ proprie ad forum & iudicium illorum pertinent, usque ad primum in eo ordine, hoc est, regem in suo regno, & imperatorem in imperio. Sed quoniam plures sunt ciuiles ordines eiusmodi in vna Christi ecclesia, non tamen sibi subordinati mutuo, necesse est, ut peccata et excessus illorum primorum, seu in se inuicem, seu in suos, aut alienos subditos, si pax & vnitas conservari debeat in domo ecclesiastica, pertineant ad correctionem ipsius, qui vniuersæ ecclesiæ præsidet, & cui totius cura & gubernatio commissa est. Sed hæc in progressu illustriora erunt vniuersa.

Nunc vero ut euidenter diluamus inductas aduersus præassertam veritatem calumnias, quibus præcipue hūc librum destinauimus, illa Marfilij principalis demonstratio (cui innititur vniuersa, quam audisti, nō minus paradoxa, quā impia sententia, vniuersam autoritatem ecclesiasticam in nihilum redigens) excutienda est, quantum habeat ponderis aut efficaciam. Cuius hæc fere summa est: Nulli hominum conuenire iurisdictionis coactiuam autoritatem super alios, nisi per legislatorem diuinum aut humanum eiusmodi sibi demandata fuerit. Humanum legislatorem, ut superius indicauimus, vniuersitatem multitudinis intelligens, super quam esset autoritas eiusmodi. Diuinum vero, Christū aut Moysen, ut duæ tantum leges latæ sunt. Nulli autem sacerdoti aut episcopo, ut eiusmodi, a legislatore diuino demandatam autoritatem talē, sed interdictam potius. Ab humano vero, aut non demandatam, aut saltē ad nutū reuocabilem. Ex quibus necessario consequitur ea, quam ipse adstruit, sententia.

Sed nihil miræ est ex falsis omnibus falsam conclusionem consequi, falsa enim est & maior cui innititur, falsa quoque subsumptio, tamen alterum nobis sufficiat. Hoc mihi in primis respondeat, per quem legislatorem Iulio Cæsari competit principalis hæc & coactiuam autoritas in Romanam rempublicam; per quem Octauiano atque eius successoribus; nunquid per legislatorem diuinum aut humanum, & nō potius eam vsurparunt vi, scelere, perfidia, parricidio; nunquid non contra ius, fas & leges armis eadem occupata est in intus, primum a Iulio, deinde ab Octauiano, interfectis & proscriptionibus optimis ciuibus, se melioribus, dignioribus imperio. Iam ut mandata illis fuisset ab optimatibus & Romanis ciuibus in ipsam Romanam rempublicam, cuius legislatoris autoritate in regnum Iudæorum eadem illis competit; Iure belli dices, opinor. At ego rursus percontari pergam, quale ius est eiusmodi; Nūquid qui fortior est, & armis potentior, potest quilibet in imbecilliores dominationē sibi et principatum

Excitior
Marfilij illa
principa
lis ratio.

Impugna-
tio maioris
atque instan-
tia.

In iure bel-
li.

tum vsurpare; Et vbi hic illa demandantis principatum legislatoris, hoc est, Moysis, Christi aut vniuersitatis (ut ille nugatur) multitudinis supra quam esset principatus eiusmodi autoritas, cum armis & vi inuitis imperitas; Sed iure gentium, inquis, in eos, quos bello deuicerimus, obtinemus dominationem & imperium. Ergo hoc iam confiteris quod voluimus, videlicet secundum ius gentium non dependere principatum ciuilem a legislatore humano quem tu intelligis, hoc est, ab vniuersitate multitudinis, quæ per eam gubernatur & in finem ciuilem dirigitur.

Rursus te interrogo, Carolus ille Magnus, a quo legislatore humano (tuo more de legislatore loquendo) principatum accepit Romani imperij; Neque enim, opinor, a legislatore diuino eundem accepisse illum dices. Et cum diligenter perquiseris, non ab vniuersitate multitudinis, cui principatur imperialis eiusmodi autoritas, sed ab vno Romano pontifice accepisse principatum eiusmodi inuenies, quemadmodum post faciemus euidentius. Quod si etiam in moderno Carolo eius nominis V. qui nunc vna cum fratre Ferdinando felicibus auspicijs habenas moderatur imperij, tuum illud axioma expendis, etiam in illo ipso fallitatem eius clare conspicies. Huic competit imperialis autoritas, nunquid ab vniuersitate multitudinis subiectæ imperio, quam tu legislatorem humanum facis? Electus est, inquis, autoritate vniuersitatis. Hoc ipsum est, quod nobis demonstras, cupimus. Electum nouimus, sed æque quod ab vniuersitate multitudinis electus non sit, nouimus, siquidem a VII. tantum regni proceribus electum constat. Sed illi, inquis, nomine et commissione totius vniuersitatis eligunt. Quando obsecro, aut vbi, vniuersitas multitudinis subiectæ imperio, suas vices ea in re mandauit illis VII. Nunquam sane illud factum inuenies, sed hoc inuenies, Ottonem III. ex successione illius Caroli, cum heredes masculos non haberet, instituisse apud Gregorium V. Romanum pontificem, ut deinceps dignitatem illam perpetuo electiuam faceret, designatis ex vniuersis Germanici regni proceribus, VII. electoribus. Qua de re ille sanctionem apostolicam edidit, secundum quā & deinceps imperatores omnes atque etiā hic Carolus accepit imperiū. Quod vero vniuersitatis ea in re cōsensus petitus aut præstitus fuerit, nunquam inuenies. Sed post huius rei historiam clarius, certiusque explicabimus, & irrefragabilibus confirmabimus testimonijs.

Ierum te interrogo: Num pater in filios familias, dominus in seruos, autoritatem seu potestatem vllam coactiuam habeat? Habere nemo negauit vnquam. Sed cuius legislatoris autoritate, ut subsistat tibi maior illa tua (cuius hic falsitatem coarguimus) propositio? Humani ne? Sed toto orbe est parētibus & dominis in filios familias & seruos hæc autoritas. Delegauerit ergo necesse est totius orbis multitudo & vniuersitas hæc autoritatem parentibus & dominis, ita ut ante eam delegationem autoritas eiusmodi ipsis non competierit, quod nunquam fuisse certum est. Diuini ergo,

In imperio
Christiano
inchoato in
Magno Ca-
rolo.

Electores
imperij eli-
gere, nō ex
delegatio-
ne vniuer-
sitis mul-
titudinis,
sed ex auto-
ritate atque
ordinatio-
ne ecclesia-
sticæ hierar-
chiæ præsti-
dis.

Instituta itē
in autorita-
te patris in
filios fami-
lias, & do-
mini in ser-
uos.

secun-

secundum te, legislatoris autoritate, hæc ipsis necesse est autoritas compe- **D**
tat. A Moysē igitur aut Christo hanc ipsam habeat oportet, siquidem so-
los hos, ut ipse etiam cōsiteris, duos vsq; nunc legislatores diuinos noui-
mus. Sed certum est ante vtrumq; hanc fuisse autoritatem patrum in fi-
lios familias, & dominorum in seruos. Quare etiam hac parte euidenter
conuincitur falsitas primæ aut maioris propositionis assumptæ.

Sed dicis eius veritatem demonstratā eisdem rationibus, aut prorsus
similibus, quibus XII. capite dictionis tuæ primæ penes solam vniuersi-
tatem multitudinis ostendisti esse autoritatem ferēdi leges obligatorias,
mutato videlicet solo legis termino in terminum principantis.

Solutio ra-
tionū pro
demonstrā
da maiore
adductarū.

Rationes quidem illas audisti lector superiori capite, sed tam ineptas
& prorsus nullius ponderis, ut nisi sæpe, velut ad euidentes demonstrati-
ones, prouocaret ad easdem, non tulisset animus adscribere, nec nunc ali-
qua responsione dignaremur, ut cui causæ ab initio susceptæ seruire, non
traducendæ alicuius ignorantix insistere, decretum est. **E**

Primæ.

Nam ut a prima ordiamur, cum præmittēdo, illius tantum modo esse
ferendarum legum primam autoritatem, a quo solo optime leges ferri
possunt, subsumit, a sola vniuersitate multitudinis illud posse fieri, quis fe-
rat stupiditatem hominis? Accipe, ut sunt, immensam aliquam commu-
nitatem ciuilem, quale est Galliarum aut Hispaniarum regnum, aut Ro-
manum, quale adhuc est imperium, quo pacto vniuersitas alicuius ex his
ciuilibus multitudinis, optimis legibus ferendis erit idonea? Nam quomo-
do in vnum conueniet, ut de lege ferenda in commune deliberet? ut inue-
niat ac statuatur quod optimum? Ut autem posset in vnum cōuenire, pos-
set deliberare & conferre consilia, quis nesciat confusissimam multitudi-
nem ineptissime adhiberi ad consilia, ad inquisitionem eius, quod opti-
mum & vtilissime? De qua nō minus vere, q̄ festiuiter dixit quidam: **F**
Nihila veritate remotius multitudinis aut vulgi sententia. Nā quicquid,
inquit, laudat vituperio dignum est, quicquid cogitat vanum, quicquid
loquitur falsum, quicquid improbat bonum, quicquid extollit infame.
Et ab istiusmodi belua, imo a sola huiusmodi optimæ leges expectandæ
sunt. Quæ vnq̄ ciuilibus communitas, præsertim paulo numerosior confu-
sæ multitudinis consilio, optimas leges assecuta est? Certe Romani illi, q̄-
uis vnus tunc vr̄bis ciues, quamuis alioqui pene in populari dominatio-
ne viuentes, cum ab Atheniensibus petitas leges tabularum XII. etiā ad
suarē reipublicæ vtilitatem accommodari & ferri cuperent, hoc sane intel-
lexerunt, non esse vniuersitatem multitudinis ei negotio idoneam, quod
a paucis quibusdam prudētibus perageretur feliciter, sed decemuiratum
illi magistratum creauerunt. Siquidem viri boni, prudentes & docti, qui
soli vtiliter huic adhibentur negotio, in omni multitudine pauci sunt re-
spectu cæterorum, & vbiq; verum stultorum infinitum esse numerum.
Quorum in vniuersitate multitudinis vbi numeratur suffragia, quis tan-
dem ali-

Romani de
cēuiros cre-
arunt feren-
dis sibi le-
gibus peti-
tis ab Athe-
nensibus.

A dem alicui concilio locus foret? Vides itaq; lector, qualis hæc sit demon-
stratio, quæ magis oppositum concludit q̄ propositum. Nam si ab vlla
maiore ita verissime subsumas, Ab vniuersitate multitudinis optimas le-
ges ferri non posse, concluditur penes eandem non esse legum ferenda-
rum autoritatem.

Retorsio rā-
tionis in op-
positum.

Eiusdem efficacix est secunda demonstratio, quæ supponens apud il-
lum esse autoritatem legis ferendæ, qui potest facere ut eadem obseruen-
tur, subsumit a sola vniuersitate multitudinis illud posse fieri. At ego con-
tra subsumā verissime ab vniuersitate multitudinis nullo modo id pos-
se fieri. Et sic recte concludam oppositum, non propositum. Certum est
enim rectoris & principis illud esse officium, non confusæ multitudinis,
quæ regi necessario indiget illius imperio, cuius autoritate observatio le-
gum exigitur a subditis & punitur transgressio. Quod tertia ratio assu-
mit per vniuersitatē tantum multitudinis fieri aut institui debere, ex quo **B**

Secundum,
rationis in-
efficacia.

Retorsio ra-
tionis in op-
positum.

Tertie de-
monstratio
nis ineffica-
cia.

optime facto pendet totius vtilitas, secus autem detrimentum, est eviden-
ter falsum. Quādoquidem ab vniuersitate multitudinis, ut indicauimus,
nihil eiusmodi potest optime fieri. Sed recte assumpsisset ab illo eiusmodi
fieri, curariq; oportere, a quo optime possunt fieri. At in omni præfer-
tīm magna communitate, hæc optime fieri autoritate principis, vna cum
delecti senatus ex viris prudentibus & bonis consilio & consensu, docet
recta ratio comprobata consensu atq; vsu omnium pene mortalium ab
initio. Per quod etiam quartæ eius demonstrationi satisfactum est. Vi-
des itaq; lector in quos fumos euanerit demonstrationum hic appara-
tus, quibus ille fidebat tantopere, quibus demonstratum vult apud solam
vniuersitatem multitudinis esse autoritatem ferendi humanas leges obli-
gatorias, & demandandi alicui autoritatem iurisdictionis super alios. **Quartæ.**

Iam ut vera esset maior illa assumpta propositio, subsumptionem ta-
men aut minorem falsam esse libro præcedenti irrefragabiliter demon-
stratum est. Scilicet, non est data Petro atq; eius successoribus ecclesiasti-
cæ hierarchiæ principibus super vllum hominem, vlla iurisdictionis, vlla
præcipiendi, statuendi, aut alios sub vlla pœna, aut huius, aut futuri se-
culi obligandi autoritas. Et tu profer, si potes, vel centum hominum socie-
tatem, cuius vel minimo tempore sine huiusmodi inter ipsos autoritate
conseruata fuerit vnitas, vbi nemo potestatem habet componere exortas
(ut homines sumus) inter nos quæstiones, rixas, discordias, nemo alterius
sit iudicio obnoxius? Quod si vel centum hominum societatem absq; su-
periori inter ipsos etiam coactiua transgressionum autoritate vel ad mo-
dicum tempus conseruari est impossibile, quo pacto quisq̄ sanæ mentis
adducetur, ut credat sine autoritate eiusmodi catholice Christi ecclesiæ
ex nullis nō gentibus, nationibus, linguis, populis toto orbe infinita mul-
titudine diffusis vnitatem ab initio ad consummationē vsq; seculorum
(ut plane est necessariū) posse cōseruari? Quo pacto in re tam necessaria **C**

Demonstra-
tur minoris
falsitas.

Necessaria
autoritas
coactiua ec-
clesiasticæ
hierarchiæ
prædis su-
per vnuer-
sam eccle-
siam.

Christum suae defuisse ecclesiae, cuius umbræ & figuræ veteri eadem in re constat tam fuisse prouisum diligenter? Scilicet, ignorauit æterna dei sapientia quod nulli consideranti materiam, ex qua construenda erat ecclesiastici huius ædificij immensitas, non euidenter videtur necessarium, inter membra ecclesiastici huius corporis, inter pastores ecclesiarum (ut homines omnes sumus) quæstiones nonnunquam oriri, controuersias & iurgias. Qui si nullius in his essent iudicio obnoxij, quis dissidentes in Christianam unitatem reduceret? Quis componeret exortas quæstiones & controuersias? Nunquid uideres in Sunamite choros castrorum? nunquid Hierusalem edificatam uelut ciuitatem quamlibet nobilissimam, cuius ciues in unum conueniunt? Et quæ hic foret pax atque unitas in domo ecclesiastica, & non potius plusquam Babylonica, tetra horrendaque confusio? & non tot pene schismata, tot sectæ quot capita? Et cuius tandem, si diuini legislatoris fuit vox illa ad Petrum: Quodcumque ligaueris super terram, ligatum erit etiam in caelis? Illi itaque a legislatore diuino data est super nos præcipiendi & nos obligandi autoritas absque ulla exceptione, absque restrictione, nullo habito respectu imperatorum, regum, principum, & nobis omnibus imposta illi obsequendi necessitas.

Sed non accepit, inquit, ille coactiuam potestatem a Christo in præceptionum suarum transgressores. Credo negarent hoc tibi Ananias cum uxore Saphira, qui ob fraudatam exiguam partem precij sui agri diuidendi, quod ad pedes apostolorum deposuerant, ad incutiendum terrorem cæteris uita multati sunt, & in se experti autoritatis Petri coactiuam aut punitiuam efficaciam. Sed esto, non acceperit is autoritatem morte aut supplicio afficiendi suarum & Christi præceptionum transgressores quam nec patres acceperunt in filios familias, nec præceptores in discipulos, nec in seruos dominorum: tamen etiam illi habent in filios familias & discipulos, uirgas, flagella, & alias coactiones conuenientes & licitas: atque hi in seruos, flagra, compedes, carceres. Itaque & Petro & ecclesiae Christus tribuit, non solum autoritatem mandandi & præcipiendi omnibus, qui in ecclesiastica domo sunt, ipsis obediendi necessitate imposta, sed etiam potestatem abscindendi suis mandatis & præceptionibus contumaciter inobedientes a communione corporis ecclesiastici. Quæ poena Christianis merito omni morte terribilior, magisque formidanda est omnibus armis secularium principum, omnium eorum coactiuam potentiam (ubi uiget Christi religio) delinquentes coercet, frenat & cohibet efficacius. Si, inquit ille, ecclesiam non audierit, sit tibi tanquam ethnicus & publicanus. Et cui tandem uere Christiano potest non esse quauis morte terribilior, esse uelut ethnicum, qui non est pars Christianæ ecclesiae, non amplius contineri in illa arca, extra quam nulli salus est?

Theodosius ille Christianissimus aliqui imperator, tamen pro humana fragilitate naturæ, præcipitis & inconsultæ iracundiæ, præsertim si quando iusta aliqua indignatione accenderetur, cum Thessalonice orta

seditio

A seditione, ex suis magistratibus aliquot a furenti multitudine saxis obruti et indigne tractati essent, ipse furorē furori obijciens, in promiscuam multitudinem immisso milite magnam stragem edidisset, & paulo post Mediolanum ueniens ad templum de more procederet, a B. Ambrosio tunc Mediolanensi episcopo sibi occurrenti ante vestibulum, ingredi libera oratione prohibitus, & reprehensus de admissio scelere, excommunicationis vinculo ad condignam usque satisfactionem subiectus est, iussusque reuerti in palatium & ferre patienter vinculum, quod ipse omnium dominus desuper approbaret. Quibus, inquit ille, uerbis motus imperator, ut qui in sacra educatus doctrina sciret, quæ sacerdotum, quæque imperatoris essent officia, cum gemitu & lachrymis in regiam reuertitur. Longo autem post tempore (octo enim menses abierant) uenerat natalitium saluatoris nostri festum, at imperator in regia sedebat lamentans & lachrymarum impendens stillicidia. Quo animaduerso Ruffinus tunc aulae magister, cuique ob familiaritatem liberius cum imperatore loquendi potestas esset, accedit & requirit tantarum lachrymarum causam, tum imperator acerbe eiulans, & largiter lachrymas profundens: Tu quidem Ruffine, inquit, ludis, meorum enim malorum sensu haud tangeris. Ego uero gemo lamentorque in consideratione calamitatis meæ, quod cum seruis & mendicis pateat diuinum templum, illique libere ad deprecandum dominum suum ingrediantur, mihi cum illud inaccessum, tum insuper & cælum occlusum sit. Memoria enim teneo dominicam uocem, quæ manifeste dicit: Quicumque ligaueris in terra, is & in caelo erit ligatus. Tandem cum Ruffini uerbis animatus, & in spem adductus impetrandæ absolutionis ab Ambrosio, præmissum illum ad exorandum episcopum oratorē ipse subsequeretur, nec posset a Ruffino flecti Ambrosius, cum peruenisset, inquit, ad septa sacra, ipse quidem templum ingredi non præsumpsit, sed accedens ad pontificem in edicula salutatoria desidentem, prouolutus ad eius genua obsecrat ut se uinculis absoluat. At Ambrosio tyrannicum dicente aduentum eius, ut qui vim uideretur inferre diuinis legibus, & absolutionem ab anathemate, sine legitima satisfactione, imperiali quodammodo factu extorquere: Ego, inquit, contra legum sanctiones minime me effero, neque contendo inique sacra intrare vestibula: sed te oro, ut uinculis me exoluas, utque tibi in mentem ueniat communis domini clementia, neu ianuam mihi occludas, quam omnibus qui poenitudine ducerentur, ipse dominus aperuit. Contra uero percontante pontifice, quam condignam poenitentiam ostendisset post tantum admissum scelus, qua medicina curasset grauissima illa uulnera, respondenteque imperatore ipsius esse medicinam temperare, qua uulnera illa sua possent curari, suum uero eadem uicitanam exegit Ambrosius, ut legem de dilatione uindictæ scriberet, qua iracundiæ suffragia irrita redderentur. Et ita demum ab excommunicatione solutus, & templum ingressus, nec stans, nec genibus

T t ij flexis

Ambrosij
libertas et
ga Theo-
doli.

Nota exem-
plum reli-
giosissimi
imperato-
ris Theodo-
sij.

Nota uere
Christianam
sententiam
sapientissi-
mi impera-
toris de co-
actiua ec-
clesiæ auto-
tate.

Humilitas
& poeniten-
tia Theo-
doli.

Qua horri-
bilis poena
ecclesiasti-
carum cen-
surarum.

Theodore
tus eccle. hi-
sto. lib. 5. ca-
pit. 18.

Hinc perpe-
de autorita-
tis ecclesia-
sticæ coacti-
uam effica-
ciam super
Christia-
nos reges et
principes.

flexis supplicabat domino: sed pronus humi prostratus, Davidicam vo-
cem emittebat: Adglutinata est pavimento anima mea, vivifica me secun-
dum verbum tuum domine, manibus capillum vellens, & frontem per-
cutiens, ac guttis fidelium lachrymarum pavementum irrigans dari sibi
veniam petebat. Audis impie, audis hostis autoritatis ecclesiasticæ, eiusdem
vim coactivam super reges & principes, quæ nullo negotio, sine vlllo tu-
multu, absq; seditione, bello aut concussione reipublicæ sibi subiecit, sibi
humiliauit imperatorem & imperium, atq; vtilissime vindicavit admis-
sum a principe in manifestissimum scelus in reipublicam, & suos subditos.
Quod non potuisset vniuersa totius imperij coactiva potestas, quæ prin-
cipibus subserviens, etiam impijs ad flagitia, nulla tamen vi redigitur in
ordinem, & coercetur ab autoritate illa coactiva, quam Christus dedit ec-
clesiæ, modo vigeat in ea Christi fides & religio, Audis sapientissimis &
Christianis dogmatibus rite imbutum principem non ignorasse vim ter-
rificam ecclesiasticæ illius gladij: Quo mihi, inquit, non solum diuinum tem-
plum, sed insuper & coelum occlusum est. Memoria enim teneo domini
cam vocem: Quemcunq; alligaueritis in terra, is & in coelo ligatus erit.
Quam vti nam memoriter etiam tu tenuisses, & quemadmodum ille Chri-
stianissimus imperator, etiam tu orthodoxe & Christiane intellexisses,
& non erupisses in voces illas contra matrem tuam blasphemias. Quin et
multos tyrannos inuenies, quos nulla potestas coactiva secularis cohibe-
re potuit, ecclesiasticarum censurarum terrore fuisse cohibitos. Desideri-
um Longobardorum regem, Romam proficiscentem, Adrianus pontifex
sub anathematis interminatione prohibuit, ne Romanæ ecclesiæ terras in-
grederetur, quæ apud ferocissimum atq; impium Longobardum tantum ta-
men momenti extitit, ut confusus tacitusq; retrocedens Papiam reuersus sit.

Multos ty-
rannos, quos
nulla secu-
laris pote-
stas cohibe-
re potuit, ec-
clesiasticarum
censurarum
terrore fuisse
cohibitos.

Vna Henrici
III. histo-
ria euidenter
comproba-
ri, quanto
omni vi, om-
nibus ar-
mis in cohi-
bendis, &
sceleribus,
& scelera-
tis, effica-
cior sit au-
toritas ec-
clesiastica.

Sed vnam ex multis Henrici eius nominis quarti, hic libet aliquanto
prolixius tragœdiam adscribere, non enim erit sine operæ precio, & eu-
dentissime demonstrabit, quanto sit efficacior omni vi, omnibus armis
in cohibendis, & sceleratis & sceleribus autoritas ecclesiastica. Hic itaque
cum in omnia scelera & flagitia prolapsus, euerso iam statu reipublicæ, tur-
bata tranquillitate ecclesiarum, ablata maiestate imperij, euacuata autori-
tate principum, in uersis moribus, abolitis legibus, & secundum propheta-
ræ elogium, inundantibus maledictio, mendacio, homicidio, furto, postre-
mo diuinis, humanis, sacris, prophanis confusis omnibus, ipsi iam regno
& imperio plane esset intolerabilis, nec optimatum & populorum ad-
uersus eum toties facta coniuratio de abrogando ipso, & substituendo
alio quicquam proficeret, sed reipublicam misceret cædibus, incendijs
& depopulationibus, ipso (vt callido erat ingenio) omnia eorum consilia,
sceleratissimorum quorundam sibi obgratorum opera, inturbante, im-
pediente ac dissipante, & optimates, quibus curæ erat reipublicæ salus,
persequente carceribus, proscriptionibus & nullo non persecutionis ge-
nere

A nere, cum insuper vniuersalis ecclesiæ pastorem admonentem corrigien-
temq; contempisset, tandem ecclesiasticæ communioni illi interdictum
est a Gregorio septimo Ro. pontifice vna cum quibusdam, quorum o-
mnia faciebat consilio, & quos suæ impietatis ministros, consiliarios & fau-
tores habebat. Inter quos cum Guilielmus Traiecten. episcopus causam
regis contra bonum & æquum tueretur obstinatius, & propterea non so-
lum nihili faciendam Romani pontificis excommunicationem alijs per-
suadere conaretur, sed etiam publice diebus solennibus inter missarum
solennia, ore rabido multa declamaret & maledicta congereret in sanctum
pontificem, perierum, adulterum & pseudapostolum illum appellas, bre-
ui post grauissima ægritudine derepente correptus, & vlticem in se dei
manum sentiens miserabili eiularu coram adstantibus omnibus vocifera-
tus iusto dei iudicio, & vitam presentem se amisisse, & æternam, quod
in gratiam regis ecclesiasticæ autoritati fecisset iniuriam, & Romano pon-
tifici viro sancto & apostolicarum virtutum sciens & prudens intulisset
graues contumelias, & inter has ipsas voces sine vlla reconciliatone aut
salutari poenitentia expirans infelicem spiritum, cæteris quidem vna cum
rege excommunicatis terribili exemplo extitit, & optimatum omnium
animos religione impleuit, ita vt se paulatim omnes a palatio subtraherent,
ne vetitæ communionis culpam poenamq; incurrerent, nec ad regem, li-
cet crebris & solennibus iussionibus euocati, redire substinebant, satius
ducentes regem, quæ deum offendere, corporis quæ animæ iacturam facere.
Quamuis ille contra frustra irasceretur, fremeret, & minabundus in om-
nes insaniret, iactitans iniustam & nihili pendendam in se Romani pon-
tificis sententiam, in quem & alios sibi inobediētes, gladium suum, quem
iuxta Apostoli vocem ad vindictam malorum accepisse se iactitabat, ius-
te districturus esset, & rebellionis meritas poenas exacturus. Sed plus
C valuit apud principes Christiana religio, quæ destituta iam auxilijs vana
principis comminatio: quin potius communi voto liberandæ reipubli-
cæ ab impij regis seruitute, oppressione ac tyrannide, amplissimo nume-
ro Triburiam conuenientes, & regis oratoribus, per quos omni emenda-
tione promissa ipsis reconciliari studebat omnem imperio cladem & ca-
lamitatem per illum illatam replicantes: Hæc, inquit, dum sola vitæ tem-
poralis detrimenta, dum solam famæ & existimationis labem minitaren-
tur, tamen si viris ferenda non essent, tulimus tamen, ne contra iusturandū,
quo tenebamur, præcipitanter impudenterq; venire videremur, & dum
gloriæ consequere conaremur, animarum nostrarum naufragium patere-
mur. Nunc vero cum ab ecclesiæ corpore propter flagitia sua apostolici
anathematis mucrone præcisus sit, cum ei communicare sine comunio-
nis ecclesiasticæ damno & fidei iactura non possimus, cum fidē nostram
multis apud eum sacramentis implicitam Romanus pontifex apostoli-
ca autoritate explicuerit, extremæ profecto dementiæ foret diuinitus ob-

Henricus ex
communi-
catus a Gre-
gorio.

Guilielmi
Traiecten.
episcopi po-
tificis in im-
peratore cæ-
sare contem-
ptoris mise-
rabilis exti-
tus, reliquis
horribili
exemplo ex-
titit.

Hanc per-
pende com-
munē Chri-
stianorum
principum
sententiam
de mucro-
ne apostoli-
ci anathe-
matis.

Hinc nota, quale ex cōfessione imperij sit nostrorum imperatorum officium.

Hic vide, quō subditis imperij legibus sit agendū aduersus suū principem, & sub quo iudice.

Ro. pontifex iudex imperatoris, idq; cōfite impertio.

Annū excommunicationē passus ipso facto priuatus regno et imperio.

latam salutis occasionem, non obuijs (vt dici solet) manibus excipere. Breuiter respondent immobiliter se fixum animo tenere, vt absq; vlla dilatione virum sibi prouiderent, qui præcedat, inquit, nos & prælietur bellum dñi ad expugnandam & destruendam omnem cuiuscunq; hominis altitudinem, eleuantem & extollentem se aduersus iustitiam & veritatem dei, & sanctæ Rom. ecclesiæ autoritatem. Hæc tum erat procerū & electorum imperij ad oratores regis responsio, quā tamen maturiori deinceps consilio tēperantes & sane perpendentes alterius electioni nondum esse locum, donec ille legitimo iudicio non esset priuatus imperio, die insequenti suos ad regem destinarunt, qui ei dicerēt, tamen si nec in pace, nec in bello vlla iustitiæ aut legum ipsi cura fuisset, se tamen legibus cū eo velle agere. Et quamuis crimina, quæ illi obijcerentur, omnibus constarent luce clariora, se tamen rem integram Ro. pontificis cognitioni referuare. Acturos se cum eo, vt in die purificationis S. Marię Augustam occurrat, ibiq; celeberrimo totius regni principum conuentu habito, discussis vtrinq; partium allegationibus ipse suo iudicio, vel addicat, vel absoluat accusatum. Quod si ante diem anniuersarium excommunicationis suæ, suo præsertim vicio non absoluat, absq; retractatione in perpetuū causa ceciderit. Nec legibus deinceps regnum repetere possit, quod legibus vltra administrare annuam passus excommunicationem nō possit. Si oblatam conditionē grante amplexetur, & Ro. pontifici per omnia subditum se dicto obtemperantem fore polliceatur, hinc se experimentum capturos, si omnes, quos ille excommunicauit, extemplo a conuictu & contubernio suo amoueat. Ipse in urbem Spireñ. dimisso exercitu sedat, ibiq; solo Verdunē. episcopo, paucisq; ministris, quos tamē sententia principū ab hac excommunicatione integros incorruptosq; probauerit, contentus priuatā interim vitam agat, ecclesiam non ingrediens, nihil circa publica negocia suo iure disponens, nullam regij apparatus pōpam, nulla regis dignitatis insignia sibi iuxta solitum adhibens, vsq; ad synodicam suæ causæ examinationē. Præterea ciuitatem Vuormatiē. quam expulso episcopo, dissipato cœlestis militiæ sanctuario, arcem belli, spelūcamq; latronū fecerat, abducto præsidio episcopo Vuormatiē. restituit, datis insuper sacramentis & obsidibus, ne quid deinceps rebelliois aut insidiarū a ciuibus timere debeat. Porro si quid horū præuaricaretur, tum se omni culpa, omni iuristurādī religione, omni perfidiā infamia liberatos, non expectato vltius Rom. pontificis iudicio, quid reipublicæ expediat communi consilio visuros. Qua necessitate coactus rex, qui suas omnes spes, omnesq; copias in arcitū coactas videbat gratulatus sibi, quod aliqua quantumuis foeda conditione vrgentem ad præsens calamitatem declinasset, promptissime per omnia obedientiam pollicetur, statimq; episcopos & principes aliquot excommunicatos, quorum antehac opera consilijsq; gratissime utebatur, omnes castris egredi iubet. Vuormatiā abdu-

A abducto illinc militari præsidio episcopo restituit. Ipse dimisso exercitu iuxta conditū cum paucis Spirā contendit, ibiq; intra terminos & leges, quas præscriperant principes, aliquanto tempore vitam moresq; medicriter cohibebat. Principes vero confestim legatos Romam destinarunt qui papam omnem rei gestæ ordinem edocerent, enixeq; flagitarent vt sedandis per Germaniam tantis bellorum civilium tēpestatibus, ipse statuta die suam non dedignaretur præstare præsentiam. Rex etiam certo sciens omnem in eo suam verti salutem, si ante anniuersariū diem excommunicatione absolueretur, nec satis tutū suis rationibus existimans, vt expectato intra Germanias Romani pontificis aduentu sic infenso iudici, sic obstinatis accusatoribus, suam causam ventilandam addiceret, optimum sibi factū iudicauit, vt in Germanias proficiscētī pontifici intra Italiam occurreret, & anathematis absolutionē quoquo posset modo impetrare cōnaretur. Hac impetrata, cæteram rebus difficultatē facile adimendam, cum colloqui principibus, & conferre consilia, fidemq; amicorum in aduersis implorare nulla deinceps veteret religio. Igitur media hyeme paucis ante natalem domini diebus Spira discedens, cum vxore & paruulo filio iter aggressus est. Similiter quoq; & cæteri excommunicati obtinendæ citius absolutionis studio ardentissime iter accelerabant in Italiam, nec tamen in societatem itineris regem admittere, Romani pontificis metu absterriti patiebantur. Superatis a rege cæteris itineris difficultatibus hyeme asperrima, montes per quos transitus erat in immensum porrecti, & mole niuium, glacialique frigore obrigentes, per lubricum precipitemque descensum, nec equitis nec peditis gressum sine periculo admitterebant, & ediuerso vrgebat anniuersarius excommunicationis dies e vicino imminens, nec vllas accelerandi itineris moras patiebatur. Itaq; omni conatu, arte, ingenio, opera quoque & manibus conductorum C ad hoc indigenarum viribus euincens pericula, vix tandē cum graui fatalis suæ periculo, ad campestria Italiæ peruenerunt. Pontifex interea rogatus a Germaniæ principibus, vt in purificatione S. Mariæ ad discutendā causam regis Augustæ occurreret, Roma egressus & quantum poterat profectionem accelerans, vt statuto die præsto esset, ex insperato audiens regem iam esse intra Italiam, Canusium diuertit, illic subsistens donec consilium aduentus eius certius exploraret, vtrum scilicet veniam commissorum postulare, an vero excommunicationis velut iniuriam militari manu persequi veniret. Quo regem præuenerunt cæteri excommunicati episcopi & seculares principes, quos rex extrema necessitate compulsus a latere suo amouerat, & veniam præsumptæ rebellionis, atq; vt excommunicatione soluerentur, nudis pedibus, laneisque ad carnem induti supplices postulabant. Pontifex his qui veraciter peccatum suum agnoscerent & desererent, non esse aiebat misericordiā denegandā: sed longam inobedientiā & diu incretam peccati rubiginē diuturnioris pœnitentiæ

Pontifex a principibus acceritur in Germaniā arbiter & iudex sedandis regni turbulibus.

Rex media atq; asperrima hyeme cōtendit in Italiam oblinēde absolutionis grā.

Excommunicati cæteri episcopi & seculares principes regē puenientes, sub q̄ humiliatione & pœnitentiā reconciliari obtinuerunt.

igne exuri & excoqui oportere. Quapropter si eos reuera facti poeniteret, D
 æquo animo paterentur quodcumq; sanandis vulneribus eorum adhibe
 ret ecclesiasticæ correctionis cauterium, ne ex facilitate indulgentiæ, culpa
 quæ aduersus sedem apostolicam, & disciplinam ecclesiasticam atrox &
 vehemens præsumpta fuisset, vel parua, vel nulla videretur. Illos pa-
 ratos se poenitentibus ad omnia quæ imposuisset sufferenda episcopos o-
 mnes a se inuicem separatos præcepit singulis cellis solitarios includi, nec
 vllum cum aliquo habere colloquium: ad vesperam autem cibi & potus
 mediocri mensura refici. Laicis quoque pro ætatis & virium considerati-
 one singulis congruentem poenitentiam indixit. Ita per aliquot dies exa-
 minatos tandem ad se vocauit, & leniter pro admissis obiurgatos, & ne
 quid simile deinceps admitteret cõmonitos a vinculo excõmunicationis
 absoluit. Interea & rex per Mechtildem Comitissæ, aditum tētabat ad pōti-
 ficis gratiã, cum qua ex primis Italix principibus, quorū autoritatē magni
 apud eū momenti esse non ambigebat, obsecratū misit, vt excõmunicati-
 onis vinculo absolueret, nec principibus Theutonicis, q ad accusandum
 eū stimulo inuidiæ magis q̄ zelo iustitiæ exarsissent, temere fides haberet.
 Quibus auditis cū papa causam hãc vniuersam rejiceret in diē statutum
 Augustæ & suaderet, vt illic vna cū regni principibus fiducialiter occur-
 reret, si suæ consideret innocentia: se enim illic discussis vtrarumq; parti-
 um allegatiõibus, nec odio nec gratia deuoluendū ad iniuriã, sed iuxta ec-
 clesiasticas leges q̄ rectissimam possit de singulis sententiam laturæ esse. Et
 illi cõtra instarent, regē illius iudicium nusq; terrarū subterfugere, vt quem
 sciat æquitatis & innocentia: incorruptissimū vindicē: sed e vicino iam vr-
 gere diem anniuersarium q̄ excõmunicatus fuisset, & principes regni hac
 occasione suspensos attentosq; anxie rei euentū præstolari, vt si ante hunc
 diem excõmunicatione non absoluat, deinceps iuxta palatinas leges in di-
 gnus regio honore habeatur, nec vltra pro asserenda innocentia sua audi-
 entia mereatur: proinde obnoxius supplicare, & hoc omni q̄ papa iubeat
 satisfactionis genere paratū emereri, vt solo interim anathemate absol-
 uatur, & ecclesiasticæ cõmunionis gratiã recipiat, responsum ex integro
 quacumq; die, quocumq; loco papa præcipiat (tanq̄ nihil hac cõuentione
 actum sit) omnibus quæ accusatores eius obiecerant criminibus, & iuxta
 sententiam eius, vel retenturus regnum si obiecta purgasset, vel æquo ani-
 mo, si causa cecidisset, amissurus. Pontifex id quod post accidit veritus, ta-
 men superatus importunitate perurgentium, vix tandem exoratus annu-
 it, vt veniret cominus, & si veram pro admissis poenitudinem gereret, cul-
 pam, quam apostolicæ sedi contumeliam irrogando contraxerat, sedis a-
 postolicæ decretis nunc obediēdo expiaret. Venit itaq; vt iustum fuerat,
 & cum castellum illud triplici muro septum esset, intra secundum muro-
 rum ambitum receptus, foris derelicto omni comitatu suo, deposito cul-
 tu regio, nihil præferens regium, nihil ostentans pompaticum, nudis pe-
 dibus,

Rex qbus
intercessori-
bus tētabat
aditum ad
pontificis
gratiã.

Quātus me-
tus annuæ
excõmuni-
cationis.

Nota reco-
gnitionem.

Poenitentia
regis.

A
dibus, ieiunus a mane ad vesperam perstabat Romani pontificis senten-
 tiam præstolando: hoc secundo, hoc tertio die fecit, quarto demum die in
 conspectum eius admissus, his tandem conditionibus excommunicatio-
 ne absolutus est, vt loco & tempore quacumque papa designasset, euoca-
 tis ad generale concilium Theutonicis principibus præsto esset, & accu-
 sationibus quæ intenderentur, responderet, ipso papa, si ita videretur, co-
 gnitore causarum assidente, & ad eius sententiam, vel retineret regnum,
 si obiecta purgasset, vel æquo animo amitteret, si probatis criminibus,
 regio deinceps honore indignus iuxta ecclesiasticas leges decerneretur,
 nullam siue retento, siue amisso regno, huius iniuriæ vindictam a quo-
 quam hominum in perpetuum exacturus. Vsq; ad eum autem di-
 em, quo causa eius legitime discussa terminaretur, nulla regij cultus or-
 namenta, nulla regix dignitatis insignia sibi adhiberet, nihil circa rerum
 publicarum administrationem, iuxta consuetudinem suo iure ageret,
 nihil quod ratum fore oporteat decerneret: postremo præter regali-
 um seruitiorum exactiõem, quibus ipse & sui necessario sustentandi fo-
 rent, nihil regium, nihil publicum vsurparet. Omnes etiam qui ei sub iu-
 re iurando fidem dixissent, ab huius sacramenti vinculo & conseruan-
 dæ erga eum fidei debito, apud deum & homines interim liberi, expe-
 ditique manerent. Rutherfordum Bambergensē, episcopum, & Vdalricum
 de Cosheim, & ceteros quorum consilijs se rempublicamq; perdidisset,
 a sua in perpetuum familiaritate amoueret. Quod si purgatis quæ obijce-
 rentur potens confortatusque in regno perstitissent, subditus Romano
 pontifici semper, dictoque obtemperans foret, & ad corrigenda quacun-
 que in regno eius contra ecclesiasticas leges praua consuetudine inole-
 uissent, consentiens ei & pro virili portione cooperaturus existeret. Ad
 vltimum si quid horum præuaricaretur, irritam fore hanc (quæ nunc
 tantopere expetita sit) anathematis absolutionem: quinimo iam pro con-
 uictio confessoque habendum esse, nec vltra pro asserenda innocentia sua
 audientiam impetraturum, principesq; regni omni deinceps quæstione
 cuncta iurisdictioni religione liberatos, regem alium in quem communis
 consensisset electio, creaturos esse. Rex gratanter accepit cõditiones, & ser-
 uaturum se omnia, q̄ sanctissimis poterat assertionibus, promittebat, atq;
 etiam septima manu adhibitis sanctorum reliquijs iurabat, atq; hoc pa-
 cto ab excommunicatione absolui meruit.

Hæc ex iuratis illorum temporum scriptoribus, tam Germanis, q̄
 Italis aliquanto recollecta diligentius & coacta in compendium hic libu-
 it adscribere, tametsi pro re & argumento aliquanto forte prolixius, ta-
 men ex quibus est euidenter cernere Christum non destituisse Petrum
 & successores eius ecclesiasticæ hierarchiæ præsides, autoritate iurisdi-
 ctiõis etiam coactiua in vniuersam familiam ecclesiasticam, etiam in prin-
 cipes, reges, imperatores, & quotquot demum membra sunt ecclesiastici

Sub qbus
conditioni-
bus eccle-
siæ reconci-
liari obti-
nerit.

Ex prædi-
ctis patere,
ecclesiasti-
cæ hierar-
chiæ præsi-
des nō desti-
tuit authorita-
te iurisdi-
ctionis co-
actiua in
vniuersam

corpo

corporis. Vtq; vniuersa ciuilibus quae inter nos est autoritas, subiecta & sic **D**
 & fuerit auctoritati & iudicio ecclesiasticae hierarchiae principis. Quam
 longe efficacior & formidabilior (constante videlicet inter nos re-
 ligione Christiana) in se experiebantur omni gladio ancipiti, omni arma-
 ta potestate, & nulla alioqui vi, nullis armis expugnabiles tyrannos & prin-
 cipes, subijcientem sibi, & ad terram vsque humiliantem. Cuius quod
 nunc languidior vis sentitur & parum efficax, alia nulla causa est, q̄ sub-
 lata & extincta inter nos Christianae religionis & fidei, quae quantum
 vbicunq; viget, tantumdem viget ecclesiastici gladii auctoritas. Tanto
 ille terrori cuique est, quantum credit Christo, qui contumaciter inobe-
 dientes ecclesiae aut eius praesidi, illo praecidi affirmat ab vniuersitate ecclesia-
 stici corporis, extra quam nulli salus, sed omnibus coelum clausum est.
 Sed quid tibi ex enarrata iam Henrici videtur tragedia? Nunquid non
 vides intellexisse imperium, cui delinquentem grauius & enormiter su- **E**
 um principem denunciare oporteret; cuius subesse iudicio & imperio?
 Cuius auctoritate & sententia accusatus aut retinere, aut amittere debe-
 ret imperium? Tametsi (inquiunt) obiecta illi crimina luce sint clario-
 ra, se tamen legibus cum eo velle agere, & rem integram Romani pon-
 tificis cognitioni reseruare, vt totius regni celeberrimo conuentu ipse
 cognitor causa sedeat, ipse suo iudicio vel absoluat, vel addicat accusa-
 tum. Vides quo pacto a subditis cum suo principe agendum sit legi-
 bus. Vides iudicem principum, regum & imperatorum, vides ad quem
 pertineat eos absoluere aut addicere. Cuius auctoritate amittere aut reti-
 nere regna & imperia, idque consona confessione & vniuersi senten-
 tia omnium imperij optimatum & procerum, atq; adeo ipsius etiam im-
 peratoris & principis. Audis insuper leges palatinas, secundum quas an-
 nuam excommunicationem passus vltra administrare non possit regnum
 aut imperium. Vides denique vim coactiuam auctoritatis & gladii eccle- **F**
 siastici, vt nulla vi, nullo negotio, nullo tumultu, principalem illam auto-
 ritatem in ordinem redegerit; quantum se demittere ac humiliare coege-
 rit; vt deposito omni cultu regio, nec in conspectum admissus pontificis, qua-
 triduo nudis pedibus, & ieiunijs a mane ad vesperam humiliter expecta-
 re eius sententiam; quas illi impositas conditiones grater acceptare? Et
 adhuc negas Romano pontifici in vllum hominem competere superio-
 rem iurisdictionis auctoritatem, quae aliquam coactionem habeat?
 Sed illi, inquis, simplices & stolidi, nec suam auctoritatem satis intelli-
 gentes, nimium submitiendo se sacerdotibus regnum perdiderunt &
 imperium. Ego vero nihil minus apud illos fuisse dignitatis, auctoritatis
 & sapientiae, q̄ apud hos nostros inuenio. Imo tanto haec omnia apud il-
 los potiora, quanto potior apud eosdē vigeat Christiana religio: quam
 a ceruicibus suis excutere volentes nostri, & ecclesiae Christi detrectan-
 tes obedientiam debitam, simul omnem etiam in suos auctoritatem, & illo-
 rum

Quae causa,
 cur nunc lan-
 guidior sit
 auctoritas ec-
 clesiastica.

Perpēdere re-
 cognitionem
 imperij.

Cavillim
 piorum re-
 motio.

A rum mutuam obedientiam amiserunt. Cuius recuperandae haud alia cer-
 tior via est, q̄ restituta in suum locum & vigorem religio, quae omnibus
 armis efficacius homines liberos continet in officio, ecclesiae atq; eius capi-
 ti debitum honorem, reuerentiam & obedientiam diligenter & sollicitè dese-
 ramus. Ita & nobis a subditis iusta dei ordinatione ac prouidentia defere-
 tur vicissim debita obedientia & reuerentia. Et in ecclesiastica domo omni-
 bus sibi subordinatis atq; in eundem finem feliciter tendentibus officijs
 & magistratibus, vere conseruabitur vnitas, pax & concordia.

Sed libet hic iterum percontari hominem quid velit, vt illi sit liberum
 pro arbitrio fingere. An nullam esse auctoritatem in ecclesia, quae enormi-
 ter peccantes reges, imperatores, principes & tyrannice opprimentes su-
 os subditos, possit corrigere & punire coactiuam quadam potestate? Sed nol-
 le illum hoc XVIII. primae suae dictionis contestatus est: praesertim si
 peccent enormiter, ne si omnia ipsis impune liceant, vertantur in tyran- **B**
 nidem, atque adeo beluinam quandam truculentiam. Hoc itaque quan-
 do inter nos conuenit etiam illud conueniat necesse est: prouideri oportere,
 vt correctio eiusmodi fiat sine grauiori nocimento communitatis aut
 reipub. cui praesident, corrigendae. Iam cogitet quilibet a quo aut quibus
 velit reges, imperatores & principes qui nullum supra se recognoscunt ma-
 gistratum ciuilem, enormiter delinquentes corrigi. Certe a subiecta mul-
 titudine & subditis vtiliter hoc ipsum fieri non posse, non solum eui-
 dens ratio, sed etiam omnium ab initio regnorum & monarchiarum hi-
 storia comprobatur, & semper cessasse infelicissime, quoties eiusmodi aliquid
 a multitudine praesumptum aut tentatum est. Habet enim princeps sibi
 obaeratum & obsequentem in quiduis manum militarem, quam facillime
 immitteret in multitudinis vt ipsa diceret seditiosae & rebellis excidii
 um. Deinde coactionem seu correctionem eiusmodi principis necesse est or- **C**
 dinem iudicarium praecedere, vt ante accusetur & conuincatur de crimi-
 ne, deinde condemnetur legitime. Multa enim superiorum facta aliter aesti-
 mantur a subditis, q̄ ad rectam rationem discussa aestimari oporteat. Sed
 vniuersitas multitudinis eiusmodi actibus iudicialibus aduersus suum prin-
 cipem neutiquam est idonea. Quo enim modo inuito principe ad eiusmodi
 conuenire poterit? Quomodo eiusmodi actus iudiciales & coactiuos
 super ipsum exercere?

Ita equidem est, sine principe aliquo prorsus non posse communitatem
 aut reipublicam subsistere: eiusq; felicitatem ex bonitate principis maxi-
 ma parte pendere ad commune bonum intendentis praecipue. Attamen
 quia homines sunt etiam principes, etiam in malum procliuam vt caeteri, &
 licentia, atq; aliquando quodam etiam rerum ita ipsos trahentium ac trans-
 uersum rapientium impetu, saepenumero deteriores caeteris, & legitimi-
 mam dominationem haud raro conuertentes in tyrannidem, nec princi-
 patum propterea abolere oportet, nec subijcere subiectae multitudini, quod
 omnem

Vera via re-
 stituae &
 conseruade
 pacis & vni-
 tatis in do-
 mo ecclesi-
 astica.

Clarior o-
 stenditur, ad
 que pertine
 at correctio
 delinquenti-
 um princi-
 pum in ec-
 clesia.

Subiectam
 multitudi-
 nem non esse
 idoneam cor-
 rigendis de-
 linquentibus
 suis princi-
 pibus.

Oēs in eccle-
fia principi-
pes vni su-
p̄m̄e autori-
tati subesse.

omnem vigorem solueret reipublicæ, sed omnes vni supremæ in ecclesia **D**
autoritati, quæ sola legitimam in omnes iurisdictionem exercens, nullius
alterius quæ vnus dei sit subiecta iudicio. Quæ in re nobis quæ ethnicis longe
felicius prouisum est a Christo, cum principes omnes nostri, quatenus
membra sunt & pars Christianæ ecclesiæ, subsint etiam ecclesiasticæ hie-
rarchiæ principi, cui denunciari facile poterunt, qui etiam (vt lege diuina
sunt) facile cogit suo esse iudicio obnoxios & obedientes, si modo nos
Christiani simus. At ethnicis nullum fere aliud patet remedium aduer-
sus truculentam tyrannidem suorum principum, quæ si ab vno aut altero
aliquo generoso spiritu, quemcunq; forte commouerit indignitas & in-
iuria seu priuata seu publica, manu in libertatem reipublica vendicata fu-
erit: vt pene factum videmus in tyrannicidij, cum superiori nulli autori-
tati subijciantur, quæ legitimam in illos exercere possit autoritatem iudi-
ciariam. Certe in Lateranensi vniuersali concilio sane celebrissimo, quod **E**
sub Innocentio tertio celebratum est, cuiusq; interfuere Hierosolymitanus
& Constantinopolitanus patriarchæ, metropolitani LXX. episcopi
CCCCXII. inferioris ordinis prælati ecclesiastici DCCC. regum vero
Fræciæ, Hispaniæ, Angliæ, Hierusalem & Cypri oratores. In hoc, inquam,
concilio ex omnium patrum, atq; adeo totius concilij sententia decretum
est, aut potius ex forma hierarchiæ Christianæ ecclesiæ ita fieri oportere
ab omnibus recognitum, vt quoties Christiani orbis principes, qui nul-
lum alium supra se superiorem recognoscerent, delinquerent alter in alte-
rum, aut in suos subditos, correctionem eorum ad Romanum pertinere
pontificem. Et hæc tenus quidem falsitatem opinionis prædictæ, & de-
monstrationis qua eandem adstruere nititur, inefficaciam satis superque
demonstrauimus.

Nota reco-
gnitionem
totius eccle-
siæ in Late-
ranensi con-
cilio.

An Christus negando regnum suum esse de hoc mundo, quin & illud vltro oblatum fu-
giendo recusandoq; cum ad hoc interpellaretur, iudicium exercere super dissidentes
fratres, quin potius seipsum submitiendo iudicio præsidis, interdixit suis huius
mundi magistratus gerere, iudiciariam autoritatem super alios exercere, subiecerit-
que sacerdotium principibus seculi.

CAP. III.

Scripturas
facile appli-
cari impiæ
culis sen-
tentia.

SVpra indicauimus scripturas facile trahi quocunq; & velut
plumbeam quædam regulam haud difficulter applicari impiæ
cuius sententiæ, contra germanam suam sententiam: nisi quis
ipsis inflexibilem illam suam recte earundem intelligentiæ amissim (quam
libro primo demonstrauimus) adhibeat. Hinc natas tot hæreses, tot opi-
nionum portenta ex scripturis, sed suo, non ecclesiæ catholicæ sensu intel-
lectis ab hæreticis.

Itaq; cum ille hostis Christi ecclesiæ eius autoritatem oppugnet ex scri-
pturis euangelicis & apostolicis, earundem primum ex illis ipsis, deinde
ex adhibita eisdem sua illa amissi verus germanusq; sensus explicandus
est, & detrahenda ouina vellera lupinæ feritati quæ sub eius latitat, proden-
dumq; lethale venenum quod propinatur incautis sub aromate eloqui-
orum

Aorum cœlestium. Ita enim lethalibus illis suis armis exarmata impietas,
simplicibus obesse non poterit.

Conatur ille, vt audisti, demonstrare Christum non venisse in mundum
dominari hominibus, nec ipsos iudicare coactiuo illo iudicio, neq; etiam
principari temporaliter, sed magis subijci principibus seculi. In primis ex
eo hoc comprobans, quod coram Pontio Pilato Romani principis per Iude-
am vicario, suum regnum negauerit esse de hoc mundo, hoc est, non ve-
nisse regnare temporali dominio, & quomodo regnant mundi princi-
pes. Illud ipsum multis prolixè confirmans sanctorum autoritatibus &
sententijs, quasi hoc quisquam negauerit. Quæ equidem in re mirari sa-
tis non possumus huius hominis obcæcaturæ mentis odio in ecclesiam, im-
pietatem, atque impiam cæcitatem, qua furiosorum more, quicquid inci-
derit, sine delectu arripit, vertit in tela, & conijcit in eos, quos insequi-
tur. Quid enim obsecro aduersus nos atque ea quæ adstruximus facit, **B**
quod Christus non venerit regnare temporali dominio? Quis vnquam
hoc Christianus affirmavit, quod nemo ignorat & verbo & opere ne-
gasse Christum? Neque enim venit, vt esset præses prouinciæ, pro-
consul, prætor, rex, imperator, aut vt eiusmodi aliquem magistratum
inter homines gereret. Indignum enim hoc dei filio, vt ob eiusmodi e si-
nu patris descendens humanam naturam assumeret, & in mundum ve-
niret, quis negat? venit enim vt peccatores saluos faceret, vt vniuersum
humanum genus a seruitute mystici illius Pharaonis, e faucibus diaboli,
a morte æterna cui erat obnoxium, liberaret ac redimeret, & regni cœle-
stis, vnde protoplasti præuaricatione excideramus, filios, cohæredes, &
ciues efficeret, & regnum quoddam aliud hic constitueret in terris (hoc
est, catholicam suam ecclesiam) in quo sibi seruientes, perduceremur ad
illud cœleste. Et hoc ipsum, vt profundissima sui humiliatione, vt fame,

Ad quid
Christus in
mundum
venerit.

Csiti, laboribus, vt acerbissima & ignominiosissima eius morte fieret, ab
æterno disposuit æterna dei sapientia. Ita nobis contestatum faciens,
quantum illud qualeque esset, propter quod incomprehensibilis illa ma-
iestas, ad tam humilia se dimitteret, propter quod vix patienda cuiq;
sustineret, nosque excitaret a somno, atque adeo lethargo quo teneba-
mur oppressi, ad hoc ipsum, vt ad rem maximi momenti, attentos, di-
ligentes, sollicitosq; redderet, nec illius respectu quæcunq; huius munda
aut prospera aut aduersa, vel tantilli facere doceret. Quid deinde? Non
venit Christus vt hic inter nos huius seculi more esset prætor, consul,
rex, imperator, ergo discipulis suis omnibus interdixit eiusmodi magi-
stratum officia? Non venit hic temporaliter regnare aut imperare,
nec impedire aut sibi vendicare huius mundi dominationem, vt Augu-
stinus & catholica fides palam confitetur, non priuare mundum sua illa
prouidentia & prælatione, vt Chrysostomus, sed nouum & spiritale **Regnum**
sibi regnum conquirere, spiritale, inquam, propter bonum videlicet &
catholica ec-
clesia.

Modus ad-
uctus redē-
ptionis nos-
træ myste-
rio conue-
niens.

Regnum
Christi ca-
tholica ec-
clesia.

salutem spiritus, vt regna mundi sunt propter bona externa & corporis. **D**
 Apocaly. s. Cuius voce hoc dictum est apud Ioannem: Dignus es domine accipere
 librum & aperire signacula eius, quoniam occisus es & redemisti nos
 deo in sanguine tuo, ex omni tribu, & lingua, & populo, & natione, & fe-
 cisti nos deo nostro regnum & sacerdotes, & regnabimus super terram.
 Hoc ipsum tamen suum regnum, etiam diligentissime constituto ordi-
 ne, sub vno eius rectore ac pastore Petro, atq; eius successoribus (vt supra

Oēs princi-
 patus et ma-
 gistratus, q;
 in regno
 Christi sunt
 subesse eius
 de pastori
 ac præsidi.

clarissime demonstrauius) disposuit. In hoc ipsum etiam huius mun-
 di principatus & magistratus introduci voluit, & ad regni illius sui bo-
 num, vtilitatem, finem, omnia eorum officia ordinari ac dirigi, omnes sub-
 esse eiusdem a se constituto pastori ac præsidi, cui autoritatē dedit omni-
 um, qui ad hoc suum regnum pertinent, obligatoriam: atq; eidem omnes
 sine exceptiōe, magistratus, reges & imperatores obedire præcepit, eos ta-
 men qui sui illius regni vellent esse participes, atq; eidem vltro se subiec-
 sent. Vltro enim & spontaneos tantum seruos admittit Christus. **E**
 Qui enim extra hoc Christi regnum permanent, vt non obligantur legi-
 bus eiusdem, & autoritate illa principali, qua gubernatur & in finē suum
 dirigitur, ita nec ipsum eius finem possunt assequi, hoc est, ipsum regnum
 cœlestē. Gens enim & regnum, quod non seruiert tibi (vt huic Christi
 regno, hoc est, catholice ecclesie sub nomine Hierusalem propheta loqui-
 tur) peribit. Non interdixit suis huius mundi magistratibus, principati-
 bus, imperijs, sed voluit vt seruirent, vt subessent, non dominarentur suæ
 ecclesie, cuius vt pars sunt & membra quædam præcipua: ita necesse est,
 vt ecclesiasticis legibus pareant, vt subsint & obediāt capiti hierarchie ec-
 clesiasticæ, cui mandata est totius cura & gubernatio, postquā illud Apo-
 calypsis impletum est, quod septimus angelus tuba cecinit: Factum est, in-
 quit, regnum huius mundi domini & Christi eius.

Christū nō
 interdixisse
 suis huius
 mundi prin-
 cipatibus et
 magistrati-
 bus, sed vo-
 luisse vt ser-
 uirēt, nō do-
 minarentur
 regno suo,
 hoc est, ec-
 clesie.

Quod vero dicit ille etiam ipsum Christum non factō solum, sed iure **F**
 subfuisse iurisdictioni Pilati, vicarij Cæsaris, quodq; iustam ille habuisset
 condemnationis eius causam, si se regem cōfessus fuisset Iudæorum mo-
 re huius seculi, multa hic falsa congerit, que tamen si darentur, nihil aduer-
 sum nos facerent.

In primis hoc mihi respondeat quisquam, qua autoritate Pilato com-
 petijt, non solum in Christum, sed in vnumquemlibet alium e plebe Iu-
 dæorum Hierosolymę, ordinaria illa & legitima iurisdictionis autoritas.
 Dices, ex commissione Cæsaris Romani imperatoris. Cæsari vero vnde
 aut qua autoritate, seu in Romanam rempublicam, seu in Iudæos com-
 petijt eiusmodi iurisdictionis autoritas? nunquid ex commissione legis-
 latoris diuini aut humani (vt tu loqueris) hoc est, vniuersitatis eorū qui-
 bus superintendebat eiusmodi autoritas? Sed iure belli inquires. Ad hoc
 enim necesse est vt confugas, cum certum sit ipsos vi & armis, cū nihil ad
 ipsos pertineret, antea proscrip̄tis & interfectis optimatibus ciuū, id sibi

vsur-

A vsurpasse in inuitos. Nihil ne igit̄ interest, iusto ne, an iniusto bello quis
 quem deuicerit, vt in legitimam seruitutem redigat? Si nihil, ergo vniuer-
 sum hoc ius in armis est, in vi, vsurpatione & potentia. Si iusto tantum bel-
 lo deuicti subijciuntur victoribus, quis hic iudex iusti & iniusti erit? Et
 quæ tandem Cæsari in Romanam rempub. cui erat subditus, iusta belli
 causa esse potuit: quæ in cōciues, viros optimos & se meliores? quæ vt in
 rempub. conuerteret, sibi tanquam ciui credita arma reipublicæ: vt con-
 ciues suos interimeret, proscriberet, & sui seruituti subijceret? Vt tamen
 hic quisquam fingat Cæsariibus quacunq; ratione legitimam autoritatem
 competijse in Romanam rempub. certum tamen est, nec illis, nec Roma-
 næ reipub. legitimam vllam autoritatem competijse in regnum Iudæo-
 rum, in quod dissidentibus inter se Aristobulo & Hircano Alexandri **Pompeium**
 pontificis & legitimi Iudæorum regis filijs, de principatu & imperio cō-
 tra ius, fas, & publicam fidem Pompeius Romani populi nomine, per **Pompeium**
 eam occasionem se perfide ingessit, Iudæam que cum exercitu ingressus, **populi Ro-**
 Hierosolymam cepit, templum domini prophanauit, & ad sancta sancto- **nomine cō-**
 rum, quo non nisi summis sacerdotibus semel in anno secundum legem **tra ius, fas**
 patebat aditus, temerarius prophanator accessit, confirmatoque Hircani **& publicā**
 pontificatu regnum sibi, hoc est, Romano populo vsurpauit, & in pote- **fide occu-**
 statem eorum redegit, fecitq; tributariū, quod ad illos Alexandri filios le- **passe Iudæ-**
 gitimo iure ex successione spectasse, docet sacra Machabæorum historia. **orū regnū.**
 Iplis siquidem Machabæis & eorum successoribus in Simone lege perpe- **Regnū Iu-**
 tua, ex communi tam sacerdotum, q̄ vniuersi populi Iudæorum consen- **dæorū legi-**
 su & decreto delatum fuisse vna cum summo sacerdotio, etiam regni **timo iure p-**
 ipsius Iudaici scepra & gubernacula, donec, inquit, surgat propheta fide- **tinuisset ad**

Pompeium
 populi Ro-
 nomine cō-
 tra ius, fas
 & publicā
 fide occu-
 passe Iudæ-
 orū regnū.

Regnū Iu-
 dæorū legi-
 timo iure p-
 tinuisset ad
 Machabæi
 filios.
 1. Mach. 14

prepositos super opera eorū, & super regionē, & super arma, & super præ-
 sidia, vtq; illi obediatur ab omnibus & scribant̄ in nomine eius omnes con-
 scriptiones in regione, & vt operiatur purpura & auro. Et ne liceat vlli ex
 populo aut ex sacerdotibus irritū facere aliquod horū, & contradicere his
 quæ ab eo dicuntur, aut conuocare conuentum in regione sine ipso, & ve-
 stiri purpura, & vti fibula aurea. Qui autem fecerit extra hæc, aut irritum
 fecerit aliquod horum, reus erit. Et complacuit omni populo statuerē Si-
 monem & facere secundum verba ista. Et suscepit Simon & placuit ei,
 vt summo sacerdotio fungeretur, & esset dux & princeps gentis Iudæo-
 rum & sacerdotum, & præesset omnibus. Et scripturam istam duxe-
 runt ponere in tabulis æreis, & ponere eas in peribolo sanctorum, in loco
 celebri, exemplum autem eorum ponere in ærario, vt haberet Simon &
 filij eius. Hactenus sacra Machabæorum historia. Vides itaque vt legiti-
 mo iure (si quod vnquam regnum cuiquam) pertinuerit regnum illud
 Iudæorum ad Machabæi filios, Simonem & eius successores. Quod cum
 non solum nihil ad se pertinens, nō solum nulla ab eodem laceffiti iniuria,

Vv ij sed

sed etiam contra fidem publicā, & amicitie ac societatis foedera quæ cum eodem Simone, & ante cum Ionatha & Iuda eius fratribus, tabulis æreis per scripta, & missa Hierosolymam, in loco celebri constituenda, & in publicæ fidei testimonium in perpetuū conseruanda sancte percusserant, sibi vi & armis vsurpauerunt, quale ius belli hic quisquam potest fingere, in euidentissima iniuria & perfidia?

Christū etiā ut hominē fuisse regē regū & dñm dominācium, nec vllius iurisdictioni subfuisse legitime. Apocal. 19

Sed vt daremus Pilato legitimo iure tunc competisse per Iudæam aut in Hierusalem ordinariam iurisdictionem illam, quam sibi vsurpabat, autoritatem ex commissione Cæsaris, quod Christus illi de iure fuisset subditus, nequaquam verum est. Cum enim Christum audis, deum audis & hominem, in cuius vestimento & scemore scriptum est: Rex regum, dominus dominantium. Et quod vestimentum eius, q̄ humanitas, sub qua tegebatur diuinitas? quæ & ipsa scemoris eius nomine significatur, vt assumpta & nata ex vtero virginis, & veluti inferior quædam indigniorq; pars Christi. Ex quo clare constat, Christum etiā vt hominem, vere fuisse regem regum & dominum dominācium, seu principem (vt idem etiā Ioannes dicit) regum terræ. Quo igitur iure hic Pilati autoritati & iurisdictioni subiectus esse potuit? Subiectus quidem illi fuit, sed quia voluit, non quia debuit. Quanquam quod negamus de

Apostolos atque adeo Petri subfuisse legitimis magistratibus cōmunitatū ciuiliū ac regnorum, in quibus degebat, nondū Christiano rum.

Christo, nequaquam diffiteremur de apostolis eius, eorumq; successoribus episcopis cæterisq; sacerdotibus, atq; adeo de capite aut præside ecclesiasticæ hierarchiæ Petro. Hos enim tibi facile concederemus iure subiectos fuisse legitime autoritati ciuili in his, in quibus degebant, ciuitatibus, regnis aut ciuilibus cōmunitatibus, quādiu eiusmodi cōmunitates, respublicæ, regna, imperia, cum vniuersa sua ciuili autoritate huic Christi regno sese nondum subiecerant. Quemadmodum etiā modo Christianus, seu presbyter, seu episcopus, inter ethnicos viuens, nullo iure a ciuili iure & seculari cui illi subiacerent autoritate & iurisdictione exemptus foret quin potius subesse illi & obedire teneretur, quando posset sine pietatis præiudicio quemadmodum cæteri. At quæ regna & imperia iam Christi regno seruiunt, illorū reges & imperatores ipsius Christi vicario eiusdem regni rectori & præsidi, obediētiam & subiectionem debent, non vice versa, illius iudicio subijci, non illum iudicare secundum leges Christi & ecclesiæ suæ exercere officia, non vero ecclesiasticæ hierarchiæ præsidi leges præscribere. Quod vero dicit Pilatum iustam habiturum fuisse causam animaduertendi in Christum, si Iudæorum regem se confessus fuisset, patet ex prædictis esse falsissimum. Cum nec Pilato nec Cæsare vllum legitimum ius in regnū Iudæorum competierit, sed si cuiquam, maxime competijt Christo, qui erat finis & sacerdotij illius veteris & legis & regni vniuersi, quem semper expectauerant sibi regem fore in lege promissum. Quare, vt supra audiuiſti, Simonem illum Machabæum & eius filios, sacerdotes vna cum optimatibus & populo, com-

munī

A muni decreto, lege perpetua sibi constituerunt principes: donec, inquit, surgat propheta fidelis. Vides omnium Iudæorum votis & expectatione semper expectatum Christum & Messiam in lege promissum, regem sibi fore. Nam ad eius vsq; aduentū Simoni atq; eius posteritati regnum stabilierunt, quod illi aduentanti legitimo iure deberi significauerunt, velut expresse protestantes in eius præiudicium & iniuriam nihil se velle facere. Quanquam ille terrenum hoc vniuersi Iudææ regnum contempserit, sed aliud regnum suscitare venerit, cui seruire deberent huius mundi regna vniuersa, si modo ab æterna internitione saluari cuperent.

Itaq; quod adducitur ex Ioanne, Christū aufugisse cum cognosceret veteros Iudæos, qui se vel inuitum sibi regem cōstituerent, nihil sane mirandū est, cum peragendo, ad quod vnū venerat, humanæ redemptionis mysterio id non congrueret. Quādoquidem in sanguine illius agni immaculati illud perficiendum testabantur & ab initio ante legem & in lege instituta sacrificia & prophetarum oracula.

Quod vero ex Chrysoſtomi sententia vult, illic Christū facto suo nos docuisse mundanas dignitates contēnere, mihi non displicet. Nihil enim Christiano magnificandum est, nisi quod Christo regi suo ipsum conciliat, nisi quod animæ nostræ æternam operatur salutem, quod ad regnum illud coeleste nos perducit. Et reuera vbi ad rectæ rationis trutinam expenditur infelix ista principum huius mundi felicitas, nihil in eorum statu vel ethicus homo inueniet, quod magnopere ambiendum & expetendum sit. Id quod re ipsa coacti semper confessi sunt omnes, quibus aliquid sanæ mentis fuit sub ipso onere ac pondere adeptorum iam, quos ante mirabantur & maximopere ambierant, eiusmodi magistratuum. Tamen si quis principatum desideret ad Christum atq; eius gloriam respiciens, vt eius, non suum regnum dilatat & ampliat,

C vt publicam & subditorum tantum, non suam vtilitatem quærat in regno & imperio, qui, inquam, eiusmodi intentione episcopatum desiderat aut imperium (vt dicam cum Apostolo) bonum opus desiderat, nec male facit: si tamen ante expenderit, num tanto oneri sufficiat, si talis sit qui digne imperare possit, aut præesse. Oportet enim episcopum, inquit ille, irreprehensibilem esse, & quæ sequuntur reliqua. Sed hæc nihil aduersum nos faciūt. Non tollunt autoritatē sacrosancti magistratus, quem Christus in hoc suo regno in Petro instituit, nec dant ecclesiæ filijs, illi rebellandi aut inobediendi licentiā, cui tantum subiecti non sunt qui ad ecclesiā non pertinent, sed simul nec finem assequuntur societatis ecclesiasticæ animarū videlicet suarū salutē, vt nulli optanda sit eiusmodi libertas. Nec debet qui sacrosanctū illum magistratū gerit in ecclesia, suā autoritatē negligere, sed in aliorū exemplum vindicare contumacē omnem inobedientiam, ecclesiastici huius corporis mēbra vniuersa diligenter in officio cōtinere, & q̄ iam vergunt in euidentē totius perniciē ab eodē rescindere.

Vv iij Aequē

Cur Christus aufugisse cum cognosceret veteros Iudæos, vt se vel inuitū sibi regem constituerent.

Contēptus mundanarū dignitatum vere Christiani est.

Infelix principū mundi felicitas.

Desiderare episcopatū aut principatū q̄ pacto Christi anis liceat.

Cur Christus recusavit esse iudex inter fratres super paranda hereditate.

Sed nihil hoc iudicare auctoritati ecclesiasticae.

Epilogus.

Aequè nihil nobis aduersatur, quod interpellanti de turba cuidam, vt fratri suo diceret secum hereditatem diuidere, respondit Christus: O homo quis me constituit iudicem & diuisorem super vos? Nā & ipse Marcellus, quamuis præter suam intentionem, rectam eius intelligentiam continuo subiunxit. Quasi, inquit, diceret: Non ad hoc veni, non ad hoc missus sum, vt ciuiles lites iudicio dirimam, sed vt humanum genus mea obedientia, humilitate, passionis ignominia, & morte turpissima redimam, vt omnium dolores in me perferam, pro omnibus iniquitatibus vnus ego satisfaciam. Deinde, quo pacto sibi usurpasset Christus illam præcipiendi auctoritatem super eos, qui ad suum regnum nondum pertinebant, qui sibi nondum erant subiecti & subditi? Per hoc tamen constituto iam suo regno noluit suis in eo vicarijs, ecclesiasticæ hierarchiæ præfectis interdici auctoritatem præcipiendi ecclesiæ filijs, si qui ob diuidendam aut hereditatem, aut quâcumq; rem aliam inter se dissiderent & turbaret pacem ecclesiasticam, vt suo iudicio ad rationem iustitiæ controuersiam inter se componerent, præsertim quando nullam supra se potestatem ciuilem recognoscerent. Atq; hæc hactenus quidem, quod Christus regnum suum non esse huius mundi affirmando, ipsumq; vltro oblatum fugiendo recusandoq; iudicium exercere super dissidentes fratres, sed seipsum submitiendo iudicio præsidis, nec discipulis suis huius mundi regnis aut magistratibus interdixit, nec iudiciariam super alios auctoritatem exercere, nec sacerdotes suos subiecerit principibus secularibus qui in ecclesia sunt, quin contra potius illos omnes subiecerit summo sacerdoti ecclesiasticæ hierarchiæ præsidis, satis a nobis explicatum est.

Rationibus respondere, quibus nixitur demonstrare, Christum tam opere q̄ sermone docuisse vniuersos, æque sacerdotes ac laicos, realiter & personaliter subijci debere ciuili iudicio principum secularium.

CAP. III.

IC rursum te oro Christiane lector, vt videas q̄ nihil videat impietas. Quandoquidem Christi sacerdotes vniuersumq; ecclesiasticæ hierarchiæ ordinem, atq; adeo totius ecclesiæ rectorem & principem, subiectos secularibus principibus, qui in ecclesia sunt, hoc est, pastorem ouibus & caput membris aduersus omnem rerum ordinem & naturam clarissime demonstratum vult ex responsione Christi ad Iudæorum interrogationem, num censum liceret dare Cæsari dicens: Reddite ergo quæ sunt Cæsaris, Cæsari, & quæ sunt dei, deo. Cum ego contra his verbis nihil oneris, nihil tributi pendendum Cæsari suis fidelibus, seu laicis, seu diuino specialiter mancipatis cultui imposuisse Christum, nihil agnouisse auctoritatis Cæsari, in quæ ex ipsis Christi verbis, contextuq; euangelicæ historiæ dicam esse clarissimum. Quod vt intelligas, primum hoc volo tecum perpendas, subdole Christum interrogatum a Iudæis, non quidē an tenerentur, sed an liceret censum dare Cæsari. Aliud namq; est obligari ad dandum, aliud licite dare, aliud præterea licite accipere. At illi interrogabant, non an obligarentur ad dandum, nō an ille etiam vltro

Ex illo Christi responsio: Reddite q̄ sunt Cæsaris, &c. non esse qui, sacerdotes in illo subiecte Cæsari.

A vltro datum licite acciperet, sed an ipsis dare liceret. Struebant autem illi in interrogatione insidias, adhibitis vna secum militibus præsidis, vt quicquid respondisset, haberent vn de conflarent calumniam. Si annuisset licere, hoc ipso derogassent famæ eius apud populum, qui inuitus & vi coactus seruiebat Romanis: quasi ipse in hoc adularetur vsurpato in eos contra ius, fas & leges, Romanorum principatui, nec propter eius metum auderet libere veritatem docere: sin negasset, hoc manu vindicassent milites, & comprehensum tradidissent præsidis, tanquam contradicentē potestati Cæsaris. Quare & cum tali ipsorum præfatione adoriebantur: Magister, scimus quia verax es, & viam dei in veritate doces, & non est tibi cura de aliquo, non enim respicis personam hominum, dic ergo nobis quid tibi videretur: Licet censum dare Cæsari, an non? Quorum dolos & insidias intelligens Christus, & cauta responsione eludens, nec affirmavit licere vt darent tributum Cæsari, nec negauit, sed quæ sita illis respondendi ansa ab ostenso sibi denario habente imaginem & inscriptionem Cæsaris: Reddite ergo, inquit, quæ sunt Cæsaris, Cæsari, & quæ dei, deo. Non dixit, vt dare deberent tributum Cæsari, neque vt dare liceret. Sed reddite, inquit, illi quod suum est. Quasi diceret: Si quid ab illo accipitis, æquum est, vt quid eidem vicissim reddatis. Sed ex hoc minime infertur, sacerdotes omnes & episcopos, in realibus (vt ille loquitur) esse subiectos auctoritati Cæsaris, hoc est, ex bonis suis illi obligari ad persoluum tributum. Non enim loquitur fidelibus suis, & regni sui ciuibus, sed prophanis illis, ac insidiatoribus Iudæis. Nec tamen illos ipsos ad tributum Cæsari persoluum dixit teneri, imo nec quod licite illi tributa persoluerent, quod ipsum nec voluit negare aperte, sed ita respondit, perinde ac si diceret: Si quid accipitis a Cæsare, reddite illi vicissim quod suum est.

C Quod si non solum illos Iudæos, sed etiam suos omnes, tam sacerdotes, q̄ laicos voluisset esse obligatos ad persoluum tributa Cæsari, nūquid dubitasset simpliciter affirmare, non solum licere ipsis (de quo tantum interrogabant) persoluum tributum Cæsari, imo ad hoc ipsum illos obligari, nec illos tantum, sed & cæteros vniuersos. Et quæ salus erit Italis, Gallis, Hispanis, Britannis, qui tot annorum centurijs nullum tributum persoluerunt Cæsari, si Christus omnes suos illis verbis obligatos voluit tributum dare Cæsari? Sed per Cæsarem, inquit, omnem legitimam huius seculi ciuilem potestatem Christus intelligit. Imo non sic intellexisse, clarissime indicat præcedens, cui respondet, interrogatio, quæ non de qualibet superiori legitima potestate interrogat. Ita enim non fuisse dubia quæstio. Neque enim hoc interrogabant, an patres eorum legitimis suis rebus licite tributa persoluerint, sed an ipsis liceret tributum dare Cæsari, principi extero, & qui contra ius, fas & leges, vi & armis, sibi super illos vendicasset dominium.

Quod vero ille colligit ex verbis Chryostomi, oēs teneri in omnibus

V. iij subesse

subesse Cæsari, modo pietati nō repugnēt. Primum, vt ita sensisset Chry-
sostomus, nullū faceret nobis contra sentientibus præiudicium, cum vni-
us Chrysofomi sententia non sit certum & infallibile indubiæ veritatis
demonstrandæ principium. Quādiu enim vnumquemlibet hominem
audio ei, quæ mihi videtur, veritati contradicere, fidenter illi oppono vo-
cem propheticam: Omnis homo mendax. At cum canonicam scriptu-
ram, aut communem ecclesiæ sententiam, non ita. Nam & columnam, &
robur firmamentumq; veritatis, illam prædicat Apostolus.

Chrysofomi
mi verba
quomodo
sane intelli-
genda sint.

Deinde etiā ab ipsius Chrysofomi sententia longissime abest, quod
ille ex verbis eius colligit. Tu autem, inquit ille, cum audieris: Redde quæ
sunt Cæsaris, Cæsari: illa scito eum dicere solum, quæ in nullo pietati præ-
iudicant. Quia si aliquid tale fuerit, non adhuc Cæsaris est, sed diaboli tri-
butum. Primum his tantum illum loqui indubitatum est, qui Cæsari le-
gitimo iure subiacent. Constat autem, & illo tempore fuisse, & nunc esse
plurimos, qui Cæsari nullo iure subiacent. Deinde hoc tantum dicit, Cæ-
sari præcipienti aliquid pietati præiudicans, a suis subditis in hoc obedi-
entiam non deberi. Cum enim audis: Redde quæ sunt Cæsaris, Cæsari:
hoc scito, inquit, dicere eum solum, quæ in nullo pietati præiudicāt. Non
tamen per hoc affirmat in omnibus illi obediētiam deberi ab omnibus,
quæ pietati non præiudicant, sed quæ præcipit sibi subditis: deinde, quæ
secundum limites autoritatis suæ præcipit, quos si quando transgredere-
tur, obedire illi non tenerentur nec subditi, etiā si possent sine pietatis præ-
iudicio. Nunc vero ita res habet, vt ecclesiasticæ hierarchiæ præfules, non
sub sint, sed præ sint Christianis omnibus, principibus, regibus & impera-
toribus, nec illi his, sed hi illis obediētiam debeant.

Qui & in q-
bus obediē-
tiam debe-
ant Cæsari.

Ad obiecti-
onē ex ver-
bis Ambro-
sij.

Nec rursus nobis aduersatur diui Ambrosij inducta per illum senten-
tia dicentis: Soluimus quæ sunt Cæsaris, Cæsari: & quæ sunt dei, deo. Tri-
butum Cæsaris est: petit imperator tributum: scilicet nō negatur, agri ec-
clesiæ soluunt tributum. Hoc enim in verbis Ambrosij inductis diligen-
ter obseruandum est, quod non enunciatiue, sed interrogatiue loquatur.
Tributum Cæsaris est: Imperator tributum petit: Memor enim erat vir
sanctissimus hac in re, atq; in eo ecclesiæ statu, exempli Christi, qui quam-
uis nihil deberet Cæsari, tamen ne scandalum concitaret, iussit Petro pro
se & ipso exactoribus tributi staterem persolvere. Nondum tunc fidei iu-
go & ecclesiæ prorsus colla submiserant reges mundi & principes, non-
dum serui erant regno Christi. Quin potius omnibus imperij viribus il-
lud ipsum frequenter persecuti sunt. Impiissimus ille Valens imperator,
eo tempore, toto orbe orthodoxos grauissime infectatus est. Iustina Au-
gusta Arriana impietate infecta, vrgebat illum ipsum beatissimum Am-
brosium, vt aliquot hæreticis basilicas traderet. Tunc itaque merito dixit
sanctus episcopus: Si imperator tributum petat, accipiat etiā ab agris ec-
clesiæ, non negamus soluere. Quandoquidem id possumus sine pieta-
tis præ-

A tis præiudicio. Nec tributum solum petenti, se minime negaturū respon-
dit, imo inquit, si vult me rapere ad mortem, occurram.

At ecclesiæ & basilicas tradere non putauit se posse sine pietatis præ-
iudicio. Itaq; vbi iam imperatores & reges, ecclesiæ vltro seruiunt, vltro
volentesq; se submiserunt, alia ratio, alia conditio est. Nec iam debent ipsi
agris ecclesiæ tributum imperare, sed eorundem potius libertatem tueri,
præsertim cum hoc ita exigere omnem rationem, æquitatē & iustitiam
intelligentes religiosi & sapiētissimi principes, etiam publicis legibus san-
cierunt libertatē atq; immunitatem bonis ac prædijs eorū, qui diuino cul-
tui specialiter mampati sunt. In hoc itaq; ecclesiæ statu, maluerūt sanctis-
simi pontifices etiam vitam Christo impendere, q̄ ecclesiasticam hanc li-
bertatem impiorum regum seruituti rursus subijcere. Quorum exem-
plum S. Thomas Cantuariensis episcopus & martyr seipsum exhibuit.

B Quod vero ad eandem impietatem confirmandam adducit exem-
plum Christi, qui publicanis tributorum exactoribus non negauit solue-
re, sed iussit Petro, vt etiam pro se atq; ipso quantum exigebant, persolue-
ret: addens, potuisse (si putasset inconueniens suos in regno suo vicarios, ma-
sacerdotes & episcopos, huius seculi principibus tributa persolvere) ma-
lum hoc exemplum in seipso non edere, vt omnipotens æterni patris in-
finita sapientia. Quin potius voluisse contrarium suo nos exemplo doce-
re, ne sibi indignum putaret discipulus, quod vidisset magistrum facere.

Nō infirma-
ri, sed cen-
firmari po-
tius libera-
tem ecclē-
siasticā ex
Christi ver-
bis & exem-
plo, quibus
precepit Pe-
tro pro se et
ipso tribu-
tum soluere.

Dicimus non infirmari, sed confirmari, dicto Christi exemplo & verbis
nostram sententiam. Nam prius, q̄ committeret Petro, vt pro se & ipso
exactum tributum solueret, ipsum docuit & instruxit quod iure ad eius
solutionem non tenerentur, dicens: Quid tibi videtur Simon, reges terræ
a quibus accipiunt tributum vel censum? a filijs suis, an ab alienis? Illi ve-
ro respondent, ab alienis, dixit Iesus: Ergo liberi sunt filij, vt autē non scan-
dalizemus eos, vade ad mare, & mitte hamum: & eum piscem, qui pri-
mus ascenderit, tolle: & aperto ore eius inuenies staterem, illum sumens,
da eis pro me & te. Quæ Christi verba plena alioqui & secunda myste-
rijs, quod ad rem præsentem attinet, clarissime indicant, & Christum &
Petrum a tributo præstando ipso iure fuisse liberos, tamen exactum pro
tempore soluendum ad vitanda scandala. Ne, inquit, scandalizemus
eos, significans, alioqui non se soluturum cessante scandalo. Quod sane
intelligens Origenes: Consequens autem est, inquit, intelligere ex verbis
Christi, quod quoties exurgunt quidam, qui per iniustitiam tollunt no-
stra terrena, transmissi a regibus terræ, vt exigant a nobis velut quæ ipso-
rum sunt, suo quidem exemplo prohibet dominus aliquod scandalum
fieri, etiam eiufmodi hominibus, siue ne amplius peccent, siue vt saluetur,
filius enim dei, qui nullum opus fecit seruale, quasi habens formam serui,
quam propter hominem suscepit, tributū & censum dedit. Vides vnum
hoc suo exemplo nos docuisse Christum, vt iniuste auferentibus nostra

Origenes.

(quod

(quod a regibus huius seculi dicit fieri, cum a nobis quasi suū tributum exigunt) non resistamus ad cauendum grauius scandalum, etiam in illis, quamuis iniuris & iniustis, vt nostra humilitate & patientia prouocati, conuertantur ad Christum & saluentur: aut saltem, ne nostra denegatione irritati, grauius peccent. Qualiter & illa eius praecepta intelligenda sunt, de non resistendo malo, & de relinquendo & pallio ei, qui aufert tunicā, & de praebeunda & altera maxilla ei, qui alteri infligit alapam.

Non conse
qui: Chri-
stus permi-
sit Pilato ex-
ercere in se
mens impe-
rium, ergo
oēs Christi
discipuli
subiunt me-
ro imperio
secularium
principū.

Quod in super ex eo demonstasse existimat, omnes Christi discipulos, seu laicos, seu sacerdotes & episcopos, subesse etiā in personis suis merito imperio secularium principum, quod Christus eidem subiectus fuerit, hoc ipsum comprobans, quia se capi permiserit, duci ad Pilati praetorium, & per ipsum demum iudicari, et condēnari crucis supplicio: quod, inquit, nequaquam permisisset, si sacerdotes suos subijci principibus huius seculi, & iudicari per ipsos, inconueniens putasset. Mirari hic cogor argumentationum, & collectionum istiusmodi vim & efficaciam, dignam Hercle tanto, quem se facit & vbiq; praefert, dialectico.

Quod enim non solum Christus auctoritati & iurisdictioni Pilati iure subiectus non fuerit, imo quod nec in vnum quemlibet ex infima plebe ludæorum legitimam vliam auctoritatem habuerit, sed mera vi, mera iniuria, & iniustissime usurpatam & tyrānicam, satis superq; a nobis demonstratum existimo. At hoc mysterio nostrae redemptionis congruere visum est aeternae dei sapientiae, vt agnus ille immaculatus & innocens, ab omnibus affectus iniurijs, faturatus opprobrijs & contumelijs, iniustissimam mortem, ab iniustis & peccatoribus iniustissime sibi illatā, patienter & libenter ferendo, pro omnium nostrum, quibus diuinam quotidie maiestatem irritamus, offensis satisfaceret. Nec tamen quia se passus est iniuste capti, affligi, condemnari, & crucifigi ab iniustis & impijs, ideo probauit illos iure hoc fecisse & legitime, nec exemplū reliquit principibus seculi, vt in seruos suos & sacerdotes hoc ipsum illis liceret. Quin potius illa ferendo, & sibi nomen, quod est super omne nomen meruit, & ecclesiae suae, vt eidem seruirent deinceps reges & principes, quemadmodum iam seruasse mille atq; eo amplius annos conspiciamus, vtq; filij eorum, qui ipsam humiliarunt ab initio, nunc curui veniant adorare vestigia pedum ecclesiasticae hierarchiae praesidium.

Quomodo
intelligenda
illa Christi
verba ad
Pilatum:
Non habes
in me
potestatem,
&c.

Nec quicquam nobis aduersatur, quod Pilato iactanti suam in Christum potestatem ipse responderit nullam illum in se potestatem habiturum fuisse, nisi ipsi datum esset desuper. Siquidem illis verbis hoc ipsum significare volebat Pilato, quod etiā dixerat se comprehendentibus: Quasi ad latronem, inquit, existis cum gladijs & fustibus? Cum quotidie vobis cum fuerim docens in templo, non extendistis manus in me: sed haec est hora vestra, & potestas tenebrarum. Quasi diceret: Ante potestatem non habuistis, quis velletis, quamuis cuperetis: sed permittum vobis non fuit a me

A a me & patre. Nunc vobis, vestroq; arbitrio derelicti estis, nunc est hora vestra & potestas, sed mala, diabolica & tenebrarum: qua tamen vt non possitis, nisi vellem, nisi vobis permittum esset desuper. Nam Pilato nullam diuinitus datā legitimam iurisdictionis auctoritatē, non solum super Christū, sed nec super infimū ex plebe Iudaeorū, supra clarissimū fecimus.

Sed non negauit, inquit, Christus Pilato potestatem ipsum iudicandi, nec dixit ipsum de facto, cum de iure non haberet, eam sibi usurpasse: sed confessus est eandem ipsi datam coelitus. Siquidem & Augustinus: Discaumus ergo, inquit, quod dixit, quod & per Apostolum docuit, quia non est potestas nisi a deo. Et diuus Bernardus in epistola quadam ad Senonensem archiepiscopū: Cum, inquit, Romani praesidis potestatem Christus super se quoq; fateatur coelitus ordinatam, &c. Certe vt multa replicaret Christus aduersus Pilati auctoritatē, non cōueniebat modo peragendi nostrae damnationis mysterij, qui ab aeterno praedeterminatus, longe quoque ante prophetarum expressus & praedictus erat oraculis. Tanq; ouis, inquit ille, ad occisionem ductus est, & quasi agnus coram tondere se obmutuit. Cum iniustissime tractatus esset Christus a Pilato, iussu eius crudelissime flagellatus, spinis coronatus, ludibrio habitus, & cum purpura & arundine despectim productus in conspectū populi, vt eius in ipsum furori & crudelitati satisfaceret vel ad facietatem: nec tamen nullius facinoris reum, nullius mali conuictum, auderet ad petitionem eorum adiuuare dicere mortis supplicio, Romanis legibus prohibentibus: nec minus illi clamare peristerent, vt adiudicaretur morti, dicentes legem se habere, secundum quā reus esset mortis, eo qd dei se fecisset filium: Audiens Pilatus, inquit euangelista, hos sermones magis timuit. Iam sibi dictabat ratio, & sua ipsius conscientia, qd indigne tractasset innocentem, etiam ipsius testimonio, ad libidinem & appetitum furētis populi. Vt autem audiuit de dei filio, magis timuit, secum reputans, & mira, quae de illo subinde audierat, & stupendam eius ac plusq; humanam ad illatas sibi iniurias patientiam. Reductum itaq; in praetorium, interrogat vnde esset, scire desiderans, humanam ne an diuinam haberet originem. At nihil illi respondente ad haec Christo, velut cum fastu replicans: Mihi non loqueris? Nescis quia potestatem habeo crucifigere te, & potestatem habeo dimittere te? Hic pius dñs respondit, quod toties ante cōtestatus fuerat, se pati quia voluit, non quia ille huiusmodi in se potestatem haberet. Non haberes, inquit, Pilate quam iactas in me potestatem, nisi vellem, nisi a me & patre ea ipsa tibi permitteretur, nisi desuper cōcederetur vt posses vti potestate tua, sed diabolica & tenebrarum, nisi tibi datum esset desuper. Deinde velut oblique respondens ad id, quod illius cruciabat animum, & quae illi fuit causa interrogandi vnde esset, ne forte tantum criminis & crudelitatis commisisset, non solum in innocentem, sed etiam in dei filium.

Propterea, inquit, qui me tradidit tibi, maius peccatū habet, perinde ac si dice-

Cauillire-
motio.

si diceret: Tu quidem recte tibi cōscius es grauissimi in me perpetrati sce-
leris: tamen quia non odio, sed timore, hinc tumultuantis & furentis po-
puli, inde vero Caesaris hæc in me commisit, minus peccasti, q̄ qui me ti-
bi tradidit populus, qui ex odio & malignitate, nō timore peccauit. Hæc
est germana & natia dīctorum Christi verborum planaꝫ intelligētia,
nihil habens contortum aut dissonum.

Ad obiecti-
onē ex Au-
gustino &
Bernardo.

Quod vero Augustinus & Bernardus illa ipsa verba Christi suæ ali-
cubi intentioni accōmmodant ac seruire faciunt, nihil nobis & natiaꝫ eo-
rum sententiæ præiudicat. Hoc em̄ constat, Augustino frequēs, Bernardo
vero familiare & pene quotidianū esse, abuti verbis scripturaz: tamen
ad piā aliquā suam intentionem confirmandā. Qua in re hic mirus &
stupēdus est artifex, tam miro em̄ artificio scripturas cōnectit, et quo vult,
apertissime tamen dūcit, vt sub manu eius velut nasci videantur, nulla qui-
dem pietatis iactura, imo magno profectu. Aliud tamen est ex natia ger-
manaꝫ scripturaz intelligētia aliquid efficaciter cōprobare: aliud iam sa-
tis cōprobatum quibusdam velut allusionibus confirmare ac cōmendā-
re lectori. In quo Bernardus omnes facile & lōgissimo interuallo superat.

Nō conse-
quit: Chri-
stus factus
est sub le-
ge, ergo
sub iudice.

Aequē nihil illius intentioni seruiunt aut nobis aduersantur, illa verba
Apostoli ad Galatas: At vbi venit plenitudo temporis, misit deus filium
suum, factum sub lege. Ex quibus ille more suo sic ratiocinatur: Si factus
sub lege, ergo & sub iudice, cuius erat iudicare & præcipere secundum le-
gem: qui tamen non erat, inquit, episcopus aut sacerdos.

Quā ridicu-
le Marfil-
lus ex scri-
pturarum
verbis eol-
ligat.

Sed oro te lector, vt etiam hic consideres acumen & ingenium homi-
nis & in tractandis scripturis diligentiam. Paulus in epistola ad Galatas
Mosaicæ legis seruitutem, & quā Iudæi quamuis conuersi ad Christum,
de eadem opinionem habebant, altius receptam in animis eorum, q̄ vt fa-
cile reuelli posset, omni vi ad mota funditus extirpare cupiēs, ex operibus
legis, nec sub ipsa lege iustificatos fuisse aliquos, sed ex sola fide in Chri-
stum, demonstrare conatus est. Siquidem Abrahamæ salutis omnium gen-
tium in semine suo, hoc est, Christo Iesu, repromissio ante legem facta est.
Quā nihil immutauit quadringentis & triginta annis subsecuta lex, sed
confirmauit potius. Non quidem aliunde iustificationem aut salutē spe-
rare docens, q̄ illa facta Abrahamæ repromissio, ex ipsis videlicet operibus
legis, sacrificijs & hostijs: sed magis per legales illas hostias, illa sacrificia, il-
las cæremonias, fidem illorum in Christum erudiens, vsque dum fides cla-
ra elucesceret sub luce euangelica. Itaq; inquit, lex pædagogus noster fuit
in Christo Iesu, vt ex fide in illum iustificemur. At vbi venit fides, clara vi-
delicet & explicita, iam non sumus sub pædago, sub quo eramus ser-
uientes, quamdiu effemus paruuli, vsque ad præhinitum tempus a patre.
Quo adueniente & vbi, inquit, venit illa plenitudo temporis, misit deus fi-
lium suum, factum ex muliere, factum sub lege, vt eos, qui sub lege erant,
redimeret, a legis videlicet seruitute, & dei filios ac regni hæredes faceret.

Hæc

A Hæc Apostolus conatus euacuare seruitutem legis Mosaicæ. Ex his ille
nugatur in hunc modum: Si sub lege factus est dei filius, ergo & sub iu-
dice, cuius erat iudicare & præcipere secundum legem: qui tamen non er-
rat sacerdos aut pontifex. O Theologum. Cuius erat obsecro iudicare et
præcipere secundum legem, si non sacerdotum & pontificis? De quibus
apud Ezechielem dicit dominus: Populum meum docebunt, quid sit
inter sanctum & pollutum, inter mundum & immundum ostēdent eis,
& cum fuerit controuersia, stabunt in iudicijs meis & iudicabunt. Nun-
quid non apertissime & districtissime præceptum fuerat in lege omni-
bus inter se quæstiones difficiles & controuersias habentibus, quæ per
subalternos & inferiores iudices in singulis vrbibus rite expediri nō po-
terant, vt ascenderent ad locum, quem elegerat dominus, & ad sacerdotes
Leuitas, & præsidem cathedræ pro tempore seu iudicem? qui, inquit, an-
nunciabunt tibi iudicij veritatem. Et facies iuxta verbum, quod annun-
ciabunt tibi de loco, quem elegerit dominus. Qui autem superbierit, no-
lens obedire sacerdotis imperio, qui eo tempore ministrat domino deo
tuo, morietur vir ille, & auferes malum de Israel. Vides cuius erat iu-
dicare & præcipere secundum legem, nempe sacerdotis præsidis ca-
thedræ, aduersus quem omnis contumax inobedientia secundum le-
gem morte expianda fuerat. Sed puto credidisse illum, non de Mosaicæ,
sed de Romanis legibus loquutum Apostolum, secundum quas vt
iudicaret, non sacerdos aut pontifex, sed Pilatus illic constitutus fuerat.
Ignoscas mihi lector, si in traducenda huius hominis stupiditate præter
necessitatem tibi videor prolixior. Hoc enim vt facerem, cōegerunt qui-
dam, quibus hic rerum summa committitur, eodem, quo iste zelo & a-
more affecti ad dignitatem ecclesie, qui huius hominis doctrinam & eru-
ditionem sine modo & sine efferentes, efficacissimis demonstrationibus
C omnem ab ecclesiasticis vsurpatam, vt dicunt, autoritatem funditus euer-
tisse iactitant: vt intelligant, quantum momenti deprauatus affectus ha-
beat ad subuertendum, excæcandumq; rectæ rationis iudicium.

Non interdixisse Christum suis primatum aut principatum super alios gerere, sed rectam
eius gerendi formam & rationem præscripsisse, dicendo apud euangelistas: Principes
gentium dominantur eorum, vos autem non sic. CAP. V.

Rostulat ordo, vt consequenti loco expēdamus, si quid nobis, aut
his, quæ superius demonstraui, aduersentur, quæ contēden-
tibus inter se de primatu apostolis locutus est Christus. Ex qui-
bus ille demonstratum existimat, suis interdixisse omnem superioritatem,
& iurisdictionis coactiuam autoritatem, etiam in se inuicem, & non so-
lum in alios. Sunt autem in hæc verba: Reges gentium dominantur eo-
rum, & qui maiores sunt, potestatem exercent in eos: vos autem nō sic, sed
quicumq; voluerit fieri maior, erit vester minister: & quicumq; voluerit
in vobis primus esse, erit omnium seruus. Nam & filius hominis non ve-
nit vt ministraretur ei, sed vt ministraret, & daret animam suam redēpti-

X x onem

Illis verbis Christi: Reges gentium dominant, &c. vos autem non sic, non interdiscipulis Christi principatum gerere, sed ratione inculcate gerendi explicati.
Hæc utinam perpetuo cogitaret omnes prælati & principes.

onem pro multis. Quibus verbis, quod ille vult Christum interdixisse suis superioritatem omnem, aut iurisdictionis auctoritatem supra se inuicem, aut alios exercere, tota abest diametro. Quin potius, ut esset aliquis inter illos maior & primus, illis ipsis verbis clarissime innuit: sed simul non esse illis ambiendum primatum eiusmodi significauit. Non enim dixit: Nemo inter vos sit altero maior, princeps, rex aut primus: sed principatus ut a Christiano, atque inter Christianos geri debet, onus & officium describit. Non enim debet is, qui præest, siue ciuilitate & politice, siue in hierarchia ecclesiastica, præesse sibi, sed solis subditis, non ad suum commodum, suam gloriam, libidinem, ostentationem, hoc enim esset tyrannidem, non legitimam potestatem exercere, sed ad solam utilitatem eorum, quibus præest, ad solius dei & Christi gloriam & honorem. Debet meminisse, quod diuus Ambrosius Theodosium imperatorem admonuit, subditos se habere coniunctos sibi, non solum genere, sed & communi seruitio vnus dei. Vnum enim esse dominum & imperatorem, huius vniuersitatis fabricatorem, proinde ita sibi commissum principatum ac magistratum gerere oportere, tanquam in oculis cuncta cernentis domini, & qui paulo post districte ab ipso rationem sibi commissorum omnium sit exacturus.

Hæc vna & sola ratio est inculcate & digne gerendi inter Christianos principatus aut magistratus cuiusque. Quam quis non intelligit nihil esse, nisi meram, grauemque seruitutem & sarcinam? Quis secundum hanc principantes, esse aliud, quam meros seruos seruorum dei? Et hæc si perpenderet, nunquid principatum aut primatum, seu ecclesiasticum seu ciuilem, quisquam ambiendum duceret? Tamen ut geratur ab aliquo, ut hanc nobis mutuo seruitutem impedamus, ille dominus omnium vult & præcipit. Itaque non est, quod quisquam hæc dicta a Christo pertinere ad solos, quos nunc dicimus ecclesiasticos, existimet. Suis omnibus loquitur: Scitis, inquit, quia principes gentium dominantur eorum, & qui maiores sunt, potestatem exercent in eos. Hoc est, inquit Origenes, non sunt contenti regere tantum subditos, ad vnam videlicet ipsorum utilitatem, sed violenter eis dominari nituntur. Aut, ut Chrysostomus, principes mundi ita gerunt principatum, ut dominentur minoribus, & eos seruituti subiciant. Ut expolient, & ad mortem usque eis vtantur ad suam utilitatem & gloriam. Sed hæc principes gentium, qui ignorant deum, qui non cogitant se communi domino seruire, atque illi districtam omnium rationem reddere debere. Vos autem non sic. Vos, inquit, qui mei estis, non sic, non instar illorum, qui deum ignorant, sed velut in oculis communis domini, super conseruos et confratres vestros, non ad vestram (quæ tyrannidem esset) sed ad eorum tantum utilitatem & communis domini gloriam, principatum ac primatum exercebitis. Hæc si hi dicta nouerint æque omnes, qui Christi subesse volunt magisterio, qui se Christi haberi volunt discipulos. Non sibi persuadeant, reges, imperatores aut ciuiles principes, ad ecclesiasticas, quas nunc dicimus, prælatu-

ras, ecc-

ras, ecclesiasticumque primatum ea tantum pertinere. Ad omnes pertinet, qui Christi sunt: Vos, inquit, mei scilicet, quos tantum distinguit a gentibus ignorantibus deum. Quid igitur? Nunquid his verbis prohibuit inter nos Christus esse reges, imperatores, principes? Nunquid vllam super alios habere precipiendi atque obligandi auctoritatem? Quæ a deo sunt, inquit, illæ, ordinata sunt. Noluit suum regnum Christus esse Babyloniacum, sed quo omnia ordinate agerentur a nobis, vni super omnes auctoritatem precipiendi & mandandi commisit. Vni dixit ut regeret vniuersum ouile suum: ut quemcumque obligaret in vniuerso orbe terrarum, modo intra domum ecclesiasticam, is ille ad hoc obligaretur coram deo. Voluit, ut ille superintenderet vniuersis membris ecclesie, vniuersis magistratibus & officiis, sacris & prophanis.

Nec quicquam his aduerfatur diui Bernardi, quam ille contra nos citat, sententia ex lib. II. de consideratione ad Eugenium: quin potius tam euidenter nostram confirmat sententiam, & illius contrariam impietatem euertit, ut libeat eandem hic paulo adscribere prolixius. Ex eo enim clarissime patebit, illum hoc perpetuo facere, quod hæreticorum est proprium, ex truncis videlicet verbis sanctorum patrum conari imponere simplicibus, & ita ut ipsi vellent sensisse illos, persuadere contra certissimam eorum sententiam.

Itaque ille vir plenus dei spiritu Eugenio suo iam pontifici maximo: Subit, inquit, animam dictare aliquid, quod te papa beatissime Eugeni, vel ædificet, vel delectet, vel confoletur. Sed nescio quomodo vult, & non vult exire læta quidam, sed lenta oratio, dum certatim illi contraria imperare contendunt, maiestas & amor. Nempe vrget ille, inhibet illa. Sed interuenit tua dignatio, qua hoc ipsum, non præcipis, sed petis, cum præcipere magis te deceat. Maiestate igitur tam dignanter cedente, quod ni cedat pudor?

Ab hoc ille exordio, libro secundo deinceps illum instruens, in qua tuor docet considerationem suam partiri debere. In seipsum, in ea quæ sub ipso, in ea quæ circa ipsum, in ea quæ supra ipsum. A te vero, inquit, tua consideratio inchoet, ne te neglecto, frustra extendaris in alia, &c. Tui autem hæc consideratio in tria quædam diuiditur, si consideres, quid & qualis sis: quid in natura, quis in persona, qualis in moribus. Quid? verbi gratia, homo: quis? Papa vel summus pontifex: qualis? benignus, mansuetus, vel quicquid tale. Quanquam autem primum illud philosophicum sit magis, quam apostolicum vestigare: attamen est in definitione hominis, quem dicunt animal rationale mortale, quod diligenter intueri si libet, nec professioni tuæ, nec dignitati obuiet, sed salutem cõferat. Nam consideranti duo hæc simul, rationale & mortale, is tibi exinde occurrit fructus, ut & mortale, quod in te est, rationale humiliet, & rursus rationale mortale confortet.

Nunc qui sis, & de quo sis factus, aduertendum. Quanquam, quod dixi, de quo, id mihi prætereundum putem, & tuæ potius relinquendum

Xx ij agni-

Marfilij in fidelitas in ciuilibus sanctorum sententijs.

Diuus Bernardus ad Eugenium.

Pontificis Romani præcipere.

Ad omnia pertinere dicta verba Christi, æque scilicet, ut ecclesiasticos.

agnitioni. Illud dico indignum tibi citra perfectum agere, de tāta assumpto perfectione. Quid ni erubescis minimus inueniri in magnis, qui te recordaris magnum in minimis extitisse? Nō es oblitus prioris professionis, non excidit menti, quæ subducta est manui. Ipsam ad singula tua imperia, tu dicitur, instituta habere præ oculis, non erit inutile: hæc enim consideratio facit honorum contemptorem, etiam in honore ipso. Loquere ergo tibi: Abiectus eram in domo dei mei, quale est hoc, de paupere & abiecto leuari super gentes & regna? Quis ego, aut quæ domus patris mei, ut sedeam excelsis sublimior? Sane qui dixit mihi, amice, ascende superius, amicum fore confidit. Si minus inueniar, non expedit quidē. Qui eleuauit, et deicere potest. Sera querela, quā eleuans allisisti me. Nō est quod blandiatur celsitudo, sollicitudo maior. Illa discrimen intendit, hæc amicum probat, huic accingamur, si nolumus tandem nouissimum cum rubore locum tenere: factum superiore diffimulare nequimus: sed enim ad quid omnibus attendendum. Nō ad dominandum, opinor. Nam et propheta cū similiter eleuaretur, audiuit: ut euellas, & destruas, & disperdas, & dissipes, & ædifices, & plantes. Quid horum factum sonat? Rusticani magis sudoris schemate quodam labor spiritualis expressus est, &c. Disce ergo exēplo prophetico præsidere, nō tam ad imperitandum, quā ad factitandum, quod tempus requirit. Disce sarculo tibi opus esse, non scepro, ut opus facias prophetæ, &c. Antecessores tui apostoli audierunt, quia messis quidem multa, operarij uero pauci. Paternam tibi vendicatio hæreditatem. Nam si filius, & hæres, ut probes hæredem, euigila ad curam, & non ocio torpeas, ne & tibi dicatur: Quid hic stas tota die ocio sus? Multo minus inueniri oportet, aut delictijs resolutum, ac resupinum pompis. Nihil horum tibi tabulæ testatoris assignant. Sed quid? Si illarum tenore contentus sis, curam potius hæreditabis & operam, quā gloriam & diuitias. Blanditur cathedra? Specula est, inde denique superintendens, sonans tibi episcopi nomine, non dominium, sed officium. Quid ni loceris in eminenti, unde prospectes omnia, qui speculator super omnia constitueris? Enimvero prospectus iste procinctum parit, non ocium. Quando libet gloriari, ubi ociari non licet? Nec est locus ocio, ubi sedula urget sollicitudo omnium ecclesiarum. Nam quid tibi aliud dimisit sanctus Apostolus? Quod habeo, inquit, hoc tibi do. Quid istud? Vnum scio, non est aurum neque argentum, quum ipse dicat: Argentum & aurum non est mihi. Si habere contingat, utere, non pro libitu, sed pro tempore. Sic eris utens illis, quasi non utens. Ipsa quidem quod ad animi bonum spectat, nec bona sunt, nec mala. Vfus tamen horum bonus, abusus mala: sollicitudo peior, quæstus turpior. Esto, ut alia quacunque ratione hæc tibi vendices, sed non apostolico iure. Nec enim ille tibi dare, quod non habuit, potuit. Quod habuit, hoc dedit: sollicitudinem, ut dixi, super ecclesias. Nunquid dominationē? Audis ipsum: Non domi-

Imperia, in dicitur, instituta.

Excelsis sublimior.

Factum superiorē diffimulare nequit, & ad quidē Nota, an hæc, auctoritatem etiā coactiuam importent.

Vere opus præsidis ac principis.

Cathedra, specula. Speculator constitutus super oia. Sollicitudo omnium ecclesiarum incumbit Romano pontifici.

Diuitiæ nec bona nec mala, sed earum usus bonus, abusus mala.

A dominantes in clero, sed forma facti gregis. Et ne dictum sola humilitate putes, non etiam veritate, vox domini in euangelio est: Reges gentium dominantur eorum, & qui potestatem habent super eos, benefici vocantur. Et infert: Vos autem non sic. Planum est, apostolis interdicitur dominatus. Ergo tu, & tibi vsurpare aude, aut dominas apostolatam, aut apostolicum dominatum. Plane ab utroque prohiberis, si utrumque habere uoles, & perdes utrumque. Alioqui non te exceptum illorum numero putes, de quibus queritur deus sic: Ipsi regnauerunt, & non ex me, principes extiterunt, & non cognoui eos. Forma apostolica hæc est: Dominatio interdicitur, indicitur ministratio: quæ & commendatur ipsius exemplo legislatoris, qui consequenter adiungit: Ego autem in medio vestrum sum, tanquam qui ministrat. Quis iam se titulo hoc putet ingloriū, quo se prior dominus gloriæ præsigniuit? Merito Paulus gloriatur in eo dicens: Ministri Christi sunt: & ego, &c. Exi ergo in agrum domini tui, & considera diligenter, quantis hodie quoque de veteri male dicto syluescat spinis ac tribulis. Exi, inquam, in mundum, quia ager mundus est, isque tibi creditus. Exi in illum, non tanquam dominus, sed tanquam villicus, videre & prouocare, unde exigendus es rationem.

Leua oculos & vide regiones, si non sunt magis siccae ad ignem, quā albae ad messem: & inuenies uepribus quā frugibus magis occupatas: imo annosis & ueternosis arboribus, quæ quousque terram occupant. Nonne si exis & cernis ista, pudebit ociosam iacere securim? pudebit sine causa falcem apostolicam accepisse? In hunc quondam agrum Isaac patriarcha exierat, quum primo Rebecca occurrit ei, & ut scriptura habet, exierat ad meditandum. Ille quidem ad meditandum, tu ad extirpandum egrediaris, necesse est, &c. Age ergo puta tempus putationis adesse, accingere gladio tuo, gladio spiritus, quod est uerbum dei, glorifica manū & brachium dextrum in faciendo uindictam in nationibus, increpationes in populis, ad alligandos reges eorum in compedibus, & nobiles eorum in manicis ferreis. Si hæc facis, honorificas ministerium tuū, & ministerium te. Non mediocris est iste principatus. Domabis lupos, sed ouibus non dominaberis, pascendos utique, non premendos suscepisti.

Deinde humilitatis uirtutem commendans in summo magistratu, utque ea semper ad ea, quæ sibi desunt respiciens, sese urgeat ad profectum: Quid, inquit, si summus pontifex sis, nunquid ideo summus? Infimum noris, si summum putas. Non de illis es, qui dignitates uirtutes putant. Tibi ante experta uirtus, quā dignitas fuit. Augustis relinquito illam sententiam, aliisque qui diuinis coli honoribus non timuerunt, Nabuchodonosor, Alexandro, Antiocho, Herodi. Tu uero considera, non consummatione summum te dici, sed comparatione: non meritorum, sed ministeriorum. Sic te existimet homo, ut ministrum Christi, et quod absque præiudicio sanctitatis cuiuspiam dixerim, summum plane inter ministros, &c.

Dominatus interdicitur, non prius matus aut principatus, qui ministerium potius est.

Mundus a Christo creditus. Rom. pontifici tanquam villicus aut procuratori.

Securis apostolica.

Eius esse, facere uindictam in nationibus, increpationes in populis. Vides, ut non neget principatum, sed dominatum.

Rom. pontifex summus inter

Sed iam nunc, inquit, repetendae sunt reliquiae loci illius, a quo paulo **D**
 ante diuertimus. Age indagemus adhuc paulo diligentius, qui sis, quam
 geras videlicet pro tempore personam in ecclesia dei. Quis es? Sacerdos
 magnus, summus pontifex, tu princeps episcoporum, tu haeres aposto-
 lorum, tu primatu Abel, gubernatu Noe, patriarchatu Abraham, ordi-
 ne Melchisedec, dignitate Aaron, autoritate Moyses, iudicatu Samuel, po-
 testate Petrus, vnctione Christus. Tu es, cui clauis tradita, cui oues credi-
 tae sunt. Sunt quidem & alij caeli ianitores, & gregum pastores: sed tu
 tanto gloriosius, quanto differētius vtrumq; praeter ceteris nomen haeredi-
 tati. Habent illi sibi assignatos greges, singuli singulos, tibi vniuersi cre-
 diti, vni vnus. Nec ouium modo, sed & pastorum tu vnus omnium
 pastor. Vnde id probem quaeris? Ex verbo domini; Cui enim, non di-
 co episcoporum, sed etiam apostolorum sic absolute & indistincte totae
 commissae sunt oues? Si me amas Petre, pasce oues meas. Quas? Illius **E**
 vel illius populos ciuitatis, aut regionis, aut certe regni? Oves meas, in-
 quit. Cui non planum, non designasse aliquas, sed assignasse omnes? Ni-
 hil excipitur, vbi distinguitur nihil. Et forte praesentes ceteri condisci-
 puli erant, cum committens vni omnes, vnitatem omnibus commenda-
 daret, in vno grege & vno pastore, secundum illud: Vna est columba
 mea, formosa mea, perfecta mea. Vbi vnitatis, ibi perfectio. Reliqui nu-
 meri perfectionem non habent, recedentes ab vnitatis. Inde est quod alij
 singuli singulas sortiti sunt plebes, scientes sacramentum, denique Iaco-
 bus, qui videbatur columna ecclesiae, vna contentus est Hierosolyma, Pe-
 tro vniuersitatem cedens. Pulchre vero ibi positus est fuscitare semen de-
 functi fratris, vbi occisus est ille. Nam dictus est frater domini. Porro
 cedente domini fratre, quis alter se ingerat Petri praerogatiuae? Ergo iu-
 xta canones tuos, alij in partem sollicitudinis, tu in plenitudinem vocatus
 es potestatis. Aliorum potestas certis arctatur limitibus, tua extenditur **F**
 & in ipsos, qui potestatem super alios acceperunt. Nonne si causa extite-
 rit, tu episcopo caelum claudere, tu ipsum ab episcopatu deponere, etiam
 & tradere Satanae potes? Stat ergo inconcussum privilegium tuum, tam
 in datis clauibus, quam in ouibus commedatis. Accipe aliud, quod nihilo mi-
 nus praerogatiuam confirmat tibi. Discipuli nauigabant & dominus ap-
 parebat in littore, quodque iucundius, in corpore rediuiuo. Sciens Pe-
 trus quia dominus est, in mare se misit, & sic venit ad ipsum, alijs naui-
 gio peruenientibus. Quid istud? Nempe signum singularis pontificij Pe-
 tri, per quod non nauem vnā, vt ceteri quicq; suam, sed seculum ipsum
 suscepit gubernandum. Mare enim seculum est: naues, ecclesiae. Inde
 est, quod altera vice instar domini gradiens super aquas, vnicum se Chri-
 sti vicarium designauit, qui non vni populo, sed cunctis praesse debe-
 ret. Siquidem aquae multae, populi multi. Ita cum quisque ceterorum
 habeat suam, tibi vna commissa est grandissima nauis facta ex omnibus,
 ipsa

A ipsa vniuersalis ecclesia toto orbe diffusa. Haec ille Bernardus vir, vt saepe
 diximus, plenus apostolico spiritu, cuius diuina virtus suo illo tempore,
 varijs signis & prodigijs per manus eius editis, euidenter dignata est per-
 hibere testimonium. Quae aliquanto prolixius, nec me piguit scribere, nec
 te lector pigebit legere. Digna enim sunt quae legantur, & huius aduersus
 quem agimus, viri impietatem euidenter coarguunt, & nostram, imo or-
 thodoxam catholicam ecclesiae sententiam euidenter adstruunt.

Audis enim hunc ita intellexisse Christi verba inducta per aduersari-
 um, non vt principatum, praesidentiam aut primatum, sed vt dominationem
 suis interdiceret, vt rectam gerendi principatus formam & rationem su-
 is praescriberet. Quae communis quidem est, & ciuili, & ecclesiastico, tan-
 to tamen ad hunc magis pertinet, quanto hic illo est dignior & perfectior,
 quanto denique magis decet ecclesiasticos, quam seculares principes, ad regu-
 lam & rationem diuinae legis suum principatum exigere districtius. Au-
B dis vt Romanum pontificem cōfiteatur eleuatum super gentes & regna, vtq;
 sedeat excelsis sublimior, non sine autoritate vehemēti, & super ipsos coa-
 ctua, sed vt euellas, inq; & destruas, disperdas & dissipas, aedifices & pla-
 tes. Accepisse apostolicam securim, quam ociosam iacere non debeat sinere, sed
 ea vindictam facere in nationibus, increpationes in populis, alligando re-
 ges eorum in compedibus, & nobiles eorum in manicis ferreis. Doma-
 re lupos, oues regere. Audisti quam illum personam gerere in ecclesia dei
 doceat: Esse siquidem sacerdotem magnum, pontificem summum, prin-
 cipem episcoporum, haerem apostolorum, primatu Abelem, guberna-
 natu Noe, patriarchatu Abraham, ordine Melchisedec, dignitate Aa-
 ronem, autoritate Moysen, iudicatu Samuelē, potestate Petrum, vnctione
 Christum, atq; vnum omnium pastorem, & qui super ipsos etiam pastores
 potestate acceperit, quibus possit, & caelum claudere, & pastoralis officio in-
C terdicere, atq; etiam amouere. Quid tibi videtur? Nunquid haec sunt intel-
 ligentis a Christo interdictum suis, ne quis cui praesideat, ne quis in alium su-
 per iorem iurisdictionis autoritatem etiam coactiuam obtineat? Nunquid
 non audis principatum super gentes & regna, super reges & principes?
 Nunquid exarmatum, nudum, & inualidum, & non potius armatum
 falce apostolica, qua possit euellere & dissipare, vindictam quoque face-
 re in nationibus, alligare reges in compedibus, & nobiles in manicis fer-
 reis, qua lupos domare, & oues regere? Nunquid pastori aequae baculo
 ac pera opus non est? Sed Christianum nihilo minus principatum dis-
 screuit a dominatione ac tyrannide gentilium principum. Principem,
 inquit, constituerunt te, sed sibi, non tibi. Quod si aliter principatum ex-
 erceas, tyrannus es, non princeps legitimus. Curam ergo & sollicitudinem
 nouerit princeps Christianus sibi demandatam in cōfratres, sibi villicati-
 onē commissam in conseruos, a communi omnium domino indictam mini-
 strationē, interdictam autem dominationē, qua seruis nostris ad propriam

præcipue, non illorum vtilitatem vtimur. Proinde quod ille dicit, apostolis interdictum dominatum eiusmodi, æque verum est de Christianis omnibus, cuiuscumque tandem status, gradus aut ordinis fuerint. Aequè dices Christiano cuilibet, quod ille dixit ecclesiasticæ hierarchiæ præsidè, videlicet vtrunque perditurum, qui in sibi subditos, suæque curæ commissos conseruos, dominationem vna cum Christianismo sibi vsurpare voluerit, aut Christianismum cum dominatione eiusmodi. Sed nunc, prodolor & cæcitas, persuadent sibi Christiani principes verba illa Christi ad se nihil pertinere, sed tantum ad prælatos quos dicimus ecclesiasticos: perinde ac ipsi liceret tyrannice dominari subditis, hoc est, ad suam, non illorum tantum vtilitatem. Id quod ipsa recta ratio, etiam præter euangelium, euidenter coarguit.

Rationibus quibusdam respondere, quibus demonstratum volunt, nec principatum civilem, nec vllam coactiuæ iurisdictionis autoritatem, ecclesiasticis posse competere.

CAP. VI.

Vod in superioribus perpetuo inuenisti lector, impietati non deesse scripturarum testimonia, sed torta, deprauata, & suo, non ecclesiæ catholicæ sensu perperam intellecta, id etiam clarissime intelliges in sequentibus omnibus. Itaque ex verbis Apostoli in epistola ad Timotheum hoc modo argumentatur: Nemo, inquit ille, militans deo implicat se negocijs secularibus. Sed omnium negociorum secularissimum est principatus habens coactiuam autoritatem, qua secularia negocia & ciuiles actus ordinat & regulat. Quare fugiendus illi, qui deo debet militare. In qua quidem collectione, si diligenter expendèris, plura pene errata quæ verba inuenies. Hoc enim ante omnia certum est, apostolicam illam inductam sententiã omnes omnino Christianos comprehendere, quod omnes Christo nomen dederunt in baptismo, omnes Christi militiæ adscripti sunt. Nemo itaque deo militans, nemo Christianus secularibus se implicare debet negocijs. Non tamen Christiano interdicitur pro necessitate rerum incurrentium secularia tractare aut gerere negocia, quod etiam quibusdam incumbit ex officio: sed non debet se illis implicare, hoc est, toto animo se illis addicere, ita vt spiritualium nullam curam gerat, vt dei & salutis animæ suæ obliuiscatur. Vtrunque enim, implicare, importat, nempe, voluntatem vltro se immergentis secularibus negocijs, atque ita se immergentis vt ab illis veluti obruatur, & implicitus captiuusque detineatur, vt se explicare non possit pro arbitrio, nec spiritualium curam agere, quorum debet omni Christiano esse cura præcipua. Quare toties vix æterni interitus ijs comminatur scriptura, qui habitant in terra, qui neglecto spiritualium rerum studio, neglecta cura salutis animæ suæ immorantur terrenis, de his perperuo & cogitant & loquunt. Deinde, quod subsumit, omnium negociorum secularissimum esse principatum habentem coactiuæ iurisdictionis autoritatem, quæ secularia negocia & ciuiles actus ordinat, & proinde maxime fugiendum illi qui deo militare voluerit, cogor

ego

Ad ratione ex verbis Apostoli: Nemo militans deo, &c. Quod in precepto colligat principatum fugiendum ecclesiasticis, ex dictis verbis Apostoli. Omni Christiano interdicitur secularibus se implicare negocijs. Quid sit implicare se secularibus negocijs.

Quod in precepto Marfilii dicitur principatum esse omnium negociorum secularissimum

A ego communem sensum desiderare in homine. Primo, quod principatum negocium facit: deinde, quod maxime fugiendum illi velit, qui nomen dedit Christo, atque eius militiæ adscriptus est.

Est enim negocium actus humanus aliquis, per quem fit, ne sit quis in ocio. At principatus magistratus est, & veluti habitus quidam, qui etiam in ocio iam principe, & nihil actu operante permanet. Cui annexum quidem est necessario negocium, quod non sinit perpetuo hic vacare & deliciarè in sponsi amplexibus, non sinit vnus sui curam agere, sed cogit laborare, cogit sudare, cogit providere confratribus, omnium curam gerere, omnium onera vna ferre, vna subleuare, omnibus imminens periculum perspicere, atque ab omnium ceruicibus depellere. Laboriosa quidem hæc, difficultatis plena, atque ardua omnia, at tanto deo gratiora, tanto magis meritoria. Itaque principatus nullo modo fugiendus est addicto Christi militiæ, nisi tantum imbecilli & suæ infirmitatis conscio. Nihil enim per se fugiendum est Christi militi, nisi quod contra imperatoris sui charitatem facit & proximi. At recte principantis opera, sunt perfectissimæ charitatis, & dei & proximi: quare minime fugiendus foris Christi militi, viro bono & virtuoso. Nam adeo ad profectum & virtutis consummationem nullo impedimento est, vt vberissimam etiam meritorem materiam suggerat. Nunquid enim Moyse, ille principatus populi, nunquid Iosue, nunquid Dauidi atque alijs sine numero, perfectioni & consummata virtuti impedimento extitit, & non potius præclara explicanda virtutis materia? Fateor esse difficile in tanto actu rerum, tanta mole vndique ingruentium & prementium curarum, tanta etiam licentia qua neminem quæ vnum deum quis supra se reformidat, sibi nunquam excidere, sibi semper constare. At quanto difficilius, quanto publica salus ex principis virtute, & recte ab eo ministrato principatu maxime dependet, quanto denique locus ille magis lubricus est: tanto magis illis, qui in Christi militia plus profecerunt, qui vni illi, non sibi viuunt, vnum semper præ oculis habent, committendus est. Qui etsi metu periculi resugiant, si humilitatis sensu tanto oneri se clament impares, si ab illa contemplationis dulcedine, ad actuosam hanc vitam ægre se abstrahi patiuntur, vincat tamen charitas dei & proximorum, necesse est. Quos non minus suscepto magistratu in coertione atque supplicio sceleratorum, in defensione subditorum, etiam armata & militari manu a vi iniusta & inuasionem hostium, deo placere certum est, quam ante in illo, dulciori quidem sed paucioribus vtili contemplationis ocio placuerunt: quin potius, tanto magis, quanto horum se latius diffundit vtilitas, quanto laboriosius ad plures se extendit actuosam hæc principantis charitas. Quod clarissime ipse significauit Christus, cum principatum, gubernationem & pastorem curam totius ecclesiæ suæ committeret Petro, cum trina interrogatione, num ipsi ceteris plus diligeret. Quo nihil aliud voluit significare, quam opus sibi

Negotium laboriosum, difficile, atque arduum principatus.

Principatum haud fugiendum Christiano, nisi tantum imbecilli & suæ infirmitatis conscio. Recte principantis opera esse charitatis perfectissimæ.

com

commissi principatus ecclesiae, & pastoralis cure & regiminis, non esse vul-
garis, sed excellentis cuiusdam charitatis dei & proximi. Quod quod non intel-
ligit, qui recte gerendi principatus ex Christi verbis a nobis supra exposi-
tam rationem diligenter considerat? Nam reuera nihil aliud est princeps,
qui ad regulam rectae rationis, & luminis Christianae fidei principatum suum
exercet, quam minister seruatorum dei. Quam regulam si transgrediatur, non
iam princeps, sed tyrannus dici meretur, ut quotiescunque a domini sui
gloria, & subditorum utilitate ad propriam deflectit suae intentionis ocu-
lum. Ita enim se totum tyrannidis tenebris inuoluit.

Princeps
minister ser-
uatorum dei.

Quod ridicule
colligat ex
illis verbis
Apostoli:
Secularia i-
gitur iudicia
si habu-
eritis, &c.

Tacti ob
exoneratio-
nem princi-
pis in mul-
tos partien-
da erat infi-
nitae multi-
tudinis gu-
bernatio,
omnibus ta-
men princi-
pis autorita-
tem super-
intendere.

Exemplum
in Moyses.

Iam & ex his, quae alio loco dicit Apostolus, eandem impietatem confirmari
existimans, eandem quoque suam ubique ignorantiam prodit. Secularia igitur, in-
quit ille, iudicia si habueritis, contempnibiles quae sunt in ecclesia, illos constituite
ad iudicandum. Per contempnibiles, ut ipse vult, intelligens laicos secularium ne-
gociorum peritos, ut hi (inquit Gregorius) terrenas causas examinaret, qui ex-
teriorum rerum sapientiam perceperunt. Qui autem spiritualibus donis di-
tati sunt, terrenis non debent negotiis implicari, ut dum non coguntur inferi-
ora bona dispicere, valeant bonis superioribus deservire. Et haec tenus qui-
dem ab illo non discordamus admodum. Sed quod ex isto consequi existi-
mat, nulli sacerdotum in ecclesia super unum quemvis alium ullam co-
actiuam iurisdictionis auctoritatem competere, toto aberrat caelo. Esto, non
debeat summus & sacrosanctus in ecclesia magistratus onerari, implica-
rique, & velut distrahi his minutis ac vilibus, cui incumbit sollicitudo
totius ecclesiae, sed ad illa diiudicanda inferioris gradus & meriti, in su-
is quosque ciuitatibus & locis iudices constitui oporteat: nunquid propterea
illi ipsi non suberunt superioribus? non poterunt eorum errata corrigi,
non retractari iudicia? non puniri praevagationes? Quam enim pro-
pter exonerationem principis, in plurimos necessario partienda erat infi-
nitae multitudinis gubernatio, aequae tamen necessario omnibus superin-
& punire, atque omnes in officio continere. Moyses ille, cum solus obiret popu-
li illius gubernandi onera, solus sederet iudex disceptationibus & controuer-
sibus omnium, non immerito a socio suo Ietro reprehensus est, quod stulto labore
frustra fatigaret se & populum, dicens tantae multitudinis negotia vnus vi-
res excedere. Sed, inquit, audi verba mea atque consilia, & erit dominus tecum.
Esto tu populo in his quae ad deum pertinent, ut referas quae dicuntur ad
eum, ostendasque populo caeremonias & ritum colendi, & viam per quam in-
gredi, & opus quod facere debeant. Prouide autem de omni plebe viros sa-
pientes, & timentes deum, in quibus sit veritas, & qui oderint auaritiam,
& constitue ex eis Tribunos, & Centuriones, & Quinquagenarios, &
Decanos, qui iudicent populum omni tempore. Quicquid autem maius
fuerit, referant ad te, & ipsi minora tantum iudicent, leuiusque sit tibi partito
in multos onere. Cuius sapientiam atque adeo necessario consilio obsequutus
Moyses

Moyse electis ex vniuerso Israel viris strenuis, constituit eos principes po-
puli, Tribunos, & Centuriones, & Quinquagenarios, & Decanos, qui
iudicarent plebem domini omni tempore, subordinatos sibi, ita ut a De-
canis ad Quinquagenarios, ab his ad Centuriones, ab illis vero ad Tribu-
nos ordinate recursum haberetur: tamen de facilioribus, hoc est, ciuilibus
tantum modo actibus & negociis iudicantes. A quibus nihilo minus si
causa ipsa expediri non poterat, vltimate referebatur ad Moysen, cuius es-
tiam cognitioni si quod erat grauius & magni alicuius momenti, referuaba-
tur. Et haec in illa synagoga veteri, cuius statum vniuersum vmbra quan-
dam & figuram fuisse nostrae ecclesiae supra toties indicauimus ex Apo-
stolo. In qua quae correspondentem illam Moysis auctoritatem obtineat, prioribus
duobus libris demonstrauius, atque etiam ex D. Bernardi paulo ante indu-
ctis verbis intellexisti. Qui inuestigans quam pro tempore personam in eccle-
sia gereret Romanus pontifex, dicit eundem esse auctoritate Moysen, & iudi-
catu Samuelem. Itaque etiam in domo amplissima Christianae ecclesiae (cu-
ius limites termini orbis terrarum sunt, & summus pontifex velut qui-
dam paterfamilias) in plurimos dispartienda erat necessario eius guber-
natio. Et ut sacerdotibus spiritualium negotiorum emergentium per sin-
gulas ciuitates, dioceses, prouincias: ita & laicis quibusdam committenda
ciuiliu rerum, ut minoris momenti iudicatura & cognitio, tamen subor-
dinatis sibi eorum magistratibus, vsque ad illos, quos nobis in illo veteris po-
puli statu Tribuni referebant, qui nullos iam superiores ciuiles magistra-
tus habebant, sed vnus Moysis iudicio suberant: quales inter nos sunt prin-
cipes, reges, imperatores, videlicet sibi non subalterni, sed quisque primus
in suo ordine aut sibi commissa ciuili gubernatione populi. Attamen eti-
am omnes hi, ut praecipua quaedam membra ecclesiae, quo eiusdem conser-
uetur vnitas, subsunt necessario capiti hierarchiae ecclesiasticae, qui apud
nos auctoritate Moyses est, aut etiam illo superior. Ad quem etsi proprie spe-
ctent illa, quae ad deum sunt, ut in his praesit omnibus, nihilo tamen minus
pertinet vniuersae, quanta est, ecclesiae superintendere, omnia eius membra
in officio continere, rationem gestorum officiorum exigere: breuiter curam
pastoralem super omnes gerere, quae non minus baculo, quam pera instructa
sit oportet, hoc est, iurisdictionis coactiuae auctoritate.

Sed varij coactionum modi sunt, aut coactiuae auctoritatis, quae omnibus
quidem quibus aliorum commissa est gubernatio, in sibi subiectos competere: non ta-
men eadem omnibus conuenit, sed cuiusque sua, patribus in filios familias, domi-
nis in seruos, pedagogis aut magistris in discipulos, abbatibus in suos mo-
nachos, ciuilibus magistratibus in sibi subiectos, ecclesiasticis (quos nunc
dicimus) in suae quoque commissos curae & regimini: in omnes vero &
super omnes qui ad Christi familiam pertinent, dispensatori & velut pa-
trifamilias totius domus ecclesiasticae, atque hierarchiae eius praesidi. Om-
nibus, inquam, his in sibi suaeque gubernationi commissos & subditos
competit

Cathedrae
Moysi spe-
cialiter re-
seruatae om-
nes maio-
res causae, &
nihilominus
in omnibus
causis superem-
inens auctori-
tas.
Collatio
vmbrae &
figurae ad
nostram ec-
clesiam.

Summos in
ecclesia ci-
uiles magi-
stratus sub
sibi iudicio
ecclesiasti-
cae hierar-
chiae praesidis.
Quae spe-
ctet ad offi-
cium ecclesia-
sticis hierar-
chiae praesidis.

Varij modi
auctoritatis
coactiuae,
omnibus ve-
ro quibus al-
iorum commissa
est gubernatio,
conueni-
re aliquam.

competit etiam coactiua quaedam autoritas, qua possint delinquentes punire, & errata eorundem corrigere: sed non eadem, quando nec vnus coercendi modus conueniret omnibus. Alius enim patri in filium, alius domino in seruum, magistro in discipulum, abbati in suos monachos, secularibus principibus & potestatibus in sibi subditos, alius denique totius ecclesiae rectori in omnes, in reges, principes, regna, imperia. Vni enim virgæ conueniunt, alteri ferulae, alteri flagra, compedes, carceres, alteri etiam gladius. At quæ hæc omnia continere debet in officio, potentior & terribilior sit omnibus oportet, quæ armatos & gladium portantes principes sibi subijcere, sine tamen cæde possit & sanguine, sine orbis tumultu & incendio. Hic est spiritalis ille gladius, quo potest ecclesiasticæ domus paterfamilias, contumaciter sibi inobedientes refecare a corpore ecclesiae, atque ita illis cælum claudere, ad quod nulli nisi de ecclesia patet aditus.

Qualis autoritas coactiua conueniebat ecclesiasticæ hierarchiæ præfidi. spiritalis gladius qui terribilis ac metuendus.

Cuius mucro quod nunc hebescit, quod nostris principibus nunc minus sit, quæ olim solet esse, formidabilis, non est quod hi plus illis sapiunt, sed quod magis desipiunt, quod fidei, religionique Christianæ minor a pud hos locus est. Theodosius ille vere Christianus & sapientissimus imperator, vim illius in se expertus, in puluere sedens & cilicio, atque ex intimis præcordijs singultus trahens & suspiria, Rufino se consolari volenti: Meorum, inquit, sensu malorum haud tangeris. Ego vero gemo, lamentorque in consideratione calamitatis meæ, quod cum seruis & medicis pateat diuinum templum, illique libere ad deprecandum dominum suum ingrediantur, mihi tum illud inaccessible, tum in super & cælum occlusum est. Memoria enim teneo dominicam vocem, quæ manifeste dicit: Quemcunque alligaueritis in terra, is & in cælo erit ligatus. Hic illi & illo tempore de gladio spiritali sensus erat, qui datus est ecclesiæ principibus, ad faciendam vindictam in nationibus & increpationes in populis, ad alligandos reges eorum in compedibus, & nobiles eorum in manicis ferreis. Sed isti scilicet illo sapientiores sunt, & magis religiose Christiani, qui non sunt contenti sibi inaccessible esse diuina templa, sed ne quibus pateant, ea funditus magno studio euerterunt. Claudii sibi cælum, ut ille, sacerdotali autoritate non credunt. Verba Christi non, ut ille, intelligunt. At qui rectius, hi an ille, vel cæco arbitror esse perspicuum.

Theodosii de eodē sensus & sententia.

Nostrorum principum cum Theodosio collatio.

Perfidia Marfilij in citandis S. patris sententijs rursus coarguitur.

Quod vero ex quibusdam truncate citatis diuini Bernardi verbis persuadere conatur eam fuisse illius sententiam, ut episcopus sibi vendicans coactiuam iurisdictionem super contentiosiss inter homines actibus, alienum sibi officium vsurpet & inuadat indebitè: cogor iterum demirari diabolicam in homine perfrictæ frontis impudèciam. Quid enim diuus Bernardus de autoritate Romani pontificis ut ecclesiasticæ hierarchiæ præfidi sentiat, ex his quæ ante induximus libri eius secundi de consideratione ad Eugenium, cuique adest perspicere. Quod si nec hic trucaisset verba, sed addidisset & præcedentia & subsequèntia, adempta sibi fuisset imponen-

imponendi lectori occasio, cui clare constitisset etiam ex his ipsis verbis Bernardi sibi perpetuo constans & consona sententia. Quæ ut intelligas, ille libro primo de consideratione ad Eugenium, velut eius miserus, quod e dulci illo contemplationis ocio ac latebra protractus esset in publicum ad pistrinum, ac infinitam velut molem negotiorum totius ecclesiae, eundem instruit, quo pacto in illis ipsis negocijs, sibi tamen aliquid possit face re contemplatiui ocij, diuini Gregorij sibi proponens exemplum, qui inter maxima negocia, ocia sibi salutaria nouerat inuenire: Obsidio, inquit, vrbi, & barbaricus ensis ciuium ceruicibus imminēbat, nunquid tamen istud terruit beatum papam Gregorium, quo minus sapientiam scriberet in ocio? Eo nempe temporis, quod ex eius præfatione liquet, obscurissimam & extremam partem Ezechielis tam diligenter, quæ eleganter exposuit. Proinde, inquit, memento & tu, non dico semper, non dico sæpe, sed vel interdum reddere te ipsum tibi. Vtere tu quoque te inter multos, aut certe post multos. Quid indulgentius? Hoc enim dico, secundum indulgentiam, non secundum iudicium, puto & ipso Apostolo me indulgentiorem in hac parte. Subiungens deinde quid forte ab illo exacturus esset Apostolus, nempe ut vel in totum reiectis his minutis & vilibus, quibus nunc præses ecclesiae frequenter occupari cogitur, hoc est, iudicij inter homines litigantes pro terrena hæreditate atque eiusmodi, ut sibi in dignis, totum se reseruaret potioribus, adducta ad id apostolica paulo ante induta sententia, de contemptibilioribus in ecclesia constituendis ad iudicia eiusmodi. Quid mihi, inquiens, contemnant iudicare de terrenis possessionibus hominum, qui in cælestibus & angelos iudicabunt? Subdit deinde verba, quæ ille truca induxit: Ergo in criminibus, non in possessionibus est potestas vestra. Quoniã propter illa, non propter has accepistis clauis regni cælorum, præuaricatores utique exclusuri, non possessores: ut sciatis quia filius hominis habet potestatem dimittendi peccata. Quænam tibi maior videtur dignitas, dimittendi peccata, an prædia diuidendi? Sed non est comparatio. Habent hæc infima & terrena, iudices suos, reges & principes terrarum: Quid fines alienos inuaditis? Quid falcem vestram in alienam messem extenditis? Quibus verbis, nihil aliud vult vir sanctissimus, quod Apostolus fortassis a summo pontifice exigeret (quod ipse obstante nunc malitia temporis non audebat exigere) ut plane reiectis his minutis & vilibus tanquam suæ occupationi & cognitioni prorsus indignis, ad inferiores ad ea ipsa proprie deputatos iudices, ipse potioribus ac grauioribus intenderet, hoc est, corrigendis criminibus. Non quia sua ad ea se non extendit autoritas, sed quia indignum est ut illis occupetur, quæ præstari possunt ab inferioribus. Ita & in hæc verba subdit, quæ ille studio trucauit: Non, inquit, quia indigni vos, sed quia indignum vobis, talibus insistere, quippe potioribus occupatis. Sed ubi forte necessitas exigit, videlicet etiã ad eiusmodi dimittere se autoritatē vestram, audi quid sentiat, non ego, sed

Yy Aposto-

Hinc intellige clarissimã D. Bernardi sententiam.

Apostolus: Si enim in vobis iudicabitur hic mundus, indigni estis quod de minimis iudicetis. Sed aliud est incidenter excurrere in ista causa, ut videtur: aliud vero incumbere istis, tanquam magnis dignisque tali & talium intentione rebus. Haec, inquit, dicerem, & innumera talia dicerem, si fortia dicerem, si recta, si sincera, videlicet qualia fortassis exigeret Apostolus. Nunc autem quoniam dies mali sunt, sufficit interim admonitum esse, non totum te, nec semper dare actioni, sed considerationi aliquid tui & cordis & temporis sequestrare. Audis itaque lector viri sanctissimi & vere orthodoxi sententiam, qua non negat episcopis auctoritatem coactiuam iurisdictionis super alios, sed optaret eam in his minutis & vilibus non occupari, sed expeditam vacare uni correctioni criminum, super qua etiam grauiori & vehementiori coactiuam potestate opus est. Non tamen negat minuta illa subesse auctoritati ecclesiastici hierarchiae praesidis, imo ex Apostoli sententia illa subesse docet, & recte ac pro debito illum facere, si exigente necessitate, etiam ad illa se dimittat, modo non incumbat vltro tanquam magnis, & se suaque occupatione dignis. Quod ipsum clarius adhuc explicat in sequentibus, ubi velut secundum malitiam horum temporum sibi obijciens ex persona pontificis: Sed esto, inquit, alius nunc mos inoleuit, alij dies sunt, alij hominum mores, & tempora periculosa non instant iam, sed extant: fraus & circumuentio, & violentia inualuere super terram: calumniatores multi, defensor rarus, ubique potentiores pauperiores opprimunt. Non possumus deesse oppressis, non negare iniuriam patientibus iudicium. Nisi agitantur causae, audiantur partes, inter partes iudicare quis potest? Respondet: Agitentur causae, sed sicut oportet, &c. Nihil ita absque labore manifestam facit veritatem, ut breuis & pura narratio. Ergo illas quas ad te necesse est intrare causas (neque enim omnes necesse erit) diligenter velim, sed breuiter decidere assuescas, frustratoriaque & venatoria decidere dilationes. Causa viduae intret ad te, causa pauperis, & eius qui non habet quod det. Alijs alias multas poteris committere terminandas, quae plures, nec dignas audientia iudicare. Quid enim necesse est audire illos quorum peccata manifesta sunt, praecedentia ad iudicium? Plena est ambitiosis ecclesia, non est iam quod exhorreat in studijs & molitionibus ambitionis, non plus quam spelunca latronum in spolijs viatorum. Si Christi discipulus es, ignescat zelus tuus, exurgat auctoritas aduersus impudentiam hanc & generalem pestem. Intuere magistrum sic facientem, & audi dicentem: Qui mihi ministrat, me sequatur. Non parat aures ut audiat, sed flagellum quo feriat, verba nec facit, nec recipit. Nec enim sedet iudicans, sed insequitur puniens. Causam tamen non tacet, quod videlicet domum orationis, domum negociationis fecissent. Ergo & tu fac similiter. Erubescat vultum tuum istiusmodi negociatores, si fieri potest: si non potest, timeant. Nam & tu flagellum tenes. In summa, inquit, hoc pacto tibi parabis quas suadeo ferias, ad vacandum considerationi, quaedam negotia nec

A cia nec audiendo, quaedam alijs committendo, & quae tua digna putaueris auidetia, fideli quodam & accommodo ipsi causae compendio terminando. Haec tenet ille. Et tu vis ex D. Bernardi sententia episcopum aliena sibi usurpare, si coactiuam iurisdictionis auctoritatem exercere tentauerit super contentiosis actibus hominum? O impudentiam singularem & subdolum.

Obiectioni respondere ex verbis Apostoli ad Romanos XIII. Ex quibus omnes, & quae ecclesiasticos ut laicos, subiectos videri volunt coactiuam potestati principum huius seculi

Vam non sit difficile impietati accommodare diuinae scripturarum eloquia, quando sua illis non adhibetur amussim, testantur tot portenta pestilentissimae haeresium, & libro primo copiosius demonstrauimus. At cum diligenter & fideliter ad illam suam exiguntur regulam, iam tum apparet & planum sit, quanam sit earum germana sententia, ut ubique subscribens catholicae per orbem fidei, ita omni prophanae nouitati, nouitiaeque impietati aduersaria. Quod ut in superioribus perpetuo intellexisti, ita & hic efficiam ut clarissime intelligas.

Impotenter ille aduersum nos iactat verba Apostoli, quibus omnem animam docet potestatibus sublimioribus subditam esse oportere, deique ordinationi resistere, & sibi damnationem acquirere, qui resistunt magistratibus. Proinde necessitati parere iubet, non tantum propter iram principum, sed etiam propter conscientiam. Ideo enim, inquit, & tributa praestatis, ministri enim dei sunt, in hoc ipsum seruientes. Reddite ergo omnibus debita: cui tributum, tributum: cui vectigal, vectigal: cui timorem, timorem: cui honorem, honorem. Ex quibus equidem verbis, verborumque atque ineptissime tractatis ac trutinatis, multis etiam inconcinne adhibitis sanctorum sententiarum inferit, necessario tenendum illi, qui nomen & doctrinam domini blasphemare noluerit, omnes homines cuiuscumque status aut conditionis existant, tam realiter, quam personaliter subesse debere iurisdictioni principum seculi, atque eidem obedire in omnibus, quae non contradicunt legi aeternae salutis: quandoquidem de secularibus potestatibus constat locutum Apostolum, quibus commissus est usus gladii. Omnem autem animam dixit, neminem excipiens, nec presbyterum, nec episcopum: quos resistentes potestatibus etiam infidelibus, damnationem aeternam sibi vult acquirere: quanto ergo magis, inquit, indignationem omnipotentis dei & beatorum apostolorum Petri & Pauli acquirunt Romani pontifices, qui hac dei & apostolorum doctrina contempta iam dudum turbant ac turbant fideles reges & principes, atque eorum auctoritatem suae auctoritati subijciunt, cum contra his illos potius subiectos esse oporteat. Hoc ipsum confirmans Augustini sententia: Ideo, inquit ille, & Apostolus ecclesiam orare pro regibus admonuit, & omnibus sublimibus, eodem spiritu afflatus quo & Hieremias, qui misit epistolam Iudaeis, qui erant in Babylone, ut orarent pro vita regis Nabuchodonosor, filiorumque eius, & pro pace ciuitatis: quia, inquit, in pace eorum erit pax vestra. Hoc autem figurate signifi-

caste, ecclesiam in sanctis eius (qui sunt ciues coelestis Hierusalem) seruitu-
ram sub regibus huius seculi.

Sed oro te lector, vt sis memor eorum, quæ superius demonstrata non
semel inculcauimus. Ita enim clarissime intelliges, nobis pulchre cõuenire
cum Apostolo. Neq; enim dicimus Christi religionem quẽquam priua-
re suo iure, non absoluere filios a patria potestate, seruos a subiectiõẽ & ser-
uitute quã debent dominis, subditos a superiorũ suorum & ciuiliũ ma-
gistratuũ obediẽtiã debita, etiam si sacerdotes, etiam si episcopos: proinde
& apostolos eorumque successores episcopos & presbyteros, iure meri-
to subfuisse a principio legitimæ autoritati ciuili, quæ præerat in quibus
morabantur ciuitatibus & comitatibus. Venit tamen Christus, etiam si
ibi regnum quoddam in quo super nos regnaret, cõstitueret, hoc est, catho-
licam suam ecclesiam: sed tantum ex deditiõis & voluntarijs, quicq; vltro
se eius seruituti subijceret. Quod equidem vt futurum amplissimum &
comprehensurum infinitam multitudinem hominum, etiam diligentissi-
mo ordine disposuit, atq; eius vnitati, vno illi cõstituto capite aut rectore,
ad quẽ totius cura pertineret & gubernatio præcipua, diligentissime simul
& sapientissime prouidit. Non est itaq; q; suam sibi quisquam queratur
ademptã autoritatem per regnũ Christi, cui nemo seruit inuitus. Tamen
quisquis vltro se illi subiecerit, etiam obedientiam debeat sacrosanctis ab
eodem constitutis magistratibus, & præcipue totius ecclesiæ pastori, re-
ctori & principi, necesse est. Qui quandiu quidem viuebat sub principia-
bus & magistratibus, qui se nondum Christi iugo sponte subdiderat, eti-
am illis suberat, & subesse tenebatur ciuilitate. At postquã diuina ordina-
tione impleta iã cernimus illa prophetarũ oracula, quibus fore prædixerũt,
vt gentes & regna, reges & principes seruirent Christi regno & ecclesiæ,
postq; vltro facti sunt ecclesiæ filij, atq; eius quædam membra præcipua,
vt quorum est magni momenti & necessarium officium ad salutem totius
corporis, rerum natura non patitur, vt illis caput, princeps aut rector
subijciatur ecclesiæ, & non potius membra capiti, atque illi officiorum ac
magistratuũ suorum exacti rationẽ reddere teneantur. Illius subfunt iudi-
cio, præsertim qui nullos superiores ciuiles magistratus recognoscunt. Itaq;
iã ante annos mille videmus Christianos principes, reges, imperatores, se
& sua scepra submisisse, atq; a deo tradidisse Christi ecclesiæ, atq; ab ea ve-
luti accepta recognoscere, eius iudicio regnare reges & imperatores, & a-
moueri regno & imperio, quemadmodũ supra in Henrici III. tragœdia
ex recognitione libera totius regni & imperij intellexisti, & post copiosi-
us demonstrabimus. Nec dubitabis diuinæ dispensationis ac prouidentia-
e, non humanæ præsumptionis aut vsurpationis hæc esse opera, si ad
Esaia & Danielis respexeris vaticinia, quibus hæc, tanto anteq; fieret, fore
prædicta sunt, si præterea ad Gamalielis illam regulam eadem exegeris.
Quoniam si ex hominibus est, inquit, cõsiliũ hoc aut opus, dissoluetur.

Siquidem

Christi reli-
gionẽ nemi-
nẽ priuare
iure suo.

Apostolos
& episco-
pos ab inti-
tio subfui-
se legitimæ
autoritati ci-
uili ethnico-
rũ, inter q̃s
morabantur.
Regnum
Christi ex
deditiõis cõ-
tum & vo-
luntarijs.

Omnia mē-
bra ecclesiæ
in suo quocq;
officio sub-
esse eius pa-
stori, rectori
& capiti.
Eius iudicio
nũc regnare
in eadem re-
ges & impe-
ratores ac
amoueri im-
perio.

A Siquidem annis plus mille hoc ipsum durasse videmus.

Itaq; quod dicit Apostolus, omnẽ animã sublimioribus potestatibus
subditam esse debere, & debitam eisdeẽ præstare obedientiam, libet am-
plectimur. Sed hoc te admonitũ volumus lector, nõ de ciuilibus tantum
magistratibus & potestatibus illũ loqui, sed in vniuersum de omnibus, ita
vt iuxta illã Apostoli sententiã, serui dominis, famuli & ancillæ patri fami-
lias, vxor marito, monachus suo abbati, omnes deniq; qui vel sua volũta-
te, vel ex statu & conditione reipublicæ, cuius pars sunt, vel ex suæ natiui-
tatis sorte alteri subiecti sunt, illi obedientiã debeant. Itaq; quoniam non
idem in omni ordine superioritatis & subiectiõis debetur superioribus
potestatibus a subditis, ideo cõcludens generalẽ illam sententiã, dicit: Red-
dite ergo omnibus debita, cui tributũ, tributum: cui vectigal, vectigal: cui
timorẽ, timorem: cui honorem, honorẽ. Quin & ipsa ratio Apostoli, qua
B persuadet oẽs omnibus superioribus potestatibus obedientiã debere, cõ-
uincit illum ita vniuersaliter (vt diximus) loqui, & non tantũ de potestati-
bus secularibus aut magistratibus ciuilibus. Quoniã, inquit, a deo hæc ita
ordinata sunt, cuius ordinatiõĩ qui resistunt, sibi ipsis damnationẽ acqui-
rent, aut iudiciũ, vt legit Chrysostomus. A deo siquidẽ ordinatum est, vt
sit ordo inter homines, vt hic præsit & cæteris imperet, ille subfit & obse-
quatur alterius imperio, ne cuncta temere ferantur, & quemadmodũ vn-
dæ (vt eiusdeẽ Chrysostomi verbis dicã) ita & populi huc atq; illuc circũ-
agerentur. Quoniã enim honoris & cõditionis equalitas pugnas & dissi-
dia plerũq; inducit, multos fecit principatus, multasq; subiectiões, vt pote
viri & vxoris suæ, filij & patris, senis & adolescẽtis, serui & domini, princi-
pis & subditi, præceptorisq; ac discipuli. Et qd, inquit, miraris q; in homi-
nibus istud fecit, quando idẽ & in corpore nostro fecerit? Neq; hic paris
C honoris omnia fecit, sed hoc equidẽ minus, illud vero potius, & hæc qdem
reliquis mēbris imperantia, illa vero seruitentia. Idẽ & in bestijs videri est,
vt in apibus, in gruibus, in gregibus ouiuũ agrestiuũ. Quin & mare ab ista
disciplina destitutũ non est, sed illic quoq; multa pisciuũ genera sub vno re-
guntur ac militant, lōgasq; velut peregrinatiões suas exequentur. Hacten-
us fere Chrysostomus. In hunc modũ vnusquilibet homo, quicũq; tan-
dẽ is fuerit, seu apostolus, seu propheta, seu episcopus, seu sacerdos, seu mo-
nachus, seu prætor, seu consul, seu rex aut imperator, sibi supereminẽti po-
testati obedientiã dependat oportet, si quẽ modo illi potestas superemine-
at. Ea enim restrictiõne opus esse, res ipsa cogit intelligere. Nã suprema in
terris, & nulli alteri subordinata autoritas, nulli etiam alteri, nisi deo subie-
ctiõnẽ debet & obedientiã. Quod vero generalẽ illam suã, atq; a deo diui-
nam sententiã, in ciuilibus & huius seculi potestatibus velut in exẽplo di-
ligentius executus sit, hoc fecit, vt obstrueret ora quorũdam loquentium
iniqua, & per quos apud gẽtes blasphemabat nomen domini & Christi-
ana religio, quasi doceret subditos rebelcare magistratibus, seruos domi-
nis.

Intellectus
verborum
Apostoli ad
Ro. 13. Om-
nis ani-
ma, &c.
Apostoli ge-
neralis sen-
tentiã omnẽ
superiorita-
tẽ cõcernẽs.

Chrysosto-
in epistolã
ad Roma.

Cur genera-
lẽ illã sentẽ-
tiã in huius
seculi pote-
statibus ve-
luti exẽplo
diligentius
sit execu-
tus.

nis. Ita enim plerique sentiebant de doctrina apostolorum, quod omnes, velut pro-
 tus beatus
 Apostolus. posito pileo, euocarēt in libertatē. Infamabaturque veluti seditiosus, reusque no-
 uatores, & qui omnia ad evertendū leges cōmunes & facerent & dicerent.
 Qua ut se & religionē Christi purgaret infamia, illam quā premisit gene-
 rālē sententiā, & veluti animi quandā communem conceptionē, in pub-
 licis potestatibus & magistratibus diligentius exequitur Apostolus, tan-
 de reuersus ad comunem & generalē, dicit: Reddite ergo omnibus de-
 bita. Idem quoque & eodem consilio fecit Petrus dicens: Subiecti estote om-
 ni humanā creaturā propter deum, hoc est, quisque suo superiori, aut illi
 cui est subditus secundum ipsam humanarum societatum legem atque or-
 dinem, hoc ipsum deinceps speciatim exemplificans, siue regi, inquit, tan-
 quam præcellentī, siue ducibus tanquam ab eo missis, ad vindictā malo-
 rum, laudem vero honoris, quia sic est voluntas dei, si similiter & de seruis er-
 ga dominos, de filiis erga parentes, de vxoribus erga suos maritos subijci-
 ens. Omni ergo humanā creaturā nobis præpositā, hoc est, ut loquitur
 Paulus, omni sublimiori aut superiori potestati, quisque secundum dei or-
 dinationem & voluntatem debet obedientiam. Quam adeo non tollit lex
 Christi & euangelica, ut magis confirmet etiam.

Retorſio a-
 poſtolicæ
 ſententiæ in
 aduerſarios

Oēs magi-
 ſtratus, qui
 ſunt mēbra
 Chriſtianæ
 eccleſiæ, o-
 bedientiam
 debere ec-
 cleſiaſticæ
 hierarchiæ
 capiti.

Extra ecclē-
 ſiā magiſtra-
 tus qui ſunt,
 eā obediē-
 tiā & ſubie-
 ctionē non
 debere.

Sed ex hac apostolica, atque adeo Christi sententia minime sequitur, ca-
 put hierarchiæ ecclesiasticæ subijci regibus, imperatoribus & principibus,
 qui sunt mēbra ecclesiæ: sed contra potius, ex ipsa lege euangelica, ne-
 cesse est ut mēbra obediāt capiti, quia membra sunt cōmunis corporis, &
 quia sese illi vltro subiecerūt, necesse est, ut caput in reliqua mēbra vniuer-
 ſa imperiū habeat. Siquidem & dei ordinationi, atque ipsi adeo rerum na-
 turæ repugnat, ut contra membra imperitent capiti. Illi dedit Christus
 autoritatem obligandi omnes, qui in ecclesiastica domo sunt, dicēs etiam
 in cœlis illos ipsos obligatos haberi. Illi commisit clauēs regni cœlorum,
 quibus membris ecclesiæ sibi inobedientibus & rebellibus potest etiam
 cœlum claudere, potest extra arcam illam mysticam, & domū ecclesiæ ei-
 cere, & velut ethnicos facere. Itaque secundum apostolicam & Christi iam
 inductam sententiā, omnes magistratus, qui sunt membra Christianæ
 ecclesiæ, etiam capiti ecclesiasticæ hierarchiæ, ut superiori super ipsos au-
 toritati, atque adeo suo capiti debent obedientiam. Qui extra sunt, & nec-
 dum Christi regno seruiunt, non debent, imo contra, ubi illud ipsum ca-
 put ecclesiæ in ciuitatibus aut cōmunitatibus ageret, quibus illi legitime
 præfecti sunt, secundum eandem apostolorum & dei sententiā, ipsis o-
 bedientiam deberet, ut subditi cæteri, deberet & tributa, & vestigalia reli-
 quorum instar dependere. Aequè tamen verum est, quod nullū suo iure pri-
 uat Christiana religio. Sed qui se illi adstringunt vltro, seque Christi regno
 subijciunt, necesse est ut illius quoque leges seruent, illius sacrosanctis magi-
 stratibus dependāt obediētiā, ut membra se permittāt imperio capitis.
 Quod sane ita decere, ita omnem rationem & honestatem exigere, recte
 intelli-

A intelligentes sapientissimi & religiosi principes, non solū sacrosanctis (qui-
 bus necessariā obedientiam debebāt) magistratibus, sed etiam omnibus
 sacrorū ministris, omnibus denique qui se Christi seruitio specialius addi-
 xerunt ac deuouerunt, publicis legibus exemptionem ab autoritate, im-
 munitatē ab oneribus ciuilibus constituerunt. Nihil tamen in hoc nouū
 facientes, nec prorsus aliud, quā quod honorem, quem ante falsæ religioni
 in debite detulerat decepta antiquitas, ipsi veræ debitum impenderunt.

Hoc sane constat, apud oēs etiam gentiles, quibus tamen vlla religionis,
 vlla numinis cura extitit, quamuis ad veri cognitionem nō peruenerint,
 velut naturali ratione magistratū receptum fuisse, ut sacerdotibus suis spe-
 cialiter deputatis sacrorum & numinis (qualiacumque ipsi credebant) mi-
 nisterio singularem deferrent honorem & reuerentiā, ciuiliū onerum
 vacationem ac immunitatem, & præterea annonā ex publico. Testatur
 hoc sacra Geneseos de Aegyptijs sacerdotibus historia, qui in illa septen-
 narij fame subleuata Iosephi prouidentia, nō sunt coacti, instar reliquorum
 Aegyptiorum, vendere suas terras & possessiones in seruitutem regiam,
 ut quibus ex publicis horreis statuta præbebantur cibaria. Idem de vni-
 uersis nationibus comprobant omnium gentium historiae. De Roma
 nis vero, quamdiu seruierunt idololatriæ, illa Symmachi viri consula-
 ris & vrbs præfecti, ad Valentinianum, Theodosium & Archadium
 Augustos, pro veteri deorum cultu reducendo, aduersus Christianos
 oratio. In qua inter cætera grauissime queritur, Vestalibus sacerdotibus
 sua ab initio illis concessa detrahi immunitatis priuilegia atque annonam,
 quam solebant accipere ex publico. Quanto, inquit, commodo sacri æ-
 rarij vestri Vestalium virginum prærogatiua detracta est? Sub largissi-
 mis imperatoribus denegatur, quod parcissimi præstiterunt? Et rursum:

C Absint ab ærarij vestri puritate ista compendia, fiscus bonorum prin-
 cipum, non sacerdotum damnis, sed hostium spolijs augetur. Deinde hoc
 vehementer improbens, quod a religiosissimis principibus studio abo-
 lendæ falsæ illius religionis & impiæ, sapienti consilio excogitatum fue-
 rat, ne possent illæ sacerdotes prophanæ, legata aut hæreditates acciperet
 Oro vos, inquit ille, iustitiæ sacerdotes, ut vrbs vestræ sacris reddatur
 vel priuata successio. Dicent testamenta securi, & sciant sub principibus
 non avaris stabile esse quod scripserunt. Delectet vos ista felicitas generis
 humani, cœpit causæ huius exemplum sollicitare morientes. Ergo Ro-
 manæ religionis sub Romano iure non pertinent? Quod nomen acci-
 piet ablatis facultatum, quas nulla lex, nullus casus fecit caducas? Capiti
 legata liberti, seruis testamentorum iusta commoda non negantur; tan-
 tum nobiles virgines & sacrorum fatalium ministræ excluduntur præ-
 dijs hæreditate quæsitis. Quid iuuat salutē publicæ castum corpus dica-
 re, & imperij æternitatem cœlestibus fulcire prædijs, armis vestris, a qui-
 lis vestris, amicas applicare virtutes, pro oibus efficaciam votā suscipere, &

Etiam apud
 gentes re-
 ceptum fu-
 isse, ut sa-
 cerdotibus
 suis singula-
 rem defere-
 rent hono-
 rem, immu-
 nitatem &
 vacationē
 a ciuilibus
 oneribus at
 que anno-
 nam ex pu-
 blico.
 Symmachi
 viri consu-
 laris ad Au-
 gustos ora-
 tio.

Et hæc nūc
 sunt, prohi-
 dolor & pu-
 dor, a Chri-
 stianis
 qui se vide-
 ri volunt,
 principi-
 bus aduer-
 sus speciali-
 ter dicatos.
 diuino ser-
 uitio.
 Verissime
 ista dicen-
 tur a Chri-
 stiano pro-
 sacerdoti-
 bus veræ re-
 ligionis mi-
 nistris, alijs
 que diuino
 specialiter
 mancipatis
 seruitio.

ius cum omnibus non habere? Itaque melior est seruitus, quae hominibus, quam quae dominus immortalibus impenditur? Rem publicam laedimus, cui nunquam expedit ut ingrata sit. Nemo me putet solam causam religionum tueri. Ex huiusmodi facinoribus orta sunt cuncta Romani generis incommoda. Honorauerat lex parietum nostrorum Vestales virgines, & ministros aeorum, victu modico, iustisque priuilegijs, & usque ad nos stetit muneris huius integritas. Nunc ad degeneres trapezitas, atque ad mercedem villium baiulorum sacrae castitatis alimenta vertuntur. Sequuta est hoc factum famas publica, & spem prouinciarum omnium messis agra decipit. Non sunt haec vicia terrarum, nihil imputamus astris, nec rubigo segetibus obfuit, nec aena fruges necauit. Sacrilégio annus exaruit. Necesse enim fuit perire omnibus, quod religionibus negabatur. Cum contra fecunditatis et omnium rerum vbertatis causam dicat, sacerdotibus suum impendisse honorem. Quid enim, inquit, tale pertulerunt prouinciae, cum religionum ministros honor publicus pasceret? Quando in usum hominum concussa quercus? Quando nullae sunt herbarum radices? quando alternos regionum defectus deseruit fecunditas mutua, cum populo & virginibus sacris communis esset annona? Commendabat enim terrarum proventus victus antistitum, & remedium magis quam largitas erat. An dubium est semper pro copia omnium datum, quod nunc omnium inopia vendicauit? Haec atque eiusmodi ille Symmachus, falsa quidem atque impia, ut dicta pro tuenda falsa impiaque religione, & sacerdotum eius priuilegijs: sed verissima, si dicantur a Christiano pro verae religionis ministris, sacerdotibus, atque alijs diuino specialiter mancipatis seruitio. Quibus omnes toto orbe terrarum gentes & nationes, velut communi quadam conceptione animi, intellexerunt quidem honorem singulari deberi: tamen ut in veritatis veraque religionis, ita in ministrorum eius, cognitione aberrauerint.

Sacerdotibus quid debeat in Christiana ecclesia. Decimas omnium in signum vniuersalis dominij sibi referuas dominus sacerdotum suorum, &c. specialiter deputauit vrbibus.

Certe quod nostris sacerdotibus a Christianis fidelibus in ipsa debeatur Christi ecclesia, non minus in eiusdem figura, in synagoga illa & tabernaculo veteri, quam prophetis oraculis expressum est. Sibi siquidem decimas omnium in signum vniuersalis dominij specialiter referuas dominus, sacerdotum suorum & altaris ministris deputauit vrbibus & ministerio. Omnes, inquit, ille Moyses, decimae terrae, siue de frugibus, siue de pomis arborum, domini sunt, & illi sanctificantur. Omnium decimarum bouis & ouis & caprae, quaecumque sub pastoris virga transeunt, quicquid decimum venerit, sanctificatum est domino. Has, inquam, ex vniuersis, quae nobis sua benignitate largissime confert, in signum, memoriam, recognitionemque, quod ab ipso velut omnium domino vniuersa acceperimus, sibi specialiter referuas sibi que sanctificatas (adeo ut easdem sine sacrilegij crimine, nostris prophanisque vrbibus applicare non possimus) sacrorum suorum ministris tradidit. Quas quae indigne ferat, auare aut infideliter illis persolui, qua fraudantes persequatur ultione & vindicta, idem per Malachiam testatus

A testatus est: Reuertimini, inquit, ad me, & ego reuertar ad vos, dicit dominus exercituum. Et dixistis, in quo reuertemur? Si affligit homo deum, quia vos configitis me. Et dixistis, in quo configimus te? In decimis & primitijs, & ideo in penuria maledicti estis. Quia, inquit Hieronymus, mihi non reddidistis decimas & primitias, quia vos me supplantastis & defraudastis: ideo in penuria & fame maledicti estis, & pro decimis & primitijs, quae parua erant ut a vobis darentur, vbertatem possessionum vestrarum, & omnem frugum abundantiam perdidistis. Et addit dominus per prophetam: Inferte omnem decimam in horreum meum, & probate me super hoc, si non aperuero vobis cataractas caeli, & effudero vobis benedictionem usque ad abundantiam, & increpabo pro vobis deuorantem, & non corrumpet fructum terrae vestrae, nec erit sterilis vinea in agro, dicit dominus exercituum. Perinde, ac si diceret, exponente Hieronymo, ut sciatis me irascente vos laborare penuria, fame & inopia, quia videlicet fraudastis me parte mea, inferte omnem decimam fideliter in horreum meum, hoc est, in thesauros templi, ut habeant sacerdotes & Leuitae, qui mihi ministrant, cibos: & probate me super hoc, si non effundam vobis benedictionem & abundantiam. Vides hic, quod ille Symmachus dixit non vere sed impie, pro impia religione atque eius sacerdotibus, pro nostris verissime dici a Christiano. Vides quae indigne ferat dominus illis detrahi, quod sibi reseruatum in signum recognitionemque vniuersalis dominij, ipsis contulit. Qua fraudantes vindicta ac ultione persequatur.

Malach. 3. Hic vide, in quo supplantari se deus a nobis ac fraudari, nobiscum exponit.

Nec est quod hic quisquam sibi blandiatur, veteris haec esse & abolite legis Mosaicae, quae iam amplius nos non obliget sub lege euangelica. Nam eadem opera dices non obligari nos etiam praecipis decalogi, quia veteris legis sunt. Quod si confitearis etiam apud nos illorum adhuc vim, efficaciam & obligationem subsistere, quia nec figuram gerebant futuri, nec pertinebant ad status ciuilem illius veteris populi (qui iam dudum dissolutus est) gubernationem, sed instruebant homines recte se gerere ad deum & proximum: aequae confitearis necesse est, apud nos locum habere obligationem illam de persoluen-dis decimis. Aequae enim nos ac illi deum recognoscimus oportet autorem, & largitorem honorum omnium, aequae vniuersalem dominum. In cuius iugem memoriam & recognitionem decimas sibi reseruauit omnium, quas suis sacerdotibus & altaris ministris persoluendas attribuit. Aequae itaque, ut tunc, ita & nunc verum est, decimas omnium, seu terrae nascentium, seu pecorum, armentorum, & quaecumque sub virga pastoris transeunt, domini esse, atque eidem sanctificata, quum nusquam nobis magis, quam illis, easdem remississe legatur. Aequae ad nos pertinet, si easdem fraudemus, nec fideliter persoluimus, illud quod induximus Malachiae prophetae. Ita sane hoc intellexerunt orthodoxi patres nostri, ita ab initio catholica Christi ecclesia, columna & firmamentum veritatis, & rectae scripturarum intelligentiae inflexibilis & certissima

Decimas da uini turis esse etiam in lege euangelica.

Catholica ecclesia de hoc sententia ostenditur.

Hieronymus. certissima amussis & regula. Itaque diui Hieronymi in expositione Malachiae iam audisti sententiam, quam & in epistola ad Damasum clarissime explicat, a quo consultus, num sacerdotibus & Leuitis, quibus decimae diuinitus assignatae sunt, liceret de iure suo in usum monachorum & religiosorum personarum transferre, respondit eisdem liberum esse, monachis & spiritualibus viris deum colentibus & timentibus, decimas & oblationes, cunctaque remedia concedere, & de iure suo in illorum dominium transferre, modo in illis pauperibus, non tam paupertatem, quam religionem attenderent. Quod autem inquit, beatitudo tua quaesuit, utrum decimarum & oblationum ius secularibus possit prouenire, nouit uestra sanctitas omnino non licere, protestantibus hoc diuinis autoritatibus paternorum canonum. Quamobrem si aliquando ab his male detenta, quae diuini iuris esse noscuntur, in usum transferunt monachorum & seruorum dei: episcopo tamen loci illius praebente assensum, constabunt illis omnia, perpetua stabilitate subnixi. Haec tenus ille. Vides quo pacto diuinum illud ius intelligat orthodoxus ille doctissimusque Hieronymus, non quidem ut abolutum, sed ut Christianifideles adhuc efficaciter obligans. Sic & diuus Ambrosius sermone quodam quadragesimali docuit suum populum: Quicumque recognouerit in se, quod fideliter non dederit decimas suas, modo emendet quod minus fecit. Quid est fideliter dare, nisi ut nec peius, nec minus aliquando offerat de grano, aut de vino, aut de fructibus arborum, aut de pecoribus, aut de horto, aut de negotio, aut de ipsa venatione sua? &c. Nam qui deo non vult reddere decimas, quas retinuit, & homini non studet reddere, quod iniuste abstulit, non timet adhuc deum, & ignorat quae sit vera poenitentia veraque confessio, nec veram aut deo acceptam elemosynam talis potest facere. Idem & sibi commisso fideli populo inculcauit magis, & ad memoriam reuocauit diuus ille Augustinus catholicae per orbem ecclesiae sententiam, quam docuit. Quod si, inquit, decimas fideliter dederis, non solum abundantiam fructuum recipies, sed etiam san-
Ambrosi.
Augustin.

Et rursus: Maiores nostri ideo copijs omnibus abundabant, quia decimas deo

A mas deo dabant, & Caesari censum reddebant. Modo autem quia decessit deuotio fidei, accessit indictio fisci. Nolumus partiri cum deo decimas, modo autem tollitur totum. Hoc tollit fiscus, quod non accipit Christus. Haec ille Augustinus.

Vides quo pacto sancti hi patres nostri ius decimarum, aequae apud nos, ut apud illos veteres subsistere & valere intellexerint & docuerint fidelem populum. Quos nihil aliud docuisse certum est, quam quod & ipsi didicerant in catholica Christi ecclesia. Quorum consensum in re dubia obseruare nos Christus docuit, ut certa & indubie veritatis argumentum, Vbi cunque enim congregantur aquilae, ibi corpus est, ibi Christus & veritas, idem sensus & consensus catholicae ecclesiae. Cuius sententia, quoniam in concilio orthodoxorum praesulum ex diuersis locis orbis in vnum conuenientium euidentius perspicitur, audi decretum Rothomagensis concilij, quod in haec verba legitur: Omnes decimae terrae siue de frugibus, siue de pomis arborum, domini sunt, & illi sanctificantur, &c. Sed quia modo multi inueniuntur decimas dare nolentes, statuimus, ut secundum domini praecipuum admoneantur, semel, secundo & tertio: & si non emendauerint, anathematis vinculo seriantur vsque ad satisfactionem & emendationem congruam.

Rursus Moguntini concilij hoc legitur decretum: Decimas deo & sacerdotibus dei dandas Abraham factis & Iacob promissis insinuat, & omnes sancti doctores commemorant. Haec tenus verba decreti: Quae tibi videntur explicare communem catholicam ecclesiam de iure decimarum sententiam. Rursus definitiuit & affirmat vniuersale, idque celeberrimum plusquam mille patrum ex toto orbe sub Innocentio tertio conuenientium Lateranensem concilium, decimas necessario persolendas a Christianifidelibus, ut quae debentur ex lege diuina, & a domino in signum & recognitionem vniuersalis dominij, quasi quodam titulo speciali sibi sunt reseruatae, ut est videre in c. In aliquibus, & cum non sit, de deci. prim. & obla.

C Quare & praefatus Innocentius a Vercellensem consultus episcopo quid sibi agendum foret & cum his qui in decimarum solutione dicebant detrahendam impensam agriculturae & seminum, & qui vitam clericorum velut abominabilem calumniantes, eisdem subtractas decimas in alios versus (ut praetendebant) pios conuertebant pro suo arbitrio, utrorum sententiam recte impietatis conuincit & redarguit. Illorum quidem, quod deus omnium dominus, sub hoc veluti canone nobis vniuersa concesserit: & propterea deterioris conditionis esse non debeat temporali aliquo domino, cui suus canon integre & absque vlla deductione a colono persoluitur. Istorum vero, quod non licet cuiquam quae sua sunt auferre atque alteri dare contra voluntatem domini, eo praetextu, quia malus & peccator est, & mandat utrosque ad integram, tam personalem, quam praedialium decimarum, ut sacerdotibus & clericis diuino iure debitarum solutionem ecclesiastica districtione compellat

Sanctorum patrum consensus in re dubia obseruandum a nobis velut consensus catholicae ecclesiae.

Decretum Rothomagensis concilij.

Decretum Moguntini concilij.

Definitio Lateranensis concilij vniuersalis & celeberrimi sub Innocentio.

compelli, vt hæc est legere in c. Tua nos, de dec. pri. & ob.

Atq; hæcenus quidem illis rationibus satis superq; respõsum est, quibus ex diuinarum scripturarum eloquijs, & sanctorum patrum testimonijs ille demonstrare conatus est, ex lege diuina & euangelica nulli sacerdoti aut episcopo, vllam coactiuæ iurisdictionis autoritatē super vnumquemlibet Christianum competere; quin potius, quo minus etiam vltro delatam eiusmodi ab vniuersitate multitudinis (ad quam solam eandem proprie pertinere contendit) acceptare possent sacerdotes & episcopi, eisdem interdicitum a Christo & apostolis. Nulla eisdem exemptione gaudere debere a coactiuâ iurisdictione secularium principum, quin potius eidem tam realiter, q̄ personaliter subiectos esse oportere, secundum doctrinam Christi & apostolicam.

Succenturiatis quibusdam rationibus, quibus prædictam adhuc sententiam confirmare nitentur, respondere.

CAP. VIII.

Vltis fucis, multis imposturis, opus habet, quo persuadeatur falsitas: cum cõtra nuda veritas sui ipsius efficacissimus assertor sit. Quare & hic omnia corradit & congerit, quæ quocunq; modo ad suam impietatem colorandam constabiliendamq; potest contorquere & flectere. Itaq; post rationes præmissas (quibus respondimus hæcenus) velut primæ iustæque aciei, & in quibus fudit præcipue, alias nihilo minus quasdam, velut in succenturijs collocatas subiungit. Quas præterire visum non est, ne forte quis male veritati amicus, studio nos declinasse earum vim & subterfugisse calumnietur.

Itaq; VIII. capite suæ dictionis secundæ hanc insuper subiungit rationationem. In primis supponit actus humanos voluntarios regulari duplicibus legibus, diuinis videlicet & humanis, proposita earundem transgressoribus pœna. Diuinarum tamē legum transgressoribus, vt dirigitur in finem futuri seculi, nullam in hac vita vult esse pœnam propositam, sed humanarum tantum. Illarum finem esse supernaturalem felicitatem; harum pacificum, tranquillum & sufficientem inter se conuictū hominum. Leges autem, vt inanitas & carentes principio iudicatio & motiuo, indignis animato aliquo, quod secundum ipsas præcipiat, iudicet, iudicata exequatur, & transgressores puniat, hoc est, iudice, quē iustum animatum vocat Aristoteles, cuius coercionis & punitio subiectos vult oēs legum transgressores. Omnes ergo humanarum legum transgressores, quicunq; tandem ij fuerint, seu monachi, seu clerici, sacerdotes aut episcopi, subiucere vult punitio iudicis humani, hoc est, ciuilibus.

Ad quod hanc subiungit rationem. Quia eadem materia propria debet eiusdem egētis actionem suscipere, quod natum est, & ordinatum in illam agere propter finem ad quem apta est. At legis transgressor est materia aut subiectum, in quod natus est & ordinatus agere iudex & principans, puniendo & iustificando, aut ad symmetriā reducendo. Ergo vbicunq;

Explicatur rationes quædam Marfilij, quibus sacerdoti potestati seculari subijcit. Prima ex legum diuinarum & humanarum differentia.

A cunq; talem materiam inuenit, debet talem in eo actionem facere. Cui accidit, esse sacerdotem aut laicū: aut potius sunt circumstantiæ, transgressionē aggrauantes aut extenuantes: vt monachus, sacerdos, episcopus, fur, homicida, adulter, aut aliarum legum transgressor peccat grauius, q̄ laicus. Subest ergo, inquit, & subesse debet, seu sacerdos, seu episcopus in eiusmodi, iurisdictioni secularium principum, & eorum coactiuo iudicio, vt qui legū exactores sunt, & iusti ciuilibus custodes. Nec ipse summus pontifex exemptus est ab illorum coactiuo iudicio, & multo minus potest alios suos sacerdotes & clericos eximere. Alioqui dicit consequi inconueniens facto grauissimum: Vt si coniugatis (quod posset) sacerdotiū permitteret, euacuaretur prorsus iurisdictioni secularium principum. Ad quod vitandum fateri, inquit, oportet secundum veritatem, iurisdictionem in episcopos, presbyteros & clericos oēs, legislatoris autoritate principantē habere, ne principatū etiam pluralitate inordinata, politiam solui contingat. Numerus quoq; certum adscribendorum clero, aut sacerdotio in subiecta sibi provincia principantē determinare debere, sicut & aliorum omnium publicorum munerum, officiorum, magistratuum, & partium reipublicæ. Hæc atq; eiusmodi dicto capite ille pergit connectere.

Ad hæc capite nono eiusdem suæ dictionis multis verborum ambagibus nititur ostendere sacris in ecclesia magistratibus coactiuæ iurisdictionis autoritatem non competere, quod ea frustra foret, quum ad salutem (quo illi magistratus pertinent) nemo cogi possit inuitus.

Postremo, capite XI. eiusdē demonstrare conatur separasse Christum officia sacerdotum, & principum, hoc est, eorum, qui coactiuæ iurisdictionis autoritatem super alios obtinent. Nam quoniā, inquit, venerat ipse docere humilitatem & huius seculi contemptum, velut viam meriti salutis æternæ, quo sua opera essent doctrinæ consona, ipse omnium dñs in

C summa paupertate hunc mundum ingressus, hanc etiam vita ita exegit, vt de se diceret: Vulpes foueas habet, & volucres cœli nidus, filius autem hominis nō habet, vbi caput reclinet. Et hunc velut statum perfectionis docuit sequi eos, qui specialius vellent sui esse discipuli, & quos suæ legis præcones & doctores erat relicurus. Quod euidenter ostendit, cum interroganti se cuidam quid facere oporteret, vt vitā possideret æternam, respondisset, vt mādata obseruaret. Illeq; percontari pergeret, num quid aliud sibi deesset, si quidem mandata se obseruasse ab adolecētia. Adhuc, inquit, vnum tibi deest. Vade, quæcunq; habes, vnde & da pauperibus; & habebis thesaurum in cœlo, & veni sequere me. Et rursus discipulis: Sic, inquit, omnis ex vobis qui nō renunciat omnibus quæ possidet, non potest meus esse discipulus. Itaq; cum huius suæ doctrinæ ac philosophiæ doctores relinqueret suos apostolos & discipulos, eorumq; successores sacerdotes & episcopos, ne nullam fidem esset habiturus sermo discordans ab opere, etiam illis interdixit ne aurum possiderent aut argen-

Secunda ex fine autoritatis ecclesiasticæ, hoc est, salute animarum nostrarum, ad quam vale re non potest coactio. Tertia ex pugnantia officiorum sacerdotum & principum.

tum, sed simplici tantum victu & amictu contentos, cum pera & baculo misit in orbem vniuersum prædicare euangelium omni creaturæ. At contra principibus & iudicibus huius seculi indecoram dicit esse paupertatem & abiectiorem, vt quæ autoritatis contemptum faceret, & potestatem adimeret legum transgressores coercendi, & commissa viciscendi scelera & flagitia. Proinde nec his conuenienter committi officium docendi legem euangelicam, nec doctoribus eiusmodi, principatum aut coactiuæ iurisdictionis autoritatem. Et hanc dicit esse sententiam diui Bernardi ad Eugenium, qui docet in vnum conuenire non posse dominationem & apostolatam: cuius verba superius prolixè adscripta sunt.

Responsio ad primam.

His vt respõdeamus ex ordine: In prima illa sua ratiocinatione, quam capite VIII. dicit. II. confusissime simul & verbosissime explicat, adeo vt vix intelligas quid tandem illa verborum inuolucra parturiant, imaginatur (vt etiam perpetuo) politicas inter nos communitates, regna, imperia, E velut inter prophanos ethnicos: nec intelligere potest, Christianam ecclesiam esse illud regnum Christi, cui vt vniuersæ gentes & regna, reges & imperatores seruiant, & sua scepra submittant, si futuri etiam illius regni Christi participes esse voluerint (vt iam annis plus mille ducentis seruissè se plurimos, si nõ omnes, videmus) necesse est. Regni quoq; huius Christi, hoc est, catholicæ ecclesiæ, suum ordinem, suos magistratus sibi decen- tissime subordinatos, non tantum sacros, sed etiam laicos. Quandoquidem & his opus habet in mēsa illa omnis generis multitudo hominum. At laicos etiã sacris subijci, & præcipue summo ecclesiæ antistiti, eiusdem regni rationē exigere, & Christum ordinasse, clarissime a nobis superius demonstratum est. Cui nec deest in omnes sua quædam coactiuæ iurisdictionis autoritas, qua omnes continere possit in officio, atq; eos qui ordinem, quietem, pacemq; illius sibi commissi regni, hoc est, catholicæ ecclesiæ conturbant, punire: sed suæ autoritati sacrosanctæ conuenienti gladio, hoc est, anathematis, interdicti diuinorum officiorum, ingressus ecclesiæ, & eiusmodi quibus sine vi & armis, inter colligatos sacramento fidei & Christianæ religionis vinculo, omnibus armis, omni potentia efficacius potentissimos etiam principes, reges & imperatores sibi subijci, continet in officio, atq; etiam cogit in ordinem. Itaq; vt in illo Christi regno, laicis magistratibus vicissim in illos sacros, & præcipue super ipsum ecclesiasticæ hierarchiæ præsidem, membris videlicet in suum caput, & in pastorem ouibus, competeret præcipiendi, statuendi, atq; etiam puniendi autoritas, rerum natura non patitur. Quis (inquit ille beatissimus Gregorius) dubitet sacerdotes Christi, regum & principum, omniumq; fidelium patres & magistratos censeri? Nonne miserabilis infantiæ esse cognoscitur, si filius patrem, discipulus magistrum, sibi subiugare conetur, & iniquis obligationibus illum suæ potestati subijcere, a quo credit non solum in terra, sed etiam in caelis se ligari posse & solui?

Itaq;

A Itaq; quod assumit actus humanos voluntarios regulari duplicibus legibus, diuinis & humanis, proposita poena suis transgressoribus, libenter admittimus. Quod in super addit: Diuinas leges regulari tantum humanos actus ad finem supernaturalem, & futuri seculi felicitatem, & propterea in hac vita nõ exigere poenas a transgressoribus, haud sane verum est. Dirigit quidem & regulat humanos actus lex diuina ad finem illum supernaturalem assequendum, tanquam ad finem vltimum: tamen immediate & proxime (præcipue autē per leges, quas cordibus nostris inscripsit, quas & naturales dicimus) vt deceter, & ad seipsum, & ad proximum, & ad deum homo se habeat. Quarum vim & obligationem intellexerunt etiam, quibus supernaturalis finis hominis nulla prorsus fuit cognitio. De quibus Apostolus: Cum enim gentes, quæ legem non habent, naturaliter ea, quæ legis sunt, faciunt, eiusmodi legem non habentes, ipsi sibi sunt lex, qui ostendunt opus legis scriptum in cordibus suis, testimonium reddente illis conscientia ipsorum.

Diuinas leges regulari actus humanos, nõ solum ad finem supernaturalem, sed etiã ad nos ipsos, proximos & rerum naturæ ordinem.

B Deinde quod dicit leges diuinas non exigere a sui transgressoribus poenas in hac vita, æque falsum esse demonstrat lex vetus Mosaica. Quod si illam abrogatam voluerit per legem euangelicam, de qua forte vult suam propositionem intelligi: hoc intelligat oportet, non tam abrogatam, quã impletam & consummatam, qua parte erat figuratiua atq; vmbra futuri, atque ea parte pro vmbri & figuris solidam ipsam successisse veritatem. Qua vero parte transgressionum punitiua erat, non tantum poenam exigebat vt regulatiua humanorum actuum ad proximum, ad finem civilem assequendum, pacificamq; tantæ multitudinis societatem & communicationem conseruandam, sed etiam vt humanos actus ordinat ad deum. Itaq; & peccato blasphemæ in deum, idololatriæ quoq; & quæcumq; cum eodem communicabant, vt diuinationū, augurij, et similibus, C item & violationis sabbati, irrogabat lex mortis supplicium. Quæquam etiam hac parte iam nos non obliget lex illa vetus, quia Mosaica, tamen qualibus & nos legibus pro conseruanda tam imensæ ac pene infinitæ multitudinis societate & communicatione, catholicæ videlicet ecclesiæ opus habeamus, clarissime expressit, & fidelibus principibus, qui Christo iam & eius regno seruiunt, formam exemplumq; præbuit, etiam zelandi honorem domini sui & mortis supplicio persequendi blasphemos, idololatrias, sortilegos, hæreticos etiam & schismaticos: vt per quos communicatio, societas atq; vnitas catholicæ ecclesiæ directè soluitur. Cum zelum eiusmodi etiam in eo, cui non erat commissus specialiter gladius, hoc est, in Phinees, filio Eleazar filij Aaron, sacerdote comprobauit diuina autoritas: quem arrepto pugione in lupanar ingressum, & virum Israëlitem fornicantem vna cum Madianite confodientem, auertisse per hoc iram suam a filiis Israel testificatus est dominus, & pacto sacerdotij sibi et semini eius in sempiternum remunerauit. Ita enim habet scriptura: Dixit

Falsum esse, diuinas leges non exigere poenam in hac vita a sui transgressoribus.

Quæ zelum habere debeant Christiani principes pro Christi nominis gloria. Exemplum in Phinees.

itaque dominus ad Moysen: Phinees filius Eleazari filij Aaron sacerdotis, auertit iram meam a filijs Israel, quia zelo meo commotus est contra eos, ut non ipse delerem filios Israel in zelo meo. Idcirco loquere ad eum: Ecce do ei pacem foederis mei, & erit tam ipse, quam semini eius pactum sacerdotij sempiternum, quia zelatus est pro deo suo, & expiauit scelus filiorum Israel. Quin & ipse deus transgressoribus legum suarum, quando nec a seipsis, nec ab his, quibus illud commissum est, digne puniuntur, etiam in hac vita multas poenas infligit. Testis est non solum vniversa illa veteris populi (qui nostram ecclesiam deliniabat & exprimebat) historia: sed etiam de indigne sumentibus corpus Christi & sanguinem in sacramento eucharistiae dicit Apostolus: Ideo inter vos multi infirmi & imbecilles, & dormiunt multi. Quod si nos ipsos iudicemus, non vtiq; diiudicemur a domino.

Præterea quod ille adiungit consequenter (velut lino lino connectens) de legibus humanis actus humanos regulantibus, quod altius non respiciant, quam ad solum finem politicum, hoc est, sufficientem & pacificum conuictum inter se hominum. Quodque illæ solæ poenam constituent in hac vita inferendam suis transgressoribus, exigendam per civilem principem, earundem custodem & exactorem, tam multa errata inuoluit, ut nimis longum foret persequi per singula.

Falsum esse, nullas humanas leges aliquid posse statuere sub poena, quam civiles & politicas.

In primis imaginatur, nullas posse esse humanas leges aliquid statuentes sub poena, quam civiles & politicas, quarum exactores & custodes sint publici magistratus, & seculares principes. Quod si falsum sit, vel caeco potest esse euidentis. Quis enim nesciat in magna aliqua domo patrem familias posse leges condere, quibus singulis familiae suae partibus praescribat officia, etiam sub poena conuenienti, quam transgressoribus irroget, hoc est, filijs familias, ancillis, seruis. Quod etiam in quolibet voluntario conuentu hominum potest ille, cui reliquorum commissum est regimē. Sed inquis: Non potest in transgressores legum suarum animaduertere mortis supplicio, quod solum potest magistratus civilis, aut princeps secundum leges civiles. Quid denique? Nunquid alia nulla poena est humanarum legum transgressoribus, quam solum mortis supplicium? nunquid non sunt etiam carceres, compedes, virgæ, ferulae? nunquid non poena infamiae? multa pecuniaria? Alij societatum variarum rectores, ut suos in officio continent, poena tam graui opus non habent, habent tamen opus omnes, quibus aliorum gubernatio & regimen commissum est, ut ordinem & quietem suae societatis inturbantes, & quæ ad finem ipsius assequendum necessaria sunt, pro suo quisque officio negligentius curantes, afficere possint poena aliqua illi societati & fini, qui per eam affectatur, conuenienti. Deinde ita etiam de humanis legibus loquitur, quasi nullæ essent leges ecclesiasticæ, at tamen humanæ. Ecclesiasticas dico, quas necesse est a patrefamilias ecclesiasticæ domus ferri pro conseruando decenti ordine in familia ecclesiastica in vniuersum orbem diffusa, pro indiuidua eius vnitate: &

Omnes rectores quantumcumque humanarum societatum opus habere coactiua potestate.

Falissima Marfilij de humanis legibus imaginatio, quasi nullæ

tate: & communionem in his, quæ necessario, quatenus Christiani sumus, habemus communia, ut cultus dei rite & decentius peragatur, ut sacramenta magis reuerenter administrantur a sacrorum ministris, & a Christianis fidelibus dignius recipiantur, utque vniuersa hæc societas commodius & efficacius dirigatur in finem suum proprium, hoc est, ut per fidem & Christianæ legis obseruationem, supernam celestis Christi illius regni felicitatem assequatur. Huiusmodi leges ecclesiasticas fuisse ab initio ab ipsis apostolorum temporibus, quæ nihilo minus & poenas transgressoribus statuunt, sed conuenientes formæ societatis ecclesiasticæ, hoc est, priuationis aut suspensionis ab officio, si quod transgressor eiusmodi forte obtineret in hierarchia ecclesiastica, item interdicti ingressus ecclesiæ, priuationis ecclesiasticæ communionis, atque eiusmodi, vniuersi ab initio restantur scriptores ecclesiastici, & ex his, quæ duobus superioribus libris induximus, quæque libro proximo dicturi sumus, nulli non potest esse clarissimum. Quæ sane ut necessario fuerint, quisquis dubitare poterit, communis sensus se expertem prorsus testabitur. Quis enim non intelligit, quanta vniuersæ ecclesiæ toto orbe diffusæ necessaria fuerit multitudo eorum, qui sacra ministrarent fideli populo? Quis etiam in tanta multitudine, quo euitaretur confusio, tolleretur schismatum, turbationum, rixarum & scandalorum secundum & inexhaustum seminarium, non intelligit necessarium quoque fuisse ordinem, per quem colligerentur in vnitatem, & conerterentur totius ecclesiæ vni rectori & capiti, vnde totius vnitatem dependere supra euidentissime demonstrauimus? Quis non eidem sic ordinata, sic in vnitatem sub vnius præsidis gubernationem reductæ, tam immensæ multitudini, etiã aliquibus legibus ad finem ecclesiasticæ societatis dirigentibus, & membris quibuslibet sua officia præscribentibus, opus esse, & semper fuisse non videat? Et tamen vniuersa hæc, ille odio execrabili in Christianam ecclesiam, atque eius sacerdotium cæcus ignorauit, aut ignorasse, quo incauto & simplici lectori imponeret, se simulauit: sed ita de humanis legibus loquitur, quasi præter civiles, nullæ aut sint, aut esse possint aliæ. Postremo & de illis ipsis, præsertim ut Christianorum sunt, ciuiliūque societatum, quæ iam regno Christi seruiunt, & pars sunt ac membra Christianæ ecclesiæ (de quibus solis esset ad propositum) quæ loquatur & sentiat indigne, ex hoc facile intelliges, si consideres quæ sit Christianorum & ethnicorum differentia. Hi enim velut ignorantes deum, & nihil nisi quod præ oculis est prospicientes, incommoda vitæ præsentis tantum sua opera dirigunt. At Christianus vniuersum corpus operum suorum, illo suæ intentionis clarificato lumine fidei oculo in deum dirigit, quo quicquid non pertinet aut non dirigitur, peruersum, aut ut minimū ociosum est, de quo iuxta veritatis testimonium nobis reddenda sit ratio in die iudicij. At vir iste bonus etiam Christianos magistratus non vult altius respicere, quam ad sola vitæ præsentis com-

essent, aut esse possent alia, quam ciuiles ac politicas.

Quæ indigne sentiat Marfilij de ciuilibus Christianorum legibus.

moda, perinde ac si essent ethnici, ac si Christo atq; eius regno non serui-
rent, ac si intentionis suae oculum, non solum in magistratuuum suorum
actibus (qui tamen praecipui momenti sunt) sed etiam in omnibus, ad
deum respicere non tenerentur, sed morari possent in terra, in his tenebris.
Atq; in hunc modum, sine fine & modo falsa falsis, atq; impia connectens
impijs, iactat euidentissimas (si deo placer) demonstrationes se scribere,
quibus perinde ac si plane vicisset, nobis impotenter insultat.

Concludi-
tur, ciuiles
Christiano
rum magi-
stratus ne-
cessario sub
esse ecclesia-
sticae hierar-
chiae prae-
sidi.

Itaq; cum sit certissimum Christianos magistratus, tametsi ciuiles, mo-
derationem cui praesunt, debere ciuilem dirigere ad gloriam regni (cui ser-
uiunt) Christianam ad honorem dei, & suam sibi commissorum illam Chri-
stianam felicitatem, nihil dubium est eos de ecclesiasticae hierarchiae prae-
sidi ceterisque eius sacris magistratibus, qui immediate ad illum ordinati
sunt, subesse & non praesse debere: obsequi, non imperare.

Quod si qui etiam eorum, qui sacros illos magistratus gerunt, sacerdo-
tum videlicet & episcoporum, possint esse, & sint interdum scelerati, legum
transgressores, habent illi ea in re suos iudices, qui tales impunitos non fe-
rent, habentes carceres ad poenam & poenitentiam, aquam tribulationis &
panem angustiae. Quae si delicto & exemplo putauerint non sufficere, exau-
toratos tradere possunt potestatibus secularibus puniendos secundum
leges seculi. Quae alioqui ut in non subiectos suis legibus & iudicijs, non
possunt animaduertere in eosdem, aut vllam iurisdictionem exercere.

Cauillire-
motio.

Quod vero ille veretur, ne sacerdotum nimia multiplicatione euacuari
posset secularium principum iurisdictione, inani cura consumitur. Nam sui re-
gni Christus cura non negligit. Neque enim dormitabit neque dormiet, qui cu-
stodit Israel. Tametsi propter peccata populi sui regnare aliquando faciat
principes hypocritas, & suos sanctos cotaminet. Atque ytinam fieri posset,
ita inter nos vigeret Christi fides & religio, ut solo pastorali baculo con-
tineri oes possent in officio, utque gladium portantibus inter nos magistra-
tibus opus non haberemus, et longe esset felicius hoc Christi regnum et ecclesiae.

Responsio
ad rationem
secundam.

Qua neces-
saria eccle-
siastica co-
actiuae iur-
isdictionis
autoritas.
Ecclesiasti-
cas poenas
etiam ad sa-
lutem con-
ferre.

Ad alteram rationem, qua dicit ecclesiasticam coactiuae iurisdictionis
autoritatem, si qua esset, frustra fore, quum ad salutem (quo solum ea spe-
ctat) nemo cogi possit inuitus. Miror illi non venire in mentem, saltem in-
ter sacrorum ministros necessarium fuisse ordinem ad quem conseruan-
dum necessaria fuerit etiam coactiuae iurisdictionis autoritas. Cum alio-
qui plena tumultibus, iurgijs, rixis, sine ordine & decore foret ecclesia ve-
lut horrida quaedam Babylon. Deinde si coerciones, si poenae ecclesia-
sticae, nulli quicquam ad salutem conferunt, ut ad quam nemo cogi pos-
sit inuitus, quid ita desipuit Paulus apostolus, ut hoc ipsum non intelli-
geret? Quid frustra vexauit & se, & fornicatorem illum Corinthium,
quem tradidit Satanae in interitum carnis: sed quorsum? ut spiritus, inquit,
saluus sit in die domini nostri Iesu Christi. Si ad salutem nulli prodest pu-
niri ecclesiastica poena, quid ille excommunicauit hominem ut saluaretur?

Quid

A Quid hoc ipsum D. Ambrosius fecit imperatori Theodosio, dicens illam
excommunicationem ipsi fore maximam sanitatis medicinam? Et nun-
quid vtriusque fructus obscurus est? Certe contristatum illum fuisse ab Apo-
stolo secundum deum, & per hoc ad poenitentiam adductum, idem re-
statutur Apostolus. Theodosio vero quae fuerit & fructuosa illa excommu-
nicatio, qua ab Ambrosio illigatus extitit, superius ex Theodoro Cyre-
nensi episcopo satis explicauimus. Esto, nemo inuitus cogi possit ad salu-
tem, tamen poena saepe oculos aperit, quos culpa clauserat, & adducit ad
veram poenitentiam. Sane si illis poena affectis, ob indurati in malo animi
obstinationem, ad salutem non proficit, at proficit alijs, & magis timoratos
sollicitosque reddit. Sane hoc efficit, ut a communione ecclesiastica praecisi,
noxiae & pestiferae conuersionis contagione non inficiant alios.

B Ad tertia atque vltimam rationem qua ca. XI. dictionis suae II. velut a po-
steriori nititur ostendere, sacerdotibus & episcopis autoritatem principa-
lem aut coactiuae iurisdictionis non posse competere, quod ipsorum offi-
cium necessario exigit quaedam, quae non conueniunt atque adeo repu-
gnant officio principum aut iurisdictionem exercentium, nempe humili-
tatem, huius seculi contemptum, & voluntariam paupertatem, in qua eaque
extrema, via perfectionis praecipue vult consistere, proinde separasse Chri-
stum officia sacerdotum & principum. Respondentes dicimus, varia qui-
dem ac diuersa esse sacerdotum & principum officia, non tamen repugnan-
tia, & quae in eodem sese compati nequeant. Sacerdotum est mediatores
esse inter deum & populum, tractare & peragere quae ad diuinum cultum spe-
cialiter pertinent, ministrare populo sacramenta instituta a Christo, velut
quaedam media assequendae salutis aeternae. Principum vero est, custodi-
re pacificam & quietam communionem & societatem populi, etiam in
ordine ad Christum, atque eius honorem, & populi salutem non solum tem-
poralem, sed etiam aeternam. Discreta fuerunt haec officia, etiam in syna-
goga veteri, quae, ut saepe diximus, vmbra quaedam & delinatio extitit
nostrae ecclesiae, sed nihilo minus se compati posse in eodem, non solum
in Moyse, sed etiam in Machabaeis ostenditur, qui non solum summi sa-
cerdotes, sed etiam principes extiterunt populi.

Ad tertiam
rationem re-
sponso.

Varia esse,
sed non repu-
gnantia, sa-
cerdotum &
principum
secularium
officia.

C Quod autem vult humilitatem, seculi contemptum, & voluntariam pau-
pertatem, eamque summam (in qua Christianae perfectionis statum praeci-
pue ostendit consistere) necessario conuenire sacerdotibus, ut euangelicae
doctrinae ac perfectionis praecipientibus & doctoribus, quo opera doctrine
essent consona, quae tamen non conuenirent principibus seculi. Dicimus
quod ad humilitatem & seculi contemptum pertinet, utrunque necessario
exigi ab eo qui se Christianum profitetur & Christi discipulum, quicumque
tandem ille sit. Discite, inquit ille, a me, quia mitis sum & humilis corde. Tam
est necessaria cuiusque humilitas, quam est detestanda superbia. Et Ioannes apo-
stolus in prima sua canonica: Nolite, inquit, diligere mundum, neque ea

In Moyse
& Macha-
bais osten-
ditur.
Humilitate
& seculi co-
temptu ne-
cessario exi-
gi ab omni
Christiano,
cuiuscumque
status sit.

quae

quæ in mundo sunt. Si quis diligit mundum, nō est charitas patris in eo. **D** Cui autem interdicitur amor mundi, ab illo exigitur mundi cōtempus. Duo ergo hæc omni sunt Christiano communia, cuiuscunq; tandem ille conditionis, status, gradus, aut ordinis fuerit, seu seruus seu liber, seu plebeus seu magistratus, seu sacerdos seu laicus.

Paupertatē simpliciter a nullo exigit, nulli etiam expetendā per se.

Paupertatem vero a nullo exigi, nec in se aliquid habere vlli per se expetendum, sicut nec diuitias quicquam fugiendum. Sunt enim virtutis explicandæ & in plurimos communicandę instrumenta non incommoda. Cum paupertas, præsertim vt vulgo capitur pro egestate, & necessariarum rerum defectu (quomodo etiam accepit ille, qui & paupertatem & diuitias deprecabatur, sed optabat sibi cōcedi tantū necessaria) nihil prorsus per se expetendum habeat, non magis, q̄ morbus, cruciatus corporis, mors denique. Quare summæ perfectionis status, nec in hac, nec in illis est, sed in summa & perfectissima charitate dei & proximi. Illi cœlestes spiritus in statu summæ perfectionis degunt sine paupertate, sed cum perfe-

Sūme perfectionis statu, nec diuitias, nec egestatē regere, sed in perfectissima charitate consistere.

cta etiam omnium abundantia. Ita quoque & nos, si in statu innocentia perstitissent parentes nostri, ageremus in statu longe maioris perfectionis, in omnium tamen rerum sufficientia, q̄ nunc agimus. Ita & sanctissimorum patriarcharū & regum in maxima opulentia & gloria perfectionem, q̄uis in fordibus egestatis & mendicitatis, non assequimur. Nihil ad status perfectionem per se eiusmodi paupertas facit, imo in eam, vt & in cætera incommoda omnia, ex peccato nostrorum parentum incidimus. Sunt tamen hæc cum incidunt, materia exercendæ virtutis, vt seu egestatem, seu morbum, seu cruciatum corporis, seu mortem denique violenter illatam feramus fortiter & patienter, nec propter illa declinemus ad peccatum aliquod, vt plus apud nos amor dei & æternæ salutis, q̄ hæc in contrarium pendeant. Nemo tamen virtuosus quantumuis perfectus, hæc propter se debet appetere, sed fugere potius. Propter se dico. Nemo enim sanæ mentis optare debet, mori violenta morte, cruciatus corporis sustinere, morbis decumbere, persecutionibus affligi, cum & ipse Christus ab his abhorruerit: Pater, inquit, si fieri potest, transeat a me calix iste, veruntamen non sicut ego volo, sed sicut tu. Vides nihil in his per se expetendum, sed fugienda potius, nisi ob vtilitatem aliquam quæ inde expectatur. Si fieri potest, inquit, cum æqua vtilitate humani generis, inueniens per se non expetenda, quin fugienda potius, sed ob vtilitatem inde forte consequentem toleranda. Sic & suos docuit persecutionem fugere, non appetere. Si, inquit, vos persecuti fuerint in vna ciuitate, fugite in aliam. Ita quoq; & de eiusmodi paupertate dicendum est. Hæc enim vniuersa vnius generis sunt. Incidētia tamē debet fortiter ferre Christi discipulus, nec propter ea deuiare a recto. Potest etiā nonnunquā perfecta virtus appetere, ad bonū aliquod respiciens, qd̄ hæc per accidens consecuturū præuidit. Quō plurimi gloriosissimi Christi martyres exaruisse leguntur ad mar-

A ad martyrium, vt suo exemplo pietatem cōmendarent ceteris, nec ob mortem violenter illatam, cuiquam eam violandam suo exemplo docerent. Cum hæc mala corporis momentanea & nullius momenti esse testarentur, ad æternæ gloriæ pondus, quod eorum tolerantia ob pietatis custodiam, & dei gloriā operatur in nobis. Possunt hæc, & ab imperfectis nonnunquam assumi & expeti, velut amara quædam pharmaca aduersus suam imperfectionem cuius sibi sunt consci, vt si qui diuitijs vtī nesciant, sed sibi eas impedimēto ad salutem aut perfectionem sentiant, eas abdicare in totum, & voluntariam paupertatem assumere. Si qui per sanitatem corpus fortius rebellare spiritui sentiāt, ieiunijs & alijs voluntarijs afflictionibus ipsum macerare, & in seruitutem redigere spiritus. Quæ ratione etiam morbus corporis multis profuit. Sed hæc illis accidunt, nec per se conueniunt. Quare nec vt huiusmodi, aut propter se ipsa, quisquam ea sapiens vnquam expetit.

B Christi vero philosophia & doctrina in hoc est, vt a rerum visibilibus amore abductos homines, adduceret ad amorem cœlestium & æternæ salutis nostræ, cuius ipse reparator & autor aduenerat, cuius etiam perficiendę mysterio modus ille, quo pauper venit & humilis, omnia nobiscum huius vitæ incommoda, mortem denique amarissimam & contumeliosissimam ab iniustis & ingratis illatam perferens, magis congruere visus est æternæ dei sapientiæ. Cuius in omnibus explicare consilio rationem vt est hominibus impossibile, ita hoc voluit esse in promptu, nec difficile intellectu, ideo magis sic venire voluisse, q̄ in potentia & gloria, vt hoc ipso nobis contestatum faceret, quanti merito illud apud nos esse deberet momenti, quod vt assequeremur, tanti constitisse videremus dei filio, vtque ad hoc ipsum omni affectu, omnibus viribus cōtenderemus. Ea vero, quæ eatenus sola fere bona videbantur hominibus, sciremus vera bona non esse, vt quibus filius dei caruit, nec vere mala quæ ille sustinuit, proinde nec illorum amore, nec horum terrore, a veris illis, quæ docebat, bonis ad vere mala deflecteremus.

Quid nos Christus docuerit, egestatē, omnia huius vitæ incommoda, ignominiosam denique mortē perferens.

C Hæc Christi philosophia, vt omnibus Christianis communis est, ita maxime ad eos pertinet, qui sublimiorem inter alios gradum sortiti sunt in ecclesia, hoc est, principes, reges, imperatores, sacerdotes, episcopos. Cui nihil repugnāt diuitiæ, quæ etiā constitutis in magistratibus sunt necessaria. Sed diuitias magnificere, & vt præcipua quædam bona amare, quas cōtemptim solum habere oportet, & ob necessitatē rerum ingruentiū, & incumbentiū onerum. Nec debet docere euangelicus doctor, non habendas Christiano pecunias aut diuitias, hoc enim falsum est, & doctrinæ Christi ac apostolorum, quam videre est ab initio in consensu catholicæ ecclesiæ, plane contrarium, sed contemnendas. Quod vero adolescenti illi percontanti de via assequendæ salutis respondit Christus, vt seruaret mandata, dicenti insuper ea se seruasse ab adolescentia, & iterum interrogati, num

Christi illa doctrinā cōmunē Christianis omnibus. Christi doctrinæ, imo & summæ in eadē perfectioni nihil repugnare diuitias, sed amare & alicuius facere diuitias.

num quid sibi deesset, rursus vnum sibi adhuc affirmavit deesse, nempe **D** vt iret, & venderet quaecumque haberet & daret pauperibus, & se sequeretur. Dicimus: In regno patris nostri multas esse mansiones. Viam quidem necessariam eius assequendi esse obseruationem mandatorum dei, sed praeter illa, etiam perfectiora quaedam docuisse Christum, quae a nemine tamen simpliciter exigunt, sed cuiusque permittit arbitrio, vberiorē haud dubie retributionem assequuntur eadem sequentibus. Nec obligatus est sacerdos aut praeco evangelicus ad obseruanda consilia evangelica, quae iam praecpta essent, non consilia. Nec docens, non vero sequens consilia eiusmodi, si tanquam consilia doceat, vita & moribus doctrinae suae contrarius est, quin potius consonat. Docet enim consilia esse, non praecpta, & cuiusque relicta arbitrio, nulli sub obligatione posita. Quod ipsum, siue vita sua sectetur, siue non sectetur, eadem moribus comprobatur. Sectando equidem, eadem ipsa velut perfectiora comprobans. Non sectando, veluti consilia, **E** & in cuiusque libertate posita demonstrans, & tamen doctrinae praecconio vt perfectiora efferens.

Verba illa Christi, qui non renunciat omnibus, &c. non potest meus esse discipulus, ad omnem Christianum pertinere.

Quod vero apud Lucam dicit dominus: Sic omnis ex vobis, qui non renunciat omnibus quae possidet, non potest meus esse discipulus, ad statum, quem illi imaginantur, perfectionis nihil pertinet, sed est commune praecptum omnibus, qui Christi voluerint esse discipuli. Itaque non ad apostolos, sed ad turbas se sequentes conuersus dixit: Si quis venit ad me, & non odit patrem suum & matrem, & uxorem, & filios, & fratres & sorores, adhuc autem & animam suam, non potest meus esse discipulus.

Explicans deinde duabus parabolis cur haec ad illos diceret, videlicet: De aedificare volente, qui opus habet supputare impensas necessarias priusquam incipiat, ne forte inchoatum consummare non potens aedificium, fiat ludibrium omnibus. Et de rege bellaturo aduersus alium, quem necesse est, nisi se plane velit perdere, prius inire rationem suarum virium, & expendere num par hosti esse possit. Sic ergo, inquit, omnis ex vobis, qui non renunciat omnibus quae possidet, non potest meus esse discipulus. Perinde ac si diceret: Ideo vobis me sequentibus praedico quod a meis discipulis exigam, vt prius apud vos expendantur si ea possitis perficere, quae equidem difficulta sunt, vt videtur: ne forte inconsulte & temere tantam rem aggredientes, resiliatis postea, & velut canes reuertamini ad vomitum. Itaque haec ab omnibus discipulis suis vt necessaria Christus exigit, non vt perfectiora consulit. Quae tamen, quo pacto sane, recteque intelligenda sint, Matthaeus clarissimè significat, ita aiens dixisse Christum: Qui amat patrem aut matrem plus quam me, non est me dignus, qui amat filium aut filiam super me, non est me dignus. Qui non accipit crucem suam & sequitur me, non est me dignus. Vides itaque quid his praecipiat Christus, nempe nullam creaturam supra ipsum amare, sed cum hoc exigit amor dei, honor Christi, pietas & religio, dicere patri, matri & omnibus, quibus carnali aut naturali amore deuincimur,

non no-

A non noui vos, quin & omnia aduersa, cruciatus, tormēta, supplicium denique propter illum patienter ferre.

Itaque vt reuertamur ad id vnde sumus digressi, non magis sacerdotes suos, quam reges aut principes pauperatis iugo oneravit Christus. Ita tamen dispensationis mysterio conueniebat magis humilem, pauperemque venisse legislatorem nostrum, primosque illos suae legis praecones, qui in maiestate, in gloria & potentia, non solum, quo nos veram illam quam supra explicauimus, Christianamque philosophiam vita sua & exemplo docerent, sed etiam ne vi ac tyrannide quisquam calumniari posset obrinuisse legem eius in orbem vniuersum. Sed propagato iam in orbem euangelio, constitutaque ecclesia, contineri in vnum, gubernarique eam hierarchia illa, quam supra explicauimus, erat plane necessarium. Nec minus in rectoribus eius, ecclesiasticae hierarchiae principibus, etiam externarum rerum quendam adesse splendorem, si modo & veneranda & metuenda esse debuit eorum autoritas, qua totius ecclesiae vnitatem, salutemque conueneri supra demonstrauimus. Quod si virtute, doctrina, moribus, singularisque vitae exemplo autoritatem suam eos tueri volueris, memineris necesse est, homines nos esse omnes, tam subditos, quam praepositos, ex hominibus fragilibus & peccatoribus constitutam hanc nostram ecclesiam. Rarum quoniam inter nos esse, ne dicam, vt quisquam sit, vix fieri posse, etiam si diui Petri sanctimoniam haberet, qui sola vitae integritate, deploratissimo hoc seculo, autoritatem illam tantam, quantam esse conuenit, imo quanta esse necesse est, tueri posset, quando eorumque creuit improborum audacia & impietas, religionis & ecclesiasticae autoritatis contemptus. Non ignorauit hoc futurum Christus, quod nemo nostrum non intelligit necessarium, qui modo materiam ipsam aestimat, ex qua constituta est haec nostra ecclesia, vt mali permixtum cum bonis praeficerentur ecclesiae. Attamen, etiam si mali praesint, necesse est ob totius ecclesiae salutem in eius praeside conseruari, agnoscere ab omnibus, reuereri ac adorari supereminentem illam autoritatem ecclesiasticae regiminis. Quare nec sine speciali diuinæ prouidentiae dispositione factum supra demonstrauimus: primum vt omnis civilis inter nos autoritas, omnes magistratus, reges, principes, suos fasces, sua sceptrata ecclesiasticae autoritati submiserint, deinde vt cedente eius praesidi imperatore Constantino vrbe Roma, sede & capite Romani imperii, atque alijs alia vltro dedentibus, sacerdotalis dignitas etiam principali aut regali dignitate honorata fuerit, quemadmodum & in illa veteri synagoga figura nostrae ecclesiae in Machabeis factum videmus, vt etiam hac ipsa parte concordet figura & veritas. Adeo vt a mille circiter annis, etiam in externarum rerum splendore, magnificentia, & opibus Romani pontifices ecclesiasticae hierarchiae praesides, summis quibusque principibus, regibus & imperatoribus non admodum cederent. Quibus & sancti pontifices sanctissime vsi sunt in utilitatem, augmentum & honorem Christianae ecclesiae, mali vero illam saltem toti Christianae

Non magis sacerdotes suos, quam reges aut principes pauperatis iugo onerasse Christum.

Essa externarum rerum splendorem necessario requiri in ecclesiasticae hierarchiae principibus.

stianae

stianæ ecclesie adeo necessariam vnus præsidis principalem autoritatem D
conseruarunt ac tutati sunt. Sed de hoc post rursus incidet locus commo-
dior & opportunior.

In vni con-
uenire non
posse domi-
natione &
apostolati.
Dominati-
onē interdi-
ci omnibus
Christi disci-
pulis, non
principati.

Quod vero D. Bernardi sententia confirmat in vnum conuenire non
posse dominationem & apostolatū, libēs admitto. Sed aliud est domi-
natio, qua reges gentium suis dominantur (de qua sola ille loquitur, quem
admodum superius clarius indicatum est) aliud vero principatus legiti-
mus. Illa omnibus Christi discipulis, quibus regibus, & imperatoribus in-
terdicta est, non solis sacerdotibus aut episcopis. At principatus legitimus
quibus secularibus nemini interdicitur, nec sacerdotibus, tametsi ipsis, non
quatenus sacerdotes sunt, sed aliunde conueniat. Quod idem ille Bernar-
dus eodem libro confitetur, dicens Romanum pontificem in regalibus,
quibus utitur, insignijs, vt ornatus gemmis & sericis tectis auro, vectus
equo albo, stipatus milite, circumstrepentibus septus ministris, incedat, E
Constantino successisse, non Petro. Sed de his post erit locus dicendi op-
portunior.

Epilogus.

Stat ergo inuicta & inconcussa veritas, nec quicquam ab vniuersis impieta-
tis aduersus eam adhibitis machinis labefactari potuit. Stat Petro & suc-
cessoribus eius ecclesiastica hierarchia principibus super vniuersam sa-
militiam ecclesiasticam, super omnes, qui Christiano cenferi se volunt no-
mine, seu principes, seu reges, seu imperatores sua autoritas omnes obligā-
di, omnibus præcipiendi, ab omnibus officiorum suorum rationem exigen-
di, non quidem elanguida, & quam liceat impune contemnere, sed arma-
ta securi & falce apostolica, omnibus armis, omnibus gladijs magis for-
midabili. Demonstrata præterea impudens falsitas assertionis contrariae,
aut potius insomnijs, merum enim videtur planaque ridiculū insomnium,
quod ille adfert. Nulli videlicet inter nos competere iurisdictionem coac-
tiam super alios nisi ex delegatione legislatoris humani, hoc est, vt ipse F
dicit, vniuersitatis multitudinis. Quam vt interdicitam Christi præcepto
falsissime intelligit sacerdotibus, episcopis atque ipsi etiā summo pontifici,
ita hos contra rerum naturam & ordinem secularibus potestatibus impie
subiicit, & extreme paupertatis ignominia condemnat, & quantum in ipso
est, prophanae plebis facit contemptum & ludibrium.

Marfilij Patavini sententiam, quæ iam Lutheranorum est omnium de autoritate, quam
videmus, ecclesiastica, eius ortu & origine explicare. CAP. IX.

B Verso iam fundamento assertionis impie Marfilij & discipu-
lorum eius, hostium Christianæ ecclesie, de autoritate ecclesia-
stica, tametsi per se corruant, quæcumque ex illo velut principio
inferunt, nihilo minus diligenter eorundem est explicanda sententia, quo
evidentius in omnibus conuincatur eius falsitas. Itaque cum negare nemo
possit, Romanos pontifices multis annorum centenarijs obtinuisse auto-
ritatem vehementem super vniuersam Christi ecclesiam, quo eam de sa-
cto

Acto vsurpatam, aut humana ordinatione tantum, aut consensu introdu-
ctam persuadeat, altius ordiē inuestigare de eius ortu & origine, quod
fere agit a capite XV. vsque ad XXII. suæ dictionis II. Cuius sententiam
vt contrahamus in luculentum compendium (nam verbosissime ad-
modum & confusissime hæc exequitur) hinc sumit exordium: Bipha-
riam videlicet posse considerari sacerdotium, vel secundum suam ratio-
nem essentialē & intrinsecam, vel secundum ea, quæ eidem extrinse-
cis accidunt, & sunt velut aduentitia. Primo modo dicit sacerdotium
nihil esse, quod characterem quendam, & habitum animi, impressum im-
mediate a solo deo: quamuis non sine præuio humano ministerio, secun-
dum quem possit omnia perficere, quæ sunt sacerdotalis officij. Præter
quæ etiam alia quædam ex humana electione, ordinatione, & determi-
natione illi conuenire vult, vt quod vnus præsit alteri, quantum ad ea quæ
ad diuinum cultum pertinent. Item, vt in certo loco & populo tantum
exerceat, quæ sunt sacerdotalis officij, vt temporalium bonorum, quæ ec-
clesiæ & sacrorum ministris contulit deuotio Christianidelium, præ alijs
administrationem, dispensationemque habeat. Secundū primam ratio-
nem, nullam vult esse in sacerdotio differentiam, nihil habere amplius
episcopum præ presbytero, nihil Petrus præ reliquis apostolis, quantum
ad ipsam Christi institutionem attinet. Proinde mirari se dicit, cur qui-
dam Roma. pontificem amplius reliquis sacerdotibus contendant
habere potestatem clauium, cum id ex scriptura conuinci nequeat: sed
potius contrarium. At quæ ad secundum genus pertinent, ex Christi
institutione aut ordinatione nemini conuenire vult: quin potius, quem
nunc inter sacerdotes ordinem cernimus, humana ordinatione consti-
tutum asserit, vt inter multos vnus, ad quem potior totius ecclesie cu-
ra referretur, præmineret alijs, ne vno quoque ad se rapiente ecclesiam,
& sine modo & ordine vendicante omnia ecclesiastica officij & mini-
steria, sequerent scandala, confusiones, turbæ, rixæ, schismata. Quemad-
modum si exercitus imperatorem deligat. Qui eodem electus, commu-
niter nomen retinuit episcopi, velut superintendens cæteris. Sed ele-
ctio eiusmodi nihil illi amplius meriti essentialis, seu sacerdotalis au-
toritatis attribuit, sed solum ordinationis velut œconomicae in domo
dei seu templo, potestatem quandam ordinandi & regulandi sacerdo-
tes, diacones, & officiales reliquos: qualis nunc datur abbati in suos mo-
nachos, non tamen coactiua cuiusquam: nisi forte quanta eidem per le-
gislatorem humanum concessa foret.

Nullam ergo potestatem, eoque minus coactiua iurisdictionis auto-
ritatem, vult Petrum immediate a deo habuisse super reliquos aposto-
los aut Christi discipulos, nec instituendi eosdem in sacerdotali officio,
nec segregandi seu mittendi ad suum quenque exercendum officium,
aut limites seu dioceses præscribendi, intra quos illud ipsum exercere

AA debe-

Marfilij
imaginatio
de ortu &
progressu
autoritatis
Ro. pontif-
cis & eccle-
siastica.

Vult oēs sa-
cerdotes e-
qualis au-
toritatis.

Ordinē hier-
archie ec-
clesiasticae
vult intro-
ductum ab
hominibus.

Petro nullā
autoritatē
vult com-
perisse sup-
alios.

debeant. Quamquam forte concedi posse dicit, fuisse priorem alijs æta-
te, vel fortassis officio secundum tempus, aut etiam reliquorum apo-
stolorum electione: tamen electionem eiusmodi ex scriptura nemo
possit conuincere. Quæ multis quidem ille rationibus conatur persua-
dere, & probabilia facere, quia tamen eas omnes libro tertio prolixè
& longè, quàm ille, probabilius explicauimus, atque etiam dissoluimus, non
erat hic repetere operæ precium.

Cur ergo, inquit, & vnde assumunt adulatores quidam sacrilegi di-
cere, quenquam episcopum habere a Christo plenitudinem potestatis,
necdum in clericos, sed etiam in laicos, qualem nec Petrus, nec quisquam
apostolorum sibi usurpasse legitur: vt quam Christus illis apertissime
interdixit, cum dominari illos in se inuicem prohibuit, instar regum &
principum gentium. Cuius præceptum irritum fieri dicit per pontifici-
as decretales, velut traditiones hominum, quæ Romanis pontificibus
potestatem attribuit & dominium, non solum ecclesiasticorum, sed eti-
am temporalium, regaliū & imperialium. Nam etiam vt Petrus qua-
cumque ratione sibi vindicare potuisset maiorem quãdam autoritatem
super cæteros apostolos & Christi discipulos, quo, inquit ille, iurè eam
sibi vindicaret Romanus pontifex super cæteros episcopos: Si vt suc-
cessor Petri, cur non idem, & longè meliori ratiõè, Antiochenus, quem
certo constat successisse Petro? Cur Romanus, cum non constat ipsum vnquam
fuisse Romæ? Quin Pauli ea ratione, non Petri successorem dicendum.
Quantum quod ad successionem attinet, vel æque vnumquemlibet episco-
pum successorem esse cuiuslibet apostoli: vel illum primi & perfectio-
ris, quisquis moribus talem & operibus magis imitatus fuerit.

Quare, vt capite XVII. dictæ suæ dictionis subiungit, cum ex Chri-
sti institutione atque ordinatione, nullus omnino sacerdotum certo sit de-
putatus loco aut populo, nemo prælatus alteri, nulli præ alio commis-
sa cura dispensandorum temporalium ecclesiæ, quæ ecclesiastica nunc
beneficia dicimus, nulla vlli in quenquam coactiua iurisdictio, nulli vni
præ alio data a Christo incidentium dubiorum, questionum & contro-
uersiarum determinandi autoritas, autoritatem singula hæc modo con-
uenienti ordinandi, affirmat primo fuisse penes apostolos omnes in
commune, quamdiu erant vna, aut etiam penes singulos, cum iam es-
sent diuisi a se inuicem, quos ea in re nihil dubitat directos fuisse reue-
latione Christi: deinde penes successores illorum primos, ante conuer-
sionem populi, idque ex autoritate & delegatione apostolica. Demum
vero, post mortem apostolorum, aut etiam in eorundem absentia epis-
coporum & aliorum ecclesiæ ministrorum spiritualium institutionem
omnium, conuenientissime & decentissime factam dicit per vniuersi-
tatem fidelium, in loco seu prouincia, cui superintendere habent mi-
nistri eiusmodi. Non vero per singularem personam aliquam, hoc est,

Ro.

Ro. pontif-
ces nullo iu-
re vult suc-
cedere in-
tus Petri.

Penes apo-
stolos com-
muniter
primo vult
fuisse auto-
ritatem or-
dinandi ec-
clesiam, &
quomodo
inde deriu-
ta sit ad v-
niuersitatē
fidelium.

A Romanum pontificem, aut etiam aliquod sacerdotum collegium.

Et ne hæc velut legislator quidam sua velut autoritate statuere no-
bis videatur, alioqui incredibilia & contra receptam ante annos plus mil-
le totius ecclesiæ formam, ordinem, institutionem: primum probat auto-
ritatem constituendi & deputandi ministros ecclesiæ fuisse in comune
penes apostolos, & non penes vnū Petrum velut cæterorum caput & prin-
cipem, ex illa primorum diaconorum institutione, quos electos a fidei ple-
be, statuerunt ante conspectum apostolorum, qui orantes imposuerunt
eis manus, communiter videlicet, & non vnus Petrus. Non tamen ne-
gat vnumquemlibet hoc potuisse in aliorum absentia, quemadmodum
Paulus Timotheum & Titum episcopos instituit, & cuiuslibet eorum com-
misit hoc ipsum facere per loca opportuna. Deinde, quod post apostolo-
rum & priorum patrum illis in officio proxime succedentium tempora,
& præcipue in communitatibus fidelium iam perfectis, instituere seu
determinare sacrorum præsidem seu superiorem, quem episcopum vocant,
minores etiam, quos curatos sacerdotes appellant, simul & reliquos sacro-
rum & rerum ecclesiasticarum ministros omnes, spectet ad vniuersitatē mul-
titudinis fidelium loci aut prouinciæ, cui deputandi sunt. Idque vel per su-
am voluntatem & electionem expressam, vel illius, aut illorum, cui, aut quor-
um, multitudo eiusmodi suam ea in re autoritatem commiserit. Quodque
eiusdem autoritatis sit vnumquemque iam dictorum suo priuare officio,
aut etiam ad illius debitum exercitium compellere. Præterea, quod ad
eamdem etiam autoritatem pertineat, eligere, determinare, ac præsentare
personas promouendas ad sacros ordines, & quod nulli omnino epis-
copo liceat ordinare aliquem sine eius licentia, hoc est, multitudinis,
aut eius voluntate principantis.

C Hæc, inquam, vniuersa satis demonstrata vult eisdem illis rationibus,
quibus ante demonstrasse se iactat & legis ferendæ autoritatem, & con-
stituendi principis, qui super alios coactiue iurisdictionis potestatem
obtineat, esse penes vniuersitatem multitudinis, quæ secundum leges
eiusmodi gubernari debet a principe. Deinde confirmat eadem ex for-
ma illa institutionis septem illorum diaconorum, quorum electio eti-
am ab apostolis commissa fuit multitudini. Quanto magis, inquit, sa-
cerdotum, & episcoporum, a quibus longè plus pendet salus populi,
in absentia apostolorum, multitudini & vniuersitati permittenda ele-
ctio est? Attamen velut occurrens obiectioni, vbi legislator, aut eius
autoritate principans, infideles essent (quemadmodum fere accidit in
primitiua illa ecclesia) confiteretur promouendarum personarum ad ec-
clesiasticos ordines, approbationem vel reprobationem, institutio-
nemque ad iam dicta officia & ministeria ecclesiastica pertinere ad sacer-
dotem vel episcopum cum saniori parte fidelis populi existentis ibidem:
aut etiam sine eadem, & absque principantis consensu aut scientia.

Quomodo
prædicta
demonstrat.

AA ij De

Distribue-
re tempora
lia ecclesie,
cuius esse
velit.

De temporalium vero ecclesie, quae beneficia ecclesiastica dicimus, **D** distribuendorum autoritate, velut legem sanciens, ita statuit, ut si ordinata sint per vniuersitatem multitudinis, aut (vt ipse loquitur) legislatorum ad sustentandos ministros euangelicos, quod ipsorum distribuendorum autoritatem, cui vult, & quando vult, licite potest committere secundum legem euangelicam, potest & quando vult reuocare, potest quoque eadem repetere, & sibi rursus vendicare, vendere aut aliter alienare, nisi forte, inquit, rem eiusmodi in alterius, seu collegij, seu personae transfuisset potestatem. Si vero non ab vniuersitate, sed ex dono aut legato singularis alicuius personae, in vsum eiusmodi donata aut legata fuerint, dicit ea conseruari, distribuicq; debere secundum donantis intentionem. In quo, si quis error accidat, illum vult subiacere correctioni principantis ciuilitate. Et nihilo minus vniuersa illa, quantumuis dicata diuino cultui, semper subiecta vult remanere oneribus publicis, **E** tributis, tallijs, collectis, aequae ac alia bona laica.

Sed cum vniuersa haec redarguantur multorum retro seculorum consensu atq; vsu contrario, per quem praedictorum omnium plenam autoritatem fuisse constat penes ecclesiasticos & sacerdotes, praecipue autem penes Romanum pontificem, bona vero eorundem, & quorumcunque specialiter adscriptorum diuino ministerio, libera & exempta ab oneribus publicis; velut indicaturus, vt in haec paulatim irrepserint, si- **F** bique eadem vsurpauerint, capite decimo octauo suae dictionis secundae, dicit ante Constantini tempora neminem Romanorum pontificum vllam sibi superioritatis aut iurisdictionis autoritatem vsurpasse super alios. Tametsi forte dicat inueniri aliarum prouinciarum episcopos incidentes quaestiones & dubia, quae aut fidem aut ritum concernerent ecclesiasticum, retulisse ad Romanum pontificem, & secum Romae agentem fidelium ecclesiam: vt quam ob scientiarum omnium, quae tunc in vrbe orbis domina florebat, studia, etiam in his, quae fidei & religionis sunt, existimarent peritiorum. Qua causa etiam aliarum prouinciarum ecclesijs id exigentibus & petentibus a Romano pontifice, nonnunquam quibus vult fuisse de idoneis pastoribus & rectoribus. Atq; ita consuetudinariam quandam superioritatem super alias ecclesias, earundem spontaneo quodam consensu tandem obtinuisse vult Romanam ecclesiam, ecclesiasticos ritus, sacerdotum, ministrorumque ecclesiae officia, suis decretis, ordinationibusque toto orbe ordinandi, regulandique autoritatem, atq; eorundem obseruationem praecipendi alijs. At Constantini decreto, vt sacerdotium in vniuersum a coactiua principum secularium iurisdictione exemptum, ita Romanae ecclesiae atq; eius pontifici super alias omnes ecclesias & episcopos datam iurisdictionis autoritatem affirmat. Sic enim in eodem inter caetera legit: Decernendo sancimus, vt principatum teneat, Romana ecclesia videlicet, tam super quatuor praecipuas sedes,

Constantini
decreto Ro-
ma. ecclesi-
am & eius
epos, sup
oēs orbis
ecclesias &
epos obti-
nuisse iuris-
dictionē af-
firmat.

A Alexandrinam, Antiochenam, Constantinopolitanam & Hierosolymitanam, quae etiam super omnes in vniuerso orbe terrarum dei ecclesias, & pontifex, qui pro tempore ipsius sacrosanctae Romanae ecclesiae extiterit, celsior & princeps cunctis sacerdotibus existat, atque eius iudicio, quaecumque ad dei cultum & fidei stabilitatem procurandam pertinent, disponantur. Haec tenus ex Constantini decreto. Ex quo apparet, imperiali sanctione primatum, qualemcunque praetendere possit, Romanae ecclesiae competere. Deinde vero, cum primatus iste per subsequentes imperatores fortassis reuocatus esset, restitutum vult Bonifacio per Phocam imperatorem. Quod apparet ex Martini cuiusdam chronica, qui de Bonifacio loquens: Hic, inquit, obtinuit a Phoca imperatore, vt ecclesia beati Petri caput esset ecclesiarum omnium, quia Constantino-politana iam primam omnium se scribebat.

B Ad quem vero aut quos diuinae legis autoritate praedicta pertineant rediens, cum, inquit, conseruandae in catholica ecclesia vnitatis fidei sit vel praecipua necessitas, & quotidie (vt homines sumus) ex scripturis pro suo a quoque capite intellectis, de fide, religione, ecclesiasticis ritibus, & his, quae diuinum cultum, fidelium pacem & vnitatem concernunt, oriri contingit quaestiones, & quorundam pugnantis sententias, quas alicuius aut aliquorum necesse est terminari iudicio, ad solum generale concilium fidelium omnium, vel eorum, qui autoritatem omnium habuerint, affirmat pertinere definitionem & iudicium eiusmodi. Dicit praeterea secundum eandem legem diuinam & rationem rectam, conuocationem generalis concilij, etiam si expediat, per coactiuam potentiam ad solius legislatoris humani fidelis superiore carentis autoritatem pertinere. Non autem ad singularem personam aliquam, aut quorumcunque collegium, cuiuscunque dignitatis aut conditionis existant, nisi eidem, vel eisdem, per supradictum legislatorem concessa eiusmodi foret autoritas. Insuper dicit, nihil posse statui, aut circa ritum ecclesiasticum, aut circa actus humanos, quod omnes homines ad sui obseruationem sub quacumque poena seu pro statu praesentis seculi, seu futuri obliget, nisi solum per generale concilium, seu supremum legislatorem fidelem, aut inde sumpta autoritate eiusmodi. Ex quo vult conseruari, nullum principem, nullam prouinciam, aut communitatem excommunicari aut interdicti debere aut posse per quemcunque sacerdotem, etiam Romanum pontificem, nisi secundum formam & modum ordinatum per generale concilium. Denique non pertinere ad episcopos aut sacerdotale collegium, institutionem personarum in officijs ecclesiasticis, non conferre aut distribuere, per eisdem vocata beneficia ecclesiastica: sed vel ad fundatores & patronos, vel ad legislatorem vniuersalem fidelem, aut eum, seu eos, cui, aut quibus ille haec potestatem commiserit. Postremo, decreta & statuta generalis concilij, solius etiam generalis concilij, non

Illud, cum forte amissum, restitutum & confirmatum vult a Phoca.

Definitio-
ne quaestio-
num fidei ad
vniuersalia
concilia solu-
tione pertinere
contendit.

Conuocatio
concilij ad
quem pertine-
at.

Nullum vult
ferri posse
legem ecclesi-
asticam obli-
gatoriam, nisi
per generale
concilium.

Institutione
personarum
in ecclesi-
asticis offi-
cijs ad quem
aut quos
velit perti-
nere.

In statutis
vniuersalis
concilij nō
vult dispen-
sari posse a
Ro. pontifi-
ce.

autem alterius cuiusuis, seu singularis personae, seu collegij autoritate **D** immutari posse, augeri, minui, suspendi aut reuocari. Proinde Romanum pontificem sibi indebite & contra diuinarum scripturarum & humanarum demonstrationum sententiam adscribere plenitudinem potestatis super principes, communitates, aut etiam quamcunque personam singularem. Quam eius temeritatem & usurpationem manu cohibendam suadet principibus secularibus.

Et hæc quidem proponit valde confidenter, & demonstraturum se clarissime, tam diuinis & irrefragabilibus scripturis, quàm humanis, philosophicisque pollicetur demonstrationibus. At quando ad demonstrandum ventum est, mirum quod frigent omnia, quod nulla usquam diligenter perquirenti, & vniuersa conferenti, occurrit demonstrationis facies, quod nihil inuenias, nisi meracissimas nugas, & quod dici solet, fabulas in fabulis. Nam solum remittit ad ea, quae iam audisti superius. **E**

Itaque capite vigesimo dictionis secundae demonstraturus primum eorum, quae proposuit, videlicet: Ad solius vniuersalis concilij autoritatem pertinere, sua definitione determinare incidentes inter Christiani fideles, scripturarum varie intellectarum occasione circa fidem, religionem, diuinum cultum, ecclesiasticos ritus, atque eiusmodi, quaestiones, pugnas, & controuersias. Et eodem profus modo demonstrat cetera quoque omnia. Consimilibus, inquit, demonstrationibus & scripturae sacrae autoritatibus conuinci hoc potest, quibus legislationem duo decimo primae, & officiorum ecclesiasticorum institutionem decimo septimo secundae dictionis suae ad legislatorem humanum pertinere demonstrauit, sola demonstrationum minori extremitate mutata, ut videlicet, circa legem diuinam determinanda, seu definienda **F** dubia, cum reliquis circa ritum ecclesiasticum, seu diuinum cultum ac fidelium pacem & vnitatem ordinandis, assumantur pro termino legis.

At capite vigesimo primo eiusdem dictionis, velut diligentius approbaturus omnem coactiuae iurisdictionis autoritatem, super vniuersos aequae sacerdotes ac laicos, personarum ecclesiasticarum determinationem & approbationem, officiorum quoque institutiones omnium, ad solius humani legislatoris fidelis: non autem ad Romani pontificis aut sacerdotalis alicuius collegij autoritatem pertinere: adducit verba quaedam ex praefatione Niceni concilij, quae apud Isidorum legitur. Ibi quoque Arrium CCCXVIII. residentibus episcopis adesse iubet. Constantinus videlicet, ac de eius quaestionibus & propositionibus iudicare episcopos. Haec tenet Isidorus. Vides, inquit, quod iussu legislatoris congregati fuerint episcopi & sacerdotes in praedicto concilio. Idem quoque vult constare ex edictis & legibus Christianissimorum principum, quas plerasque citat aduersus haereticos, quibus non a Romanis pontificibus, sed a principibus poena statuta est. Et haec tenet dicti Patavini sen-

tenti-

A tentiam de ortu & progressu usurpatae (ut ipsi videtur) autoritatis Romani pontificis & ecclesiasticae, & cui aut quibus eorum omnium iure diuino vult autoritatem competere, quanta potuimus probabilitate, iulculentia, & compendio explicauimus.

Dictae sententiae impietatem falsitatemque conuincere, & ecclesiasticam aduersus eandem autoritatem asserere. **CAP. X.**

Vterperpetuo sit hic sui similis, nec minus impudenter, quam impotenter suum virus in sacerdotale & ecclesiasticam dignitatem per illum effundat liuida detractio, nemini fore dubium confido, qui memoria retinet, quae a nobis superius demonstrata sunt. In primis, quod confiteretur sacerdotalem autoritatem secundum suam rationem essentialem & intrinsecam, ut ipse loquitur, a solo deo conferri, quamuis intercedente sacerdotum aut episcoporum ministerio, eamque non posse auferri ab homine, ut verum ab impio & veritatis aduersario **B** libenter accepauimus.

Quod autem simplicem vult esse autoritatem sacerdotis, neque ex Christi ordinatione vllum in ea discrimen esse presbyteri (ut nunc loquimur) & episcopi, libri secundi capite nono satis superque confutauimus.

Quod insuper non humana, sed ipsius Christi ordinatione, constitutus sit ordo & hierarchia ecclesiae sub vno pastore & capite, cui totius ouilis sui ab eodem cura, gubernatioque commissa est, cum vehementi quadam super omnes iurisdictionis, etiam coactiuae autoritate, qua singulis in ecclesiastica domo sua praescribere officia, & eorum a singulis rationem exigere, punire excessus, exortas in ecclesiastica domo quaestiones & controuersias sua definitione componere possit & debeat, duobus praecedentibus libris a nobis irrefragabiliter demonstratum est. Quae in re **C** miror illum & ceteros, qui eodem morbo laborant lituoris in ecclesiam, non intelligere, aeternam dei non ignorasse sapientiam, ita fuisse necessarium, ut inter singularum ecclesiarum praesules, esset ordo quidam reductus ad vnum caput & principem, sicut fatent, necessitate coactos a principio ecclesiae proceres, necessario constituisse, ut inter particularis vnius ecclesiae sacerdotes & ministros vnus superemineret ceteris, ad quem illius ecclesiae cura pertineret praecipua. Si hoc in vna aliqua ciuitate necessaria ratione coacti ab initio constituerunt homines: in vniuersa toto orbe diffusa ecclesia, hoc Christus ignorauit necessarium? Scilicet, non contingit aequae inter se dissidere ecclesiarum pastores & praesules, sicut vnius ecclesiae ministros & presbyteros? Et quis tandem hos inter se dissidentes componeret, si nemo sit illis superior, si nullius alterius iudicio essent obnoxii? Legislatorem dicis, aut eius autoritate principatem, sed haec legislatoris instar, velut legem sanciens. Quid ergo, vbi in nullo communicat leges aut principes, quae in ditionibus sunt eiusmodi aduersum sese tumultuantes ecclesiarum praesules, ut si Galliarum episcopis sit con-

AA iij tro

Sacerdotalem autoritatem diuinam conferri.

Ex Christi ordinatione disparitum sacerdotum. Christi ordinatione constituta hierarchia ecclesiae sub vno pastore & capite.

trouersia cum vicinis Germaniæ episcopis, quos hos, ut tu nugaris, legis-
lator, aut quis eius autoritate principans, reducet ad Christianam vni-
tatem & concordiam? Cuius communis iudicis erit iudicio obnoxij?
Nunquid imperatoris? Certe negabunt hoc Galli. Nunquid Galliarum
regis, hoc Germani nunquam cōcesserint. Sed facessant nugæ eiusmo-
di & Aristotelica somnia in hierarchia Christianæ ecclesiæ, quæ ad
Aristotelis normā & leges exigenda non est, sed potius, quo pacto, au-
tore Christo, & doctore spiritu S. ab initio constitutam & ordinatam
videmus ab apostolis, a nobis quoque religiose, sancteque conseruanda
est. Nec, ut ille dicit, adulatores sumus sacrilegi, qui Petri successorūque
eius, ecclesiasticæ hierarchiæ præsidum, sacrosanctam autoritatem in
vniuersum ouile Christi, in omnes & super omnes, qui ad illud perti-
nent, sibi contributam a Christo, veneramur & asserimus. Quin ipse
potius impius detractor est, qui eandem in totius ecclesiæ cōfusionem,
eidem sacrilege detrahit, & suo illi legislatori humano, ut secum inepti-
am, hoc est, infulsæ & confusæ multitudini attribuit.

Sed iterum cogor mirari mecum in tanto philosopho, cui Aristote-
lis aliqua sententia est velut primum & certum principium, ut nec se-
cum constet, nec cum suo Aristotele, sed sui subinde obliuiscatur prin-
cipij. Libet enim cum philosopho philosophari paulisper, ut fug illum
philosophiæ pudeat. Hoc enim ante omnia certum est, vnam esse catholi-
cam ecclesiam, & velut vnum corpus quoddam. Cuius membra sunt Chri-
stiani singuli, tamen secundum diuersa officia, ut est clara apostoli sen-
tentia. In vno autem corpore, membrorum omnium necessario magna
quædam est communio, sed subordinata, & sibi mutuo ad totius vtili-
tatem subseruiens & consentiens. Nam ea vna & sola, multorum vnita-
tis est ratio. Eiusmodi autem multorum communionem, velut in vnita-
tem vnus corporis (ut verissime sentit Aristoteles) nec subsistere, imo
nec imaginari est possibile, nisi regantur & velut colligetur vnus prin-
cipatis imperio. Nam si vnus multitudinis, quatenus vna, membra sin-
gula conspirantia & cōsentientia sint oportet, in quo vno consistit mul-
titudinis vnitas, necesse est, ut regulentur vniuersa ab vno ἡγεμονικῷ, ut
ipse loquitur, aut principante: sine quo nemo diu, aut constanter faciet,
quod est sui officij, sed quisque pro suo arbitrio & libidine vsurpabit of-
ficium alterius, atque ita necessaria dissoluetur societatis vnitas. Quare
vnitatem ἡγεμονικῷ & principantis in omni vnita & cōsociata mul-
titudine plane fatetur necessariam.

Quam etiam dicit demonstrari a natura in animantis corpore, cui
conformiter ad rationem habere se debet omne corpus vnite & cōso-
ciatæ multitudinis. Nisi enim in vno corpore vnum esset motiuū prin-
cipium membrorum omnium, nunquam cōspirarent omnia in vnum & totius vti-
litatem, imo vno hac, altero mouente in contrarium, foret schisma in
corpore,

A corpore, & membra sese impediret mutuo, nec vllum assequeretur quod
vellet, proprium. Qua etiam ratione, in vniuerso concludit necessita-
tem vnus principantis principij. Hæc si memoria retineat noster hic
Aristotelicus, & hactenus verissima, eque in catholica ecclesia, ut in va-
naqualibet alia societate aut multitudine, nobiscum etiam secundum Ari-
stotelicam sententiam confiteatur necesse est, vnum necessario ἡγεμονικῷ
& principans, si vna esse ac permanere debeat. Principans autem il-
lud, cuius autoritate principetur, consequenter interrogandum est. Cer-
re non humani, ut ille vocat, legislatoris, hoc est, vniuersitatis multitudi-
nis. Primum, quoniam non est hæc humana voluntate ad getam, cōmo-
dam, & sufficientem vitam contracta societas: sed diuinæ prorsus institu-
tionis, diuinis sacramentis in vnum conciliata & colligata multitudo.
Quare & principans in eadem ut diuina, non humana autoritate eidem
B principet necesse est. Atque ita, nec rex, nec imperator, nec quisque seculari-
um principum, aut est, aut fuit vnquam principans in catholica Chri-
sti ecclesia. Quandoquidem illorum nemo ut eiusmodi, diuinitus eam ac-
cepit autoritatem super catholicam ecclesiam. Deinde, quoniam nunquam fuit vnus
civilis princeps in catholica ecclesia: sed semper multi, quorum vnus
non fuit subordinatus alteri: Quemadmodum & nunc esse testantur tot
inter nos reges, Franciæ, Hispaniarum, Angliæ, Portugalliæ, Scotiæ, Da-
niæ, Sueuiæ, Hungariæ, Poloniæ. Attamen in vna catholica ecclesia vnus
num sit ἡγεμονικῷ, vnum principans iuxta certam & verissimam Aristo-
telis sententiam, necesse est. Et quale tandem hoc erit, si non Petrus atque
eius successores Romanorum pontifices, quemadmodum a nobis superius demon-
stratum est? Nulli hic subterfugio illi locus est, vni societati vnus inue-
niatur ἡγεμονικῷ & principans, secundum Aristotelis sententiam, atque adeo
C certissimam veritatem, necesse est. Vna æque sit oportet catholice ec-
clesiæ societas, cui quantopere sit vnitas necessaria, supra clarissime de-
monstrauimus. Vnum ergo illi, in quantum eiusmodi, inueniatur ἡγεμονικῷ
& principans, prorsus est necessarium. Quod cum inuenit, confiteatur
quoque oportet, secundum eandem Aristotelicam, eamque verissimam,
& quam non semel adstruit & inculcat sententiam, ad illud ipsum per-
tinere membra omnia societatis catholice ecclesiæ, quatenus eiusmodi,
ordinare, regulare, sua eis officia præscribere, & in officio contine-
re. Age igitur, fingat quisquam vel per arbitrio aliud ἡγεμονικῷ aliam ve-
partem principantem in catholica ecclesia præter eam, quam supra de-
monstrauimus. Nunquid Romanorum imperatoris? Reclamat enim
Gallia, Hispania, Britania, Italiæ pars multo maxima. Breuiter, quicquid
pene extra vnam Germaniam & Longobardiam, toto orbe terrarum
vsquam est Christiani nominis. Hoc certo scio, cum orbem vniuer-
sum circumieris, aliud non inuenturum, quam Petrum & successores eius,
quos supra demonstrauimus, institutos a Christo ecclesiasticæ hierarchiæ
rectores

Patrem prin-
cipalem in
catholica
ecclesia, di-
uina non hu-
mana auto-
ritate prin-
cipari.

Nullus inue-
nire posse
principans
in catholi-
ca ecclesia
præter Pe-
trum & suc-
cessores ei-
us Romanorum
pontifices.

Officia
principan-
tis.

Vt Mar-
tini
us, nec se-
cū, nec Ari-
stoteli suo
consentiat.

Ex Aristo-
telicis prin-
cipijs osten-
dit vnitas
partis prin-
cipantis in
catholica
ecclesia.

rectores & principes. Quare, velis nolis, ad eos quoque pertinere ut fateamur oportet, quae ille eisdem impie detracta conatur attribuere insulae & confusae multitudini, aut secularibus principibus. Vides itaque lector Christiane, quae omne verum omni vero consonet: seipsam autem evertat falsitas & impietas. Vides ut huic nec secum, nec cum suo conveniat Aristotele, nec proprijs constare possit principijs.

Quae male
cohaereat,
auctoritate
ordinandi ec-
clesiam ab ap-
ostolis de-
uoluta esse
ad vniuersi-
tatem mul-
titudinis fi-
delium.

Iam & illud, quali ratione, quae acute & philosophice dictum est, ut ab initio auctoritas haec ordinandi ecclesiam, vniuersaque eius membra, & suum cuique praescribendi officium, fuerit penes apostolos eorumque successores, ac deinde ab eis deuoluta sit ad vniuersitatem multitudinis fidelium: Quo enim iure? Diuino? Nullum certe protulisti. Humano? At fieri non potest. Nam quod ad illos pertinuit, iure diuino pertinuit oportet, quod humanum ius, nec auferre potuit, nec deuoluere. Et quae tandem haec lex vel praesumpta: a quo lata legislatore? quando promulgata: vbi scripta? Pudet me stupiditatis & impudentiae istius hominis. Sed putauit forte similiter, ac ipse erat, affectis tantum scribere. Apud quos equidem quantum haec valuerunt, quantumuis stulta, impia, sacrilega, nec ulla ratione cohaerentia, in plerisque non parui nominis, & maioris apud se opinionis expertus sum, quae sub hoc velut Achille quodam impotenter insultant auctoritati ecclesiasticae, quam vniuersam, ut hic vult, iniuste vsurpatam certo sibi persuadentes, detrahere nobis omnibus viribus moliantur, ut rerum habentem eisdem a sui similibus commissam sunt, deo sacrificium in hoc praestare se existimantes.

Solutio ra-
tionis ex ele-
ctione pri-
morum VII.
diaconorum.

Sed dicis, apostoli electionem diaconorum illorum septem permiserunt multitudini, quanto magis sacerdotum & episcoporum electio, unde longe plus pendet salus populi, in apostolorum absentia vniuersitati multitudinis committenda est? O argumentationem fortem & dialecticam, dignam tanto philosopho, & quae vna totius ab initio ecclesiae formam sufficiat evertere. Sed vide num te pudeat tantum temporis & laboris frustra perdidisse in tuo Aristotele. Nunquid ille a minori sic docet argumentari: Si quod minoris momenti est, ob causam sedandae seditionis, ob quam aliquando permittuntur etiam iniusta alioqui, hoc est, eligere diaconos, permittitur multitudini. Ergo quod maioris & grauioris momenti est, hoc est, eligere presbyteros & episcopos, eidem sine causa permittendum est? Nunquid commissa fuit multitudini, apostoli Matthiae in locum perditoris Iudae electio? nunquid & Timothei & Titi episcoporum electio a plebe facta legitur? Nunquid plebi permittitur episcoporum, presbyterorum, & diaconorum ordinationem eosdem Paulus docuit, & non potius, ut ipsi ordinarerent & constituerent episcopos, presbyteros & diaconos per loca? Causam vero, cur primorum illorum diaconorum electionem permiserit multitudini, ne quis inde formam in futurum praescriptam praetenderet, etiam

Lucas

A Lucas diligenter expressit. In diebus, inquit, illis crescente numero discipulorum, factum est murmur Graecorum aduersus Hebraeos, eo quod despicerentur in ministerio quotidiano viduae eorum. Conuocantes autem duodecim multitudinem dixerunt. Non est aequum nos derelinquere verbum dei & ministrare mensis. Considerate ergo fratres viros ex vobis boni testimonij VII. plenos spiritu sancto & sapientia, quos constituamus super hoc opus, nos vero orationi & ministerio verbi instantes erimus. Et placuit sermo coram omni multitudine. Quae & VII. electos statuerunt ante conspectum apostolorum, qui orantes imposerunt eis manus. Vides itaque, ex qua causa apostoli diaconorum illorum electionem pro illo tempore permiserunt multitudini, nempe ad sedandum murmur, quod in ea exortum fuerat. Vides praeterea electos illos a multitudine, non ex illa electione, sed apostolicarum manuum impositione, sortitos sacrum ministerium.

B Ad illas autem, quas iactat, philosophicas rationes, quibus demonstrasse se putat, tam legis ferendae, quam constituendi principis, qui coactiuam potestatem super alios habeat, auctoritatem esse penes vniuersitatem multitudinis, nihil aliud respondendum est, quam esse veteris aegroti delira insomnia. Nam quales sint, superius clarissime demonstrauimus. Quae etiam ut in ciuilibus societatibus veritatem haberent & recte concluderent, nunquid etiam regnum hoc Christi, hoc est, catholicae Christi ecclesiae societas, cuius est supernaturalis vniuersa institutio, supernaturalis quoque, qua gubernatur, regitur, & in finem suum dirigitur, auctoritas, Aristotelicis subiecta erit ratioculis & insomnijs? Attamen ex illis ipsis etiam, quas ille profert, sententijs Aristotelicis, quatenus locum aliquem habere possunt in diuinitus instituto hoc Christi regno, ut audisti, necessario conuincitur etiam in eodem ut eiusmodi quacumque tandem auctoritate, vnum necessario principans esse oportere, quod omnium eius partium potestatem habeat, omnibus possit sua praescribere officia, ab omnibus eorundem rationem exigere, omnes continere in officio, vnitatem, concordiam. Quale ab initio vsque nunc, haud aliud fuisse inuenient, quam Petrum & successores eius, quibus id munus demandatum a Christo, superioribus libris luce clarius demonstrauimus.

Ad rationes
philosophicas
Matthaei
lij.

C Ad quem vero pertineat, distribuere temporalia ecclesiae, quae ecclesiastica beneficia dicimus, & ecclesiasticae societatis quatenus eiusmodi ministris deputata sunt, quae ille velut legem sanciens statuit, nec responsione indigent, cum nulla ratione ea conuincat aut adstruat, nec quae accuratius redarguantur, digna sunt. Cum etiam secundum ea, quae ille ipse statuit, principia necesse est eorum omnium summam & principalem auctoritatem pertinere ad principantem in catholica ecclesia, quatenus eiusmodi, quem quaerit qualemcumque voluerit: alium tamen non inueniet, quam quos supra demonstrauimus, Petrum & successores eius.

Ad quem per-
tinet distri-
buere tempo-
ralia eccle-
siae.

Ad

Cuius sit exortas inter nos de fide & religione quaestiones & controuersias determinare sua definitione & iudicio.

Oportere autoritate illam dirigi speciali diuinae assistentiae priuilegio. Itē semper esse paratā omnibus, atq; aditu facilem.

Dicta non conuenire vniuersali concilio.

Dicta perti nere ad autoritatē cathedrae apostolicae atq; eius p̄sidiū. Obiectiōis solutio de Ro. pontificibus & de finitiōibus eorundē hereticis.

Ad cuius autem autoritatem pertineat, exortas inter nos de fide & religione quaestiones & controuersias determinare sua definitione & iudicio, utq; Christus suae ecclesiae (cuius illi singularis cura extitit) ea in re ut omnium praecipua & momenti maximi, diligentissime prouiderit, libro superiore euidentissimum fecimus. In primis, hoc certo constat, autoritatem ad quam illa pertinent, singulari diuinae assistentiae priuilegio in suis iudicijs ac definitionibus necessario dirigi oportere, sine quo de nullius omnino hominis, sed nec de plurimorum quocunq; numero sententia, indubie veritatis certitudinem habere possumus. Omnis siquidem homo mendax. Deinde, nec minus illud certum est, autoritatem illam paratam semper esse oportere omnibus, & ad consulendum, dubiorumq; resolutionem petendam cuiq; aditu facilem: cum quotidie incidat eius consulendi necessitas, quotidie orientur in ecclesia quaestiones & controuersiae eiusmodi. Alioqui Christus haud sane sufficienter suae prouidisset ecclesiae, sed veteris illius, ut ostendimus, synogoga maiorem, accuratiorēq; curam habuisset. At constat, horum secundum non conuenire vniuersali concilio, quod non semper paratum est omnibus, nec ad consulendum aditu facile, sed q̄ rarissime, nec sine magno orbis totius motu, maximaq; impensa conuocari, celebrariq; potest: quemadmodum nec illis trecentis triginta annis ante Nicenum concilium vnquam celebratum extitit. Deinde, nec hoc demonstratum est, quod tamen solum demonstrandum fuerat, illi & nulli alij in suis definitionibus & iudicijs adesse diuinae assistentiae singulare priuilegium. De vniuersalium igitur conciliorum autoritate, quae, qualis & quanta sit: ad quem aut quos eorundem conuocatio pertineat, quos interesse oporteat: breuiter, quaecunq; ad hoc argumentum pertinent, non ex ratiunculis, quales audisti, aut verius nugis Aristotelicis (ex quibus ille vniuersa illa, quae audisti, paradoxa adstruit, quae proponit tam audacter, & t̄to cum supercilio) sed ex proprijs & certissimis illis, quae supra stabiluimus, theologicis principijs (ex quibus solis certo demonstrari potest, quid Christus in suo hoc regno constituerit & ordinauerit, quam cui potestatem commiserit: neque enim a multitudine, ut forte in civili societate, sed a Christo vniuersa haec pendet autoritas) libro sequenti diligenter explicare conabimur.

Ad apostolicam vero cathedram atq; eius praesidis autoritatem, velut ad caput ac principem hierarchiae ecclesiasticae pertinere, exortas inter nos de fide & religione quaestiones & controuersias sua definitione & iudicio determinare & componere, superiori libro fecimus euidentissimum. Cui quod ille occurrit, dicens fieri posse, ut dictae cathedrae praesides vna cum sacerdotali collegio secum in eadem domino seruietium sint haeretici, exemplum afferens in Liberio. Deinde etiam falsas quasdam & haeticas definitiones Romanorum pontificum proferens, ut illam

illam Ioannis XXII. tamen si hominem non nominet, de paupertate Christi & apostolica, in Extrauagante. Cum inter atq; in Extrauagante. Ad conditorem, sub tit. de verb. sig. Et alteram afferens Bonifacij VIII. in Extrauagante. Vnam sanctam, sub tit. De maio. & obed. cuius hoc extat decretum: Porro subesse Romano pontifici omnem humanam creaturam declaramus, dicimus & diffinimus omnino esse de necessitate salutis. Quam eius definitionem dicit & nunc esse, & semper fuisse falsam, erroneam, cunctisque ciuilibus viuentibus, omnium excogitabilium falsorum maxime praediciabilem.

Dicimus primum de Liberio, quem ipse haeticissimus impie facit haeticum, nos illum supra capite VIII. libri IIII. satis vindicasse a nota haereticis. Cuius similes haeticos vnquam nobis contigisset habere omnes nostris temporibus.

Definitionem vero illam Ioannis XXII. de paupertate Christi & apostolica, nihil dubitamus esse verissimam, & Christi euangelio & doctrinae, omnique rectae rationi consonam. Quam idem ipse aduersus detractores, calumniatoresq; eiusdem doctissime tuetur in Extrauagante. Quia quorundam, sub eo. tit. adeo ut nostro patrocinio non indigeat.

Illam quoq; Bonifacij definitionem, quam hic tantopere lacerat, & nunc & semper, postquam cathedra Petri Romae collocata est, verissimam fuisse, duobus superioribus libris satis, ni fallor, superq; euidentem fecimus. Et nos affirmamus & dicimus cum illo, omni humanae creaturae secundum legem ordinatam a Christo, esse necessarium ad salutem, ut subsit Romano pontifici, totius ecclesiae pastori & episcopo. Quis enim negat, Christianus modo, aborberi omnes ab aquis diluuij, quos non seruat arca catholicae ecclesiae, extra quam nulli salus est: Omni ergo humanae creaturae ad salutem est necessarium, ut sit intra septa ouilis catholicae ecclesiae. Omni autem ei, qui intus est in ouili ipsius Christi, eiusdem pastori & rectori subsit oportet, hoc est, Petro, atq; eius successoribus Romanis pontificibus. Omni igitur humanae creaturae, ut subsit Romano pontifici, ad salutem est necessarium. Nemo hic mihi infantes proferat, quos nondum datus rationis usus non sinit cogitare de Romano pontifice, nemo Christianos alios q̄ plurimos, qui forte nunquam audierunt Romanum pontificem toti praesesse Christianae ecclesiae. Nam omnes, qui baptismatis sacramento militiae Christi adscripti sunt, re ipsa subiacent, & se subiecerunt Romano pontifici, ecclesiasticae hierarchiae capiti: tamen si forte illum non cognoscant, tamen si de illo nihil actu cogitent. Virtute enim & implicite in hoc ipso sacramento, cui se vltro adstrinxerunt, aut quo extra usum rationis adstricti, iam adulti, & rationis copotes se teneri non recusant, illi quoq; subiecti sunt. Quae equidem virtualis subiectio ad salutem & necessaria & sufficiens, tam diu perdurat, donec quis actu explicito, & aperta contra

De Liberio.

De definitione Ioannis XXII.

Afferit definitio illa Bonifacij, quae omni homini ad salutem necessarium proniciat, ut subsit Romano pontifici.

eum rebellionem eidem subiectus esse recusat. Quod est schismatis crimen execrabile. Sicut qui se alicuius militiae sacramento vltro adstrinxit, imperatori exercitus intelligitur se submisisse: tamen si quis ille sit, nesciat, imo de imperatore nihil actu cogitauerit, eidemque vltro subesse velle, donec aperta rebellionem illi subesse recuset, ab eo deficiat, & susceptam militiam deserat.

De ortu & progressu autoritatis Ro. pontificis ante Constantini tempora, falsa Marfilij imaginatio coarguit.

Quae vero ille imaginatur verius, quam vel tentet vlla probabili coeetu ra verisimilia facere, de origine & modo autoritatis Romani pontificis super alios totius orbis episcopos & ecclesias ante Constantini tempora, euidenter redarguunt per ea quae capite IX. libri III. adduximus, vbi ab ipsis continuo apostolorum temporibus ad Constantinum vsque, formam, vigorem & autoritatem ecclesiasticae hierarchiae clarissime explicauimus, & tam dicto, quam praecedentibus & sequentibus capitibus, atque a deo totis duobus libris superioribus, aequae ex diuinis scripturis ac ex infallibili illa rectae intelligentiae scripturae amussi, catholicae ecclesiae consensu, confessione ac sententia, apostolicae sedis & Romanae ecclesiae praesulem fuisse totius, quanta est, catholice ecclesiae pastorem summum & episcopum: ad illud pertinuisse totius ecclesiasticae domus curam, regimen, & gubernationem praecipuam, ad illud, omnibus in familia ecclesiastica sua ordinare, determinare, praescribere officia, eorundem ab omnibus rationem exigere, officijs submouere, ecclesiasticae domus ordinem, pacem, disciplinamque conurbantes ecclesiasticis censuris cohibere, omnes in eadem de fide, religione, ecclesiasticis sacramentis, ritibus, ordinibus exortas dubitationes, quaestiones, controuersias sua autoritate, definitione & iudicio componere, luculentissime demonstrauiimus. Quae vniuersa, quod ille contra ad solam vniuersitatem fidelium (quam legislatorem fidelem appellat) pertinere vult, aut ex eius autoritate vniuersali concilio, idque politis illis, quas audisti, demonstrationibus, quibus solam illam putat condere posse leges in ecclesia Christi obligatorias, miranda profecto est stupiditas hominis. Nam vt in ciuili societate, quae pendet ex mera, libera & licita in vtraque partem voluntate eorum, quae pars eius societatis sunt, ad commodum, quietum, & sufficientem inter se conuictum melius conseruandum, illa ipsa forte aliquid rationis haberent (quanquam nec ibi veritatem habere omnium regnorum, gentium, populorum mores, leges & consuetudines comprobant) certe in hoc regno Christi, quod nulla prorsus ratione dependet ex libera & licita in vtraque partem voluntate eius regni ciuium, hoc est, Christianidelium, sed ex sola institutione Christi, vt quisquam sibi vllam autoritatem arroget, nisi ex commissione eiusdem legislatoris nostri & principis, omni rationi est contrarium. At vniuersitati fidelium nullam prorsus idem autoritatem commississe legitur, sed Petro, cui eiusdem sui regni commisit curam vniuersam & regimen, autoritatemque ad hoc necessariam. Illud constituit idem ipse super

vni-

A vniuersam suam familiam, non contra subiecit familiae. Illud praefecit ouili suo, atque huic parendi eidem, obsequendique necessitatem imposuit, vt haec sese consequuntur necessario. Qua igitur fronte, multitudo Christianidelium precario recepta in ouile Christi, & non suum & proprium regnum constituit, sed in alienum regnum ex singulari eius imperatoris aut regis gratia, ad consequenda eius regni commoda, hoc est, aeternae salutis & felicitatis praemia, admissa est, eiusque gubernandi, & leges ferendi, quibus illud ipsum regnum administrari oporteat, autoritatem sibi usurpabit. Nunquid sic admissa, & in alienum regnum gratiose recepta multitudo eiusmodi, non debet potius prompte obediendo & simpliciter parendo eius regni legibus, magno se beneficio affectam contestari, quod bonorum & commodorum eius particeps fieri potuit. In quo, vt eiusmodi, praeter ipsum legislatorem nostrum Christum, nulli ex se competit super alium autoritas, nemo alius quicquam statuendi, aut suis legibus alios obligandi autoritatem obtinet: nisi si cui ille suas ea in re vices singulariter commiserit: cum alioqui omnes conserui simus, omnes in alienum regnum admissi precario. Itaque vt sciamus, apud quem in hoc Christi regno sit legum ferendarum autoritas, cuiusnam aliorum cura, regimen, & gubernatio ab illo ipso impatore nostro commissa est, quae suis praecipis & legibus possit obligare ceteros, non hoc quaerendum est ex Aristotele, quem in constituendo ordinandoque regno suo non adhibuit Christus in consilium: sed ex illis, quae ante stabiluimus, nostrae fidei certissimis indubitatisque principijs discendum est, nempe diuinis scripturis, & earundem rectae intelligentiae amussi & regula infallibili. Ex quibus nullam eiusmodi autoritatem vniuersitati Christianidelium, nullam vniuersalibus concilijs (quorum nulla prorsus ab eo mentio facta est, & quae plus quam trecentis annis ab initio omnino ignorauit vniuersa Christi ecclesia) sed vni Petro super vniuersum eius ouile commissam inuenies, vni datas ab eodem clauis regni caelorum, vni dictum, vt quicumque ipse obligaret in vniuerso illo suo regno, etiam in fines orbis terrae diffusio: quicquid super terram ligaret, hoc ipsum obligatum haberet & in caelis. Et quicquid solueret, solutum. Cui in eadem regiminis Christiani regni autoritate successisse Romanos pontifices, ex eisdem illis principijs etiam luculentissime demonstrauiimus. Quibus, cur collatam a Christo in suo ipsius regno autoritatem, nunc quidam in illud ipsum admissi precario, frustra conuellerent & auferre conantur in suam ipsorum perniciem.

Quod vero aut a Constantino aut a Phoca autoritatem istiusmodi super alios totius orbis episcopos & ecclesias vult accepisse Romanos pontifices & Romanam ecclesiam, mera sunt figmenta, mera mendacia. Non est haec ab imperatoribus, sed ab ipso Christo data ipsi Petro autoritas, cui in eadem successerunt Romanos pontifices. Nihil illis in ecclesiam & regnum Christi, vt eiusmodi, vnquam autoritatis competijt, tamen etiam in regni Christiani ciues, vt sui quoque regni ciuili, quibus ethnici, pars erant,

BB ij ciui-

Vni ecclesiasticae hierarchiae Christi in catholica ecclesia competere legum ferendarum autoritatem.

Ro. pontifices a Christo, non ab imperatoribus accepisse suam autoritatem super alios.

Ostendit in catholica ecclesia nihil autoritatis primo conuenire vniuersitati fidelium.

ciuilem quoque autoritatem ipsis competisse non negauerim. Nihilominus ecclesiasticae hierarchiae capiti sua in Christi regnum ex ipsius delegatione constabat autoritas, non subiecta autoritati ciuilium principum, sed nec praefecta, nisi postquam eadem Christi regno vltro se subdidit. Qualis enim Romanorum pontificum ante Constantini tempora in vniuersam Christi ecclesiam ab vniuersis toto orbe Christianis delibibus recognita fuerit autoritas, liber praecedens praesertim caput eius nonnum demonstrat clarissime, nec minus intelligitur ex consequentibus.

Censura de
Constantini
decreto.

De Constantini itaque decreto, quod afferunt, non esse germanum & integrum, sed falsatum in plerisque, illa ipsa ex eo citata verba satis conuincunt. Siquidem inter quatuor sedes praecipuas, supra quas quarta Romana statuta, Constantinopolitanam tertio loco numerant. At constat eo tempore Constantinopolitanam inter sedes principales nullum locum habuisse, imo necdum fuisse Constantinopolitanam ecclesiam, durante adhuc antiquo Byzantio, quod aliquanto post reformatum est in sedem imperialis residentiae Constantinopolim, sed eo tempore ut numeraretur inter sedes praecipuas, nulla vnquam a quoquam mentio facta est, imo certissimae historiarum fidei est contrarium, ex quibus constat, multa hoc ipsum ambitione ob imperialis dignitatem residentiae, longo post tempore, vix tandem obtinuisse eandem. Tamen quicquid sit de illo Constantini decreto, quod nobis fauet plus quam velint aduersarij, utque daretur germanum esse, non subditicium, ut vere imperiali sua sanctioe ita decreuisset, quod verba sonant, ut Romana ecclesia principatum teneat super omnes totius orbis dei ecclesias, utque eius pontifex princeps esset sacerdotum omnium; nihil aliud fecisse intelligendum est Christianum & religiosum principem, quam ut se suamque autoritatem Christi regno, cui incorporari meruerat, seruire se paratum ostenderet: atque eandem sua quoque autoritate a sibi subiectis exigere, quae a Christo constituta & ordinata intellexerat. Quemadmodum & rex ille Babylonis Nabuchodonosor, miraculo trium conseruatorum in incendio veri dei cultorum attonitus, & verum ex illo deum, eorum intelligens, edictum proposuit, ut omnis populus, tribus & lingua, quaecumque diceret blasphemiam contra deum Sidrac, Misac, & Abdenago, disperiret, & domus eius vastaretur. Sua hic autoritate, qua ante aduersus deum verum in proposita populis adoranda aurea statua abusus fuerat, admonitus miraculo & ad veri dei conuersus noticiam, nunc contra eiusdem quoque praecipuis famulatur, & hoc a suis exegit, quod ab ipso vero omnium deo ab omnibus exigere intellexerat.

Constantini
enim sua
autoritate
exegit, quod
a Christo or-
dinata consti-
tutaque in-
tellexerat.

Vt nihil au-
toritatis
Romanae eccle-
siae a Phoca
imperatore
acceperit,

De Phoca vero, quae & hic affert, & alij plerique eiusdem farinae sunt, vel ex historiarum ignorantia, vel ex prauo in ecclesiasticam autoritatem affectu, ex cuiusdam Martini chronicis annotant, mera sunt mendacia. Sed ita se habet rei veritas, quod Constantinopolitani anti-

stitutes

A stites modo suo non contenti, sed elati ob sedem imperialis residentiae, eandem ambierunt pene a principio numerari inter sedes principales secundam post Romanam ecclesiam. In quod in gratiam & fauorem principum inclinata fuit primum Constantinopolitana prima synodus, altera vniuersalis post Nicenam, sub Theodosio principe, deinde Chalcedonen. ambitione atque importunitate Anatholij Constantinopolitani episcopi, instante etiam Martiano principe. Sed (ut libro sequenti clarius intelliges) illorum iniuste ambitioni diu restitit apostolicae sedis autoritas, neque tunc praesertim voti copotes fieri. Ex cuius tamen conniuentia, illorumque pertinacitiam plurimorum annorum ambitione cum tandem id obtinuissent, ut nullum modum nouit ambitio, demum sub Pelagio Romano pontifice & Mauritio imperatore, Ioannes quidam tunc Constantinopolitanus episcopus, eo prorupit uesaniae, ut conuocato episcoporum aliquot sibi consentientium concilio, in eo oecumenicum, hoc est, vniuersalem se pronunciaret patriarcham & episcopum. Aduersus cuius insolentiam idem insurgens Pelagius concilium illud sua & apostolicae sedis autoritate deduxit in irritum: & episcopis, qui in eo conuenerant, stultae illius elationi & insolentiae consentire atque assentari sub anathematis interminatione interdixit. Ad dens, tam praedecessores illius, quam illum ipsum etiam Ioannem suis literis & epistolis proprio roboratis sigillo & chirographo, apostolicae sedis autoritatem saepe recognouisse, & publice confessos fuisse super vniuersam Christi ecclesiam, se ipsos etiam successoresque suos si aduersus eiusdem sedis autoritatem se vnquam efferrent, constringentes anathematis vinculo. Idcirco, inquit, non est necesse illos excommunicare aut anathematizare, quia ipsi anathematis vinculo se ipsos (proprie manibus professiones suas suaeque scripta roborantes) constrinxerunt.

C Haec ille Pelagius ad episcopos, qui ad illicitam uocationem Ioannis Constantinopolitani episcopi conuenerant. Quo paulo post sublato e uisus, eadem tempeste excepit diuum Gregorium, qui, quod Ioannis illius ambitioni aduersaretur, etiam Mauritij imperatoris grauissimas inimicitias protulit. Cui quadam epistola respondens, non suam eam causam esse, sed dei & totius ecclesiae, contestatus est: Quia, inquit, piaer leges, quia uenerandae synodi, quia ipsa domini nostri Iesu Christi mandata superbi & pompatici cuiusdam sermonis inuentione turbant. Cunctis enim euangelium scientibus liquet, quod uoce dominica sancto & omnium apostolorum Petro principi apostolo, totius ecclesiae cura commissa est. Ipsi quippe dicit: Petre amas me? pasce oues meas. Ipsi dicit: Ecce Satanas petijt cribrare vos, sicut triticum, & ego rogauit pro te Petre, ut non deficiat fides tua, & tu aliquando conuersus confirma fratres tuos. Ipsi dicit: Tu es Petrus, & super hanc petram aedificabo ecclesiam meam, & portae inferorum non praeualebunt aduersus eam. Et tibi dabo clauis regni caelorum, & quodcumque ligaueris super terram, erit ligatum & in caelis, &c. Ecce

& uerissima
explicatur
eius rei
historia.

Quanto
ambitu
Constantinopolitana
sedes
secundum
locum
obtinuit
in ecclesia.

Ioannes
Constantinopolitanus
episcopus
sub
Pelagio
oecumenicum
se faciebat.
Pelagius
aduersus
ambitionem
Ioannis.

B. Gregorium,
quod Ioannis
illius
ambitioni
aduersaretur,
grauissimas
Mauritij
imperatoris
inimicitias
pertulisse.
Gregorium
ad Mauritium.

BB iij pote

potestas ei ligandi soluendiq; tribuitur, cura ei totius ecclesiae & principatus committitur: & tñ vniuersalis apostolus non noitur. Et vir sanctiss. cōsacerdos meus loannes vocari vniuersalis episcopus conatur. Exclamare cōpellor, & dicere: O tpa, o mores. Ecce cuncta in Europae partibus barbarorum iuri sunt tradita, destructae vrbes, euerſa castra, depopulatae prouinciæ, nullus terram cultor inhabitat, sæ uiunt & dominantur quotidie in necem fidelium cultores idolorum. Et tamen sacerdotes, qui in pauimento & cinere flentes iacere debuerunt, vanitatis sibi nomina expetunt, & nouis ac prophanis vocabulis gloriant. Hæc ille Gregorius ad Mauritium imperatorem illius scādali autorem, aut certe patronum. Aduersus quem cum diuina vltio, suæ vindæ ecclesiae, Phocam tandem excitasset, militari tumultu imperatorem creatum, idem post sublatum cum coniuge & liberis Mauritium, etiam scandalolum illud ab ecclesia sustulit, atq; imperiali edicto Constantinopolitani episcopi insolentiam coercuit, vetuitq; ne quis alius nominaretur vniuersalis ecclesiae patriarcha aut episcopus, q̄ vnus Romanæ ecclesiae pontifex, quæ vt semper caput fuit ecclesiarum omnium: ita & hic ecclesiasticæ hierarchie princeps semp est habitus. Et hic indocti quidam & stupidi alicubi breuiter annotatum legentes in chronicis, constitutum a Phoca, vt solus Romanus pontifex vocaretur œcumenicus, Romanaq; ecclesia agnosceretur caput ecclesiarum omnium, putant a Phoca primo hoc datum Romanæ ecclesiae atque eius pontificibus, quod eisdem competiſſe ab initio superioribus duobus libris fati superq; demonstratum est. Certe idem ipse Gregorius, tam in memorata ad Mauritium imperatorem, q̄ in alijs ad Eulogium Alexandrinum, & Anastasium Antiochenum episcopos epistolis, affirmat a frequentissima illa Chalcedonen. synodo, atque ad eam catholicam (cuius sensum illi exprimebant) ecclesia beatorum Leonem apostolicæ sedis pontificem, re cognitum & appellatum fuisse patriarcham œcumenicum. Quâquam ipse etiam sibi conuenientem, & ab vniuersa ecclesia delatam appellationem eiusmodi, velut inuidiosam, aut certe onerosam fugiens, quo ambitiosum illum & insolentem ab vsurpatione sibi non competentis honoris suo reuocaret exemplo, non œcumenicum se episcopum, sed seruum vocauit seruatorum dei. Quem morē etiam successores eius fere retinuerunt: tamen ab alijs sibi congrua appellatione, & ante, & post Gregorium semper honorati sint. Ita enim demonstrauius ab initio gessisse omnes curam episcopatūq; totius ecclesiae. Ita ante annos mille quadringentos, quies id res exigeret, nihil dubitasse seipſos noiare & scribere episcopos vniuersalis apostolicæ ecclesiae toto orbe approbante, testes sunt, primo Sixti primi, sub Hadriano principe, ad episcopos totius orbis epistola, quæ sic incipit: Sixtus vniuersalis apostolicæ ecclesie episcopus, omnibus episcopis in domino salutem, quæ aliquanto ante annos

Diuina vltio p Phocam sublatum e medio Mauritium. Phocas imperiali edicto Constantinopolitani episcopi insolentiam coercuit.

B. Leonē a Chalcedonen. synodo recognitiū & appellatū patriarcham œcumenicum.

B. Gregorius se seruum vocauit seruatorum dei.

Sixtus I. sub Hadriano imperatore se scri-

A annos M. CCCC. scripta est. Deinde illa Victoris, non multo post scripta ad Alexandrinum Theophilum, in hæc verba incipiens: Victor Romanæ & vniuersalis ecclesiae archiepiscopus, Theophilo episcopo, & cunctis fratribus in Alexandria domino famulantibus. Ita quoq; beatus Pontianus martyr & pontifex ante annos M. CCC. vniuersis Christianis scribens sic orditur: Pontianus martyr sanctæ & vniuersalis ecclesiae episcopus, omnibus recte dominum colentibus. Beatus etiam Stephanus (ad quē extant sancti Cypriani epistolæ) paulo circa annos mille trecentos, in hæc verba scribit omnibus toto orbe episcopis: Stephanus sanctæ apostolicæ & vniuersalis ecclesiae episcopus omnibus per diuersas prouincias constitutis episcopis in domino salutem. Ita Marcellinus ad Salomonē episcopum. Marcellus ad Maxentium tyrannū, & alij ad alios (ne frustra sim, plixior) apostolicæ vniuersalis ecclesiae se scribunt episcopos. Et hi oēs ante Cōstantinum & Nicenū conciliū. iam & tēpore eiusdē cōcilij B. Syluester in edicto Cōstantini impatoris nunc summus, nunc vniuersalis noitur pontifex. Et a B. Athanasio Alexandrino & vniuersis Aegyptiorū episcopis, Marcus Ro. ac apostolicæ, atq; vniuersalis ecclesiae papa scribit. Ad Damasum quoq; Stephanus archiepiscopus & caput cōcilij Mauritanie, vna cū vniuersis episcopis triū concilioꝝ Africanæ prouinciæ scribentes, eundē patrē patrum, & summum oīm præfulū pontificem cōsalutant. Et vt semel finiam, a DC. XXX. episcopis q̄ ex toto orbe in Chalced. synodū cōuenierant, B. Leo simili appellatione dignatus est. Ne forte crederes ipsos tantum in suis literis sibi hoc vsurpasse Ro. pontifices. Et hæc omnia quanto tēpore ante Phocā & Bonifaciū tertium: ita vt me plāne pudeat stupendæ impudentiæ & ignorantiæ illorū, qui prædicta annotātes, & præfrentes contra antiquitatem autoritatis sedis apostolicæ, sibi tñ vehementer eruditi vident. Quod vero negat Gregorius quenq; etiam prædecessorū suorum (quibus solis hoc competere videbatur) vsū fuisse illo vniuersitatis vocabulo, Ioannis illius ea in re stupiditatem taxat, qui imitari volens appellationem & titulos Ro. pontificum, vniuersalem seipsum faciebat episcopum, quod a nullo illorum præsumptum legitur. Qui tamen catholice aut vniuersalis ecclesiae se confiterentur, scriberent & gererent episcopos, non tamen vniuersales episcopos. Nam qui vniuersalem se facit episcopum, omnibus alijs (vt idem scribit Gregorius) episcopatus honorem detrahit, quem sibi arrogat vniuersum.

Restat adhuc vltimo hic loco respondere ad pauca quædam verba, quæ caprauit ille ex præfatione Isidori in Nicenum concilium, quibus dicit residentibus in concilio episcopis iussisse Constantinū, vt adesset Arrius, quo iudicaret illi de propositionibus eius & quæstiōibus. Ex quibus notat humani legislatoris fidelis iussu in concilium cōgregatos sacerdotes & episcopos. Vnde etiā argumentū trahit omnē coactiue i-

bit & nominat vniuersalis ecclesie episcopum. Idem Victor. Idem Pontianus.

Idem Stephanus.

Idem Marcellinus. Idem Marcellus.

Syluester a Cōstantino summus & vniuersalis nominatus pontifex. Damasus a concilio Mauritanie, & tribus cōcilij Africanæ prouinciæ.

Quo negat B. Gregorius quēq; etiam prædecessorū suorū vsū fuisse illo vniuersitatis vocabulo.

Ad obiectiōnē quā facit Marcellinus ex præfatione Isidori in Nicenū concilium.

risdictionis auctoritatem super vniuersos eque sacerdotes & laicos, pfo D
narum determinationem & approbationem, officiorum quoque institu
tiones omnium ad eiusdem tantum auctoritatē pertinere. Quod ipsum
confirmat ex legibus & edictis principum aduersus haereticos.

Marfilij im
picias &
incōstātia.

Sed hic vide Christiane lector, quā sibi nusquam hic constet, quā araneo
rum more venenum exugat ex autoribus omnibus, ex quibus tñ Chri
stifidelibus suggerit sincerissimi mellis vberissima copia. Vt mera ma
lignitate & haeretica plane malitia, trunca quaedam verba vbiq; capter
ex scriptoribus, & suę impietati seruire cogat: cum, quæ abscindit, præ
cedentia & sequentia suam sententiam plane iugulēt. In primis hoc no
bis respondeat, qua nunc ratione Cōstantinum hic vocet legislatorem
humanum fidelem, ex cuius auctoritate conuocatum sit vniuersale con
cilium, & in eo peracta omnia, cum superius semper ipse contenderit
auctoritatem legis ferendæ esse non posse penes vnum aut paucos, sed E
necessario residere penes vniuersitatem multitudinis. Et propter hoc
eamdem vniuersitatem, semper legislatorem humanum appellauit, in
super & vniuersitatem fidelium, primum legislatorem humanum fide
lem. Vnde ergo derepente tanta rerum conuersio? Vnde nunc vnus
Constantinus legislator fidelis, cum nec ab vno, nec a paucis optimas
leges ferri posse ab ipso euidenter, vt iactat, demonstratum sit, sed a so
la vniuersitate ciuili multitudinis, ne vel ille vel illi, ad proprium, non
commune respicientes cōmodum tyrannicas leges conderent. Sed di
cet, auctoritate vniuersitatis multitudinis vni principi hoc cōmissum le
gem ferendæ officium. Sed æque sibi ipsi contradicit, qui XII. primæ
dictionis suæ demonstrare conatus est, nec vni, nec paucis id commit
ti, sed a sola vniuersitate multitudinis optimas leges ferri posse, idq; tali
bus demonstratiōibus, quas etiā in his quæ ad Christi fidē, religionem, F
& regnum pertinent, vult nobis sufficere: tamen contra euidentes & cla
rissimas scripturas, totius ecclesiæ vltra mille annos (quod negari non
potest) vsum, obseruationem, consensum, sententiam. Vt autem dare
mus, aut posse aut potuisse a multitudine transferri legum ferendæ au
toritatem in principem, nunquid hoc aliquando factum ab vniuersita
te Christifidelium in Cōstantinum quisquē potest vel fingere? Vbi, que
so, ante Nicenum concilium vnquam cōuenerat Christifidelium vniuersi
tas, vt ipsi daret auctoritatem condendi leges obligantes domum eccle
siasticam; vbi auctoritatem eandem domum, quatenus eiusmodi est, gu
bernandi; generalia conuocandi concilia; ordinandi ministeria & of
ficia ecclesiastica? Sed nec in illo ipso Niceno concilio conuenit Chri
stifidelium vniuersitas, imo lecti tantum ex toto orbe sacerdotes & epi
scopi CCCXVIII. Quos ipsos habuisse auctoritatem ex commissione
fidelium toto orbe diffusa vniuersitate, nemo vnquam probauerit.

Iam nunc vide fidem & sinceritatem hominis in citandis autoribus.
Est

A Est quidem, quæ trunca citat, in ea præfatione de actis Nicenę synodi
apud Isidorum verba legere. Sed si & precedentia & subsequenta eius
dem autoris verba in eadem præfatione adiunxisset, iam intellexisset le
ctor, quā diuersum ab eo quod illi impingit, Isidorus sentiat. Sic enim in
cipit: Beatissimo Syluestro in vrbe Roma apostolicę sedis antistite,
Constantino Augusto, & Licinio Cæsare, consulatu Paulini & Iuliani
virorum clariss. Anno ab Alexandro DCC. XXXVI. Mense Iunio,
XIII. Calend. Iulij, ppter insurgentes hereses fides catholica exposita est
apud Niceam Bythinia, quam sancta & reuerendissima Romana com
plectit & venerat ecclesia, quippe quam trecenti decem & octo patres,
mediatibus Victore atq; Vincentio religiosiss. Romanę sedis presby
teris, inspirate deo ad obstruenda Arrii venena, ptulerunt. Nā & non ul
læ regulæ subnexæ sunt, quas memorata suscipiēs cōfirmavit ecclesia.

Coarguit
eiusdē perfi
dia in citan
dis autorib;
sententijs.

B Deinde subiungit: Sciendum sane est omnibus catholicis, quoniam
sancta ecclesia Romana, nullis synodicis decretis prælata est, sed euan
gelica voce dñi & saluatoris nostri primatum obtinuit, vbi dixit B. Pe
tro apostolo: Tu es Petrus, & sup hanc petrā ædificabo ecclesiā meam,
& portæ inferi non præualebunt aduersus eam: Et tibi dabo claues re
gni cœlorū. Et quodcunq; ligaueris sup terram, erit ligatum & in cœlis: &
quodcunq; solueris, solutum. Adhibita est etiam societas in eadem v
be beatis. Pauli apostoli vasis electionis, qui vno die, vnoq; tempore
gloriosa morte cum Petro, sub principe Nerone agonizans corona
tus est, & ambo pariter ecclesiam sanctam Romanam Christo dño con
secrauerunt, alijsq; omnibus vrbibus in vniuerso mundo, sua præsen
tia atq; venerando triūpho prætulerunt. Et licet ab oibus assidua apud
dñm, omnium sanctorū fundat oratio, his tamē verbis Paulus sanctiss.
apostolus, Romanis proprio chirographo pollicetur, dicēs: Testis est
mihi deus, cui seruo in spiritu meo, in euangelio filij eius, quod sine in
termissione memoriam vestri facio in oratiōibus meis. Prima ergo se
des cœlesti beneficio est Ro. ecclesiæ, quam beatus Petrus atq; Paulus
suo martyrio dedicauerunt. Secunda autem apud Alexandriam, B. Petri
nomine a Marco eius discipulo & euangelista consecrata est. Quia &
ipse in Aegypto primus verbum veritatis directus a Petro predicauit,
& gloriosum ibidem suscepit martyriū, cui venerabilis successit Abili
us. Tertia vero sedes apud Antiochiā eiusdem B. Petri apostoli habe
tur honorabilis, quia illic priusq; Romam veniret, habitauit, & Ignatium
episcopum constituit, & illic primum nomen Christianorum nouellæ
gentis exortum est. Nam & Hierosolymitanus episcopus p tantū loci
reuerentia habet ab omnibus honorabilis, maxime quod illic primus
beatis. Iacobus cognomento iustus, qui etiam secundū carnē frater dñi
nuncupatus est, a Petro, Iacobo & Iohanne apostolis est ordinatus epis
copus. Tamen secundū antiquorū patrū definitionē, sedes prima Hiero
solymitis

Ro. eccle
sia vt pri
matū obti
nerit.

Ordo prin
cipaliū sedi
um.

folymis esse minime dicitur, ne forte ab infidelibus & idiotis sedes do-
mini nostri Iesu Christi, qui in caelis est, in terra esse putaretur, &c.

Occasio &
causa Nice-
ni concilij.

Hoc omni-
um haereti-
corum pro-
prium est.

Deinde veniens ad causam & occasionem Niceni concilij: Cum igitur, inquit, apud Alexandriam post Achillem, qui Petri martyrio successit, suscepisset Alexander sacerdotium, quia pax nostris & quies a persecutionibus erat, atque ecclesiarum gloria confessorum meritis gaudebat, prosperitas rerum nostrarum domestica contentione turbabatur. Etenim presbyter quidam apud Alexandria, nomine Arrius, vir ipse forma magis quam virtute religiosus, & gloriae laudisque & nouitatis improbe cupidus, praua quaedam de Christi fide proferre, quae arte inquisitionis inuenerat, coepit. Abscindere enim & separare ab illa aeterna & ineffabili dei patris substantia vel natura, filium conabat. Quae res in ecclesia plurimos conturbabat & a dulci mentis tranquillitate dimouebat. Sed cum Alexander episcopus, natura lenis & quietus, assiduus comonitionibus Arrium cuperet a prauo incepto & assertionibus impijs reuocare, nec tamen res ex sententia prederet, & quod plerisque contagio perstiferae assertionis infecerat, non solum apud Alexandriam, verum & per alias vrbes & prouincias serpsit, perniciosum fore credens si dissimularet a talibus, plurimis confacerdotibus rem indicat. Quin & laicis quaestio innotescit, & sermo usque ad aures religiosi principis, quippe qui omni studio & diligentia curaret, quae nostra sunt, puenit. Tum ille ex sententia sacerdotum, apud urbem Niceam episcopale concilium conuocat. Ibique Arrium, trecentis decem & octo episcopis residentibus, adesse iubet, ac de eius propositionibus & quaestionibus iudicare.

Et subiungit consequenter: Sed in eo concilio admirabile factum principis non puto reticendum. Etenim cum ex omnibus pene locis conuissent episcopi, & ut fieri solet, ex diuersis causis inter se quaedam iurgia detulissent, interpellabatur frequenter a singulis, offerebantur libelli, culpa proferebantur, & magis ad haec, quam ad id, pro quo fuerat ventum, animos dabant. At videns quod per eiusmodi iurgia frustraretur causa summi negotij, diem certum statuit, quo vnusquisque episcoporum si quid querimoniae habere videretur, semel deferret. Cum refedisset, suscepit libellos a singulis, quos omnes in sinu suo continens, nec in eis quid contineret aperiens, ait ad episcopos: Deus vos constituit sacerdotes, & potestatem vobis dedit de nobis quoque iudicandi. Et ideo nos a vobis recte iudicamur, vos autem non potestis ab hoibus iudicari. Propter quod dei solius inter vos expectate iudicium, ut vestra iurgia quaecumque sunt, ad illud diuinum reseruentur examen, vos enim nobis a deo dati estis dii. Conueniens ergo non est ut homo iudicet deos, sed ille solus de quo scriptum est: Deus stetit in synagoga deorum, in medio autem deos discernit. Et ideo his omissis, illa quae ad fidem dei pertinent, absque vlla animorum contentione discutite. Et cum haec dixisset, omnes querimoniarum libellos iussit

Nota confessione & vere Christianam sententiam Christi anissimi principis.

A iussit exuri, ne innotesceret illi odium & suggillatio sacerdotum. Haec enim Isidorus in praefatione praedicta. Quem nunc audis lector, an confirmet quae nos duobus superioribus libris demonstrauius. An vero huius contrariam impiamque assertionem & sententiam.

In primis hoc perpēde, quod negat Romanam ecclesiam aut a Constantino, aut etiam (quemadmodum ille asserit) ex decreto vniuersalis concilij, sed euangelica voce domini saluatoris nostri in beatissimo Petro accepisse primatum super alias ecclesias. Deinde & hoc perpēde, quod ea praefatione clarissime innuatur, auctoritatem illius Niceni concilij dependisse ab auctoritate Romanae ecclesiae. Siquidem ideo fidei catholicae expositionem factam in dicto concilio meruisse apud omnes auctoritatem indubiam, quia sancta & reuerendissima Romana ecclesia eandem complexa & venerata est. Quippe quam trecenti decem & octo patres mediantibus apostolicae sedis legatis deo inspirante protulerunt. Sic & de canonibus eiusdem concilij innuit: quos, inquit, memorata suscipiens confirmauit ecclesia. Vides itaque a Romana ecclesia, restituta praefatione praedicta, confirmatos fuisse canones ac regulas statutas in Niceno concilio. Ex quo constat, eum semper fuisse orthodoxorum sensum & consensum, ut ex vniuersae Romanae ecclesiae auctoritate dependeret auctoritas conciliorum vniuersalium: & non ut apud haec esset omnium prima auctoritas. Sed libro sequenti vniuersam conciliorum causam diligentius explicabimus. Quin & religiosissimus principis confessionem perpēde, quae recognouit sacerdotes & episcopos suo non esse subiectos iudicio, cuius contrarium iste conatus adstruere: quin potius eosdem accepisse potestatem de ipso quoque iudicandi & imperatore & impio: Deus, inquit, vos constituit sacerdotes, et potestatem vobis dedit de nobis quoque iudicandi. Et nos a vobis recte iudicamur: vos autem non potestis ab hoibus, secularibus videlicet, iudicari. Vides itaque lector Christiane, qua hic fide citer auctorum sententias velut suae subscribentes sententiae. Nam ea praecipue causa, ut hoc ipsum clare intelligeres, haec aliquando, plixius hic adscripsimus.

Quod igitur ille ex praefatae praefationis verbis demonstratum putat, Constantini auctoritate peracta in Niceno concilio omnia, ipse tibi reclamare Constantinus, ex sacerdotali auctoritate, quis sua instantia, ea peracta affirmans. Siquidem, ut scribit Theodoretus ille Cyrenaeus episcopus, praeparata in regalibus domo maxima, & in ea collocatis sedibus & subsellij, quae ordini sacerdotum sufficerent, inuitauit eos ingredi. Introiuit autem & ipse princeps vltimus cum paucis, laude dignam sui magnitudinem habens, & mirabilem speciem, mirabiliorumque gerens dignitatem pudoris in fronte. Minore vero sede quam alij posita, in medio eorum sedit, primum tamen petens sibi hoc episcoporum iussione concedi. Haecenus ille. Vides itaque quam auctoritatem Constantinus exercuerit in Niceno concilio. Quod vero dicitur, eius iussu congregatum concilium, non ita habet

Niceni concilij auctoritatem dependisse ab auctoritate Romanae ecclesiae.

Recognitio Constantini, quod episcopi & sacerdotes suo non fuerunt subiecti iudicio, sed contra potius.

Constantini nisi petita & obtemperata ab episcopis licentia, non ingressum concilium.

bet ea quam citat Isidori praefatio, sed quod ex sacerdotum sententia apud Niceam episcopale concilium conuocauerit. Ipse itaque suam auctoritatem subiunxit sacerdotali, eidemque famulari fecit, & velut sacerdotalis sententiae executor factus est. Sed de conciliorum auctoritate, unde eorum dependeat autoritas, & cuius auctoritate regulariter conuocari oporteat, libro sequenti exactius explicare conabimur.

Ex ordinati
one Christi
duos neces-
sario gladi-
ose esse in ec-
clesia, &
vtrunq; in
potestate p-
fidis ciui-
dem.

In haereticos vero quod principum, non Romanorum pontificum, aut sacerdotalis vilius collegij auctoritate vult constitutas fuisse poenas ab initio dicimus, ex Christi necessaria ordinatione duos esse in ecclesia gladios, alterum spiritalem, materialem alterum, vtrunq; vero esse debere in potestate ecclesiasticae hierarchiae capituli, sui in illo suo regno vicarij; alterum quidem vibrandum ab ipso, vbi id res exigit & necessitas; alterum vero militari manu ad iussum imperatoris, regum, aut principum, ad nutum tamen regni huius Christi praesidis. Id quod diligenter annotarunt S. patres significasse Christum, cum iussi ab eo apostoli diuenditis tunicis gladios emere respondissent, duos se habere, idem dixerit, duos sufficere. Quorum altero, qui materialem significabat, cum Petrus paulo post defensurus Christum Malcho amputaret auriculam, iussus est ab eodem gladium suum in vaginam recondere. Tuum ergo, inquit ille Bernardus ad Eugenium, qui negat, non satis mihi videtur attendere verbum domini dicentis sic: Conuertere gladium tuum in vaginam. Tuus ergo & ipse, tuo forsitan nutu, non tua manu euaginandus. Alioqui, si nullo modo ad te pertineret & is, dicentibus apostolis: Ecce duo gladij hic, non respondisset dominus, satis est, sed nimis est. Vterque ergo ecclesiae, & spiritualis scilicet gladius, & materialis: sed is quidem pro ecclesia, ille vero & ab ecclesia exerendus est. Ille sacerdotis, is militis manu, sed sane ad nutum sacerdotis & iussum imperatoris. Itaque ecclesia vtroque gladio persequitur haereticos, spiritali, manu sacerdotis; materiali, iussu quidem secularium principum, tamen subsequenter ad sacerdotale iudicium. Quod ipsum, non praesse, sed subesse potius ciuilem auctoritatem ecclesiasticam, atque eidem subseruire suis edictis & legibus, certissimo argumento est: Quemadmodum, vt necessario sublit iam existens officium insignis membri ecclesiastici corporis, auctoritati capituli, cui plena totius corporis gubernandi commissa est a Christo auctoritas, supra non semel irrefragabiliter a nobis demonstratum est.

Ecclesia v-
troque gla-
dio haereti-
cos perse-
quitur.

Summam quae in omnia, quae in sedem apostolicam atque eius pontifices ex usurpate (vt volunt) plenitudinis potestatis abusu effunduntur ab hostibus dignitatis ecclesiasticae: & quae imperiali auctoritati, & seculari potestati per ipsos iniuste detracta conueniuntur, breuiter complecti & explicare.

CAP. XI.

Nillum finem, nullum modum suae impietatis facit ille Marsilius: sed quicquid a singulis ecclesiasticae dignitatis hostibus in ecclesiam vnquam aut scriptum, aut excogitatum est, hic simul

in.

A in eandem maledicentissime euomuit. In primis itaque hoc indignissime ferens, praetendi a Ro. pontificibus, sibi vt ouilis Christi rectoribus commissam a Christo eius gubernandi & disponendi auctoritatis plenitudinem, multas distinctiões & acceptiões varias plenitudinis potestatis, c. XXIII. dict. suae II. comminiscitur. Quas vniuersas scrupulose prosequi, non est operae pretium: sed tantum quae ad rem ipsam videbuntur pertinere, non dissimulabimus. Dicit autem nullo prorsus modo plenitudinem illam potestatis Ro. pontificibus competere. Neque vt intellectam, veluti supremam quaedam iurisdictionis coactiuam auctoritatem super omnia membra ecclesiae, communitates, populos, reges, principes, regna, imperia: qui tertius apud eum plenitudinis potestatis modus est. Neque etiam super ministros tantum ecclesiae diuino specialiter mancipatos cultui & seruitio, clericos, sacerdotes, episcopos: vt ipsis sua possit officia praescribere, eorundem ab illis rationem exigere, officio amouere, vbi id res & causa exigeret, & alios in eorundem locum substituere: Quae partim in quarto apud illum modo potestatis plenae, partim comprehenduntur in sexto. Nec denique, vt intelligatur illorum esse, ex orientes in ecclesiastica domo de fide & religione quaestiones & controuersas sua definitione & iudicio terminare aut componere, suis canonibus & legibus ordinare ritum ecclesiasticum, suasque ordinationes a Christi fidelibus sub aliqua poena exigere.

Inuestiua
Marsilij ad
uerius pleni-
tudine pote-
statis Rom.
pontificis.

Quando vero horum omnium ab illo demonstrationem expectas, nihil autem quae remissionem ad superius a se statutas aequae impiae sententias, eaque nulla solida ratione probatas: sed semper remissionem ad prius demonstrata, & tandem ad illam sententiam, quam XII. dicti. suae primae, dialecticis aliquot ratiunculis male venatis ex politicis Aristotelis conatur adstruere. Apud solam videlicet vniuersitatem multitudinis esse auctoritatem ferendam legis obligatoriae, deinde & XV. eiusdem, apud eandem solam esse auctoritatem constituendi principis. Itaque explicatis suis illis diuisionibus & modis plenitudinis potestatis: De tertio, inquit, & quarto modis plenae potestatis eiusmodi (nam primus & secundus nihil ad rem faciunt) per demonstrationem ostensum est XV. primae, & per scripturae sacrae testimonium, quarto, quinto & octauo secundae dictionis suae. At cum ad illa ipsa recurrens capita, rationes diligentius expendis, nihil inuenis, quae remissionem similem, ab octauo ad quintum, ab hoc ad quartum, & tandem ad XV. & XII. primae, velut ad prima sua principia. Vel scripturae sacrae & sanctorum patrum citatas quidem, sed contra proprium suum sensum deprauatas sententias, quod satis superque in superioribus demonstraui. Et eodem prorsus modo, reliquos quoque a se modos plenae potestatis explicatos, sed in his quae diximus, comprehensos, satis demonstratum vult Romano pontifici non competere.

Vt probe
Ro. pontifici
non competere
potestatis
plenitudinem.

Pergens autem suo more, & velut legislator quidam, nos docere, vt in eandem potestatis plenitudinem paulatim irrepserint dominandi libidine &

Christi delium simplicitate, aut potius stoliditate ac superstitione, nullum **D**
modum ponit suae maledictionis. Sed hoc in primis exaggerat velut inui-
diosum secularibus, quod omnem clerum exemerint a iurisdictione laica,
quodque ipsis iniuriantes spiritali vlciscantur gladio.

Crimina q
Ro. pontifici
bus obijcit.

Item, quod quidam ex eis Romanum principem iuramento fidelitatis si-
bi adstrictum praetenderit.

Postremo, quod alter alterius imperatoris sententiam reuocare conatus fuerit.

Quibus mo-
dis crimine-
tur abufos
potestatis
plenitudine.

In omnem deinde detrahendi & maledicendi licentiam effrenem lin-
guam soluens liuida detractio, & quamcumque animo concipere potuit, vi-
rulentiam in Ro. pontifices expuens, multis & impotentibus verbis exaga-
gerat, quibus quatuordecim modis eorum quidam hac plenitudine potestatis
abufi sunt. Primum in ordinandis & constituendis ministris & praelatis eccle-
siae, quos queritur indignos praefici, turbari exemptionibus, nec conser-
uari ordines ecclesiasticos. Exhauriri annatis atque eiusmodi exactionibus
regna & prouincias. Deinde cum secundum legem diuinam nihil posside-
re proprium, sed sectari paupertatem euangelicam, nudo simplici que vi-
ctu & vestitu esse contenti, subesse deberent, non praesse principibus se-
culi, sub legibus & ordinationibus eorundem viuere, ab eisdem & popu-
lo collationes, confirmationes, & inuestituras omnium dignitatum praelatura-
rum & ecclesiasticorum officiorum, vocatorumque beneficiorum accipere, quem-
admodum constare affirmat antiquitus fieri solitum, nunc contra dicit exu-
lare ab ecclesia summam illam, quam Christus in ea plantauerat, meritori-
am paupertatem, ob sacerdotum contrariam auaritiam: in locum autem humi-
litate admissam superbia, & principibus secularibus omnia, quae illorum
iuris sunt, adempta a Romanis pontificibus, & usurpata sibi sub praete-
xtu illius plenitudinis potestatis, hoc est, tam ordinationem sedis aposto-
licae, quam inuestituras, collationes & dispensationem aliarum dignitatum,
prelaturarum & officiorum, beneficiorumque ecclesiasticorum omnium. **F**
Quam praesumptionem primam impingit Simplicio, quem primum sta-
tuisse dicit, nullum clericum a laico inuestituram debere suscipere. Hunc
sequutum Adrianum tertium statuuisse, ut nullus imperator de electione
pape se intromitteret, cum ante per imperatores Romanae ecclesiae episco-
pi consueuissent institui, atque idem hoc priuilegio concessum affirmet,
primum Carolo magno, deinde Ottoni primo, illi quidem ab Adriano,
huic vero a Leone, cuius hoc citat decretum:

Priuiligiū
ordinātū se-
de apostoli-
cā atque inue-
stiturarum,
&c. Ottoni
primo con-
cessum a
Leone.

Leo papa in synodo congregata Romae in ecclesia sancti Saluatoris:
Ad exemplum beati Adriani, apostolicae sedis episcopi, qui diuo Carolo
victoriosissimo regi Francorum Patriatus dignitatem, ac ordinatio-
nem apostolicae sedis & inuestituram concessit, ego quoque Leo, seruus
seruorum dei, episcopus sedis apostolicae, cum cuncto populo & clero Ro-
mano, constituimus, confirmamus & roboramus, & per nostram aposto-
licam auctoritatem concedimus atque largimur **D.** Ottoni primo, regi Teu-
thoni-

thonicorum eiusque successoribus huius regni Italiae in perpetuum, tam sibi
facultatem eligendi successorem, quam summam sedis apostolicae pontificis ordi-
nandi. Ac per haec archiepiscopos, seu episcopos, ut ipsi ab eo inuestituram
accipiant, consecrationem autem unde debent, exceptis his, quos imperator pon-
tifici & archiepiscopis concessit. Et nemo deinceps, cuiuscumque sit dignita-
tis vel religiositatis, eligendi seu patricium, seu pontificis summam sedis, vel
quemcumque episcopum ordinandi habeat facultatem absque consensu ipsi-
us imperatoris, qui tamen fiat absque omni pecunia. Et ut ipse sit patricius &
rex. Quod si a clero quis episcopus eligatur, nisi a supradicto rege laude-
tur & inuestiatur, non consecretur. Si quis contra hanc auctoritatem apo-
stolicam aliquid molitur, hunc excommunicationi subiaceret decretum:
& nisi resipuerit, irreuocabili exilio puniri, vel ultimis supplicijs affi-
ci. Haec tenus verba decreti. Quod ipsum confirmatum dicit a Stephano
illiis Leonis successore. Deinde a Nicolao qui huic successit. In quo equi-
dem edicto dicit singulariter notandum, quod traslatio illa inuestiturae a Ro-
pontifice, una cum clero & populo facta in imperatorem, quantum ad ip-
sum attinebat pontificem, solum quaedam renunciatio fuerit, aut restituti-
o potius, per quam ius illud ad suam naturam, suumque dominum rediit. Quo-
nia, inquit, auctoritas huius prima fuit & est principis aut legislatoris hu-
mani, qui hanc auctoritatem inuestiendi episcopos & archiepiscopos iam
dudum papae concesserat. Quam rursus refusam in principem a clero &
populo Romano non vult reuocari posse a solo pontifice absque decreto
populi. Propter quam tamen reuocationem praesumptam a Romanis pon-
tificibus, maximas inter ipsos & imperatores discordias consecutas affir-
mat, praecipue autem inter Paschalem II. & Henricum V. Teuthonico-
rum regem: quem dicit ab illo prohibitum ad imperialem apicem scade-
re, usque dum inuestituras episcoporum, abbatum & clericorum omnium,
per suas literas & nuncios Romam missos ex Tuscia, eidem resignaret.
C Quas rursus Romam ingressus cum exercitu, postquam imperiali dia-
demate exornatus fuerat, capto cum cardinalibus pontifice, ab eodem vi-
extorsit, sed post Calisto II. iterum resignauit.

Sed has, inquit, concessiones & priuilegia, ex causa fortassis legitima re-
uocare volentes, aut reuocantes simpliciter, aut in parte Otto III. & Fre-
dericus II. Romanorum imperatores, episcoporum & cleri Romani pluri-
mas insidias, persecutiones & impedimenta sunt perpeffi.

Iam & hoc velut intolerandum grauibus verbis insectatur, quod tempora-
lia possidentes, nolunt subesse legibus ac edictis principum, contra Christi,
ut dicit, & apostolorum exemplum & doctrinam, cum dicat Apostolus:
Iam quidem omnino delictum est in vobis, quod iudicia habetis inter vos. Qua-
re non magis iniuriam accipitis? Quare non magis fraudem patimini?
Sed vos iniuriam facitis & fraudatis, & hoc fratribus. Quod parum, in-
quit, attendentes Romani episcopi cum clericis alijs, si quando per Romas

Que ille es-
tra immunt
tate bonos
ecclesiasti-
corum.

nos principes sibi grauari videantur, per decimarum vel tributorum sumptionem, ad militum suorum impensam in necessitatibus bellorum, pro suscepta gratia & beneficio rerum temporalium, quas a Romanis principibus gratiose acceperunt, in superbiam elati, & suae conditionis ignari, & ingrattissimis omnibus magis ingrati, effrenata quadam praesumptione in horribiles blasphemias & anathemata proruperunt, tam in principes, quam in eis subditos, in se tamen & in sua capita potius reditura, quam nocitura illis.

His addit, Romanos pontifices multa usurpare & usurpasse de iuribus imperij, ut ciuitates Romanorum, Ferrariam, Bononiam, & alia quae plurima.

Contra definitionem Bonifacij.

Et quod vult his omnibus esse intolerabilius, in tantam quoque demeritiam & insaniam dicit prorupisse ex his aliquos, ut omnes mundi principes & populos pronunciarint suae iurisdictioni coactiuam subiectos. Et hoc credere tanquam verum, esse cuique de necessitate salutis.

Sane, inquit, attendentes & noscentes (tametsi dissimulent) humani legislatoris eam esse auctoritatem, priuilegia & concessionem quascunque conferre & auferre, Romani principis creationem & promotionem, omni sollicitudine & machinatione prohibent. Quin & illa sese armant plenitudine potestatis, quam a Christo in personam beati Petri, sibi ut eius successoribus, aiunt singulariter concessam. Quo siquidem execrabili titulo & oratione sophistica secundum aequiuocum, omnibus fidelibus nihilominus tanquam falsa, secundum omnem eius sensum semper & vbique neganda, paralogizare nituntur, & in suam seruitutem redigere omnes mundi principes & populos. Quod non obscure praese se ferre vult Clementinam de sententia & re iud. In qua reuocando sententiam quandam Henrici VII. Nos, inquit, tam ex superioritate, quam ad imperium non est dubium nos habere, quam ex potestate in quam vacante imperio imperatori succedimus, & nihilo minus ex illius plenitudine potestatis, quam Christus, rex regum, & dominus dominantium, nobis licet immeritis in persona beati Petri concessit, sententiam & processum praedictos, & quicquid ex eis secutum est, vel occasione ipsorum, de fratrum nostrorum consilio declaramus fuisse & esse omnino irritos & inanes.

Contra Clementinam de sententia & re iudic.

Tandem in haec verba exclamat: Et ne deinceps lateat horum episcoporum fallacia, tanquam veritatis praeco, clamo valenter & vobis dico, regibus, principibus, populis, tribubus & vniuersis linguis, per Romanos episcopos cum suorum clericorum seu cardinalium coetu, hac ipsorum scriptura, secundum omnem eius suppositionem apertissime falsa, summum omnium prauiudicium fieri. Vos enim tentat in suam redigere subiectionem, si eam manere passi fueritis, praesertim vim ac legis robur habere. Attēdite namque per necessitatem sequi, habentem auctoritatem primam cuiusuis principis seu iudicis reuocandi sententiam, super eum habere iurisdictionem, & coactiuum principatum, potestatem quoque sui principatus instituendi & deponendi. At eam Romanus episcopus sibi adscribit super omnes principes mundi,

Classico omnes ad rebellionem conuincit.

A mundi, ex illa plenitudine potestatis, quam a Christo in persona B. Petri accepit. Quauis aperto mendacio contra Christi & apostolorum doctrinam, per quam & sibi & apostolis omnibus, eorumque successoribus omni coactiuam in quaecunque auctoritate, nedum in principes vult interdixisse Christum: sicut III. V. & IX secundae dicit, suae sufficienter a se demonstratum confidit.

Post haec velut specialius vlturus imperium de Roma, pontificibus, nouum inchoat non tam libellum quam librum iniuriarum & blasphemiarum in Roma, pontifices, in quo tam impotenter, tam virulenter, tam petulanter debacchatur in eosdem, ut etiam ipse Lutherus, quantumuis ea in re studiosus huius discipulus & imitator fuerit, quantumuis etiam eodem quo hic spiritu blasphemiae plenus, maledicentiae istius virulentiam vix assequi potuerit: tametsi ut vinceret, etiam omni studio contendit. Qua interim quantum licebit dissimulata (nihil enim facit aliud, quam ut clarissime prodat quo spiritu agitur) haec scripserit aduersus dignitatem & auctoritatem ecclesiasticam summam tantum causae & querimoniarum, quas nomine imperij proponit aduersus Roma, pontifices prosequemur, quo discuti possit commodius, iusta ne sit an iniusta causa querimoniarum eiusmodi.

In primis, post impia multa scurriliter in pontifices iactata conuicia illam ab ipsis iactatam sententiam, qua se diuino, humano, aut utroque fortassis iure superioritatem habere dicunt supra Romanum principem, dicit eiusdem imperij auctoritatem euertere. Huius autem praesumptionis occasionem illis tribuisse vult superstitionem quorundam imperatorum citra Constantini tempora. Qui Christum venerantes in Roma, pontificibus, & singularem eis exhibentes, electionem suam eisdem significare solebant, quo eorum intercessione reuerentiam, benedictionem a deo, & gratiam adiutricem ad sui gubernationem imperij consequerentur. Et eodem consilio, vult similiter imperatores quosdam, propter suae intronizationis maiorem solennitatem ab ipsis Roma, pontificibus, regium sibi diademata imponi fecisse. Qua consuetudine aliquot annorum vsu confirmata, ita ut iam legitimum videretur, imperatorem a Roma, pontifice apostolica auctoritate benedici, & imperiali diademate insigniri debere, solennitatem eiusmodi, confirmationem electi nominantes, tandem simplicitate & ignauia principum, ius confirmationis eiusmodi ad se vult attraxisse. Quod, inquit, non est aliud, quam Romanum pontificem soluere principatum, & principis electionem perpetuo prohibere. Nam si a pontificis voluntate aut confirmatione penderet electi auctoritas, inane penitus esset officium eligentium.

Aegre fert Roma, principes subesse pontificibus. Vnde & quod hoc primo introductum imaginem.

Imo grauiorem ex hoc ipso natum & consecutum vult ab usum, quod imperatores praestare cogantur Roma, pontificibus fidelitatis iuramentum, hoc ipso illius auctoritati & iurisdictioni se subijci contestantes: praeterea prouinciarum quarundam illicite & iniuste occupatarum confirmationes facere, solenni iure iurando interposito. Quae quidem iuramenta & pacta nec salua conscientia vult ab eis praestari posse, ut contraria licito iuramento an-

Pessime illi habet, quod imperatores cogant praestare ecclesiae fidelitatis iuramenta.

Vult iuramēta illa illicita nec obliigatoria.

Probat Ludouici Bauari minime probandi exemplū.

Ioā. XXII. insultat q̄ Ludouici dānauerit, & fideles imperij ab eius obedientia absoluerit.

In sacerdotibus plane dānat potestatem secularis gladij.

Peroratio Marfilij.

te a se praestito in sui electione de conseruandis iuribus imperij; nec praestita licite obseruari. Quis enim, inquit, nisi muliere mollior, & manifeste aequae obseruando ac iurando talia periurus ea obseruauerit? Et cur magis Romani imperatoris, q̄ aliorum Christianorum regum & principum confirmationem ad se pertinere contendunt? Proinde probat velut laudabile atq; alijs imitandum Ludouici Bauari exemplum (cui vt adularetur & gratificaretur, suum illud scophantiarum, calumniarū, conuiciorū & blasphemiarū volumen aduersus ecclesiae auctoritatem euomit) quem dicit contempta & spreata auctoritate confirmationis apostolicae, sine electionis vigore gloriose & fortiter sibi vendicasse iura imperij. Aduersus quem iniustissime & iniquissime vult se exalisse Ioannem XXII. tunc Romanum pontificem, & primum illum notasse execratione & anathemate, deinde procedente contumacia & contemptu, damnationis & priuationis in illum protulisse sententiam. In qua, vna cum sibi adherentibus suisq; fautoribus, ipsos fecerit haereticos, ecclesiae inimicos & rebelles. Subditos quoque per quaedam, inquit, sua diabolica, non apostolica scripta a iuramento fidelitatis, quo eidem adstricti tenebantur, absoluerit, periurio ac damnatione aeterna inuoluens miseros Christi fideles ac simplices. Cum ab iuramento eiusmodi atque alio quouis promisso licito, certum dicat nullum episcopum absque rationabili causa posse absolueri, quam nullam illuc vult fuisse rationabilem. Quinimo, inquit, contumaciter hoc aut Romano aut alteri cuius episcopo, nihil est aliud, q̄ omnium principatum radicem succidere: & vinculum nexumq; cuiuscunq; regni & ciuitatis dissoluere. Multa hic maledicta congerens & congemmans in Romanos pontifices, velut contra Christum & apostolos docentes subditos rebellare potestatis & suis superioribus, quibus illi obediendū praecipunt. Nunc pharisaeos, nunc pseudoprophetas, atq; alijs multo inhonestioribus epithetis exornans. In quo vno pene facundus est, nempe in insigni detractioe & maledictioe, cum reliquus sermo vniuersus obscura tetractis barbarie sordeat, ita vt alicubi vix diuinare possis hominis sententiam: hoc ipso clarissime demonstrans, quis ille fuerit, qui per os eius locutus est, paracletus. Is ille nempe, quem Gersonus recte vocat detractioem liuidam.

Quin & hoc grauis & inexpiabilis piaculi loco obijcit, quod Marchiam Anthonitanam ac alias quasdam ditiones Romanae ecclesiae, studio praefati Ludouici eidem rebellantes armis reduxerit ad officium: viros sanguinum & dolosos propterea appellās, cum sacerdotibus plane interdictam vellet potestatem secularis gladij.

Tandem velut perorando, & reducendo orationem ad suum principem, vsurpatā illi plenitudini potestatis a Romanis pontificibus acceptam referri vult omnem civilem, quae inter principes & communitates viget, discordiam: absolutum ab eadem vigorem auctoritatis principatum,

A tium, qua civilis continetur concordia & vnitas. Proinde expedire dicit, vt titulus ille plenitudinis potestatis interdicitur Romano pontifici ab vniuersali concilio, similiter & facultas conferendi beneficia ecclesiastica. Ad quae vult obligari omnes iurisdictionem habentes, praecipue reges, lege diuina velut constitutos, vt faciant iudicium & iustitiam. Haec velut summa orationis est, bone deus qualis? que in sui confutatione multo minus nobis negocij exhibuit, q̄ fecit, vt ex horrendo quodam verborum & maledictorum inuolucro expiscaremur inclusas sententias, easq; explicaremus qualicunq; ordine & compendio. In quibus tamen fidem meam fateretur etiam ille ipse, si viueret. Adeo nusquam dissimulaui rationum eius efficaciam, nec in eisdem explicandis quicq; illis detraxi, aut vigoris, aut probabilitatis, vt pro virili easdem adiuuarim potius, & pleraeque, q̄ ille, explicarim multo probabilius.

B Romanis pontificibus vt ecclesiasticae hierarchiae rectoribus, gubernationis quoq; & regiminis vniuersae familiae ecclesiasticae plenam potestatem competere, aduersus praedictorum impietatem asserere.

CAP. XII.

T videt nullis suis artibus & technis se magis proficere callidus ille et antiquus serpens, hostisq; humani generis: q̄ si, vt primis nostris parentibus deo, ita & nobis sacris ab eodem constitutis ordinatissq; magistratibus non obediens persuaserit. Inde enim & dei, & cultus eius, vniuersaeq; religionis neglectum videt consequi. Ita nulli rei, excitationis ad hoc suis apostolis, studet diligentius & accuratius: praesertim cum hoc sibi videat fere cecidisse feliciter, ob insitae omnibus appetitiois cuiusdam, sed nisi ratione moderetur, inordinatae libertatis (inquā) cognataeque superbiae igniculum. Sic secularibus persuadetur facile, non subijci, non teneri sacerdotali auctoritate & legibus. Ita cuiq; ea, quibus frena relaxantur licentiae. Aures arrigunt tamen p̄ alioqui principes, cum sua sibi iura detracta a sacerdotibus audiunt, & facile credunt, quae per se arrident, facile incitantur ad ea quocunq; modo sibi vendicanda, quae sibi debentur optimo iure persuadentur. Atq; ethnicam fere dominationem interdicitam a Christo, instillatam ab his consultoribus, concipientes meditantelque animo, obliuiscuntur interim, q̄ Christianae ecclesiae membra sint, q̄ Christi regno seruiant. Sic (quorsum ille haec agit omnia) superne quoq; illius felicitatis regno, qui huius Christi regni finis est, excluduntur, & secum attrahit in perditionem & interitum. Quare praedictis diligentius respondendum est, calumnijs verius, q̄ querimonijs, & vbiq; asserenda orthodoxa veritas. In primis hoc, velint nolint, fateatur necesse est, Romano pontifici, velut totius ecclesiae rectori & praesidi, competere auctoritatem talem ac tantam, qualis quataeque ad ecclesiasticae domus regimen gubernationemq; illi fuerat necessaria. Qua & oēs, qui eiusdem familiae sunt, quocunq; in suo ordine possit officio, ab vnoquoque eius ratione exigere, delinquentes punire, excessus corrigere, moderari vniuersa quocunq; agunt in domo ecclesiastica. Insuper & exortas oēs de fide & religione, ecclesiasticisq; negocijs causas,

Callidi serpens artes, & quid spe det in impugnanda atq; euertenda auctoritate ecclesiastica.

Pastori & rectori ouilis Christi subesse oēs qui continentur in eodem, eandem imperatores, reges, principes.

quæstiones, controuersias, inter membra ecclesiastici corporis, sua auctoritate, definitione & iudicio terminare & componere. Proinde omnes qui ad Christi ecclesiam pertinent, qui intra septa ouilis eius continentur, quatenus ecclesiae membra sunt, auctoritati, gubernationi & regimini Petri & successorum eius humiliter se submittere, omnes eius sacrosanctam auctoritatem illi datam a Christo agnoscere & reuereri oportere, a qua nemo exemptus est, nec princeps, nec rex, nec imperator, postquam se Christi iugo vitro subdidit, & regno eius incorporari seruireque expetiit. In quo, ut eiusmodi, nemo ullam super conseruos suos auctoritatem aut superioritatem exercere potest; nisi cui constat a legislatore nostro Christo delegatam eiusmodi. Qui regni illius sui regimen non imperatoribus aut regibus, sed Petro commisit. Illi dixit: Pasce oves meas & agnos meos. At cui aliquorum commissum est regimen, necesse est datam illi regendi eisdem potestatem, his autem obsequendi & rectoris imperiis obediendi necessitatem imponi. **E**ta sine quo quis posset vel viginti personarum familiam regere? Sed hæc duobus libris superioribus ex illis nostrae fidei indubitatis certissimisque principibus copiose et luculenter demonstrata sunt. Et hoc ipso libro, ex illis ipsis, qui hic aduersus ecclesiam statuit philosophicis non semel confirmata principibus.

Plenitudo potestatis competens catholice ecclesiae rectoribus.

Si peccent illi, non nostro, sed dei subiacere iudicio. Cyprianus ad Florentinum.

Hæc itaque est illa plenitudo potestatis, gubernandi videlicet & regendi ouile Christi & domum ecclesiasticam, non usurpata a Romanis pontificibus, sed ipsis commissa a Christo in B. Petro apostolorum principe, cui succedunt in auctoritate & officio. Quia si abutantur, non effugient iudicium eius, cui vni subiecti sunt, & qui vices suas ipsi commisit, potentisque potius tormenta patientur. At nobis permissa non est illos iudicandi auctoritas. In quo si mihi non credis, audi Apostolum: Nam tu quis es, inquit, qui iudicas alienum seruum? Domino suo stat, & domino suo cadit. A Christo ille constitutus est ut te regat, ut te iudicet, non tu illius iudex constitutus. Tu autem **F** quis es, inquit ille, noli discutere pastorem, ne eius quoque criminis reus tenearis: noli te iudicem dei constituere & Christi, qui dicit ad apostolos, et per hoc ad omnes praepositos, qui apostolis vicaria ordinatione succedunt: Qui vos audit, me audit; & qui me audit, audit eum qui misit me. Vnde enim haereses & schismata obortae sunt & oriuntur, nisi dum episcopus, qui vnus est & ecclesiae praest, superba quorundam praesumptione contemnitur, & homo dei dignatione honoratus, ab indignis hominibus iudicatur? Hæc ille Cyprianus gloriosus Christi martyr & pontifex.

Quod si mali tibi videantur tui praepositi, primum in te respice, num tua forte tuique similitudo culpa mali sint. Siquidem propter peccata populi deus regnare facit hominem hypocritam, & suos principes sanctos contaminat. Ita cum addidisset furor domini irasci contra Israel, commouit David, ut numeraret Iudam & Hierusalem. Sic et peccatis nostris iratus, etiam nostros pastores labi permittit, & linguam adstringit ut loqui nesciant, subtrahit nobis influxum caelestis & spiritalis gratiae, quia nos sumus domus exasperans.

Quod

Iob 34.
Esaia 43

A Quod ergo, si quaeris, correctionis pastorum nostrorum optimum et efficacissimumque remedium? Ut nos ipsos iudicemus primum, propria nostra, non pastorum, peccata accusemus, emendemusque, quibus ille prouocatus, in ira furoris sui dat nobis quales meremur praelatos & principes, ut in sordibus existentes in sordescamus amplius. Et deinde, clamemus ad dominum, ut vel illos ipsos emendare dignetur: vel malis sublatis, alios secundum cor suum nobis constituit. Qui cito nos audiet, cito vindictam faciet seruatorum suorum fideliter ad se clamantium. At si hoc remedio neglecto, ipsi manum illis admoliri voluerimus, ipsi met illos magistratum amouere, quem non a nobis, sed a Christo in suo illo regno acceperunt, in quod etiam nos precario et gratiose recepti sumus: non solum nihil proficiemus, nihil nobis cedit feliciter, sed etiam iram furoris domini contra nos prouocabimus, imo laesae maiestatis crimine inuoluemur, nobis sacrilege usurpantes, quod ad solum Christum pertinet: Idque quia nec Christo credimus, nec credimus sibi curae esse suum regnum, suam ecclesiam.

B Quae tamen ille capitalium & intolerabilium criminum & abusionum loco Romanis pontificibus obicit, mihi crimina, nisi in criminante non videtur. Quorum primum & grauissimum hoc est, quod cum ipsi principibus et potestatibus publicis subiecti esse deberent: contra sibi subiecerint reges & regna, imperatores & imperia. Sed hanc calumniam satis iam superque diluimus. Quin potius dicimus Petro atque eius successoribus commissum a Christo, ut suum ouile regat & gubernet. Qui ergo a Petro atque eius successoribus regi, illis subesse noluerit, caueat Christi ouile ingredi, aut ingressus exeat, ut vero quisquam intus maneat, quisquam esse velit membrum ecclesiastici corporis, & non subesse eius capiti, nec ipsa rerum natura patitur, etiam si non contradiceret Christus.

C Quare non est amentia aut infania, quod ille blasphemat, dicere omnes Christianos, etiam imperatores, reges, principes, subesse Rom. pontifici. Imo Christi sententia est: Omnem omnino hominem de necessitate salutis eidem subesse debere. Nam quamuis actu subsit nemo, nisi qui iam in ouili Christi continetur: quia tamen extra illud nulli salus est, sed debent omnes, qui saluari voluerint, intra ouile Christi contineri: ideo quoque & pastori, rectorique eiusdem omnes subesse tenentur. Cui vero, iustissimoque titulo, non execrabilis (ut hic omnibus Christi fidelibus merito ter exacerandus impie affirmat) non oratione sophistica & aequiuoca, secundum omnem suum sensum falsa & semper et ubique neganda omnibus Christi fidelibus. Quin potius verissima, atque omnibus, qui regni Christi participes esse desiderant, fideliter amplectenda, competit illa, quam diximus plenitudo potestatis regendi & gubernandi vniuersam familiam ecclesiasticam.

Nec quicquam praeter nudam, meramque veritatem continet Clementina illa pastoralis (cui ille tam perulenter insultat) de sent. & re iud. Nam si (quod supra euidenter demonstrauimus) ad auctoritatem capitis hierarchiae ecclesiasticae

Quod optimum atque efficacissimum remedium correctionis pastorum nostrorum.

Qualia etiam obicit ille Romanis pontificibus.

Fieri non posse, ut quis velit esse membrum ecclesiastici corporis, nec eius subesse capiti.

Plenitudinem potestatis iustissimo titulo competere rectori vniuersalis ecclesiae.

Afferrio Clementinae pastoralis, de sent. & re iud.

clesiasticae pertinet, omnia membra ecclesiastici corporis in officio continere, excessus corrigere, eorum praesertim, qui secundum eiusdem hierarchiae formam nulli alteri ecclesiae membro sub sunt. Quod capiti, tu non vis latam ab eiusmodi aliquo iniustam, iniquamque sententiam posse retractari autoritate capitis, aut si de iure non subsistat (quod ille fecit) nullam declarari? Habuit, habet, & habebit, etiam si te ruperis, illam autoritatem super vniuersa membra ecclesiastici corporis, caput eiusdem, quod a Christo nobis institutum est, hoc autem esse Rom. pontifices successores Petri, libro III. & VIII. irrefragabiliter demonstraui mus. Itaque quod ille tanquam veritatis praeco scilicet valenter atque impotenter clamat, regibus, principibus, populis, per dictam Clementinam secundum omnem eius suppositionem apertissime falsam, omnibus summum prauiudicium fieri. Omnes siquidem secundum eius sententiam subiectos esse autoritati Romani pontificis, quod nullis modis ferendum vult. Ego contra, veritatis verus praeco, clamo, & valenter clamo, illum esse liuidum detractorem veritatis, non praecone: sed hostem & aduersarium, pietatis euersorem, & pro pace (cuius se defensorem praedicat) ecclesiam Christi confundere turbis, rixis, seditionibus, bellis innumeris. Vobis quoque dico, principibus, regibus, populis, omnibus denique qui se gaudent intra Christi ouile contineri, vt libenter, diligenter & humiliter illi subsint, cui Christus mandauit sui ouilis curam & regimen. Nulli hoc cuique fore prauiudicio, sed lucro maximo. Hac enim via illam felicitatem assequemini, ob quam in hoc Christi regnum congregati sumus. Tu mihi dic, qui pacem defendere te praedicas, quo pacto pacem conseruabis in domo ecclesiastica, nisi omnem in eadem autoritatem ciuilem subdas autoritati ecclesiasticae hierarchiae capitis? Sunt in domo ecclesiastica principantes multi, ciuilescque magistratus gerentes, quorum nemo subditur alteri, nec alium supra se recognoscunt principantem ciuilitate: vt imperator, rex Galliae, rex Hispaniarum, Angliae, Scotiae, & alij plurimi. Inter hos si quando surgit quaestio & controuersia (nisi illos subesse volueris communi totius ecclesiae capiti, cuius est membra omnia in officio continere, in pace & concordia) nunquid non erit necessarium, vt continuo armis decernatur omnis exorta inter eos controuersia eiusmodi? Nunquid non continuis bellis tumultuabitur domus ecclesiastica? Quod si contra hos facias omnes diligenter, fideliterque, vt tenentur, subesse communi totius ecclesiae capiti, nunquid ille sua autoritate, cui obedire debent omnes, qui Christiano censentur nomine, non facile componet exortas omnes quaestiones et controuersias? Nunquid pro continuis bellorum tumultibus, quae tu defensor pacis inducis, excitas, foues, tot in ecclesiastica domo principantes, nec sibi mutuo nec vlli superiori subiectos constituens, non videamus in eadem vigere pulcherrimam pacis pulchritudinem? Et quae est alia causa bellorum inter nos plusquam ciuilem, quibus Christiani fratres

Necessario
requirere
pacem Christi-
tiana eccle-
siae, vt
omnis in ea
dem ciuilibus
autoritas
subsit auto-
ritati eccle-
siasticae hi-
erarchiae ca-
pitis.

A tres in viscera fratrum innocentum ferrum stringimus, nisi quia principes nostri infideles & inobsequentes filij; Nisi quia a re, tuncq; similibus pestilentissimis consiliarijs seducti vestris persuasionibus eiusmodi, pijs patris, ecclesiasticae hierarchiae praesidis, ipsos omni studio ad Christianam pacem exhortantis monitis, in totius Christianae reipublicae confusione, perniciem & excidium rebelles & contumaces sunt;

Causa bel-
lorum inter
nos plusquam
ciuilem.

Sed attende obsecro lector Christiane, quid huic fratris sit homini, quibus, qualibuscumque argumentis datam a Christo Rom. pontificibus autoritatem, eisdem extorquere conetur. Attendite namque, inquit, per necessitatem consequi, habentem autoritatem primam cuiusuis principis aut iudicis reuocandi sententiam, super eum etiam habere potestatem sui principatus institutiendi & deponendi. O argutum & dialecticum hominem. Archiepiscopus autoritatem habet retractandi sententiam alicuius sibi subditi episcopi, vbi ad ipsum legitime prouocatum extitit: ergo potestatem habet institutiendi & deponendi episcopatum & episcopum? Per quem locum dialecticum? Sed non vacat ineptias & maledicentiam hominis persequi, & retaliare per singula, tamen nec ad omnia conuere potuimus, propter multos, quibus placet nimium. Et hactenus quidem, quod Rom. pontificibus plena potestas competit regendi, gubernandi que vniuersam familiam ecclesiasticam, nec sit indebite ab illis usurpatus ille plenitudinis potestatis titulus, sed Christi autoritate & commissione eisdem competens, aduersus illius detractionem & calumnias breuiter indicauimus.

De potestate ordinandi sedem apostolicam, & iure inuestiturarum ecclesiarum, praelaturarumque, & collationum ecclesiasticorum beneficiorum omnium, an quo iure imperatoribus, aut secularibus principibus conueniant.

CAP. XIII.

 Onqueritur ille, vt audisti, usurpata plerumque a Romanis pontificibus, & ablata imperatoribus, quae vult iure diuino spectare ad ius imperij, tanquam ad supremum legislatorum fidelem. Et in primis potestatem ordinandi sedem apostolicam, atque in ea constituendi pontificem. Deinde inuestituras, collationes, liberamque dispositionem ecclesiarum, ecclesiasticarumque dignitatum, praelaturarum, officiorum, beneficiorumque ecclesiasticorum omnium. Quae cum pertinerent ad ius fidelium principum, & ab eisdem religionis, deuotionisque causa concessa pontificibus, per eosdem vna cum Romano clero & populo restituta fuissent, primum Carolo Magno, deinde Ottoni primo imperatori, dicit postea, magno totius orbis tumultu, magna omnium ordinum confusione, multisque scandalis repetita per subsequentes pontifices. Et quamuis cum eam ob rem inter Henricum V. & Romanam ecclesiam grauis exorta controuersia, multis annis turbasset ecclesiam, idem postea Calisto II. ea omnia vltro cesserit: quia tamen has concessionem & haec priuilegia ex iusta fortassis & legitima, vt dicit, causa ad se reuocare conati sunt, Fredericus II. & Otto III. multis eosdem insidijs, persecutionibus & impedimentis diuexatos conqueritur a Romanis pontificibus.

De iure in-
uestiturarum
& ordinan-
di sedem a-
postolicam.

Itaque

An quo iure ad seculares principes pertinet, & pertineant.

Itaq; vt clarissime intelligatur, num quo iure hec ad imperatorem, aut D
seculares principes pertinuerint & pertineant, an vero iusta aliqua consideratione, eadem aut eorum aliqua, priuilegio singulari illis aliquādo concessa per ecclesiasticā hierarchiā caput & præsidē, iustiori postmodum ratione ab eisdem reuocata sint.

Diuino iure ea omnia pertineant ad ecclesiasticā hierarchiā præsidem.

Dicimus in primis, capiti hierarchiā ecclesiasticā iure diuino competere autoritatē regendi, gubernandiq; vniuersum corpus ecclesiasticum, & singula eius membra in suo continendi officio. Inter quæ præcipua quædam sunt imperatores, reges & principes. Quorum est officium & autoritas, vt ciuilitate gubernent subiectam sibi multitudinem: subordinate tamen, ad finem regni ipsius Christi, hoc est, catholicæ ecclesiæ, cuius pars & membra sunt, & cui ipsorum etiam seruire debet autoritas. Vt vero vicissim illis ipsis membris competere in caput suum vlla ordinandi aut regulandi autoritas, Christo, rationi, atque adeo ipsi rerum naturæ E
est contrarium. Sed hoc plane est necessarium, vt reliquorum membrorum omnium caput, sit rector & regula, etiam imperatorum, regum & principum, vt omnium disponat ac moderetur officia, & breuiter vniuersum ecclesiasticum sub se ordinem in sua potestate habeat. Hæc, inquam, vniuersa diuino iure ad illum pertinent, cui Christus ipse vniuersi ouilis sui curam commisit & regimē, Petro videlicet, & qui eidem successerunt in ea autoritate & officio, non imperatoribus, regibus, aut secularibus principibus. Si imperator, inquit ille, catholicus est (quod salua pace ipsius dicimus) filius est, non præsul ecclesiæ: quod ad religionē pertinet, discere ei conuenit, non docere. Habet priuilegia suæ potestatis, quæ administrandis legibus publicis, diuinitus consequutus est. Dei itaq; beneficijs non ingratus, contra depositionem cœlestis ordinis nil vsurpet. Ad sacerdotes enim deus voluit, quæ ecclesiæ disponenda sunt, pertinere, nō ad potestates seculi. Quas, si fideles sunt, ecclesiæ suæ sacerdotibus voluit esse subiectas. Non sibi vendicet alienum ius, & ministerium, quod alteri deputatum est, neq; contra eum contendat hæc abrumpere, a quo constituta sunt: ne cōtra illius beneficia pugnare videatur, a quo propriā affsecutus est potestatem. Non a legibus publicis, non a potestatibus seculari, sed a pontificibus & sacerdotibus omnipotens deus Christianæ religionis clericos & sacerdotes voluit ordinari, & discuti, ac recipi de errore redeuntes. Hæc nonagesima sexta distinctio, c. Imperator.

Qua ratione consueuissent olim in electione Ro. pontificis requiri assensum principis.

Haud tamen inus inficias, quin in electione Romanorū pontificum requiri solebat antiquitus, etiam Romani principis assensus: sed tūc, cum non solum ad clerum, sed etiam ad Ro. populum pertinebat pontificis electio, aut saltem, cum non alium eligeret clerus, nisi quem communibus suffragijs expetiuisset populus. Quemadmodum etiam aliarum ecclesiarum eligi tunc solebant episcopi. Hoc summo studio præcauentes nimiarum ecclesiæ rectores & antistites, ne quibus inuitis quis male gratus obtrude-

A truderetur episcopus. Ne fiat, inquit ille, ciuitas minus religiosa q̄ cōuenit, cui non licuit habere, quem voluit, episcopum. Quid igitur mirum est, etiam principis, velut capitis electoris populi, expetiturum fuisse suffragium? Quod, quādiu nihil dissuadebat grauius, vtile visum est patribus, vt eo libētius illius autoritati se princeps submitteret, quem etiam suo extulisset suffragio. Quanquam nihil sibi iuris competere in eiusmodi nisi gratiose concessum, sane etiam intellexerint religiosi principes.

Itaq; Valentinianus ille (vt quarto ecclesiasticæ suæ historiæ lib. explicat Theodoretus Cyrenen. episcopus) vere orthodoxus imperator, cum defuncto Auxentio episcopo, qui Arriana perfidia infecerat Mediolanensem ecclesiam, cuperet eidem orthodoxum aliquem episcopum præfici, accersitos sacerdotes & episcopos ita alloquitur: Ignorare non potestis vilo modo, quippe diuinis instructi literis, qualem esse conueniat eum, cui pontificalis dignitas committenda sit, quo dēq; non doctrina solum, sed etiam moribus ac vita instruere subiectos debeat, atq; ita totius honestatis se exemplum proponere, vt doctrinæ suæ ipsa conuersatio perhibeat testimonium. Proinde & hoc tempore, talem in pōtificiali constituit solio, cui etiam nos, qui gubernamus imperium, nostra capita sincere subdamus, cuiusq; reprehensiones (cum enim homines simus, & offendere necesse est) tanquā medicinæ curam libenter admittamus. Hæc locutum iubet synodus ipsum deligere aliquem suffragio suo, sapientem, & pietate ornatum. At ille, supra nos est, inquit, talis electio, aut vt vertit alius, maior q̄ vt a me præstari possit res, multoq; fuerit melius vos decernere, diuina gratia dignatos & participes splendoris illius. Hactenus ille. Vides itaq; religiosissimi imperatoris Christianam sententiam, vtq; intellexerit, non ad ius imperiale, sed sacerdotale spectare electionem pontificum.

Quanquam etiam hoc, quod dixi, ad clerum & populum tunc communiter, quamuis dispensatione quadam, pertinuisse electionem pontificum, sane intelligendum est. Nec enim electio pertinebat ad populum, sed ad clerum & sacerdotes tantum. Qui tamen, nisi assensu populi, aut eius sanioris partis neminem permittebantur eligere. Tunc enim, inquit beatus Stephanus pontifex, in ecclesia dei rite perficietur, cum populus pariter in eum acclamauerit, quem clerus communi voto elegerit. Singulorum autem in electione officia propria diligenter & distincte expressit beatissimus ille Leo in epistola ad Anastasium Thessalonicensem episcopum: Vota, inquit, ciuium, testimonia populorum, honoratorum arbitrium, electio clericorum, in ordinationibus sacerdotum considerentur. Itaque tūc & laudabilis vsus obtinuerat, & per ecclesiasticā hierarchiæ præfides ita quoq; ordinatum, constitutumq; fuerat, vt electiones tam Romanorum pontificum, q̄ etiam aliorum episcoporum, referrentur ad fideles imperatores & principes, maxime propter hæreticorū & schismaticorum concertationes, a quibus non raro confusa, dei periclitabatur ec-

Religiosos principes intellexisse nullo iure sibi hoc competere, sed gratiose concessum. Valentiniani imperatoris testimonium.

Quomodo etiam a populo antiquitus petebatur pontificum electio.

Insuper rati
one, anti-
quū illum
morem ab
rogatū po-
stea, q̄ in-
dultum a
principio.

Decretum
ecclij sub
Symma-
cho.

Constanti-
nus III. vi-
tro resigna-
uit privile-
gio præten-
so sibi et im-
perio in ele-
ctione Ro-
pontificis.

Carolo con-
cessum ius
tam ordinā-
di sedē apo-
stolicam, q̄
inuestiendi
episcopos
per vniuer-
sas sibi sub-
iectas pro-
uincias.

Carolus cū
Ludouico
filio cōfor-

elesta. Aduersus quos, cum pro ipsorum impietate parum valerent cen-
suræ ecclesiasticæ, fidelissimorum imperatorum seueritas seruiuit eccle-
siæ. Cui vt eo seruirent deuotius, vtq; velut deuotissimi filij, illius autori-
tati se submitterēt syncerius, quem proprio quoq; assensu sibi in patrem
constitutum viderent, hoc honoris fidelibus principibus in electionibus
permissum est a principio. At cū postea per Hexarchorum tyrannidem
(qui imperatorum gerebāt vices per Italiam) multa cōmitterentur enor-
mia, & frequenter turbaretur atq; impediretur legitima electio, sæpe eti-
am vis interponeretur apud clerū & populum, vt quem ipsi vellent, elige-
rent: nonnunq; etiam sine electione vi intrudere conarētur aliquos, in stio-
ri ratione hoc postea abrogatum est, q̄ indultum fuerat a principio. Itaq;
in concilio quod sub Symmacho celebratum est, inter cætera in hæc ver-
ba decretum legitur: Non placuit laicum statuendi in ecclesia aliquā po-
testatem habere, cui subsequendi est iniuncta necessitas, & non data im-
perandi autoritas. Et rursus: Laicis quamuis religiosis, nulla de ecclesiasti-
cis rebus aliquid statuendi legitur attributa facultas.

Itaq; Constantinus imperator III. eius nominis, cum intellexisset Be-
nedictum II. virum multis ornatum virtutibus, assumptum ad regimen
vniuersalis ecclesiæ, eius sanctitate permotus, sanctionem ad illum misit,
per quā vltro resignauit ex vetusta illa consuetudine, sibi & imperio præ-
tento privilegio præfato. Ne forte ea occasione, per successorum suorum
minus forte religiosos aliquos, scandalum aliquod concitaretur dei eccle-
siæ. Vtq; deinceps, quem clerus cum populo Romano delegisset in pōti-
ficem, eundem nulla aut Constantinopolitani principis, aut Italiæ Hexar-
chi expectata autoritate, omnes verum Christi vicarium crederent.

At Carolo Magno, cum a vi atq; tyrannide Longobardica, capto vlti-
mo eorū rege Desiderio liberasset Romanam ecclesiam, atq; eidē restitui-
isset ablata per Longobardos omnia paternamq; donationem etiam ma-
ioribus confirmasset, auxissetq; privilegijs, Adrianus pontifex, conuoca-
ta ad hoc CLIII. episcoporum apud Lateranum in ecclesia S. saluatoris
synodo, ius & potestatem eligendi pontificis, & ordinandæ, si quādo va-
caret, sedis apostolicæ, dignitatem etiam patriatus cōcessit. Inuestiendi
quoq; archiepiscopos & episcopos per singulas sibi subiectas prouin-
cias cōstituens, vt nisi a rege laudetur & inuestiatur episcopus, a nemine
consecratur. Et quicumq; cōtra hoc decretū ageret, anathematis eum vin-
culo innodauit: & nisi respiceret, bona quoq; eiusdē publicari præcepit.

Sed huic privilegio, quantū ad inuestituras ecclesiæ, archiepiscopoz
& episcoporum pertinebat, idem ipse Carolus (re ipsā deinceps expertus
parum illud decere, vt contrariū sacris canonibus, & apertam palatinis
per hoc ianuatam irrupēdi in omnes ecclesias, easdemq; prophanandi)
post assumptum in consortem imperij Ludouicum filium, vltro cessit et
resignauit, quemadmodum est videre lib. I. capitulorum Caroli et Ludo-

uici im-

A uici imperatorum. In quo inter cætera ab ipsis constituta, etiam hæc legi-
tur eorū sanctio: Sacrorum canonum nō ignari, vt in dei nomine sancta
ecclesia suo liberius potatur honore, assensum ordini ecclesiastico præbe-
mus, vt scilicet episcopi, per electionē cleri & populi, secundum statuta ca-
nonum, de propria diocesi, remota personarum & munerum acceptio-
ne, ob vitæ meritum, & sapientiæ donum eligantur, vt exemplo & ver-
bo sibi subiectis vsquequaq; prodesse valeant. Hactenus verba sanctio-
nis, quā etiam Gratianus suæ cōpilationi inseruit, LXIII. dist. c. SACROZ.

Quod vero ad ordinationem sedis apostolicæ, aut electionem Roma-
ni pontificis attinet, idem Ludouicus, post mortem patris iam solus impe-
rans, Paschali pontifici huius pacti ac sanctionis tenore restituit:

Ego Ludouicus imperator Romanus Augustus statuo & concedo
per hoc pactum confirmationis nostræ, tibi B. Petro, principi apostolo-
rum, & per te vicario tuo D. Paschali summo pontifici, & successoribus
B eius in perpetuum, sicut a prædecessoribus vestris, vsq; nūc in vestra po-
testate & ditione tenuistis et disposuistis, Romanam ciuitatem, cū duca-
tu suo, & suburbanis, & villiculis omnibus, et territorijs eius, montanis, et
maritimis, littoribus & portubus, seu cunctis ciuitatibus, oppidis, castel-
lis, & villis in Tusciæ partibus. Itemq; quando diuina vocatione huius
sacratissimæ sedis pontifex de hoc seculo migrauerit, nullus ex regno no-
stro, aut Francus, aut Longobardus de qualibet parte homo sub nostra
potestate constitutus, licentiam habeat, contra Romanos, aut priuatim,
aut publice conueniendi, aut electionem facienda. Nullusq; in ciuitatibus
aut territorijs, ad ecclesiæ B. Petri apostoli potestatem pertinetibus, aliquid
malū facere præsumat. Sed liceat Romanis cū omni veneratione, & sine
qualibet perturbatione honorificam suo pontifici exhibere sepulturā. Et
eum quē diuina inspiratiōe, & B. Petri intercessione oēs Romani vno cō-
C silio, atq; vna concordia, sine aliqua promissione ad pōtificatus ordinem
elegerint, sine aliqua ambiguitate aut contradictione more canonico con-
secratur. Et cum consecratus fuerit, legati ad nos vel successores nostros,
reges Francorum dirigantur, qui inter nos & illum amicitia, charitatem
& pacem confocient. Hactenus verba pacti & sanctionis præfate, quæ
Gratianus suæ quoq; cōpilationi inseruit, LXIII. dist. c. Ego Ludouicus.

Itaq; cū sub huius successore et filio, Ludouico II. Adrianus II. (vt scri-
bit Gregorius VII.) ad Ro. pontificatū ab ecclesia dei genitricis & dnæ
nostræ (quæ dicitur præsepe) traheretur ad Lateranē. patriarchium, &
certatim a populo & proceribus deportaretur, audiētes hoc oratores Lu-
douici imperatoris, indigne tulerunt, quod dum præsentibus essent, ad hoc
ipsum inuitati non fuerant, nec oprata a se futuri præsulis electioni inter-
esse meruerant. Qui accepta ratione, q̄ non causa contēptus Augusti, sed
futuri tēporis prospectu hoc cōmissum fuerat, ne videlicet legatos prin-
cipū in electione Romanorū præsulū expectandū mos per huiusmodi fo-

DD ij mitem

te impetij,
vltro reli-
gnauit ius
inuestitura
rum.
Sanctio Ca-
rolī & Lu-
douici.

Ludouic-
cus, etiā ius
eligēdi Ro-
mani ponti-
ficis, resti-
tuit Pascha-
li pontifici.
Sanctio Lu-
douici.

Cur in ele-
ctione Adri-
ani II. ora-
tores Ludo-
uici II. quos
præsentibus,
vocati non
fuerint.

Adriani de
cretum.

mitem inoleceret, omnem indignationem medullitus sedauerunt & ad salutandum electum etiam ipsi humiliter accesserunt. Hæc Gregorij verba etiam Gratianus dictæ dist. inseruit c. Cum Adrianus. Cuius Adriani hoc extat decretum, vt nullus laicorum principum vel potentū semet electioni ingerat, aut promotioni patriarchæ, metropolitæ aut cuiuslibet episcopi, ne videlicet inordinata & incongrua fiat electio, cōfusio vel contentio, præsertim cum nullam in talibus potestatem quenquam potestati uorum vel cæterorum laicorum habere conueniat. Et adijcit pœnam anathematis in prædictos, si quis eorum aduersus communem, consonantem, atq; canonicam electionem ecclesiastici ordinis agere tentauerit.

Similiter in VIII. vniuersali concilio, quod sub Nicolao pōtifice sub legatorum eius, præsentia Constantinopoli celebratū est post execratum Photinum, Constantinopolitanæ ecclesiæ ex imperiali fauore occupatorem, & restitutū in eandem B. Ignatium, in hæc verba statutum legitur:

Decretum
VIII. vni-
uersalis cō-
cilij.

Consecrationes & promotiones episcoporum, concordantes prioribus concilijs clericorum electione ac decreto, & ab episcoporum collegio fieri hæc sancta & vniuersalis synodus definiuit & statuit, atq; iure promulgauit: Neminem laicorum principū vel potentum semet inserere electioni vel promotioni patriarchæ, metropolitani aut cuiuslibet episcopi, ne videlicet inordinata & incongrua hinc fiat electio, contentio vel cōfusio, præsertim cū in talibus nullam potestatem quenq; potestatiuorum vel laicorum cæterorum habere cōueniat: sed silere & attendere sibi, vsquequo a collegio ecclesiæ suscipiat sinem pōntificis futuri electio. Si vero quisq; laicorum ad contractandū vel cooperandū inuitatur ab ecclesia, licet huiusmodi laico cū reuerentiā (si forte voluerit) obtemperare se asciscētibus. Hactenus verba concilij, quæ etiā est legere in Gratiani volumine, dist. LXIII. c. II.

Tu itaq; vide, qui definitionum vniuersalium conciliorum legitime congregatorum, non minorem, q̄ canonicarum scripturarum autoritatem esse prædicas, vt ad quæ pertinet dubios hinc ortos sensus definitione sua de terminare, qua fronte audeas conqueri imperatoribus & principibus factam iniuriam per Rom. pontifices, q̄ ipsis potestatem conferendi ecclesiæ, & dignitates ecclesiasticas pro arbitrio dispensandi interdixerint.

Ioannis
XII. & Leo-
nis illi su-
perordinati
historia.

At longo post hæc tēpore, cum Ioanni XII. probris omnibus & sceleribus cooperto & inq̄uinato pontifici, & iam ob conscientiam scelerum (accito a cardinalibus & aduentante ad urbē Ottone I. imperatore) profugo in Campaniā, & in montibus inter feras delitescenti ac feralē vitam agentī, Romamq; (quīs cōmuni, & principis, & Romanorum consensu & publica legatione reuocato, etiam data eidē securitate, vt in cathedra sua libere posset residere) recusanti redire, ac per id velut suam cathedrā vltro deferenti, cōmuni voto Romanorum & principis illi superordinatus esset Leo apostolicæ sedis scriniarius, eius nominis VIII. & de more solenniter consecratus, Romani ab eūte principe persuasi a quibusdam (recte an secus

A an secus sequenti libro inuestigabimus) præter ius & fas se egisse, q̄ viuenti adhuc Ioanni, quantumuis scelerato, quantumuis suæ sedis desertori & profugo superinduxissent alium, consilium inierunt quoquo modo reducendi Ioannis, Leonemq; quem illi superinduxerant, ante omnia eiec- cerunt. Qui ad imperatorem haud longe agentē ab vrbe confugiens hac re exacerbatū facile induxit, instructa acie Romam contēdere & Romanos bello persequi. In qua re: perturbatione, cum ille Ioannes e viuis de repēte sublatus, ademisset Romanis illum scrupulum, fecissetq; liberum, vt vel de nouo consentiendo in electionem Leonis, accommodare se possent voluntati principis, & vim certo sibi imminētis belli auertere, omne tamen periculum subire decreuerunt potius, q̄ perniciem exēpli eiusmodi transmittere ad posteros. Itaq; aduentanti hostiliter imperatori, miserunt quidem legatos obuiam, quibus pacem supplices precabantur, sed Benedictum eius nominis V. non illum Leonem superinductum viuenti, sibi postulabant concedi pontificem. At imperatore iam iurato in verba & fidem Leonis, tanq̄ suo promoti suffragio, illi nullō metu deterriti instantis periculi, & potentissimi exercitus iamā imminētis vrbis excidio, elegerunt nihilo minus Benedictum, & in sede B. Petri apostoli consecratum de more collocarunt. Quod intelligēs imperator, hostiliter Romanam ditionem ingressus, urbē diuturna ac arctissima obsidione presit, adeo vt modium fufuris XXX. aureis inibi venisse testetur Bibliothecarius Lateranē. scriptor eorum temporum. Qua victis necessitate, tandem patentibus portis admissus in urbem imperator, Benedictum inde secum abduxit in Germaniam. Qui nō multo post, dolore animi (vt creditur) apud Hemburgum (quo relegatus fuerat) moritur. Leo vero, vi et armis imperialibus restitutus in sedem apostolicam, vt imperatori gratiam repēderet, autoritatem oēm eligendi pontificis, a clero populocq; in

Leo a Ro-
manis eie-
ctus, Otto-
nis impera-
toris armis
reducitur.

B imperatorē trāstulit, ea forma, quæ supra inducta est ab aduersario. Quæ & Gratianus suo decretorum volumine inseruit, LXIII. dist. Ex hac concessione quali quali (merito enim dubitatur de Leone, num legitimus fuerit pontifex, vt superinductus viuenti, an vero ille Benedictus V. electus sede vacante, per obitum Ioannis in dubitati ante pontificis) successores Ottonis, metu oppressis & conuiuentibus ad hoc Romanis, tam pontificibus, q̄ clero & populo eandem sibi autoritatem, tam eligendi Ro. pontificis, q̄ inuestiturarum aliorum episcopatum & archiepiscopatum imperij prouincias sibi præsumpserūt, quousq; in excessus intolerandos prorumpētes, diuina, humana, sacra, prophanaq; sub illius prætextu confunderēt omnia. In apostolicam sedē pro accepto beneficio facti rebelles & impij, cum impietati suæ resistere sentirent Romanos pontifices, no-

Romani in
locum Ioa-
nis mortui
Benedicti
V. eligunt.Imperator
diuturna
obsidione
tandē vrbe
potitus, Le-
onem vi &
armis col-
locauit in
sede aposto-
lica.Leo in gra-
tiam resti-
tutis eius
modicē ces-
sit impera-
tori memo-
ratum pri-
uilegium.
Merito du-
bitari de
Leone, an
fuerit legiti-
mus ponti-
fex.Prædicto
quali quali
priuilegio
vfos Otto-
nis successo-
res, vsq; dū
eius prætex-

DD iij ce ve

ce venales in palatio prostitueret, qualia sub Henrico III. & plerisque eius D
 successoribus plurima contigisse certum est. Siquidem ille, cum id exigentibus varijs & intolerandis eius excessibus, & praesertim ob episcopatum, ecclesiarum & abbatiarum publicam, impudentemque venditionem, ecclesiasticam communioni sibi esset interdictum a Gregorio VII. exacerbatu, non emendatus censuris ecclesiasticis, tandem apud Noricam Brixiam conuocatis sceleratis aliquot (quos de sua manu fecerat) episcopis sanctissimum pontificem, congestis in illum infinitis & notorie falsis, execrandisque criminibus, deponere conatus est, & Gunbertum quendam, omnium suorum scelerum ministrum, Rauennate archiepiscopum, illi superinducere. Quae peccatis multo tempore vexauit ecclesiam. Idem tentauit Henricus V. illius filius & impietatis eius haeres. Siquidem fugato ex vrbe Gelasio II. viro sanctissimo Mauritium quendam Bracharen. archiepiscopum, illi antipapam erigit. Sic & Fredericus I. aduersus Alexandrum III. canonicum electum & consecratum in sede apostolica, sicut Octavianum quendam antipapam, cui E
 Victori nomen indidit, & velut legitimum pontificem adorauit, magnamque in ecclesia dei schisma concitauit, omnibus alijs Alexandri legitimi pontificis obedientiam sectantibus, praeter eos, quos Fredericus vna secum in schisma pertraxerat. Et in Romanae ecclesiae excidium vniuersas vires conuertit imperij. Quod ipsum fecerunt etiam successorum eius aliqui. Et his permitienda erat apostolicae sedis ordinatio, ecclesiarum dispositio, & dignitatum, praelaturarum & ecclesiasticorum beneficiorum omnium?

Has igitur & iustissimas quidem ob causas, ecclesiasticae hierarchiae praesides, horum omnium auctoritatem, velut iure diuino ad se pertinentem, ab imperatoribus & principibus secularibus, qui contra ecclesiam abutebantur in indulgentia ecclesiae, ad se reuocarunt. Itaque cum mortuo Nicolao pontifice, & in eius locum communibus omnium suffragijs successo Anselmo, patria Mediolanensi, ex Lucensi episcopo, sub Alexandri II. nomine, F
 Henrici illius III. imperatoris studio Cadolus quidam Parmensis episcopus in Longobardia eidem suscitatus & obtrusus esset antipapa, atque idem vi & armis Longobardicis Roma depellere legitimum pontificem aggressus, Godtfridi Mechtildis illius Comitissae mariti virtute repulsus, in Longobardiam coactus esset refugere, ab Henrico missus Romam, venit Otto Colonien. archiepiscopus. Qui admissus ad Alexandri pontificis aspectum, confidentibus cardinalibus, & clero potioribus, in huiusmodi orationem prorupisse legitur:

Quo factum est, inquit, modo frater Alexander, ut praeter servatos habitus mores, praeter legem olim Romanis pontificibus praescriptam, pontificatum Romanum a rege & domino meo Henrico iniustus acceperis? Et incipientem a Carolo multos numerare pontifices, qui imperiali auctoritate vel electi, vel in electione confirmati fuissent, Hildebrandus archidiaconus, post Gregorium VII. aduente sibi pontifice & cardinalibus, interruptus

A interruptus, & respondit in hunc modum: Nullum vnquam ius, nullum imperium Otto archiepiscopo, regibus aut imperatoribus Romanis in pontificis Romani electione fuit. Et si quid pontificum indulgentia pio aliquo respectu hac in re illis permissum extitit, iam dudum conuersum in ecclesiae perniciem iure merito retocatum, & patrum censura postea correctum est. Incipientisque a superioribus, tam diu immoratus est, quoad vsque victus Otto, sibi satisfactum esse publice confiteretur & responderet. Qui quidem Hildebrandus mortuo Alexandro omnium consensu susceptus Gregorij septimi nomine, Romae conuocata synodo, Henricum illum ob intolerandos excessus, & praesertim simoniacam prauitatem, quae ecclesias, abbatias, dignitates, in palatio suo velut publice venales plus offerentibus prostituerat, nec de hoc Christiano more per pontificem correptus, se emendauerat, execratus est, velut simoniacum, periurum & ecclesiae subuersorem. Similiter sub anathemate prohibuit ecclesiasticis omnibus, de manu cuiuscunque laicae personae episcopatum, vel quorumcunque ecclesiasticarum dignitatum inuestituram recipere. Et tam dautes laicos, cuiuscunque demum dignitatis, etiam si imperialis existerent, quae recipientes clericos anathemati ecclesiastico subiecit. Cuius decreta etiam leguntur in Gratiani volumine decimasepta, quaestione septima, c. Si quis deinceps, & sequenti.

At cum Henricus V. execranda illius filius (a quo & exutus imperio in anathemate ecclesiastico miserabiliter decesserat) iam dudum viuo patri super electus a regni proceribus, tandem sub Paschali II. Romam contendens, ut ab eo imperialem benedictionem mereretur accipere, utque super ecclesiarum inuestitura exortum nuper inter imperium & sacerdotium ingens diffidium, quoquo pacto cum Romano pontifice componeret, in Tusciam usque cum ingenti & valido exercitu progressus, duodecim oratores, C
 regni proceres (in quibus duo regis nepotes fuerant) misit ad pontificem causa concordandi inter ipsos omnis diffidij. Qui regis nomine enixe contententes sibi seruari consuetudinem, qua apostolico privilegio a Carolo Magno descendente, & successoribus eius a pontificibus Romanis per annos plurimos confirmata & obseruata, per inuestituram annuli & pastoralis baculi, episcopatus & abbatias, quibus volebant, licite dare consueuerant. Et contra praetendente Paschali, iustiori causa hoc reuocatum fuisse, quae ab initio concessum fuerat: & ob innumera inde consecuta mala & scandala, a predecessoribus suis & episcoporum concilio, ne deinceps fieret, merito interdictum sub poena anathematis. Tandem (ut scribit hic noster Marfilius, aduersus quem agimus, atque etiam affirmant scriptores plerique alij) consenserunt in pontificis sententiam, & intercurrentibus & literis & nuncijs, solenniter iureiurando interposito renunciauit Henricus inuestiturae eiusmodi. Qui deinde cum exercitu pacifice Romam veniens, a pontifice, clero & populo cum omni honore exceptus, & pro voto,

DD iij impe-

Responsio
 Hildebrandi
 nomine pontificis & sacri collegij.

Hildebrandus pontifex factus sub nomine Gregorij VII. Henricum damnat. Eiusdem decretum.

Henricus V. post resignatum presuntius inuestituram, idem perfidia sacrilega sursum extorsit.

nu confundere omnia.
 Henricus III. cum corripitur a Gregorio VII. illum deponere conatus est. Idem tentauit Henricus V. aduersus Gelasium II. Idem Fredericus I. aduersus Alexandrum III.

Iustissimas ergo causas, Ro. pontifices dictorum omnium auctoritate a secularibus principibus ad se reuocasse.
 Alexandro II. Cadolus quendam Henrici III. studio obtrusum antipapam.

Ottobris Colonien. archiepiscopi nomine Henrici cum Alexandro pontifice expositulario.

Henrici V.
facrilega
perfidia.

Tenor ex-
torti a Pas-
chali p. He-
ricum pri-
uilegij.

imperiali benedictione & diademate sublimatus, fidei iam sacramentorumque D
immemor, contra eadem inuestiturę ius armatis precibus repetijt, & cum
sibi recusaretur, immixtis in clerum & populum militibus, & vniuersa fe-
da confusione, tumultuque miscentibus, caedibus, rapinis, incendijs, adulte-
rijs, stupris, prout ferebatur emissa militaris licetia, captum cum cardina-
libus quibusdam, & Romanorum proceribus pontificem abduxit ab vr-
be, atque ab eodem extorsit huius tenoris priuilegium:

Paschalis episcopus, seruus seruorum dei, charissimo in Christo filio Hen-
rico glorioso Teuthonicorum regi, & per dei omnipotentis gratiam Roma-
norum imperatori Augusto, salutem & apostolicam benedictionem: Re-
gnum vestrum S. Romanae ecclesiae singulariter cohaerere dispositio di-
uina constituit. Predecessores siquidem vestri, probitatis & prouidentiae
amplioris gratia Romanae urbis coronam & imperium consecuti sunt. Ad
cuius videlicet coronae & imperij dignitatem, tuam quoque personam, filii cha-
rissime Hērice, per nostri sacerdotij ministerium, maiestas diuina prouexit, E
illam ergo prerogatiuam, quam praedecessores nostri, vestris praedecessori-
bus, catholicis imperatoribus concessere, & priuilegiorum paginis con-
firmare, nos quoque dilectioni tuae concedimus, & praesentis priuilegij
pagina confirmamus: ut videlicet regni tui episcopis & abbatibus libere,
praeter violentiam & simoniam electis, inuestituram virga & annulo con-
feras, & post inuestituram, canonicam consecrationem accipiant ab episco-
po ad quem pertinuerint. Si quis a clero vel a populo praeter consensum
tuum electus fuerit, nisi a te inuestiatur, a nemine consecretur, exceptis illis,
qui vel in archiepiscoporum vel Romani pontificis solent inuestitura con-
sistere. Sane archiepiscopi vel episcopi libertatem habeant, a te inuestitos
abbates & episcopos canonicam consecrare. Praedecessores enim vestri ec-
clesias regni sui tantis regalium suorum beneficijs ampliauerunt, ut regnum ipsum, F
episcoporum maxime & abbatum praesidijs oporteat comuniri, & popula-
res seditiones (quae in electionibus saepe contingunt) regali oporteat ma-
iestate compesci. Si quis vero ad periculum animae suae, inflato spiritu, con-
tra huiusmodi autoritatis nostrae decretum agere praesumpserit, sciat se
vinculo apostolicae maledictionis & anathematis in hoc seculo & futu-
ro, nisi resipiscat, esse alligatum. Haec tenor verba priuilegij. Quod vi extor-
tum, capto abductoque Roma pontifice cum multis ex Romanorum praer-
cipuis, satis inter omnes conuenit. Modum tamen & seriem rei gestae alij
narrant aliter atque aliter, quisque suo aliquid affectui tribuens. Germanis
fere conantibus eleuare hoc crimen in suo imperatore ausus sacrilegi &
perfidie. Itali etiam, ut varie partium studiosi erant, suo quisque modo &
vario, adijcientes nonnulli, ut post extortum hoc priuilegium, pontificem
& Romanos quos abduxerat, magnificentissimis muneribus placare co-
natus sit, & honorificentissime Romam remisit. Tamen dicto quo nar-
rauimus modo extortum, testantur ea quae continuo deinceps subsequuta sunt.

Et

A Et in primis acta duorum conciliorum celebratorum in Laterano. Siquidem
pontifex in urbem reuersus, a Romanis multas iniurias perpeffus, quod He-
ricum regem, imo tyrannum (ut dicebant) & ecclesiarum euerforem, contra
ecclesiae instituta imperiali benedictione sublimasset, insuper & priuilegio
sacrilegum condonasset, coactus est in concilio Laterani habito, XII. Ca-
lendas Aprilis anni subsequentes, quo haec acciderant, hoc est, M. C. XII.
coram omnibus profiteri, sanctorum patrum Romanorum pontificum decre-
ta, & praecipue Gregorij VII. & beatae memoriae Urbani, se amplecti, lau-
dare, quae ipsi laudauerunt; tenere, quae ipsi tenuerunt: confirmare, quae ipsi
confirmauerunt: damnare, quae ipsi damnauerunt: interdicerere, quae ipsi in-
terdixerunt, atque in omnibus & per omnia in his se perseueraturum. Qua
professione per ipsum facta Gerardus Egelmensis episcopus, Aquitaniae
legatus (nam totius Italiae, Galliae, Hispaniae & aliarum prouinciarum ad
concilium conuocati conuenerant episcopi) iussu pontificis & totius con-
cilij surgens, ex scripto hanc sententiam protulit:

B Priuilegium illud, quod pro liberatione captiuorum a D. Paschali pa-
pa per violentiam regis Henrici extortum est, nos omnes canonica cen-
sura, & autoritate ecclesiastica, iudicio sancti spiritus damnamus, & irri-
tum iudicamus. Et hoc ideo, quia in eo priuilegio continetur, ut electus
canonice, a nemine consecretur, nisi prius a rege inuestiatur: quod est con-
tra spiritum sanctum, & sanctionem canonicam. Qua ex communi de-
creto perlecta sententia acclamatum est ab omnibus, amen: & deinde ei-
dem post Romanum pontificem subscripserunt, in primis patriarcha Ve-
netus Ioannes, & alij circiter centum episcopi. Insuper in Henricum impe-
ratorem, ob notorie commissum crimen sacrilegij in pontificem, prolata
est excommunicationis sententia, quae post missis apostolice sedis legatis
Coloniae, & in diuersis regni locis, in publicis optimatum regni conuenti-
bus, aduersus eundem publicata est cum insinuatione solenni reuocatio-
nis inuestiturarum priuilegij. Qua quidem apostolica censura innodatus im-
perator, cum omnes regni proceres, apud quos dei quae regis timor plus valua-
it, & Christi religio, quam favor principis, a se suaque comunione alienatos vide-
ret, velut declinans principum scandala, in Italiam se contulit. Et ibi circa Pa-
dum se continens, regni quoque insistentis negocijs, legatos Romam misit com-
ponendi dissidij causa, quod sibi intercesserat cum pontifice & impetran-
dae absolutionis a censuris, quibus innodatus fuerat, ecclesiasticis: Cuius le-
gationis princeps erat abbas Cluniacensis, Paschali pontifici consanguineus.
Quorum causa rursus conuocato a pontifice vndequaque generali epi-
scoporum concilio, quod pridie Nonas Martij in ecclesia S. saluatoris, quae
Constantiniana dicitur, apud Lateranum celebrari coeptum est. In quo in
alia quaedam absumptis tribus diebus primis, sessione quarta, in praesentia
legatorum imperatoris exurgens in concilio Paschalis pontifex cau-
sam tantae conuocationis his verbis exposuit: Postquam, inquit, dominus
de seruo

Reuocatio
extorti ab
Hērico pri-
uilegij in
Lateranen-
si synodo.

Excommuni-
cat Hēricus
ob crimē sa-
crilegij, &
denunciatur
per Germa-
niam.

Excommuni-
catus in Ita-
liam venit &
Romam mit-
tit, ut recon-
cilietur ec-
clesiae.

Indicium fecit
do synodum
vniuersalis
apud Late-
ranum.
Paschalis
in concilio
causam in-

ditionis
proponit.

de seruo suo fecit, quod voluit, & me populumque Romanum in manibus, D
regis constituit, videbam quotidie passim fieri rapinas, incendia, caedes,
adulteria, haec & huiusmodi mala capiebam auertere ab ecclesia & popu-
lo dei. Et quod feci, pro liberatione populi dei feci: feci autem ut homo, quia
pulis sum & cinis, fateor me male egisse: sed rogo vos omnes, orate pro me
deum, ut indulgeat mihi. Illud autem malum scriptum, quod in tentorijs fe-
ci, quod privilegium dicitur, eodem sub perpetuo anathemate, ut nul-
lius vnquam bonae memoriae sit: & rogo vos omnes, ut idem faciatis.

Suborta in
concilio con-
trouersia an
extortum a
pontifice pri-
uilegium ha-
reticam pra-
uitatem con-
tineret.

Ad hanc pontificis propositionem & sententiam, cum suborta hinc esset
in patres controuersia, quod Bruno quidam Signinus episcopus diceret,
privilegium illud etiam haeticam in se prauitatem continere, aduersus
quem indignati alij, & praecipue Ioannes Caietanus cardinalis, vir sum-
mae autoritatis, & qui Paschali in pontificatu sub nomine Gelasij II, suc-
cessit, quod pontificem Romanum suboblique notasset haeseos, dicens E
forte minus recte illum egisse concedendo illud privilegium, non tamen
fuisse haeticum. Alijs quibusdam, nec peccasse in hoc pontificem affir-
mantibus, quod coactus illud fecisset pro liberatione populi dei, pontifex
manu in dicto altercantibus silentio, his verbis illis intercessit: Fratres, in-
quit, ecclesia ista nunquam habuit haesim, imo per hanc omnes contri-
tae sunt haereses. Pro hac ecclesia filius dei orauit, cum dixit: Ego pro te ro-
gaui Petre, ut non deficiat fides tua, & multa ad idem subiunxit, quae supe-
riori libro a nobis diligentius explicata sunt.

Pontificis in
terlocutio.

Introduc-
tio de te-
poralitate
ecclesiae.

Sexta deinde sessione, cum introducta esset de temporalitate ecclesiae
quaestio, quibusdam, qui imperatoris causam sustinebant, in eam ut nimi-
am, & imperatoribus, regibus & principibus, aut prauidicalem aut poti-
us inuidiosam inuehentibus, dicta a pontifice sententia ab vniuerso con-
cilio comprobata est. Dixit autem in haec verba:

Pontificis
sententia.

Ecclesia primitiua martyrum sanguine floruit. Deinde, cum accepisset F
orbis terrarum Christianam pietatem sub Romanis principibus, qui ma-
trem suam ecclesiam sicut boni filij honestauerunt, eidem conferentes pra-
edia, seculares honores & dignitates, regalia quoque insignia: quemadmo-
dum Constantinus, caeterique principes fideles: coepit ecclesia florere, tam
apud deum, quam apud homines. Habeat ergo mater ecclesia sibi a regi-
bus & principibus collata, dispenset & distribuatur ea filijs suis, sicut haec-
tenus fecit, & sicut vult.

Post haec D. Duno cardinalis Praenestinus, qui tempore sacrilegae il-
lius extorsionis factae per Henricum apostolicae sedis legatum apud He-
rosolymam egerat, atque inde reuersus, & in Germaniam missus, anathema,
superiori concilio promulgatum in eundem Henricum, cum reuocatione
extorti ab eodem privilegij ibidem publicauerat, exposuit concilio, ut in
sedis apostolicae legatione agens Hierosolymis audierit regem Henricum,
post sacramenta, obsides & oscula, in ipsa B. Petri ecclesia dominum papam
tenuisse

A tenuisse captum & indigne tractatum, potiora ecclesiae membra, Cardinales
videlicet, exutos & tractos, nobiles quoque Romanos occisos, captos &
magnam populi stragem factam: utque haec audiens & ingemiscens, zelo
dei accensus, excommunicationis sententiam cum ecclesiae Hierosolymita-
nae concilio in sacrilegum regem dictauerit, & eandem in transmarinis
illis partibus publicauerit, in Graecia quoque, Hungaria, Saxonia, Lothorin-
gia, Francia, ecclesiarum concilio renouando confirmauerit. Orare se demum,
ut sicut papa suam legationem confirmasset, ita totius concilij autoritate &
consensu confirmetur. Id quod vniuersi totius concilij consensu factum
est: praesertim cum vna cum legato etiam Viennenses hoc literis & nun-
cij specialiter postularent.

Deinde, cum Henricus ecclesiae ad eius arbitrium reconciliari recusaret,
nec in flectendo aliter pontifice, postquam tentasset omnia, vllam spem cer-
neret, & paulo post mortuo Paschali Gelasium II, eius successorem, virum
B sanctissimum, in eadem persistentem sententia bello persequeretur, Ro-
maque effugatum, etiam sede apostolica priuare conatus, Mauritium que-
dam Bracharensem (ut supra diximus) archiepiscopum illi erexisset in
antipapam, & beati Petri cathedram eo commaculasset: tandem & hoc
Gelasio in Gallijs, quo declinauerat furorem, persecutionemque Henrici fu-
giens, Cluniaci continuo post vita defuncto, sub Calisto II, eius successo-
re, totius regni episcoporum & procerum nuncijs compulsus imperator, in
Vvirczburg generali indicto conuentu, praesentibus apostolicae sedis le-
gatis pax vniuersalis conclusa est sub his fere legibus & conditionibus, ut
regalia vel fiscalia regno, ecclesiastica ecclesijs, praedia depraedatis restitu-
rentur, omnique personae redderetur iustitia. Et quicquid scandali aut per-
turbationis per regnum Germaniae succreuerat, omnibus modis eradica-
ri decretum est. De verbo autem excommunicationis, vnde scandala pul-
C lulauerant, ad pontificem relatum est, designatis vna legatis episcopo Spi-
rensi & abbate Fuldensi, qui totius regni nomine omnia referrent ad se-
dem apostolicam. Quibus iter accelerantibus, cum Romae auditi essent a
pontifice, mox vna cum Lamberto Ostiensi episcopo, qui plenissima po-
testateungebatur sedis apostolicae, & duobus sibi adiunctis alijs, Geor-
gio S. Angeli, & Saxone S. Stephani in Celio mote Cardinalibus, remissi
sunt, ut feliciter cepta ad optatum finem perducerent. Ad quorum nun-
ciatum aduentum rursus facto generali conuentu apud Vangionum urbem,
quam nunc Vvormatiam dicimus, incredibile memoratu est, quod instan-
ter, quod sollicite omnium processu studijs & consilijs pro concordia certatum sit,
donec ipse in cuius manibus cor regis est, omnem animositatem imperato-
ris, sub apostolicae sedis, & sanctae matris ecclesiae obedientiam, etiam ultra
spem plurimorum inflecteret. In manibus legatorum facta inuestiturae (quae
totius dissidij causa fuerant) resignatione sub hoc verborum tenore, im-
periali diplomate, omniumque regni procerum consensu confirmato:

Confirmatio
sententiae ex-
communicationis publi-
cae a lega-
to sedis apo-
stolicae con-
tra impera-
tores facile
in trans-
marinis par-
tibus.

Henricus Ge-
lasij bello
persequitur,
& Roma fu-
gato antipa-
pa erigit.

Sub Calisto
II. ut pax
reddita ec-
clesiae.
Pacis con-
ditiones ex-
quissimae.

Ego

Resignatio
inuestitura-
ri per Hen-
ricū cū ressi-
tutione ab-
latorū eccle-
siae omniū.

Ego Hēricus dei gratia Romanorum imperator Augustus, pro amo-
D
re dei, & sanctae Romanae ecclesiae, & D. papae Calisti, & pro remedio ani-
mae meae, dimitto deo & sanctis eius apostolis Petro & Paulo, sanctaeque
catholicae ecclesiae, omnem inuestituram per anulum & baculū. Et con-
cedo in omnibus ecclesijs fieri electionem, & liberam consecrationem,
possessiones & regalia B. Petri, quae a principio huius discordiae, vsq; in
hodiernum diem, siue tempore patris mei, siue etiam meo, ablatae sunt, quae
habeo, eidem Romanae ecclesiae restituro, quae autem non habeo, ut red-
dantur, fideliter iuuabo. Et do veram pacē Calisto, sanctaeque Romanae ec-
clesiae, & omnibus, qui ex parte ipsius sunt vel fuerunt. Et in quibus san-
cta Romana ecclesia auxilium meum postulauerit, fideliter iuuabo.

Reconciliat
imperator
ecclesiae cū
suis.

Facta hac resignatione & sponcione in manibus apostolicae sedis lega-
torū, sub praesentia omnium totius regni procerum, imperatorūq; cum o-
mnibus, qui secum communicauerant & participauerant (generaliter im-
pena omnibus absolute a vinculo anathematis) reconciliatis catholi-
E
cae ecclesiae, & in communionem receptis, cum continuo huius resignati-
onis & sponcionis tenor cum certitudine gestorum omnium relatus esset
ad pontificem, ille resignationem hanc in manibus suorum legatorū fa-
ctam ex sacri senatus concilio approbans, & hac gratuite concessionis be-
neuolentia eandem remunerās, huiusmodi tenoris remisit ad Henricum
imperatorem literas:

Priuiligiū
plonale, qd
Henrico cō-
cessit Cali-
stus.

Ego Calistus seruus seruorum dei, apostolicae sedis & catholicae eccle-
siae episcopus, tibi dilecto filio Henrico, dei gratia Romanorum impe-
ratori Augusto, concedo electionem episcoporum & abbatum Teutho-
nici regni, qui ad regnum pertinent, in praesentia tua fieri posse, absq; ta-
men simonia aut aliqua violentia: aut si qua inter partes discordia emerse-
rit, metropolitani & comprouincialium consilio vel iudicio, saniori parti
assensum & auxilium praebes. Electus autem regalia a te per sceptrum F
accipiat. De quibus vero mihi querimoniam feceris, secundum officij mei
debitum, auxilium praestabo. Docq; tibi veram pacem, & omnibus qui ex
parte tua sunt vel fuerunt tempore huius discordiae. Datum Anno do-
mini M. C. XXII. IX. Calen. Octob.

Finis cōcer-
rationis sur-
per iure in-
uestiturae.

Hac autem scripta & rescripta in loco campestri prope Rhenum, pro-
pter infinitam multitudinis conuentū, quae nulla fora, nulla theatra in vrbi-
bus potuissent capere, publice coram omnibus lecta, atq; inuicē data atq;
accepta testantur historiae. Atq; omnibus ex sententia vtrinque compositis
imperatorem regijs muneribus donatos legatos apostolicos remisisse ad
pontificem. Et hunc tandem felicem exitum sortita est dira haec multorum
annorum tragœdia, quam magno labore erutam ex diuersis eorū tempo-
rū, tam Germanis, q̄ Italis scriptoribus, non piguit aliquāto prolixius ad-
scribere. Ex ea enim & verissime & clarissime intelliges vniuersae huius
causae & querimoniae, quae de inuestituris est, merita. Et q̄ immerito que-
rantur

A tantur isti, qui zelare videtur auctoritatem secularium principum, ipse
hac in re factam iniuriam, aut quicquam quod iuris eorum esset, detra-
ctum eiusdem, & sibi vsurpatū per Romanos & alios episcopos: quem-
admodum pestilentissimi quidam consiliarij persuadere conantur ha-
rum rerum ignaris principibus & plus satis credulis, ut eorum quae
per se ad blandiri, & ad augendam auctoritatem, dignitatemq; eorum pri-
nere videntur. Quorū suggestionibus & nocentissimis consilijs omnes
tempestates, quae etiam post haec explicabuntur, per imperatores quos-
dam, Fredericum primum, Henricum septimum, Ottonem quartum,
& Ludouicum Bavarum, alioqui non pessimos principes, nisi ab istius
modi delatoribus & adulatoribus abrepti fuissent, aduersus ecclesiam
excitatae sunt, acceptas referimus, quibus notam grauissimam suae glo-
riæ inusserūt. Fuit enim etiā hic Marsilius vnus ex intima Ludouici illi
B
us familia, cui etiam ter execrādum blasphemiarum suarum opus de-
dicauit, habens hac in re socium, quēdam pseudotheologum Ockam
minoritam, quem etiam aduersus apostolicae sedis dignitatem venalita-
bus scriptis militantem, in sua familia idem nutrebat Bavarus.

Sed tu lector Christiane, ipse his lectis perpende hanc causam & iu-
dica. Nihil enim dubito, quam sis laeturus sententiam. Carolus Magnus,
Epilogus.
ut imperium, ita & auctoritatem eligendi Romanum pontificem, & in-
uestiendi episcopos & abbates accepit concessione & priuilegio sedis
apostolicae, pro singularibus maximisque beneficijs, quibus eandem & vni-
uersam ecclesiam persecutus fuerat, & prosequeretur continuo. Sed
idem sentiens & re ipsa experiens non solum hoc indecorum & inde-
cens, sed etiam prophanari per hoc sacra omnia, apeririq; palatinis osti-
um ad omnem ambitionem improbam, ad inuadendum omnes eccle-
C
sias, dignitatesq; ecclesiasticas, vna cum Ludouico filio, consorte impe-
rij abdicarunt & resignarunt eiusmodi inuestiturarum priuilegium.
Aequē idem Ludouicus post patris obitum Romanis restituit liberta-
tem antiquo more eligendi suum pontificem. Post quem, quamuis ite-
rum videatur concessum illud ipsum Ottoni primo, audisti nihilo mi-
nus, quo modo, & a quo, nempe Leone illo, de cuius pontificatu merita
dubites, idq; in odium Romanorum, qui ipsum recognoscere no-
lebant pro legitimo pontifice. Vi tamen daretur legitime concessum a
legitimo & indubitato pontifice, audisti aequē, quibus ex causis iustissi-
me reuocari debuerit, & reuocatum sit postea ab ecclesiasticae hierar-
chiae, a quibus ipsum acceperant, principibus, idq; approbantibus con-
cilijs vniuersalibus. Et nouissime, etiam remissum & resignatum ab im-
peratoribus totius cōsensu imperij. Et haec quidem de inuestiturarum
querimonia satis superq; fuerint.

Ut dependeat secularis in ecclesia iurisdictio ab ecclesiastica: & praesertim, quod
nunc est imperium, vniuersaq; imperialis auctoritas, ab auctoritate ecclesiasticae
hierarchiae praesidis, particulatius explicare.

O conueritur ille (vt audisti lector) Romanos pontifices vsurpatione callida obtinuisse autoritatem super Romanum imperatorem & imperium: idq; per nimiam & supstitiosam religionem quorundam Romanorum principum post Constantini tempora, per quos primum (vt imaginatur) introducta consuetudine, electionem suam significandi Romanis pontificibus, & imperialem coronam de manu eorundem suscipiendi, subsequenti simplicitate ita confirmata, vt hoc iam videretur legitimum & non voluntarium, Romanos pontifices ad omnem occasionem attentos vult ad se attraxisse velut ius confirmationis electi in Romanum principem, atque hoc veluti medio & praetextu extorsisse primum ab illis ignavis & simplicibus, iuramenta quaedam fidelitatis & subiectionis, insuper & confirmationis quarundam ditionum & ciuitatum illicite ab ipsis occupatarum de imperio, vt ciuitates Romandiolae, Bononiam, Ferrariam, atq; adeo sibi subiecisse imperium. Quae equidem iuramenta & pacta, nec licite vult ab eis praestari, nec praestita obseruari posse, vt pote iuramento priori licito, de conseruandis iuribus imperij, contraria: quin potius, & iurando, & obseruando praestita, ipsos incurrere crimē periurij. Laudās p̄inde Ludouici Bauari exemplum, qui cōtempta autoritate cōfirmationis apostolicae, solius suae electiōis vigore, iura sibi vēdicauit imperij, & multis maledictis in Ioānem XXII. inuehēs, qui ob hoc ipsum inno- dauerat Ludoicum vinculo anathematis, & deinde crescēte contumacia priuarat imperio, absolutus a iuramento fidelitatis, q̄ illi adstricti fuerant, oibus imperij fidelibus & subditis. Quod ipsum vult esse haeretium, & Christi apostolorq; doctrinae cōtrarium. Quāq; cōstet hoc factum, nō ab illo Ioanne XXII. sed a Clemēte VI. qui post Benedictum XII. demum Ioanni successit. Cōcludens vsurpatā huic a pontificibus autoritati aut potestati nimie acceptam referendā, quae nunc inter Christianos viget, ciuilem discordiam: vt quae ciuilibus autoritatis vigorē, qua ciuilibus continetur concordia, aut soluit, aut sibi subiiciendo minuit.

Sed vt ipsissimam huius rei veritatē simpliciter, sine fūco & clare intelligas, velim Christiane lector, hoc p̄petuo cogites, nobis esse disputationē de catholica Christi ecclesia, atq; eius membris vniuersis & partibus. Quae ab initio pusilla quidem erat & modica, at nunc lapis ille abscissus de monte sine manibus, vehemēter & in montē magnum excreuit, adhuc impleturus vniuersam terram, q̄n omnes introducti erunt in ouile Christi. Cuius nunc ouilis & ecclesiae, diuina gratia ac misericordia etiam principes, reges & impatores, regna q̄q; & impia mēbra sunt.

Deinde & hoc memineris, ex his quae superius a nobis demonstrata sunt, vnam necessario esse catholicā ecclesiā, quē admodum & in symbolo Nicenae fidei per catholicam oēs p̄fitemur ecclesiam, & velut vnum quoddam corpus, cuius membra sunt Christi fideles vniuersi, secundum diuersas functiones & officia. Nam corpus, inquit ille, non est vnum

Quomodo ecclesiastica autoritas omnem ciuilem autoritatem sibi subiecit, verissime demonstrare.

De catholica Christi ecclesia, atq; eius membris, nobis esse sermonem.

A vnum membrum, sed multa. Si enim essent omnia vnum membrum, vbi corpus? Nunc autem multa quidem membra, vnum autem corpus. Non potest autē dicere oculus manui, opera tua nō indigeo, aut iterum caput pedibus, non estis mihi necessarii, sed multa magis quae videntur infirmiora membra corporis, necessaria sunt.

In vno itaq; corpore vt est necessaria membrorum omnium quaedam communio, per quam subordinata sunt sibi, ac mutuo subseruiunt, in totius vtilitatem & salutem consentiens: ita hoc solum vinculum est, quo multa colligantur in vnitatem vnius corporis.

Quin & hoc tecum cogites, quod supra etiam a nobis luculentissime demonstratum est, aequē mōstrante natura ac recta ratiōe, multorum communionem cōspirantem in vnum, nec imaginari posse, ne dicam subsistere, nisi regantur, moderenturq; principātis alicuius imperio: sine quo,

B vt nullum membrorum, vt pote rationalium, & quorum singulum sui est arbitrij, diu faciet qd sui est officij: ita qd si duce proprio arbitrio ferat in ea, quae vel sibi, vel toti videbunt cōmoda, feretur necessario in cōtraria, & dissoluet necessaria vnitatis corporis, mēbrorumq; illa cōspirans in totius salutem & vtilitatem cōmunio: velut si cuiq; mēbro humani corporis p̄p̄iam rationem, voluntatemq; secundum quam p̄ se possit moueri, imaginatione dederis, aut plura prima motiua principia in vno animāte feceris, quorū vno hac, alio mouēte in cōtrarium, velut momento dissolueret totius vnitatis. Ex q̄ euidenter cōsequitur, etiam in catholica Christi ecclesia necessario esse aliquod *ἡγέμενον* (vt dicam Aristotelice) aut principans, cuius imperio regantur, moderenturq; vniuersa membra ecclesiastici corporis, quo eius conferuetur vnitatis. Ne sine vnius imperio & habentis, quodq; motū pro suo arbitrio, sese mutuo impediunt, totius salutem negligant, totius vnitatem dissoluant.

C Insuper & hoc adsit in memoria, catholicam (de qua nunc loquimur) ecclesiam esse illud regnum Christi, de quo loquitur Apostolus, dicens: Deinde finis, cum tradiderit regnum deo & patri, cum euacua-

uerit omnem principatum, & potestatem, & virtutem. Oportet autem illum regnare, donec ponat omnes inimicos sub pedibus eius, nouissime autem inimica destruetur mors. Vides enim loqui Apostolum de hoc regno Christi super terram, non de illo caelesti. Siquidem hoc, de quo ipse loquitur, regnum praecedit consummationē, seu finē, & mortis destructionem: illud v̄o caeleste subsequitur haec omnia. Et quamuis nōdum videamus oia illi subiecta, vt idem dicit Apostolus: hoc tñ haud dubie expectamus fore secundū eiusdem sententiā, cū plenitudo gentiū in hoc ouile Chri introducta fuerit, & vniuersus etiā Israel illuminatus lumine fidei, q̄ adhuc sub caecitate laborat. Itaq; eādem catholicā ecclesiā Christus toties, vt supra indicauimus, regnū cōlorū appellat, quod nūc nuptijs regalibus, quibus tamen quidam sine veste nuptiali interfunt, paulo post in tenebras exteriores mittendū, nunc decem

Vnum necessario eē corpus catholicae ecclesiae ex membris varijs. I. Corin. 12. In vno corpore necessaria membra om̄iū cōmunio, qua sibi in totius vtilitate & salutem subseruiunt. Nec imaginari posse multorum communionem cōspirantem in vnum, nisi regatur alicuius imperio.

Ergo in catholica ecclesia necessario esse aliqd principas, cuius imperio regantur vniuersa membra ecclesiastici corporis.

Catholica ecclesia esse illud regnū Christi, in q̄ & regnabit sup terram, donec euacuauerit, sibiq; subiecerit oem priuētū patiū & potestatem.

virginibus, inter quas quinque fatuae, nunc sagenae missae in mare, o-
mnis generis pisces, malos cum bonis vna comprehendenti, comparat.

Hac itaq; catholica ecclesia, est illud regnum Christi, quod precio-
so sanguine suo sibi conquisiuit. In quo regnabit sup terram, do nec eua-
cuauerit, sibiq; subiecerit omnem principatum, potestatē & virtutem.
Non quidem vi aut potentia, imo sponte & vltro se dederunt omni-
bus, & iugo suo, suocq; regno subiiciētibus. Non enim nisi spontanea-
os in regnum suum acceptat Christus. Hoc autem regnum vt indubia
omnium orthodoxorū sentētia est Christi fidelium vniuersitas: ita me-
mineris, regnum esse non Babylonem, nō confusam multitudinem, sed
quae a propheta sub nomine Hierusalem describitur: Quae condita est,
inquit, velut ciuitas quaedam nobilissima, Cuius ciues in vnum coeunt,
in quam ascendunt tribus, tribus domini, ad confitendum laudem no-
mini domini. In qua etiam consistit iudicij solium.

Regnum
Christi, vt
est fidelium
vniuersi-
tas: ita re-
gnū est, nō
Babylon.

In regno
Christi tā-
est vnus
ipse sit rex
noster &
dñs: necessa-
rio tñ hinc
abiēs vice
sua eidē Pe-
trum pra-
fecit.

Quamquam autē in hoc regno suo dominari debeat vnus Christus,
vnus legifer, vnus rex & imperator noster, ipse tamen abiens in regio-
nem longinquam, quo eius conseruaretur necessaria illa communica-
tio membrorum omnium, illa connexio, vnitas & conspiratio ad totia-
us salutem & vtilitatem, ob quam membrorum quodq; suum propri-
um commodum, propriam salutem debet negligere, Petrum vice sua
illi praefecit, ipsi commisit totius curam & regimen.

Quare secundum ea, quae praemissa sunt, oportere quilibet intelligit,
vt membra vniuersa ecclesiastici corporis, illius habeatis & imperijs mo-
derentur ac regulentur: ne quilibet lato pro suo impetu & arbitrio, neces-
sario subsequatur & pugna inter se membrorum, & schisma, atq; vnitatis
diuisio. Nec elegit Christus nobiles secundum carnem, nō reges, nō im-
peratores, quibus sui ouilis, suiq; regni curā cōmitteret & regimen: sed
infirma huius mundi elegit, vt cōfundat fortia, sed Petrus piscatorem ele-
git, & post eum plurimos ex infima plebe, sub quorum gubernatione,
regimine & imperio humiliēt se necesse est, quicunq; in Christi ouile
& regnum adscribi voluerint. Hae enim lex huius regni est. Proinde
obliuiscant interim proprii regni & imperij oportet reges & impera-
tores, quicunq; in hoc ouile Christi, aut regnū eius ingredi admittiq; vo-
luerint, aut admissi intus manere, sub illo se humiliēt necesse est, quis
piscatore, quamuis ex infima plebe assumpto, cui Christus illius sui ouis
gubernationem regimenq; committere dignatus est.

Chrs nō re-
ges, sed pis-
catore Pet-
rū elegit,
cui regni
sui curā cō-
mitteret.
Qui in oue
se Chri in-
gredi volu-
erint, humili-
ent se sub
Christi vl-
tario quis
piscatore.
Regni
Christi or-
tus, incre-
mētum &
progres-
sus, grano
sinapis cō-
paratur a
Chro, qd
excreuit in
arborem
magnam.

Fuit quidē hoc regnū, vt diximus, ab initio pusillū & humile, instar
grani illius sinapis, cui Christus ipm cōparat: qd acceptū misit homo in
hortū suū & creuit, factūq; est in arbore magnā, ita vt volucres caeli ve-
niētes in ramis eius quiescerent. Quo d tūc cepit impleri, cū Cōstanti-
nus imperator, & post eū reges & principes alij, suos fasces, sua scepra,
suaq; colla regno Chri submittentes, sub ramis eius verā pacē quieteq;
inuenerūt. Quos oēs in hoc regnū adscriptos, nō amplius instar princi-
pum

A pum & regū gentium, subditore suoz, sibi dominari, sed Christo, oportet
sub illo, cui idē ipse totius sui ouilis gubernationem cōmisit & regi-
mē, etiā principū, regū, & impatorum. Cui, q eius esset liberior in oēs au-
toritas, q minus impedita (vt sit) vna secum residentium seculariū prin-
cipum potestate & saepe tyrānide: ita ordinatū videmus diuina, puiden-
tia, sine q, nec foliū sup terrā cadit, vt vrbē Romā eatenus terreni impij
caput & domicilium, Constantinus imperator Petri successoribus ce-
deret, & nouas sibi suoq; impio sedes quaereret, addens (quo eoz maio-
ri venerationi cunctis esset autoritas) etiam regalis dignitatis insignia.

Sed nec his cōtenta diuina, puidencia, ne qs (vt saepe factū est) in hoc
Chri regno, oblitus illi se seruire, meditare ac spiraret, aut Alexādros,
aut Iulios, oēm dñationem & principatum, q ex illa gentilitate traxit ori-
ginem, paulatim euacuauit, fecitq; vt omnes inter nos principes, reges
& imperatores, a Christi regno prorsus dependerent.

Dedit equidem illud vetus imperium, quod a Romanis, atq; illo Iu-
lio traxit originem, non exiguam suae dignitatis partem ecclesiae Chri-
stianae pontificibus: quo magis venerabilis & reuerenda esset orbi eo-
rum necessaria autoritas. At tamen si quando illos principes nō satis co-
hibuerat Christiana pietas & religio, supbe nimis efferebant cornua, &
gentilem illam dñationem adhuc meditantēs, haud satis recordabantur
Christi se regno, suumq; iam seruire imperium, nec satis reuerenter il-
lius autoritati se submittebant, cui ouilis Christi ab eodem cōmissa erat
gubernatio, imo eandem aliquando conabatur sibi facere obnoxiam:
donec iuxta Danielis vaticinium, lapis ille abscissus de monte sine mani-

C derat rex ille Babylonius, succedētium sibi regnorum exprimentē ima-
ginem, in suis pedibus ferreis & fictilibus. Quos, eodem Daniele fidei
interprete, Romanum imperium circa sui finē significare certum est.
Lapidem autem istum, quem sic ille praedixit comminuturum, & sibi
subiecturū Romanum imperium, esse hoc regnum Christi, hoc est, ca-
tholicam ecclesiam, idē ille Daniel certissimus testis. In diebus autē, in-
quit, regnoz illorū, suscitabit deus caeli regnum, quod in aeternum non
dissipabitur, & regnum eius alteri populo nō tradetur, comminuet au-
tem & cōsumet vniuersa regna haec, & ipsum stabit in aeternum, secun-
dum qd vidisti, quod de mōre abscissus est lapis sine manibus, & com-
minuit testā, & ferrū, & aēs, & argētum, & aurū. Vides itaq; qs sit ille la-
pis de mōre abscissus sine manibus, nempe hoc regnum Christi, catho-
lica inquam ecclesia, qd, inqt, cōsumet vniuersa regna haec, sibiq; subij-
ciet. Recte vero catholica Christi ecclesia per lapidem significat abscis-
sum de monte sine manibus: vt que instar sui capitis, sine carnali com-
mixtione de spiritu sancto concepti & nati ex virgine sine virginitatis
iniuria, & ipsa ex aqua & spiritu sancto regenerata virgo ex virgine, si-

vt sub ra-
mis illius
sā volucres
caeli requie-
scant.
Diuina pro-
uidencia fa-
ctū, vt im-
patores im-
perij sedem
ecclesiasti-
cae hierar-
chiae praesi-
di cederēt.
Eandē pro-
uidētiā,
oēm dñati-
onē & prin-
cipatū ex
gentilitate
trahentē o-
rigine paula-
tīm euacu-
asse, &
qua necessa-
ria causa.

Iuxta Da-
nielis vati-
ciniū, catho-
lica Christi
ecclesia sibi
subiectura
erat, atq; in
ordinē reda-
ctura Ro-
manum im-
perium.
Danic. 2.

Lapidē de
monte ab-
scissum si-
ne mani-
bus signifi-
care catho-
licā Christi
ecclesiam.

Esaiæ 60.
Notandum
Esaiæ vati-
cinium de ca-
tholica
Christi eccle-
sia.

Gens & re-
gnū, qd nō
seruierit
Christi eccle-
siae, peri-
bit.
Gloria eccle-
siae.

Indigne in-
dignari ho-
stes eccle-
siae, eādem
sibi subie-
cisse reges
& princi-
pes.

ne ruga & macula permanens, noua tamen quotidie sobole contra le-
gem naturæ foecūda est. Cui etiam Esaias sub nomine Hierusalem ita
loquitur: Surge & illuminare Hierusalē, quia venit lumen tuum & glo-
ria domini super te orta est. Quia ecce tenebrae operient terram & ca-
ligo populos: super te autem orietur dominus, & gloria eius in te vide-
bitur. Et ambulabunt gentes in lumine tuo, & reges in splendore ortus
tui. Leua in circuitu oculos tuos & vide, omnes isti congregati venerunt
tibi, filij tui de longe venient, & filiae tuae de latere consurgent. Tūc vi-
debis & afflues, mirabitur & dilatabitur cor tuum, quando conuersa
fuerit ad te multitudo maris, fortitudo gentium venerit tibi, &c. Et æ-
dificabunt filij peregrinorum muros tuos, & reges eorum ministra-
bunt tibi, &c. Gens enim & regnum quod non seruiert tibi, peribit, &
gentes solitudine vastabuntur. Gloria libani ad te veniet, abies, & bu-
xus, & pinus simul, ad ornandum locum sanctificationis meae, &c. Et ve-
nient ad te curui filij eorum, qui humiliauerunt te: & adorabunt vestigia
pedum tuorum, qui detrahebant tibi, &c. Pro eo quod fuisti dereli-
cta & odio habita, & non erat qui transiret per te, ponam te in superbi-
am seculorū, & gaudiū in generationē & generatiōem. Et suges lac gen-
tium, & mamilla regum lactaberis. Hactenus ille. Hoc autē Esaiæ vati-
cinium an non impletū clarissime cernimus, cū iam gentes & reges am-
bulent in lumine fidei, illuminati splendore ortus illius primitiuae eccle-
siae, qui fugauit tenebras & caliginē infidelitatis, quæ operuerat terram
& populos? Quæ pro eo quod fuerat derelicta & odio habita, oppressa,
& in camino tribulationum persecutionumq; excōcta, nūc vice versa
dilatata affluit, cōuersa ad eam multitudine maris, & fortitudine genti-
um. Itaq; & filios peregrinorū & alienorum ædificasse nunc videmus
muros ecclesiae, & reges illi ministrasse ac ministrare. Ita Cōstantinum,
Pipinum, Carolo, omnes deniq; Christiani orbis pios imperatores &
principes se curuos illi humiliasse, & adorasse vestigia pedum ecclesia-
sticæ hierarchiæ principum. Cui nunqd indignum quisquam putabit:
obedientiam et reuerentiam deberi ab imperatoribus, regibus et prin-
cipibus? Si filij nunc sunt ecclesiae, nunquid eidem, atq; eius pastori ac
præsidi non debent obedientiam et reuerentiam?

Quid igitur hāc indignaris impie sibi subiecisse reges, imperatores,
principes, regna deniq; et imperia, quod ab æterno ita futuræ præordi-
navit omnipotens illa sapientia, et priusquam fieret, tanto ante (vt audi-
sti) fore et ab Esaiā et Daniele prædictum est? Nunquid non legisti in
Apostolo: Qui dei ordinationi resistunt, sibi damnationem acquirere?
Et hæc si nō tanto ante, tam aperte & clare prædicta legerent, ppheticis
oraculis, q̄s tamen, modo ad Gamalielis sententiam, imo ad ipsa Chri-
sti v̄ba respiceret, dubitare posset diuinæ p̄uidentiæ et ordinationis ea
esse opa, a quibus dependent totius ecclesiastici regiminis vigor, ordo
et vnitas: nempe vt omnis ciuili in ecclesia autoritas iam dudum sub-
iecta

A iecta cernatur autoritati ecclesiasticæ hierarchiæ præsidi? Dixit ille:
Si ex hominibus est hoc opus, dissoluetur. Et tu vis vsurpatōe et frauda
de Romanos pontifices sibi subiecisse autoritatem regum, imperato-
rum et principum, quam ante annos octingentos aut mille illis subfu-
isse videmus? Tu vis rem tantam, vnde pendet salus, vnitas, vigor disci-
plinæ totius domus ecclesiasticæ, et quam tot annorū vsu confirmatam
videmus, humana tantum præsumptione factam, sine diuina ordinati-
one et prouidētia, sine qua nec minima fieri Christus pernegat? Et quo
tandem pacto verum erit, quod affirmat Apostolus, nullam esse pote-
statem etiam ciuilem, nec apud ethnicos, nisi a deo, hoc est, vt idem ipse
exponit, diuina ordinatione et prouidētia? Quarum tamen initia ple-
runque vi, fraude et scelere vsurpata, et plane tyrannica fuisse, indubita-
tum est: vt autoritatem illam Cæsaream, quæ initium traxit ab illo lu-
lio, qui credita sibi vt ciui arma reipublicæ, perfide in eiusdem conuer-
tit viscera: in necem & prosc̄riptionem suorum cōciuium optime me-
ritorum de republica, super quam tyrannice sibi vsurpauit dominatio-
nem & imperium. Quo deinceps in senatu confosso vulneribus, Octa-
uianus eadem perfidia sibi credita arma reipublicæ coniungens cum
hostibus reipublicæ, crudelitatis in conciuēs, & vsurpatæ in republ-
cam dominatiōis successor factus est. Ab his initijs processit autoritas
& potestas illa Cæsarea. Cui tamen & ipsi, vt a deo, diuinaque ordinati-
one existentī, quamdiu vigit, obediendum fuit a subditis iuxta illam
sententiam apostolicam. Quanto magis ecclesiasticæ autoritati, non vi
aut fraude vsurpatæ ab homine, sed præordinatæ diuinitus, prædictæ
propheticis oraculis, deinde ab ipso Christo omnium nostrum domi-
no commissæ Petro successoribusque eius super vnūuersum hoc ouil-
le aut regnum suum, obediendum est omnibus, qui in eodem ouili sunt,
quantumuis imperatores sint, quantumuis reges aut principes? Certe ni-
hil sibi vi vsurpauit in quenq; indebitum; sed vltro se ei submittentes
ad propriam salutē, reges & principes benigne suscepit. Audisti equi-
dem, quid ille dixerit ecclesiae: Gens enim & regnum, quod non serui-
erit tibi, peribit. Vides esse necessariū ad salutem omnibus, etiam regibus
& principibus, seruire ecclesiae, autoritatiq; ecclesiasticæ. Hoc ipsum
est, quod Christus dixit Petro, vt quodcunque ipse obligaret in vnuer-
sa terra, hoc ipsum obligatum haberi coram deo. Eius vero præceptis
& mandatis contumaciter inobedientes, eodem loco habendos a no-
bis, quo ethnicos & publicanos, qui ad Christi ouile non pertinent, nec
in illa arca continentur, quæ sola saluat ab inundante diluuiō.

Comminuit igitur Christi ecclesia, & sibi subiecit iuxta Danielis va-
ticinium principatus & regna, reges & principes, sed illorum submis-
sione vltro nea, atque ita hoc volente & ordinante diuina prouidētia,
pro conseruanda vnitate necessaria & concordia in domo ecclesiasti-
ca, vt non solum subesset, sed plane dependeret etiam eorum autori-
tas

Ecclesia nō
hīl sibi v-
surpasse in
quenq; inde-
bitū, sed vltro
se ei sub-
mittētes ad
propria salu-
tem bent
gēne susce-
pisse.
Omnibus ad
salutē neces-
sariū, serui-
re ecclesiae &
autoritati
ecclesiasti-
cæ.

tas ab auctoritate ecclesiastica, abolita paulatim omni illa seculari potestate, quae se in gentilitatem quoquo modo referre posse videretur.

Itaque cum diuina permissione sub Honorio & Archadio principibus, irrumpentibus in Romanas puincias, primum Visigothis, a quibus duce Alarico etiã vrbs capta est: deinde Alanis, Sueuis, Vandalis, Burgundiõibus, Ostrogothis, Hunnis, postremo Lõgobardis & Francis, omne paulatim Occidentis impium Romano subtractum impio & in diuersas dissectum particulas, in barbarorũ potestatem concesserat, q̄ & diuina & humana cõfundebant omnia, Leo tertius Romanus pontifex vtrunq; illum Petri gladium perpendens necessarium in ecclesia, q̄ eadem haberet, q̄ etiã alterẽ illum materialem euaginatẽ vibraretq; pro Christi nominis gloria, tanquam caput hierarchiæ ecclesiasticæ, & cui totius ouilis Christi cura gubernatioq; cõmissa extitit, Carolum illum cognomẽto Magnum, Pipini filium, Augustum nominat, impia **E**lesq; illi titulos, dignitatem auctoritatemq; tribuit, & Occidentis imperatorem pronunciat, consentiente applaudenteq; Romano populo. A quo ad hæc tempora, ad Carolum vsque eius nominis V. qui nunc felicibus auspicijs eiusdem tenet gubernacula impij, supra annos septingentos perdurat continua serie Christianorum imperatorũ successio.

Nec est, quod forte crimentur maleuoli & ofores auctoritatis ecclesiasticæ, Leonem illum iniuste sibi vsurpasse illam donationem imperij, tanquam ad Constantinopolitanorum imperatorum ius adhuc pertinentis. Quandoquidem apud illos nihil huius iuris erat amplius, sed vt vi armisque partum ab initio succedentium temporum confirmatione factum erat legitimum: ita vi armisque ablatum, tot annorum successu, iam dudum illorũ esse desierat: adeo vt etiam persequi illud ipsum diu destitissent, contenti cum illo Orientis qualicumque adhuc imperio. Vt enim multa, his præsertim in rebus, violenta, iniusta, armisque vsurpata sunt ab initio, quæ tractu temporis conualescunt & efficiuntur legitima: ita etiam postquam acquisita sunt, simili modo amitti potuerunt. Nihil enim tam iuri consonum tamq; naturale est, vt habeat iuris regula, q̄ vt omnis res per quascunq; causas nascitur, per easdem & dissoluatur. Quis enim dubitet, in Romanam rempublicam singulare sibi imperium iniuste & perfide vsurpasse illũ Iulium? Quod ipsum tamen tempore confirmatum, quis contra dubitet in successoribus eius tandem factũ fuisse legitimum? Iam & Romanos illos quis nescit nimio imperandi studio (ne quid peius dicam) plerasq; sibi subiugasse puincias, in quas nihil legitimi iuris habuerunt a principio: tamen tempore vsuque hæc tandem conualuerunt & facta sunt legitima. Quod si regnorum, monarchiarumq; omnium repetamus origines, fere inueniemus coepisse a vi, facto & armis, sed vsu temporeque confirmata transisse in dominationem legitimam. Sed per quas causas nasci, per easdem & dissolui potuerunt.

Certe

A Certe qui hoc, quod in Magno Carolo coepit, auctoritate ecclesiasticæ hierarchiæ præsidis, nostrorum imperatorum imperium, non magis legitimum iudicant, q̄ illud vetus, quod p̄ vim, scelus & tyrannidem primus ille occupauit Iulius, nõ intelligo, quod illi habeant boni æquiq; iudicium. Vtrunq; enim gladium, qui necessario est in ecclesia, esse Petri, aut in eius potestate & arbitrio, vt illi totius ecclesiæ cura regimenq; commissum est, in superioribus satis superq; demonstratum est. Vacantem igitur alterum nõ potuit ille, aut eius in officio & auctoritate successor, viro forti, pro Christi nominis gloria, & regni eiusdem vtilitate committere? Potuisse certe, non solum demonstrat ratio, sed & factum comprobatur, tot seculorũ totius ecclesiæ confirmatum cõsensu. Nihil em̄ habuit Carolus ille, nihil successores eius omnes iuris legitimi ad imperium, nisi quod acceperunt a capite hierarchiæ ecclesiasticæ. Quibus qui nihil competisse auctoritatis ad dandum, quibus volebant, aut committendum hoc imperium, contendunt, idem nihil etiam iuris imperialis accepisse aut habuisse illum Carolum, nihil omnes eius successoribus, fateantur necesse est. Illi enim succedunt omnes, non Iulio, nõ Constantino. Ille v̄o successit nemini: quin potius noui ecclesiasticiq; imperij princeps caputq; effectus est. Nam tunc, & diu postea, perdurauit apud Constantinopolim illa a Iulio & Constantino successio, que postmodũ attenuata per Saracenos, p̄ Turcas, tandẽ funditus extirpata est.

Frustra circũspicis, frustra quæris nostri huius impij aliud initium, alium legislatorem humanum (vt tecum ineptiam) a quo ille Carolus imperialem dignitatem acceperit. Romæ enim accepit ab vno Romano pontifice, non expetito cõsensu tui illius legislatoris humani, nõ conuocata vniuersitate multitudinis subiectæ impio. Quæ si a senatu populoq; Romano malis accepisse auctoritatẽ eiusmodi, atq; illis referre acceptam, q̄ auctoritati pontificiæ & ecclesiasticæ, æque nihil promoues. Certum est enim eo tempore, nullum fuisse apud Romanum populum ius eligendi imperatoris, quo fere quingentis annis, a tempore videlicet translati Constantinopolim imperij nunquam vsi fuerant. Certe ea transferendi & committendi imperij auctoritas, non solũ a nostris necessario recognoscenda est apud Romanum pontificem vt caput & præsidẽ Christianæ ecclesiæ, cum alioqui fateantur necesse est, nihil sibi legitimi iuris competere ad imperiũ, nihil enim nisi ab eo acceptum possunt prætere: sed etiam a Constantinopolitanis imperatoribus in eodem non semel est recognita. Siquidem cum Fredericus ille primus cognomẽto Barbarossa Iulium illum magis spiras, q̄ Carolum, oblitus a q̄ dignitatem imperialem acceperat, Alexandrum III. pontificem, & Romanam ecclesiam persequeretur omnibus imperij viribus, Emanuel Constantinopolitanus imperator legatos misit ad pontificem, qui ei pollicerentur, & magnas in Fredericum copias, & reductionem Græcicæ ecclesiæ ad Romanæ sedis obedientiam, Orientalisq; cũ Occidentali

Magis legitimum eẽ nostrũ imperium, q̄d auctoritate ecclesiastica coepit in Carolo, q̄ illud vetus, q̄d coepit in Iulio.

Carolus & successoribus eius omnes nihil habuisse legitimi iuris ad imperium, nisi q̄d acceperunt a Romano pontificibus.

Transferendi cõmittendiq; imperij auctoritas etiã a Constantinopolitanis imperatoribus nõ semel est cognita in Romano pontificibus.

Emanuel Constantin. imperator ab Alexandro

ecclesia

Leo III. tãq; ecclesiasticæ hierarchiæ præses, Carolum Magnum Occidentis imperatorem pronunciat. Leonẽ illi nihil sibi vsurpasse alienũ in illa donatione imperij.

tertio petit, ut sua autoritate diuisum ante Ro. imperium in vni corpus restitueret.

ecclesia vnionem: si Romanum imperium ante diuisum, sua autoritate in vnum corpus vellet reducere ac restituere. Ad quod cum remitteretur cum responso non satis certo, secundo misit ad eundem suum apocryfarium, & magnam legationi pecuniarum vim addidit, quam orator in primis velut liberale munus ab imperatore obtulit: deinde longa accurataque oratione persuadere conatus est, ut pontifex coronam Occidentalis imperij, qua Fredericus persequendo ecclesiam se indignum reddiderat, & iure merito priuari posset, imo deberet, Constantinopolitano redderet, promittens per hoc Graecorum subiectionem Romanam faciendam ecclesiae. Cui Alexander praehabito cum cardinalibus concilio, ita respondisse legitur: Nolle se id in vnum coniungere, quod olim maiores sui disunxissent de industria. Vides, quid imperator Graecus petat & contendat a Romano pontifice? quid recognoscat ad eius auctoritatem pertinere? Similiter cum Gregorius decimus, ingentis vir animi, & fidei pacisque zelator maximus, omni studio quaereret, & Graecos in vnionem catholicae ecclesiae reducere, & laborantibus in Syria Christianis ferre suppetias: & vtraque ob causam Lugduni indixisset generale concilium, personaliter eo se conferens, Michael quoque Paleologus, Graecorum imperator, vna cum patriarcha Constantinopolitano, cum ingenti comitatu etiam illuc occurrisset ad concilium, & post longam disceptationem, tertia decima demum vice Graeci ad Romanae & catholicae ecclesiae vnionem reuocati essent: pro pio illo imperatoris studio, & simul, quo eius operam pro terrae sanctae, quam maxime zelabat, recuperatione paratorem haberet, illi pontifex confirmavit Constantinopolitanum imperium. Id quod summis studiis expetierat, ut acta eiusdem testantur concilij. Vides rursus, non solum hu-

Alexandri responsum.

Michel Paleologus Constant. imperator a Gregorio X. sibi imperavit confirmatione Constantinopolitani imperij.

Vniuersam a Carolo I. ad praesens vique imperatoris historiae indicare distulisti semper fuisse sensum & consensum Christianorum principum, &c.

Quod si vniuersam a Carolo primo ad quintum, succedentium sibi imperatorum & imperij huius nostri percurreris historiam, clarissime intelliges illud semper fuisse sensum & consensum Christianorum principum.

Designatus fuerat Carolus imperator a Leone pontifice pro se & sua stirpe ac progenie. Deficiente autem eius posteritate aut successione legitima in Ottone tertio, eodem hoc ita fieri petente, Gregorius quintus, Ro. pontifex natione Saxo, & impatori consanguineus, electiuum deinceps fecit imperium. Et quo apud Germanos summa illa diutius remaneret auctoritas, & is caeteris praesisset, qui virtute dignitateque praestaret ca-

teris,

teris, & non quem casus natiuitatis obtruderet, de imperatore deligendo sanctionem retulit, ut videlicet apud septem designatos Germaniae proceres, in perpetuum ius esset eligendi principis. Cuius examinatio & confirmatio pertineret ad Romanum pontificem, per quam & Romanorum rex & Caesar appellaretur, tum demum Augustus & imperator habendus, cum a Romano pontifice solemniter inunctus & consecratus foret, & imperij diademam acciperet.

Hanc auctoritatem deligendi imperatoris accepisse designatos illos electores septem, non a senatu populoque Romano, non a legislatore humano (ut ille nugatur) hoc est, ab vniuersitate multitudinis subiectae imperio, sed ab vno Romano pontifice, omnium historiarum fide certum & indubitatum est. Nam ex ea sanctione, & concessione a Gregorio facta, constat ita exacerbatos fuisse Romanos, ut & ipse eorum furori se

subtrahere, ac clam aufugere ad Ottonem in Germaniam coactus sit: & hi instigante Crescentio (quem absente pontifice cum summa potestate consulem creauerant) Ioannem quendam, natione Graecum, episcopum Placentinum, illi antipapam obtruserint. De vniuersitate vero multitudinis subiectae imperio (quem ille humanum legislatorem appellat, & apud quam solam vult esse ius eligendi principis) quod eius ad hoc consensus vnquam requisitus fuerit, nullus vnquam scriptor, nulla historia prodidit.

Recte itaque, cum mortuo Henrico VI. in duo se diuisissent electorum suffragia, quibusdam Philippum Sueuorum ducem, Henrici fratrem: alijs, & maiori saniorisque parte Ottonem quartum, Henrici Saxoniae ducis filium, in imperatorem eligentibus. Et a legato sedis apostolicae, Guidone Praenestino cardinali, ad hoc ipsum missio ab Innocentio

III. ut inter electos, quis cui praefendus foret, decerneret, Philippi reprobata, & Ottonis confirmata esset electio. Ipsum hoc factum legati in hunc modum calumniarentur quidam aduersae factionis principes, dicentes, vel electoris personam ea in re gessisse illi, vel cognitoris. Si electoris, in messem alienam misisse falcem suam, & electioni se ingerentem, principum electorum derogasse dignitati. Sin cognitoris, absente & non citata altera partium, videri processisse perperam. Idem Innocentius ad Bartholdum ducem de Zeringen scribens & sui legati factum excusans: Principibus, inquit, illis ius & potestatem eligendi regem in imperatorem postmodum promouendum recognoscimus, ut debemus, ad quos de iure & antiqua consuetudine illud noscitur pertinere. Praesertim cum ad eos ius & potestas huiusmodi ab apostolica sede peruenit. Quae Romanum imperium in persona magnifici Caroli a Graecis transtulit in Germanos. Sed & principes vice versa recognoscere debent, & vtrique recognoscunt (sicut iidem & in nostra recognouerunt praesentia) quod ius & auctoritas examinandi personam electam in regem, & promouendum ad imperium, ad nos spectat, qui cum inun-

Confirmationem electi pertinere ad Romanum pontificem. Pontificia consecratione tribuitura & nomen imperij. Electores imperij accepisse auctoritatem suam, non a senatu populoque Romano, sed a solo pontifice.

Casus & historia. Per venerabilem, de electio.

Electoris ius & potestatem eligendi competere a sede apostolica.

gimus,

Recognitio principum imperij, qd ad Ro. pontificem spectet examinatio electi, & eiusdem aut confirmatio aut reprobatio.

gimus, consecramus & coronamus. Est enim regulariter & generaliter D
 obseruatum, ut ad eum examinatio personae pertineat, ad quem imposi-
 tio manus spectat. Nunquid enim, si principes non solum in discordia,
 sed etiam in concordia sacrilegum quemcumque, vel excommunicatum
 in regem, seu etiam haereticum aut paganum eligeret, nos inungere aut
 consecrare hominem eiusmodi deberemus; absit omnino. Obiectioni
 ergo principum respondentem, asserimus, quod legatus noster appro-
 bando regem, & reprobando ducem: nec electoris gessit personam, ut
 potest, qui nec fecit aliquem eligi, nec elegit: nec cognitoris, cum neutri-
 us electionem, quo ad factum eligentium, confirmandam duxerit, aut eti-
 am infirmandam. Exercuit autem denunciatoris officium, quia personam du-
 cis eiusdem indignam, & personam regis denunciantem idoneam, quae ad im-
 perium obtinendum, non tam propter studia eligentium, quam propter me-
 rita personarum: quamuis etiam huius numero vincerent & merito, & ducis E
 electio contemptis electorum plerisque esset celebrata. Subiungens deinde
 multa impedimenta notoria, quae obstabant duci quae minus potuisset
 eligi, videlicet, excommunicationem publicantem, periculum manifestum, &
 persecutionem divulgatam, quam & progenitores eius, & ipse presump-
 sissent exercere in sedem apostolicam, & alias ecclesias. Cum nullum
 impedimentum legitimum in Ottonis personam potuisset obijci. Qua-
 re, inquit, & illum, non ducem reputavit & non minauit regem Romano-
 rum: iussitque illi adherere a regni fidelibus, non obstante iuramento, si quod
 indebitum praestitissent Philippo: ut haec latius est legere in c. Venerabili-
 lem, de electione: quod excerptum est ex hac Innocentij epistola. Quae
 cum vniuersa, quam comprehendit, tragedia, testis est veritatis supra scri-
 pra a nobis historiae, quod videlicet electores imperij a sede apostolica
 ius electionis eiusmodi acceperint. Et quod vniuersa imperij nostri auto-
 ritas ab ecclesia, atque eius capite ac rectore Ro. pontifice plane dependeat.

Iuramenta fidelitatis, quae praestant imperatores electi, esse debita, & praestita ab antiquo etiam priusquam electum esset imperium.

Ex quibus etiam quibus ille facile potest intelligere, iuramenta quae Ro.
 pontifici praestant imperatores electi, tam in sua confirmatione, quam ante &
 post coronationem suam, non fuisse extorta ea, qua ille dicit, fraude & cal-
 liditate pontificum per simplicitatem & substitutionem principum: quoniam po-
 tius iure & merito praestari potuisse & debere, & praestita fuisse ab an-
 tiquo, etiam priusquam electum factum esset imperium. Nam extat in decre-
 tis iuramentum, quod Otto eius nominis primus Joanni XII. ante annos
 circiter sexcentos more maiorum praestitit, LXIII. dist. c. Tibi domino. Et
 quamquam forte eorum forma postea paulo sit facta exactior: nihil tamen con-
 tinet, nisi ad quod ex ipsa natura, ex ipso iure sui imperij obligati sunt.
 Quod tamen in persona Magni Caroli erectum sit ab ipso ecclesiasticae
 hierarchiae praeside, ne aliter ille Petri gladius etiam necessarius ad re-
 gimen ecclesiae, otiosus iaceret, aut deesset ecclesiae, quis non intelligit
 hunc illi subseruire debere, & qui hunc accepit ab ecclesia, eidem adscri-
 ptum fidelitatis debito: Quod cum clarus quidam intelligant, atque eti-
 am

A am obseruent religiosius, quando hoc ipsum, alioqui debitum, etiam iu-
 re iurando confirmatum est, sacramenti religione aliquando magis re-
 tenti in officio, quam ex ipso officij debito: hinc introductus est mos ille pre-
 standorum superioribus iuramentorum fidelitatis a subditis: sine qui-
 bus tamen eque subditi ad obedientiam & fidem adstricti sunt suis superioribus.

Itaque cum inter Henricum septimum imperatorem, & Robertum Si-
 ciliae regem excitata graui discordia, Clemens quintus, ut pastor Chri-
 stianae ecclesiae sui memor officij, inter eius membra pacem compone-
 re cuperet, scripsisset ea propter ad utrumque, quod cum essent Roma-
 nae ecclesiae specialissimi filij, sibi iuramento fidelitatis & alias multi-
 pliciter adstricti, & propterea sua arma, non in mutua perniciem, sed
 in communis matris defensionem deberent conuertere. Idem Henricus
 pestilentibus quorundam adulationibus sibi ereptus, velut immemor

B omnium iuramentorum quae praestiterat, id indigne admodum tulit,
 de fidelitatis iuramento in literis mentionem fieri. Et quasi ad magnam
 hoc derogationem dignitatis suae pertinuisset, accitis publicis tabellio-
 nibus, nullo se iuramento fidelitatis ulli adstrictum publice protestatus
 est. Petens ad futurae rei memoriam, actis & instrumentis publicis eandem
 suam praestationem contestata relinqui posteris. Cui pesti ne latius, atque
 etiam ad successores serperet, in Viennensi vniuersali concilio (cui idem
 Clemens praesuit) conueniens adhibitum est antidotum, edita illa Cle-
 mentina, quae sub titulo de iure iurando legitur. Cuius hoc est initium:

Romani principes, orthodoxae fidei professores, sacrosanctam Ro-
 manam ecclesiam (cuius caput est Christus redemptor noster) ac Ro-
 manum pontificem, eiusdem redemptoris vicarium, seruiore fidei, & cla-
 rae deuotionis promptitudine venerantes, eidem Romano pontifici, a
 C quo approbationem personae ad imperialis celsitudinis apicem assu-
 mendae, nec non unctionem, consecrationem, & imperij coronam acci-
 piunt, sua submittere capita non reputarunt indignum, sedque illi, & eidem
 ecclesiae (quae a Graecis imperium transtulit in Germanos, & a qua ad
 certos eorum principes, ius & potestas eligendi regem, in imperatorem
 postmodum promouendum peruenit) adstringere vinculo iuramen-
 ti. Prout, tam mos obseruationis antiquae temporibus nouissimis re-
 nouatae, quam forma iuramenti huiusmodi sacris inserta canonibus mani-
 festant. Subiungens deinceps, post explicatam continuo de Henrico hi-
 storiā, quae idem iuramenta more maiorum praestiterat Romano
 pontifici & ecclesiae. In primis affirmat eum in confirmatione electio-
 nis suae praestitisse eius tenoris iuramentum, quod etiam ab illo ma-
 gno Ottone, ante sexcentos circiter annos praestitum in sacris canoni-
 bus legitur. Deinde, cum Romae coronandus esset imperiali diadema-
 te, aliud non multum absimile, quod in libro pontificali Romano con-
 tinetur praestandum pontifici per imperatorem coronationis suae tem-
 pore, tenoris huiusmodi:

Causa & hi-
 storia, unde
 pendet
 Clementina
 vnica de iure
 iurando.

Clementina
 ipsa.

Tria iura-
 menta, quae
 praestantur
 ab impera-
 toribus.
 Primum in
 confirmatione
 ne electio sit.
 Secundum
 ante coronam
 nat Romae
 imperiali
 diademate.

Ego N. Romanorum rex, annuente domino futurus imperator, pro-
mitto, spōdeo, & polliceor atq; iuro coram deo & beato Petro, me de
cetero protectorem, procuratorem, & defensorem fore summi ponti-
ficis, & huius sanctae Romanae ecclesiae in omnibus necessitatibus & va-
tilitatibus suis, custodiēdo & cōseruando possessiones, honores & iu-
ra eius, quātum diuino suffultus adiutorio fuero, secundū scire & posse
meum, recta et pura fide. Sic me deus adiuuet, &c. Præter hæc, etiam ter-
tium, prius q̄ ingrederetur Italiam. Quod videlicet Romanam ecclesi-
am, et fidē catholicam pura fide totisq; viribus cōseruaret reuerēter ac
defenderet. Oē hærēsim, schisma et hærēticos q̄slibet, fautores et re-
ceptatores, et defensores ipsorū exterminaret, p̄ posse, nec vnq̄ cum Sa-
raceno, pagano, schismatico, seu alio quo modolibet communiōem ca-
tholicae ecclesiae non habente, aut cum alio quouis ecclesiae inimico aut
rebelli, seu eidem manifeste suspecto, vnionem quamlibet aut confœ-
derationem iniret, affinitatem contraheret. Sed tam Romanorum pon-
tificum p̄sonas, q̄ honorē & statū manuteneret, & defenderet, & cōser-
uaret cōtra omnes hoīes, cuiuscunq; existerēt præeminētia, dignitatis
vel status. Vtq; ditiōem Ro. ecclesiae, quam ex legitima imperatorum,
regum & principum donatione obtineret, cōseruaret ac tueretur.

Hæc, in quā sunt illa iuramenta, quæ dicta Clementina asserit ab Hen-
rico more maiorum præstita fuisse Romano pontifici & ecclesie. Quā-
līa & ante illum annis plus quadringentis, & post annis ducentis conti-
nuo ob omnibus constat præstita fuisse. Quæ ille Marsilius dicit, nec si-
ne periurio præstari, nec præstita posse obseruari. In quibus, quid est
obsecro, quod nunc quisquam aut cauillari aut calūniari possit? Nam
ecce non fuissent debita ab initio, quanquam nihil nisi Christiani impe-
ratoris, præsertim quales nostri sunt, quorum omnis ab ecclesia depen-
det autoritas, merum officium contineant, tanti tamē temporis præscri-
ptione, absq; vlla controuersia transissent in debitum.

Cum autem illam Clementinam audis, nolo imaginēris, audire te v-
nius hominis Romani pontificis in suam ipsius causam sententiā: sed
cogita audire te testimonium, assertionem & sententiā Viennē. vni-
uersalis concilij, in quod ex vniuersa Christi ecclesia conuenerunt plus
q̄ trecenti episcopi. Qui suæ subscriptionis chirographo confirmarūt
veritatem facti, aut narratæ in eadem historiae. Et catholicae ecclesie de
Romana ecclesia, atq; eius pontifice, vt is agat in ecclesia Christi vicari-
um, testificantur sententiā.

Ex quibus omnibus est clarissimum, nihil præter autoritatem & of-
ficium suum egisse Innocentium quartum. Qui Fredericum II. iam diu
infordeſcētē in ecclesiasticis cēsuris, q̄bus a suis prædecessoribus in-
nodatus fuerat, tam ob crimē manifesti periurij, quod cōtra proprium
iuramentum & in cōfirmatione sua & in coronatiōe præstitū, interneciali
semp̄ odio p̄secutus fuerat Christi ecclesiam & sedē apostolicā, quā ex
debito

Tertiu, pri-
us q̄ ingre-
diat̄ Italia.

Dicta Cle-
mentinā fu-
isse assertio-
nē & sentē-
tiā vniuer-
salis concilij
Viennē.

Innocentiū
quartū ni-
hil egisse
præter suū
officiū, qd
Fredericū
II. dānauit
& priuauit
imperio.

A debito officij & iuramenti vinculo, honorare, defendere ac tueri debue-
rat, q̄ etiam ob notorium toti orbi crimen sacrilegij: quod ex venienti-
bus ad vniuersale concilium per Gregorium IX. apud Lateranū indi-
ctum, ex vniuerso orbe Christiano prælatis & episcopis, quotquot po-
terat interceptos plurimos, etiā aliquot Ro. ecclesiae cardinales, sine vl-
la ecclesiastica dignitatis reuerētia, velut vilissima mācipia, annis plus
q̄nq; crudelissimis mæccrarat carceribus, multosq; extinxerat. Quod,
inquam, hunc contemptorem ecclesiasticarum censurarum & ob hoc
ipsum graui etiā laborantē suspicione hærēsis, in Lugdunē. vniuersa-
li concilio, damnationis sententiā perculit, hoc verborum tenore:

Nos itaq; super præmissis & q̄ pluribus alijs eius nephandis excessi-
bus, cum fratribus nostris & sancto cōcilio deliberatione præhabita di-
ligētī, cum Iesu Christi vices, licet immeriti, teneamus in terris, nobisq;
in B. Petri p̄sona sit dictum: Quo deunq; ligaueris super terrā, erit liga-
tum & in ecclis, memoratum principem, q̄ se imperio & regnis omīq;
honore & dignitate reddidit indignū, quicq; p̄pter suas iniquitates a deo,
ne regnet vel imperet, est abiectus, suis ligati peccatis & abiectū, omīq;
honore & dignitate priuatum a dno, ostendimus, denūciamus, & nihilo
minus sententiando priuamus. Omnes qui ei iuramento fidelitatis
tenentur adstricti, a iuramento huiusmodi perpetuo absoluentes. Auto-
ritate apostolica firmiter inhibendo; ne quisq; de cetero sibi tanq̄ re-
gi vel imperatori pareat aut intēdat. Decernēdo quoslibet, q̄ ei deinceps
velut imperatori vel regi cōsiliū vel auxiliū præstiterint, seu fauorē
rem, ipso facto excommunicatiōis sententiæ subiacere. Illi aut, ad q̄s in
eodem imperio imperatoris spectat electio, eligāt libere successorē.
Hæc ille Innocētius, nō in conclauī, aut priuato subre cardinaliū cōsilio
& subscriptione prædicta in Fredericū & dictata & placata sententiā est.

Quin & electores imperij nihil præter autoritatē & officium suum
egisse Romanum pontificē in depositione Frederici, re ipsa contestan-
tes, cōnuententesq; ad eius mandatum Francordiae illi successorē ele-
gerunt Henricum Turingiae Lantgrauium in regem Romanorum.
Sic & superius in Hērici quarti historia audisti voces aduersus eum
totius imperij, cui iam videbatur intolerabilis: Tamen si, inquit, obie-
cta illi crimina luce clariora sint, se tamen legibus cum eo velle agere, &
rem integrā Romani pontificis cognitioni referuare, vt in totius re-
gni celeberrimo conuentu ipse cognitor causæ sedeat, ipse suo iudicio
vel absoluat, vel addicat accusatū. Hæc vna vox fuit, vna sententiā &
electorum & procerum totius imperij omniū, qui iam dudum con-
uenerant certo firmoq; conuenio (quemadmodum etiam legatis Hērici
respondisse testantur etiam Germani, qui rebus ipsis intererant scripto-
res fidelissimi: & præsertim Saxo quidam Haluerstadiē. monachus,
tamē si nomē suū non adscribat ad declinandā vitatis inuidiā, qui Hen-

Damnatio-
nis senten-
tia.

Electores
imperij re-
cognoscen-
tes autoritā-
tē pontificis,
Frederico
successorē
delegerūt.
Nota reco-
gnitionem
principū to-
tius impe-
rij in histo-
ria & causa
Henrici
quarti.

rici illam historiã diligentissime simul & eleganter exequutus est) Hæc **D**
inquam vna vox fuit, vnaq; sententiã totius imperij procerum, qui ad
hoc conuenerant, vt absq; vlla dilatione illi successorem eligeret, sibiq;
virum prouideret, qui, inquit, præcedat nos, & præliet bellum domi
ni, ad expugnandam & destruendam omnem cuiuscunq; hominis altitu
dinem, eleuantem & extollentem se aduersus iustitiam & veritatem dei,
& sanctæ Romanæ ecclesiæ autoritatem. Hoc ipso, exprimetes verum
Romani imperatoris officium, a quo ille aberat bis per omnia. Atta
men ad saniora consilia reuersi, & rem vniuersam perpendentes matu
rius, ne inconsultæ & præcipitis seditionis subditorum aduersus suos
principes perniciosum exemplum transmitterent ad posteros, ne etiam
temere quid egisse argui possent a Romano pontifice, ecclesiasticæ hi
erarchiæ præside, cuius iudicio subesse imperatorem, & imperium in
tellexerunt et cõfessi sunt, ad eius cognitionem et iudicium rem vniuersam **E**
remiserunt, vt eo cognitore et iudice vel retineret, vel amitteret impium.

Quare cum tempore Gregorij decimi aliquot annis sub schismate la
borasset imperium (nam proximis comitijs in duo se scindebant ele
ctorum suffragia, pars Richardum Cornubiæ comitem, pars Alphon
sum Castellæ principem elegerat) atq; eam ob rem per duorum contenti
onem, quorum neuter ante fuerat membrum impij, in annos fere XVII.
procuratum esset interregnum, idem Gregorius mandauit principibus
electoribus, ecclesiasticis quidem sub pœna priuationis officij, secula
ribus autem sub pœna excommunicationis, vt sine cunctatione se resolu
rent, & aduocatum ac defensorem eligeret ecclesiæ: alioqui ipse eorum
suppleturus negligentiam, sua hoc ipsum autoritate facturum esset & of
ficio. Ad cuius mandatum & requisitionem statim conuenientes Fran
fordiã post triduanum tractatum vnanimi consensu in regem Roma
norum elegerunt Rudolphum comitem de Habsburg, quamuis absen
tem, virum prudentem & strenuum. Cuius electionem idem Gregori
us confirmauit in Lugdunensi vniuersali concilio.

Ad eundem modum, cum post mortem & miserabilem cœdem Alber
ti Romanorum regis, inter electores imperij magna esset sup designan
do successore discordia, & Philippus Gallorum rex intolerandæ sup
biae ad eam occasionem attentus speraret a Clemente V. tunc Auinio
ni agente extorqueri posse, vt ab ipso nominaretur impator, cõmunica
toq; cum fratre Carolo Valesio, & paucis iuratissimis consiliarijs consi
lio, placuisset illum, tanq; pro alijs quæ diuulgabantur negocijs, comita
tum stipatumque velut honoris causa ingenti turba militum proficisci
ci ad pontificem, quibus vel extorquere potuisset quod ambiebat, si im
petrare non posset aliter, dei nutu delato ad pontificem regis consilio, q̄
uis secretissimo, dum ille esset in apparatu ad iter, prudenti consilio cele
ritateq; perueniens p̄tiffex, qui regis abominabatur surperbiam, inscijs
etiam cardinalibus, nisi vnico Ostiensi, quo res tecta maneret, diligētissi
me

A me mittit ad electores impij, vt sub pœna deuolutionis imperij ad Gal
los absq; vlla mora procedant ad electionem noui imperatoris. Eisdem
simul nominans & commedans Henricum comitem Lucenburgum,
virum magnanimum & industrium, cuius per dictum Ostiensem ha
buerat noticiam. Nec morati electores, intra dies octo postquam appli
casset pontificis nuncius, summa diligentia congregati, eundem Henri
cum concordibus elegerunt suffragijs, qui septimus fuit eius nominis.
Celebrataq; electione, eadem diligentia & celeritate curabatur publica
ri per Galliam, & in curia Romani pontificis, quo sic Galli apparatus
& studia auerterent. Qui iam magno sumptu, præparato ad iter fra
tre, preciosissimisq; muneribus, quibus & pontificem, & patres capta
re parabat, cum se delusum, & spe sua frustratum cerneret, in pontifi
cem vehementer excanduit. At Clemens venientibus pro confirmati
Bone electi duce Bauariæ regis cognato, & Guidone comite Namurcensi,
eundem confirmauit. Quo post ingrediente Italiam, ad pontificis man
datum omnes illi obedientiam præstitere.

Libet etiam Ludouici Bauari hic adscribere tragediam, cui & iste
aduersus quem agimus Patauinus Marsilius, & ille Ockam pseudothe
ologi aduersus ecclesiasticam autoritatem, in ipsiusmet perniciem in
centores, assentatoresq; fuere.

Itaq; post mortem Henrici VII. p̄fati, cū rursus electores nõ cõuenirent
suffragia, pars Ludouicum Bauarum, pars Fredericum Austriæ ducem elegit.
Per q̄s factis in regno schismate cū Ioannes XXII. Bauarum cõfirmare recu
sasset, eo q̄ iã ante confirmationem sibi vsurpasset pleraq; electi nondum
legitime cõfirmati potestatem excederent, eadem cõmisso inter cõpetitores
prælio, Ludouicus armis superior, neglecta autoritate sedis apostolicæ,
nõ solū p̄ Germaniã, sed etiã p̄ Italiã, velut suo iure coepit administrare
Cimpium cõtra antiquis institutum & obseruatū morē legitimum. Qua de
causa, instantibus præsertim Lupoldo Frederici fratre, & Carolo rege
Franciæ, pontifex in Ludouicum citatū solēniter, vt vel satisfacere, vel se
expurgaret de excessu notorio cõmisso in cõtemptum autoritatis eccle
siasticæ, vnde sua depēdebat aut depēdere debebat autoritas, præfixo si
bi trium mensium canonicæ monitionis termino, nõ cõparentem, nec
satisfactionem offerentem, nec legitime se purgantē, excommunicationis tan
dem sententiam tulit. Cuius crescente animositate & cõtumacia (siqui
dem Romam contendens, & sine pontificis autoritate se illie conari fa
ciens, etiam minoritam quendam, Petrum de Corbaria, Nicolai V. sibi
indito noie, antiparam illi constituerat & in B. Petri sede collocauerat)
idē Ioannes processus & cēsuras ecclesiasticas aduersum illum & sibi ad
hærentes aggrauauit. Vnde magna per imperium confusio subsecuta
est, quibusdam processus illos & censuras districte obseruantibus, alijs
contra persuasis a Ludouici sectatoribus, eosdem contemnentibus vt
nullos & inualidos. Cuius rei gratia, idem Ludouicus, in generali prin
FF iij cipum

Ad mandata
Clementis
V. denū
ciantis sub
pœna deuo
lutionis, vt
sine mora
ad electio
nem proce
derent, ele
ctores con
tinuo elegi
sse Henricū
septimum.

Ludouici
Bauari tra
gedia expli
catur.

Ludouici
lectionem in
discordia re
cusauit con
firmare Io
hannes XXII.

Ludouici
excommuni
cat Ioannes
XXII. &
crecente cõ
tumacia ad
uersus eun
dem ecclesi
asticas cen
suras aggra
uat.

Ludouicus
sub imperi

Ad manda
ta Grego
rij X. denū
ciantis ele
ctoribus, nō
si conueni
ret, se prou
idurum im
perio, sta
tim conue
nisse cõsue
nt.

ali diploma-
mate ratio-
nes edidit,
quibus ha-
bitos contra
se procel-
sus nullos
afferuit.

Ludouici
rationes nec
sue ipsius
conscientie
satisfecisse.

Ludouicus
a Clemēte
VI. damna-
tur vt schis-
maticus &
hæreticus,
ac priuatur
imperio.
Causæ dila-
tationis Lu-
douici.

Clemēs et
iam Mogō-
tinū archi-
episcopum
exuit digni-
tate, quod
Ludouico
adesset.

cupum conuentu Francfordiæ, de consilio quorundam, qui sibi loque-
bātur ad sua desideria, pseudomonachorum & Theologorum, respon-
siones quasdam aduersus eosdem edidit, & sub bulla imperiali per vni-
uersum imperium publicari curauit, quibus illos vniuersos fuisse atq;
esse nullos & inualidos, & proinde negligendos omnibus persuadere
conatus est. Quas post subiiciemus, vt excutiamus quid solidæ verita-
tis intus habeant, ne quis forte in eas incautus incidēs pro vero ample-
ctatur verisimile. Nam hic historiæ contextus prosequēdus est. Quod
enim nec suæ ipsius cōscientiæ, nec alijs quibus mens erat sanior, & ma-
ior cura offensiæ religionis q̄ principis, satisfecerint, ipse idē in primis
de se restatus est, qui sub Benedicto duodecimo, successore Ioannis, &
sub eius quoque successore Clemente sexto pro absolutione a censuris
istiusmodi laborauit plurimum, sed cum non offerretur conueniens sa-
tisfactio, eandem impetrare non potuit. Deinde, quoniam cēsura illæ
in plurimis locis imperij, vsq; post mortem Ludouici, & obtentam re-
laxationem earundem a sede apostolica, districtissime obseruatae sunt.

Clemens vero q̄ Benedictus in Ludouicum vehemētor, publice in
die cenæ domini coram infinita hominum multitudine omnes Ioan-
nis in illum processus & censuras confirmauit & renouauit. Ipsumque
& schismaticum & hæreticum declarauit, omniq; autoritate & hono-
re imperiali priuatum denunciāuit, & sententia litera priuauit. Suæ vero
huius declarationis & sententiæ has præcipue causas adiūxit. Primum,
quod affirmaret Ioannis vigesimi secundī definitionem de paupertate
Christi & apostolorum esse hæreticam, & iurasset se credere contra-
rium. Deinde, quod assereret ad imperatoris autoritatem pertinere, in-
stituere papam & destituere. Adhuc, quod citatus super hæresi, & pro-
pter contumaciā excommunicatus in cēsuris annis plus
decem. Item, quod Ioannem de Landemo hæresiarcham domi suæ fo-
uerit. Quod præsumpserit cōstituere episcopos. Quod ecclesiasticum
interdictum violarit, & eos q̄ violare noluisent, suis sacerdotijs expu-
lerit. Quod disiunxerit matrimonia solemnizata in facie ecclesiæ, & con-
iunxerit alios in gradibus prohibitis. Postremo, quod idolum in eccle-
sia dei constituerit, illum videlicet antiparam, Petrum de Corbaria, & le-
gitimum papam de facto conatus sit deponere. Hæc, inquam, causæ con-
demnationis & depositionis Ludouici fuere. Quo tempore etiam Hen-
ricū Vremberg, archiepiscopū Mogontinū, priuauit episcopatu suo,
q̄ vna cū Ludouico execrato, execratus & ipse, longo tēpore in fordue-
rat in cēsuris ecclesiasticis, & nihilo minus eis dē irretitus ministrauerat.

Post damnationem autem & priuationis sententiam prolatam in
Ludouicū, Clemēs electores imperij monuit et requisiiuit, vt alium im-
peratorem deligerent, virum orthodoxum, et imperio idoneum, ne di-
utius aduocato et defensore careret ecclesia, alioqui ipse suppleturus es-
set eorum defectum et negligentiam.

Ad

A Ad cuius mandatum conuenientes in Rens quinque ex electori-
bus, Mogontinus, Colonien. & Treueren. archiepiscopi, dux Sax-
oniæ Rudolphus, & Ioannes rex Boemiæ (nam reliqui duo Branden-
burgen. & Palatinus Ludouico adhæserant) secundum apostolicæ se-
dis sententiam decernentes vacare imperium, elegerunt Carolum quar-
tum, Marchionem Morauia. Cuius electione confirmata a pontifice,
idem obtinuit imperium, imperauitque annis triginta vno. Et hic exi-
tus fuit illi tragedia.

Audisti itaq; lector Christiane, non solū ex forma hierarchie quam
Christus in hoc suo regno instituit, omnes qui in eius ouili continen-
tur, illius autoritati necessario subesse, cui ipse oues suas vniuersas pas-
cendas regendasq; commisit: sed etiam ita factum diuina ordinatione
& prouidentia, vt iam plane vniuersum quod nunc est imperium, con-
stitutum sit autoritate ecclesiasticæ hierarchie capitis, & vniuersa eius
autoritas ab illius autoritate prorsus dependeat. Idq; recognoscen-
tibus & imperio & imperatoribus, a primo Carolo ad præsentem vsq;
eius nominis quintū. Et quamuis interciderint nonnunquam irreligi-
osi quidam & impij, qui maluisent funesto illi Iulio, q̄ sancto religiosi-
simoq; Carolo succedere: & vi, fraude & parricidio vsurpare domina-
tionem tyrannicam, q̄ ab ecclesia recognoscere legitimum imperium:
vicisse tamen semper autoritatem ecclesiasticā, & sibi subiecisse om̄em
aduersus se efferentem altitudinem.

Quaquam autem de imperio, quod specialius dependet ab ecclesia,
vt pote ab eadem erectum constitutumq; in persona Magni Caroli, hæ-
ctenus præcipue demonstrauerimus, vt eius autoritas subdit autoritati
ecclesiasticæ: æque tamen de omni ciuili, quæ in ecclesia est, potestate
& magistratu, quocunq; tandem nomine censeatur, verum est vt sub-
dit & moderari debeat ab autoritate ecclesiastica. Gens enim, inquit ille,
et regnum, quod non seruerit tibi, peribit. Ad omnes æque pertinet,
quicunq; in Christi ouili cōtinentur, reges, principes, magistratus, quod
Gregorius ille Nazianzenus ad Cōstantinopolitanos imperatores scri-
bit: Suscipitis ne, inquit, libertatem verbi? Libenter accipitis, quod
lex Chri, sacerdotali vos potestati subijcit, atq; istis tribunalibus sub-
dit. Dedit enim & nobis potestatem, dedit et principatum, multo præ-
stantiorem principatibus vestris. Aut nunquid iustum vobis videtur,
si cedat spiritus carni? si a terrenis cœlestia superentur? et si diuinis præ-
ferantur humana? Quod ipsum, illustrati iam lumine fidei, non solum
intellexerunt reges et principes, fascisque suos, sua scepra, et vniuersam
prorsus suam autoritatem, ecclesiasticæ autoritati subesse recognoue-
runt. Quin potius, quo hanc subiectionem, omnes magis intelligerent
debitam et necessariam secundum illud Esaiæ vaticinium, diuina ordi-
nante prouidentia, vniuersi suam autoritatē recipere ab ecclesia eiusq;
autoritate re ipsa professi sunt.

Ad manda-
tum Clemē-
tis electo-
res Ludouic-
co successore
re deligunt
Carolum
quartum.

Cōclusio ex
historia sue
cedenti sibi
bi imparo-
rū a Carolo
primo ad
quintum.

Oem cluū
in ecclesia
autoritatē
subesse au-
toritati ec-
clesiasticæ,
& ab eadē
moderari
debere.
Gregorius
Nazianze-
nus.

FF iij Sic

Sic florentissimi Galliarū regni scepra & titulos (cum in Hilderico **D** eatenus rege, ignauo & focrde deficeret illa ex gentilitate tracta & deducta successio). Pipinus a Zacharia ecclesiasticā hierarchiā capite, pro se suisq; successoribus accepit, sacra vnctione, apostolica auctoritate sibi impēsa a sancto Bonifacio Mogontino archiepiscopo & martyre. A q̄ in hodiernū vsq; diem, omēs ordine sibi succedentes reges, quo hoc ipsum contestent, & perpetuo in memoria habeant, non solum ecclesiasticā auctoritati se subijci, sed etiam ab eadem accepisse se illā suam dignitatem & auctoritatem regiā, ecclesiastica consecratione & inunctione eandem velut legitimo ritu susceperunt. Eandem formam, idemq; exemplum (diuinā nimirum prouidentia & dispensationis munere) omēs Christiani orbis reges secuti, fasces suos vltro submiserunt ecclesiae, re ipsa hoc cōstantes, quod non nisi ecclesiastica inunctione & consecratione, legitimam auctoritatem se fateantur recipere.

E Quod ipsum tamen non satis habentes quidā Anglorū reges Christianissimi, insuper & regnum suū vestigale & tributariū fecerunt Romanā ecclesiae, ac deinceps etiam iura regni specialiter recognouerunt a Romano pontifice. Cuius initium fuit sub beato Leone eius nominis quarto, ad quem Adulphus, quem alij Andulphum aut Adulphum appellāt, Egbruti successor, post deo dicatas totius regni prouentuum integras decimas, cū Alfredo filio Romam profectus, duorum denariorum tributum in singulas domos regni sui, beato Petro & sedi apostolicā constituit. Id quod annis circiter septingentis, apostolicā sedis quæstoribus eo missis, liberaliter semper persolutum est.

F Ad hæc, cū beatissimus Thomas Cantuariē. archiepiscopus, iussu aut studio Hērici regis Angliæ (cum quo grauissima illi discordia intercesserat) trucidatus crederetur. Illeq; sui expurgādi causa misisset ratores suos ad Alexandrum tertium tunc pontificem, q̄ ob capitales quas cum eodē exercuisset inimicitias, non facile illum absoluit a suspiciōe atrocissimi criminis, duos de latere suo destinavit in Angliam, qui rei veritatem perscrutarentur diligentius, & secundum modum culpæ, regi imponerent condignam pœnitentiā. Quibus aduentantibus, idem omisso bello Hibernico, quo erat implicitus, honoris causa occurrit in Nortmannia. Req; discussa ad hoc ventum est, vt cū de facto satis constare nō posset, iureiurādo interposito se rex purgauerit. Quia tamē et si in necem viri sanctiss. non conuinceretur fuisse machinatus, sua quam cum viuente exercuerat similitudo & odio, occasionem mortis eius præbuisse indubitatum videbatur: pœnitentiæ & satisfactionis noīe, vt laborātibus nostris in Syria certo electorum militum numero, anno integro succurreret, illi inunctum est. Ad hæc, ecclesiasticam libertatem, cuius occasione inter ipsum & virū sanctiss. orta fuerit dissensio, in regno suo tueret diligēter, & appellatiōibus ad sedē apostolicā interpositis nō aduersaret. Quibus iureiurādo cōfirmatis, regni Anglici titulum, quo

A quo alioqui ob atrocissimam in episcopum, & ecclesiam iniuriam, iure merito priuandus videbatur, in se atq; hæredes suos confirmari meruit. Hac tñ ratiōe cōpensata ecclesiae irrogata iniuria, vt nemo deinceps rex Angliæ haberet, q̄ a Ro. pontifice non esset rex appellatus. A q̄ tēpore oēs Angliæ reges iura regni sui velut in feudū agnouisse legunt a Ro. pontificibus. Acta aut sunt illa anno septuagesimo quarto supra millesimū centesimū, vt testant Blondus, Pius, Tubingen. & scriptores alij.

B Quare, quod commemorant historiæ, Ioānem Angliæ regem, cum Philippi Gallorum regis reueretur potentiam, a quo altero bello superatus fuerat, confugisse ad gratiam Ro. pontificis Innocentij tertij, deoq; & B. Petro & Paulo apostolis sanctaq; Romanæ ecclesiae, Angliæ pariter & Hiberniæ regnum libere obtulisse & concessisse cum omnibus suis iuribus, & p̄ eisdem regnis eidem Innocentio homagium fecisse, vt videlicet reges Angliæ eadem de cætero in feudum tenerent ab ecclesia. Et pro omni seruitio eorundē regnorū, centum marcas auri quorannis penderet, idq; diu postea fuisse obseruatum: hoc inquam intelligendum est, non tam primo factum aut inchoatum fuisse ab illo Ioanne, q̄ longe ante factum ab Henrico, nouis tunc conditionibus, & certo canone constituto renouatum fuisse & confirmatum.

C Vides itaq; lector Christiane, iam dudū impleri cœpisse illud Esaiæ vaticinium: Venient ad te curui filij eorū, qui humiliauerunt te. Et adorabunt vestigia pedum tuorū, qui detrahebāt tibi. Item & illud: Ponam te ex derelicta, humiliata, & odio habita, in superbiam seculorū, & gaudium in generatione & generationem. Et: Sugēs lac gentium, ac mamilla regum lactaberis. Vides nihil q̄ merissimam & catholicam v̄itatem continere illam definitionem Bonifacij, cui execrandus iste, vt notoriæ, falsæ & hæreticæ adeo putulanter & impotenter insultat: quæ ponitur inter Extrauagant. sub tit. de maio. & obe. hoc verborum tenore. Libet enim cum ea hunc sermonem claudere:

Vnam sanctam ecclesiam catholicam, & ipsam apostolicam vrgente fide credere cogimur & tenere, nosq; hanc firmiter credimus, & simpliciter confitemur, extra quā nec salus est, nec remissio peccatorū, sponso in canticis proclamāte: Vna est columba mea, perfecta mea, vna est matri suæ, electa genitrici suæ, quæ vnum corpus mysticum repræsentat, cuius caput Christus, Christi v̄o deus. In qua ē vnus dñs, vna fides, vnū baptisma, vna nēpe fuit diluuij tempore arca Noe vnam ecclesiam præfigurans, quæ in vno cubito consummata, vnum (Noe videlicet) gubernatorem habuit & rectorem, extra quam omnia existentia super terram legitimis fuisse deleta. Hanc autem veneramur & vnicam, dicente domino in propheta: Erue a framea deus animam meam, & de manu canis vnicam meam. Pro anima enim, id est, pro seipso capite simul orauit & corpore. Quod corpus vnicā, scilicet ecclesiam, noīauit, propter sponso fideiq; sacramētum, & charitatis ecclesiae vnitatē. Hæc est tunica illa

Pipinus a Zacharia Ro. pontifice abrogato Hilderico Gallici regni scepra & titulos pro se & successoribus apostolica auctoritate accepit.

Regnū Angliæ vestigale & tributarium Romanæ ecclesiae.

Regnū Angliæ trāssit ius clientelæ Ro. ecclesiae.

Ioānes rex Angliæ ad uerius Philippū Gallos regem cōfugit ad gratiā Ro. pontificis Innocentij III. & ius clientelæ regni sui eidem recognouit.

Conclusio cū assertiōe definitionis Bonifacij.

Definitio orthodoxa Bonifacij. Vna ecclesia, extra quam nulli salus.

Vnius ecclesiae, vñ caput, vñ gubernator.

illa domini inconsutilis, quæ scissa non fuit, sed sorte peruenit. Igitur ecclesie vnus & vnica, vnum corpus, vnum caput, non duo capita quasi monstrum, Christus videlicet, & Christi vicarius Petrus, Petriq; successor, dicente domino ipsi Petro: Pasce oues meas. Meas, inquit, & generaliter, non singulariter, has aut illas. Per quod commississe sibi intelligitur vniuersas. Siue ergo Græci, siue alij, se dicant Petro eiusq; successoribus non esse commissos; fateantur necesse est, se de omnibus Christi non esse, dicente domino in Ioanne, vnicum esse ouile, & vnicum pastorem. In hac eiusq; potestate dicitur esse gladius, spiritualis videlicet, & temporalem, euangelicis dictis instrumur. Nam dicentibus apostolis: Ecce duo gladij hic, in ecclesia videlicet, cum scilicet loquerentur apostoli, non respondit dominus, nimis esse, sed satis. Certe, qui in Petri potestate temporalem gladium esse negat, male verbum attendit domini proferentis: Conuertere gladium tuum in vaginam. Vterque ergo est in potestate ecclesie; spiritualis scilicet gladius & materialis: sed in quidem pro ecclesia, ille vero ab ecclesia exercendus. Ille sacerdotis, is manuum regum & militum, sed ad iuramentum & patientiam sacerdotis. Oportet autem gladium esse sub gladio, & temporalem auctoritatem spirituali subiici potestati. Nam cum dicat Apostolus: Non est potestas, nisi a deo, quæ autem a deo sunt, ordinata sunt, non essent ordinata, nisi gladius esset sub gladio, & tanquam inferior per alium reduceretur in supremam. Nam secundum beatum Dionysium, lex diuinitatis est, infima per media in: suprema reducit. Non ergo secundum ordinem vniuersi omnia & que immediate, sed infima per media, & inferiora per superiora ad ordinem reducuntur. Spirituales autem & dignitate & nobilitate terrenam quamlibet precellere potestatem oportet tanto clarius noscitur, quanto spiritualia temporalia antecellunt. Quod etiam ex decessu datione, & benedictione, & sanctificatione, ex ipsius quoque potestatis acceptione, ex ipsarum etiam rerum gubernatione, claris oculis intuemur. Nam veritate testante, spiritualis potestas terrenam potestatem instituere habet, & iudicare, si quid deliquerit. Sic de ecclesia, & ecclesiastica potestate verificatur illud Hieremie vaticinium: Ecce constitui te hodie super gentes & regna, & cætera quæ sequuntur. Ergo si deuiat terrena potestas, iudicatur a potestate spirituali: sed si deuiat spiritualis, minor a suo superiori, si vero suprema, a solo deo, non ab homine poterit iudicari. Est autem hæc auctoritas (etsi data sit homini & exercetur per hominem) non humana, sed potius diuina, ore diuino Petro data suisque successoribus, in ipso Christo, quem constitutus fuit petra firmata, dicente domino ipsi Petro: Quodcumque ligaueris super terram, erit ligatum & in caelo, & quodcumque solueris, & cætera. Quicumque igitur huic potestati a deo sic ordinata resistit, dei ordinationi resistit, nisi duo, sicut Manichæus, fingat esse principia: quod falsum & hæreticum iudicamus. Quia testate Moysè, non in principijs,

In ecclesia & rebus eius potestate esse vtriusq; gladium.

Gladium subici gladio, & seculari auctoritate spirituali.

Spiritualis potestate dignitate & nobilitate terrenam longe precellere.

Terrena potestas spirituali subiecta est, et hæc minor maior: suprema vero vnus dei iudicio. Suprema potestas, non humana, sed diuina.

capijs, sed in principio creauit deus caelum & terram. Cōcludens deinde: Porro, inquit, subesse Ro. pontifici omnem humanam creaturam declaramus, dicimus, definimus & pronunciamus oīno esse de necessitate salutis. Hactenus Bonifacij definitio, in qua quid est, quod tu ter execrande merito calumniari possis: Quid, cur ipsam ab initio, & nunc, & semper, dicis esse falsam, erroneam, cunctisque civiliter viuētibus, vt tuis verbis loquar, preiudicialissimam, omnium excogitabilium falsorum: Quid, quod non verum, orthodoxum, catholicum, & omni Christiano ab initio, & nunc & semper certa fide tenendum: Nunquid extra arcam catholice ecclesie cuiquam salus est: Nunquid in eadem existenti & saluari volenti, vt eius quoque gubernatori subit, non est necessarium: Nunquid Petro illius arce & ouilis sui Christus curam gubernationis & regiminis non commisit: Nunquid post Petrum nulla Christo cura suæ fuit ecclesie: Sed satis, ni fallor, superque omni bene ad veritatem affecto, superioribus duobus libris, & hoc ipso non semel, vniuersorum quæ in hac Bonifacij definitione continentur, irrefragabilis veritas demonstrata est. Sed falsam, inquit, demonstrat Clemētis V. qui Bonifacio successit, decretalis epistola, cuius initium est: Meruit charissimi filij, posita inter Extraneas communes, sub titulo de priuilegijs. Per quam cōtestatur & exprimit, dictam Bonifacij definitionem in nullo præiudicare regi aut regno Francie. Cum ergo, nec rex prædictus, nec illius successor aliquis, nec regnicola eius quisq; iuxta dicti Clemētis cōscientiam, & omnium Christianorum scientiam, verè crediderunt, aut credituri sint, sed aperte falsum esse, quod continet supradicta Bonifacij definitio in eo articulo, quo cunctos sibi subiicit principatus & regna. Necessario, inquit, sequitur, quod credere id, non sit de necessitate salutis. Nam si sic, præiudiciale foret vtrique non credenti. Et veluti hic nos teneret medios, & plane vicisset, ita insultat consequenter dicendo, meras infanias videri, decretales eiusmodi, tam Bonifacij, quàm Clementis. Nam si vera est, inquit, definitio Bonifacij, oēs ad sui credulitatem obligat. Sin & vera illa Clementis, non omnes. Nam ab ea credulitate Francorum reges cum suis regnicolis soli eximuntur, atq; ita non tenemur omnes in vnitatem fidei Christo occurrere, contra apostolicam sententiam. Rursum, inquit, Clemens interrogandus est, secundum quem sanum intellectum ex sua fide mereri potuit Francorum rex cum sibi subiectis populis, non obligari credere, quæ credenda sunt de necessitate salutis. Aut igitur ex fide meruerunt infideles, aut hæretici fieri, aut Bonifaciana epistola continet apertum mendacium. Et hic sibi valde placet, argutusque videtur. Quin & ita arguari, nugarique potest: Quis, inquit, scripture locus ceteros reges & populos per rege Gallorum & Gallis, Ro. pontifici magis subiicit? Ego vero hunc dico liuidum detractorem, & manifeste falsarium, tam Bonifacij illius definitionem, quàm Clementis circa eandem declarationem, corrumptentem & falsificantem, seu studio, seu cæcitate, quam incurrit ex odio

Omnium hominum ad salutem necessarium, subesse Roma pontifici.

Causillatio. nes Martij aduersus predictam de finitionem Bonifacij. Ex declaratione Clemētis V. que est inter Extraneas, sub titulo de priuilegijs, Meru.

Causillatio. onū remotio. Falsificatio Martij huius definitionem Bonifacij.

quod declarati-
onem Cle-
mentis cir-
ca eandem.

odio in Christi ecclesiam execrabilis. Non enim continet dicta Bonifa-
cij definitio (quod hic illi falsissime imponit) esse omnibus necessarium
ad salutem, credere omnem humanam creaturam subijci Romano pon-
tifici. Hoc enim falsum est. Nam qui extra ecclesiam sunt, eius autorita-
ti subiecti non sunt (Quid enim ad nos, inquit Apostolus, de his qui fo-
ris sunt iudicare?) Tatum in ouili Christi est illa Petri & successorum
eius autoritas. Sed hoc dicit illa definitio Bonifacij (quod ille intelligere
dissimulat, aut forte non intellexit) omni humanae creaturae esse ad salu-
tem necessarium, ut subit Romano pontifici. Cum alioqui nemo saluetur,
qui illi non subfuerit veluti membrum Christianae ecclesiae, hoc videlicet
significans, ab inundante illo mystico diluuium omnes necessario pe-
rrere, qui extra arcam illam catholicam ecclesiae remanent. Intus vero exi-
stentes necessario subesse gubernatori eiusdem. Quae equidem veriffi-
ma est, & orthodoxa, omni Christiano necessario confitenda sententia. **E**

Declaratio
ne Clemen-
tis in nullo
definitio-
ni Bonifa-
cij esse de-
rogatum.

Aequae falsum imponit Clementi, quasi ille decreuerit regem Fran-
ciae cum sibi subiectis, non teneri credere se esse subiectum Romano pon-
tifici, contra illam definitionem Bonifacij. Sed hoc tantum dixit, quod
noluerit regi atque eius regno per illam definitionem vllum generari
praesudicium, nec quod per eandem, aut rex, aut eius regnicolae, ampli-
us ecclesiae subiecti essent Romanae, quam fuissent antea, aut quicquam in-
nouatum. Quin potius, in eodem prorsus statu habenda omnia post praes-
fatam definitionem, quo ante fuerant, tam quantum ad ecclesiam, quam eti-
am ad regem, regnum & regnicolas praefatos.

Haec verba sunt declarationis praefatae in dicta decretali, Meruit. Ex
quibus clare vides, non dici a Clemente: Regem Franciae cum suis non
subesse Romano pontifici, aut quod illi definitioni Bonifacianae non
teneatur credere. Sed quod per eam definitionem nullum illi voluit ge-
nerari praesudicium, nec magis subijci Romano pontifici, quam ante subie-
ctus fuerat. Quod ipsum, nec volebat, nec intendebat Bonifacius, sed
hoc tantum voluit, ut sua illa definitione omnes, sine dubitatione certo
intelligerent, nulli patere viam salutis, nisi subdito pastori ouilis Chris-
ti, & membro ecclesiastici corporis. Non quidem vigore suae illius
definitionis, sed incommutabili diuinae legis autoritate, cuius sua illa
definitione expressit claram, indubiamque sententiam. Quae etiam a no-
bis superius irrefragabiliter demonstrata est.

Caussis re-
morio.

Quod si dicas, nihil ergo specialis fauoris concedi illa Clementis de-
claratione regibus Franciae praeter ceteris, quod tamen praeseferre vide-
tur illud eius proemium: Meruit charissimi filij nostri Philippi, regis
Francorum illustris, sincerae affectionis ad nos, & ecclesiam Roma-
nam integritas, & progenitorum suorum preclara merita meruerunt,
meruit insuper regnicolarum puritas, ac deuotionis sinceritas, ut tam
regem, quam regnum beneuolo fauore prosequamur. Imo videri illam Cle-
mentis declarationem fuisse plane frustratoriam.

Hoc

Hoc in primis verum est, eandem nihil magis pertinere ad reges
A Francorum, quam ad alios quoslibet, quamuis illius importunitate extor-
ta fuerit. Verum insuper, quod nihil operetur aliud, aut operata fuerit,
quam ut Philippi illius odium implacabile in Bonifacium (a quo excomuni-
catus fuerat) querimoniasque compesceret, ut per quam dicitur, illa Bonifa-
cij definitione, nec sibi, nec regno suo (quemadmodum praetendebat)
vllum praesudicium fieri, aut factum esse, nec per eam magis se subijci Ro-
manae ecclesiae atque eius pontifici, quam ante subiectus fuerat, quam ad hoc
declaratione opus non fuisset. Non exemit illum cum suis regnicolis a
subiectione pontificis & Romanae ecclesiae, quod nec potuisset, cum iu-
re diuino illi necessarium subijciatur, quisquis est membrum ecclesiae, sed
declarat per Bonifacij illam definitionem, non magis subiectos, quam ante
fuerant. Hoc clare significans, non ex vi definitionis, sed ex vi iuris diu-
ni, etiam ante definitionem fuisse subiectum.

B Ludouici Bauari aduersus Ioannis vicesimi secundi contra se habitos proce-
sus, responsiones excusationesque sub bulla imperiali publicatas & editas
explicare & excutere. CAP. XV.

Non est visum, tamen si liberet, praeterire silentio illas imperato-
ris Ludouici Bauari literas, quas sub imperiali sigillo, in gene-
rali principum conuentu apud Francfordiam edidit, aduer-
sus processus Ioannis XXII. (de quibus in capite praecedenti mentionem
fecimus) contra se habitos, & per vniuersum quantum potuit imperia-
um publicari fecit. Ne quis forte in eas incidens (extant enim apud
plurimos) falsum apparentia aliqua veritatis obnubilatum pro vero
recipiat. Orditur autem in hunc modum:

Ludouicus III. dei gratia Romanorum imperator semper Augustus,
vniuersis & singulis regibus Christianorum, ac patriarchis, archiepis-
C copis, episcopis, presbyteris, quocumque honoris praefulgeant culmine,
& ceteris ecclesiarum praelatis, nec non secularibus principibus, du-
cibus, marchionibus, comitibus, baronibus, capitaneis, potestatibus, re-
ctoribus, iudicibus, prouincialibus, ciuitatum, terrarumque Romano im-
perio subiectarum, & ipsorum cuiuslibet, incolis & habitatoribus, ac omnia-
bus & singulis Christianis fidelibus, tam ecclesiasticis, quam secularibus, gratia-
am suam & omne bonum. Fidem catholicam, quam sancta mater ecc-
lesia docet & tenet, firmiter credentes, & fideliter confitentes, & ipsius
ecclesiae doctrinam in sacris canonibus traditam sequi volentes, quibus-
dam allegationibus, impugnationibus & oppositionibus, quae contra
nos, & electionem ac promotionem de nobis factam ad culmen digni-
tatis imperialis, & contra imperialem autoritatem & dignitatem oppo-
nunt, ne simplicium corda possint inficere, duximus in his scriptis respon-
sionumque vim & efficaciam. Nam totius diplomatis tenorem per-
petuum subijcere, & tibi lector foret tadio, nec operae precium.

In primis dicit contra se, & imperialem autoritatem, dignitatem, po-

GG testa-

Quid de-
claratio il-
la sua spe-
ctauerit
Clemens.

Ludouici
literae ad-
uersus pro-
cessus a Io-
hane XXII.
contra se ha-
bitos.

Nō vult imperialē auctoritatē esse a papa, sed electū solius electiōis vigore auctoritatē imperialē habere. Ratiōes gr̄bus id adstruit.

Concludit imperialē auctoritatē immediate esse a deo.

Papae nullā vult auctoritatē cōpetere sup̄ imperatorem aut imperium.

Vult sententiā pōtificis continuisse errorem intolerabilem, q̄ mādauerit subditis imperij, nō obedire ipsi. Itē, q̄ lata post appellatam, & ius imperij allegari, q̄d potestas & auctoritas imperialis sit a papa, quod d̄q̄ electus in regem Romanorū, ex sola electiōe, nec sit, nec dici possit verus imperator, nec anteq̄ inungatur, consecratur & coronetur, imperialem potestatem, & auctoritatem habeat. Quae omnia vult sacris canonibus, iuri & ratiōi obuiare, sicut dicit patere per c. Cum ad verum, & c. Si imperator, nonagesima sexta dist. Quibus dicitur, quod nec imperator iura pontificatus, nec pontifex iura imperij sibi vsurpare debet. Vbi glossa dicit, quod istae potestates sunt distinctae, & quod neutra dependeat ab altera. Imperator enim non habet imperium a papa, sed a solo deo, XCIII. distinctio. c. Legimus, vbi dicit textus, q̄d exercitus facit imperatorem. Et glossa ibi dicit eum verum imperatorem, antequam a papa confirmetur. Ex quibus vult consequens esse, quod papa non habeat vtrunq̄ gladium. Alioqui, inquit, si imperium haberetur a papa, posset etiam in temporalibus ad papam appellari. Quod prohibet Alexander papa, dicens: temporalia habere suam iurisdictionem. De appell. c. Si duobus. Et c. Causam II. Qui filij sint legit. Et ibi glossa facit & textus, in c. Quo iure, VIII. distinct. & c. Nouit. De iudiciis. Ex quibus cōcluditur, quod potestas imperialis est immediate a deo. Et imperator antequam inungatur & coronetur, habeat potestatem imperialem, nec papa habeat in temporalibus plenitudinem potestatis.

Secundo dicit obijci sibi, q̄d electio sua per Ioannem vigesimum secundum reprobata & cassata fuerit, & propterea non potuerit administrare iura imperij: imo quod administratio eiusmodi ad ipsum papam de iure spectauerit. Addens eundem Ioannem per suos processus, bullas, aut literas per mūdum publicasse, q̄d Italiam vniuersam ab imperio & regno Alemaniae separauerit. Insinuando, q̄d papa sit dñs vniuersalis, nō solum in spiritualibus, sed etiam in temporalibus. At cōtra dicit ipse, omnes eiusmodi processus, assertiones, literas & quaecunq̄ circa praedicta gesta sunt, nullos, nulla, nulliusq̄ roboris vel momēti, q̄d papae nullā auctoritatem vult cōpetere super iura imperij per iura praedicta. Et propterea quicquid ab eo in praedictis factum est, velut factū a non suo iudice, nullius fuisse momēti per iura vulgaria. Addit multa verbosissime, aduersus validitatem censurarū contra se fulminataram. Vt q̄d processum sit contra absentem, non citatum legitime. Quod pontifex formam & potestatem sibi a sacris canonibus traditam excefferit. Et nonnulla eiusmodi, quae ad propositam causam nihil faciunt.

Vnum hoc praetereundum non est, q̄d vult sententiam eius intolerabilem in se continuisse errorem, ex eo, q̄d ne ipsi obedirent, mandauerit vniuersis subditis & fidelibus imperij, vt q̄d vult esse cōtra legem dei, quae, vt inferiores suis superioribus obediant, praecipit. Item, quod lata fuerit post appellatiōem legitime ab ipso ad vniuersale conciliū interpositam, praesertim cū pro defensiōe, vt dicit, iuris imperij (q̄d affirmat pendere a iure diuino & fide catholica) cōtra sibi aduersantes, & se, & imperium

rium, fidemq̄ catholicā (quā sancta Romana tenet ecclesia) impugnant appellauerit. Proinde declarat oēs processus eiusmodi, nullius esse roboris vel momēti, atq̄ om̄ibus mādāt sub poena priuationis omnium, quae ab imperio obtinent, eosdem contemnerē. Haec summa est illarū litterarum, quae prorsus indignae sunt imperiali concilio, & vt sub nomine prodirent imperatoris aut imperij, sed concinnatae pseudotheologorum quorundam, aut frigidorum Canonistarū opera, quod ipsa per se phrasis earundem indicat. Quibus vt breuiter respondeamus:

Quod dicit in primis allegari cōtra se, & impialem auctoritatem, potestatem, dignitatem & ius imperij, q̄d a papa sit potestas imperialis & auctoritas, q̄d electus, solius electiōis vigore illā exercere non possit: suo more obiectiōem illā cōgesserunt detractores & adulatores pestilentissimi. Nihil em̄ a pōtifice obiectum est cōtra impialem auctoritatem, dignitatem aut ius imperij. Sed hoc vere dictū & allegatū est, vniuersam hanc auctoritatem imperij dependere ab auctoritate ecclesiastica, quae praecipua est apud Ro. pontificem. Ab illo accepisse Carolū illum primū in hoc imperio, auctoritatem & titulos imperij, nullo iure sibi cōpetentes antea. Ab illo postea designatos septē illos Germaniae p̄ceres, accepisse ab initio auctoritatem eligendi principis, quae nullo alioq̄ iure ad ipsos p̄tinebat praeter ceteris. Sicut aut potuit pontifex ab initio hanc auctoritatem dare Magno Carolo p̄ se & successoribus. Sicut etiā deficiente illa successione Caroli in Ottone III. facere electiōum imperiū, designatis electoribus, & data eisdem eligendi potestate in perpetuum: ita potuit conditionem electo p̄scribere, sub q̄ in illū transferret imperij auctoritas: praesertim cū ea p̄ se sancta, & p̄ dignitate imperij, atq̄ sine auctoritatis imperialis esset prorsus necessaria. Quae est, vt relata electiōe ad discussiōem capitis ecclesiae (a quo est & eligendi illa potestas, vniuersaq̄ imperialis auctoritas) eadem ab illo confirmetur, electusq̄ eius cōsecratione & coronatione dignitatem accipiat imperij. Cuius quia praecipue interest, vt & fidelem & fortem aduocatum, propugnatoremq̄ habeat ecclesia, q̄ eadem cum res & necessitas exigit, possit armis protegere, hoc officij primum commisit Magno Carolo, & deinde vniuersis eius successoribus.

Quod vero dicit, haec sacris canonibus, iuri & rationi contraria: e contra, & diuino iuri, & sacris canonibus, atq̄ omni rectae rationi dico esse consona: quemadmodum superius a nobis luce clarius demonstratum est. Nec quicquam his aduersantur citati per illum canonem, vt c. Cum ad verum, & c. Si imperator. XCVI. distinct.

In primis hoc scias oportet, contextū c. Cū ad verum, partem esse epistolae Nicolai pōtificis ad Michaelem Cōstantinopolitanum imperatorem: q̄ vna cū sceleratis quibusdā secū cōsentientibus episcopis, interesse, atque adeo p̄sidere praesumpserat iudicio iniustissimae dānationis Ignacij, electiōisq̄ e sua sede Cōstantinopolitana, vt Photiū p̄moueret, autore subsecuti grauissimi schismatis. Huius vt praesumptiōem redargue-

lacionē interpositam ad vniuersale conciliū. Declarat ergo oēs processus contra se habitos nullius roboris & momenti, & c.

Apologia auctoritatis pontificiae aduersus p̄dictas calumnias. Assertio obiectiōis primae, videlicet q̄ vniuersa imperialis, quae nunc ē auctoritas, dependeat ab auctoritate Romani pontificis.

Praedicta iuri diuino, sacris canonibus & rectae rationi esse consona, non contraria. Ad ratiōes inductas ex sacris canonibus. Explicatur germana sententia c. Cum ad verum.

ret, ita scribit: Quod quando ad verum ventum est, hoc est, iam sub luce veritatis euangelicæ, nec imperatorem arripere iura pontificatus, nec pontificem vsurpare sibi nomen debere imperij, innuens ab ethnicis quidem imperatoribus Christum & veritatem ignorantibus, non est etiam & dignitatem pontificiam vsurpatam fuisse: sicut cruentus ille Iulius, nec imperatoris, nec perpetui dictatoris contentus fuit nomine & honore, nisi esset & pontifex maximus, sed prophano illo pontificatu, qui erat apud ethnicos. At postquam ad verum ventum est, ita non decere. Quandoquidem Christus, proprijs actibus, & dignitatibus distinctis, officia potestatis vtriusque discreuisset, atque ita disposuisset, ut mutua opera indigerent. Quæ videmus ita vera esse, ut Nicolaus ille scribit (tamen si sano intellectu in quibusdam opus habeant) nihil prorsus nostræ aduersantur sententiæ. Sint sane institutæ a Christo dignitates vtræque, habeant officia discreta, & actus proprios, nunquid propterea vna alteri non suberit? vna regi, gubernarique non debet alterius arbitrio, aut imperio? Nunquid in animantis corpore distincta membra non sunt, manus, pedes & caput? nunquid non habent officia discreta & actus proprios? nunquid propterea in suo officio, in suis actibus, illa non dependent a capite? nunquid non eius mouentur arbitrio? Quanquam quod Christum proprijs actibus & dignitatibus distinctis, officia potestatis, vtriusque discreuisse dicit, sane intelligendum est. Alterum enim, hoc est, pontificiam dignitatem ipse Christus instituit, ipse suam illi sacrosanctam auctoritatem dedit, suos actus, suum præscripsit officium.

Alterum vero, hoc est, imperatoriam auctoritatem, de qua ille loquitur, quæ videlicet a Iulio Cæsare traxit originem (Nam illius, non Caroli successoris scribit) nusquam Christum instituit, sed ante Christi aduentum, ille sanguinarius Iulius, nulla commissione diuina, nulla auctoritate sibi commissa desuper, sed vi, scelere, perfidia, parricidio & crudeli suorum conciuuium, se meliorum, & bene meritum de republica, præscriptione ac nece, sine deo, imo contra deum inuasit, & sibi supra conciuues suos tyrannice vsurpauerat. Cuius nec factum, nec auctoritatem vnquam comprobasse Christus legitur. Quanquam non sine speciali dei permissione (qui sceleratis aliquando pro flagellis vitur, & cuius iudicia sunt abyssus multa) illa ipsa ita accidisse nihil dubitauerim. Tam enim ille bonus est, ut etiam hominum peccatis & sceleribus vti ad bonum, & ex malis sciat bona elicere: alioqui mala nunquam permissurus. Ergo cum aliquis aut sanctorum patrum, aut pontificum, ad imperatores scribens, dicere videtur, imperatoriam auctoritatem esse a Christo, ita intelligendum est, non quo ad primam sui institutionem & originem, hoc enim euidenter falsum est. Nam & ante Christum, & contra Christum, qui est iustitia & veritas, ab impio & cruento Iulio, contra omnem iustitiam, vi primo & tyrannice vsurpata est. Sed quod post tractu temporis facta legitima, & iam recepta & admissa intra Christi regnum, illi seruire debet.

Quo sane intelligi possit imperatoriam auctoritatem esse a deo, aut Christo.

A debeat, atque ita ab ipsis intelligi debere imperatoribus, quasi iam Christiana, non ethnica sit illa dignitas & auctoritas, & velut nunc instituta a Christo, ita hæc ordinante ac disponente, ut in ecclesia sua duo essent gradus, ad eius regimen & gubernationem necessarij, alter tamen sub altero, & vterque illius cui huius sui regni curam commisit & regimen. Itaque inter eosdem quos citat canones eadem distinctione etiam hic legitur ex Gelasij pontificis ad Anastasium imperatorem epistola:

Duo sunt quippe imperator Auguste, quibus principaliter hic mundus regitur: auctoritas sacra pontificum, & regalis potestas. In quibus tanto grauius est pondus sacerdotum, quanto pro ipsis regibus & principibus in diuino sunt reddituri examine rationem, &c. Nosti itaque inter hæc, ex illorum te pendere iudicio, non illos ad tuam posse redigi voluntatem, subijciens exempla plerumque, quibus ostendit, sanctos pontifices etiam in ipsos imperatores exercuisse auctoritatem iudicariam, atque illos subiecisse excōmunioni & anathemati ecclesiastico. Quid hunc ille canonem præterij, qui appellauit ad canones?

Æque huic nostræ non aduersatur sententiæ, c. Si imperator, cuius verba etiam a nobis citata sunt superius. Quin potius eandem confirmat per omnia. Dicit enim imperatorem, si modo Christianus est, non præsidere, sed subesse ecclesiæ, velut eius membrum & filium, potestates seculi, si fideles sunt, necessario subesse, non præesse sacerdotibus. Quod ipsum nos affirmamus, & ille impie & contumaciter pernegat.

Quod vero pro se facere existimat, quod in eodem c. dicitur, imperatorem habere suæ potestatis priuilegia, quæ administrandis legibus publicis diuinitus consecutus est, quomodo hoc sane intelligi oporteat, iam indicauimus. Nam certum est, nullo iure diuino, nulla diuinitus illi facta commissione primum illum Iulium obtinuisse auctoritatem imperialem, atque eius priuilegia: quin potius, contra omne ius, diuinum & humanum, ea sibi vsurpasse violenter, iniuste, perfide, & tyrannice. Eodem modo Octavianum, sub quo natus est dominus, & qui illius in imperiali auctoritate successor factus est. Sed de Magno Carolo, atque his, qui in ecclesiastico hoc nostro illi successerunt imperio, longe potest dici verius, quod diuinitus suæ potestatis priuilegia consecuti sint: tamen mediante Christi inter nos vicario, cui totius regni sui curam & gubernationem idem ille credidit, quæ de illis, qui successerunt Iulio. Quamuis de vtriusque suo quodam modo vere possit intelligi.

Quod vero glossam illorum canonum allegat, ut dicentem, potestates has esse distinctas, imperialem videlicet & pontificiam, & neutram dependere ab altera, pudet sane literarum imperialium. Cum glossæ illæ nihil faciant, quæ citare iura pro & contra.

Ita enim dicit in c. Cum ad verum, in verbo vsurpauit. Argumentum, cum istæ potestates sunt diuersæ, quod imperator non habet gladium a papa, allegando simul iura quæ hic allegat: deinde subiicit ar-

GG iij gumena

Imperatores ex pontificum pendere iudicio, non contra.

c. Si imperator, non sit sententiæ subiectus, non aduersari.

Ad glossam dictorum canonum. Et quæ ridicule ex eadem arguant.

gumenta in contrarium, vt sexagesima tertia distinctione c. primo. **D**

Item XXII. dist. c. I. in quo dicitur: Omnes quidem toto orbe sedes episcopales, atq; earundem distinctiones & ordines apostolicæ sedis autoritate constitutos. Eam vero solum illum fundasse, qui beato Petro, æternæ vitæ clauigero, terreni simul & cœlestis imperij iura commisit. Item, qd papa deponit imperatorem, quod pbat allegatis ad hoc iuribus. Vides, quantum ponderis habeat illa glossæ in vnam aut alteram partem allegatio. Quanquam hoc ipsum non inficiamur, has potestates esse distinctas. Et quod neutra dependeat ab alia. Hoc enim sane intellectum de illo vetusto imperio, a Iulio ducente originem, & per Constantinopolitanos imperatores (ad quos illæ scribebantur epistolæ, ex quibus decerpti sunt illi canones) eatenus continuato etiam verum est, quo ad institutionem videlicet, quamuis non quo ad subiectionem. Illius enim imperij autoritas iam recepta intra ouile catholicæ, ecclesiæ, subiecta quidem erat autoritati ecclesiasticæ, at non instituta ab eadē. Nostri vero, quod in Carolo incepit, imperij autoritatē vtroque modo dependere ab ecclesiastica, supra indubitatum fecimus.

Quod igitur subdit: Imperatorem non habere imperium a papa, sed a solo deo, hoc ipsum probans per c. Legimus, XCIII. dist. Vbi textus. Quod exercitus facit imperatorem. Et per glossam, quæ dicit eum verum imperatorem, prius q̄ per papam confirmetur. Nescio quo me hic vertam, aut quid potius mirabor in his literis, adeo mihi subit stupor quidam stupiditatis eorum, qui concinnarunt literas eiusmodi imperatorias. Scilicet imperatorem non habere imperium a papa, sed a solo deo, pbatur per c. Legimus, quod dicit, exercitum imperatorem facere. O demonstrationem euidentem, in qua cōtradictorium consequentis infertur ex antecedente, & econtra. Nam si verum est, exercitum imperatorem facere, falsum sit oportet, imperatorem habere imperium a solo deo, & vice versa. Si verum est imperatorem habere imperium a solo deo, falsum est, exercitum imperatorem facere. Audis lector Christiane, quibus ille rationibus cum consilio omnium suorum pseu domonachorum impugnet & euertat apostolicæ sedis in se sententiā, adeo vt me plane pudeat literas has legi editas in publico conuentu principum imperij, imō de consilio & consensu omnium prælatorum & principum Alemanicæ congregatorum Francfordiæ.

Sed dicis: Si verè est exercitum imperatorem facere, saltem ex eo consequi imperatorem non a papa habere imperium. Dico primum Hieronymum (ex cuius ad Euagriū epistola illud c. a Gratiano excerptum est) illic non loqui de imperatore Romano, sed de quolibet duce cuiuslibet exercitus, dicentem ita sacerdotes a principio in ecclesijs singulis vnū inter se elegisse in remediū schismatis, quæ collocatū in excelsiori loco, episcopum nominabant: quomodo si exercitus sibi imperatorem faciat, hoc est, capitaneum sibi aut ducem eligit. Sibi, inquit, non orbi, aut

Ro-

A Romano imperio. Vides illis verbis nō affirmari a Hieronymo, quod autoritas creandi Romanum principem sit penes exercitum. Deinde, vt daretur fuisse aliquando (quæ tamen magis facto vsurpata extitit, q̄ legitima ratione conueniens) quemadmodum etiam nonnunquam Romani imperij principes militari tumultu creatos legimus. Hoc tamen negari non potest, etiam penes senatum & optimates imperij fuisse hanc autoritatem ratione magis legitima, sicut & multo plures, senatus autoritate & iudicio, q̄ militari impetu factos indubitatum est. Magis etiam æquum & legitimū est, vt maturo senatus & optimatum iudicio reipublice prouideat de optimo principe, q̄ vt militari hoc permittatur temeritati. Quæ ergo hæc est argumentatio, etiam vt daretur de Romano principe loqui Hieronymum: Exercitus facit imperatorem, ergo non papa. Nam potest vtrunq; esse, vt & exercitus aliquando imperatorem fecerit, vt etiam fecerit senatus, fecerit quoque & papa. Hoc certum est, si de imperatore Romano intelligi quis velit illud dictum Hieronymi, de illis imperatoribus necessario intelligendum esse, qui ex illa gentilitate, atq; adeo a Iulio Cæsare trahebant originem: non vero de his nostris, qui originem ducunt a Magno Carolo, qui annis circiter quadringentis subsecutus est Hieronymum. In illis aliquando verum fuit factum imperatorem ab exercitu. In his nunquam, sed primum Carolus pro se & successione sua vniuersa imperator factus est a Romano pontifice. Ea vero deficiente in Ottone tertio electione, non exercitus, sed septem Germanicæ procerum deinceps facti sunt. Idq; autoritate Romani pontificis. Cum aliqui illi septem nullam haberent autoritatem eligendi præ alijs.

C Quod vero etiam glossam illius c. in vbo (imperator) allegat dicere, esse verè imperatorem, anteq̄ confirmetur a papa: iterum pudet, & imperatoris, & imperij, qd eiusmodi pudendis nugis, & ridiculis allegationibus, autoritatem suam tueri debeant. Glossa illa suo more notat illic posse trahi argumentum, quod ex sola electione principum sit verus impator, etiam anteq̄ confirmetur a papa. Sed cōtinuo subdit, quod contrarium est verum, per c. Venerabile, & alia iura quæ allegat. Quamquam satis crassus fuerit ille glossator, nec intelligens ea quæ exponit, nec notans notabilia, & quæ nihil profus ad rem faciunt annotans.

Insuper cum ex prædictis suis allegationibus vult manifeste cōsequi, papam non habere potestatem vtriusque gladij, alioqui posse etiam in temporalibus appellari ad ipsum papam, si imperium haberetur a papa, contra c. Si duobus, de appel. & iura concordantia, concludens ex eo quod potestas imperialis sit immediate a deo, & quod imperator anteq̄ inungatur aut coronetur, habeat potestatem imperialem. Nō video, quo pacto, etiam studio q̄s posset ineptire ineptius, & minus cohærentia cōnectere inuicem. Qua enim lege argumentationis sequit ex superioribus, papam non habere potestatem vtriusque gladij, nisi ea qua quod-

GG iij libet

Quo pro-
bet p. c. Le-
gimus: im-
peratorē non
habere im-
perij a pa-
pa, sed a so-
lo deo.

Quo intelli-
gendū sit il-
lud Hiero-
nymi dictū
q̄ exerci-
tus impera-
torem faci-
at.

Quæ impu-
denter & ri-
dicule argu-
ant ex glos-
sa c. Legi-
mus.

Alia col-
lectionum
eiusdē inef-
ficacia &
stupiditas.

libet sequitur ex quolibet? Alio qui, inquis, posset in temporalibus appellari ad papam, si imperium haberetur a papa. Sed quis vnquā somniauit a papa haberi imperium? Hoc diximus, auctoritati ecclesiasticæ hierarchiæ præsidis subesse etiam omnem ciuilem auctoritatem, quæ est in ecclesia. Eius cura, regimine & imperio moderari debere vtrunque gladium, quo conseruetur vnitas domus ecclesiasticæ. Potuisse quoque committere alterum illum gladium viro forti, qui eundem pro ecclesiasticæ necessitate distringeret, sicut ipsum commisit Magno Carolo, atque eius successoribus. Quod ergo in temporalibus possit appellari ad papam, vt valet consequentia? Est alicubi constitutus finis certorum iudiciorum, vnde nec ad indubitatum eorundem superiorem possit prouocari, ne nunquam sit finis litium: vt nec a senatu Melchliniensi, nec a Bruxellensi, nec denique a Traiectensi, vlla admittitur prouocatio, neque ad suum indubitatum, recognitiuque principem. Ex quibus quoniam concluditur, quod potestas imperialis sit immediate a deo, & quod imperator habeat potestatem imperialem, priusquam consecratur aut coronetur a pontifice: non intelligo quod ce rebri fuerit illis hominibus, quod eos nihil puduerit in re tanta, & que tam principis, quam imperij nomine ederetur in orbem, contra apostolicæ sedis auctoritatem, ita impudenter, sine vlllo delectu, sine vlla argumentationis lege, velut quodlibet inferre ex quolibet.

Affertio secundæ obiectiois aduersus ipsum factæ. Electio imperatorem, cuius a sede apostolice reprobata est electio, non se possit ad administrationem immittere.

Quod dicit secundo loco obiectum sibi, de reprobata & cassata sua electione per pontificem, quodque ea non obstante, nihilo minus administrationem imperij contra ius & fas usurpauerit. Adde pontificem publicasse per mundum, quod Italiam vniuersam separasset a regno Alemanniæ & impio. Additio quidem hæc notorie falsa est, & impudens mendacium. Nunquam enim inuenitur hoc fecisse aut Ioannes ille XXII. aut quisquam alius. An posset facere, alia questio est. Obiectio vero contra ipsum facta, iusta fuit & legitima, quandoquidem luce clarius demonstrauimus, omnem huius imperij nostri auctoritatem, dependere ab auctoritate ecclesiasticæ & Romæ pontificis, per quam primo ipsi Carolo pro se & sua posteritate datum est, deinde ea deficiente designatis apostolicæ sedis auctoritate electoribus electiuum factum est: ea tamen lege, vt electi confirmatio ad Romanum pertineret pontificem, cui eadem ante ipsum Ludouicum ab initio vilitate electionis eiusmodi, ab ipsis electis imperatoribus, & imperio, semper fuerat recognita. Quod vero dicit illam cassationem electionis, & electi reprobationem factam a pontifice, esse & fuisse nullius roboris aut momenti, ob defectum auctoritatis & iurisdictionis in eodem super impatore electo, aut impio per iura supra allegata ab ipso, & a nobis discussa: iam clarissime demonstrauimus, hoc ipsum esse falsissimum.

Quæ dicit contra validitatem latæ aduersum se sententiæ excommunicationis a pontifice, non libuit adscribere, quod ea verbosissime & confusissime congerit, & fere ad hanc causam non pertinent. Tamē quælibet sint, ex his, quæ audisti superius, cuius facile coniectare est.

Vnum

A Vnum illud prætereundum non putauit, quod affirmat latam illam aduersum se excommunicationis sententiam, ex eo nullam, quod intolerabilem errorem in se continuerit, interdicens omnibus fidelibus imperij, ne reprobato & execrato Ludouico obedirent vt imperatori, absolutis eisdem a iuramentis, si quibus eidem adstricti fuerant, quod legi dei dicit esse contrarium, que subditos superioribus potestatibus obedire præcipit. Quod ipsum velut hæreticum iste aduersus quem egimus, Marcellus toties detestatur in Romanis pontificibus. Et affirmat esse manifestam hæresim, vt quis possit absolue subditos a iuramento, quo adstringuntur fidelibus dominis. Nolim enim si forte in hæc pius quisquam, sed incautus incidat, vlllo inde aduersus ea que hæcenus probauit totius Christianæ ecclesiæ consensus, moueatur scrupulo: si impius, vt se arma efficacia, quibus pietatem oppugnet, inuenisse existimet.

B Nota est omnibus Galliarum historia, vt eius iura & sceptrum, ad Pipinum & Carolum, posteritatemque ipsorum peruenerint. Cum in Hilderico rege ignauo & fœcundi, qui ex gentilitatis antiqua illa successione fuit Francorum rex vltimus, eadem regno inutilis facta esset successio, ex auctoritate Zachariæ sanctissimi pontificis, illo abrogato, absolutis a iuramento fidelitatis, quo illi adstricti fuerant regnicolis, ministerio sancti Bonifacii episcopi & martyris, Pipino pro se & successoribus suis commissa sunt eius regni gubernacula. Quod si hæreticum est, subditos posse absolui a iuramento fidelitatis, quo suis principibus adstricti fuerant, perfidos necesse est & periuros fuisse omnes subiectos regno Francie, quod deserto illo Hilderico, cui ante vt regi fidelitatis iuramento adstricti fuerant, sequeretur Pipinum & Carolum, perfidos & periuros, etiam hos gloriosissimos, Christianissimos, & sanctos principes. Quod cum reprobet totius Christianæ ecclesiæ octingentorum circiter annorum consensus, apud quam horum sancta & gloriōsa memoria in benedictione celebrata est, necesse est, vt impia & hæretica sit illa eius sententia, qua affirmat esse hæreticum, vt possint subditi absolui a iuramento fidelitatis, quo ante adstricti fuerant suis superioribus fidelibus.

Quamquam, quod fecit Ioannes XXII. mandans imperij fidelibus ne Ludouico obedirent vt imperatori, eosdem absoluens a iuramento, si quod forte illi vt tali præstiterant, non tam absolutio fuerit a iuramenti vinculo, quam declaratio, quod eo non tenerent adstricti, vt per errorem præstito illi, quem cum non esset, crediderant legitimum principem. Nunquam enim ille, cuius legitime reprobata fuit electio, legitimam vllam auctoritatem electionis eiusmodi affectus est. Quare fidelitatis iuramenta, vt tali scienter præstita, fuerunt illicita: quæ per errorem æque non obligatoria. Eodem modo si cui abrogata est legitima, quæ sibi ante competijt auctoritas, ab eo ad quem hoc pertinet, ipso facto a vinculo quoque iuramenti, quo eidem eatenus obligati fuerant, absoluti sunt subditi. Itaque quoties apostolicæ sedis auctoritate, imperio priuati sunt impera-

Ro. pontifici licite absolue subditos a iuramentis fidelitatis, quibus damnatis & excommunicatis, aut abrogatis, principibus suis adstricti fuerant.

Zacharias sanctissimus, pontifex Francorum absoluit a iuramento fidelitatis, quod Hilderico adstricti fuerant.

Consensus catholice ecclesiæ.

Absolutio eiusmodi di maxima parte magis iuris declarationes esse, quam absolutiones.

torum

torum quodam (quod saepe factum & legitime factum superius demonstra- uimus) eo ipso absoluti fuerunt omnes fideles imperij a iuramento, quo illis eaenus adstricti fuerant. Ita, ut absolutio a iuramenti vinculo pro impe- rij fidelibus, adiuncta in illis sententijs, nihil aliud fuerit, quam mera declara- tio, quod illo amplius non tenerent adstricti. Quin potius sine absolu- tione eiusmodi, ipso facto qui illi priuati fuerunt legitimo impio, isti illis subesse desierunt. Itaque quis doceat apostolicam literam, subditos obedire suis praepositis & superioribus, non tamen doct, praepositos & supe- riores non posse in ordinem redigi a suis quoque superioribus, aut ma- gistratu amoueri: cum hoc euidenter falsum sit. Amoto autem magi- stratu aliquo, iam amplius exigere non posse per apostolicam illam sen- tentiam, obedientiam ab his, qui antea fuerat subditi, indubitatum est, cum praepositus esse desierit.

Vides itaque lector Christiane qualia sint, quae inania, quae pudenda, quae il- li tam confidenter, aut potius impudenter, in facie totius orbis obiciunt aduersus auctoritatem sedis apostolicae, quibus eius sententijs detra- hunt, doctrinam insectantur ut haereticam, ipsi haereticissimi, circa fi- dem reprobam, nec intelligentes, quid aut de quo loquantur.

Quod postremo additur in illis literis, ad ostendendam nullitatem ad- uersus Ludouicum latae excommunicationis sententiae, quod lata fue- rit post appellationem legitime interpositam ad vniuersale concilium: praesertim cum pro defensione iuris imperij (quod a iure diuino & fide ca- tholica dependere praetenditur) dicit se appellasse contra aduersantes sibi, ipsumque & imperium, fidemque catholicam, quam sancta Romana tenet ecclesia, impugnantes. Proinde sua illa, quaungebatur, auctoritate decla- rare irritam, nec obseruandam a Christianis fidelibus. Audis quidem hic le- ctor verba ampullosa & grandia, sed in quibus diligentius excussis nec micam veritatis inuenias. Quod Christus regni sui hierarchiae vniuersae fecerit, cui pascendas, regendasque commisit oues suas vniuersas, his illi obediendi necessitate imposita, irrefragabiliter a nobis superius demon- stratum est. Ut autem a pastore iudicio ad ipsas oues prouocetur, ab omni- bus rebellibus & contumacibus, ut oues sibi, suoque iudicio pastorem su- um subiciant, non permittit ordo, non leges huius regni Christi, imo ipsa rerum natura non patitur. Quare non potest esse legitima appellatio ab eius auctoritate, quam supremam & summam in ecclesia sua Christus in- stituit, cuius sacrosancta & sine discussione omnibus sequenda sunt iu- dicia: quemadmodum toto libro superiori euidenter fecimus. Quod au- tem dicit iura imperij dependere a iure diuino & fide catholica, quid veritatis in se contineat, supra explicauimus: ut vero dependeat, omnia inde exorta dubia, quaestiones & controversias, ad auctoritatem apostolice sedis atque eius praesidis pertinere, eiusque definiti iudicio, eodem supe- riori libro etiam clarissime demonstrauius. Quare quis in praedi- ctis impugnaverit fidem catholicam, quam sancta Romana tenet eccle- sia,

A **f**ia, ille ne Ludouicus, eidem ecclesiae rebellis & contumax; an eiusdem ecclesiae pontifex, vna cum suis confacerdotibus, secum in eadem ser- uientibus domino, ex praedictis satis euidenter factum est.

Itaque ut hic tandem finiamus, hoc uellem sibi persuaderent omnes re- ges, imperatores & principes, quocumque tandem censentur nomine, mo- do Christiani censerentur, se membra esse vniuersae ecclesiasticae cor- poris, vniuersae regni Christi conciuies, aut conserui potius, & quocumque acce- pisse commissam sibi auctoritatem, in utilitatem mutua, & totius corpo- ris. Quam indubie assequerent, si se suamque auctoritatem totius ecclesiae pastoris & rectoris habentis regendam fideliter permitterent. Sic enim domi inter nos Christiana, fraternaque pace florere omnia, & nihil esse, quod externum vllum hostem formidare deberemus. Nunc vero, cum membra inter se belligerent, eo quod vnum non subsit alteri, & recusant

B **s**ubesse communi capiti, unde vna esset inter ipsa concordia, vna in mutu- am salutem procurandam colligatio: necesse est, ut consequantur quae nunc videmus fieri, ut plusquam civilibus bellis, intra ecclesiasticae corporis viscera, in mutuam nostram & totius grassemur perniciem: ut contra se foe- dis, miserandisque modis tumultuent, stupris, caedibus, incendijs, diuina, humana, sacra, prophanaque misceantur, confundanturque omnia. Quae ali- unde non proueniunt, quam quod imaginantur omnes, ethnicam potius do- minationem, quam Christianum magistratum se gerere, quam seruire se regno Christi, & communi imperatori & domino: Quodque eius vicario de- bitam obedientiam detrectent. Quod indignum putant, se regalibus, imperialibusque tumentes, inflatosque titulis, sacerdotali submittere imperio, nunc generis humilitatem, nunc vitae fortassis indignitatem in illis respicientes. Sed quid superbis terra & cinis? quid confratrem

C **a**b eodem conditore deo ad eandem creatum imaginem praeter te despi- cis, quem ipse tibi Christus praefecit? quid te obcaecat aurum, quo ob- tectus es & purpura? Nam & tu terra es, & in cinerem conuerteris. Vniuersae Adae, vniuersae Noae omnes sumus filij. Et haec lex regni Christi est, ut illi te subdas humiliter, cui idem ipse sui regni curam commisit & regimen. In Christum redundat iniuria & contumelia, si quam irro- gas eius vicario, Christo es inobediens & contumax, si illi quem tibi praefecit obedire contempnas. Sicut econtra, quicquid honoris, reuerentiae & obedientiae eo nomine illi impenderis, qualiscumque tandem proprio merito fuerit, ipsi Christo impenditur. Quem certum est habuisse praeculis Christianissimos principes, & religiosissimos imperatores, qui super- plices adorauerunt vestigia pedum Romanorum pontificum, atque ad ea- dem exosculata se demiserunt. Quod ipsum adeo nihil minuit eorum di- gnitatem & auctoritatem apud subditos, ut tanto semper eadem maior fuerit, quanto se fidelius humiliauerunt sub ipso Christi vicario. In summa, haec vnica & certissima ratio est reparandae & perpetuo conseruandae Christianae vnitatis & concordiae in catholica Christi ecclesia (quam ille sub nomine

Exhortatio ad Christianam concordiam.

Vnde inter membra vniuersae corporis bella plusquam civilia.

Vnica ratio reparandae & conseruandae in ecclesia

defen-

Solutio ratio- nis quam afferunt ex Apostolo.

Ad vltimam rationem Lu- douici.

Non posse a fidelibus prouocari a iudicio Ro. pontificis ad quaecumque vniuersale concilium.

Christiane
vinitatis &
concordiae.

defensoris pacis impugnat plus q̄ hostiliter) si omnes fidem, religio-
nemq; Christi, vt a maioribus eam accepimus, sancte religioseq; cola-
mus, nihil admittentes nouitatis prophanæ, si meminerimus oēs mem-
bra nos esse vnius corporis, si nemo rex, nemo princeps aut impator
sibi, sed vni Christo, & ad vtilitatem totius ecclesiastici corporis impe-
rare se cogitet: proinde ab illo, qui vice Christi toti superintendit eccle-
siae, ouilicq; Christiano, libenter se regi permittat, eius imperijs fideliter
obsequatur, nec imaginetur suæ dignitati, autoritatiq; aliquid detrahi,
quo minus libera, nec vllis obligata habenis, sibi sit imperandi autori-
tas, sed ea superiori autoritati subdita. Quandoq; dem subiectione eius-
modi communicatur atque inuicem conspirat membrorum, quamuis
diuersissimorum, vtilitas, nec aliter possent aut mutuam totius salutem
procurare omnia: quin potius in mutuam & totius conuerteretur per-
niciem. Quemadmodum si imaginaremur membra humani corporis
(cui aptissime comparatur corpus ecclesiasticū ab Apostolo) vnum
quodq; sine respectu alterius, non expectato capitis imperio, imo con-
tra eius imperiū, ferri pro arbitrio, pprio. Non solū em̄ mutuā & totius
corporis non procurarent salutem, hoc quidem in digniori, illud vero
in abiectiori vilioreq; tamen necessario etiam officio: non laborent ma-
nus ocioso (vt ipsæ dicerent) ventri, sed etiam sequeretur necessario &
schisma & pugna in corpore: aduersus sese insurgerent, & sese mox vna
cum toto exterminarent. Quam rationem & reparandæ & conser-
uandæ in ecclesia Christianæ vnitatis & concordiae, vt Christus mise-
ricordiæ suæ oculo aliquando nos respiciens, amplecti, sequiq; faciat,
p̄ijs votis precandum est. Sed plurimum vereor, ne non permittant
peccata nostra & scelera.

Ditionem secularem ecclesie vindicare ab hostium eius calumnijs.

CAP. XVI

Nam adhuc restat diluere calumniam, quam maligni hi detra-
ctores struunt ecclesie, & non multum abhorrentium ab his
principum auribus & animis sedulo instillare nō cessant, per-
suadentes ipsis iniuste detracta, quæ ecclesie possident: præsertim ve-
ro Romanæ ecclesie ipsis ditio inuidiosa est, quam vi fraude & scele-
re Romanorum pontificum, Romano detractam calumniantur impe-
rio: in grauē & intolerandam iacturā imperij: eiusmodi pestiferis per-
suasionibus hæc rerum ignaros principes armantes in ecclesiam, quo-
rum est eandem tueri officium. Ita Carolus ille cognomento Magnus,
etiam testamento obligauit suos filios, vt sup̄ omnia curam, defensio-
nemq; ecclesie S. Petri simul susciperēt, sicut, inq̄t, quondam ab auro no-
stro Carolo, & beatæ memoriæ Pipino rege, & a nobis postea suscepta
est, vt eā cū dei adiutorio ab hostibus suis defendere nitant̄, & iustitiam
suam, quantum ad ipsos pertinet, & ratio postulauerit, habere faciant.

Supra demonstraui, vt ecclesiasticam suam domū Christus ipse
hinc abiens in regionem longinquam, velut procuratorio aut vicario

Carolus
Magnus
ad defensio-
nē Ro. eccle-
siae & di-
tionū eius
etiam testa-
mēto obli-
gauit filios.

Breuis re-
peticio eo-
rū, quæ ad

no

A nomine regendam, administrandamq; Petro cōmiserit, & qui illi in eo
officio successerunt Romanis pontificibus. Itaq; ad eorū pertinere auto-
ritatem & officium, vt omnibus, qui in ecclesiastica domo continentur,
sua possint præscribere officia: omnes continere in vnitatem, in concor-
dia, in officio: ab omnibus possint suorum officiorum rationem exige-
re, delinquentes punire, excessus corrigere, quin & officio amouere, quos
deprehenderunt inutiles. Exortas in eadem domo quæstiones & con-
trouersias, sua definitione & autoritate terminare atq; componere.

Breuit̄ omnem altitudinem sese efferentem aduersus catholicam,
orthodoxamq; fidem, aduersus sanctorum patrum ecclesiasticos cano-
nes, deijcere & redigere in ordinem. Hæc necessario ad patrem famili-
as domus ecclesiasticæ, aut eum, qui ipsius vices gerit, pertinent: si mo-
do totius necessaria vnitatis & concordia, consensusque & conspiratio
membrorum eius omnium in mutuam, & totius vtilitatem conserua-
ri debeat. Hanc ab omnibus autoritatem, qui ad eandem familiam per-
tinent, sancte fideliterque in eodem recognosci, venerari & reuereri o-
portere est plane necessarium.

In hac domo, q̄ diu laborabat sub pressuris & afflictionibus pene con-
tinuis, sub potestatibus huius seculi, q̄ diu fere nullos habuit, q̄ seculo
ignobiles, contemptos & humiles, q̄ diu pene certo vitæ & temporali-
um bonorum periculo Christianum nomen aut accipiendum aut reti-
nendum fuerat: vt mutuam inter se seruarent, Christianam illam vni-
onem & concordiam, vt religiose subessent autoritati sui capitis, & velut
patrisfamilias, vt eius habenis & imperio diligenter, libenterq; obse-
querentur, haud erat opus vllō externarum rerum splendore in ipso
capite, sed pauperes & humiles, aut qui se, suasq; fortunas omnes con-
tempserant, & in certum pene periculum vltro coniecerant, quo Chri-
sti adscriberentur ouili & familie, non dedignabantur eius pastori, &
rectori, quantumuis humili, & abiecto secundum seculum, eiusque sa-
cro sanctæ autoritati, propter Christum se humiliter subdere.

At cum placuit Christo pacem dare suæ ecclesie, cū eius fores pan-
dere, & passim in eam introducere vniuersos, etiam huius seculi pote-
states, reges, principes, regnaq; & imperia, non ignorauit idem, consci-
us infirmitatis humanæ, conscius arrogantia & superbie, sacrosan-
ctæ illi autoritati, quam Petro, successoribusq; eius commiserat, etiam
alia ratione provideri oportere, quo maneret iam non solis sanctis &
martyribus, non solum humilibus, seculi potestatibus, & qui auro & purpu-
ra superbiunt, regibus, principibus & imperatoribus, venerabilis: eti-
am metuenda nocentibus, sceleratis & transgressoribus: quo remane-
ret & libera, & efficax super vniuersa membra ecclesiastici corporis, eti-
am super ipsos reges & principes.

Itaq; vt ratio amplius nō ferebat, sacrosanctæ eius autoritatis sedem,

HH quam

ecclesiasti-
cæ hierar-
chiæ præsi-
dis officium
& autorita-
tē gerent.

In primiti-
ua illa eccle-
sia haud fu-
isse opus vl-
lo externa-
rū rerū splē-
dore in ec-
clesiasticæ
hierarchie
præside.

Introducitis
iā in ecclesi-
am etiā se-
culi potesta-
tibus, sa-
cro sanctæ
autoritati et-
iam præsidis,
alia q̄ pri-
us ratione
necessario
providen-
dum fuisse.

Nō conue-

nisse iam fa-
crofanctae
autoritatis
illius sede
seruire secu-
larium impe-
ratorum im-
perio.
Diuina pro-
uidentia fa-
ctum ut Con-
stantinus se-
de Romani
imperi Petri
successori-
bus cede-
ret.
c. fundame-
ta, de elect.
libro VI.

Diuina or-
dinationis
testimonium.

Ecce qd
sublimasse
etiam exter-
narum res-
plendore &
extulisse su-
per reges &
principes.

quam urbem illi Romam (quo tandem cōpleret Danielis a se prædi-
ctum oraculum) diuina elegerat, pudentia, seruire seculariū principum
aut imperatorum imperio: ne forte, cum id res exegisset & ecclesiae ne-
cessitas, non potuisset caput ecclesiastici corporis sua membra continere
in officio, non potuisset in supra se efferentes superbe imperatores
aut principes exercere libertatem distractionis ecclesiasticae. Ita eadem
ordinante prouidentia factum est, ut mox data pace ecclesiae, apertisq;
eius foribus pro admittendis passim omnibus, & in primis ingresso in
eandem Constantino imperatore, idem Romani imperij domiciliū,
Petri successoribus, & oculis Christi rectoribus cederet. Nam idē ipse
iam Christianis dogmatibus imbutus & diuinitus etiam illuminatus fa-
cile intelligebat non conuenire, ut ubi sacerdotij principatum, & Chris-
tiane religionis caput imperator cœlestis instituit, illic imperator ter-
renus haberet potestatem. Quin magis (ut illius Nicolai vobis dicam) **E**
ipsa beati Petri sedes in Romano iam proprio solo collocata, libertate
plena in suis agendis per omnia potiretur: nec vlli subesseret homini; que
ore diuino cunctis dino scit esse prælata. Decet namq; Ro. pontificis, vti
Christi vicarij, & cui totius ecclesiae suae, membrorumq; eius omniū cu-
ram, regimenq; idem ille commisit, liberam esse autoritatem, iudicia li-
bera, ut nullus illum secularis potestatis metus, nullus terror exterrat,
supra quam potestatem suam libere exercere debuit. Certe ita factum
comprobat mille ducentorum circiter annorum totius ecclesiae consen-
sus, atq; ipsa rei euidencia. Ita quoque & decuisse, oportuisseq; fieri de-
monstrat ea, quam audisti, ratio. Diuina vero ordinatione, non huma-
no errore, non vi, fraude, aut scelere cuiusquam factum, non solum illa
Gamalielis sententia comprobat, sed etiam diuinum oraculum, quo pri-
mum per Esaiam futurum prædixit, ut reges terræ & principes se hu-
miliarent sub ecclesia, & eius præsidibus: & cuius adoraret vestigia pe-
dum eorum, addens æternæ damnationis interminationem his, qui hoc
ipsum detrectarent facere: Gens enim, inquit ille, & regnum, quod non
seruierit tibi, peribit. Deinde & illo, quo per Danielelem prædixit, re-
gnum hoc Christi, sibi specialiter subiugaturum & comminaturum
Romanum imperium, quod ab illo Iulio & Romanis traxit originem.
Quod iam plane redactum videmus in fauillas & cineres, ita ut nullæ
eius supersint reliquæ. Nam quod adhuc durat imperium inchoatum
ab illo Carolo, ecclesiasticum est imperium, ab illo vetusto plane diuer-
sissimum, non succedens veteri, quin potius cum eodem concurrens,
donec illud plane extinctum sit.

Eadem æterna dei sapientia, humani ingenij, morumque nostrorum
conscia, cum patefecisset ecclesiam, etiam regibus, principibus & impe-
ratoribus, sane intelligens carnalibus hominibus, ut est pars maxima
ecclesiae, præsertim tumentibus & inflatis regali fastu, sceptro & purpu-
ra, non facis reuerendam fore & venerabilem sacrosanctam illam auto-
ritatem,

A ritatem, a qua regi voluit vniuersam ecclesiam, si abiecta lateret in pau-
pertatis sordibus, eidem concessit ut fugeret lac gentium, & ut lactaretur
mamilla principum. Ad eandem transtulit gloriam Libani, & ex-
ternarum rerum affluentia etiam sublimauit, & extulit super reges &
principes: quemadmodum se hoc facturâ Esaiæ oraculo tam diu ante
prædixerat: Ita factum videmus, ut nulla vi, nulla fraude, nulla ambitio-
ne, sed legitimæ donationis, & vltro neæ subiectionis titulo maxima
pars Italiae paulatim accreuerit ditioni Romanæ ecclesiae.

Blondus Foroliuiensis post Lateranensem illorū fere temporū scripto-
rem autor est, qd postq; deficiere in Italia illo Romanorū imperio, Lon-
gobardi maximam eius partem suæ ditioni subiecissent, longoq; tēpo-
re possedissent, Arithperrus Longobardorū rex, zelo religionis accen-
sus, donauerit B. Petro, atq; eius cathedram tenenti Ioanni VII. præter
B Hexarchatū Rauennatē, etiā Alpes Cocias, in quibus est vrbs Genua, &
quicquid ab ea ad Alpes vsq; Galliarū fines continebat. Cui vno consen-
su subscribunt scriptores vniuersi. Hanc donationē eidem illis autori-
bus Luithprandus eiusdem gentis rex cōfirmavit. In primis Gregorio
III. cæteri adhuc sibi retineret urbem Rauennatem, quā expugnauerat.
Deinde ad se Narniā venienti Zachariæ successori Gregorij, ut Italiae
pacem cōponeret, idē rex octauo miliario honoris causa obuiā factus,
& ex equo descendens pedibus sanctissimum, tametsi reluctantem ne
faceret, in ciuitatem comitatus est. Quo die insequenti, inter missarum
solennia publica oratiōe docente Christiani regis officium, seu pacem,
seu bella, gereret, ira tradunt permotum regem, ut statim omne pacis
componendæ arbitrium illi permisit. Cui tunc reddidit etiam oppi-
da sua in Sabinis captā, reddidit & Narniam, & Anthonam ex Picen-
C tibus, & quicquid a Longobardis triginta iam annis in Hetruria occu-
patum fuerat. Sutrinū quoq; agrī vallem magnam dono dedit pontifi-
ci. Quem redeuntem Romam, Hildebrandus dux Clusinus, regis ne-
pos, & Ramingus dux Tusciæ, comitati sunt: atq; oppida donata red-
diderunt. A quo tempore, ad quartum deinceps regem Longobardo-
rum Aistulphum sua omnia in pace possedit Romana ecclesia. Sed vir
ille superbissimi & perfidi ingenij, pacis hostis, mox inuasit ditionem
ecclesiae, & Rauennam cum Hexarchatu eidem abstulit. Qua causa Ste-
phanus II. ad Pipinum in Franciam profectus, ut eius imploraret auxi-
lium, nullo non honoris genere ab eodem exceptus est. Siquidem ille
Carolus Pipini filius, tum adolescens, mox regni limites ingressum ex-
cepit, & centum miliaribus comitatus Carisiacum vsq; perduxit. Cui
Pipinus occurrens ad tertium lapidem, & equo descendens, pontificis
pedes venerabundus osculatus est, & pedes incedens a freno equi q̄ ve-
hebatur pontifex, nunq̄ discedere sustinuit, donec perductū in urbem
collocasset in cubiculo, ubi diuersurus erat. Ea tūc extitit maximorū &
florentissimorū regū erga Ro. pontifices reuerentia. Post exposita dein

Arithper-
tus Longo-
bardorum
rex quæ do-
nauerit Ro-
manæ ec-
clesiæ.
Luithpra-
dus eiusde-
gentis rex,
dictā dona-
tionē cōfir-
mauit &
auxit.

Stephanus
II. contra
Aistulphū,
ditionē ec-
clesiæ occu-
pantē, Pi-
pini Fran-
corū regis
implorauit
auxilium.
Quāto ho-
nore a Pi-
pino Ste-
phanus ex-
ceptus sit.

ceps sui aduentus causam, Pipinus sub iureiurando promisit pontifici, ecclesiae se causam defendurum pro viribus. Quamuis adessent etiam ab Aistulpho oratores, qui regis animū in diuersum sollicitarent. Quo magnopere id expetente, pontifex apostolica autoritate, & sacra inunctione, in regiae dignitatis honore confirmauit Carolum & Carolo mannum Pipini ipsius filios. Quē deinde secundo cum exercitu ingressum Italiam (nam prima vice Aistulphus perfidia sua ipsum eluserat, quis ultra iusiurandum, datis de restituendo ablata ecclesiae omnia obsidibus) oratores Constantini imperatoris Constantinopolitani, Ioannes Silentarius, & Gregorius Protosecretarius, in agro Papiensi conueniunt, datisque muneribus orarunt, ut Rauennam & eius Hexarchatum, imperatori Constantino politico (cuius esset iure) non pontifici Romano redderet. Quibus ille: Non sui commodi causa iam secundo venisse in Italiam, sed propter animae suae salutem respondit, ne videlicet Longobardi ecclesiam laceffere pergerent. Rauennam, vero, atque eius Hexarchatum, ceteraque quae occupassent in Italia, se velle illis auferre, & Romano pontifici reddere. Quod & fecit, coacto ad deditionem Aistulpho.

Stephanus, petere id Pipino, Carolo & Carolo mannum eius filios apostolica autoritate in reges consecrat.

Pipini respondentum.

Hexarchatus quae continebat.

Erat autem Hexarchatus in regiones duas distributus, Pentapolim & Emiliam. Pentapolis habebat vrbes quinque, Rauennam, Cesennam, Classen, Forumliuij, Forūpompilij. Emilia a foro Cornelio, quā nunc Imolam dicunt, vniuersa quaecumque eiusdem nominis via, omnium Italiae celeberrima, per Bononiam, Mutinam, Rhegium, Parmam & Placentiam, ad Padum usque complectitur, continebat. Agrorum autem terminos, a summis Apennini iugis ad Padum usque (sicut & nunc) pertinebat, Rauennatem quoque agrum, ab ipso pariter Apennini iugo, per Faentinos ad Padum, & per Cesennates Ceruiesesque, cum sua item agrorum portione, a summo Apennino ad Adriaticū mare. Quicquid praeterea, aut agrum, aut terram inter Mintium, Padumque interiacet, a Veronensis, Vincentini, & Patuini agrorum finibus, in Venetorum stagna atque Adriaticum pelagus continebatur. Ita, ut non minus Ceruia, Cesenna, Fauentia, Comaciū & Ferraria, quae aliae, quas sub Pentapoli nominamus, sub Rauennati Hexarchatu censerent. Breuiter ipse Hexarchatus appellatione continebatur, quicquid a Placentinis agrum Papiensis finibus, Padum inter, Apenninum, Venetorumque paludes & stagna, ad Adriaticum mare pertingit, ad Ariminum usque. Quam etiam ciuitatem, & quicquid inter Hirsaurum fluuium, quae nunc Folia dicitur, Apennino, Adriaticoque hinc inde claudit, & ultra Ariminum Cōcham, postea mari submersam, Pisaurum, Fanum, Vrbinum, Colles Luceolis, Narniam, Picentes quoque, & Borbi oppida, numero viginti a Boijs olim dicta, & castella viginti. Haec, inquam, omnia Pipinus ablata Longobardis, Romano ecclesiae, & Stephano eius pontifici restituit. Quae cum postea Desiderius Longobardici nominis rex vltimus, contra iusiurandum rursus inuaderet, ab Adriano pontifice anathematis interminatione prohibitus, cessit qui-

Quae Pipinus ablata Longobardis Romano ecclesiae restituit.

A. quidem retro & ab incepto destitit: Attamen ablata non restituit. Quae causa fuit illi Magno Carolo funditus extirpandi ex Italia regni Longobardici, quo videlicet Romana ecclesia suis in pace frueretur ditioribus. Quo peracto, Romam veniens, factas dudum a Longobardorum regibus Romanae ecclesiae donationes, per auum & patrem iterum iterumque defensas ab hostili usurpatione, & restitutas eidem, non solum etiam ipse restituit, sed auxit insuper, addens eidem, quicquid haberet Liguria ab vrbe Luna iam pridem euerfa, usque ad Alpes, fines Italiae. Adiecit etiam Corsicam insulam, velut ad eum tractum pertinentem, & quicquid inter Lucam & Parmam interiacet. Addidit praeterea & Forum iulij Hexarchatum, in quo quid comprehendatur, iam explicatum est. Et Spoletinum, Beneuentanumque ducatus. Quorum iste eatenus, & aliquandiu postea a Longobardis retentus est. Literas Caroli donationis istiusmodi, quibus praedicta omnia continent, testatur Lateranensem bibliothecarius se vidisse autographas. In quibus dicit Mutinam non nominari, quod tunc euerfa esset, at Mantuam contineri affirmat, & montem Silicis, & Venetam prouinciam, & Histriam. In quibus Foro iulien. ducatus includitur. Et haec annis circiter XXIII. peracti sunt a Carolo, priusquam Augustalibus decoraretur titulis, imo priusquam esset hoc nostrum imperium, quod in illo Carolo coepisse demonstrauimus. Ita, ut iure ac legitime an secus facta, quisquis disputare voluerit, in neutram partem ad nostros imperatores pertinent: ut quae praecesserunt vniuersum hoc, in quod ipsi succedunt, imperium.

Carolus Magnus, funditus extirpauit ex Italia regnum Longobardicum, quae Romana ecclesia in pace profueret suis ditioribus. Donatio Caroli Magni facta Romano ecclesiae.

Acta haec annis xxxiii. ante initium huius nostri imperij.

C. Accessit his Mechtildis comitissae ditio, quae moriens, ex testamento legauit Romanae ecclesiae, quicquid a Pisina amne, & S. Quirico agrum Senen. usque ad Ceperanum inter Apenninum & mare interiacet. Iam & Beneuentanus tandem ducatus. Et postremo vtraque Sicilia, Normannorum fratrum, Tancredi filiorum virtute vindicata a Saracenis & Graeculis, vltro accesserunt ad ius Romanae ecclesiae, a qua post in Rogerio accepit regni titulos, & usque nunc feudum eiusdem recognoscitur.

Mechtildis comitissae donatio auclerari, ducatus Beneuentanus.

De Constantini igitur donatione facta Romanae ecclesiae, qui tam serio disputant, etiam magnis editis voluminibus, num sit commentitia, num donare potuerit cum diminutione imperij successorumque prauidicio (In quo argumento sibi mirifice placet Laurētius ille Valles. homo parum ecclesiasticus) quam faciant operae precium, quisquis iudicet pro suo & affectu & ingenio. Mihi sane perinde facere videntur, ac si ab illo Cyro, eorum quae egerit cum suis illis Persis, rationem exigere, aut Alexandrum Macedonem, repetundarum postularent, quod priuatis quibusdam, obscurisque hominibus, ne parum regaliter munitus liberalisque haberetur, integras ciuitates condonauerit, in successorum (ut hi quererentur) prauidicio, & damnus suae illius reipublicae. Nam dederit, non dederit Romanae ecclesiae Constantinus aliquid, valuerit, nec ne donatio eiusmodi: usurpauerint, non usurpauerint aliquid ab

De Constantini donatione quae serio disputant, si faciant operae precium. Laurētius Valles.

Nil prae re ad imperatores non factum, a ut infectum sit a Constantino.

illo imperio, seu Romani pontifices, seu quicumque alij (quæadmodum D. vsurpasse Galliam Francos, Britanniam Anglos, Hispaniam Gothos, atque alias nationes alia plurima, regumque & populorum continua successione in hunc usque diem retinuisse certum est) breuiter, quicquid eo tempore de Romano illo imperio factum, in factum ve fuerit, ad nostros imperatores nihil mihi pertinere videtur. Potuerunt fortassis de eo queri Constantini in illo imperio successores, si is sua profusione notabiliter læsisset rempublicam, statumque minuisset imperij. Sed iam dudum vniuersa illa (vt supra demonstrauimus) cum suo imperio defecit a Constantino successio & posteritas. Nostri enim, non Constantino, sed Magno illi succedunt Carolo, qui non a Constantino politanis imperatoribus (quorum & tunc & diu postea supererat successio) sed a Romano pontifice suum accepit imperium. Quare, quid in illo Constantini imperio factum aut non factum fuerit, tantum ad eos pertinere arbitror, quantum, quid olim in illo regno Persarum aut Macedonum.

Vt itaque haberemus vniuersam illam Constantini donationem (quemadmodum Vallenfi placet) fabulosam & commentitiam, Quamquam non esse plane fabulosam, testatur beatus Damascus in actis sancti Syluestri pontificis, cuius, vt cæterorum omnium ante se Romanorum pontificum vitas, a beatissimo Petro exordium faciens, perstrinxit, & suæ fidei testimonio commendauit posteris. Cui vt in omnibus indubia merito fides habenda est, ita maxime in actis Syluestri, cuius vixit temporibus, & cui post XXXVI. tantum annos successit in pontificatu Romana ecclesiæ. Testatur præterea totius orbis ab illo tempore ad præsens usque consensus, ipsaque rei euidentiæ: qua perspicitur in historijs omnibus, Romanam urbem post Constantini tempora non fuisse sedem imperialis residentiae, vt quam ille cesserat sacerdotio & ecclesiasticæ hierarchiæ præsidii. Quamuis donationis eius fidem obscurarint posterorum fabulæ, quibus eandem in immensum exaugentes, ipsi quoque veritati fidem detraxerunt. Id quod magis dolo quorundam, male ecclesiasticorum factum crediderim, vt ea arte, admixtis videlicet cum syncera veritate impudentibus ac pene palpabilibus mendacijs, etiam illam ipsam incredibilem facerent, quæ studio aliquorum nimis fauentium dignitati Romanæ ecclesiæ. Cuius causa, illorum mendaciorum patrocinio non indiget, vt, inquam, de illa Constantini donatione fuerit quicquid volueris, hoc omnium historiarum certissima fide constat, Romanam ecclesiam ante Caroli Magni imperium ex Longobardorum Francorumque regum donatione legitima absque contouersia possedisse vniuersa que adhuc hodie aut possidet, aut sui iuris esse contendit, præter patrimonium (quod dicitur beati Petri) ex legato Mechitildis, & ius vtriusque regni Siciliae, quæ postea acceperunt.

Conclusio. Hæc ideo libuit adscribere aliquanto diligentius, quo intelligerent omnes quæ pestilentes hi sunt consiliarij, qui istarum rerum ignaris persuadent

A. suadent principibus, vi, fraude, & scelere Romanorum pontificum ipsis detracta, quæcumque Romana ecclesia possidet. Cum contra potius constet imperatores nostros omnem suam imperialem autoritatem vni debere Romanæ ecclesiæ. Illam vero nihil aut dono recepisse, aut vi, fraude vsurpasse ab istis aut horum maioribus, sed partim ab illo veteri imperio (quod iuxta Danielis vaticinium, iam pridem redactum est in fauillas & cineres, ita vt iam nullæ eius extant reliquæ, & si extarent, nihil prorsus ad nostros pertineret) donatione Constantini principis, partim vero donatione regum Longobardorum & Francorum, possedisse priusquam natum esset hoc nostrum imperium. Quod si, vt est, ita intelligerent nostri reges & principes, merito cogitarent, non de minuenda, sed de tuenda, augenda & ornanda potius dignitate ecclesiæ, præsertim cum palam sit maioribus illis nostris, gloriosissimis videlicet religiosisque principibus, domi forisque vberius, copiosius, feliciusque prouenisse omnia, quæ his qui contraria grassantur via, ita nimirum penes diuinam sapientiam & iustitiam, vt quantum quisque suis superioribus debitæ obedientiæ detrahit, tantum sibi detrahatur a subditis: quanto vero impendit liberalius & syncerius, tanto sibi quoque impendatur magis & fidelius, vt in quibus quis peccat, in eisdem & puniatur. Sic fere videmus, hos nostros rapiendo donata a suis maioribus & antecessoribus, egere perpetuo: cum illi largiendo ecclesijs abundaret, & diuinam benedictionem sentirent. Hos in ecclesiam superbe, contumelioseque insurgendo, sibi quoque rebelles & contumaces sentire subditos, cum illis religiosissime obedientibus, & submississime se submittentibus capiti & rectori ecclesiæ, vicissim deuote ac fideliter obediret a subditis. Hoc ipso, si saperent & intelligerent, nostros erudiente diuina misericordia, quanto gloriosius & felicius illorum maiorum suorum, æmularentur potius fidem, religionem, pietatem & exemplum, quorum virtus & gloria lucet & coruscat per ecclesiam, quorum memoria sancta & in benedictione est: quæ vt his sacrilegij nunquam expiandis aut eluendis sordibus gloriam suam & maiorum imagines commaculent, & impijs impiorum suggestionibus auscultando, diuina, humana, sacra, profanaque confundant omnia.

Romanam ecclesiam nihil accepisse a nostris imperatoribus, imo contra, hos omnem suam imperialem autoritatem vni illi debere.

LIBRI QVINTI FINIS.

HIERARCHIAE

ECCLESIASTICAE LIBER SEXTVS.

rationem, formam, & autoritatem, ecclesiasticorum conciliorum explicans ac demonstrans.

HH iij Quæ

Quae conciliorum origo, & quideis in vniuersum ex propria sua ratione conueniat. CAP. I. D

HIERARCHIAE hierarchiae causam peregrisse iam pene mihi videbar, cum derepente me reuocaret ac retineret indictum iam dudum ac instans generale concilium, & suam quoque causam aliquanto tractare exactius, suaeque autoritatis modum (quae illi contra suam ipsius conscientiam a quibusdam tribuitur immodica) liberius nostro more discutere, & ad ea quae supra constituimus, eorum quae ad fidem religionemque pertinent, indubia certissimaque principia, exigere & examinare coegit: ne aut cum usus postularet, eandem inexpedito non haberet: aut in ecclesiasticae hierarchiae confusionem transiliret imprudens: quando quidem de ea adhuc sub iudice lis est. In qua, tametsi annis his proximis ceterum, hoc est, post tempus Constantien. concilij, tam multa, tam praecleara, diuini & humani iuris professorum sudarint ingenia, ut pene temerarium videatur, post tales tantosque viros, eadem de re scribere: visum tamen est illis ipsis vniuersalibus concilijs, suam causam nondum pertractatam ad viuum a quoquam, nec pro dignitate ac merito. Ego vero tametsi non ignorem quae sit difficile, quae inuidiosum, quae calumniae expositum, tractata a tam multis, praesertim eruditione & autoritate praecellentibus, conari retractare. Quae enim spes esse poterit, in re toties, tam diligenter discussa, nouitate placere? At mors est, iuxta vetus puerbium, bis posita crambe. Deinde ut illam recoctam vitantes, tamen post tales tantosque eadem de re qui scribit, temeritatis accusationem vix potest effugere. Qui nisi hoc sibi persuadeat, ab illis omnibus haud satisfactum argumento suscepto, se vero illud ipsum posse tractare & explicare rectius, copiosius & luculentius, actum agere, atque operam ludere conuincitur. At hoc ipsum sibi persuadere quoniam, insolentiae ac temeritatis plenum statim videtur.

Iam vero & scriptorum & patronorum autoritas, ipsi fortassis veritati contraria, & nata hinc praepudicia eorum, qui ipsa causae merita non exacte intelligunt, quantum illi difficultatis obijciunt, qui post omnes & aduersus omnes, ipsam (quae sibi videtur) veritatem conatur asserere, & iam dudum alius receptas aduersus eandem opiniones refellere ex mentibus hominum?

Tamen postquam hoc saxum voluere cepimus. (Nam & in superiori omni de ecclesiastica hierarchia disputatione eadem subiimus aleam) & tractatio haec cum illa magnam cognationem, aut potius necessariam quandam connexionem habet: insuper & publica ipsa ecclesiae necessitas, ob iam ingruens tempus celebrandi concilij, ut omnis eius forma, ratio, autoritas, prorsus ac certo nota & clare demonstrata habeatur, omnino exigere videtur, ad quae iam magnus superiori disputatione gradus factus est: quo de talento mihi credito, Christo & eius ecclesiae seruam, sciens prudensque in piculum venio. Conaborque vniuersam hanc conciliorum causam, & autoritatis eorundem, a vertice (quod aiunt) usque ad

extre-

A extremum vnguem (quod ab aliorum nemine factum reperio) explicare pro viribus, vni ubique (quod in me erit) veritati seruiens. Quam si cui videbor non ubique assequi, efficiam tamen, ut is ille ipse intellecturus sit, mihi studium non defuisse. Certe sciens volensque in nullius alterius gratiam quicquam dicturus sum. Cui si & tu, Christiane lector, aequae faueas, nec villo in vllam partem ducaris affectu, nullo tenearis aut praepediaris praepudicio, confido in Christo veritatem vna facile nos inuenturos. Quae ideo praefari volui, quod nolim, si cui haec nostra non faciat ad stomachum, quenquam ita sibi de me persuadere, quasi apostolicae sedis & Romanae ecclesiae causam, quam ipsius veritatis, egerim diligentius. Nam ad vnam hanc nos respexisse perpetuo, & nihil in vllam partem dedisse affectui, sed eo me subsequutum semper, quo pertraxit vis ipsa demonstrationis, ex certissimis illis ante a nobis constitutis stabilibusque principijs, ut Christum testem, ita & periurij vindicem innoco in animam meam, si mentior. Magni beneficij loco accepturus, si quis nostris eonfutatis certius aliquid attulerit & verius.

B Conciliorum itaque ecclesiasticorum formam, autoritatem, & rationem vniuersam explicaturi, ac originem, paulo altius ordiendum duximus, ab ipsa videlicet ratione nominis, vnde incipere debet omnis recte instituta & ordinata de re quacunque tractatio, & primo inuestigandum de concilio in vniuersum, quid ex propria ipsis ratione conueniat. Deinde ad ipsa de quibus quaestio est, ecclesiastica veniendum concilia. Haec in sua membra, seu species seu genera dixeris, rite particula, & vnumquodque sigillatim considerandum, quae cuiusque forma, quod officium, vnde originem institutionemque habeant, quae & vnde cuiusque autoritas.

C Est autem (ut in vniuersum prius loquamur) conciliorum antiquum omnino inuentum, neque tam diuina, quam humanae institutionis, recta ratione euidenter dictante, res dubias a pluribus, iisque prudentibus, vsuque peritis, in commune consultantibus, quam ab vno aliquo, discuti tractarique rectius. Quod enim vni non succurrit, alter suggerit, & quod dici solet, plus vident oculi, quam oculus. Itaque, ut agendarum rerum autoritatem summam, eadem duce magistraque natura vni committendam esse: ita de rebus dubijs consultandum cum pluribus, & recta ratio docuit, & usus comprobauit.

Conciliorum igitur quod sit opus proprium, ipsa nominis indicat ratio, nempe, consultare, consiliaque conferre. Proinde, si omnes ab initio conuentus hominum, ciuilesque societates mente percurrens, diligenterque consideraueris, seu monarchias, regna, impia, seu respublicas, liberascumque communitates vniuersas, hoc semper inuenies, negotiorum publicorum consultationem fuisse penes multos, numero tamen mediocri ac definito, ingenio vsuque rerum praestantes: at rei gerendae autoritatem summam penes vnum aut paucos, quam ab vno feliciter geri, quam a multis, non solum ratio docuit, sed probauit experientia. Idque eo semper efficacius, quo est vnitas

abso-

Causae difficultatis in suscepto argumento.

Propositio cum partitione.

Concilia recte rationis inuentum.

Conciliorum opus proprium. Publicorum negotiorum consultatio ne semper fuisse penes multos. Summam autem rei gerendae autoritatem penes vnum aut paucos.

absolutior. Quod re ipsa edocti Romani illi quondam reſ dñi, quibus a-
lioqui populari libertati plus nimio indulgentes, quies tñ vis aliqua ex-
terna vrgeret repub. & insigne aliquod minaretur periculum, suæ
illius libertatis obliti, & publicæ vtilitati necessario cōsulentē diligenti-
tius, ad vniū semp cōfugerunt impiū, vni dictatori summā potestātē
liberā deferētes, etiā in Romanorū ciuū capita: a q̄ nulla eēt puo catio.
Id qd pditis desperatisq; rebus salutare remediū semper experti sunt.

Ut se habe-
ant cōcilia
ad supre-
mā in re-
pub. autori-
tē, et sua cu-
iusq; distri-
cta officia.

Concilijs itaq; ex ppria sua ratione haud aliud, q̄ consultare, delibe-
rare, & quid melius aut vtilius, inuenire conuenit. At agendi exequen-
diq; ea, quæ deliberando consultandoq; a cōcilio inuenta sunt, potestas
ad summam in repub. autoritatē pertinet. Cui adesse quidē, non autem
præesse cōcilia, in omni monarchia beneq; instituta repub. certum est.
Præesse dico cum superiori quadā coactiuāq; potestate. Quandoq; dem
pluribus (qd supra plixius demōstratum est) nequaq; recte cōmittitur
suprema regiminis autoritas. Quod si sit, dispersita in multos, inefficax
redditur, & seditiōibus locum dat, occasiōēq; ministrat. Sed vniū im-
perio (quantum ex ipsa autoritatis ratione est) oēm multitudinē regi fa-
cilius, gubernariq; felicius, & ratio docuit, & natura mōstrauit. Cuius &
in nobis euidentis est naturæ ipsius exemplum cernere, in quibus est eti-
am regni cuiusdam absolutam quandam videre imaginem. In quo vo-
luntas, rerum omnium summam regiamque & liberam quandam po-
testatem obtinet, cui cæteræ quidem potentiaē seruiunt: at ratio sena-
tus cuiusdam liberiq; cōciliij locum tenens, illi consultando, monst-
randōq; quæ recta sunt & vtilia, salubriterque admonendo, adest sedulo:
sed exequendi ea, quæ salubria & vtilia vifa sunt, nullam potestatem
habet: sed ad regiam illam voluntatis autoritatē hoc pertinet: cui si
placent rationis cōcilia, ea exequitur: sin displicent, cōtemnit ac ne-
gligit. Et quamuis ipsam rationis cōsilijs obtemperare conueniat, eius
tamen est libera absolutaq; autoritas: nec rationis super ipsam vlla co-
gendi potestas, sed contra potius.

Exemplū
naturæ in
homine.

Ab illo na-
turalis rati-
onis inuēto
cōciliō
vsum tras-
latū ad ec-
clesiam.

Ab hoc rationis naturalis inuēto, cōciliō vsum translatum con-
stat, etiam ad regnum illud inter nos Christi, hoc est, Christianā ecclesi-
am, confirmante quidem eundem, atq; eius vtilitatem cōtestante, sacro
illo spiritu, atramen quæ nullam alioqui a Christo specialem institutio-
nem habeant: quæadmodum post erit manifestius, cum rationes & mo-
tū eorū dissoluerimus, qui cōcilijs autoritatem ac potestatem attribu-
unt immodicam, nec ab vilo priorū & legitimorum sine controuersia
cōciliōrum recognitam. Sed, vt dixi, vfu rationeq; docente, a multis,
rerumq; peritis, & in commune consultantibus magis inueniri ac dis-
cerni, quid verum, aut quid vtile in eo, de quo ambigitur.

Forma &
ocasio pri-
mi cōciliij
& apostoli-
ci.

Itaq; si & formam & occasionem consideres primi illius ab aposto-
lis celebrati cōciliij, & in illo ipso plane videbis, etiā eam originē, eāq;
cōciliōrum rationē, quā nunc explicauimus. Nam cum nō leuis Antio-
chiæ

chiæ suborta esset dubitatio & quæstio, quæ vniuersam illam ad sedi-
tionem vsque conturbabat ecclesiam, docentibus quibusdam etiā gen-
tes cōuersas ad Christum, legem Moyſi vna cū euangelio seruare oportere,
contradicientibus autē Paulo & Barnaba, cū inuicē concordari non
possent, miserūt Hierosolymā ad apostolos & seniores cōsultatum sup
hac cōtrouersia. Quibus cōueniētib; in cōciliū, cū diligēs fieret cōqui-
sitio, qbusdā hāc, qbusdā illā ac diuersam partē tuētib;: surgēs Petrus
ecclesiasticæ hierarchiæ, atq; illi etiā cōcilio p̄sidentis, prulit v̄itatis sentē-
tiā, & gentes ab oīni illa Mosaicæ legis seruitute liberās, p̄nunciat. Cui
a Iacobo, in fauorē sibi cōmissæ circūcisionis ecclesiæ, paucula quædam
addenda visa sunt, quæ & ipsa placuere cōcilio. Cuius noīe Antioche-
nis r̄sum est sup quæstione p̄posita, scribētes, & sibi ea visa & spiritū
sancto. De cuius sensu & sentētia securius phibere poterant testimoni-
um, vt q eius primitias acceperāt, ipsūq; doctorē instructorēq; singu-
lari priuilegio sortiti fuerant, confirmati insup illa Christi p̄missione:
vbicunq; fuerint duo aut tres congregati in noīe meo, in medio eorum
sum. Hoc primum fuit ecclesiasticorū cōciliōrum oīm. In q̄ nihil vides su-
pra modū rationēq; cōciliij supra expositā, nēpe cōsultationem, resolu-
tionēq; quæstionis, p̄positæ. Vides nihil speciale edoctos Antiochenos
de singulari vlla ecclesiasticorū cōciliōrum prærogatiua & autoritate, ra-
tione ipsa naturali duce magistraq; ad eos retulisse quæstionem suā, q̄s
certū erat magis scire legē, de qua ambigebat, voluntatēq; Christi, nem-
pe ad apostolos senioresq; qui ab initio cum ipso conuersati fuerant.

Quod itaq; nullā supnaturalem specialēq; a Christo institutio-
nem ecclesiastica cōcilia habeāt, p̄sertim vniuersalia, circa quæ p̄cipue oīs v̄ti-
tur quæstio & hec nostra disputatio, si ad Theologica illa a nobis cōsti-
tuta principia respexeris, euidentis tibi indubitatumq; videbit. Nā in scri-
pturis canonicis, nullū de eis v̄bum est. Nec ex apostolorū institutione
speciale quicq; de illis accepit illa primitiua Chri ecclesia. Primum cer-
tū est excutienti vniuersum noui testamēti canonē. (Quā em̄ nihil ad ea
ptineant, quæ a qbusdam male ac violēte accomodant eis dē, post eui-
dēs faciā, cum ad eum locum puentum fuerit.) Secundum v̄o vel ex eo
indubitatum reddit, q̄ ante Nicenum illud, oīm vna sententia, primum
vniuersalium cōciliōrum oīm, annis illis trecētis, nullum vniuersale con-
ciliū aut vidit aut cognouit illa primitiua ac v̄e florens Chri ecclesia.
Quæ nec nouā tunc aliquā ac supnaturalem de celebrādis deinceps eius
modi cōcilijs illuminationē aut reuelationē accepit: sed Constantini prin-
cipis pius religiosusq; zelus prima eorundē causa & origo extitit. Qui
cū videret pacē suo bñficio a foris qdem ecclesiæ redditā, intus v̄o ean-
dē (Arrio noua quædā Chro indigna blasphemāq; docēte & p̄dicāte de
Chro) cœpisse rurbari multo piculosius, et necdū cōstaret religioso prin-
cipi de impietate dogmatis eiusmodi, nec qd de eo teneret fides catholi-
cæ p orbē ecclesiæ: v̄ilum ē eidē ex toto orbe cōuocari sacerdotale con-
ciliū,

Niceni pri-
mi vniuer-
salis cōciliij
Constantini
zelus cau-
sa extitit.

cilium, vt cōuenientibus in vnū vnde quaq; episcopis, ex eorū collatione **D** quæ esset orthodoxa ecclesiæ catholicæ fides de pposito Arrii dogmate, euidenter fieret: certo sibi psuadēs, eā esse orthodoxā & catholicā fidē, in quā cōuenirent tot vndiq; atq; adeo ex toto orbe cōuenientes episcopi. Quia ille persuasione inductus primus autor extitit conuocandi vniuersalis concilij, & vt celebraretur primum illud, omnium celeberrimum et sacratissimum Nicenum effecit, etiam publice subministrata impensa, publicisq; toto orbe, pro conuocatis episcopis preparatis vehiculis. Quos et conuenientes, summo honore, regiaq; munificentia excepit, et peracto concilio honoratos donatosq; remisit.

Vides itaq; quā institutionē, quā originē habeat vniuersalia cōcilia. Nō eadem diuinā aut supnaturalem, sed prsus humanā. Sūt enim Constantini principis inuentū, vtilē qdem nonnunq; ad inueniendū in subortis dubitationibus, quæ sit orthodoxa & catholica veritas, quibus ad hoc **E** minime necessariū, cū magis in expedito ac p̄mptu sit, apostolicam de his sedē cōsulere. In q̄ (vt libro III. clarissime demonstrauimus) singulari priuilegio cōseruata semp est orthodoxæ fidei sinceritas, & vera illa germanaq; apostolica traditio. Nec minus præsidentes eidē (ad quorū definitionē, sententiā & iudiciū, oēm inter nos fidei quæstionē æque referendā demonstrauimus) tuē ac sustētat indefectibilis fidei priuilegiū ad alios cōfirmandos in fide: præsertim cū nulla, quantumuis vniuersalia sacerdotū aut Christianorū cōcilia, nisi q̄tenus eiusdē sedis illis adsit autoritas, eiusmodi suffulta sint priuilegio: ac p̄pterea & errare posse, & errasse frequēter in ipsa definitionē fidei, post clare demonstrabimus. Sed ignota tunc erat fortassis Cōstantino, quāuis religioso principi, tñ q̄ nostris sacris nō ita nup̄ innotatus fuerat, apostolicæ sedis ea in re prerogatiua & autoritas eiusmodi, ac singulare illud, qd supra adstruximus, **F** priuilegiū. Itaq; cū in quæstionibus illis & cōtrouersijs, orthodoxæ veritatis inueniendæ, nullū aliud certū sibi succurreret mediū, ex eiusmodi qd diximus axiomate, ac veluti cōmuni cōceptione psuasus, eā fore orthodoxam & catholicam fidē, in quam conuenientes ex toto orbe post mutuam collatiōem conuenturi essent sacerdotes & episcopi, memorabilis illius concilij autor extitit: & celebrātorum deinceps similium exemplum ac formam præbuit successoribus quibusdam suis zelum eius æmulantibus. Quorū fere instantia, & apostolicæ sedis (quod post intelliges) autoritate indicta & celebrata sunt concilia subsequentiā vniuersa, quæcunq; vt legitima agnouit & probauit Christi ecclesia.

Sed forte hic nobis occurrerit aliq; in vmbra illa & figura nostræ ecclesiæ, synagoga veteri, præceptum fuisse, quæstiones & cōtrouersias inter se habentibus, quæ per singularum ciuitatum sacerdotes & iudices expediri nō poterant, vt eas referrent ad locū quæcunq; inter ipsos elegisset dñs, hoc est, ad ipsam cathedram Moyse, & ad sacerdotes Leuitas, qui in eo loco ministrabant domino, requirēq; ab eis. Qui, inquit, **annunci-**

A annunciabunt tibi iudicij veritatem. Quibus vtique verbis videtur illis commendata fuisse sacerdotalis concilij autoritas. Non enim referre iussi sunt quæstiones eiusmodi ad vnum principem sacerdotum, præsidētem illi cathedre, sed ad sacerdotes Leuitas, qui vna cum pontifice præside, in eodem loco, pro tempore vicis suæ, ministrabant domino. Qui exquirentes (vt habent LXX. interpretes) annunciabunt, inquit, tibi ipsum iudicium: aut (vt habet noster) veritatem iudicij. Exquirentes, inquam, hoc est, inter se consultando inuestigantes, quod est concilij proprium. Deinde eiusmodi concilij singulare diuinæ assistentiæ priuilegium subindicans: Annunciabunt, inquit, tibi iudicij veritatem. In quibus verbis vide ac diligenter pondera, quod importent priuilegium. Eiusdem insuper nobis autoritatem commendans: Et facies, inquit, iuxta verbum quod annunciabunt tibi ex loco quem elegerit dominus deus tuus, & **custodies** valde vt facias iuxta omnia, quæcunq; sancita fuerint tibi (ita est apud LXX) quod ipsum in Hebraica veritate legitur aliquanto clarius & significantius, hoc pacto ad verbum reddita: Et custodies, vt facias iuxta omne quod te docuerint, iuxta legem quam docuerint, & iuxta iudicium quod dicent tibi, facies. Non discedes a verbo, quod annunciauerint tibi, ad dextram aut sinistram. Ex quibus vtique verbis clarissime constat, sacerdotalis concilij in synagoga illa veteri, singulare diuinæ assistentiæ priuilegium, ne labi aut errare sineretur in suis iudicijs, sententijs ac definitionibus: siquidem securos illos reddidit deus de veritate eorum, quæcunq; ab ipsis definita, iudicata, aut sancita forent. Constat præterea, quanta q̄ sacrosancta fuerit eiusmodi concilij autoritas, cui tam indiscusse, tam sollicitē, tam districte omnes prorsus obedire præcepit: & custodies, inquit, non negligenter, aut secure, sed valde. Quod verbum significationis gratia additum est a LXX. hoc est, admodum sollicitē, vt facias iuxta omne quod te docuerint. Vides vt nihil exceperit, vt noluerit negligenter attendi & haberi illorum doctrinam, iudicia & præcepta: sed valde sollicitē ac diligenter, ne ea transgredirentur vel in minimo. Siue enim quæstionis aut dubitationis ortæ de lege & cæremonijs prolata fuerit ab eis definitio, siue ambigui iudicij sententia: iuxta legem, inquit, quam docuerint, & iuxta iudicium quod dicent tibi, facies. Non discedes a verbo quod annunciauerint tibi, ad dextram aut sinistram. Quod si in synagoga illa veteri tale fuerit in sacerdotali concilio diuinæ assistentiæ tam singulare priuilegium, si talis, tāta, & tam sacrosancta eiusdem autoritas: quid ergo, inquires, naturali rationi, & non potius diuinæ speciali institutioni ac cepta ferenda contendimus concilia? Quid denique Christianæ ecclesiæ, eaque sacratissima atque vniuersalia concilia, humanum, atque adeo prophani hominis imperatoris Constantini inuentum facimus, nec vllam supernaturalem ac specialem institutionem a deo habere? Nam si ab vmbra illa & figura veteri (quod supra non semel adstruximus) ad solidam nostræ ecclesiæ veritatem efficax argumentum ducitur, æque apud nos **II** facta-

Obiectio, qua cōprobari videt, progatiua & autoritas eē diuinitus accepta cōcilia ecclesiastica habere.

ateamur necesse est, ecclesiasticorum conciliorum diuinam, non humanam institutionem, & diuinitus datam ipsis auctoritatem sacrosanctam, & singulare priuilegium, quæ in illa veteri synagoga, tam insigni priuilegio, tam eximia auctoritate a deo donata demonstrauimus.

Sed hic in primis admonitū te volo Christiane lector, non cōtinuo se-
qui, si diuino præcepto nobis commendetur regum, ducū, magistratuum-
que prophanorū auctoritas, eidemq; obedire doceamur a deo & apostolis,
qd ergo supernaturalem aliquā aut specialem a deo institutionem habe-

Dist. ob-
iectionis so-
lutio.

Humane ra-
tionis inuen-
tum esse ci-
uiles magi-
stratus, ta-
men a deo
precepti illi
obediendū.
Moyse ex
cōsilio Ietro
exteri homi-
nis, ordinat
de veterem
illum popu-
lum.

ant. Certum est em̄ omnes humanarū societatum & magistratū, quibus
necessario gubernantur, formas, diuersitates, species, humane rationis esse
inuentum, nec vllam specialem, aut supernaturalem habere institutionem
a deo. Attamen æque certū est, doceri diuinis apostolicisq; literis, vnum
quēq; in ea, in qua est, societate præcipientibus magistratibus obedienti-

am debere. Moyses cū solus frustra fatigaretur regimini immensi populi,
non diuinitus desuper illuminatus, sed ad consilium Ietro hominis Madi-
anitis, soceri sui, & se, & populum vano superfluoq; labore liberauit, atq;
ordinē politiamq; inter ipsos cōstituit, electis ex omni plebe viris sapienti-
bus, & timentibus deū, qui & veritatem amarent, & odio haberent avari-
tiam, ex quibus constituit tribunos, centuriones, quinquagenarios & deca-
nos, iudices populi, sibi quidem inuicē subalternos, vniuersos vero etiam
vni subiectos sibi, ad quē & grauiora quēq; referre iubebantur. Attamen
hoc Ietro consilium, executioni mandatū a Moyse approbatū est a domi-
no. Erat quidē etiam illius populi status vniuersus institutus diuinitus, vt
in eo præluderet & deliniaret quodāmodo statum nostrę ecclesię: quem
admodū clarissime attestatur vniuersa illa vetus sacra historia. Attamen
nihil dubitauit Moyses, in eo ordinando sequi etiā exteri hominis consili-
um. Quo exemplo clarissime nos instruxit sacer spiritus, etiā ad res sacras
ornandas atq; ordinādas, humane rationis inuētis vt nos subinde oportet
tere, eadēq; modo laudabilia comprobari a deo, vt cōfundatur eorū cæca
impietas, qui quicquid nō inueniunt præscriptū in sacris literis, quantumuis
antiquū, quantumuis generaliter obseruatū, velut humanū inuentū an-
tiquari atq; obliterari volunt. Itaq; etsi comprobata inueniatur a deo, no-
bisq; commendata sacerdotalis concilij auctoritas: non tamen ex eo conse-
quens est, eiusmodi concilia non esse humane rationis inuentum, sed spe-
cialem aliquam a deo ac supernaturalem institutionem habere.

Etiam in re-
bus sacris
humane ra-
tionis inuē-
tis subinde
vniuersos oportet
tere, eadē-
que cōpro-
baria deo.
Sacerdota-
lia concilia
nō simplici-
ter, sed vni-
uersalia cō-
stantini im-
peratoris es-
se inuentū.

Deinde & hoc memineris lector, non dixisse nos in vniuersum, sacer-
dotalia concilia, sed vniuersalia, de quibus nunc præcipue agit, concilia
esse imperatoris Constantini inuentū. Siquidem & ante Constantinum
certum est celebrata sacerdotum concilia in ecclesia, atque adeo ab ipsis ap-
postolis: sed vniuersalia ante Constantinum illis primis annis trecentis
prorsus ignorauit Christi ecclesia.

Sacerdota-
lis concilij
assistentis p̄i

Fuit equidem, quemadmodum ex verbis Deuteronomij diligenter
annotatum est, in illa vmbra & figura nostrę ecclesię, synagoga veteri,
præce-

præceptum controuersias & quæstiōes habentibus, quæ per singularum
ciuitatum sacerdotes & iudices definiri non poterant, easdem referri ad
ipsam cathedram Moysi (qui & sibi ipsi grauiora quæq; iudicia referua-
uerat, vt idem ipse testatur in Exodo) hoc est, ad locum quem inter ipsos
elegisset dominus, in quo videlicet resideret summus pro tempore sacer-
dos cum arca fœderis, & ad sacerdotes Leuitas, qui in eodem pro tempo-
re ministrabant domino, facta quoq; eidē illi synagogæ veteri a deo secu-
ritas, vt illi ipsi sacerdotes Leuite, qui pro tempore ministrabant cathedre,
in loco quem elegerat dominus, dubiæ quæstionis & controuersæ verita-
tem quærentes, inuenturi & indicaturi essent. Præceptum deniq; illorum
definitioni, sententię & iudicio indiscusse & simpliciter, diligenterq; ob-
temperari ab omnibus. Sed inter illos ipsos sacerdotes, ipsum præcipue
sacerdotum principem & cathedrę præsidē comprehensum inclusum-
que intelligi, eadem ipsa legis verba euidenter demonstrant. Adeo vt eius-
modi definitiones, sententię & iudicia, ex communi quidem sacerdotum
in illo loco Mosaicę cathedrę pro tempore domino seruientium consi-
lio: sed vnius præsidis, summi videlicet inter eos pontificis, auctoritate pro-
ferrentur. Nam etsi dicat, quæstiones eiusmodi referendas ad sacerdotes
Leuitas, qui in cathedra illa pro tēpore ministrabant domino, & q̄ illi ex-
quirentes & consultantes indicaturi essent veritatē & iudiciū. Quodq;
eorundem iudicio, definitioni & sententię simpliciter obsequendum es-
set ab omnibus. Nihilominus cuius auctoritate eorundem ipsorum sub-
sisteret tale iudiciū, talis definitio & sententia, diligentius explicans, re-
uertitur ad singularem auctoritatem vnius præsidis. Qui autem superbie-
rit, inquit, nolēs obedire sacerdotis imperio, qui eo tempore ministrat do-
mino deo tuo, ex decreto iudicis morietur homo ille. Non iam plurium
hic sacerdotum, atq; adeo sacerdotalis concilij, sed vnius, videlicet præsi-
dis, meminit, cuius illa censeatur sententiā, illud iudiciū, aduersus quem,
contumacem omnem inobedientiam, mortis vult expiari supplicio, vt cæ-
teri timorem habeāt. Non enim iam dicit superbientē, inobedientēq; im-
perio sacerdotū, vt prius, sed sacerdotis stantis, vt seruiat ibi domino deo
tuo (sic enim habet Hebraica veritas) stantis, in quā, super alios, atq; illi ca-
thedrę præsidis. Hoc em̄ illi significabāt ipso stantis vocabulo, sortas-
sis plus energię habente illo Hebraico, qd hoc isto exprimunt: qd ipsum
principale quandam auctoritatē importans, arrogauerat sibi Simō ille ma-
gus, & se stantē a suis vocari exegit, qd LXX. nobis clarius explicātes red-
diderūt, sacerdotis præsidis. Eius videlicet vnius auctoritatē his verbis lex
illis commendans, ad quam omnes quæstiones & cōtrouersias eiusmodi
referri volebat: ita tamen, vt ille ipse, etiam quod in se esset faciens, ad eas
definendas sacerdotale cōcilium secum adhibere deberet. Non equidem
vniuersale & vndequaq; congregandū, sed sacerdotū, qui vna secum ser-
uirent domino in ea, cui præsidebat, cathedra. Ex quorum congregato
secum concilio ipse sua illa principali auctoritate statueret, definirēt & iu-

di cathedrę
apostolicę;
eiusq; aucto-
ritatis & p̄-
rogatiuę
forma & fi-
gura in vna
bra veteri.

Oes quæsti-
ones fidei &
grauiora iu-
dicia defini-
ri auctori-
tate vnius p̄i-
dis, sed non
sine sacerdo-
tali cōcilio.

Contumax
aduersus p̄-
sidem cathed-
rę inobe-
dientia expli-
anda mortis
supplici-
cio.

Clemens re-
cogni. lib. 2.

dicaret de inductis quaestionibus & controuersijs. Cuius imperio superbe inobediens mortis ex lege damnabatur sententia. In quo nulla iam illi additur sacerdotalis concilij aut congregationis societas, sed singularis explicatur vnus praesidis autoritas. Vt plane etiam hinc intelligas, in sacerdotali eiusmodi concilio nihil fuisse supra rationem liberi concilij a nobis paulo superius expositam, summam vero omnium autoritatem fuisse apud vnum praesidem.

Autoritati praesidis necessario adhibitu sacerdotale concilium, sed quale.

Quantum autem non sine magna causa in definiendis ad cathedram re-
latis quaestionibus & controuersijs, autoritati praesidis adhibitu fuerit a lege sacerdotum vna secum in eodem loco domino seruientium concilium, qui sacri senatus cuiusdam loco, ipsi perpetuo aderant: non tamen necesse habebat aliunde, aut vnde quaque conuocare sacerdotes ex suis locis & urbibus longe distantibus. Nam frequens hoc & pene quotidianum erat, ut quaestiones inciderent, quas ad praesidentis autoritatem referri oporteret, atque eius terminari iudicio. Ad quod si quotidie ex vniuerso Israel sacerdotum debuisset conuocare concilium, male prouisum fuisset illi synagogae veteri: siquidem non sine maximo labore, impensa, molestia, vniuersalis eiusmodi conuocatio potuisset fieri: sed nec factam vnquam legimus, nec ut fieret, lex exigebat: quinimo sacerdotes vna praesentes cum praeside cathedrae illi ad concilium sufficere volebat.

Vmbra & figura veterem solidam suae veritatis etiam hac parte apostolice sine con-
gruere.

Quod si ut supra frequenter a nobis factum est, etiam hac parte vmbra & figuram illam veterem ad suam solidam veritatem diligenter ac commodauerimus, clarissime inueniemus, ut semper, ita etiam hac in re, inuicem quadrare exactissime per omnia.

Cathedra apostolica & eius praesides necessario fulcitur indefectibilis fidei privilegio.

Erat non minor nobis, quam illis veteribus, necessitas referendi exortas inter nos quaestiones & controuersias ad iudicium ecclesiasticae hierarchiae praesidis: imo tanto maior, quanto plures necesse erat inter nos, quam illos veteres, oriri quaestiones & controuersias, utpote de lege, vna tantum traditione, & sine scripto, a tam multis, tam diuersis, tam discrepantibus, aequae linguis ac institutis & moribus, atque adeo ab infinita toto orbe diffusa multitudine recepta, quam de lege diligentissime perscripta, & vni tantum cognatoque populo tradita. Quare, ut supra demonstrauimus, non minus diligenter nobis, quam fuerit illis veteribus, prouisum hoc a Christo, atque ipsius oratione ad ecclesiae aedificationem & utilitatem impetratum ecclesiasticae hierarchiae principibus indefectibilis fidei privilegium, quod ipsum aequae & multo magis atque efficacius, apostolicam nunc cathedram perpetuo sequitur, & eius praesides sustentat & subleuat, ac nuper Mosaicam illam cathedram privilegium ad proportionem simile. Tanto, inquam, magis, quanto eius hic maior, quam illic, erat necessitas, quanto in super hanc suam dilectissimam sponsam praeside illa synagoga veteri Christus magis honorare voluit, quanto denique ipsam solidam veritatem suam vmbra & figuram par est in omnibus excedere.

Et quantum singulariter vni Petro, ut ecclesiasticae hierarchiae principi, Christi

A Christi oratione impetratum sit indefectibilis fidei privilegium, qui ea in re, velut in ipsa luce euangelica, clarius atque euidentius multo nobis expressit singularem praerogatiuam atque autoritatem vnus praesidis, quam veteri illi synagogae dudum lex fecerat, tamen eadem eandem ipsam (ut ostendimus) satis insinuauerit. Decebat tamen relatas ad apostolicam sedem & praesidentis eidem autoritatem quaestiones, non definiiri temere, sed mature, adhibita pro qualitate negocij, etiam humanitus possibili aut conuenienti diligentia sacerdotali; concilio ad formam, quam in veteri illa figura expressimus, sacerdotum quidem vna secum in apostolica cathedra ministrantium domino, hoc est, senatus sacri cardinalium, quos nunc dicimus, aut etiam vicinorum, distantiumve episcoporum, si quando & quemadmodum ipsa negocij qualitas hoc ipsum exigere praesidi videret, sicut & ab initio ad hanc usque diem factum & perpetuo obseruatum vniuersi testantur & comprobant scriptores ecclesiastici. Non vero conuocatis ex toto orbe vnde quaque sacerdotibus & episcopis. Quando quidem id raro admodum posset fieri, quemadmodum & primis illis annis recentis nunquam factum est, cum tamen definiendarum autoritate praesidis incidentium quaestionum & controuersiarum pene quotidie incidat necessitas. Et si quando, quod rarum est, id ipsum posset fieri, non tamen sine magno totius orbis motu, molestia, impensa. Et postremo nulla vnquam incidit eius necessitas, sed nec utilitas, quam fortassis ea sola, ut ex conuenientibus ex toto orbe episcopis, eorumque collatione manifestum omnibus fiat verum semper esse atque orthodoxum apostolice sedis iudicium, vera fides, definitio ac sententia: proinde semper & indiscusse sequendam omnibus. Tam enim certa est apostolice sedis sine vniuersali concilio, quam cum vniuersali concilio, definitio ac sententia, tam simpliciter, tam indiscusse, tam diligenter omnibus seruandum, quicquid e cathedra illa nobis annunciat, etiam si tantum de sacerdotum illic vna domino ministrantium id fiat consilio, quam si idem fiat de consilio sacerdotum totius orbis. Imo longe certius est vnus apostolice sedis cum concilio domesticorum sacerdotum iudicium, quam vniuersalis concilij totius orbis sacerdotum, seclusa autoritate vnus sedis apostolicae, vni Petro, ecclesiasticae hierarchiae praesidi, atque eius cathedrae, non sacerdotali quantumcunque concilio impetratum est Christi oratione illud indefectibilis fidei privilegium. Quare haud fere aliud factum in concilijs vniuersalibus vniuersis, quam ut conuenientes ex toto orbe episcopi, praedictam iam apostolice sedis vniuersi consensu amplexarentur & sequerentur sententiam, nec in eis definitum aliquid, quod non iam praedictatum ante definitumque esset a sede apostolica, post clarissime intelliges.

Ut igitur hic tandem concludamus: Quandoquidem naturalis ratio nis inuentum iam ostendimus concilia, probata quidem a deo, tam in synagoga veteri, quam in nostra ecclesia, tamem quae nulla speciali praerogatiua diuinitus insignita leguntur, quod in sequentibus erit manifestius.

Singulare privilegium praesidis.

Debere tamen definitione relatum ad se quaestio- num adhibere iudicia sacerdotale concilium, & quale.

Vna necessitas aut utilitas vniuersalis concilij.

Tam certa & sacrosancta apostolice sedis vniuersali concilio sententia & autoritas.

Vnius apostolice sedis iudicium certius, quam totius orbis concilij, illius autoritate seclusa.

Concludit quod concilij ex propria ratione conueniat, & quid non.

Quid eisdem ex propria sua ratione conueniat, eadem docet ratio, id videlicet, quod dictum est, deliberare, consultare & inuenire quid verum aut vtile in proposito negotio. At iurisdictionis vllam autoritatem, aut coactiuam potestatem supra id, cui consultitur, aut exequendi quae sibi vtilia agendaq; visa sunt, eisdem vt eiusmodi non conuenire, eadem aequae ratio ostendit. Cuius & in nobis exemplum effinxisse videmus illum omnis ordinis opificem. Dixi autem, vt eiusmodi. Nam si quae particulatim conueniat his, ex quibus integratur concilium, iurisdictionis autoritas, vt si rex ipse aut princeps intersit aut praesideat concilio, eoque probante decernatur & definiatur aliquid, iam vtrunq; est in concilio, hoc est, praeter illud consulendi, & quae vtilia sunt inueniendi officium, etiam iurisdictionis autoritas, & eorum quae deliberata sunt exequendi potestas: sed haec concilio per accidens & secundum partem conueniunt. Et haec de concilijs in vniuersum eorumque origine, officio & autoritate, ex propria eorundem ratione dixisse suffecerit.

Ecclesiasticorum conciliorum species seu differentias inuenire, & Constantiensis Basiliensisque conciliorum de autoritate vniuersalium conciliorum explicare sententiam. CAP. II.

Concilijs ex propria sua ratione in vniuersum quid conueniat, satis iam explicauimus: Ecclesiasticorum vero conciliorum omnem rationem vt prorsus & enucleatius explicemus, ea primū partiri in sua genera: deinde ex ipsa rei euidentia ecclesiasticaeque traditionis obseruatione, cuique generi quid proprie conueniat, quid quodque egerit, quam autoritatem exercuerit, quid in ipsis probauerit & agnouerit vniuersa Christi ecclesia demonstrare conabimur, ita enim magis intelligetur veritas eius, de quo ambigitur.

Tria genera conciliorum ecclesiasticorum.

Vniuersale oecumenicum.

Provinciale.

Bis quotannis ordinarie celebrari oportere ex decreto Niceni concilij.

Perlustranti itaque mihi formas notaeque ecclesiasticorum conciliorum celebratorum ab initio omnium, tria in primis occurrunt eorum genera, vniuersale, provinciale, & inter haec genus quoddam medium.

Vniuersale quale sit, indicat ipsa nominis ratio, nempe in quo totius ecclesiae tractatur negotium, ex omnibus totius orbis provincijs conuocatis orthodoxis episcopis. Quare & oecumenicum Graecis dicitur, quasi totius orbis, *διουμένη* enim orbem terrarum appellat. Quorum primum autore Constantino imperatore Nicenum extitit.

Provinciale & ipsum quale sit, aequae indicat & ipsa nominis ratio, nempe in quo sub vno metropolitano vnus tantum provinciae episcopi conuenientes, eiusdem consulunt prospiciuntque negotijs. Haec vt quotannis ordinaria autoritate bina per singulas provincias celebrarent, vt si quid forte perperam, inordinate, iniuste gestum ordinatumve esset ab vno quolibet episcoporum in sua ecclesia, communi id comprouincialium consilio & metropolitani autoritate antistitis retractaret, in Niceno primū concilio salubriter ordinatum est. In quo cum pro vigore ecclesiasticae autoritatis & disciplinae statuissent S. patres, ne quem clericum aut laicum episco-

A episcopus expulisset de sua ecclesia, susciperet alius. Sed ne, inquit, hoc aut iracundia aliqua, aut contentio, vt fieri solet, iniuste factum, remedium non haberet, decernimus per singulos annos, in singulis quibusque provincijs, secundo ab omnibus episcopis comprouincialibus concilia agi debere, & de singulis huiusmodi negotijs iudicari: vt si forte ab vno inique aliquid gestum est, a caeteris emendetur: si recte, vt ab omnibus confirmetur. Haec tenus verba Niceni canonis. Ex quibus, si attendas, manifestum est etiam, quae nam ad prouincialis concilij autoritatem pertineant, nempe querelae subditorum aduersus suos episcopos, quarum determinandarum componendarumque habebant autoritatem: non quidem ex se primo, sed ob metropolitani autoritatem in eis praesidentis episcopi, cuius ex forma ipsa hierarchiae ecclesiasticae, est super suffraganeos suos, superior iurisdictionis autoritas, a qua quo aequiora maiorisque autoritatis ac ponderis intelligerentur ac haberentur prolata iudicia, comprouincialium episcoporum eidem sunt adiuncta concilia, ex quorum sententia agerentur omnia. Quorum conciliorum tamen etiam ante Nicenum, ab ipsis adeo apostolorum temporibus, atque eorundem institutione, in ecclesia vsus fuerit: Niceno tamen concilio ordinatum est, vt bina celebrarentur quotannis, quae non ita ordinarie, nec ita frequenter celebrari consueuerant.

Medij vero generis concilia sunt, in quibus causa quidem quae tractatur vniuersalis est, hoc est, fides aut ecclesiasticam obseruationem concernens: sed conuocatio aut congregatio nequaquam. Cuius generis sunt fere vniuersa, quae ante Nicenum celebrata reperiuntur concilia in illa primitiua ecclesia, & in primis illud omnium primum, cuius meminimus, apostolorum Hierosolymis habitum. Quod vniuersale dici non potuit, vt in quo ex duodecim tres tantum interfuisse legantur apostoli, Petrus, Iacobus & Ioannes: nec apparet alicunde conuocatos aliquos, sed ab illis tantum celebratum fuisse, quos missi ab Antiochia consultores Hierosolymae offenderant.

Eiusdem generis fuere, quae Victoris iussu, ad abolendum Iudaicum ritum celebrandi paschatis, eatenus perseverantem in pluribus Asiaticis, per diuersas provincias celebrata supra retulimus. Quae vniuersalia non fuisse certum est, cum omnium confessione primum vniuersalium Nicenum fuerit. Sed nec prouincialia, quoniam & causa vniuersalis erat, nempe paschalis obseruationis legitima ratio, & in eadem totius ecclesiae consonantia & concordia. Conuocatio etiam conciliorum modum excedebat, siquidem & ex pluribus provincijs in vnum locum conuenerunt ecclesiarum antistites. Quod de Caesariensi illo praecipue testatur Caesariensis Eusebius. Ad idem genus spectat Antiochenum illud, quod beati Dionysij Romani pontificis autoritate & iussu aduersus Paulum Samosatenum, Antiochenū patriarcham celebratum est. Si militer, quod paulo post sub B. Cypriano Africano concilium ex totius

Quae ad prouincialis concilij autoritatem pertineant.

Medij generis concilia.

Concilium apostolorum fuisse huius generis, non oecumenicum.

Concilia ob paschalem celebrationem Victoris iussu celebrata per diuersas provincias.

Concilium Antiochenum B. Dionysij autoritate celebratum aduersus Paulum Samosatenum.

Cœcilium Aphricæ episcopis. Et hæc atq; alia pleraq; ante Nicenum illud, ad quod **D** vsq; annis illis trecentis nec mentio quidem facta est vniuersalis concilij, in primitiua illa ecclesia. Post quod & alia pleraque eiusdem notæ concilia celebrata leguntur: vt Sardiceñ. Gangreñ. Laodiceñ. Neocæsarieñ. Agatheñ. Carthagineñ. & Mileuitanum sub beato Innocentio. Illa quoque Romana Martini papæ & Symmachi. Et quæ in Gallia, Hispania, alijsque partibus plurimis celebrata fuerunt, quorum adhuc extant canones plurimi. Ad idem genus pertinet sacri illius senatus concilium, quod ecclesiasticæ hierarchiæ præsidium adest perpetuo, hoc est, sacerdotum, qui vna secum ministrant domino in cathedra apostolica, atque ipsi ad sunt consilio in definiendis, quæ quotidie ex toto orbe ad eandem sedem, & præsidis auctoritatem referuntur, controuersijs & questionibus, ad formam ante definitam in vmbra & figura illa synagogæ veteris, & quam deinde expressam videmus in ipsa Christi ecclesia. In qua vsq; ad **E** nunc perdurat ab initio.

Postquam autem suis notis distinximus cœciliorum ecclesiasticorum tria, quæ diximus, genera, quo clarius pateat, quid eorū cuiq; aut cōueniat, aut non cōueniat, aliorum primum de vniuersalium conciliorū auctoritate, explicanda est & explodenda sententia, magno quidem auctoritatis pondere, tantisque subnixæ præiudicijs, vt vel dissentire ab ea, magni cuiusdam piaculi instar videatur: tamen quæ expensa in rationis trutina, ad examen eorū, quæ ante constituimus, certissimæ auctoritatis & fidei principiorū, clarissime videbitur nullo pōdere subsidere, nulla veritatis soliditate, sed solis fumis, solis præiudicijs, sola vmbra vanæ auctoritatis fulciri.

Negare nō possumus, quin ad extirpandas nōnullas pestilentissimas hæreses, sarcienda schismata, cōponenda diffidia, reformandum toto orbe collapsum ecclesiasticæ disciplinæ vigorem, vtile nonnunq; ecclesiæ & **F** salutare fuerit, vniuersalium conciliorū inuentum, quorum, vt supra diximus, ob Arrij impia dogmata rectius dijudicanda Cōstantinus imperator primus inuentor autorq; extitit. Quanq; enim inter tempestates eius modi, quibus confundebantur omnia, diuina, humana, sacra, prophanaque habebantur promiscua, vt præcipue erat necessaria, ita & semper enituerit illa cathedræ Petri principalis auctoritas, quam supra demonstrauimus, & omnem altitudinem sese extollentem aduersus orthodoxam fidem, aduersus paternos apostolicosque canones, deiecerit, & suo illo apostolico gladio vita & persecuta fuerit. Attamen vt illorum ipsorum efficacior esset in aduersarios sententia, vtq; hi eo minus haberent diuerticuli & subterfugij, quo esset notior, & dicta coram pluribus, & comprobata totius orbis sententia, ex vniuerso orbe conuocari episcopos, primum Cōstantino, vt diximus, imperatori vtile visum est, ad tuendā orthodoxæ fidei vnitatem, aduersus prophanas impiasque nouitates inductas per Arrium. Deinde & successoribus eius quibusdam, pium quoque zelum eiusdem æmulantibus, ad similes morbos suis grassantes

Cœcilium
Aphricæ
nū sub B.
Cypriano.

Sacri senatus
concilij
um, qd assi
stet ecclesi
asticæ hier
archiæ præsi
di.

De auctori
tate concilij
orū vniuer
salium, alio
rū explican
te sententi
am.

Vniuersali
um concilij
orū fructus
& vtilitas.

A temporibus simile remedium vtile visum est, & necessarium. Quorum fere instantia apostolicæ sedis auctoritate conuocata & celebrata certum est concilia subsequenda. In quibus omnibus (quæ tamen in ecclesia auctoritatem obtinuerunt) nihil aliud actū post clarissime intelliges, q̄ quod dictam a Ro. pontificibus, in orthodoxæ fidei aduersarios, aut ecclesiasticæ hierarchiæ perturbatores, sententiam reuerentissime exceperit vniuersa Christi ecclesia, eosdem illos cum suis anathematizans erroribus, quos apostolico mucrone iam dudum confoderat huius sedis auctoritas.

Sed vt nihil tā salubriter ac vtiliter est inuentū ab hominibus, qd non subinde in sui perniciē conuertat hoīm improbitas: ita etiā hoc quantum uis ab initio salutare, atq; vtile congregandorū conciliorum eiusmodi institutū, quibus tot hæreticorū exterminatæ pestes, tot tempestates sedate, tot in ecclesia Christi resarcita schismata, tot cōposita diffidia, iā dudum a **B** seditionis quibusdam, & nouitatum studiosis, verti cœpit ad noxam, & qd pro ecclesiæ pace concordiaq; stabilienda salubriter excogitatū fuerat, factū videtur magnæ diffidionis & cōfusionis seminarium: adeo vt nunc etiā si curandorū ecclesiæ vulnerū vt gñale concilium conuocet, exigere videatur necessitas, merito dubites, nū grauius aliqd ipso malo cui paras remediū, illo ipso cōcilio concitaturus sis dei ecclesiæ. Adeo nuper in Constantiē. Basiliēsiq; cōcilijs nouo more, perniciosoq; (vt mihi quidē videtur) exemplo, ecclesiasticā hierarchiā, vt ad illius cœlestis exemplar decentissime ordinatā, constitutamq; a Christo supra demonstrauimus, euertere, & pro ea popularē quandā promiscuæ & confusæ multitudinis dñationem inducere, hoc est, Babylonem ipsam resuscitare conati sunt. Sibi ipsis, aut communitati ecclesiasticæ (quam se repræsentare, q̄ uis falso, prætendebant) ipsum totius ecclesiæ caput & principem, & qui **C** ipsius Christi in hoc eius regno inter nos agit vicarium, subijcetes, aduersus rerum ordinem & naturam, contra clarissimam euangelicæ veritatis lucem, contra omnem antiquitatis auctoritatē, atq; adeo ipsius orthodoxæ ecclesiæ (quod post intelliges) indubitam fidem & sententiam.

Hic scio multos cœlum terramq; in clamaturos, quod conciliorum illorum auctoritatem ausim conuellere: quod vnus hominis (qui peccare potest, & errare ac fallere) auctoritatē statuere & efferre supra vniuersum concilium, quod catholicam representat ecclesiam: cui Paulus apostolus, quod columna sit firmamentumq; veritatis, testimonium perhibet. Sed oro te Christiane lector, vt omī affectu vacuus vni veritati faueas, & ante perlegas attēte, quæ dicturus sum. Nam hoc ego deū testor, vni me veritati fauere. Cuius ex ipsius ecclesiæ clarissima confessione euidentiq; testimonio, etiam tibi me fidem facturum confido.

Itaque cum aduersus Constantiensis Basiliensiq; conciliorum auctoritatem nobis sit facta necessitas ecclesiasticæ hierarchiæ causam, quam mihi peregrisse pene videbar, repetendi ex integro, atque iterum tanquam a principio demonstrandi eandem esse apostolicæ sedis, & præsidium

Salubre ali
qui vni
uersalium cō
ciliorū insti
tutū iamdu
rum cōuer
ti cœpisse
in perniciē
ecclesiæ.

Pernicio
sum exem
plum Con
stantiē. &
Basiliē. cō
cilio, q̄ si
bi subijcie
bāt ecclesi
asticæ hier
archiæ præ
sidium.

Excusatio
auctoris, &
qd necessa
rio dictorū
auctoritates
impugnet.

in ea pontificum autoritatem super omne concilium, imo super ecclesi-
am Christi in vnum, vniuersam, quæ est super vnum quemlibet episco-
pum, aut vnum denique Christianum: quo clarior illustriorque oculis sub-
iecta videatur & appareat veritas, præmittenda primum sunt illorum ipso-
rum conciliorum decreta, quibus principalem illam Petri & successorum
eius ecclesiasticæ hierarchiæ principum autoritatem cogunt in ordinem,
ac sibi subiiciunt. Explicandæ quoque, quæ maxime probabiliter fieri po-
test, rationes, quibus tantum sibi autoritatis in illam principalem autorita-
tem præsumperunt & arrogauerunt. Deinde ipsam veritatem tam eui-
dentibus scripturarum testimonijs, quæ illius ipsius catholice & orthodo-
xæ ecclesiæ (quam illi se repræsentare falso iactabant) consensu & con-
fessione, hoc est, rectæ scripturarum intelligentiæ certissima illa, inflexibi-
lique amussi rursus adstruere conabimur. Quæ quæ nihil recognoscat om-
nium, quæ Basiliensis, Constantiensisque illi conuentus eidem tribuere co-
nati sunt, luce (vt spero) meridiana faciemus clarius. Et postremo illorum
rationibus respondendum est.

In Constantiensi itaque synodo, quæ schismatis illius occasione, quod sub
Vrbano VI. inchoatum annis plurimis confundebat & perturbabat
Christi ecclesiã, anno nostræ salutis M. CCC. XV. sub Ioanne XXIII.
vno ex tribus, qui se gerebant pro summis pontificibus, celebrari cœpit
est, actione V. definitum & decretum fuit in hæc verba: Hæc sancta sy-
nodus declarat, quod ipsa in spiritu sancto legitime congregata, concilium
generale faciens, & ecclesiam catholicam repræsentans potestatem
a Christo immediate habet, cui quilibet cuiuscunque status aut dignitatis,
etiam si papalis existat, obedire tenetur in his, quæ pertinent ad fidem, &
dicti schismatis extirpationem, & reformationem dictæ ecclesiæ in capi-
te & membris.

Item declarat, quod quicunque cuiuscunque conditionis, status, dignita-
tis, etiam si papalis, qui mandatis, statutis, seu ordinationibus, aut præcep-
tis huius sacræ synodi, vel alterius cuiuscunque concilij generalis legitime
congregati, super præmissis aut ad ea pertinentibus, factis vel faciendis,
obedire contumaciter contempserit, nisi resipuerit, cõdignæ poenitentia
subiiciatur, & debite puniatur, etiam ad alia iuris subsidia recurrendo.

Eadem hæc ad verbum decreta, repetitaque sunt in Basiliensi concilio,
anno nostræ salutis M. CCCC. XXXI. quod sub Eugenio VIII. celebrari
cœpit, actionibus eius II. & XVIII. In quibus decretis audis, quod concilium
vniuersale habeat autoritatem immediatã a Christo, cui etiã ipsi ecclesia-
sticæ hierarchiæ principes sunt obnoxij, & quod in eisdem inobedientes sibi,
contumacesque etiã coactiuã potestatem exerceat, quæ quidẽ & punit & cogit.

Rursus actione VIII. Constantiensis concilij, in damnatione erro-
rum Ioannis Vuicleff, in hunc eius articulum (Non est de necessitate sa-
lutis, credere Romanam ecclesiam esse supremam inter alias ecclesias) hæc
legitur censura concilij: Erroneus est, inquit, si per Romanam ecclesiam
intel-

intelligatur vniuersalis ecclesia, aut generale concilium, aut pro quâro ne-
garet primatum summi pontificis super particulares ecclesias. Hactenus
verba concilij. Ex cuius censura facile intelligis, voluisse & sensisse illic pa-
tres, summi pontificis primatum esse quidem super particulares ecclesias,
sed non super vniuersalem, nec supra cœcumenicum concilium.

Fundabant autem illi hanc tantam, quã sibi arrogabãt, vniuersalium
conciliorum autoritatem præcipue in verbo dñi, Matthæi XVIII. Si pecca-
uerit in te frater tuus, &c. dic ecclesiæ. Quod si ecclesiam non audierit, sit ti-
bi tanquam ethnicus & publicanus. Amen dico vobis, quæcunque alliga-
ueritis super terrã, erunt ligata & in cœlo. Et quæcunque solueritis super
terram, erunt soluta & in cœlo. Quibus verbis volunt ecclesiam accepisse
se a Christo autoritatem ligandi & soluendi, quemadmodum & nos li-
bri III. capite IX. demonstrauimus. Videtur autem, quod & hanc acce-
perit immediate a Christo, & quod supra vnūquemlibet Christianum.

Dicit enim: Si peccauerit in te frater tuus, &c. Quo nomine omnis Chri-
stianus intelligi videtur, vnus enim est pater noster, qui est in cœlis. Nos
autem fratres omnes, quibus & Christus ipse se connumerare non dedi-
gnatus est, post resurrectionem suam dicens illis, quibus apparebat mu-
lieribus: Ite nunciate fratribus meis, vt eant in Galilæam, ibi me videbunt.
Deinde addit vniuersitatis signum, quia omnia ecclesiasticæ potestati sub-
iecisse videtur, dicens: Quæcunque alligaueritis super terram. Nullam cau-
sam excepit, nullam personam, sed quæcunque alligata ab ecclesia, modo
super terram, ligata habentur in cœlo. Quod ipsum diuus Hieronymus
de hac autoritate ecclesiasticæ domus loquens, in definita oratione expref-
sit dicens: Hunc domum si quis corrigenstem contempserit, sit tibi, inquit,
tanquam ethnicus & publicanus. Si quis, inquit, neminem excipies, quis
quis tandem ille fuerit. Si autem omnis Christianus iudicio sit ecclesiæ ob-
noxius, adeo vt ei non obsequentes, habendi nobis sint tanquam ethnici & pu-
blicani, constat sane ecclesiam super vnumquemlibet Christianum iudi-
ciarum autoritatem obtinere. Posse itaque, & præcipere, & prohibere, &
leges præscribere, quibus obedire teneantur omnes.

Idem etiam ex eo manifestum videtur: Quoniam constat legis feren-
dæ autoritatem, in vnaquaque communitate ad eum, seu eos præcipue per-
tinere, penes quem, seu quos est summa, qua gubernatur, & in finem suum
dirigitur, autoritas: vt in libera, popularique communitate, penes populum.
In republica quæ optimatum gubernatur imperio, penes summos magi-
stratus & optimates. In regno aut monarchia, penes regem aut principem.
In ecclesiastica autem communitate, si penes ecclesiam est illa, quam dixi-
mus, iurisdictionis autoritas super vnumquemlibet Christianum, supre-
mam eam esse necesse est, quandoquidem omnes sibi subiicit. Quare pe-
nes eandem legum ecclesiasticarum debuit esse potestas: cui, qui membra
sunt ecclesiæ, omnes obedire teneantur.

Itaque etiam diuo Augustino, cum Petrus clauas acciperet regni cœlo-
rum

de necessi-
tate salutis
credere Ro-
ma. ecclesi-
am esse su-
premam in
ter ecclesi-
as.

Rationes,
quibus con-
cilia super
autoritatem
ecclesiasti-
cæ hierar-
chiæ præsi-
dis essent.

Decreta
Constantien-
sis concilij.
Quod pa-
pa subest
autoritati
generalis
concilij.

Eadem de-
creta repeti-
taque in Basiliensi concilio.

Censura cõ-
cilij Con-
stantiensis
in hunc arti-
culum Ioan-
nis Vuicleff.
Nō est

rum a Christo (quas nos ipsam ecclesiasticæ potestatis plenitudinē signi-
ficare supra demonstrauimus) illum ecclesiam ipsam representasse, eiusque
personā gessisse videtur. Ita enim in Ioannem scribens, iterumque se sen-
tire testatus est. Ita rursus in sermone apostolorum Petri & Pauli: Gestaba-
bat, inquit, Petrus totius ecclesiæ personā. Et propterea audire meruit: Ti-
bi dabo clauēs regni cœlorum. Has enim clauēs, non ipse, vt vnus homo, sed
vnitas accepit ecclesiæ. Iterum libro de agone Christiano: Non sine cau-
sa inter apostolos, ecclesiæ catholicæ personam sustinet Petrus. Huic enim
ecclesiæ clauēs datæ sunt, cum Petro datæ sunt. Et cum ei dicitur, ad oēs
dicitur, pascue oues meas. Hæc Augustinus. In quibus audis catholicam
ecclesiam accepisse clauēs in Petro. Quas & alibi non Petri, sed ecclesiæ cla-
ues appellat, vt sermone CXXIII. de tempore: Credendæ, inquit, erant
Petro clauēs ecclesiæ, &c. Si ergo ecclesiæ hæ clauēs sunt, penes ecclesiam
constat esse earundem autoritatem præcipuā, & velut dominium. Præ-
latos autem esse, quasi ministros ecclesiæ, & dispensatores eorum, quæ a
Christo ecclesiæ largita sunt. Quemadmodum esse constat de bonis tē-
poralibus, quæ ecclesiæ contulit Christi fidelium deuotio, quorum pro-
prietatem certum est esse penes ecclesiam, dispensationē autem penes præ-
latos, velut ministros ecclesiæ. Vnde & Apostolus: Sic nos, inquit, existi-
met homo, quasi ministros Christi, & dispensatores mysteriorum dei.

Præterea saltem hoc negari non posse certum est, omnē autoritatem
ac potestatem, quæ data est Petro & ecclesiæ rectoribus, si quæ tamen il-
lis, & non potius ecclesiæ data est, in vtilitatem & profectum ecclesiæ da-
tam esse: quemadmodum idem testatur Apostolus, datā sibi potestatem
in ædificationem, non destructionem ecclesiæ. Insuper & euidentis ratio
comprobat. Quare propter ecclesiam sunt & clauēs illæ datæ seu Petro
seu ecclesiæ, & illa suprema ecclesiastica autoritas. Certum est autem a fi-
ne dirigi, regularique oportere quæ ad finem sunt. Omnem ergo potesta-
tem, autoritatemque ecclesiasticam datam Petro & ecclesiæ principibus, ab
ipsa ecclesia dirigi, regularique debere, videtur necessario consequi.

Quod ipsum etiam hac ratione conuinci videtur. Nam cum pontifi-
ces summi, cæterique ecclesiarum præsules, commissa sibi autoritate abu-
tantur frequenter in destructionem, non ædificationem ecclesiæ, aut eti-
am aberrant in vsu clauium, oportuit a legislatore optimo Christo, reli-
ctam ecclesiæ regulam certam, inflexibilem, inobliquabilem, per quam et
illa potestas in suum finem dirigi, & abusus eius possint reprimi. Eius-
modi autem, ecclesiam catholicam esse certum est: & quæ eandem re-
præsentat, vniuersalem synodum, cum ecclesiam dei viuī columnam &
firmamentum veritatis appellet Apostolus. Est ergo in catholica ecclesia
autoritas & potestas (vt dicunt) regulatiua, omnis autoritatis ecclesia-
sticæ. Omnem proinde etiam papalem autoritatem illi subdi oportere
videtur, eiusque iudicio esse obnoxiam, si eam moderari, & in finem su-
um dirigere, aberrantemque a scopo reuocare & possit & debeat. Eiusdem
quocque

quocque esse, & leges illis, canonesque præscribere, quos in vsu potestatis
sua præuaricari non possit, æque manifeste consequi videtur.

Confirmant hæc etiam ex Actis apostolicis. Siquidem Iacobus, non
Petrus, illic legitur definiuisse in illo apostolorum & presbyterorum
concilio. Neque ex Petri, sed totius concilij autoritate & nomine inde
scriptum est ad Antiochenam ecclesiam.

Rursus, missum Petrum vna cum Ioanne ab ecclesia, quæ erat Hie-
rosolymis, in Samariam. Coactum etiam Petrum reddere rationē ec-
clesiæ de ingressu suo ad Cornelium centurionem. Quæ omnia pro-
bare videntur, Petrum autoritati & iudicio ecclesiæ fuisse subditum.

Hæc fere sunt, quæ in defensionem illorum tam Constantiensis, &
Basiliensis concilij decretorum, quibus sibi, vniuersalibusque concilijs
omnibus, Romanorum pontificum autoritatē subijcere conati sunt,
dici, quamuis (vt post intelliges) probabilius, & verius, mihi posse vi-
dentur. Quorum autoritatem & sequens & asserens Ioannes ille Ger-
sonus, Cancellarius Parisiensis (quem in hodiernum vsque diem vniuer-
sa illa schola sequitur) in tractatu de potestate ecclesiastica, & in altero,
quem inscribit de auferibilitate sponsi, hanc positionem, suo illo scho-
lastico more, distinctius, probabiliusque & explicare & defendere nititur.
Cuius in hæc ferme capita colligitur vniuersæ resolutionis summa.

Primum, non diffitetur cœlestem hierarchiam institutam a Christo,
velut regnum quoddam monarchicum, quod nisi a deo immutari non
possit, & in eo principem monarchamque papam. Quod Constantiense
concilium concedere non videtur, quemadmodum apparet ex illa eius
quam audisti, censura in hunc articulum V vici: Non est de necessi-
tate salutis credere, Romanam ecclesiam esse supremam inter alias ec-
clesias, qua erroneum hunc dicit, si neget summi pontificis primatum
super particulares ecclesias. Itaque non videtur summis pontificibus pri-
matum concedere in vniuersali ecclesia. Quæ tamen Gersonus iste ipsa
rei euidentia & veritate conuictus, diffiteri ausus non est.

Deinde imaginatur & intelligit ecclesiasticā potestatem, velut quod-
dam totū integrale (quod vocat) partiri in hæc sua veluti membra, pa-
palem, cardinalitiam, patriarchalem, episcopalem, sacerdotalem. Et quo-
niam sine ecclesiastica potestate subsistere non potest vniuersalis eccle-
sia, nec membris illis, ex quibus integratur & componitur potestas ec-
clesiastica, carere posse, æque illi videtur necessariū. Ex quo consequens
est, etiam mortuo papa, nihilo minus manere papalem autoritatem in
ecclesia. Quam supremā non diffitetur inter potestates ecclesiasticas, &
totius veluti fontalem quandam plenitudinem, reliquas potestatiue (vt
verbis quocque eius loquar) & originaliter continentē: perinde ac in ani-
mante animalis illa vis sensifica & motiua, moratur quidē & sedē habet
in cerebro, at fons est ac origo sensus, motusque in vniuerso corpore,
& particulares omnes sensus potestate continet, & quicquid in toto
KK corpore

corpore vsquam est animalis, seu motus, seu sensationis, ab illo prodit veluti fonte ac principio. Itaq; cum ecclesia immensi cuiusdam animalis corpori haud incongrue comparetur ab Apostolo, etiam papalem illam auctoritatem a Iesu Christo donatam Petro, ecclesiasticae hierarchiae capiti, subiectiue & formaliter esse fatetur in solo Romano pontifice, vt capite ecclesiastici corporis: quemadmodum & particulares illas potestates ecclesiasticas, cardinalitiam, patriarchalem, episcopalem, & caetera instar particularium sensuum corporis, in his quae denominantur membris ecclesiae, easque in papali illa virtute, potestateque contineri, & ab ea deriuari velut fonte ac principio: quemadmodum particulares sensus, & quae per vniuersum corpus diffusa est, vis motiua & sensifica, ab illo animali principio, quod est in capite.

At cum mortuo Romano pontifice, pereat subiectum papalis illius auctoritatis, quae illius erat, & non totius ecclesiae, velut forma quaedam propria: vt tamen inueniat, quo pacto, quamuis alio quodam modo, adhuc dici possit remanere in ecclesia, praemittit aut supponit, trifariam considerari posse potestatem ecclesiasticam. Primo, secundum se, seu a se esse essentiam, aut rationem propriam, hoc est, papalem, patriarchalem, &c. Secundo, vt in subiecto, Petro videlicet aut Paulo. Tertio, vt operantem aut exequentem opus proprium. Quamuis itaq; vnaquaelibet ecclesiasticarum potestatum sit subiectiue & formaliter (vt scholastice cum illo loquar) in eo quod denominat, vt papalis in papa, episcopalis in episcopo: quadrifariam tamen intelligi posse vult, eandem esse in vniuersali ecclesia, aut quod illam repraesentat, oecumenico concilio. Primo, velut in fine, siquidem data est vniuersa ad edificationem corporis Christi mystici. Secundo, tanquam in eo quod potestatem habet applicandi eandem suis subiectis, sine quibus nulla est earum operatio. Sicut enim particularis quaelibet ecclesia, mortuo suo episcopo, potestatem habet in locum eius eligendi alium: ita mortuo Romano pontifice, episcopo catholicae ecclesiae, penes eandem ius esse eligendi alterius, aequum est. Tertio, tanquam in regulata vsu, operationeque eius, quemadmodum ex primo illo consequi vult, vt paulo ante deductum est. Ex quo etiam illud necessario consequi existimat, omnem potestatem ecclesiasticam, etiam papalem, ecclesiae iudicio esse obnoxiam. Quarto, suppletive (vt ipse loquitur) hoc est, quod ecclesia, sede vacante, auctoritatem habeat supplendi & faciendi omnia, quicquid posset fieri a papa, si quis esset, vt decreta, actaque testantur Constantiensis concilij.

Ex his constare existimat, vniuersale concilium esse supra papam, habere etiam in illum vim coactiuam, posse illi leges praescribere circa vsu potestatis suae. Posse quoque eundem in totum ab eius executione suspendere. Posse & deponere a dignitate papali, siue ita exigant eius demerita, siue etiam absque vlla eius culpa aut demerito ita requirat necessitas ecclesiae.

Cum autem inficiari nemo possit, Romanorum pontificum illam semper

per fuisse auctoritatem ab ipsa etiam vniuersa Christi ecclesia recognitam, in statutis conciliorum vniuersalium dispensandi pro occurrentibus negocijs: ne ex hoc omnibus confessio & notorio conuincerent, supra conciliorum vniuersalium auctoritatem esse auctoritatem Romanorum pontificum, cum notori, indubitataque iuris sit, inferiorem in leges superioris sui nullum ius, nullamve auctoritatem obtinere: distinguit triplici iure quaedam pertinere ad auctoritatem summorum pontificum, videlicet diuino supernaturali, naturali & positiuo. Iure supernaturali, datam confitetur a Christo Romanis pontificibus in Petro, tanquam suis vicarijs, & in ecclesiastica hierarchia monarchis, tam potestatem ordinis quam iurisdictionis in vtroque foro, hoc est, coactiuo & voluntario. Iure naturali vero pleraque etiam ipsis conuenire: cum dicat recta ratio, vt coactiuam aut politicam alicuius gubernator & princeps, multis praeter alios priuilegijs, praerogatiuis honoribusque gaudeat. Positiuo autem iure, seu vniuersalis ecclesiae, seu oecumenicorum conciliorum, eandem repraesentantium, vult etiam illis quaedam competere, quae ecclesia ipsa tanquam communitas perfecta suo capiti & dare potuit, & dedit. Cuius notae affirmat esse hanc auctoritatem interpretandi, dispensandi in statutis conciliorum vniuersalium, prout occurrens necessitas, aut euidentis hoc requirit utilitas, quandoquidem ad concilia non ita patet quotidianus recursus. Quam equidem auctoritatem non vult habere ecclesiastica hierarchiae principem ex potestate sibi attributa a Christo, sed ab ipsa ecclesia. Qua quidem non incauta, sed parum fundata distinctione elisisse existimat vim obiectionis illius efficacissimae. Conferens deinde papalem auctoritatem ad auctoritatem vniuersalis concilij, hanc illam in sex praerogatiuis dicit excedere. Primo in amplitudine (vt ipse loquitur) aut extensione. Secundo, in infallibili vsu eius directione. Tertio, in morum reformatione, tam in capite, quam in membris. Quarto, in coactiuam potestate. Quinto, in causarum fidei vltimata decisione. Sexto, quoniam concilium in se complectitur saltem virtute omnem potestatem, omneque politicum regimen, papale, imperiale, regale, optimatum, populare. Proinde, qui comparat, inquit, ecclesiasticam auctoritatem papali, comparat totum parti, & quaerit quid sit maius. Pestilentem insuper dicit, perniciosamque doctrinam eorum, qui Romanorum pontificum auctoritatem supra concilia statuunt, quibus ex Theologicis (vt existimat) principijs luce clarius demonstrantur esse subiecti.

Haec ferme sunt, quae Gersonus ille, vir alioqui & pius & doctus, sed hac in re aut affectu studioque partium, aut auctoritate illorum patrum deceptus, magis confidenter, quam rationabiliter aut vere, in illorum defensionem excogitauit. Quae si diligenter expendantur ad illa, quae magis iactat, quam profert, Theologica principia, quantumuis prima facie probabilis quaedam speciem habere videantur, inuenientur talia, qualem ipse dicit doctrinam nostram, quam nos esse dicimus orthodoxam omnium,

quos Romanorum pontificum auctoritatem supra concilia vniuersa recognouisse semper ab initio paulo post faciemus euidentissimum.

Hic satis fuerit eorum rationes, qui vniuersalium conciliorum auctoritatem supra auctoritatem Petri, & ecclesiasticæ hierarchiæ præsidium efferunt, breuiter, & quam fieri potuit, probabiliter hactenus explicauisse. Nunc ipsam veritatis demonstrationem omnibus viribus aggrediemur.

Euidenter consequi ex his, quæ superius demonstrata sunt, ecclesiæ nullam auctoritatem competere supra suum caput, ecclesiasticæ hierarchiæ principem. CAP. III.

Vandoquidē mere Theologica est causa hæc vniuersa, nempe quantā ipse Christus in suo illo regno ecclesiæ auctoritatem dedit Petro atque eius successoribus, suis vicarijs, quantā cōmunitati ecclesiasticæ, quantā denique vniuersalibus cōcilijs, & quæ cui præpōderet: atque ita res ipsa requirit (quo pondus illud, quod nos pregrauat auctoritatis Constantien. & Basilien. conciliorum, & hinc natorum præiudiciorum efficacius discutiamus) vt exactissimā rationem ineamus demonstrandæ veritatis: ad illa ipsa Theologica principia (quibus illi, sed nouo more, seipso victores pronunciant) causam hanc reuocemus, expendamusque oportet. Duo autem nos habere in vniuersum principia Theologica, ex quibus sciri possit, quid constitutum a Christo, nempe ipsam canonicam scripturam, & sine scripto traditionem ecclesiasticam, quam ab ipsis apostolis edoctis sacro illo spiritu, viua doctrina, præcepto: neque ab initio accepit catholica ecclesia, & cōtinua episcoporum successione ad nos peragauit, supra lib. I. clarissime demonstrauimus. Neque enim scripto legē suā nobis cōmēdasse Christum, sed apostolos, vt diximus, viua traditione, certū est. Et quantū postea nonnulli aggressi sint explicare Christi actū in terris historiā, ex quibus quatuor reiectis reliquis, præbuit Christi ecclesia, & canonicam eis (quā ex suis illis auctoritatibus non habebat) auctoritatem impartita est: illi tamen ipsi nec vniuersa eius acta, dictaque potuerunt comprehendere: quæ, inquit ille, si scribantur per singula, nec ipsum arbitror mundum capere posse eos, qui scribendi sunt, libros. Sed vniuersa nostre fidei sacramenta, mysteriaque cōplexi sunt: quorum pleraque, nec ipsum Christum suos docuisse apostolos, vt eorum incapaces, quod diu in mortali carne cum eis viueret, sed seruasse vñctioni spiritus, idem ille euangelistarum præcipuus testis est. Quorum omnium euangelistas nullum omnino verbum attigisse, certum est: vt qui non nisi ad Christi ascensionem perducunt eius historiā. Sed nec apostolos illa ipsa, quæ acceperunt ab illo sacro spiritu, scripto tradidisse ecclesijs, sed viua tamen doctrina ac traditione, æque certum est. Quam vt ab initio accepit illa Christi ecclesia: ita & conseruauit, & ad nos usque perduxit, non minori certitudine & auctoritate, quæ quæ Christum per seipsum nobiscum agentem in terris instituisse, atque proprio ore commendasse apostolis, euangelistæ commemorant, & literis commendarunt posteris. Cuius equidem ecclesiasticæ traditionis adeo non minorem esse, quæ euangelicarum scripturarum

auto.

A auctoritatem, etiam demonstrauimus, vt hanc ab illa prorsus dependere omnino indubitatum fecerimus. Et si quando (quod frequenter vsu venit) de scripturarum germano sensu addubitari contingat, haud aliam veram earundem intelligentiæ certam, inobliquabilemque regulam nos habere, quæ communem sensum & consensum catholicæ ecclesiæ. Eam siquidem esse illam columnam, illud robur, firmamentumque veritatis omnis catholicæ, teste Apostolo, quæ & eundem sacrum illum spiritum, quo scripturæ dictatæ sunt, doctorem, illuminatoremque sortita est, secum permanentem in æternum: hoc illud corpus, ad quod congregantur aquilæ: extra quod qui querit Christum, Christo teste, seipsum decipit. Sed hæc libro primo clarissime demonstrata, ne nos hic remorentur, lector inuenies.

B Vt itaque pergamus, quo cœpimus, bina hæc in vniuersum stabilimus ab initio omnis huius nostræ disputationis Theologica certaque principia, ex quibus sciri possit, in ecclesia sua Christus quid constituerit, nempe ipsam scripturam canonicam, & ecclesiasticam traditionem atque auctoritatem, quam demonstrauimus in communi sensu consensuque orthodoxorum fidelium perspicere. Quem, quia nihil dubium est, sanctos orthodoxosque patres expressisse, quoties concordiam aliquid sententiam adstruunt ac definiunt: ideo & scriptis sanctorum patrum, præsertim his, in quibus sibiipsis concordant omnes, & consonant inuicem, est indubia apud nos fides & auctoritas, vbi enim congregantur illæ aquilæ, ibi corpus est, ibi Christus & veritas. Addidimus his auctoritatem cathedræ apostolicæ, & ecclesiasticæ hierarchiæ præsidis: ad quem quoniam referri oportuit omnem inter nos exortam de fide & religione questionem & controuersiam, eiusque terminari definitione & iudicio, quod omnes indiscusse absque contradictione sequi oporteat: ipsum donatum a Christo indefectibilis fidei privilegio, atque eius sententiam, definitionem & doctrinam, semper esse sententiam, definitionem ac doctrinam catholicæ ecclesiæ, libro III. prolixè demonstrauimus. Quantū tertio hoc (ne velut in causa propria minus ponderis, auctoritatisque habeat) hic non admodum vtemur principio. Age nunc ad hæc Theologica principia, quæ magis iactitant, quæ proferunt aduersarij, causam vniuersam diligenter expendamus, vt appareat quid ex canonicis scripturis, quid ex euangelica traditione, quid ex catholice ecclesiæ sensu & consensu, quid ex concordiam sanctorum patrum testimonio, Petro atque eius successoribus, ecclesiasticæ hierarchiæ principibus, constet attributum a Christo, quid vniuersali ecclesiæ, quod denique cœcumenicis concilijs. Ita enim quando constabit, quid per se horum trium vnumquodque acceperit, haud erit difficile eadem conferre inuicem.

C Quid autem ex his principijs constet Petrum & successores eius ecclesiasticæ hierarchiæ præsidem accepisse a Christo, duobus superioribus libris, tertio & quarto, euidentissime demonstratum est. Quorum vt summam hic repetamus capita.

In quo sit perpicere ecclesiasticæ traditionis sententiam.

Cathedræ apostolicæ & præsidis eius indefectibilis fidei privilegio suffulta auctoritas.

Quantā ad dicta principia proponatur conferenda inuicem: Petri, vniuersalis ecclesiæ & cœcumenicorum conciliorum auctoritas.

Breuis com-
memoratio
autoritatis
Petri super-
ius demon-
strata ex di-
ctis princi-
pijs.
Petrus ca-
put & pe-
tra superae-
dificandae ec-
clesiae, ad
quam non
pertinet, q̄
ab illo diui-
sus est.

Principio, Petrum institutum a Christo ecclesiae suae caput, tam neces-
saria ad ipsum cōnexionē corporis, vt quisquis illi non vniretur, nō sub-
esset, non obtemperaret, ad ecclesiam Christi non magis pertineret, q̄ que
a fundamento suo auulsa, separataq; iaceret quondam pars aedificij, ad
ipsam domum aut aedificium, que eo ipso pars eius esse definit, quod fun-
damento amplius non coheret, tam ex clarissimis verbis Christi, q̄ ex in-
fallibili illa rectae scripturarum intelligentiae amussi, communi, inquam,
orthodoxae ecclesiae consensu & confessione indubitatum fecimus. Cui
vno velut ore testimonium perhibere patres orthodoxos tam Graecos,
q̄ Latinos ab initio vniuersos, aequae demonstrauimus. Et in primis, Cle-
mentem, Anacletumque Petri discipulos, ecclesiasticae hierarchiae praesi-
des & martyres gloriosos. Illum item sacrum Irenaeum Polycarpi disci-
pulum. Illum quoque eruditissimum Tertullianum, nec minus mirabi-
lem, doctissimumque Origenem, Cyprianum in super gloriosum Chri-
sti martyrem & pontificem, praeterea Magnum illum Basilium, Euse-
bium Caesariensem, Cyrillum Alexandrinum, Ioannem cognomento
Chrysoftomum Constantinopolitanum. Et qui vnus plurimorum in-
star est, illum Athanasium, vna cum vniuersis Aegypti, Thebaidis, &
Libyarum episcopis, vna secum cōgregatis in Alexandrina synodo. V-
niuersam quoque Orientis ecclesiam in supplici libello ad Iustinianū prin-
cipem. Sed & nostros quoque eodem consensu aequae vniuersos, Hierony-
mum, Ambrosium, Hilarium, Augustinum, Leonem, Gregorium, breui-
ter, quotquot aut sunt, aut fuerunt, orthodoxos.

Petrum itaque ecclesiae caput, pastorem, principemque constitutum a Chri-
sto, ex illis principijs certum, indubitatumque fecimus. Cui et oues suas pa-
sendas idem ille tertio commendauit, & q̄ in dissolubilis, q̄ necessaria es-
set totius ecclesiae suae ad illum vnitas & cōnexio, aequae clare significauit,
cum ipsum fundamentum fore diceret a se construendi totius ecclesiasti-
ci aedificij. Ex quo quis non intelligat, non pertinere ad Christi ecclesiam,
quisquis ab hoc capite se diuidit, & cum aedificij ad suum fundamentum
tam sit necessaria connexio, vt quicquid eius ab illo auulsum, separatum-
que fuerit, dici amplius non possit pars aedificij, sed ruina est.

Nec est quod cauilletur hic quisquam, Petrum particulariū quidem
ecclesiarum omnium, non autem vniuersalis ecclesiae caput constitutum
a Christo: quemadmodum Constantiensis illi sensisse videntur in censu-
ra illa, quam supra citauimus, articuli cuiusdam Ioannis Viclefi, de ca-
thedra Petri Romana ecclesia. Quos euidenter redarguit Christus, dicēs:
super ipsum Petrum se aedificaturum ecclesiam suam, quae vnica est, nō
plures: nisi quatenus plures vnam integrant & constituunt. Vna est, in-
quit ille, columba mea, perfecta mea, vna est matri suae, vnam catholicam
ecclesiam credimus ac profitemur omnes in symbolo Nicenae fidei. Hanc
vnam, hanc totam, hanc vniuersam, quanta quanta erat, aedificaturum se
dixit Christus super illum cepham, illud saxum, illam petram apostolo-
rum &

Arum & totius ecclesiae principem. Quem iam ascēsurus ad patrem & abi-
turus in regionem longinquam, supra audisti vt constituerit super vni-
uersam suam familiam, vt & oves suas & agnos suos pascendos, gubera-
nandosque, & vniuersum illi commiserit ouile suum. Illi dixit omnipotēs
dei verbum: Tu pasce, regeque oues meas, cuius pater ante dixerat ad Da-
uid: Tu pasces populum meum Israel. Cui, inquit ille Bernardus, non pla-
num est omnes oues designasse Christum: nihil excipitur, vbi distingui-
tur nihil. Nunquid non sunt omnes Christiani, seu separatim, seu coniu-
ctim eos intelligas, oues agnive Christi? At absque exceptione, absque distin-
ctione commissi sunt omnes curae, regiminique Petri, super quem aedi-
ficata est, non plures, non particulares, sed vnica, tota, vniuersaque Christi
ecclesia. Quae non vni Romae, sed (vt B. Chrysoctomi verbis dicā) vniuer-
so orbi terrarum praeposuit Christus. Et (vt ille ter sanctus Leo) vniuersa
rum gentium vocationi, omnibus quoque apostolis & cunctis ecclesiae
patribus, vt quāuis multi sint in populo dei sacerdotes, multique pastores,
omnes tamē regat Petrus, quos principaliter ipse regit & Christus. Adeo
vt ille D. Gregorius affirmare non dubitet, cunctis euāgelium scientibus
esse notorium, voce diuina totius ecclesiae curam commissam principi a-
postolorum Petro: Sed haec libro III. & VIII. tam ex canonicis & euangeli-
cis scripturis, q̄ ex catholicae ab initio ecclesiae communi sensu, fide & con-
fessione, clarissime & irrefragabiliter demonstrata sunt. Cuius vt nullum
aliud haberemus testimonium, certe vnus Chalcedonenis concilij nobis
sufficere deberet autoritas. In quo DCXXX. ex toto orbe cōgregati epi-
scopi, ad beatiss. Leonem referentes acta illius concilij, eundem apostolicae
sedis & vniuersalis ecclesiae compellarunt episcopum: quod eadem illa at
testatur synodalis epistola, & B. Gregorius suo hoc ipsum luculentissimo
testimonio cōfirmat. Siquidem in epistola ad imperatorem Mauritium
aduersus illicitam ambitionē Ioannis Constantinopolitani episcopi, item
& in altera ad Eulogium Alexandrinum patriarcham, praeterea etiam in
alia ad Anastasium Antiochenum, affirmat praefatum Leonem a frequen-
tissima illa Chalcedonenē synodo recognitum & appellatum fuisse patri-
archam cecumenicum, hoc est, totius orbis terrarum, aut vniuersalis eccle-
siae. Si itaque vniuersalis ecclesiae episcopus Leo, idque tantū cōcilij, atque adeo
ipsius vniuersalis ecclesiae testimonio, constat sane vniuersalē ecclesiam, Pe-
tri successorumque eius commissam regimini: quemadmodum particula-
res ecclesie gubernationi episcoporum suorum. Et sicut particularis eccle-
siae caput est diocesanus episcopus: ita vniuersalis ecclesiae Petrus, suc-
cessoresque eius.

Quare constat parum concinnam, parumque fundatam (ne quid
dicam grauius) esse distinctionem Constantiensis concilij, qua vtitur in
damnatione illius articuli Viclefi (Non est de necessitate salutis, credere
Romanam ecclesiam esse supremam) sub his verbis Berroneus est, si per
Romanam ecclesiam intelligatur vniuersalis ecclesia, aut generale con-

Testimonium Chalcedonenis synodi.

Parum concinna, nec fundata Constantiensis censurae distinctio.

cilium, aut pro quanto negaret primatum pontificis super alias parti- **D**
 culares ecclesias. Quis enim per Romanam ecclesiam vnquam intel-
 lexit, aut vniuersalem ecclesiam, aut generale concilium? Mihi sane vi-
 detur, Romanam ecclesiam haud obscuram, neque ambiguam habere
 significationem, quum pro sua inter omnes ecclesias autoritate, & pri-
 matu dignitate, toti semper orbi, Christianisque omnibus notissima fue-
 rit. Quam primam quidem illam totius orbis sedem Petri & apostoli-
 cam caelesti inter nos beneficio exaltatam, & singulari illo, quod supra ad-
 struximus priuilegio decoratam, & cuius episcopus simul esset ecclesia-
 sticæ hierarchiæ princeps, atque adeo vniuersalis ecclesiæ archiepiscopus,
 vt reuera est, ita semper intellexerunt omnes. At vniuersalem ecclesiam ne-
 mo intellexit vnquam, nisi forte Latini sermonis ignarus. Nam addita de-
 terminatio particularis (Romana videlicet) vetat, quo minus vniuersa-
 lem ecclesiam possis intelligere. Multo minus autem vniuersale concilio **E**
 um: quod quis, obsecro, aut Romanæ, aut cuiusuis alterius nomine desi-
 gnauit ecclesiæ? Tertiam vero illam disiunctionis particulam, qua tribu-
 entes Romanis pontificibus primatum super particulares ecclesias, eun-
 dem super vniuersalem eisdem negant ecclesiam, addiderunt quidem ne-
 cessario, ne sibi ipsi statim inuenirentur contrarij: sed æque inconsidera-
 te, aduersus Christi ipsius verba clarissima, totius quoque orthodoxæ ec-
 clesiæ confessionem & sententiam. Intelligebant sane gregi & ouibus
 (quas pastoribus suis subesse præcepit Christus) non esse attributam
 ab eodem, contra rerum naturam & ordinem, autoritatem ac pote-
 statem superiorem, supra suum pastorem, ducem ac principem, quem is-
 dem ipse pro se illis constituisset vicarium. Quare si Petrum, succes-
 soresque eius cum orthodoxa ecclesia recognouissent catholicæ eccle-
 siæ pastores, primates aut episcopos: statim consequens erat, non esse ec-
 clesiæ in ipsos, sed contra potius, ipsorum in ecclesiam regiminis autori- **F**
 tatem superiorem, atque ita corruissent continuo magna illa eorum
 decreta, quibus & Petrum & successores ipsius sibi subiiciebant ac red-
 debant obnoxios. Nunc vero pulchro, acutoque (vt sibi visi sunt) com-
 mento, non super vniuersalem ecclesiam, quam sese repræsentare iactita-
 bant: sed super ecclesias particulares vniuersas eorum esse potestatem,
 confessi sunt. Quasi aliud esset vniuersalis ecclesia, aliud vero particu-
 lares vniuersæ: aut quasi, si omnes simul Christianos intelligas, non com-
 prehendantur sub appellatione ouium Christi, quas absque distinctio-
 ne, absq; exceptione, idē ille Petri cōmisit curæ & regimini. Quasi deniq; **G**
 particulares ecclesias dixisset Christus, & nō potius vnicam suam, nempe
 catholicam, se ædificaturum super Petrum. Quanto rectius, synceriusque
 sacrosancta illa Chalcedonensis synodus omnium, quæ vnquam celebra-
 tæ sunt, celeberrima: & si qua alia, maxime repræsentans vniuersalem ec-
 clesiam, in epistola de actis suis synodalibus ad beatissimum Leonem,
 qua non solum illum vniuersalis ecclesiæ recognoscunt & fatentur episco-
 pum,

Chalcedo-
 nensis syno-
 dus qualē
 recognoue-
 rit Leonem
 Romanum
 pontificem.

pum, sed & Dioscori patriarchæ Alexandrini detestantes insaniam, iu-
 staq; eius depositionis causas reddentes, hanc præcipue commemo-
 rant, quod ab eodem beato Leone, ob contemptam aut neglectam apo-
 stolicę sedis autoritatem, in impia illa Ephesina synodo, in qua reliquis
 præuaricationis autor extiterat, damnatus atq; excommunicationi sub-
 iectus, in ipsum resurgere, & autoritate fretus generalis concilij, vicis-
 sim ipsum excommunicare non est reueritus. Vbi inducta de vinea do-
 mini sabaoth & custode eius parabola, per vineam vniuersalem Chri-
 sti ecclesiam, per custodem eius Romanū pontificem, ecclesiasticæ hie-
 rarchiæ principem intelligentes. Insuper, inquit, contra ipsum vineæ
 custodem, qui a saluatore deputatus est custos, insaniam suam ostēdit,
 dicimus scilicet sanctitatem tuam, & incommutabilē eum, qui corpus
 ecclesiæ vnire solitus est, meditatus est facere. Hæc illa Chalcedonensis
 synodus. Vides hic vineæ totius custodem, vides vnde pendeat vnitas
 totius ecclesiastici corporis.

Itaq; hic vt reuertamur ad institutum, nempe ad breuiter cōmemo-
 randum, quam autoritatem ex Theologicis illis principijs constet Pe-
 trum atq; eius successores, ecclesiasticæ hierarchiæ præsides, accepisse
 a Christo. Cum iam illum constet ab ipso constitutum Christianæ ec-
 clesiæ caput & principem, eamq; vniuersam ipsius commissam curæ
 & regimini, non destituisse eundem necessaria ad hoc autoritate æque
 certum est, sed talem ad proportionem autoritatē ipsi contribuisse su-
 per vniuersam domum ecclesiasticā, qualem in domo priuata necessa-
 rio habet quilibet pater familias, hoc est, vt eius præceptis obnoxij essent
 omnes, qui ad ecclesiasticam familiam pertinet, in suo quique gradu &
 ordine: quibus ipse posset normam & leges præscribere, quæ sibi vide-
 rentur ad finem ecclesiasticę societatis conducere. Et ab vnoquoq; sui
 officij rationem exigere. Insuper & exortas in eadem ecclesiastica do-
 mo de fide, religione, & alijs ecclesiasticis negocijs quæstiones & con-
 trouersias sua definitione ac iudicio componere: cum priuilegio quo-
 dam singulari indefectibilis fidei & infallibilis definitionis ac iudicij
 in his, quæ ad fidem religionemq; pertinent, pro necessaria vtilitate &
 securitate totius familiæ ecclesiasticæ. Quare & vni illi dictum a Chri-
 sto, vt quodcūq; alligaret super terram, alligatum haberetur in cœlis,
 hoc est, quodcūq; ille obligaret, præciperet, ordinaret in vniuersa ec-
 clesiastica domo, hoc ipsum obligare omnes in eadem existentēs, etiam
 coram deo: nullis alijs autoritatem eius circumscribens limitibus, q̄
 ipsam domum catholicæ ecclesiæ, nempe vniuerso orbe terrarum.

Et quanq̄ etiam in vnaqualibet alia communitate, cuius pars sumus,
 superiorū in eisdem nostrorū præceptis obedire teneamur, etiā coram
 deo, quando ad finem faciunt societatis, in qua præsent, a q̄ si prorsus
 aberrarent, nō teneremur obsequi: Ecclesiasticæ tñ hierarchię præsidis
 (cui i his, q̄ sui officij sunt, ipse Christus semp adest speciali priuilegio)

non

non vult a nobis discuti precepta, sed simpliciter & indiscusse obsequi. Itaque quemadmodum in veteri illa synagoga preceptum supra demonstrauimus, ut facerent quicquid dicerent, aut iuberent presedentes illi Moisaicae cathedrae, atque sine ulla discussione obedirent summi sacerdotis imperio, in nullam ab eo partem declinantes: Ita & apostolicę cathedre & totius ecclesie praesidi Petro atque eius successoribus dixit Christus: Quodcumque ligaueris in vniuerso orbe terrarum, ligatum erit in caelo. Nihil excipit, nihil nostro reseruat aut arbitrio aut iudicio, sed simpliciter & indiscusse iubet seruari & facere, quicquid nobis dicunt, hoc est, praecipunt, qui cathedrae praesident: tamen si prohibeat eorum opera, ut sequearis, attendere. Quare & vni Petro ut ecclesiasticae hierarchiae praesidi sua oratione impetrauit Christus, non quidem impeccabilitatis, sed indefectibilis fidei priuilegium: vni in apostolorum omnium praesentia dixit: Ego rogavi pro te Petre, ne deficiat fides tua, ad confirmandos fratres in fide. Petri hoc est, non ecclesie, priuilegium: nisi ex consequenti, & velut ex Petri priuilegio, & tanquam eidem adhaerenti ut capiti, ac fundamento totius ecclesiastici aedificij. De qua cum Petro diceret Christus, quod eandem super ipsum edificaturus esset, addidit: Et portae inferorum non preualebunt aduersus eam, super te videlicet edificatam: clare indicans ecclesie hoc ipsum ex fundamenti ac illius petre priuilegio competere.

Sed haec tam ex canonicis & euangelicis scripturis, quam ex earundem recte intelligentie certa regula catholicae per orbem ecclesie ab initio recognitione, fide & confessione, & orthodoxorum patrum omnium concordia testimonio, duobus prioribus libris, tertio & quarto, copiose & luculenter demonstrauimus. Vtque in omni haereticę persecutionis turbine ac tempestate suborta, velut ad certum, indubiumque veritatis signum, ad fidem Romanae ecclesie, toto orbe respexerint Christiani fideles: ad eam confugerint, velut ad sacram quandam ancoram: eius traditionem, tanquam certam & infallibilem verae fidei regulam, amplexi fuerint: ut in qua speciali illo Petro impetrato a Christo priuilegio, orthodoxam fidem, & apostolicam illam quam ab initio accepit traditionem, sincere conseruatam agnoscerent, conseruarique in finem.

Vt itaque breuiter & in summa dicam, ex Theologicis illis quae memorauimus principijs, superius irrefragabiliter demonstratum est, Petrum constitutum a Christo totius, quantum quantum est, ouilis sui, hoc est, catholicae ecclesie pastorem, gubernatorem & principem. Cuius tam necessaria est ad illud suum caput vnitas & connexio, quam aedificij ad suum fundamentum, supra quod aedificatum est. Insuper, obtinuisse illum a Christo talem, tantamque autoritatem, qualis, quantaque ad tam immensam multitudinem gubernandam, & in solidam vnitatem, concordiamque cogendam & continendam, & in finem illum suum dirigendam, illi fuerat necessaria. Cuius summam plenitudinemque in clauum regni caelestis metaphora expressam diximus. Quas vni singulariter Petro,

Petro, non caeteris apostolis, non etiam ipsi datas ecclesie, tam ex clarissimis Christi verbis, quam ex concordia sanctorum patrum testimonio, atque adeo communi catholicae ecclesie consensu, confessione & sententia, etiam demonstrauimus. Praeterea & iurisdictionis illam autoritatem terribilem, cuius potestas etiam eccelos penetrat: cui quicquid continetur in latissime patente ecclesiastica domo, cuiuscumque sit dignitatis, gradus & officij, quicquid in terris est, subiectum est. Definiendarum quoque dubitationum circa fidem, religionem, legemque Christi inter nos suborientium. Cuius definitionem & sententiam ut omnes sequi necesse est: securitatem rectitudinis, veritatisque earundem nos accepisse. Praeter haec quae Petri sunt, & successorum eius ecclesiasticae hierarchiae praesidum, etiam aliud cathedrae apostolicae demonstrauimus priuilegium, totius ab initio ecclesie catholice confessione recognitum: & ipsa rei comprobatum euidentia. Nempe ut in ea nunquam deficientes orthodoxorum episcoporum successio, apostolicam illam traditionem, fideique orthodoxę sinceritatem, ut eam sine scripto viua illa traditione, doctrinaque accepit ab apostolorum principibus, ad finem usque seculorum incorruptam, intemeratamque propagaret, quam aliter conseruari non erat possibile. Cuius traditionem fidemque multo confidentius haereticis obijciebant sancti illi primitiuae ecclesie patres & proceres, quam ipsas scripturas euangelicas, ut quas constat parum efficaces ad conuincendos haereticos, quod instar plumbeae cuiusdam (ut saepe diximus) regulae, facile se flecti possunt, & accommodari ad sensum, quem quisque secum attulerit.

Ex his tamen etiam de vniuersali ecclesia lege correlatiuorum euidenter consequens sit, eam non accepisse autoritatem supra Petrum & successores eius ecclesiasticae hierarchiae principes. Nam si pastor, rector & caput vniuersalis ecclesie Petrus, pasci haec, gubernarique debuit a Petro: eius subesse, & non vice versa, fuitque & est Petro in eam regiminis iurisdictionisque autoritas, huic vero subiectionis, obediencieque imposita necessitas. Si illius autoritati commissum, subortas inter nos quae actiones controuerfiasque definire, consequens est, ut huic iniunctum sit illius sententiam sequi, illique semper inniti, tanquam suo fundamento aedificium. Haec enim ex ipsa correlatiuorum ratione, naturaque per se sunt euidentia: adeoque si aliter non probaremus, vniuersali ecclesie in Petrum, & successores eius nullam iurisdictionis autoritatem competere, nemo non satis demonstratum hoc intelligeret. Quoniam tamen Constantienses Basilienfisque illi definirunt, vniuersalem ecclesiam (in cuius se ius, nescio quo iure subrogabant) potestatem immediate accepisse ab ipso Christo, cui quilibet cuiuscumque status aut dignitatis, etiam ipsi ecclesiasticae hierarchiae principes, obedire tenerentur: coactiuam etiam potestatem sibi usurpantes in eosdem: opere precium videtur paulo diligentius hoc ipsum inuestigare, num quae ex certissimis illis, quae constituumus, principijs constare videatur vniuersali ecclesie a Christo data autoritas huiusmodi.

Quod

Quod si erit, falsum sit necesse est, quicquid superioribus libris Petro super ecclesiam datum demonstrauimus: falsa proinde, imo impossibilia illa ipsa nostrae fidei indubitata, certaque principia, ex quibus conseruentur, non solum falsa, sed etiam pugnancia. Nam ipsa reru natura non patitur, ut si Petro sit in ecclesiam (quemadmodum demonstrauimus) data regiminis, iurisdictionisque autoritas, quod ea vicissim sit ecclesiae in Petrum: sed simpliciter aut praesse aut subesse alterum alteri est necessarium.

Vniuersali ecclesiae nullam a Christo iurisdictionis datam autoritatem, non solum supra suum caput, & qui ipsius Christi inter nos agit vicarium: sed nec super vnumquemlibet etiam infimi gradus Christianum, & si quam maxime accepisset, eam nullo iure sibi vendicare posse vniuersalia concilia. CAP. III.

Expectare te video lector, ut intelligas quid haec sibi paradoxa velint. Nam paradoxa ut videantur pleraque, quae ex Theologicis illis principiis alioqui sunt euidentissima, fecit sacrarum scripturarum, & ecclesiasticae illius antiquitatis, orthodoxorumque patrum, qui iam diu regnauit, neglectus & recepta per illis prophana quaedam quoduis ex suo statuendi, definiendique iudicio, impiisque temeritas, nuper quorundam, qui sophisticis magis ratiunculis, quam ad certissima illa quae ostendimus principia, expendebant omnia: nunc vero nonnullorum, qui factu secularium literarum inflati, de singulis pro suo iudicio pronunciant, & se diuinorum, humanorumque omnium Aristarchos constituant. Dabo itaque operam, ut etiam tibi, non solum credible, sed verum quod dicimus videatur. Rursus igitur, quod dicam, accipe. Bisariam intelligere contingit vniuersalem ecclesiam, videlicet aut ipsam totam, integram, perfectamque vna cum suo capite, aut velut cogitatione contra suum caput distinctam, quo pacto accipi certum est, quando sit aliqua eius ad suum caput relatio, ut cum dicimus, Petrum successoresque eius esse pastores, rectoresque vniuersalis ecclesiae. Item in illis verbis Christi: Et super haec petram edificabo ecclesiam meam. Vtrouis autem modo intelligat, dico vniuersalem ecclesiam, ut huiusmodi est, nullam prorsus iurisdictionis potestatem, autoritatemque accepisse a Christo, cuius omnino nullus usus, nulla utilitas, nulla prorsus potuisset esse operatio. Dico autem, ut eiusmodi est, hoc est, quae primo conueniat toti, vniuersalique ecclesiae, & non secundum accidens, aut secundum partem eius aliquam. Hoc enim pacto quicquid seu Petro, ecclesiasticaeque hierarchiae principibus, seu reliquis eius ordinibus primo datum est, etiam vniuersali ecclesiae datum esse vere intelligi, dicique posset. Itaque ne indistinctus sermo ambiguitatem pareret, & veritatis inquisitioni impedimento foret, addimus, in quantum eiusmodi.

Principio hoc te scire volo, quamuis illis verbis Christi, in quibus vniuersum est aduersariorum fundamentum: Si peccauerit in te frater tuus, & caetera: dic ecclesiae. Si ecclesiam non audierit, sit tibi tanquam ethnicus & publicanus. Amen dico vobis, quaecumque alligaueritis super terram, erunt ligata & in caelo: & quaecumque solueritis super

terram,

A terram, erunt soluta & in caelo. Quamuis, inquam, his Christi verbis, ecclesiam accepisse ligandi, soluendique potestatem, & D. Hieronymus confirmet, & nos etiam supra demonstrauerimus: nihil tamen haec pertinere ad vniuersalem ecclesiam, utrouis praedictorum modorum ipsam intellexeris, mihi omnino videtur certissimum. Nam cum praeeperit peccantem in nos fratrem corripere: deinde vnum aut duos adhibere testes: tertio denunciare ecclesiae, non intellexisse illum ecclesiae nomine, ipsam vniuersalem ecclesiam, ipsa de qua loquebatur & quam praecipit, rei natura mihi euidentissime demonstrare videtur. Quis enim peccantem in se fratrem vniuersali denunciare posset ecclesiae, hoc est, vniuersitati omnium in vniuersum orbem dispersae Christi fidelium? Nunquid haec vniuersitas in vnum aliquem locum, aut conuenit vnquam, aut conuenit, ut adiri possit a nobis, ut illi peccatis in nos fratris denunciatio fieri, ut is ab illa corrigi aut corripi? At ecclesia ad quam quocumque in hac causa remittit Christus, semper cuique patet, semper inuentu, semper aditu est facilis, semper parata omnibus. Cum illius praecipit usus occurrat in dies singulos. Sed vniuersali, inquis, concilio representanti vniuersalem ecclesiam, potest illa denunciatio fieri. Possit sane concilio fieri: attamen ecclesiae nomine vniuersale concilium non intelligi, aequum certum est, cum ei dicere praecipit Christus, si peccans in nos frater, nostra correptione emendatus non fuerit. Alioquo pacto erit credibile illis trecentis & amplius annis ante Nicenum concilium, primum vniuersalium omnium, neminem vnquam satisfecisse illi Christi praecipito? Deinde, ut dixi, ecclesia ad quam quocumque remittit Christus, in causa fraternae correptionis, semper patet, aditu facilis omnibus. At vniuersalis concilij rarissime cuiquam potest fieri copia. Quod si dixeris, tam vniuersalem, quam particularem ecclesiam indifferenter a Christo intelligi, cum praecipit dicere ecclesiae, si quando nos monentes, corripientesque contemnit frater.

C Tunc quidem particulari ecclesiae denunciandum fore, quando tali subest alicui. Si vero nulli subest particulari ecclesiae (quemadmodum summi pontifices, ecclesiasticae hierarchiae primates) hunc talem denunciari oportere vniuersali ecclesiae.

Sed vide, quae non quadrent ista. Necesse est denunciandum ecclesiae fratrem, subiectum esse ecclesiae, cui denunciabitur. Quare Christi praecipito non satisfecerit, qui peccantem in se fratrem, qui pars est & subditus Traiectensis ecclesiae, denunciauerit ecclesiae Leodiensi, nec rursus, si Traiectensis ecclesiae episcopus, ipsi Traiectensi, cui praeficitur, non subicitur, ecclesiae denunciare voluerit. Sed Traiectensis ecclesiae subditum, denunciare oportet Traiectensi ecclesiae. Episcopum vero, non suum, cui praeficitur, sed superiori, cui subicitur, denunciari necesse est, hoc est, Traiectensem episcopum Coloniensi ecclesiae, aut certe Romanae, cui subiciuntur omnes. Demonstratum est autem Petrum & successores eius Romanos pontifices, vniuersalis ecclesiae esse pastores, rectores & episcopos. Illos ergo in nos peccantes non vniuersali ecclesiae, cui praesunt, non subiciuntur, sed Christo potius ac

nihil pertinere ad vniuersalem ecclesiam.

Causilli remorio.

Ecclesiasticae hierarchiae praesides in nos peccantes, cui denunciandi sunt.

LL deo,

deo, cui subiectae sunt, orationibus, gemitibusque nostris denunciare debemus, ut aut eos emendet, aut aliter suae prouideat ecclesiae. Qui cito faciet vindictam seruatorum suorum ad se clamantium. Itaque illa Christi verba: Dic ecclesiae, nullo vnquam casu de vniuersali ecclesia intelligenda sunt. Nam Romanus pontifex illi praest, non subicitur, quare illi denunciari non potest. Caeteri autem omnes subsunt particularibus ecclesijs. Quare nulla est eos ad vniuersalem ecclesiam deferendi necessitas, ut nec possibilitas. Sed denunciandus quisque est particulari, cui subiectus est, ecclesiae. Qui si nulli alteri, saltem Romanae subicitur, & ipsi quidem particulari: sed quae (ut superius demonstratum est,) dei beneficio, singularique privilegio, primatum obtinuit. Cui facile denunciari potest omnis Christianus in nos peccas frater. Deinde ut daremus illa Christi verba loqui indifferenter, tam de vniuersali ecclesia, quantum ad fratrem nulli particulari subiectum ecclesiae, quam de ecclesia particulari, & sua vniuersali, quantum ad fratres alios. Certum tamen est ex his verbis, haud maiorem vniuersalis ecclesiae auctoritatem adstrui posse, quam sit vniuersali, ut Traiectensis, aut Leodien-
sis dico, quantum ad ipsam in se auctoritatis, potestatisque essentiam, energiam, vim & efficaciam, quam forte in plura supposita pateret eius iurisdictionis. Nihil enim vel fingere quisquam possit hic dictum vniuersali ecclesiae, quod non certissimo dictum constet vnicuique particulari ecclesiae. Certum est autem & ab ipso etiam, cuius sententiam impugnamus, Constantiensis concilio concessum, ut audisti, maiorem, efficaciorumque esse auctoritatem, potestatemque Petri, & successorum eius, ecclesiasticae hierarchiae principum, quam vniuersali particulari ecclesiae, Leodien-
sis dico, aut Traiectensis. Maiorem ergo eorundem esse auctoritatem praestantem vniuersalis ecclesiae confiteri plane est necessarium.

Quod nullus vnius foret iuris dictionis, si qua esset, vniuersalis ecclesiae.

Rurfus, huius auctoritatis iurisdictionis (si qua esset) vniuersalis ecclesiae, nulla prorsus foret utilitas, nullus usus, nulla operatio aut executio, cum sit impossibile in vno conuenire infinitam illam vniuersitatis Christianorum in vniuersum orbem diffusam multitudinem. At nisi in vno conueniat, impossibile est illius totius, ut tota, vniuersaeque est, vnum esse aliquem actum, vnam operationem. Impossibile igitur auctoritatis, potestatisque illius, quae toti, vniuersaeque in quantum eiusmodi conueniret, aliquod esse exercitium, quod sine aliquo actu totius, in quantum totum huiusmodi, non posset intelligi.

Causa remota.

Si hic ad vniuersale concilium iterum refugias, dicasque ipsum representare vniuersalem ecclesiam, eiusque in se potestatem habere. Ipsum autem haud difficile in vnum congregari posse, & quaecumque volueris exercere & exequi. Audio quidem nudis verbis haec affirmari: minime tamen demonstrari ex principijs illis (ad quae prouocati sumus) theologis.

Nam cum certum sit oecumenicum concilium a deo non esse vniuersalem ecclesiam, quae millies fortassis millena milia toto orbe complectitur hominum: ut vix sit aliquanta eius particula. (Nam in secundo vniuersali concilio, Constantinopolitano primo centum quinquaginta tantum inter-

fuisse traduntur episcopi) quaero, unde habeat quod representet vniuersalem ecclesiam, eiusque auctoritatem, potestatemque (quam tamen nullam demonstrarunt) exerceat. Aut enim obtinet hoc a Christo, aut ab ipsa vniuersali ecclesia. A Christo hoc sibi datum esse, ut centum aut ducenti episcopi totius, quanta est, ecclesiae auctoritatem habeant, nec iota vllum proferent. Ab ipsa ergo vniuersali ecclesia hanc in se transfusam auctoritatem & velut delegatam sibi, necesse habent dicere. Sed dicere haudquaquam satis est, factum demonstrasse oportuit, & iure riteque factum. Nam de vtroque illis moueri posset quaestio & controuersia. Quin nos contra demonstrabimus. Primum vniuersalem ecclesiam, nec de facto potuisse delegare auctoritatem suam vniuersali concilio. Deinde ut potuisset, non tamen constare, quod vnquam fecerit. Tertio, si fecisset, merito dubitari, an potuisset iure facere.

Vniuersale concilium an representet vniuersalem ecclesiam.

In primis, si ex vniuersalis ecclesiae delegatione quadam, seu commissione, concilium representet vniuersalem ecclesiam, eiusque auctoritatem exerceat; necesse est igitur, ut hanc conciliorum auctoritatem delegatam praecesserit actus aliquis vniuersalis ecclesiae, ut eiusmodi est, eam auctoritatem sibi delegantis. Sed certum est, vniuersalis ecclesiae per vniuersum orbem diffusae, ut eiusmodi, nullum actum aut fuisse vnquam, aut esse potuisse. Deinde ut esse posset, potuissetque vnus aliquis actus vniuersalis ecclesiae, potuissetque facto commisisse suam auctoritatem vniuersalibus concilijs: nunquam tamen id factum aliquando probabitur. Neque enim in ipsis concilijs id factum fingi potest, cum certum sit, concilia non esse vniuersalem ecclesiam. An vero ex eius delegatione representent vniuersalem ecclesiam, hoc ipsum est, quod nunc ambigitur. Quod qui factum affirmant, ostendere debent, ubi aut quando factum fuerit. Certe quoniam ante delegationem eiusmodi non fuisset ista conciliorum auctoritas, necesse est, aut eam praecessisse concilia vniuersalia, aut primum saltem vniuersalium conciliorum, nec representasse vniuersalem ecclesiam, nec eius obtinuisse auctoritatem. Atque ita Nicenum illud, omnium maximae in ecclesia auctoritatis, hanc vniuersalis ecclesiae auctoritatem, quam haec nouissima sibi vendicant, non habuisse necesse est.

Quod si ad conuenientiam aut tolerantiam hic confugiant vniuersalis ecclesiae, primum nec eam ipsam vnquam proferent, etiam si ea sufficeret. Nam in nullo vniuersalium conciliorum omnium hoc sibi praesumpsisse patres inuenient, ut dicerent catholicam se representare ecclesiam, eiusque auctoritatem exercere, nisi in quantum ipsis interesset, aut etiam praesideret illa ecclesiasticae hierarchiae principum Petri, successorumque eius auctoritas: praeterquam in his, quae nunc impugnamus, Constantiensis & Basiliensis nouissimis. Deinde quid quaeso ex hac adstrui posset tolerantia & conuenientia? Quandoquidem simpliciorum vulgus (quae est pars maxima) quoniam pacto huic conciliorum temeritati, & iniustissimae usurpationi se potuisset obijcere: praesertim cum eorum non sit diiudicare eiusmodi.

Docti autē plerique prudentesque viri, quibus seditiones illae haud mediocriter displicere, quid obsecro facerent sub illis tumultibus, in quibus & reges & principes conuenerunt in unum aduersus dominum & aduersus Christum eius? Sed Gamalielis illa sententia iudicauit, probauitque, non ex deo essent illa consilia. Deposuit Eugenium III. indubitatum pontificem Basiliensium concilium, & in locum eius Amadeum quendam substituit. Attamen Eugenium illum, successoresque eius pro indubitatis Romanorum pontificibus ecclesiasticae hierarchiae primatibus in hunc usque diem recognouit vniuersa Christi ecclesia. Illius autē Amadei post dissolutum illud concilium quis unquam meminit? Num quid ergo, ex vniuersalis ecclesiae sententia consensuque quisquam credere potest acta haec a Basiliensium concilio, quae acta nunquam probauit Christi vniuersalis ecclesia? Postremo, cum hic de autoritate supernaturali agatur, quae ipse Christus in suo illo ecclesiastico regno ad finem illum supernaturalem consequendum, quibus sibi visum est, dispartitus est, nondum ex illis ad quae

Conclusio de autoritate vniuersalis ecclesiae.

Vniuersali igitur ecclesiae nullam prorsus iurisdictionis autoritatem data a Christo, ex his mihi satis demonstratum videtur, ut cuius usus nullus, nulla utilitas, nulla futura erat operatio. Certa est enim indubitataque philosophorum illa sententia, deum & naturam nihil frustra facere.

Subruitur precipuum aduersarium iudicium.

Illam vero Christi verba, in quibus vniuersum illius quam impugnamus autoritatis fundamentum est Matth. XVIII. Si peccauerit in te frater tuus, &c. dic ecclesiae, & quae sequuntur, ad vniuersalem ecclesiam nihil pertinere, sed de particulari loqui ecclesia, tam rei ipsius de qua agitur, natura, quam

Ad particularis ecclesiae non vniuersalem pertinere illa verba Christi: Quaecumque alligaueritis, &c.

ipsius vniuersalis ecclesiae ab initio docet obseruatio. Quibus tamen vniuersam quamlibet particularem ecclesiam, iurisdictionis autoritatem in subditos sibi accepisse a Christo non dubitauerim, multo tamen minorem, limitatoremque illa Petri & successorum eius ecclesiasticae hierarchiae principum. Ecclesiae siquidem iurisdictionis, certis limitibus diocesibusque arcetur & circumscribitur. At illorum autoritas est in ipsas etiam ecclesias vniuersas.

Maiores Petri, quam ecclesiasticae congregationis autoritas.

Quamuis autem de ecclesiasticae domus autoritate loquens, etiam vniuersitatis verbis usus fuisse videatur Christus, dicens: Quaecumque alligaueritis super terram, erunt ligata & in caelo: intelligi tamen haec oportere, ut distributionem faciant accommodatam, quemadmodum dialectici loquuntur, indubitatum est, & ipse verborum Christi series & contextus euidenter indicat. Nam postquam praecipisset unicuique Christiano, peccantem in se fratrem corripere, nostramque admonitionem negligentem aut contemnentem ecclesiae denunciare, non vnicuique vni, vniuersos qui toto orbe futuri erant fratres, sed vnumquemque suae autoritatem deinde nobis commendans ecclesiastici iudicij, subdidit: Amen dico vobis, quaecumque alligaueritis in terra, &c. Id est, quae vnaquamlibet ecclesiae alligaueritis in subditos

sibi,

sibi. Ita enim intelligi oportere, & ipsa rei de qua agitur natura, & ipsa explicat elocutionis forma. Quis enim dubitet irritum fore, si Bononiensem ecclesiam in dicecesanum Mediolanensem aut Rauennatensem suam autoritatem iurisdictionemque exercere praesumpserit? At in illis verbis dictis ad Petrum nihil est eiusmodi, quod cogat intelligere talem distributionem accommodatam, sed simplex vniuersos simpliciter comprehendens distributio, vni siquidem singulariter dicitur: Quodcumque alligaueritis super terram, ligatum erit & in caelis, vni singulari autoritati omnes sine exceptione subiecti sunt. Quod si insuper hic diligenter attendis, & ordinem & vim energiamque verborum Christi, ut videlicet prius docuerit vniuersam suam ecclesiam edificaturum se super Petrum, ut vni deinde promiserit clauis regni, quibus plenitudinem maiestatemque ecclesiasticae potestatis velut metaphora expressit, ut praeterea vni singulariter dederit potestatem obligandi omnes qui super terram sunt, tamen in domo ecclesiastica, dices: Quodcumque ligaueris super terram, ligatum erit & in caelis, velut omnibus. Ecclesijs vero deinceps, praesente tamen, inclusoque Petro unum illud: Quaecumque alligaueritis super terram, ligata erunt & in caelo, tanquam vno ex multis: clarissime intelliges, non solum maiorem magnificentiorumque quandam iurisdictionis autoritatem attributam Petro & successoribus eius, ecclesiasticae hierarchiae principibus, praeter illa data congregationi ecclesiasticae, aut multis (ut Origenes loquitur) ligatoribus. Quinimo a basi, a fundamento hoc structurae ecclesiasticae, a capite & vertice mystici corporis, huius ipsius vim efficaciamque secundum ordinatissimum rerum naturae ordinem profluere in membra vniuersa, quandiu illi suae basi & capiti indissolubili illo connexionis vnitatisque vinculo cohaerent, a quo quicquid se paratur, protinus ruina est, protinus mortuum & iners truncus: ut hoc libri tertij & quarti plerisque locis diligentius explicauimus.

Dices itaque mihi: Ergo vniuersali negas ecclesiae iurisdictionis autoritatem in membra propria, quam concedis particularibus? Quid ni negauerim? Quando in vniuersali ecclesia (ut iam demonstraui) nullus eius usus futurus erat, nulla operatio: particularibus autem ecclesijs eius erat, & est, non solum utilitas praecipua, sed & summa necessitas. Iam vero etsi quam omnino iurisdictionem vniuersali ecclesiae competere contenderis, certe aliam aut maiorem ne affingere posses illi ex dictis Christi verbis, quam in sibi subditos competat ex eisdem unicuique ecclesiarum particularium, quam non solum inferiorem autoritate Petri, sed ei subditam subordinatamque esse, indubitatum est. Postremo, ut particularem quamlibet ecclesiam (cui data est a Christo in sua membra ligandi soluedique potestas) non excludere, quin potius includere suum caput & episcopum, supra indicauimus: sine quo reliquam multitudinem nullam ligandi soluedique autoritatem habere certum est: ita & vniuersalem ecclesiam, si quam omnino iurisdictionis autoritatem accepisse velis a Christo, intelligere tamen ipsam oportere integram non solum ex reliquis membris, sed etiam ex capite. At ita, qui subij-

Similitudo
aptissima.
Corporia
nimali non
conuenire
primo vim
motiua gub
ernatiua
que totius
corporis,
sed parti he
gemonica.

cere illi conantur autoritatem ecclesiasticam hierarchiam praesidentium, hoc fa
ciunt, ut contra rerum naturam idem sibi ipsi subijciant. Quamquam si ad
animale etiam corpus respexeris, cui ad rationem correspondere corpus my
sticum ecclesiae certum est ex Apostolo, aequae nihil dubitabis toti, ut eius
modi & primo, nullam iurisdictionis autoritatem competere. Hoc enim
est statuendi, imperandi, praecipionumque suarum vinculis alios obligandi
iurisdictionis autoritas in corpore Christianae ecclesiae: quod in animae
vis illa motiua gubernatiuaque totius corporis & membrorum omnium. Haec
autem non est primo totius, sed partis hegemonicae, cuius in animali per
fecto est in capite domicilium. In homine vero mentis aut partis rationa
lis, quae ex capite membrum vniuersis eidem coherentibus, per nervos, velu
ti habenas quasdam, moderatur pro suo arbitrio, cuius & imperia, etiam
extrema quaeque & a capite distantissima, momento exaudiunt & sequun
tur, nisi vel ipsa parum firma sint, vel in habenis ipsis, hoc est, nervis, quibus
velut a fessore ex capite gubernantur, defectus aliquis fuerit. Quare & in
corpore illo mystico Christianae ecclesiae, iurisdictionis illa regendi impe
randique autoritas, non est primo totius corporis, quod regi debuit, non regere,
obsequium non imperare: sed in parte eius hegemonica, illa videlicet, cui prae
ceptum est a Christo pascere & regere ouile suum, & cui dictum, ut quodcum
que ipse hic obligaret in terra, hoc ipsum sic obligatum haberetur in caelis.

Claues reg
ni caelorum
primo da
tas Petri non
ecclesiae.

Sed claves saltem, in quibus, regni caelorum datas ecclesiae non diffiteberis,
cum eas Augustinus etiam claves appellat ecclesiae, Petrumque ecclesiae per
sonam gessisse velit, cum eisdem a Christo acciperet. Imo vero & nego
& pernego, nisi sane hoc ipsum intelligatur.

Ad obiecti
one ex Au
gustino.

Quod autem Augustinum hic proferunt, putabam ego ad Theologica il
la me provocatum principia, nempe ad scripturam canonicam, & ortho
doxae ecclesiae communem sententiam observationemque, atque adeo ad au
toritatem traditionis ecclesiasticae. Ex quibus euidentissimum fecimus,
claves illas datas vni proprie Petro. Nam cum ecclesiam suam super Pe
trum se edificaturum polliceretur Christus, addidissetque magnificam illam
promissionem ad eandem pertinentem. Quod portae inferorum non essent
preualiturae aduersus eam, non continuauit de ea sermonem dicendo: Et
ipsi dabo claves regni caelorum, sed reuersus ad petram illam, superaedifican
dam ecclesiae suae fundamentum: Et tibi, inquit, dabo claves regni. In qua tam
clara luce euangelice veritatis, verborumque Christi, non video quid quis
quam haesitare possit, quos angulos, quae subterfugia quaerere, quas figu
ras fingere. Sed fingant, per me licet, quas figuras voluerint: modo ne um
bras & imagines in veritate quaerentes, ipsam nobis conentur veritatem
auertere. Quam etiam ipsam, certissima illa recte intelligenda scripturarum
ampli, communi orthodoxae ecclesiae sensu euidenter confirmauimus. De
Augustino vero possem dicere, quod vnus homo fuerit hac in re nec se
cum firmiter nec cum alijs consentiens. At patrum sententiae tunc apud
nos est praecipua autoritas, quando & secum, & cum alijs consentientes,
ipsam

A ipsam nobis explicat communem orthodoxae ecclesiae sententiam. Quo
tamen pacto sane intelligi possit illa Augustini sententia, supra a nobis in
dicatum est. Nam ecclesiae haec sunt, dicique possunt, quaecumque diuersis es
ius membrum, ad ipsius praecipue vtilitatem data sunt: sed non primo, ne
que secundum ipsam totam, sed secundum partem. Et haec tunc quidem
de vniuersali ecclesia, quae attributa illi a Christo ex Theologicis illis prin
cipijs demonstrari possit iurisdictionis autoritas, nempe prorsus nulla:
ut quae sine vfu & fructu exercitioque frustra futura erat, cum vniuersa
lis ecclesiae secundum totam, & primo, nullus omnino possit esse actus.

Sunt quidem & alia nonnulla ad vniuersitatem orthodoxae ecclesiae
pertinentia praerogonia, videlicet, quod sit columna firmamentumque veri
tatis: quemadmodum de ea praedicat Apostolus, quam viuificet facer ille
spiritus, & intima quadam perfusione doceat omnem veritatem necessa
riam: nec in fide labi errareque permittat. Haec, inquam, ecclesiae praerogati
ua est, hoc priuilegium: sed eius, quae Petro ipsiusque cathedrae vnitur, &
quae illi haud secus, ac fundamento suo aedificium, inharet & innititur. Il
li nempe promissum est, quod inferorum portae aduersus ipsam nunquam pre
ualiturae sunt. Ab hoc fundamento si quid auulsum separatumque fuerit,
ruina est, nec pertinet ad Christi ecclesiam, a promissisque eius alienum est.

Concilijs vniuersalibus nullam proprie & primo iurisdictionis autoritatem ex lege Chri
sti competere. Et rationum eorum, qui tuerentur autoritatem Constantien. & Basilien.
conciliorum, in contrarium inefficaciam demonstrare. CAP. V.

ostulat nunc ordo, ut de tertio eorum, quorum hic autoritatem
inuicem comparare coepimus, de vniuersali, inquam, concilio in
quiramus, quidnam etiam illi attributum a Christo ex Theolo
gicis illis demonstrari possit principijs. Sed cum nec verbum quidem sit
in scripturis canonicis, quod proprie loquatur de concilijs vniuersalibus,
aut autoritate eorundem. Nisi forte quis illud eis accommodare voluerit,
quod dicit Christus: Vbi sunt duo vel tres congregati in nomine meo,
ibi in medio eorum sum. Quae tamen quid proprie ad generale concilium
Quid, inquam, magis, quam ad particulare quodcumque, imo quam ad duorum aut
trium Christi fidelium in nomine eius conuentum. Cum in super primis il
lis annis trecentis plane ignota fuerint primitiuae illi ecclesiae, nec diuinam
vlla, ut paulo superius indicauimus, institutionem inueniatur habere, sed
Constantini potius imperatoris sint inuentum, cuius pio zelo ad extinguen
das gliscetes tunc per ecclesiam haereses, praecipue autem Arrianam impietatem,
primo omnium Nicenum concilium celebratum est, euocatis ex toto orbe e
piscopis: de eorundem autoritate, quae eis aut vnde conueniat (quando
quidem ex ipsis Christi verbis nihil est, quod sibi proprie arrogare poss
sint) in sequentibus accuratius agendum est. Hic vero illorum, qui Constanti
en. & Basilien. conciliorum autoritatem tuentur & asserunt, rationes de
monstrandum est esse prorsus inualidas. Nec per illas vniuersalibus con
cilijs vlla iurisdictionis autoritatem, ex lege dei, naturae aut euangelicae asse
ri. Sed cum illarum praecipua innitatur illis verbis Christi: Si peccaverit in te

Vniuersa
lis ecclesiae
praerogonia.
1. Tim. 3

Nullum est
se verbum
in scriptu
ris, quod pro
prie loqua
tur de conc
ilijs vniuer
salibus.

Rationum
quibus Con
stantien. Ba
silien. & que
conciliorum
autoritate

tuentur, demonstratur inefficacia. Ad primam ex verbis Christi. Math. 18

frater tuus, &c. dic ecclesiae. Si ecclesiam non audierit, sit tibi tanquam ethnicus & publicanus. Amen dico vobis, quaecumque alligaueritis super terram, erunt ligata & in caelo, &c. in eisdem irrefragabiliter fundari affirmant, quod plenitudo potestatis gladii spiritualis primo sit in vniuersali ecclesia super vnumquemlibet Christianum, etiam super ipsum ecclesiasticam hierarchiam caput & principem, cui, ut & caeteris membris omnibus, ex eadem potestatis plenitudine possit leges praescribere, quas prauaricari non liceat, in eandem nescio quo iure, surrogare se conantibus vniuersalibus conciliis, superiore capite ea funditus euersa est. Vbi demonstrauimus, nullam prorsus esse auctoritatem eiusmodi vniuersalis ecclesiae, quam exercere nunquam posset. Et si qua maxime esset, eam nullo iure sibi vendicare posse concilia, quantum vniuersalia. Nec ad vniuersalem ecclesiam quicquam pertinere dicta Christi verba quae iactant (dic ecclesiae & quae sequuntur) sed de particulari vnaqualibet ecclesia necessario debere intelligi. Aut si omnino etiam de vniuersali sicut de particulari qualibet quifquam contendat indifferenter posse intelligi, iam non maiorem vniuersali ecclesiae, quam particulari cuiuslibet ex illis verbis auctoritatem asseret. Quae vniuersa subordinata & subiecta est auctoritati ecclesiasticae hierarchiae capituli. Et postremo, nec illam ipsam posse intelligi, nisi in cluso suo capite.

Quod itaque dicitur, ecclesiae datam iurisdictionis auctoritatem super vnumquemlibet fratrem nostrum, hoc est, Christianum quemcumque. Respondemus, in definitam illam esse locutionem Christi de ecclesia, per eamque intelligi particularem, non vniuersalem ecclesiam, cum determinatione quadam reciproca, in super & distributione eiusmodi (ut dictum est) accommodata, perinde ac si dixisset: Si te admonentem corripientemque frater contempserit, &c. dic suae ecclesiae. Quam si non audierit, sit tibi tanquam ethnicus et publicanus. Nec est quod dicas simpliciter dicta Christi verba simpliciter quocumque oportere intelligi. Nam ipsa te res hanc docet necessariam expositionem & intelligentiam, quemadmodum & ea quae praemittuntur: Si peccauerit in te frater tuus, va de & corripe eum inter te & ipsum solum: si te non audierit, adhibe tecum adhuc vnum aut duos, &c. Quae etiam verba simpliciter dicta, necessariam tamen restrictionem accipiunt. Quid enim si eiusmodi sit natura peccati in me fratris, ut testes alios non recipiat? Esse enim peccata quaedam, quae deduci non posse in humanum iudicium, certum est. Itaque & illud quod sequitur: Si eos non audierit, dic ecclesiae, ipsa res docet necessario intelligendum de sua ecclesia. Si enim peccat in me frater, pars & subditus Rauennatis ecclesiae, Christi praecipio neuiquam satisfecero, si eundem non suae, sed Bononiensis, ecclesiae denunciauero, nec vice versa, sed suae quifque ecclesiae denunciandus est. Quare verba illa Christi cum eiusmodi reciproca specificatione necessario intelligenda sunt. Quae eadem facit, ut distributionem sequentem, quae ad commendationem spectat iudicij ecclesiastici, videlicet: Quaecumque alligaueritis super terram, &c. intelligere oporteat accommoda-

Verus intellectus eorum dem verbo Christi.

Cauillatio.

commodam, perinde ac si dixisset: Quaecumque alligauerit vnaquelibet ecclesia, in suos videlicet, & sibi subditos, de quibus iam sermo praecesserat, ligata erunt & in caelo. Quod enim hoc pacto necessario haec intelligi oporteat, re ipsa euidenter conuincimur. Certum est enim, tam Bononiensem, quam Rauennatensem ecclesias, dictis Christi verbis accepisse illam, quam importat ligandi solvendi que auctoritatem: sed quamque in sibi, non alienos, subditos: quam si in alios non suae iurisdictioni subiectos exercere praesumerent, quis dubitet irritum fore earum iudicium, nec ligata ab eis, ligata fore in caelo?

Quod vero adijciunt, omnem auctoritatem ac potestatem, quae data est Petro & ecclesiarum principibus, datam esse in utilitatem & profectum ecclesiae. A fine autem dirigi regularique oportere, quae ad finem sunt. Omnem ergo potestatem auctoritatemque ecclesiasticam datam Petro & ecclesiarum rectoribus, dirigi regularique ab ecclesia esse necessarium. Ita respondemus: Omnis ecclesiasticae auctoritatis finem esse, non quidem ipsam ecclesiam: sed finem congregationis ecclesiasticae, ob quem in vnum conciliata est. Oportet autem, quae ad finem sunt, in ipsum, veluti in scopum perpetuo respicere, ad ipsum tendere atque hoc quidem pacto ab ipso regulari & dirigi. Non tamen ita, quasi fini data esset coactiua aliqua, quam in ea, quae ad finem sunt, exercere deberet, potestas & auctoritas. Quae si qua esset, non tamen eam haberet vniuersitas multitudinis ecclesiasticae, quae ipsa nequaquam finis est, sed ad eundem illum finem tendens, nempe ad supernam illam hereditatem (vnde protoplasti prauaricatione excideramus) assequendam. Qui finis est, tam ecclesiae, quam omnis auctoritatis potestatisque ecclesiasticae.

Quod rursus dicitur, ecclesiasticae hierarchiae principes Romanorum pontifices, caeterosque ecclesiarum rectores abuti frequenter sibi commissa auctoritate, non in aedificationem, sed in destructionem ecclesiae, aberrare etiam aliquando in visu clauium. Oportuisse igitur ab optimo legislatore Christo, relictam ecclesiae suae regulam rectam, inflexibilem, inobliquabilem, per quam & illa potestas in finem suum dirigi, & eius abusus possent reprimi. Eiusmodi autem regulam, vniuersalem esse ecclesiam, quam columnam firmamentumque veritatis praedicat Apostolus, & quod eandem repraesentat vniuersale concilium. Esse ergo in vniuersali ecclesia, cecumencoque concilio auctoritatem ac potestatem (ut dicunt) regulatiuam omnis auctoritatis ecclesiasticae. Dicimus Christum ut legislatorem optimum, sufficienter de omnibus necessarijs suae prouidisse ecclesiae: quemadmodum prioribus libris satis superque demonstratum est. Quamuis autem nostris peccatis ita exigentibus, aliquando regnare faciat principes hypocritas, aliquando etiam suos sanctos contamineat, mandetque nubibus ne pluant super nos imbrē, quia nos sumus domus exasperans, quantum aliquando super cathedram, ut quondam Moysi, ita nunc Petri, sedeant Annas & Caiphas: sui tamen promissi Christus non obliuiscitur. Quin si pro fidei veritate, de qua forte ambiguitas suborta est, aut cuiuscumque iudicij rectitudine, de quo variat in portis nostris iudices, ad ipsam

Ad rationem a fine potestatis ecclesiasticae.

Quo quae ad finem sunt a fine regulari oporteat.

Ad rationem ex defectibili visu auctoritatis praedictum.

Christum ut legislatorem optimum de omnibus necessarijs suae sufficienter prouidisse ecclesiae.

cathe-

Qualescun-
que sint pre-
fides cathedrae,
requiritur eo-
rundem de-
finitionem
et iudicium
ipfam veri-
tatem indi-
care.

cathedram Petri, locum videlicet quem inter nos elegit dominus, recurramus humiliter, qui praesunt illi, nobis indicaturi sunt iudicij ipsius veritatem. Quemadmodum certo nobis affirmavit ille, qui tam non potest falli, quam fallere. Indicabunt, inquam, etiam si ex vitae suae demerito, quae tibi annunciauerint, ipsi non intelligant. Non enim (quemadmodum libro quarto clarius demonstrauimus) loquuntur a semetipso, sed quoniam super illam cathedram sedent, sit quoque lingua eorum calamus illius mirabilis scribae velociter scribentis. Ordinata itaque prouisaque sunt a Christo diligenter omnia. Relicta ecclesiae fidei inobliquabilis regula, cuius habenda erat praecipua ratio, integritateque eius in primis prospiciendum. Ipsa nempe Petri cathedra, Romana ecclesia, in qua totius orthodoxae ecclesiae confessione recognitioneque ab initio, synceram fidei, apostolicamque illam traditionem, integram conseruatam fuisse, & continua catholicorum episcoporum successione ad nos usque peruenisse, & in finem seculorum propagatam iri, fecimus euidentissimum. Relicta quoque regiminis illa autoritas Petro & eius successoribus, ecclesiasticae hierarchiae principibus, qua sibi commissum ouile Christi vniuersum possint regere, & oes qui in eodem sunt, continere in suo officio. Quibus nihilo minus praefixit regulam rectam, infallibilem, inobliquabilem, qua eandem illam autoritatem sibi traditam, in finem suum dirigerent, ut recte ea vterentur. Ipsam videlicet canonicam scripturam, & apostolicam ecclesiasticamque traditionem. At supra illam, ecclesiae dari superiorem coactiuamque aliquam autoritatem, ipsa rerum non ferebat natura, non ordo, non vigor necessarius disciplinae ecclesiasticae. Regi enim debebat ecclesia a Petro successoribusque eius, eisdem subesse & obsequi, non vicissim imperare & regere. Nunquam enim multitudini bene committitur regiminis autoritas: praesertim immensa. Quin potius, nisi vnus autoritate, imperioque regatur & contineatur in vnum, omnino subsistere non posse, supra demonstratum est. Deinde, ut iam docuimus, frustra omnino fuisset in vniuersali ecclesia, illa regulatiua autoritas. Cum nihil omnino potuisset exequi eorum, quae ad illam pertinerent. Quo enim pacto multitudo tam immensa sparsa in orbem vniuersum posset aliquando conuenire in vnum, ut constitueret aliquid: ut consuleret: ut decerneret: ut quid utile prospiceret: ut legem conderet: denique ut vllam iurisdictionis autoritatem exerceret aut exequeretur? Nihil est quod ad vniuersalia concilia loco vniuersalis ecclesiae hic refugiant. Certum est enim, concilia non esse vniuersalem ecclesiam, neque eius autoritatem (si quam haberet) aut diuino iure, aut ex delegatione ecclesiae sibi vendicare posse: quemadmodum capite praecedenti satis demonstratum est. Certum praeterea, ea non solum non esse regulam rectam, inobliquabilem, in deuiabilem, si secludas ab eis autoritatem ecclesiasticae hierarchiae praesidis: quin potius alia eisdem huiusmodi regulae praecipue opus esse. Quae semper illis fuit (quod post demonstrabimus) cathedrae Petri, & Ro. pontificum fides & autoritas. Neque enim haec sola (quae

Non ferre
regem natura,
non ordinem,
non vigorem
disciplinae
ecclesiasticae,
vt ecclesia ha-
beat potestate
regulatiua Pe-
tri.

Concilia vniuersalia non esse esse esse regulam inobliquabilem, imo alia ratione habere.

nunc

A nunc impugnamus) concilia, turpiter grauitateque errasse certum est: sed & alia plurima, quae vniuersa vnus huius sedis deceit autoritas. Nam vt de multis, quae perperam iniustissimeque, & impie ab illis, primum in Tyro, paulo post Antiochiae celebratis concilijs, aduersus beatum Athanasium, & alios plerisque orthodoxos episcopos perpetrata machinataque fuere (quae sua autoritate deceit Iulius) de quibus non nihil audisti superius; nunc taceamus, quoniam fortassis non ad fidem, sed ad iudiciorum iniquitatem illa pertinere contenderent: nunquid in Ariminensi frequentissimo concilio, orthodoxae Nicenaeque fidei prodita non fuit confessio: nunquid in illo Ephesino secundo, etiam apostolica autoritate, rite legitimeque indicto, etiam praesentibus, quamuis repugnantibus apostolicae sedis legatis, instante versantibusque omnia, & pro arbitrio suo agente illo Alexandrino Dioscoro non solum oppressa, sed etiam damnata fuit orthodoxa veritas de incarnationis verbi mysterio, & in locum eius recepta Euticetis perfidia: vt taceam varijs calumnijs damnatos in eadem tam multos orthodoxos & sanctissimos episcopos, & in locum eorum dem substitutos & intrusos haereticos: nunquid ergo vniuersalibus concilijs non est opus certiori aliqua regula? Certe vniuersalia haec concilia omnino negare non possumus, si modo concilia vniuersalia supra recte descriperimus, illa nempe, quae ob vniuersalis ecclesiae causam ex vniuersali ecclesia, vniuersali autoritate, ecclesiasticae videlicet hierarchiae praesidis, conuocata sunt, & conuenerunt in vnum. Nihil enim praeter haec includit ipsa ratio nominis, conciliozum, inquam, vniuersalium. Quae vniuersa nihil dubium est, fuisse in illo Ephesino concilio, quod instante imperatore Theodosio II. ob causam orthodoxae & catholice fidei, apostolicae sedis & beati Leonis autoritate (qui per suos legatos eidem affuerat) ex vniuersali ecclesia conuocatum, in vnum conuenerat. Cuius notae, si errare posse, & in iudiciorum ecclesiasticorum rectitudine, & in doctrina orthodoxae atque catholice fidei ipsa conuincit rei euidencia, alia certe, & certiori regula, tam rectitudinis iudiciorum suorum, quam doctrinae & definitionis orthodoxae fidei opus habuerunt. Et quae nam obsecro fuit his omnibus alia regula, quam cathedrae Petri & fides & autoritas? Quae omnem semper altitudinem sese extollentem aduersus orthodoxam fidem, aduersus apostolicam ecclesiasticamque traditionem, magna vi deiecit. Quae (vt verissime inquit Gelasius) vnamquamque synodum sua autoritate confirmat, & continua moderatione custodit. Et ille B. Agatho ad imperatorem Constantinum & sextam synodum, regulam illis rectae fidei praescribens, quam aduersus Monotheliticam haeresim sequi amplectique deberent, in facie totius illius concilij affirmat, apostolicam euangelicamque traditionem, & Christianae fidei veram immaculatamque professionem, singulari privilegio in vna apostolica sede perpetuo conseruari. Quae, inquit, a via veritatis in quamlibet erroris partem nunquam deflexa est. Cuius autoritatem, vt pote apostolorum omnium principis, semper omnis catholica Christi ecc-

Regula conciliozum omnium cathedrae Petri autoritas. Quae turpiter errauerint concilia etiam vniuersalia, etiam in definitione fidei.

Cathedrae Petri autoritas vnamquamque synodum sua autoritate confirmat.

Notanda B. Agathonis sententia de sede apostolica

sti ecc-

lica, catho-
lica Christi
ecclesia, &
vniuersali
bus syno-
dis, proba-
ta ab ipsa
vniuersali
synodo.

sti ecclesia, vniuersalesq; synodi fideliter amplectentes, in cunctis sequuntur
sunt, omnesq; venerabiles patres apostolicam eius doctrinam amplexi, &c.
Hæc em, inquit, apostolica Christi ecclesia, per omnipotentis dei gratiam,
a tramite apostolicæ traditionis nunq; aberrasse probatur, nec hæretico-
rum nouitatibus deprauata succubuit: sed vt in exordio normam fidei Chri-
stianæ percepit, ab autoribus suis apostolorum Christi, principibus, illi-
bata sine tenus manet, secundum ipsius domini diuinam pollicitationem:
qui discipulorum principum in suis fatus est euangelij: Petre, inquit, ecce
Satanas expetuit vos vt cribraret sicut triticum: ego autem rogavi pro
te, ne deficiat fides tua. Et tu aliquando conuersus, confirma fratres tuos.
Hæc ille Agatho, de apostolica sede, de catholica Christi ecclesia, de vni-
uersalibus synodis, profert in ipsa, vniuersali synodo. Quæ ab eadem ita
reuerenter recepta sunt, vt inspirante spiritu sancto, velut per os principis
apostolorum Petri prolatae confiterentur illam eius epistolam, & velut
regulam orthodoxæ fidei sequeretur omnes. Sed post suo loco faciemus
evidentissimum, in cœcumenicis concilijs omnibus, nihil aut actum aut
definitum vnquam, quod firmitate obtineret, nisi huius sedis autoritate.
Imo vniuersa nihil fere fecisse aliud, q̄ quod apostolicæ sedis definitio-
nem fidemque amplecterentur, eiusdem in aduersarios & hæreticos cen-
suram exequerentur. Hic erat satis, obiter hæc perstrinxisse, quo intelli-
geres lector vniuersalia concilia, non solum non habere potestatem illam
(quam imaginantur) regulatiuam autoritatis Petri, successorumq; eius,
ecclesiasticæ hierarchiæ principum: sed contra potius. Id quod ex his,
quæ post dicentur, luce clarius intelliges.

Quamuis autem etiam vniuersalis ecclesiæ sit præconiū, columnam esse
firmamentumq; veritatis: attamen in illis hæreticæ persecutionis turbu-
nibus ac procellis, quibus totum aliquando orbem pene a fundamentis
concussum, supra demonstraui, inter lacus contritos (vt Hieronymi
verbis loquar) qui aquam non habent, vbi fons signatus sit, & hortus ille
cœclusus, difficile potest intelligi: necesse erat inter tempestates eiusmodi,
propositum esse orthodoxis fidelibus signum, ex eminenti aliqua specu-
la, atq; arce catholice ecclesiæ, conspicua omnibus, ad quod respicientes
non errarent: esse aliquam rectæ fidei magistram & regulam, ad quã pos-
sent facile confugere: quam de subortis consulere dubitationibus, quam
idem ille orthodoxus non ignorabat Hieronymus: sed ex medio Orien-
te, prope Antiochiam habitans, vltra tam vasta terrarum mariaq; interia
centia spacia censuit cōsultendam super his, quas tractabat, scripturarum
quæstionibus. In vniuerso illo Oriente non satis clare potens perspice-
re, quis esset sensus, quæ sententia catholice ecclesiæ, quam in vna cathe-
dra Petri perpetuo incorruptam seruari non ignorabat. Cui, inquit, ego
cōmunionem confocior: super hanc enim petram ædificatam ecclesiã scio.
Sed hæc ad rationem, qua in vniuersali ecclesia primo, esse regulatiuam po-
testatem omnis autoritatis ecclesiasticæ, demonstratum volunt, satis su-
perq;

Necessitas
singularis il-
lius præro-
gatiuæ se-
dis aposto-
licæ.

A perq; dicta sint. Quæ vero ex apostolicis actis in eorundem confirmati-
onem afferunt, frigidiora sunt, q̄ vt diligenti responsione indigeant. Qui
bus alioqui libri tertij capite decimo supra a nobis satis responsum est.

Ex his manifestum est, Gersonis illud commentum in defensionem au-
toritatis conciliorum vniuersalium supra autoritatem Romanorū pon-
tificum, non quidem ingenio, sed solido fundamento carere. Satis enim
ingeniose scholasticas quasdam distinctiones, quibus quaqua parte ela-
batur, commentus est. Sed quandoquidem ex Theologicis illis in dubita-
tisq; principijs euidenter demonstratum est, Petro datam a Christo su-
premam illam regiminis autoritatem, super vniuersam suam ecclesiã, con-
stetq; ex eo hanc regi obsequiq; non regere aut imperare debere, in super
nullius omnino autoritatis iurisdictionis capacem fuisse, vt ad quam ex-
ercendam prorsus est inidonea: proinde nec illam ipsam accepisse a Christo,
quam vnquamlibet ecclesiarum particularium accepisse certum est.
Et si quam accepisset, eam nullo iure arrogare sibi posse quæcunque con-
cilia, everso iam illo eorū fundamento, vniuersum de repente corruit ædi-
ficium. Sed hæc in progressu, quando conciliorum autoritatem histori-
amque explicabimus, illustriora erunt omnia.

Apostolica sedis autoritati, ex ipsa Christi institutione specialiter referuari, tam episcopo-
rum iudicia, q̄ omnes grauiores causas ecclesiasticas, ex primitiuæ ecclesiæ testimonio,
quæ Nicenum præcessit conciliū, demonstrare.

CAP. VI.

Vid nam in ecclesia sua instituerit Christus, ex duobus consta-
re principijs libro primo demonstraui. Ex canonica vide-
licet scriptura, & sine scripto, autoritate traditionis ecclesiasticæ.
Non enim sola illa ad Christi institutionem referenda ostendimus, quæ
ipse in mortali carne conuersatus cum discipulis, illa sensibilis externæque
vocis instructione, eosdem adhuc rudēs & carnales docuit. Quin potius
præcipua quæq; quorum eatenus incapaces auditores fuerant, docenda
illos referuauit per vnctionem spiritus. Quemadmodum idem ipse vic-
na iam morte apud Ioannem testificatus est: Adhuc, inquit, multa habeo
vobis dicere, sed non potestis portare modo. Cum autem venerit spiritus il-
le veritatis, docebit vos omnem veritatem. Non enim loquetur a semetip-
so: seu quæcunque audiet loquetur. Ille me clarificabit, quia de meo acci-
piet, & annuntiabit vobis. Itaq; vides, quem præcipue doctorem nacti
sint apostoli, doctrinæ Christi & euangelicæ: nempe vnctionem spiritus.
Vides etiam a Christo accepisse sacrum illum spiritum, quod doceret a-
postolos. Qui ita sibi sine scripto & voce tradita, sine scripto etiam, sed vi-
ua traditione & doctrina, ab initio commendarunt ecclesijs. Vnde conti-
nua illa orthodoxorum patrum & episcoporum successione (quam sin-
gulari inter omnes priuilegio, in vna apostolica sede cōseruatam demon-
strauimus) velut per manus ad nos deducta est germana illa doctrina tra-
ditioq; apostolica, vt hæc libro primo latius explicata sunt.

Itaq; si nunc demonstraui ab initio, ab ipsis continuo apostolo-
rum temporibus, velut ex apostolica traditione recognitū obseruatumq;

Conclusio.

Omnes gra-
uiores cau-
sas ecclesia

stias ab in-
itio velur
ex Christi
institutione
relatas ad
iudiciū se-
dis apostoli-
ca, testes
sunt, Ana-
cletus B. Pe-
tri discipu-
lus & luc-
cellor.

in vniuersa Christi ecclesia, vt episcoporum vltimata iudicia, & maiores oēs causae ecclesiasticae, specialiter referrentur auctoritati sedis apostolicae, ex Christi vtiq; institutione, quamuis per apostolorum traditionē & ministerium, accepisse hoc ab initio ecclesiae: satis, ni fallor, demonstratum cōfiteberis. In quo tamen demonstrādo minus nobis foret negocij, si maiori fide ac diligētia pscriptae essent res ecclesiasticae & cōmendatae posteris. Vt cūq; ex his ipsis q̄ habemus, hoc ipsum demonstrare conandū est.

Cuius in primis occurrit testis irrefragabilis B. Anacletus, illius Clemētis successor in cathedra apostolica, etiā B. Petri discipulus, & ab eodē ordinatus presbyter, in epistola, quam scribit vniuersae Christi ecclesiae, vniuersos consolans, & sacerdotalis episcopalisq; dignitatis reuerentiā et honorem omnibus singulariter commendans, & velut asyllum proponens calumniose oppressis omnibus auctoritatem sedis apostolicae, ad quam omnibus appellare liceat: Si, inquit, difficiliōres ortae fuerint quaestiones, aut episcoporum, vel maiorum iudicia, aut maiores causae fuerint, ad sedem apostolicam, si appellatum fuerit, deferantur. Quoniam apostoli hoc statuerūt iussione saluatoris, vt maiores & difficiles quaestiones semper ad sedem deferantur apostolicam, super quam Christus vniuersam struxit ecclesiam, dicente ipso ad beatum principem apostolorum Petrum: Tu es Petrus, & super hanc petram aedificabo ecclesiam meā. Hāc ille apostolorum discipulus, ex apostolica (cui praesidebat) cathedra, de apostolorum traditione atq; ordinatione ex iussu saluatoris nostri eo tempore, cum adhuc superessent quidā ex apostolis, vniuersae praedicat Christi ecclesiae. De cuius epistolae fide nihil est quod nunc quisquam dubitet, cum ex Ildori testimonio cōstet certissimo, ante annos mille pro Anacleti germana epistola lectam, & recognitam ab vniuersa Christi ecclesia.

Eiusdem apostolicae sedis praerogatiuae aequae idoneus testis est Euaristus, qui Anacleto successit in cathedra, in epistola ad Aegyptiorum episcopos, quos velut transgressores arguit apostolicorum & ecclesiasticorum canonum, quod sine speciali huius sedis auctoritate praesumpserint iudicare, & gradu suo amouere episcopos, & in locum eorundem substituire alios. Praecipitq; eiectionis his, quos superordinauerant, priores suis sedibus restitui. Quod si, inquit, aduersus eos aliquam querelam habueritis, post restitutionem de ea inquirendum erit, & huius sanctae sedis auctoritate terminandum. Qui & in altera epistola ad vniuersos Aphricanae regionis episcopos, eosdem commendat, quod suborta in fide & religione dubia, iuxta patrum & apostolorum regulas, retulerint ad definitiōnem & iudicium sedis apostolicae: Consulētibus, inquit, vobis fratres charissimi, quid super his, quae in vestris continebantur scriptis, nobis visum esset, aut quid docibilis ratio persuaderet, quidve a beatis apostolis nobis traditum & custoditum maneret: optantes (vt retulistis) nostris instrui documentis, ita quidem dilectio vestra, normam patrum secuta, ad sedem apostolicam referre maluit, quasi ad caput, quid deberet de re-

Hic vide,
quid statu-
erint aposto-
li iussione
domini.

Euaristus
Anacleti
successor
sub Traia-
no.

Norma pa-
trum illo te-
pore.

bus du-

A bus dubijs custodire potius, q̄ vsurpatione propria praesumere. Hāc ille Euaristus, qui sub Traiano praesedit Christi ecclesiae, quo tempore adhuc beatissimus Ioannes euangelista supererat. Ex cuius epistolis cōstat clarissime, & quod etiam illo tempore episcoporum vltimata iudicia pertinerent ad auctoritatē sedis apostolicae, & quod omnes circa fidem & religionem subortae quaestiones, dubia & controuersiae referri deberent ad eiusdem sedis iudicium, idq; iuxta patrum, nimirum apostolorum, normam, canones & regulam. Atq; adeo referrentur vltra vasta terrarum mariumque interiacentia spacia. Nam Aphricanae regionis ex vrbe Roma ille scribebat episcopis.

Idem liquet ex B. Alexandri testimonio, qui Euaristo succedēs, & ipse sub Traiano ecclesiae Christi praesuit. Qui in epistola, quam scribit orthodoxis omnibus per diuersas prouincias Christo famulantibus, affirmat apostolicae sedis auctoritati, summarum dispositiones causarum, & omnium grauiora negocia ecclesiarum ab ipso domino commissā, ipso dicente principi apostolorum Petro: Tu es Petrus, & super hanc petram aedificabo ecclesiam meam. Vides horum concordia testimonio, ab ipso ecclesiae exordio ita praedicatum in vniuersa ecclesia, ita receptū & creditum, ita quoq; obseruatum, vt maiores grauioreq; causae ecclesiasticae referuatae essent dispositioni auctoritatis sedis apostolicae. Quod ipsum confirmat istorum omnis beatissimorum successio, vt intelligas apostolicam esse traditionem & doctrinam, quae continua catholicorum ab initio episcoporum successione, praesertim in cathedra Petri & apostolica (vbi ea singulari, vt supra demonstrauius, priuilegio conseruata est sincera & integra) velut per manus tradita peruenit ad nos. Nā et Sixtus ille primus, qui continuo post Alexandrum sub Hadriano Christi ecclesiae praesuit, in epistola, qua totius ecclesiae instruit episcopos, sic habet inter caetera:

C Si quis, inquit, vestrum pulsatus fuerit aliqua aduersitate, licēter hanc sanctam & apostolicam appellet sedem, & ad eam, quasi ad caput perflugium habeat: ne aut innocens damnetur, aut ecclesia sua detrimentū patiat. Si autem ei quidem necesse fuerit, eam tamē appellare minime ausus fuerit, & vocatus ab hac sede fuerit, non renuat venire: sed confestim vt ei nunciatum fuerit, venire festinet, & causas pro quibus vocatus est, prudenter disponat, atq; si necesse aliquid corrigere fuerit, cum his, quos hic primos inuenerit, corrigat. Ad ecclesiam tamen suam non prius reuertatur, q̄ literis apostolicis vel formatis pleniter instructus: vt si purgatus fuerit, postquam domum reuersus fuerit, cognoscāt vicini sui qualiter hic sua aliorumq; causa discussa fuerit, &c. Ab hac enim sancta sede a sanctis apostolis tueri, defendi & liberari episcopi iussi sunt: vt sicut eorum dispositione ordinante domino primitus sunt constituti: sic huius sanctae sedis (cuius dispositioni eorum causas, & iudicia seruaerūt) protectione sint ab omnibus peruersitatibus semper liberi. Hāc ille Sixtus.

Anicetus etiam ille, sub quo beatus Polycarpus Ioannis euangelistae discipulus

Alexander
etiam sub
Traiano.

Sixtus I.
sub Hadria-
no impera-
tore.

MM ij scipulus

Anicetus
sub Vero
& Commo-
do principi-
bus.

scipulus & auditor Romam venit confors gloriosi martyris, quo vter-
que sub Vero & Commodo consummatus est, ad Gallicanas ecclesias
inter cætera scribit in hæc verba: Si aliquis, inquit, metropolitanorum
inflatus fuerit, & sine omnium comprouincialium episcoporum præsen-
tia vel concilio eorum, aut alias causas, nisi eas tantum, quæ ad propriam
suam parochiam pertinent, agere, aut eos grauare voluerit, ab omnibus
districte corrigatur, ne talia deinceps præsumere audeat. Sin vero incor-
rigibilis, eisque inobediens fuerit, ad hanc apostolicam sedem (cui omnia
episcoporum iudicia terminare præceptum est) eius contumacia referatur,
vt vindicta de eo fiat, & cæteri timorem habeant. Si autem propter
nimiam longinquitatem, aut temporis incommoditatem, vel itineris as-
peritatem graue ad hanc sedem eius causam deferre fuerit: tunc ad eius
primatem causa deferatur, & penes ipsum huius sanctæ sedis autorita-
te iudicetur. Hæc Anicetus ille.

Eleutheri-
us sub An-
tonino.

Eleutherius quoque, qui sub M. Antonino præfuit Christi ecclesiæ, ad
eandem Gallicanas ecclesias scribens: De accusationibus, inquit, clerico-
rum, super quibus consulti sumus, quia omnes eorum accusationes diffi-
cile est ad sedem apostolicam deferre, finitiua tantum episcoporum iudi-
cia huc deferantur, & huius sanctæ sedis autoritate finiuntur. Sicut ab a-
postolis eorumque successoribus, multorum consensu episcoporum iam
definitum est. Nec in eorum ecclesijs alij aut præponantur aut ordinan-
tur, antequam hic eorum iuste terminentur negocia. Quoniam quamuis
liceat apud prouinciales, aut metropolitanos atque primates eorum ven-
tilare accusationes vel criminationes: non tamen licet definire secus, quàm
prædictum est. Hæc ille Eleutherius.

Victor.

Victor autem huius proximus successor & ipse gloriosus Christi mar-
tyr, sub prædictis An. Vero, & L. Commodo, Christum sua morte glori-
ficans, ad Theophilum Alexandrinum Aegyptiorumque episcopos scri-
bens, atque ipsos arguens quod sibi præsumerent ea, quæ ad solam huius sedis
autoritatem pertinerent, nempe episcoporum causas simpliciter definire, quo
redargueret efficacius, etiam ipsum citat ecclesiasticum canonem, qui ab
apostolis constitutus & obseruatus esset deinceps continuo, dicens: Vn-
de statutum liquet a tempore apostolorum, & obseruatum deinceps.

Canon ec-
clesiasticus
obseruatus
ab ipsis a-
postolorum
seporibus.

Placuit, vt accusatus vel iudicatus a comprouincialibus, in aliqua cau-
sa episcopis, licenter appellet & adeat apostolicæ sedis pontificem, qui
aut per se, aut per vicarios suos, eius retractari negocium procurat. Et
dum iterato iudicio pontifex illius causam tractat, nullus alius in eius lo-
cum ponatur aut ordinetur episcopus. Quoniam quanquam comprou-
incialibus episcopis accusati causam episcopi scrutari liceat, non tamen
absolute definire inconsulto Romano pontifice permissum est. Quum
vni beato Petro, non ab alio, quàm ab ipso dictum sit domino: Quæcunque
ligaueris super terram, erunt ligata & in cælis, &c. Quare, inquit, nihil ali-
ud est fratres, talis vestra præsumptio, nisi apostolorum successorumque
ipso.

A terminos transgredi eorumque decreta violare. Hæc ille Victor.

Eadem pene ad verbum Sixtus ille secundus, gloriosus Christi mar-
tyr & pontifex, etiam fidentissime prædicat, atque iterum iterumque re-
petit, tum in epistola ad Hispaniæ episcopos, tum etiam in altera ad Gra-
tum episcopum. In qua inculcans, vt omnibus episcopis in quibuscunque
appetantur aut opprimantur calumnijs, & quoties opus habuerint, licite
& libere appellare possint ad iudicium sedis apostolicæ, atque ad eam
quasi ad matrem confugere. Cuius, inquit, dispositioni omnes maiores
causas ecclesiasticas, & episcoporum iudicia, antiqua apostolorum, eorum-
que successorum, atque canonum autoritas reseruauit. Subiungens etiam
illum, quem Victor citauit, apostolicum canonem.

Sixtus II.

Zepherinus item ad Siciliae episcopos, docens quomodo peragenda
essent episcoporum iudicia: Finis vero, inquit, eius causæ ad sedem aposto-
licam deferatur, vt ibidem terminetur, nec antea finiatur (sicut ab aposto-
lis & successoribus eorum olim statutum est) quàm eius autoritate fulciatur,
&c. Iudicia enim episcoporum, maioreque ecclesiæ causæ, a sede apostolica,
non ab alia (sicut apostoli & sancti successores eorum statuerunt) cum a-
lijs episcopis sunt terminandæ. Quia licet & in alios transferatur episco-
pos iudicandi autoritas, vni tamen apostolo Petro dictum est: Quæcun-
que alligaueris in terra, erunt ligata & in cælis, &c. Hactenus ille.

Zepheri-
nus.

Marcellus quoque & ipse gloriosus martyrio, ad vniuersos per Antio-
chenam prouinciam constitutos episcopos, inter cætera de apostolicæ eti-
am sedis autoritate scribit in hæc verba:

Marcellus.

Ab eius, inquit, dispositione deuiare non oportet, ad quam cuncta ma-
iora negocia, diuina disponente gratia, iussa sunt referri, vt ab ea regulari-
ter disponantur, &c. ad quam omnes quasi ad caput iuxta apostolorum
eorumque successorum sanctiones, episcopi qui voluerint, vel quibus ne-
cesse fuerit, confugere, eamque appellare debent, &c. Quia episcoporum
iudicia, & summarum causarum negocia, cunctaque dubia, apostolicæ se-
dis autoritate agenda sunt & finienda. Et omnia prouincialia negocia,
huius sanctæ & apostolicæ sedis ecclesiæ sunt retractanda iudicio, si hu-
ius ecclesiæ pontifex præceperit. Hæc Marcellus ille. Melchisedes etiam
in hæc verba scribit ad Marinum Benedictum, Leontium, cæterosque
Hispaniarum episcopos. Episcopos, inquit, nolite iudicare, nolite con-
demnare absque huius sedis autoritate. Quod si feceritis, irrita erunt ves-
tra iudicia, & vos condemnabimini. Hoc enim priuilegium, huic san-
ctæ sedi a temporibus apostolorum statutum est seruari: quod illæsum
manet vsque in hodiernum diem. Hæc ille.

Melchia-
des.

Audis ni fallor Christiane lector, in his tam multis, tam sanctis, & tan-
tæ autoritatis patribus, ab initio in apostolica cathedra (in qua vna ortho-
doxæ fidei & apostolicæ traditionis synceritatem singulari priuilegio con-
seruatam demonstrauimus) continua pene serie sibi succedentibus, illius
primitiue ecclesiæ recognitionem & communem sententiam de autori-
tate cathedrae

Epilogus
ex prædi-
ctis recogni-
tionem pri-
mitiue ec-
clesiæ de il-
la autorita-
te cathedrae

apostolica
colligens.

tate illa (quam adstruimus) sedis apostolicæ. Nam fuerunt hi oēs non solum ante Nicenum conciliū, sed ante vniuersa pene concilia, sub ipsis continuo apostolorum temporibus. Quos ut a mentiendi fingendiq; aliquid voluntate defendit autoritas, vita sanctiss. & a plerisq; eorum pro orthodoxæ veritatis & fidei assertionem gloriosum susceptum martyrium ita recens apostolorum & initij memoria, atq; adeo apostolorum quorūdam adhuc præsentia, nec libertatem admittere vllius fictionis aut mendacij. Quare fuisse hos apostolicos ecclesiasticosq; canones, obseruatosq; ab initio, quos tot tantiq; pontifices tanto consensu proferunt, & vniuerso orbi confidentissime obiectant, dubitari omnino nō potest: eo minus, cum hoc ipsum, non solum ordinem ecclesiasticæ hierarchiæ necessario requirere, vt omnis inferioris autoritas prorsus subiat autoritati capitis, sed etiā in vmbra illa & figura nostræ ecclesiæ, synagoga veteri, hoc ipsum fuisse expressum, superius demonstrauerimus. In qua omne arduū negocium & quicquid grauius erat, referri oportebat ad Mosaicam cathedram.

Idem demonstrare autoritate Niceni concilij, & catholice ecclesiæ consensu & recognitione post tempus Niceni concilij.

CAP. VII.

Vandoquidē principij loco prædicta vtētur sententia ad demonstrandum, quænam sit, & vnde pendeat conciliorum omnium generis vniuersa autoritas, accuratius aliquanto eidem insistere libuit, & diligentius demonstrare eiusdem veritatem indubiam. Quæ vt iam satis enituit, tantorum patrum, qui apostolos continua serie subsequuti sunt, ad ipsa vsq; Niceni concilij tempora, concordij testimonio. Per quos facile intelligitur catholicæ ecclesiæ consensus, & communis sententia, quam falsam esse est impossibile; Ita eadem clarissime confirmatur autoritate Niceni concilij. In quod ex toto orbe conuenientes CCCXVIII. orthodoxi sanctiq; episcopi, post Arrianā condemnatam blasphemiam, pro conseruando ordine & vigore hierarchiæ ecclesiasticæ obliterari antiquariq; incipientes antiquos illos apostolicos ecclesiasticosq; canones renouarunt. Et inter cæteros, illum quem toties audistis citatum, de episcoporum iudicij. Quemadmodum euidenter constat ex plerisq; Iulij primi epistolis ad illam Antiochenam synodum. In qua sub Eusebio illo Nicomediens. Arrianæ factionis signifero, aduersus B. Athanasium orthodoxæ Nicenæq; fidei propugnatorem, & alios plerosq; orthodoxos episcopos supra XC. episcopi conueniant. Nam fecit (quod post intelliges) Arriana illa fax, vniuersum pene conflagrans Orientem, atque adeo orbem terrarum, continuo post celebratū Nicenum conciliū, vt ex illorum temporum scriptoribus, & authenticis epistolis, sparsim citatos Nicenos canones, colligere, & velut emedicare cogamur. Scribit autē ille Iulius epistola prima ad illos Antiochiæ congregatos in hæc verba:

Iulius ad eos
regatos in
Antioche-
na synodo.

Audite, inquit, iam factā in Nicena ciuitate synodū, cui et ego ipse conscientiæ meæ cultum decenter exhibui, quæ nihil aliud voluit, q̄ concordiam omnibus fabricare, & præcūctis arguere ac remouere hanc insidiantium

Antiu alterationē. Quorum prouidentes sancti patres insidias, illicitasq; alterationes, vnanimiter in prædicta statuerūt synodo, vt nullus episcopus, nisi in legitima synodo, & suo tēpore apostolica autoritate conuocata, suscipi per quibusuis criminibus pulsatus iudicet vel damnet: sin aliter presumpserit a quibusuis fuerit, in vanū deducat quod egerint, nec ecclesiastica vilo modo reputabunt. Ipsi vero primæ sedis ecclesiæ, conuocandæ generalium synodorum iura, & iudicia episcoporum, singulari privilegio euangelicis & apostolicis, atq; canonicis concessa sunt institutis. Quia semper maiores cause ad apostolicā sedem multis autoritatibus referri præcepta sunt, &c. Et rursus: Dudum siquidē a sanctis apostolis, eorūq; successoribus, in antiquis decretis statutū fuerat (quæ hætenus sancta & vniuersalis tenent & tenet ecclesia) non oportere præter sententiā Romani pontificis concilia celebrari, nec episcopos dānari. Quoniam sanctā Romanam ecclesiam, primatem omnium ecclesiæ esse voluerūt. Et sicut beatus Petrus apostolus primus fuit apostolorum omnium: ita & hæc ecclesia suo nomine cōsecrata, domino instituente, prima & caput sit cæterarum, vt ad eam quasi ad matrem & apicem omnium, maiores ecclesiæ cause, & iudicia episcoporum & iuxta eius sententiā sumant terminū. Hætenus ille. Audis itaq; quid dicat ille Iulius, quos apostolicos, antiquos & obseruatos ab initio canones proferat. Quæ etiā Niceni concilij, vt videlicet nullus episcopus, etiam in quacunq; synodo, nisi apostolica autoritate cōuocata, super quibusuis intentatis criminibus iudicetur, aut condemnetur.

Quod si mihi hic quisquam occurrat, apud Ruffinum non legi prædictum canonem inter eos, quos ipse enarrat Niceni concilij. Respondebo vni Iulio, q̄ decem Ruffinis, vt in omnibus, ita hac maxime in re plus esse autoritatis & fidei. Nam vt cætera præteream omnia, cum ille viginti tantum annis post celebratum Nicenum conciliū, dictam epistolam scriberet aduersus totius pene Orientis episcopos, qui contra Athanasium & alios Nicenæ fidei zelatores (quam etsi non aperto Marte, occultis tamen machinationibus impugnabant) apud Antiochiam conuenierunt, quorum plerique Niceno interfuerant concilio: quis credet illum, prædictum quem citat canonem Niceni concilij, de suo capite ausum confingere? Quod si ad euentum spectes, quem supra explicauimus, illius tragœdiæ, facile intelliges Iulium non territasse illos sumis & mendacijs: sed ipsa rei veritate conuicisse, qua coacti sunt eius autoritati cedere, eius se submittere iudicio. Quod orbis vniuersus, tanquam eius quod in cælo ratum firmumq; esse non dubitaret, absq; vlla hæsitacione sequutus est.

Quam autem Ruffinus parum integre, aut ex fide enarret Niceni concilij canones ex eo perspicuum est, quod cum ex iuratissimis testibus, irrefragabilique eorum testimonio, qui ipsi non interfuerunt solum, sed etiam præfuerunt condendis eisdem, constat septuaginta fuisse canones eius concilij: ipse tamen non nisi viginti enumerat. Qua quidem in re non tam Ruffini fidem, q̄ Arrianorum accuso perfidiam. Quorum

Decretū Ni-
ceni concilij.Conuocan-
dorum vni-
uersalium
conciliorū
autoritas.Statutum
apostolicū.Caussis re-
motio, ex
eo qd apud
Ruffinū nō
legatur ca-
non citatus
a Iulio.
Iulio q̄ Ruf-
fino, hac in
re iosephus
esse fidei.Ruffinus q̄
partij inre-
gre enarret
Nicenos ca-
nones.
Fuisse septu-
aginta ca-
nones Nice-
ni concilij.

Arrianorū
perfidia, to
to Oriente
exusta ex-
plaria au-
thentica Ni-
ceni cōcilij.

Athanasius
Alexan-
dri vniuer-
sis Aegypti
episcopis
ad Marcū
Romanū
pontifice.

Nota testi-
monium.

impietate & fraude, adiuta impij imperatoris Constantij autoritate & po-
D tentia, effectum est, vt de canonibus statutisq; Niceni cōcilij dubitaretur
continuo post celebratum Nicenum cōcilium, exustis per vniuersas Ori-
entis ecclesias authenticis eius exemplaribus: adeo vt solū illud quod tum
adhuc Romae seruabatur, restaret integrum. Quod ipsum etiam iam du-
dum iratis nobis superis perijt, & ecclesiae Christi subtrahctum est, seu do-
lo & fraude haereticorum, seu per hostiles barbaricosq; incurfus, q; deinceps
haud infrequentes vrbs passa est. Quae vt vera intelligas, audi quid
ad Marcum B. Syluestri in cathedra apostolica successorem, scribat glori-
osus ille Christi confessor, & Alexandrinus pontifex Athanasius cum vni-
uersis Aegyptiorum orthodoxis episcopis.

Ad vos, inquit, peruenisse non dubitamus, quanta & qualia ab haereticis,
E & maxime ab Arrianis quotidie patiamur: quoniam in tantum ab
eis persequimur, vt etiam viuere iam nos tædeat. Nam instanti tempore
subito & insperato in nos irruentes, nosq; iuxta praecipitum domini (qui
ait, si vos persecuti fuerint in vnam ciuitatem, fugite in aliam) fugiendo,
propter populi cladem, declinantes, nos comprehendere non potuerunt,
sed omnia nostra depopulati sunt. In tantum enim nostra vastauerunt, vt
nec libros, nec vestimenta ecclesiastica, &c. nobis dimitterent. Libros quo-
que nostros ad minimum incendentes, nec iota vnum nobis reliquerūt.
Nicenam synodum propter veritatis fidem, qua clerus & populus imbu-
ebantur, & maxima parte iam imbuti erant, in contumeliam nostram &
omnium Christianorum incenderunt. Quapropter precamur pater be-
atissime, quia non dubitamus apud vos plenaria esse Niceni concilij ex-
emplaria, vt nobis illa quae sanctae recordationis praedecessoris vestri Syl-
uestri fuerunt, sub tuta mittatis stipulatione. Nam quando praedictae sy-
F nodo, cum beatae memoriae Alexandro, digno deo pontifice nostro, id
est, Alexandrinae magnae ciuitatis episcopo, in diaconatus interfuimus
officio, sub nostrae praesentiae testimonio, per beatos viros, Victorem &
Vincentium presbyteros, apostolicae sedis apocryfarios, missa sunt praedictae
papae Syluestro cum ad stipulatione subnixae capitula septuaginta.
Sane praesentibus nobis, octuaginta in memorata synodo capitula tracta
ta sunt, scilicet quadraginta a Graecis, Graeca lingua, & quadraginta a La-
tinis, similiter Latina edita lingua. Sed visum est CCCXVIII. patribus
spiritu sancto repletis, in praedicto concilio congregatis, & maxime iam
dicto Alexandro, & etiam apostolice sedis apocryfarijs, vt decem capitula adu-
narentur alijs, atq; in congruis locis insererentur, & ad formam LXX. disci-
pulum, vel totius orbis terrae linguarum LXX. tanti & tam excellentis con-
cilij fierent capitula, quae omnem Christianorum orbem in vnitatem fidei con-
firmarent, & omnes sub sacerdotali & Christiano nomine degentes, vna
fides, vna sacerdotalis atque clericalis regeret norma, nec quisquam a suo
dissideret capite. Nunc ergo, quoniam ab inimicis sanctae dei ecclesiae
praefata septuaginta Niceni concilij capitula, quae iubente domino meo

Alexan-

A Alexandro, decreto omnium episcoporum attuli, quae etiam coram omnibus
recitavi atq; transscripti, sunt igne combusta: optamus, vt a vestrae sanctae
sedis ecclesiae autoritate, quae est mater & caput omnium ecclesiarum, ea ad cor-
rectionem & recreationem fidelium orthodoxorum percipere per praesen-
tes legatos mereamur. Haec tenus Athanasius cum suis Aegyptiorum or-
thodoxis episcopis. Quibus in haec verba a Marco rescriptum est:

Nota reco-
gnitionem.

B Dominis venerabilibus fratribus Athanasio, & vniuersis Aegyptiorum
episcopis, Marcus sanctae Romanae apostolicae sedis, & vniuersalis ec-
clesiae episcopus, &c. Primū consolatus eos super afflictionibus, quas pro
orthodoxae fidei veritate sustinerent: De capitulorum, inquit, numero Ni-
ceni concilij, quibus vos interfuisse literis vestrae fraternitatis significa-
stis, a nostris qui vna vobiscum interfuerunt, diligentioribus requisiti-
mus collationibus. Qui ita vt vestrae testatae sunt literae, omnem nobis or-
dinem exposuerunt, & vestram epistolam veram esse per omnia testifica-
ti sunt. Non quod nos sinistrū aliquid vestra ex parte arbitraremur: sed quo-
niam, & nos, & vos, aliosq; absq; vlla in posterum titubatione idem sen-
tire optarem, & sancta Romana ecclesia, quae semper immaculata per-
manit, & domino providente, beatoq; Petro opem ferente, in futurum
permanebit, sine vlla haereticorum insultatione, etiam hac in re firma, im-
mobilisq; omni tempore persisteret. His itaq; sic peractis, diligenter per-
quirentes in sancto nostrae & apostolice sedis scrinio, ea quae sanctae re-
cordationis praedecessori meo Syluestro sunt directa, LXX. vt significastis ca-
pitula illa inuenimus. Ipsa autem vobis propter autoritatem, & subscri-
ptionem tantorum patrum & eius magni concilij minime misimus: sed
per eadem coram apocryfarijs vestris, alia similia, eundem numerum, ead-
demq; verba, & ipsam subscriptionem continentia, vobis rescribere & sub-
certa stipulatione & confirmatione mittere curauimus, &c. Haec ille Mar-
cus Athanasio cum Aegypti orthodoxis episcopis.

Marci ad il-
los respon-
sum.

Ethanc at-
testationem
pondera.

Orthodoxae
fidei perpe-
tua soliditas
in Romana
ecclesia.

C Audis ergo hic non XX. tantū, quod memorat Rufinus, sed LXX. fuisse
canones Niceni concilij. Id quod a testibus iuratissimis & plane irrefragabilibus.
Sed & Iulius ille in secunda sua aduersus illam Antiochenam synodum
epistola, post grauius infectas in eadem congregatorum in viros inno-
centes & sanctos calumnias: Tales, inquit, insidiatores spiritu praue-
nientes sancti patres in Nicea congregati leges statuerunt, quas nos canones
appellamus, ne facile probi ab improbis damnarentur. Ex quibus non-
nullas sententias his inseri iudicauimus, vt tantorum patrum autoritate no-
stra roboraretur epistola, &c. Subiungit autem ex LXX. illis Nicenis ca-
nonibus XXIII. quorum omnium illos transgressores arguit. Ex quibus
quae pro XVIII. citat, quoniam euidenter confirmat ac renouat illum quem
supra toties, tantorum pontificum testimonio audistis ecclesiasticum apo-
stolicumq; canonem, hic adscribere visum est. Est autem in haec verba:

Placuit vt omnes episcopi, qui in quibusdā grauioribus pulsant vel cri-
minant causis, quoties necesse fuerit, libere apostolicam sedem appellent, atq;
ad eam,

Canon ille
XVIII. Ni-
ceni cōcilij

citatus a Iu-
lio, de appel-
lationibus
deferendis
ad sedē a-
postolicam.

ad eam, quasi ad matrem confugiant, vt ab ea, sicut semper fuit, pie fulcian-
tur, defendantur ac liberentur. Cuius dispositioni omnes maiores ecclesi-
asticas causas, & episcoporum iudicia, antiqua apostolorum, eorumque successo-
rum, atque canonum autoritas referuauit. Haec tenus verba XVIII. Niceni
canonis. Ad quem modum citat ad numerum XXIII. ex quibus singula-
ris huius sedis euidentissime comprobatur autoritas, eosque in totius orbis
conspicuum, aduersus illos ipsos, qui Niceno concilio interfuerunt, magna au-
toritate confidentissime obicit. At illorum omnium nec vnus quidem
apud Ruffinum legitur. Subiungit autem post recitatos illos in haec ver-
ba: Si quis autem de his abundantiora & ampliora scire voluerit, in sacro
nostrae sedis ecclesiae scrinio ea, quae praediximus, inueniet. Verum me di-
xisse testis est diuinitas. Haec tenus ille. Itaque hic audis testem, audis testimo-
nium, audis iurandum.

Liberius
ad Athana-
sium & Ale-
xandrinam
synodum.
Canon Ni-
ceni concilij
quod se tuebatur
Nestorius.

Sed & huius successor Liberius in epistola ad beatissimum Athanasi-
um & secum congregatos in Alexandria synodo episcopos, etiam hoc ci-
tat decretum Niceni concilij, quod apud Ruffinum non legitur.

Igitur, inquit, praedictum sanctum Nicenum concilium definiuit, ali-
am fidem nulli licere proferre, aut scribere vel componere, aut sapere vel do-
cere aliter, nec quicquam in fide sentire aut proferre, quod his patrum re-
gulis possit obuiare. Qui autem praesumpserit componere aliam fidem,
aut proferre, docere vel tradere aliud symbolum ad viam veritatis conuer-
ti desiderantibus de quacunque haeresi, vel ex Iudaeis, vel paganis Chris-
tianos se fieri volentibus: hi si episcopi fuerint aut clerici, alienari quidem
episcopos ab episcopatu, clericos a clero: si vero monachi aut laici fuerint,
anathemate ferri. Haec tenus sententia Niceni illius canonis referente Li-
berio. Quo suam pertinaciam tuebatur Nestorius, dicens: sacratissimam
virginem Mariam, hominis tantum, non etiam dei fuisse genitricem.
Ad quod confitendum cum vrgeretur ab orthodoxis, sufficere sibi re-
spondebat profiteri symbolum Niceni concilij, in quo patres de dei ge-
nitricem nullam fecissent mentionem, addidissent insuper praedictum ca-
nonem, per quem etiam interdictum esset, illi symbolo quicquam addere
aut detrahere. Quemadmodum constat ex beati Cyrilli aduersus eundem
Nestorium epistola, qua dictae eius cauillationi respondit in haec verba:
Non tibi sufficet confiteri symbolum fidei nostrae solum, editum a ma-
gna synodo in spiritu sancto pro tempore congregata Niceae. Intellexisti
enim non recte, interpretatus es non recte, sed peruerse. Contra haereticor-
um importunitates interdictum est plus vel minus, aut aliam fidem af-
firmare, conscribere, componere, docere vel sapere, quae aliquid superindua-
cere aut subtrahere moliat sacrae mentis intellectui eorum, qui in Nicea
symbolum conscripserunt, &c.

Beatus In-
nocentius.

Rursus B. Innocentius inter regulas suas disciplinae ecclesiasticae ad Vi-
ctorium Rothomagensem, cap. III. Si quae autem, inquit, causae vel contentio-
nes inter clericos, vel inter laicos, tam superioris gradus, quam etiam inferioris

ris

ris exortae fuerint, placuit vt secundum synodum Nicenam, congregatis
omnibus eiusdem prouinciae episcopis terminentur. Nec alicui liceat (si-
ne tamen prauidicio Romanae ecclesiae, cui in omnibus causis debet reue-
rentia custodiri) relictis his sacerdotibus, qui in eadem prouincia dei ec-
clesias nutu diuino gubernant, ad alias conuolare prouincias, aut aliarum
prouinciarum prius episcoporum iudicium experiri. Quod si quis forte praes-
umpserit, & ab officio cleri submotus, & iniuriarum reus ab omnibus iu-
dicetur. Si autem maiores causae fuerint in medium deuolutae, ad sedem
apostolicam (sicut Nicena synodus statuit, & beata consuetudo exegit)
post iudicium episcopale referantur. Haec tenus ille. Audis itaque etiam hoc
teste Niceni concilij canonibus constitutum, & antiqua consuetudine ob-
tentum, quae ab ipsis apostolorum canonibus atque institutione, vt supra
audiuisti, habuit originem, vt maiores omnes causae ad apostolicae sedis au-
toritatem specialiter pertinerent, utque eius in omnibus causis iudicijque
excepta sit autoritas, ad quam omnes liceat confugere. At horum apud
Ruffinum nulla mentio. Quemadmodum nec eius, cuius meminuit bea-
tissimus Leo ad Theodosium Augustum de Ephesina illa secunda syno-
do. Qui post enarrata impie pleraque ac tyrannice in ea gesta a Dioscoro
Alexandrino episcopo, in oppressionem orthodoxae veritatis, & appella-
tionem a legatis apostolicae sedis pro inique damnatis interpositam aduer-
sus synodalem sententiam, petentibus eandem retractari autoritate sedis
apostolicae vna cum synodali iudicio, subdit: Quam autem post appella-
tionem interpositam hoc necessario postuletur, canonum Niceae habitorum
decreta testantur, quae a totius mundi sacerdotibus sunt constituta. Haec ille
Leo. Tu autem profer, quisquis es, qui non alios Nicenos canones, quam qui
apud Ruffinum leguntur, fuisse contendis, profer, inquam, ex illis vltimum
verbum, quod de retractandis episcoporum synodalibus iudicijs post in-
terpositam appellationem loquatur.

Iam vero vbi & ille est inter Ruffinos canones, quae de paschate editum tra-
dit Alexandrinus Theophilus, statutum scribens in Niceno concilio, vt ab
VIII. Idus Martij, usque in die nonarum Aprilium, diebus videlicet XXVIII.
qualiscunque luna nata fuerit medio spatio, mensis primi initium faceret.
Quartam decimam vero a XII. Calend. Aprilis, usque ad XVIII. Calend.
Maij, soleret inquiri debere. Et si die sabbatorum inciderit, consequenti die
dominico, id est, luna XV. pascha celebrandum fore. Et si die dominico
XIII. eiusdem mensis primi euenerit, ipsa hebdomada transmissa in alte-
rum diem dominicum celebrari pascha debere. Haec ille statuta affirmat in
Niceno concilio. Cuius decreti mentionem fecit etiam Antiochena synodus,
etiam anathema addens in eius transgressores in haec verba: Omnes, qui
audent dissoluere regulam sancti & magni concilij Niceni, quod celebratum
est in praesentia dei amantissimi Constantini imperatoris, de sancta ac sa-
lutari festiuitate paschae, excommunicatos & abiectos esse debere ab ecclesia.

Sed vt reuertamur ad illum canonem, tam apostolicum, quam Niceni concilij,
de epi-

Singularis
autoritas
Romana ec-
clesiae.

Hic vide,
quod dicat sta-
tutum a Nice-
na synodo,
& semper
obseruatum.

Beatus Leo
ad Theodo-
sium impera-

Canon Ni-
ceni de re-
tractandis epis-
coporum syno-
dalibus iu-
dicij, post
appellatio-
nem interpo-
sitam.

Theophi-
lus Alexan-
drinus.
Canon pas-
chalis Ni-
ceni concilij.

de episcoporum iudicijs, & maioribus omnibus causis ecclesiasticis speciali-
ter referuatis huius sedis auctoritati & iudicio, ne forte cauilleris ex Roma-
norum tantum pontificum te audisse testimonio: audi quid de eo scribat
& affirmet ille orthodoxae veritatis strenuissimus assertor Anastasius,
cum vniuersis Aegyptiorum, Libyae, Thebaidis, orthodoxis episcopis, ex
Alexandrina synodo, ad Felicem substitutum Liberio.

Primum conquirentes intendi sibi vim ab aduersarijs, vt in professi-
onem fidei eorum etiam ipsi subscriberent, aut saltem ne eorundem comu-
nionem vitarent: Sed nequaquam, inquit, vobis inconsultis hoc agere
praesumimus. Canonibus quippe iubentibus, absque Romano nos nihil de
maioribus causis decernere debere pontifice. Ideoque & vestrae apostolicae
sedis imploramus auxilium, &c. Cui omne episcoporum iudicium commis-
sum est. Nam scimus in Nicena synodo CCCXVIII. episcoporum ab
omnibus concorditer esse roboratum, non debere absque Romani ponti-
ficis sententia concilia celebrari, nec damnari episcopos. Licet haec & alia
plurima necessaria ab haereticis, qui nos quotidie infestant & perdere ni-
tuntur, vt facilius nos capere possint, sint synodica capitula incensa nobis-
que sublata. Et post aliquanta.

Nouimus namque in praefata synodo generaliter esse decretum, vt nullus
passim vageque episcopos, aut praesumptiue lacerare, aut accusare, & qui
non sunt rectae fidei, aut bonae aut clarae conuersationis, infamare praesu-
mant: sed prius, si erga episcopos, aut rectores ecclesiae quisquam causam
habuerit, eos cum charitate mansuete conueniat: aut ipse, si secus egerit, ac-
cusator excommunicetur. Quod si ab eis nihil valuerit recte percipere, tunc
primo metropolitanos, deinde summos adeat primates, & ipsi tempore
congruo canonice eos conuocare debebunt. Qui si aut suis rebus spoliati,
aut proprijs sedibus eiectioni, aut exulantes, vel oppressi, aut iniure tractati fu-
erint, primo eruantur, & canonice restituantur, atque omnia sibi ablata inte-
gerrime eis legibus reddantur. Quonia prius, quam haec fiant (vt in praedicto co-
stitutum est concilio) nec canonice conuocari, nec distringi a quoque possint.

Similiter a praedictis patribus est definitum consonanter, vt si quisquam
episcoporum, aut metropolitanum, aut comprovinciales iudices suspec-
tos habuerit, vt sanctam Romanam appellent sedem. Cui ab ipso domi-
no potestas ligandi & soluendi speciali est privilegio super alios concessa, &c.

Antiquis enim regulis sancitum est, vt quicquid, quamuis in remotis
& in longinquo positis provincijs, super episcoporum querelis aut accu-
sationibus ageretur, non prius ratum, aut accipiendum esset, quam ad notici-
am almae sedis vestrae fuisset prolata pronuntiatio, quae aut firmaret, aut
infirmaret, ne passim ab accusatoribus columnae conuellerentur ecclesiae,
&c. Haec ille Athanasius cum tot orthodoxis episcopis in Alexandrina con-
gregatis synodo. Quibus dubitari non potest medium interfuisse Chris-
tum, sed nec eos minime ignorasse ecclesiasticos canones, maxime autem
Niceni concilij, aequae autem non confinxisse illos, quos memorabant eius con-
cilij

Recognitio
& testimo-
nium B. Atha-
nasij & Ale-
xandrinae
synodi.

Vide, quod di-
cant iubere
canones.

A Nicena
synodo cor-
roboratum:
Nō debere
absque Ro-
mano, &c.

Decretum Ni-
ceni circa
episcoporum
accusationes

Eiusdem concilij
decretum
de appellati-
onibus de-
ferendis ad
sedem apostolicam.

Nota anti-
quas regulas
ecclesiasti-
cas.

A cilijs canones, quauis nullum eorum omnium apud Ruffinum sit legere.

De eodem rursus audi totius Africanae ecclesiae confessionem & testi-
monium, ex B. Stephani archiepiscopi in concilio Mauritaniae praesidentis,
& trium conciliorum Africanae prouinciae, quam ex communi decreto
ad beatum Damasum scripserunt, epistola in haec verba:

Beatissimo domino, & apostolico culmine sublimato, sancto patri pa-
trum, & summo omnium praesulum pontifici Damaso, Stephanus archi-
episcopus, cum concilio Mauritaniae, & vniuersis episcopis de tribus con-
cilij Africanae prouinciae:

Notum facimus vestrae beatitudini, quod quidam fratres in confinio no-
bis positi, quosdam fratres nostros, venerabiles videlicet episcopos, vobis
inconsultis a proprio deiciunt gradu & deicere moluntur. Cum vestrae
sedi, episcoporum iudicia, & summorum finem ecclesiasticorum negoti-

orum, in honorem beatissimi Petri, patrum decreta omnium, cunctam
reseruare sententiam de dei rebus, quae omni cura & sollicitudine obser-
uare debemus. Maxime enim debet illa ab ipso praesulum examinari ver-
tice apostolico, cuius vetusta sollicitudo est, tam mala damnare, quam probare

probanda. Antiquis enim regulis sancitum est, vt quicquid horum, quibus
in remotis & longinquo positis ageretur provincijs, non prius tenendum
vel accipiendum sit, nisi ad noticiam almae sedis vestrae fuisset deductum,

vt eius auctoritate, quicquid fuisset pronuntiatum, firmaretur. Atque alia
multa talia & similia super his constituta sunt. Itaque si in praedictis illi-
cite praesumptum est, vt semper vestrae sedis consuetudo fuit, festinan-
ter occurrere, & pro veritate, paternisque canonibus viriliter certantes his
resistite, &c. Et deus creator omnium, longaeuum conseruet apostolatum
vestrum, ad stabilitatem ecclesiarum sanctarum, & orthodoxae fidei, vos-
que pastorem bonum, qui pro spiritualibus ouibus ponitis animam, at-
que baculo pastoralis lupos rapaces expellitis, & omnibus oppressis auxi-
lium fertis. Quod & istis, & omnibus semper vos facere optamus, san-
ctissime papa. Haecenus illi.

Audis itaque horum tot episcoporum, atque adeo totius Africanae ecclesiae con-
fessionem, claramque sententiam, consonam cum ea, quam supra audiisti,
beatissimi Athanasij, & tot secum congregatorum totius Aegypti, Libyae
& Thebaidis, orthodoxorum episcoporum confessione & testimonio.
Quem esse, fuisseque communem orthodoxae ecclesiae sensum, nunquid
dubitandum est? Quibus in haec verba rescriptit ille Damasus:

Damasus seruus seruorum dei, atque per gratiam eius episcopus sanctae
catholicae ecclesiae & urbis Romae, Stephano archiepiscopo praesidenti in
concilio Mauritaniae, & vniuersis Africanae prouinciae episcopis:

Letis fraternitatis vestrae literis, primo gratias ago, quod tantorum patrum
mereor benedictione frui: deinde, quod circa fratres sollicitos vos reperi,
& cum eis crucem domini deferre, qui ait: Qui vult venire post me, abne-
get semetipsum, & tollat crucem suam, & sequatur me, &c. Igitur quando

NN in praesentia

Recognitio
& testimo-
nium concilij
Mauritaniae,
& trium
synodorum
Africanae
prouinciae
ad Dama-
sum.

Nota reco-
gnitionem.

Nota anti-
quas regulas.

Rescriptum
Damasij epi-
scopi ca-
tholicae ec-
clesiae.

Damasus
sup vniuer-
sale ecclesi-
am episco-
pale ministe-
riū suscepit.
Sacra mune-
ra, sacros
magistratus
appellat, &
accepit pro
his qui ma-
gistratus ge-
runt.
Firmamen-
tū a deo fi-
xum & im-
mobile se-
des aposto-
lica.

Reservata
auctoritati
sedis apost.
In omnibus
ecclesiasti-
cis causis li-
bera appel-
latio ad se-
dē apostol.
Vere ger-
manū cano-
nem Nice-
ni concilij,
quē de ap-
pellationi-
bus ad sedē
apostolicā
in VI. Car-
thaginē. sy-
nodo, eius-
dem legati
protulerūt.
Tenor ca-
nonis.

in praesenti opportune gestorum cōsultatione, apostolicis vestra beatitudo visceribus commota nos hortata est, tuitionem fratrum apostolica impendere auctoritate, & eorum iniurijs subuenire, dum constet eadem vos cum Apostolo compassibiliter dicere: Quis infirmatur, & ego non infirmor? Quis scandalizatur, & ego non vror? Sat agentes, ne aliquis de his, qui vobis crediti sunt, a saeuis bestijs laceretur, aut capiat. Pro qua re oportet, iuxta vestram prudentem commonitionem, magis autem secundum domini diuinā praeceptionē, nos qui supra domum eius, hoc est, vniuersalem aut catholicam ecclesiā episcopale suscepimus ministeriū, sollicitè vigilare, ne quid de sacris eius muneribus, id est, apostolicis viris, apostolorumque successoribus, & ministris quisquam nobis inconsultis dāneretur. Scitis fratres charissimi, firmamentum a deo fixum & immobile, atque titulum lucidissimum suorum sacerdotum, id est, episcoporum omnium, apostolicam sedem esse constitutam, & verticem ecclesiarum. Sicut enim diuinum verbum veraciter pronunciat, tu es Petrus, & super hoc firmamentum tuum ecclesiae columnae, qui episcopi intelliguntur, confirmatae sunt. Et tibi clauis regni caelorum commisi, atque ligare & soluere potestatem, quae in caelis sunt, & quae in terris, dedi, &c. Cuius vice hodie gratia dei legatiōe pro Christo fungimur, & omnes huius sanctae sedis praesules eius vicem gesserunt, gerunt & gerent. Ideo omnia, quae innotuistis non licere, accuratius demonstrarem, nisi vos tam pleniter instructos esse scirem, vt cuncta super quibus consultis, illicita esse non dubitetis. Discutere namque episcopos, & summorum ecclesiasticorum negotiorum causas, metropolitanis vna cum omnibus suis cōprouincialibus, ita vt nemo ex eis desit, & oēs in singulis cōcordent negotijs, licet: sed definire ecclesiasticarum summas que relas causarum, vel damnare episcopos absque huius sanctae sedis auctoritate minime licet, quā omnes appellare, si necesse fuerit, & eius fulciri auxilio oportet. Nam vt nostis, synodum sine eius auctoritate fieri, nō est catholicum. Neque vlla concilia rata leguntur, quae non sunt iuxta apostolicam auctoritate. Haecenus Damasus.

Ex quibus omnibus satis, superque demonstratum existimo, nō adulerinum, nō subdititium, sed vere germanumque fuisse Niceni concilij canonem, quem de episcoporum causis & appellationibus ad apostolicam sedem deferendis, in VI. Carthaginensi concilio, Faustinus, Philippus & Asellus apostolicae sedis legati ex literis & commonitorio beati Zozimi pontificis recitarunt in haec verba: Ita, inquit, dixerunt dilectissimi fratres in concilio Niceno, cum de episcoporum appellatione decernerent: Placuit autem, vt si episcopus accusatus fuerit, & eum iudicauerint congregati episcopi regionis illius, & de gradu suo deiecerint illum, & appellasse episcopus videatur, & cōfugerit ad beatissimum Romanum episcopum, & voluerit audiri, & iustum putauerit ille vt renouetur, scribere his episcopis dignetur, qui in finitima & propinqua provincia sunt. Et ipsi diligenter omnia requirant, & iuxta fidem veritatis definiant. Quod si is, qui ro-

gat

A gat causam suā iterum audiri, deprecatione sua mouerit episcopum Roma, vt e latere suo presbyterum mittat, erit in potestate episcopi Ro. quid velit, & quod existimet. Et si decreuerit mittendos esse, qui praesentes cum episcopis iudicent habentes auctoritatem eius a quo destinati sunt, erit in suo arbitrio. Si vero crediderit sufficere episcopos, vt negotio terminum imponant, faciat quod sapientissimo consilio suo iudicauerit. Haecenus verba canonis, quae aduersus Aurelium Carthaginensem episcopum illius concilij caput, & cum eodem congregatos episcopos (quos vna secum ad hoc inclinauerat, vt abolere cuperent ac niterent obseruatam eatenus consuetudinem de referendis episcoporum iudicijs ad examē iudiciumque sedis apostolicae) tanquam ex auctoritate Niceni concilij, pro eiusdem sedis auctoritate & priuilegio proferebant praedicti eius legati, imo ipse obiecitabat Zozimus beatus, pontifex, & cuius commonitorijs literis huiusmodi eius legati recitarunt ipsum concilio.

B Quamquam autem illi, non solum grauem esse transmarinis illis & tam longe positis prouincijs morem illum referendorum iudiciorum episcopaliū ad iudicium & examen sedis apostolicae: sed etiam tendere eundem in dissolutionem vigoris disciplinae ecclesiasticae praetenderent (Cum saepe retractaretur comprouincialium episcoporum & iudicium sententia, absolutis, restitutisque a sede apostolica damnatis ab eis) & ob id nequaquam acquirere auctoritati Ro. pontificis, auctoritatem tamen Niceni, quae eis obiecebatur, concilij non audentes contemnere, negabant causam nonnullam illi haberi in his, quae apud eos extabant, Niceni concilij exemplaria. Super quibus ea occasione ingens mota est questio & cōtrouersia, non satisfaciēte illis fide Rom. exemplaris canonum Niceni concilij: sed Constantino polim vsque mittentibus, & Antiochiam & Alexandria, inde peritum eius exemplaria. A quibus similia suis, aequae trunca, aequae imperfectae receperunt, nihil dignum tanto concilio continentia, nihil, inquam, praeter mutila illa XX. quae apud Ruffinum leguntur decreta, frigida sane, si per se considerentur, ac pro ecclesiasticae totius disciplinae constitutione ac ordinatione prorsus inefficacia. Quam tamen vniuersam, diligentissime ordinatam, constitutamque fuisse constat in illo concilio. Certe nisi improbe, impudenterque mentitos dixeris tot tantosque, quos supra audiuisti, sanctissimos patres & pontifices, dubitari omnino non potest, alia fuisse illius decreta concilij. Sed neque illud dubium esse poterit, si eorum temporum perpendas historiam, Romae seruata fuisse veriora, integrioraque exemplaria Nicenae synodi, quam in illis Orientis ecclesijs, quas iam annis plurimis deuastauerat ille aper de sylua, illa fera singularis, illi, inquam, Nicenae orthodoxaeque fidei persecutores Arriani haeretici. Qui (quod supra demonstrauimus) abolentes incendio vbicumque extabant authentica eius synodi exemplaria, hoc effecerunt, vt continuo post Nicenum concilium ambigeretur de canonibus Niceni concilij.

His adde, quod & Atticus Constantinopolitanus, & Alexander Antiochenus, & Theophilus Alexandrinus episcopi, a quibus illi Nicena petebant

NN ij exempla

Ingens questio
orta sup si
de exemplari-
um Niceni
concilij.

Toto Oriente
eo tempore
corrupta
mutilataque
Nicenae synodi
exemplaria
ab haereticis.

exemplaria, eodē illo tempore, ob impiā suam cōiurationem aduersus be-
 atum Ioannem Chrysostrōm, quem inique oppressum suis calumnijs se-
 de Constantinopolitana eiecerant, anathemati subiecti erāt a sede aposto-
 lica. Nihil ergo mirum adulterata se recepisse ab eis Niceni cōcilij exēpla-
 ria, apud quos nihil erat syncerum aut integrū. Quemadmodum & V.
 synodum adulteratā, corruptamq; ab hæreticis aliquot Constantinopoli-
 tanis & Antiochenis episcopis, apostolicæ sedis legati in VI. vniuersali sy-
 nodo conuicerunt, vt in actione eius XIII. videre est. Et idem passam
 VI. synodum in plerisq; vt iam circumfertur & legitur, libro III. annota-
 uimus. Quod ipsum de Niceni concilij canonibus factum minus mira-
 bitur, quisquis considerauerit, q̄ pertinaciter, & q̄ diu aduersus illos Oriēs
 pene vniuersus repugnauerit, conspirauerit & coniurauerit.

Quod si intelligere uolueris, illius Aurelij & consentietium secum epi-
 scoporum conatus, quibus apostolicæ sedi debitæ obedientiæ iugum ni-
 tebantur excutere, nū ex deo fuerint, iuxta Gamalielis illius sapiētissimum
 consilium, subsequentiū temporē expende historiam. Si enim, inquit il-
 le, ex hominibus est consilium & opus hoc, dissoluetur: sin ex deo, non po-
 testis dissoluere, ne quando & deo repugnare videamini.

Itaq; cum post Aurelium illum successores eius nonnulli in Carthagi-
 nensi ecclesia, exempli quoq; imitatores facti, debitam & consuetam obe-
 dientiā detractarent Ro. pontificibus, & ob id passim in multos variosq;
 errores & excessus (vt fit semper in schismate) prolapsa esset Africana ec-
 clesia: tandem poenitentia ducti, & re ipsa experti, q̄ esset necessarium ca-
 tholicæ ecclesiæ illud cathedræ Petri priuilegium, illa quoq; ipsius præsi-
 dentis in ecclesiastica hierarchia autoritas: ad matris ecclesiæ gremium, &
 apostolicæ sedis obedientiam sub Bonifacio II. supplices recurrerūt, atq;
 eius communionem humiliter expetierunt, qui sub Bonifacio primo su-
 as aduersus eandem hereticos erigere coeperant.

Quo autē confessionis orthodoxæ fidei tenore, catholicæ Christi eccle-
 siæ reconciliari meruerūt, eiusdē illius Bonifacij secundū, quā libro III. ci-
 tauimus, ad Eulalium Alexandrinum episcopum testatur epistola. Con-
 fessi enim sunt infallibilem illam domini nostri Iesu Christi sententiam,
 qua Petrum petram ac fundamentū pronunciauit superædificandæ suæ
 ecclesiæ, ipsa rei comprobari euidentia, subsecutisq; effectibus.

In vna siquidem apostolica sede, extra maculam conseruatam semper
 religionem, fidemque Christianam. Dicto etiā in omnes anathemate, qui
 aduersus Romanam ecclesiam & apostolicam sedem superbiendo suas
 ceruices erigerent. Promittentes quoq; in omnibus sequi sedem apostoli-
 cam, & omnia eius decreta obseruare, ad quorum nihilo minus obseruati-
 onem etiā sub poena anathematis sese obligarunt. Damnātes præterea &
 prædecessores & successores suos, & quotquot Romanæ ecclesiæ priuile-
 gia conarentur infringere: Vt clarius est videre in prædicta epistola.

Ex quibus clarissimum etiam est intelligere, non solum quanti illud fu-
 erit,

Idē passam
 fuisse V. sy-
 nodū, in VI
 synodo cō-
 uicerunt le-
 gati sedis a-
 postolicæ.
 Idē passam
 VI. synodū

Aurelij &
 secū consenti-
 entis, q̄ apo-
 stolicæ sedis
 debitæ obe-
 dientiæ iugū
 nitebant ex-
 cutere, num
 ex deo fue-
 rint conatus

Poenitentia
 Carthaginē-
 sis ecclesiæ,
 de iniusta in
 obedientia er-
 ga sedē apo-
 stolicam.

Tenor pro-
 fessionis or-
 thodoxæ fi-
 dei, sub qua
 reconcilia-
 ta est.

Epilogus,

A erit, quod Aurelius ille Carthaginensis episcopus, cum suis complicibus
 occasionem querēs, vt ab amico discederet, illum Niceni cōcilij canonem
 reuocari in dubium, quem prædicti apostolicæ sedis legati recitarunt ex
 beati Zozimi literis: sed etiam, vt inter illos ipsos rerum turbines ac tu-
 multus semper steterit inconcussus, semper præualuerit ac triumphauit
 huius sedis priuilegium & autoritas. Nam illum etiam suis ipsius suc-
 cessores cum orthodoxa damnauerunt ecclesia, quod illicitis suis cona-
 tibus, ausuq; temerario aduersus apostolicæ sedis autoritatem repugnan-
 do, inconfutilem domini tunicam in frustra discerpserit. Illud vero apo-
 stolicæ sedis priuilegium, quod ab apostolorum vsq; temporibus obser-
 uatum, ac deinde in Niceno concilio inter cæteras, quas constituerunt re-
 gulas ecclesiasticas, renouatum demonstrauimus, vides vt totus semper
 recognouerit orbis, confessusq; fuerit. In quo asserendo, demonstrando
 que quod prolixiores fuerimus, non fuit absq; operæ precio. Nam totius
 us fere causæ de autoritate ecclesiasticorum conciliorum, tum aliorum,
 tum vniuersalium (quorum præcipue gratia disputationem hanc ag-
 gressi sumus) hoc erit fundamentum, hoc principium, quod firmum, sta-
 bileq; iecisse oportuit.

Omnium ecclesiasticorum conciliorum autoritatem subesse autoritati sedis apostolicæ &
 Romanorum pontificum. Vniuersalium vero, & medijs generis conciliorum, etiā prior
 sus ab eadem dependere.

CAP. VIII.

Ria omnino genera ecclesiasticorum conciliorum supra distin-
 ximus: Prouincialia, Vniuersalia, & quæ inter hæc sunt generis
 medijs: & quodque suis notis deliniauimus. Nunc demonst-
 randum est, quæ sit, & vnde pēdeat singulorum autoritas. Quod ex stabili-
 to a nobis superioribus duobus capitibus principio euadet clarissimum.

De prouincialibus itaq; (vt ab illis inchoemus, quorum & institutio
 est antiquior, & vsus frequētor, cum vniuersalia tarde agnouerit ecclesia,
 & raro admodum sui copiam faciant) nō est magna dubitandi occasio.
 Quandoquidem bina quotannis, ordinaria autoritate, per singulas quas-
 que prouincias celebrari debere, antiqui ecclesiæ, Nicenique decreuerunt
 canones. Secundum quorum sententiam de omnibus querelis, quæ in-
 ter diuersos ecclesiasticos ordines nasci assolent, in eisdem iudicandum
 est. Si vero inter ipsos ecclesiarum præsules de grauioribus peccatis causa
 enata fuerit aliqua, eorundem statum concernens, aut si maiorum, graui-
 orumq; ecclesiæ causarum aliquid incidat, hæc post episcopalem disqui-
 sitionem, ad apostolicæ sedis definitionem, iudiciumque referenda sunt.
 Cuius autoritati, vt omēs maiores ecclesiasticas causas (quemadmodum
 iam demonstratum est) reseruauit apostolicorum canonum, totius ab
 initio ecclesiæ obseruatione corroborata autoritas: ita & episcoporum vl-
 timata, definitiuæque iudicia. De quibus nihil ante ratum, firmumque
 est, q̄ huius sedis autoritate corroboratum fuerit. Quod tamen restricti-
 onem nonnullam accipere certum est, atque ita intelligendum, nisi iudi-
 cati ipsi damnatiq; episcopi, aut propria sua confessione & conscientia,

NN iij aut

Vt semper
 præualuerit
 apostolicæ
 sedis auto-
 ritas.

Ad prouin-
 cialium conciliorum autori-
 tatem quæ
 pertineant.

Quæ eorum
 autoritatē
 excedant.

aut ipsa rei euidencia conuicti, comprouincialium episcoporum iudicio, suæque damnationi consenserint. Nam iudicare posse congregatam legitime episcopalem synodum comprouincialium episcoporum qualescunque causas, & Niceni concilij ille canon, quem ex beati Zozimi literis in VI. Carthaginensi synodo supra audiuiti recitatum a legatis sedis apostolicæ, & alia pleraque quæ supra induximus, probat testimonia. Quorum iudicio si damnati consentiant, si ab eo ad apostolicæ sedis auctoritatem non prouocent, nihil impedit ratum ipsum manere, quod prolatum canonice, tacite consentiente nec prouocante dñato, in rē transiuit iudicatā.

Prouincialium cōciliorū auctoritate prorsus subesse auctoritati sedis apostolicæ. Canō apostolicus. Canō Niceni concilij.

Prouincialium itaque conciliorum auctoritatem omnino subesse auctoritati sedis apostolicæ & Ro. pontificis, plane indubitatum est. Cum ab eorum iudicio sententiæque, tam secundum apostolicos, quā Niceni concilij canones, ad apostolicæ sedis iudicium libera sit prouocatio. A qua omnia prouincialia iudicia & negocia (vt ex apostolicis canonibus citat sanctus Marcellus gloriosus Christi martyr & pōtifex) retractanda sunt, si huius ecclesiæ pontifex præceperit. Et canone LVIII. Niceni concilij, quem citat ille Iulius in secunda sua aduersus Antiochenam synodum epistola, in hæc verba constitutum est: Et prouincialis synodus retractetur per vicarios vr̄bis Romæ episcopi, si ipse decreuerit.

De vniuersalibus & medijs generis concilijs.

Vniuersalium vero, & que medijs generis sunt, conciliorum, quæ sit, & vnde pendeat auctoritas, & a quo, & ex quibus cōuocari debeant, qui conuenire in eisdem, vt suam auctoritatē habeant, nihil minus ex his, quæ iam demonstrauius, euidens esse poterit.

Eadē nō nisi apostolicæ sedis auctoritate cōuocari, celebrari, & potere.

Nam cum prouincialia concilia, ordinaria quidem auctoritate conuocari possint, & debeant, sed eorū auctoritatem superēt, tam episcoporum vltimata iudicia, quā maiores omnes causæ ecclesiasticæ, quæ apostolicæ sedis, & in eadem præsidium ecclesiasticæ hierarchiæ principum auctoritati reseruata ab initio, ab ipsis vsque apostolorum temporibus clarissime demonstrauimus; euidens consequens est, tam vniuersalia, quā illa medijs generis concilia, in quibus tractari debent maiores causæ ecclesiasticæ, apostolicæ sedis auctoritate, & conuocari, & celebrari, & omnia in eis agi, definire, & quæ oportere.

Ex Christi, euāgelicis, diuinarijs, & scripturæ testimonijs.

Nihil est quod hic cōtra vel cōminisci quisq̄ possit. Demonstratū est, & irrefragabiliter demonstratum, Petro & successoribus eius cōmissam a Christo curam gubernationemque vniuersalis ecclesiæ, datas illi clauis regni cœlorum, & terrificam illam ligandi, soluendiq̄ potestatem, quam vnus ipse apostolorum omnium singulari priuilegio accepit (Nam quæ apud Matthæum capite XVIII. dicuntur, ad nullū omnino singulariter apostolorū, sed ad vnāquancq̄ ecclesiā pertinere certū est) Cæteris vero ecclesiæ rectorib⁹ tantū eius cōuenit, quantū ab illo velut capite in reliqua ecclesiastici corporis mēbra precipua deriuatur. Quicquid enim cum illo cōmune, inquit ille beatissimus Leo, cæteris voluit esse ecclesiarum principibus, nō nisi per istū dedit, quicquid cæteris nō negauit. Vni illi singulari-

ter

ter iussum est a domino, confirmare fratres hæsitantes in fide, promissionem vnus accipiens suam fidem non defecturam. Itaque quis ex his Christi euāgelicisq̄ testimonijs clare cōstet, omnem fidei causam & quæstionem, & quicquid in ecclesiasticis negocijs difficile magniq̄ momenti oritur, aut quæcuncq̄ grauis inter ecclesiarum principes, rectoresq̄ controuersia, ad cathedrę Petri iudicium auctoritatemq̄ referri oportere; quem admodum dudum in synagoga veteri (quæ nostram exprimebat & delineabat ecclesiā) quicquid arduum erat & maioris momenti, & omne ambiguum ac difficile iudiciū, vnde prouocabatur a subalternis per vr̄bes iudicibus, ad cathedrā Moysi, & sacerdotum in eadem domino seruientium iudicium, auctoritatemq̄ præsidis. Nihilo minus apostolica, ab initio traditione, ecclesiasticisq̄ regulis diligentissime, vt audisti, constitutum, vsu confirmatum, Niceni quoque concilij canonibus corroboratum extitit: vt tam episcoporum iudicia, quā maiores omnes causæ ecclesiasticæ ad huius sedis auctoritatem singulariter proprię pertinerent.

Ex apostolica traditione ecclesiasticis regulis corroboratis Niceni concilij canonibus.

Quare si magis ardua quæque negocia, & maiores causæ ecclesiasticæ tractandæ sunt in vniuersalibus concilijs, necesse est apostolicæ sedis auctoritatem in eisdem vigere & præsidere. Nam quæ ad apostolicæ cathedrę & præsidis in eadem auctoritatem, ex figura veteri nostræ ecclesiæ, ex speciali quoque institutione Christi, ex apostolica ordinatione, totius in super catholicæ ecclesiæ confessione & testimonio proprie pertinere demonstratur, qua auctoritate sine ea sibi vsurpabit quotquot episcoporum conuentus aut conciliū? Quos æque omnes in vnum ac singulos, subiectos esse illius auctoritati, cui totius ouis Christi commissa est cura & regimen, plane indubitatum est, si modo oues pastori suo subiectas esse conuenit. Neque enim concilijs vniuersalibus, primo et secundum se datam a Christo vllam iurisdictionis aut definitionis auctoritatem, clarissime demonstratum est, vt quæ nec a Christo, nec ab apostolis, specialē vllam institutionem inueniuntur habere; sed annos circiter trecentos nata post apostolorum tempora, æque certum & indubitatum est.

Conciliorum itaque vniuersalium auctoritatem, quæ sit, qualis aut quantitas, si quis exacte præfiniri sibi exegerit, eandem vtriq̄ esse, & vniuersam dicemus, quam cathedrę apostolicæ, atq̄ eius præsidis superius demonstrauimus, eandem prærogatiuam, idem priuilegium, nempe vt super quoscuncq̄, qui membra sunt ecclesiastici corporis, sacrosanctum sit, & in cœlo ratum eorum iudicium, certa sententia, & indubiæ veritatis definitio. Sed hæc eorum tantum est prærogatiua & auctoritas, quæ legitima sunt, hoc est, apostolicæ sedis & ecclesiasticæ hierarchiæ præsidis auctoritate celebrata. Nam ad eius solius auctoritatem pertinet grauiora quæcq̄ atq̄ ardua negocia ecclesiastica, omnis de Christi fide & religione quæstio, omne difficile & ambiguum iudiciū. Qui tamen ad eorundem definitionem et iudiciū secum adhibere debeat sacerdotale conciliū secundum formam expressam in illa figura veteri, & ab initio obseruatā in ecclesiā,

Conciliorū vniuersalium, quæ, qualis, & quanta auctoritas. Legitimum eorum tantum conciliorū, eam esse prærogatiuam & auctoritatem, & que legitima.

Vniuersalis concilij nullam esse aliam autoritatem, quam ecclesiasticae hierarchiae praesidia.

regulariter quidem sacerdotum vna secum ministrantium dño in cathedra apostolica, nonnunquam vero & aliorum, seu plurium, seu pauciorum, seu viciniorum, seu distantiorum, secundum quod negotij qualitatem exigere iudicauerit, quo ad ecclesiastica iudicia adhibeatur saltem pro qualitate & exigentia negotij debita diligentia. Omne tamen conciliorum iudicium, omnis sententia & definitio, procedere censetur ex autoritate vnius praesidis: quemadmodum id ex verbis legis superius subinde annotauimus. Nam quis iusserit lex, omne difficile & ambiguum iudicium referri ad cathedram Mosaicam, & concilium sacerdotum Leuitarum in eadem ministrantium domino, affirmans illos ipsos post disquisitionem causae & negotij annunciaturus quarentibus veritatem iudicij: proinde praecipiens eisdem definitibus aut iudicantibus simpliciter & indiscusse obsequi: Statuens tamen consequenter poenam aduersus inobedientes sacerdotali iudicio, non iam conuentus aut concilij sacerdotalis meminit, neque adeo sacerdotum pluraliter, sed vnius & solius praesidis. Si quis, inquit, superbierit, nolens obedire sacerdotis imperio, stans ut seruiat ibi domino deo tuo, sic enim habet Hebraica veritas, stantis, inquam, hoc est, praesidentis illi cathedrae, ut hoc clarissime expresserunt LXX. Interpretes, qui eundem locum sic verterunt: Si quis superbierit nolens obedire imperio sacerdotis praesidis, &c. morietur homo ille. Vides itaque, ut sacerdotalis concilij, vnde vltima proficiscuntur iudicia negotiorum ecclesiasticorum, et definitiones quaestionum, dubitationumque subortarum in ecclesia, haud sit alia, quam vnius praesidis autoritas.

Ex his igitur quibus sit evidentissimum, ad apostolicam sedis autoritatem pertinere, conuocare tam vniuersalia, quam medi generis concilia. Cum sine ea congregata prorsus forent inefficacia, sed & rebellionis, conspirationisque quaedam speciem habere viderentur: sicut & in quacunque seu monarchia (qualis est hierarchia ecclesiastica) seu alia republica, aut civili quacunque communitate, extraordinaria conuenticula agere absque monarchae, principis, aut summi magistratus autoritate ac sententia. Tamen etiam hoc ipsum ab apostolis, ab ipso statim initio ecclesiae prouidentissime ordinatum constitutumque extitit, & renouatum deinde, corroboratumque a Niceno concilio: Ne liceret absque huius sedis autoritate celebrare concilia, praeter ordinaria illa, hoc est, prouincialia. Cuius apostolorum decreti Marcellus ille gloriosus Christi martyr & pontifex in sua ad Antiochenos epistola meminit. In qua quum praemisisset, episcoporum iudicia & summa ecclesiasticarum causarum negotia, secundum apostolorum decreta, apostolicae sedis peragenda, terminandaque autoritate & iudicio: Simul, inquit, iisdem inspirante domino constituerunt, ut nulla synodus fieret praeter eiusdem sedis autoritatem. Hunc autem eundem canonem renouatum fuisse a sanctissimis illis patribus in Niceno concilio, mirabilis ille Athanasius, qui eidem interfuit, cum vniuersis orthodoxis totius Aegypti, Libyae & Thebaidis episcopis, ob Nicenae

fidei

A fidei defensionem vna secum congregatis in Alexandrina synodo, testes sunt in haec verba inter caetera scribentes ad Felicem substitutum Liberio: Scimus in Nicena synodo trecentorum & octodecim episcoporum ab omnibus concorditer esse roboratum: Non debere absque Romae pontificis sententia celebrari concilia, nec damnari episcopos. Hic nota verba, & signa mysteria. Roboratum dicunt, non ordinatum, aut constitutum: Non debere absque Romae pontificis sententia ac voluntate celebrari concilia. Quandoquidem & ex ipsa ecclesiasticae hierarchiae forma, atque ipsa Petri & in ea praesidentium successorum eius, quam a Christo acceperunt, autoritate, ipsis quoque apostolorum, ut audisti, canonibus id non licere certum est. Itaque quod hoc non liceat, ex illo Niceno concilio non habet originem, sed corroborarunt illi patres, & euangelica ea de re et apostolica dogmata.

Quare & Iulius ille primus aduersus Antiochenam synodum, quae ad damnationem Athanasij Alexandrini, & aliorum quorundam orthodoxorum episcoporum procurante illo Eusebio Nicomediensi, absque apostolicae sedis autoritate illicitè conuenerat, post commemoratum Niceni concilij canonem de episcoporum iudicijs absque huius sedis autoritate non peragendis, subiungit in haec verba: Ipsi vero primae sedis ecclesiae, conuocandarum generalium synodorum iura, & iudicia episcoporum singulari privilegio, euangelicis & apostolicis atque canonicis concessa sunt institutis. Quia semper maiores causae ad apostolicam sedem multis autoritatibus referri praecipua sunt. Et iterum: Dudum siquidem a sanctis apostolis, eorumque successoribus in antiquis statutis decretum fuerat, non oportere praeter sententiam Romani pontificis concilia celebrari, &c. Haec ille Iulius. In quibus audis, quid dicat ab apostolis in antiquis statutis decretum fuisse, & quibus dicat, nempe totius pene Orientis episcopis, quos ecclesiasticarum regularum praeruaricationis arguit. Cuius tragodiae si consideres exitum, facile intelliges non egisse eum aduersus illos figmentis aut mendacijs, sed ipsissima rei veritate toti orbi confessam & notissimam conuicisse eosdem. Cuius etiam testis est Socrates eorundem temporum rerum ecclesiasticarum scriptor diligentissimus, Antiochenae illius synodi tragodiam explicans, de qua scribit in haec verba:

Conuenerunt, inquit, ad eam synodum ex ciuitatibus diuersis episcopi nonaginta. Maximus autem Hierosolymitanus Macharij successor non adfuit, cogitans quonia ei posset subrepi, ut in damnationem subscriberet Athanasij. Sed neque Iulius interfuit maximae Romae praesul, neque in locum suum aliquem destinauit. Cum utique ecclesiastica regula iubeat, non oportere praeter sententiam Romani pontificis concilia celebrari. Haec ille Socrates, non Romanus, sed Graecus scriptor. Quem vides non ignorasse ecclesiasticas regulas iactatas ab illo Iulio, secundum quas non liceat praeter voluntatem aut sententiam Romani pontificis concilia celebrari. Quas nuquid ille in conspectu totius ecclesiae de suo capite cofinxisse credendus est Graecus homo, quo Romani efferret autoritatem pontificis?

Quod

Ex decreto Niceni concilij citato ab Athanasio & Alexandrina synodo.

Ex totius orbis recognitione sub conuocanda illa Iulij Romae pontificis et Antiochenae synodi.

Socrates.

Nota quae dicat ecclesiasticam regulam.

Concluditur, ad praesidis autoritatem pertinere conuocare vniuersalia, & medi generis concilia.

Confirmatio ex canone apostolico.

Quod si quæ maxime studuisset, nunquid a deo ignotæ erant ecclesiasticæ regulæ, ut hæc de eis aunderet fingere?

Damasus totius Aphricæ episcopi scribens, in auctoritatis prædictæ testimoniū eorundem, & totius orbis conscientiam citat.

Quod si insuper perpendas, quid Stephano archiepiscopo, in concilio Mauritanæ præfidenti, & totius Aphricæ episcopis rescripserit B. Damasus, nihil vitæ dubitabis ecclesiasticam illam regulam, cuius Socrates meminit, toti orbi fuisse notissimam. Ita enim ad illos omnes tertiæ partis totius orbis terrarum episcopos scribit tantus pontifex, ut non alios eius regulæ testes citet, quæ et ipsorum omnium, publicamque totius ecclesiæ confessionem & sententiam, atque ipsam rei euidentiā. Nam ut nostis, inquit, synodum absque huius sedis autoritate facere, non est catholicum. Neque unquam rata leguntur concilia, quæ non sunt fulta apostolica autoritate. Hæc ille Damasus totius Aphricæ episcopis. B. Augustinus epistola ad Optatum, quæ numero est CLVII. testatur ex autoritate & mandato B. Zozimi Rom. pontificis, in Mauritan. Cæsariens. conuenisse totius Aphricæ episcopos ad celebrandum concilium, cui ipse interfuit. Quamuis, inquit, tui sanctitatis nullas ad me ipsum datas acceperim literas, tamen quia illæ, quas ad Mauritaniam Cæsariensem misisti, me apud Cæsaream præsentate venerunt, quo nos iniuncta nobis a venerabili papa Zozimo apostolicæ sedis episcopo ecclesiastica necessitas traxerat, &c.

Ipsa rei euidentiā, in concilio legitime auctoritatis oibus.

Sed quid verbis, testibusque opus est, ubi ipsa loquitur rei euidentiā, ipse totius orthodoxæ ecclesiæ consensus? In qua nisi impudenter mentiantur ille, nulla unquam rata leguntur concilia, quæ non sunt fulta autoritate sedis apostolicæ. Aut tu si potes, profer vllum ab initio concilium auctoritatis legitimæ, & ab ecclesia recognitæ, non solum, cui huius sedis restiterit autoritas: sed etiam, quod absque ea celebratum fuerit.

In his quæ præcesserunt Nicenū concilium.

Nam quæ Nicenum præcessere, non multa, neque vniuersalia, sed medijs illius generis concilia, huius sedis autoritate celebrata fuisse vniuersa, certum est. Ut quæ primo omnium post illud apostolorum concilium beatissimi Victoris mandato & iussu per diuersas prouincias celebrata fuisse, supra memorauimus. Quo ex tot tantorumque episcoporum diuersissimis locis et prouincijs congregatorum collatione (qui literis ad se inuicem suam prorogabant sententiam) euidens fieret vniuersis apostolicæ legitimæque institutionis fuisse decretum, quod super paschali celebratione ediderat, cui ex antiqua, & quorundam apud se apostolorum obseruatione pertinacissime repugnabant pleræque per Asiam ecclesiæ. Inter quæ equidem concilia Cæsariense illud celebratur præcipue, ut quod plurimis, maximeque insignibus ecclesiarum enituit antistitibus. Præterea illud Antiochenum aduersus Paulum Samosatenum, quod ex huius sedis autoritate peractum, celebratumque docet Aureliani imperatoris rescriptum, cuius Eusebius meminit. Nam cum idem Paulus post synodale iudicium, & prolata in se damnationis sententiam, atque ordinatum in eius locum Doninū episcopum, vi manuque, tam ecclesiam, quam ecclesiasticam, episcopalemque domum retinere conaretur, nec tantorum episcopo-

A episcoporum autoritati cederet, interpellatus ea de re a suis Aurelianus imperator, quamuis ethnicus, religiose satis, sapienterque respondit, ecclesie domum illi tradi debere, quem probarent Italicæ sacerdotes, maxime autem Romanus episcopus. Ita, inquit, prædictus Paulus ad cætera mala etiam hoc dedecoris acquisiuit, ut manu publica de ecclesia pelleretur.

Vniuersalia autem concilia omnia, non solum huius sedis autoritate congregata & peracta, sed etiam eiusdem sedis, aut pontifices, aut legatos eiusdem præfuisse inuenies, qui primi causas proponerent, primi proferrēt sententiā: breuiter, primi principalesque essent in omnibus. Itaque in primo illo omnium sacratissimo Niceno concilio aduersus Arrium cōsubstantialem patri negantem filium, sed indigna de eo blasphemantem, Victor & Vincentius Romanæ ecclesiæ presbyteri, & Osius Cordubensis episcopus, apostolicæ sedis legati pro B. Syluestro interfuerunt, ut vniuersa

In vniuersalibus, a Niceno factio initio.

B testatur antiquitas. Ita quoque Constantinopolitani primi aduersus Macedonium spiritus sancti deitatem negantem, sed dominantem conseruum blasphemantem, B. Damasus autor extitit, orthodoxæ fidei adamas, ut de eo verissime affirmauit VI. synodus, etiam Constantinopoli B. Agathonis autoritate congregata, in sermone prosphnetico ad Constantinum imperatorem. Cuius, inquit, solidissimam mentem aggressiones & confictus alienarum sectarum nullatenus fatiuarunt. Eodem tenore aduersus Nestorium impie bipartientem Christum in duas personas, nec dei etiam, sed hominis tantum genitricem, sacratissimam virginem affirmantem B. Celestini in Ephesino concilio viguit autoritas. In quo B. Cyrillū Alexandrinum episcopum suum constituisse vicarium, & ligandi soluedique autoritatem per vniuersum Orientem ei demandasse B. Presper Regineū, episcopus, eorundem temporum scriptor testis est. Sanctus item Liberatus Carthaginens. ecclesiæ regionis VII. archidiaconus in Breuiario, quo vniuersam Nestorianorum, Butichianorumque causam actionesque Chalcedonensis concilij breuiter cōplexus est. Nec minus ipsius Cyrilli & totius synodi epistola: Per hunc (de Celestino loquens inquit ille Prosper) etiam Orientales ecclesie gemina peste purgate sunt, quæ Cyrillo Alexandrine antistiti gloriosiss. fidei defensori, apostolico per Orientem auxiliatus est gladio.

Constantinopolitani.

Ephesino.

Prosper de beato Celestino.

De eodem ita scribit Liberatus ille in dicto suo Breuiario: Cū ob Nestorij noua, impiaque dogmata, tumultuaretur non solum Constantino politana, cui præsidebat ecclesia, sed Oriens pene vniuersus, beatus Cyrillus Alexandrinus antistes, qui præcipue illius se impietati obiecit, per Possidonium diaconum suum de eo retulit papæ Celestino, & quid Constantinopoli ageretur, illi per epistolam significauit. Cuius consensu atque autoritate, Theodosij imperatoris instantiā & opera, quum deinceps eandem ob causam congregaretur sacerdotale concilium apud Ephesum, idem, inquit, Celestinus papa misit increpationis epistolam ad Nestorium cum exhortatione & vituperatione, quoniam aberrare non debuerat a sua & apostolicæ sedis ordinatione. Cuius epistolæ est initium.

B. Liberatus de eodem & Ephesino concilio. Cyrillus ad B. Celestinum refert de Nestorio.

Celestinus aduersus Nestorium autoritas.

(Aliquan-

(Aliquantis diebus vitæ nostræ.) Tribuens ac præfigens eidem decem dierum spacium, computandum a prima die acceptionis epistolæ, vt si idem minime emendaret interim suas prauas expositiones, prauamq; sententiam, & reuocaret ad ecclesiam Constantinopolitanam, qui ob defensionem orthodoxæ fidei ab eo expulsi fuerat, cognosceret se ab eius collegio, & omnium sanctorum episcoporum consortio esse separatum. Insinuans quoq; illi, commississe se vices suas in concilio Cyrillo per epistolam suam, cuius est initium: Tristitiæ nostræ sanctitatis vestræ literę. Qua equidem epistola Cyrillum, & de priori a se scripta ad Nestorium eiusq; sententia certiore reddidit, & eundem admonuit, vt si per illos decem dies, quos pro canonice monitionis & peremptorio termino illi assignauerat, doctrinam suam non emandasset, disponderet eum a communi corpore remouendum, & de alio episcopo prouidendum Constantinopolitanæ ecclesiæ. Eadem de re pariter scripsit Ioanni Antiocheno, Rufo Thessalonicensi, Iuuenali Hierosolymitano, & Flauiano Philippensi archiepiscopis. Scripsit & ad clerum Constantinopolitanum, admonens eos, contra doctrinam Nestorij fortiter stare, eiusq; persecutiones patienter ferre, vt quæ fructus afferrent coronarum: sciētes ab eo excommunicatos vel deiectos manere in communionē sedis apostolicæ. Hæc fere ille Liberatus in dicto suo Breuiario de Celestino atq; illo Ephesino concilio, vt in eo suas vices Cyrillo cum miserit, vtq; concilij sententiam præcesserit sedis apostolicæ in prædictum Nestorium damnationis sententia.

In Chalcedonensi concilio eandem rei euidentiā demonstrari.

Eodem tenore, cum mortuo Theodosio iunioris Archadij filio & illius maioris nepote, sub quo scandalum illud II. Ephesini concilij, Dioscori Alexandrini studio & opera acciderat, cui etiam patrocinabatur omnibus viribus, ad idem abolendum Martiani Christianissimi principis, mox vt inauguratus fuerat imperio, vna cum beatissimi Leonis papæ aduigilante diligentia, in Nicea secundo conuocatum esset vniuersale concilium, in quo congregati erant DCXXX. episcopi, B. Leonis papæ & apostolicæ sedis legati Paschasinus & Lucetius episcopi, Bonifacius & Basilius presbyteri, recusarunt interesse concilio, nisi in eodem princeps ipse Martianus sui præsentiam exhiberet, verentes videlicet, ne quid (vt in illo Ephesino factum fuerat) per seditionem & tumultum ageretur a Dioscoro & eius complicibus. Quod cum rogaretur religiosissimus princeps ab eisdem legatis & concilio, quo eorum petitioni satisfaceret, & sibi rebusque suis & imperij minus incommodaret, synodum Chalcedonam transferri curauit: quo sic ad concilium commodius, & minore rerum nouarum periculo e proxima Constantinopoli posset venire, & eidem interesse: vbi deinceps celeberrima illa Chalcedonensis synodus, præsentibus in eadem prædictis apostolicæ sedis legatis, peracta est. Ita & in alijs omnibus receptæ autoritatis concilij factum, eorundem tibi acta testificabuntur. Quemadmodum etiā omnia absq; huius sedis autoritate, neq; tunc, neq; in posterum vllam autoritatem inuenisse in catholica Christi ecclesia, sed sedis eiusdem

Nulla concilia presumpta absque autoritate

A eiusdem in se accepisse censuram, absolutis, restitutisq; damnatis a temerarijs concilijs, & vice versa in presumptionis autores conuersa damnationis sententia: vt de illis quæ in Tyro & Antiochia, autore Eusebio Nicomediensi aduersus Athanasium Alexandrinum, & alios plerisque celebrata superius commemorauimus. Quæ quis frequentissima ac celeberrima, vnus Iulij Ro. pontificis deiecit autoritas, & Athanasium, cæterosq; ab eis damnatos restituit, & in ipsos damnatores damnationis protulit sententiam. Approbante, recognoscenteq; legitimum & iustum eius iudicium, vniuersa Christi ecclesia. Ita & Ariminense a Damaso, Ephesinū illud secundum a B. Leone deiecta fuere, restituto Flauiano, quem damnauerat impia synodus, & contra, damnato Dioscoro, qui illi concilio præuaricationis autor exiterat. Eodem quoq; tenore irritam reddidit beatus Innocentius Orientalium episcoporum synodum aduersus beatum Ioanem Constantinopolitanum episcopum, cognomento Chrysostrum, & eius autores excommunicationi subiecit omnium ferme principalium totius Orientis sedium episcopos. Quos non nisi post condignam satisfactionem, ecclesiasticæ communioni restituit: Quemadmodum de Alexandro Antiocheno, & Attico Constantinopolitano episcopis, ex eiusdem literis supra audiuiti ad Bonifacium presbyterum & ad Maximianum.

In eodem modū, altero Ioanne Constantinopolitano episcopo cœcumenicum se iactante & scribente, & vniuersalem (vt prætendebat) synodum ex totius Orientis episcopis congregante Constantinopolim, quos præcipue attraxerat imperialis fauor & autoritas, illicitis Ioannis studijs fauens & consentiens, Pelagius II, Rom. pontifex, magni illius Gregorij prædecessor, directis epistolis, ex autoritate B. Petri, eiusdem acta deduxit in irritum, & illorum, qui conuenerant, temeritatem redarguit, quod absque apostolicæ sedis sententia & consensu tentassent celebrare concilia, ad eosdem scribens in hæc verba: Dilectissimis fratribus, vniuersis episcopis, qui illicita vocatione Ioannis episcopi Constantinopolitani ad synodum Constantinopolim conuenerunt, Pelagius:

Manifesto sicut optauimus, per gratiam dei lumine euangelicæ veritatis ab vniuersali ecclesia perniciosissimi erroris nocte depulsa, ineffabiliter gaudemus in domino. Non modico tamen contristamur moerore, quia ea, quæ olim calcata fuerant, & funditus damnata ita, vt nunquam fieri deberent, rediuis radicibus germinant ac pullulant. Sed quoniam multa, quæ pœnitundinem generare possunt, subinde proueniunt, necesse est accusare, quæ contra ordinem & omnem autoritatem facta noscuntur. Vnde fratres, relicta penitus audacia, quæ contra apostolicam sedem, contra ipsam domini saluatoris vocem, qua dictum est: Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo ecclesiam meam, sumpta est disputandi contra do mini præcepta, vana errantium corda conquiescant, nec liceat defendi, quod non liceat agere. Relatum est ergo ad sedem apostolicam, Ioanem Constantinopolitanum episcopum, vniuersalem se subscribere, vosq; ex

sedis apostolicæ inuenisse auctoritatem in catholica ecclesia.

Concilia plurima deiecta auctoritate vnus Ro. pontificis eandem recognoscere vniuersa ecclesia, Tyrii, Antiocheni, Ariminense, Ephesinū II. Orientalium episcoporum synodus aduersus B. Ioannem Chrysostrum.

Constantinopolitanum sub Ioanne, qui se faciebat cœcumenicum.

Pelagij ad episcopos, qui illo conuenerat, epistola.

Nota quid hic increpando obijciat totius Orientis episcopis. Autoritas ecclesiasticae hierarchiae praefata supra concilia.

hac praesumptione ad synodum conuocasse generalem. Cum generalium synodorum conuocandarum autoritas, apostolicae sedis, beati Petri singulari privilegio sit tradita. Et nulla vnquam synodus rata legatur, quae apostolica autoritate fulta non fuerit. Quapropter quicquid in praedicto vestro conuenticulo (quia synodus taliter praesumpta esse non potuit) statuistis, ex autoritate sancti Petri apostolorum principis, & domini saluatoris voce, qua beato Petro potestatem ligandi atque soluendi ipse saluator dedit (quae etiam potestas in successores eius indubitanter transiit) praecipio omnia quae ibi statuistis, & cassa & vana esse, ita ut deinceps nunquam appareant, aut ventilentur. Ait enim ipse saluator beato Petro: Quaecumque ligaueris super terram, erunt ligata & in caelis. Multis denique apostolicis, & canonicis, atque ecclesiasticis instruimur regulis, non debere absque sententia Romani pontificis concilia celebrari. Quapropter, ut iam dictum est recte, non concilium, sed vestrum conuenticulum, seu conciliabulum cassatur, ita ut quicquid in eo actum est, irritum habeatur & vacuum. Vos quoque deinceps videte, ut nullius hortatu talia praesumatis, si apostolicae sedis communionem carere non vultis. Modo vero ideo suspenditur vltio, ut locum possit habere correctio. Praedecessores vero Ioannis, & ipse Ioannes, non semel, sed saepissime epistolas atque libellos propria manu subscriptos sanctis antecessoribus nostris miserunt, quibus coram domino protestati sunt, nihil vnquam proterue contra apostolicam sedem agere, nec de illius aut aliorum privilegijs quicquam usurpare. Qui haecenus in Archiepis Romanae ecclesiae sub sigillis & chiographis eorum habentur integri. In ipsis autem libellis vel epistolis anathematis vinculo se & successores suos constrinxerunt, si vnquam aliquid contra eos praesumpserint, aut contra apostolicam, aut vllius alterius episcopi sedem quicquam aduersi quoquo modo essent moliti. Idcirco eos non est necesse excommunicare aut anathematizare, quia ipsi anathematis vinculo proprijs manibus professiones suas, suaque scripta roboranda constrinxerunt. Haec ille Pelagius.

Audis itaque & clarissime intelligis ex his omnibus, ad cuius auctoritatem pertineat generalium conciliorum conuocatio. Audis, ut quicquid praeter huius sedis consensum, auctoritatemque praesumptum extitit, eiusdem auctoritate deiectum fuerit.

Nihil est, quod factum usurpata, non autem iure facta haec quisquam calumnietur a sede apostolica. Ius enim etiam diuinum & euangelicum clarissime demonstraui. Ad orthodoxae autem & catholice per orbem ecclesiae sententiam si respexeris, certo cognosces (quamuis pro iure nihil afferremus aliud) indubitato suo, optimoque iure, apostolicam sedem hanc auctoritatem exercuisse super concilia vniuersa. Nam certum est catholicam Christi ecclesiam nullum praedictorum conciliorum recognoscere pro legitimo, quibus apostolicae sedis restitit auctoritas, quin execrari potius tanquam Satanae concilia.

Non

A Non solum conuocationem conciliorum extraordinariorum, hoc est, vniuersalium & medijs generis: sed etiam omnia acta synodalia auctoritati apostolice sedis penitus subesse, & ab eadem prorsus dependere, ex actis, recognitioneque quatuor primorum conciliorum vniuersalium demonstrare. CAP. IX.

On est quod quisquam forte aut dicat aut existimet, vniuersalia medijsque generis concilia, quo ad conuocationem tantum subesse auctoritati sedis apostolice: non autem, quo ad actiones, decreta definitionesque eorundem, postquam semel legitime congregata sunt. Quin potius, si ad illa, quae praemisimus certissima, irrefragabiliterque demonstrata principia respexeris, contra magis inuenies. Quamuis enim conciliorum eiusmodi conuocatio ad praesidentium in ecclesiastica hierarchia (ut superiori capite audiuiti) auctoritate pertineat attestantibus hoc, non solum apostolicis, sed & Niceni concilij canonibus, & totius orthodoxae ecclesiae confessione & consensu: magis tamen hoc ad actiones conciliares pertinere, easque in primis huius sedis auctoritate fultas esse oportere, indubitatum est. Propter illas enim est conciliorum congregatio: propter illas quoque, aut solum, aut praecipue, quod concilij eiusmodi adesse debeat apostolicae sedis auctoritas. Nam fieri potest, & facta fortassis est nonnunquam, episcoporum congregatio zelo Christianorum principum, etiam praeuente iussione auctoritatemque sedis apostolice, quae uis non secundum scientiam, quamuis non ita oporteat. Quae admodum testati sunt sancti patres, quos Romam euocauerat Theodorici regis auctoritas, ut in venerabili concilio iudicaret de his, quae Symmacho papae obijciebantur a suis aduersarijs. Regi enim responderunt ipsum, qui dicebatur impetrus, synodum conuocare oportere. Quippe quod eius sedis primum B. Petri meritum, deinde sequuta iussione domini venerandorum conciliorum auctoritas, singularem illam in ecclesijs tradidisset potestatem. Ad quae cum princeps ipsum quoque papam in synodo colligenda voluntatem suam literis demonstrasse significaret, non ante conuenire consenserunt, quam de literis eiusdem pontificis redderentur certiores. Vt cumque tamen & qualitercumque congregatis ex vniuersali ecclesia episcopis, accedente huius sedis auctoritate, potest legitimum fieri concilium. Vt autem quomodocumque & quacumque auctoritate congregatum, quicquam agat legitime, quicquam decernat, quicquam definiat praeter huius sedis auctoritatem, plane fieri non potest. Petro enim successoribusque eius (ut supra demonstraui) commissa est cura gubernatioque vniuersalis ecclesiae. Vni illi imperatum oratione Christi indefectibilis fidei privilegium. Ad eius auctoritatem confirmationemque missi a Christo fratres, quoties oborta esset circa fidem inter nos haesitatio. Vni apostolorum omnium data magnifica illa potestas alligandi & soluendi, ipsae denique clauae regni caelorum. Quare & vnus illius successorumque auctoritati, & episcoporum iudicia, & omnes maiores grauioreque ecclesiae causas singulariter reseruatas, tam apostolicis ab initio, quam Niceni concilij canonibus euidentissime demonstratum est. Non sunt autem nisi maiores ecclesiae causae agenda tractandae.

Multo magis omnium conciliorum actionem quam conuocationem dependere ab auctoritate sedis apostolice.

Ad Petri auctoritatem pertinencia.

que in concilijs vniuersalibus. Manifestum igitur, sine Romani p̄tificis **D** autoritate nihil agi, decerni, definiturq; posse ab vniuersalibus concilijs.

Ipsa rei euidētia, & totius ecclesie recognitiō, de hoc demonstratur in primis quatuor concilijs vniuersalibus.

Quorum omnium si percurras acta & historiam, ipsa rei euidētia effectibusq; & totius ecclesie confessione recognitioneq; hæc cōprobari inuenies, videlicet non solū peracta huius sedis autoritate omnia in concilijs vniuersalibus omnibus, sed etiam, quamuis per legatos suos ipsis interfuissent ac p̄fuisissent Rom. pontifices, relata nihilo minus ad ipsam proprie cathedram Petri, ab ea robur & autoritatem suam prorsus expectando. Quod in primis illis quatuor primæ notæ concilijs, quibus haud secus q̄ quatuor euangelijs B. ille Gregorius se credere professus est, explicare conabimur, a Niceno omnium primo facientes exordium.

In Niceno concilio.

Quamuis autem actorum Niceni concilij extent q̄ paucissima, cuius causam supra cap. VII. explicauimus: extat tamen adhuc eius ad B. Syluestrum epistola, quam vna cum actis decretisq; synodalibus vniuersis **E** miserunt, vt eius autoritate proprie confirmarentur, quamuis eius legati etiam p̄fuisissent concilio. Est autem scripta in hæc verba: Beatissimo papæ vrbis Romæ Syluestro Osius Cordubens. episcopus provincie Hispaniæ, Victor & Vincentius presbyteri vrbis Romæ, & cæteri episcopi CCCXVIII. salutem in domino: Quoniam omnis corroborata est diuinis ministerijs ecclesiastica vtilitas, & ea quæ ad robur pertinent sanctæ ecclesie catholice, ad sedem tuam Romanam explanata de Græco in Latinum gesta sancti concilij scribimus. Itaq; censeat vestra gloria, in vestræ apostolicæ vrbis sinu episcoporum vobiscum habere concilium, sicut decet, vt firmet vestra sanctimonia gradus p̄fixos, vel textus ordinationis nostræ. Quoniam quicquid constituimus in hoc Niceno concilio, precamur vt vestri oris consortio cōfirmetur. Oret beatitudo tua pro concilio vniuerso. Dat. VIII. Calen. Sep. Paulino & Iuliano cons. **F** Audis itaq; tantum cōcilium retulisse acta sua ad autoritatem sedis apostolicæ, ab ea adhuc corroborari illa p̄stulantes, quamuis p̄sentes secum consentientesq; habuisset eiusdē sedis legatos. Hoc nimirum est illud, quod inuuit & significat Isidorus in p̄fatione Niceni concilij, dicens nonnullos in eodem cōcilio editos canones aut regulas, quas, inquit, Romana suscipiens confirmauit ecclesia: volens nos intelligere omne eorum robur, omnem efficaciam obligandi inde pendere. De autoritate eiusdem, quam in B. Petro accepit, subiiciens ea, quæ libro superiore prolixius circūuimus.

Confirmationem petunt actorum suorum a Ro. pontifice.

In Constantinopolitana prima. Damasi in eodem autoritas.

Constantinopolitana autem prima synodus, quæ Nicenam subsequitur, quid nam egit aliud, q̄ quod ex vniuersa Christi ecclesia conuenientes episcopi probarent, sequerenturq; sententiam Damasi in Macedoniū, Sabellium & Eunomium? Siquidem iam dudū ante celebratum illud concilium illos cum sacerdotali concilio, quod secum Romæ habuerat, anathematizauerat cum impijs suis adinuentionibus: quemadmodū testatur eiusdē ad Paulinum Thessalonicen. episcopum, apostolicæ sedis in partibus Orientis legatū epistola, qua illi p̄cepit suā in illos censuram & sententiam

A tentiam publicari per Oriētis ecclesias. Quam vt iustam orthodoxamq; omnes intelligerēt, iurauit Cōstantinopoli celebrari vniuersale conciliū.

Idem autoritate sua Nicenam fidem tutatus est, aduersus eam confessionem fidei, quæ in Ariminensi etiam vniuersali & frequentissimo concilio, Orientalium fraude circumuentis Occidentalium partium orthodoxæ alioqui fidei episcopis, dictata & promulgata fuerat, si modo hoc vniuersale dicendum est, quod imperatoris instantia, conuocatis ex vniuersa ecclesia, conuenientibusq; episcopis, ob vniuersalis ecclesie causam celebratum est. Qua de re scribens episcopis per Illyricum, ostendensque nullius autoritatis fuisse definitionem illius cōcilio, hanc maxime causam adfert, quod Ro. pontifex illi nequaquam p̄buit consensum. Neq; enim, inquit, p̄iudicium aliquod fieri potuit per numerum in Arimino congregatum, quando cōstat neq; Romanum episcopum, cuius ante omnia decebat eos expectare decretum, talibus p̄buisse consensum.

Vnius eiusdem autoritas Ariminensi, vniuersali cōcilio restitit.

B Damnatam a B. Celestino Nestorij impietatem, prius q̄ Ephesinū celebraretur concilium, p̄fixum illi ab eodem decem dierum terminum a die receptionis literarum suarum, intra quem nisi se expurgasset ab omni hæreticæ prauitatis suspitione partem esset accepturus cum hæreticis, testantur eiusdem Celestini, tam ad Nestorium, q̄ ad Cyrillum Alexandrinum, aliosq; huius etiam ad eundem Nestorium epistolæ, acta quoq; Chalcedonen. synodi, in quibus vniuersa ea repetita est tragœdia. Præterea supplicationis libellus (quē post audies) cleri totius Orientis Iustiniano imperatori porrectus aduersus Anthemium, Petrum & Seueriū hæreticos, quem idem imperator remisit ad discussionem quintæ vniuersalis synodi. Postremo & beati illius Liberati Carthaginens. Breuiariū, cuius ea de re testimonium capite superiori adscripsimus. Cum autem p̄fatus Nestorius intra p̄stitutum sibi terminū non occurrisset obedire man datis sedis apostolicæ, nec se expurgasset a prauitate dogmatis, quod asserere illum docereq; constabat, confirmauit in illum anathematis sententiā. Tameñ imperat. Theodosio & Valentiniano, existimantibus ad sedandos ea de re exortos per Orientem tumultus, opus esse vniuersali sacerdotum synodo, consenserit, vt Ephesinum conuocaretur & celebraretur concilium, commissis suæ in eodem autoritatis vicibus p̄fato Cyrillo Alexandrino. Non equidem, vt in eo in quæstionem & dubium reuocaretur apostolicæ sedis in sæpe dictum Nestorium, impietateq; eius dogmata, iudicium & damnationis sententia: sed magis quo clare constaret vniuersæ Christi ecclesie, iustam se in illum protulisse dānationis sententiam, & dogmatis eius impietate absq; vlla hæsitatiōe secum execraretur.

In Ephesino I. aduersus Nestorium B. Celestini autoritas.

Euticetis blasphemiam Christi humanitatem negantem, beatissimus Leo apostolico mucrone confoderat, scripta aduersus eandem pulcherri-
C ma illa Christianissimaq; ad B. Flavianum Constantinopolitanum epistola, qua incarnationis verbi mysterium doctissime, atq; ad viuū explicat, simul missis Iuliano episcopo & Renato presbytero tituli S. Clementis,

In Ephesino II. B. Leonis autoritas.

tis, nec non Hilario diacono apostolicæ sedis legatis, qui exortos ex ea cau-
sa per Orientem tumultus, apostolicæ moderationis autoritate compo-
nerent. Sed cum iam longius latiusq; sparsum esset venenum, & altius
receptum a multis, q̄ vt facile posset extirpari, magna Orientis parte ea
labe infecta, Theodosio imperatori visum est adhibere concilij vniuers-
salis remedium. Cui consensum suum præbens, & autoritatē adiungens
idem beatissimus pontifex, eisdem illis suis, quos Constantinopolim mi-
serat, legatis mandauit vice sua præesse cōcilio. Cui etiam formā eorum,
quæ agere & quæ definire deberet, tam circa Euticetis errorem, q̄ erga er-
rantem ipsum corrigendū præscripsit, vt eiusdem testatur epistola, quam
ad idem concilium scripsit in hæc verba:

Epistola Leo-
nis ad E-
phesinā II.
synodum.

Leo episcopus sanctæ synodo quæ apud Ephesum conuenit. Religio
fa excellentissimi principis fides, sciens ad suam gloriam maxime pertine-
re, si intra catholicam ecclesiam nullius erroris germen exurgeret, hanc re-
uerentiam diuinis detulit institutis, vt ad sanctæ dispositionis effectum,
autoritatem apostolicæ sedis adhiberet, tanquam ab ipso beatissimo Pe-
tro cuperet declarari, quid in eius confessione laudatum sit, quādo dicen-
te domino, quem me esse dicunt homines filiū hominis; varias quidem
diuerforum opiniones discipuli memorarunt, sed cum ab eis quid ipsi
crederent quæreretur, princeps apostolorum plenitudinem fidei breui
sermone complexus, Tu es, inquit, Christus filius dei viui, hoc est, tu qui
es vere filius hominis, idem vere es filius dei viui; Tu, inquam, verus in-
deitate, verus in carne, & salua geminæ proprietate naturæ, vtrumque v-
nus. Quod si Eutices intelligeret & veraciter crederet, nequaquam ab hu-
ius fidei tramite deuiaret, propter quam ei respōdetur a domino: Beatus
es Simon Bar Iona, quia caro & sanguis non reuelauit tibi, sed pater me-
us qui est in cœlis. Et ego dico tibi, quia tu es Petrus, & super hanc pe-
tram ædificabo ecclesiam meam. Nimis autem a compage huius ædifica-
tionis alienus est, qui B. Petri confessionem non capit, & Christi euange-
lio contradicit, &c. Præscribens deinde formam agendorum in synodo,
ita fieri decreuit. Vt primitus pestifero errore damnato, etiam de ipsius,
qui imprudenter errauit, restitutione tractetur, si tamen doctrinam veri-
tatis amplectēs, sensus hæreticos, quibus imperitia eius fuerat irretita, pla-
ne, aperteq; propria voce & subscriptione damnauerit. Quod etiam in li-
bello, quem ad nos miserat est professus, spondens per omnia nostram se
esse sequuturum sententiam, &c. At præuaricante illo concilio autore Di-
oscuro Alexandrino, & apostolicæ sedis sententiæ mādatisq; tam de Eu-
tice, q̄ eius perfidia non obtemperante, sed contra e diametro agente o-
mnia, damnata videlicet vna cum B. Flauiano Constantinopolitano an-
tistite, orthodoxa veritate, absoluto autē Euticete hæretico. Idem B. Leo
impiam synodū sua autoritate deiecit, & vna cum Euticete Dioscorū a-
nathematis mucrone confodit, & quotquot illi consenserunt, ex cōmuni-
cationi subiecit, damnatumq; ab illis B. Flauianum absoluit ac restituit.

Præuarican-
tem eandē
synodum
præscripta
sedis apo-
stolicæ deie-

Cuius

A Cuius tragediæ historiam, variæ eiusdē Leonis epistolæ comprobant.

Clero itaq; honoratis, & plebi Constantinopolitanæ scribēs, præcipit
ne quæ alium q̄ Flauianum pro episcopo agnoscant aut recipiant. Quisq;
enim, inquit, incolumi & superstite Flauiano episcopo vestro, eius sacerdo-
tium fuerit ausus inuadere, nunquam in communionem nostram habebitur.

Quoniam aut post prædictam Ro. pontificis aduersus impiū illum
concilium censuram, multi qui Dioscoro cōsenserant episcopi, vna cū il-
lo ab ecclesiastica communione separati, ad cor reuertentes, & suā culpam
humiliter agnoscentes ad matris ecclesiæ gremium recurrerūt, & aposto-
licæ sedi, ecclesiasticæq; hierarchiæ capiti recōciliari petierunt, errati sui ve-
niam postulantes. Super reconcilian dīs eiusmodi, Lucentio episcopo, &
Basilio presbytero, suis per Orientem legatis, vna cū Anatholio in locum
demortui iam dudum B. Flauiani episcopi, suffecto Cōstantinopolitano
episcopo suas vices commisit. Qua de re ad Martianum Augustum, qui
B successit Theodosio, scribit in hæc verba inter cætera.

Nam cum & fratris mei Anatholij scriptis & nostrorū sermōe cogno-
uerim, multos de his qui apud Ephesum Dioscori factione compulsi, de-
testabilibus statutis pœnitendum præbuere consensum, in cōstantiæ veni-
am postulare, & communionem catholicam per satisfactionem corre-
ctionis expetere, non fuit talium negligenda conuersio, qui non proprio
sensu, sed impij præsumptoris impulsu in hæc incidisse noscuntur, in qui-
bus liberæ non habuerunt iudicium. Ne itaq; respicētium desideria mo-
ra longior fatigaret, vel incuriosa facilitas temere aliquos, & sine discretio-
ne susciperet, inunctum est ab apostolica sede directis, vt in consortiū sug-
deliberationis accito Constantinopolitanæ vrbis antistite, & pestilentiæ
contagia non admittantur, & sanitatis remedia non negētur. Hæc ille ad
Martianum. Illis autem, quibus sug autoritatis hac in re vices commiserat,

C hæc quoq; præscripsit regulam (quod testatur eius ad Anatholium quæ-
dā epistola) vt quicumq; in illa synodo (quæ nomē synodi nec habere po-
tuit, nec cretetur, & in qua vt eiusdem vrbis dicam, malevolentiam su-
am Dioscorus, imperitiam autem Iuuenalis ostendit) dolerent se metu vi-
ctos, & terrore superatos ad consensum scelestissimi iudicij potuisse com-
pelli, & communionem catholicam obtinere desiderant, satisfactioni eo-
rum pax fraterna præstetur, ita vt non dubijs professionibus Euticetem
cum suo dogmate, cumq; consortibus suis, anathematis execratione con-
demnēt. De his autem, qui in hac causa grauius peccauerunt, & ob hoc supe-
riorem locum in eadem infelici synodo vendicarunt, vt humiliorum fra-
trum simplicitatem, arrogantia suæ præiudicij aggrauarent, si forte resi-
piscant, & a facti sui defensiōe cessantes, in condemnationē proprii cōuer-
tantur erroris, horum si satisfactio talis accedat, quæ non refutanda videat-
ur, maturioribus apostolicæ sedis consilijs referuetur, vt æstimatis omni-
bus atq; perpētis, de ipsis eorū agnitionibus quid cōstitui debeat, estimeēt.
Nec prius in ecclesia cui te dominus voluit p̄sidere (Cōstantinopolitano

cit B. Leo,
& prærica-
tis dāna-
tūc autores.

Pœnitētia
multorū qui
in dicto cō-
cilio p̄uar-
cati fuerant;

B. Leo pro
recōciliati-
one pœnitē-
tiū legatos
suos misit
Constantino-
polim.

Leo ad
Martianū.

Quæ legatis
suis sup re-
cōciliandis
regulam p̄-
scripserit.

Nota hostis
autoritatis
sedis apost.

episcopo loquitur) cuiusq̄ talium nomen ad altare recitetur. q̄ quid de eis **D**
constitui debeat, res processus ostēdat, &c. Hęc ille Leo ad Anatholium.

Chalcedo-
neñ. cōcilii
cōgregatur
auctoritate
B. Leonis.

Leo quam
normā scri-
pserit tanto
concilio.

Nota hęc
& diligēter
pondera.

Leo ad
Martianū.

Idē ad Pul-
cherrimam
Augustam.

Idē ad i-
psam syno-
dum.

Rursus, cū pro Orientalis ecclesiae pace Christianissimo principi Mar-
tiano placeret apud Niceam secundo vniuersale sacerdotum conciliū ce-
lebrari, quod postea ad maiorem commoditatem imperialis praesentiae
quae expetebatur ab apostolicae sedis legatis Chalcedonam trāslatum ex-
stitit, apud eundem beatissimum Leonem, idem Christianissimus prin-
ceps instituit vt congregando concilio, suo consensu & auctoritate adesse
dignaretur. Qui pio & religioso eius zelo obsequens, missis legatis suis ad
concilium, etiam normam orthodoxae fidei & regulam agendorum o-
mnium eidem praescripsit, hanc videlicet: Ne de Euticetis iam dudum
apostolicae sedis auctoritate damnatis erroribus disputaretur amplius: sed
eam quae tam in suis ad beatum Flavianum, q̄ in beati Cyrilli ad Nesto-
rium epistolis plenius explicata erat, fidem absq̄ vltiori discussione sim-
pliciter amplecterentur. Nimis enim iniquum est (inquit in quadam ad **E**
Martianum Aug. epistola) vt per paucorum insipientiam ad coniecturas
opinionum & bella reuocemur tanquam reparata disceptatione tractan-
dum sit, vtrum Eutices impie senserit, & vtrum impie Dioscorus iudica-
uerit, qui in S. memoriae Flauiani condemnatione se perculit, & simplicitate
res quosq̄ vt in eadem impelleretur ruinam, impēgit. Quorū multis iam
ad satisfactionis remedia conuersis, & veniam de inconstanti trepidati-
one poscentibus, non cuiusmodi sit fides tractandum est, sed eorū pre-
cibus qualiter annuendum. Et hęc quidem ille ea de re ad Martianum,
De eadem quoq̄ ad Pulcherrimam Augustam scribēs: Binos, inquit, de
coepiscopis meis & compresbyteris ordinavi, qui vicem meam implere
fraternitas aduocata cognosceret, quam formam seruare in hac iudicati-
one deberet, nec vlla temeritas, aut fidei aut canonum statutis aut benigni **F**
tatis remedijs obuiaret. Hęc ad Augustam. Ad synodum vero ipsam
scribit in hęc verba: Leo sanctae synodo apud Chalcedonam cōstitutae.
Optaueram quidem dilectissimi pro nostri charitate collegij, omnes do-
mini sacerdotes in vna catholicae fidei deuotiōe persistere, nec quenquam
gratia aut formidine potestatum secularium deprauari, vt a via veritatis
abscederet. Sed quia multa sepe quae poenitudinem possint generare, pro-
ueniūt: & superat culpas delinquentiū misericordia dei: atq̄ ideo suspen-
ditur vltio, vt locum habere possit correctio: amplectendum est clemen-
tissimi principis plenum religione consilium, quo sanctam fraternitatem
vestram, ad destruendas insidias diaboli, & reformandam ecclesiasticam
pacem voluit cōuenire, beatissimi Petri iure atq̄ honore seruato. Nos sus-
is literis inuitans, vt venerabili concilio nostram praesentiam preberemus.
Quod quidem nec necessitas temporis, nec vlla consuetudo poterat per-
mittere. Tamen in his fratribus Paschalino & Lucentio episcopis, Boni-
facio & Basilio presbyteris, qui ab apostolica sede directi sunt, me synodo
vestra

A vestra fraternitas existimet praesidere. Neque enim abiuncta est a vobis
mea praesentia, qui nūc in vicarijs meis adsum, & iam dudum fidei catho-
licae praedicatione non desum, vt qui non potestis ignorare quid ex anti-
qua traditione credamus, non possitis dubitare quid cupiam. Vnde fra-
tres charissimi reiecta penitus audacia disputandi contra fidem diuinitus
inspiratam, vana errantium infidelitas conuiescat: cum non liceat defen-
di, quod nō liceat credi: cum secundū euangelicas auctoritates, secundum
propheticas voces, apostolicamq̄ doctrinā, plenissime & lucidissime per
litteras, quas ad B. memoriae Flavianū episcopum misimus, fuerit declara-
tū, q̄ sit de sacramēto domini nostri Iesu Christi pia & sincera confessio.
Quia vero non ignoramus, per prauas emulationes, multarum ecclesia-
rum statum fuisse turbatū, plurimosq̄ episcopos, qui heresim non recipe-
rēt, sedibus suis pulsos, & in exilia deportatos, atq̄ in locum superstitum
alios substitutos: vulneribus his primitus adhibeatur medicina iustitiae, **B**
nec quisquā ita careat proprijs, vt alter vtrā alienis. Cum si (vt cupimus)
errorem omnem relinquunt, nemini quidem perire honor debeat: sed il-
lis qui pro fide laborarunt, cum omni priuilegio oporteat ius proprium
reformari. Prioris autem Ephesinae synodi, cui S. memoriae Cyrillus epi-
scopus tunc praesedit, in Nestorium statuta permaneant, nec tum damna-
ta impietas in aliquo sibi blandiatur, quia Eutices iusta damnatione per-
cellitur. Puritas enim fidei atq̄ doctrinae, quam eodem quo sancti patres
nostri spiritu praedicamus, & Nestorianam & Euticianā cum suis autori-
bus cōdemnat pariter & persequitur prauitatem. Hęc ille tanto concilio.

Ex his audis vtiq̄ & intelligis, qualē se gesserit ille beatissimus Leo er-
ga sanctam illam, & fere omnium, quae celebratae leguntur, celeberrimam
Chalcedoneñ. synodum: videlicet tāquam auctoritatem & potestatem su-
per ipsam habens atq̄ exercēs. Ita illi praecipit, ita leges praescribit, nec fidē
suam, neq̄ in Euticetem & Dioscorum apostolicae sedis sententiam syno-
dali discussioni submittit: sed praemittit, ac veluti normam certam praesi-
git, quam sequi amplectiq̄ deberent. Quam nunquid cōtempserit, nūquid **C**
neglexit, nunquid vel latum digitum praetergressa est illa tot tantorumq̄
patrum ex toto orbe convenientium DCXXX. episcoporum synodus?
Sed hęc paulo post clarissime intelliges. Interim ex actis eiusdem audi in
cōfessione fidei, quā exacte secuti sint sibi praescriptā a B. Leone regulam.

Ex communi, inquit, decreto peregrinas erroris quidem sectas abij-
cientes, patrum autem rectam fidem renouātes, trecentorum decē & octo
symbolū praes omnibus praedicamus. Et velut horū, centū quoq̄ & quina-
quaginta partium, qui Constantinopolim conuenerunt, huic piissimo ti-
tulo adscribimus, qui & ipsi eandem fidem subsignarūt. Sed & ordinem,
& omnes fidei formulas custodientes, etiam sanctam synodum Ephesi fa-
ctam, cuius autores fuerunt venerabilis memoriae Celestinus Ro. vrbs, &
Cyrillus Alexandrinae ecclesiae sacerdotes, recipimus, &c. Et eiusdem bea-
tissimi quōdam Cyrilli synodicas epistolas, tam ad Nestorium, q̄ ad cate-
ros per

Declaratio
nē suae fidei
& de Euti-
ceti opinio-
ne sententiā
praemittit,
nō submit-
tit iudicio
synodi.

Recognita
Ro. pontifi-
cis illa auto-
ritas a tan-
to concilio.

In cōfessione
fidei q̄ ex-
acte secuti
sunt praescrip-
ta sibi a B. Le-
one regulā.

Consentur
primatū se-
dis apostol.

ros per Orientem, congruas sibi & consentientes. Quibus & epistolā san-
cti & beatissimi primae sedis archiepiscopi Leonis scriptā ad Flavianum
sanctae recordationis episcopum, ad perimendam Euticetis malignitatem,
magni Petri confessioni concordantem, &c. ad confirmationem catholi-
cae religionis subiunximus. Haec in confessione fidei dictae synodi.

Quāta reue-
rētia B. Leo-
nis epistolā
exceperint,

Quāta autem reuerētia ac veneratiōe dicta B. Leonis ad Flavianū epi-
stola recitata in concilio, post Aegyptiorū & Illyricorum nonnullā disce-
ptionem, qui Dioscori partium ante fuerāt (in quam tamen, quod non
ita apte & proprie ex Latino in Græcum sermonem versa ab illis legere-
tur, inciderant, ut testatur eiusdē B. Leonis ad illos ea de re epistola) acce-
ptamq; eius rectam intelligentiam, a Theodoro Cyri episcopo, & Ae-
tio archidiacono Constantinopolitano, ab vniuerso tandem cōcilio exce-
pta fuerit, testantur subsequētē acclamationes, quae in actis eiusdem legun-
tur. Siquidem tota synodus vno veluti ore, ter beatissimū acclamauit Le-
onem, tanquam qui orthodoxae synceraeque fidei custos & assertor, eam ve-
luti aureum quoddam flumen ad ipsos perduxisset.

Irreparabili-
ter dānati
Dioscori &
seculari po-
testati tradi-
tū a cōcilio
q; B. Leonē
excomuni-
care cōtuler

De his vero, qui in Ephesino illo concilio praeuaricati fuerāt, & aposto-
licae sedis auctoritati repugnauerant, ex praescripto, quod audisti, eiusdem
Leonis peragentes omnia & poenitentes ad misericordiam suscipiētes, in
ipsum praecipue Dioscori confirmant irreparabilis damnationis senten-
tiam. De quo in epistola synodali ad eundem Leonem scribentes: Super
caetera, inquit, scelera sua etiam hoc adiecit, quod contra ipsum vineae
domini Sabaoth custodem, qui ab ipso saluatore nostro deputatus est cu-
stodire in saniam suam ostēdit. Dicitur scilicet, sanctitatem tuam, & in com-
municabilem eum qui corpus ecclesiae vnire solitus est, meditatus est fa-
cere. Haecenus illi. Eo enim superbiae insolentiaeque euaserat execrandus
ille Dioscorus, vt beatissimi Leonis in se censuram similis in eundem
censurae prolatione retaliare auderet, atque ita eius auctoritatem, quasi
deridere & contemnere. Quam eius impietatem rebellionemque tanto-
pere detestati sunt, vt illum vnum sine vlla spe veniae irreparabiliter de-
iecerint, atque omni sacerdotali dignitate exutum, exilio deportandum,
seculari potestati tradiderint. Quam concilij in illum seueritatē ex ea ma-
xime causa processisse, testatur etiam Anatholius ille Constantinopolita-
nus antistes quadam sua epistola: Propter fidem, inquit, non fuit damna-
tus Dioscorus, sed quia in beatissimum Leonem ausus est dictare excom-
municationis sententiam.

Conciliū re-
mitta acta
synodalia
a B. Leonē
iudicium.

Vides ita, q̄ diligenter in omnibus obtemperarint tot tantique patres
sedis apostolicae mandatis, & sibi ab eadem praescriptis legibus. Nec ta-
men illud ipsum fecisse satis illis fuerat, neque etiam secum praesentes con-
sentientes, imo sibi praesidentes, & principaliter omnia secum agentes
apostolicae sedis habuisse legatos, sed ad ipsum proprie caput ecclesiasti-
cae hierarchiae, ad ipsum Leonem acta synodalia remiserunt, eius auctori-
tate & iudicio eadem confirmari expectantes, & auctoritatis robur eiusdem
impar-

A impartiri, cum huiusmodi & inscriptione & epistola.

Beatissimo & sanctissimo apostolicae sedis & vniuersalis ecclesiae epi-
scopo Leōi, fratres in Chalcedoneñ. synodo cōgregati: Repletum est gau-
dio os nostrū & lingua nostra exultatione, canimus cū propheta. Et post
aliquanta: Respiciat (conseruando apostolatū vestrum) misericors do-
minus ecclesiam suam toto orbe diffusam. Vobis enim ita aduigilātib; &
& hi qui curam animae suae gerunt, solidiores in fide redduntur, & hi qui
paulum desides sunt, tanto ad sollicitudinē accenduntur exemplo. Quod
nos ante oculos semper habentes, non desinimus domino deo nostro gra-
tias agere & pariter supplicare, gratulantes q̄ tantae sanctitatis, tantae fidei,
tantaeq; doctrinae, apostolicae sedis (vnde religionis nostrae fons & origo
emanat) antistitem dederit: perentes, vt datum concessumq; munus pon-
tificium, in nostri longissima ad aedificationem ecclesiarum suarum aetate
custodiat. Nos autem, etsi impares meritis, pari tamen fide, si quid (quod
absit tamen) ecclesiam catholicam impia infestatione tentauerit, paratissi-
mi sumus confortante domino, cum beatitudine vestra, pro veritate fidei
animas nostras ponere, & vitā hanc auctori salutis nostrae, & largitori aeter-
nitatis impendere, &c. Quam fidem tu, velut aureum quoddam flumen,
ad nos per te deductum, custodisti. Omnibus B. Petri interpres, & expo-
sitor constitutus, vnde nos te tanquam autore boni ad communem vtili-
tatem vtentes, sortem veritatis, ecclesiae filijs demonstramus, &c.

Ad acta deinde synodalia venientes: Ea igit, inquit, quae desinuiimus
ad remotionē totius erroris, ad robur vero ecclesiasticae ordinatiōis propi-
ria & amabilia, & ad decorem congrua statuimus, stabilire digneris san-
ctissime ac beatissime pater. Nam hi qui locum tuū obtinent sanctissimi
episcopi Paschasinus & Lucētius, & hi qui cum eis dilecti presbyteri Bo-
nifacius & Basilius, dictis definitionibus fortiter adstiterūt, volentes pror-
sus, vt hoc bonum vestra prouidentia perficiat, &c. Vt autem sciat, quia
nō ad gratiā aut odiū fecerimus alicuius, sed tanquā diuino nutu guber-
nari & directi egerimus cūcta, vobis gestorū omnium veram noticiā faci-
mus, vt a vobis quae gesta sunt statuatur, roborentur & concedant, &c.
Huic epistolae XLIII. episcopi singuli proprias salutationes proprijs ma-
nibus subscripserunt, hac & simili forma: Rusticus episcopus, apostolatū
vestrū in domino venerās, & vt digneris pro me orare simplex oro: Salu-
tat Venerius te domine in Christo reuerendissime: Salutat Constantius
episcopus beatitudinem tuam: Salutat Horus episcopus beatitudinē ve-
stram in domino venerandam: Salutat Samius episcopus, beatitudinē ve-
strae me repraesento, & adoratiōibus apostolatus vestri. Eius formae sunt
& reliquae eidem epistolae subscriptae diuersorum salutationes.

Ex his nunquid obscurum est, quid tot tantorumq; pontificum syno-
dus supra se auctoritatis recognouerit in vno Ro. pontifice: Re ipsa videli-
cet & scripto attestata cōfessaq; ab eius auctoritate, tanq̄ ecclesiasticae hierar-
chie principis, & vniuersalis ecclesiae episcopi, statui, corroborari cōcediq;
debe-

Synodalis
epistola ad
B. Leonem.

Agnoscitur
apostolicae
sedis & vni-
uersalis ec-
clesiae epi-
scopus.

Consentur
ab apostoli-
ca sede ve-
lut fontem
perennē no-
strae religio-
nis emana-
re.

Quis loqua-
tur ex B. Pe-
tri cathedra

Hic vide ad
cuius auctori-
tate pertine-
re recogno-
scat tanta
synodus sta-
tuere, robo-
rare, & con-
cedere acta
synodalia.

Cōclusio ex
praemissis.

Cōsensum
tot patrū ex
toto orbe
cōuenientū
fuisse cōsen-
sum catho-
licae ecclesie
et sententiā.
Eundē fal-
sum & mē-
dacē esse est
impossibile

debere acta statutaq; synodalia omnia (id quod paulo post adhuc clarius D
intelliges) Nunquid autem dubitari poterit, illud ipsum, quod tot tanta-
que ex toto orbe conuenientes episcopi confessi, & re, facti, scriptoq; atte-
stati sunt, esse fuisseq; communē orthodoxae per orbem ecclesiae confessi-
onem, sensum ac sententiā; Sed quod fuerit, etiam sequentia demonstrat
adhuc euidentius. Ipsum vero communem catholicę orthodoxęq; eccle-
się sensum nunquid falsum mendacemq; dicemus; nūquid non colum-
nam firmamentumq; veritatis eam prædicat Apostolus; nunquid certi-
orem eius auctoritatem omni scriptura male demonstrauimus; nunquid
illum eius sensum cōsensumq;, non esse recte intelligendam scripturaz
certissimā amissim & regulam; Breviter ex actis, recognitiōeq; quatuor
primorum & primæ notæ concilioꝝ vniuersalium (quæ velut quatuor
sancti euangelij libros suscipere se & venerari confitetur ille apostolicæ &
catholicę ecclesie pontifex sanctissimus Gregorius) clarissime demōstra-
tum est, vniuersalium concilioꝝ, non solum conuocationem, sed etiā acta
omnia synodalia, omnem definitiōem, omne iudicium, auctoritati aposto-
licę sedis subesse penitus, & ab eadem profus dependere.

Idem specialiter confirmare ex priuilegio secundę sedis dato Constantinopolitanę eccle-
się, primum in Constantinopolitano primo, deinde in Chalcedonēsi, vniuersalibus
concilijs. CAP. X.

Ambitus
episcoporu
Cōstantino-
politanoꝝ.

POST translata imperiali residentię sedem Constantino-
polim, vt eiusdem episcopi, noua loci nobilitate & familiaritate, fa-
uoreq; principum super ceteros efferre se cœperant, & in vulgo
ac numero episcoporum latere indignum putabant: Ita & principes ipsi
ad suam dignitatem pertinere arbitrabantur, si sedes imperij, etiam in ec-
clesiastico ordine præcelleret, ac præemineret. Itaq; cum ante Cōstantino-
politana ecclesia inter sedes præcipuas nullum locum haberet, in secunda
vniuersali synodo, quæ Damasi auctoritate aduersus Macedonium & ali-
os nonnullos ab eo damnatos hæreticos Constantinopoli celebrata est, F
Theodosij principis instantia, extimulata ambitione tunc Constantino-
politani episcopi, nouus ille honor delatus est Constantinopolitanę eccle-
się a patribus, vt secundę sedis dignitatem acciperet post Romanam ec-
clesiam, eo quod noua Roma esset, & imperialis maiestatis sedes ac resi-
dentia. Ita enim legitur pro canone quinto eius concilij: Constantinopoli-
tanum episcopū habere prærogatiuā honoris post Romanū episcopum
decernimus, eo qd sit noua Roma. Sed quia hoc non probauit apostolicę
sedis auctoritas, ecclesiarum priuilegia, prout ab apostolis & successoribus
eorum instituta fuerant, & in Niceno confirmata concilio, imitari nō con-
sentiens, nullam hoc auctoritatē obtinuit, sed irritum habitum est & absq;
effectu. Quare Anatholij Constantinopolitani antistitis ambitione ac im-
portunitate idem rursus extortum est a Chalcedonēsi synodo, vñ decima
eius sessione, & obtentum Martiani imperatoris fauore & patrociniō, ta-
meti contradicerent legati sedis apostolicę. Ita statuentes pro canone no-
uissimo & XXVIII.

In Cōstan-
prima syno-
do Cōstan-
ecclesie de-
latū secundę
sedis priuile-
gium.

Canon V.
Cōstantin.
concilij.

Irritū fuisse
synodi de-
cretū, quod
ipsum non
probasset
apostolicę
sedis autori-
tas.
Anatholij
importuni-
tate ex Mar-
tiani instan-
tia extortū
idē priuile-

Vbiq;

A Vbiq; sanctorum patrum definitiones sequentes, & canonem qui est
electorum CL. dei amantissimorum episcoporum, qui sub pię memorie
Theodosio magno conuenerunt de regali Constantinopoli vrbe, noua
Roma recognoscentes, eundem & nos definimus & eligimus de præro-
gatiuis sanctissimę ecclesie Constantinopolitanę, nouę Romę, &c. vt
similiter recipiat honorem antiquioris & regalis Romę, & in ecclesiasticis
rebus secundum ipsam magnificetur, & secunda post ipsam existat. Hūc
quidem canonem dicti patres, quantum in ipsis erat, constituerunt, tamen
contradicerent legati sedis apostolicę, sperantes beatum Leonem Roma-
num pontificem (ad cuius auctoritatem, vniuersam a se actorum seriem
remiserunt) hac in re condescensurum desiderio, optimi alioqui & Chri-
stianissimi principis.

gū in Chal-
cedonēsi, sy-
nodo.

B De huius itaq; canonis confirmatione præcipue solliciti & imperator,
& Anatholius etiam singulares propriosq; cum illis synodalibus & actis
& literis, ad B. Leonem miserunt & nuncios, & epistolas, eundem instan-
tissime confirmari postulantē, & eiusdem responsum anxie expectantes.
Scripsit autem Anatholius Leoni in hæc verba:

Pro obtine-
da cōfirma-
tione dicti
priuilegij qd
apud B. Le-
onē diligen-
ter egerint
impator &
Anatholius

Sanctiss. & beatiss. patri apostolicę & vniuersalis ecclesie archiepisco-
po Leoni Anatholius, &c. Incipiens autē de vniuersa synodali actione, &
de ea multa cōmemorans: Oportuit, inquit, hæc omnia ad noticiā sancti-
tatis tuę perferri, quæ necessario mittimus ad eandem per Lucianum epi-
scopum, & Basilium diaconem, &c. De suæ vero sedis illo priuilegio, de
quo singularē commissionē oratoribus dederat, subiungens. Ea vero que
per illos manifesta fecimus S. T. optamus, vt per prosperā responsionem
que vos deceat, ad nos redeant, quo laudemus in omnibus charitatem &
providentiam vestrę beatitudinis, quam erga sedem huius regię vrbis
paterna semper consueuisti sollicitudine habere, &c. Etenim sedes Constan-
tinopolitana patrem habet apostolicum thronū vestrum. Vnde ea quæ
in sancta synodo consecutiue gesta sunt, confirmare dignemini, nec non
definitionem de qua dictum est de hac sede Constantinopolitana. Hæc
atq; eiusmodi Anatholius per literas. Oratoribus autem qd diligentem &
ipse & imperator hac de re commissionem dederit, ex beatissimi Leonis
responso mox intelliges.

Cōfirmare
acta defini-
tionesq; sy-
nodales ad
quę perire
re recogno-
scitur.

C Sed nunc audi quanta cum auctoritate libertateq;, tanti concilij defini-
tioni, tam vrgenti imperatoris desiderio, vnus restiterit Leo, exitumq; rei
diligenter considera, & clarissime intelliges omnes synodales actiones, de-
finitionesq; esse, & semper fuisse in vnus apostolicę sedis potestate: ita vt
quicquid eadem confirmari in synodo, hoc robur obtinuerit firmitatis:
quicquid refutarit, habere non potuerit firmitatem, solaq; resciderit, quic-
quid synodica cōgregatio præter ordinem sibi vsquam putauit vsurpan-
dum, vt Gelasij hic verbis loquar. Quem verissime hæc dixisse, tam ex B.
Leonis epistolis, qd ex ipso rei exitu intelliges.

Leōis super
concilium
Chalcedo-
nēsi, qd libe-
ra auctoritas

Anatholij itaq; ambitum & conatus improbos retundens scripta ad
PP eum

Leo ad A-
natholium.

eū epistola, commemorat primo plerāq; in eū merito animaduertenda, **D** ad quā studio fidei & concordiae amore conuenerat. Quoniam, inquit, mens potentiae auida, nec abstinere nouit a vetitis, nec gaudere concessis, dum inordinato prauoq; processu impunitarum transgressionū augentur excessus, & crebescunt culpae: quae toleratae sunt studio fidei reparanda, & amore concordiae. Post illa itaque ordinationis tuae non inculcata principia, post consecrationem Antiocheni episcopi, quam tibi met cōtra canonicam regulam vendicasti: doleo etiam in hoc dilectionē tuam esse prolapsam, vt sacratissimas Nicenorum canonum constitutiones conaris infringere. Tanquam opportune se tibi hoc tempus obtulerit, quo secundū honoris priuilegium Alexandrina sedes perdiderit, & Antiochena ecclesia proprietate terrae dignitatis amiserit, vt his locis iuri tuo subditis omnes metropolitani episcopi proprio honore priuent. Quibus inauditis & nunquā ante tentatis ita grauaris excessibus, vt sanctam synodū ad extinguendā solum haeresim, & confirmationem fidei catholicae, studio **E** Christianissimorū principum congregatā, in occasiōem ambitus trahas, & vt conuentionem suam tibi det, impellas tanquam refutari nequeat, quod illicite uoluerit multitudo & illa Nicenorum canonū per sanctum vere spiritum ordinata cōditio aliqua cuiquam sit parte solubilis, &c. Nimis ergo haec improba, nimis sunt praua, quae sacratissimis canonibus inueniuntur esse contraria. In totius ecclesiae perturbationem superba haec tendit elatio, quae ita abuti uoluit concilio synodali, vt fratres in fidei tantum modo negociū conuocatos, ad consentiendum sibi deprauando compelleret. Inde enim fratres mei ab apostolica sede directi, qui vice mea synodo praesidebant, probabiliter atq; constanter illicitis ausibus obstiterunt: aperte clamantes, ne contra instituta Nicena praesumptio improbae nouitatis assurgeret. Nec potest de eorum cōtradictione dubitari, de quibus etiam tu in epistola tua conquereris, quod conatibus tuis uoluerint **F** obuiare. In quo eos quidem multum mihi haec scribendo commendas: sed te ipsum, quod illis parere nolueris, dum illicita moliris, accusas: superflue non concedenda appetens, quae nullum vnquam nostrum poterunt obtinere consensum. Absit enim a conscientia mea, vt tam praua cupiditas meis studijs adiuuetur, ac non potius & meo, & omnium qui non alta sapiunt, sed humilibus consentiunt, opere subruatur, &c. Noli fratrum alium sapere, sed time, & Christianorum principum piissimas aures improbis petitionibus inquietare desiste, quibus certum habeo modestia te magis, q̄ elatione placiturū. Persuasioni enim tuae in nullo penitus suffragatur quorundam episcoporum ante LX. vt iactas, annos facta subscriptio, nunquā a praedecessoribus tuis ad apostolicę sedis transmissa noticiā, cui ab initio sui caducae dudūq; collapsae sera nunc & inutilia subiicere fomēta uoluisti, eliciendo a fratribus speciē consensionis, quā tibi in suā iniuriam uerecundia fatigata praebet, &c. Non cōuellantur prouincialium iura priuilegia, nec priuilegijs antiquis institutis metropolitani antistites frauden-

Refutari
vix posse
ab ecclesia
suae hierar-
chiae p̄sede,
si q̄d illicite
uoluerit
multitudo.

Cōcilia ni-
hil posse ni-
si in nego-
cijs ad q̄ cō-
uocata sūt.

Vides ex cō-
sensu Ro-
mānsis p̄-
dere omnia.

Hinc intel-
lige, idē de-
cretū in Cō-
stantinopo-
litana syno-
do nūq; for-
mā fuisse
effectum.

A tur. Nihil Alexandrinae sedi eius, quam per sanctum Marcum euangeli-
stam beati Petri discipulum meruit, pereat dignitatis. Nec Dioscoro im-
pietatis suae pertinacia corrumpente, splendor tantae ecclesiae tenebris obscu-
retur alienis. Antiochena quoq; ecclesia, in qua primum praedicante apo-
stolo Petro Christianum nomen exortū est, in paternae constitutionis or-
dine perseveret, & in gradu tertio collocata nunquam se fiat inferior. Aliud
enim sunt sedes, aliud praesidentes, & magnus cuiq; honor est integritas
sua. Quae cum in quibuslibet locis propria ornamenta non perdat, quan-
to magis in Constantinopolitanae urbis magnificentia potest esse glorio-
sa, si per obseruantiam tuam & defensionem, paternos canones & exem-
plum probitatis multi habeant sacerdotes, &c. Frater autem & coepisco-
pus noster Lucianus, & filius noster Basilius diaconus, quātum in ipsis fu-
it, studiose his quae eis iniunxeras affuere: sed actioni eorum iustitia nega-
B uit effectum, &c. Haec Leo ad Anatholium. Ex quibus facile intelligis, is-
psa rei attestante veritatis euidētia, vnam esse huius sedis auctoritatē, quae
(vt illius Gelasij ad Dardaniae episcopos verbis dicam) vnamquāq; sy-
nodum confirmat, & continua moderatione custodit, pro suo videlicet
principatu, quem beatus Petrus, domini voce perceptum, tota Christi eccle-
sia consentiente ac recognoscente, & retinuit semper, & retinet. Sed ex
sequentibus illud ipsum adhuc erit euidētius.

Vna apo-
stolicę sedis
auctoritate
vnāquāq;
synodū cō-
firmari &
custodiri.

Martiano itaque imperatori idem Leo hac de re respondens, & cur
illi definitioni resisteret, nec imperialibus precibus suum praebet assen-
sum satisfaciens. Cum declarasset probari sibi quae de extincta haeresi &
declarata fidei veritate acta essent a concilio: His autem, inquit, propter
quae facta est congregatio sacerdotum bene & optabili sine composi-
tis, miror & doleo quod pacem vniuersalis ecclesiae diuinitus reforma-
C tam ambitionis rursus spiritus inquietat. Pleraque deinde subiungens
aduersus Anatholium: Multum, inquit, Anatholius episcopus proprio
detrahit merito, si illicito crescere optat augmento. Habeat, sicut optamus,
Constantinopolitana ciuitas gloriam suam, & protegente dei dextera,
diuturno clementiae vestrae fruatur imperio: alia tamen ratio est rerum
secularium, alia diuinarum, nec praeter illam petram, quam dominus
in fundamento posuit, stabilis erit vlla constructio. Propria perdit, qui
indebita concupiscit. Satis illi sit, quod vestrae pietatis auxilio & mei fa-
uoris assensu episcopatum tantae urbis obtinuit. Non dedignetur regi-
am ciuitatem, quam apostolicam facere non potest sedem: nec villo speret
modo, quod per aliorum possit offensiones augeri. Priuilegia enim eccle-
siarum, sanctorum patrum canonibus instituta, & venerabilis Nice-
nae fidei fixa decretis, nulla possunt improbitate conuelli, nulla nouitate
mutari. In quo opere, auxiliante Christo, fideliter exequēdo, necesse est me
perseuerantem exhibere famulatum, quoniam dispensatio mihi credita
est, & ad meum tenderet reatum, si paternarum regulae sanctionum, quae
in Nicena synodo ad totius ecclesiae regimen spiritu dei instruentem sunt

Leo Marti-
ano impera-
tori, cur defi-
nitioni con-
cilij resiste-
ret nec ipsi-
us desiderio
obsequeret.

Vide, vnde
episcopus
Constantino-
politano e-
piscopatum
suum obti-
nuerit.

Cui dispēsa-
tio credita
domus eccle-
siasticae.

unt condite, me (quod absit) nō cohibente violentur, &c. Vnde quia conuenit fidei vestrae & gloriae, vt sicut haereticis deo per vos agente destructa est: ita etiam omnis ambitus retundatur, agite vt praedictus episcopus pareat patribus, consulat paci, &c. abstineat ab ecclesiasticarum iniuria regularum, & illicitos declinet excessus, ne se ab vniuersali ecclesia, dū inimica paci tētat, abscondat, &c. Frater autē & coepiscopus meus Lucianus cum filio meo Basilio diacono, qui clementiae vestrae ad me scripta portarunt, omni deuotioni partem susceptae legationis adimpleuerunt. Quia nō est aestimandus negotio defuisse, quem potius causa deseruit.

Audis hic illum magnū Leonem, audis ecclesiasticæ domui praepositum, cui credita fuit vniuersalis ecclesiae dispensatio. Ad cuius rē debat reatū, si eo non cohibente, paternarum regulæ sanctionū quae in Nicena synodo constitutae sunt, vel per ipsa vniuersalia concilia subsequētia violētur. At cohibere qui potuisset, si non super ipsa cōcilia vniuersalia coactiuam autoritatem ac potestatem obtinuisset?

Eūdem rursus audi, eadem de re quid scribat Pulcherrimae Augustae: Confirmato, inquit, in euāgelij vnitatem vniuerso mundo, & in eodem spiritu sensu directis cordibus omnium sacerdotum, optimum fuerat supra illa, propter quae sancta est synodus congregata, & quae secundum pietatis vestrae studium, laudabili sunt sine conclusa, nihil quod tanto bono contrarium esset inferri, ne per occasionem episcopalis synodi id in commune appeti, quod nō licuit concupisci, &c. Superbū enim nimis est, & immoderatum, vltra fines proprios tendere, atque antiquitate calcata, alienum ius velle praeripere, atque vt vnus crescat dignitas, tot metropolitanorum impugnare primatus, quietisque prouincijs, & olim sanctae synodi Nicenae moderatione dispositis, bellum nouae perturbationis inferre, atque vt venerabilium patrum decreta soluantur, quorumdam episcoporum proferre consensum, cui tot annorum series negauit effectum. Nam sexagesimus fere annus huius iactantiae esse iactatur, quae se praedictus episcopus aestimat adiuuari, frustra cupiens id sibi prodesse, quod etiam si quisquam ausus est velle, nullus tamē potuit obtinere. Consensiones vero episcoporum, sanctorum canonum apud Niceam conditorum regulis repugnantibus, concurrente vna nobiscum vestrae fidei pietate in irritum mittimus, & per autoritatem B. Petri apostoli generali prorsus definitione cassamus. Haec ille Leo.

Audis itaq; quantopere dependeat omnis conciliorum actio ab autoritate sedis apostolicae. Vides, vt repetitum illud a duabus illis primae autoritatis synodis vniuersalibus, nempe Constantinopolitana prima, & Chalcedonen. de Constantinopolitanae ecclesiae privilegio decretum, irritum fuerit & vacuum, resistente eidem huius sedis autoritate. Intelligis ex hoc synodales actiones definitionesq; oēs, vt verissime iactabat ille Gelasius, & esse, & fuisse semper in vnus huius sedis potestate: vt quicquid eadem confirmauit in synodo, hoc robur firmitatis obtinuerit, quicquid refuta-

A uit, habere nō potuerit firmitatem. Constitutum fuerat (vt audisti) in prima Constanti. synodo de illo privilegio Constantinopolitanae ecclesiae: sed, inquit beatissimus Leo, ad apostolicae sedis non fuit transmissum iudicium, nec ab eadem accepit robur & firmitatem. Nunquid autē obscurus est, fuitq; catholicae ecclesiae de illo decreto iudicium? nunquid eadem in illo gradu ac ordine ecclesiasticae hierarchiae recognouit Constantinopolitanos episcopos? Si fecit, quid opus igitur fuerat noua concessione & decreto Chalcedonen. synodi? quid tantopere, tam sollicitè apud B. Leonē agere, vt eius confirmaretur autoritate & consensu? Praedicti vero, vt etiā audisti, concilij vestigijs inhærens Chalcedonen. quoq; synodus idem renouauit & constituit: sed tamen ad apostolicae sedis hoc ipsum remisit autoritatem & arbitrium. Cui iam audisti, quanta libertate restiterit Romanus pontifex, quamuis pro eo instantissime intercedente maiestate imperatoria: quae ad suam hoc dignitatem pertinere arbitrabatur, si imperialis resistentiae sedes etiam in rebus extolleretur ecclesiasticis. Sed nunquid ad illam Romani pontificis tam liberam inflexibilemque constantiam, illorum omnium votis obstitentem, quicquid indignata est imperialis maiestas, tanquā indigne passa repulsam: & non magis B. Petri illam autoritatem religiosissime agnoscens & venerata in sancto pontifice, seipsam potius accusauit, q̄ alienae ambitioni assensum praebuerat? Nunquid talis, tantaque synodus apostolicae sedis autoritati quicquam reluctata est? Sed haec ex sequentibus cognosces clarius. Nunquid etiam ille ipse Anatholius, totius huius tragœdiae succentor, instigator & autor, aduersus apostolicae sedis autoritatem, secundae sedis, honorem tanquam ex synodali autoritate & decreto sibi afferuit: & non potius propria tandem confessione suam culpam agnouit, & veniā illiciti ambitus deprecatus est? At hoc ita factum, testatur B. Leonis ad illum quaedam epistola, in qua scribit in haec verba: Illam autē culpam quam de augenda potestate, aliena (vt asseris) adhortatione contraxeras, efficacius atque syncerius tua charitas diluisset, si quod tentari sine tua voluntate non potuit, non ad sola clericorum consilia transulisses. Quia sicut in mala suasionem delinquitur: ita & in mala consensione peccatur. Sed gratum mihi frater charissime est, quod dilectio tua fatetur sibi displicere, quod tunc placere non debuit. Sufficit in gratiae communis regressum professio dilectionis tuae, & attestatio principis Christianissimi, ne cui detur tarda correctio, cui tā venerabilis assertor accessit. Abijciatur penitus inconcessi iuris qui diffensionem fecerat, appetitus. Sufficiant limites, quos sanctorum patrum prouidentissima decreta posuerunt, &c.

Sed nunc audi, q̄ non solum talis tantaque synodus, cum a B. Leone de approbatione synodali actorum non referretur responsio, sed & totus vnus orbis de apostolicae sedis censura iudicioq; erga gesta illius synodi suspensus fuerit. Cum itaq; post relata ad Leonis iudicium & autoritatem acta Chalcedonen. synodi nullae referrentur ab eodem literae, quibus sibi placere probariq; ea significaret, idq; studio & opera Anatholij, qui

Actioes de
finitionesq;
synodales
oēs semper
fuisse in po-
testate vni-
us sedis apo-
stolicae.

Vide, vt ac-
cepta fuerit
& ab impe-
ratore & a
cōcilio Ro.
pontificis i-
p̄s aduer-
santis infle-
xibilis con-
stantia.

Poenitentia
Anatholij
de illicito
ambitu.

Qua talis sy-
nodus atq;
vna vniuer-
sus orbis su-
spensus fu-
erit de cen-
sura aposto-
licae sedis
erga acta
synodalia.

Nihil tractā
dū in syno-
do supra ea
ob quae cō-
gregata est.

Irritū sem-
per fuisse de-
cretū Con-
stantinopo-
litanae syno-
di de privi-
legio Con-
stantinopoli-
tanae eccle-
siae.
Vides q̄ au-
toritate &
q̄s irritat cō-
sensum epi-
scopoz cō-
uenientium
in vniuersa
li concilio.

Enī secūdo
litteris & nū
cijijs suppli
cāe cōfirma
ri acta sua
autoritate
Romani
pontificis.

Vel hinc in
telligetoti
us orbis co
seculo con
sensum de
autoritate
Romani
pontificis.
Augusti ad
Leonem.

Probant li
berā pōtēti
cis constan
tiā resistē
tē concilio
in priuile
gio Constā
tin. ecclesijs.

Rescriptū
Leonis ad
Augustos.

missas ea de re ad se literas suppresserat, nec ad conciliū retulerat, quod in illis de illicito ambitu grauius argueretur, in suspenso manens synodus, re petitis denuo & literis & nuncijs per imperatorem pontifici supplicant, suæ cēsuræ autoritatē illis adijcere dignaretur: vt que ante nec ab ecclesijs, nec a fideli populo, quamuis in illo remotissimo Oriēte constituto agnoscerentur, nec reciperentur pro legitimis, q̄ per literas S. sanctitatis publice lectas in ecclesijs appareret ab eadem illa cōfirmari. Id quod tam p̄ssimo rū imperatorum secundo scriptæ ad illum literæ, eiusdem q̄, tam ad illos, q̄ ad synodum ipsam rescriptæ euidenter comprobant. Literarum imperialium hoc est exemplum:

Victores, Martianus & Valētinianus Augusti, &c. Sanctissimo patri, & venerabili Leoni archiepiscopo apostolicæ ecclesiæ, &c. Miramur maxime, q̄ post synodum Chalcedonē. & literas venerabilium episcoporum, quæ ad tuam deo amicitiam missæ sunt, per quas omnia in ipsa facta vobis nunciauerūt, nequaquam a tua sanctitate tales literæ missæ sunt, quæ videlicet in sanctissimis ecclesijs ad omnium noticiam peruenirent. Quod quorundam animabus, que Euticetis adhuc prauam opinionem sectantur, ambiguitatem immisit, vtrum scilicet tua beatitudo ea, que in synodo S. edita sunt, confirmauerit. Quapropter vestra reuerentia suas literas mittere dignetur, per quas omnibus ecclesijs & populis notum sit, vniuersa quæ in S. synodo gesta sunt, a tua beatitudine esse confirmata. Illud equidem, vt decebat episcopum apostolicæ sedis, sapienter dixit, quod ecclesiasticos canones conseruans, nihil ab antiqua consuetudine in ordinatione olim edita, & immobilē vsq; hōdie perseverante, quicquam patiebatur diminui. In quo & nos tuæ sanctitatis sententiam probamus. Et post aliquanta: Nouerit autem, inquit, tua deo amicitia, catholicam & vere orthodoxam fidem, Chalcedonē. synodum omnibus episcopis consentientibus fuisse secutā. Propter quod & tua venerabilitas, proprias & speciales literas velocissime mittat, per quas confirmare vos ipsam, q̄ in Chalcedona celebrata est, synodum, manifestissime ostendatis, vt illi qui eam desiderant ignominiosam, non possint aliquam habere suspicionem de iudicio tuæ sanctitatis, &c.

Audis quid scribat illa Martiani & Valentiniani imperatorum (vt Nicolai pontificis verbis dicam) p̄ia dualitas: vt nihil indignati, nihil cōquesti, nihil ex postulati fuerint, de repulsa petiti a se tantopere priuilegij secūdæ sedis pro Constantinopolitana ecclesia: quin cōtra potius probauerint liberam pontificis autoritatem & constantiā, tanquam suo rite perfuncti officio. Audis insuper his tantis testibus quis fuerit communis sensus orthodoxæ ecclesiæ, ad cuius autoritatem recognouerit Christianus per orbem populus, robur & autoritatem impartiri actis synodalibus.

Sed nunc audi, quid tam illis, q̄ illi sanctæ synodo Leo responderit, Augustis quidem rescribens post præmissa alia pleraque: Vt autem, inquit, malum quod in ducibus suis est oppressum, etiā in quibuscunq; reliquijs delea-

A deleatur, facilius hoc clementia vestra arbitratur implendum, si per vniuersas ecclesias definitiones sanctæ synodi Chalcedonē. apostolicæ sedi placuisse doceantur. De quo ratio nō fuit ambigendi, cum præter cætera, per fratrem meum Lucianum episcopum, talia ad gloriam vestram & Constantinopolitanum antistitem scripta direxerim, quæ euidenter ostenderent, me ea, quæ de fide catholica in prædicta synodo definita fuerant, approbare. Sed quia in eisdem literis, ea quæ per occasionem synodi male sunt attentata reprehenderam, maluit prædictus antistes meam gratulationem tacere, q̄ suum ambitum publicare. Mihi autem multum fiducia deo per vos operante collatum est, quod probasse vos obseruantiam de custodia paternorum canonum pietatis vestræ assatibus indicatis. Et merito geminatur gaudium meum, cum & vobis religiosissime placere cognosco, vt fides Nicena suam teneat firmitatem, & priuilegia ecclesiarum illibata permaneant, &c. Quia vero modis omnibus obediendum est pietati vestræ religiosissimæque voluntati, constitutionibus synodalibus, quæ mihi de confirmatione fidei, catholicæ & hæreticorum damnatione placuerunt, libens adieci sententiam meam. Quæ si vt in noticiam omnium sacerdotum ecclesiarumque perueniat, vestræ clementiæ præceptio ordinare dignabitur, ad futuram credo & spero gratiam dei, &c. vt amputatis omnibus dissentendi occasionibus, apostolicæ vbiq; doctrinæ & pax regnet & veritas. Et hæc quidem Augustis, synodo autem in hæc verba respondit:

Leo sanctæ synodo apud Chalcedonam habitæ: Omnem quidem fraternitatem vestram nosse non ambigo, definitionem sanctæ synodi, quæ ob confirmationem fidei celebrata est, toto corde me fuisse complexum, & cætera. Hoc autem non solum ab ipso beatissimæ consensio nis affectu, sed etiam ex epistolis meis, quas post reditum meorum, ad Constantinopolitanæ vr̄bis antistitem dedi, potuissetis agnoscere, si vobis responsonem sedis apostolicæ manifestare voluisset. Ne ergo per malignos interpretes dubitabile videatur, vtrum quæ in synodo Chalcedonensi per vestram vnitatem de fide statuta sunt, approbem, hæc ad omnes fratres & coepiscopos nostros, & cætera, scripta direxi, quæ gloriosissimus & clementissimus princeps in noticiam vestram mittere pro catholicæ fidei amore dignabitur. Et vt fraterna vniuersitas, & omnium fidelium corda cognoscant, me non solum per fratres, qui vicem meam executi sunt, sed etiam per approbationem gestorum synodalium propriam vobiscum inisse sententiam. In sola videlicet fidei causa (quod sæpe dicendum est) propter quam generale concilium, & ex præcepto Christianissimorum principum, & ex consensu apostolicæ sedis placuit congregari, & cætera. Vnde si quis vnquam ausus fuerit, vel Nestorianam perfidiam tueri, vel Euticetis ac Dioscori impium dogma defendere, a catholicorum communionem rescetur, nec habeat eius corporis communionem, cuius abnegat veritatem. De custodiendis

Constitutio
nes illius
synodi, qua
tenus ad fidei
dei confir
mationem
pertinebat,
confirmat.

Rescriptū
eiusdem ad
synodum.

Vide, quid
specialiter
probet a
sum in cō
cilio, & qd
improbet.

quoque sanctorum patrum statutis, quae in synodo Nicena inuolabilibus sunt fixa decretis, obseruantiam vestrae fraternitatis admoneo, ut iura ecclesiarum, sicut ab illis CCCXVIII. patribus diuinitus inspiratis sunt ordinata, permaneant. Nihil alienum improbus ambitus concupiscat, nec per alterius imminutionem suum quaerat aliquis augmentum. Quantumlibet enim extortis assensionibus se instruat vanitatis elatio, & appetitus suos conciliorum aestimet nomine roborandos, infirmum & irritum erit, quicquid a praedictorum patrum canonibus discrepauerit. Quorum regulis apostolica sedes quae reuerenter utatur, scriptorum meorum, quibus Constantinopolitani antistitis conatus repuli, poterit sanctitas vestra lectione cognoscere, &c. Haec ille synodo.

Nota tanti concilij patientiam in expectanda confirmatione auctoritatis apostolicae.

In quibus etiam consideratione dignum est, quanto tempore tot patrum synodus, post absolutam eandem, quae sollicita, quae patienter, apostolicae sedis censuram de actis synodalibus, & eorundem confirmationem expectauerit. Siquidem (ut ex praecedenti capite constat) continuo post peractam synodum miserunt Lucianum episcopum, & Basilium diaconum legatos sedis apostolicae, qui interfuerant, atque adeo praefuerant concilio, vna cum actis synodalibus, eorundem praestolantes reditum a Chalcedona Romam, & inde rursus Chalcedonam. Quo cum reuersi essent cum literis ad Augustos & Anatholium, quibus satisfecisse se existimabat expectationi concilij, reliquam scilicet actionem eius, & quae de fide catholica definita fuerant, se probare significans, sed decretum illud de privilegio secundae sedis pro Constantinopolitana ecclesia, apostolica auctoritate irritans, Anatholij opera factum est ut supprimerentur eadem, nec recitarentur concilio, eo quod in illis grauissime argueretur sui illius ambitus, quo synodum sibi inclinauerat. Incerti patres de censura ac sententia sedis apostolicae, sine qua, ut re imperfecta, non est visum dissoluere synodum, remittunt adhuc ad Romanam pontificem, etiam Augustorum instantia efflagitantes confirmationem actuum synodalium a sede apostolica, ab eadem totum orbem suspensum significantes. Nec morae tantae pertaesum est, sed suorum reditum patienter expectarunt. Quod indicat nouissima haec Leonis epistola, quae & ipsa inscribitur sanctae synodo, vnde constat necdum solutam fuisse synodum. Synodus enim conuentus est & congregatio. Quae utique & caetera commemorata superius, ipsa rei euidentia, & totius orthodoxae ecclesiae (cuius membra praecipua tanto concilio interfuisse nihil certe dubitandum est) communi sensu, confessione, recognitioneque euidentissime demonstrant, concilioque vniuersalium, actionumque synodalium omnium robur & auctoritas, quae prorsus dependeat ab auctoritate sedis apostolicae. Id quod quum per reliqua concilia percurrenti, non minus euidenter appareat (cuius rei euidentissima argumenta sequenti adhuc perstringemus capite) interim hic libere audacterque pronuntiare licebit. Ex Theologicis principijs, hoc est, euangelicae scripturae auctoritate, apostolicisque & Niceni concilij canonibus, ecclesiae orthodoxae communi

A muni sensu & recognitione, non solum vniuersalium conciliorum conuocationem, ad Petri successorumque eius ecclesiasticae hierarchiae praesidentium auctoritatem proprie pertinere: sed & omnem eorum auctoritatem, omnem robur, omnemque firmitatem actionum synodalium omnium, prorsus & omnino ab huius sedis auctoritate dependere, ita ut quod illa firmavit in synodo, hoc robur obtinuerit, quod refutauit, habere non poterit firmitatem.

Ipsam rei euidentiam & catholicam ecclesiae recognitionem de his, quae praedicta sunt, in alijs quoque subsequentijs quatuor vniuersalibus concilijs demonstrare. Praecipue autem, ut vna huius sedis auctoritas concilijs omnibus se regulam magistrumque, & orthodoxae fidei, & rectorum iudiciorum praebuerit, minime autem vice versa. CAP. XI.

P

roterant sufficere, quae praedicta sunt de vniuersalibus concilijs, ut quae satis demonstrant euidenter, non solum ius, sed factum. Ut enim Petro, successoribusque eius commissa cura & gubernatio est vniuersalis ecclesiae, datae illi clauis regni caelorum, data suprema illa, principalisque ligandi, soluendique auctoritas, remissi ad ipsum pro confirmatione fratres, quoties ambiguitatis quid inter illos esset exortum, quoties Satanas haereticarum persecutionis turbine concuteret & euentilaret ecclesiam, illi vni Christi oratione impetratum indefectibilis fidei privilegium: Proinde ad eius auctoritatem pertinere, omnem quaestionem fidei, & quicquid nascitur maiorum, grauiorumque causarum in ecclesia, omnino dubitari non possit, etiam si hoc tacerent apostolici, atque etiam Niceni (quos supra audisti) concilij canones, si hoc ipsum non loqueretur figura nostrae ecclesiae expressa in synagoga illa veteri. Ita si ob concordiam fratrum stabiliendam, & reparandam vnitatem ecclesiasticam, in his, quae vnius suae auctoritatis sunt, secum adhibere, aut vniuersale, aut medij generis sacerdotum conciliuna, exigat, vel negocij qualitas, vel necessitas, aut etiam vtilitas ecclesiastica, quo & grauius habeatur eius iudicium, magisque obstruatur os iniqua loquentium, quo etiam ex concordia totius orbis episcoporum deliberatione ac sententia, magis opportuna & commoda inueniantur media reparandae pacis ecclesiasticae perturbatae, & inuenta statutaque eo efficacius obseruentur, quo fuerint approbata a pluribus: nihilo tamen minus ea esse omnia potestatis Petri, & ecclesiasticae hierarchiae principum, aequae certum est. Ad quorum auctoritatem, etiam ipsam conciliorum conuocationem proprie pertinere, ipsa quoque concilia omnia, ipsa denique acta, decreta, definitaque synodalia penitus, prorsusque subiecta esse, nec aliam vllam auctoritatem habere, nisi quam habent ex coniuncta secum auctoritate ecclesiasticae hierarchiae praesidis & cathedrae apostolicae, demonstratum est. Quandoquidem a Christo, nec immediate & per se, nec apostolorum ministerio, alia vlla probari potest vniuersalibus concilijs data auctoritas.

Breuis repetitio demonstratorum superiorum.

Quemadmodum etiam in illa figura nostrae ecclesiae, synagoga veteri, omnia quidem ardua & difficilia iudicia, quaestiones & negocia, remittebantur ad iudicium sacerdotum Levitarum, qui pro tempore vicis suae ministrabant domino in loco cathedrae Moisaicae, hoc est, ad iudicium sacerdotalis ibidem

existen-

existentis concilij. Eius tamen iudicia, definitiones ac sententiae proferri d
 cenfebantur velut ab autoritate vnus praesidis illi cathedrae, & in illa va
 nam commissa, inobedientia ac rebellio secundum legem expianda mor
 tis supplicio, quae committeretur contra decretum, sententiam & iudicium
 sacerdotalis illius concilij: vt hoc superius ex verbis legis iterum iterum
 que annotauimus. Quae vt sic se habere, etiam confirmauit ipsa rei euiden
 tia, in quatuor illis primis & primae notae concilij vnuerfalibus, & in eis
 totius orthodoxae ecclesiae confessio & recognitio: ita & in sequentibus
 alijs omnibus. Quorum vt nunc breuiter percurramus actorem histori
 am, quo ipsa clarius elucescat veritas, quidnam, obsecro, fuit aliud omnis
 quinta vnuerfalis synodi actio, q̄ autoritatis apostolicae sedis super om
 nes totius orbis ecclesias recognitio? Quid aliud egit vnuerfa illa syno
 dus, q̄ quod Romanorum pontificum in diuersos haereticos damnatio
 nis sententiam, tanquam prolatam ab eis, quorum in caelis esset ratum iu
 dicium, & ad quos pertineret ab ecclesia lupos arcere rapaces, vt iustam
 sanctamq̄ probauerit, religiose amplexa, secutaq̄ fuerit: & in eosdē illos
 iam dudum ab apostolica sede anathematizatos anathema dixerit?

Vniuersa
 V. synodi
 actionē nō
 fuisse aliud,
 q̄ recogni
 tionem au
 toritatis se
 dis aposto
 licae super
 omnes toti
 us orbis ec
 clesias.

Reuerenter
 excepit &
 sequuta est
 Felices in
 Petri Antio
 cheni, epi
 scopum da
 mnationis
 sententiam.

Petrum Antiochenū de mysterio incarnationis dominicae noua quae
 dam, blasphemaeq̄ comincentē dogmata, quod videlicet trinitas aut di
 uinitas esset incarnata, et quae eam ob causam, in angelico illo hymno, quē
 in letanijs decantat ecclesia. Sanctus deus, sanctus fortis, sanctus immorta
 lis miserere nobis, post, immortalis, & ante, miserere, adiecerat, qui passus
 es pro nobis, Felix Romanus pontifex anathematis mucrone confodit,
 & omni episcopali, sacerdotaliq̄ honore exiit. Cuius sententiam, lecta
 in synodo damnationis eius, quam superius libro quarto adscripsimus,
 epistola, vt iustam orthodoxamque, & ab apostolico throno prolatam
 reuerentissime excepit illa totius orbis sacerdotum congregatio & in e
 undem Petrum anathema pronunciauit.

Ita quoque
 & B. Hor
 misdae in Se
 uerū Antio
 cheni et ce
 teros.

In Seuerum etiā Antiochenum patriarcham, Petrum Apamiarum
 episcopum, & Zoaram Syrum, monachum, beatus Hormisdas ponti
 fex Romanus damnationis iam dudum pronunciarat sententiam, in
 stantibus Syriae episcopis, presbyteris & monachis. Cuius tunc quoq̄
 sequens autoritatem beatus Epiphanius Constantinopolitanus episco
 pus, vna cum episcoporum secum congregata synodo, eosdem pro ri
 te damnatis habuit. Hos vt de medio tolleret, & omnes, quibus non
 communicaret sedes apostolica, eiusdem illius prouinciae episcopi, pres
 byteri & monachi supplicibus suis libellis suggererunt sancto concilio,
 vtque exequeretur definita contra eos a sede apostolica, instantissime re
 quisiuerunt. Cuius sententiam probans & reuerenter sequens, eosdem
 illos anathema pronunciauit, & abiecit de catholica ecclesia. Vnde in dicta
 aduersus illos damnationis sententia a venerabili Mena Constantino
 politano episcopo, & vnuerfo concilio post enarrata eorum pleraq̄ flagitia
 in haec verba subditur: Contempserunt quidem ecclesiam Romanam,
 & suc

A & successorem apostolorum, qui sententiam contra ipsos protulit, &c.
 Propterea sequentes sanctorum patrum nostrorum sententias, &c. con
 tra praedictos, Seuerum, Petrum et alios quicumq̄ communicant ipsis in
 impietate, & contra complices eorum, & nos per dominum nostrum Ie
 sum Christum verum deum nostrum, tanquam lupos quosdam graues
 irruentes in ouile Christi, abijcimus & consententiatiui sumus fratribus
 & coministris nostris, & saepius prius nominatos simili anathemate fe
 rimus, non autem ipsos solum, sed & Zoaram, & alios, qui conuenticula
 & harabaptizmata faciunt, nec nō & omnia ab ipsis conscripta, &c. Cui
 sententiae omnes in hanc & similem formā subscribere: Ego Sabinus e
 piscopus sanctae ecclesiae Canusinae, sequens definitionem sanctae recora
 tionis papae Hormisdas, anathematizans & condemnans Seuerum, et
 impia eius scripta, & Petrum quondam Apamiae, & complices eorum,
 ac sectatores, nec non Zoaram, vel communicatores eorum, atq̄ in eodem
 errore permanentes, subscripsi. Simili modo subscriperunt & reliqui.

B Anthemium quoq̄ Trapezuntinum quondā episcopum, qui mor
 tuo beato Epiphano, deserta sua ecclesia, fauore principum, quem sibi au
 cupauerat, in Constantinopolitanam ecclesiam contra canones irrepsit,
 primum Ioannes Rom. pontifex vindex ecclesiasticorum canonum, ab
 ecclesiastica communione suspendit, deinde Agapetus Anathemate per
 cussum, praecipue ob Euticianam haesim, de qua conuictus fuerat, a Cō
 stantinopolitana sede deposuit, ordinato in eius locum venerabili Mena
 orthodoxo episcopo, qui illi quinto concilio sub Vigilio Romano pon
 tifice praefuit, atq̄ omni sacerdotali dignitate & efficacia nudauit, & de
 Christiana abiecit ecclesia. Et in hūc quoq̄, vt ab apostolica sede iuste da
 mnatum anathema dixit sancta synodus.

Anthemij
 quoq̄ vt iu
 ste damna
 tum a sede
 apostolica
 anathema
 dixit.

C Haec vt verissime sic acta intelligas, audi totius cleri & monachorum,
 tam vrbs regia, q̄ Hierosolymorū & montis S. Sinai, & secunda Syriae
 aduersus praedictos Anthemium, Seuerum, Petrum & Zoarā, Iustinia
 no imperatori porrectum libellum supplicem, quem idem remisit ad dif
 cussionem praefati concilij. In quo post praemissa alia pleraque, legitur in
 haec verba: Quia catholicae ecclesiae oēs alumni, de praedicti Anthemij ini
 quitate & violenta promotione, & aliorum iniquorum virorum, & deo,
 & vobis molesti esse non cessauerunt, vos vero pijsissimi, quamuis valen
 tes ipsos extra poneretamen canonicū iudicium in ipsum Anthemium,
 & praedictos haereticos beneficiēdo audire voluistis, ab illo persuasi, qui
 dicit: Interroga patrem tuum, & annuntiabit tibi: seniores tuos, & dicent
 tibi, & Apostolo dicente: Obedite ducibus vestris, & subditi estote, ipsi
 enim vigilant pro animabus vestris, tanquam rationem redditori. Mi
 sit itaque deus huic ciuitati Agapetum, qui vere ἀγαπητός, id est, dilectus
 est a deo & hominibus, pontificem antiquae Romae, in dispositionem
 Anthemij, & praedictorum haereticorum, tanquam olim Petrum ma
 gnū Romanis in deiectionē Simonis Cretiani. Iste ergo honorabilis vir,

Libellus
 supplex cle
 ri Orientis
 imperatori
 porrectus
 aduersus
 praedictos
 haereticos.

Memorant
 quāta auto
 ritate Aga

sciens

petus Anthemiū deiecit.

sciens per libellos plurimorum, & nostros, ea quæ inique contra ecclesiasticos canones præsumpta fuere, nec semel quidē ad visum suscipere voluit Anthemium, furentem aduersus canones: sed hunc iuste eiecit de sede sacerdotali ciuitatis tuæ, & coopitulante ac coadunato catholice fidei & diuinis canonibus vestro imperio, præfecit illi ecclesie sanctissimum Menam, rectæ fidei, vitæ pudicæ, &c. Cum autem de Anthemio & alijs hæreticis porrexisset libellos, & nos & episcopi Palæstini in ciuitate regia congregati, & alij Ambasiatores aliorum pōtificum, postulauimus

Vides intellexisse vniuersos, de hæresi suspectus, cui se purgare debeat. Aduersus Nestorium quid Celestinus fecerit.

Anthemium ipsum, quæ perpetravit, facere per libellum nota sedi apostolicæ, & liberare seipsum ab omni hæretico errore, & proficisci ad ecclesiam Trapezuntinam: aut si hæc nollet, finaliter condemnaretur, & omni dignitate sacerdotali ac operatione nudaretur, sicut fecit sanctus Celestinus contra impium Nestorium, qui seipsum tali condemnationi subi-

Obtestatur imperatorem, vt exequatur apostolicæ sedis sententiam.

ijciendo partem cum hæreticis accepit, &c. Has vero petitiones nostras iustas præueniens prædictus sanctissimus vir, cum Anthemius seipsum manifestum constituisset, simul cum prædictis hæreticis condemnauit, & omni dignitate sacerdotali ac efficacia nudauit: & omni quoque orthodoxo nomine vsque ad pœnitentiam eorum, quæ deliquit, & transmisit vestræ pietati libellos nostros, vt quæ in ipsis sunt, ad finem deducantur, &c. Obtestamur itaq; vestrum imperium (licet temerariū quid faciamus) per magnum deum, saluatorem nostrum Iesum Christum, &c. non contemnere iustum iudicium prædicti sancti viri, sed ipsum exequi: & ecclesiam dei, & totum mundum, liberare a peste Anthemij, & hæreticorum prædictorum, &c. Implendo itaq; quæ ab illo iuste & canonice iudicata fuere, & per vestram generalem sanctionem ipsa confirmando, taliaq; de cætero præsumi interdicens, illius beatam animam coletis, quæ cum deo proximior sit, quod vinculo terræ & carnis huius soluta sit, & fiduciam ex proprijs bonis operibus adeptam, pro pace ac salute vestræ pietatis intercedit, &c. Hæc ille totius Orientis clerus ad Iustinianum principem, quæ & relata sunt in acta illius synodi. Qui eadem ferme hæc repetentes in altero libello, quem præcipue aduersus Anthemium porrexerunt concilio, inter alia multa eodem pertinentia, etiam hoc adijciunt: Deū suæ ecclesie donasse illud inexpugnabile fundamentum, illam firmam petram Romanæ ecclesie, sedem videlicet & cathedram Petri, in qua residens sanctus Agapetus, deiecit pestilentem Anthemium, a sacerdotali sede regie ciuitatis, sacrorum videlicet canonum, atque etiam catholice fidei vindicans iniuriam, atque in eius locum venerabilem Menam ordinauerit pontificem.

Forundem supplex libellus ad concilium. Deum donasse sue ecclesie illud inexpugnabile fundamentum, Petri cathedram.

Ex his vtique audis & intelligis, non solum quæ fuerit eo seculo iam declinante ad turbas, ad diffidia ac schismata totius orbis, de autoritate Petri, ecclesiasticæ hierarchiæ præsentium super vniuersam Christi ecclesiam recognitio ac sententia (id quod tribus superioribus libris satis superque demonstratum est) sed etiam hoc, damnatos videlicet a sede apostolica

Apostolica omnes, in quos quinta vniuersalis synodus confirmauit damnationis sententiam. Nec aliud fuisse omnem actionem eius synodi, quæ recognitionem autoritatis huius sedis, & Romanorum pontificum ab vniuersa Christi ecclesia. Siquidem vnum hoc egit illa synodus, vt decreta eiusdem sedis, & prolata ab eadem in diuersos sententias, teneret, amplecteretur & obseruaret orbis vniuersus. Id quod adhuc clarius intelliges, ex forma synodalis sententiæ aduersus Anthemium prolatae in hunc modum. Recitata est primum sententia ac definitio beati Agapeti pontificis aduersus eundem, ex epistola ipsius ad Petrum Hierosolymitanum episcopum. Qua audita dixit Menas, & vniuersa synodus: Non est mirandum, si suos etiam nunc magna apostolica sedes sequitur, sacras sanctiones sanctissimarum ecclesiarum inuiolatas conseruando, & quæ rectæ fidei sunt defendendo, ac his qui peccauerunt, clementem veniam tribuendo. Vnde & nos implentes ea, quæ a sanctissimo papa in epistola synodali data fuere, & tempus pœnitentiæ ipsi dantes, deputemus & decernamus Vesporem sanctissimum episcopum Neocæsariæ metropolitanæ, Acatium, &c. ad notificandum ei ea, quæ gesta fuere, & inuitare ipsum infra III. dies, si volet venire ad sanctam synodum, ad faciendā super annuntiationis congruā satisfactionem, &c. At non cōparente illo post sibi assignatū terminū, huiusmodi in eum Synodus protulit damnationis sententiam.

Multarum transgressionum Anthemius reus demonstratus est, venerebiles quidem patrum leges, tanquam nō positas, ad nihilum reputauit, & paulo minus suo exemplo ecclesiasticum statum conturbauit, introducendo se in patriarchalem sedem huius regie vrbs, &c. sed & Euticetis opinionem haber, &c. Et post enarrata pleraq; prauæ illius suæ opinionis argumenta, subditur: Itaq; cum magnus imperator sibi ad memoriam reuocaret sententiam principis apostolorum, qua dicit, paratos nos semper esse oportere ad reddendam omni petenti rationem de ea, quæ in nobis est spe & fide, nihil plus iuuat, sed erga eius serenitatem deceptibilibus rationibus vsus promisit omnia facere, quæcumq; summus pontifex magnæ sedis apostolicæ decerneret. Et ad sanctissimos patriarchas scripsit, se sequi per omnia apostolicā sedem. At magno deo & saluatore nostro Iesu Christo, non permittente talia vsq; in finem vitæ procedere, missus est huic regie vrbi secundum ipsum diuinitatem, Agapetus sanctæ et beatæ memoriæ papa beatissimus, qui statim sacris canonibus, manum cum deo porrexit, & ipsum de sede sibi non conueniente depulit, data venia his, qui talis rei participes, & communicatores fuerunt, & regie ac deo custodiæ ciuitati suum sacrum ornatum reddidit, &c. Quoniam vero & cum Dioscoro & Euticete hæreticare deprehensus est, sententiam in illum protulit in scriptis, plenam clementia, & decenti sanctitate, deferens ei tempus pœnitentiæ, decernensq; donec a tali opinione mutatus, satisfecisset his, quæ a sanctis patribus doctrinaliter & canonice definita sunt, ipsum non habere nomen, neq; sacerdotis, neq; catholici, &c. Nos igitur

Forma synodalis processus & sententiæ aduersus Anthemium. Vides cuius recognoscit cōseruare toto orbe vniuersi sacrorum canonum & discipline ecclesiasticæ.

Tenor sententiæ. Causæ damnationis, præuaricatio sacrorum canonum.

Et hinc perpende, quæ cognita fuerit toto orbe Romano pontificis autoritas.

Vide vt in omnibus se quantur apostolicæ fidei sententiæ am.

sequentes ea, quæ a beatissimo papa bene examinata sunt, iudicamus, vt ipse tanquam membrum inutile & putridum, abijciatur a corpore sanctorum dei ecclesiarum, & extra episcopatum Trapezuntinum esse, & alienum ab omni sacra dignitate & efficacia, & iuxta ipsius sanctissimi papæ sententiam, a catholica appellatione. Hactenus sententia synodalis in Anthemium. In qua nunquid audis aliud, q̄ confessionem, recognitionemque autoritatis Romani pontificis super vniuersam Christi ecclesiam: q̄ quod sancta synodus damnationis, depositionisque sententiam prolatam ab apostolica sede in Anthemium, iustam, sanctamque probauerit, & secuta fuerit per omnia?

Vt apostolica sedis vniuersæ ecclesiæ & cunctis synodis orthodoxæ fidei regula fuerit, ex actis synodi VI. demonstrati.

Iam & sextam synodum percurramus etiam, eiusque occasionem & causam paulo repetamus altius. Nam & ex ea euidentissimum erit, vt apostolica hæc sedes, vniuersæ Christi ecclesiæ, & cunctis semper synodis, orthodoxæ fidei regula fuerit ac magistra, eius integritatem ex singulari illo, quod supra adstraximus, priuilegio sola semper conseruans ad fratrum confirmationem in fide.

Post damnatum in Chalcedonensi synodo Euticetum cum Dioscorno vnicam in Christo deitatis naturam affirmantes, et renouatam, iteratamque eandem damnationis sententiam in Anthemium Constantinopolitanum, Severum Antiochenum, Petrum Apamiarum episcopos, cum in multis hæreticorum prædicatorum sectatoribus ac discipulis remansissent hæreticæ prauitatis semina: nec tamen his, quæ a sede apostolica vna cum tantis synodis iam definita, præiudicataque fuerant, auderet aperte resistere, neque palam adstruere id, quod ab vniuersa Christi ecclesia toties damnatum extitit: non tamen defuit antiquo hosti nonnumquam commentum ad subuersionem rectorum dogmatum, & ecclesiasticam pacem rursus conturbandam. Siquidem iam dicebant orthodoxæ fidei aduersarij, non vt prius, vnicam esse naturam in Christo: sed (quod re ipsa in idem reciderat, tametsi verbotenus differret) vnicam voluntatem & operationem. Hoc primum commenti sunt Cyrus Alexandrinus patriarcha, illius sui Dioscorigi, & Sergius Constantinopolitanus, eiusque & in ecclesia, & in impietate successor Pyrrhus, sui illius Euticetis successores & discipuli. Et post eos Paulus quoque Constantinopolitanus episcopus, qui etiam imperatorem Constantium in eandem seduxit perfidiam: deinde Petrus & Gregorius, tam in ecclesia, q̄ in hæresi, illi Paulo successores fuere. Sed & Macharius Antiochenus patriarcha illis factus est perfidiæ socius & particeps.

In hos exurgens sedes apostolica, magistra & vindex orthodoxæ fidei, gladium suæ illius principalis potestatis, quam in beatissimo Petro accepit a domino, magna distinxit libertate, & illos quamuis principallium trium & patriarchalium sedium antistites, & ab orthodoxa fide, & a catholica ecclesiæ gremio pronunciauit alienos. Primum quidem Cyrum, Sergium & Pyrrhum, Honorius ille, cuius nomē falsarij Græculi in

Cyrus Alexandrinus, Sergius &

Romanæ, quo laborant, ecclesiæ interneciale & execrabile odium, infarce

runt in-

A runt inter damnatos (si deo placeat) autores & assertores eiusdem huius monothelicæ hæresis a sexta synodo, a quo primo omnium, damnatam constat eandem, cum suis illis autoribus annis plurimis ante celebratam eam synodum. Sed vt se vbiq̄ prodit insigne et impudens mendacium: ita se ipsum, quisquis fuit, perfidus nugator coarguit. In argumentum hæreticæ eius sententiæ, etiam epistolas eiusdem, actis synodalibus, vt circunferuntur, infulciens: quis non synceras, sed suo illo more ab ipso tractatas: tales tamen, ex quibus clarissime pateat orthodoxissima eius fides, & plane digna præfule sedis apostolicæ, vt libri IIII, cap. VIII, clarius cõmonstrauimus. Quin cõstat potius fide historiarum omnium ab hoc primo damnatam hanc impietatem cum suis illis primis assertoribus, Cyro Alexandrino, Sergio et Pyrrho Constantinopolitanis episcopis. Quorum nouissimum æque omnes testantur historiæ, post suam damnationem ab Honorio, exilio relegatum fuisse ab Heraclio imperatore, qui ea in re

B apostolicæ sententiæ exequutor factus est. Nam cum ab eodem & ipse in eandem perfidiam seductus fuisset, haud irreligiosus primum nec malus imperator, & ob id incidisset in diuersas calamitates & miseras corripientem se dei manum sentiens, hæretici erroris vlticem & vindicem, reuersus ad cor, & a beatissimo Honorio orthodoxæ fidei regulam doctrinamque suscipiens, Pyrrhum ab apostolica sede iam damnatum, velut tanti in se mali autorem relegauit in Aphricam. Vnde non multo post, mortuo Heraclio, sublatoque inter initia imperij sui veneno, Constantino Heraclij filio, idque ex eiusdem illius Pyrrhi machinatione & consilijs. Martine vero noueræ, & Heraclionis fratris insidijs, cum tanti sceleris participatione coniunctos sibi, propitiosque fecisset principes, & quoquo pacto restitui in suam sedem percuperet, Romam venit ad Theodorum pontificem, errati sui (vt præ se ferebat) veniam petens, acceptaque ab eodem fidei regula, & simulata illa sua pœnitentia reconciliatus apostolicæ sedi, ab eodem pontifice restitui suæ ecclesiæ obtinuit. Sed secretorum conscius & vindex deus, non diu inultum permisit tam execrandum facinus, sed prius vitam finivit, q̄ tanto scelere quaesita, recuperataque ecclesia diu gaudere potuerit. Senatu enim, populoque Constantinopolitano in Martinam, Heraclionemque insurgentibus, & illam lingua, hunc naso mutilatos, relegantibus, etiam Pyrrhus a populo in eodem furore de fuga retractus, occisus est, & in locum eius Paulus successus episcopus. Sed & huic primum a prefato Theodoro Romano pontifice ecclesiasticæ cõmunioni interdictum est, eo quod orthodoxæ fidei normam, quam illi præscripserat, recusabat suscipere, adiuuante pertinaciam eius imperatore Constantio, & ipso seducto in eandem hæresim. Deinde Theodori successor Martinus, cum nec eius correptionibus acquieuisset, congregata secum Romæ, CL. episcoporum synodo, prædecessorum suorum in Cyrum Alexandrinum, Sergium & Pyrrhum Constantinopolitanos episcopos damnationis sententiam confirmans ac renouans, anathematis vinculo illigatum, omni

Pyrrhus Constant. dånari ab Honorio. Graculosa impudens de Honorio mendacium.

Heraclius imperator pœnitens erroris, quo a Pyrrho imbutus est, apostolicæ in eundem sententiæ exequutor factus est.

Pyrrhus simulata pœnitentia, a Theodoro suæ ecclesiæ restitui obtinuit.

Paulus Pyrrhi successor excommunicatus a Theodoro. Idem dånatus a Martino.

Constanti-
us impera-
tor hereti-
cus Marti-
num perse-
quitur.

Vindex ira
dei aduer-
sus Constā-
tium.
In totius or-
bis titubati-
one, q̄ erat
necessariū,
tā etiā eui-
denter enti-
tute aposto-
licae sedis
priuilegiū.

Constanti-
nus filius
Constantij,
inflat apud
Ro. pontifi-
cem pro v-
niuersali cō-
cilio.

Agathonis
autoritate
celebrata
VI. syno-
dus.

quoq̄ ecclesiastica dignitate priuauit, & a Christiano nomine iudicauit **D**
alienum. Quā ob causam a praefato Constantio imperatore, Olympius
Hexarchus ad regendā Italiā missus, & Martinum pontificem occide-
re iussus, cū id aliter implere nō posset, constituerat inter missarum solen-
nia, in ecclesia B. Mariā maioris, sub specie sacrae cōmunionis partici-
pandae de manibus sanctissimi pontificis, per lictorem suum gladio illū con-
fodere. Qui iussa facturus diuino nutu subita cæcitate percussus est. Olym-
pius vero sacrilegi ausus sui in sanctissimū pontificem dans meritas poe-
nas, a Saracenis paulo post in Sicilia turpiter victus, infelicitus periit. Nec
tñ sic quieuit Cōstantij furor in persequendā Christi ecclesiā, donec iusto
dei iudicio, deo iam, hominibusq̄ pariter exosus, in vltionem tantorū sce-
lerū apud Syraculas confoderetur a suis, dū libidinibus vacat in balneo.

In his itaq̄ turbinum ac tempestatum fluctibus & procellis, quibus **E**
perfidissimo imperatore, & hereticis Orientalium sedium episcopis, gra-
uissime concutiebatur orthodoxa Christi ecclesia, Romani pōtifices suae
stationis, suiq̄ quem obtinebant, loci in ecclesiastica hierarchia non im-
memores, ipsius nauicula Petri gubernacula intrepide, ac magna semper
autoritatis constantia, in concusse tenuerunt, & sinceritatis orthodoxae fi-
dei se regulam omnibus exhibuerunt. Vt esset in his omnibus euidentis
cernere, exauditum pro sua reuerentia Christum orantem pro Petro, vt
non deficeret eius fides ad cæterorum confirmationem in fide, nec pra-
ualuisse aliquando vllas potestates aduersus illam cathedram Petri, aut
ecclesiam super ipsam edificatam ac fundatam. Quinimo necesse fuit, vt
semper alias, ita in hac etiam dissensione, in qua ab omnibus reliquarū o-
mnium sedium principalium episcopis diuersum sentiebat vna hæc sedes
apostolica, totū tamen orbem vni huic cedere, hanc magistrā agnoscere,
hanc orthodoxae veritatis regulā, huius vnus & fidem sequi, et sententiā.

Itaque sublato diuino nutu Constantio, quo tandem pax redderetur
ecclesiæ, cum eius filius Constantinus, illi quem nomine referebat magno
Constantino, q̄ patri moribus & fidei zelo similior, reipublicae suscepis-
set gubernacula, ad pacem vnionemq̄ ecclesiarum toto conuersus ani-
mo, vniuersalem synodum congregari magnopere studuit, per quam ec-
clesiarū hæc scandala tollerentur de medio. Qua de re ad Domium Ro-
manum pontificem scribens, rogat ipsum & hortatur, vt sua autoritate,
missis ab apostolico throno legatis adesse dignaretur concilio. Qui vna
cum congregatis in vrbe regia episcopis, de dogmate controuerso, quod
inter eos tantæ dissensionis causa extitisset, inquirerent: Num vnica (vt
Orientales illi) an vero duæ in Christo voluntates & operationes dicen-
dæ essent, vt Romanā & orthodoxa prædicabat ecclesia. Quas quidem
religiosi principis literas, mortuo iam Domino, eius successore Agatho reci-
piens, nihil cunctatus, suos legatos misit ad concilium, & ipsum, vt legiti-
me celebraretur, apostolica autoritate confirmauit. Neutiquā tamen con-
sentiens, apostolicae sedis de praefato dogmate iam toties præiudicatā sen-
tentiam

A tentiam vllō pacto venire in disquisitionem concilij, sed suis mandata de-
dit, concilio vt præscriberent rectæ fidei regulam, quā sequi omnes oport-
eret: quemadmodum testatur eiusdem ad Cōstantinum imperatorem
& Augustos, per eosdem legatos suos scripta epistola in hæc verba:

Dominiis pijsissimis & serenissimis, victoribus ac triumphatoribus, a-
matoribus dei & dñi nostri Iesu Christi Constantino maiori imperato-
ri, Heracleo & Tiberio Augustis, Agatho episcopus, seruus seruorū dei.
Post præmissa aliquanta: Dirigimus, inquit, praesentes confamilios no-
stros, Abundantium & Ioannem, reuerendissimos fratres nostros, Theo-
dorum & Georgium dilectissimos filios nostros presbyteros, cū dilectis-
simo filio nostro Ioanne diacono & Constantino subdiacono sanctę hu-
ius apostolicæ sedis, &c. Quibus portitoribus & testimonia aliquorum
sanctorum patrum, quos hæc apostolica Christi ecclesia suscipit, cum eo-
rum libris tradidimus: vt facultatem suggerendi a benignissimo vestre
charitatis imperio consequuti, ex his duntaxat satisfacere studeant, dum
imperialis mansuetudo vestra percipiat, quid hæc spiritualis mater eorū
apostolica Christi ecclesia credat & prædicet. Non per eloquentiam se-
cularem, sed per sinceritatem apostolicę fidei, in qua & ab incunabulis e-
docti, vsq̄ in finem propagatori vestri Christiani imperij, cœli domino
omnes nobiscum deprecamur seruire & obedire. Licentiā proinde eis
dedimus apud serenitatem vestram, dum iusserit, simpliciter satisfaci-
di secundum ea duntaxat, quæ eis iniuncta sunt, ita vt nihil præsumant
augere, nihil minuire vel mutare, sed traditionē huius apostolicę sedis, vt

B a p̄decessoribus meis apostolicis pōtificibus conseruata est, enarrare, &c.
Perstringens deinde apostolicæ sedis de prædicto dogmate fidem, tra-
ditionem & sententiam, subdit: Hæc, inquit, est apostolica atq̄ euangeli-
ca traditio, quam tenet spiritualis vestri felicissimi imperij mater, aposto-
lica Christi ecclesia, hæc est mera confessio pietatis, hæc est Christianæ re-
ligionis vera atq̄ immaculata professio, &c. quam cooperatores piorū la-
borum vestrorum B. Petrus tradidit, &c. cuius vera confessio a patre de
cœlis est reuelata, pro qua a domino omnium beatus pronuntiatus est,
qui & spirituales oues ecclesiæ, ab ipso redemptore omnium, terna cōmen-
datione pascendas suscepit. Cuius adnitēte præsidio, hæc apostolica eius
ecclesia, nunquam a via veritatis, in qualibet erroris parte deflecta est. Cuius
autoritatem, vtpote apostolorum omnium principis, semper omnis
catholica Christi ecclesia, & vniuersales synodi fideliter amplectentes, in
cunctis sequuntur sunt, omnesq̄ venerabiles patres apostolicam eius do-
ctrinam amplexi, &c. & sancti quidem doctores orthodoxi, venerati at-
que secuti sunt: hæretici autem falsis criminationum odijs insecti, &c.

Hæc apostolica Christi ecclesia, per omnipotentis dei gratiam a trami-
te apostolicæ traditionis nunquam errasse probabitur, nec hæreticis no-
uitatibus deprauata succubuit: sed vt ab exordio normam fidei Christiana
nae perceperit ab autoribus suis apostolorum Christi principibus, illibata

QQ iij sine

Agatho ad
Constanti-
nū & Au-
gustos.

Vide vt et-
iam hic nō
submisit,
sed præ-
miserit apo-
stolicę sedis
sententiam
synodali iu-
dicio.

Priuilegiū
singulare se-
dis aposto-
licæ.

fine tenus manet, secundum ipsius domini saluatoris diuinam pollicitati onem, quam suorum discipulorum principi in sacris euangelij fecit: Pe tre, inquit, ecce Satanus expetuit ut cribraret vos, sicut qui cribrat triti cum. Ego autē rogauit pro te, ut non deficiat fides tua: & tu aliquādo con uersus confirma fratres tuos. Consideret itaq; uestra clementia, quoniam dñs & saluator omnium, qui fidelis est, et fidem Petri non defecturā pro misit, confirmare eum fratres admonuit, &c. Hæc ille Agatho.

Collectio
ex præmis
sis.

In quibus audis, ut apostolicæ sedis sententiam, quam aduersus totius pene Orientis, & trium principalium sediū asserebat episcopos, vniuer salis tamen concilij non submiserit iudicio. Quin potius eandem illi regu lam sanæ & catholicæ fidei præscripserit, quam sequi deberet: mandans suis legatis, ne quid addere præsumerent, ne quid minuere, aut immuta re ab ea sententiā ac definitione fidei, quam ab apostolica sede secum attu lerant. Vides ut illa se præbuerit semper vniuersæ Christi ecclesie & con cilij omnibus orthodoxæ veritatis regulam & magistrā. Ob id singu lari priuilegio præseruata a Christo, ne a via veritatis in quolibet errore vnquam laberetur. Vides q̄ non ipsa cōcilia regulatiua (ut illi loquun tur) auctoritatem obtinuerint super auctoritatem cathedræ Petri & apo stolicæ: sed contra e diametro, cuius auctoritatem semper omnis catholi ca Christi ecclesia, & vniuersales synodi fideliter amplectentes, in cunctis secutæ sunt, & oēs orthodoxi patres eius doctrinā venerati & amplexi.

Cauilli re
motio.

Nec est quod hic mihi dicas, Agathonis illius, utpote Romani ponti ficis velut in causa propria haud idoneum esse testimonium. Nam ipsa rei euidentia eorum, quæ dicit, veritatem comprobatur. Nunquid em̄ non idem factum a beatissimo Leone in Ephesino illo secundo concilio de mon strauimus? Quod quia eiusdem sententiā ac præscriptum trans gredi ausum est, a catholica Christi ecclesia execrari meruit vna cum su perbissimo illo Dioscuro, eius præuaricationis autore. Nunquid factum aliud ab eodem Leone in illo omnium celeberrimo Chalcedonen si concilio? quod audisti q̄ reuerenter eius auctoritatem recognouerit, & in cun ctis secutum fuerit. Et hoc ipsum, de quo agimus, sextum cōcilium Aga thonis legem fidei omnibus præscribens, nunquid contempsit auctori tatem? nunquid vni illi Oriens vniuersus victas manus non dedit? nun quid in eius nō concesserunt definitionē & sententiā? Cū perfecta esset ea, quā diximus, B. Agathonis epist. in cōcilio, & ab imperatore Christia nissimo rogarēt vniuersi, num suggestionibus eius cōsentirent toto a nimo, primus Georgius Cōstantinopolitanus antistes, abiecta contraria (quā ante defenderat) monotheliticæ hæresi, professus est toto se animo illi consentire, amplectiq; sententiā sedis apostolicæ. Post quē & cæteri episcopi oēs surgentes, in hæc & similia verba, pro se quisq; respōderunt:

Nota cōci
lij iudicium
de Agatho
nis episto
la.

Suggestiones directas a patre nostro Agathone, sanctissimo archiepi scopo principalis sedis antiquæ Romæ, ad coronatū a deo māfuetissimū nostrum dñm imperatorem, tanq̄ a spiritu S. dictatas per os sancti, ac B. prin-

A principis apostolorū Petri, prædico & digito ter beatissimi pape Agatho nis scriptas suscipio & amplector, & ita credo, ita sentio, duas naturas in vno sanctæ trinitatis D. N. Iesu Christo vero deo nostro, & duas natura les voluntates, similiter & duas naturales operationes in vna persona, in vna subsistentia, inseparabiliter atq; indiuisæ. Et anathematizo omnes, qui dicunt vnicā voluntatē, & vnicam operationem post incarnationem D. N. Iesu Christi, &c. Macharium autē Antiochenum patriarchā, dictē Aga thonis sententiæ pertinaciter reluctātem, ut nouum Dioscorū, vna cum Stephano eius discipulo hæreticos pronunciarunt, & ab omni episcopa li, sacerdotaliq; honore ac ministerio alienos, anathemati subiecerunt. Ab eis vero quos ab errore monothelico ad poenitentiam receperunt, libel los poenitentia, professionisq; orthodoxæ fidei exegerunt eiusmodi, qui bus ij omnes professi sunt, epistolę sanctissimi ac beatissimi pape Agatho nis se simpliciter consentire in omnibus, & permanere in cunctis capitulis, quæ in ea continentur.

Damnatus
Macharius
Antioche
nus, qd A
gathonis
sententiæ nō
acq̄sere.

B lam & in prophoneticō sermōne eiusdem concilij ad Cōstantinum imperatorem, inter cætera ita dictum legitur ab vniuersa synodo: Proinde, inquit, inspiratione spiritus sancti conspirantes, & ad inuicē omnes cōsonantes, & Agathonis sanctissimi patris nostri, & summi papæ dogmaticis literis ad vestram fortitudinem missis consentientes, nec nō sanctæ quæ sub eo est synodi CXXXV. patrum concordantes, vnum de san cta trinitate D. N. Iesum Christū incarnatū prædicamus in duabus per fectis naturis, &c. Et post aliquanta: Summus autem nobiscum concerta bat apostolorū princeps. Illius enim imitatorē, & sedis successorem ha buimus fautorem, & diuina sacramenta mysterij illustrantem. Per literas tibi confessionem a deo inscriptam Romana antiqua ciuitas obtulit, & catholici dogmatis diē a vespertinis partibus extulit, charta & atramentum videbatur, & per Agathonem Petrus loquebatur.

Ex propho
netico ser
mōne cōci
lij ad Con
stantinū im
peratorem.

Petri succes
sor quis re
cognoscit.

C Rursus in epistola dicti imperatoris Cōstantini ad Occidentis episco pos, qui sub Agathone cōuenerant, gratulatoria de peracta feliciter syno do, quā misit vna cum actis synodalibus. Interfuitis, inquit, & vos cū vni uersali principe pastore, simul cum ipso diuinitus loquentes, tam spiritu, q̄ litera. Suscepimus enim non solum a beatitudine eius, verum etiam a fan ctitudine vestra directas nobis literas, quæ prolatae lectæ sunt, & veritatis verum stylum declarauerunt, orthodoxamq; fidem depinxerunt, &c. & tam synodicis, q̄ paternis doctrinis consentiunt. Neq; enim negleximus, sed diligenter eas comparauimus. Idcirco & omnes consonanter mēte & lingua concredimus, & similiter confessi sumus, & tanquam ipsius diuini Petri vocem, Agathonis relationem supermirati sumus. Non enim dis crepauit nisi vnus. Nemo nanq; ex omnibus perijt, nisi filius interitus, pa ter contumaciæ, &c. Hactenus ille.

Ex Cōsta
ntini epistola
ad Occiden
tis episco
pos qui sub
Agathone
cōuenerant.
Vniuersalis
princeps pa
storum quis
agnoscitur.

Audis itaq; in his omnibus, non solū, quod supra satis, superq; demon stratum est, Romanum pōtificem ab vniuerso semper orbe recognitum

Epilogus
ex actis di
ctorum cō
ciliorum.

Cathedram
Petri vni-
uersae semp
ecclesiae su-
isse rectae fi-
dei magi-
stram &
vindicem.

vniuersalem pastorum principem, & totius dominici ouilis rectorē, sed etiā id de quo nunc precipue agimus, nempe ipsam Petri cathedrā fuisse semper vniuersae Christi ecclesiae & concilijs omnibus, rectae fidei regulam, magistrā & vindicem, & ob id diuino cōseruata privilegio nulli vnquam subiacuisse prauitati haereticæ, sed apostolicam traditionem, orthodoxæq; fidei sinceritatem, vt eam accepit ab initio, a suis illis auctori- bus, apostolorum Christi principibus, illibatam cōseruasse, & cōserua- turam perpetuo. Id quod semper agnoscens orthodoxa Christi ecclesia quotiescunq; fidei causa, etiā in celeberrimis ex totius orbis episcopis con- gregatis concilijs euentilata extitit, aut simpliciter sequuti sunt omnes hu- ius sedis sibi præsriptam regulam, aut iam prædicatam sententiā, quem admodum in Constantinopolitana prima & secunda, & Ephesina pri- ma, atq; in hac sexta synodo, Constantinopolitana tertia, factum demon- strauimus, in quibus conuenientes ex vniuerso orbe venerabiles patres & episcopi amplexi & simpliciter secuti sunt præiudicatam a sede apo- stolica sententiā, aut id quod in concilijs definitum est, ad huius adhuc se- dis iudicium auctoritatemq; tanquam ad superiorem quandam, & infal- libilem recte fidei amissim, remissum est, vt etiam in illo omnium primo & sanctissimo Niceno concilio factum ostendimus: aut fecerunt vtrun- que, quemadmodum audisti de Chalcedonēsi concilio. In quo iam præ- scriptam ipsis regulam præiudicatamq; beatissimi Leonis aduersus Euti- cetem & Dioscorum sententiā secuti, nihilominus definitionem synoda- lem, actaq; omnia ad eiusdem auctoritatem remiserunt, robur eius impar- tiri ab illo adhuc expectantes.

De septima
synodo.

Ordo postulat, vt & VII. synodi hic breuiter perstringamus historiā, quo & in ea luce clarius pateat ipsa rei euentia de auctoritate apostolicæ sedis in concilijs vniuersalibus, quam in prioribus demonstrauimus.

Eius occa-
sio altius re-
peritur.

Cum nunq; sibi constans Græca illa leuitas & mobilitas, semper noui aliquid quæreret, & expugnatis iam fere hæresibus circa indiuiduæ trini- tatis, & incarnationis verbi mysteria, nihil circa eadē non iam damnatum comminisci posset, bellum inferre cepit venerandis Christi & diuorum imaginibus, quibus eatenus vsa fuerat vniuersa Christi ecclesia, & nouo furore easdem & more catholico venerantes illas persequi.

Iconoma-
chorum furor
sub Leone
imperatore.

Ccepit fere hæc pestis circiter annum domini DCCXVIII. non lon- ge post VI. synodum, sub Leone imperatore. Qui primus sanctorum om- nes imagines deponi, abradi, conteri, comburiq; iussit.

Gregorius
III. in gñali
cōcilio Leo-
nē impera-
torē & Ico-
nomachos
anathemati
subiecit.

Aduersus quē B. Gregorius, eius nominis III. cōuocata Romæ genera- li synodo, in qua prope M. interfuisse legunt episcopi, eundē Leonē cum suæ impietatis assertoribus ecclesiastico anathemati subiecit, & pestem il- lam Iconomachorum atro carbone notauit, & ecclesiasticæ censuræ mu- crone iugulauit. Sed cum ille in impietate ac pertinacia sua peristeret, vltrix ei vindicta diuina non defuit, hinc in missis Saracenis in ditiones imperij. Inde vero vrbe regia Constantinopolitana tam graui peste vasa-

ta &

A ta & depopulata, vt in eadem supra trecentena milia hominū perisse, cer- ta fidei prodāt historiæ. Et cum nec ita respisceret, eadem etiā & illum ipsum perisse Leonem, Cuius filius Constantinus, paterna imbutus per- fidia, cum eandem non imitari tantum, sed & vincere pergeret, etiā ne- cromanticis & magicis artibus ritu pagano seruiens, sacrilego furore etiā orthodoxos exilijs, & proscriptionibus aggressus est persequi. In quem exurgens Stephanus Romanus pōtifex eius nominis II. prolata a Gre- gorio III. in Leonem patrem confirmat anathematis & damnationis sen- tentiam. Ex quorum cineribus (ne qua nūc pestis deesset persecutioni ec- clesiae) Lutherani impietatis sectatores & discipuli, rediuiua iam dudum per Germaniam suscitauerunt incendia. Et cū hæc flamma vniuersum pe- ne Orientem inuolueret, tandem Constantinus alter, illius perfidi nepos, cum Irene matre affecutus imperij gubernacula, cum sub euidenti, quam sentiebant & cernebant, vltione diuina cœpissent aperire oculos, ad apo- stolicam cathedram orthodoxæ fidei magistrā respicere cœperunt: sup- plices literas mittentes ad Hadrianum pontificem, vt concilio vniuersali, quod secundo celebrari cupiebant in Nicea, sua auctoritate adesse digna- retur: quo in eodem elucesceret orthodoxa & catholica veritas: & elimi- naretur atq; aboleretur contraria impietas, quæ iam annis multis infesta- rat Orientis ecclesias. Cuius si ad Augustos responsuam perlegas episto- lam, quam celebrando concilio assensum præbens, misit cum Petro mo- nacho cardinali presbytero, & altero Petro abbate S. Sabinæ de vrbe, apostolicæ sedis legatis, qui vice sua præessent concilio, etiam hinc in- telliges id quod toties demonstratum est: Omnem videlicet conciliorum auctoritatem ab huius sedis auctoritate prorsus dependere. Præsumptum fuerat (vt ex eadem constat epistola) post sextam synodum aliud quod- dam concilium in illis Orientalibus ecclesijs absque auctoritate sedis apo- stolicæ. De quo cum Augustis expostulans, & ostendens insuper nul- lam esse causam dubitandi circa venerationem sacrarum imaginum post iteratam definitionem sedis apostolicæ, primum sub Gregorio III. & se- cū cōgregata synodo, deinde sub Stephano II. nec vt de eadē rursus disce- ptaret in concilio, illius celebrationi se consensuræ contestās: Si vero, inquit, impossibile est ob hæreticorū vesaniam, & propter incredulitatē ipsorū, ip- sas sacras & venerandas imagines absq; synodi actione in pristinū erige- re & confirmare statum, & nostros sacerdotes, pro eiusmodi pia operati- one vestra cupit serenissima imperialis potētia accersire, sicut in vestris ser- tur imperialibus literis. In primis pseudo illud concilium, quod sine apo- stolicæ sedis auctoritate, irrationabiliter, nequiterque contra sanctorum ve- nerabilium patrum traditionem actum est, anathematizetur præsentia- bus missis nostris, & cætera: Deinde orthodoxa fides corroboretur iux- ta traditionem sedis apostolicæ, & hæresis sacras imagines impugna- tum etiā anathematizetur, &c. Cuius præscripto S. synodus per omni- a obtemperans, nihilo minus vt iuxta præcedentium legitimorum con- cilio

Diuina vl-
tio in Leo-
nem.

Constantini
Leonis filij
aduersus or-
thodoxos
persecutio.
Iterata a Ste-
phano II. in
eodē dā-
nationis sen-
tentia.

Lutheri
schola hanc
reduxit in-
saniam.

Constantinus
illius nepos
cū Irene ma-
tre ad cor-
reuerſi, ab
Hadriano
pōtifex ce-
pit, vt cele-
bretur vni-
uersale con-
cilium.

Nō cōsentis
celebratiōi
cōcilij, vt in
eo rursus dī
ſceptetur de
venerandis
imaginibus
sed tm quo
dānatus iā
a sede apo-
stolica velut
ceruus error
facilius tol-
latur e me-
dio.

Anathema-
tizandū o-
mne cōcilij
peractū sine
auctoritate
sedis apo-
stolicæ.

cilio

ciliorum exemplum, ad specialem autoritatis eius confirmationem remittentur vniuersa acta synodalia, autor fuit Tharadius Constantinopolitanus antistes.

Cōclusioe
historia se-
ptimi syno-
di.

Itaque etiam ex huius concilij historia eque elucescit euidenter, quam haecenus adstruimus, orthodoxa veritas: Vniuersam autoritatem conciliorum vniuersalium dependere ab autoritate sedis apostolicæ. Eandemque vniuersæ semper ecclesiæ & concilij omnibus, exhibuisse se orthodoxæ fidei magistræ & vindicem.

De octaua
synodo.

Superest adhuc vnum illorum conciliorum vniuersalium, per quæ vniuersa discurrere institutum est, & per singula explicare ipsam rei euidentiam, & catholicæ ecclesiæ recognitionem, de veritate quam hic demonstrandum suscepimus. Octo namque vniuersales synodos ex priscis illis & agnoscit & sequitur vniuersa Christi ecclesia, ex quibus iam septem percurrimus. Nicenas duas, primam & septimam, Constantinopolitanas tres, secundam, quintam & sextam, Ephesinam præterea, & Chalcedonensem. In quibus omnibus, vt tractata est fidei quæstio, ita & vixisse in omnibus vniuersæ sedis apostolicæ autoritatem, eandemque sequomnibus orthodoxæ fidei magistræ exhibuisse & vindicem, clarissime demonstratum est.

Explicatur
causa octa-
uæ synodi.

Restat octaua, Constantinopolitana quarta. Quæ non vt priores, ob vllam quæstionem fidei, sed ob iudicium inter Phorium & Ignatium de Constantinopolitana sede dissidentes, sub Nicolao primo celebrata est. Siquidem non solum quæstiones fidei, sed episcoporum quoque iudicia, ad huius sedis autoritatem singulariter pertinere, & sine ea peragi non posse, etiam supra demonstratum est. Cuius & occasionem & historiam vt intelligas.

In iustæ dam-
nationis Ignati-
ij Constanti-
nopolitani
episcopi, &
iniquæ pro-
motionis
Photij ve-
rissima ex-
plicatur hi-
storia.

Præfederat Ignatius Constantinopolitanæ ecclesiæ, annos circiter duodecim, vir sanctus & integer, vindex ecclesiasticorum canonum. Cum quidam eius liberam autoritatem non ferentes ex suffraganeis ipsius & subditis, sed odij & inuidiæ facibus contra eum accensi, alij vero superbig fastu elati, Michaelis quoque imperatoris animati consensu & autoritate, qui seuerioribus eius correptionibus sæpe irritatus, & Bardæ patricij instigationibus insuper accensus, illi aduersus fuerat, consurgentes in sanctum episcopum, congregata numerosa episcoporum synodo, cui mediū imperator interfuit, eundem damnatum eiecerunt ab ecclesia cui præsidebat iure & legitime. Et in locum eius Phorium quendam e foro & seculari militia, eque palatinis ædibus educatum, & subito tonsoratum, aduersus ecclesiasticos canones eidem præfecerunt ecclesiæ. Vnde cum graui nascerentur & scandala & schismata, non solum in vrbe Constantinopolitana, sed etiam in vicinis circumquaque ciuitatibus, alijs Photij promotioni fauentibus, alijs contra, vt aduersus canones, superstitite, nec legitime accusato aut damnato Ignatio factam merito detestantibus, Michael imperator oratores suos misit ad sedem apostolicam, & Ni-

Michael, im-
perator pe-

A & Nicolaum pontificem eius præsidem, apud eundem accusans Ignatium, velut autorem narorum malorum, scādalorum ac schismatum, simul & rediuitis Iconomachorum contentionibus vexari Constantinopolitanam ecclesiam significans, vtque a laterē suo legatos illuc mitteret, qui exorta e medio scandala tollerent, instanter postulauit. Qua in re pro officij sui debito haud grauate illi obsequutus sanctus pontifex, missis a laterē suo Rodoaldo & Zacharia episcopis, hoc in mandatis dedit, vt Ignatij causas (qui ante de ecclesia sua videbatur pulsus, quē in legitimo accusatus & condemnatus iudicio) tantummodo inuestigarent diligenter, & plena veracique relatione referrent ad apostolicæ sedis iudicium. Interim vero ne communicarent cum Photio, nisi velut cum laico, singulariter præcepit. At illi Constantinopolim venientes, imperiali largitione corrupti, quæ sibi mandata fuerant, in contrarium verterunt omnia. Nam & cum Photio inuafore ecclesiæ inter sancta communicarunt mysteria, & Græcorum consentientes factioni perniciosissimæ, prolatam in Ignatium velut ex apostolicæ sedis autoritate cōfirmarunt damnationis sententiam, expoliatumque sacerdotibus infulis, ab omni regimine expulerunt ecclesiæ. Quibus peractis, missus ab imperatore Leo a secretis ad Nicolaum pontificem, duo illi volumina obtulit: alterum gestorū depositionis Ignatij, alterum actorū in causa sacrarum imaginum. Reddidit præterea imperiales literas, quibus idem instantissime requirebat, vt in depositionem Ignatij & confirmationem Photij consentiret & subscriberet. Ille vero conuocata vniuersa Romana ecclesia coram eadem præsentē imperiali legato publice contestatus est, quæ legati sui egissent, minime acta ex sua sententia: imo in illos ipsos vt præuaricationis reos protulit damnationis sententiā, addens, nunquā se consensisse, nunquā etiam consensurum in deiectionem Ignatij, vel promotionem Photij: quin potius eandem, vt sacris canonibus contrariam, irritauit ac repudiavit. Quod ipsū etiam literis suis Michaeli imperatori per eundem Leonem significauit. Vnde ille in apertam impietatem, rebellionem, defectionemque a sede apostolica erumpens, rescripsit plenas iniuriarum, minarū, blasphemiarumque literas. Quibus idem pontifex liberrima rescripsit constantia. Horum ita actorum præter fidem historicam testis est in primis eiusdem Nicolai epistola, scripta vniuersis per Asiam & Libyā orthodoxæ fidei cultoribus: qui, inquit, catholicā pietatem, sanamque doctrinā cum B. Petri cathedra sectantur & asserunt: qua vniuersa hæc acta ita ex ordine complectitur: ne cui forte imponeretur sub nomine & prætextu autoritatis sedis apostolicæ: cuius legati confirmassent in Ignatium damnationis sententiā & promotionem Photij. Testis quoque eiusdem Nicolai ad Michaelē epistola, qua suæ illi iniuriosæ & comminatoriæ libera autoritate responderet. In qua ab his quæ ille aduersus sacerdotalem, pontificiamque autoritatem irreuerentius effutiuerat, incipiens, eius dignitatem diuinarum scripturarum autoritate & communi Christi fidelium con-

tit apost. se-
dis auctorita-
te tolli exor-
ta scandala
in Constā-
tinopolita-
na ecclesia.

Præuaricat
apost. sedis
legati, Igna-
tium damna-
tū eiecit &
Photij pro-
motionem
confirmant.

Instat Mi-
chael, vt Ni-
colaus lega-
torū suorum
confirmet
iudicium.
Nicolaus,
prolata in le-
gatos suos
velut præ-
uaricatoris
damnationis
sententiā,
Photij pro-
motionem
irritat.
Imperatoris
hinc indi-
gnatio, &
pontificis
libera con-
stantia.

Ex Nicolai
ad Michaelē
imperatoris
epistola.

sen-

sensu confirmans, non ad vitam, sed officium sacerdotum respiciendum **D**
 docuit, eisq; cathedræ apostolicæ præsentibus obsequendum simplici
 ter. Id quod ex figura veteris tabernaculi clare confirmat: Nihil illam de-
 bere quibusuis autoritatem suam agnoscentibus: quin potius vni illi de-
 bere omnes orthodoxam fidem conseruatam in catholica ecclesia, quam
 ab vna illa sepe numero sustentatam, assertamq; certum est. Cuius, inquit,
 priuilegia Christi ore in beato Petro firmata, atq; ab ipsis apostolis dispo-
 sita in ecclesia obseruata antiquitus, celebrata quoque a sanctis vniuersali-
 bus concilijs, ab vniuersa denique ecclesia iugiter venerata ac recognita,
 nullatenus possunt minui, nullatenus infringi aut commutari. Quod e-
 nim fundamentum deus posuit, humanus non valet amouere conatus,
 sed firmum, validumque consistit. Impingi proinde posse ab his, qui
 dei ordinationi conantur resistere, sed nõ transferri, velut radicata & plan-
 tata diuinitus. Quæ, inquit, ante imperium vestrum fuerunt, & perma-
 nent, deo gratia, hæc tamen illibata, permanebuntq; post vos, & quousq; no-
 men Christianum prædicatum fuerit, immutata subsistere non cessa-
 bunt. Ad iudicium autem suum de Ignatio & Photio reuerfus, tametsi a
 nemine retractari posset apostolicæ sedis sententia, ne tamen Photius ille,
 vt faciebat, queri posset, se non auditum, nec defensum, damnatum a
 sede apostolica, quamuis causa eius diligenter intellecta fuisset, ordina-
 uit & iussit, vtranque partem Romam venire ad renouandum examen.
 Quamuis enim ratum alioqui, firmumque manere deberet apostolicæ se-
 dis, vt summi in ecclesia tribunalis iudicium, nec ab illo vsquam appella-
 ri secundum canones. In hac tamen causa secundum indulgentiam, in-
 quit, hoc concedimus: non licentiam id faciendi tribuimus pro cuiusque
 libito. Cum enim, vbi est maior autoritas, inferiorum iudicium illo re-
 ferri iubent canones, patet vtique, apostolicæ sedis (cuius autoritate ma-
 ior nulla est) a nemine retractari posse iudiciũ, nec de illo iudicari a quo-
 quam, ab illa neminem appellare, ad quam ex orbe vniuerso vltima pro-
 uocatio conceditur, secundum ecclesiasticas regulas. Hæc ipsa, etiam san-
 ctorum patrum sententijs comprobari, Bonifacij præsertim & Gelasij,
 Præscribens deinde nominatim, quos velit ex vtraque parte mitti, velut
 ad causæ merita intelligenda idoneos. Confidimus autem, inquit, in do-
 mino, qui fecit de tenebris lucem splendescere, & qui dat homini sciẽtiam,
 quoniam si partes, quas diximus, ad illius limina peruenerint, qui mentie-
 res Ananiam cum Saphira gladio spiritus sancti interemit, si qua sunt in-
 certa & abdita, reuelabuntur & manifesta fient. Quia nos hoc semper in
 votis habemus, & in hianter desideramus, vt æqualitatem vtriusq; parti-
 bus seruantes, nihil, nisi quod sacri canones, nisi quod æquitas dictauerit,
 adiuuante domino statuamus, &c.

Et hæc quidem, atque eiusmodi multa Nicolaus ille, prolississima equi-
 dem epistola, sed quæ sola, si diligenter legatur, clarissime comprobat is-
 psam rei euidentiam, & consensum recognitionemq; catholicæ ecclesiæ
 de au-

A de autoritate, quam hic adstruimus, sedis apostolicæ in vniuersa eccle-
 sia, atque in concilijs omnibus. Quibus & regulam & magistram, vin-
 dicemque orthodoxæ fidei, rectorumque iudiciorum se semper præ-
 buit. Quæ equidem nihilo minus apud te ponderis aut momenti ha-
 bebant, quod scripta sit a Romano pontifice, imo tanto magis, quanto
 nunquam inuentum est ociosum aut inefficax (quod supra demonstra-
 uimus) cathedræ Petri, & in eadem præsentium illud singulare priui-
 legium. Quanquam & sine eo, ipsa per se res de qua agitur, ipsa scripto-
 rum & antiquitas, & autoritas, ipse scribendi modus, ipsi deniq; ad quos
 scripta sunt, ipse demum exitus negociorum & causarum, ob quas scri-
 pta sunt, eorundem indubiam veritatem clarissime comprobant. Nam
 scriptis is non ita nuper, nec nostro seculo, sed ante annos paulo minus
 septingentos, Gelasius autem, quem idem citat, ante annos mille, Boni-
 facius vero ante annos vndecies centenos. Scripserunt autem (vt pri-
 uilegium cathedræ taceam) non obscuro, non priuati homines, sed præ-
 sidentes hierarchiæ vniuersæ Christianæ ecclesiæ, non in angulis aut la-
 tibulis, sed e specula illa apostolicæ cathedræ, in quam totius semper or-
 bis coniecti sunt oculi, non in ociosis aut delitescens chartis, sed pa-
 lam in epistolis missis vniuersis per orbem episcopis, in causis publice
 controuersis, & quæ orbem concutiebant vniuersum. In quibus vniuer-
 sæ ecclesiæ, non nisi publice nota, confessaq; vniuersæ ecclesiæ, tanta cum
 confidentia publice iactasse de huius sedis autoritate, qua sua vnus iudi-
 cio ac sententiæ orbem reddebant obnoxium, tametsi nihil sane dubitan-
 dum foret, etiamsi aliter eius non constaret veritas: præsertim quando
 ad ipsum etiam exitum singularum earum tragœdiarum, quarum oc-
 casione scripta sunt, respexeris: ex quo clarissime intelliges sua ipsius con-
 scientia & confessione victum orbem vniuersum, vnus huius sedis au-
 toritati, iudicio ac sententiæ semper dedisse manus. Nihilo minus eorum
 omnium veritatem certissimam, in superioribus euidenter demonstra-
 uimus. Nunquid enim non ipsa hoc clamat rei euidentia, quod nisi vni-
 us huius sedis fides perstitisset immobilis, vna toti ecclesiæ se præbisset
 magistram & vindicem orthodoxæ fidei, actum fuisset de eius integri-
 tate, vt in Niceno exposita erat concilio, quando ad eam subuertendam,
 ram pertinaciter, tam multis annis vniuersus laboraret Oriens vna cum
 perfidis imperatoribus, totisque viribus imperij: cum tam multa aduer-
 sus pietatem conuenirent episcoporum concilia, & nouissime eandem
 proderent & abrogarent (Orientalium fraude circumuentis Occiden-
 tis, alioqui orthodoxis episcopis) in Ariminensi vniuersali concilio: Nun-
 quid non actum de eadem, cum in Ephesino quoq; secundo & ipso vni-
 uersali concilio, cunctis ecclesiarum præsulibus, & ipsis quoque patri-
 archis prolabantibus, damnata fuit orthodoxa fides de incarnationis ver-
 bi mysterio, & in locum eius probata, receptaque Euticetis perfidia, nisi
 magnus ille Leo vnus orthodoxæ fidei vindex & assertor, apostolicæ se-

Quoties
 vnus apo-
 stolicæ se-
 dis autori-
 tate confer-
 uata sit or-
 thodoxa fi-
 des in eccle-
 sia.

Priuilegia
 cathedræ a-
 postolicæ cõ-
 stituta diui-
 nitus.

Eadẽ hæc
 dicemus ec-
 clesiasticæ
 autoritatis
 oppugnato-
 ribus.
 Ab aposto-
 licæ sedis
 prouocari
 nõ posse iu-
 dicio, non-
 nunq; tamẽ
 concedi vt
 reiteretur
 examen.

Veritatem
 elucescere
 in iudicio se-
 dis apostol.

dis autoritate Christi succurrisset ecclesiae? Nunquid denique etiam **D** tum de eadem actum non fuisset, cum Orientem pene totum, vniuersaque alias sedes principales catholicae Christi ecclesiae, monothelitica illa peruasisset, infecissetque impietas, nisi vnam Romanam, eiusque praesules conseruasset illud adeo (vt cernis) necessarium Christi oratione illi impetratum indefectibilis fidei priuilegium ad confirmandos fratres in fide? Nisi sola haec, nulli vnquam submittens se impietati haereticae, aduersus pene totius orbis episcopos, aduersus huius mundi rectores & dominos, aduersus imperatores & imperiū, in defesso semper labore tutata esset sincreritatem orthodoxae fidei? Et quis per vniuersam ecclesiam conseruasset ecclesiasticos canones? Quis succurrisset iniustissimum iudicium toties passis a conventibus & concilijs malignantium, orthodoxis & sanctissimis episcopis, in quibus ad opprimendam innocentiam, vna cum principalium sedium atque aliorum numerosissimo coetu episcoporum, in **E** num conuenerunt etiam imperatores, reges & principes, nisi necessariam illam toti ecclesiae cathedrae Petri autoritatem, inuiolabilis petrae soliditate firmasset Christus, singularique illo munisset priuilegio? Quis Athanasium, Paulum & alios orthodoxos, innocentesque episcopos calumniam passos atque iniustissime damnatos ab illa Antiochena synodo vindicasset ab iniuria iniustissimi iudicij? Beatum Ioannem, cognomēto Chrysostrōmū, Constantinopolitanum episcopum damnatum frequentissima totius pene Orientis episcoporum etiam orthodoxorum synodo, etiam hodie in **E** ter execratos haberet catholica ecclesia, nisi illorum iudicio apostolicae sedis restitisset iudicium, illoque damnato in suam communionem recepto, in eius damnatores conuertisset damnationis sententiam. Et beato etiam Ignatio, tam imperiali potentia, quam synodali, sed iniustissimo iudicio eiecto sede sua, Constantinopolitana ecclesia, si vna huius sedis aut dormitasset aut elaguida fuisset autoritas, quisnam tulisset supplicias? Breuiter in vni **F** uersa ecclesia quis esset, aut fuisset ordo, qui ecclesiasticae disciplinae vigor, quae vnitas, quae sinceritas fidei, nisi eo quo factum demonstrauius modo, per vnus ecclesiasticae hierarchiae praesidis illam, quam haecenus adstruximus autoritatem, illud singulare priuilegium suae Christus prouidisset ecclesiae? Cuius non solum veritatem indubiam, sed etiam necessitatem ex his quae haecenus dicta sunt, plane intelligis. Itaque vt hic tandem finis, cum non obtemperaret imperator Michael apostolicae sedis iudicio de Photio & Ignatio, autor fuit Nicolaus, vt Constantinopoli quarto congregaretur vniuersale episcoporum concilium, quo in tanto conuentu comprobaretur, atque omnibus palam fieret, iustum fuisse apostolicae sedis iudicium. Id quod factum est: Siquidem confirmata in Photij damnationis sententia, suae sedi Ignatius restitutus est.

Satis ergo, ni fallor, superque ex his demonstratum est, omnem prorsus actionem conciliorum omnium, ex vnus apostolicae sedis autoritate dependere, ab ea sola sua autoritatem, suum robur accipere. Eam esse suisque semper

Sola conseruasse ecclesiasticos canones. Sola succurrisset iniustis passis iudicium.

Solam conseruasse vniuersam, ordinem, disciplinam, vigorem, & fidei sinceritatem in ecclesia.

Ab VIII. vniuersali concilio comprobata apostolicae sedis sententia.

Conclusio.

A per concilijs omnibus moderatricem, & orthodoxae fidei regulam in fallibilem, non vice versa. Illa siquidem huius sedis autoritate seclusa, quantumuis alioqui frequentia & vniuersalia, non solum errare posse, sed errasse frequenter, etiam in fidei definitione & negotio. Hanc vero nunquam, sed normam orthodoxae fidei, vt eam ab initio accepit ab apostolorum principibus, illibatam conseruasse perpetuo, & conseruaturam ad finem. Errantibus concilijs hanc semper succurrisse. Illa huic nunquam, sicut nunquam aberrasse probabitur.

Cauillationes quasdam, quibus haereticorum conspiratio autoritati indicti a Paulo III. Romano pontifice concilij publice detrahit, & pontificiam autoritatem contemptibilem omnibus facere conatur, breuiter explicare.

CAP. XII.

NON potui hic lector Christiane praeterire, quae aduersus indictam his ipsis diebus synodum, in pia illa haereticorum conspiratione etiam inuit, multa ineptiens, de Christiana quadam & libera synodo, per quam mederi oporteret ecclesiae vulneribus: nec tamen intelligens quid aut de quo loquatur, adeo vt nec si libertas illis fiat effingendi, qualem synodum velint, illam ipsam possint exprimere.

Itaque vt semper tergiversatur quantumuis deprehensa impietas: ita hi cum apostolicae autoritatis censura sua impia dogmata perstricta viderent, eidem derogare, eandemque contemnere coeperunt, prouocantes ad synodale iudicium. Vnde plerisque parum firmos aut dubios in fide in suspenso retinuerunt. Quibus etiam eidem illi apostolicae sedis autoritatem, quam haecenus luce clarius demonstrauius, & indefectibilis fidei priuilegium, impijs suis persuasionibus reuocarunt in dubium. Quorum infirmitati vt occurreret Paulus Romanus pontifex eius nominis tertius, pius & diligens pastor ecclesiae, simul vt illorum omnes tergiversationes excluderet, cum iam nuper generale concilium, quamuis iniquo alio

Coqui tempore, quocumque tamen modo celebrandum indixerit, missis ad vniuersos Christiani orbis episcopos & principes, vt eodem concurrerent, quo in illo toti orbi patefceret iustam in illos prolatam apostolicae sedis sententiam, & cuique palam fieret quae esset de inductis per illos questionibus & prophanis nouitatibus orthodoxa & catholica veritas, atque hi ea in re praeter spem iam se deprehensos plane intelligerent, cum nihil minus vellent aut expectarent quam synodale iudicium: tamen ad illud secure, velut nunquam futurum prouocassent toties, sperantes nunquam induci posse pontificem vt concilium indiceret. Et vt maxime vellet, non posse ob bellorum tempestates, quibus Christianus orbis velut a fundamentis concutitur: iam dudum clare intelligentes, omnium orthodoxorum se damnatos prauidicio, coeperunt inire consilia, sed contra dominum & Christum eius, coeperunt se quamuis doctrina & fide discordes coniungere sacramentis & foederibus, coeperunt sollicitare reges & principes, coeperunt cauillari multis rationibus suspectam sibi indictionem concilij eiusmodi, coeperunt eius autoritati publice detrahere apud omnes ordines, coeperunt denique famosis libellis in vulgum sparsis ple-

nis execrabilis blasphemie, plenis impudentissimorum mendaciorum in ecclesiasticae hierarchiae praesides, vulgo contemptibilem facere. Ad quae hic dissimulantes, susceptumque ab initio urgentes argumentum, quod hoc ipsum mihi requirere visum est rationes, quas Smalcaldiano conuentu dictatas aduersus auctoritatem Romani pontificis in concilijs multis deinde exemplarium milibus sparserunt in orbem, hic contrahemus in compendium, merasque esse calumnias demonstrabimus. In primis itaque iustissimas aduersum se grauissimasque orthodoxorum accusationes prauidentes, quod nunc synodale iudicium calumniantur & subterfugiant, ad quod toties prouocauerunt, & suo more quasi in calumnias transformantes, non dubitare se dicunt, quin hoc ipsum suum responsum multis modis calumniaturi ac deprauaturi sint aduersarij. Nec enim in tantis rebus vllum plausibile argumentum reperiri posse, quo se magis praegrauent, suam causam obruant ac maius odium sui apud omnes gentes accendant atque inflamment, quam si ipsos criminantur, quod synodi iudicium atque auctoritatem defugiant. Astringent etiam, inquit, nos aliarum nationum iudicia contemnere, quae amorem religionis maximis rebus gestis declararunt, quae olim multos clarissimos doctores ecclesiae pepererunt, postremo, ubi etiam sunt maxima studia doctrinae Christianae. Addent synodorum recusationem indignam esse Christianis, cum synodi sint summa ecclesiae iudicia. Adducent nos in suspicionem, quasi nos pudeat causae nostrae, quare eam proferri in lucem nolimus. Aut ita delectemur dissidio orbis terrarum, ut temere nos a caeteris nationibus separare, aut prohibere, quo minus coeat concordia, cupiamus.

Has aduersum se obiectiones ut amoliantur, maxime, inquit, laborandum nobis existimamus, ut opinionem & voluntatem nostram de huius synodi indictione, omnibus regibus exponeremus: quae cognita speramus, non solum nos satis purgatos fore omnibus regibus, principibus & bonis viris apud omnes nationes: sed etiam ipsos suum iudicium addituros esse & petituros, ut ecclesiae recte consulatur, neque per speciem synodi paucorum tyrannide veritas opprimatur. Promittentes sese ostensuros, non solum ab haeresibus & impijs dogmatibus abhorreret, sed etiam ab arrogancia & pertinacia esse alienissimos.

Sed nunc audi, quo pacto hoc ipsum quod tam magnifice pollicentur, praestent & exequantur.

Adeo enim inquit, se non contemnere aliarum nationum iudicia, ut hoc ipsum agant ne papa cum suis sibi sumat iudicium, sed idonei & non partiales deligantur ad examinandam causam, quod nihil dubitant vbiq; terrarum tacitis votis gemetum optare ecclesiam. Non se defugere synodos, sed verum iudicium synodi permitti se petere, in quo pij & docti, non partiales, damnent pugnantia cum verbo dei. Non esse synodum veram & legitimam, in qua pontifices (qui iniusta dominatione oppresserunt ecclesiam) cognoscunt res, pronuntiant ex suis traditionibus & consuetudine con-

tra

A tra verbum dei. Christum, cum constituit summum ecclesiae iudicium, inquit: Dic ecclesiae, prohibuisse tyrannidem, & certe voluisse, ut ecclesia ex verbo dei statuatur, non ex humana aliqua auctoritate.

Proinde rogare se exterarum nationum reges & principes, ne putent ab ipsis parui pendere aliarum nationum iudicia, aut synodos contemni, neu aduersarijs suis credant, qui calumnijs (ut dicunt) eiusmodi conantur obruere puriorem doctrinam, quam profitentur. Nec posse se videre latebras quaerere, aut reformidare lucem, qui doctrinae suae confessionem, apud se publice, assidue & diligenter tradicunt, & iam dudum scriptis doctorum suorum emissam dicunt in orbem: quae queruntur non satis libere vbiq; recipi, cum multis in locis praclare meritos illos de ecclesia praedicent. Ante oppressam densissimis tenebris doctrinam Christianam, videlicet impiorum cultuum, monasticarum caeremoniarum, perplexarum quaestionum & cauillationum, per suos illos, scilicet pios, & doctos, euolui ceptam. Iam primum ex eorum scriptis, de vera poenitentia, de fide qua consequimur remissionem peccatorum, de spiritali iustitia, de usu sacramentorum, de potestate ecclesiastica, de discrimine & usu traditionum, de dignitate rerum civilium, deque alijs multis locis plurimum lucis euangelio accessisse. Has res tantas, ecclesiae necessarias, utiles ad pietatem, ad bonos mores, ad communem tranquillitatem, pollicentur libenter se edituros in illa synodi luce omnibus regibus, principibus & nationibus. Quare, & optare se aiunt talem coetum, in quo & ipsis liberum sit suas res explicare, & pijs mentibus pronuntiare iuxta verbum dei. Falsissimam autem calumniam dicunt, quod sepe iactatur ab aduersarijs, spargi ab ipsis errores olim damnatos, & reuocari veteres haereses, proinde opus non esse noua cognitione. Nam puram hanc euangelij doctrinam quam sunt amplexi, esse haud dubie consensum ipsum catholice Christi ecclesiae. Non se recipere aut approbare vllas opiniones absurdas, aut pugnantibus cum consensu sanctorum patrum. Imo renouare se in plerisque synodorum veterum & patrum dogmata, quae recentior aetas deleuerat, & pro his alia falsa & notha tradiderat.

Postremo, quod de discordia dicitur, nihil sibi esse acerbius, quam diuelli nationes Christiani nominis, se vero nunquam discessuros a vera unitate & consensu catholice ecclesiae. Sed cum papa damnet veram pietatem, & doctrinam ecclesiae necessariam, & saeuitiam propter pie doctrinae professionem in pios exercent, mandato dei se cogi ab illo dissentire; atque ab ijs qui eius impietatem approbant. Tametsi non ignorent quantum fortunatum atque adeo sui status periculo dissentiant ab alijs nationibus, velut expositi omnium tandem in se armis regum & principum. Tantum periculi haud sane se subituros, nisi veritatis professionem anteferrent rebus omnibus, dignitatibus, fortunis, denique vitae propriae. Proinde deum se testari, propter ipsum tantum, & non cupiditate aliqua hanc se causam defendere, & orare omnes reges & principes, ne alia

RR iij ter sibi

ter sibi de ipsis persuadere sinant ab aduersarijs. Huc in modum depulsis predictis obiectiõibus, & vt dicunt, calumnijs, atq; tam pulchre expurgati ab eis de, q̄ si sus in volutabro luti se proluat, velut iam preparatis sibi & æquis auditoribus suã sententiã de indictione concilij facta a Paulo III. aperire incipiunt, ita exordietes. Lõge videlicet aberrare eos q̄ ita de ipsis iudicant, quasi curiositate aliqua leues quõsdam abusus reprehendant, quos fatius dissimulare videret propter communẽ concordia. Imo errata doctrine se reprehendere, quę dissimulanda nõ sunt. Nec de leuibus erratis se disputare, sed de fide, & multis articulis ad salutẽ necessarijs, & reprehendere errores contrarios, q̄ Christi gloria obscurant, qui item continent horribile profanationem & idololatriam. Quare non se solũ, sed etiam inuinctiss. imperatorem & electores, cæterosq; principes & episcopos Germaniã censuisse, ecclesie opus esse libera & Christiana synodo, hoc est tali, in qua iuxta verbũ dei discernat vera & pia doctrina ab impia; & hæc quidẽ damnet, illa vero conseruet. Qualẽ synodum cũ expectarent fore, indictã a pontifice minus congruentẽ suis deliberatiõibus. Itaq; nõ suo tantũ, sed & comuni totius ecclesie periculo excitos, se admonere oẽs reges, monarchas & potẽtates, & orare dent operã, vt habeatur synodus pia & libera, in qua nõ committat cognitio doctrinæ Ro. põtifici, sed liberẽ sit prijs & doctis profiteri verbũ dei. Nã vt sit autoritas synodi firma, vt opẽ ferat ecclesie, prestandũ esse vt cognitio tantarum controuersiarũ rite fiat. Summũ in ecclesia iudicium nequaquã esse pontificis, sed ipsius ecclesie, hoc est, nõ tantum episcoporum, sed etiã regum, principũ & aliorum ordinũ, qui & ipsi sunt mēbra ecclesie. Itaq; etiã si in hac dissensiõẽ pontifex nõ esset pars, ipsi tamẽ concedendũ non fuisse, vt cũ sibi addictis iudicaret, ac reliqs ordinibus ius suũ eriperet, quod habere ac tueri debet in ecclesia: Multo minus in hac causa, in qua pontificẽ partem faciunt, ipsi concedendũ esse; vt sit iudex in causa propria. Illum siquidem reum se agere de doctrina impia, traditiõibus ac cultibus, quos instituit ac defendit. Deinde pontificẽ multis preiudicijs iam dudum damnasse suam causam. Extare enim bullam Leonis editam contra doctrinam, quam amplectuntur. Execrari præterea eandem doctrinam quotannis in bulla cœnę domini. Iure igitur suspectam ipsis esse hanc synodũ. Quandoquidẽ papa in eius indictione non ostendit se iudicium permissurum non partiaibus, imo suos ad eandẽ studiose cõuocat.

Tertio, etiam in ipsa bulla ipsis proponi recusationis satis iustas causas & perspicuas, in qua non promitti dicunt cognitionem aut disputationem doctrinæ, sed tantum iudici aut synodum propter nuper exortas hæreses, item ad extirpationem hæreseos. Quod etsi in spẽciem generaliter dici videatur, papam tamen haud dubie voluisse describere & notare doctrinam, quam ipsi profitentur, hoc ipsum confirmantes ex bulla reformandæ curiæ, in qua Lutherana doctrinam vocat pestiferã hæresim, dicẽs: Ad extirpationẽ pestiferæ Lutheranae hæreseos. Vnde cõcludunt indubiam papæ sententiã, vt eo indixerit concilium, vt in eodẽ deliberetur,

quo

A quomodo Lutherana doctrina extirpari possit, cum sit (vt ipse etiam vocat) hæresis. Amentiam igitur fore vt in talem indictionem consentirent, cum ita faterentur doctrinam suam esse hæresim notoriam.

Quarto, in dicta indictione concilij nullam mentionem fieri cognitionis, nihil de forma processus: sed tantum hoc agi, vt eatur in suffragium, quo pacto hæc doctrina communibus armis extirpanda sit velut hæretica. Iuste ergo se recusare hanc synodum, mere tyrannicam, & dissimilimam iudicij ecclesiastici, quod debet habere cognitionem doctrinæ ex verbo dei. Rogant proinde reges & principes, vt expendant, q̄ non simpliciter, q̄ in iudicio hæc indictio concilij proposita sit.

B Quinto, non passurum pontificem iudicari controuersias ex euangelio & apostolicis literis: sed conaturum vt iudicentur ex pontificum traditionibus, ex consuetudine, ex humanis opinionibus, ex recentium conciliorum decretis. Non admissurum, vt autoritas traditionum suarũ aut labefactetur, aut reuocetur in dubium. At hoc esse caput in ipsis controuersijs, ne traditiones pugnantes cũ verbo dei valeant. Amplecti se quoq; & totis defendere pectoribus cõsensum catholicæ Christi ecclesie, sed erroribus pontificijs & tyrannidi haud prætexendum nomen ecclesie. Neq; enim catholicam ecclesiam probare sanctorũ patrum traditiones pugnares cum euangelio, non tribuere infinitam potestatem Ro. põtifici. Non esse catholicam Christi ecclesiam, quæ puram doctrinam euangelij hostiliter persequitur. Non se noua dogmata inuexisse in ecclesiam, sed catholicæ ecclesie doctrinam renouare ac illustrare. Quin hoc factum a papa & monachis, qui nouam doctrinam & novos ritus excogitarunt contra autoritatem verbi dei. Deinde exemplo sanctorum patrum etiam suum factum excusant, quos & ipsos commemorant quasdam synodos defugisse, vt Maximum Hierosolymorum episcopum, qui ad Antiochenam synodum recusauit accedere: & Athanasium, qui ex Tyria synodo aufugit, nec ad eam, quæ Seleuciæ celebrata est, quamuis vocatus, venire voluit: sicut alios, nec Mediolanum, nec Arimium volunt comparuisse.

C Sexto, ex loco designati concilij imaginantur pericula. Quia est in ea regione, in qua papa potest plurimos sibi addictos contrahere, vt sic multitudinem suffragiorũ ipsos obruat. Alibi fore equiora & liberiora aliarum nationum iudicia. Negocia esse eiusmodi, vt ipsis principibus cognitioni doctrinæ interesse necesse sit, ipsis vero tutum nõ esse, vt derelinquantur ditiones suas opportunas aduersarijs. Nec in ipsa Mantua tuto se esse posse & sine periculo. Quare iuxta deliberationem imperij expedire, vt synodus habeatur in Germania.

His itaq; suæ recusationis causis expositis, & cur consentire non possint in nunc indictum concilium, qui prouocauerunt ad Christianam et liberam synodum, iterum rogant omnes reges & principes, vt sua autoritate in hoc intercedant negotio, & efficiãt, vt talis synodus habeatur, q̄ sanet ecclesia, hoc est, Christiana & libera, in qua libere statuatur iuxta ver-

RR iij bum

hum dei, & non consentiant papæ concilio, quem dicunt hoc moliri, vt ipsos suæ impietatis & tyrannidis assertores & ministros habeat, & per eos iniustam crudelitatem in pios exercent: pleraque alia subiungentes, quibus aliorum sibi principum beneuolentiam conciliant, atq; eisdem auertant ab autoritate sedis apostolicæ. Et hæcenus illorum perstrinximus calumnias aduersus indictam a Paulo tertio synodum.

Apologiam subiicere indicti a Paulo tertio concilij aduersus impias prædictorum calumnias.

Vod supra subinde contestati sumus, nunquam eo temeritatis & impudentiæ euasit ac prorupit hæreticorum impietas, vt ita palam apertocq; Marte impugnarent autoritatem sedis apostolicæ: quemadmodum nunc facit omnium perniciosissima hæreticorum coniuratio. Tamen si hoc semper fuerit, vt quantum orthodoxis reuerenda & sacrosancta, tantum hæreticis schismaticiscq; grauis inuidiosaq; esset eiusdem sedis autoritas, vt quam vnâ vigilare aduersus suam perfidiam atq; impijs conatibus suis obistere semper experti sunt.

Hi itaq; apostolicæ sedis, orthodoxe semper veritatis vindicis iam dudum damnati iudicio, cum prouocassent ab eodē ad synodale iudicium (quod pauci hæreticorū fecisse leguntur) sed contra sæpe (adeo toti semper orbi confessa recognitaq; fuit apostolicæ sedis prærogatiua & autoritas) facile intelligentes indicta iam (quod non sperabant) synodo, idem fore (vt fuit perpetuo) synodale iudicium, quod sedis apostolicæ, multis (vt audisti) intolerandiscq; calumnijs eadem synodum lacerant, & velut suspectam refugiunt, vana quædam nomina iactantes Christianæ & liberæ synodi cuius iudicium expetant: & tamen si permittatur eis, vel affingere pro suo arbitrio qualem velint eius formam & modum; cuius videlicet autoritate cōgreganda & moderanda, ex quorū suffragijs iudicandū, vt sacrosancta & firma sint eius iudicia, haudquaq; præscribere poterūt.

Adeo, inquit illi, non contemnimus aliarum nationum iudicia, vt hoc agamus, ne papa cum suis sibi sumat iudicium, sed idonei & nō partiales deligantur ad examinandam causam.

Intelligimus, viri boni, quid agatis, hoc enim agitis vnum, vt nullus sit ordo in Christi ecclesia, nulla hierarchia, sed perpetuus horror & sempiterna confusio. Hoc agimus, inquit, ne papa cum suis sibi sumat iudicium. Quem ergo, aut quos sibi vultis sumere iudicium? Idoneos, inquit, & non partiales. Sed hoc nobis ante omnia describāt, necesse est, qui tandem hi erunt non partiales & idonei, ad quos spectabit synodale iudicium, quorum omnibus sacrosancta erit sententia. Deinde, ad cuius autoritatem pertinebit discernere idoneos ab inidoneis, & vt hos repellere a synodo, ita illos admittere? Eiusmodi enim autoritatem aliquam statuere necesse est, cuius hoc permittatur iudicio, cum nemo præsumptuosus & temerarius non se reputabit idoneum. Eam autem si negas Romæ pontifici, quem totius ecclesiæ pastorem, & ecclesiasticæ hierarchiæ præsi-

A præsidem constitutum a Christo demonstrauimus, cuius igitur erit, alii cuius enim vt sit, necesse est. Nunquid igitur imperatoris? Et quid dicent Galli, Hispani, Britanni, Scoti, Nortvægi, Sueci, Dani, Poloni, Hungari, cæteræq; nationes Christianæ non subiectæ imperio? Nunquid alterius? Profer quemcunq; volueris, & mox teipsum redargues. Quod si synodalis hoc volueris esse iudicij. Permittes ergo ad synodum conuenire, quotquot voluerint, idoneos & inidoneos, cum ante synodale iudicium non erit horum discretio, vide ergo qualem synodum facies, quale synodale iudicium, qualem idoneorum ab inidoneis delectū. Ipsis namq; idoneis longe superiores & numero & suffragijs inidonei (vt stultorum est infinitus numerus, bonorum vero raritas) sese & sui similes pronunciant idoneos, illos vero reijcient. Postremo tantæ, tam discrepantis multitudinis nullū caput esse vis, cuius autoritati deferat. Nihil sane vnquam B rite fiet ab acephala eiusmodi informiq; multitudine. Quam vniversam vel lege superiori ordinante suum caput & rectorem agnoscere, cuius se permittat habentis & imperio, vel si ea nulla sit, talem sibi deligere necesse est, si modo in vnum cōuenire debeat. Hoc sane videmus, omnibus concilij, quæ in ecclesia celebrata sunt autoritatis legitimæ, præsedisse autoritatem sedis apostolicæ: quemadmodum in octo illis primis, primæ notæ, & autoritatis ab vniversa ecclesia recognitæ superioribus aliquot capitibus iam demonstrauimus. Idem vero in alijs vniversis, quæcunque agnoscit aut hæcenus agnouit Christi ecclesia pro legitimis, ex eorundem actis & historia clarissime inuenies.

Sed libet adhuc percontari tergiversatores istos, nunquid suo arbitrio permitti velint, vt eligant ad hanc causam examinandam non partiales & idoneos iudices? Iniquum sane hoc foret, cum de ipsis, eorumq; doctrina sit peragendum iudicium, vt tamen suo ipsorum hoc permittatur arbitrio, quos tandem eligerent velut non partiales & idoneos? Puto non audebunt ex sua illa coniuratione suæ ipsius causæ statuere iudices, Lutherum, Melancthonem, Oecolampadium, Brētium, Syuinglium, & cætera portenta eiusmodi, quæ schola nobis Lutherana protulit. Omnes vero non suæ coniurationis, vt suspectos & partiales recusabūt haud dubie. Nam eiusmodi fere genus quæstionum & controuersiarum inter illos & nos est, vt quisquis cum eis non est, aduersus illos sit. Sunt enim vniversa fere eiusmodi, de quibus etiam vulgus hominum simplicium fidem aliquam habet explicatam, vt quisquis illis non consentit, ab eisdem dissentiat: quemadmodum in decem illis quæstionibus, quibus libro primo maximam partem, quæ inter illos & nos sunt controuersiarum complexi sumus, ostendimus. In quibus eandem catholicæ toto orbe ab initio ecclesiæ fidem, & nostram, demonstrauimus per singulas, nec iota interim vnum, aut additum, aut subtractum: suam vero esse nouitiam, & vel per illos ipsos, vel per antecessores aliquot suos hæresarchas adinuentam, catholicæ fidei repugnantem & contrariam. Iam dudum totius

Hæreticorum confodera-
torum cal-
lumnias.

Pignij re-
sponso.

totius Italiae, totius Galliae, totius Hispaniae, omnium Christiani orbis academiarum insignium, totius sacerdotalis ordinis (quae nihil etiam quae ignorantium hominum figmentum blasphemant) totius monastici status (quem dicunt inuentum diaboli & statum perditionis) sunt damnati iudicio. Vnde ergo, & quos sibi non suspectos, non partiales & idoneos deligent, quibus permittendum sit vniuersalis synodi iudicium? Si aliarum nationum non contemnant iudicia, & iam dudum omnium aliarum nationum sint damnati iudicio, quale ergo adhuc expectant iudicium?

Heretici coeederati. Sed praedictum, inquit, hoc est, non iudicium: se vero petere verum iudicium synodi permitti, in quo pii & docti, non partiales damnent pugnancia cum verbo dei.

Pighius. Hic iam recidimus in eundem circulum. Aequae enim incerta omnia, aequae ignota per ignora. Qui tandem vobis hi erunt pii, docti & non partiales, hoc nobis explicare si potestis, pudebit opinor vestros proferre Lutherum, & qui eius farinae sunt. Quotquot vero ceterorum protuleritis, iidem & nobis pii erunt & docti, iidem nobis non partiales, quorum iudicio nisi vos causa vniuersa cecideritis, vel ante iudicium, age, per nos viceritis.

Heretici coeederati. Sed hi erunt, inquis, pii, docti & non partiales, quotquot damnauerint pugnancia cum verbo dei.

Pighius. Hoc est ipsum quod quaeritur viuo aliquo definitum iudicio, num quid pugnet cum verbo dei? Dicit verbum diuinum: Pater maior me est, cui visum est Arrio pugnare identitatem substantiae aut essentiae patris & filii, contra visum orthodoxis. **P**ighius quis iudex extitit, hoc ne videlicet, an illud pugnet cum verbo dei? Necesse est enim viuo hoc definitum fuisse iudicio, alioqui adhuc perduraret pugna & disceptatio. Aequae enim nescit cedere impia pertinacia, quae est inuicta veritas. Certe ut verbum dei, viua apostolorum traditione ab initio accepit ecclesia, & continua patrum in filios successione velut per manus tradidit & commendauit posteris: ita & eorundem verborum veram germanamque intelligentiam, eodem accepit modo, eodem & conseruabit, deriuabitque ad finem usque seculi. Ego Christum loquentem nunquam audiui, nisi per ecclesiae testimonium. Matthaei, Marci, Lucae aut Ioannis scripta minime agnosco, nisi quia credo testimonium illis perhiberi ecclesiae. Aequae, quod humano more in scriptis suis non supposuerunt falsa pro veris, prorsus nescio, nisi testimonio ecclesiae. Ita quoque eorundem scripturarum veram germanamque sententiam eadem nos docet ecclesia. Quam etiam docere & testificari, vnam apostolicam sedem, & ecclesiasticae hierarchiae praesidem, praerogatiua singulari accepisse a Christo indefectibilis fidei priuilegium, ad haesitantium fratrum confirmationem in fide, superius clarissime demonstrauimus. Ad quae ergo, aut quos spectet iudicare, num quid pugnet cum verbo dei, & pugnancia damnare (quod tu explicare non potuisti) luce clarius indicauimus. Ad illum nempe pertinere hoc ipsum secundum verbum dei, & catholice ecclesiae sententiam, cui tu vis interdici omne

Controuersias fidei & quaestiones viuo aliquo terminari oportere iudicio.

Ecclesiasticae hierarchiae praesidis hoc esse officium.

A omne iudicium eiusmodi, nec potes dicere, cui illud ipsum permitti velis. Vides ergo, quae pulchre tibi conueniat cum verbo dei & ecclesia? Vides, quae tibi ipsi consistas? Ridiculum sane, ac plane pudendum est appellare iudices non partiales nec suspectos, iudicatuos quid pugnet, quid vero conueniat verbo dei, nec posse explicare, quos tandem velint aut intelligant. Eadem enim tergiversatione omnem refugient synodum, omnem prorsus iudicium.

Non esse, inquit, synodum veram & legitimam, in qua pontifices (qui iniusta dominatione opprefferunt ecclesiam) cognoscant res, pronuncient ex suis traditionibus, ex consuetudine contra verbum dei. Christum ecclesiae constituisse summum iudicium, dicens: Dic ecclesiae, & voluisse ut ecclesia ex verbo dei statueret, non ex humana aliqua autoritate.

Sed audi obsecro, quae secum pugnancia hi dicant & sentiant. Non se autem discedere a consensu catholicae Christi ecclesiae, imo eundem se amplecti

B & defendere totis pectoribus. Catholica autem Christi ecclesia recipit & probat, ut veras, legitimas atque adeo primae notae ac autoritatis, octo illas primas vniuersales synodos, a Nicena facta initio. In quibus omnibus luce clarius demonstrauimus, omnia apostolicae sedis, & Romani pontificis peracta iudicio, illum aut suos praesedisse in concilijs illis omnibus. Ab illius vnius autoritate & iudicio prorsus dependisse vniuersa, & iudicia, & acta illorum conciliorum omnium. Quare si non est vera & legitima synodus, in qua pontifices cognoscunt res, nulla illarum octo omnium, imo prorsus nulla omnium, quas ecclesia pro legitimis agnoscit, erit legitima. Quod si negare audeant, proferant vnam, quam pro legitima indubitato recognouit aut recognoscit catholica Christi ecclesia, in qua non viguit apostolicae sedis autoritas. Scio nunquam inuenturos, quantumcumque se torserint. Vides ergo, quae pulchre his conueniat cum sensu catholicae ecclesiae, quae illum defendant fortiter ac totis pectoribus. Catholica Christi ecclesia nullam synodum agnoscit pro vera & legitima, quae non sit peracta autoritate sedis apostolicae, imo nullam non execratur velut impiam, quae contra aut praeter huius sedis autoritatem celebrata est. Et hi contra e diametro, nullam volunt esse veram & legitimam, quaecumque eiusdem sedis autoritate peragitur.

C Quod vero dicunt Romanos pontifices pronunciare ex suis traditionibus, & consuetudine contra verbum dei, impudens calumnia est, & mendacium contra verbum dei, quod affirmat se rogasse pro Petro ecclesiasticae hierarchiae capite, ne deficiat fides eius, ad confirmandos fratres haesitantes in fide. Quod etiam pollicetur requireribus iudicium a praeside cathedrae & sacerdotibus in eadem vna secum ministrantibus domino inuenturos apud eos veritatem iudicij. Quod insuper praecipit dubitantibus et iudicij requireribus facere secundum verbum, quod annunciauerint illi ex loco, quae elegerit dominus, cathedrae, in qua, tunc Moisaicae, nunc apostolicae. Imo custodire valde sollicitae ac diligenter, ut faciant secundum omnia, quaecumque sancta fuerint ab illis, aut quaecumque docuerint. Siue enim de lege, siue de dubio

Heretici coeederati.

Pighius.

Catholica ecclesia nullam synodum agnoscit pro legitima, nisi quae sedis apostolicae autoritate peracta sit.

Praesidis cathedrae apostolicae, &c. certa veritatis esse de finitionem et iudicium, si cur est sacrosancta autoritas.

& diffi-

& difficili aliquo negotio fuerit quaestio, iuxta legem, inquit, quam do-
cuerint, & iuxta iudicium, quod dicent tibi, facies. Non discedes a verbo,
quod annunciatierint tibi, ad dextram aut sinistram. Haec sunt ipsa legis
verba iuxta veritatem Hebraicam, cui per omnia consentiunt LXX. in-
terpretes, & Chaldaica lectio, reuerendissimi D. Francisci quondam cardina-
lis S.R.E. & archiepiscopi Toletani studio nobis ad verbum Latine
reddita. Quemadmodum superius libro III. a nobis prolixius explica-
tum est. Vides ergo contra verbum dei te mentiri impudenter & im-
pie, quisquis dicit praesidem apostolicae cathedrae vna cum concilio sacer-
dotum secum in eadem ministrantium domino, requirentibus ab eis ve-
ritatem & iudicium respondere & pronunciare ex suis traditionibus &
consuetudine contra verbum dei. Aequè est hoc ipsum impudens men-
dacium, contra catholicam Christi ecclesiam, vnanimem eius fidem, reco-
gnitionem & consensum, quem libro III. luce clarius demonstrauimus, E
& plerisque, quae hoc libro a nobis praemissa sunt, euidenter confirmauimus.
Aequè esse hoc ipsum contra recognitionem vniuersalium illo-
rum legitimae & primae autoritatis conciliorum omnium, superioribus
capitibus aliquot abunde demonstratum est.

Heretici co-
fcederati.

Sed summum, inquit, in ecclesia iudicium nequaquam esse pontificum,
sed ipsius ecclesiae, dicente Christo, dic ecclesiae, hoc est, non tantum episco-
porum, sed etiam secularium, regum, principum, atque aliorum ordinum,
qui & ipsi sunt membra ecclesiae, nec debent sinere suum sibi ius eripi, quod
habent in ecclesia. Quod sit summum in ecclesia tribunal, summum iudicium,
cuius suprema & sacrosancta iurisdictionis super omnes autoritas, nem-
pe apostolicae cathedrae & ecclesiasticae hierarchiae praesidis, lib. III. eu-
dentissimum fecimus, primum ex ipsa forma societatis ecclesiasticae, de-
inde ex vmbra et figura eiusdem in illa synagoga veteri, in qua omne dif-
ficile & ambiguu iudicium ad praesidem cathedrae & sacerdotes in eadem
secum ministrantes domino referri mandatum est, eorum absque vlla tergiversa-
tione, exceptione, aut discussione sequi definitionem & iudicium, & inobedi-
tes imperio sacerdotis praesidis, apud quem erat sacrosancta illa iurisdic-
tionis autoritas, puniri mortis supplicio. Tertio loco ex clarissimis Christi
verbis & scripturis euangelicis comprobauimus, postremo ex recogniti-
one & consensu catholicae Christi per orbem ecclesiae. Nempe apostolicae ca-
thedrae, & ecclesiasticae hierarchiae praesidis, cui ne erraret in suis sententijs
et definitionibus, in defectibilis fidei a Christo impetratum esse privilegium.

Summum in
ecclesia iu-
dicium non
esse ipsius
ecclesiae, sed
rectoris e-
ius & praesi-
dis.

Quod itaque ipsius ecclesiae, non summum pontificis, dicunt in ecclesia esse
summum iudicium, dicente Christo: Dic ecclesiae: non videntur pro-
priam vocem intelligere, aut enim per ecclesiam (quemadmodum intellexit
Christus) vnam quamlibet particularem ecclesiam intelligunt. Et sic
euidenter falsum est. Non enim vniuscuiuslibet particularis ecclesiae, est
summum in ecclesia iudicium, & suprema iurisdictionis autoritas. Cum
sit ordo inter ecclesias, et inferior secundum formam & ordinem ecclesiasti-
cae hier-

A cae hierarchiae, suorum superiorum autoritati subiecta sit & iudicio. Aut vni-
uersalem ecclesiam intelligunt. Sed ad illam nihil pertinere, quod citant, verbum
Christi, supra demonstrauius, nullam iurisdictionis autoritatem ean-
dem accepisse a Christo, non esse idoneam vlli correptioni faciendae, vlllo
exercendo iudicio, vllis actibus iudicialibus, nempe dispersam in vniuer-
sum orbem multitudinem. Quae si vniuersalia concilia loco eius posse di-
xeris, nihil promoues, cum nullam haec commissionem demonstrare pos-
sint vniuersalis ecclesiae, nec vllam sibi primo competentem a Christo au-
toritatem iurisdictionis, quam frustra haberet.

Quin & hoc demonstrauius, summam in ecclesia autoritatem, sum-
mum tribunal & iudicium, cuius definitionem & sententiam in omni-
bus ambiguis quaestionibus fidei atque arduis difficultibusque negotijs, om-
nes absque vlla ampliori quaestione aut discussione sequi oporteret, neces-
sario fulciri in defectibilis fidei, & in obliquabilis iudicij certo privilegio,
ne malum pro bono, & impietatis tenebras pro veritatis luce nobis statuas
dux caecus, miseros subditos praecipitet in foueam. Sed nullum tale pri-
uilegium proferre possunt concilia quantumuis frequentia & vniuersa-
lia, seclusa ab eis autoritate sedis apostolicae & ecclesiasticae hierarchiae pre-
sidis. Quod intelligentes semper sancti patres ab initio, quotiescunque con-
uenerunt ob exortam aliquam quaestionem fidei, semper respexerunt ad
vnam B. Petri cathedram: non ignorantes ad cuius discussionem defini-
tionemque pertineret omnis fidei quaestio, pro cuius fide, ne quando defi-
ceret, singulariter rogasset Christus, quo remississet confirmandos, subor-
ta inter nos aliqua dubitatione in fide. Itaque etiam in fidei definitionibus
errasse, etiam vniuersalia, etiam sanctorum patrum concilia cooperimus: sed
eorum errori semper succurrit inflexibilis haec orthodoxae fidei regula,
vindex & magistra, qua suae ecclesiae sapientissime prouidit Christus, syn-
ceritateque fidei semper tutatus est, & in finem tuebitur. Testimonio sunt
de vniuersalibus concilijs, in primis Ariminense, vniuersale haud dubie.
In quo tot episcoporum concordia subscriptione prodita est Nicenae fi-
dei orthodoxa incommutabilisque professio, episcoporum Orientalium frau-
de circumuenta simplicitate Occidentalium. Testimonio in super Ephe-
sinum II. & ipsum vniuersale, etiam B. Leonis autoritate congregatum. II.
In quo autore Dioscoro damnata est orthodoxa veritas de veritate dua-
rum naturarum in Christo, & pro ea recepta et probata Euticetis impietas.
Testimonio, inquam, haec sunt errare posse, etiam vniuersalia concilia, et-
iam congregata legitime, atque opus habere superiori aliqua autoritate, qua
reguletur. Quae si impia illegitimaque quis dixerit, proinde nihil mirum,
errare potuisse. Legitima vero nunquam errasse in definitione fidei, id nobis
praescribat primum oportet, quae legitima vocet concilia, quorum defini-
tionem certo & indiscusse nos sequi oporteat. Impia fuisse illegitimaque
nunc dicta concilia, negabit nemo: at vniuersalia fuisse, & congregata le-
gitime, aequè indubitatum est, conuenientibus videlicet ex vniuersa Chris-

Summum in
ecclesia tri-
bunal non
esse concilii
orum vni-
uersalium.

Sancti pa-
tres in exor-
tis omni-
bus fidei qua-
estionibus se-
per respexerunt
ad B. Petri
cathedram.
Errasse etiam
in fidei defini-
tionibus vniuersa-
lia concilia,
quae congregata legitime.
Ariminense.

Ephesinum
II.

Cauilli re-
motio.

sti ecclesia episcopis, etiam apostolicae sedis autoritate conuocatis ob cau-
sam vniuersalis ecclesie. Impia autem fuerunt atque illegitima, quia aposto-
lica sedis autoritatem & sententiam praeruaricata sunt: sicut nulla impia
demonstrabis, quibus eiusdem sedis est opitulata autoritas, vna omni-
bus concilijs recte definitionis magistra & regula. Itaque & Africani
illud ducentor & eo amplius episcoporum, qui sub gloriosissimo pontifice
& martyre Cypriano conuenerunt longe ante Nicenam synodum, quod
ex se erat, errabat in definitione fidei, & baptizatos ab haereticis aut schi-
smaticis ad vniionem catholicae ecclesiae reuertentes, rebaptizandos cen-
suerunt: quod falsum & erroneum docet orthodoxa Christi ecclesia. Sed de-
finitionem suam apostolicae sedis autoritati submiserunt, ad quam a B.
Cypriano remissa est. Quae & illorum errori succurrit, ut intelligas praerogati-
uam illam inobliquabilis fidei, non sequi personarum merita, sed
cathedrae B. Petri priuilegium. Itaque B. Augustinus aduersus Donatistas:
Puto, inquit, quod sine vlla sui contumelia Cyprianus episcopus Petro a-
postolo comparetur, quantum attinet ad martyrii coronam; caeterum ma-
gis vereri debeo, ne in Petrum contumeliosus existam. Quis enim nescit il-
lum apostolatus principatum cuiuslibet episcopatus praefereendum. Sed et si
distet cathedrae gratia, vna est tamen martyrii gloria, &c. Quod vero il-
li huius cathedrae gratiam & praerogatiua agnouerint, D. Hieronymus
aduersus Luciferianos testis est: Conatus est, inquit, B. Cyprianus contra
tos lacus fugere, nec de aliena aqua bibere, & iccirco haereticorum bap-
tisma reprobans, ad Stephanum tunc urbis Romae episcopum, qui a B.
Petro XXVI. fuit, super hoc Africana synodum direxit: sed conatus
eius frustra fuit, non probante hoc ipsum sede apostolica. Ita sane vniuer-
sa semper Christi ecclesia eiusdem cathedrae agnouit praerogatiuam ac
priuilegium, quotiescunque fidei quaestio agitata est. Quemadmodum et
in illa Carthagine synodo aduersus Pelagium & Celestium, tot tantosque
patres retulisse synodale iudicium ad autoritatem vnius sedis apo-
stolicae & Romani pontificis, testatur eorundem ad beatum Innocentium
synodalis epistola. In qua post enarrata acta synodalia subiungunt in
haec verba: Haec gesta domine, frater sancte, charitati tuae duximus inti-
manda, ut statutis nostrae mediocritatis, apostolicae sedis adhibeatur au-
toritas, pro tuenda salute multorum, & quorundam etiam peruersitate
corrigenda. Id enim agunt isti damnabilibus disputationibus suis, ut non
defendendo, sed potius in sacrilegam superbiam erigendo liberum arbi-
trium, nullum relinquunt locum gratiae dei, qua sumus Christiani, &c. Si
ergo Pelagius episcopalibus gestis, quae in Oriente confecta dicuntur, et-
iam tuae venerationi iuste visus est absolutus: error tamen ipse, & impie-
tas, quae iam multos assertores habet per diuersa loca dispersos, etiam apo-
stolicae sedis autoritate anathematizanda est. Consideret enim S. T. &
pastoralibus nobis compatiatur visceribus, qui sit pestiferum & exitiale o-
mibus Christi, quod ad istorum sacrilegas disputationes necessario sequi-
tur, ut

A tur, ut nec orare debeamus, ne intremus in tentationem, &c. Quaecumque
autem alia eis obijciuntur, non dubitamus venerationem tuam cum ge-
sta episcopalia perspexerit, quae in Oriente eadem de causa confecta dicun-
tur, id iudicaturam, vnde omnes in dei gratia gaudeamus.

*nere dānare
errorē or-
thodoxae fi-
dei contra-
rium.*

Haec illi patres ex Carthagine synodo. Ex quibus intelligis, ad cuius
autoritatem & iudicium referendam intellexerint toto orbe Christi fideles
oem quaestionem fidei: vnde & ex cuius autoritate adderetur synodilibus
statutis robur et autoritas. Sed nunc audi quid illis responderit B. Innocentius.

Innocentius Aurelio & omnibus sanctis episcopis, & caeteris, qui in
concilio Carthagine adfuerunt ecclesiae, dilectissimis fratribus in domi-
no salutem: Inquirendo de his rebus, quas omnium sollicitudine decet
a sacerdotibus, maxime vero a iusto catholico tractari concilio, antiquae
traditionis exempla seruantes, & ecclesiasticae memores disciplinae, nostrae

*Innocentij
rescriptum
ad patres
conclij.*

B religionis vigorem non minus nunc in consulendo, quam antea cum pronun-
ciaretis. Vera ratione firmatis, qui ad nostrum referenda haec probatis
iudicium, sciētes quid apostolicae sedi debeat, cum omnes hoc loco po-
siti ipsum sequi desideremus Apostolum, a quo ipse episcopatus, & tota
autoritas huius nominis emerit, &c. atque patrum instituta sacerdotali cu-
stodientes officio, non censetis esse calcanda, quod illi non humana, sed di-
uina decreuerunt sententia, ut quicquid quamuis in distinctis remotisque
provinciis ageretur, non prius ducerent finiedum, nisi ad huius sedis no-
ticiam perueniret. Vnde tota huius autoritate, iusta quae fuerit pronun-
ciatio firmaretur, indeque sumerent caeterae ecclesiae, & velut de natali suo fon-
te aquae cunctae procederent, & per diuersas totius mundi regiones, puri-
capitis incorruptae manerent, &c. Gratulor igitur charissimi fratres, quod
per fratrem & coepiscopum nostrum Iulium literas a nos destinastis, &
cum pro illis curam geritis, quibus praesidetis ecclesijs, sollicitudinem ve-
stram pro omnium vtilitate monstratis, & per cunctas totius orbis eccle-
sias omnibus vna, quod prodest decernendum esse deposcitis, &c. Hec ille
Innocentius. Cuius si autoritatem per se aestimes, si conferas verba & sen-
tentias ad ipsam rei euidentiam, ad illum totius toto orbe ecclesiae consen-
sum, quem etiam perspicis satis clare in illa totius Africae episcoporum
ad eundem epistola, nihil dubitabis, vera haec esse, quae eiusdem rescribit.
Ipsos commendans, quod memores ecclesiasticae disciplinae, exortas quaestio-
nes & dubia retulerint ad apostolicae sedis iudicium, atque eo ipso religio-
nis nostrae vigorem conseruarint, agnoscentes apostolicae sedis priuilegi-
um, a sanctis patribus non humana, sed diuina celebratum sententia: ut
quicquid toto orbe, quamuis in remotis provincijs, exurgeret quaestio-
nis & difficultatis eiusmodi, apostolicae id sedis autoritate definiretur. Inde-
que velut de natali suo fonte, ecclesiasticae doctrinae puritas, & synceritas
orthodoxae fidei in vniuersam ecclesiam procederet. Ab eadem decernere
tur, quicquid per cunctas orbis ecclesias vna prodesse debet omnibus. Quan-
quam horum omnium certissimam veritatem supra ca. VI. & VII. huius lu-

*Hic nota, quod
memoret
patrum in-
stituta, non
humana,
sed diuina
decreta sen-
tentia.*

*Africanum
sub beato
Cypriano.*

*Apostoli-
cae sedis au-
toritas om-
nibus con-
cilijs ortho-
doxae fidei
regula.
De vnicō
bap. lib. 2.*

*Principatum
apostolatus
Petri cuius-
libet episco-
patus praefere-
ndum.
Cathedrae
non eadem
gratia.*

*Carthagi-
nae syno-
dum acta sua
retulisse ad
B. Innocen-
tium.*

*Ex epistola
synodali e-
iusdem ad
eundem.*

*Ad cuius
autoritatem
recognos-
cant perti-*

culentissime demonstrauerimus. Eiusdem catholicae toto orbe ecclesiae, de his quae praedicta sunt, recognitione, sensum et consensum testati sunt etiam sancti patres, qui eandem ob causam, Pelagij, in qua, & Celestij, in Mileuitanum conciliū conuenerant. Quorum sententiam & testimoniū demonstrat synodalis eorundem ad praefatū etiā B. Innocentiū epistolam in hęc verba:

Synodalis
epistola Mⁱ
leuitani cō
cilij ad B.
Innocenti-
um.

Cui sugges-
tenda vt to-
tius pastor
recognos-
cant, q̄ vni-
uersam cō-
cernunt ec-
clesiam.

Cuius corri-
gere erro-
res in vni-
uersa eccle-
sia.

Efficaciorē
autoritatē
ecclesiasti-
cae hierar-
chiae praesi-
dis ad con-
uincendos
haereticos
omni do-
ctissimorum
disputatio-
ne.

Dño beatiss. meritoq̄ venerabili, ac in Christo venerando papae Innocentio, Syluano senex, Valentinus Alippius, & caeteri ex concilio Mileuitano in dño salutē: Quia te dñs gratiae suae praecipuo munere in sede apostolica collocauit, talemq̄ nostris temporibus praestitit, vt nobis potius ad culpam negligentiae valeat, si apud tuam venerationem, quae pro ecclesia sunt suggerenda, tacuerimus, q̄ ea tu possis vel fastidiose vel negligenter accipere. Magnis periculis infirmorum membrorum Christi pastoralē diligentiam, quae sumus, adhibere digneris. Noua quippe haeresis, & nimium periculosa tentat assurgere, inimicorum gratiae Christi, qui nobis dñicam etiā orationem impijs disputationibus suis conātur auferre, &c. Haec insinuantes apostolico pectori tuo, non habemus opus multa dicere, & tantam impietatem exaggerare, cum procul dubio te ista permoueant, vt ab eis corrigendis, ne latius serpent, multosq̄ contaminent, vel potius interimant, omnino dissimulare non possis. Huius autem perniciosissimi erroris autores esse perhibetur Pelagius et Celestius, &c. quorum vnus, i. Celestius, etiā ad presbyteriū in Asia peruenisse dicitur. De quo ante paucos annos quid gestum fuerit, S. T. de Carthagine. ecclesia melius instruitur. Pelagius vero (sicut a quibusdam fratribus nostris missae loquuntur epistole) Hierosolymis constitutus, nonnullos fallere asseritur. Veruntamen multo plures, qui eius sensus diligentius indagare potuerunt, aduersus eum pro Christi gratia & catholicae fidei veritate colligunt: sed praecipue sanctus filius tuus, frater & compresbyter noster Hieronymus. Sed arbitramur adiuuante misericordia dñi dei nostri Iesu Christi autoritati S. T. de claro scripturarum lumine depraetate, facilius eos, qui tam peruersa & perniciose sentiunt, cessuros esse, vt de correctione potius eorum gratulemur, q̄ contristemur interitum, domine beatiss. &c. Haec ad S. T. de concilio Numidiae scripta direximus, imitantes Carthagine. ecclesiam, & Carthagine. prouinciae coepiscopos nostros, quos ad sedē apostolicam, quā beatus illustras, de hac causa scripsisse cōperimus. Subscriptio: Memor nostri, in dñi gratia augearis dñe beatiss. merito venerabilis, & Christo honorande sanctissime papa. Haec illi totius Numidiae episcopi ex Mileuitano concilio, ante annos mille sesquicētenos, ad Innocentium Ro. pontificem. In quibus audis, eandem recognitionem autoritatis sedis apostolicae atq̄ eius praesidis, vt ad eam ferendum sit quicquid toto orbe in ecclesia natum fuerit questionis aut scandalī, & eius autoritate, definitione & iudicio corrigendum & sedandum. Quāti vero hoc est, q̄ omnes illos audis sperare & arbitrari, illos gratiae Christi aduersarios cessuros potius autoritati sedis apostolicae, de claro scripturarum lumine deprom-

A depromptae, & quam vniuersus agnoscebat orbis, q̄ vllis doctorum sanctorumq̄ disputationibus: Et nunq̄d illos fefellit sua ea spes aut opinio? Certe D. Augustinus libro II. aduersus eosdem illos Pelagium & Celestium hoc de illis testatur, nullis superari potuisse disputantium, nullis aduersus ipsos scribentium rationibus. De Celestio tamē idem affirmat, q̄ B. Innocentij autoritati & literis non fuerit ausus resistere, sed promiserit omnia, quae sedes ista damnaret, se etiam damnaturum. Rationes em̄ scripturasq̄ omnes, ingeniosus argutusq̄ homo eludebat facile: sed huius sedis autoritatem toto orbe recognitam, nec eludere potuit, nec contemneret, nisi statim ab omnibus haberi voluisset vt notorie haereticus.

Celestius
aduersus o-
mnium di-
sputationes
inuisus v-
ni autorita-
ti apostoli-
cae sedis ces-
sit.

His si insuper & Innocentij responsionem adiungas, videbis sane compositum funiculum plusq̄ triplicem, & quem prorsus non possis abrumperere. Respondit autem in hęc verba: Innocentius Syluano seni, Valentinus, & caeteris, qui in Mileuitana synodo interfuerunt, dilectissimi. fratribus in dño S. Inter caeteras ecclesiae Romanae curas, & apostolicae sedis occupationes, quibus diuersorū consulta fidei disceptatione tractamus, frater & coepiscopus noster Iulius, dilectionis vestrae literas, quas ex Mileuitano nostra autoritate celebrato concilio, cura fidei propensiore misistis, mihi inopinanter ingressit. Carthagenensis etiam concilij querelae scripta subiungens, &c. Commendata deinde eorum pro Christi ecclesia sollicitudine, q̄ dubijs & difficilibus in rebus quānam tenenda esset sententia, apostolicae cathedrae autoritate consulere, antiquae scilicet regulae formam secuti, quam toto, inquit, orbe semper mecum nostris esse seruatum, quod ipsum etiā actione firmastis, nimis scientes, q̄ per omnes prouincias de apostolico fonte petentibus responsa semper emanent. Praesertim autem quoties fidei ratio ventilatur, arbitrator omnes fratres & coepiscopos nostros, non nisi ad Petrum, id est, sui nominis & honoris autorem referre debere (velut nunc retulit dilectio vestra) quod per totum mundū possit ecclesijs omnibus in commune prodesse. Fiant enim necesse est cauti-

Innocentij
epistola ad
patres Me-
leuitani cō-
cilij.

Antiquae re-
gulae forma.

Oem fidei
questionē
ex toto or-
be referen-
dam ad Pe-
tri cathedram.

C debere (velut nunc retulit dilectio vestra) quod per totum mundū possit ecclesijs omnibus in commune prodesse. Fiant enim necesse est cauti-
ores, cum inuētores malorum ad duplicis relationem synodi, sententiae nostrae statutis se viderint ab ecclesiastica communione seiunctos. Geminus igitur bono charitas vestra fruetur. Nam et canonum potiemini gratia seruatoꝝ, & beneficio vestro totus orbis tutabitur, &c. Haec ad illos ille Innocentius. Ex quibus omnibus in vnum coniunctis, cū his, quae eodem pertinentia, & eodem hoc libro, & superioribus adscripsimus, lucidius est videre, q̄dam catholica toto orbe ecclesia recognouerit ab initio summū tribunal in ecclesia, ad cuius autoritatem & iudicium pertinere omne difficile & ambiguum iudicium, omnes grauiiores causas ecclesiasticas, praesertim autem omnem quaestionem fidei. Non equidem ad vniuersalem ecclesiam, ad quā referri nihil potest eiusmodi, nec est idonea, quae aut consuli de his possit, aut ad consulta respondere. Non etiam ad vniuersalia concilia, quorum raro admodum patet copia, nec patuit ab initio, vt primis illis trecentis annis prorsus ignota ecclesiae, cum consulens

Concluditur
ex praemis-
sis catholi-
cae ab initio
ecclesiae re-
cognitio de
summo tri-
bunali in ec-
clesia.

di supremam sacrosanctamque aliquam in ecclesia auctoritatem, circa emergentia quotidie dubia, occurrentesque controversias, quotidiana quoque necessitas incidat: sed ad Petri cathedram & ecclesiasticae hierarchiae praesidem: quemadmodum in illa synagoga veteri, umbra & figura nostrae ecclesiae, ad cathedram Mosaicam, hoc est, eius praesidem, & sacerdotes in ea secum vna seruientes domino.

Heretici cōfoderati. Synodali- bus iudicijs qui interesse debeant.

Quod dicunt, non tantum ad sacerdotes aut episcopos iudicium pertinere de fidei quaestionibus, & grauioribus quibusque causis, quae deferuntur ad synodale iudicium: sed etiam ad reges, principes & ceteros ordines laicos, vt qui etiam sunt membra ecclesiae, & propterea suo vel iure interesse debere iudicijs synodalibus eiusmodi.

Pighius. Nihil iuris habere seculares principes in iudicijs synodalibus.

Si illis, quia membra sunt ecclesiae, ius comperat vt intersint synodalibus iudicijs, necesse est Christi fidelibus vniuersis illud ipsum ius comperere. Omnes enim sunt membra ecclesiae. Omnes proinde interesse debere conuentibus & iudicijs synodalibus, saltem necessario conuocari ad eadem: alioqui vnus praeteriti contradictio, imo sola praeteritio, infirmaret vniuersum synodale iudicium. In his enim quae communiter ad ius multorum pertinent, vt habet iuris quoddam axioma, plus operatur vnus contemptus, q̄ multorum contradictio. Quod vt in omnibus perpetuam veritatem obtinet: ita in iurisdictionis exercitio, quae pluribus communiter collectimque competit, maxime verum est, adeo vt ipso iure sit irritum, quod tribus competens a duobus eorum fieret, praeterito neglectoque tertio, c. *Causam, & Cum causa, de off. iud. deleg.*

Lib. 4. ca. 3. Sacerdotalis muneris esse, docere populum, quae ad legem dei & eius cultum pertinent.

Supra demonstrauius, sacerdotalis hoc esse muneris & officij, docere populum legem dei, & quaecumque ad eius cultum pertinent. Sic enim dixit dominus ad Aaron: Praeceptum sempiternum est in generationes vestras, vt habeatis scientiam discernendi inter sanctum & prophanum, inter pollutum & mundum, doceatisque filios Israel omnia legitima mea. Et rursus in Deuteronomio: Accedent, inquit, sacerdotes filij Leui, quos elegerit dominus deus tuus, vt ministrent ei, & benedicant in nomine eius, & ad verbum eorum omne negotium pendet, & quicquid mundum vel immundum iudicetur. Et iterum per Ezechielem: populum meum docebunt, quid sit inter sanctum & pollutum, inter mundum & immundum ostendent eis, & cum fuerit controversia, stabunt in iudicijs meis & iudicabunt. Vides itaque non regum aut principum, non vniuscuiuslibet ex laico ordine in ecclesia, sed sacerdotalis muneris & officij esse, docere populum, quae ad legem dei, religionem, diuinumque cultum pertinent, et stare ad iudicandum in iudicijs domini, cum de his exorta fuerit quaestio & controversia: similiter & in omni difficili & ambiguo negotio. Quae vniuersa refertur praecipuum erat ad locum, quem elegerat dominus, vbi videlicet sedebat principalis cathedra, & sacerdotes in eadem pro tempore seruientes domino vna cum eius praeside, nec declinare ad dextram nec ad sinistram ab eorum iudicio, etiam sp̄sione fidei interposita, quod eisdem

A ijdem illi indicaturi essent veritatem iudicij. Inito insuper pacto cum Leui, hoc est, vniuerso sacerdotali ordine, ad vtilitatem suorum fidelium, vt ad praedictum effectum lex veritatis semper esset in ore eius, nec iniquitas vnquam in labijs eius. Labia enim sacerdotum custoditura scientiam, & legem requirendam ex ore eorum velut ab angelis domini exercituum. Proinde nobis praecipuum a Christo, vt seruemus diligenter & faciamus omnia, quaecumque nobis dixerint, qui supra cathedram resident, qualicumque alioqui vita, quibuscumque moribus fuerint.

Quod si ad sacerdotes suos hoc deus pertinere voluit, vt suo iudicio discernent & diiudicarent controversias, quas circa legem suam oriri contingit: atque ea quae ad fidem, religionem, cultumque diuinum pertinent, qua fronte hi contendunt, regum, principum, vniuersorumque secularium ordinum hoc ius esse, vt admitti debeant ad synodalia iudicia, vbi tractantur & definiuntur causae eiusmodi.

B Itaque tamen concilijs interfuisse legantur Romani principes, non tamen vt cognitores aut iudices: sed tantum pro seruanda tuendaque concilij auctoritate, vnitatem & concordiam. Sic magnus ille Constantinus, qui primi illius vniuersalis Niceni concilij autor, certe procurator extiterat. Imo qui primus celebrandorum in ecclesia vniuersalium conciliorum exemplum & formam praebuit posteris, cum in vnum conuenientibus venerabilibus illis ex toto orbe sacerdotibus & episcopis, praeparasset domum maximam & decentem in gradibus regalibus, cum sedibus & subsellij, quibus exciperentur honorifice & residerent, inuitauit, inquit ille, eos ingredi, & de praesentibus habere concilium. Introiuit autem & ipse vltimus cum paucis, laude dignam sui magnitudinem habens, & mirabilem speciem, mirabiliorumque gerens dignitatem pudoris in fronte. Minore vero sibi sede quam alij posita, in medio eorum sedit: primo tamen petens sibi hoc episcoporum iussione concedi. Haec ille Theodoretus Cyren. episcopus. Vides itaque vt princeps ille dignissimus, cuius exemplum imitentur omnes, non ignorauerit, ad quos spectaret definire exortas quaestiones & controversias de dogmatibus ecclesiasticis, nempe ad sacerdotes & episcopos: vt non praesumpserit suo velut iure aut interesse aut praesidere in concilio, sed petita prius ab episcopis licentia ingressus sit: non sublimiori aut equali sede, velut vnus ex cognitoribus aut iudicibus inter eos residens, sed humiliores sella, velut spectator quispiam & minister, custos assertorque synodalis auctoritatis & iudicij.

Sic & Theodosius ille minor, scribens sanctae synodo Ephesine primae: Deputatus est, inquit, Candidianus, magnificentissimus comes strenuorum domesticorum, transire usque ad sanctissimam synodum vestram. Et in nullo quidem quae faciendae sunt de prijs dogmatibus quaestiones, seu potius expositiones, communicare. Illicitum namque est eum qui non sit ex ordine sanctiss. episcoporum, ecclesiasticis immisceri tractatibus. Audis quid ille dicat & recognoscat imperator? Nunquid sui iuris esse, vt praesideat, aut etiam,

SS iij vt in

Inter fuisse aliquos principes alios concilij, sed non vt cognitores aut iudices. Constantinus in Niceno concilio vt se gesserit.

Theodoretus,

Nota prophane Constantini recognitionem de sua auctoritate, suo iure in concilio.

Theodosij imperatoris recognitio de iure imperatorum in concilio.

vt interfit synodalibus cognitionibus definiti onibusq; controuersiarum & questionum de dogmatibus fidei & ecclesiasticis: Imo protestatur suum se oratorem ad synodum mittere, non vt inheret, aut communicet tractatibus & cognitioni de quaestionibus exortis circa pia dogmata. Hoc enim recognoscit & affirmat illicitum, vt qui non est ex sacerdotali ordine, ecclesiasticis immisceatur tractatibus. Et vos adhuc non pudebit impudentissimi vestrae ignorantiae, qui & regibus & principibus & laicis ordinibus vniuersis persuadere conamini, qd ipsi suo iure, velut membra ecclesiae, interesse debeant synodalibus tractatibus, definitionibus & iudicijis controuersiarum & quaestionum fidei?

Eandem suorum praedecessorum Christianam pietatem ac modestiam, idemq; exemplum secutus est Martianus princeps Christianiss. in Chalcedonen. synodo. Nam cum eius instantia, ad procurandam pacem ecclesiae B. Leonis auctoritate secundo congregatum esset in Nicena DC. XXX. episcoporum vniuersale concilium: nec tamen eiusdem papae legati interesse vellent eidem concilio, nisi Christianiss. princeps praefatus sui praesentiam in eodem exhiberet: praeculis habentes exemplum Ephesini II. concilij, & metuentes ne in tanta multitudinis, per seditionem impiorum & factiosorum, rursus opprimi posset orthodoxa veritas, pro maiori commo ditate imperialis praesentiae translato eorum auctoritate Chalcedonam concilio, dispositisque ex eorundem sententia, ex imperiali comitatu, quibusdam velut custodibus concilij, ministris, moderatoribusq; agendorum omnium (quae forma etiam in sexta vniuersali synodo Constantinopolitana III. retenta atq; obseruata est) cum eisdem vna, sexta tandem sessione imperator ingressus concilium, idem allocutus, & ad concordiam exhortatus, dixit inter caetera, ad confirmandam fidem secundum synodalem sententiam, non vero ad potentiam ostentandam, magni Constantini imperatoris exemplo intrasse se synodum: vt, inquit, abiecta omni prauitate, quorundam amputatis erroribus, quae a vobis ordinata fuerint, in perpetuum conferuentur. Vides, vt agnouerit ille suum officium in concilio. Vides, non ignorasse eundem, ad quos pertineret ordinare in synodo conseruanda perpetuo: Quae, inquit, a vobis ordinata fuerint.

Idem agnouit & confessus est Theodoricus rex, parum alioqui orthodoxus, in concilio quodam, quod in causa Symmachi Ro. pontificis Romanae celebratum est. In quo cum iste de grauibus quibusdam criminibus accusaretur ab aemulis & aduersarijs, interloqueretur autem concilium a se iudicari non posse primae sedis episcopum, prouocabant illi ad regis arbitrium, vt quem sciebant in sensum pontifici. Ille vero, seu tantorum patrum auctoritate & consensu permotus, seu (vt tunc multi crediderunt) ob exemplum, diuinitus inspiratus respondisse legitur: Synodalis esse arbitrij in tanto negotio sequenda praescribere, nec ad se quicquam praeter reuerentiam de ecclesiasticis rebus pertinere, totum permittens potestati pontificum.

Vides

A Vides itaq; nunquam sibi praesumpsisse ab initio Christianos principes, quod nunc tandem hi impj eisdem persuadere conantur. Ipsorum videlicet iuris esse, vt velut cognitores & iudices intersint synodalibus iudicijis. Imo recognouisse vniuersos ad se nihil pertinere de rebus aut fidei aut ecclesiasticis praeter reuerentiam, sed ea spectare ad sacerdotale officium ac iudicium. Illicitum enim esse eum, qui ex sacerdotali ordine non sit, immisceri tractatibus ecclesiasticis.

Quod si quis nobis obijciat ex Nicolai illius primi, qua supra audisti ad Michaelem imperatorem epistola, quem arguit quod interfuerat synodali iudicio quo damnatus erat Ignatius, in qua inter caetera scribit in haec verba: Dicite quaesumus, vbi nam legitis imperatores antecessores vestros in synodalibus conuentibus interfuisse, nisi forsitan, in quibus de fide tractatum est, quae vniuersalis est, quae omnium communis est, quae non solum ad clericos, verum etiam ad laicos, & ad omnes omnino Christianos pertinet. Quibus ille verbis videtur innuere, quod synodalibus iudicijis quae peragunt de fidei quaestionibus & negocijs, imperatores & seculares principes interesse possint & debeant, quod omnium fides communis sit.

B Hoc debes intelligere, Nicolaum illum distinxisse causas ob quas peraguntur synodalia iudicia, quarum praecipuae & frequentiores sunt quae stiones fidei. Sunt & aliae, vt reformationis disciplinae & vigoris hierarchiae ecclesiasticae. Sunt postremo & episcoporum iudicia. In prioribus, quod communes sunt, licere vt conuentibus synodalibus intersint seculares principes, non tamen velut suo iure interesse debere, sed de petita concessaq; licentia sacerdotalis conuentus: quemadmodum Constantini exemplo monstratum est: vel si ob causam expetiti fuerint ab ipso conuentu, aut illis apud quos est principalis, hoc est, sedis apostolicae auctoritas, quomodo Martianus Chalcedonen. & Constantinus alter sextae synodo Constantinopolitanae tertiae interfuisse leguntur. In his, inquam, synodis & his casibus licite intersunt seculares principes synodalibus conuentibus: conuentibus, inquam, non tractatibus aut definitionibus. Illicitum namque est, inquit ille, eum, qui ex sacerdotali ordine non est, ecclesiasticis immisceri tractatibus. Non itaque vt cognitores aut iudices, sed vt adminiculatores, fautores & synodalis definitionis assertores aduersus hostes pietatis & orthodoxae fidei, huiusmodi synodis, atque in eiusmodi casibus interesse, non equidem debent, sed possunt, idq; de synodi ipsius, aut principalis in eadem auctoritatis licentia, quomodo supradictos principes interfuisse memoratis concilijis demonstrauius. At in concilijis, quae ob episcoporum peraguntur iudicia (quale erat illud, cui Nicolaus ille Michaelem praeter omne decorum & exemplum interfuisse arguit) nec decet, ne honestum, imo scandalosum est interesse seculares ac laicos, cuiuscunque tandem dignitatis aut ordinis. Indecens namq; est verenda patris detegi coram filijs, ne forte Cham illum imitati, ea ridetes, cum eodem maledictionem etiam in suis percipiant filijs. Quod sane intelligens vere magnus

Obiectio ex Nicolai pontificis epistola.

Responsio

Nota qd ille recognoscit esse illicitum.

Martianus imperatoris recognoscit.

Theodoricus Gothorum regis recognoscit.

Pia **C**onstantini sententia. magnus ille Constantinus, cum sacerdotum aduersum se mutuo querelas ad se ferri videret, & ægre ferret, eisdem respondisse legitur: Quod si quenquam ex vobis peccantem oculis meis cernerem, chlamyde potius mea cooperirem, ne quis videret. In his itaq; synodis, nec conuentibus synodalibus interesse licet laicis. In illis vtrique, sed quomodo dictum est.

Hæreticos cõfoederato rû calūnię. Sed pontificem, inquit, rei personam sustinere oportere in hac causa & iudicio. Illum siquidem se reum agere de doctrina impia, traditiõibus ac cultibus, quos defendit & instituit. Omni autem iuri & rationi repugnare, vt quis sit iudex in causa propria.

Addunt his, papam multis præiudicijs iam dudum damnasse doctrinam ipsorum, velut impiam & hæreticã. Merito ergo se velut suspectum recusare synodale iudicium, quod illius autoritate peragendum sit.

Item, in indictione eiusmodi nullam mentionem cognitionis fieri, nihil de forma processus, sed hoc tantum agi, vt in suffragium eatur quo pacto eorum doctrina extirpanda sit velut confesse hæretica. Iure ergo & merito se recusare, vt suspectum eiusmodi synodale iudicium. Quod factum suum sanctorum patrum tuentur exemplis, Maximũ nominatim citantes & Athanasium.

Postremo & locum calumniantur indicti concilij, quod sit in ea regione, qua papa potest plurimos sibi addictos contrahere, vt sic suffragiorum multitudine ipsos obruat. Alibi fore aliarum nationum liberiora & æquiora iudicia. Negocia esse eiusmodi, vt ipsis principibus doctrinæ cognitioni interesse necesse sit. Et nec tutum ipsis abesse suis ditionibus, nec esse Mantue. Quare iuxta deliberationem imperij expedire, vt in Germania habeatur synodus.

Pighius. Ecclesiasticæ hierarchiæ præfide nõ potest rei personam sustinere in ecclesia. Romanum pontificem, ecclesiasticæ hierarchiæ caput & principem rei personam sustinere in ecclesia, inuertere esset ordinem constitutum a Christo, & contra rerum naturam, subditos in præpositum & principem sibi diuinitus constitutum, oues in suum pastorem præsumere sibi autoritatem iudiciariam. Cunctos enim hic iudicaturus, solius ipse dei & Christi (cuius inter nos agit vicarium) reseruatus est & subiectus iudicio. Quod tametsi ex his quæ hactenus demonstrauius, satis euidentis factum sit, post tamen rursus incidet eius diligentius adstruendi locus opportunior.

Calumniæ depulso. Sed reum, inquit, agimus de doctrina impia, de traditionibus & cultibus, quos defendit, Christi gloriæ contrarijs, de horribili prophanatione & idololatria.

Hoc agitis, quod furiosi & phrenetici, qui in studiosum suæ salutis medicum insurgunt verbis petulantibus, eundem maledictis lacerant, sputo foedant, nonnunquam nec manibus abstinent. Sibi haud opus aiunt me dico. Sanos delirare, se solos arbitrantur sapere. Similis vos habitus aut passio occupat. Nihil igitur mirum, similia ad rationem in vos conuenire symptomata. Hæreticum hominem post vnam & alterã correptionem orthodo-

A orthodoxis vitare iubet Apostolus, velut deploratum & subuersum furditus. At cum ab orthodoxis corripiuntur hæretici, & admonentur comunem catholicæ ecclesiæ fidem sequi, nunquid illi idem ab his non audiunt, quod nunc a vobis Romanus pontifex; se videlicet orthodoxos esse, ipsos vero contra hæreticos, suam doctrinam puram & euangelicam, orthodoxorum vero papisticam, innitentem humanis traditionibus, breuiter impiam? Sed nunquid ideo ipsa mutata est rerum facies; nunquid ideo orthodoxi hæretici, & contra hæretici orthodoxi? Si reos agitis Romanos pontifices de heresi, de horribili prophanatione & idololatria, necesse est vt eadẽ causa eisdem criminibus inuoluatis ecclesiam catholicã. Nam quod ad vestra dogmata attinet, supra libro primo & sequentibus euidentissime demonstrauius, nihil nunc tueri ac defendi a sede apostolica, & Romanis pontificibus, quod ab initio, & inde continuo credidit, tenuit & docuit catholica Christi ecclesia.

B Itaq; quod dicitis Romanum pontificem minime esse oportere iudicem in causa propria. Nihil ille iudicauit, aut iudicat in causa propria, sed illi a Christo totius ecclesiæ commissa est cura & gubernatio. Illi componendi & definiendi exortas in domo ecclesiastica vniuersas quæstiones & controuersias, ab eodem Christo est data autoritas suffulta in defectibilis fidei singulari privilegio, ad aliorum confirmationem in fide. Tibi vero illius definitiõibus & iudicijs absq; vlla discussione est imposita obsequendi necessitas. Quæstionum & controuersiarum, quæ suboriuntur circa fidem catholicæ ecclesiæ, ipse constitutus est iudex & arbiter. In quibus definiendis si impij & pertinaces hæretici illi reclamant, in sua persistentes pertinacia, si dicant (vt semper faciunt) eius definitiones hæreticas, suam vero impietatem orthodoxam & catholicam, nunquid propterea ille constituitur, aut pars, aut reus ex iudice? Imo, cum eiusmodi quid agendum sit, ipsa nos lex docuit: Si quis, inquit, superbierit, nolens obedire imperio sacerdotis præfide, morietur homo ille. Sed multis præiudicijs queruntur illum iam dudum damnasse causam ipsorum, velut impiam & hæreticam, merito ergo se vt suspectum recusare eiusmodi synodale iudicium, quod eiusdem autoritate rursus peragendum sit.

Quod si ideo vt suspectum & illegitimum recusari potest ab hæreticis synodale iudicium peractum autoritate sedis apostolicæ, quod idem illi etiam ante synodale iudicium eiusdem autoritate damnati sint vt hæretici, eadẽ exceptio & querimonia, Macedonio, Sabellio & Eunomio competeret aduersus secundam vniuersalem synodum, Constantinopolitanam primam. Nam & illos ipsos ante illam celebratam synodum a beato Damaso anathematizatos cum impijs suis adinventionibus, supra demonstrauius. Eadem Nestorio aduersus tertiam vniuersalem synodum Ephesinam primã, quem etiam ante synodalem conuentum beatus Celestinus damnauerat vt hæreticum. Eadem Euticeti & Dioscoro aduersus Chalcedonense concilium, quos beatissimi Leonis & apostolicæ sedis

Ro. pontifices cõdamnant hæreticos, nõ esse iudices in causa propria.

Nõ posse a quoq; recusari iudicium synodi celebratæ autoritate sedis apost. q; ab eadem iam datus sit.

sedis iam diu ante eam synodum prædamnarat autoritas: & tamē per su-
 os eidem præfedit concilio. Eadem etiam Petro & Seuero Antiochenis
 patriarchis, alteri item Petro Apamiarum episcopo, vna cum Zoaro mo-
 nacho Syro, Anthemio quoque Trapezuntino ante episcopo & Constan-
 tinopolitanæ post ecclesiæ usurpatori, exceptio & querimonia compete-
 ret aduersus quintam synodum vniuersalem. Nam etiam hi omnes ante
 ipsam synodum, iam dudum damnati fuerant apostolicæ sedis iudicio,
 cuius tamen autoritate eadem synodum peractam demonstrauimus: vt
 Petrus Antiochenus a Felice Romano pontifice, Seuerus, alter Petrus il-
 le Apamianus, & Zoarus a beato Hormisda eiusdem sedis pontifice,
 Anthemium vero eiectum e sede Constantinopolitana beatissimus Aga-
 perus damnauerat. Eadem præterea aduersus sextam vniuersalem syno-
 dum Constantinopolitanam tertiam exceptio & querela competeret dam-
 natis in eadem hæreticis omnibus, Cyro Alexandrino, Sergio, Pyrrho,
 Paulo, Petro, Georgio, Constantinopolitanis, Machario quoque Antio-
 cheno episcopis, quos omnes longe ante illud synodale iudicium damna-
 uerat apostolicæ sedis autoritas, qua tamen illud ipsum peractum synoda-
 le iudicium supra demonstrauimus. Nam tres illos primos, Cyrum, Sergi-
 um & Pyrrhum damnarat Honorius: Paulum vero & sequentes The-
 odoras & Martinus Romani pontifices. Eadem denique exceptio & que-
 rela damnatis in VII. vniuersali synodo aduersus eadem competeret Ico-
 nomachis. Nam & in eadem præfuisse apostolicæ sedis legatos demon-
 strauimus, & nihilo minus eosdem Iconomachos iam diu ante damna-
 uerat apostolicæ sedis iudicium. Primum per Gregorium III. & secū Ro-
 mæ ad hoc congregatam frequentissimam episcoporum synodum: deinde
 per Stephanū eius nominis II. Eadem postremo illi superbissimo Photio
 aduersus VIII. vniuersalem synodum, Constantinopolitanam IIII. quam
 eiusdem quoque sedis autoritate peractam demonstrauimus: quis iam per
 Nicolaū I. eius nominis diu ante eandem synodum idē damnatus fuisset
 Photius. Breuiter vna hac calumnia, vniuersorum illorum conciliorum,
 quæ velut primæ notæ & autoritatis vniuersa veneratur & sequitur ca-
 tholica Christi ecclesia, autoritatem impugnabis, atque eadem suspecta &
 illegitima facies.

Apostolicam sedem, supremum esse tribunal in ecclesia supra demon-
 strauimus. Ab eius iudicio nullam prouocationem cadere, etiam ad quæ-
 cunq; concilia, nec posse etiam ab orbe vniuerso eius retractari sententi-
 am. Tamen concedat nonnunquam, etiam post iudicium renouari examen,
 quando sibi forte posset esse subreptum in aliquo, quod facile fieri potest,
 vbi ex facto pedit ius & negotium. At in fidei causis & quæstionibus ita
 non est. Quare nunquam inuenies, non solum quod in his apostolicæ se-
 dis vnquam sit retractata definitio aut sententia, imo nec suam definitio-
 nem ac sententiam vlli vnquam submisisse synodali iudicio, sed velut cer-
 tissimam regulam semper præfixisse.

Sed

A Sed non promitti, in quibus, in indicatione concilij disputationē contro-
 uersarum quæstionum, nullam mentionem fieri cognitionis doctrinæ, ni-
 hil de forma processus: sed hoc tantum agi, vt eatur in suffragium, quo pa-
 cto eorum doctrina extirpanda sit velut hæretica.

Idem & multo simplicius ac apertius fecit beatissimus Leo aduersus
 Euticetem & Dioscorum in Chalcedonensi synodo, eidem agendorum
 omnium formam præscribens & regulam, ne videlicet de Euticetis iam-
 dudum ab apostolica sede damnatis erroribus disputaretur amplius: sed
 eam, quæ tam in sua ad B. Flavianum, quæ in B. Cyrilli ad Nestorium episto-
 lis plenius explicata fuerat, fidem absque vlla ulteriori discussione, aut dis-
 putatione simpliciter amplecteretur. Nimis enim iniquum est, inquit ad
 Martianum Augustum, vt per paucorum insipientiam ad coniecturas
 opinionum & bella reuocemur, tanquam reparata disceptatione tractan-
 dum sit, vtrum Eutices impie senserit, & vtrum impie Dioscorus iudi-
 cauerit. Et ad ipsam synodum: Explicato prius suo de reparanda vnitæte
 catholicæ fidei in ecclesia desiderio, probatoque religioso Christianissimi
 principis Martiani consilio, de congregando ad eum effectum illo ipso sa-
 cerdotali concilio, beatissimi tamen Petri, vt ait, iure atque honore serua-
 to, præsentiam suam eidem in legatis suis exhibere se affirmans: Non po-
 testis, inquit, ignorare quid cupiam, cum non possitis ignorare, quid ex
 antiqua traditione credamus. Vnde fratres charissimi, reiecta penitus au-
 dacia disputandi contra fidem inspiratam diuinitus, vana errantium in-
 fidelitas conquiescat, cum non liceat defendi, quod non liceat credi. Cum
 secundum euangelicas autoritates, secundum propheticas voces, aposto-
 licamque doctrinam, plenissime & lucidissime per literas, quas ab beata
 memoriæ Flavianum episcopum misimus, fuerit declaratum, quæ sit
 de sacramento incarnationis D. N. Iesu Christi pia & sincera confessio,
 & cæteris. Prioris autem Ephesinæ synodi, cui sanctæ memoriæ Cyrillus epi-
 scopus tunc præfedit, in Nestorium specialiter statuta permaneat. Nec
 tunc damnata impietas in aliquo sibi blandiatur, quia Eutices iusta dam-
 natione percellitur. Puritas enim fidei, quam eodem, quo sancti patres,
 spiritu prædicamus, & Nestorianam, & Euticianam cum suis autoribus
 condemnat & persequitur prauitatem. Hæc ille concilio. Ex quibus intel-
 ligis, nec fidem suam, nec condemnationis in Euticetem & Dioscorum
 apostolicæ sedis sententiam submisisse illum discussioni concilij, imo præ-
 misisse ac præfixisse, velut normam quam sequi deberent, a qua nec la-
 tum digitum recessisse illam tot, tantorum patrum ex toto orbe conue-
 nientium, DCXXX. episcoporum synodum, in superioribus clarissi-
 me demonstrauimus.

Idem fecit B. Agatho VI. vniuersali synodo congregatæ aduersus mo-
 notheliticam hæresim, quæ vniuersum pene Orientem & omnes illas prin-
 cipales sedes occupauerat. In sola fere Romana & Occidentali ecclesia con-
 seruata sinceritate fidei, quemadmodum videre est ex epistola eius ad

Hæreticorum
 querimonia,
 quæ non pro-
 mittat pon-
 tificem in con-
 cilio dispu-
 tationē con-
 trouerfarū
 nunc quæ-
 stionum.
 Responsio
 Pighij.
 Semel defi-
 nita autori-
 tate sedis a-
 postolicæ
 nō esse re-
 uocanda in
 dubium.
 Exemplum
 beatissimi
 Leonis ad-
 uersus Euti-
 cetem in
 Chalcedo-
 nensi concil-
 io.
 Leo ad
 Martianū.
 Leo ad sy-
 nodum.

Exemplum
 B. Agatho-
 nis in VI.
 synodo.

T T Constans

Constantinum imperatorem & Augustos, cuius partem superius adscripsimus. Nam missis ad illam de latere suo legatis, qui vice sua praesentent synodo, mandauit apostolicæ sedis traditionem de controuerso dogmate explicare concilio, nec quicquam illi addere, inde minuere aut mutare. Cuius sedis singularem prerogatiuam consequenter commemorans, affirmat vnam illam a via veritatis in quamlibet erroris partem nunquam de flexisse, vnius auctoritatem, utpote apostolorum omnium principis, vniuersam semper secutam catholicam Christi ecclesiam, & vniuersales synodos, omnes denique venerabiles, orthodoxosque patres apostolicam eius doctrinam reuerenter amplexos, hereticos autem falsis criminationum odijs infectatos. Cuius veritatem etiam in his ipsis, aduersus quos agimus, est euidenter cernere. Subdit deinceps: Hæc enim apostolicæ Christi ecclesia, per omnipotentis dei gratiam, a tramite apostolicæ traditionis nunquam errasse probabitur, nec hæreticis nouitatibus deprauata succubuit, sed ut ab exordio normam fidei Christianæ percepit, ab autoribus suis, apostolorum Christi principibus, illibata sine tenus manet secundum ipsius domini saluatoris nostri diuinam pollicitationem, qua suorum discipulorum principi in sacris euangelij fatus: Petre, inquit, ecce Satanas experit ut cribraret vos, sicut qui cribrat triticum, ego autem rogavi pro te, ut non deficiat fides tua, & c. Hæc ille Agatho Augustis atque ipsi concilio, quem vera dixisse ac prædicasse, illud ipsum (quemadmodum supra demonstrauimus) probauit & recognouit concilium. Hunc itaque etiam audis apostolicæ sedis sententiam, quam aduersus totius pene Orientis, & trium principalium sedium asserbat episcopos, non tamen submisisse vniuersalis concilij iudicio, quin potius, velut regulam, quam sequi deberet per omnia, eidem præscripsisse.

Quare si hac causa minime Christianam ac liberam, persuadere volueritis orthodoxis & Christianis principibus, indictam a Paulo III. synodum ad extirpandas vestras pestilentissimas hæreses, non promissa de eisdem noua disputatione, noua discussione ac cognitione in concilio, necesse est eisdem persuadearis, nec Chalcedonensem, nec Constantinopolitanam tertiam vniuersales synodos, & primæ auctoritatis ab vniuersa ecclesia recognitæ, fuisse Christianas & liberas, sed seruales & ethnicas.

Nihil agam vobiscum ambiguitate aut callide, sed aperte & ingenuè iam dudum damnata est vestra impietas, apostolicæ sedis, orthodoxorum omnium, atque adeo spiritus S. iudicio. Neque ideo indicta est synodus, ut per paucorum insipientiam ad coniecturas opinionum & bella reuocemur, tanquam reparata disceptatione tractandum sit, vtrū olim Donatus, Apollinaris, Nestorius, Vigilantius, Aërius, Berengarius, Valdenses, Pauperes de Lugduno, Viclefistæ, Hussitæ, nunc vero Lutherus, Oecolampadius, Zuinglius, Brentius & reliqua hæreticorum colluies, illorum discipuli, sed armati & obsessi septem nequioribus, quæ illi, spiritibus recte damnati sint. Sed ut tractetur quo pacto hæc pestes funditus extirpari possint

Prærogatiua singularis sedis apostolicæ.

Nō ideo indicta synodus, ut iam dudum certare uocent in dubiū, sed vt errores manifestarij tollantur ab ecclesia.

possint ac debeant, & reparari in ecclesia vnitas religionis & fidei, pax & concordia, ecclesiasticæque hierarchiæ suus restitui vigor, sua dignitas. Non tamen propterea orthodoxo cuiquam vestris calumnijs suspecta redactis indictione synodi eiusmodi, nisi forte de Chalcedonensium concilij vniuersalis illi, nisi etiā de sexti vniuersalis concilij Constantinopolitani tertij auctoritate orthodoxus quisquam dubitare potuerit. De quibus quisquis dubicauerit, mihi sane orthodoxus non erit.

Vt autem nihil istos homines puder, sic tergiuersatione suā magnis, illustribusque sanctorum patrum exemplis excusant, proferentes Maximū Hierosolymorum antistitem, qui recusauit, quāuis vocatus, ad Antiochenam synodum accedere, & Athanasium qui a Tyria synodo aufugit, nec ad eam, quæ Seleuciæ celebrata est, conuenire voluit.

Quasi nulla esset inter synodum & synodum differentia. Constat enim illas synodos fuisse illegitimas, præter auctoritatem apostolicæ sedis aduersus pietatem, & orthodoxæ Nicenæque fidei professores congregatas & celebratas ab impijs, eiusdemque apostolicæ sedis & catholicæ Christi ecclesie sæpiterno dānatas iudicio. Quod autem ad hæc malignantium concilia pij & orthodoxi conuenire recusarint, nunquid mirum est? Sed tu profer si potes, vllam apostolicæ sedis auctoritate congregatam & celebratam synodum, ad quam quisquam, cuius pro orthodoxo celebretur nomē, & memoria in benedictione sit in ecclesia, recusarit accedere, & pro me viceritis. Hæreticos hoc fecisse inuenies, orthodoxos nunquam inuenies.

Puerilia vero sunt, quæ calumniant in locum indicti concilij. Quasi alibi libera & æquiora forent aliarum nationum iudicia. Nunquid enim inter arma tumultuantis & furentis aduersus pietatem Germaniæ, quam late istorum impietate infecta est, in qua etiam nomen sacerdotale est dedecori, ludibrio & opprobrio; nunquid maior pro eisdem nationibus commoditas?

Sed negocia, inquit, esse eiusmodi, ut interesse cognitioni doctrinæ necesse sit ipsis principibus, nec tamē tutum ipsis abesse suis ditionibus.

Quo pacto principibus interesse concilij liceat, superius explicatum est. Hos vero interesse cognitioni & iudicio, in quo reorum personam ipsos sustinere necesse est, aduersus omnem formam & modum iudiciorum est. Nec intelligo, qua illi frōte hæc scribere audeant, & sibi arrogare locum in eo iudicio, vnde velut partialem excludunt Romanum pontificem, nisi quod audent omnia. Quam vero æquum postulant, ut reliqui Christiani orbis principes vniuersi, longissime a suis ditionibus maxima molestia & impensa ipsorum causa in Germaniam veniant, ne ipsi vel tantillum abesse cogantur suis ditionibus & Germania, tuam lector Christiane conscientiam appello.

Imperij deliberationem, quā iactitant, æquum est sequi in negocijs imperij. At cum ecclesiam vniuersam tangit causa & negociū, membrum capiti, & pars toti se conformet necesse est. Alioquid Gallis, Hispanis,

Siculis, Italis, Britannis, Scotis, cæterisque Christiani orbis nationibus non subiectis imperio, cum deliberatione imperij?

Quod addunt de puritate doctrinæ quã profitentur. Non se videri posse latebras quærere, aut reformidare lucem, qui doctrinæ suæ cõfessionē, apud se in ecclesijs publice diligenter & assidue tradidissent, & iã dudum scriptis doctorum suorum, hoc est, Lutheri & discipulorum eius emissã in orbē, quos multis in locis præclare meritos de ecclesia iactitãt. Et earũdem opera oppressam densissimis tenebris doctrinam Christianam, videlicet impiorum cultum, monasticarum cæremoniarum, perplexarum quæstionum & cauillationum euolui cõceptam. Plurimumque lucis additum euangelio plerisque locis, de vera pœnitentia, de fide & iustitia, de vsu sacramentorũ, de potestate ecclesiastica, de discrimine & vsu traditionum, de dignitate rerum ciuiliũ, atque alijs plerisque locis. Falsissimam vero esse calumniã, spargi ab ipsis errores olim dãnatos, renouari veteres hæreses. Nã puram illam quam amplectũtur doctrinam, esse haud dubie cõsensum catholicæ ecclesiæ. Nihil sibi esse acerbius, q̃ diuelli nationes Christiani nominis. Se quidē a vera vnitate & cõsensu catholicæ ecclesiæ nunquam discessuros, sed quia papa dãnat. veram, piãque doctrinam, ecclesiæ necessariam, mandato dei se cogi dissentire ab ijs, qui eius impietatem approbant; Se equidem fati intelligere, magno sui status & fortunarũ periculo se dissentire a cæteris nationibus, & sese obijcere armis omnium regum & principum, sed veritatis p̃fessionē anteferre se rebus omnibus, orantes ne ita sibi quisquam de ipsis persuadeat, quasi aliqua cupiditate hæc fecerint.

Hæc, inquam, cum legi, magis risu, quam exacta vlla responsione p̃sequi libuit: Scilicet nõ videri se posse latebras quærere, aut reformidare lucem, qui pestilentissimos errores suos omni studio conati sunt in orbē spargere, non satis habentes sese præcipuisse extra arcem illã mysticam, nisi & multos vna secum pertraherent in perditionem & interitum. Sed in hoc imitati sunt illos patres & p̃ceptores suos, pseudopphetas, & magistros mendaces, hæresiarchas videlicet, q̃ hoc ipsum semper studuerunt, Christianos abducere ab illo corpore catholicæ Christi ecclesiæ, in suos angulos & domorum penetralia, in desertum, atq̃ ibi Christum contra Christum demonstrare incautis & malecredulis. Atq̃ vtinã latebras quærerēt, reformidarent lucem, vtinam perpetuis tenebris pestilens malum hoc delitesceret, quod basilisci cuiusdã instar, vel visu parum firmos inficit. Sed frons meretricis facta est illis, vt nesciãt erubescere, verissimam in se comprobant apostolicam illam sententiã, qua affirmatur nobis, subuersos esse, q̃ sunt eiusmodi, sine vlla spe, aut correctionis, aut emendæ, & proinde fugiendos deuitando sc̃p̃ orthodoxis velut contagiosam & certissimam pestem aliquam.

Puritatē, inquit, doctrinæ quã amplectũtur, ipsum esse cõsensum catholicæ Christi ecclesiæ. O doctores pudicos, castos & sobrios. Qui tolerantēs

A lētes in primis libertatem arbitrij, & vniuersa extrema, absolutaq̃ quo ad nos, necessitate inter nos docentes accidere, eo ipso omnem locum meritũ ac demeritũ auferunt, nec solum iniustum & crudelem deum faciunt, qui puniat pro his, q̃ absoluta necessitate facimus, nec plane vitare possumus: sed & stultum & fatuum, qui ad mandatorum suorum obseruationem propositis præmijs inuitet homines, & pœnarum comminatione a transgressione deterreat, perinde tãquam si ligno aut lapidi quem manu tenet minuetur quis, si proiectus e manu in terram ceciderit, & biãdiatur ne cadat. Eiusmodi enim plusquam ridendas nœnias faciunt diuinã scripturam vniuersam. Neque hoc tantum, sed & vniuersum diuinum cultum tollunt e medio, & abolere conantur pro viribus. Sacerdotio nos priuãt & sacrificio. Nullam relinquũt sacri, prophanicq̃ distantiam, aras, templa, monasteria subuertũt. Eadem cum vniuersis quæ in eis peraguntur diuini cultus causa, meras laruas, meras facies Antichristi prædicant. Quæ olim a Christianis fidelibus donata sunt ministris ecclesiæ, & religiosis conuentibus hominum, eisdem vi auferunt, vasa diuino cultui mancipata, ablata ecclesijs prophanis suis vsibus applicant. Campanas, quibus ad dei cultum antiquo ritu conuocatur fidelis populus, conuertunt in bombardas & machinas in humanã perniciem. Omnes ecclesiasticos ritus, obseruationes & cæremonias, quos & in diuino cultu, & in sacramētis ecclesiasticis toto orbe obseruat Christi ecclesia, & ex apostolica traditione seruauit omnibus ante nos retro seculis ab initio, nihili pendunt, & velut veræ pietati officientes obliterare satagunt. Rident tantum ecclesiasticum, & sacerdotes Baal in eo nos faciunt. Derident catholicam per orbem ecclesiã, quod aquam sale exorcizet in varios vsus fidelium, quod baptismi fontem consignet & benedicat, quod baptizatos, confirmatos & ordinatos in sacerdotes & episcopos inũgat sacro chrismate aut oleo, quod templa, altaria, vniuersaq̃ diuino mancipata cultui benedictionibus sanctificet ac dedicet, imo hæc execrantur velut impia, & magicæ superstitionis vestigium referentia. Suos docent sacro chrismate (quod fœtidum rancidumq̃ oleum appellant) inungere calceos, aquam benedictã fœdare stercore: abominari fontem baptismatis sanctificatum antiquissimo ritu catholicæ per orbem ecclesiæ, & in eiusdem derisum, communi aqua baptizare infantes absq̃ sacro chrismate. Dies festos, quibus redemptionis & salutis nostræ annua celebritate recoluntur ac in nobis renouantur mysteria: Quadragesimale ieiuniũ, breuiter quæcũq̃ sine scripto ex apostolica traditione seruauit ab initio, & interim continuo eodem perpetuoq̃ tenore obseruat tota per orbem ecclesia eo pertinētia, vt a nobis assidue honoretur & laudet deus, vtq̃ maiori cum reuerentiã ac decencia, cultus ille eidem a nobis impendatur, sacramenta, quæ idem ad salutem & remedium nobis contulit, suscipiantur salubrius, aboleri volũt vniuersa: & ad nudum nomen, Christi religionem reuocant. Hoc per hos agens antiquus ille, & dei, & humani generis hostis, vt omnem pietatem tollat e

strinæ, puræ scilicet.

mentibus hominum. Nec in deum tantum sunt blasphemii & impij, sed **D** & in diuos iam regnantes cum Christo, aduersus quos impio furore bellum gerunt sacrilegum. Viuos impietatem docent, mortuis circumscribunt viuorum suffragia, vniuersae catholicae ecclesiae stultitiae notam inurunt, quod sanctorum imploret auxilia, idololatriae, quod honoris cultum eisdem impendit, & reuerfenter obseruat, colitque eorundem reliquias, honorat picturis, statuis & imaginibus. Vota monastica, obedientiae suis superioribus dependendae, conseruandae castitatis perpetuae, & paupertatis voluntariae, docent stulta & impia, vtpote impossibilia, & libertati Christianae contraria, nec coram deo obligatoria. Ex sancto instituto quanta possunt cura & sollicitudine vtriusque sexus plurimos attrahunt in fornicationes & postibula, nec illos pudet publice asserere, aequae sui arbitrij non esse, vt carnis quis refrenet libidinem, vt casti corporis pudicitiam conseruet, vt se seruet ab abusu & commixtione foeminae, **E** quae non est sui arbitrij, mas sit an foemina: tam esse opus illud necessarium quae scire, expuere, ventrem exonerare, quae denique aut edere aut bibere. Audis lector Christiane illam synceritatem & puritatem doctrinae euangelicae, quae hi iactitant, scilicet euangelicae castitatis & puritatis praecones, quibus infinita dei misericordia sacrosanctum euangelium nunc demum reuelatum est, sed quod haecenus catholica per orbem ignorauit ecclesia.

Quam vero praecleara iisdem sint meriti de ecclesia, vel caeco (quod a iunt) potest esse perspicuum, quisquis eius miserabilem prorsus statum conferat cum eo, qui fuit patrum nostrorum temporibus, quando in vniuersa ecclesia viguit vnitas & synceritas fidei: viguit religio, & disciplinae ac hierarchiae vigor ecclesiasticae, atque ordinum omnium. Cum contra nihil nunc suo consistat loco, omnia perturbata, omnia confusa, nullus ordo, nulla vis disciplinae aut hierarchiae ecclesiasticae: sed elanguida vniuersa, ita vt plane spectare videantur ad interitum. Semel velut effractis repagulis reuocatum ab inferis & effusum in ecclesiam, omnium pestilentissimarum haeresion omne genus, & quae olim damnatae perpetuis tenebris, & anathemate notatae sunt ab ecclesia, & quaecunque ingeniosa ad malum hac tempestate ingenia certatim, quodque praecario, peius excogitare potuerunt.

Hinc Anabaptistarum furor, inde Adamitarum insania, illinc Sacramentariorum pestilentissima contagio. Et omnium horum parens, quae pugnantium, foecunda omnium malorum mater, Lutherana impietas, omnibus ad omnem impietatem semel aperiens ianuam, omnem hierarchiam, omnem ordinem tollens ab ecclesia, omnem pietatem & religionem (quod in se est) funditus eliminans e mentibus hominum. Quorum praecleara merita (quae impudentibus buecis iactant) de Christi ecclesia, vtinam suum Homerum aut Maronem fortiantur, ne ea vlla deleat obliuio. In suam quidem notam & ignominiam, sed quo cautior redatur posteritas, & ne tam facile se permittat impostoribus eiusmodi, neve credat

A credat alibi monstrantibus Christum, qui in corpore catholicae ecclesiae, ad quod semper congregatae sunt & congregantur aquilae. A cuius fide, sententia & communi consensu, quantum hi recedant, superioribus libris omnibus, praesertim autem tribus prioribus, euidentissimum fecimus.

Ex quibus etiam luce clarius constat, non esse falsissimam (vt illi suo more dicunt) calumniam, sed grauissimam, verissimamque accusationem orthodoxorum aduersus illos omnium, spargi videlicet ab eisdam damnatos olim errores, reuocari ab inferis veteres et sepultas multis seculis hereses, quam ipsam doctrinam puram appellant & euangelicam, atque adeo consensum catholicae Christi ecclesiae, aduersus euidentem atque omnibus perspicuam eiusdem catholicae ecclesiae sententiam.

Nihil, inquit, nobis est acerbius, quam diuelli nationes Christiani nominis. Imo dicant, & verissime dicant, nihil sibi esse iucundius aut optatius: **B** Nisi forte sibi vanissime persuadeant, vniuersam se catholicam Christi ecclesiam in perniciosissimi erroris sui consensum posse pertrahere. Sed fidelis est ille, qui promisit Petro, non praualituras inferorum portas aduersus suam, quam super illum aedificauit ecclesiam, & exauditus pro sua reuerentia, qui pro eodem rogauit Petro, velut ecclesiasticae hierarchiae capite, ne deficeret fides eius. Si nihil vobis est acerbius, quam diuelli nationes Christiani nominis, quod ergo tanto conamine eas diuelliis? Quod ne per vos factum inficiari quisquam possit, ad vos vsque annis circiter mille viguit in ecclesia vnitas religionis et fidei, idem toto orbe creditum est, quod didicimus et nos in catholica ecclesia, quod a patribus nostris accepimus. Et tamen si prodierint nonnumquam, Aerijs, V valdenses, Berengarijs, V viclestiae, Hussitae, atque id genus portenta hominum, qui catholicae ecclesiae, et fidei eius vnitatem discerpere conati sunt: paucos tamen, obscurosque sectatores reppererunt. At nunc velut laxatis ab inferis, immissisque in orbem furijs, stupenda, miserandaque caecitate atque impietate occupatis mentibus hominum, rediuiua ex illorum cineribus suscitata incendia totam pene sunt depopulata ecclesiam. **C** Dissentitis vos soli a caeteris vniuersis totius Christiani orbis nationibus, imo et a vobismetipsis, adeo nihil inter vos conuenit, postquam id derelictum est, quod in catholica fidei vnitate omnes continet. At caeterae nationes non solum inter se & secum, sed & vniuersae retro catholicae ecclesiae consentiunt.

Sed cogimini, scilicet mandato dei, dissentire ab ijs, qui papae consentiunt damnanti vestram doctrinam puram & euangelicam, atque eius improbitatem approbant.

Ego sane Christum docuisse video tam necessariam connexionem suae ecclesiae ad Petri ecclesiasticae hierarchiae praesidem, & successores eius, qui est ad suum fundamentum domus aut aedificij, cui quod eius non vnitur, ad vnitatem ecclesiasticae domus aut aedificij non pertinere certum est. Et vos Christi precepto diuisi estis ab illa petra, ab illo capite & patrefamilias domus ecclesiasticae oues pugnaes & rebelles pastori, quem suo ouili ipse praefecit Christus? Nunquid ergo diuisus est Christus, et sibi metipsum contrarius?

TT iij Sed

Quid illis
debeat Christi
ecclesia.

Quam impudenter dicant, nihil sibi acerbius quam diuelli Christi ecclesiam.

Conuincuntur ipsi discerpere vnitate catholicae Christi ecclesiae.

Calumniae confutatio.

Sed damnat vestram doctrinam, veram scilicet, piam & euangeli-
cam. Damnata vestram doctrinam velut contrariam doctrinae catholicae
ecclesiae, quam falsam & impiam esse necesse est, si vestra vera & pia est.
Sed vos potius falsi estis & impij, verissima autem Apostoli sententia,
quae ecclesiam catholicam affirmat columnam esse, roburque & firma-
mentum omnis veritatis orthodoxae fidei.

Nisi, inquit, professionem veritatis anteferrent rebus omnibus, non
se tanto periculo fortunarum suarum dissensuros a caeteris nationibus,
non se obiecturos earundem omnium armis, aliorumque principum.
Idem faciunt, quod obstinati omnes & perditissimi haeretici, etiam tales,
quorum illi ipsi insaniam execrantur: tamen ex illis prodierint, ut secum
semper pugnat impietas. Quorum plerosque etiam grauissima, merita-
que supplicia, atque adeo illatam mortem alacriter pertulisse vidimus.
Sed non est hoc pietatis indicium, sed indurati in malo animi, & ob-
stinatae perfidiae. Si tamen ita, ut loquuntur, sentiant. Sunt enim quibus
aliter de ipsis persuasum est, videlicet non tam doctrinae suae studio (cu-
ius luce clarius est tractata impietas) quam ecclesiasticorum bonorum reti-
nacula (quae vi abstulerunt ecclesijs, monasterijs, & diuino cultui spe-
cialiter mancipatis religiosi conuentibus) vel contra suam ipsorum con-
scientiam, eandem se tueri mordicus. Quod quum verum sit, ipsi viderint.
Certe aliorum talem de se persuasionem non ignorare videntur, quum
specialiter obtestentur omnes, ne ita de se sibi persuadeant, ut potius cu-
piditate, bonorum videlicet, quae abstulerunt, ecclesiasticorum illaquea-
ti, quam opinione veritatis doctrinae, quam profitentur, eandem aduersus
totius reliqui Christiani orbis fidem, sententiam & consensum tueri per-
gant. Quod si falsum est, stupenda plane & plusquam diabolica caecitas
est, eoque se dimisisse in profundum impietatis & malorum, ut sibi
persuadere possint licere, quae faciunt. Si meretrici aut histrioni alicui,
quae vltro donauit quis, per vim postea eidem auferre conetur, nemo du-
bitat contra leges publicas, contra deum & iustitiam illum agere. Et quae
ecclesijs, earumque ministris & religiosi conuentibus diuino specialiter
mancipatis cultui, pro salute animarum suarum iam olim dedit Christi-
fidelium deuotio: tu quae non dedisti, illi autem legitimo iure, longissi-
mo tempore possederunt, eisdem vi auferens & tibi vsurpans, nihil pec-
cabis in leges publicas & nihil in deum & iustitiam? Haec sibi persuade-
re quenquam posse, in quo vel scintilla micet rationis & luminis, tam no-
bis est incredibile, ut vel iurantibus ita se credere, omnino fidem habe-
re non possimus. Et haec quidem pro indictione concilij facta a Pau-
lo tertio Romano pontifice, aduersus praedictorum impias calumnias, sa-
tis superque responsum est.

Num quo saltem casu incorrigibilis criminis scandalizantis ecclesiam praeter notoriam
haeresim papa vniuersalis concilij iudicio fiat obnoxius, aliorum primo explicare aeg-
excutere rationes & sententiam.

CAP. XIII.

Haecenus

HAecenus simpliciter, absoluteque autoritatem Petri & eius suc-
cessorum, ad vniuersalis ecclesiae generaliumque conciliorum au-
toritatem comparauimus, & clarissime inuentum est, quae cui
praeponderet. Petro siquidem, successoribusque eius commissam a Chri-
sto curam, gubernationemque vniuersalis ecclesiae: proinde illis traditam
ab eodem potestatem super eam regiminis. Quae ut illa iurisdictionis
autoritatem principalem, illam quoque subortas circa fidem, religionem
que controuersias, definiendi necessario includit: ita quoque vtramque
Petro datam a Christo, & ab vniuersa ecclesia in successoribus eius ab
initio semper recognitam, fecimus euidentissimum. Lege autem correlati-
uorum palam est haec se consequi: ut si data sit Petro & successoribus eius
super ouile Christi regiminis autoritas, huic obediendi illis sit imposta
necessitas. Cui nec vllam prorsus iurisdictionis autoritatem, primo aut
proprie competere, aequae demonstrauimus, ita ut frustra laborent Co-
stantiensis, Basiliensesque illi, in eius ius, quantum sine vilo iure, vniuersalia
concilia surrogare omnia. Quorum omnem autoritatem, omnium au-
ctoritatum synodalium robur, firmamentumque ab vna autoritate apo-
stolicae sedis prorsus dependere, ipsa attestante rei euidentia, ipsa totius
catholicae Christi ecclesiae, ipsorum quoque conciliorum vniuersalium,
recognitione confessioneque clarissimum fecimus. Insuper & haereticorum
quorundam calumnias depulimus, quibus indictam a Paulo ter-
tio Mantuae celebrandam synodum, suspectam orthodoxis facere con-
tes apostolicae sedis autoritati impudentissime detrahunt.

Restat nunc excutere, num quo saltem casu, videlicet notorij & in-
corrigibilis alicuius criminis, publice scandalizantis ecclesiam, papa iu-
dicio vniuersalis concilij efficiatur obnoxius.

Hic respondere nihil dubitant Constantiensis, Basiliensisque conciliorum assertores, non solum in vniuersis eiusmodi casibus, sed simpliciter
ecclesiae, aut vniuersalis concilij iudicio papam esse obnoxium, & ab
eodem posse deponi & in ordinem redigi. In illo siquidem ponunt re-
gulatiuam autoritatem omnis potestatis ecclesiasticae, quae omnem auto-
ritatem, etiam papalem sibi subiiciat. Sed iam ex Theologicis illis indubi-
tatisque principijs, hoc est, diuinae euangelicaeque scripturae autorita-
te, catholicae ecclesiae confessione, communique consensu, nec non ipsa
rei euidentia, horum sententia falsa demonstrata est.

Caeterorum fere hoc dubitant, quod quamuis simpliciter loquendo,
vniuersalis ecclesiae Petri & ecclesiasticae hierarchiae praesidentium ipso
iure diuino sit subdita, nunquam vnus saltem aut alter casus a generali hoc iure
exceptus sit, qui tenderet in euidentem ecclesiae perniciem, si etiam tunc
illorum autoritati subesse cogere, imo nisi tunc haberet deponendi
eosdem autoritatem. Omnes autem casum haeresis ita exceptum affir-
mant, de alijs vero disputant.

Canonistarum tamen vna fere est sententia, ob nullum alium criminis ca-
sum, quum

sum, quam solius hæresis, papam subesse humano iudicio, fundamentum fumens ex capitulo, Si papa, quadagesima distinctione, quo dicitur. Quod eius culpas hic redarguere præsumat mortalium nullus. Quia cunctos ipse iudicaturus a nemine est iudicandus, nisi forte deprehendatur a fide deuius. Pro cuius perpetuo statu vniuersitas fidelium tanto orat instantius, quanto suam salutem post deum, ex illius incolumitate animaduertit propensius pèdere. Hæc citat Gratianus, velut Bonifacii cuiusdam martyris, archiepiscopi (ni fallor) Moguntini illius, a cuius manibus Pipinus ille Magni Caroli pater, sacra inunctione & apostolicæ sedis autoritate, Gallici regi sceptrum & titulum, p se, successoribusque suis accepit. Quæ Canonistis sufficienti ad quiduis argumento sunt, quod a Gratiano in farragine illam suam ecclesiasticorum decretorum infarta leguntur.

Theologorum plerique, præsertim quibus Constantiensis & Basiliensis conciliorum non probatur autoritas, Canonistis consentiunt quidem per omnia, sed tantæ assertionis leuius illud eorum fundamentum putantes, altius & ex iure diuino illud ipsum petendum haud male existimant. Iure enim diuino ipsi Petro & successoribus eius, regiminis, iurisdictionisque autoritatem super vniuersam Christi ecclesiam competere, certissimo demonstratum est. Quare si quo casu ex superiori & iudice papa vice versa fiat subiectus vniuersali concilio aut eius iudicio, iuris diuini dispositione id fiat oportet. Nã aduersus diuini iuris vniuersalem decretum nihil potest humana exemptio, nec ille obligari humanis constitutionibus, qui Christi inter nos vices referens, supremam prorsus omnium & plusquam humanam autoritatem obtinet.

Itaque prædictam Canonistarum sententiam efficacioribus rationibus petitis ex Theologicis principijs conatur asserere. Quæ tamē mihi fringere videntur vniuersæ, nec dogmæ, quibus tractetur argumentum eiusmodi.

Quod vt verum intelligas, vnum ex omnibus proferam maximi inter omnes nominis, & qui nouissimus ea de re scripsit, ac post vniuersos, reuerendissimum dominum Thomam de Vio cardinalem Caietanum. Hic eandem quam diximus communem Canonistarum sententiam asserens, sed insufficientiam fundamenti eorum & rationum, quas alij ad eandem afferunt inefficaciam considerans, suo quodam tractatu de autoritate papæ, ecclesiæ & vniuersalis concilij, solū hæresis casum a communi subiectionis lege exceptum, per quæ videlicet vice versa ex iudice papa reus fieret, ex superiori inferior, & ob quæ deponi possit ab ecclesia aut concilio, conatur demonstrare, ratione (vt putat) efficaci, & ex certis illis Theologicis depròptis principijs, quæ mox audies. Pro cuius intelligenda euidētia hæc fere præmittit, esse videlicet quandam potestatem electiuam papæ in ecclesia. Electionem item vt sit firma & efficax, etiam in electo dispositiones quasdam requirere: quasdam quidem simpliciter necessarias, vt effectum sortiatur & valeat; alias vero non simpliciter vt valeat, sed vt debitum officij

A tum officij sui rite exequatur electus. Primi generis duas dicit, videlicet vt sit Christianus, & vt consentiat. Secundi generis ea esse certum est, quæ a beato Petro requisitæ sunt Christus, quum suas illi oues pascendas, gubernandasque committeret, nempe feruentissima charitas, insuper diuine legis ecclesiasticarumque rerum scientia, & regiminis experientia, & quæ ad hoc genus pertinent. Sine quibus efficitur quidem papa, sed malus, nec suo potens officio satisfacere. At nisi Christianus sit, nisi etiam electio ni consentiat, irrita prorsus redditur electio. Quoniam autem destruere quod construere semper est facilius, ad constructionem vtramque harum conditionum dicit esse necessariam, ad destructionem sufficere vt desit altera. Itaque quacumque earum deficiente dicit papam desinere esse papam. At deficientibus dispositionibus non simpliciter necessarijs ad esse formæ in subiecto, sed ad bene esse, non propterea fieri dicit dispositionem ad separationem formæ a subiecto. Ex quo enim non sunt simpliciter necessaria, potest esse forma in subiecto, tam cum eis quam cum eorum contrarijs.

B Ex his hanc rationem colligit, qua se putat euidenter demonstrare propositum: Sola, inquit, contraria conditionibus necessario requisitis ad esse papæ, reddunt papam deponibilem. Sed inter crimina sola infidelitas contrariatur conditionibus necessario requisitis ad esse papæ. Sola ergo infidelitas inter crimina reddit papam deponibilem. Maiorem probat, quoniam depositio est non esse papæ. At vnumquodque in sua esse perseuerat, donec superueniat aliquid illi esse contrarium.

Minorem aliter non probat, sed velut notam supponit ex præmissis. Et hanc, inquit, rationem vellem in statera poni, & non frivolas & apparentes per accidentia vagantes. Hæc ille.

C In quæ cum forte nalutus quis incidit ex his, aduersus quos agimus, hostibus hierarchiæ ecclesiasticæ, nunquid putas vel cachinno temperare posse? nunquid vel ex hoc solo sibi non persuadere, falsam causam veritatis, quæ a viris tantis, tanti nominis, tam ridiculis argumentis & rationibus adstruitur, etiam vt illa deesset iactantia? Nulli certe causam orthodoxæ fidei efficacius prodidisse inueniuntur eius hostibus & aduersarijs, quam qui eius patrociniū sibi desumentes, ipsum non peragunt pro dignitate & merito: quorum seu preuaricatio, seu ignorantia non tam ipsis, quam causæ imputari solet, & hostibus ad insultandum petulacius veritati ansam tribuit.

Mihi sane, salua tanti illius viri reuerentia, illa eius ratio vniuersa cum suis præambulis, in statera rectæ rationis appensa, tam multis modis deficere videntur, vt me plane pudeat eius nomine suæ illius iactantiæ.

Et primo quod dicit duas esse conditiones simpliciter necessarias ad hoc, vt sit papalis autoritas, verbi gratia, in Paulo aut Iulio, videlicet vt sit Christianus, & vt sit voluntarius, distinctius id explicandum fuerat. Nam altera earum est quidem necessaria in fieri, sed non in facto esse: altera necessaria est, & in fieri, & in facto esse. In fieri tantum necessaria est conditio, vt consentiat. Sed postquam factus est papa, non est amplius

Ratio Caietani.

Quantum noccat, causam veritatis tractari argumentis parum solida.

Dictæ rationis Caietani excusatio. Et primo suppositionum. De conditionibus, quas dicit necessarias ad esse papæ, quæ loquatur cōfute.

plius necessaria, ut ille permaneat: sed siue deinceps consentiat, siue pœnitent, æque manet papa. Sicut & in baptisimo, & in aliorum sacramentorum susceptione, in fieri necessaria est conditio in suscipiente, consensus & intentio: sed in facto esse non amplius: similiter & mutus viri mulierisque consensus necessarius est, ut nascatur inter eos matrimonij vinculum: at postquã natum est, manet etiam si non maneat consensus, imo etiam si dissentiat. Altera vero illa conditio, videlicet Christianum esse, est simpliciter necessaria, & in fieri, & in facto essentia quod si per impossibile desineret Christianus esse, simul desineret esse papa. Per impossibile dico, quoniam Christianismus, ut hic de eo loquimur, aut Christianum esse, dependet a baptismali caractere in delebili. Neque illi contrariatur heresis, quin potius ab eadem præsupponitur, nemo enim hæreticus, nisi Christianus est.

De conditi
onibus ne-
cessarijs ad
bene esse si
male sentiat.
at.

Duarum itaque harum conditionum, vtraque est necessaria in electo ad hoc, ut per electionem fiat papa. At iam factus papa, ut idem permaneat, altera tantum est necessaria, altera minime. Est autem in his omnibus argumentatio optima a destructione conditionis aut dispositionis necessariae ad aliquid, ad destructionem eius, ad quod est necessaria, sed ita, ut cuique reddatur suum, ut a destructione conditionis necessariae ad fieri, sequitur rem non fieri. Similiter, si non adsit conditio necessaria ad esse factum aut quietum, sequitur rem non esse. Sed si hæc permutaueris, malam argumentationem facies.

Deinde quod subiungit de conditionibus aut dispositionibus non simpliciter necessarijs ad esse, sed ad bene esse, si desint, aut earum contrariarum adsint, non disponere rem ad corruptionem aut separationem formæ a materia, est euidenter falsum. Imo nulla alia disponunt ad corruptionem compositi, & separationem formæ a materia, nisi quæ contrariantur dispositionibus, non simpliciter necessarijs ad esse, sed ad bene esse. Necesse est enim, ut dispositio ad corruptionem præcedat corruptionem in composito: proinde, compatiatur secum formam in eodem, ad cuius separationem disponit. Nunquid enim febris, aut alia quæuis grauis in dispositio corporis non disponit ad mortem & corruptionem hominis, separationemque animæ a corpore? Est tamen febris & morbi alij de genere earum dispositionum, quæ contrariantur, non quidem necessario simpliciter requisiti ad esse, vitamque hominis (cum etiam febricitans viuat, imo sine vita febris non sit) sed ad bene esse, & ad hoc ut rite suo fungatur officio, sua munia obeat.

Peccata rationis, quæ demonstrare se credit, ab soliti hæresis crimine fieri papam iudicio eorum obnoxium.

Iam ratio, quam ex his connectit ad demonstrandum propositum, videlicet quod sola hæresis sit casus diuino iure exceptus a generali subiectionis iure, quam debet ecclesia Petro & eius successoribus, ecclesiasticæ hierarchiæ principibus, imo ob quem vice versa assumat super illos auctoritatem iudiciariam. Illa, inquam, eius ratio plura fere vitia habet, quæ verba. Nam & maior eius, non solum falsa est, sed euidentem contradictionem

onem implicat. Et minor quoque propositio etiã falsa est, aut non seruit proposito. Et sup hæc, nulla argumentatio nis lege recte ex eis inferatur intëta cõclusio, nisi eo modo, quo ad impossibile sequitur quodlibet.

Quis enim non intelligat euidentem cõtradictionem includi in hac, quam ille maioris loco assumit: Sola cõtraria cõditionibus necessario requisitis ad esse papæ, reddunt deponabilem papam? Nã si adsunt contraria conditionibus necessario requisitis ad esse papæ, non adsunt cõditiones necessario requisitæ ad esse eiusdem, cum se non cõpatiatur contraria. Si autem non adsunt conditiones necessario requisitæ ad esse papæ, sequitur non esse papam. Et si iam non est papa, non est deponibilis a papatu, nam deponibilem esse præsupponit adhuc esse.

Itaque connectendo vltimum primo: Contraria conditionibus necessario requisitis ad esse papæ, faciunt ut non sit deponibilis papa. Implicat aut propositio, quod sola illa faciãt ut sit deponibilis papa, quæ est euidentis cõtradictio. Sed ita potius assumendum fuerat, ut veram & ex terminis euidentem propositionem faceret: Contraria conditionibus necessario requisitis ad esse papæ, faciunt aut arguunt non esse papam. Sed hæc nihil esset ad propositum, quin potius ad oppositum. Nam deponibilem esse (quod concludendum est in conclusione) præsupponit esse.

Iam & minor seu secunda propositio, aut falsa est, aut non seruit proposito. Nam qui dicit solam infidelitatem inter crimina contrariari conditionibus necessario requisitis ad esse papæ, si per infidelitatem intelligat negationem habitus fidei in baptismo infusæ, & semper permanens cum baptismali caractere, dicit secum pugnantiam & alienam a proposito. Ita quidem ille supponit, quod duæ tantum conditiones sint simpliciter necessariae in electo ad esse papam, videlicet ut sit Christianus, & ut consentiat: tametsi harum secunda, in fieri tantum, non in facto esse, demonstrata sit esse necessaria, sicut prima in utroque, hoc est, tam in fieri, quàm in esse quieto aut facto: Cui hoc pacto repugnaret quidem infidelitas, sed ea inter crimina locum non habet, cum etiam paruuli recens nati ante baptismum sub hac infidelitate sint. Crimen autem actualium, eorumque grauium peccatorum importat aliquod. Deinde hæc infidelitas nihil pertinet ad concludendum propositum. Demonstrandum enim fuerat, ob solam hæresim reddi papam deponibilem: sed hæresis ad hoc infidelitatis genus non pertinet, quin potius illi repugnat & est impossibilis, necessario præsupponens fidem huic generi infidelitatis oppositam, per quam dicimur fideles & Christiani. Nemo enim nisi Christianus, potest esse hæreticus. Si vero per infidelitatem intelligat hæresim, quomodo intelligere debuit ad concludendum id, quod erat propositum, iam minor secundum ipsum euidenter falsa est. Nam duas tantum ponit conditiones ad esse papæ, simpliciter necessarias. Esse voluntarium, & Christianismum, at hæresis neutri repugnat: imo alterum cui repugnare deberet, hoc est, Christianismum, necessario præsupponit. Præterea secundum præfati reuerendissimi

mi cardinalis sententiã, papa si in hæresim incidat, est & manet vere papa, donec deponatur: ergo se compatiuntur in eodem hæresis & papalis autoritas, estq; illa ex eorum genere, vt hæc tam cum ea esse possit, q̄ cum eius contrario. Nō ergo contrariatur hæresis cōditionibus necessario requisitis ad esse papæ, quum sit euidentis contradictio, esse aliquid absq; requisitis necessario ad suum esse, aut cum eorum contrarijs.

Voluissẽ equidẽ dissimulanter hæc pertransire, & ad rationes, si licuisset, prædictas reuerendissimi domini Caterani conuiuere, neq; enim illi contradicendi studio excussimus easdem aliquanto diligentius: sed quia in idem argumẽtum incidimus, tractatum quidem a multis, at a nemine (vt mihi equidẽ videbatur) pro dignitate et merito, ne forte actũ agere videremur, si quæ ab alijs satis sufficienterq; demonstrata sunt, rursus hic demonstrare aggredieremur, necessarium nobis fuit, & illas eius rationes discutere, quantum solidi intus haberent, & in locum earum, si quæ forte minus sufficientes inuenirentur, succenturiare alias.

Quando quidẽ haud parui momẽti est causa, de qua agimus, & grauis in primis, summæq; autoritatis habemus aduersarios, nẽpe tot patres, qui cōcilijs illis Constantiẽ, & Basiliẽ, interfuere, etiã synodalem autoritatẽ præferentes, tot insup illorũ conciliorum assertores & defensores: quorũ nisi solidissimis rationibus causã nostrã demonstrauerimus, et luce clarius porauerimus, haud dubie nos oppressura erat autoritas.

Orthodoxam catholicamq; veritatem de quæstione proposita, ex certissimis illis Theologicisq; principijs, aut demonstratis ex eisdem, euidenter demonstrare. CAP. XV.

Vniuersalem ecclesiam quamuis simpliciter quidem loquendo, Petri ecclesiasticæq; hierarchiæ presidentium autoritati diuino iure subiectam, satis demonstrauerimus: hoc nunc ambigitur & hoc inquiritur, an ne vnus saltem aut alter casus eodem iure exceptus sit, quando in euidentem perniciem ecclesiæ tẽderet hæc eius subiectio: imo nisi tunc ex subiecta fieret superior, & deponẽdi sui capitis potestatem haberet. Putant autem omnes casum hæresis ita exceptũ esse, vt eo occurrente, ecclesiæ atq; vniuersalibus cōcilijs in ecclesiasticæ hierarchiæ presidem competat iurisdictionis autoritas, cuius alioq; autoritati subiiciuntur. De quo post inquiratur & disputabitur. Sed præter hæresis crimen, nullum esse alium casum eiusmodi, ob quem caput totius ecclesiæ humano sit iudicio obnoxius: mihi quidem cum reuerendissimo cardinali præfato, & cum magna Theologorũ Canonistarumque caterua conuenit, sed aliquanto accuratius demonstrandum est.

Principio illud hic præsupponẽdũ, quod superioribus libris ex certissimis illis Theologicis principijs, hoc est, diuinæ scripturæ autoritate, catholicæ Christi ecclesiæ traditione, confessione communisq; sententiæ, atq; ipsa etiam rei euidentia demonstrauimus, cōstitutum a Christo Petrum vniuersalis ecclesiæ pastorem & præsidẽ, datam illi regiminis autoritatem super vniuersam ecclesiam, cum suprema omnium, magnifica

que iurisdictionis autoritate indefectibilis fidei singulari illo priuilegio & caeteris omnibus, quæ principanti in ecclesiastica hierarchia ostendimus necessaria. Petro autẽ vt in officio, ita quoq; in eadem prorsus autoritate, prærogatiua, ac priuilegio (quæ ad officium illud pertinent & sunt necessaria) successisse & succedere Romanos pontifices. Eodem ergo iure, eodemque autore Christo, vniuersalẽ illis subiectã fuisse ecclesiam necesse est. Nã si pastor, rector & caput vniuersalis ecclesiæ Petrus, pasci hæc gubernariq; debuit a Petro, eidemque subesse, & non vice versa. Si data Petro in eam regiminis iurisdictionisque autoritas, huic necessaria imposita est subiectiois obsequẽdique necessitas. Si illius autoritati cōmissum definire subortas inter nos quæstiones & controuersias, huic iniunctum est illius sententiam sequi: breuiter, illi semper, velut fundamento suo ædificium, vni ac inniti. Ipsa autem rerum natura ordoque non patitur, vt subditus & inferior in propositum sibi a Christo iudicis personam induat, & iurisdictionis autoritatẽ exerceat. Ergo si quo casu hoc licebit ecclesiæ in Petrum, aut qui eius personã ac officium gerit in ecclesia, vt si criminosus fiat, & vita sua scandalizãs ecclesiam, necesse est casu illo a subiectiois lege exemptã fuisse a Christo, quum ab alio excipi non potuerit. At a Christo nullum vnquã criminis casum demonstrabunt exceptum, quo inferiori & subdito aduersus præpositos sibi ab eodẽ erigere se liceat, in eosque vice versa sibi vsurpare autoritatem iudiciariam: quin potius clarissime hoc cautũ ab eodẽ & districte præceptum inueniẽt, vt nihilo minus illis subdamur, illorum præcepta iussaue sequamur per omnia. Super cathedram, inquit, Moysi sederunt scribæ & pharisæi. Quorum pleraq; graua & enormia peccata commemorans & redarguens, ita tamẽ de eis subiungit: Omnia quæcunque vobis dixerint, seruate & facite: secundũ opera vero illorum nolite facere, dicunt enim & non faciunt. Audis hic quid præcipiat, audis propter opera vitamque perditã eorum, qui sedent super cathedram, nihilo plus nobis licere debitam illis obediẽtiam detrectare: sed omnia, inquit, quæcunque vobis dixerint, seruate & facite.

In eos vero, qui ecclesiæ nomine in cōcilijs sibi arrogarent in vniuersalis ecclesiæ pastorem, principem ac iudicem, autoritatem hanc iudiciariam, cum gloriosissimo martyre & pontifice Cypriano recte meritoq; dicemus: Oues estis, grex estis, nolite discutere pastorem, ne eius quoq; criminis rei teneamini: Nolite vos iudices dei cōstituere & Christi. Dicemus & illud sapientissimi Solomonis: Generatio quæ patri suo male dicit. Et rursus: Oculũ q̄ subsannat patrem, effodiãt eũ corui de torrentibus, & comedant illũ filij aquilæ. Quod si Cham visis & non cooperis verendis patris sui, maledictionem accepisse legitur: quanto potius, qui non vident solum, sed scrutantur, non tantum vt rideant, sed vt paternter prolata de iniquitatis suæ pharetra, sagitta iudicij sui ipsos confodiant. Nō sic filij frugi & sobrij, sed auersi potius operuerunt verẽda pa-

ris sui. Quid est (inquit beatissimus ille papa Gregorius) quod auersi operiuntur, nisi quod bonis subditis sic praepositorum suorum mala displicent, ut tamen eadem occultent ab alijs. Operimentum auersi deferunt, quia dijudicantes factum & venerantes magisterium, nolunt videri quod regunt. Et rursus: Admonendi sunt subditi, ne cum culpas praepositorum considerant, contra eos audaciores fiant, sed sic quae valde sunt eorum praua, apud semetipsos dijudicent, ut tamen diuino timore costricti, ferre sub eis iugum reuerentiae ac obedientiae non recusent. Haecenus ille.

Et qua tandem autoritate, quotcumque episcoporum conuentus, quatumcumque vniuersalia concilia, in suum caput & vniuersae ecclesiae hierarchiae praesidem sibi praesument autoritatem iudiciariam? Suo ipso nomine non possunt, cum nullum sit in scripturis verbum quod proprie de vniuersalibus concilijs aut vlla earundem autoritate loquat. Sed nec nomine vniuersalis ecclesiae, a qua nullam commissionem perferre poterunt, nec illa sibi datam vllam iurisdictionis autoritatem a Christo, ut haec III. IIII. & V. cap. huius luculentius demonstraui. Quin potius omnem omnium conciliorum autoritatem dependere ab autoritate sedis apostolicae & Romani pontificis, quae si eis desit aut resistat, non iam concilia, sed coeptiones & illicita conuenticula esse, & prorsus nullius momenti, quicquid ab eisdem aut agitur aut decernitur, toto hoc libro, praesertim a capite VIII. deinceps aequae euidentis fecimus.

Quin & hoc velim mihi respondeant, qui Constantiensis, Basiliensisque conciliorum autoritatem asserunt. Damnauit Athanasium & alios nonnullos episcopos, totius pene orientis XC. aut eo amplius episcoporum synodus, primum in Tyro, deinde Antiochiae pro grauissimis quibusdam illi obiectis, & ut videbatur, probatis criminibus. Sed Athanasium damnationis eorumdem autores conuertit damnationis sententiam, nunc quid ea in re praeter officium suum quicquam existimant egisse illum Iulium, super tantae synodi autoritatem sibi vsurpando superiorem autoritatem & iudiciariam? Certe rite legitimeque hoc fecisse illum, nec alienae quicquam aut indebitae autoritatis sibi vsurpasse, & tunc & deinceps in hanc usque horam, recognouit vniuersa Christi ecclesia. Rursus Ephesina II. etiam vniuersalis synodus, etiam B. Leonis autoritate congregata legitime, in B. Flavianum Constantinopolitanum episcopum protulit damnationis sententiam, & damnatum a sede apostolica Euticerem absoluit. At ille beatissimus Leo iniquam illam impiamque mox retractauit synodalem sententiam, & in Dioscorum Alexandrinum patriarcham, eius praecipue praeruaricationis autorem, vice versa distrinxit damnationis sententiam. Quae etiam rite legitimeque hoc ipsum fecisse, & tunc probauit orthodoxa Christi ecclesia, cuius vocem, confessionem & testimonium au disti in Chalcedonenfi (quae eandem ob causam paulo post congregata est) frequentissima synodo, & nunc probat in hodiernum usque diem,

atque

A atque ipsum cum suo Euticete execratur Dioscorum: Quid ergo tibi videtur, subiectam ne Romani pontificis autoritatem quotcumque episcoporum synodali autoritati & iudicio, an contra? Cum synodis etiam vniuersalibus, & synodalibus earundem decretis, definitionibus & sententijs, ut iustis ac pijs, autoritatem ac robur impartita est apostolicae sedis autoritas: ita semper deiecit & retractauit iniustas atque impias. Neque vnquam vice versa factum inuenies, ut synodalis sententia correxerit apostolicae sedis sententiam & iudicium, sed semper subscripserit, semper velut normam quandam inobliquabilis fidei & iudicij sequuta fuerit: quemadmodum in superioribus clarius demonstratum est.

Nihil hic prodest dicere, iniusta fuisse conciliorum, quae memorauimus, iudicia, proinde merito retractata. Nam hoc modo quaeritur, conciliorum etiam vniuersalium autoritas, praesit an subsit autoritati ecclesiae hierarchiae praesidis & sedis apostolicae: si praesit, qua ergo temeritate & ille Iulius, & hic beatissimus Leo praesumpserunt iudicare de synodali sententia, inferiores videlicet & subditi, de iudicio supremae, atque a deo sacrosanctae autoritatis in ecclesia? Sed nihil eos alienum aut indebitum praesumpsisse, & tunc & deinceps recognouit vniuersa Christi ecclesia. Ergo praesesse autoritatem Romanorum pontificum, autoritati conciliorum, etiam vniuersalium, non subesse necesse est. Fuisse enim Ephesinum illud secundum vniuersale concilium, etiam apostolicae sedis autoritate congregatum legitime, omnino inficiari nemo potest. Fateantur ergo necesse est, superiorem esse Romanorum pontificum, quam conciliorum, autoritatem, etiam vniuersalium, & congregatorum rite ac legitime, ut ad quos spectat iudicare, iusta ne an iniusta sint synodalia iudicia, & ut probare iusta, ita reprobare ac retractare iniusta. Nulla est hic latebra, nihil quo subterfugas. Hoc enim certum est, ad superiorem autoritatem pertinere, iudicare de inferiorum iudicio, non contra. Si ergo Romanus pontifex superior est, & iudex conciliorum vniuersalium, etiam congregatorum legitime: quae ut bene, ita & perperam, iniuste impieque iudicare definireque posse demonstratum est, non poterunt concilia vice versa contra rerum naturam & ordinem in suum iudicem sibi rite vsurpare autoritatem superiorem ac iudiciariam.

Ioannem Antiochenum episcopum Ephesina prima synodus, cum damnationi ad correctionem usque subiecisset, eo quod in B. Cyrillum Alexandrinum secundae sedis episcopum (cum ipse tertiae tantum esset) irregulariter protulisset damnationis sententiam, eadem de re scribens B. Celestino Romano pontifici: Indignetur, inquit, tua religiositas competenter pro his, quae facta sunt. Si enim data fuerit volentibus licentia maiores iniurijs sedes afficere, & in eos, in quos non habent potestatem, ut contra leges, sic & contra canones proferre sententias, ibunt ad vltimam confusionem res ecclesiae. Audis iudicium & sententiam vniuersalis & sanctissimi concilij, videlicet nisi obseruetur ordo hierarchiae ecclesiae, si infe-

Præest concilij ecclesiae hierarchiae praesidis autoritas, ergo non subsit.

Notanda Ephesini concilij sententia.

Illatio ad eadem.

Chalcedoneſi ſynodo q̄ grauem reputa uerit illam præſumptionem Dioſcori, q̄ B. Leonē ſuo iudicio ſub iugare conatus eſt. Hæc nota et pondera.

rioribus ac ſubditis in ſuos ſuperiores permittatur inſurgendi licētia, itur in vltimam confulionem res eccleſiæ. Itaq̄ cum primæ ſedi, & eccleſiæ aſticæ hierarchiæ præſidi ſubſint omnes, qui in Chriſti ouili ſunt, ſequitur illum iudicari non poſſe aut damnari humano iudicio.

Quod ipſi, conſtantes etiã in Chalcedoneſi, frequentiffima ſynodo ex toto orbe congregati ſancti & orthodoxi epiſcopi Dioſcorum Alexandrinum, ſecundæ ſedis antiſtitem, inter cætera iccirco potiffimum abſq̄ ſpe reſtitutionis damnarunt, quod excommunicationis ſententiã in B. Leonem Romanum pontificem proferre præſumpſiſſet, hoc præcipuum memorantes inter irreperabilis ſuæ damnationis cauſas. Quoniam, inquit, ſecundis exceſſibus priorem iniquitatem valde tranſcendit. Præſumpſit enim & excommunicationē dictare aduerſus ſanctiſſ. & beatiff. archiepiſcopum magnæ Romę Leonem. Hæc in ſynodali aduerſus ipſum ſententiã. Et nunquid factam ibi inquisitionem legitur, iuſte ne an iniuſte damnare præſumpſerit Ro. pōtificem? Imo abſq̄ omni cōtrouerſia hoc in eo vlti ſunt, quod cū ipſe inferior eſſet, primæ ſedis pōtificē ſibi ſuoq̄ iudicio ſit conatus ſubijcere. Sed quę tãdem erat illa prior eius iniquitas, quæ parua viſa eſt tanto concilio in comparatione ad hęc eius præſumptionem aduerſus apoſtolicæ ſedis pontificem? Ex ſuperioribus hoc notum eſt, quod autor ipſe fuerat præuaricationis illi Epheliſinæ ſynodo, in qua & damnauit orthodoxam veritatē de myſterio incarnationis verbi: & pro eadem recepit ac probauit damnatam apoſtolicæ ſedis iudicio Euticetiſi perfidiã. Item quod B. Flavianum Conſtantinopolitanum epiſcopum, eo quod Euticeti & impietati eius aduerſaretur, damnationi ſynodali ſubiectum, ſede ſua Conſtantinopolitana eiecerat, & multis iniurijs affectum coegerat migrare ad dominum, cuius B. Liberatus Carthagineſi. eccleſiæ archidiaconus in Breuiario ſuo, quo Neſtorianorum & Euticianorū cauſam perſtrinxit, teſtis eſt, & epiſcoporum in eadem Chalcedoneſi. ſynodo aduerſus Dioſcorū inclamationes comprobant. Nam inter cætera, quibus eundem exornarunt, præconia etiã homicidã appellat. Et hæc nunquid parua tibi videntur? At cōparatione ad temeritatem, quam præſumpſit aduerſus Ro. pontificem eccleſiaſticæ hierarchiæ præſidem, parua illa tanto ſunt viſa concilio. Nam priorem, inquit, iniquitatem ſecundis exceſſibus valde tranſcendit. Voluerunt ſane in domo dei nihil fieri præpoſterum, nihil confulum, nihil inordinatum: memores illius, quam paulo ante citauimus, Epheliſinæ ſynodi veriffimæ ſententiæ: Iruras videlicet in vltimam confulionem res eccleſiæ, niſi obſeruetur ille ordo hierarchiæ eccleſiaſticæ: ſi ſubiectis in ſibi præpoſitos, a Chriſto quomodocūq̄ permittatur inſurgendi licētia. Vnde & in Aphricano concilio ita definitum legitur: Vnusquiſq̄ noſtrę ordinem ſibi decretū a deo cognoſcat: & poſteriores anterioribus deferat, nec ipſis in confuliſ quicquã agere præſumant. Et his licebit in illos contra rerum naturam & ordinem conſtitutum a deo ſibi vſurpare autoritatem

Decretum Aphricani concilij.

A tatem iudiciariam: oues in ſuum paſtorem ſibi conſtitutum a deo, ſubditi in ſuum rectorem & principem, & qui ipſius Chriſti inter nos agit vicarium: nunquid non ibunt, ſi hoc permittatur, in vltimam confulionem res eccleſiæ?

Certe ſancti patres ab initio, tanto ſtudio præcauerunt nullam anſam dare ſubditis quomodocūq̄ inſurgendi in ſibi præpoſitos, vt nec accuſare eoſdem, etiã coram competenti ſuo & ſuperiori iudice, etiã de veris & quæ probare poſſent, criminibus ipſis inultum tulerint. Teſtantur hoc ſancti patres, qui plurimi ſub Sixto Romano pontifice conuenientes, Euphemium epiſcopum irreparabiliter damnaffe leguntur, quod Polycronium Hieroſolymitanum antiſtitem, metropolitanum ſuum de grauiſſibus quibusdam, quamuis veris criminibus, accuſauerat. Ob quæ, inquisitione facta ab apoſtolicæ ſedis legatis, Leone & Abundio eam ob cauſam miſſis Hieroſolymam, inuentaq̄ veritate, ille quidem eccleſiæ ſugamotus gubernaculis, vrbe eiectus, ruri velut priuatus habitare cogitur, alteri interim commiſſa gubernatione eccleſiæ: ſed & Euphemius niſi minus ab vniuerſa epiſcoporum ſynodo damnationi ſubiectus eſt, quoniam linguam ſuam contra ſuum prælatum erexerat. Cuius etiã Nicolaus ille meminit in ſua ad Michaelem imp. epiſtola. Quod ſi nec accuſare prælatum ſuum, etiã coram legitimo & ſuperiori iudicio, etiã de veris, & quæ probare poteſt, criminibus, ſubdito liceat, ſed grauius puniatur accuſator pro eiusmodi præſumptione & temeritate, q̄ reus & accuſatus pro comprobatis, quamuis grauiſſimis, criminibus: quid demum merentur illi, qui in eccleſiaſticæ hierarchiæ præſidē, totius Chriſti ouilis, hoc eſt, catholicæ eccleſiæ paſtorem & rectorem ab eodem conſtitutum Chriſto, inſolentiffime inſurgentes, ſuo illum iudicio conātur ſubijcere, quem admodum illi præſumpſerunt in Baſilienſi. concilio aduerſus Eugenium: nunquid enim ſunt vlli in ouili Chriſti, qui non ſubijciuntur eiſdem paſtori, quem ipſe Chriſtus cōſtituit? At illi, non accuſare tantū, ſed & damnare eundem præſumpſerunt indubitatum catholice eccleſiæ pontificem, tam pernicioſo exemplo in poſteros, q̄ erat illorum ſapiētiffimum & ſaluberrimum, qui etiã accuſationem ſubditi aduerſus ſuum præpoſitum, quamuis coram legitimo iudicio, quamuis de veris grauiſſimiſq̄ criminibus, q̄ ipſa crimina grauius vlti ſunt.

Ex his, ni fallor, & om̄ibus quæ toto hoc libro ſuperius a nobis demonſtrata ſunt, ſatis intelligis lector Chriſtiane, nihil mentitum illum Gelafium ante annos mille in hæc verba ſcribentē ad Dardaniæ epiſcopos, pro apoſtolicæ ſedis in Acatium (quam pleriq̄ multis ratioibus iniuſtam calumniabantur) ſententiã: Nec plane, inquit, hoc tacemus, quod cuncta per mundum nouit eccleſia: Quoniam non quorumlibet ſententiã pontificum ligata a ſede beati Petri ius habeat reſoluendi, vt quæ de omni eccleſia ius habet iudicandi. Nec de eius licet iudicare iudicio, ſiquidem ad illam de qualibet mundi parte canones appellari voluerunt, ab illo au-

Nec accuſare quidē præpoſitos ſuos permittetur ſubditis quibus in legitimo iudicio. Nota exempli concilij congregati ſub Sixto.

A minoris.

Veriffimæ Gelafij ſententiã, quæ ante annos mille ſcribat cuncta per orbem recognoſce eccleſiæ

Hanc no-
tēt hostes
sedis aposto-
licae.

tem nemo est appellare permissus. Sed nec illa praeterimus, inquit, quod apostolica sedes sine vlla synodo praecedente, soluendi quos synodus ini- qua damnauerat, & damnandi nulla existente synodo quos oportuit, ha- buerit facultatem. Haec enim ita se habere, reuera cuncta per mundum no- uit ecclesia, & ipsa rei euidentia conuincit.

Vera itē S.
Bonifacij
sentētia quā
citāt Grati-
anus in c. Si
papa.

Nec rursus falsum esse illud Bonifacij martyris quod citat Gratianus. Si papa suae & fraternae salutis negligens deprehendit, inutilis & remissus in operibus suis, insuper & a bono taciturnus (quod magis officit sibi & omnibus) innumeros quidem populos cateruatim ducit primo gehēnae mancipio, cum ipso plagis multis in aeternum vapulaturus. Attamen hu- ius culpas hic redarguere praesumit mortalium nullus, quia cunctos ipse iudicaturus, a nemine est iudicandus, &c.

Recognitio
S. patrū in
cōcilio Sin-
uessano, ob
Marcellini
Ro. pontiff-
cis causam.

Quod ipsum num tibi intellexisse videtur tot sancti patres pleni Chri- sti spiritu in illo CLXXX. episcoporum aliquandiu ante Nicenum in Sinuessā Campaniae vrbe celebrato concilio, ob causam Marcellini Ro- mani pontificis. Qui cum in saeuissima illa per Diocletianum mota perse- quutione, ad impia pertractus sacrificia, metu suppliciorum thura con- iecisset in aras execrandas, ob grauissimum ex eo facto natum dei eccle- siae scandalum, sanctorum, quos diximus, episcoporum Sinuessae conue- nit concilium. Quo & ipse Marcellinus, non pontificali, sed poenitentis ha- bitu & amictu, squalidus, puluerulentus, sacco cilitioq; indutus proficisci- tur, synodali se sistēs iudicio, culpam suam haud inficians, haud excusans, sed palam confitens, nec poenam deprecans, quin potius, vt sibi impo- neretur, postulans. (tamen fabulosa quaedam de hoc aliter legantur a- liubi incertis autoribus) Sed in tanto concilio qui illum iudicare praesu- meret, quamuis contra se confidentem, non qualecunque crimen, sed idololatriae, & negati Christiani nominis, quamuis etiam aduersus sei- psum impartitētem auctoritatem concilio, nemo inuentus est: sed dicebant vno ore omnes, Quoniam prima sedes non iudicabitur a quoquam. Noli ergo audiri in iudicio nostro, sed collige causam tuam in sinu tuo. Tuo ore causam tuam iudica, non nostro iudicio. Itaque a sancto con- cilio cum aliud obtinere non posset, hanc in seipsum statuit & exequu- tus est sententiam, vt qui negationis inconstantia Christi scandaliza- uerat ecclesiam, eandem rursus confessionis suae ad mortem constantia aedificaret. Quare Romam reuersus & fiducialiter agens, etiam Diocle- tianum ipsum magna libertate corripuit. Cuius iussu cum tandem duce- retur ad martyrium, vna cum Cyrino & Antonino gloriosis Christi ath- letis, Marcellum presbyterum suum & in episcopatu successorem admo- net, ne corpus suum sepulturae ecclesiasticae traderet, qua se ob negatum Christum reputabat indignum.

In eundem modū cum aduersus Sixtum illius beatissimi Leonis praede- cessorem graua pleraq; crimina obijcerentur ab aemulis, eaq; ob cau- sam procurante id Valentiniano imperatore conuenisset Romā frequen- tissimum

tissimum episcoporum concilium, cui etiam ipse imperator sui praesen- tiam exhibebat, dixerūt vno ore patres vniuersi, nō licere aduersus Ro- pontificem dicere sententiam. Quod imperator intelligens, & se tanto- rum patrū permittens sententiae, vna cū cōcilio vniuerso in ipsiusmet pontificis arbitrium posuerunt suum ipsius iudicium.

Nec secus cum Symmacho actū est a sanctis illis patribus, quos euo- cauerat Theodorici regis autoritas, vt de his quae illi obijciebant ab ad- uersarijs, synodaliter iudicaret. Qui primum nec conuenire consense- runt ad regis vocacionem, dicentes, ipsum q dicebatur impetitus, debe- re synodum conuocare, quia eiusdē sedis primum beati Petri principa- tus, deinde sequuta iussionem domini conciliorum venerandorum au- toritas, singulare in ecclesia tradidit & recognouit auctoritatē. Ad que- rex, cum ipsum quoque pontificem in synodo colligenda voluntate suam literis demonstrasse significaret, tum demum conuenire consen- serunt, cum de literis illis pontificijs redditi essent certiores. Congrega- to deinde atq; Symmachij praesentia confirmato concilio, cui auctori- tatem etiam contra se, si mereretur indulserat, cum dicerent patres, a se iu- dicari non posse primae sedis episcopum. Illum enim inferiorum non posse subiacere iudicio: prouocarent autē emuli & aduersarij ad regis arbitrium, quē illi aduersum fenserāt: Rex velut diuinitus inspiratus, respōdit synodalis esse arbitrij, in tanto negotio sequenda prescribere: ad se vero praeter reuerentiam nihil de ecclesiasticis rebus pertinere: p- mittens pontificū potestati, vt siue propositum vellent audire negoti- um, siue nollent, quod magis putarent vtile, deliberarent, dum modo ita prouiderent, vt pax in ciuitate Romana daretur ecclesiae. Itaq; congregati in concilio episcopi vna tandem voce dixerunt: Symmachus papa, sedis apostolicae praesul, ab huiusmodi oppositionibus, qbus est impeti- tus, quantum ad homines respicit, sit immunis & liber, cuius causam totā dei iudicio referuamus. Hec leguntur in synodali definitione eiusdē cō- ciliij, cui in haec & similia verba omnes subscripserūt: Laurentius ecclesie Mediolanēsis episcopus, huic statuto nostro, quo totā causam Symma- chi papae iudicio dei referuamus, subscripsi. Petrus quoq; Rauēnatis e- piscopus, & post eum LXXV. episcopi similibus verbis scripserunt.

De huius synodi sententia in apologia Ennodij Romanae ecclesiae diaconi, aduersus detractores eiusdem (quam quinta Romana synodus CC. XVIII. episcoporum, qui non solum ex Italia, Sicilia, Gallijs, His- panijs, sed & ex Macedonia, Thracia, Graeciaq; vniuersa, atq; Asia etiā sub eodem Symmacho postea cōuenerūt, approbavit & tanq; synodali auctoritate dictatā compositamq; haberi voluit) legitur in haec verba:

Transibat negocij qualitas audituros, & plus adhuc remāserat in reue- rentia pulsati, quā esset in integritate collegij. Et post aliqua: Aliorum forte hominum causas deus voluit per homines terminari, sed istius praesulis, suo sine quaestione referuauit arbitrio, voluit beati Petri apo- stoli

stoli successores caelo tantum debere innocentiam, & subtilissimi discuf-
foris indagini inuiolatam exhibere conscientiam, &c. Sanctorum quippe
pontificum sedis eius dignitatem factam toto orbe venerabilem, dum illi
quicquid fidelium est, ubique summittitur, dum totius corporis caput esse
designatur. De quo mihi videtur dictum per prophetam: Si hic humili-
atur, ad cuius confugietis auxilium? Quid si mihi immunda labia habe-
ri & nullis succensa carbonibus, ut Eliae concessum est, ipsum ad suae se-
dis privilegia tuenda Petrum apostolum liceret euocare, ut nobis huma-
na voce loqueretur? Quem si audiretis, haec diceret: Filij hominum vsque
quo graui corde, ut quid diligitis vanitatem, & quaeritis mendacium?
Scitote, quoniam mirificauit dominus sanctum suum. Quid stabili Chri-
sti manibus cupitis fundamenta subruere? Haec ille Ennodius ante annos
mille, imo haec illa tot episcoporum synodus, quae illam Ennodij apo-
logiam, velut synodali autoritate dictatam, haberi & legi voluit.

In eundem modum cum & Leo ille III. a Paschali primicerio & Capu-
lo presbytero apud Carolum Magnam imperatorem grauius, & de gra-
uibus criminibus accusaretur, & eiusdem instatia, ea ob causam totius
Galliae, Germaniae & Italiae, Romam conuenisset episcoporum synodus,
eaque confidente in beati Petri basilica, rogasset imperator episcopos de
causa pontificis (cui accusatores capitale crimen intederant) communem
ipsorum sententiam, vno veluti ore omnes concorditer responderunt, se
de apostolicam, quod dei ecclesiarum omnium caput sit, a nemine iudi-
cari debere. Quo tam graui responso deterrito imperatore, omnia est
omnis ulterior causae inquisitio: quauis aliter sibi optime conscius ponti-
fex cuperet. Qui ut hominibus etiam de se satisfacere, absolutus concilij
iudicio, surgens in medio edicit, se praedecessorum suorum vestigijs
insistentem, obiectis falso criminibus postredie responsurum. Et ma-
ne convenientibus cum Carolo & omni populo episcopis pontifex con-
scenso suggestu Christi euangelia manibus tenens, coram omnibus iu-
re iurando affirmavit, se insontem esse. Accusatores autem pontificis
capitali sententiae addicti ob exemplum in posteros, eiusdem tamen be-
nignitate & interuentu saluati sunt.

Audis itaque tot sanctorum ex toto orbe patrum, qui diuersissimis tempo-
ribus ob Romanum pontificum causas conuenerunt, vnam eandemque & velut
vno ore prolatam sententiam. Quod utique evidenti certissimoque argu-
mento est, communem hunc fuisse totius catholicae ecclesiae de suo ca-
pite consensum, quod humano non subiaceret iudicio, quae tot orthodoxi
sanctique patres tam diuersis temporibus ex vniuersa congregati eccle-
sia, non solum consonantem, sed eundem prorsus expresserunt.

Verissime proinde significatissimeque dictum a Bonifacio: Si deuiat ter-
rena aut secularis potestas, iudicatur a spirituali: si deuiat spiritualis, iudi-
catur a minori a superiori: si vero suprema, a solo deo, non ab homine po-
test iudicari. Quid enim hoc vno vel ex ipsa terminorum ratione dici
potuit

potuit euidentius? Quare ad Innocentium secundum scribens ille diuus
Bernardus, vir plenus apostolico Christi spiritus: Quis, inquit, faciet
mihi de vobis iusticiam? Si haberem iudicem ad quem vos trahere pos-
sem, iam nunc ostenderem vobis, ut parturiens loquor, quid mihi im-
minet. Extat quidem tribunal Christi, sed absit ut ad illud appellent vos,
&c. Sed satis haec fuerint superque.

Concludendum est igitur ex Theologicis illis certissimisque princi-
pijs, hoc est, diuinae scripturae autoritate & catholicae Christi ecclesiae
confessione, recognitione communisque consensu (cui qui repugnat, haereticum se facit) nullum esse criminis casum, saltem praeter haeresim
(de qua mox videbitur) in quo ipse totius ecclesiae pastor & rector,
Romanus pontifex, iudicari aut deponi possit ab vlllo episcopo: con-
cilio aut ecclesia.

An saltem ob haeresis crimen papa vniuersalis concilij iudicio fiat obnoxius. CAP. XVI.

Item si rationes, quibus superiori capite vsi sumus, clarissime
videantur adstruere, ecclesiasticae hierarchiae praesidis autorita-
tem, nullo vnquam casu humano iudicio obnoxiam fieri, ut
que suprema est in ecclesia autoritas, cui subsunt omnes qui in ouili Chri-
sti sunt. Esse enim contra rerum naturam & ordinem, ut inferior in si-
bi praepositum a Christo, ouis aut grex in pastorem suum sibi praesu-
mat autoritatem iudiciariam. Omnes tamen vnum hunc casum haere-
sis videntur excipere, in quo sit papa iudicio vniuersalis concilij obno-
xius: argumentum fere sumentes ex c. Si papa, saepius allegato. Quod
autem haereticus esse possit, perinde quasi saepe fuerit, nemo est qui ver-
tat in dubium. Canonistae simpliciter ambulant, acquiescentes in dicto
capitulo: Si papa, tanquam in primo principio, nihil fere respicientes al-
terius. Theologi qui ad rationem & consequentiam magis attendunt, ma-
gis etiam intelligunt difficultatem, quam haec assertio implicat. Nam si
data est Petro & successoribus eius a Christo super vniuersum suum
ouile, hoc est, catholicam ecclesiam, regiminis iurisditionisque autori-
tas, hanc illis eodem autore subiectam esse & obedientiam debere, eo-
rumque iudicio obnoxiam, indubitatum est. Si subiecta & obnoxia eo-
rum iudicio, idque ita ordinante constituyenteque Christo, quo igitur
pacto vice versa in illos exercebit autoritatem iudiciariam? Quomodo
illum iudicare praesumat, quem Christus in hoc suo regno suum nobis
vicarium constituit? quem fecit ouilis sui rectorem & iudicem? Haec ita
que difficultatem reuera maximam, aut potius manifestam (quae mihi
quidem videtur) contradictionem ut euitent quidam, dicunt non ab ec-
clesia aut concilio iudicandum deponendumve papam haereticum, sed
ipso iure diuino autoritate papali priuatum ob haeresim. Nam & illis vi-
detur ex nonnullis rationum, quae cap. octauo libro quarti explicauimus,
se non compati, ut sit papa haereticus. Sed quoniam nihil etiam dubi-
tant, plerisque Romanorum pontificum decidisse in haeresim, communi

errore ducti, satis ad consequentiã attendentes, dicunt iure diuino, eo ipso quo cadunt in hæresim, priuatos autoritate papali, cū nulla humana (cui vniuersæ supereminet) quicquam in illos possit autoritas.

Alijs durior horum videtur sententiã. Nolunt enim ipso facto, incidere in hæresim diuini iuris autoritate priuatum autoritate illa supereminenti & papali: sed opus esse, vt priuetur p̄ sententiã ecclesiæ aut concilij. Quod probare nituntur argumento a minori, de alio quouis episcopo incidente in hæresim, sed pure mentalem, quæ ad nullum actum exteriorẽ p̄cessit: per quam tamẽ vere, proprie & perfecte voluit ipsi constitui hæreticum, cum hæresis oppositum fidei peccatum sit, cuius effectus est exterior cõfessio, iuxta illud Apostoli: Corde creditur ad iusticiã, ore autem confessio fit ad salutem. Hunc itaq; talem probant nõ priuari ipso facto iurisdictionis autoritate. Habet enim, inquiunt, illam ex commissione humana aut ecclesiastica: sed propter solum actum interiorẽ nemo subest humanæ autoritati aut ecclesiasticæ. Quia homo videt quæ foris sunt, deus autem intuetur cor. Et dicit Apostolus: Nolite ante tempus iudicare, donec veniat dominus qui illuminabit abscondita tenebrarum, & manifestabit consilia cordium. Nõ ergo incurrit, inquiunt, talis hæreticus, aut censurã ecclesiasticam, aut priuationem ipso facto. Sed papa non est deterioris conditionis q̄ inferioris gradus episcopi. Nec ipse igitur priuatus est ipso facto papali sua autoritate ob hæresim. Quod vero ex humana tantum commissione iurisdictionis autoritatem ceteri episcopi habeant, dicunt esse ex omnium doctorum orthodoxorum sententiã, iuxta illud beatissimi Leonis papæ, in c. Ita dominus, decima nona distin. Ita dominus huius muneris sacramentum ad omnium apostolorum officium pertinere voluit, vt ab ipso quasi a quodam capite dona sua velut in corpus omne diffunderet. Hac ratione nititur reuerendissimus dominus Caietanus in tractatu præfato, efficacissimã eam affirmans, & quam confitetur conuicisse intellectum suum. Ex qua velut certo demonstratum supponens, papam factum hæreticum, non esse ipso facto diuini iuris autoritate depositum, sed deponendum. Et cū hoc vna, quod papa manens papa in nullo simpliciter casu superiorem iudicem in terris habeat. Videns inter hæc concilianda inuicem nõ leuem difficultatem, quæ mihi potius impossibilitas videtur. Nam si deponendus est, iudicandus igitur, iudicẽ ergo habeat in terris necesse est. Si iudicem, & superiorẽ. Tu enim quis es qui iudicas alienum seruum? Tamen hæc se pulchre conciliasse existimãs, ministerialem quandam autoritatem in ecclesia aut generali concilio comminiscitur, illi subesse eũ dicens, quo ad solam depositionem, idque in casu vnius hæresis incorrigibilis. Ministerialem autẽ hanc potestatem esse vult nõ super ipsam autoritatem papalem, sed super applicationem aut coniunctionẽ eius ad hoc subiectum aut illud, videlicet super eo, vt Petrus aut Clemens hanc autoritatem habeat. Quam tamen ille multis verbis obscure cõ-

fuseq;

fuseque explicet, licet tamen haud obscure intelligere in ecclesiæ ministris, sacramentorumq; ab eisdem facta ministratiõne. Eorũ siquidẽ ministerio hic sit Christianus & baptizat, ille sacerdos, alter episcopus: at tamen eorum autoritas & potestas non est super effectum ipsum, quẽ inducunt sacramenta, hoc est, super baptismalem, sacerdotij, aut episcopalem characterem: proinde & ministerialis recte dicitur. Ipsi enim velut instrumenta sunt, per quæ secretius operatur diuina potestã, & ad ministerialis aut instrumentalis causæ genus, quo ad productum effectum, pertinent. Ad hũc modum in clero & populo eligendi episcopi solebat esse autoritas, quæ nunc est apud solos ecclesiarum canonicos, non quidem super ipsam autoritatem episcopalem, quæ a solo deo est, sed ministerialis quædam ad eandem præuia. Huiusmodi etiam ministerialem potestatem etiam vult esse in ecclesia vniuersali super coniunctionẽ papalis autoritatis ad hoc aut illud suppositum: hoc est, per quam ministerialiter efficitur, vt hic aut ille sit papa. Ad quã eandem contendit pertinere, vt facere hanc coniunctionem, ita & dissoluere iuxta regulã iuris in c. Omnis. Nihil enim tam naturale est, q̄ vt vnaqueq; res per quasq; causas sit, per easdem & dissoluatur.

Sed nec ratio illa aduersus priorem positionem dicentem, papã hæreticum ipso iure diuino priuatum autoritate papali, mihi videtur efficax, nec ratioabile hoc commentum de potestate illa ministeriali quæ esset in ecclesia ad depositionem papæ hæretici, absq; superioritate, vt sic dicam, aliqua super papam quem deponeret. Quam sit autẽ illa ratio inefficax, & q̄ multis partibus claudicet, nunc aggrediemur ostendere.

In primis, quod assumit hæresim pure mentalem, & que in nullum actum exteriorẽ processit, vere, proprie & perfecte facere hæreticũ, nequitiam verum est. Nam quamuis hæresis peccatum sit repugnans orthodoxæ fidei, quæ præcipue in intellectu est, non tamẽ solum illum interiorẽ peruersæ fidei actum, sed insuper voluntatis quandam electionem importat, quæ habet, quando est efficax, necessario concomitantẽ exteriorẽ quandam actum, nisi impediatur. Significat enim proprie hæresis electionem, nõ qualemcunque, sed qua singularem aliquam cõmuni ecclesiæ sensui fideique repugnantem sententiã quis eligit, quã illi contra ex aduerso statuat, quam defendat, doceat, asserat. Quod faciẽs propria sua ipsius electione se diuidit ac separat ab vnitãte ecclesiastici corporis, a qua diuidi, dãnari est. Propter quod dicit Apostolus, quod suo ipsius iudicio dãnatus est, hoc est, ab ecclesiastica vnitãte separatus, a qua peccatores ceteros arceat ac separat ecclesiasticæ disciplinæ ac celsurę seueritas, quando ipsam monentem corripientemq; audire cõtemnunt. Itaq; quod alijs peccatis ipsorũ pœna est, hoc ipsa includit hæresis: & in se ipsum facit hæreticus, quod in alios peccatores districtio celsurę ecclesiasticæ. At solus error orthodoxæ fidei contrarius, si nõ sit cõ electione eiusmodi defendendi, asserendi, docendique cõtra comunẽ

XX ortho-

orthodoxæ ecclesiæ sententiam, errantem quidem facit in fide, sed non facit hæreticum. Quemadmodum & se fatet Augustinus errare posse in fide, sed hæreticum esse non posse, quod prauam illam diabolicamque superbiam ac pertinaciã, se e regione totius ecclesiæ statuendi non habere, securus esset.

Nec est, quod quis dicat, etiam hæreticos affirmare & credere, se sentire catholicæ Christi ecclesiæ. Imo sciunt se dissentire a reliqua vniuersa ecclesia, cuius ipsius vix tãtilla pars fuere, priusquam essent heretici: sed sibi stultissime persuadent, se solos esse catholicam ecclesiam: contra vero ecclesiã catholicam esse ecclesiam Satanae. Itaq; a catholica Christi ecclesia scientes volentesq; dissentiunt, tamen etiam de illa ipsa impie hæreticeq; sentiunt. Audisti enim supra in illis calumnijs coniurationis Lutheranae aduersus indictam a Paulo tertio synodum, ipsos qui dem confiteri dissentire a cæteris vniuersis totius Christiani orbis nationibus, sed ad hoc se cogi verbo dei.

Quoniam autem errans in fide, & communi orthodoxæ ecclesiæ sententiæ cõtrarium aliquid docens aut asserens, si admonitus semel & iterum de communi ecclesiæ fide ac sententia non respiciat, nisi singularẽ illam opinionem dimittens, communẽ sequatur orthodoxæ ecclesiæ sententiam, si nõ cum illis aquilis, illis sanctis patribus, quorũ in terris cõlestis fuit cõuersatio, ad illud corpus ecclesiasticæ vnitatis se aggreget, in quo solo, Christo ipso teste, est Christus & veritas, sed in desertis, in angulis ac domorum penetralibus ipsum frustra pergat quærere: etiam cõstat errori suo adiunxisse electionem illam, quam diximus prauã ac diabolicam, quæ facit hæreticum: atq; ideo tunc velut hæreticũ deuitamus iuxta præceptum Apostoli. Si vero electionem illam errori cõiunctam quacuncq; ratione contineat, nec vllõ signo exteriori prodatur, nõ est omnino efficax illa perfectaq; electio: quæ si perfecta esset, nõ posset nõ prodire in opus exterius non impedita. Quare neq; completa illa consummataq; est hæresis, de quali Apostolus loquitur, cum iubet deuitare hæreticum hominem post vnam correptionem aut alteram.

Itaq; forte verum est, & quod vltro donarent assertores positionis, quam impugnant, prædictæ, episcopum qualemcunque ob pure mentalem hæresim, & quæ in nullum actum exteriorem pcessit (si qua tamen talis est) non esse priuatum ipso facto iurisdictionis autoritate. Non quidem ob rationem quam hi inducunt, quam inefficacissimam paulo post demonstrabimus: sed quoniam nõ esset ea completa cõsummataq; hæresis, cum illa electione efficaci docendi, asserendive aliquid, communi catholicæ per orbem ecclesiæ fidei ac sententiæ contrariũ. De qua heresi forte dicerent etiam intelligendam positionem suam de Romano p̄tifice, quod ipso facto, diuini iuris autoritate priuatus esset, factus hæreticus. De quo tum demum nobis ecclesiæq; certũ esse posset, iuxta Apostoli sententiã, si post vnam aut alteram correptionem in errore

Arore persisteret. Sciens, inquit, quoniam subuersus est, qui est eiusmodi.

Sed iam ratio, qua probant alium quemuis episcopum non esse priuatum ipso facto iurisdictionis autoritate ob pure mentalem hæresim, excutienda paulisper est. In qua id quod primo loco assumitur, episcopos ex humana tantum commissione iurisdictionis autoritatem habere, non est ex communi omnium (vt ipsi dicunt) doctorum sententia, sed contra potius. Nam communior, etiam horum ipsorum, quorum est hæc ratio, quamuis mihi non satis probata, opinio est, etiam apostolos reliquos a Petro, quibus succedunt episcopi, accepisse immediate a Christo iurisdictionis autoritatem Matthæi decimo octauo, vbi dixit eis: Quæcuncq; alligaueritis super terram, erunt alligata & in cœlo: & quæ solueritis, soluta. Deinde, non videtur, quod illis fiat specialis aliqua delegatio aut commissio iurisdictionis ab ecclesia: sed eo ipso quo electi & confirmati sunt

Inefficacia rationis, quæ ob hæresim mentalem non priuari episcopos autoritate iurisdictionis ostendit.

B episcopi, ex ipsa forma hierarchiæ ecclesiasticæ videntur habere autoritatem iurisdictionis super commissum sibi populum. Quod vero a B. Leone dicitur, autoritatem istam ecclesiastici regiminis iurisdictionisq; principaliter collocatam in Petro, vt ab ipso quasi a quodam capite, dona sua in vniuersum corpus diffunderet, non eo pertinet, quasi reliqui episcopi nihil huius autoritatis haberent a Christo, sed solum a Petro: quin contra dicit potius, ipsum dominum, non Petrum hæc sua dona, in vniuersum ecclesiæ corpus diffundere, sed ordine quodam, ab ipso videlicet Petro, quasi a quodam capite facto initio: hoc ipso significans, aliorum autoritatem, quamuis datam a Christo, esse tamen subiectam Petro, atque ab eius autoritate quodammodo dependere: & tam diu eos habere autoritatem illam, quam diu vniuntur illi suo capiti, quam diu illi fundamento ecclesiastici ædificij inhærent, a quo si separentur, iam non amplius pertinere

Male citari ab illo B. Leonis sententiam.

C ad Christi ecclesiam, quæ super illam petram ædificata est, atque ita eo ipso amittere omnem iurisdictionem quam acceperunt ecclesiasticam. Separantur autem a suo capite per schisma & hæresim. Recte proinde dicitur c. Dicimus, XXIII. quæst. prima. Omnes omnino hereticos & schismaticos nihil habere potestatis & iurisdictionis. Quia tamen etiam diuisi ab vnitatis ecclesiastici corporis retinēt, & Christianitatis, hoc est, baptisimi & sacerdotij, pontificalemq; characteres: hinc est, quod baptizati aut ordinati ab hæreticis aut schismaticis, ad catholicæ ecclesiæ gremium reuertentes, nec rebaptizantur, nec reordinantur.

Separatos a capite ecclesiastici corporis, eo ipso omnem iurisdictionem ecclesiasticam amittere.

Deinde linum (quod autem) lino male connectentes, falso assumpto aliud adiungunt, nescio an magis falsum, videlicet qd secundum nullũ actum pure interiorem, quis vlli subicit autoritati humanæ aut ecclesiasticæ. De quo nõ ignoro antiquã esse scholasticorum pugna & controuersiam, & fortassis adhuc litem sub iudice. Attamen Adriano illi VI. pontifici max. Theologo in primis resoluta & consummata, vt nostra habuerunt secula, quo & nos in his quondã studijs præceptore, deinde in pontificatu vsumus patrono, visum est hanc sententiã a pestifera hæresi haud multum

Aliud Caletani assumptũ, secũdũ nullũ actũ interiorem quẽq; subesse vlli autoritati humanæ. Adiciã VI. cõsura de dicta sententiã.

Gersonis opinio, quod actus interior non possit cadere sub præcepto humano.

Caietani distinctio partium solidarum de occulto per se & per accidens.

Male accommodari a Caietano scripturas ad suum propositum.

abesse, a qua pro Gersono illo vix ullam excusationem accepit. Qui ex hoc principio procedens, ulterius concludit, actum interiorem non posse cadere sub vlllo præceptum humanum aut ecclesiasticum. Nemo est qui ignorat, in exterius & contentiosum iudicium deduci non posse, nisi quæ seu testibus seu scripturis, aut alijs legitimis documentis approbari possunt hominibus: sed quod ad actus interiores, seu præcipiendo, seu prohibendo, etiam sub poenis censurisq; ecclesiasticis, in quas ipso facto incidatur, non attingat superiorum autoritas, longe abest a veritate & doctorum communi sententia, qui etiam occultos hæreticos iuris censurae, & excommunicationi prolatæ a canone subiacerent vno velut ore confitentur.

Nec mihi ad rem pertinere videtur illa Caietani distinctio de occulto per se & per accidens. Quasi per se occultum (quale volunt esse actum interiorem) nulli subsit humanæ autoritati: per accidens vero occultum, quantumvis sit æque aut etiam magis occultum, quantumvis etiam minus deduci possit in humanum iudicium, quia tamen ex sui natura tale non est, utiq; subesse autoritati humanæ aut ecclesiasticæ. Ex q̄ dicunt consequenter, qd si quis in mentalem hæresim incidat, ex hoc non subiaceret censuræ aut excommunicationi prolatae a canone: si vero idem secum solus submurmurans, errorem quæ mente concepit, exteriori verbo submississime proferat, iam excommunicatum esse, quantumvis æque occultum sit. Quia actus ille exterior, quantumvis est de se, possit cadere sub humanum iudicium. Quæ mihi absq; vlllo solido fundamento dicta videntur. Nam vbi quæso, aut vnde ex scripturarum autoritate, qua deniq; ratione, hæc est fundamenta distinctio: Si enim occulti ratio in causa est, cur sub humanam autoritatem actus non cadat, vbiq; illa adest, siue per se, siue per accidens, futum illum effectum operabitur. Sicut cuiuscunq; inest albedo, suo illo modo immutat visum & disgregat, illud magis cui inest intensior, siue per se illi inest, siue per accidens: & cuiuscunq; inest calor, suo illo modo immutat tactum, & calcificat appropinquantia, nec in eo quicquam operatur modus quo insunt subiecto, sed tantum intentio. Quare si occulti ratio in causa est, cur actus quis humanæ autoritati non subsit, quod magis occultum est, minus suberit: quemadmodum quia albedinis ratione aliquid visum disgregat, quod magis album est, magis disgregat: & magis calidum, magis calcificat, siue per se tale sit, siue per accidens. Quamuis quod per se tale est, semper tale maneat, nisi demutetur extrinsecus ab illo suo quasi naturali habitu: quod per accidens non ita, tamen q̄ diu tale est, idem prorsus operatur, ac si per se tale esset: ut ferrum per se frigidum, candens & ignitum ita calcificat & adurit, ac si per se tale esset.

Illam vero quæ de scripturis adducuntur, male accommodari videntur proposito. Nam illud ex libro regnorum: Homo videt quæ foris sunt, deus autem intuetur cor, quid obsecro ad hanc distinctionem pertinet? Nunquid ergo autoritati ecclesiasticæ hierarchiæ aut humanis societatibus præfidentium quicquam subiaceret, nisi quod suis ipsi viderint oculis? Quid si audi-

A si audierint? Sed per videre, inquires, omnes hic sensus exteriores intelligit: vnde & qua autoritate hæc tibi glossa & additio? Certum est enim scripturam, quæ adducitur, proprie loqui de videre, ut intuitivam cognitionem importat: quæ nobis tantum est eorum, quæ foris patet, at dominus etiam corda intuetur. Sed hæc ad autoritatem prælatorum, & ecclesiasticæ hierarchiæ humanisq; & civilibus societatibus præfidentium quid pertinent? quid deniq; ad humana, contentiosaq; illa, forensiaque iudicia? In quæ certum est multa deduci, quæ sub intuitivam iudicium noticiam non veniunt, imo etiam interiores actus nostros, imo intentiones hominum, quæ ut ex alijs multis probabilibus colliguntur signis, ita nostro sermone, confessioneq; efficaciter, irrefragabiliterq; produntur. Non est iniuria, si ablit iniuriandi animus, ita & delicta ex animo præcipue committentis pendente ac ponderantur, nunquid ergo in causa iniuriarum non inquirat iudex de iniuriantis animo? nunquid illi non punit præcipue in iniuria? nunquid non distinguit inter homicidium voluntarium, & quod præter intentionem commissum est? Coedavit aliquis in publico imaginem principis contumeliosè causa, alter idem fecit, sed citra contumeliam animi, nunquid inter hos nulla erit distinctio in humano iudicio? Nulla certe erit, si interiores hominum actus non subsunt humano iudicio. Et quænam obsecro sunt vniuersa de contractibus, testamentis, legatis, si dei commissis, vltimis voluntatibus, & id genus alia, q̄ de humanis voluntatibus, intentionibusq; iudicia? Quod vero omni teste, omni documento caret, quantumvis exterius sit, certum est ad hoc iudicij genus omnino non pertinere. Mutuum consensum viri & mulieris mutuo intellectum, quod ex se est, certum est vinculum matrimonij inter eos parere: at fecit ecclesia, ut certis casibus & inter certas personas, idem esset inualidus & inefficax. Nunquid ergo vel ex hoc vno palam non est, ecclesiasticæ autoritatis efficaciam pertinere ad actus interiores hominum, eosq; subesse humanis, ecclesiasticisq; legibus?

C iam & illud, quod ex Apostolo adducitur: Nolite ante tempus iudicare, & quæ similia sunt, certum est loqui de eo iudicij genere, de quo loquitur apud Matthæum Christus, dicens: Nolite iudicare, & non iudicabimini: nolite condemnare, & non condemnabimini. Sed hæc ad forensia, ecclesiasticaque iudicia, autoritatemque ecclesiasticæ hierarchiæ præfidentium quid pertinent? Nunquid huiuscemodi distinctiones Christi commentus est, cum Petro diceret: Quodcunque ligaueris super terram, alligatum erit & in cælis? An forte actus interiores hominum super terram non sunt? Sed hæc obiter hic, breuiterque commemorasse suffecerat, nam prolixior hęc disputatio (quam alibi absoluiamus) tractationem requirit.

Postremo, ut ex falsis his & male consutis præmissis, videlicet: Quod iurisdictionis autoritas inferioris ordinis episcopis humana tantum commissione conueniat, & quod secundum actum mere interiorem nullius hominis quis autoritati subdatur, detur hæc sequi conclusio: Inferioris gra-

Etiam forensia iudicia iudicare de intentionibus hominum.

Animum hominis precipue puniri in delicto et iniuria.

Ecclesiasticæ autoritatis efficaciam pertinere ad actus interiores hominum.

Quæ male ex præmissis quis falsis Caietanus concludat propositum.

us episcopos ob solam mentalem hæresim non priuari ipso facto iuris dictionis autoritate: quæ tandem est hæc prosyllogizatio: Ergo neque ecclesiasticæ hierarchiæ præsidens Romanus pontifex? Nunquid etiam hic ex sola humana commissione supereminentem illam autoritatem obtinet, & non potius a deo & Christo? Itaque maior illa ad hanc conclusionem quid pertinet?

Sed humano, inquires, ministerio aut electione habet, quod papa sit. Nunquid ergo etiam ab illis suis electoribus est illi sacrosancta, supereminensque illa ecclesiasticæ hierarchiæ præsidii necessaria autoritas? Nisi & ab hominibus quis dixerit conferri gratiam, characteremque baptismalem, & sacramentorum omnium effectus, quos sine humano ministerio nemo accipit.

Miranda collectio in spiritu.

Deinde, secunda illa assumpta propositio, aut minor prioris syllogismi quid obsecro ad secundam hanc conclusionem pertinet? Dicit prior, quam hi impugnant, positio, papam hæreticum ipso facto diuini iuris autoritate priuatum autoritate papali. Probas tu, inferioris gradus episcopos commissa sibi ab hominibus potestate, non priuari autoritate humano ipso facto, ob solam anteriorem hæresim, quod ea nec iuri humano subsit, nec iudicio. Ergo neque papa ipso facto priuatur papali autoritate, quam a deo, non hominibus accepit, idque diuini iuris autoritate, ob actum anteriorem tantummodo? scilicet quia nec dei subest iudicio solus actus anterior? Mihi sane videtur, etiam si quis studio quærat male connectere aliquam, haud temere se inuenturum quod vna hac ratione peius cohæreat, & in quo plura sint quæ refellere possit aduersarius.

Falsum & contradictio ne implicans commentum Caicani de potestate ministeriali ecclesiæ ad depositionem papæ hæretici. Ministeriale potestate qualescumque non posse auferre supernaturale effectum, qui eius ministerio introductus est.

Iam & illud commentum de potestate illa ministeriali, qua concilium deponere posset papam hæreticum absque superiori vlla super eum autoritate, mihi non solum omni solido fundamento carere, sed esse prorsus falsum, imo & contradictionem implicare videtur. Quod enim sit in aliquibus ministerialis quædam (vt ita loquamur) potestas (quam electiuam hic proprie dixerimus) per quam possit fieri, vt sit in hoc aut illo papalis autoritas, tamen ea vniuersa a solo deo sit, haud minus inficias: velut in simili in sacramentorum ministris satis declaratum est. Sed quod eadem illa ministerialis potestas, suo iam defuncta officio, & postquam eius velut ministerio, a deo alicui collata est illa papalis autoritas, rursus possit auferre eandem, aut aliquam efficaciam habeat ad eius ablationem, separationemque a suo subiecto, sicut habuit super introductionem, prorsus falsum est. Est enim ministrantis sacramenta, baptizantis, ordinantis, consecrantis, ministerialis huiusmodi quædam potestas super sacramentorum ipsorum effectum proprium, hoc est, baptismi, sacerdotij, episcopalemque characterem, ad quem in ratione disponentis subiectum concurrit suscipientis voluntas & intentio. Sed postquam horum ministerio effectus ille supernaturalis a deo inductus est, iam non est ille amplius in horum potestate: nec potest per illorum ministerialem illam potestatem

rursus

A rursus auferri, quamuis poterat ab initio introduci, etiam si vellet & consentiret ille, in quo receptus est. Eodem prorsus modo est apud clerum vrbis Romæ, aut ecclesiam (nihil enim id refert ad propositum) ministerialis illa potestas, per quam fit, vt sede vacante per electionem canonicam fiat papa Clemens aut Paulus, concurrente in ratione disponentis subiectum electi consensu: sed postquam horum ministerio, hic aut ille iam papa effectus est, non est in eorundem potestate papalem illam autoritatem, quæ non ab illis, sed a solo deo in ratione superioris causæ dependet, rursus auferre, aut a suo illo subiecto separare pro suo arbitrio. Quod vt in omnibus verissimum intelligas, videtur matrimoniale vinculum, a mutuo viri, mulierisque consensu etiam in ratione veræ causæ efficietis dependere: tamen quia illi superuenit etiam sacramentale vinculum, quod a solo deo effectiue est, ministerialiter autem ad id se habet mutuus viri, mulierisque consensus, non potest semel contractum matrimonij vinculum, nec mutuo illorum consensu dissolui. Quia vinculum illud, quod a deo sacramenti ratione superuenit, iam non est in humana potestate. Quos enim deus coniunxit, homo non separet. Quod si a naturali quoque philosophia horum similitudinem & exempla petamus, hoc clarissime inueniemus. Nihil prorsus posse super cuiuscunque formæ a proprio subiecto separationem, nisi id quod possit super formam ipsam, aut destructionem subiecti. Nihil potest calorem separare a suo subiecto, nisi quod potest calorem destruere aut ipsum calidum. Ita in formis omnibus, seu substantiis libus, seu accidentalibus, hoc perpetuo verum est.

Nihil posse separare formam a suo subiecto nisi quod potest destruere formam aut eius subiectum.

Vt autem etiam hoc daremus, ad eandem illam ministerialem potestatem pertinere, vt applicationem papalis autoritatis ad suum subiectum, ita & separationem eius ab eodem, hoc est, vt electionem papæ, ita & depositionem. Certum est, ad vniuersalem ecclesiam, vt eiusmodi, non pertinere primo electiuam potestatem Romani pontificis, sed ad clerum Romanum, quos cardinales dicimus. Cum vniuersalis ecclesia vt eiusmodi, nunquam posset exire in aliquem electionis actum, non conuenire in vnum, non consultare, non deligere quis Christiano gregi vtilissimus, non conferre suffragia. Hæc enim non ad infinitam toto orbe dispersam multitudinem, sed ad certo numero definitos pertinent. Sed nec vllum iota ex diuino aut humano iure quisquam proferet, ex quo appareat hanc potestatem primo pertinere ad vniuersalem ecclesiam. Quin potius si totius ab initio ecclesiæ consideremus historiam, hoc videbimus, penes solos Romanum clerum & populum fuisse hanc potestatem, quæ postea ob populi insolentiam & dissidia apud solum delectum clerum, quos cardinales vocant, sequentium pontificum autoritas & ordinatio constituit. Quod si quis dicat apud hos esse potestatem istam ex commissione vniuersalis ecclesiæ: vbi, quaeso, conuenit aliquando vniuersalis ecclesia, vt ijs hanc suam potestatem committeret? Si in vniuersalibus concilijs id factum dixeris, nunquam sane id probabis, aut factum inuenies. Et quod illis CCC. annis

Potestatem electiuam Ro. pontificis non pertinere primo ad vniuersalem ecclesiam.

CAP. XVI.

HIERARCHIAE ECCLESIASTICAE

ante vniuersa concilia vniuersalia: Esse itaq; ministerialem hanc eligendi Romani pontificis potestatem, non penes vniuersalem ecclesiam, quae nunquam ab initio hac potestate vsa est, neque vti posset, sed penes clerum Romanae ecclesiae, quem nunc referunt cardinales illi designati, episcopi, presbyteri & diaconi, constat ex ipsa rei euidentia & obseruatione totius ecclesiae a multis seculis. Quare penes eosdem secundum hoc commentum esse deberet potestas illa depositiua papae haeretici, & non penes vniuersalem ecclesiam, quod nemo dixerit.

Secundum suppositionem Caietani penes solos cardinales, non vero ecclesia esse potestatem depositiua papae haeretici. Responsio nis Caietani inefficacia.

Nec videtur fundata R. D. Caietani ad haec responsio, quod ministerialis haec potestas eligendi Romani pontificis sit & in cardinalibus, & in vniuersali ecclesia: sed diuersimode. In illis limitate, hoc est, vacante sede. In ecclesia vero absq; vlla limitatione, si secluso iure positiuo loquamur. Nam praeter hoc, quod ista dicuntur more legem sancientis absque vlla autoritate aut ratione, videntur etiam manifeste falsa. Si enim humano, **E** positiuoq; iure secluso, potestas illa eligendi papae est penes vniuersalem ecclesiam: necesse est ergo, vt iure diuino aut naturali ea sibi cōpetat. Quod si verum est, non posset ea vsurpari ab alijs, neq; humano aut positiuo iure illi auferri & committi alteri, cum supra aut aduersum diuinum & naturale ius nulla possit humana constitutio, aut potius praesumptio. Sed q̄ esset, obsecro, alienissimū a ratione illud, aut diuinū, aut naturale ius, quod vniuersae ecclesiae cōmisset absolutam illam & illimitatam potestatem eligendi Romani pontificis: qua non solum nunquam est vsa ab initio ad hunc vsq; diem his annis M. D. XXXVII. sed nec vnquam vti posset, quasi deus & natura sua illa iura frustra conderent: Mihi sane non videntur vlli haec verisimilia fore.

Repugnantiam includere, ecclesiam posse deponere papam haereticū, nullo tamē casu superiorum super ipsum autoritatem habere.

Nunc etiam hoc vide, quo pacto hic non sit euidentis repugnātia: Posse ecclesiam aut conciliū deponere papam haereticū, & tamen nullo vnquam casu superiorem super ipsum autoritatem habere: Nam si in casu haereticis deponendus est ab ecclesia aut vniuersali synodo, necesse est, vt haec in illum proferat depositionis sententiam, & proinde hic rei subeat, illa iudicis personam induat. Sed nemo iudicare potest suae iurisdictioni non subditum. Tu enim quis es, inquit ille, qui iudicas alienum seruum? **F** Sit ergo papa in hoc saltem casu ecclesiae aut synodo subditus necesse est. Et plane contradictionem implicat, vt iudex nō sit supra reum, atq; eum in quem profert damnationis sententiam. Quin & alia pleraq; depositiua sententiam praecedant oportet, si iudiciarius ordo rite obseruari debeat, quae nec sine coactiua super papam deponendum potestate possent fieri, vt reum citare ad iudiciū, examini subdere, vt ad interrogata respondeat cogere, & alia pleraq; quae requirit ordo iudiciarius. Attamē ad depositionis vsq; sententiam, secundum hos verus indubitatusq; papa est. Nihil prodest hic subterfugere, & latebras aut diuerticula quaerere, dicēdo ecclesiam aut conciliū in hoc casu ex ministeriali illa potestate habere vim coactiuā, non quidem super Clementem papam aut Iulium, sed super

A coniunctionem papalis autoritatis cum istis: idq; non simpliciter, sed in hoc solo casu haereticis. Nugari enim est istud, & non ad rem respondere. Hoc quaeritur, & hoc responde, quo pacto Clemens ecclesiasticae hierarchiae caput, & qui principalem illam regiminis autoritatem super vniuersam ecclesiam obtinet, quo, inquam, pacto hic talis possit iudicio ecclesiae aut concilij fieri obnoxius, superior inferioris & sibi subditi? quomodo ecclesia illius iurisdictioni, autoritatiq; subdita, in suum caput et pastorem, contra rerum naturam & ordinem, personā iudicis induere? illum cogere ad ea, quae fert, requiritq; ordo iudiciarius? in illum proferre condemnationis, depositionisq; sententiam? Haec enim omnia necessario superioris sunt, & vehementem potestatem exercentis in suum subditum. In quibus illis tuis nugacissimis nugis quis locus est? Scilicet, non habere ecclesiam aut synodum, quae haec potest in Clementem papam aut **B** Iulium, coactiuam super illos vllam potestatem, sed tantum super cōiunctionem papalis autoritatis cum eisdem? Qui cogit Iulium aut Clementem suo iudicio sistere, ad interrogata respondere, qui subdit examini, hic non super illos, sed super cōiunctionem papalis autoritatis cum eisdem, exercet autoritatem coactiuam & iudiciariam? Quid dici potest aut cogitari absurdius? Nunquid in his omnibus cogitur illa, quam hi nugarunt, cōiunctio, & non potius Clemens papa aut Iulius?

Vides Christiane lector, q̄ multis perplexitatibus semper inuoluatur falsitas & ignorantia, cum contra clara sit, sibi vndiq; consonans, & perspicua veritas. Requirit regula diuinæ legis & disciplinae ecclesiasticae, vt oues pastori, subditi suis prepositis obediant, non solum bonis, sed etiam discoloris: vt eorum verenda non detegant, non accusent, sed cooperiāt, excepta sola causa pietatis & fidei. In qua vt cōiuere non licet, ita nunq; sum superiorē iudicare, sed suis illum denūciare superioribus oportet, donec ad supremam omnium autoritatem ventum est: quam vnā omnium sicut vniuersae ecclesiae orthodoxae fidei vindicem esse oportuit: ita singulari in defectibilis fidei privilegio suffultam, ad confirmādos fratres in fide, libri quarti capite octauo clarissime demonstrauimus.

C Illi vero omnes de casu in quaestione proposito, tanquam caeci de coloribus disputant, praesupponentes tanquā verum & indubitātū, id quod nec fuit, nec erit, nec esse possit, secundum legē loquor iam ordinatam a Christo, videlicet quod papa possit esse haereticus: quasi non fuisset exauditus pro sua reuerentia Christus, rogans patrem ne deficeret fides Petri, pro necessitate totius ecclesiae: ex qua ad illius autoritatē & definitionē referenda est omnis fidei quaestio. Quod em̄ ab initio nō fuerit, ab ipso Petro ad praesentem vsq; Paulum III. Rom. pontifex haereticus: sed quotquot illi ex hoc catalogo infamant huius criminis, fuisse reuera orthodoxos & catholicos, etiā memorato capite luce clarius a nobis demonstrātū est. Quare ex ratioibus, quas superiori capite adduximus, nobis cōstat vniuersalis, et sine vlla exceptiōe cōclusio: Ecclesiasticae hierarchiae principem ob

Multis semper perplexitatibus inuoluitur falsitas, cum contra clara sit, sibi vndiq; consonans, & perspicua veritas. Requirit regula diuinæ legis & disciplinae ecclesiasticae, vt oues pastori, subditi suis prepositis obediant, non solum bonis, sed etiam discoloris: vt eorum verenda non detegant, non accusent, sed cooperiāt, excepta sola causa pietatis & fidei. In qua vt cōiuere non licet, ita nunq; sum superiorē iudicare, sed suis illum denūciare superioribus oportet, donec ad supremam omnium autoritatem ventum est: quam vnā omnium sicut vniuersae ecclesiae orthodoxae fidei vindicem esse oportuit: ita singulari in defectibilis fidei privilegio suffultam, ad confirmādos fratres in fide, libri quarti capite octauo clarissime demonstrauimus.

Vniuersalis conclusio: Ecclesiasticae hierarchiae principem ob

astica hierarchiae praefide ob nullius criminis casum suorum subditorum (quales omnes sunt, qui in Christi ouili sunt) iudicio fieri obnoxium, aduersus omne decorum, omnem ordinem. Nam haeresis casus ne locum in eo habere possit, Christum misericorditer & necessario suae prouidisse ecclesiae. Ob alia quaecumque crimina ferendos, non ferendos a subditis suis prelatos, certum est (quod fere ob subditorum peccata a deo permittuntur cadere) nec propria temeritate & absque vlla legitima autoritate abijciendos aut iudicandos ab eisdem. Cum vel sola accusandi eosdem praesumptio longe sit grauior in subditis, quocumque prelatorum suorum (quod criminarentur) crimine: quemadmodum superiori capite demonstratum est. Ad c. vero, Si papa, quod Canonistis fere (qui altius non respiciunt, quam ad verba canonum) hic impingendi est occasio, praedicto capite octauo libri quarti responsum est.

Apparentes quasdam rationes aduersus praesertam veritatem & explicare & dissoluere.
CAP. XVII.

Vi veritatis suscipiunt patrociniū, quod debent in eadem asserenda uti argumētis solidis, & collectiōibus efficacissimis, tam non dissimulare, sed luculenter diluere apparentes rationes aduersariorum in contrarium. Quorum primum, quod ad praesentem controuersiam attinet, cum satis praestiterimus duobus capitibus proximis: restat nunc rationes quasdam aduersus praesertam conclusionem satis apparentes, & quibus forte mouerentur discernendi verum a verisimili, dialecticaeque non admodum periti, & explicare et dissoluere, quo sit euidentior, sibi que magis constet veritas. Itaque in hunc forte modum nobis occurrerit aliquis.

Ius naturae hoc nos docet, hoc praecipit, ut e manibus furiosi eripiamus gladium: ut fe aliosque laedentem etiam prohibeamus, ut resistamus iniuriam, atque his, qui aliorum vitae fortunisque imminet. Sed si papa suae aliorumque salutis negligens, gladio sibi commissae autoritatis in animarum perditionem & aduersus pietatem saeuat, multos secum populos cateruatim ducit in perditionem ac praecipitium. Multo ergo magis illi, velut frenetico, gladius ille spiritualis de manibus eripiendus est.

Praeterea, hoc maxime ad liberam communitatem pertinet, ut principem suum ad tyrannidem se conuertentem possit corripere, atque etiam destituere ac amouere ubi desperata esset correctio, quemadmodum V. Politicorum docet Aristoteles. Sed libera est ecclesiastica societas & communitas. Ad eam ergo pertinet sui principis correctio, atque etiam incorrigibilis destitutio.

Rursus, non esset ab optimo sapientissimoque legislatore Christo satis recte, sufficienterque suae prouisum ecclesiae, si membra sua infecta et putrida, ex quibus toti corpori periculum imminet, rescare ipsa non posset & abijcere. Prouidisse autem illi sufficienter, nemo dubitauerit, quisquis amorem illum immensissimum aestimat, quem erga suam demonstrauit ecclesiam. Ut ergo haec possit, illi a Christo concessum oportet. Quid enim faceret misera ecclesia caput habens infectum & omnibus vicijis perditum,

Aduersus praesertam conclusionem.
Ratio I.

Ratio II.

Ratio III.

tum, nec solum nullam corporis curam gerens, quin potius modis omnibus in salutem eius machinans. Imo hoc manifeste expressisse videtur idem ille apud Mattheum dicens: Si manus tua scandalizauerit te, abscinde eam & proijce abs te: & si oculus tuus scandalizauerit te, erue eum & proijce abs te, melius est enim tibi ad vitam ingredi debile vel claudum, aut vnum oculum habentem, quam cum vtrisque mitti in ignem aeternum.

Quarto, tenet papa, cum de scandolofo crimine diffamatus est, ad purgationem canonicam. Quandoquidem necessaria est illi non solum conscientiae, sed & famae integritas, propter subditorum maxime & totius salutem ecclesiae, cuius tenetur praecipuam curam gerere. Ita Damasus adulterij infamatus, Sixtus tertius, & Symmachus, et Leo tertius, Paschalis quoque & alij plerique de obiectis sibi criminibus canonicè se purgauerunt. Purgationi autem canonicè subiectus, si deficit, iudicandus est. Potest ergo papa iudicari de scandolofo crimine.

Postremo, leguntur plerique summorum pontificum ob vitam scandolo sam & perditam iudicati, atque ipso facto depositi: ut Felix secundus, Christophorus, Ioannes XII. & Benedictus V.

His obiectionibus ut breuiter respondeamus. Quod in prima assumitur, iuris naturae hoc est, ut prohibeamus vnumquemque ab offensione aut laesione sui & proximorum vel inuitum, quantum id in nobis est, & per nos possit fieri, etiam instrumenta illi auferendo, quae in suam, aliorumque praeiudicium conuerteret, libenter admittimus. Sed ius hoc, est facto resistere facto, vim vi repellere, nullam autem dat nobis iudiciariam aut superiorem autoritatem in eos, quos sic prohibemus, aut quibus eo pacto resistimus. Itaque etiam superioribus nostris, etiam summo pontifici, in his, quae impie tyranniceque agerent in aliorum, atque adeo ecclesiae iniuriam, non palandum, non adulandum est, sed resistendum cum modestia, & salua eius debita obedientia & reuerentia, ut vim notorie iniustam, si inferatur, iuste repellendo. In his, quae iniuste praecipere, in aliorum iniuriam, aut totius ecclesiae scandalum, non obediendo, sed libere admonendo, adhibitis in hoc personis talibus, quorum sit grauis, nec illis contemnenda autoritas. Sed iudiciariam in illos, superioremque autoritatem nobis usurpare nequaquam licet, neque hoc docet ius naturae, sed prohibet.

Ad alteram obiectionem, qua dicitur, ad liberam communitatem pertinere correctionem sui principis, atque etiam destitutionem, si sit desperata correctio. Respondemus, qualemcumque veritatem id fortassis habere in communitate libera, quae nulli alteri subiecta est, sed ex communi consensu aut electione proprium suum habet principem, cuius autoritas ab ipsius communitatis consensu dependeat. Quanquam ad quem aut quos pertineat correctio delinquentium principum, superiori libro locis plerisque plenius explicatum est. Sed si sit communitas alteri subiecta, seu regno, seu imperio, a quo magistratus suos, iudices praesidesque accipiat, si illi in administratione peccent aut delinquant, iam non est illius

commu-

communitatis, eos magistratu amouere, administratiōe aut officio: sed ad superiorem auctoritatem a qua constituti sunt, hoc pertinet, ad eamque oportet habere recursum: qua praetermissa, si propria temeritate in eos insurgerent, rebellionis, imo maiestatis rei fierent, & merito plectēdi.

Ita dominus noster Iesus Christus, hoc suum regnum, hanc monarchiam instituit ecclesiasticam, & in ea idem ipse illam hierarchiam ordinauit, ipse nobis magistratus dedit & praesides, nostro quidem electos ministerio & arbitrio, ipsius autē perfungentes auctoritate. A quibus si quid peccatur, iudicatur minor a superiore. Si vero quid peccauerit ille, quē ipse praefecit omnibus, suūque nobis generalem immediatumque constituit vicarium, vnius ipsius iudicio ille subiectus reseruatusque est. Ipse ergo nobis ad eundem, ipse interpellandus, ut illū aut corrigat, aut magistratu amoueat: qui cito vindictam faciet seruatorum suorum ad se clamantium: multo, inquam, citius quam si superiorem aliquem hominē adiremus iudicē: si modo eius verbis promissisque crediderimus, qui aequae non potest falli ac fallere. Si autem eo praetermissa, propria nos temeritate insurgeremus in eius vicarium, nostro nos illū eiceremus arbitrio, illius imperatoris nostri nec expectantes nec expectentes iudicium: iam in Christū ipsum hanc iniuriā pertinet, iam in illum imperatorem ac regem nostrorum rebellionis, imo maiestatis crimen committimus.

Ad tertiam fere ex his iam patet quid respondendum sit. Christus dominus noster, hoc suum regnum, hanc monarchiam ordinatissime constituit, non solum sapientissimi prouidentissimique legislatoris, sed etiā omnipotentis principis in ea perfunctus officio: siquidem ipse eidem semper adest in omnibus, eius curā gerit ad finem usque seculi. Ego enim, inquit, vobiscum sum ad seculi usque consummationem, nec vnquam defuit aut deest illi in his casibus, quibus constituti ab ipso magistratus haud recte suo funguntur officio, sed superiores inferiorū constituit iudices: supremi autē, & sui in hoc regno suo vniuersalis vicarij, sibi reseruauit iudiciū. Nā ut illum inferiorum iudicio subderet, non ferebat rerum ordo, nec suae illius monarchiae ordinatissima ratio. Ipse itaque nobis ad eundem, ipse orationibus pulsandus, ipse excitandus est, si dormire videatur, quoties fluctuat, quoties tempestatibus agitur nauicula illa Petri: quae admodum suo nos facto exemplo admonuit. Quem si ecclesiae suae, pie perseueranterque oranti, quae sibi ad salutem necessaria sunt, aut magnopere expediunt, non ad futurum timuerimus, infideles profecto sumus & verbis promissisque eius increduli, quae caelo terraque firmiora sunt. Nā caelum, inquit, & terra transibunt: verba autē mea non transibunt. Non est longe a nobis ad eundem aut querendus, non ambitiosa, sumptuosa, longinqua difficultique legatione petendus. Nobiscum ipse & inter nos est ad seculi usque finem: non solum voces, sed & gemitus nostros exaudiens. Itaque si ecclesiae necessarium erit, ut e medio auferat aliquis suae aliorumque salutis negligēs & perditae vitae papa, ipse interpellatus, ipse orationibus

A tēnibus nostris excitatus, cito faciet iudicium & iustitiam, cito sedabit tempestates & ventos, cito ecclesiae optatam tranquillitatem restituet. Non enim dormitabit neque dormiet, qui custodit Israel. Quod si neque necessarium, neque vtile ecclesiae fuerit, auferri illum e medio, quāuis ita nobis forte videatur humano iudicio: tu quis es, qui diuino iudicio tuum praeponeis iudicium? qui in alienum seruum tibi arrogas potestatem iudicariam? Domino suo stat, & domino suo cadit Iesu Christi vicarius. In quē si propria nos insurgamus temeritate, si nostro illum iudicio submittere volumus, an non in Christum ipsum rebelles sumus & iniurij? Sed pro nimis impletum iam cernimus id, quod futurum praedixit Christus in aduentu filij hominis: Putas ne, inquit, veniens filius hominis inueniet fidem in terra? Diffidimus diuinæ prouidentiae, Christo eiusque promissis & verbis non credimus, et in manibus prouidentiae nostrae vniuersa volumus esse conclusa. Ita fit ut non emedemus, sed irriteremus nostros praepositos, non sanemus, sed exulceremus, magisque exacerbemus ecclesiae vulnera. Ita fit, ut propter temeritatem praesumptionemque nostram, propter peccata nostra regnare faciat principes hypocritas, & suos sanctos contamineat, nubibusque mandet ne pluant super nos imbrem doctrinae & regiminis salutaris. Ita nostra meretur & contumacia & infidelitas, ut nobis detur & conseruetur rex in furore domini. Itaque ut hic concludamus: Si a motu papae criminosi, & humanam admonitionem, correptionemque negligentis, necessaria sit aut admodum utilis saluti ecclesiae, fiatque pro eo oratio sine intermissione ab ecclesia, qui dubitat Christū eidem statim affuturū, infidelis est. Si vero eo casu neglexerimus ad illum confugere, cuius solius est subiectus iudicio is, quē magistratu amoueri cupimus, & ad quem solum hoc pertinet, sed propria in ipsum temeritate insurrexerimus, quid aliud agimus, quam illius Luciferi, non dei nos demonstramus filios, imitatores videlicet facti illius rebellionis ac superbiae, & in Christum ipsum crimē laesae maiestatis committimus? Quod si cessare, si dormire nobis videatur Christus, si differre quod petimus, ipse melius nouit, ecclesiae suae nobisque quid expediat: si fidelis est, nec permittet nos tentari supra id quod ferre possumus, sed faciet cum tentatione prouentum. Porro non dormitabit neque dormiet, qui custodit Israel. Ad illa vero Christi verba, quae in confirmationē adducuntur: Si manus vel pes tuus scandalizat te, &c. Dicimus, quod quibus aliam, quam sonent verba illa, intelligentiam habent, tamen ut quoquo pacto accommodari possint huic proposito, si ea perpendas diligentius, inuenies nostram magis confirmare, quam impugnare sententiam. Nam docet manum, pedem aut oculum, non tamē caput, si scandalizet, amputandū. Id quod nihil dubitandum est non carere mysterio.

Ad quartam, qua dicitur papam infamatum de scandaoso crimine ad purgationē sui teneri, fatemur de charitatis debito & obligatione, atque eo purgationis genere, quae vltro assumitur ad remouendū subditorū scan-

Nostri cura & sollicitudo praeposita non commendat, sed irritat nostros praepositos: non laenat, sed exacerbatur ecclesiae vulnera.

Vera sententia, quae admodum utilis saluti ecclesiae, fiatque pro eo oratio sine intermissione ab ecclesia, qui dubitat Christū eidem statim affuturū, infidelis est.

Christi citata verba nostram confirmare, non infirmare sententiam.

Ad III. Quō papa infamatus de scanda-

Iosepho crimine ad sui purgationem tenetur. Vi se purgauerint in infamati pontifices.

dalū: non q̄ imponitur a superiore aut iudice, quem nullū habet in terris. **D** Itaq; Paschalis I. de imputata sibi cæde & homicidio coram XXX. episcopis, Damasus vero de sibi imposito adulterio coram XLII. (quos nec aduersarij, aduersus quos agimus, iudiciariam aut superiorem aliquam autoritatem super vniuersalis ecclesiæ episcopum habere audent dicere) sese expurgarunt, vt patet II. q. VII. Nos si competenter. Sic & Leo III. coram Carolo Magno, & congregata eius causa synodo (vt paulo superius audisti) cum de accusatione aduersus ipsum proposita, nihil vellent aut iudicare aut cognoscere, cōscenso suggestu, & sacra euangelia manibus tenens, iureiurando se affirmauit infontem. Vnde & capitalis in accusatores eius est statuta sententia.

Sic & alij, ad occurrendum subditorum scandalo, apud quos falso delati & infamati fuerant, alijs pro tempore vsi sunt purgationum modis. **E** Vt Gregorius VII. coram Henrico quarto Romanorum rege, quem ab solutum ab excommunicatione, qua aliquandiu innodatus fuerat, & admissum ad missarum solennia confecta sacra oblatione, cum cætera multitudi- ne, quæ frequens aderat, ad altare euocauit, præferensq; manu corpus dominicum: Ego, inquit, iam pridem a te, tuisque fautoribus literas accepi, quibus me insinulabas sedem apostolicam per simoniacā hæresim occupasse, & alijs quibusdam tam ante, q̄ post acceptū episcopatum criminibus vitā maculasse, quæ mihi secundum scita canonum, oēm ad sacros ordines accessum obstruxerint. Et licet multorum idoneorū certe testium ad stipulationem crimen refellere queam, eorū scilicet, qui oēm vitæ meæ ab ineunte ætate institutionem integerrime nouerūt, & eorum, qui meæ ad episcopatū promotionis autores fuerunt: ego tamē ne humano potius q̄ diuino testimonio niti videar, vt satisfactionis compedio oēm omnibus scandali scrupulum de medio auferam, ecce corpus dominicū, quod sumpturus ero, in experimentum mihi hodie fiat innocentiæ meæ, **F** vt omnipotens deus suo me hodie iudicio, vel absoluat obiecti criminis suspitione, si innocens sum, vel subitanea interimat morte, si reus. Hæc & alia, vt solenne est, præfatus verba terribilia, quibus deum causæ suæ æquissimum iudicem & innocentiæ assertorem adesse precabatur, partem dominici corporis accepit. Qua liberrime absumpta, cum populus in laudes dei, innocentiae eius congratulatus aliquandiu acclamasset, tandē impetrato silentio, conuersus ad regem, si se innocentem sciret a mole capitalium criminum, quibus a regni principibus coram se quotidie accusabatur, hortatus est idem facere, quod se facientem vidisset, ita & seipsum compendiose liberaturum longæ concertationis ambiguo, & ecclesiam dei scandalo. Sed ille, qui sibi male erat conscius, tam horrendi examinis aleam ne subiret, alias accusationes, tergiversationesq; inuenit. Hæc ideo adscripsi aliquanto prolixius, vt intelligeres, quali nam purgationi se sub miserunt aliquando Ro. pontifices, nō equidem coacti, vt audisti, sed sua sponte

Nota hanc purgationem Greg. VII. coram Henrico III. Rom. rege.

A sponte, & vt satisfacerēt imbecillioribus. Ita ad multa frequenter se demiserunt sancti pontifices ob subditorū infirmitatem & edificatiōem, aut quo se humilitatis exemplum præberent cæteris, ad quæ minime tenebantur secundum autoritatem & rationem officij, quæ in consequentiā trahi nō possunt. Quemadmodū de Petro testatur beatus Gregorius II. q. VII. c. Cum Petrus, dicens in hæc verba: Petrus potestatem regendi acceperat, & tamen idem apostolorum primus querimoniæ contra eum a fidelibus factæ, cur ad gentes intrasset, non ex officij potestate, qua posset dicere: Oues pastorem suum non accusent, nec reprehendant, sed ex autoritate diuinæ virtutis, qua gentes acceperant spiritum sanctum, respondit.

Ad id quod postremo loco adducitur, etiam de depositis quibusdam Romanis pontificibus, hoc breuiter respondemus, iuris, nō facti hic a nobis disputari quæstionem. Ita etiam multi a tyrannis relegati, occisi, trucidatiq; sunt: sed quid fieri debuerit, non quid a nonnullis impie factū sit, hic nos demonstrasse. Quanquam hoc etiam certum sit, nullum fere omnium, quos hi depositos commemorant, fuisse indubitātū Romanum pontificem. Felicem, quem primo loco enumerant, constat ab impio, hæreticoq; imperatore Constantio, substitutum fuisse viuenti Liberio, & pro fide orthodoxa relegato exilio, cui inde reuertenti quod ille cesserit, nihil mirum est. Nec opus erat deponere, quem constat nunq̄ fuisse pontificem. Idem de Christophoro, quem commemorant, æque certum est. Nam Leonem V. qui Benedicto III. successit, electum & pontificatu inauguratū post dies aliquot idem eius familiaris existens, nepharia prodicione & coniuratione captum coniecit in carcerem, & cathedram inua sit apostolicam. In qua cum non ferretur a clero & populo, illorum iuste aduersus se indignationi ac vindictæ se subtrahēs, in monasticam vitam coactus se cōdidit. In locum itaq; Leonis illius interim demortui (vt creditur) ex dolore animi, Sergius III. libera electione suffectus est.

Ioannis vero XII. & Benedicti V. continens est historia: sed talis, quæ non aduersatur, imo suffragatur & subscribit nostræ sententiæ. Ille enim sceleribus ac probris omnibus coopertus pontifex, & modis congruentibus frustra sæpe admonitus & ad meliorem frugem reuocatus a cardinalibus, cum eius corripiendi causa ijdem Romam euocassent Ottonem I. imperatorem tunc forte agentē in Italia, scelerum suorū conscientia stimulatus aufugit in Campaniam: atq; ibidem inter feras in montibus delitescbat, vnde cōmuni principis & patrum consensu publica legatione Romam reuocatus, cum redire recusaret, quīs oblata securitate vt libere residere posset in sua cathedra, præcipiti consilio Leonem quandam eius nominis VIII. illi tanq̄ desertori suæ cathedræ superordinarunt pontificem. Cuius mox pœnitentia ducti Romani, considerantesq; præter ius, falsq; egisse, quod viuenti adhuc Ioanni, quantumuis scelerato, quantumuis suæ sedis desertori & profugo, superinduxissent alium, eiecerunt ante o-

Ad V.

Nullum vnquā Rom. pontificum vel de facto depositum, cuius certa fuisset electio. De Felice Christophoro.

Ioannis XII. & Benedicti V. notā da historia.

omnia Leonem illū, & Ioannē quoquo pacto reducere satagunt. Ille vero **D** ad imperatorem haud longe adhuc ab vrbe agentē confugiens, hac re exasperatū facile induxit, instructa acie Romam repetere, & Romanos cogere, vt se reciperent. In qua rerū trepidatione, quōuis Ioannes ille e viuis derespente sublatus, ademisset Romanis illum scrupulū, liberumq; fecisset, vt imperatoris voluntati accommodare se possent, vel de nouo in electionem Leonis illius consentiendo, & vim certo imminentis sibi bellī auertere: omne tamē periculum decreuerunt subire potius, q̄ perniciem exēpli eiusmodi trāsmittēre ad posteros. Et quōuis aduentātī hostiliter imperatori pacis oratores mitterent obuiam, Benedictum tamen eius nominis V. non illum Leonē superinductū viuenti, sibi postulabāt concedi pontificem. At imperator iam iurato in verba & fidē Leonis, tanq̄ suo promoti suffragio, illi nullo metu deterriti instantis periculi & potentissimi exercitus iam iam imminētis vrbis excidio, elegerunt nihilo minus Benedictum, **E** & in sede beati Petri consecratum de more collocarunt. Quos tandem diuturna et arctissima obsidione pressos, in qua modium fursuris triginta aureis venisse testantur historiae, ad deditiōnem imperator coegit, & abducto in Germaniam Benedicto, Leonem vi armisq; intrusit in beati Petri cathedram, quam deo vindice haud diu occupare permissus est.

Hac est lector Christiane Ioānis XII. & Benedicti V. historia. In qua nihil audis nostrā repugnās sententię, imo eidē publice subscripsisse Romanorū conscientiam. Et quōuis prācipiti ante consilio, abrogato sceleratissimo pōtifice, in eius locū elegissent Leonem illum, virū haud indignum alioqui pontificatu: tamen continuo ad saniora consilia reuersi, intellexerūt prāter ius & fas se egisse, & omnia extrema perpeti maluerūt potius, q̄ exempli eiusmodi (vt dictum est) perniciem trāsmittēre ad posteros.

Prāter hos quotquot memorantur Ro. pontifices, quomodocunq; seu iure, seu iniuria redacti in ordinem, dubiam eorūdem & in discordia celebratam electionem inuenies. Quomodo Constantiensi concilio tres vno tempore (sub quibus incerta sui rectoris & capitū, maxima omnium confusione & scandalo diu laborarat ecclesia) simul abrogati sunt, & in locum eorūdem vnus certusq; electus Martinus V. In Basiliensi vero, nouo more, pessimoq; cōsilio & exemplo idem aduersus Eugenium indubitatum pontificem tentatū est, & in locum eius Amadeus quidam electus, sed frustra, & sine villo effectu. Nam hunc nemo, illum vero vnīuersa Christi ecclesia, etiam post illud Basiliense cōcilium, recognouit pro indubitato pontifice & prāside hierarchiæ ecclesiasticæ.

An quo casu congregari ac celebrari possit vniuersale concilium prāter auctoritatem sedis apostolicæ. CAP. XVIII.

Ameti concedant omnes generalia concilia, apostolicæ sedis & ecclesiasticæ hierarchiæ prāsidis auctoritate regulariter conuocari, celebrariq; oportere: fere tamen etiam inter omnes conuenit, quibus

A quibusdam casibus prāter illius auctoritatē conuocari, celebrariq; posse: quanq̄ in casibus illis haud inter oēs conueniat. Nam Constantiensi, Basiliensiq; concilio assertores plus nimio tribuētēs auctoritati concilio, super auctoritatē ecclesiasticæ hierarchiæ capitū, plures etiam admittūt casus eiusmodi. Quos oēs Gersonus ille summatim colligens, sub tribus generaliter comprehendit. Primus: Si desijt esse Rom. pontifex, hoc autem trifariam arbitratū posse fieri, videlicet aut morte eius naturali, aut morte (vt dicit) ciuili, vt si cadat in mentis alienationem perpetuam, aut in captiuitatem, ita vt ad eum accessus non pateat, aut morte canonica, vt si sit depositus. Secundus: Si requirat ecclesiæ necessitas conuocari concilium, ille autem requisitus cōuocare pertinaciter renuat, prāsertim si ipsum res tangat. Tertius: Si concilium postq̄ est cōgregatum legitime, tempus & locum prāstituat pro celebrando futuro concilio, vt in Constantiensi, Basiliensiq; concilijs factum extitit. Canonistæ pleriq; aliter et rationabilius **B** hos casus enumerant, duos fere afferentes, vt Alexandrinus in c. Synodum, XVII. distin. & Felinus in c. Super literis, extra. de rescrip. quos sequuntur & alij. Primus, cum papa deponi potest legitime. Hoc enim omnes supponunt in casu posse fieri ex c. Si papa. XL. distin. Quo posito, nihil dubium est etiam eo inuito congregari posse concilium, quod contra se, aut in sui depositionem nunquam conuocaret ipse, aut conuocari sineret, si res tota ab ipsius tantum dependeret consensu & arbitrio.

Secūdus, cū est dubia, incertaq; electio, nec scit catholica ecclesia, quem velut suum caput & ecclesiasticæ hierarchiæ principem sequi debeat.

Nobis vero in hac quæstione quid tenendum sit, ex his, quæ hactenus demonstrata sunt, satis fieri potest perspicuum. Nam si omnis concilio auctoritas, etiam vniuersalium, omnium actionum synodaliū robur & firmitas, ab auctoritate ecclesiasticæ hierarchiæ prāsidis prorsus depēdeat, **C** vt euidentissime demonstratum est, vt aduersus eiusdem auctoritatē congregari non posse vniuersalem synodum: ita etiam vbi legitime congregata esset, nihil tamen omnino posse agere, eadem sibi auctoritate resistente, æque certum est: sed prāter apertam quandam rebellionem, conspersionemq; subditorum aduersus suum caput et principem, nihil plane vtilitatis habere congregationem eiusmodi. Neq; enim aduersus ipsum Rom. pontificem: vt quem nullo vnquam casu subijci humano iudicio demonstratum est, nec in alijs quibuscunq; negocijs & causis ecclesiasticis, quas vniuersas, grauiores modo & difficiles, apostolicæ sedis & ecclesiasticæ hierarchiæ prāsidis auctoritati specialiter reseruatas ab initio, VI. & VII. capitibus huius efficacissime demonstratum est.

Quid ergo, inquis, si vt congregetur vniuersale concilium curandorū ecclesiæ vulnerum requirat necessitas, & papa instantissime requisitus cōuocare, pertinaciter renuat?

Si ille quod sui officij est facere negligat, habet iudicem suum, tibi ve-

YY iij ro, quod

Casus, qui bus prāter auctoritatē Ro. pontificis celebrari possint concilia. Gersonis et Constantiensi, Basiliensiq; cōcilio sententia.

Canonistarum sententia.

Pignij sententia, nullo casu contra postolice sedis auctoritatē celebrari posse conciliū.

Quid faciē dū, vbi concilio requirit ecclesiæ necessitas, & papa cō

Basiliensis concilij exemplū perniciosum & conatus fructus.

uocare re- ro, quod ad illū proprie pertinet, vsurpare nequaquā licet. Quid autē eo no-
nuic. bis casu faciendum sit, quid datum, relictumque remedij, paulo ante indi-
cauimus, nempe ad eundem nobis, pulsandumque pia, perseverantique oratio-
ne imperator noster Christus, ad ipsum clamandum, ut suae provideat ec-
clesiae, cuius necessitati si nostris fideliter interpellatū orationibus affutu-
rū non confidimus, pro qua mortē oppetijt, nihil sane est, quod per nos
deo Christoque nō fidētes, nostrave opera, vtiliter posse fieri sperandū est.

Vnico casu
præter apo-
stolicæ sedis
autoritatē
celebrari
posse vni-
uersale con-
ciliū ad tol-
lendū schis-
ma in ecclē-
sia ob incer-
tā inter ali-
quos electi-
onem.

Eiusmodi
concilia ni-
hil posse
ter vnum il-
lud, ob quod
licite cogre-
gari pos-
sunt.

Decreta
Constanti-
ensis concilij
nullā auto-
ritatē obte-
nere, nisi
quatenus a
Martino 5.
confirmata
sunt.

Vnum itaque omnino casum inuenio, quo præter apostolicæ sedis au-
toritatem conuocari, conuenireque possit, aut debeat vniuersale, aut saltem
medij generis concilium, contra vero huius sedis autoritatē, quo id liceat,
prorsus nullum. Est autem ille, cum ob dubiam, incertamque electionē est
inter aliquos de papatu contentio, quo scire possit vniuersalis ecclesia, quē
velut suum pastorem & rectorem sequi debeat, ob quē casum Constanti-
ense cōcilium celebrari cœptum est, & grauissimum illud schisma, quo E
vna sub tribus incertis pontificibus laborabat & dissecabatur ecclesia, e
medio sustulit. Sed & alia plerumque eandem ob causam, & a quibus idem
factum est, celebrata legimus. Siquidem & Henrici II. temporibus tres et-
iam simul se gerebant pro summis pontificibus, Benedictus IX. Sylue-
ster III. & Gregorius VI. Quibus omnibus imperatoris cura & instan-
tia, congregata Romæ synodo, abrogatis ab eadem, reprobatis, iudicatis
que nothis ac illegitimis, Sindegerus Bambergensis episcopus concordi
electione canonice assumptus est, cui Clementis II. indita fuit appellatio.

Sed concilia eiusmodi, præter vnum illud, ob quod licite conuenire
possunt, determinationem videlicet illam, quis ex pluribus habendus
sit pro pastore vniuersalis ecclesiae, & pontifice legitimo, aut vbi hoc di-
scerni non possit, sitque eam ob causam nemo ex illis habendus pro tali, cū
vt duo pluresve sint, non patiatur vnitas ecclesiae, quæ ad cōcordem vni-
us electionē procurandam, celebrandamque pertinent, si quid alterius rei,
aliorumque ecclesiasticorum negotiorum, quæ ad autoritatē præsidis hie-
rarchiæ ecclesiasticæ & apostolicæ cathedræ peculiariter pertinere demō-
stratum est, sibi vendicent, nullius plane autoritatis aut momēti est, quod
ab illis agitur. Quare in Constantiensi synodo, præter illā eius schisma-
ris extinctionem, & Martini V. canonicam electionem, quicquid eādem
præcessit aliorum, nihil rite legitimeque factum est, nec præterea vllius
prorsus momenti sunt vniuersa eius decreta, nisi si quæ forte eorum ab
ipso Martino eiusque confirmatione robur autoritatemque acceperunt.
Quemadmodum ad oratorum regis Poloni instantiam, requisitionem-
que approbauit, quæ in materia fidei, aduersus Ioannem V. vicieff, Ioan-
nem Huls, & Hieronymum de Praga, hæreticos acta definitaque fuerant,
vt patet ex eius concilij sessione vltima, in qua legitur dixisse Martinus,
quod omnia & singula determinata, conclusa & decreta in materijs fidei
per illud conciliū conciliariter, tenere & inuolabiliter obseruare volebat,
nec vni-

A nec vnquam contravenire quoquo modo. Et quod ipsa sic conciliariter
facta approbaret & ratificaret, non aliter, nec alio modo. Quin & spe-
cialē bullam edidit condemnationis eorundem, approbationisque
synodalis aduersus eosdem sententiæ. Quæ quod etiam ex ipsius con-
ciliij conscientia, aut saltem saniorum quorunque, qui eidem interfue-
rant, autoritatem, momentumque habitura non credebatur apud præ-
sentes & posteros, nisi accedente confirmatione eiusmodi, propria sua
confessione prodiderunt, orantes iam electum pontificem, vt acta per
concilium aduersus illos hæreticos firma essent, & autoritatem habe-
rent. Quæ si etiam ante electionem Martini ex ipsa synodali, omniumque
suprema (vt imaginantur illi) autoritate iam dudum firma, rataque fu-
erant, quorsum ergo orant eundem, vt robur habeant, autoritatemque
illis impartiat?

B Quantum ergo hac in re, & quæ longe a veritatis scopo aberret Ger-
sonus ille, facile perspicuum cuique crediderim. Qui vnicum hunc ca-
sum prætermittens, quo solo præter autoritatem Romani pontificis, ri-
te legitimeque celebrari possit vniuersale concilium, alios tres comminif-
citur longe falsissimos. Primum dicens, si desijt esse Romanus pontifex.
Secundum, si conuocari concilium requirat ecclesiae necessitas, at ille vt
oportet requisitus, conuocare pertinaciter renuat: præsertim si ipsum
res tangat præcipue. Tertium, si concilium iam congregatum legitime,
& locum & tempus præstituat pro celebrando futuro concilio. Vltimi
duo casus ex eo pendent, quod ponit ipse in concilijs autoritatem sim-
pliciter supra ecclesiasticæ hierarchiæ principes. Id quod falsum euiden-
ter irrefragabiliterque demonstratum est. In primo autem casu, cum
desijt esse Romanus pontifex, hoc est, vacante sede, quorsum attinet ce-
lebrari concilia: Cum certissimo demonstratum sit, absque Romani pon-
tificis autoritate nihil prorsus vtiliter, stabiliterve fieri statuique posse a
C concilijs, a qua pendent omnis eorum autoritas: & sine qua, non concilia,
sed conspirationes seditionesque sunt: eamque ob rem, tam apostoli-
cis, quæ Niceni concilij canonibus aperte prohibitum, præter huius se-
dis autoritatem celebrari concilia: nisi forte, sicut ad tollendum exor-
tum, ita ad prohibendum imminens schisma ecclesiae. Vt si non conue-
niret, quinam essent electores indubij, aut si ipsis inter se diuisis schisma
timendum foret ecclesiae. Eo siquidem casu, vacante sede, locus foret le-
gitimo cōcilio. Sed quid quantumve ad eius pertineret autoritatem, iam
nunc explicatum est.

Quod vero existimat ille tribus modis fieri posse vt vacet sedes, aut vt
desinat esse Romanus pontifex, vt morte eius naturali, ciuili & canonica.
Ciuilem mortem esse dicens, si in captiuitatem incidat, ita vt ad eum
accessus non pateat, aut si cadat in mentis alienationem perpetuam.
Canonicam vero, si a concilio deponatur. Ego sane nullum vacationis
modum noui alium, quæ si naturæ debitum persoluat pontifex & moria-

Gerisonis er-
ror hac in re
cōuincitur.

Falsa Ger-
sonis imagi-
natio detri-
plici modo
quo contin-
geret vacare
sedem a-
postolicam

Mortē canonicā locū nō habere in Roman. pontificibus.

Per captiuitatē a pontificatu nō cadere, & qd ecclesiā faciendū sit capro eius pōsuisse.

De casu perpetuae alienationis metis.

Christi prouidentia illā nunq̄ accidisse in Roman. pontificibus, & cōfidentū fore, vt nunq̄ accidat.

Peroratio cū exhortatione ad Christianā concordiam. Standū & in semitis antiq̄s q̄rendam viam bonam. Fugienda nouitas.

tur morte naturali, vt ipse loquitur: aut forte, si spontanee papatui renunciet, & admissa receptaq; fuerit renuntiatio. Canonicam vero illam mortem, hoc est, depositionem locum non habere in Romanis pontificibus, iam satis demonstratum est. Solius enim dei, non humano subsunt iudicio. Quod autem ob civilem, quam ipse dicit mortem, hoc est, captiuitatem, non desinat esse Romanus pontifex, an nō demonstrat Lucas in Actis apostolicis? Nam cum Petrus seruaretur in carcere, nequaquā primitiua illa conuenit ecclesia ad successorem illi deligendum: sed oratio, inquit ille, fiebat sine intermissione pro eo ab ecclesia: nos instrūēs quid etiam nobis in eiusmodi casu faciendum sit. Similiter cum perfidus ille imperator Constantius per Theodoram Calliopam Italiae Hexarchum, Martinum sanctissimum pontificem catenis vinctum ad se Constantinopolim duci fecisset, & inde Cerfanam Pōti ciuitatem (vbi & beatus Clemens Romanus p̄sul longe antea exulauerat) relegasset exilio: nunquid clerus populuscq; Romanus continuo processerunt ad alterius electionem pontificis? Neque enim solum expectauerunt eius mortem, sed cum iam dudū obijisset in exilio, nec tamen mortis eius satis certa perferrentur indicia, vacauit sedes post eius obitū anno integro & mensibus duobus. Vides itaq; lector Christiane, quid sit huiusmodi in rebus ex suo capite quē videntur adstruere, sophismataq; ociose connectere absq; vlla antiquitatis ecclesiasticæq; historię noticiā?

Iam & ad eandem notam pertinet, quod dicit de mentis alienatione perpetua. Mallem equidem protulisset vnum aliquem ex omnibus, qui ab initio fuerunt, Romanis pontificibus, qui incidisset in mentis alienationem perpetuam, demonstrassetque quid eo casu fecisset catholica Christi ecclesia: cuius & nos exēpli in occurrente casu simili imitatores facti ab errore vindicamur. Sed bene habet, nunquā id accidisse ab initio annis quindecies centenis. Quo intelligant etiam Christo curæ esse hanc Petri cathedrā, a qua pendet salus vniuersę suę ecclesię, foreq; perpetuo. Quod enim hactenus illius prouidentia nunquam accidit ab initio, eodem curante prouidenteq; nec futurum vnquam confidimus. Et hæc pro ecclesiasticę hierarchię, præsidētiumq; in eadem principalis illius autoritatis defensione sufficere mihi videntur.

Superest, vt ad eius vnitatē, Christianamq; conseruandā concordiam prophetis illis verbis mutuo nos exhortemur: state, inquit ille, super vias, & videte ac interrogate de semitis antiquis, quæ sit via bona, & ambulante in ea, & inuenietis requiem animabus vestris. State, inquam, fixi & immobiles, & doctrinis nouis, varijs aut peregrinis nolite abduci, nolite aurem adhibere his qui vos captāt, qui ad vestra vobis desideria loquuntur, qui nouitate aliqua placere quæerunt, & sui admirationem apud simplices & indoctos facere: sed inquirete de semitis antiquis quæ sit via bona, per quam ante annos mille & toties centenos ambulauerunt patres vestri,

A vestri, quam demonstraerunt & suo sanguine signauerūt tot myriades martyrū, quam docuerunt tot milia confessorum, & ambulate in ea securi & confidenter. Et inuenietis requiem animabus vestris. Non te prætereant (inquit ille) narratio seniorum, ipsi enim didicerunt a patribus suis, quoniam ab ipsis discēs intellectum. Quod si qui vobis dixerint, ecce hic est Christus, ecce illic, ecce in solitudine, nolite exire: ecce in penetralibus, nolite credere, vbi enim est corpus, congregantur & aquilæ. Dicit, inquit ille Origenes, qui nos seducere voluerit & docere veritati contraria: Ecce hic est Christus, vnum aliquem ex euangelio locum proferens. Dicit quoque & alterius autor erroris: Ecce illic, alium similiter locum proferens, quo illum ipsum asserat. In hunc modum de lege, de prophetis & apostolis vnusquisque profert, quibus in veritatis speciem transformet suum mendacium. Quoties tamen canonicas scripturas nobis proferūt, quibus omnis Christianus consentit & credit, nos, inquit, illis credere non debemus, non exire a prima ecclesiasticæ traditione, neque aliter credere, nisi quemadmodum per successionem ecclesiæ dei tradiderunt nobis. Aduersus quam quicquid illi nobis dixerint, quibuscunque palliatum diuinarum scripturarum oraculis, obaudiemus: & velut ad voces incantantium, aures nostras obturabimus. Est enim illorum sermo ad nocendum efficax, præsertim apud imbecilliores in fide. Si nouum sibi illuxisse gloriantur veritatis spiritum, & post tot secula in se solos iam tandem peruenisse, autore minitoreque Christo, pili non faciemus. Est enim (inquit ille) veritas fulguri similis egredienti ab Oriente & apparenti vsque ad Occidentem. Non latet in occulto, in angulis aut penetralibus, sed refulget in vniuersa ecclesia. Quod si quædam non ita manifeste apparent nostræ fidei & diuinarum scripturarum mysteria, vbi tunc est corpus, illic congregantur & aquilæ. Congregantur, inquit, non vultures, non corui, sed aquilæ. Illæ, inquam, aquilæ, de quibus propheta dicebat: Penigerabunt sicut aquilæ, & current & non laborabunt, ibunt & non esurient. Illarum itaq; aquilarum viam volatumque in ijs contemplabimur, illas sequemur duces itineris, cum eisdem ad catholicæ ecclesiæ corpus aggregabimur. Eamq; quam maxima & antiquissimæ autoritatis Romana ecclesia, a gloriosissimis apostolorum principibus Petro & Paulo fundata atque instructa, ab eisdem traditionem accepit, per episcoporum successionem continuam ad nos peruenientem sequentes ac proferentes (vt illius Irenæi verbis dicam) confundemus omnes illos, qui sibi placentes, seu vana gloria, seu cæcitate aut ignorantia, aliter q̄ oportet colligunt. Cum qua qui non colligit, spargit. Super illam enim peram, inquit Hieronymus, ædificatam ecclesiam scio. Illi ergo quicquid non vnitur, quicquid non innititur, ruina est, nec ad ecclesiastici ædificij vnitatem pertinet, extra quam qui deprehensus fuerit, peribit superueniente diuino. Ad illam itaq; confugiemus, velut ad sacrā ancorā, velut ad ortho-

Vbi Christus & veritas.

In Matth. ho. XXXIX.

Notanda & perpetuo memoranda omni Christiano sententia.

Catholica veritas refulget in vniuersa ecclesia.

In abditis scripturæ & nostræ fidei mysterijs illarum aquilarum volatū sequentes cū eisdem ad catholicæ ecclesiæ corpus aggregabimur. Sequenda fides Romana ecclesię.

Illi qui non vnitur, ab ecclesia diuisus est.

doxæ

Orthodoxæ fidei magistræ & regulam, si quid turbæ, si quid dubij, si quid no-
 uitatis inter nos exortum fuerit. Inde audiemus nobis loquentem Chri-
 stum, qualiscunque tandem sit, qui in eadem præfuderit. Audisti enim e-
 ius cathedræ priuilegium, & pro cuius fide ad confirmandos fratres sin-
 gulariter rogauerit Christus, exauditus utique pro sua reuerentia. Qua-
 re qui extra sunt, ingredi studeant, dum tempus habent, reuertantur ad
 p̄ssimæ matris gremium, conentur recipi in illam nauiculam Petri, quæ
 sola, quos suscepit, naufragante mundo illæsos exhibet. Aliena pericula
 nos doceant ac prudentes faciant. Videtis, quo euanuerint tot magnificæ
 totius orbis ecclesiæ, ut factæ sint in rapinam, in desolationem, in con-
 culationem omnium bestiarum agri: solas iam dudum superesse inco-
 lumes, quæ Petri magisterium agnouerunt & sequutæ sunt, & quas com-
 plexa seruauit illa arca, in qua Petrus gubernator est. Nos vero qui in-
 tus sumus (quod per nomen domini nostri Iesu Christi Paulus obse-
 rat) id ipsum dicamus omnes, nec sint schismata in nobis, sed compo-
 siti omnes in eodem sensu eademque sententia, uersetur cum timore ac
 tremore in ecclesia, tanquam in regno Christi, tanquam in domo dei ui-
 uentis; suam quisque stationem obseruemus diligenter, & uocationi, or-
 dini, officioque nostro satisfaciamus. Qui subditi sunt, iuxta Apostoli præ-
 ceptum, cum omni reuerentia obediant præpositis suis, nec merita perso-
 narum, sed officia sacerdotum considerantes, debitum illis honorem de-
 pendamus. Sed & illi quoque sui officij memores, non indignos se exhibe-
 ant eo, quo perfunguntur, ministerio: siquidem (quod uere dixit qui-
 dā) irreprehensibiles esse omnino conuenit, quos necesse est præesse corri-
 gendis. Talem quisque gerat curam sibi commissi gregis, tanquam distri-
 ctissimo iudici de illis omnibus rationem redditurus, tanquā de cuius ma-
 nibus requiretur, si quid forte ex illis sua culpa perierit. Breuiter obserue-
 mus quicquid suam stationem, suoque ordini & officio quique satisfaciamus.
 Quod si fecerimus, sentiemus quod sit bonum & iucundum habitare fra-
 tres in unum, & de repente restitutam ecclesiæ suam faciem, suum deco-
 rem uidebimus & letabimur. Sin neglexerimus, timeamus notissima di-
 uinæ indignationis ultionisque exempla in eos, qui conati sunt taberna-
 culi unitatem scindere, aut alienum sibi in eo officium usurpare. Tanto-
 pere Israel indignatus est dominus, quod se diuisissent a domo Dauid, &
 Hierosolymis relictis (ubi erat uetus illa Mosaica cathedra) secessissent in
 Samariā, ut demolitus sit eos, dederitque in direptionem, ac plane abiecerit
 a facie sua. Quibus missus homo dei, ad sua ipsis scelera exprobratum, im-
 minentemque iam ultionem diuinam prædicendum, panem apud illos e-
 dere & aquam bibere districte uetatus est, ad nostram nimirum eruditio-
 nem, eo ipso nos instruens diuina sapientia, quantopere detestetur schis-
 maticos. Quod cum ille humanitatis quodam sensu, precibus uidelicet il-
 lorum victus, non custodisset, inde regrediens in præuicationis poenam
 a leone

Orthodoxæ fidei magi-
 stra Petri ca-
 thedra cum
 in defectu
 his fidei pri-
 uilegio.
 Qui extra
 sunt, ingre-
 di studeant.

Qui intus
 sunt, fidei
 unitatē con-
 seruent.

Subditorū
 & præposi-
 torum offi-
 cia mutua.

Vnde expe-
 ctandus eccle-
 siæ decor
 reformatio
 & unitas.

Diuinæ ul-
 tionis metuē
 da exempla
 aduersus e-
 os, qui scin-
 dit unitatē
 tabernaculi

A a leone discerptus est. Quin & in euangelio, clariorem nobis intelligentiæ
 lucem aperiens, eosdem illos schismaticos, uelut gentiles & ethnicos habeo-
 dos nos docuit. Nam missis primum in salutis ministerium discipulis: In-
 uias, inquit, gentium ne abieritis, & in ciuitates Samaritanorum ne ingre-
 diamini, sed ite potius ad oues quæ perierunt domus Israel. Si ire iussi sunt
 ad oues perditas domus Israel, prohibiti autem ad Samaritas ingredi, cla-
 rissime utique significauit eosdem ad domum Israel non pertinere: quæ
 uis esset Israelis pars maxima, sed cum gentibus connumerandos, quæ i-
 gnorant deum: hoc ipso nos docens, schismaticos cum infidelibus eodem
 apud se loco haberi, ne de fide sua sibi blandiretur schismaticorum quis-
 piam. Schismaticum autem esse, quicumque recusat subesse ecclesiasticæ hie-
 rarchiæ capiti, quicumque secedit a principali cathedra, ut tunc Mosaica,
 ita nunc apostolica (ad quod nunc isti uelut classico omnes concitant) su-
 pra toties demonstraui. Quin & Dathan & Abiron, quos cum suis
 omnibus dehiscens sub pedibus terra absorbuisset, uiuosque demisit ad in-
 feros, Chore quoque cum ducentis quinquaginta uiris, quos uindex cœ-
 lestis flamma deuorauit, Saul item a regio abiectus honore, Ozias quoque
 rex lepra percussus, notissima sacræ exempla historiæ nobis documento
 sunt, quantopere detestetur deus, qui ordinem tabernaculi a se constitu-
 tum quoquo pacto inuertere, aut alienas sibi in eo partes conantur inua-
 dere. Quare uel timor tam horrendæ præsentisque uindictæ nos cohibe-
 at ab excitandis subditorum aduersus suos præpositos turbis ac seditio-
 nibus, concitandisque schismatibus. Quæ & aliam semper se nequiorum so-
 rorem adducunt secum, nempe impietatem hæreticam, quæ sorores sunt
 peccatricis Hierusalem, ut pulchre in Ezechielem Origenes explicat. Aut
 enim incomitatum non uenit schisma, aut absque peiore se comite
 diu non subsistit. Vbi sunt (inquit ille) schismata, ibi hære-
 ses, ibi dissensiones: ubi autem uirtus, ibi unio, pax &
 concordia. Ad quam omnes nos perducere di-
 gnetur ipse unitatis pacisque autor & com-
 mendator, Christus optimus ma-
 ximus, cui honor & gloria.

Schismaticos uelut
 ethnicos &
 gentiles a-
 pud nos ha-
 bēdos, Chri-
 sti docuisse.

Schismaticus
 quis.

Horrenda ex-
 empla diu-
 inæ ultionis
 in eos, qui
 ordinē ta-
 bernaculi
 inuertere,
 aut alienas
 sibi in eo
 partes inua-
 dere conantur

Sorores pe-
 ne indiui-
 duæ, schis-
 ma & hære-
 sis.

ECCLESIASTICAE HIERARCHIAE
 LIBRI SEXTI FINIS.

